Bundel - Politieke Avond van 1 juli 2020

Agenda bijlagen

Raadskamerindeling 1 juli 2020

1.RZ 13.00 uur - 14.30 uur: Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling

Fase: meningsvormend (2) (vervolg)
Locatie: Raadzaal

Behandeladvies 1 juli 2020, 3e meningsvormende (2) behandeling

amendement "Niet uitbreiden van de kernvoorraad sociale huurwoningen is onacceptabel; Kernvoorraad sociale huurwoningen uitbreiden naar behoefte" (20A39) van de fractie SP

amendement "Nu aan de slag met sociale woonvormen zoals een Knarrenhof" (20A40) van de fractie Arnhem Centraal.docx

amendement "Zorgvuldig omgaan met hoogbouw" (20A41) van de fractie Arnhem Centraal

amendement "Aanvulling Plan van Aanpak" (20A42) van de fracties VVD, GroenLinks, D66 en PvdA

amendement "Geen nieuwe sociale huurwoningen bij meer dan 60% sociale huur" (20A59) van de fracties D66 en PvdA

motie "Een realistisch plan van aanpak woningbouwontwikkeling is nodig" (20M82) van de fractie SP

motie "Pak schimmelwoningen aan" (20M83) van de fractie SP

motie "Arbeidsmigranten huisvesten in de gemeente waar ze werken" (20M84) van de fractie SP

motie "Stop de huurverhoging, 0% is genoeg" (20M85) van de fracties SP en PvdA

motie "Nieuwbouw spreiden over de stad" (20M86) van de fractie SP

motie "Onderzoek invoering woonplicht (20M87) van de fractie Arnhem Centraal"

motie "Bredere aanpak is goed voor alle Arnhemmers" (20M88) van de fracties VVD, ChristenUnie en CDA

motie "Meten is weten" (20M89) van de fracties VVD en CDA

motie "Meer groen door hoogbouw" (20M90) van de fractie GroenLinks

motie "Meer woningen, minder kosten" (20M91) van de fractie D66

Raadsvoorstel "Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling"

Aanvullende bijlage - Plan van aanpak woningbouwontwikkeling

Bijlage 1 - Planningslijst per 1 maart 2019

Agenderingsverzoek "Regionaal woning onderzoek" van de fractie SP

Raadsbrief "Woningmarktonderzoek 2019 regio Arnhem-Nijmegen", d.d. 05-11-2019

Bijlage 1 - Woningmarktonderzoek Regio Arnhem-Nijmegen 2019

Bijlage 2 - Factsheet gemeente Arnhem

Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr. F. van den Berg

Presentatie - Woningmarktonderzoek Arnhem

Behandelresultaat 15 januari 2020, informatieve behandeling

Beantwoording Art. 44-vragen inzake "Prestatieafspraken 2020", d.d. 21-01-2020

Behandelresultaat 22 januari 2020, meningsvormende (1) behandeling

Behandelresultaat 12 februari 2020, 2e meningsvormende (1) behandeling

Behandelresultaat 4 maart 2020, 3e meningsvormende (1) behandeling

Memo van wethouder Paping "Toezeggingen bij M1 Plan van aanpak woningbouwontwikkeling", d.d. 3-03-2020

Memo van wethouder Paping "Toezeggingen bij M1 Plan van aanpak woningbouwontwikkeling", d.d. 13-03-2020

Technische vragen dhr. Loos - Vragen nav antwoord 653 toezeggingen brief 13 maart 2020

Technische vragen & antwoorden - mw. Manders

Bundel - Overzicht (incl. vervolg)vragen & antwoorden "Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling" (versie 06-05-2020)

Notitie Meningsvorming (1) schriftelijk

Behandelresultaat 3 juni 2020, meningsvormende (2) behandeling

Behandelresultaat 10 juni 2020, meningsvormende (2) behandeling

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 08-07-2020

2.LF 13.00 uur - 14.30 uur: Raadsvoorstellen "Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg" en "Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode"

Fase: meningsvormend (1/2)
Locatie: Landgoed/Festival

Behandeladvies 1 juli 2020, meningsvormende (1/2) behandeling

amendement "Visie voor maatregelen" (20A58) van de fracties PvdA, CDA en GroenLinks

motie "Preventie door stress vermindering" (20M133) van de fractie Arnhem Centraal

motie "Verwachtingsmanagement" (20M136) van de fractie Arnhem Centraal

motie "Neem de rekenkamer serieus en volg aanbevelingen over het jeugdbeleid op" (20M140) van de fractie SP

motie "Onderzoek eerst de effecten van de corona-crisis voordat je jeugdzorg maatregelen doorvoert die pre-corona zijn bedacht" (20M141) van de fractie SP

motie "Als er geen reden is om te bezuinigen op de jeugdzorg, doe het dan ook niet" (20M142) van de fractie SP

motie "Kwaliteit van zorg voor kinderen moet de voorwaarde voor jeugdzorg zijn" (20M143) van de fractie SP

motie "Geen maatregelen in de zorg doorvoeren zonder de zorg te betrekken" (20M144) van de fractie SP

motie "Iets anders zoeken om op te bezuinigen dan op kwetsbare kinderen en jongeren" (20M145) van de fractie SP

Raadsvoorstel "Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg"

Bijlage 1 - Notitie 'Naar een duurzame jeugdzorg in Arnhem'

Bijlage 2 - Uitgewerkte voorstellen tot maatregelen

Bijlage 3 - Financieel overzicht van de voorstellen tot maatregelen

Raadsvoorstel "Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode"

Bijlage - Slimmer met bureaucratie, beter voor iedereen. Voorstel Sociaal Hospitaal van het Instituut voor Publieke Waarden

Raadsbrief "Ontwikkelingen in de jeugdzorg", d.d. 07-01-2020

Bijlage - Ontwikkelingen jeugdzorg

Raadsbrief "Beleidsregels Jeugdzorg 2020", d.d. 17-12-2019

Bijlage 1 - Beleidsregels Jeugdzorg Gemeente Arnhem 2020

Bijlage 2 - Bijlage Visie op transformatie van zorg

Bijlage 3 - Gevraagd advies van de Adviesraad Jeugdhulp, inclusief wijze van verwerken (2 bijlagen)

Bijlage 4 - Aanvullende bijlage

Bijlage 5 - Kwaliteitskader

Bijlage 6 - PGB Uitgangspuntennotitie

Bijlage 7 - Voorbeeld Tool voor wijkcoaches Jeugdzorg

Raadsbrief "Bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak Naar Werk", d.d. 28-04-2020

Bijlage 1 - Bestuursrapportage Zorg Dichterbij

Bijlage 2 - Bestuursrapportage Doorbraak Naar Werk

CBS rapport Jeugdhulp 1e halfjaar 2019

CBS rapport Jeugdbescherming en Jeugdreclassering 1e halfjaar 2019

Raadsbrief "Visitatierapport financiële beheersbaarheid sociaal domein", d.d. 12-05-2020

Bijlage - Visitatierapport financiële beheersbaarheid sociaal domein

Raadsbrief "Gewijzigde prognose tekort jeugdzorg", d.d. 16-06-2020

Behandelresultaat 3 juni 2020, informatieve behandeling

Behandelresultaat 10 juni 2020, 2e informatieve & behandeling

Behandelresultaat 24 juni 2020, meningsvormende (1) behandeling

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 08-07-2020

3 14.30 uur - 14.45 uur: Pauze

4.RZ 14.45 uur - 17.00 uur: Moties vreemd aan de agenda

Fase: meningsvormend
Locatie: Raadzaal

4.RZ.1 Moties vreemd aan de agenda (Portefeuille: wethouder van der Zee)

Fase: meningsvormend
Locatie: Raadzaal

Behandeladvies 1 juli 2020, meningsvormende behandeling

Motie vreemd aan de agenda "Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan" (19M181) van de fracties SP, D66, ChristenUnie en PvdA

Motie vreemd aan de agenda "E-step pilot Arnhem" (19M163) van de fractie CDA

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 08-07-2020

4.RZ.2 Moties vreemd aan de agenda (Portefeuille: wethouder de Vroome)

Fase: meningsvormend
Locatie: Raadzaal

Behandeladvies 1 juli 2020, meningsvormende behandeling

Motie vreemd aan de agenda "Plan voor creatieve werkruimten" (20M39) van de fracties GroenLinks en Arnhem Centraal

Motie vreemd aan de agenda "Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen" (20M40) van de fracties SP en Arnhem Centraal

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 08-07-2020

4.RZ.3 Moties vreemd aan de agenda (Portefeuille: wethouder van Dellen)

Fase: meningsvormend
Locatie: Raadzaal

Behandeladvies 1 juli 2020, meningsvormende behandeling

Motie vreemd aan de agenda "Gelijke stagevergoedingen" (20M01) van de fracties D66, PvdA, CDA, SP, GroenLinks, Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren

Motie vreemd aan de agenda "Geen discriminatie in de Arnhemse sport" (19M185) van de fracties D66, PvdA, VVD en GroenLinks

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 08-07-2020

5.LF 14.45 uur - 17.00 uur: Moties vreemd aan de agenda

Fase: meningsvormend
Locatie: Landgoed/Festival

5.LF.1 Moties vreemd aan de agenda (Portefeuille: burgemeester Marcouch)

Fase: meningsvormend
Locatie: Landgoed/Festival

Behandeladvies 1 juli 2020, meningsvormende behandeling

Motie vreemd aan de agenda "Stop politieke inmenging Zwarte Piet" (19M116) van de fracties PVV en Arnhemse Ouderen Partij

Motie vreemd aan de agenda "Stop inmenging Zwarte Piet" (20M99) van de fracties GroenLinks, D66, ChristenUnie, DENK Verenigd Arnhem, Partij voor de Dieren en Partij voor de Arbeid

Motie vreemd aan de agenda "Inspanning lokaal vuurwerkverbod" (19M187) van de fracties CDA, Partij voor de Dieren, GroenLinks, Arnhemse Ouderen Partij en ChristenUnie

Motie vreemd aan de agenda "Centrale vuurwerkshow" (19M186) van de fracties CDA, Partij voor de Dieren, GroenLinks, AOP, ChristenUnie en DENK Verenigd Arnhem

Motie vreemd aan de agenda "Chemische afvaldumping voorkomen" (19M182) van de fracties Arnhemse Ouderen Partij en D66

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 08-07-2020

6 17.00 uur - 19.00 uur: Pauze

7.RZ 19.00 uur - 20.00 uur: Moties vreemd aan de agenda

Fase: meningsvormend
Locatie: Raadzaal

7.RZ.1 Moties vreemd aan de agenda (Portefeuille: wethouder Bouwkamp)

Fase: meningsvormend
Locatie: Raadzaal

Behandeladvies 1 juli 2020, meningsvormende behandeling

Motie vreemd aan de agenda "Van Nationaliteit Onbekend naar Staatloos" (19M117) van de fracties D66, GroenLinks, ChristenUnie, PvdA en SP

Motie vreemd aan de agenda "Luchtmetingen giftige uitstoot biomassacentrale IPKW Arnhem" (19M180) van de fracties SP, Partij voor de Dieren, Arnhemse Ouderen Partij, Arnhem Centraal, CDA en D66

Motie vreemd aan de agenda "Arnhem sluit zich aan bij Leiden" (20M52) van de fractie SP

Motie vreemd aan de agenda "Inventarisatie groen op bouwlocaties" (19M188) van de fracties GroenLinks, Partij voor de Dieren en Arnhem Centraal

Motie vreemd aan de agenda "Neem aanbevelingen over voor de Van Verschuerbuurt" (19M179) van de fracties SP, D66 en PvdA

Raadsbrief "Van nationaliteit onbekend naar staatloos", d.d. 14-04-2020

Raadsbrief "Subsidieregeling Burgermeetnet 2020", d.d. 26-05-2020

Bijlage - Subsidieregeling burgermeetnet 2020

Raadsbrief "Vluchtelingen in Griekenland", d.d. 07-04-2020

8.LF 19.00 uur - 20.00 uur: Jaarstukken 2019 (inclusief nota Financiële Jaarrapportage Projecten 2019)

Fase: meningsvormend (2)
Locatie: Landgoed/Festival

motie "Geen Lauwersgracht zonder provinciale bijdrage" (20M146) van de fractie SP

Behandeladvies 1 juli 2020, meningsvormende (2) behandeling

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2019" (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2019)

Bijlage 1 - Jaarstukken 2019

Bijlage 2 - Accountantsverslag 2019 Deloitte

Bijlage 3 - Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag

Rekenkamerbrief "Uitzicht op inzicht", mei 2020

Notitie - Meningsvorming (1) schriftelijk

Advies van de Auditcommissie m.b.t. "Behandeling Jaarstukken 2019", d.d. 20-05-2020

Bundel technische vragen & antwoorden Jaarstukken 2019 (versie 22-05-2020)

Bundel - Overzicht m-1 vragen & antwoorden Jaarstukken 2019 (versie 27-05-2020)

Bundel m-1 vervolgvragen & antwoorden Jaarstukken 2019 (versie 02-06-2020)

Bijlage 1 - Raadsbrief Ontwikkelingen in het zorgdomein, d.d. 11-12-2018

Bijlage 2 - Tabellen bij vragen SP en PvdA - Zorgdomein

Bijlage 3 - Arbeidsmarkt in beeld 2019

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 08-07-2020

9 20.00 uur - 20.15 uur: Pauze

10.RZ 20.15 uur - 23.15 uur: Perspectiefnota 2021-2024

Fase: meningsvormend (2)
Locatie: Raadzaal

Behandeladvies 1 juli 2020, meningsvormende (2) behandeling

Bundel amendementen Perspectiefnota 2021-2024 (versie 01-07-2020 - 19h00)

Bundel moties Perspectiefnota 2021-2024 (versie 01-07-2020 - 19h00)

Memo van wethouder Paping "Nadere toelichting onderbouwing onttrekking reserves Perspectiefnota 2021", d.d. 01-07-2020

amendement "Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen" (20A55) van de fractie ChristenUnie

amendement "Wonen en zorg regelen in een woonzorgvisie" (20A56) van de fractie Arnhem Centraal

amendement "Betrouwbare en herkenbare stukken" (20A57) van de fractie CDA

amendement "Arnhem Corona Noodplan" (20A60) van de fractie SP

Arnhems Corona noodplan "Investeren in een sociale toekomst" van de fractie SP

motie "Begrijpelijke taal voor iedereen" (20M115) van de fracties D66, PvdA, GroenLinks, Partij voor de Dieren, VVD en ChristenUnie

motie "Naar een diverse en inclusieve gemeentelijke organisatie" (20M116) van de fracties D66, PvdA, GroenLinks, DENK Verenigd Arnhem en ChristenUnie

motie "Merlijn Schijvers" (20M117) van de fracties PvdA, CDA, VVD, D66, GroenLinks, DENK Verenigd Arnhem, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Partij voor de Dieren en Arnhemse Ouderen Partij

motie "Vergroeningspakketten aanbieden" (20M118) van de fractie Arnhem Centraal

motie "Een duurzaam groen Rijkerswoerd" (20M119) van de fractie Arnhem Centraal

motie "Meten is weten, ook bij biodiversiteit" (20M120) van de fractie Arnhem Centraal

motie "Gast-vrij door Corona" (20m121) van de fracties CDA en DENK Verenigd Arnhem

motie "Groene regentonnen" (20M122) van de fracties CDA en ChristenUnie

motie "Zwarte pen - blauwe golven" (20M123) van de fractie CDA

motie "Focus op opbouw - koningsdag" (20M124) van de fractie CDA

motie "Peil op trekken" (20M125) van de fractie CDA

motie "AZC Elden herijkt" (20M126) van de fracties Arnhemse Ouderen Partij, VVD en PVV

motie "Afval in de Bak" (20M127) van de fractie Arnhemse Ouderen Partij

motie "Help, de klep gaat moeizaam open!" (20M128) van de fractie Arnhemse Ouderen Partij

motie "Arnhems jeugdlintje" (20M130) van de fracties PvdA, D66, Arnhemse Ouderen Partij, VVD, SP, CDA, DENK Verenigd Arnhem en D66

motie "Beperk schade door Corona: Parkeren na 18.00 uur voor maximaal 1 Euro" (20M131) van de fractie DENK Verenigd Arnhem

motie "Islamitisch begraven met grafrecht voor onbepaalde tijd" (20M132) van de fractie DENK Verenigd Arnhem

motie "Vind een permanente locatie voor EcoVrede in Arnhem" (20M135) van de fracties D66, Partij voor de Dieren en SP

motie "Verbreek stedenband met Wuhan (Volksrepubliek China)" (20M137) van de fractie DENK Verenigd Arnhem

motie "Bevorderen meldingsbereidheid bij discriminatie" (20M138) van de fracties GroenLinks, D66, Arnhemse Ouderen Partij, DENK Verenigd Arnhem en ChristenUnie

motie "Maak werk van werk!" (20M139) van de fracties CDA, GroenLinks, PvdA, D66 en VVD

Raadsbrief "Van Perspectiefnota naar Begroting 2021-2024", d.d. 30-06-2020

Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2021-2024"

Bijlage 1 - Aanbiedingsbrief

Bijlage 2 - Perspectiefnota 2021-2024

Bijlage 3 - Bijlage bij Perspectiefnota Impactanalyse gevolgen coronacrisis

Raadsbrief "Turap-1 2020", d.d. 28-04-2020

Bijlage - Turap-1 2020

Notitie Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2021-2024 (agendacommissie 3 juni)

Bundel technische vragen & antwoorden Perspectiefnota 2021 (versie 22-05-2020)

Memo van wethouder Paping "Afdoen toezegging onderbouwing onttrekking reserves Perspectiefnota 2021", d.d. 24-06-2020

Raadsbrief "Aanpak en scenario's coronacrisis", d.d. 19-05-2020

Bijlage - Arnhemse aanpak maatregelen en acties coronacrisis tot nu toe

Raadsbrief "Arnhemse aanpak: de weg vooruit", d.d. 02-06-2020

Raadsbrief "Coronadashboard", d.d. 09-06-2020

Bijlage - Coronadashboard

10 Korte berichten n.a.v. facebookbericht Ahmed Marcouch

Lijst insprekers definitief

Bevestigingsbrief aan deelnemende insprekers

Persbericht Arnhemmail

Schriftelijke inspreekreacties (gebundeld)

Presentatie van dhr. M. Schrijvers

Behandelresultaat 10 juni 2020, informatieve behandeling

Behandelresultaat 17 juni 2020, meningsvormende (1) behandeling (Portefeuille: wethouder Paping & wethouder de Vroome)

Behandelresultaat 17 juni 2020, meningsvormende (1) behandeling (Portefeuille: wethouder de Vroome & wethouder van der Zee)

Behandelresultaat 24 juni 2020, 2e meningsvormende (1) behandeling (Portefeuille: wethouder Paping & wethouder de Vroome)

Behandelresultaat 24 juni 2020, meningsvormende (1) behandeling (Portefeuille: wethouder Bouwkamp & wethouder Louwers)

Behandelresultaat 24 juni 2020, meningsvormende (1) behandeling (Portefeuille: wethouder van Dellen & burgemeester Marcouch)

Raadskamerindeling Politieke Avond - 1 juli 2020

Raadszaal	Landgoed/Festival
13.00 uur -14.30 uur (90) Plan van aanpak woningbouwontwikkeling (m2)	13.00 uur -14.30 uur (90) Voorstellen tot Maatregelen Jeugdzorg en Sociaal Hospitaal (m1/m2)
14.30 uur - 14.45 uur: Pauze	
Raadszaal	**Landgoed/Festival**
14.45 uur - 17.00 uur (135) Moties vreemd aan de agenda: Portefeuillehouder: wethouder van der Zee "E-step pilot Arnhem" (19M163) "Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan" (19M181) Portefeuillehouder: wethouder de Vroome "Plan voor creatieve werkruimten" (20M39) "Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen" (20M40) Portefeuillehouder: J. van Dellen "Geen discriminatie in de Arnhemse sport" (19M185) "Gelijke stagevergoedingen" (20M01)	14.45 uur - 17.00 uur (135) Moties vreemd aan de agenda: Portefeuillehouder: A. Marcouch "Stop politieke inmenging Zwarte Piet " (19M116) "Stop inmenging Zwarte Piet" (20M99) "Inspanning Lokaal vuurwerkverbod" (19M187) "Centrale vuurwerkshow" (19M186) "Chemische afvaldumping voorkomen" (19M182)
17.00 uur - 19.00 uur: Pauze	
Raadszaal	**Landgoed/Festival**
19.00 uur - 20.00 uur (60) Moties vreemd aan de agenda: Portefeuillehouder: wethouder Bouwkamp "Van Nationaliteit Onbekend naar Staatloos" (19M117) "Luchtmetingen giftige uitstoot biomassacentrale IPKW Arnhem" (19M180) "Arnhem sluit zich aan bij Leiden" (20M52) "Neem aanbevelingen over voor de Van Verschuerbuurt" (19M179) "Inventarisatie groen op bouwlocaties" (19M188)	19.00 uur - 20.00 uur (60) Jaarstukken 2019 (inclusief nota Financiële Jaarrapportage Projecten 2019) (m2)
20.00 uur - 20.15 uur: Pauze	
Raadszaal	
20.15 uur - 23.15 uur (180) Perspectiefnota 2021-2024 (m2)	

Titel/onderwerp: **Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling**

Raadsadviseur: B. Kranenborg Telefoonnr: 3775956 bas.kranenborg@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Margreet Kaemingk
Portefeuillehouder:	R. Paping	Telefoonnr:	3772368
		E-mailadres:	Margreet.kaemingk@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvormend (2)		
Toelichting	**Aanleiding** In het raadsvoorstel geeft het college aan op welke manier zij de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem voor de komende jaren wil sturen. Het voorstel is gebaseerd op de woonvisie en het regionale woningmarktonderzoek Arnhem-Nijmegen 2019 en op het amendement 19A65 'Aanvullende coalitieafspraken wonen'. **Proces** Om het woningbouwprogramma te kunnen afstemmen op de woningbehoefte, is door bureau Companen het regionale woningmarktonderzoek Arnhem-Nijmegen 2019 uitgevoerd, dat op 8 november per raadsbrief aan de raad is aangeboden. De behandeling door de raad van het raadsvoorstel is dan ook gestart met een informatieve bijeenkomst, waarin door Companen wordt aangegeven hoe het onderzoek is aangepakt en uitgevoerd. Het onderzoek van Companen is op verzoek van de SP (agenderingsverzoek) apart besproken in de raadskamer. De meningsvormende behandeling heeft in een aantal fysieke vergaderingen plaatsgevonden en is vanwege bekende omstandigheden via een schriftelijke ronde afgesloten. Meerdere fracties hebben aangegeven over te willen gaan tot een m2-behandeling van dit voorstel. Op 3 juni en 10 juni is een begin gemaakt met de m2 behandeling. Deze is niet afgerond en wordt later voortgezet.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de besluitvorming.		
Spreekrecht publiek	Nee		
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. Als in de m2-behandeling naar het oordeel van de raadskamer alle concept-moties en -amendementen behandeld zijn, kan het voorstel worden doorgeleid naar de besluitvorming.		
Bijlagen			

Raadsvoorstel "Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling"			
Aanvullende bijlage - Plan van aanpak woningbouwontwikkeling			
Bijlage 1 - Planningslijst per 1 maart 2019			
Agenderingsverzoek "Regionaal woning onderzoek" van de fractie SP			
Raadsbrief "Woningmarktonderzoek 2019 regio Arnhem-Nijmegen", d.d. 05-11-2019			
Bijlage 1 bij de raadsbrief - Woningmarktonderzoek Regio Arnhem-Nijmegen 2019			
Bijlage 2 bij de raadsbrief - Factsheet gemeente Arnhem			
Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr. F. van den Berg			
Presentatie - Woningmarktonderzoek Arnhem			
Behandelresultaat 15 januari 2020, informatieve behandeling			
Beantwoording art. 44 vragen inzake 'Prestatieafspraken 2020' d.d. 21-01-			

2020			
Behandelresultaat 22 januari 2020, meningsvormende (1) behandeling			
Behandelresultaat 12 februari 2020, 2e meningsvormende (1) behandeling			
Behandelresultaat 4 maart 2020, 3e meningsvormende (1) behandeling			
Memo van wethouder Paping "Toezeggingen bij M1 Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling" d.d. 03-03-2020			
Memo van wethouder Paping "Toezeggingen bij M1 Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling" d.d. 13-03-2020			
Technische vragen dhr. Loos - Vragen n.a.v. antwoord 653 toezeggingen brief 13 maart 2020			
Technische vragen & antwoorden - mw. Manders			
Bundel - Overzicht (incl. vervolg)vragen &antwoorden 'Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling"(versie 06-05-2020)			
Notitie: Meningsvorming 1 schriftelijk def			
Behandelresultaat 3 juni 2020, meningsvormende (2) behandeling (1)			
Behandelresultaat 10 juni 2020, meningsvormende (2) behandeling (2)			

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Amendement van het lid	Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP
Titel Amendement	Niet uitbreiden van de kernvoorraad sociale huurwoningen is onacceptabel; Kernvoorraad sociale huurwoningen uitbreiden naar behoefte
Nummer Zaaknummer	**20A39** 428234

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Het raadsvoorstel plan van aanpak woningbouw ontwikkelingen wordt uitgebreid met het volgende beslispunt:

Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling wordt vastgesteld met dien verstande dat de Kernvoorraad Sociale Woningbouw een netto uitbreiding krijgt met minimaal 1400 woningen in het geval er geen economische groei optreedt en minimaal 700 woningen indien er ondanks de verwachtingen toch nog sprake zal zijn van economische groei van 0,4%.

Dit betreft de uitbreiding die nodig is op basis van de huidige doelgroep. Als de corporatiedoelgroep wordt uitgebreid dient de Kernvoorraad Sociale Huurwoningen navenant te worden uitgebreid.

Toelichting:
In antwoord op vragen van de SP heeft het college aangegeven dat er geen ambitie ligt om de Kernvoorraad Sociale Woningbouw uit te breiden. Dit is niet acceptabel. Uitbreiding van de Kernvoorraad sociale woningbouw is dringend gewenst omdat:

- De druk op de sociale huurwoningen in Arnhem hoog is, de zoektijden oplopen en uit het woningbehoefte-onderzoek blijkt dat met een welvaartgroei van 0,4% een toevoeging van 700 woningen nodig is, maar met een welvaartsgroei van 0 % deze vraag verdubbeld (PvA Woningbouw Ontwikkeling - pagina 13),

• Ontwikkelaars die sociale huurwoningen (sic) realiseren over het algemeen niet de doelgroep bereiken omdat ontwikkelaars andere inkomenseisen stellen, (PvA Woningbouw Ontwikkeling pagina 14) • De in het beslispunt genoemde de uitbreiding die nodig is op basis van de huidige doelgroep. Als de corporatiedoelgroep wordt uitgebreid dient de Kernvoorraad nog verder te groeien.
Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Amendement van het lid	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel Amendement	Nu aan de slag met sociale woonvormen zoals een Knarrenhof
Nummer Zaaknummer	**20A40** 428234

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor bij het plan van aanpak:

Toe te voegen in de nota:

Er zijn groepen voor wie sociale woonvormen aantrekkelijk zijn en die de wens hebben om bijvoorbeeld een Knarrenhof of ander sociaal wonen project te realiseren, waarbinnen voor verschillende inkomensklassen (huur en koop) gebouwd wordt. De gemeente Arnhem schept de voorwaarden, stimuleert en ondersteunt actief dergelijke initiatieven.

Toelichting:

- Er is steeds meer behoefte aan sociale woonvormen gezien het grote aantal alleenwonenden en ouderen, die allemaal hun eigen wensen (en budget) hebben.
- Dergelijke concepten geven een antwoord op het bezuinigen op zorg, het verschralen van pensioen, de vergrijzing, de toename van eenpersoonshuishoudens en het risico op vereenzaming. Door het scheiden van wonen en zorg kon bijvoorbeeld nog maar een klein deel van de ouderen naar een tehuis.
- Binnen een dergelijke woonvorm kan bijv 33% sociale huur, 33% sociale koop en 33% duurdere huizen kunnen worden gerealiseerd. Dit past binnen het Arnhemse model waarbij in alle projecten 30% sociale huur wordt gerealiseerd.
- Binnen dergelijke woonvormen kan de vraag en behoeften van de toekomstige bewoner centraal staan.
- In Arnhem wonen veel ouderen in grote woningen, omdat zij geen passende of aantrekkelijke woning kunnen vinden.

- De Knarrenhof probeert al vanaf 2015 een project te realiseren, maar loopt vast op commerciële grondprijzen.
- Er is veel behoefte aan goedkope en betaalbare woningen in Arnhem.
- Het ronde tafelgesprek met oa Knarrenhof en andere geïnteresseerde partijen en een gesprek daarna met een ambtenaar heeft tot op heden tot geen vooruitgang geleid.
- Andere gemeenten zijn wel actief betrokken en ondersteunend. In Gouda, Groningen, Zwolle en Den Haag wordt dit integraal aangepakt, samen met wonen, zorg en vastgoed.
- Inmiddels staan 253 mensen in Arnhem op de lijst van geïnteresseerden voor een Knarrenhof.
- Dit soort initiatieven leiden ertoe dat in de toekomst minder dure zorg nodig is, omdat de bewoners elkaar ondersteunen. In Zwolle is berekend dat de Knarrenhof de gemeente jaarlijks 320.000 euro bezuiniging op zorg oplevert.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Amendement van het lid	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel Amendement	Zorgvuldig omgaan met hoogbouw
Nummer Zaaknummer	**20A41** 428234

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor bij het plan van aanpak:

Toe te voegen als derde punt op pag 3 onder punt 1 Inleiding:

DE 6 PRINCIPES VOOR HOOGBOUW
Om de kwaliteit van het beeld van de stad te waarborgen zijn er bestaande spelregels voor hoogbouw in Arnhem: de zes principes voor hoogbouw in Arnhem. Deze spelregels worden beschreven in de structuurvisie 2020-2040 in hoofdstuk 2.11.2. Deze zes principes voor hoogbouw blijven het uitgangspunt.

Toelichting

- Hoogbouw is beeldbepalend in het stadsbeeld en heeft daarmee invloed op de kwaliteit van de stad, positief of negatief. Hoogbouw dient weloverwogen plaats te vinden. In de Arnhemse context wordt van hoogbouw gesproken bij een bouwhoogte van tweemaal de gemiddelde bouwhoogte of meer: 30 m. of hoger.
- Voor hoogbouw kunnen extra beperkingen gelden uit oogpunt van (brand)veiligheid, milieu (waaronder windhinder en schaduwwerking), cultuurhistorie (beschermde stadsgezichten) en ecologie, en vanwege de aanwezigheid van straalpaden, windmolenbiotoop, aanvliegroutes en hoogspanningslijnen. Deze aspecten vragen altijd om systematisch onderzoek en een nadere beoordeling. Voor de categorie hoogbouw

hoger dan 60 meter geldt bovendien dat er naast toepassing van de principes een zorgvuldige afweging moet plaatsvinden op het schaalniveau van de stad als geheel.

- Hoogbouw eist de aandacht voor zichzelf op, het drukt een stempel op de omgeving. Hoogbouw moet dan ook wat 'terugdoen' voor de stad. Allereerst vraagt hoogbouw om die reden extra zorg voor een goede beeldkwaliteit. Het gaat hierbij zowel om het gebouw in de omgeving (situering, zichtlijnen, onderdeel van een ensemble), het gebouw op zichzelf (architectuur) en detaillering, kleur en materiaalgebruik. De plint en de beëindiging van het gebouw vragen daarbij extra aandacht. Slankheid van hoogbouw kan een kwaliteit op zichzelf zijn. Daarnaast ligt er een extra verantwoordelijkheid voor de omgeving bij hoogbouw omdat het een concentratie van gebruik van een locatie met zich mee brengt.
- Hoogbouw biedt kansen voor intensief ruimtegebruik, maar voorkomen moet worden dat hoogbouw een 'gesloten wereld' wordt. Het is essentieel dat hoogbouw functioneel deel uitmaakt van de stedelijke omgeving en bijdraagt aan de levendigheid van de openbare ruimte. Met name de plint, als onderdeel van de publieke ruimte, vraagt aandacht.
- De branchevereniging voor ontwikkelaars en bouwondernemers NVB is niet enthousiast over de effecten van hoogbouw.

- De 6 principes: **Principe 1**: Nieuw Arnhems Peil Arnhem is een groene stad die het oorspronkelijke landschap in en om het stedelijk gebied respecteert. Deel van dit landschap zijn de grote hoogteverschillen in het noorden van de stad en het vlakke polderlandschap in het zuiden. De beleving van het natuurlijke hoogteverschil is een vanuit de Veluwe is Arnhem de 'verborgen stad in het groen', vanuit het open rivierengebied in het zuiden is Arnhem de 'zichtbare stad aan de rivier'. Dit is vertaald naar het volgende principe: de maximum bouwhoogte in Arnhem (zowel in noord als in zuid) bedraagt 100 m boven NAP (hoogte gebouw + hoogte maaiveld boven NAP = max. 100 m). Dit principe kan worden aangeduid als "Nieuw Arnhems Peil". Het betekent dat in de lagere delen van de stad een grotere bouwhoogte kan worden toegestaan dan in de hogere delen van de stad. **Principe 2**: In groene vestigingsmilieus is het groene silhouet bepalend Typerend voor Arnhem zijn de groene vestigingsmilieus voor zorginstellingen, economische activiteiten, verblijfsfuncties en dergelijke (voorbeeld: Arnhems Buiten, het Dorp). Uitgangspunt in deze milieus is ruimte bieden aan de 'rode' functies en tegelijkertijd versterken van de groene kwaliteit. Dat vraagt om verkleining van de footprint van bebouwing door compacte en mogelijk hogere bouwvolumes. Om het bestaande 'groene silhouet' zo min mogelijk aan te tasten is de bouwhoogte in de groene vestigingsmilieus gerelateerd aan de boomhoogte. De bebouwing dient onder de boomkruinen te blijven. In de praktijk betekent dit een nokhoogte van doorgaans ongeveer 15 meter ten opzichte van het aangrenzende maaiveld, maar afhankelijk van de boomhoogten ter plaats kan dit hoger zijn. **Principe 3**: In de binnenstad is het historisch stadssilhouet bepalend In de binnenstad, inclusief de singels, dient nieuwe bebouwing zich te voegen naar het bestaande stadssilhouet. Het bestaande silhouet verschilt per deelgebeid van de binnenstad. Het middeleeuwse deel (aangewezen als beschermd stadsgezicht) heeft een gemiddelde hoogte van 4 tot 6 lagen, de Weerdjes is opgebouwd uit grote bouwblokken van 4 tot 8 lagen en het bestuurskwartier heeft grootschalige, vaak solitaire gebouwen van 4 tot 7 lagen. Nieuwe

ingrepen versoepelen bij voorkeur de overgang in hoogten tussen deze deelgebieden. Aan de binnen- en buitensingels is de historische continuïteit van de singelwand het uitgangspunt. Verder is er altijd sprake is van maatwerk bij locatie en vormgeving van hoogbouw. Hoe dan ook mag er in de nabijheid van de Eusebiustoren nooit concurrentie in hoogte ontstaan en moeten beeldbepalende zichtlijnen op de toren open blijven. Hoogteaccenten krijgen bij voorkeur een plek aan en bij bijzondere openbare ruimten. **Principe 4**: Hoogteaccenten in wijken In overige delen van de stad kan er sprake zijn van een hoogteaccent binnen de wijk. Het gaat hier in de regel om een omgeving met een fijnere korrelgrootte en kleinere schaal. Een hoog gebouw, als individueel object in een kleinschalige omgeving, is zelden een succes, nog daargelaten Groene vestigingsmilieus: bouwen binnen het groene silhouet de effecten op het woonklimaat (schaduw, uitzicht en inkijk, windhinder). Daarom wordt in de wijken in de regel niet uitgegaan van solitaire, hoge elementen maar wel van de mogelijkheid van hoogteaccenten als onderdeel van de omgeving. Eenheid in ontwerp en beeldensemble is daarbij het uitgangspunt. Daarbij geldt als principe dat de hoogte niet meer bedraagt dan 2x de gemiddelde hoogte van de omliggende bebouwing van het bouwblok en de wijk. **Principe 5**: Respecteer bijzondere stadspanorama's De kwaliteit en herkenbaarheid van Arnhem wordt voor een deel bepaald door karakteristieke panorama's. De bekendste zijn het zicht op de stad vanaf het westen langs de Rijn, het zicht richting de binnenstad vanaf het zuiden en het uitzicht over de stad vanaf de Stenen Tafel in park Klarenbeek. Voor deze en andere panorama's geldt dat de oriëntatie en vrij zicht op de Eusebiustoren en andere beelbepalende elementen gekoesterd moet worden en dat de landschappelijke en Hoogteaccenten in wijken en bouwblokken Een favoriet standpunt voor schilders in de negentiende eeuw: panorama op Arnhem uit het westen (A.J. Couwenberg 1806-1844). 81 stedelijke context (zoals de unieke confrontatie tussen stuwwal en rivier bij Onderlangs en het 'decor' van de stuwwal voor rivier en stad vanaf het zuiden) gehandhaafd blijft of juist versterkt wordt. Voorkomen moet worden dat karakteristieke landschappelijke contrasten nivelleren of dat herkenbare blikvelden versmallen. **Principe 6:** Voor wat, hoort wat Hoogbouw eist de aandacht voor zichzelf op, het drukt een stempel op de omgeving. Hoogbouw moet dan ook wat 'terugdoen' voor de stad. Allereerst vraagt hoogbouw om die reden extra zorg voor een goede beeldkwaliteit. Het gaat hierbij zowel om het gebouw in de omgeving (situering, zichtlijnen, onderdeel van een ensemble), het gebouw op zichzelf (architectuur) en detaillering, kleur en materiaalgebruik. De plint en de beëindiging van het gebouw vragen daarbij extra aandacht. Slankheid van hoogbouw kan een kwaliteit op zichzelf zijn. Daarnaast ligt er een extra verantwoordelijkheid voor de omgeving bij hoogbouw omdat het een concentratie van gebruik van een locatie met zich mee brengt. Hoogbouw biedt kansen voor intensief ruimtegebruik, maar voorkomen moet worden dat hoogbouw een 'gesloten wereld' wordt. Het is essentieel dat hoogbouw functioneel deel uitmaakt van de stedelijke omgeving en bijdraagt aan de levendigheid van de openbare ruimte. Met name de plint, als onderdeel van de publieke ruimte, vraagt aandacht •

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Amendement van het lid	Menno Loos - VVD Cyriel Prinsen - GroenLinks Sjoerd Dijk - D66 Eric Greving - PvdA
Titel Amendement	Aanvulling Plan van Aanpak
Nummer / zaaknummer	**20A42** 428234

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

Aan punt 1 van het raadsbesluit,
"Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling vast te stellen,"
toe te voegen:
"met dien verstande dat:

- Alle maatregelen in het plan uitgaan van minimaal 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten. Zowel projecten zonder sociale huurwoningen als projecten die volledig uit sociale huurwoningen bestaan blijven mogelijk.
- We naast bovenstaande het woningbehoefteonderzoek als grondslag hanteren.
- Corporaties en commerciële ontwikkelaars beide nodig zijn om onze woningbouwopgave te realiseren. Bij het tot stand komen van het stadsakkoord maken we daarom met corporaties en marktpartijen afspraken over het realiseren van sociale huurwoningen en onze andere opgaves.
  Doel hierbij is te komen tot een gezamenlijke, door overheid, corporaties en ontwikkelaars gedragen aanpak voor de komende jaren. Naast het herijken na drie jaar, maken we jaarlijks met onze partners een woonagenda met acties op basis van actuele inzichten, zoals door de raad in 2015 besloten. De afspraken die we maken, moeten de ambitie om de woningbouw te versnellen zo min mogelijk in de weg staan. De prestatieafspraken passen we aan op basis van het stadsakkoord.
- Als verkoop of sloop van huidige corporatiewoningen gekoppeld is aan de directe realisatie van nieuwe corporatiewoningen én daarmee de totale voorraad toeneemt, is

het niet uitgesloten dat verkoop of sloop eerst plaatsvindt. Kaders hiervoor leggen we vast in de prestatieafspraken.
- Arnhem een eigen woonbeleid voert met aandacht voor koop- en huurwoningen in alle segmenten. Uitvoering van de woondeal helpt Arnhem haar beleid en ambities waar te maken.
- Besluitvorming over het vereveningsfonds plaatsvindt bij de behandeling van dat onderwerp.

Toelichting:

Deze tekst betreft een verduidelijking van het Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling.

Menno Loos - VVD
Cyriel Prinsen - GroenLinks
Sjoerd Dijk - D66
Eric Greving - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningbouwontwikkeling
Amendement van het lid	Mattijs Loor - D66 Eric Greving - PvdA
Titel Amendement	Geen nieuwe sociale huurwoningen bij meer dan 60% sociale huur
Nummer Zaaknummer	**20A59** 428234

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Aan het einde van paragraaf 5.2 toe te voegen:
Geen toevoeging sociale huur in wijken met > 60% sociale huur
Er worden geen sociale huurwoningen toegevoegd in de wijken Geitenkamp, Malburgen-Oost Zuid en Presikhaaf-West, zolang het percentage sociale huurwoningen in die wijken hoger is dan 60%. We maken op deze regel alleen een uitzondering voor:

- *Reeds vastgestelde plannen, opgenomen in de harde plancapaciteit;*
- *Sloop- en nieuwbouwprojecten binnen de sociale sector;*
- *Plannen die naast de reguliere doelen van sociale woningbouw ook een ander maatschappelijk doel dienen. Een voorbeeld hiervan zijn ontwikkelingen van sociale huurwoningen in combinatie met de huisvesting van maatschappelijke functies.*

Toelichting:
Vanuit de stad is een indringend beroep gedaan op de gemeenteraad om wijken met een hoog percentage sociale woningbouw te vrijwaren van het toevoegen van meer sociale huurwoningen. In drie wijken in Arnhem is meer dan 60% van de woningen een sociale huurwoning.
Relatief veel mensen uit kwetsbare groepen zijn aangewezen op sociale huurwoningen. Bij het toevoegen van nieuwe sociale huur moet de draagkracht van de wijk in ogenschouw worden genomen. Als deze doelgroepen hoofdzakelijk in de meest kwetsbare wijken terecht komen, zet dit de leefbaarheid onder druk. Daarom moeten we de woningdifferentiatie binnen deze wijken vergroten.
Dit amendement leidt tot een betere spreiding van sociale huurwoningen, waarbij de bestaande plannen en plannen die vanwege een ander maatschappelijk belang alsnog wenselijk zijn wel gewoon kunnen doorgaan.

Mattijs Loor - D66
Eric Greving - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Motie van	Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP
Titel motie	Een realistisch plan van aanpak woningbouwontwikkeling is nodig
Nummer Zaaknummer	**20M82** 428234

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- De coronacrisis een enorme impact heeft op de economie;
- Het CPB constateert dat een recessie onvermijdelijk is, dat in het merendeel van de scenarios zwaarder zal zijn dan die 2008 en 2009 (de kredietcrisis);
- De coronacrisis heeft geleid tot de grootste economische kwartaal-op-kwartaalkrimp sinds de eerste drie maanden van 2009 (toen de kredietcrisis huishield);
- De binnenlandse consumptie sinds de Tweede Wereldoorlog niet zo daalde als in maart dit jaar: min 6,7 procent;
- Mensen met een laag inkomen afhankelijk zijn van de kernvoorraad sociale huurwoningen omdat particuliere verhuurders minimale inkomenseisen hanteren wij de doelgroep niet aan voldoet.

Overwegende dat,

- In het woningmarkt rapport is beschreven de woningbehoefte afhankelijk is van de economie en dat 0.4 procent minder economische groei al zou leiden tot een verdubbeling van de behoefte aan sociale huurwoningen;
- De economische prognoses voor economische groei door de coronacrisis vele malen slechter uitvallen dan meegenomen in het woningmarkt onderzoek en daardoor de behoefte aan sociale huurwoningen aanzienlijk groter zal zijn dan in het onderzoek beschreven;
- Het college geen ambitie heeft uitgesproken om de kernvoorraad sociale huurwoningen uit te breiden.

Verzoekt het college:
Voor 1 oktober met een nieuw aangepast plan te komen gebaseerd op de realiteit en daarin expliciet aan te geven hoe de kernvoorraad.

en gaat over tot de orde van de dag

Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Motie van	Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP
Titel motie	Pak schimmelwoningen aan
Nummer Zaaknummer	**20M83** 428234

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Nog veel Arnhemmers zijn afhankelijk van huizen waar ze niet goed in kunnen wonen;
- Een derde van de kinderen in onze stad groeit op in een ziekmakende woning;
  In verschillende wijken in de stad huurders zelf actievoeren voor verbetering van de woning en dat veel woningen nog steeds slecht zijn;

Overwegende dat,

- De gemeenteraad en college hebben uitgesproken dat de aanpak van schimmelwoningen (top)prioriteit heeft;
- De aanpak van schimmelwoningen niet terugkomt in het plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Er nog niet concreet is gemaakt hoeveel schimmelwoningen wanneer zullen worden aangepakt;

Spreekt uit:
Een extra opgave op gebied van nieuwbouw niet ten koste mag gaan van de aanpak schimmelwoningen en dat beide belangrijk zijn en moeten gebeuren;

Draagt het college op,
Concreet te maken hoeveel woningen met schimmel en achterstallig onderhoud in Arnhem per wanneer worden aangepakt;

en gaat over tot de orde van de dag

Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Motie van	Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP
Titel motie	Arbeidsmigranten huisvesten in de gemeente waar ze werken
Nummer Zaaknummer	**20M84** 428234

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Er volgens de pre-corona prognoses voor economische groei er al een enorme behoefte is sociale huurwoningen en sociale koop in Arnhem;
- Gezien de actuele prognoses voor economische groei deze behoefte aan sociale huurwoningen en sociale koop nog veel groter zal zijn;
-

Overwegende dat:

- In het plan van aanpak woningbouwontwikkeling staat omschreven dat het huisvesten van arbeidsmigranten in Arnhem in de komende jaren om een toevoeging van 700 sociale huurwoningen vraagt;
- Het college heeft uitgesproken dat de zoektocht naar voldoende en geschikte huisvesting niet mag leiden tot verdringing van andere woningzoekenden en tot verslechtering van de leefbaarheid in met name kwetsbare wijken;
- Dat het voorkomen van verdringing niet mogelijk is gezien de toegenomen behoefte aan sociale woningen in Arnhem;

Spreekt uit dat,
Arbeidsmigranten zoveel mogelijk op een fatsoenlijke manier worden gehuisvest in de gemeenten waar zij werkzaam zijn

Draagt het college op,
Er zorg voor te dragen dat Arnhem niet meer arbeidsmigranten huisvest dan er in Arnhem werkzaam zijn,
Een stop in te voeren op huisvesting van arbeidsmigranten die niet in Arnhem werkzaam zijn,

en gaat over tot de orde van de dag

Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Motie van	Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP Eric Greving - PvdA
Titel motie	Stop de huurverhoging, 0% is genoeg
Nummer Zaaknummer	**20M85** 428234

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- De huurprijzen in de sociale sector en in de vrije sector de pan uit rijzen en per 1 juli ook de Arnhemse corporaties allemaal de huren verhogen,
- Dat huurders nog altijd betalen voor de vorige crisis via de verhuurderheffing die als crisisheffing is ingevoerd,
- Volgens het NIBUD het nu al zo is dat bijna de helft van de huurders onvoldoende buffer heeft voor het doen van basisuitgaven,

Overwegende dat:

- Veel huurders te maken hebben met inkomensverlies als gevolg van de coronacrisis,
- Bij de Woonbond honderden bezorgde telefoontjes van huurders binnenkomen over de huurverhoging in coronatijd,
- De Eerste Kamer een motie van SP-senator Tiny Kox heeft aangenomen en zich heeft uitgesproken voor het bevriezen van de huren,

Verzoekt het college om:
In gesprek te gaan met verhuurders om afspraken te maken over het stoppen van de huurverhoging;
Bij de minister kenbaar te maken dat gemeente Arnhem van mening is dat de huurprijzen te hoog zijn, dat de huurverhoging gestopt moet worden en dat er een einde moet worden gemaakt aan de verhuurderheffing;

en gaat over tot de orde van de dag

Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP
Eric Greving - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Motie van	Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP
Titel motie	Nieuwbouw spreiden over de stad
Nummer Zaaknummer	**20M86** 428234

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Sociale menging een onmisbaar onderdeel van de oplossing is om ook op lange termijn duurzame vitale wijken te realiseren en een belangrijk middel om arme buurten er op vooruit te helpen, en te werken aan een inclusieve stad[1];
- De meeste gesegregeerde wijken de rijke wijken zijn;
- Tweedeling tussen arm en rijk niet effectief kan worden aangepakt door de meest wijken over te slaan[2];

Overwegende dat:

- Kwetsbare wijken zoals Malburgen en Presikhaaf de afgelopen decennia al ruimschoots verantwoordelijkheid hebben genomen voor de nieuwbouw opgave in onze stad;
- Kwetsbare wijken al onder druk staan op het gebied van leefbaarheid;
- Het project Witsenstraat (Hoogkamp) waar enkele tientallen sociale huurwoningen zouden worden gerealiseerd nog steeds leegstaat;
- Het aantal te realiseren woningen op de RIN-lokatie door toedoen van de buurt fors is verminderd;
- De wijken 12 en 13 de afgelopen decennia nauwelijks hebben bijgedragen aan de woningbouwopgave in de stad;

Spreekt uit;
inbreidingslocaties voor woningbouw te willen spreiden over de wijken van de stad en daarbij te streven naar diversificatie van het woonaanbod,

[1] https://www.socialevraagstukken.nl/sociale-menging-blijft-onmisbaar-voor-grote-steden/
[2] https://www.socialevraagstukken.nl/sociale-menging-vergeet-de-elitewijken-niet/

Draagt het college op;
minimaal 1000 nieuwbouwwoningen te plannen in de volgende wijken:
Wijk 12 Burgemeesterswijk en Hoogkamp (CBS-wijkcode:020212)
Wijk 13 Schaarsbergen en omgeving (CBS-wijkcode:020213)

en gaat over tot de orde van de dag

Dobbe - Elfrink - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningbouwontwikkeling
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Onderzoek invoering woonplicht
Nummer Zaaknummer	**20M87** 428234

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Er in Arnhem een tekort is aan betaalbare huizen
- Steeds meer van dit soort woningen worden opgekocht om te verhuren.
- Er te weinig betaalbare woningen zijn om hier een verdienmodel van te maken.

Overwegende dat:
- We speculatie tegen willen gaan.
- Dat dit kan door een woonplicht voor huizenkopers van nieuwbouw.
- Woonplicht betekent dat kopers van nieuwbouw zelf in het huis moeten wonen.
- Met deze maatregel we verkoopprijzen van woningen kunnen beteugelen en starters meer kansen bieden.

Verzoekt het college een voorstel uit te werken om te kijken of en hoe lokaal een woonplicht ingevoerd kan worden.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Motie van het lid	Menno Loos - VVD Daniël Becker - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA
Titel motie	Bredere aanpak is goed voor alle Arnhemmers
Nummer Zaaknummer	**20M88** 428234

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Er in het raadsvoorstel ruim voldoende aandacht is voor sociale huisvesting en zeer weinig voor de realisatie en het versnellen van benodigde koopwoningen;
- Er volgens het Companen-onderzoek ruim 6000 koopwoningen nodig zijn van goedkoop, midden tot duur.
- Onze raad met amendement 18A36 “Bouwen wat nodig is” het college de opdracht heeft gegeven “*Met het maken van de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte*”.

Overwegende dat:

- Arnhem t.o.v. vergelijkbare verstedelijkte gebieden in Nederland significant minder koopwoningen heeft;
- Dit verschil regionaal zelfs nog uitgesprokener is ten opzichte van de ons direct omliggende gemeenten;
- Een koophuis, vooral door schaarste, duurder wordt. En het zo voor starters, jonge gezinnen moeilijker wordt in Arnhem te blijven.

Roept het college op:

- Bij de uitwerking van deze plannen wel evenveel aandacht te geven aan het realiseren van koopwoningen (van goedkoop, midden tot duur) ten opzichte van de aandacht die gaat naar sociale huurwoningen.

En gaat over tot de orde van de dag

Menno Loos – VVD

Daniël Becker - ChristenUnie

Klaartje van Dillen - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling
Motie van het lid	Menno Loos - VVD Arnhem Klaartje van Dillen - CDA
Titel motie	Meten is weten
Nummer Zaaknummer	**20M89** 428234

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Het lang heeft geduurd voordat wij een onderzoek en een plan hadden;
- De stand van zaken, waar staat Arnhem nu en wat is er de afgelopen jaar/jaren veranderd, niet feitelijk genoeg beschikbaar was tijdens de M1's;
- De cijfers van het Companen onderzoek significant verschillen t.o.v de cijfers die gebruikt zijn bij de staat van de stad.

Overwegende dat:

- Transparantie en feiten helpen om tot goede besluiten te komen.

Roept het college op:

- Structureel meer aandacht te besteden aan de feiten rond woningbouw en deze tijdig en eenduidig te gebruiken;
- De raad voor het eind van het jaar te informeren hoe zij dit doet en daarbij de cijfers van de afgelopen jaren, de actuele stand van zaken en de projectie daarin te tonen.

En gaat over tot de orde van de dag

Menno Loos – VVD Arnhem

Klaartje van Dillen - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling
Motie van	Cyriel Prinsen - GroenLinks
Titel motie	Meer groen door hoogbouw
Nummer Zaaknummer	**20M90** 428234

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- Het woningbehoefteonderzoek van Companen heeft aangetoond dat er in Arnhem een tekort aan woningen bestaat;
- Datzelfde onderzoek heeft aangetoond dat de te bouwen woningen voor een groot deel uit appartementen zullen moeten bestaan;
- De bouw van extra woningen effect heeft op het ruimtegebruik.

Overwegende dat
- gestapelde (hoog)bouw geschikt is om appartementen te realiseren;
- Het stapelen van woningen meer grondruimte biedt voor het realiseren en behouden van groen;
- Het realiseren en behouden van groen belangrijk is voor een prettige leefomgeving en past bij het karakter van Arnhem.

Spreekt uit dat:
- een groene leefomgeving van groot belang is;
- hoogbouw een goed middel kan zijn om zowel meer woningen te realiseren als een groene leefomgeving te behouden.

Draagt het college op:
- Bij nieuwe projecten zo hoog mogelijk te bouwen, mits dat qua programma en stedebouwkundig passend en wenselijk is.
- Met een voorstel te komen voor aanpassing van de 6 principes voor hoogbouw, zoals deze nu in de structuurvisie staan, als deze te beperkend blijken te werken.

en gaat over tot de orde van de dag

Cyriel Prinsen - GroenLinks

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningbouwontwikkeling
Motie van	Sjoerd Dijk - Mattijs Loor - D66
Titel motie	Meer woningen, minder kosten
Nummer Zaaknummer	**20M91** 428234

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Door een opeenstapeling van beleidsambities van de Rijksoverheid en onze gemeente de kosten van woningbouwontwikkeling soms harder oplopen dan de opbrengsten[1];
- Er volgens het woningbouwonderzoek van Companen in verschillende segmenten een groeiende vraag is naar woningen voor één- en tweepersoons huishoudens, over het algemeen in de vorm van appartementen;
- Veel woningbouwontwikkelingen in bestaande plannen uitgaan van grondgebonden gezinswoningen.

Overwegende dat:

- Het wenselijk is dat het te ontwikkelen woningbouwprogramma beter gaat aansluiten bij de marktvraag;
- In sommige gevallen een grotere bebouwingsdichtheid en/of een groter woningaantal kan leiden tot een gunstigere verhouding tussen kosten en opbrengsten voor de gemeente;
- Een hogere bebouwingsdichtheid en een compacte stad op de lange termijn voorkomen dat de noodzaak ontstaat om het groen rond de stad vol te bouwen, en leidt tot een beperking van vervoerskilometers ten opzichte van bouwen in het buitengebied.

[1] Te denken valt aan bijna energieneutraal bouwen op grond van aangescherpte bouwregelgeving, groenambities in de openbare ruimte, minimale percentages sociale huurwoningen in projecten.

Verzoekt het college:

- In die gevallen waar een grondexploitatie winstpotentie dreigt te verliezen of zelfs niet meer sluitend dreigt te zijn, altijd eerst scenario's te onderzoeken met een vergroting van de bebouwingsdichtheid en/of een groter woningaantal, en deze scenario's aan de raad te presenteren bij voorstellen die hiermee verband houden.

En gaat over tot de orde van de dag.

Sjoerd Dijk en Mattijs Loor (D66)

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 428234

Onderwerp: Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling

Voorstel

1. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling vast te stellen.
2. De financiële consequenties voor de grex Schuytgraaf door te voeren bij de FJP 2019.
3. Er kennis van te nemen dat het college zo snel mogelijk in het eerste kwartaal van 2020 met een raadsvoorstel komt om een vereveningsfonds in te stellen.

Inleiding

Zoals in het amendement 19A65 "Aanvullende coalitieafspraken wonen" is afgesproken, biedt het college in december een plan van aanpak woningbouwontwikkeling aan aan de gemeenteraad. Onderlegger voor dit plan van aanpak zijn de resultaten uit het regionale woningmarktonderzoek Arnhem-Nijmegen 2019 dat u op 8 november 2019 is aangeboden. In het voorjaar van 2019 spraken we in de raad over een addendum op de woonvisie, dit heeft zich vertaald in dit plan van aanpak woningbouwontwikkeling.

Beoogd effect

Een stad Arnhem waarin iedereen goed kan wonen. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen en voor alle doelgroepen: aantrekkelijke levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, sociale woningbouw in goedkoop en betaalbare segment, de middenhuurcategorie en het hogere segment.

Argumenten

1.1 De woningmarkt staat onder druk, ingrijpen is nodig

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat tempoversnelling in productie en doorprogrammeren in aantallen nodig is.

Tot 2030 zijn er zo'n 7500 extra woningen nodig, verspreid over alle categorieën. Ongeveer de helft van de behoefte ligt in de betaalbare categorie, maar dat betekent dat ook ongeveer de helft van de behoefte daarboven ligt. In deze aantallen zijn de toename van arbeidsmigranten, de overloop vanuit

Arnhem GEMEENTE

de randstad, doortrekken van de A15, bereikbaarheid van de regio door ontwikkelingen spoor etc. nog niet meegenomen.
Er is daarnaast een mismatch in het woningaanbod, waarbij er in alle huursectoren een overschot is aan grote grondgebonden producten en een tekort is aan kleine producten voor een- en tweepersoonshuishoudens.

Er zijn maatregelen nodig om de omvang van de productie te kunnen versnellen en door te programmeren naar meer woningen. De markt zal deze ruimte graag willen invullen. Bij een deel van de geconstateerde mismatches zullen marktpartijen en consumenten ervoor zorgen dat deze opgelost wordt, maar in de betaalbare sector gebeurt dit niet vanzelf. Het gebrek aan grondpositie van gemeente en corporaties maakt bovendien dat in de sociale huursector onvoldoende ontwikkeld wordt.

Het bestaande en geprogrammeerde tekort in de sociale huursector in combinatie met de mismatch en de nog niet meegenomen ontwikkelingen in het woningbehoefte-onderzoek (steeds meer arbeidsmigranten, verruiming corporatiedoelgroep) samen met het marktfalen in de sociale sector rechtvaardigt extra ingrijpen op specifiek deze groep.

1.2 Er worden meerdere maatregelen genomen:

1) We sluiten een woondeal met BZK. Deze deal bevat onder meer afspraken op de korte termijn om de woningbouwproductie te versnellen, te voldoen aan de kwalitatieve vraag en te verbinden met binnenstedelijke vraagstukken zoals mobiliteit, duurzaamheid, circulair bouwen en leefbaarheid. Daarnaast bevat de deal afspraken om de werking van de woningmarkt te verbeteren.

2) We sluiten in 2020 een stadsakkoord met ontwikkelende partijen (ontwikkelaars, corporaties, gemeente) waarin afspraken over toewijzing aan de doelgroep, huurverhoging en instandhouding van sociale huur/middenhuur en goedkope koop. In ontwikkellabs met ontwikkelaars en/of corporaties en gemeente onderzoeken we hoe we de productie kunnen versnellen.

3) We realiseren van alle nieuwe ontwikkelingen minimaal 30% over de te realiseren projecten in de sociale huur. Per ruimtelijk project wordt bestuurlijk bepaald welk woningbouwprogramma wordt gerealiseerd. Daarnaast worden in het stadsakkoord afspraken gemaakt over plekken die meer dan 30% vragen, uitruilmogelijkheden tussen locaties en in welke (uitzonderlijke) gevallen we minder dan 30% sociale huur accepteren.

4) De corporaties zijn premium partner voor deze 30% sociale huur en hebben zich ook bereid verklaard deze te ontwikkelen. De corporaties mogen na ontwikkeling en nadat voldoende voorraad is opgebouwd, hun overtallige grote grondgebonden woningen in overleg verkopen in de goedkope koop of verhuren in de middenhuur. We maken afspraken over onder welke condities dit mag, waarbij behoud van omvang van de bestaande voorraad uitgangspunt is

2.1 *Programmeren voor sociale huur heeft financiële effecten op onze eigen grexen*
We voeren 30% sociale woningbouw ook in onze eigen grexen door die hier nog mogelijkheden voor hebben. Dit betekent concreet voor Schuytgraaf een verlaging van de winstverwachting van 1,5 miljoen. In de overige grexen is ofwel al 30% doorgevoerd ofwel is geen bewegingsvrijheid meer.

3.1 *We stellen een vereveningsfonds in*
In het Plan van Aanpak formuleren we een grote ambitie voor de woningbouwontwikkeling. Dat geldt zowel ten aanzien van het versnellen van woningbouw, sociale koop als de realisatie van minimaal 30% sociale huur. Maar ook beleidsdoelen ten aanzien van bomen, vergroening, parkeren, duurzaamheid stellen eisen aan wat en hoe we bouwen.De voorwaarden die we stellen, hebben vanzelfsprekend financiële gevolgen en daarmee effecten op nieuwe grexen. Die zullen als gevolg van deze beleidsmatige wensen een grotere kans hebben dat ze niet sluitend zijn. Aan de andere kant maken de wensen onderdeel uit van beleidsregels die door de raad zijn vastgesteld.

Hoewel we scherp aan de wind zeilen binnen elke grex om te zorgen voor een positief resultaat, willen we ons voorbereiden op de noodzakelijke versnelling van woningbouw en grexen die niet sluitend zijn als gevolg van vastgestelde beleidsdoelen.

Hiervoor zullen we zo snel mogelijk in het eerste kwartaal van het komend jaar met een raadsvoorstel komen waarmee we via een te voeden vereveningsfonds eventuele negatieve grexen bij kunnen passen. De wijze en omvang van de voeding uit positieve grondexploitaties wordt bezien aan de hand van wat we in de toekomstige te ontwikkelen locaties met bijbehorende grexen nodig hebben.

Uiteraard blijft uitgangpunt dat getracht wordt tot neutrale of positieve grexen te komen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *De maatregelen vragen uitwerking*

Een aantal voorgestelde maatregelen vraagt om uitwerking, zoals bijvoorbeeld een doelgroepenverordening (zie hoofdstuk 6 van het plan van aanpak). Dit zal na vaststelling van het plan van aanpak worden opgepakt. Uitvoering van het plan van aanpak vraagt echter niet enkel instrumentele uitwerking. De uitvoering van dit plan van aanpak is procesmatig complex, omdat we in de realisatie van dit plan afhankelijk zijn van verschillende partijen in en buiten de stad met uiteenlopende belangen en eigen agenda's. Samenwerking is daarmee een cruciale factor.

In de afgelopen maanden zijn met veel partijen in de stad, waaronder de ontwikkelaars met de grootste grondposities en de corporaties diverse gesprekken geweest. Daaruit maken wij op dat er veel bereidheid is tot samenwerking. Dit heeft bijvoorbeeld een plek gekregen in de prestatieafspraken met de corporaties. Wij zijn dan ook positief gestemd over de uitvoering van het plan, maar zijn niet autonoom in realisatie.

Financiën

De winstverlaging van de GREX Schuytgraaf ten gevolge van het doorvoeren van 30% wordt doorgevoerd bij de FJP2019

Zo snel mogelijk in het eerste kwartaal van 2020 zal een raadsvoorstel worden aangeboden om een vereveningfonds in te stellen.

Uitvoering

Na vaststelling van het plan van aanpak gaan we de maatregelen uit hoofdstuk 6 uitwerken en uitvoering geven aan het plan van aanpak.

Communicatie

Er is een persbericht verstuurd over het plan van aanpak woningbouwontwikkeling

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling
- Bijlage 1: Planningslijst per 1 maart 2019

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 428234

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 18 december 2019, nummer: 428234

gelet op artikel 147 tweede lid van de Gemeentewet;

besluit:

1. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling vast te stellen.
2. De financiële consequenties voor de grex Schuytgraaf door te voeren bij de FJP 2019.
3. Er kennis van te nemen dat het college zo snel mogelijk in het eerste kwartaal van 2020 met een raadsvoorstel komt om een vereveningsfonds in te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

+

18 december 2019

Plan van aanpak woningbouwontwikkeling Arnhem

Inhoud

Plan van aanpak woningbouwontwikkeling Arnhem 1
1. Inleiding 3
2. Woningbehoefte komende jaren en ontwikkelingen in de markt 4
3. De Arnhemse situatie: bestaande situatie en geplande voorraad 8
3.1 Bestaande situatie 8
3.2 Geplande toevoegingen de komende jaren 11
4. Conclusies voor de Arnhemse woningmarkt 13
4.1 Tempoversnelling en doorprogrammeren 13
4.2 Mismatch betaalbare woningen 13
5. Maatregelen aanpak woningbouwontwikkeling 15
5.1. Versnellen en doorprogrammeren productie 15
5.2. Oplossen mismatch betaalbare woningen 16
5.3. Monitoring 18
5.4 Financiële consequenties 19
6. Uitwerking 21
6.1 Woondeal 21
6.2 Ruimtelijk juridische instrumenten 21
6.3 Samenwerking met partners 22
6.4 Afstemming met de regio 22

1. Inleiding

In de vastgestelde Arnhems Woonprincipes en de MJPB 2020 staat de volgende ambitie op wonen voor Arnhem geschreven:

Ambitie
Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we ook in de toekomst Arnhem aantrekkelijk houden om te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu op elkaar af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sociaal, fysieke en economisch sterke wijken waarbinnen het voor iedere portemonnee goed wonen en leven is. Naast voldoende woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naar toe willen ontwikkelen. Het is een strategisch lange termijn visie waar opgaven en ambities voor de gehele fysieke leefomgeving samenkomen. Met deze visie hebben we ook de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geeft richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Plan van aanpak
Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen en voor alle doelgroepen: aantrekkelijke levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, sociale woningbouw in goedkoop en betaalbare segment, de middenhuurcategorie en het hogere segment.

Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds aansluit bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie.

In november 2019 is het regionale woningbehoefteonderzoek Arnhem Nijmegen opgeleverd. Dit onderzoek geeft een actueel beeld van het functioneren van de woningmarkt. De in het woningbehoefteonderzoek beschreven (mis)matches op de woningmarkt zijn niet 1-op-1 te vertalen naar een woningbouwprogramma. Dit vraagt om keuzes, op welke vraag wil je je richten als gemeente? En deze keuzes hebben betekenis voor het te realiseren programma. Met het woningbehoefteonderzoek als basis komen wij tot een plan van aanpak voor de Arnhemse woningbouwontwikkeling voor de komende jaren.

2. Woningbehoefte komende jaren en ontwikkelingen in de markt

Hieronder bespreken we de conclusies uit het woningmarktbehoefteonderzoek voor Arnhem.

1. Tempoversnelling in productie

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat tempoversnelling in productie nodig is. Het zwaartepunt voor de korte termijn (tot 2025) ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. Tegelijkertijd is op lange termijn sprake van onzekerheden rond de woningbehoefte-ontwikkeling (bereikbaarheid van de regio door ontwikkelingen spoor en doortrekken A15, overloop vanuit de Randstad, economische ontwikkelingen in stad en regio en daarmee stijgende behoefte aan huisvesting). Het is belangrijk dat we de komende jaren de groei en ontwikkeling van de woningbehoefte nauwkeurig monitoren om snel in te kunnen spelen op de eventuele verandering. Dit vraagt om een vinger aan de pols en een flexibele adaptieve programmering gericht op te realiseren plannen.

Uit het woningbehoefte-onderzoek:

Toekomstige ontwikkelingen

Groei woningbehoefte

	Inloop woningtekort tot 2%	Huishoudensgroei 2019-2025	Huishoudensgroei 2025-2030	Huishoudensgroei 2030-2040
Arnhem	600	4.500	2.370	1.520

Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort, bewerking Companen 2019.

De woningbehoefte bestaat uit twee componenten, enerzijds de huishoudensontwikkeling (er komen meer huishoudens mede door gezinsverdunning), anderzijds een tekort aan woningen dat er nu al is en ingelopen wordt. Dit tekort is in de subregio Arnhem berekend op 4,1% van de woningvoorraad. De inloop is gericht op een tekort van 2% (nodig voor een gezonde marktwerking / waardebehoud van vastgoed). De inloop van dit woningtekort is gespreid over twee perioden.

Een verdeling naar categorieën:

Mogelijkheden tussen huur en koop 2019-2030

	Sociale huur	Goedkope koop	Totaal sociaal	Vrije sector huur / middenhuur (€720-€1.000)	Vrije sector huur / dure huur (>€1.000)	Overige koop
Arnhem	670	3.325	3.995 (54%)	240	85	3.145

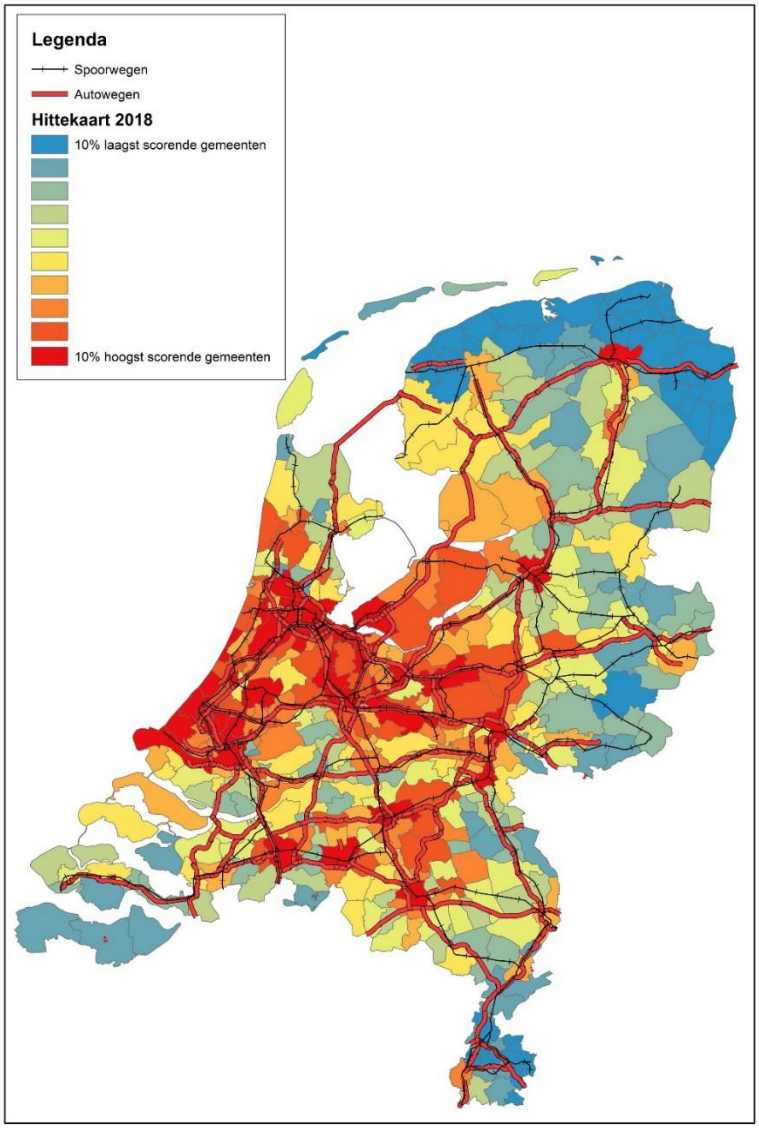
Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort, CBS-microdata 2006-2017, WoON2018, bewerking Companen 2019.

Tot 2030 zijn er zo'n 7500 extra woningen nodig, verspreid over alle categorieën. Ongeveer de helft van de behoefte ligt in de betaalbare categorie, maar dat betekent dat ook ongeveer de helft van de behoefte daarboven ligt. Hierin is nog geen rekening gehouden met de trek vanuit de Randstad naar het oosten (zie onderstaande hittekaart BPD), die langzamerhand ook Arnhem raakt en steeds groter wordt. De behoefte van deze groep ligt met name in de vrije sector.

<u>De hittekaart van BP</u>

Een hoge score op de hittekaart kenmerkt zich door hoge prijzen en of veel huizenverkopen, maar ook een sterke (verwachte) huishoudensgroei. De hittekaart laat dit jaar zien dat de vraag op de woningmarkt zich geleidelijk als een olievlek uitbreidt van de Randstad richting de provincie. De druk

op de woningmarkt, met name in de vier grote steden van de Randstad, zorgt ervoor dat de gemeenten die goed bereikbaar zijn, en in de directe nabijheid hiervan liggen, hoog scoren.

Op grond van diverse maatschappelijke trends ligt de totale groei behoefte van sociale huurwoningen tot 2030 op +/- 670 woningen bij een welvaartsgroei van 0,4% en bij een welvaartsgroei van 0% verdubbeld deze vraag. Dit is tussen de 10 en 20% van het aantal te bouwen woningen. Hierbij is rekening gehouden met de extramuralisering van instellingszorg maar nog geen rekening gehouden met de komst van veranderend rijksbeleid (verruiming van de doelgroep die in aanmerking komen voor een sociale huurwoning), meer arbeidsmigranten en noodzakelijke compensatie van herstructurering of verkoop van sociale huurwoningen. Het is belangrijk om hierbij in regionaal verband af te stemmen op welke wijze gemeenten en corporaties om willen gaan met het risico van tegenvallende economische groei voor de doelgroep die afhankelijk is van sociale huur. Het is lastig te reageren op achterblijvende economische groei, omdat de woningmarkt een traag-reagerende markt is. Toevoegen van woningen is een kwestie van jaren. Dit kan er voor pleiten uit te gaan van voorzichtige raming van economische groei en daarmee een hoger aantal sociale huurwoningen.

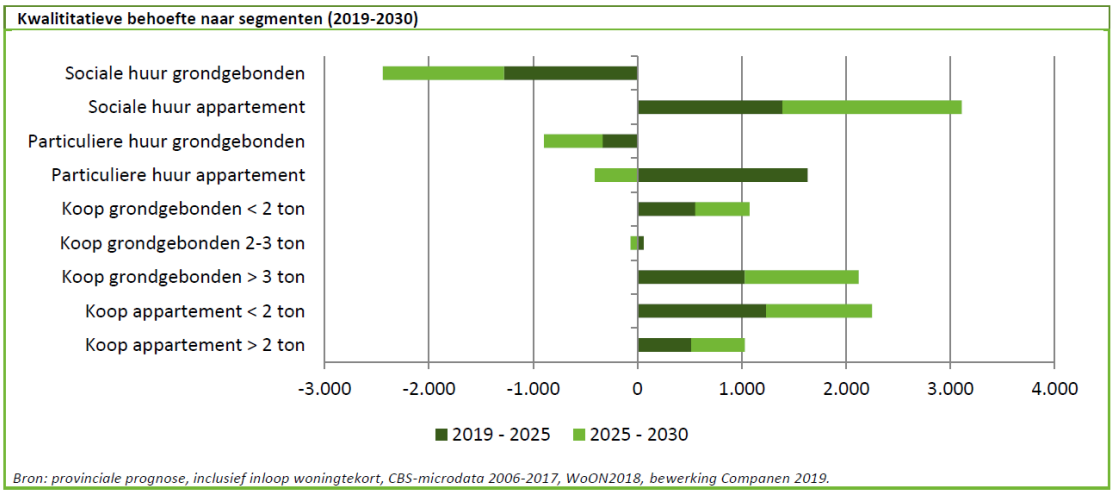
Daarnaast constateren we dat de zoektijden voor een sociale huurwoning oplopen en dat doorstroom uit maatschappelijke opvang stagneert door gebrek aan goedkope sociale huurwoningen.

2. Waarderen woonmilieus

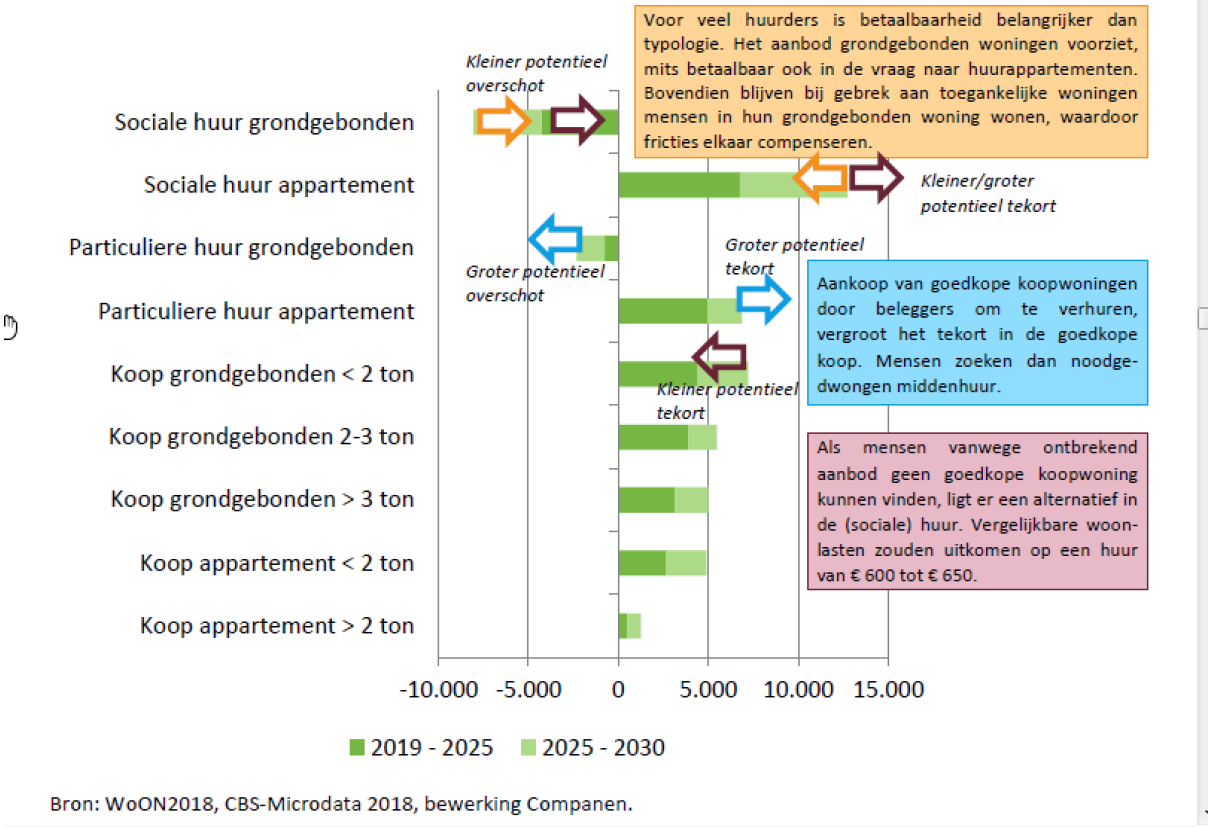
Bij het vormgeven van het beleid moet het meer gaan om het waarderen van verschillen tussen woonmilieus. Binnen de woonmilieus ligt er een gevarieerde opgave naar marktsegmenten, van stedelijk wonen tot wonen in een groene omgeving, van hoogbouw tot eengezinswoning. De regio Arnhem-Nijmegen bestaat uit verschillende woonmilieus. Daarbij zien we een regionale woningmarkt die werkt als een roltrapregio: Jongeren komen via de steden Arnhem en Nijmegen de regio in en verhuizen vervolgens regelmatig als gezin naar de regiogemeenten. Daarnaast kent de stad Arnhem een dynamische woningmarkt waar mensen binnen de stad in meerdere stappen verhuizen. Arnhem is in trek bij vestigers uit de regio en de Randstad, dit zijn veelal huishoudens met een huishoudinkomen boven de 55.000 euro. Arnhem kent een grote groep doorstromers (binnenverhuizers) binnen de stad maar het aantal doorstromers binnen de stad is veel groter, 52% hiervan zijn huishoudens met een huishoudinkomen tot 36.165 euro, 36% heeft een huishoudinkomen boven de 55.000 euro.

3. Mismatch in vraag en aanbod

Op de regionale woningmarkt is er een mismatch tussen vraag en aanbod. Dit is het gevolg van de groeiende aantal kleine huishoudens. In onderstaande tabellen staan de fricties tussen vraag en aanbod helder in beeld gebracht:

Figuur 5.5: fricties vraag en aanbod bij optimale doorstroming, inclusief inloop actueel woningtekort 2019 - 2030 (kleur van pijlen verwijzen naar kleur toelichtende tekstvakken)

Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

4. Instrumentarium nodig bij oplossen deel mismatch

Bij een deel van de geconstateerde mismatches zullen marktpartijen en consumenten ervoor zorgen dat deze opgelost worden. Dat is niet bij alle segmenten even makkelijk. Bij sociale huur, middenhuur, goedkope koop en bijzondere woonvormen is inzet van aanvullend instrumentarium nodig om realisatie te borgen. Instrumentarium in de vorm van een doelgroepenverordening, bestemmingsplannen met een aandeel sociale huur/middenhuur/sociale koop, speciale bouwvormen, tijdelijke woonvormen, gezamenlijke werving van beleggers, afspraken met beleggers, grondbeleid etc.

5. Inzet bestaand bezit

Meer dan 90% van de woningen van 2030 staat er nu al. Het is waardevol te onderzoeken waar extra inzet wenselijk is om deze woningvoorraad te verbeteren op het gebied van verduurzaming, kwaliteitsverbetering, sociale veiligheid en leefbaarheid in de wijken. Hier ligt uiteraard een relatie met de wijkgerichte energietransitie.

6. Buy-to-let (aankoop van een huis met het doel om het te verhuren)

Aankoop van goedkope koopwoningen door (particuliere) beleggers om te verhuren (Buy-to-let) vergroot het tekort in de goedkope koop. Mensen zoeken dan noodgedwongen een woning in de middenhuur.

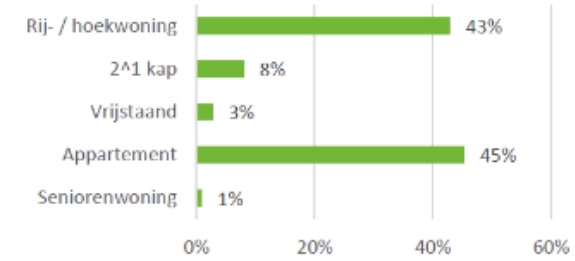
3. De Arnhemse situatie: bestaande situatie en geplande voorraad

3.1 Bestaande situatie

Meer dan 90% van de woningen tot 2030 staat er nu al. Hoe ziet de huidige voorraad van Arnhem er nu uit:

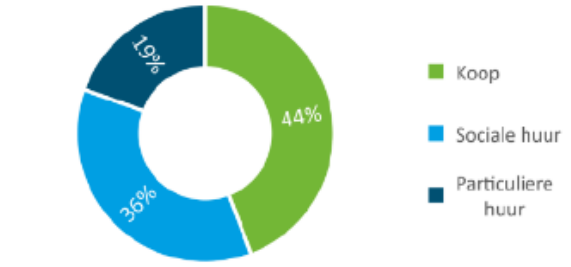
Huidige woningvoorraad — **Aantal woningen: 71.810**

Samenstelling woningvoorraad 2019 (naar woningtype)

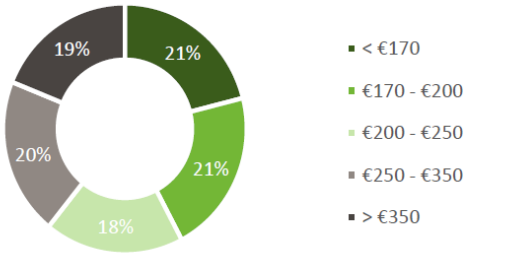
Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019.

Samenstelling woningvoorraad 2019 (naar eigendom)

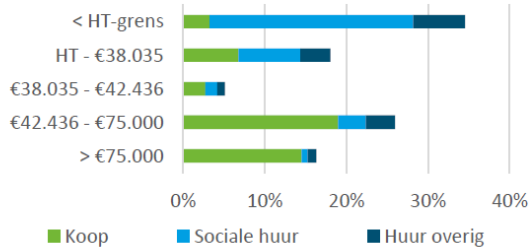
Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019.

Samenstelling koopvoorraad 2019 (naar woningwaarde)

Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019. *Aantal koopwoningen: 31.660*

Huidige inkomensopbouw 2017 (naar eigendom)

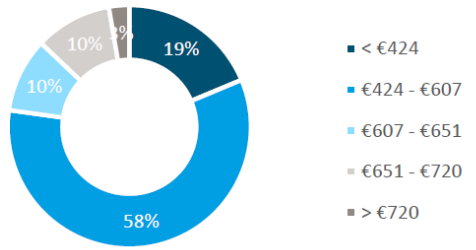

Bron: Lokale Monitor Wonen, 2019. *Aantal huishoudens: 78.985*

- Appartement is de meest voorkomende woningtype (45%) gevolgd door rij/hoekwoning (43%).
- 44% van de Arnhemse woningvoorraad bestaat uit koopwoningen. Van deze koopvoorraad heeft 42% een waarde tot 200.000 euro (goedkope koop).
- Het aandeel sociale huurwoningen (36%) en particuliere huurwoningen (19%) is in de gemeente Arnhem relatief hoog.
- 35% van de Arnhemse inwoners heeft een inkomen tot de huurtoeslaggrens, 53% van de inwoners in Arnhem heeft een inkomen tot de EU-grens van 38.035 euro, de doelgroep voor de corporaties. 5% van de huishoudens heeft een inkomen tot 42.436 euro.
- De een na grootste groep vormen de inkomens tussen de 42.436 euro en 75.000 euro. Zij wonen relatief het vaakst in een koopwoning.

Samenstelling sociale huurvoorraad (corporatiebezit) **Aantal woningen: 25.420**

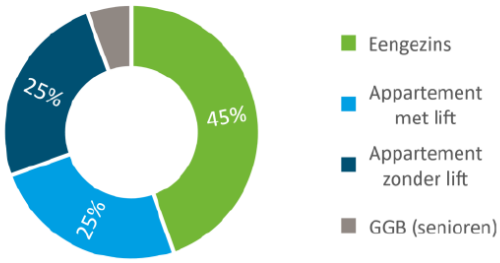
Sociale huurvoorraad naar prijsklasse 2019

Bron: VHE-bestanden woningcorporaties 2019.

- *Het merendeel (58%) van de corporatiewoningen in de gemeente heeft een huurprijs tussen de kwaliteitskortingsgrens (€424) en 1e aftoppingsgrens (€607). Een vijfde heet een huurprijs tot €424.*

Sociale huurvoorraad naar woningtype 2019

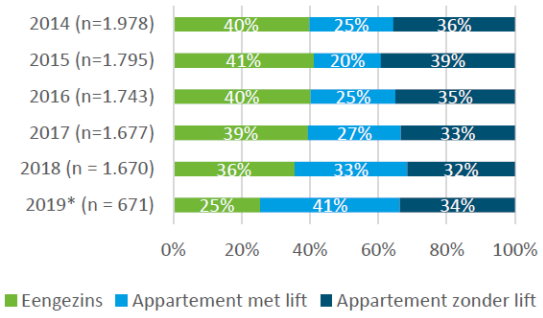

Bron: VHE-bestanden woningcorporaties 2019.

- *Een groot deel van de corporatiewoningen in de gemeente is eengezins (45%).*
- *Een kwart is een appartement met lift. Het aandeel appartementen zonder lift is in Arnhem met 25% relatief hoog.*

Druk op de sociale huurmarkt

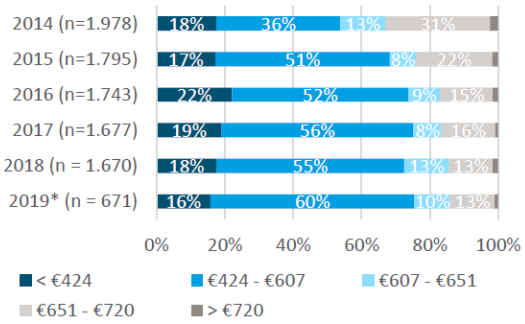
Aantal verhuringen per jaar 2014-2019 (naar woningtype)

Bron: Enserve 2019. **2019 tot juni*

- *In de afgelopen jaren is het aantal verhuringen afgenomen, In 2014 waren het er nog bijna 2.000, in 2018 waren het nog een kleine 1.700 woningen.*
- *Eengezinswoningen worden het vaakst verhuurd. Wel is dit aandeel jaarlijks afgenomen. Daarentegen worden er jaarlijks meer appartementen met lift verhuurd, waardoor in 2018 beide woningtypen ongeveer evenveel verhuurd worden.*

Aantal verhuringen per jaar (naar huurprijs)

Bron: Enserve 2019. **2019 tot juni*

- *Het merendeel van de verhuurde woningen heeft een huurprijs tussen de €424 (kwaliteitskortinggrens) en €607 (1e aftoppingsgrens).*
- *Sinds de invoering van de woningwet in 2015 is het aandeel verhuringen van woningen tussen de €424 en €607 toegenomen. Het aandeel verhuurde woningen tussen de €651 (2e aftoppingsgrens) en €720 (liberalisatiegrens) is daarentegen sterk afgenomen.*

Bovenstaande cijfers zijn de cijfers van de sociale huurwoningen verhuurd door de Arnhemse woningcorporaties. Op dit moment wordt 36% van de totale woningvoorraad verhuurd door de woningcorporaties. Daarnaast wordt 19% van de totale woningvoorraad verhuurd door particulieren. Het aandeel sociaal in de particuliere huur is niet bekend. Een sociale huurwoning is een woning verhuurd onder de huurprijsgrens (liberalisatiegrens, prijspeil 2019: 720,42 euro). Toewijzing van de corporatiewoningen vindt plaats binnen de kaders van de huisvestingsverordening.

<u>Toewijzingsgrens woningcorporaties op dit moment</u>

- Woningcorporaties moeten ten minste 80 procent van de vrijkomende sociale huurwoningen toewijzen aan huishoudens met een inkomen tot € 38.035.

- Maximaal 10 procent van de vrijkomende sociale huurwoningen mogen worden toegewezen aan huishoudens met een inkomen tot € 42.436.
- Maximaal 10 procent van de vrijkomende sociale huurwoningen mogen corporaties vrij toewijzen.

De Arnhemse corporaties wijzen op dit moment vooral toe aan de groep tot 38.035 euro en nauwelijks aan de groep tot € 42.436.

De verdeling van de corporatiewoningen over de wijken in Arnhem ziet er als volgt uit:

wijknaam	Totaal aantal woningen	sociale huur	Percentage van het aantal woningen in de wijk
Schuytgraaf	3997	645	16,1%
Elderveld	4237	1653	39,0%
De Laar	5540	1658	29,9%
Elden	1013	239	23,6%
Rijkerswoerd	5238	1517	29,0%
Vredenburg/Kronenburg	4092	1340	32,7%
Malburgen-Oost (Zuid)	4198	3004	71,6%
Malburgen-Oost (Noord)	2747	878	32,0%
Malburgen-West	1937	900	46,5%
Klingelbeek e.o.	890	1	0,1%
Heijenoord/Lombok	1975	394	19,9%
Schaarsbergen e.o.	713	6	0,8%
Burgemeesterswijk/Hoogkamp	3356	93	2,8%
Klarendal	4036	2223	55,1%
St. Marten/Sonsbeek	2821	397	14,1%
Monnikenhuizen	2218	735	33,1%
Geitenkamp	2185	1772	81,1%
Alteveer/Cranevelt	1692	275	16,3%
Velperweg e.o.	4081	518	12,7%
Presikhaaf-Oost	3781	979	25,9%
Presikhaaf-West	3912	2397	61,3%
Arnhemse Broek	2854	1575	55,2%
Spijkerkwartier	3356	618	18,4%
Centrum	3548	798	22,5%

Datum tabelproductie: november 2018.

De tabel geeft het aantal woning en met sociale huur aan in een wijk. Hierbij is alleen naar de voorraad van de woningbouwcorporaties gekeken waarvan de actuele huurprijs lag er is dan €710,-. (prijspeil 2018).

3.2 Geplande toevoegingen de komende jaren

Arnhem kent een planningslijst van nieuwbouwontwikkelingen die in maart 2019 is geactualiseerd (zie bijlage 1). Achter de cijfers op de planningslijst schuilt een wereld van informatie. Anders dan een lijst met aantallen doet vermoeden is de planningslijst een 'vloeibaar' document, dat dagelijks verandert. Hieronder staan enkele punten die inzicht geven in de werking van de lijst.

Niet vast

Het duurt vaak jaren voordat een plan van idee naar realisatie gaat. In deze periode kan er van alles gebeuren wat invloed kan hebben op de plannen. Denk hierbij aan veranderingen in de economische conjunctuur, het huidige tekort aan bouwmaterialen, veranderende vraag in de markt, etc.

Niet compleet

Op de lijst staan projecten waarvan de gemeente op de hoogte is of waar de gemeente bij betrokken is. Het kan dus zijn dat niet alle projecten in de stad op de lijst staan. De eigenaar heeft de gemeente dan nog niet op de hoogte gesteld of doet dit pas op moment van vergunningsaanvraag

Niet zeker

Dat de projecten op de lijst staan geeft nog geen zekerheid dat deze ook daadwerkelijk uitgevoerd gaan worden. Als gemeente bouwen we de woningen niet zelf, we zijn hierin afhankelijk van anderen. Concluderend kan gesteld worden dat de lijst hooguit een globale indicatie geeft, zowel per individueel project als over het totaal.

Wat geeft bovenstaande cijfers wel:

- *Inzicht:* De lijst geeft inzicht in mogelijke woningbouw ontwikkelingen in de stad over meerdere jaren.

- *Prognose:* De lijst wordt jaarlijks gebruikt door de gemeente en het rijk om woningbouw prognoses te maken.

- *Afstemming subregio*: Aan de hand van de lijst vindt afstemming over de woningbouw plaats in de subregio.

- *Lokale afstemming*: De lijst geeft de mogelijkheid om ontwikkelingen op elkaar af te stemmen in fasering, aantallen en typologieën (mits de ontwikkelaar hier ook open voor staat).

- *Voorzien in behoefte*: Aan de hand van de lijst wordt er gekeken of de plannen voorzien in de woningbehoefte van de stad.

Aantallen op planningslijst

Op basis van de in maart 2019 opgestelde planning lijst ziet de nieuwbouwontwikkeling in Arnhem tot 2028 er globaal als volgt uit:

<u>Harde plancapaciteit</u>

Harde plancapaciteit zijn ruimtelijke projecten waarvoor reeds een bestemmingsplan is vastgesteld, een anterieure of ontwikkelovereenkomst is afgesloten, door de gemeente of marktpartij reeds een tender is gestart.

	Huur				Koop			
Totaal	sociaal	Midden	Duur	Onbekend	Goedkoop	Midden	Duur	Onbekend
6335	1460	1110	340	560	130	2410	250	75

Sociale huurwoning is een woning met een huur tot € 720,42

Middenhuurwoning is een woning tot € 1000,00.

Dure huurwoning is een woning boven € 1000,00.

Goedkope koopwoning is een woning tot € 200.000

Midden koopwoning is een woning tot € 350.000

Dure koop is een woning vanaf € 350.000

Van de 1500 sociale huurwoningen die worden toegevoegd is
- 10% vervanging door herstructurering van corporatiewoningen.
- 25% van deze woningen worden gerealiseerd door woningcorporaties.
- 40% door particuliere ontwikkelaars.
- 25% van de woningen is dit nog niet bekend.

Zachte plancapaciteit
Plannen die nog in de oriënterende fase zitten en waar nog geen overeenkomsten zijn afgesproken, nog geen bestemmingsplan is vastgesteld en gemeente nog geen tender is gestart met daarin randvoorwaarden van de gemeente. Hierin kan nog een onderverdeling gemaakt worden in typering en prijsklasse.

Totale zachte plancapaciteit maart 2019	900

Doorprogrammeren en versnellen

Arnhem heeft een woningbehoeftetoevoeging van ruim 7000 woningen tot 2030. Tot 2028 staan 7235 woningen in de harde en zachte plancapaciteit ingepland. Ervaring leert dat plannen regelmatig niet doorgaan of op zich laten wachten. Doorprogrammeren is daarom nodig om uiteindelijk op de gerealiseerde aantallen uit te komen.

De woningbehoefte tot 2025 is bovendien dermate groot dat tempoversnelling in productie nodig is. Het zwaartepunt voor de korte termijn (tot 2025) ligt op het zorgen van voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. Tot 2025 moeten er 5100 woningen worden toegevoegd.

4. Conclusies voor de Arnhemse woningmarkt

4.1 Tempoversnelling en doorprogrammeren

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat tempoversnelling in productie nodig is. Het zwaartepunt voor de korte termijn (tot 2025) ligt op het zorgen van voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. Tot 2025 moeten volgens het onderzoek 5100 woningen worden toegevoegd. Deze staan in de Arnhemse woningbouwplanningslijst gepland maar ervaring leert dat het vaak jaren duurt voordat een plan van idee naar realisatie gaat. In deze periode kan er van alles gebeuren wat invloed kan hebben op de plannen. Denk hierbij aan veranderingen in de economische conjunctuur, het huidige tekort aan bouwmaterialen, veranderende vraag in de markt, etc. Daarnaast leert ervaring dat uiteindelijk niet alle plannen door gaan. Versnellen van productie en meer programmeren is daarom noodzakelijk.

4.2 Mismatch betaalbare woningen

Bij een deel van de in hoofdstuk 2 geconstateerde mismatches zullen marktpartijen en consumenten ervoor zorgen dat deze opgelost worden. Er zijn maatregelen nodig om de omvang van de productie te kunnen versnellen en doorprogrammeren naar meer woningen. De markt zal deze ruimte graag willen invullen. Niet in alle segmenten zullen marktpartijen en consumenten het echter samen oplossen. Bij sociale huur, midden huur en goedkope koop is inzet van aanvullend instrumentarium nodig om realisatie te borgen. Het gebrek aan grondpositie van gemeente en corporaties maakt bovendien dat in de sociale huursector onvoldoende ontwikkeld wordt.

Sociale huur

De komende jaren groeit met de woningbehoefte ook de behoefte aan sociale huurwoningen om de volgende redenen:

- De druk op de sociale huurwoningen in Arnhem is hoog, de zoektijden lopen op. Uit het woningbehoefte-onderzoek blijkt dat met een welvaartgroei van 0,4% is een toevoeging van 700 woningen nog nodig. Met een welvaartsgroei van 0 % verdubbeld deze vraag.
- Door de mismatch in de sociale huurwoningen bij de corporaties is er tot 2030 een overschot van grote eengezinswoningen van 2400 woningen en een tekort van kleine 'goedkopere' huurwoningen van 3100 woningen. Arnhemse corporaties zijn bereid voor een- en tweepersoonshuishoudens en bijzonder doelgroepen kleinere woningen toe te voegen. Op basis van monitoren van de behoefte aan de verschillende woningen in de verschillende prijsklassen kunnen corporaties de grotere eengezinswoningen na toevoeging van woningen naar middenhuur of goedkope koop brengen waar de vraag ook groot is. Dit vraagt om een toevoeging van sociale huurwoningen van +/- 2000 woningen.
- Het aantal arbeidsmigranten dat de komende jaren van short stay naar long stay gaat in Arnhem zal toenemen. Deze groep zal over het algemeen in aanmerking komen voor een sociale huurwoning. Wanneer 20% van de huidige Arnhemse arbeidsmigranten in Arnhem blijven vraagt dat een toevoeging van +/-700 woningen.
- De minister stelt een verruiming van de corporatiedoelgroep voor van 10% naar 15%. Door gebruik te maken van deze ruimte kunnen meer huishoudens met een inkomen tot 42.463 euro gebruik maken van de sociale huursector en betaalbaar wonen. Een groep die nu is

aangewezen op de middenhuur of goedkope koop. Naast dat een grotere groep met deze maatregel in aanmerking komt voor een sociale huurwoning draagt dit ook bij aan de draagkracht in complexen en wijken. Corporaties maken op dit moment nauwelijks gebruik van de huidige vrije toewijzingsruimte van 10% maar zijn daartoe wel bereid. Vergroten van de doelgroep van de corporaties vraagt om een toevoeging van +/-2000 sociale huurwoningen.

- Corporaties verhuren woningen aan de doelgroep met een maximaal inkomen. Ontwikkelaars die sociale huurwoningen realiseren bereiken over het algemeen niet de doelgroep omdat ontwikkelaars een andere inkomenseis stellen. Hierdoor zijn er te weinig particuliere sociale huurwoningen bereikbaar voor de doelgroep. Daarnaast betekent dit voor de corporaties dat zij alleen nog de laagste inkomensgroep huisvesten wat geen goede uitwerking heeft op de wijken waarin veel corporatiewoningen staan.

Bovenstaande ontwikkelingen vragen om een grotere toevoeging aan sociale huurwoningen dan genoemde 700 woningen uit het woningbehoefteonderzoek.

Middenhuur

De vraag naar middenhuur (prijsklassen tussen de 720 euro en 1000 euro) en het aantal geplande ontwikkelingen in Arnhem in de middenhuur komt overeen. Het middeldure huursegment biedt woningen voor huishoudens die (nog) geen koopwoning willen of kunnen financieren en die niet in aanmerking komen voor een sociale huurwoning omdat hun inkomen te hoog is of omdat wachttijden te lang zijn. Een deel van deze groep heeft echter meer behoefte aan een sociale huurwoning of een goedkope koopwoning. Voor een sociale huurwoning komt deze groep echter door passend toewijzen tot nu toe niet in aanmerking en aan goedkope koopwoningen is een tekort of het is voor hen niet mogelijk een hypotheek te krijgen.

Goedkope koop

Er is een grote behoefte aan goedkope koopwoningen in Arnhem en in de regio. Dit zijn huishoudens die door passend toewijzen niet in aanmerking komen voor een sociale huurwoning en voor wie een middeldure huurwoning te duur is. Het gat tussen de huursector en de koopsector groeit. Koopwoningen zijn de afgelopen jaren flink duurder geworden. Wanneer huishoudens door strenge hypotheekeisen geen koopwoning kunnen bemachtigen richten ze zich op de huursector. Mocht de markt zich weer wat meer ontspannen dan zijn er weer meer woningen bereikbaar voor deze groep. Goedkope koop sluit meer aan bij de woonwensen van mensen, keerzijde is dat deze woningen na realisatie door huidige druk op de markt snel duurder worden en zodoende niet meer blijvend beschikbaar zijn voor de doelgroep.

5. Maatregelen aanpak woningbouwontwikkeling

De (mis)matches op de woningmarkt zijn niet 1-op-1 te vertalen naar een woningbouwprogramma. Dit vraagt om keuzes, op welke vraag wil je je richten als gemeente? En deze keuzes hebben betekenis voor het te realiseren programma. We stellen de volgende maatregelen voor om de(mis)matches de komende jaren op te lossen.

5.1. Versnellen en doorprogrammeren productie

Woondeal

De vraagstukken die onze woningmarkt heeft, vragen om meer dan lokale maatregelen. Samenwerken met regio, provincie en Rijk is daarin noodzakelijk. Provincie en Rijk onderkennen dit. Rijk, provincie, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen zijn daarom voornemens om een woondeal te sluiten.

Een woondeal is een samenwerkingsvorm waarbij het ministerie van binnenlandse zaken (BZK) intensief gaat samenwerken met een stad/regio waar een groot tekort aan woningen is. De gemeenten in deze regio's hebben een bijzondere positie bij de verdeling van de Prinsjesdag gelden, de corporaties kunnen aanspraak maken op de korting op de verhuurdersheffing en er zijn mogelijkheden om regelgeving of andere obstakels (tijdelijk) buiten werking te stellen.

BZK wil het aantal woondeals beperken en ziet Arnhem-Nijmegen als de zesde en laatste woondeal die ze sluiten. Ze kunnen hun aandacht niet teveel verdelen, ze willen geen woondeal met elke middelgrote stad, Nijmegen heeft een relatief zeer hoog woningtekort en in Arnhem is een relatief hoge woningnood en is de sociale problematiek is relatief groot. Daarom een woondeal Arnhem-Nijmegen.

Deze deal bevat onder meer afspraken op de korte termijn om de woningbouwproductie te versnellen, te voldoen aan de kwalitatieve vraag en te verbinden met binnenstedelijke vraagstukken zoals mobiliteit, duurzaamheid, circulair bouwen en leefbaarheid. En voor de middellange termijn werken de regio Arnhem-Nijmegen en BZK samen in drie tot vier nog nader te bepalen complexe integrale gebiedsontwikkelingen. Hiertoe draagt de regio gebieden voor aan BZK. Doel is te komen tot gezamenlijke inzet van instrumentarium, inzet en middelen om de woningmarkt vlot te trekken (waaronder aanspraak op de korting op de verhuurdersheffing van corporaties in de regio Arnhem-Nijmegen).

In de woondeal maken we afspraken over stadsbrede thema's als:
- versnellen van de productie;
- klimaatopgave/energietransitie;
- leefbaarheid en woonkwaliteit in de wijken;
- huisvesting (flex)doelgroepen;
- maatregelen op het gebied van buy to let en goed verhuurderschap;
- uitbreiding woonwagenlocaties.

Instellen stadsakkoord in 2020 en ontwikkellabs

Met de woondeal als vliegwiel organiseren we in 2020 gesprekken met ontwikkelende partijen (corporaties, ontwikkelaars en gemeente) in Arnhem om samen tot een stadsakkoord te komen. Daarbij stellen we de vraag: "Wat is er voor nodig om op korte termijn te versnellen in tempo van realisatie?". Hierin maken we onder andere afspraken over toewijzing aan de doelgroep, huurverhoging, instandhouding van sociale huur/middenhuur en goedkope koop, goed verhuurderschap maar ook over klimaatopgave/energietransitie etc.

Gelijktijdig pakken we iedere kans om, per locatie, tot versnelling en mogelijk intensivering te komen. In ontwikkellabs pakken we met de ontwikkelende partijen van een locatie de kansen en mogelijkheden aan, ruimen obstakels op en komen tot creatieve afspraken om tot tempoversnelling en ontwikkeling te komen. Het ontwikkellab wordt in principe georganiseerd per ontwikkeling, maar staat ook open voor ontwikkelaars die op een andere plek willen ontwikkelen en interesse hebben in gecombineerde aanpak met meerder partijen. Op deze manier ontstaat er in de ontwikkellabs meer mogelijkheden voor een bredere programmering en "uitruil' van woningtypen, doelgroepen en segmenten. Door interacties kan er creativiteit ontstaan en kan er met elkaar onderzocht worden hoe het wel kan.

Stimuleren nieuwe ontwikkelingen

Naast de afspraken die we maken in de woondeal, het stadsakkoord en in ontwikkellabs, zullen we daar waar kan, past en zich kansen voordoen actief meewerken om nieuwe ontwikkellocaties mogelijk te maken. Als daar aanleiding toe is, zal ook situationeel grondbeleid ingezet kunnen worden om locaties aan te kopen en in ontwikkeling te brengen. Dit binnen de kaders van ons vigerende grondbeleid.

5.2. Oplossen mismatch betaalbare woningen

Het bestaande en geprogrammeerde tekort in de sociale huursector in combinatie met de mismatch en de nog-niet meegenomen ontwikkelingen in het woningbehoefte-onderzoek (steeds meer arbeidsmigranten, verruiming corporatiedoelgroep)[1] samen met het marktfalen in de sociale sector rechtvaardigt extra ingrijpen op specifiek deze groep. Uitgangspunt bij de voorgestelde maatregelen is dat de te realiseren woningen duurzaam beschikbaar blijven voor de doelgroepen en de woningen een voldoende kwaliteit hebben voor nu en de komende jaren. Een strategie die aan alle segmenten recht doet.

We stellen de volgende maatregelen voor om de mismatch bij betaalbare woningen op te lossen en aan de woningvraag te voldoen:

30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten

De ambitie is om van alle te bouwen woningen, minimaal 30% sociale huur te realiseren. In de prestatieafspraken 2020 heeft de gemeente met de drie grote woningcorporaties afgesproken dat de corporaties bereid zijn om 30% sociale huurwoningen in de nieuwbouw te realiseren, voor zowel de kwalitatieve- als de kwantitatieve opgave in de sociale huurmarkt. De gemeente betrekt daartoe de corporaties tijdig bij de programmering en het gezamenlijk, in onderling overleg, vaststellen van de randvoorwaarden. Bij de 30% toevoeging wordt vooral voor de doelgroep een- en twee

[1] Zie hoofdstuk 4.1 Plan van Aanpak

persoonshuishoudens gebouwd. De mate waarin hangt ook af van de locatie en de wens tot differentiatie in de wijk.

Corporaties premium partner

Woningcorporaties bouwen, verhuren en beheren betaalbare huurwoningen (Woningwet 2015). Ze huisvesten mensen volgens de toewijzingsregels van inkomen. Toewijzing van de woningen vindt plaats binnen de kaders van de huisvestingsverordening. Daarmee is toewijzing aan de lage inkomensgroepen en het in de sociale verhuur blijven van de woningen gegarandeerd. De verhuurder van sociale huurwoningen is bij voorkeur een corporaties. Corporaties ontwikkelen zoveel mogelijk de sociale huurwoningen om de mismatch op de sociale huurmarkt op te lossen en woningen zoveel mogelijk aan de doelgroep toe te wijzen en te behouden.

Indien na een markttoets blijkt dat de corporatie niet kan ontwikkelen zien we kansen in ontwikkelen van sociale huurwoningen door particuliere ontwikkelaars en beleggers. Exploitatie door particuliere verhuurders vraagt een andere manier van organiseren met betrekking tot toewijzing en instandhouding voor de doelgroep. Dit vraagt om een nadere uitwerking in een doelgroepenverordening en anterieure overeenkomsten.

Spelregels

Deze maatregelen gelden voor de zachte plancapaciteit, maar daar waar in de bestaande harde plancapaciteit kansen worden gezien om tot programmawijziging te komen en sociaal toe te voegen, zal deze kans worden aangepakt. Voor de zachte plancapaciteit hanteren we de volgende spelregels:

Spelregels voor woningbouwprogrammering

Deze spelregels voor het programmeren van woningbouw zijn gemaakt om uitvoering te geven aan het nieuwe stedelijke uitgangspunt woningbouwprogrammering. Dit is minimaal 30% sociale huur over de te realiseren projecten. De spelregels zijn leidend bij het toepassen van de minimaal 30% sociale huur over de te realiseren projecten.

Het uitgangspunt minimaal 30% sociale huur is niet van toepassing op de harde plancapaciteit: ruimtelijke projecten waarvoor reeds een bestemmingsplan is vastgesteld, een anterieure of ontwikkelovereenkomst is afgesloten, door de gemeente of marktpartij reeds een tender is gestart.

Spelregel 1
Definitie sociale huurwoningen: dit zijn woningen die vallen onder de gereguleerde huursector met een huur onder de € 720,42 (prijspeil 2019). Het gaat om reguliere sociale huurwoningen maar ook om woningen die exclusief worden aangeboden aan doelgroepen als ouderen, jongeren en studenten. Het zijn permanente zelfstandige woningen.

Spelregel 2
Per ruimtelijk project wordt bestuurlijk bepaald welk woningbouwprogramma wordt gerealiseerd. We realiseren 30% sociale woningbouw over de zachte plancapaciteit. Dit zijn ruimtelijke initiatieven waarin nog geen bestemmingsplan is vastgesteld, geen anterieur of ontwikkelovereenkomst is afgesloten. Minimaal 30% sociale huurwoningen over de projecten is hierbij het uitgangspunt. Dit geldt voor alle ontwikkelingen in de stad waarbij een ondergrens van 30 woningen wordt gerealiseerd. Onder de 30 woningen wordt situationeel bekeken of en zo ja welke percentages sociaal worden opgelegd.

Het ontwikkellab wordt in principe georganiseerd per ontwikkeling, maar staat ook open voor ontwikkelaars die op een andere plek willen ontwikkelen en interesse hebben in gecombineerde aanpak met meerdere partijen. Op deze manier ontstaat er in de ontwikkellabs meer mogelijkheden voor een bredere programmering en "uitruil' van woningtypen, doelgroepen en segmenten. Door interacties kan er creativiteit ontstaan en kan er met elkaar onderzocht worden hoe het wel kan.

Spelregel 3
We monitoren de totale woningbouwopgave aan de hand van de projectenlijst. Hierin vermelden we:
- de gerealiseerde projecten met de gerealiseerde programmering.
- de status en de programmering van de te ontwikkelen projecten.

Spelregel 4
Sociale huurwoningen worden in eerste instantie gebouwd en beheerd door corporaties. De gemeente vraagt hiervoor voor aanvang aan de ontwikkelende partij een intentieverklaring op te stellen met een toegelaten instelling die de intentie heeft de sociale huurwoningen te exploiteren en/of te beheren.

Pas als uit deze markttoets blijkt dat corporaties de woningen niet kunnen realiseren komen marktpartijen in aanmerking. Corporaties hebben bij uitgifte van een gemeentelijke kavel een voorrangspositie. Bij ontwikkelen door een marktpartij stellen we voorwaarden op zoals een instandhoudingstermijn van tenminste 10 jaar.

Spelregel 5
De minimaal 30% sociale huurwoningen geldt ook voor transformatieprojecten.

Verruiming van de doelgroep
De landelijke politiek werkt aan een verruiming van de vrije toewijzingsruimte van 10 naar 15%. Als het parlement hiermee instemt dan willen de corporaties daarvan in 2020 gebruik *kunnen* maken. De corporaties en gemeente werken gezamenlijk beleid uit waarbij de beschikbaarheid voor de andere doelgroepen in acht worden gehouden. Corporaties en gemeente onderkennen dat ook de lage middeninkomens tot de doelgroep gerekend moet worden. Beide zien hier een toenemende behoefte in woonvraag. Daarnaast versterkt deze groep de leefbaarheid in de wijken en complexen. De corporaties, gemeente en huurdersorganisaties maken afspraken over de wenselijkheid en mogelijkheden van differentiatie in wijken. Hierbij is ook aandacht voor wat de gevolgen zijn voor andere doelgroepen.

Meer woningen voor middenhuur en betaalbare koop in de toekomst
De grotere eengezinswoningen kunnen corporaties na ontwikkeling van nieuwbouw van kleine woningen verhuren in middenhuur (650 tot 850 euro) of verkopen (goedkope koop), waarbij behoud van omvang van de bestaande voorraad uitgangspunt is. Dit doen zij alleen op basis van zoektijden in de sociale huursector.

Onderzoeken mogelijkheden stimuleren goedkope koop
De verwachte vraag naar goedkope koop is aanzienlijk. Gezien de huidige markt (stijgende bouwkosten en verkoopprijzen) is het niet eenvoudig goedkope koopwoningen te realiseren. We onderzoeken mogelijkheden om goedkope koopwoningen te stimuleren.

5.3. Monitoring

Onzekerheden op de woningmarkt en economische onzekerheden vragen om een vinger aan de pols en een flexibele adaptieve programmering gericht op te realiseren plannen. We stellen bovenstaande sturingsmaatregelen vast en monitoren de gewenste effecten van bovenstaande sturingsmaatregelen. Over 3 jaar doen we een nieuw woningbehoefteonderzoek. Aan de hand van deze resultaten herijken we maatregelen.

5.4 Financiële consequenties

Bovenstaande maatregelen hebben diverse financiële consequenties.

De woondeal geeft corporaties de mogelijkheid een beroep te doen op een korting op de verhuurdersheffing en geeft daarmee financiële ruimte aan corporaties om tot ontwikkeling te komen. Gemeenten kunnen een beroep doen op een additionele woningbouwimpuls bij complexe gebiedsontwikkelingen waarin betaalbare woningen worden gerealiseerd.

Het stadsakkoord en de ontwikkellabs hebben vooralsnog geen financiële consequenties. Mocht na uitwerking blijken dat dat wel zo is, dan leggen wij dat aan u voor (zie ook hoofdstuk 6).

Het toepassen van situationeel grondbeleid past binnen de kaders van het bestaande grondbeleid en de huidige begroting en vraagt daarom geen nieuwe financiële besluitvorming.

Financiële consequenties voor eigen grondexploitaties die al zijn vastgesteld:
Er is één eigen grondexploitatie waar actief sturen nog mogelijk is, te weten Schuytgraaf.

In de overige vastgestelde grondexploitaties zijn ofwel al koopcontracten gesloten, ofwel is de opgave 30% sociale huur reeds verwerkt en heeft daarom geen financiële consequenties.

De financiële consequentie voor Schuytgraaf is ca. € 1,5 miljoen[2] De financiële consequentie wordt veroorzaakt doordat sociale huurwoningen een lagere grondprijs hebben dan marktwoningen en tot meer kosten in openbare ruimte leiden (parkeren in openbare ruimte in plaats van op privaat terrein). Bovendien is er door de effecten van parkeren minder uitgeefbare grond. De gevolgen van Schuytgraaf zullen leiden tot een lagere winstverwachting van de GREX Schuytgraaf, maar hebben vooralsnog geen noodzaak tot het treffen van een voorziening.

Financiële consequenties voor toekomstige grondexploitaties
In dit Plan van Aanpak formuleren we een grote ambitie voor de woningbouwontwikkeling. Dat geldt zowel ten aanzien van het versnellen van woningbouw, sociale koop als de realisatie van minimaal 30% sociale huur. Maar ook beleidsdoelen ten aanzien van bomen, vergroening, parkeren, duurzaamheid stellen eisen aan wat en hoe we bouwen.De voorwaarden die we stellen, hebben vanzelfsprekend financiële gevolgen en daarmee effecten op nieuwe grexen. Die zullen als gevolg van deze beleidsmatige wensen een grotere kans hebben dat ze niet sluitend zijn. Aan de andere kant maken de wensen onderdeel uit van beleidsregels die door de raad zijn vastgesteld.

Hoewel we scherp aan de wind zeilen binnen elke grex om te zorgen voor een positief resultaat, willen we ons voorbereiden op de noodzakelijke versnelling van woningbouw en grexen die niet sluitend zijn als gevolg van vastgestelde beleidsdoelen.

Hiervoor zullen we zo snel mogelijk in het eerste kwartaal van het komend jaar met een raadsvoorstel komen waarmee we via een te voeden vereveningsfonds eventuele negatieve grexen bij kunnen

[2] In de huidige GREX is conform bestemmingsplan financieel rekening gehouden met 28% sociale woningbouw in geheel Schuytgraaf. Over het gerealiseerde programma t/m 2018 is dit percentage gerealiseerd. Een deel van de resterende productie per 1-1-2019 zal omgezet moeten worden van markt woningen naar sociale huurwoningen, om het percentage sociale huur van 28% naar 30% te krijgen. Genoemd bedrag gaat uit van 30% sociale huur over het restant van de te verkopen gronden in Schuytgraaf (per 1-1-2019).

passen. De wijze en omvang van de voeding uit positieve grondexploitaties wordt bezien aan de hand van wat we in de toekomstige te ontwikkelen locaties met bijbehorende grexen nodig hebben.

Uiteraard blijft uitgangpunt dat getracht wordt tot neutrale of positieve grexen te komen.

Actief sturen in grondexploitaties van derden

Opleggen van minimaal 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten aan derden heeft voor de gemeenten Arnhem geen financiële consequenties. Deze zijn voor de ontwikkelaar. Door helder beleid te voeren zal een ontwikkelaar de grond voor een lager bedrag aan kunnen kopen omdat iedere ontwikkelaar weet dat hij 30% sociale huur moet realiseren.

6. Uitwerking

Borging van en afspraken over woningbouwprogramma en beleid kan plaats vinden in ruimtelijk juridische instrumenten. Het behouden van een betaalbaar woningbouwprogramma en het handhaven daarvan, staat of valt bij het maken van goede afspraken in samenwerking met de diverse partijen in het ontwikkelingsproces. In dit plan van aanpak worden beleidsmaatregelen voorgesteld. Hieronder staan mogelijke instrumentarium die kunnen worden ingezet toegelicht. Uitwerking van dit instrumentarium volgt in 2020.

6.1 Woondeal

Sluiten woondeal regio Arnhem-Nijmegen met BZK
In februari van 2020 sluiten we een woondeal met BZK. Diverse woningmarkt thema's worden hier uitgewerkt. De woondeal is een startpunt van een langjarig samenwerkingstraject om de woningmarktproblematiek gezamenlijk op te lossen.
Planning: ondertekenen woondeal vooralsnog gepland februari 2020

6.2 Ruimtelijk juridische instrumenten

Doelgroepenverordening herijken en opnieuw vaststellen door de raad
Arnhem kent een doelgroepenverordening welke op dit moment op geen enkel gebied van toepassen is verklaard. We herijken de doelgroepenverordening aan de hand van het vastgestelde plan van aanpak.
Planning: 2e kwartaal 2020 vaststellen in raad

Anterieure overeenkomsten
In anterieure overeenkomsten of een uitgifteovereenkomst worden per complex of gebied de afspraken vastgelegd. De anterieure overeenkomst is gekoppeld aan planologische maatregelen. De vast te stellen kaders uit deze nota zijn hierbij de richtlijn. Opnemen boetebeding voor particuliere ontwikkelaars
Planning: na vaststelling

Planologische maatregelen
Een planologische maatregel bepaalt wat er in de gemeente met de ruimte mag gebeuren. Bij nieuwe locaties nemen we planologische maatregelen daar waar nodig. Bij opname van de bestemming sociale huur is een doelgroepenverordening noodzakelijk.
Planning: continu vanaf vaststellen doelgroepenverordening

Instrumenten om goedkope koop te stimuleren en te behouden
We onderzoeken de modellen en mogelijkheden om goedkope koop te stimuleren en te behouden.
Planning: continu

Buy-to-let
In het 2020 doen we onderzoek naar maatregelen om buy to let tegen te gaan en werken deze uit. Vraagstuk nemen we ook mee in de woondeal.
Planning: tweede kwartaal 2020

6.3 Samenwerking met partners

Stadsakkoord
Met de woondeal als vliegwiel organiseren we in 2020 gesprekken met ontwikkelende partijen (corporaties, ontwikkelaars en gemeente) in Arnhem om samen tot een stadsakkoord te komen. Daarbij stellen we de vraag: wat is er voor nodig om op korte termijn te versnellen in tempo van realisatie. Hierin maken we afspraken over toewijzing aan de doelgroep, huurverhoging en instandhouding van sociale huur/middenhuur en goedkope koop.
Planning: vierde kwartaal 2020

Ontwikkellabs
We pakken iedere kans om per locatie tot versnelling en mogelijk intensivering te komen. In ontwikkellabs pakken we met de ontwikkelende partijen van een locatie de kansen en mogelijkheden aan, ruimen obstakels op en komen tot creatieve afspraken om tot tempoversnelling en ontwikkeling te komen.
Planning: per direct en continu

Prestatieafspraken met corporaties
We maken prestatieafspraken met corporaties over de thema's betaalbaar, beschikbaar, duurzaam, leefbaar en levensloopgeschikte woningen.
Planning: vierde kwartaal 2020

6.4 Afstemming met de regio

Regionale woningmarkt met regionale afspraken
Verhuisbewegingen stoppen niet bij de gemeentegrens. Er zijn naast subregionale, regionale en bovenregionale verhuisbewegingen. Daarnaast kent de regio verschillende woonmilieus met hun eigen functie en kwaliteit. Sommige woonmilieus zijn juist in trek bij vestigers terwijl andere woonmilieus juist betekenis hebben voor lokale gemeenschappen. Naast tempoversnelling die in de subregionale woonagenda's is opgenomen vraagt dit om regionale afstemming en afspraken op kwaliteit.
Planning: in het eerste half jaar van 2020 maken we regionale afspraken over versnelling en woonkwaliteit. We monitoren continu.

Bijlage 2: Ontwikkeling woningvoorraad gemeente Arnhem

Woningen - Gemeente									
	1-1-2011	**1-1-2012**	**1-1-2013**	**1-1-2014**	**1-1-2015**	**1-1-2016**	**1-1-2017**	**1-1-2018**	**1-1-2019**
woningvoorraad totaal	68090	69900	70550	71110	71960	72710	73640	74420	75630
Ontwikkeling ten opzicht van vorig jaar		1810	650	560	850	750	930	780	1210
woningen koop	28790	29560	30940	30860	31440	31540	31690	31920	31990
woningen corporatie bezit	25980	26040	26300	26880	27600	27460	26320	26440	26470
woningen overige verhuur	12060	12220	11680	12180	11860	12380	14570	15120	16420
woningen onbekend	1250	2070	1630	1200	1070	1330	1070	940	740

Inschatting Woningbouwplanning Gemeente Arnhem (op te leveren woning per 1 jan 2019)

stand per 18 feb 2019

Noot: voor de opgenomen plannen (muv zachte plancapaciteit) is reeds een bestemmingsplan vastgesteld of overeenkomst gesloten; plan kan altijd door ontwikkelaar worden heroverwogen

Wijk	Locatie	Totaal Woningaantal	Startjaar	Oplevering laatste woning	Inschatting per jaar 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
	Centrum stedelijk	**1.318**												
centrum	**Zuidelijke Binnenstad**	113	2019	2021	38	38	38	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Arnhem Centraal**	194 [1]	2019	2021	65	65	65	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Kromme Elleboogsteeg**	40	2019	2019	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sint Marten en Sonsbeek-Zuid	**St. Marten / HKA**	18	2019	2019	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arnhemse Broek	**Boulevard Heuvelink 48 (voormalig Mozaiek)**	118	2019	2021	39	39	39	-	-	-	-	-	-	-
Arnhemse Broek	**Fluvium Midden**	181	2020	2022	-	60	60	60	-	-	-	-	-	-
Arnhemse Broek	**Rijnwijk**	381	2021	2023	-	-	127	127	127	-	-	-	-	-
Arnhemse Broek	**Melkfabriek**	273 [2]	2021	2025	-	-	55	55	55	55	55	-	-	-
	Stedelijk vooroorlogs	**42**												
Klarendal	**Rosendaalseweg**	6	2019	2019	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Velperweg	**AKZO/Velperparc (Bella Vista)**	36	2019	2019	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stedelijk naoorlogs compact	**291**												
Presikhaaf 2	**Presikhaaf 2 (Deltakartier)**	149	2019	2020	75	75	-	-	-	-	-	-	-	-
Presikhaaf West	**Singraven laan**	55	2020	2020	-	55	-	-	-	-	-	-	-	-
Arnhemse Broek	**Eilandje Urk (Buys-, Kluitstraat, het Broek)**	87	2019	2019	87	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stedelijk naoorlogs grondgebonden	**479**												
Malburgen-Oost	**Malburgen De Hobbit**	6	2022	2022	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Schuytgraaf	**Schuytgraaf veld 11/13/15**	473	2019	2025	68	68	68	68	68	68	68	-	-	-
	Groen stedelijk	**3.171**												
Schaarsbergen	**Sylva's bos (voormalige RIN)**	26	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alteveer en Cranevelt	**Braamweg**	6	2019	2019	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alteveer en Cranevelt	**Van Ockeghemlaan e.o. (Craneveld)**	14	2019	2019	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Monnikenhuizen	**Saksen Weimar**	28 [3]	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Monnikenhuizen	**Ds. Bechtlaan 1**	11	2019	2019	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klingelbeek	**Het Dorp**	370	2020	2024	-	74	74	74	74	74	-	-	-	-
Malburgen	**Malburgen (oost/de wheme/ west)**	329	2019	2024	55	55	55	55	55	55	-	-	-	-
Schuytgraaf	**Schuytgraaf**	1.734	2019	2027	193	193	193	193	193	193	193	193	193	-
Malburgen (west)	**Stadsblokken/ Meinerswijk**	430	2022	2025	-	-	-	108	108	108	108	-	-	-
Elden	**Tuin van Elden**	103	2019	2020	52	52	-	-	-	-	-	-	-	-
Elderveld-Zuid	**Leidenweg**	71	2020	2020	-	71	-	-	-	-	-	-	-	-
Rijkerswoerd	**Gaardenhage**	15	2020	2028	-	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Klingelbeek	**Fratershuis/ Klingelbeek**	34	2019	2022	9	9	9	9	-	-	-	-	-	-
	Landelijk	**29**												
Schaarsbergen	**Kamp Koningsweg-Noord**	29	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Transformatie	**1.008** [4]												
Vredenburg en Kronenburg	**Kroonpark 6, 10**	228	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vredenburg en Kronenburg	**Kronenburgsingel 545**	-	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
klarendal	**Rosendaalsestraat 64 (Velperweg 19)**	104	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
monnikenhuizen	**Rosendaalseweg (Vivare pand)**	13	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Janbuitensingel 20**	51	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Jansbuitensingel 23**	8	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Janbuitensingel 24**	40	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Nieuwe Plein 5**	5	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Rijnkade 87**	5	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Weerdjesstraat 10**	-	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Velperweg 22-24**	45	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
centrum	**Willemsplein 22-23-24**	23	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Velperweg	**Velperweg 45-49 (Highpark)**	466	2020	2022	-	155	155	155	-	-	-	-	-	-
burgermeesterswijk hoogkamp	**Witsenstraat 2**	20	onbekend	onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal		**6.338**			809	853	783	755	680	553	424	194	194	2

	Zachte plancapaciteit	**902** [5]
	Zachte plancapaciteit	902

[1] AC: uitruil woningen met kantoren mogelijk (K3K7, K7')
[2] Melkfabriek: plan is in ontwikkeling
[3] Saksen Weimar: plan is in herontwikkeling
[4] Sturen op (sociaal segment) nu niet mogelijk. Door aanpassing/intrekking transformatievisie zou dat wel kunnen verwachting is wel dat deel in sociaal segment wordt gerealiseerd (particulier)
[5] Zachte plancapaciteit: nog geen bestemmingsplan vastgesteld of overeenkomst gesloten

Aan: de voorzitter
Betreft: agenderingsverzoek art 40b rvo
Onderwerp: regionaal woning onderzoek

Arnhem, 9 november 2019

Geachte voorzitter,

De fractie van de SP verzoekt het regionaal woningbouw onderzoek van Companen zoals verschenen op 18 oktober jl. te agenderen voor bespreking in de raadskamer.

Arnhem staat voor grote uitdagingen vooral in de bestaande voorraad woningen maar zeker ook in de nieuwbouw. Het onderzoek bevestigt dit opnieuw en brengt dit nog scherper in beeld.

We willen met de portefeuillehouder en de overige raadsfracties de uitkomsten van het onderzoek bespreken en welke aanpak we moeten kiezen om deze uitdagingen het hoofd te kunnen bieden.

Hoogachtend,

Dobbe, Elfrink, Cetintas

SP fractie in de gemeenteraad van Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum	: 5 november 2019
Zaaknummer	: 413460
Contactpersoon	: Mira Jansen - van Rookhuijsen
Telefoonnummer	: 026 3775861

Onderwerp: Woningmarktonderzoek 2019 regio Arnhem-Nijmegen

Geachte voorzitter en leden,

Hierbij sturen we u het definitieve rapport en de factsheet van het woningmarktonderzoek 2019 regio Arnhem-Nijmegen.

Inleiding
In het voorjaar van 2019 heeft de gemeente Arnhem namens de regio Arnhem-Nijmegen opdracht gegeven voor het woningmarktonderzoek. In 2016/ 2017 is een regionaal kwalitatief woningmarktonderzoek uitgevoerd. In de subregionale woonagenda's is afgesproken dit onderzoek in 2019 te actualiseren. Dit onderzoek moet een breed beeld schetsen van de regionale woningmarkt, waarbij het zowel om de aantallen als soort en prijsklasse van woningen gaat. Het onderzoek is behulpzaam bij de uitwerking van het woonbeleid en regionale woningmarktafspraken.

Het onderzoek
Uit het onderzoek blijkt dat de woningmarkt van de regio Arnhem Nijmegen op alle marktsegmenten onder druk staat. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie nodig is. Uit het onderzoek blijkt verder dat er een aanzienlijk tekort is aan betaalbare woningen in Arnhem in zowel de sociale huur als betaalbare koop tot € 200.000,-. De mismatch tussen vraag en aanbod op de regionale woningmarkt wordt steeds groter, dit is vooral het gevolg van het groeiende aantal kleine huishoudens. Dit vertaalt zich in een behoefte aan kleinere woningen, zoals appartementen.

Er moeten snel maatregelen worden genomen om het woningtekort in te lopen. Het college komt hiervoor met een plan van aanpak voor woningbouwontwikkeling naar de raad.

Regionale vraag naar betaalbaar
De grote vraag naar betaalbare woningen geldt voor de gehele regio Arnhem-Nijmegen. Dit vraagt om goede afspraken in de (sub)regionale woonagenda('s).

Vervolg

Graag organiseren we in november een raadsbijeenkomst over het woningmarktonderzoek 2019 waarin Companen een toelichting geeft over het onderzoek en de mogelijke consequenties voor het woonbeleid in Arnhem.

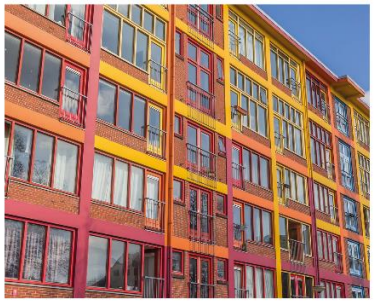
Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage(n)
- Woningmarktonderzoek Regio Arnhem-Nijmegen 2019
- Factsheet gemeente Arnhem

Woningmarktonderzoek 2019

Regio Arnhem-Nijmegen

18 oktober 2019

Definitief

COMPANEN ADVIES VOOR WONINGMARKT EN LEEFOMGEVING

COMPANEN ADVIES VOOR WONINGMARKT EN LEEFOMGEVING

DATUM	18 oktober 2019
TITEL	Woningmarktonderzoek 2019
ONDERTITEL	
OPDRACHTGEVER	Regio Arnhem-Nijmegen
AUTEUR(S)	Bram Klouwen Vera Gijsbers
PROJECTNUMMER	2202.112/G
STATUS	Definitief

Tivolilaan 205
6824 BV Arnhem
Postbus 1174
6801 BD Arnhem

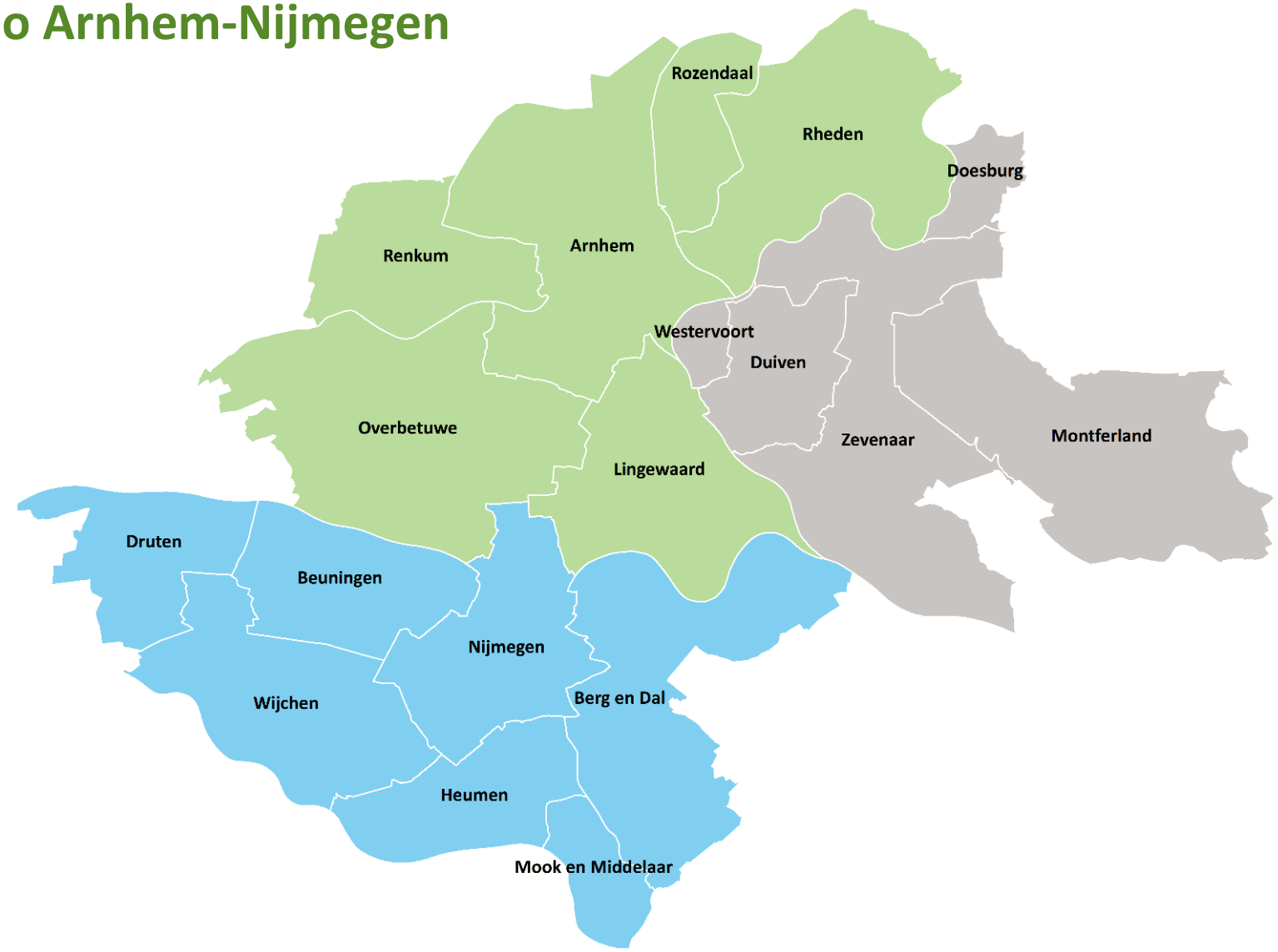
info@companen.nl
www.companen.nl
(026) 351 25 32

BTW NL001826517B01
IBAN NL95RABO0146973909
KVK 09035291

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Adviezen en schets dilemma’s	6
3	Groei regionale woningbehoefte	9
4	Diversiteit aantrekkelijke woonmilieus	14
5	Mismatch van vraag en aanbod om op te lossen	19
6	Betaalbaarheid en sociale huur	26
7	Mogelijkheden tussen huur en koop	30
8	Verduurzaming en kwaliteit bestaande voorraad	34
Bijlage I: accenten in de behoefteraming		38
Bijlage II: nadere toelichting methodologie		39

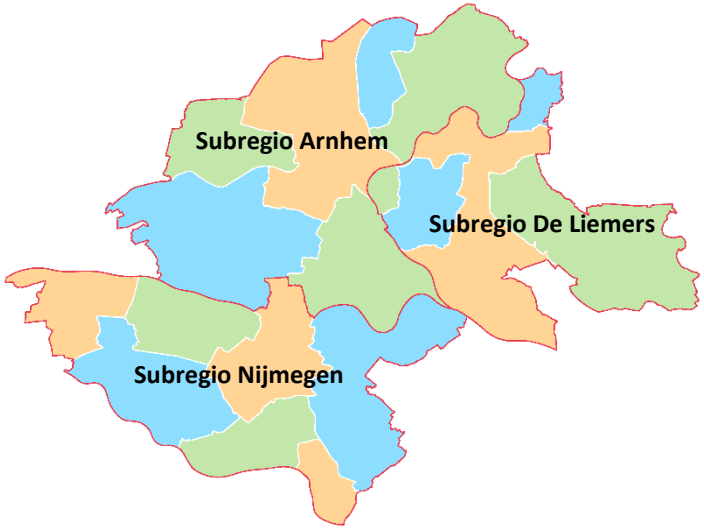
Regio Arnhem-Nijmegen

1 Inleiding

De gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen willen een actueel beeld van het functioneren van de woningmarkt. Met dit beeld willen zij sturing kunnen geven aan de gewenste woningbouwontwikkeling in de regio. In 2017 is een regionaal kwalitatief woningmarktonderzoek uitgevoerd. Nu wil de regio dit onderzoek actualiseren. In de (subregionale) woonagenda's is dit als afspraak vastgelegd; voor Arnhem e.o., Nijmegen e.o. en De Liemers.

Het nieuwe onderzoek moet een breed beeld schetsen van de regionale woningmarkt waarbij het zowel gaat om de aantallen als soort en prijsklassen van woningen. Daarnaast moet het onderzoek ook inzicht geven in de positie van verschillende inkomensgroepen in de regio; op gemeenteniveau en waar mogelijk naar wijken. De resultaten van het onderzoek moeten behulpzaam zijn bij de uitwerking van regionale woningmarktafspraken en de uitwerking van lokaal woonbeleid.

Companen heeft dit onderzoek uitgevoerd. Zij heeft dit onderzoek opgepakt in samenspraak met een werkgroep met een afvaardiging uit de drie subregio's en een afvaardiging namens de provincie. Daarnaast zijn uitkomsten getoetst en verdiept in samenspraak met alle gemeenten, corporaties, marktpartijen en provincie.

Vraagstelling

Met het onderzoek wil de regio actuele inzichten krijgen in de woningbehoefte. Met in het bijzonder een verdieping op de sociale huur, middenhuur en verduurzaming van de bestaande voorraad.

Het onderzoek moet daarmee inzicht bieden in:

- de opgaven op de woningmarkt naar huur/koop, prijsklassen en typen;
- de relatie tussen nieuwbouw en de bestaande woningvoorraad;
- voor de bestaande voorraad zicht op de toekomstwaarde in termen van energetische verbetering en levensloopgeschiktheid;
- met resultaten voor de korte termijn (tot 5 jaar), middellange termijn (tot 10 jaar) en indicatief de lange termijn (20 jaar).

Leeswijzer

We belichten in deze rapportage verschillende onderwerpen die van belang zijn voor de regionale woningmarktontwikkelingen. Het gaat dan om de groei van de woningbehoefte, samenstelling van de woningbehoefte, woonmilieus in de regio, behoefte aan sociale huur, kansen voor middengroepen en kwaliteit van de bestaande woningvoorraad. Deze onderwerpen zijn in deze rapportage successievelijk beschreven. Waar mogelijk is dit uitgewerkt per gemeente/wijk. De uitwerking per gemeente is vormgegeven in factsheets. In de bijlage van het onderzoek beschrijven we de gekozen aanpak.

2 Adviezen en schets dilemma's

Tempoversnelling met vinger aan de pols

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie nodig is: van 3.100 woningen per jaar (realisatie 2015-2018) naar 3.400 tot 3.900 woningen per jaar. Dit is inclusief het inlopen van een groot deel van het actuele woningtekort (circa 5.800 woningen tot 2030). Het tekort is verhoudingsgewijs het grootst in de regio Nijmegen, vervolgens in de regio Arnhem en daarna in De Liemers. Al zijn er ook de nodige subregiogrens overschrijdende verhuisbewegingen: mensen die vanuit Nijmegen naar de Overbetuwe of Lingewaard verhuizen, mensen die vanuit Arnhem naar Westervoort of Duiven verhuizen. Dit vraagt naast subregionale afstemming over woningbouw ook regionale afstemming.

Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. Dit vraagt om een tempoversnelling in de woningbouw. In de subregionale woonagenda's is vanuit de gemeenten en provincie een versnellingsambitie opgenomen voor de eerste jaren om het actuele woningtekort in te lopen. Tegelijkertijd is op (langere) termijn sprake van onzekerheden rond woningbouwplanning: bijvoorbeeld ten aanzien van conjunctuur, bereikbaarheid van de regio (A15) en ontwikkelingen buiten de regio (bijvoorbeeld in Utrecht). Deze onzekerheden vragen een vinger aan de pols (op basis van monitoring) en daarmee een flexibele adaptieve programmering gericht op te realiseren plannen.

Waarderen verschillende woonmilieus in de regio

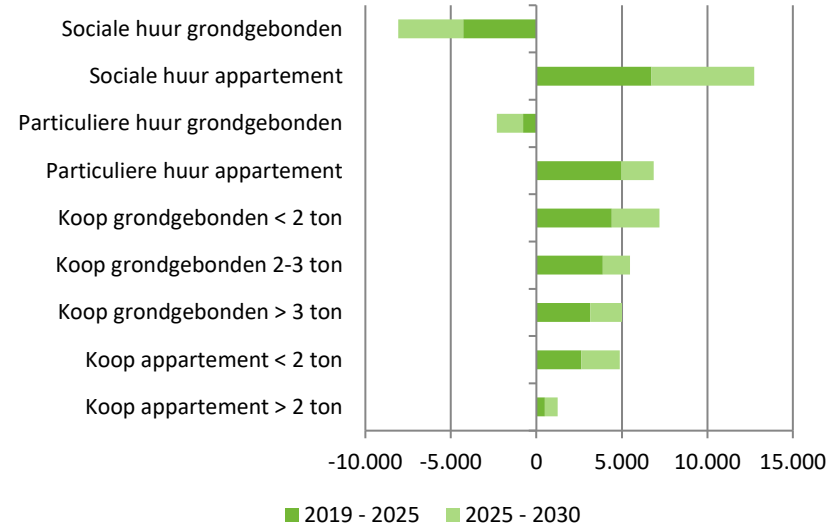
Een gevarieerde aantrekkelijke woonomgeving en een goed woonaanbod zijn kwaliteiten van de regio. Verschillende woonmilieus hebben een verschillende functie in de ontwikkeling van de regio. Zo zien we woonmilieus die in trek zijn bij vestigers van buiten de regio en betekenis hebben voor het vestigingsklimaat. Terwijl andere woonmilieus juist betekenis hebben voor lokale gemeenschappen en lokale verbondenheid. Bij het vormgeven van beleid moet het meer gaan om het waarderen van verschillen tussen woonmilieus: met het benutten van de landschappelijke, stedelijke of dorpse kwaliteiten als kracht van het wonen in de regio. Dit vraagt een visie op de gewenste woonmilieus in de regio, vanuit omgevingskwaliteiten en het vestigingsklimaat van de regio.

Binnen de woonmilieus ligt er een gevarieerde opgave naar marktsegmenten (zie vervolg).

Oplossen van mismatches

Op de regionale woningmarkt is er een mismatch tussen vraag en aanbod.

Figuur 2.1: fricties vraag en aanbod bij optimale doorstroming 2019 - 2030

Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

Dit is vooral het gevolg van het groeiende aantal kleine huishoudens. Dit vertaalt zich in een behoefte aan gemaksvriendelijke kleine woningen, zoals appartementen. In de sociale huursector is er in de hele regio een transformatieopgave van traditionele rijwoningen naar kleinere woningen voor 1- en 2-persoonshuishoudens. In de koopsector spreidt de behoefte zich over verschillende categorieën en prijsklassen. Per subregio zijn er accentverschillen in de behoefte. Zo is in de subregio Arnhem de behoefte aan middenhuur en koopappartementen relatief groot. In de subregio Nijmegen is de behoefte in de sociale huur groter, waar in De Liemers de opgave in het goedkope koopsegment juist groot is.

Bij een deel van de geconstateerde mismatches zullen marktpartijen en consumenten ervoor zorgen dat deze opgelost worden. Dat is niet bij alle segmenten even makkelijk. Bij sociale huur, middenhuur en goedkope koop is inzet van aanvullend instrumentarium nodig om realisatie van woningen te borgen.

- Op grond van diverse maatschappelijke trends ligt de totale regionale behoefte aan sociale huurwoningen tot 2030 tussen +4.400 woningen (0,4% welvaartsgroei) en +7.800 woningen (0% welvaartsgroei). Dit is tussen 10% en 20% van het aantal te bouwen woningen. Hierbij is rekening gehouden met de extramuralisering van instellingszorg, maar is nog geen rekening gehouden met bijvoorbeeld de komst van meer arbeidsmigranten, veranderend rijksbeleid (eventueel ruimere doelgroep voor sociale huur) of noodzakelijke compensatie van herstructurering of verkoop van sociale huurwoningen. Het is belangrijk om hierbij in regionaal verband af te stemmen op welke wijze de gemeenten en corporaties om willen gaan met het risico van tegenvallende economische groei voor de doelgroep die afhankelijk is van sociale huur. Daarbij is het lastig te reageren op een dergelijke achterblijvende economische groei. Dit kan ervoor pleiten uit te gaan van een voorzichtige raming van economische groei; en dus een hoger aantal sociale huurwoningen. Ook is het belangrijk af te stemmen hoe de behoefte idealiter over de regio gespreid is.
  Daarbij geldt dat veel woningzoekenden in de sociale huur lokaal of hoogstens subregionaal zoeken. Afstemming in het aanbod sociale huur zal dan ook vooral subregionaal moeten gebeuren.
- Voor mensen met een middeninkomen zijn sociale huurwoningen niet bereikbaar omdat hun inkomen te hoog is, terwijl zij ook niet in aanmerking komen voor koopwoningen omdat hun hypotheekmogelijkheden ontoereikend zijn. Hierdoor is er een groeiende vraag naar woningen in het middensegment. Vanuit de woonwens gaat het hierbij vooral om goedkope koopwoningen (12.000 woningen tot 2030, tot € 200.000). Dit betreft een complexe investerings- en beleidsopgave. Woningen in deze segmenten zijn snel te duur voor de doelgroepen door

continue prijsstijgingen. Bovendien geldt zeker bij goedkope koopwoningen dat er zorg moet zijn voor voldoende toekomstkwaliteit van deze woningen (energetisch, woonkwaliteit). Daarbij is veel bestaand aanbod van minder kwaliteit inmiddels duurder geworden. Ook voor die woningen is aandacht nodig bij toevoegingen in het goedkope segment (potentieel verlies concurrentiepositie bestaande voorraad). Er zijn diverse woonvormen die aansluiten bij deze vraag naar goedkope koop, zoals microwoningen (tiny- en skinny-houses, zie vervolg), woningen op erfpacht, maatschappelijk gebonden eigendom, etc.

Ook al is de eerste wens het kopen van een woning, het bestaande aanbod is vaak naar prijs niet meer passend. Een alternatief ligt, naast alternatieve koopvarianten, in de huursector. Om te komen tot vergelijkbare (betaalbare) woonlasten als bij goedkope koop, zou het dan gaan om (sociale) huurwoningen van rond € 600 tot € 650. In afspraken met beleggers verdient ook deze huurklasse aandacht. Daarnaast biedt de ruimte die de minister biedt om 15% van de sociale huurvoorraad toe te wijzen aan deze middeninkomens, vast te leggen in prestatieafspraken, hiervoor potentieel mogelijkheden. Dit betekent dan wel extra druk (en dus noodzakelijke toevoegingen) in de sociale huur om in deze vraag te voorzien.

Naast goedkope koop zien we bij deze middeninkomens een behoefte aan vrije sector huurappartementen (5.000 woningen tot 2030, grotendeels tot € 1.000). In de middenhuur zien we wel particuliere beleggers woningen opkopen. Door de druk op dit deel van de markt dreigt ook hier de prijs snel hoger te worden; te hoog voor de middeninkomens.

- Niet alle woningzoekenden kiezen voor een traditionele woonvorm. Een deel zoekt specifieke woonvormen als tiny-houses, hofjeswoningen, etc. Het gaat in aantallen om een nichemarkt; mogelijk deels vanwege onbekendheid. In beleid zou er ruimte moeten zijn om in kleine aantallen woningen voor deze wensen toe te voegen.

Goedkope koop en middenhuur vraagt inzet van aanvullend instrumentarium: bijvoorbeeld in de vorm van een doelgroepenverordening, bestemmingsplannen met aandeel sociale huur, middenhuur, goedkope koop, speciale bouwvormen (klein bouwen), tijdelijke woonvormen, gezamenlijke werving van beleggers, afspraken met beleggers/ontwikkelende partijen, grondbeleid, etc.

Verduurzaming en kwaliteit bestaande voorraad

Meer dan 90% van de woningvoorraad van 2030 staat er nu al. Waar de vorige conclusies het accent legden op gewenste toevoegingen, is het belangrijk om ook de zorg voor de bestaande woningvoorraad en woonwijken te agenderen. In de analyses hebben we daarvoor enkele indicaties gegeven.

Het is waardevol nader te onderzoeken waar extra inzet wenselijk is om deze woningvoorraad te verbeteren. Op basis van een selectie van vraag- en aanbodindicatoren kunnen we een eerste richting geven voor gebieden waar een vernieuwingsopgave aan de orde is. Bij verhuizing en komst van nieuwe bewoners ligt een kans voor een versnelling in de verduurzaming en kwaliteitsverbetering. In gebieden waar veel ouderen wonen (met een risico van achterstand in onderhoud) en oudere woningen samenvallen, liggen hiervoor kansen door nieuwe bewoners te stimuleren hun woningen aan te passen. Dit kan een impuls krijgen via een gebiedsgerichte aanpak.

3 Groei regionale woningbehoefte

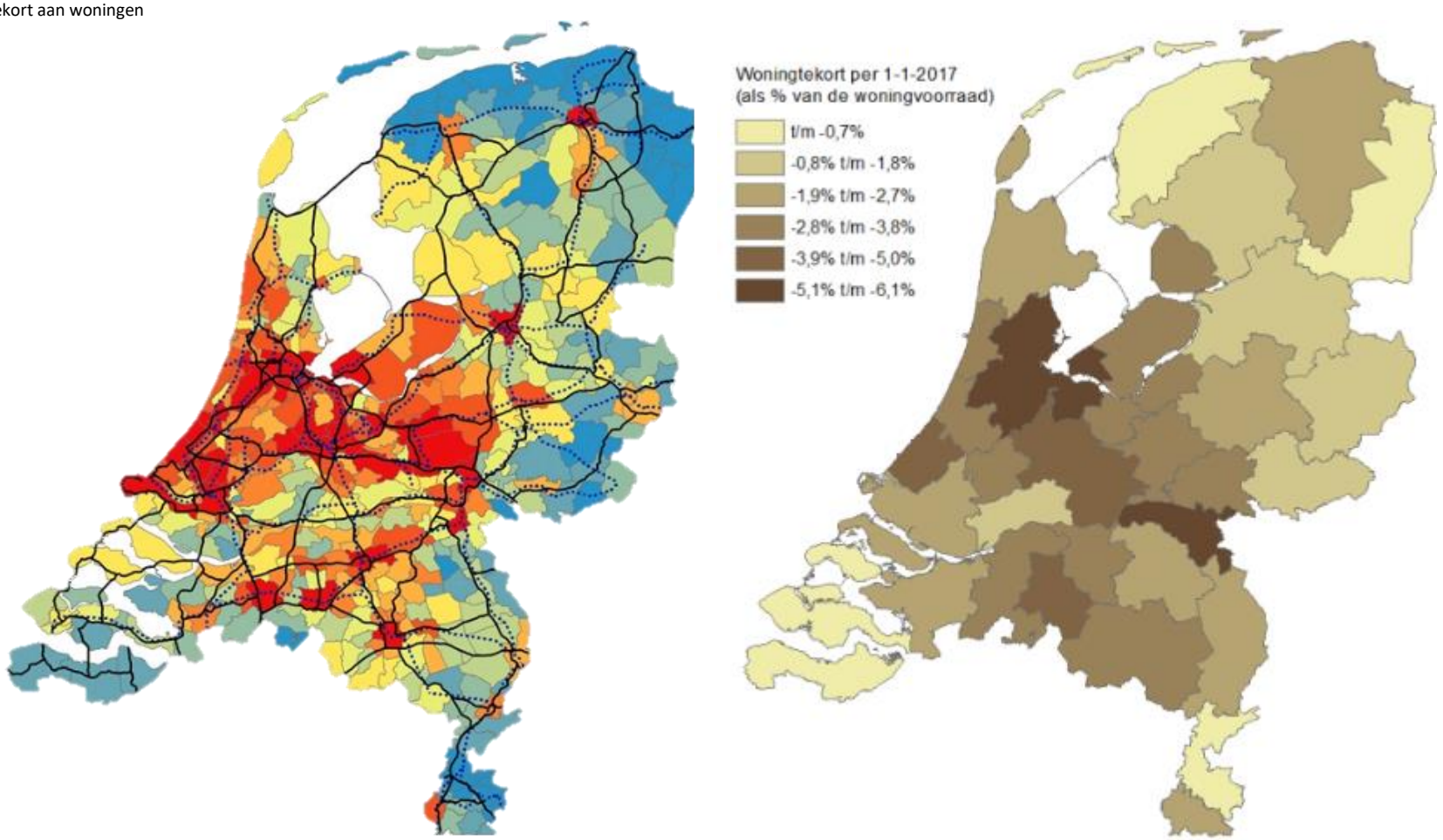
De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie nodig is: van 3.100 woningen per jaar naar 3.400 tot 3.900 woningen per jaar. Dit is inclusief het inlopen van een groot deel van het actuele woningtekort (circa 5.800 woningen tot 2030), waarbij het een keuze is in welke mate en in welk tempo de regio dit tekort wil inlopen.
In de regio Nijmegen is de druk het hoogst, in De Liemers het laagst. Daarbinnen is het actuele woningtekort het grootst in de steden Arnhem en Nijmegen. Het tempo van ontwikkeling is daarbij sterk afhankelijk van de economische conjunctuur. Dit betekent dat de gemeenten er ook rekening mee moeten houden dat de groei op enig moment minder groot is. Dit vraagt een vinger aan de pols en een flexibele adaptieve programmering gericht op te realiseren plannen.

Woningmarkt onder druk

Een belangrijk vertrekpunt voor de regio Arnhem-Nijmegen is dat de regio te kenmerken is als een woningmarkt onder hoge druk. Op grond van marktindicatoren heeft BPD (Bouwfonds Property Development) een kaart samengesteld waarin de druk tussen regio's vergeleken wordt.
In recente analyses van het rijk blijkt dat de subregio Nijmegen te kenmerken is als regio met een relatief hoog woningtekort. Dit geldt in mindere mate ook voor de subregio Arnhem. Voor De Liemers geldt dit minder. Al zijn er binnen de subregio's de nodige verschillen. Zo zien we in verschillende indicatoren dat de stedelijke gebieden van Arnhem en Nijmegen een hogere woningmarktdruk kennen dan de meer suburbane en landelijke gemeenten. In De Liemers zien we dat Westervoort en Duiven een grotere woningmarktdruk hebben vanwege de samenhang met de Arnhemse woningmarktregio.

Gelet op de huidige ervaren druk op de woningmarkt heeft de rijksoverheid als één van haar speerpunten opgenomen dat de woningproductie omhoog moet. Dit krijgt in enkele stedelijke regio's vorm via een woondeal. Ook de Provincie Gelderland wil samen met de regio's werken aan deze tempoversnelling. Dit onderzoek biedt mede een bouwsteen om hier verder handen en voeten aan te geven.

Figuur 3.1: druk op de regionale woningmarkt in twee beelden, links drukindicator BPD (rood = hoge druk op de woningmarkt, blauw = beperkte druk op de woningmarkt), rechts verdeling actueel regionaal tekort aan woningen

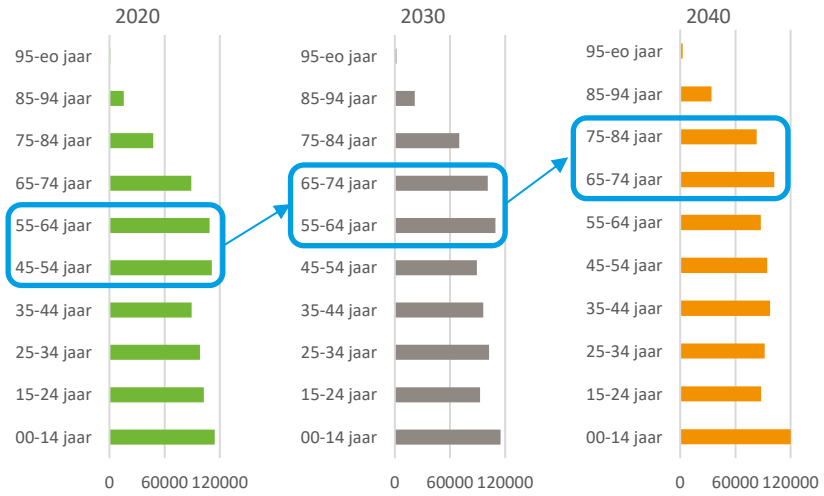

Bron: BPD (links), Ministerie BZK 2018 (rechts).

De Provincie Gelderland heeft een recente prognose uitgewerkt voor de verschillende regio's. Volgens deze prognose kent de regio Arnhem-Nijmegen tot 2040 nog een groei van 36.700 huishoudens. Het leeuwendeel van deze groei zien we in de periode tot 2025: 22.700 huishoudens. Na 2030/2035 vlakt de groei af.

De woningbehoefte wordt niet alleen bepaald door de huishoudensgroei. Nu al zijn er huishoudens die een woning wensen, maar deze niet kunnen vinden. Dit betreft in de benadering van het rijk 25-plussers die lang bij ouders thuis, op kamers of in recreatiewoningen wonen of logeren bij familie of vrienden. Dit duiden we aan als het actuele woningtekort. Dit woningtekort verschilt tussen de delen van de regio. In de subregio Nijmegen wordt deze geraamd op 7,1% van de woningvoorraad, in de subregio Arnhem op 4,1% en in De Liemers op 2,0%. Ook deze huishoudens zoeken de komende jaren een huis.

Figuur 3.2: bevolkingsontwikkeling van betekenis voor woningbehoefte op termijn

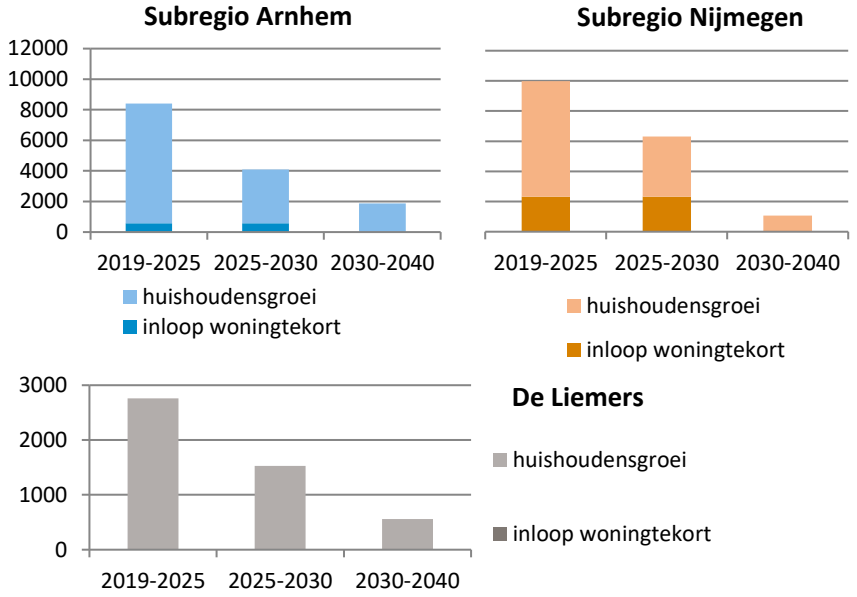

Bron: Provincie Gelderland 2019.

Volgen huishoudensgroei, verminderen woningtekort

Voor de regionale huisvestingsopgave is het wenselijk enerzijds in te spelen op de groei van het aantal huishoudens, anderzijds in te spelen op het gedeeltelijk oplossen van het woningtekort. Vanuit de rijksoverheid is een algemeen gangbaar uitgangspunt dat een woningtekort van 1,5% tot 2% staat voor een gezond functionerende woningmarkt (bron: PBL, Planbureau voor de Leefomgeving). In dat geval is er nog enige schaarste wat onder meer bijdraagt aan het waardebehoud van vastgoed. Daarom hanteren we als aanname in de analyses een inloop tot een tekort tot 2%. Deze inloop spreiden we gelijkmatig over de periode tot 2030.

Figuur 3.3: woningbehoefte subregio's 2019 - 2040, huishoudensgroei + inloop woningtekort

Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort.

De overzichten laten eerst een behoorlijke woningbehoefte zien. De mogelijke inloop van het woningtekort speelt op korte termijn en spreidt zich over de regio. De exacte verdeling per gemeente is indicatief. Daarom hebben we alleen het subregionale getal hier opgenomen (in de factsheets is een indicatieve vertaling per gemeente meegenomen). Na de sterke groei de komende jaren is op termijn de groei van de woningbehoefte minder groot. Oorzaak hiervan is dat veel babyboomers dan reeds een klein huishouden vormen waardoor de gezinsverdunning nog beperkt is. Ook verlaat deze (grote) generatie dan de woningmarkt (zie figuur 3.2). Dan worden ook de doorrekeningen onzekerder.

In de subregio Nijmegen is deze teruggang relatief groot. De gemeente Nijmegen heeft dit nader geanalyseerd. Zij stellen vast dat Nijmegen een blijvende instroom van studenten (inclusief internationale studenten) kent. De instroom die de gemeente Nijmegen na 2030 prognosticeert komt in deze cijfers niet terug. Tussen 2030 en 2040 gaat het in Nijmegen om een behoefte van 250 tot 500 woningen per jaar. Gelet op de continue instroom van studenten is dat een waarschijnlijke ontwikkeling die onvoldoende in de provinciale prognose (op basis van Primos 2019) terugkomt.

Tabel 3.1: woningbehoefte per gemeente in beeld 2019 - 2040

	Inloop woningtekort tot 2%	Huishoudensgroei 2019 - 2025	Huishoudensgroei 2025 - 2030	Huishoudensgroei 2030 - 2040
Subregio Arnhem	**1.150**	**7.830**	**3.530**	**1.880**
Arnhem		4.500	2.370	1.520
Lingewaard		1.130	430	200
Overbetuwe		1.400	410	180
Renkum		420	130	0
Rheden		340	150	10
Rozendaal		40	40	-30
Subregio Nijmegen	**4.100**	**7.660**	**3.980**	**1.070***
Berg en Dal		470	210	100
Beuningen		540	160	110
Druten		450	290	200
Heumen		180	110	-40
Mook en Middelaar		210	80	30
Nijmegen		5.240	2.770	480
Wijchen		570	360	190
Subregio De Liemers	**0**	**2.760**	**1.530**	**560**
Doesburg		50	30	-10
Duiven		330	120	120
Montferland		990	520	30
Westervoort		290	80	20
Zevenaar		1.100	780	400

Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort Primos 2019.

Rekening houden met veranderlijke tijden

Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De mate waarin de regio daarbij het woningtekort wil inlopen is een beleidskeuze. In het huidige tijdsgewricht van druk op de woningmarkt ligt het voor de hand te koersen op een versnelling van woningbouw. Tot 2025 zouden in de regio jaarlijks ruim 3.400 woningen toegevoegd moeten worden voor de huishoudensgroei en nog eens ruim 500 woningen voor inloop woningtekort naar 2% in 2030. De realisatie de afgelopen vier jaar lag lager; gemiddeld 3.100 toegevoegde woningen per jaar. Om in te spelen op de geraamde behoefte is een tempoversnelling noodzakelijk. Tegelijkertijd zien we ook dat de behoefte fluctueert met de economie. Tijdens de economische crisis lag de productie substantieel lager; door gebrek aan koopkrachtige vraag. Dat zegt minder over de woningbehoefte dan over de economische conjunctuur. Maar ook nieuwe ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de woningbehoefte. Zo kan het doortrekken van de A15 richting De Liemers de bereikbaarheid in delen van de regio vergroten, wat invloed kan hebben op de spreiding van de woningbehoefte.

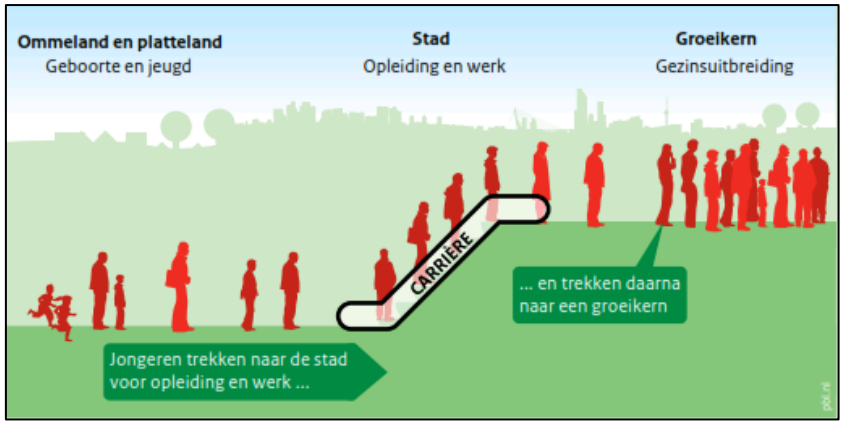
Deze onzekerheden leren ons ook dat we de ramingen met enige voorzichtigheid moeten hanteren. Op dit moment is de behoefte groot. Door economische conjunctuur kan dit per periode verschillen. Het is daarom enerzijds wenselijk om in deze tijd in te spelen op de aanwezige behoefte en anderzijds om een vinger aan de pols te houden. Monitoren van bijvoorbeeld de inloop van het woningtekort is dan ook het advies.

4 Diversiteit aantrekkelijke woonmilieus

Een gevarieerde aantrekkelijke woonomgeving en goed woonaanbod zijn kwaliteiten van de regio. Een goed functionerende woningmarkt is dan ook van belang voor woningzoekenden en heeft ook betekenis voor het regionale vestigingsklimaat, bereikbaarheid en voorzieningen. Verschillende *woonmilieus* hebben een verschillende functie in de ontwikkeling van de regio, blijkend uit de *leefstijlen* die er naar toe trekken. Zo zien we woonmilieus die in trek zijn bij vestigers van buiten de regio en zo betekenis hebben voor het vestigingsklimaat; zoals Arnhem, Nijmegen, Oosterbeek, Rozendaal, Velp, Berg en Dal, Beek en Malden. Terwijl andere woonmilieus juist betekenis hebben voor lokale gemeenschappen en lokale verbondenheid; dit zien we op veel plekken in De Liemers, De Betuwe en in stadswijken. De steden hebben een functie voor een breed palet aan starters op de woningmarkt. Het waarderen van de verschillende woonmilieus zorgt ervoor dat iedereen iets van zijn gading vindt in delen van de regio. Het pallet aan woonmilieus is daardoor een kracht van de regio: dus meer aansluiten bij de aanwezige omgevingskwaliteiten.

Roltrapregio Arnhem-Nijmegen

De regio Arnhem-Nijmegen bestaat uit verschillende woonmilieus. Daarbij zien we een regionale woningmarkt die werkt als een roltrapregio. Jongeren komen via de steden Arnhem en Nijmegen de regio in en verhuizen vervolgens als gezin naar regiogemeenten. Daarbij blijkt de regio een aantrekkelijk woongebied voor nieuwkomers. Toch zien we binnen dit meer globale plaatje een aantal meer specifieke functies op de regionale woningmarkt.

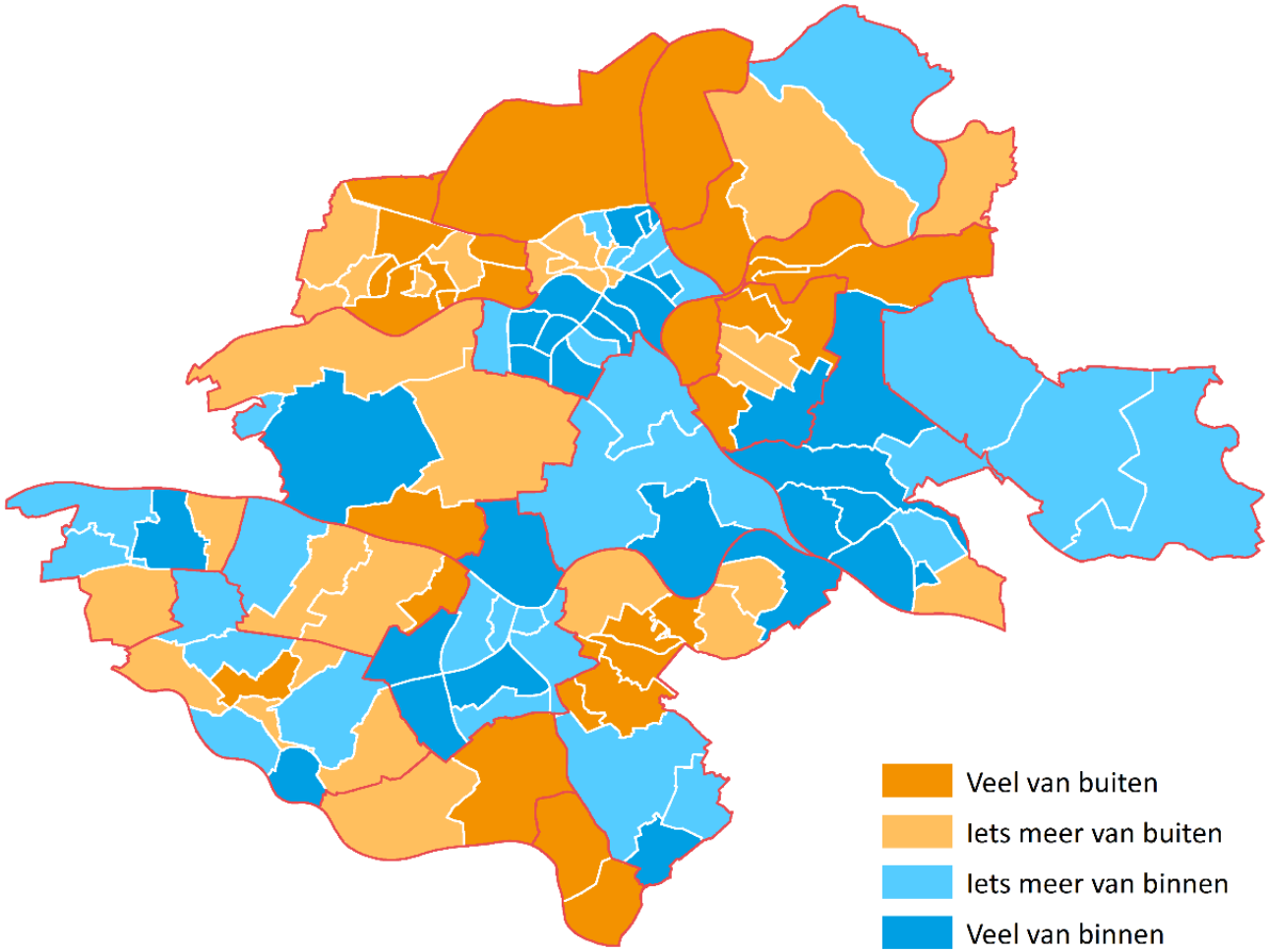

Steden veel doorstroming, woonmilieus rond de stad meer vestiging van buiten

De steden Arnhem en Nijmegen kennen een zeer dynamische woningmarkt, waar mensen binnen de gemeente in meerdere stappen verhuizen om wooncarrière te maken. De doorstroming binnen de gemeente is hier relatief groot. Het aantal vestigers is weliswaar groot, maar ten opzichte van doorstromers beperkt. De gemeenten rondom de steden laten een meer stabiele bewoning zien.

Om dit nader te duiden hebben we per wijk in beeld gebracht waar mensen bij verhuizing vandaan komen. Dit geeft een beeld van de regionale woningmarkt.

Figuur 4.1: verhouding tussen verhuizers uit de regio (binnenverhuizers) en verhuizers van buiten de regio (vestigers)

Bron: CBS-Microdata.

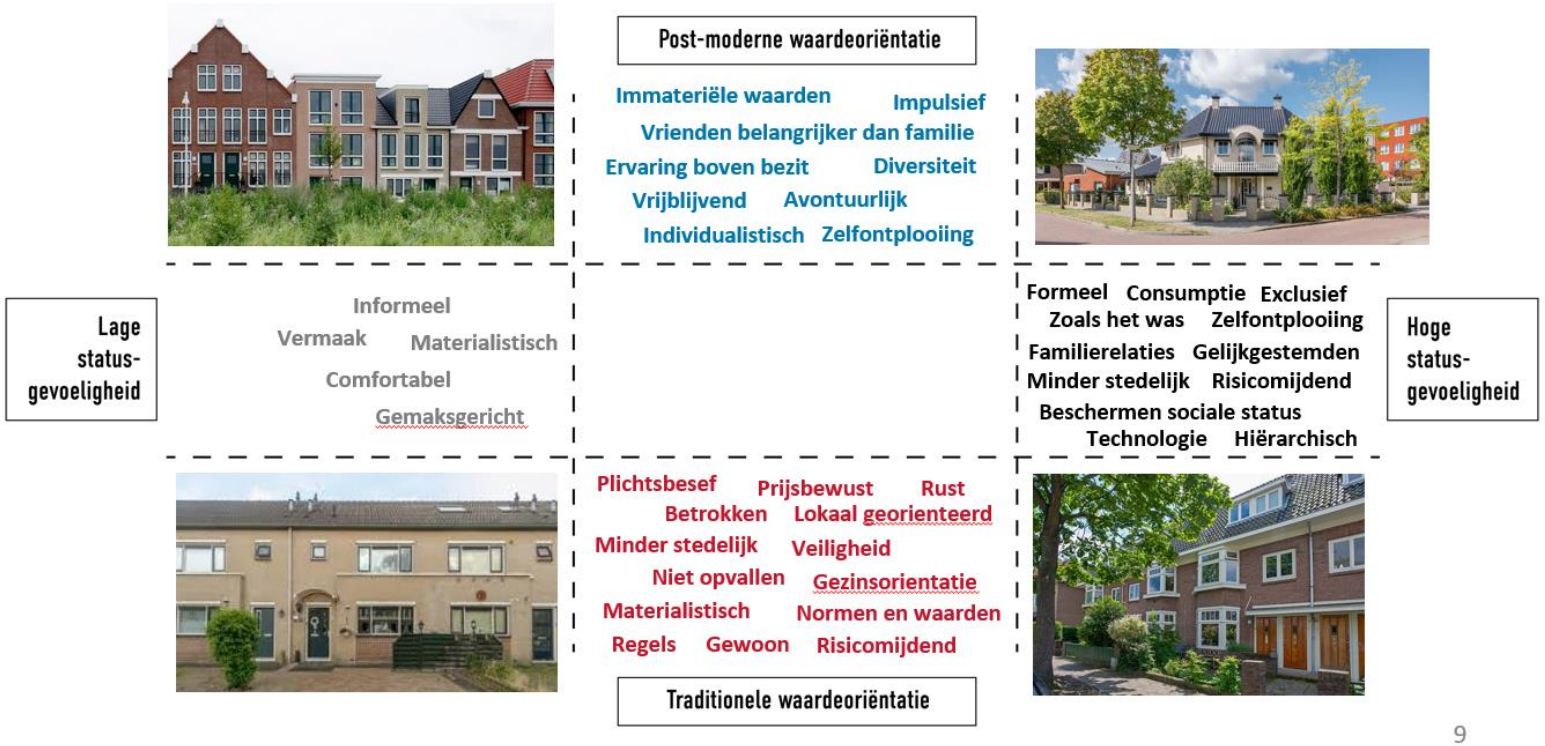
Uit deze kaart blijkt dat er binnen de gemeenten Arnhem en Nijmegen veel doorstroming is (ten opzichte van vestigers van buiten de regio). Ook in De Liemers en in delen van de Betuwe zien we verhoudingsgewijs veel verhuizingen van binnen de regio. Kernen als Oosterbeek, Doorwerth, Rozendaal, Velp, Westervoort, Beek, Berg en Dal en Malden trekken veel vestigers van buiten de regio. Dit zijn in belangrijke mate ook kernen met een aanbod van duurdere koopwoningen. Leefstijl is hierbij een verklarende factor.

Leefstijlen per locatie

Er zijn verschillende leefstijlbenaderingen die inzicht bieden in keuzes van woonconsumenten. Vertrekpunt hierbij is de waardeoriëntatie van huishoudens. In grote lijnen is daarbij onderscheid te maken tussen leefstijlen met een meer traditionele waardeoriëntatie (rust, veiligheid, wonen met bekenden) en een (post-)moderne waardeoriëntatie (beleving, diversiteit, individualistisch). Een ander onderscheid betreft de statusgevoeligheid van leefstijlen. De verschillende waarden zijn weergegeven in de volgende figuur. Voor een nadere uitleg van de leefstijlgroepen verwijzen wij u naar de bijlage.

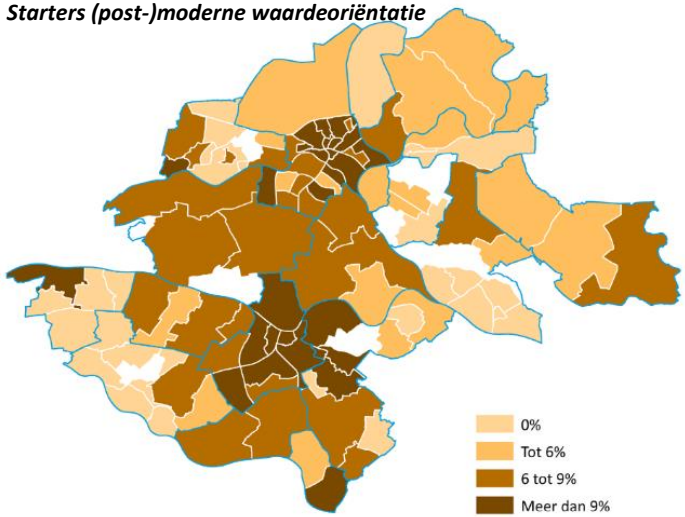
We hebben de oriëntatie van leefstijlen per wijk in beeld gebracht. Daaruit blijkt dat voor starters leefstijl niet zozeer onderscheidend is. Bij starters is de stad in grote mate in trek. Bij doorstromers is dit onderscheid er wel. Juist de gebieden die in trek zijn bij doorstromers van buiten de regio trekken leefstijlen met een post-moderne waardeoriëntatie en/of hoge statusgevoeligheid. Gebieden die meer lokaal woningzoekenden trekken, kenmerken zich meer door een traditioneel waardepatroon.

In de bijlage is per gemeente aangegeven welke leefstijlen volgens deze benadering dominant aanwezig zijn.

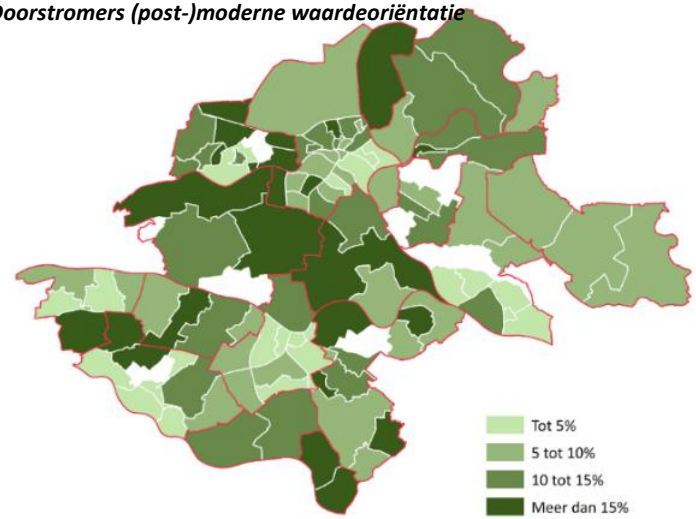

Figuur 4.2: waardeoriëntatie verschillende leefstijlen in de regio (2008 - 2017), percentage van totaal aantal starters en doorstromers

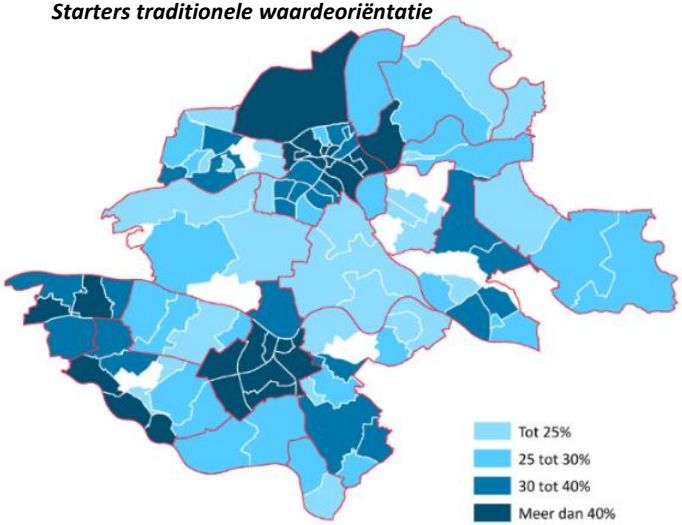
Starters (post-)moderne waardeoriëntatie

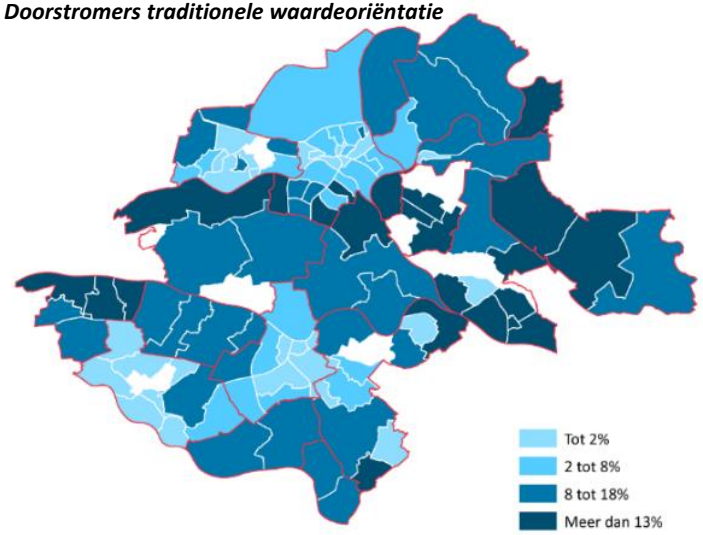
Doorstromers (post-)moderne waardeoriëntatie

Starters traditionele waardeoriëntatie

Doorstromers traditionele waardeoriëntatie

**Voor de witgekleurde gebieden zijn onvoldoende beschikbare gegevens om representatieve uitspraken te doen.*

Bron: CBS-Microdata, bewerking Companen.

Juist in enkele gebieden met veel vestigers zien we specifieke leefstijlen naar voren komen. Dit betekent voor het (sub)regionale woonbeleid dat er onderscheid te maken is naar woonmilieus die kansrijker zijn voor het aantrekken van nieuwkomers en woonmilieus die meer betekenis hebben voor lokale woningzoekenden. Hierbij speelt niet alleen de woning een rol, maar veel meer nog omgevingskwaliteiten zoals uitstraling, bereikbaarheid, voorzieningen, nabijheid natuur en recreatie, afstand tot werkgelegenheid of onderwijs. In de subregionale woonagenda's is het daarom van belang de woonopgaven niet alleen in termen van woningtypen te formuleren, maar nadrukkelijk ook in andere omgevingskwaliteiten.

Het meest kansrijk daarbij is om in de profilering van gebieden aan te sluiten bij het versterken van de huidige kwaliteiten. Dat biedt mensen keuzemogelijkheden waarmee optimaal aangesloten wordt bij de lokale en regionale woonbehoefte. In regionaal verband is afstemming van (woonmilieu)kwaliteiten daarom wenselijk.

Er ligt daarmee ook een basis voor het verbinden van economisch vestigingsbeleid en het te formuleren woonbeleid. Zo is aan te geven welke waarden, en daarmee ook welk woonproduct, potentieel kansrijk is vanuit de profilering van de regio: in grote lijnen betreft dit de minder stedelijke woonmilieus op het zand van de Veluwe en het Rijk van Nijmegen, waarbij bijvoorbeeld de landschappelijke kwaliteit en bereikbaarheid volgens deelnemers aan het marktpanel belangrijke kwaliteiten zijn.

5 Mismatch van vraag en aanbod om op te lossen

De mismatch tussen vraag en aanbod op de regionale woningmarkt wordt steeds groter. Dit is vooral het gevolg van het groeiende aantal kleine huishoudens. Dit vertaalt zich in een behoefte aan gemaksvriendelijke kleine woningen, zoals appartementen. In de sociale huursector is er in de hele regio een transformatieopgave van traditionele rijwoningen naar kleinere woningen voor 1- en 2-persoonshuishoudens. In de koopsector spreidt de behoefte zich over verschillende categorieën en prijsklassen. Per subregio en binnen subregio's zijn er accentverschillen in de behoefte. Zo is in de subregio Arnhem de behoefte aan middenhuur en koopappartementen relatief groot. In de subregio Nijmegen is de behoefte in de sociale huur groter, waar in De Liemers de opgave in het goedkope koopsegment juist groot is.

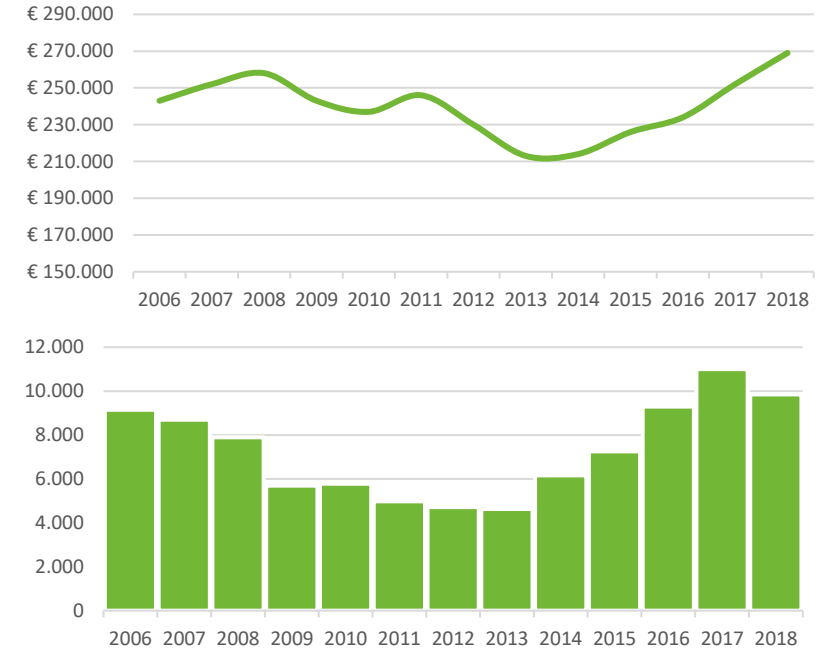
Koop- en huurmarkt onder druk

Voor de koop- en huurmarkt zijn er verschillende indicatoren voor de druk op de woningmarkt. Uit deze indicatoren blijkt een oplopende druk in de koop- en huurmarkt, maar ook een spreiding van deze druk.

Koopmarkt hogere prijzen afnemend aanbod

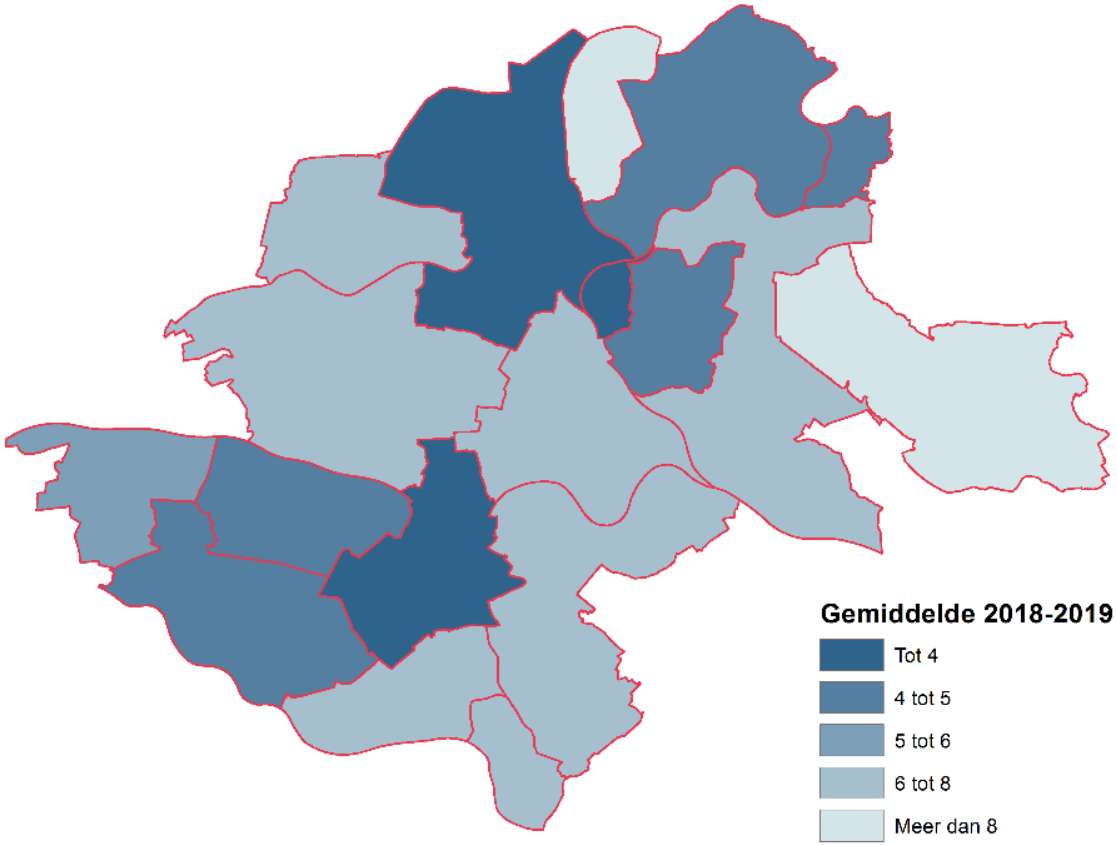
Dit blijkt voor de koopsector uit oplopende verkoopprijzen en een groeiend aantal transacties. De sterk gestegen gemiddelde verkoopprijzen komen enerzijds door prijsstijgingen bij bepaalde woningen, anderzijds doordat het aantal verkochte dure (waaronder vrijstaande) woningen is toegenomen (waardoor de gemiddelde verkoopprijs stijgt). Het aantal transacties neemt recent weer af. Dit komt door minder passend aanbod, wat blijkt uit een afnemende keuzemogelijkheid van woningzoekenden die opteren voor een koopwoning.

Figuur 5.1: gemiddelde transactieprijs (boven) en aantal transacties (onder) 2008 - 2018

Bron: Woningmarktcijfers.nl.

Figuur 5.2: keuze-index koopwoningen 2018-2019, (index rond 6-8 staat voor gezonde marktspanning, lager dan een 6 is een overspannen markt)

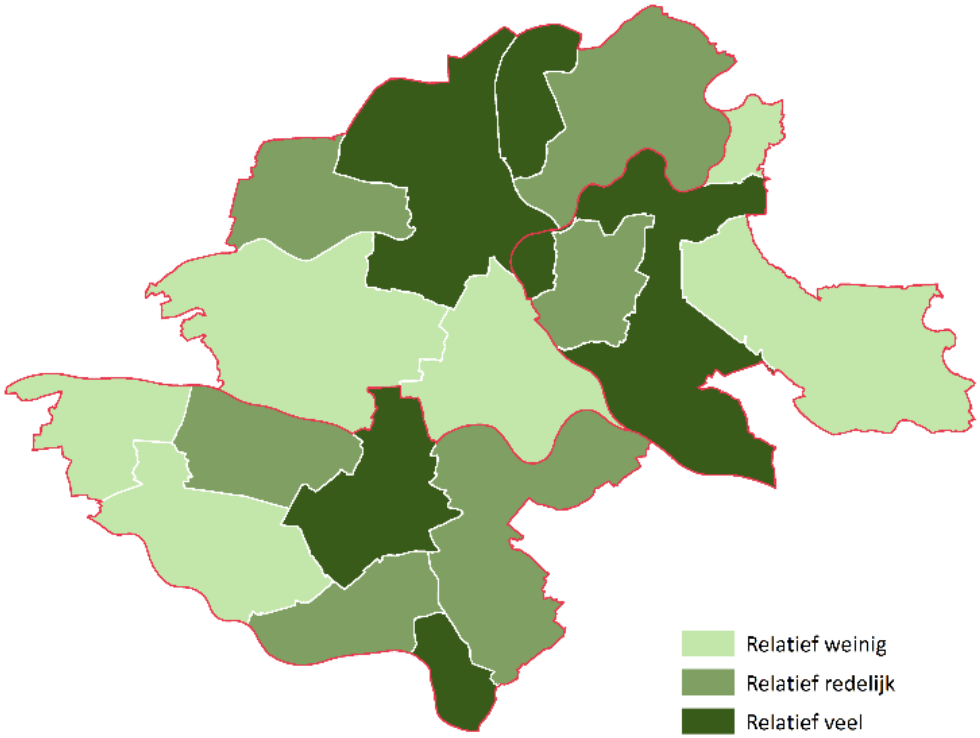

Bron: woningmarktmonitor Gelderland.

Met name in en rond Arnhem en Nijmegen is de spanning op de koopwoningmarkt relatief groot. In de gemeenten Rozendaal en Montferland is de spanning relatief beperkter. In Rozendaal komt dit door het specifieke (dure) woonmilieu waardoor deze gemeente een selectieve vragersgroep trekt, in Montferland is waarschijnlijk een behoorlijk woningaanbod hierin bepalend.

Druk sociale huur woningcorporaties in centrumgemeenten

Figuur 5.3: gemiddeld aantal reacties op vrijkomende sociale huurwoningen woningcorporaties 2018

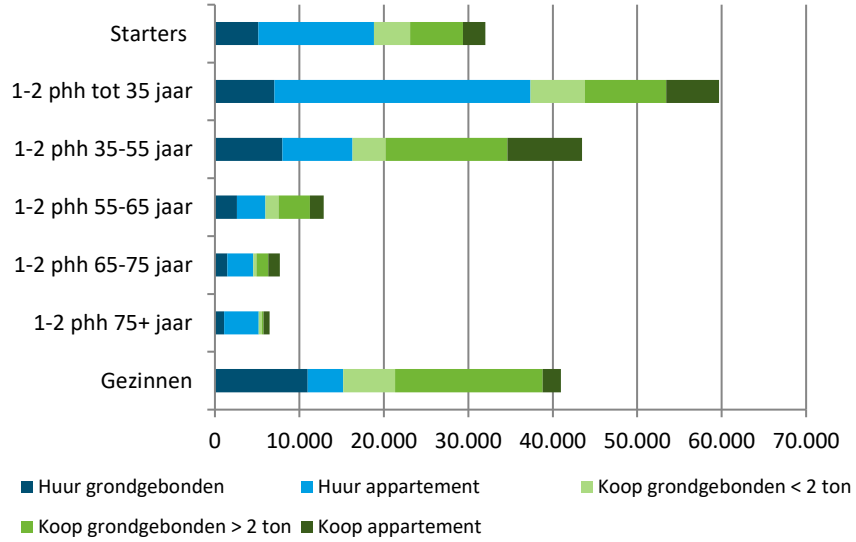
Bron: Enserve.

In de sociale huur zien we een vergelijkbaar patroon van druk in de grote steden en minder druk in de meer landelijke gemeenten. Uitzonderingen zijn de gemeenten Mook en Middelaar, Westervoort, Zevenaar en Rozendaal waar veel reacties zichtbaar zijn op vrijkomende huurwoningen; waarschijnlijk door gebrek aan aanbod en/of beperkte doorstroming waardoor weinig woningen beschikbaar komen. Ook verkoop en herstructurering van sociale huur-woningen zijn bepalend voor een hogere druk op de sociale huursector.

Toekomstige woningbehoefte in beeld

De bevolking verandert van samenstelling: meer kleine huishoudens meer ouderen. Daarnaast zien we dat mensen een (veranderende) woonwens hebben. Wij hebben een analyse gemaakt van de verwachte verhuizingen op de regionale woningmarkt. Daarbij zijn we uitgegaan van feitelijke verhuisbewegingen per doelgroep en het feitelijke aanbod dat zij in de bestaande voorraad achterlaten. Dit hebben we geïndexeerd naar de prijsniveaus anno medio 2019. Voor de woonwensen sluiten we aan bij de resultaten van het landelijke woningmarktonderzoek WoON2018. Zo krijgen we een beeld van de gewenste woonsituatie voor verschillende groepen. Op basis van demografische ontwikkelingen hebben we dit vertaald naar een veranderende woningvraag.

Figuur 5.4: woonwensen verschillende doelgroepen 2019 - 2025

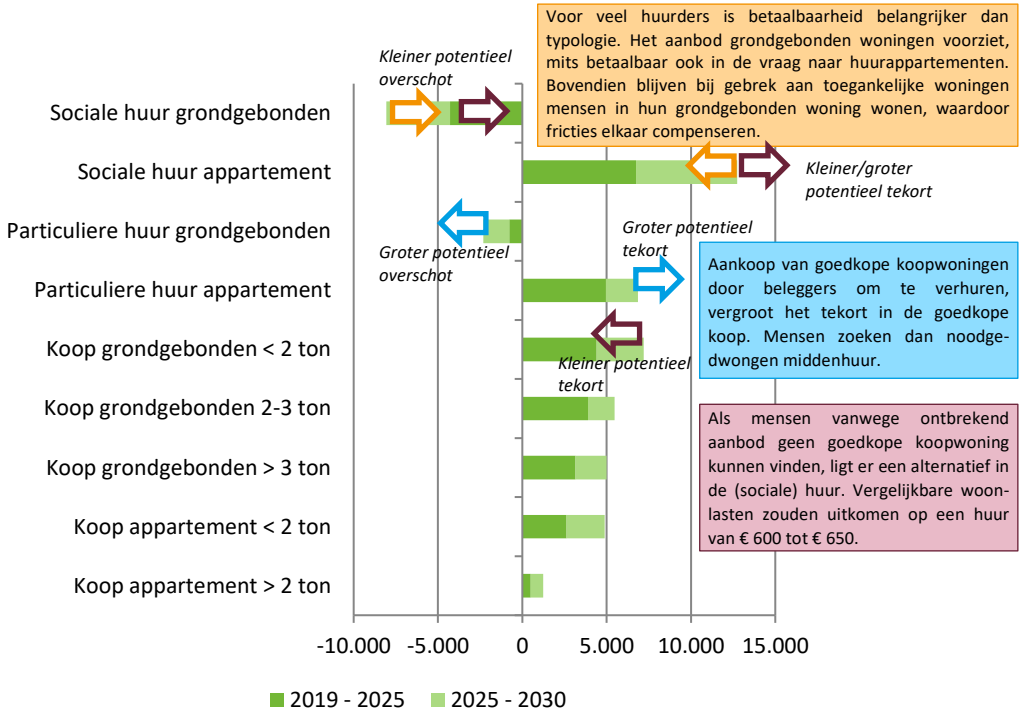

Bron: WoON2018, bewerking Companen.

De vraag van kleine huishoudens richt zich in belangrijke mate op appartementen. De vraag van ouderen is daarbij relatief klein, maar neemt door de vergrijzing wel in omvang toe.

Hiermee krijgen we per subregio in beeld waar bij optimale doorstroming de mismatches tussen vraag en aanbod zich voor gaan doen. Deze vraag vertaalt zich als volgt naar fricties op de regionale woningmarkt.

Figuur 5.5: fricties vraag en aanbod bij optimale doorstroming, inclusief inloop actueel woningtekort 2019 - 2030 (kleur van pijlen verwijzen naar kleur toelichtende tekstvakken)

Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

De (mis)matches op de woningmarkt zijn niet 1-op-1 te vertalen naar een woningbouwprogramma. Dit vraagt nadere keuzes: bijvoorbeeld op welke vraag je je wilt richten als subregio of gemeente. Zeker als je niet alle tekorten in de geschetste tijd kunt oplossen. Kies je voor een programma gericht op bedienen van de directe vraag van starters en mensen aan de onderkant van de markt, voor doorstroming, of bijvoorbeeld een ongedeelde regio? Deze keuzes hebben betekenis voor het te realiseren programma. De volgende noties geven richtingen aan vanuit de geconstateerde woningvraag en bieden daarmee een bouwsteen voor de geschetste keuzes.

Bij een deel van de geconstateerde mismatches zullen marktpartijen en consumenten ervoor zorgen dat deze opgelost worden. Dat is niet bij alle segmenten even makkelijk. Bij sociale huur, middenhuur en goedkope koop is inzet van aanvullend instrumentarium nodig om realisatie van woningen te borgen.

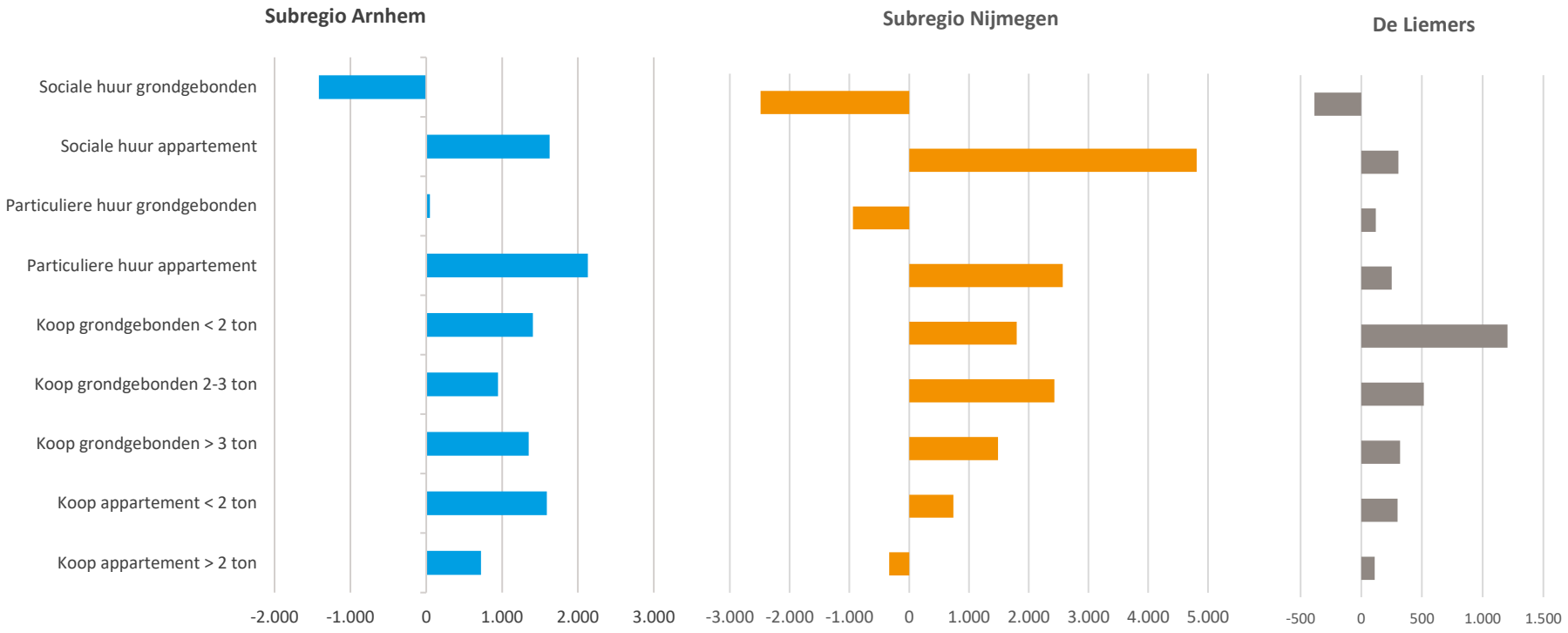
In de sociale huur zien we daarbij een belangrijke veranderopgave van 'traditionele rijwoningen' naar appartementen. Dit hangt samen met het groeiende aantal kleine huishoudens (eenverdieners) dat zich op de sociale huur richt. Het gaat hun daarbij overigens niet zozeer om een gestapelde woning. Vaak wordt een appartement als synoniem gezien voor een toegankelijke/gemaksvriendelijke kleine woning. De beweging in de sociale huur is dan ook meer te typeren als een beweging van traditionele rijwoningen naar kleinere functionele woningen.

In de middenhuur zien we een groeiende behoefte; vooral bij appartementen. Dan gaat het om woningen tot circa € 900/€ 1.000. Door prijsstijgingen zijn er steeds minder woningen in deze prijsklasse beschikbaar. De behoefte aan grondgebonden woningen in de middenhuur is relatief beperkt. In de praktijk verhuizen mensen hier wel naar toe: met name vanuit een praktische noodzaak (tussen twee woningen in, bij gebrek aan alternatief aanbod of bij echtscheiding).

In de koopsector is de behoefte verspreid over de verschillende segmenten naar typologie en prijsklasse. Bij goedkope koop (tot € 200.000) is er wel behoefte, maar door prijsstijging steeds minder aanbod. Bovendien wordt een deel van deze woningen opgekocht als belegging en verhuurd. Ook woningen die circa vijf jaar geleden nog als kwalitatief kwetsbaar werden getypeerd, kennen stijgende prijzen en hebben vaak een prijs boven € 200.000. Het is echter de vraag of deze woningen uiteindelijk voldoende toekomstwaarde hebben (constructief en energetisch). Bij het invullen van de behoefte aan goedkope rijwoningen is het belangrijk om enerzijds voldoende toekomstkwaliteit te realiseren en anderzijds een kwaliteit die passend is bij de prijs. Dit betekent doorgaans een kleinere woning. Voor het beleid is het dan ook belangrijk strategieën te ontwikkelen hoe gemeenten (duurzaam) in kunnen spelen op de behoefte aan deze goedkope koopwoningen, rekening houdend met bouwkosten, prijsniveaus en toekomstwaarde van woningen.

Een alternatief voor een deel van de mensen die goedkope woning willen kopen, ligt in de huursector. Om te komen tot vergelijkbare (betaalbare) woonlasten als bij de goedkope koop, zou het dan gaan om (sociale) huurwoningen van rond € 600 tot € 650. De ruimte die de minister biedt om 15% van de sociale huurvoorraad toe te wijzen aan deze middeninkomens, vast te leggen in prestatieafspraken, biedt hiervoor potentiele mogelijkheden.

Figuur 5.6: fricties vraag-aanbod bij optimale doorstroming per deelgebied, inclusief inloop woningtekort 2019 - 2025

Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

In de subregio Arnhem zien we een sterkere behoefte aan particuliere huurappartementen en koopappartementen. Ook is er in de dure koopsector een relatief groter tekort. In de subregio Nijmegen is het tekort groot bij sociale huurapprtementen, en meer dan in de andere subregio's, bij de betaalbare koopwoningen (€ 2 tot 3 ton). De Liemers springt eruit met een grote behoefte aan goedkope koopwoningen. Dit aanbod was er altijd in deze regio, maar is door de prijsstijgingen geleidelijk niet meer bereikbaar voor een grote groep huishoudens.

Vergelijking met onderzoek 2016

Ook in 2016 is een regionaal woningmarktonderzoek uitgevoerd, op basis van WoON2015 en de modeldoorrekening via Socrates. Destijds bleek er per saldo geen behoefte aan huurwoningen; op termijn na 2025 zelfs een gewenste afname (vooral in het sociale segment). De vraag naar huurappartementen was vrij stabiel en bij grondgebonden huurwoningen was sprake van een afname. Naar prijsklasse lag het accent bij huurwoningen vanaf de aftoppingsgrenzen; dit was voor de introductie van passend toewijzen. Na de introductie van passend toewijzen zien we doorgaans een daling in de gewenste huurprijs.

De behoefte in de huursector concentreerde zich volgens het onderzoek uit 2016 in de middenhuur. In de sociale huur zouden er voldoende woningen zijn. Inmiddels zien we, en dat blijkt ook uit dit onderzoek, dat de behoefte zich meer spreidt over sociale en middenhuur. Oorzaak is dat grote groepen minder profiteren van de welvaartsgroei en er nieuwe groepen zijn die opteren voor sociale huur (migranten, zorgvragers), waardoor die behoefte is gegroeid in plaats van afgenomen.

De behoefteontwikkeling was er vooral bij grondgebonden koopwoningen (circa twee derde deel) en in mindere mate bij koopappartementen (circa een derde deel van de behoefte). Hierbij waren vooral (net als nu) koopwoningen tot € 180.000 in trek.

Een belangrijke verklaring voor de verschillen is enerzijds het gebruik van een optimistischer economisch scenario waardoor minder mensen gaan huren en meer mensen kopen. Anderzijds waren de huur- en koopmarkt minder gescheiden markten waardoor vragen meer in elkaar overliepen.

6 Betaalbaarheid en sociale huur

De komende jaren groeit met de woningbehoefte ook de behoefte aan sociale huurwoningen. Doordat dit segment vooral gebonden is aan tal van regels (inkomensgrenzen), wordt de behoefte ook sterk bepaald door welvaartsgroei en wetgeving. Bij meer welvaartsgroei daalt de behoefte aan sociale huurwoningen, bij een ruimere definitie van de doelgroep (wettelijk kader) groeit de behoefte. Wij hebben verschillende ontwikkelingen van invloed op de gewenste omvang van de sociale huur in beeld gebracht. Op grond hiervan is de behoefte aan sociale huurwoningen tot 2030 tussen +4.400 woningen (0,4% welvaartsgroei) en +7.800 woningen (0% welvaartsgroei). Dit is tussen 10% en 20% van het aantal te bouwen woningen. Hierbij is rekening gehouden met de extramuralisering van instellingszorg, maar is nog geen rekening gehouden met bijvoorbeeld de komst van meer arbeidsmigranten, veranderend rijksbeleid (eventueel ruimere doelgroep voor sociale huur) of noodzakelijke compensatie van herstructurering of verkoop van sociale huurwoningen. Het is belangrijk om hierbij in regionaal verband af te stemmen op welke wijze de gemeenten en corporaties om willen gaan met het risico van tegenvallende economische groei voor de doelgroep die afhankelijk is van sociale huur. Ook is het belangrijk om af te stemmen hoe de behoefte idealiter over de regio gespreid is.

Zorg voor laagste inkomens

Gemeenten hebben samen met de woningcorporaties een specifieke verantwoordelijkheid voor het huisvesten van groepen die hier op eigen gelegenheid niet toe in staat zijn. Zij zijn grotendeels aangewezen op sociale huurwoningen. De behoefte aan sociale huur wordt deels bepaald aan de hand van woonwensen die huishoudens hebben. Minstens zo belangrijk zijn de toewijzingseisen. Wettelijk is hierbij vastgelegd dat huishoudens met een inkomen tot € 38.035 (prijspeil 2019) tot de doelgroep van woningcorporaties behoren. Voor hen zijn sociale huurwoningen tot € 720 bedoeld.

Behoefteontwikkeling bepaald door diverse onzekerheden

Op grond van verschillende (on)zekere ontwikkelingen hebben we een inschatting gemaakt van de behoefte-ontwikkeling aan sociale huur vanuit de doelgroep van woningcorporaties tot € 38.035 belastbaar per jaar. We richten ons hierbij op meetbare economische, demografische en maatschappelijke trends:

- Effect van de huishoudensgroei (uitgaande van de huishoudensgroei en van de inloop woningtekort tot 2%); uitgaande van een gelijkblijvende huur-kooporiëntatie per leeftijdsgroep. Dit is inclusief de toestroom van nieuwe groepen naar de sociale huur, als gevolg van de extramuralisering van de instellingszorg.
- Effect van veranderende bevolkingssamenstelling en veranderende huur-kooporiëntatie (generatie-effect); waardoor jonge generaties senioren (baby-boomers) meer in een koopwoning wonen dan de voorgaande (vooroorlogse) generatie. Bovendien heeft deze generatie meer pensioen opgebouwd. Hierdoor daalt de behoefte aan sociale huurwoningen.
- Effect van de welvaartsgroei. Dit effect is zeer onzeker en op regioniveau (nagenoeg) niet beïnvloedbaar. We zien door de jaren heen een gestaag dalende welvaartsgroei waarbij het Centraal Planbureau (CPB) voor de komende jaren een verwachting uitspreekt van 0,4% welvaartsgroei. Hierbij plaatsen we wel de kanttekening dat dit tijdelijk (door de conjunctuur) lager kan liggen en daarmee de behoefte aan sociale huur (tijdelijk) hoger kan liggen. Omdat we te maken hebben met vastgoed is

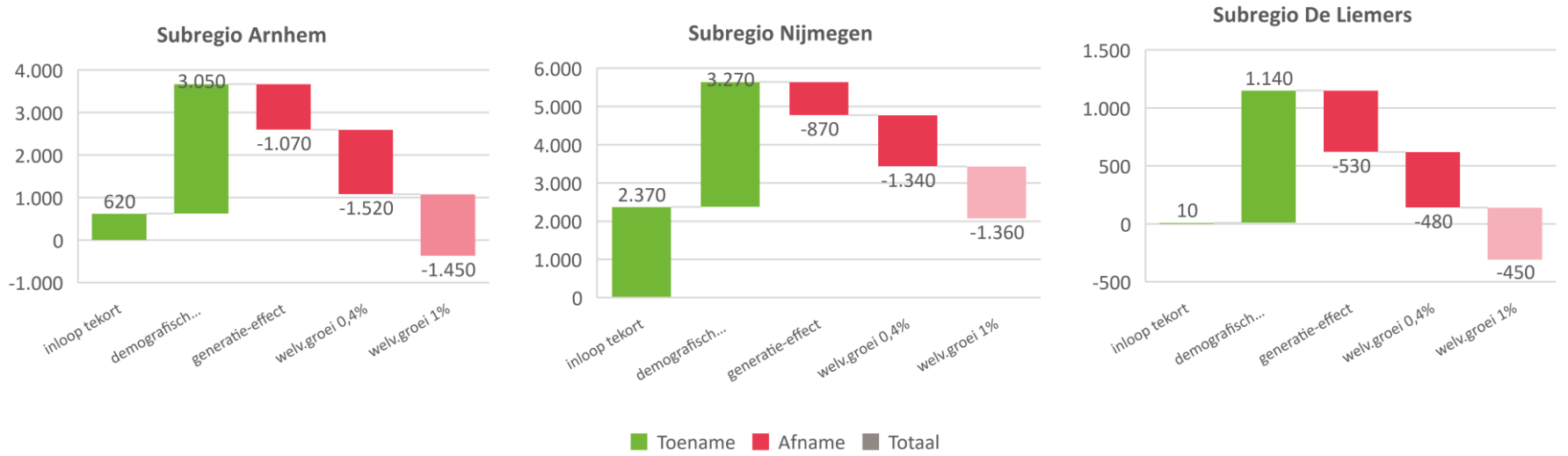
het lastig om te reageren op een dergelijke achterblijvende economische groei. Dit kan ervoor pleiten om uit te gaan van een voorzichtige raming van economische groei; en dus een hoger aantal sociale huurwoningen. Dit betreft echter een beleidskeuze.

Groei van de behoefte aan sociale huur per subregio

Naast deze meetbare effecten zijn er ook andere effecten die of onzeker zijn, maar waarvan de richting nu onvoldoende te duiden is, of betreffen beleidskeuzes. We noemen het beleid van de rijksoverheid waardoor de doelgroep voor de sociale huur potentieel groter of kleiner wordt, de komst van arbeidsmigranten die zich langdurig in Nederland vestigen en eigen beleid ten aanzien van het wel of niet accepteren van scheefheid (hogere inkomens in de sociale huur). Deze minder meetbare aspecten laten we buiten de analyse, maar zijn wel onderdeel van de lokale afwegingen.

Op dit moment is de grens voor sociale huur voor alle huishoudens een belastbaar jaarinkomen van maximaal € 38.035. Het rijk is voornemens deze grens te differentiëren: voor 2- en meerpersoonshuishoudens gaat deze grens omhoog naar € 42.000, waardoor meer gezinnen in aanmerking komen voor sociale huur. Voor 1-persoonshuishoudens gaat deze omlaag naar € 35.000, waardoor minder alleenstaanden in de sociale huur kunnen. Per saldo blijft de doelgroep met deze maatregel ongeveer even groot. Dit heeft op korte termijn geen effect op de omvang van de benodigde sociale huurvoorraad. Op lange termijn (met meer 1-persoonshuishoudens) zal dit leiden tot minder behoefte aan sociale huurwoningen.

Figuur 6.1: ontwikkeling behoefte aan sociale huur per subregio, meetbare effecten tot 2030

Bron: Waarstaatjegemeente, datawonen, bewerking Companen.

Tussen de regio's zien we duidelijke verschillen in de behoefteontwikkeling sociale huur. Zo heeft subregio Nijmegen een relatief grote groei van de behoefte door inloop woningtekort en de huishoudensgroei. Deze is de eerste periode ook relatief groot in de subregio Nijmegen. Hier is ook de afname als gevolg van het generatie-effect relatief kleiner doordat met name in de stad Nijmegen verhoudingsgewijs minder ouderen en meer jongeren in de sociale huursector wonen.

Bij een stabiele welvaartsituatie of lichte welvaartsgroei zou de behoefte aan sociale huurwoningen tot 2030 in alle subregio's groeien:

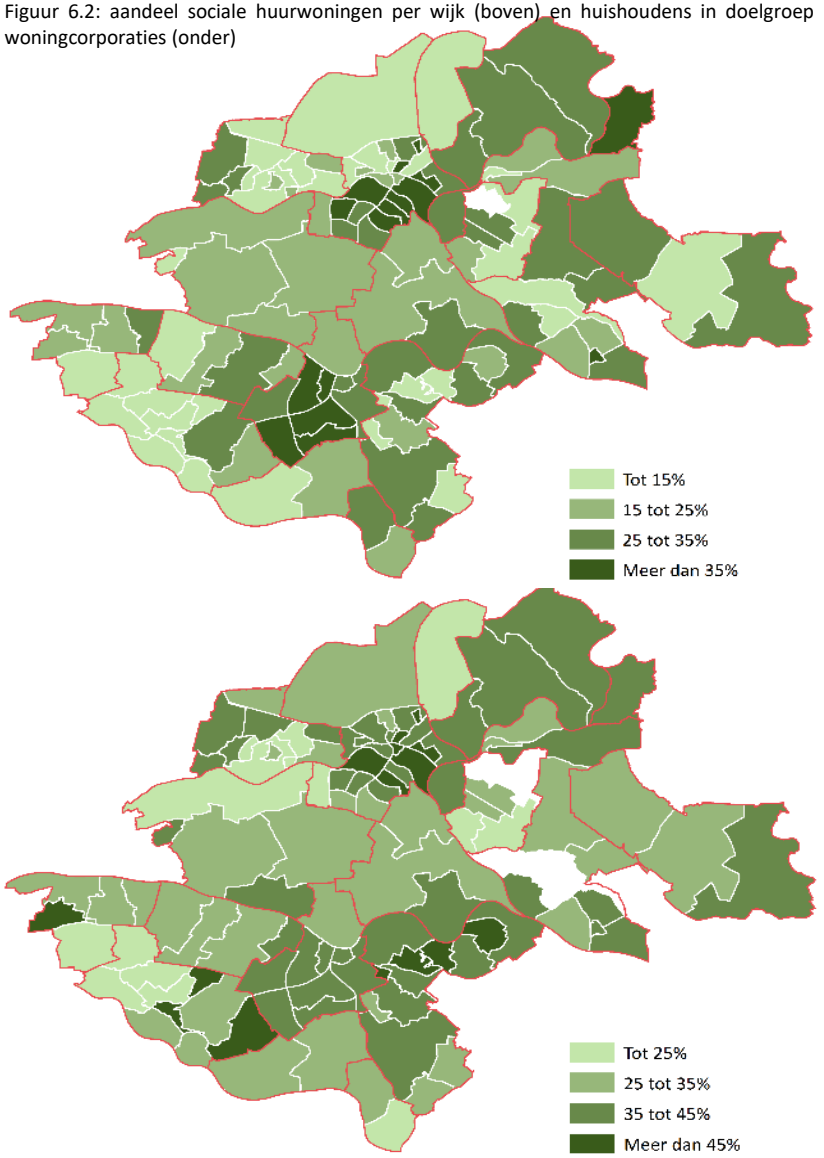
- In de subregio Arnhem
  - zonder welvaartsgroei (+2.600)
  - beperkte welvaartsgroei (+1.080)
- In de subregio Nijmegen
  - zonder welvaartsgroei (+4.770)
  - beperkte welvaartsgroei (+3.430)
- In De Liemers
  - zonder welvaartsgroei (+620)
  - beperkte welvaartsgroei (+140)

Het gaat hier om een netto groei van de behoefte. Onttrekkingen van sociale huurwoningen door herstructurering, liberalisatie of verkoop leiden tot extra druk op de resterende sociale huurwoningen en zullen dan ook gecompenseerd moeten worden om dit netto-resultaat te bereiken.

Verschillen tussen gemeenten

Per gemeente verschilt dit beeld door de specifieke opbouw van de doelgroepen in de gemeente, hun woonsituatie en het aanbod sociale huurwoningen. De volgende kaarten geven een beeld van de opgave per gemeente.

Figuur 6.2: aandeel sociale huurwoningen per wijk (boven) en huishoudens in doelgroep woningcorporaties (onder)

* Voor de witgekleurde vlakken zijn onvoldoende beschikbare gegevens om representatieve uitspraken te doen.

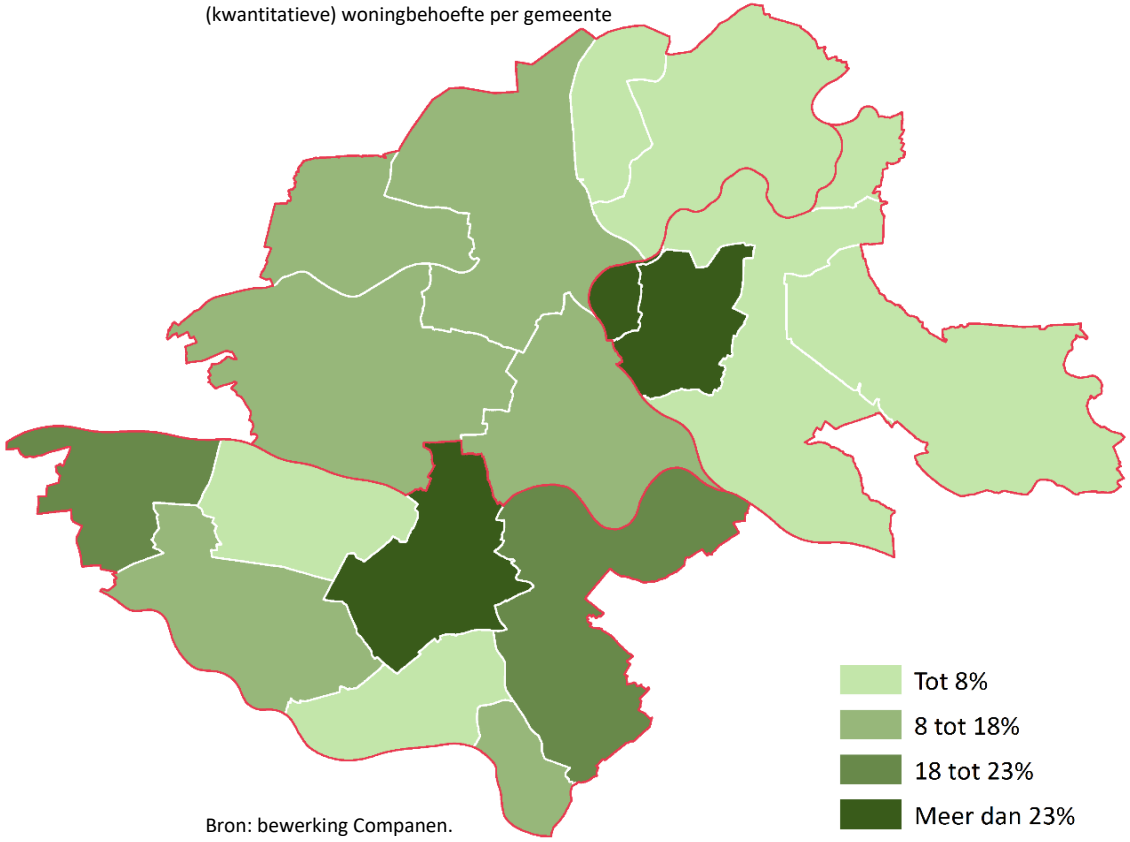
Bron: corporaties regio Arnhem-Nijmegen, waarstaatjegemeente.

We zien met name in de steden Arnhem en Nijmegen een relatief groot aandeel sociale huurwoningen. Hier wonen doorgaans ook veel huishoudens uit de doelgroep. In Doesburg zien we veel sociale huurwoningen, terwijl het aandeel huishoudens in de doelgroep wat beperkter is. In kernen als Beek en delen van Wijchen zien we het omgekeerd. Buiten de steden zijn er doorgaans minder sociale huurwoningen, maar is ook het aandeel huishoudens in de doelgroep voor sociale huur beperkter. Dit is door de jaren heen zo gegroeid. Beleidsmatig brengt dit wel de vraag met zich mee of het wenselijk is deze scheiding in de regio zo te houden, of juist voor meer spreiding van sociale huur over de regio te gaan. De behoefte aan sociale huur lijkt zich namelijk wel te spreiden.

In de tijd zien we dat de vraag zich redelijk spreidt over de verschillende perioden (tot 2025 en tussen 2025 en 2030). Per gemeenten zitten hier verschillen in, bijvoorbeeld als gevolg van de omvang van de inloop van het woningtekort en de mate van vergrijzing door de tijd.

Met name in de subregio Nijmegen is de behoefte aan sociale huur relatief groot. De oorzaak hiervoor is eerder gegeven en heeft te maken met de jongere groepen die in dit deel van de regio in de sociale huur wonen. In De Liemers en de Veluwezoom is de behoefte relatief beperkter; in sommige gemeenten door minder huishoudens in de doelgroep (Zevenaar, Montferland), in andere gemeenten door een behoorlijk aanbod (Rheden en Doesburg). Opvallend is dat in Westervoort en Duiven een behoorlijke behoefte aan sociale huur zichtbaar is. Beide gemeenten zijn ten aanzien van sociale huur onderdeel van de regionale woningmarkt van Arnhem. In de berekende behoefte komt deze druk vanuit de stad tot uitdrukking.

Figuur 6.3: aanvullende behoefte aan sociale huur per gemeente tot 2030, afgezet tegen de totale (kwantitatieve) woningbehoefte per gemeente

Bron: bewerking Companen.

7 Mogelijkheden tussen huur en koop

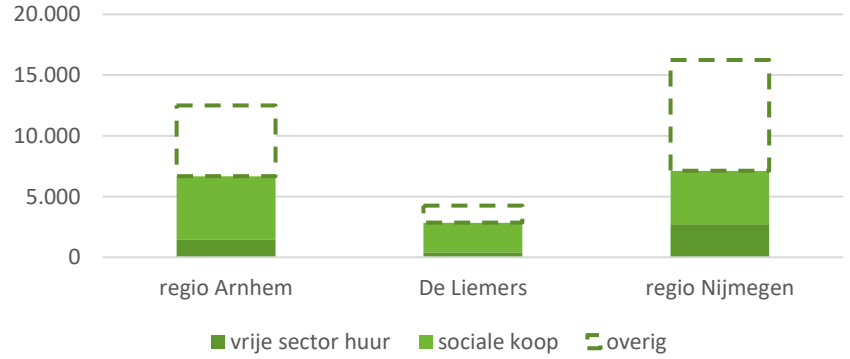
Voor mensen met een middeninkomen die willen starten op de woningmarkt zijn sociale huurwoningen niet bereikbaar omdat hun inkomen te hoog is, terwijl zij ook niet in aanmerking komen voor veel koopwoningen omdat hun hypotheekmogelijkheden ontoereikend zijn. Hierdoor is er een groeiende vraag naar woningen in het middensegment. Vanuit de woonwens gaat het hierbij vooral om goedkope koopwoningen (tot € 200.000, grens Besluit Ruimtelijke Ordening) of vrije sector huurappartementen. Het gaat om ruim 12.000 goedkope koopwoningen en bijna 5.000 middenhuurwoningen tot 2030. Dit betreft een complexe investerings- en beleidsopgave. Woningen in deze segmenten zijn snel te duur voor de doelgroepen door continue prijsstijgingen. Dit vraagt dan ook aanvullend instrumentarium: in de vorm van doelgroepenverordening, bestemmingsplannen, speciale bouwvormen (klein bouwen), tijdelijke woonvormen, etc.
In de subregio De Liemers ligt het accent bij goedkope koopwoningen, in de subregio Nijmegen meer in de vrije sector huur. De subregio Arnhem zit hier tussenin; zowel goedkope koop als middenhuur.

Behoefte aan woningen tussen sociale huur en 'reguliere' koop

Het gat tussen de huur- en koopsector groeit. Koopwoningen zijn de afgelopen jaren gestaag duurder geworden. Hypotheekeisen zijn strenger geworden waarbij met name de Loan to Value-eis belemmerend werkt voor mensen die nog geen eigen woning hebben en de woning volledig moeten financieren. Hierdoor zien we een behoefte ontstaan aan goedkope koopwoningen. Als mensen deze woning niet kunnen bemachtigen richten zij zich op een (middeldure) huurwoning. In de vraag-aanbodverhoudingen komt dit terug door een tekort aan goedkope koopwoningen tot € 200.000 (grondgebonden en appartementen) en een tekort aan vrije sector huurappartementen; volgens analyses en marktpartijen vanaf circa € 600 tot € 1.000 (totaal 75% en 25% boven € 1.000). Deze vrije sectorhuurapparte-menten zijn door veel doelgroepen gewenst (starters, jonge 1- en 2- persoonshuishoudens en senioren).

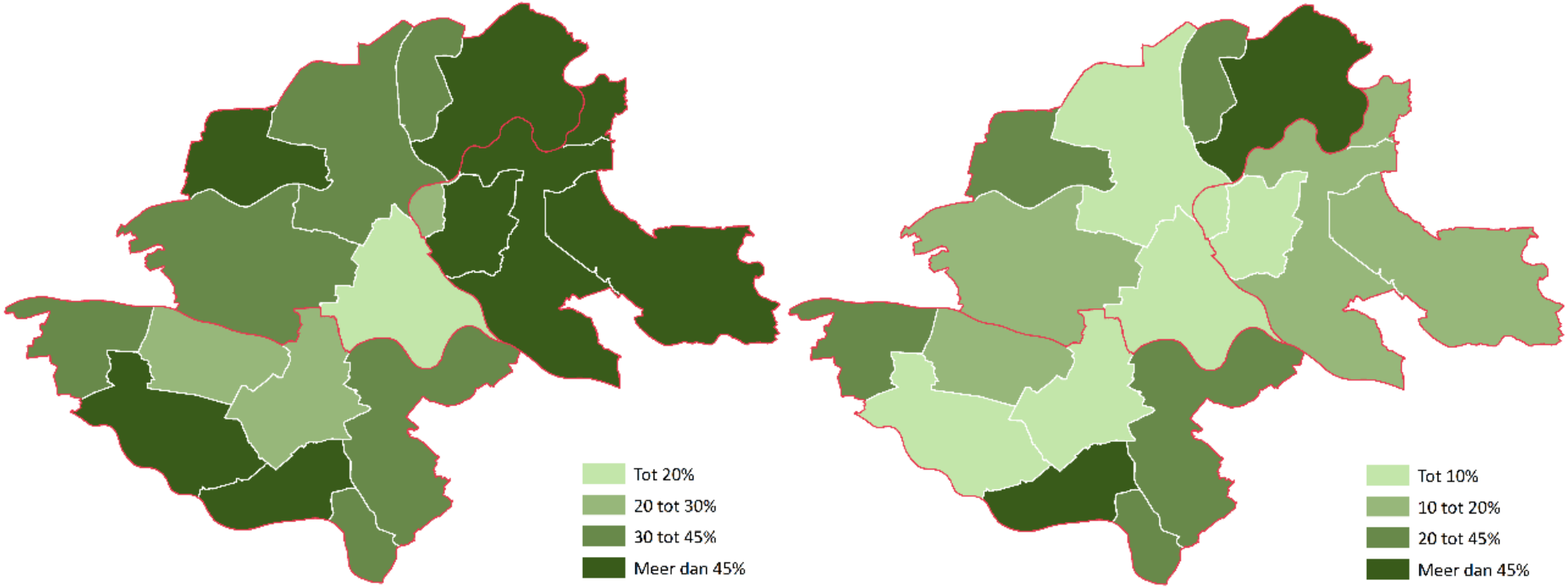
Bij grondgebonden vrije sector huurwoningen is het omgekeerde het geval. Waar een vrije sector huurappartement voor een deel van de woningzoekenden een wens is, zijn grondgebonden vrije sector huurwoningen vooral een alternatief als de oorspronkelijke wens niet verwezenlijkt kan worden. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om ZZP-ers die hun hypotheek niet rondkrijgen. De woonduur in deze woningen is doorgaans relatief kort waardoor woningen ook vaak muteren. Hierdoor zijn deze woningen ook relatief veel beschikbaar. Hier ligt dan ook niet de belangrijkste woningmarktopgave.

Figuur 7.1: behoefte vrije sectorhuur en goedkope koop per subregio 2019 - 2030

Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

Figuur 7.2: behoefte goedkope koop tot € 200.000 (links) en vrije sectorhuur (rechts) per gemeente ten opzichte van totale toevoeging 2019 - 2030

Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

De behoefte aan goedkope koop is groot in De Liemers (kooporiëntatie in combinatie met minder koopkrachtige vraag), gemeente Renkum en Malden (hoge koopprijzen) en gemeenten als Wijchen en Rheden. In De Liemers is het aanbod net boven € 200.000 wel beschikbaar. Deze woningen waren tot voor kort voor een brede groep bereikbaar. Mocht meer ontspanning komen op de woningmarkt, dan zijn deze woningen weer bereikbaar. De kwaliteit van veel van deze woningen is energetisch en constructief gedateerd. Toevoegingen van goedkope koopwoningen in De Liemers moet dan ook met enige voorzichtigheid gebeuren. Een naar woonlasten vergelijkbaar alternatief in de huur betreft woningen van rond € 600 tot € 650.

Binnen de behoefte aan vrije-sectorhuurwoningen zien we verschillen naar typologie. Zo is er in de steden Arnhem en Nijmegen en in de (meer vergrijzende) gemeenten die hier tegenaan liggen als Heumen, Rheden en Berg en Dal een behoefte aan appartementen. In mindere mate geldt dit voor grote kernen op afstand van de stad, bijvoorbeeld in Overbetuwe, Druten en Zevenaar.

Middensegment (huur & koop) vraagt slimme oplossingen

Voor de subregionale woonagenda is het belangrijk keuzes te maken ten aanzien van realisatie in de middenhuur of goedkope koop. Sociale of goedkope koop sluit meer aan bij de woonwens *van mensen.* Keerzijde is dat deze woningen na realisatie door druk op de markt snel duurder worden en zodoende niet blijvend beschikbaar zijn voor de doelgroep. Bovendien is er een groep die door Loan-to-Value-eisen van banken of door arbeidscontracten (ZZP-ers) hiervoor niet in aanmerking komen.

Het alternatief in de middenhuur is dan weliswaar niet de wens van mensen, maar biedt wel een segment dat behouden blijft voor de doelgroep. Het gaat dan om woningen die passend zijn voor doelgroepen die net buiten de sociale huur vallen, maar ook niet in de koopsector terecht kunnen. Hierbij hoort een huurprijs van tussen € 600 en € 900 à € 1.000. Woningen in dit segment zijn op dit moment goed verhuurbaar, maar niet overal in de regio staan investeerders hiervoor klaar. Wel zijn er (kleinere) beleggers die koopwoningen kopen voor verhuurrendementen. Daardoor neemt dit aanbod toe en daalt het aanbod goedkope/betaalbare koopwoningen. Daarbij hebben de afgelopen jaren geleerd dat rond 2010 deze woningen matig verhuurbaar waren. Ook dit vraagt een voorzichtige strategie ten aanzien van toevoegingen.

Toevoegingen in het middensegment van middenhuur of goedkope koop vragen enige creativiteit in te realiseren producten, bijvoorbeeld:

- Door via de inzet van een doelgroepverordening de woningen beschikbaar te houden voor doelgroepen en vervolgens deze realisatie te regelen in bestemmingsplannen (zowel sociale huur, goedkope koop als middenhuur).
- Door realisatie van kleinere woningen met een passende prijs-kwaliteit-verhouding bijvoorbeeld in de vorm van kleine eengezinswoningen, tiny- of skinny-houses.
- Door verkoop van sociale huurwoningen in deze segmenten.
- Door meer ruimte in sociale huur (prestatieafspraken met corporaties of afspraken met bouwers) te bieden aan mensen die in de goedkope koop onvoldoende aan een passende woning kunnen komen.
- Door meer ruimte te bieden aan tijdelijke woonvormen waardoor in dit tussensegment gebouwd kan worden.

In het beleid is het dan ook belangrijk stil te staan bij de vraag hoe deze producten duurzaam beschikbaar blijven voor de doelgroepen en hoe deze woningen voldoende kwaliteit hebben? Een strategie gericht op één van beide segmenten doet onrecht aan de nuanceringen rond dit vraagstuk. Beide segmenten moeten aandacht hebben in de subregionale programmering.

Belangstelling voor alternatieve woonvormen

In de gemeente Berg en Dal, Heumen en Nijmegen is een onderzoek uitgevoerd naar de belangstelling voor alternatieve woonvormen. Ook in WoON2018 is gevraagd naar belangstelling voor deze woonvormen. Uit WoON2018 blijkt dat deze behoefte bij een kleine groep leeft; slechts 1% van de ondervraagden in de regio Arnhem-Nijmegen. In de onderzoeken in de regio bleek dat mensen wel kiezen voor deze woonvormen; vaak vanwege het ontbreken van een passend alternatief of vanwege realisme (een zeer smalle woning is het maximaal haalbare).

8 Verduurzaming en kwaliteit bestaande voorraad

Meer dan 90% van de woningvoorraad van 2030 staat er nu al. Waar de vorige hoofdstukken het accent legden op gewenste toevoegingen, is het belangrijk om ook de zorg voor de bestaande woningvoorraad en woonwijken te agenderen. In dit hoofdstuk doen we daarvoor een eerste voorzet.
Ook bestaande woningen sluiten niet altijd aan bij de toekomstige woningbehoefte en kwaliteitsvraag. Het is waardevol om te onderzoeken waar extra inzet wenselijk is om deze woningvoorraad te verbeteren. Op basis van vraag- en aanbodindicatoren geven we een eerste richting voor gebieden waar een vernieuwingsopgave aan de orde is. Belangrijk daarbij is dat veel zittende (oudere) bewoners weinig animo hebben om hun woning aan te pakken. Bij verhuizing en komst van nieuwe bewoners ligt hier een kans. Zo zijn er gebieden in de regio waar veel ouderen (75-plussers, waar risico van achterstand in onderhoud groot is) en oudere woningen samenvallen. Daar ligt een kans om nieuwe bewoners te stimuleren hun woningen aan te passen.

Bestaande woningvoorraad: verduurzaming en toegankelijkheid

De woningbehoefte voor de periode 2019 - 2030 is met ruim 33.000 toe te voegen woningen op een woningvoorraad van bijna 340.000 woningen nog geen 10%. Het grootste deel van de woningmarktopgaven zullen in de bestaande voorraad opgevangen worden. Enerzijds zit hierin een transitieopgave van traditionele gezinswoningen naar woningen voor kleine huishoudens. Anderzijds is er een opgave van meer kwaliteit in de bestaande woningvoorraad: energetisch beter, toegankelijk en toekomstbestendig.

Aanbod- en vraagindicatoren voor zicht op potentiële risico's

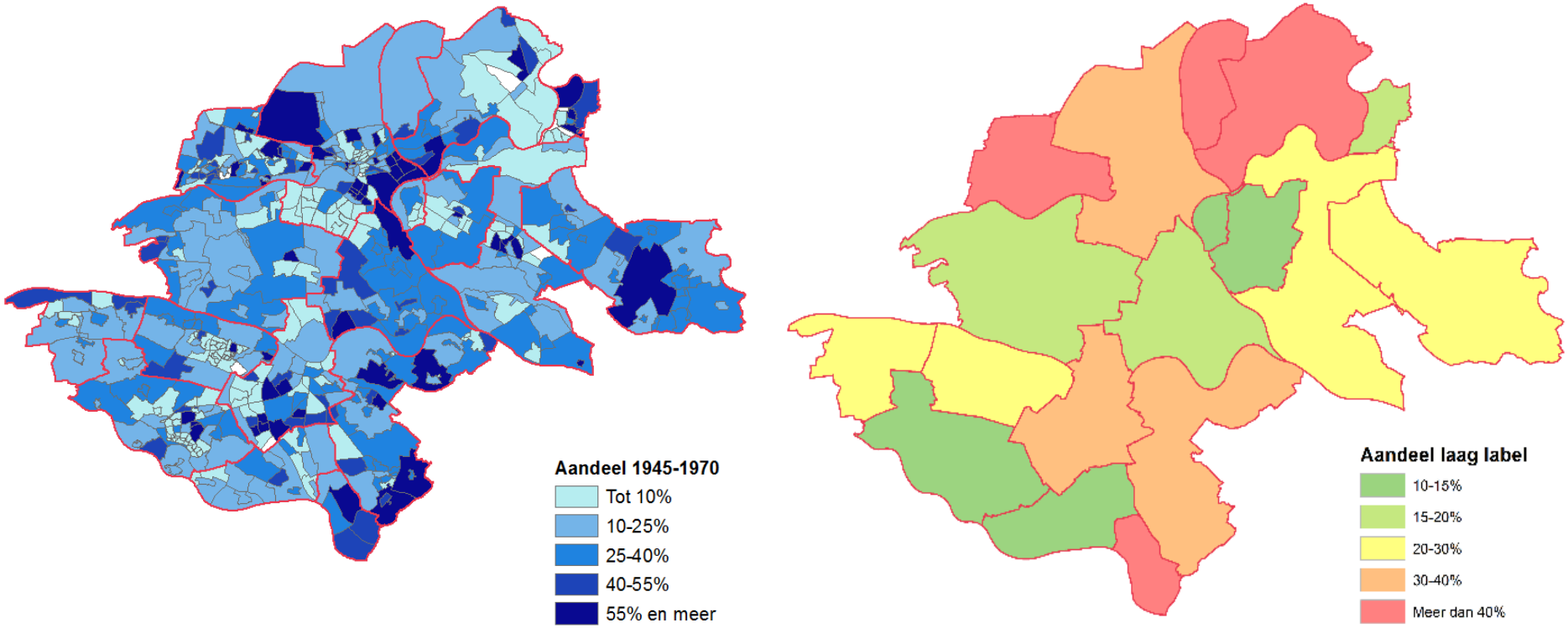
Om de opgave in kaart te brengen leggen we verschillende indicatoren naast elkaar die samen een beeld geven van de plekken waar de opgave in de bestaande woningvoorraad potentieel het meeste aandacht vraagt. Deze gebieden selecteren we op basis van kritische risicofactoren aan de aanbodzijde en aan de vraagzijde. We hebben de volgende risicofactoren onderscheiden:

- Aan de aanbodzijde:
  - *Bouwjaar van woningen:* woningen gebouwd tijdens de wederopbouwperiode van 1945 tot 1970 hebben vaak (zeker niet altijd) een mindere bouwtechnische kwaliteit en minder functionele plattegronden. Deze woningen zijn vaak moeilijk aanpasbaar aan de veranderende vraag, waaronder toegankelijkheid.
  - *Energielabel van woningen:* dit geeft een beeld of mensen de afgelopen jaren hebben geïnvesteerd in hun woning om deze energetisch te verbeteren.
  - *Leefbaarometer:* dit geeft inzicht in gebieden waar de leefbaarheid op basis van fysieke factoren (overlast, meldingen, bevolkings- en woningkenmerken) onder druk staan.
- Aan de vraagzijde:
  - *Aanwezigheid koopkrachtige vraag:* in buurten met veel inwoners met een laag inkomen zijn er potentieel minder investeringsmogelijkheden vanuit bewoners zelf.
  - *Aanwezigheid 75-plussers:* onder ouderen is vaak minder animo te investeren in hun woning. Zij zien op tegen de rompslomp/het ongemak en profiteren ook slechts kort van deze investering. Zo is volgens WoON2018 60% van de 65-plussers bereid te investeren in energiebesparende maatregelen. Bij 75-plussers is dit nog maar 35%. Bij jongere huishoudens ligt dit percentage rond 70% tot 80%.

Risico’s bestaande voorraad Arnhem-Nijmegen

In de volgende kaarten zijn deze indicatoren naast elkaar geplaatst.

Figuur 8.1: aanbodindicatoren potentieel risico toekomstkwaliteit bestaande voorraad

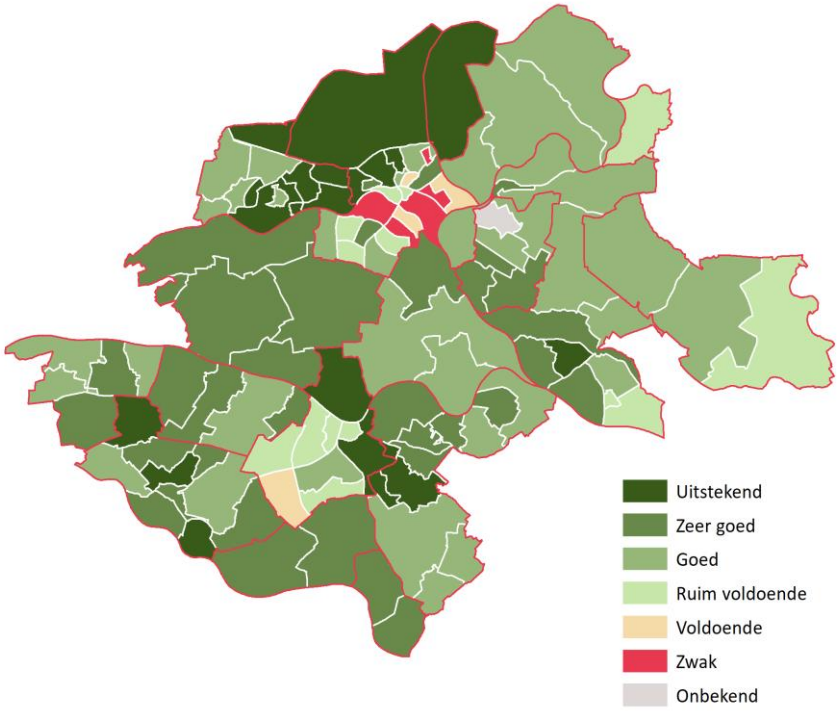

**Voor de witgekleurde vlakken zijn onvoldoende beschikbare gegevens om representatieve uitspraken te doen.*

Bron: BAG-gemeenten, energielabelatlas.

In de regio zijn op basis van aanbodkenmerken enkele hot-spots aan te wijzen van potentieel risico ten aanzien van de toekomstkwaliteit in de bestaande voorraad. Enkele gebieden springen er positief of negatief uit, zoals wijken in Arnhem als Presikhaaf, Malburgen, Geitenkamp en Alteveer, wijken in Nijmegen als Neerbosch, Heseveld, Hatert en Dukenburg, delen van de kernen Oosterbeek, Doorwerth, Velp en Dieren, Zeddam, Beek (gemeente Berg en Dal) en Leuth. In de steden (vooral Arnhem en in mindere mate Nijmegen) gaat dit samen met lagere scores op de leefbaarometer. Buiten Arnhem en Nijmegen gaat dit vaak wel samen met een positieve score op de leefbaarometer. Deze opsomming geeft hierbij een eerste indruk en is niet limitatief.

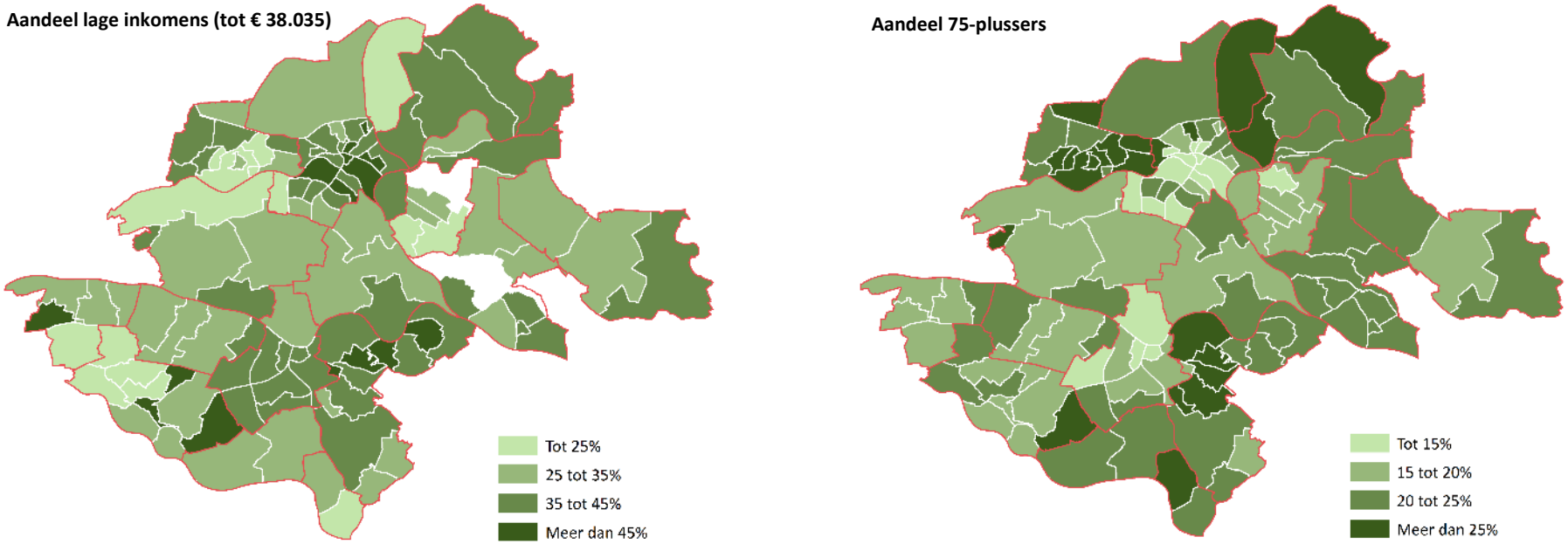
Figuur 8.2: Leefbaarheidsscore per wijk, 2018

Bron: Leefbaarometer, 2018.

Een zelfde vergelijking maken we op basis van vraagindicatoren.

Figuur 8.3: vraagindicatoren potentieel risico toekomstkwaliteit bestaande voorraad

** Voor de witgekleurde vlakken zijn onvoldoende beschikbare gegevens om representatieve uitspraken te doen.*

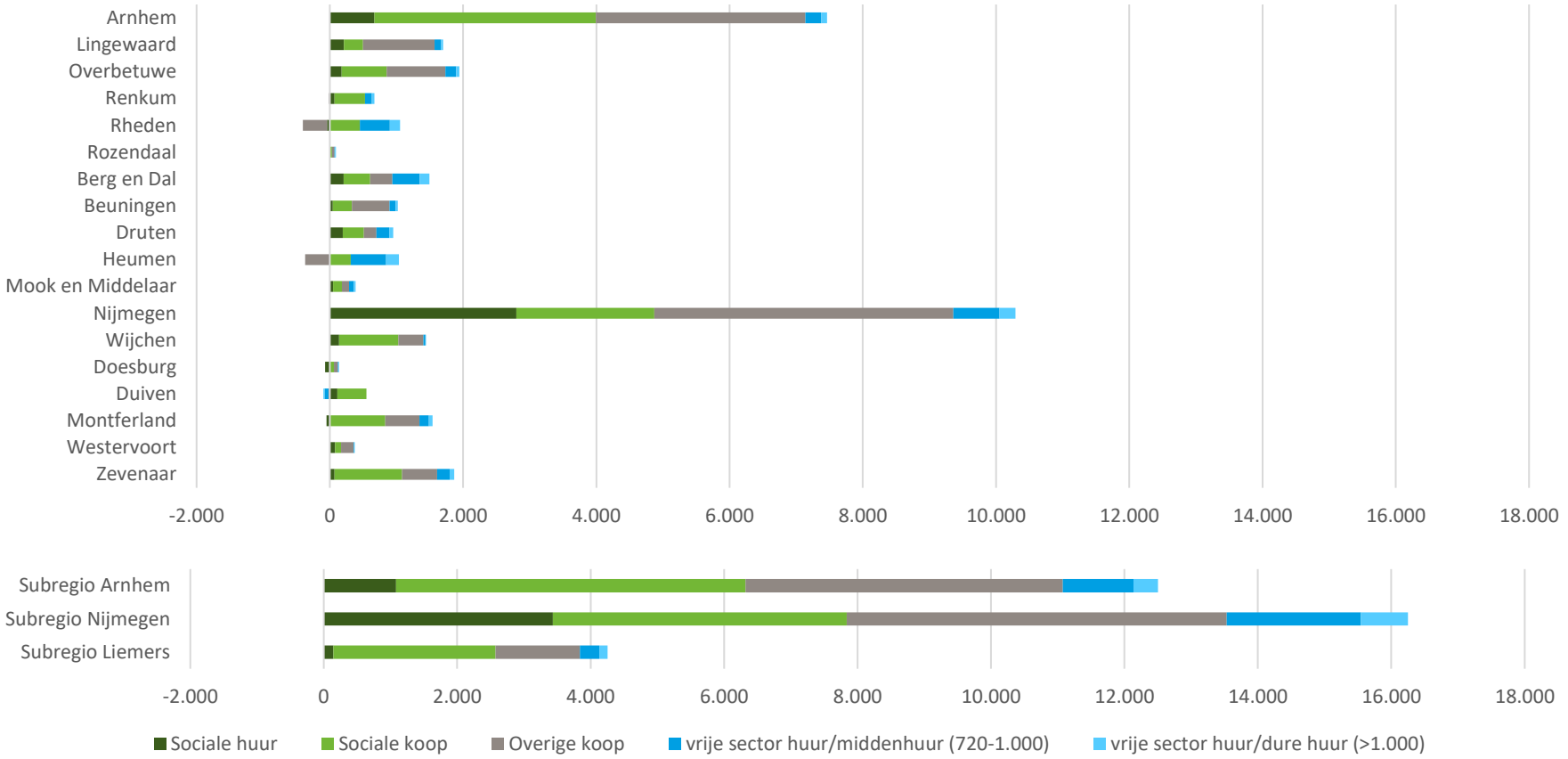
Bron: CBS, waarstaatjegemeente.

Ook hier zijn enkele buurten met zowel veel lage inkomens als veel ouderen. Dan gaat het om bijvoorbeeld Laag Soeren, Dieren, Beek, Leuth, Berg en Dal en delen van Wijchen. Hier is ondersteuning bij woningverbetering of verduurzaming gewenst.

Soms zijn er ook duidelijke kansen. Zo zien we bijvoorbeeld in Rozendaal, Oosterbeek, Doorwerth en Mook weliswaar veel ouderen, maar ook een behoorlijk koopkrachtige vraag. Hier zal de beleidsinzet meer gericht zijn op bewustwording en minder op ondersteuning.

Bijlage I: accenten in de behoefteraming

Figuur: behoefte aan sociale huur, goedkope koop, vrije sector huur en overige segmenten als aandeel op totale gewenste toevoegingen 2019 - 2030

Bron: WoON2018, CBS-Microdata 2018, bewerking Companen.

Bijlage II: nadere toelichting methodologie

Kwalitatieve woningbehoefte

Vraag en aanbod van de volgende doelgroepen is opgenomen:	
Starters	onzelfstandig wonende (veelal inwonende kinderen) die een zelfstandige woning binnen de gemeente/regio betrekken en bij verhuizing geen woning achterlaten. Gaat ook om studenten die zelfstandig gaan wonen.
Doorstromers	zelfstandig wonende huishoudens die de komende vijf jaar een zelfstandige woning binnen de gemeente/regio betrekken.
Verlaters	huishoudens die door overlijden of vertrek een zelfstandige woning achterlaten.

Bij deze doorrekening baseren we ons op de volgende uitgangspunten:

- We nemen 1 januari 2019 als nulpunt voor de doorrekeningen.
- Voor de omvang van de woningbehoefte gaan we uit van de huishoudensgroei volgens de Provinciale prognose 2019 van de Provincie Gelderland en de inloop van het woningtekort naar 2% tot 2030.
- De verhuisgeneigdheid per huishoudensgroep baseren we op het werkelijk aantal verhuizingen van verschillende huishoudens. Ook de achter te laten woningen baseren we op het feitelijk vrijkomend aanbod, geïndexeerd naar het huidige prijspeil van woningen.
- De woonvoorkeuren baseren we primair op WoON2018.

Doordat de markt in de regio Arnhem-Nijmegen onder druk staat is bijna elk woningaanbod in trek bij woningzoekers. De huidige woningmarkt is in belangrijke mate een aanbiedersmarkt, wat werd bevestigd tijdens de stakeholdersbijeenkomst. Mensen verhuizen vaak niet naar de woning die exact aansluit bij hun wensen, maar vooral naar woningen die binnen hun mogelijkheden beschikbaar zijn. Verhuiswensen zijn in deze markt vaak ondergeschikt aan verhuismogelijkheden. Toch is juist in deze markt het beleidsmatig minder interessant om te zien wat mensen daadwerkelijk doen, maar vooral naar wat mensen willen: het accentueren van de vraag in een aanbiedersmarkt.

De regio Arnhem-Nijmegen heeft meegedaan aan het nationale woononderzoek WoON2018. Via dit grootschalige enquêteonderzoek zijn woonwensen in beeld gebracht. In grote lijnen biedt dit een beeld van de vraag. Toch zijn hierbij enkele nuanceringen te maken:

- Voor de sociale huur zien we dat het wettelijk systeem van toewijzingsnormen naar inkomen bepalen wie hiervoor in aanmerking komt. Dit is een ‘systeemgedreven’ segment. De wens is meer secundair.
- Een deel van de verhuizingen komt niet voort vanuit een woonwens, maar vanuit een noodzaak. Te denken is aan een verhuizing als gevolg van echtscheiding, zorgsituatie of naar een tijdelijke (tussen)woning. In woonwensenonderzoek komt deze vraag niet of hoogstens zeer beperkt in beeld. Omdat die vraag in de praktijk wel aanwezig is, is het noodzakelijk dit wel in beeld te brengen. Dat kan door dit deel van de vraag te baseren op daadwerkelijke verhuizingen. In deze situatie gaat het vaak om verhuizingen naar vrije sector huurwoningen en/of naar woonzorgvormen. Daarom baseren we de vraag naar vrije sector huur voor een deel op feitelijke verhuizingen.
- Het enquêteonderzoek is uitgevoerd in 2017. Sindsdien zijn de prijzen van woningen behoorlijk gestegen, meer dan de inflatie. Om een reële inschatting van vraag en aanbod te kunnen maken hebben we daarom de prijsopbouw van het potentiële woningaanbod in de enquête geïndexeerd op de prijsontwikkeling op de woningmarkt. Aan de vraagkant is de

koopkracht in dezelfde periode niet of nauwelijks gegroeid. We nemen daarom aan dat dit dan ook geen effect heeft op de woningvraag.

Benodigde sociale huurvoorraad

De gemeenten en corporaties hebben een bijzondere verantwoordelijkheid om in huisvesting te voorzien van mensen die op basis van hun inkomen dit niet volledig zelfstandig kunnen. Wettelijk is hierbij vastgelegd dat huishoudens met een inkomen tot € 38.035 (prijspeil 2019) tot de doelgroep van woningcorporaties behoren. Voor hen zijn sociale huurwoningen tot € 720 bedoeld. Een deel van deze doelgroep heeft potentieel recht op huurtoeslag. Dan gaat het om eenpersoonshuishoudens met een inkomen tot circa € 22.700 en meerpersoonshuishoudens met een inkomen tot € 30.800. Zij zijn aangewezen op de meest betaalbare sociale huurwoningen met een huurprijs tot de aftoppingsgrenzen: € 607 voor 1- en 2-persoonshuishoudens en € 651 voor 3- en meerpersoonshuishoudens.

Om goed invulling te kunnen geven aan de huisvestingsopgave van deze doelgroepen, passend binnen de wettelijke kaders, hebben we de behoefte aan sociale huurwoningen in beeld gebracht. De toekomstige ontwikkeling van de behoefte aan sociale huurwoningen is afhankelijk van verschillende ontwikkelingen die niet altijd beïnvloedbaar zijn.

1. Gevolgen demografische trends voor sociale huur

De factor met de grootste invloed op de behoefte aan sociale huur is de verwachte huishoudensgroei. De groei van het aantal huishoudens spreidt zich demografisch over verschillende marktsegmenten.

2. Inlopen van het woningtekort

Voor de toekomstige woningbehoefte houden we naast de huishoudensgroei rekening met het inlopen van een bestaand woningtekort (afhankelijk van welke regio naar 2% van de woningvoorraad). Het woningtekort heeft vooral betrekking op doelgroepen die een zelfstandige woning wensen maar daar nu niet of nauwelijks mogelijkheden toe hebben (vanwege gebrek aan woningaanbod of beperkte financiële mogelijkheden) en daardoor onzelfstandig wonen. Het gaat met name om starters op de woningmarkt en alleenstaanden. Deze doelgroepen aan het begin van hun wooncarrière zijn, blijkend uit hun woonwens volgens WoON2018, meer dan gemiddeld georiënteerd op een sociale huurwoning. Dit betekent dat een groot deel van het in te lopen woningtekort op basis van woonwensen terecht komt in de sociale huur.

3. Generatie-effect: ouderen verhuizen minder van koopwoning naar sociale huur

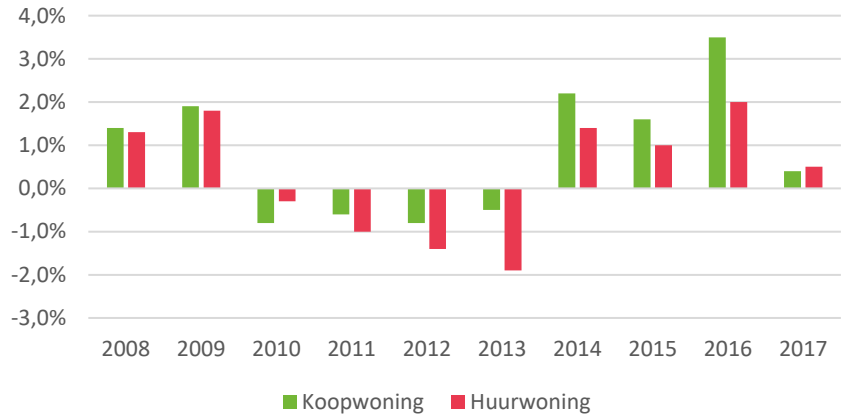
Een andere ontwikkeling die van invloed is op de behoefte aan sociale huur is het zogenaamde generatie-effect. Door beleid van de Rijksoverheid is jarenlang het kopen van woningen gestimuleerd. Hierdoor hebben generaties die na 1945 geboren zijn vaker een koopwoning dan de generaties van voor 1945. Juist die laatste groep woont verhoudingsgewijs veel in een sociale huurwoning. De generatie geboren voor de Tweede Wereldoorlog zal de komende jaren geleidelijk uit hun woning gaan. De naoorlogse generatie (babyboom) vult dit slechts beperkt op door hun grotere oriëntatie op de koopsector. Hierdoor daalt de behoefte aan sociale huur tussen de generaties.

3. Verwachte koopkrachtontwikkeling

De huishoudensgroei is de belangrijkste graadmeter voor de totale woningvraag. De koopkrachtontwikkeling geeft inzicht in welke inkomensgroepen binnen de totale huishoudensgroepen zullen toe- of afnemen. Een sterke positieve koopkrachtontwikkeling leidt tot een relatief kleine groei (of zelfs stagnatie) van de lage inkomensgroep. Bij een kleine koopkrachtontwikkeling (of zelfs stagnatie) neemt de groep huishoudens met

een laag inkomen juist toe (en de midden- en hogere inkomens juist veel minder).
Voor een raming van de toekomstige koopkrachtontwikkeling sluiten we aan bij ramingen van het CPB. De koopkrachtontwikkeling is in Nederland in belangrijke mate conjunctureel, maar laat wel een gestaag dalende lijn zien. Het CPB voorspelt dat de koopkrachtgroei van huishoudens de komende jaren gemiddeld rond 0,4% bedraagt, waarbij huurders doorgaans een lagere koopkrachtgroei hebben. Door de conjunctuur varieert dit van jaar tot jaar.

Figuur: koopkrachtontwikkeling van huurders en mensen in een koopwoning

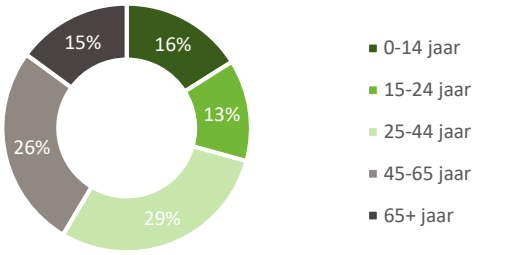
Bron: Macro-economische verkenning CPB 2019.

Uitgaande van een koopkrachtontwikkeling van gemiddeld +0,4% per jaar, zal de doelgroep voor de sociale huur (inkomensgroep tot € 38.035) minder snel toenemen dan bij een stagnerende koopkrachtontwikkeling.

Gemeente Arnhem

Demografie – Huidige bevolkings- en huishoudenssamenstelling

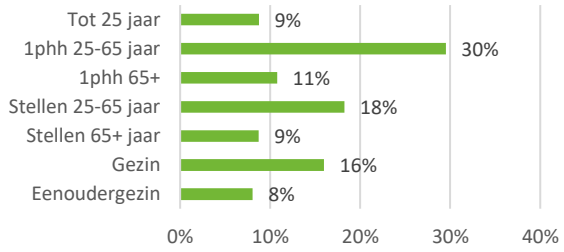
Huidige bevolkingssamenstelling 2018

Bron: CBS Statline 2019. *Aantal inwoners: 157.220*

- *Drie op de tien inwoners van de gemeente Arnhem is tussen de 25 en 45 jaar. Een kwart is tussen 45 en 65 jaar oud.*

Huidige huishoudenssamenstelling 2018

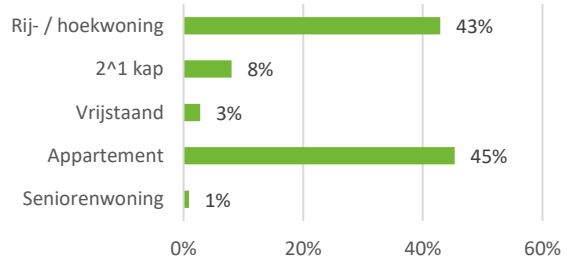
Bron: CBS Statline 2019. *Aantal huishoudens: 78.985*

- *Alleenstaande huishoudens van 25 tot 65 jaar vormen ruimschoots de grootste groep huishoudens in de gemeente Arnhem.*

Huidige woningvoorraad

Aantal woningen: 71.810

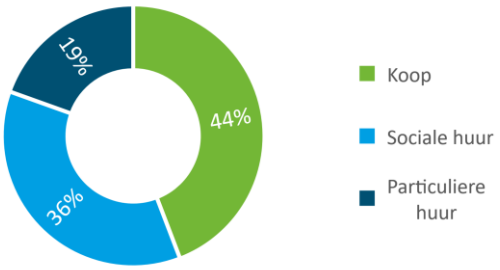
Samenstelling woningvoorraad 2019 (naar woningtype)

Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019.

- *Appartementen zijn het meest voorkomende woningtype (45%), gevolgd door rij/hoekwoningen (43%).*
- *In Arnhem staan relatief weinig grote eengezinswoningen als tweekappers en vrijstaande woningen.*

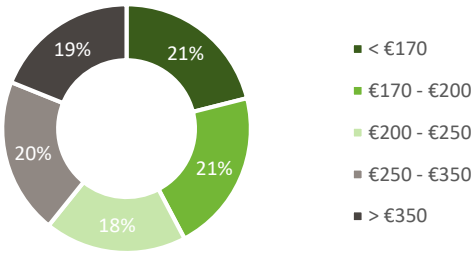
Samenstelling woningvoorraad 2019 (naar eigendom)

Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019.

- *44% van de woningvoorraad in de gemeente bestaat uit koopwoningen.*
- *Het aandeel sociale (36%) en particuliere (19%) is in de gemeente Arnhem relatief hoog.*

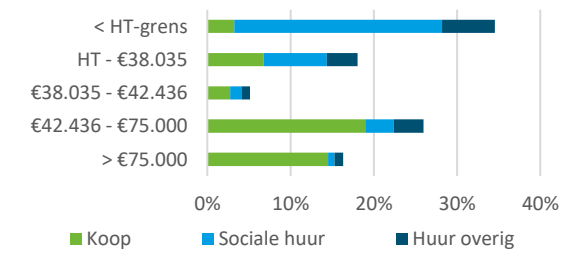
Samenstelling koopvoorraad 2019 (naar woningwaarde)

Bron: WOZ-registratie gemeenten 2019. *Aantal koopwoningen: 31.660*

- *De koopvoorraad in de gemeente Arnhem is naar woningwaarde gelijkmatig verdeeld.*
- *Wel staan er in Arnhem relatief veel koopwoningen met een waarde tot €170.000.*

Huidige inkomensopbouw 2017 (naar eigendom)

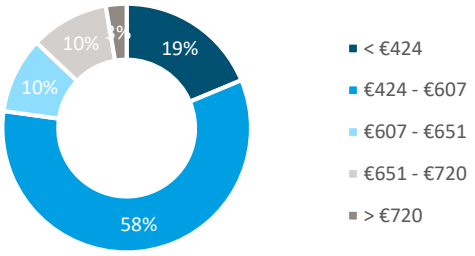

Bron: Lokale Monitor Wonen, 2019. *Aantal huishoudens: 78.985*

- *De grootste groep huishoudens heeft een inkomen tot de huurtoeslaggrens. Hiervan woont bijna driekwart in een sociale huurwoning. Verder woont deze groep relatief het vaakst in een particuliere huurwoning*
- *De een na grootste groep vormen de inkomens tussen de €42.436 en €75.000. Zij wonen relatief het vaakst in een koopwoning.*

Samenstelling sociale huurvoorraad (corporatiebezit) — Aantal woningen: 25.420

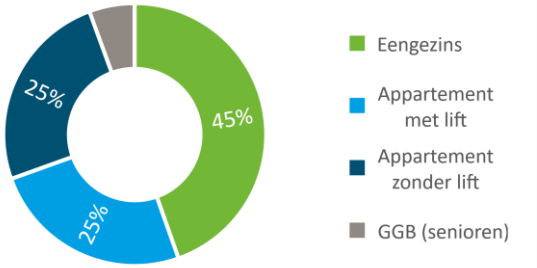
Sociale huurvoorraad naar prijsklasse 2019

Bron: VHE-bestanden woningcorporaties 2019.

- *Het merendeel (58%) van de corporatiewoningen in de gemeente heeft een huurprijs tussen de kwaliteitskortingsgrens (€424) en 1e aftoppingsgrens (€607). Een vijfde heet een huurprijs tot €424.*

Sociale huurvoorraad naar woningtype 2019

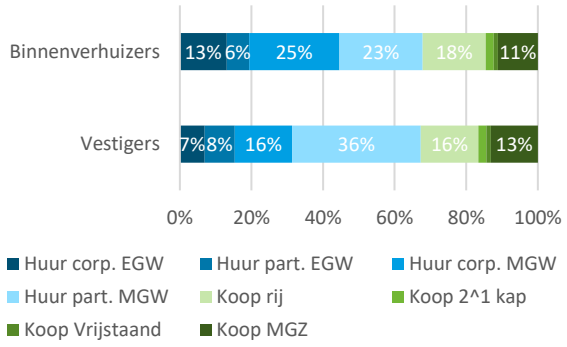

Bron: VHE-bestanden woningcorporaties 2019.

- *Een groot deel van de corporatiewoningen in de gemeente is eengezins (45%).*
- *Een kwart is een appartement met lift. Het aandeel appartementen zonder lift is in Arnhem met 25% relatief hoog.*

Recente verhuisbewegingen — Migratiesaldo: +1.180 (jaarlijks 0,8% van aantal inwoners)

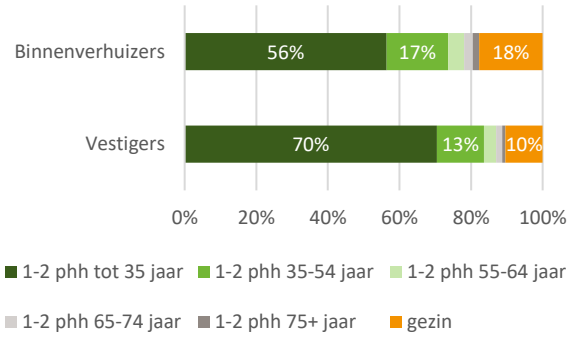
Betrokken woning in gemeente (naar herkomst verhuizer)

Bron: Microdata CBS 2019. *Aantal verhuisde huishoudens per jaar: 10.260*

- *Binnenverhuizers vestigen zich het vaakst in een huurappartement (sociaal of particulier) of een koop rijwoning.*
- *Vestigers komen relatief vaak terecht in een particulier huurappartement en minder vaak in een corporatiewoning.*

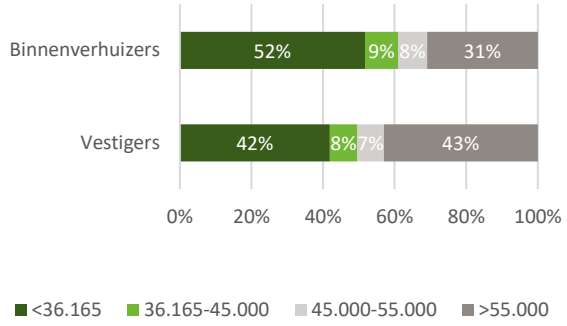
Huishoudenstype verhuizers (naar herkomst verhuizers)

Bron: Microdata CBS 2019.

- *Binnenverhuizers in de gemeente zijn met name jonge huishoudens tot 35 jaar en gezinnen.*
- *Vestigers zijn vaker jonge huishoudens tot 35 jaar. Gezinnen en huishoudens tussen 35 en 54 jaar vestigen zich relatief minder vaak.*

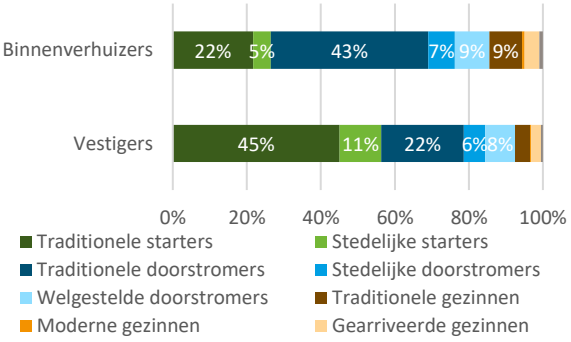
Inkomen verhuizers (naar herkomst verhuizer)

Bron: Microdata CBS 2019.

- *De grootste groep binnenverhuizers in de gemeente heeft een inkomen tot €36.165. Een derde heeft een inkomen boven de €55.000.*
  Vestigers zijn relatief vaak hoge inkomens (vanaf €55.000).

Leefstijl verhuizers (naar herkomst verhuizers)

Bron: Microdata CBS 2019.

- *Binnenverhuizers in de gemeente Arnhem zijn het vaakst traditionele doorstromers of traditionele starters.*
- *Vestigers zijn relatief vaak starters (traditioneel of stedelijk).*

Top 3 herkomstgemeente vestigers

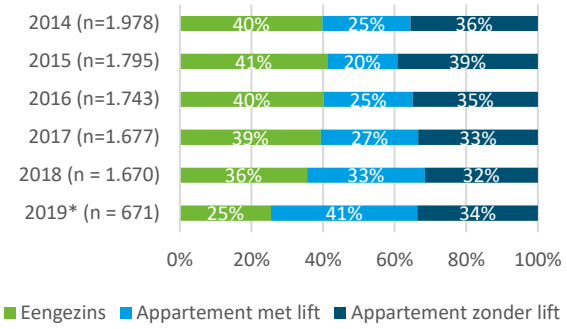
Top 3	% vestigers
Rheden	8%
Nijmegen	6%
Renkum	5%

Bron: Microdata CBS 2019.

- *Vestigers in de gemeente Arnhem zijn het vaakst afkomstig uit de gemeenten Rheden, Nijmegen en Renkum.*

Druk op de sociale huurmarkt

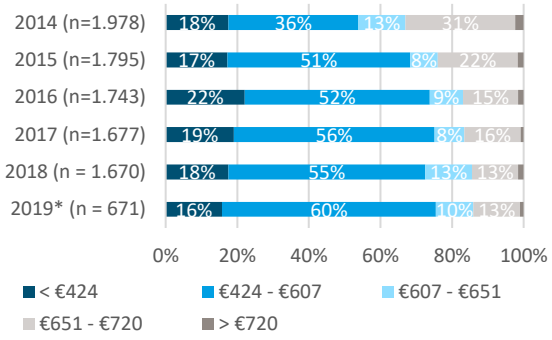
Aantal verhuringen per jaar 2014-2019 (naar woningtype)

Bron: Enserve 2019. **2019 tot juni*

- *In de afgelopen jaren is het aantal verhuringen afgenomen, In 2014 waren het er nog bijna 2.000, in 2018 waren het nog een kleine 1.700 woningen.*
- *Eengezinswoningen worden het vaakst verhuurd. Wel is dit aandeel jaarlijks afgenomen. Daarentegen worden er jaarlijks meer appartementen met lift verhuurd, waardoor in 2018 beide woningtypen ongeveer evenveel verhuurd worden.*

Aantal verhuringen per jaar (naar huurprijs)

Bron: Enserve 2019. **2019 tot juni*

- *Het merendeel van de verhuurde woningen heeft een huurprijs tussen de €424 (kwaliteitskortinggrens) en €607 (1e aftoppingsgrens).*
- *Sinds de invoering van de woningwet in 2015 is het aandeel verhuringen van woningen tussen de €424 en €607 toegenomen. Het aandeel verhuurde woningen tussen de €651 (2e aftoppingsgrens) en €720 (liberalisatiegrens) is daarentegen sterk afgenomen.*

Vraagdruk sociale huur 2018 (naar woningtype)

	Eengezins	Appartement met lift	Appartement zonder lift	Totaal
Verhuringen	36%	33%	32%	1.670
Actief woningzoekenden	32%	22%	46%	161.195
Aanbiedingscoefficient	2,39	2,92	2,82	2,7
Gemiddeld aantal reacties	166	111	215	154
Zoektijd in jaren	1,78	1,13	1,5	1,45

Bron: Enserve 2019.

Vraagdruk sociale huur 2018 (naar huurprijsklasse)

	< €424	€424-€607	€607-€651	€651-€720	> €720	Totaal
Verhuringen	18%	55%	13%	13%	2%	1.670
Actief woningzoekenden*		78%	13%	8%	1%	161.195
Aanbiedingscoefficient	2,03	2,98	1,68	2,91	2,33	2,7
Gemiddeld aantal reacties	120	205	98	65	15	154
Zoektijd in jaren	1,1	1,4	1,84	1,61	0,76	1,45

Bron: Enserve 2019. **Actief woningzoekenden: Alleen gegevens beschikbaar tot €607.*

Druk op de koopmarkt

Groei koopsom 2013-2018: +31% (Regio +24%)

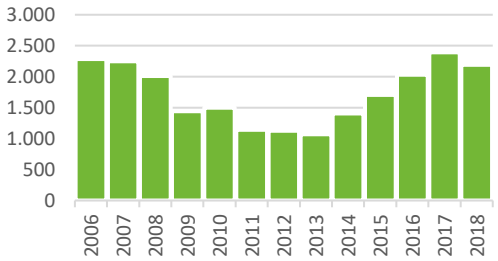
Ontwikkeling koopsom 2006-2018

Bron: Woningmarktcijfers.nl 2019.

- *In 2018 betaalt men gemiddeld €272.000 voor een koopwoning in de gemeente Arnhem. Dit is het hoogste prijsniveau sinds 2006.*
- *Tijdens het dieptepunt van de economische crisis in 2013 lag de gemiddelde koopsom op €190.000.*

Ontwikkeling aantal transacties 2006-2018

Bron: Woningmarktcijfers.nl 2019.

- *Het aantal transacties ligt sinds 2016 weer op het niveau van voor de economische crisis.*
- *In 2017 werden met 2.400 de meeste woningen verkocht. In 2018 is het aantal transacties gedaald naar 2.200.*

Marktindicator 2015-2018

	1e helft 2015	2e helft 2015	1e helft 2016	2e helft 2016	1e helft 2017	2e helft 2017	1e helft 2018	2e helft 2018	1e helft 2019
Marktindicator*	18,5	16	12,2	10,7	7,6	5	4	4,3	3,5

Bron: Woningmarktcijfers.nl en Funda, bewerkt door Companen. **Dit geeft het aantal woningen weer waaruit een potentiele koper kan kiezen.*

Toekomstige ontwikkelingen

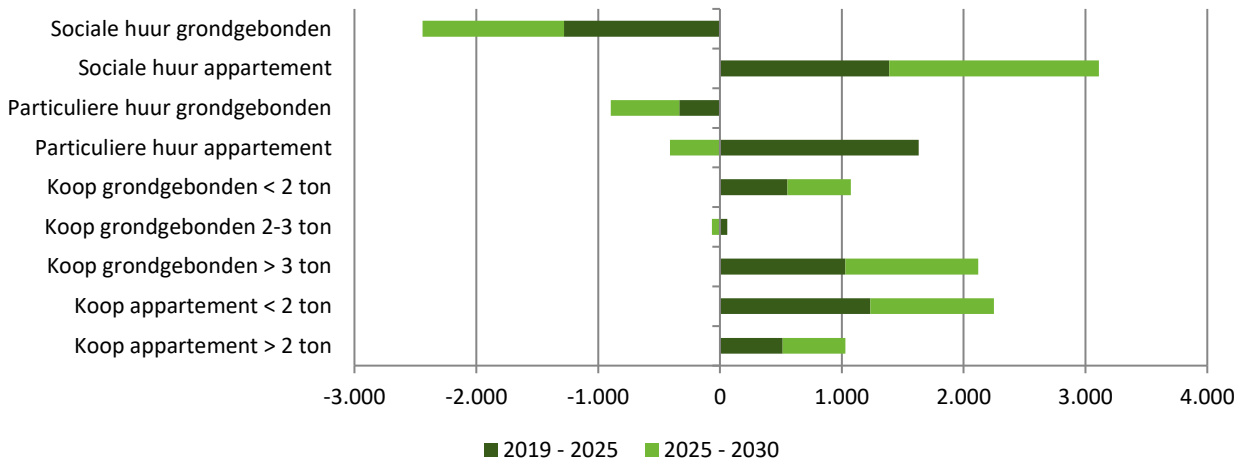
Groei woningbehoefte

	Inloop woningtekort tot 2%	Huishoudensgroei 2019-2025	Huishoudensgroei 2025-2030	Huishoudensgroei 2030-2040
Arnhem	600	4.500	2.370	1.520

Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort, bewerking Companen 2019.

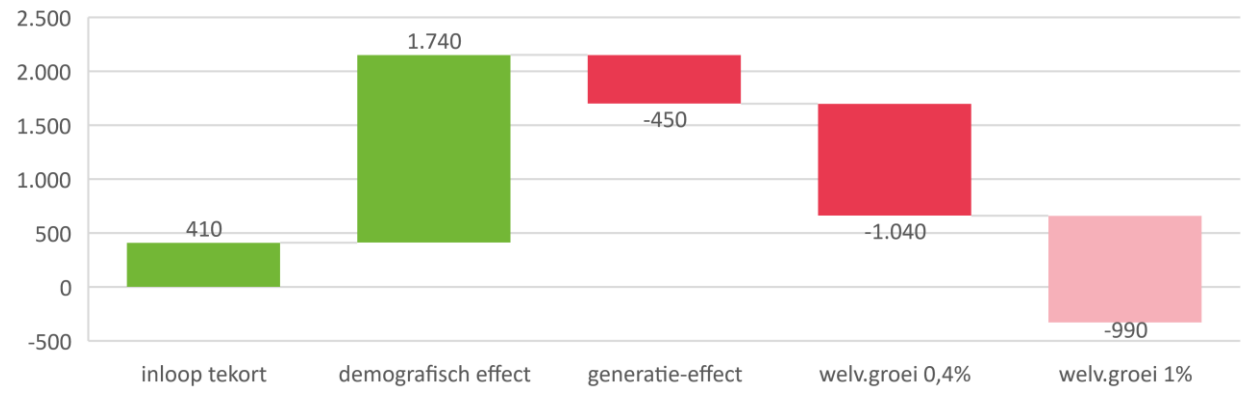
De woningbehoefte bestaat uit twee componenten, enerzijds de huishoudensontwikkeling (er komen meer huishoudens mede door gezinsverdunning), anderzijds een tekort aan woningen dat er nu al is en ingelopen wordt. Dit tekort is in de subregio Arnhem berekend op 4,1% van de woningvoorraad. De inloop is gericht op een tekort van 2% (nodig voor een gezonde marktwerking / waardebehoud van vastgoed). De inloop van dit woningtekort is gespreid over twee perioden.

Kwalititatieve behoefte naar segmenten (2019-2030)

Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort, CBS-microdata 2006-2017, WoON2018, bewerking Companen 2019.

Ontwikkeling sociale huur 2019-2030

Bron: Waarstaatjegemeente, datawonen, bewerking Companen 2019.

Mogelijkheden tussen huur en koop 2019-2030

	Sociale huur	Goedkope koop	Totaal sociaal	Vrije sector huur / middenhuur (€720-€1.000)	Vrije sector huur / dure huur (>€1.000)	Overige koop
Arnhem	670	3.325	3.995 (54%)	240	85	3.145

Bron: provinciale prognose, inclusief inloop woningtekort, CBS-microdata 2006-2017, WoON2018, bewerking Companen 2019.

Plan van aanpak woningbouwontwikkeling Arnhem

Geachte leden van de gemeenteraad van Arnhem,

Mijn naam is Frans van den Berg en ik spreek hier in namens de wijkbeheergroep Malburgen Oost Zuid.

In dit raadsvoorstel wordt voorgesteld als maatregel dat bij ieder nieuwbouwproject minimaal 30% over de te realiseren projecten in de sociale huur wordt gebouwd (als verplichting) en dat voor deze 30 procent de corporaties de premium partner zijn (zie raadsvoorstel maatregel 3 en 4 op bladzijde 2).

Bij recente bouwplannen voor Malburgen had de gemeente het idee die 30 procent in zijn geheel alleen in Malburgen Oost Zuid te realiseren. Daar is men bij ons in de wijk erg ontstemd over onder meer omdat er al zoveel sociale huur is in onze wijk met aanverwante problematiek.

In Malburgen Oost Zuid is het aandeel corporatiewoningen op dit moment volgens een stuk dat bij het raadsvoorstel zit 71,6 procent.
(hiermee staan we na de Geitenkamp op plaats 2 van de stad).
Zie op bladzijde 10 van "Plan van aanpak woningbouwontwikkeling Arnhem".

Het college heeft in het raadsvoorstel en in de bijlagen alleen gekeken of dit voorstel financiële gevolgen heeft voor de stad maar heeft niet gekeken of het wel goed is voor een wijk met heel veel problemen om er nog eens in de nieuwbouw weer opnieuw sociale huur bij te bouwen voor minimaal 30 procent.

Corporaties kijken niet wie er in hun woningen komt wonen.
In de vergaderingen van onze wijkbeheergroep is al meerdere keren gesproken dat door dit ontbreken van adequaat toewijzingsbeleid we de wijk weer achteruit zien gaan.

Vandaar ons verzoek aan de leden van de gemeenteraad dat u een amendement indient met de strekking:
"Daar waar wijken voor meer dan 50 procent uit corporatiewoningen bestaan vervalt de verplichting om bij nieuwbouw minimaal 30 procent sociale huur te realiseren alsmede dat dit premium door corporaties gebeurt."

Daarnaast staat in het raadsvoorstel een maatregel (nummer 4) om grote grondgebonden corporatiewoningen te verkopen.
Hier zijn we het niet mee eens omdat in onze wijk veel woningen verkocht zijn voordat er fatsoenlijk onderhoud aan is verricht.
We zien het daarom al in onze wijk dat verkochte huurwoningen er soms slechter uitzien dan woningen die nog in corporatiebezit zijn.
Ook zien we een gevaar voor woningsplitsing en of verkamering met aanverwante problematiek na verkoop van de woningen.
We verzoeken daarom ook aan u of u er voor wil zorgen dat deze maatregel wordt geschrapt uit de tekst.

COMPANEN

ADVIES VOOR
WONINGMARKT
EN LEEFOMGEVING

Woningmarktonderzoek Arnhem

Toelichting resultaten

Opzet van het onderzoek

- Basis: regionaal onderzoek
- Uitwerking op gemeenteniveau
- Op basis van…
  - WoON2018
  - Verhuisgegevens
  - Prognose

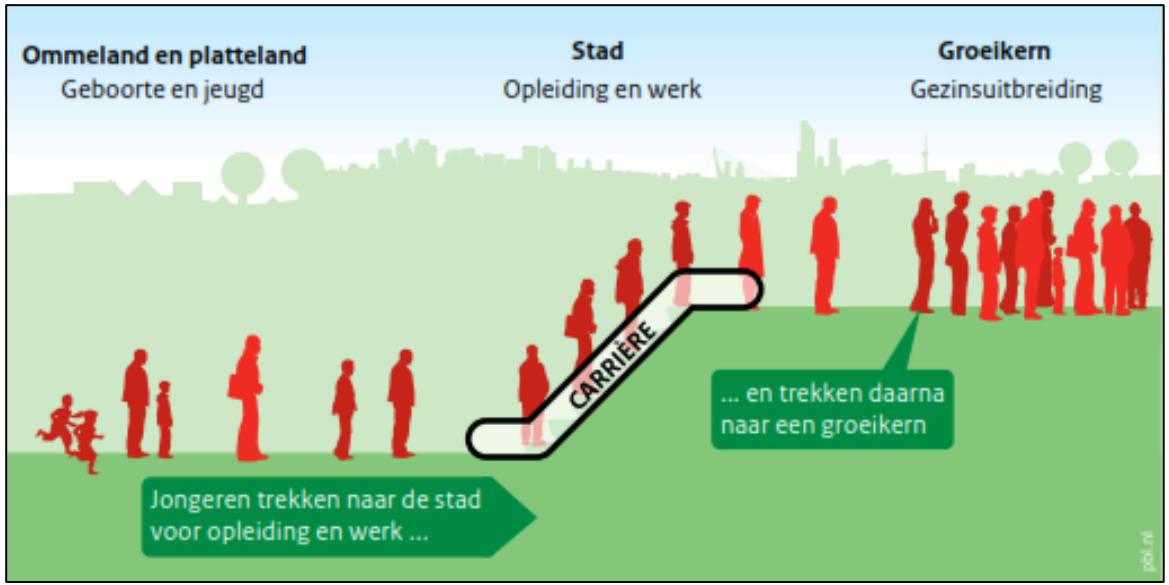

Vraagstelling

- Actuele inzicht in de woningbehoefte.
- In het bijzonder gericht op sociale huur, middenhuur en bestaande voorraad
- Voor periode 2019-2030, doorkijk naar 2040

Functioneren van de regionale woningmarkt

- Kracht regio: diversiteit woonmilieus
- Steden veel doorstroming, woonmilieus rond de stad meer vestiging van buiten

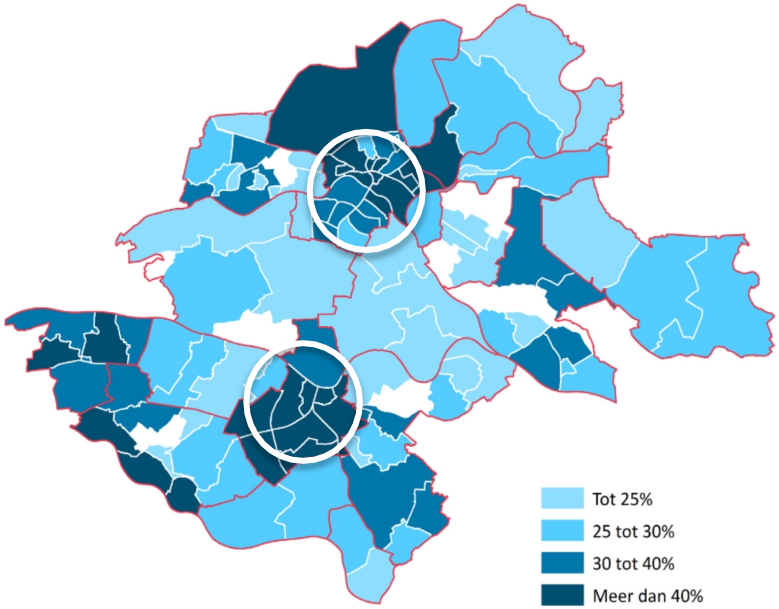

Verhuizingen binnen de regio

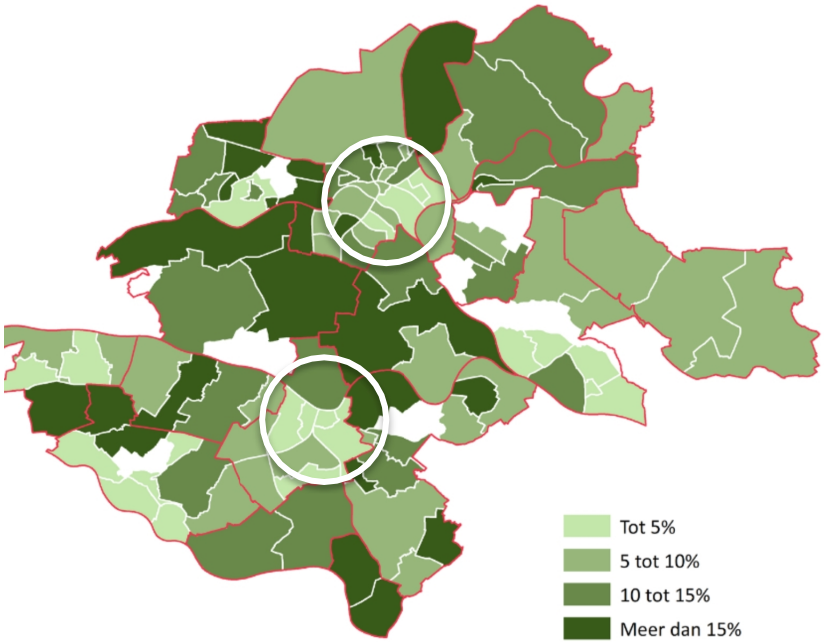

Starters in de stad, doorstromers er buiten

Starters

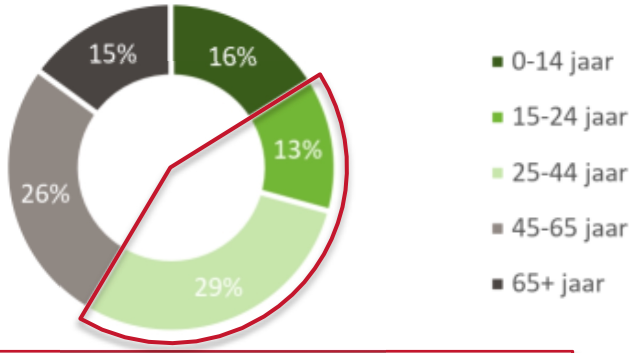
Doorstromers

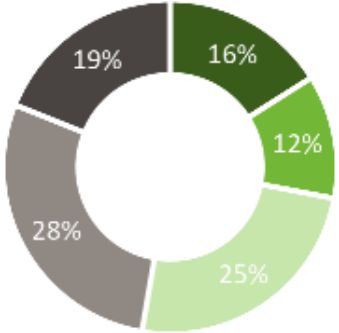
Jonge bevolking, lage inkomens

Bevolkingsopbouw

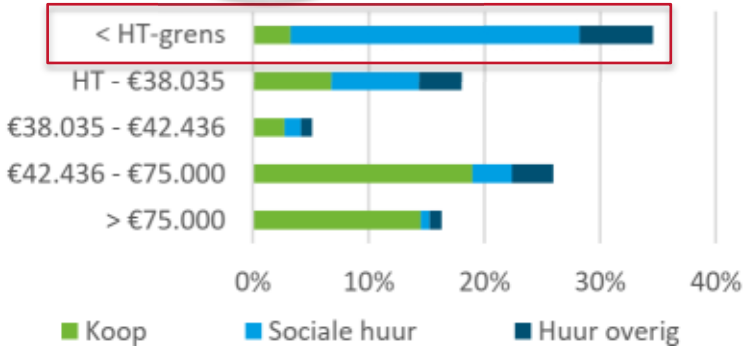
Arnhem

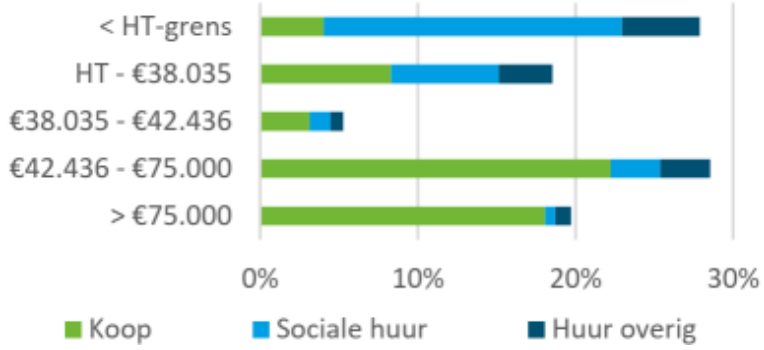

Regio Arnhem

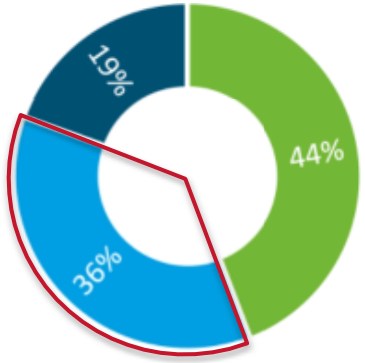
Inkomensopbouw

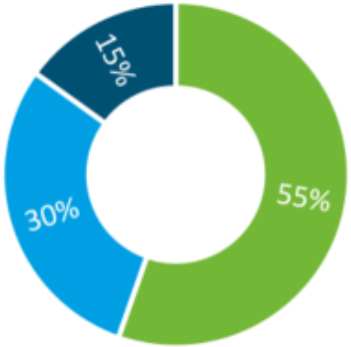

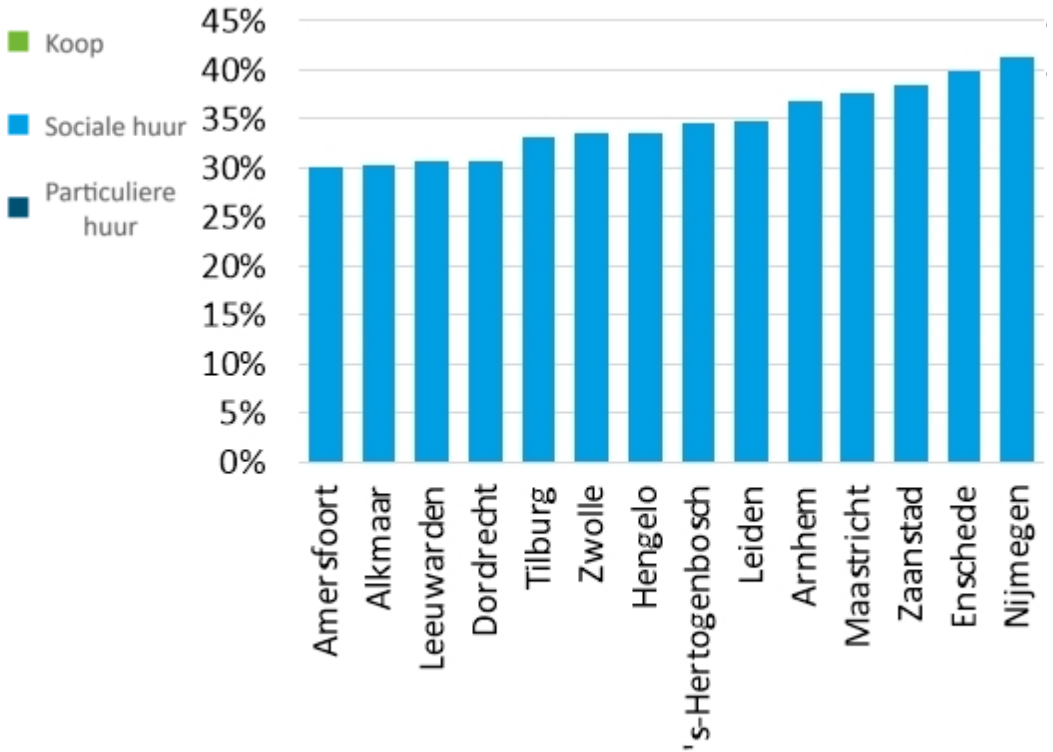
Meer sociale huur tov regio

Arnhem

Regio Arnhem

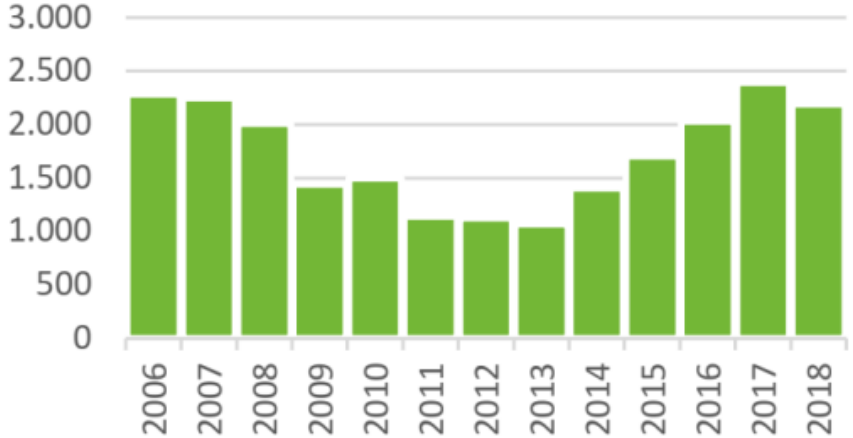

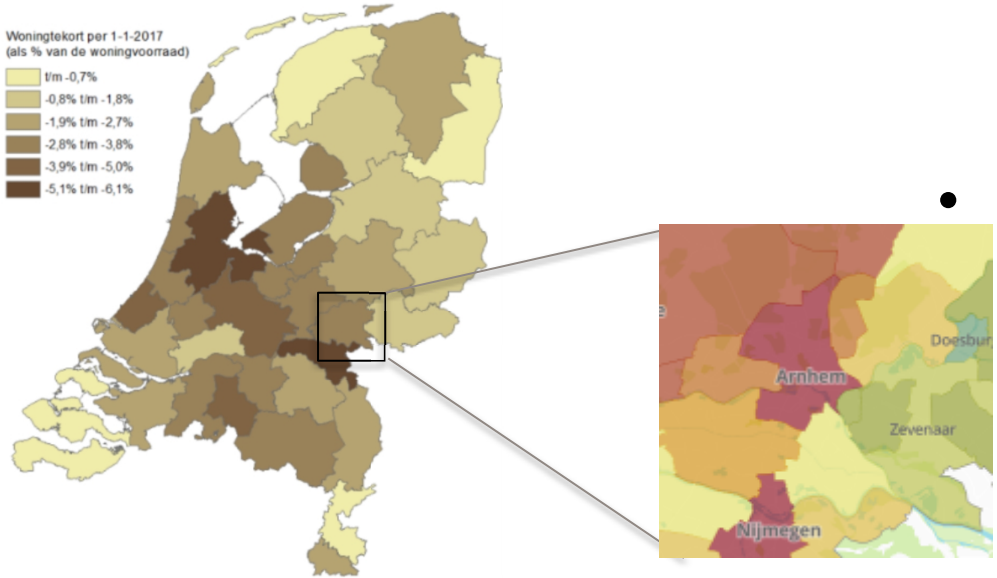
Toegenomen druk op de woningmarkt

Gemiddelde koopsom: € 272.000 (€ 268.000 subregio)
Stijgend aantal transacties

Actuele druk op de woningmarkt

- Tekort aan woningen
  - Regio Arnhem 4,1%
  - Inloop tot 2%?
- Druk hoogst in Arnhem
  - 600 woningen te weinig

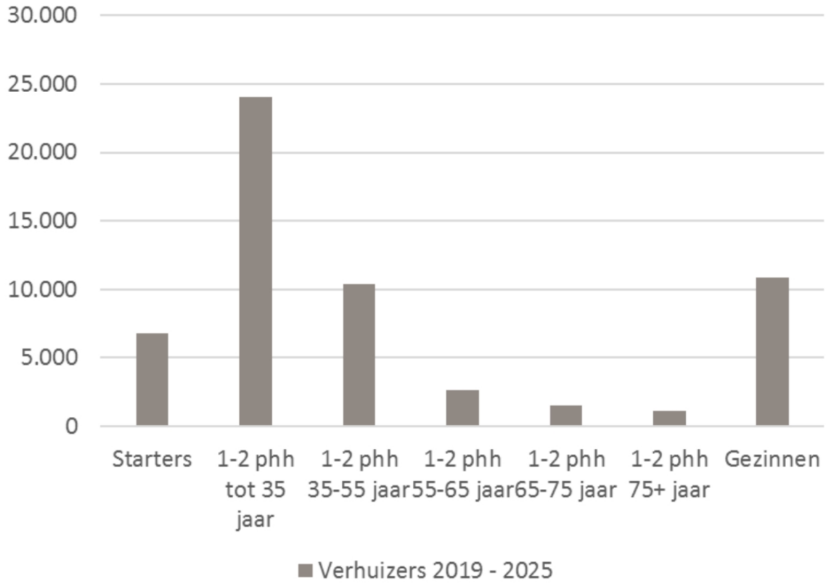
Bijna 7.500 woningen nodig tot 2030

- Woningtekort: 600 woningen

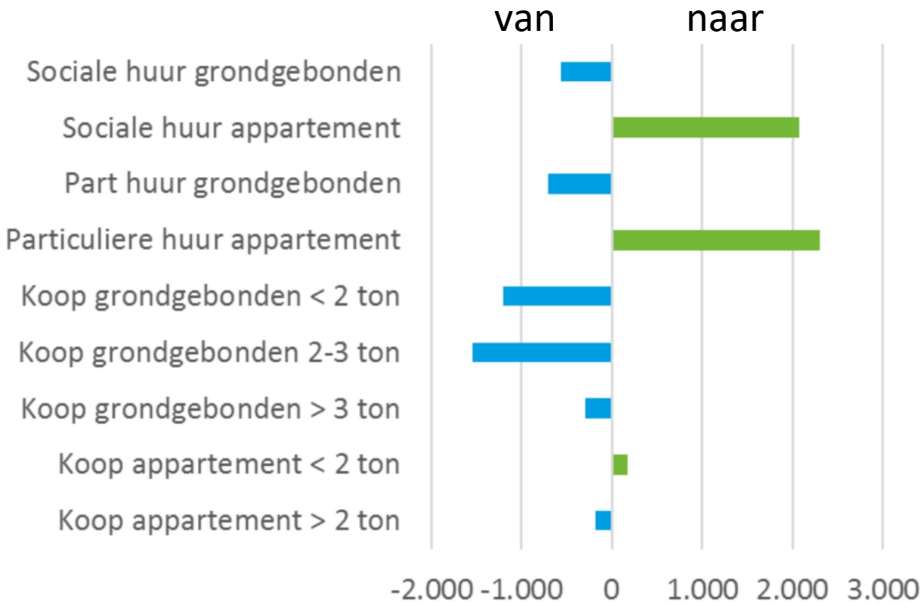
- Huishoudensgroei:
  - 2019-2025 4.500 woningen
  - 2025-2030 2.370 woningen
  - 2030-2040 1.520 woningen

Totale opgave 2019-2030: +7.470 woningen (700 w. per jaar)

Verhuiswensen: jongeren verhuizen

Jongeren tot 35 jaar stromen veel door:

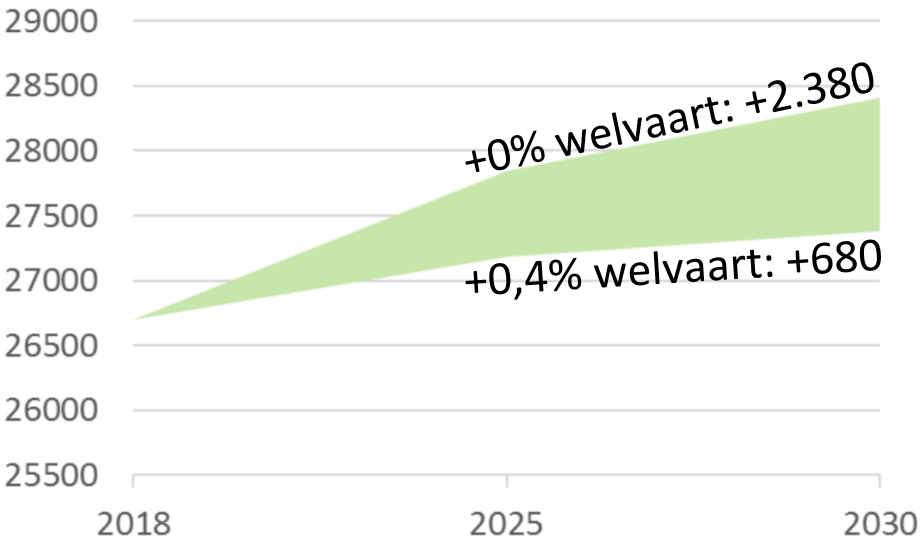
Sociale huur vraag blijft

Veel factoren bepalend:

- Huishoudensgroei
- Generatie-effecten: ouderen wonen vaker in koopwoning
- Koopkrachteffect-ontwikkeling
- Wetgeving (definitie doelgroep)
- Toegankelijkheid / betaalbaarheid koopmarkt

- Maar ook:
  - Ontwikkeling scheefheid
  - Komst arbeidsmigranten
  - Komst vluchtelingen

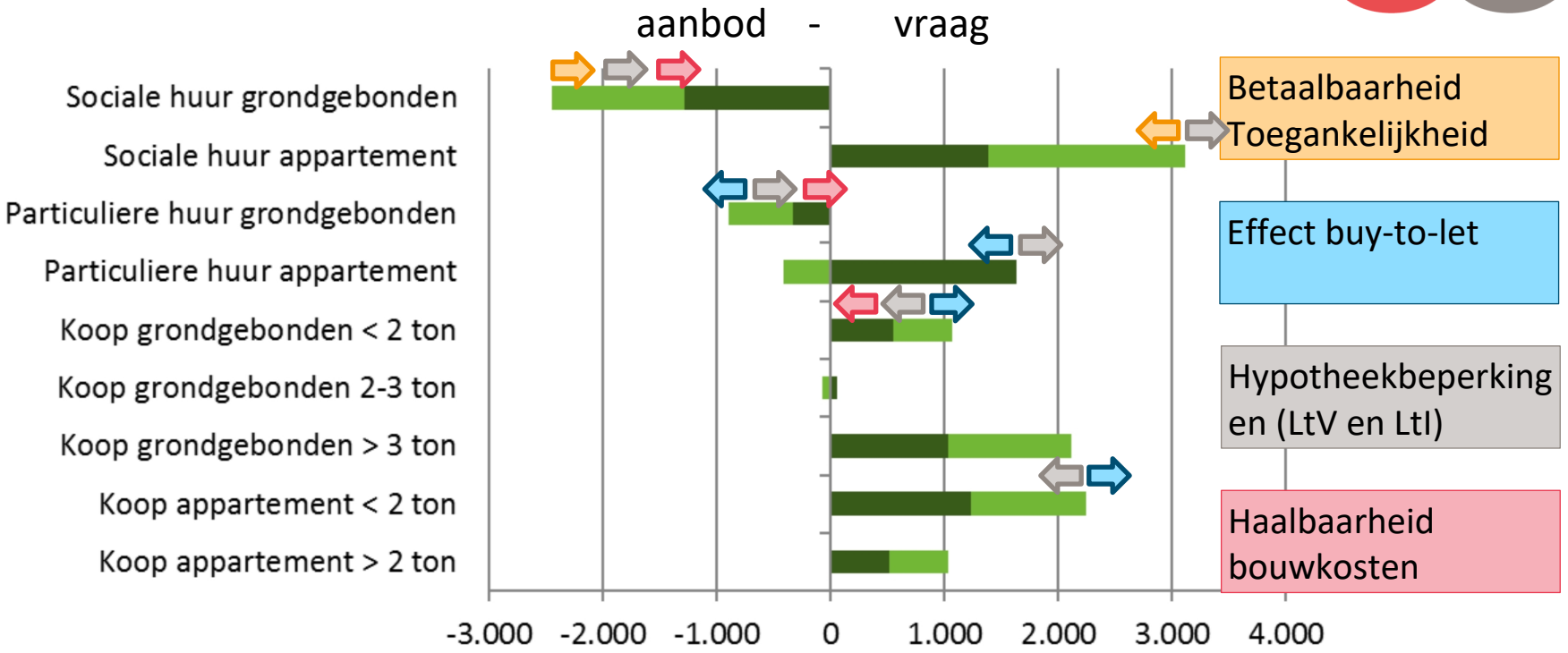
Bandbreedte ontwikkeling sociale huur

↑ Arbeidsmigranten, e.a.
Stokken doorstroom naar koop
Toewijzen: voorkomen segregatie

↓ Bevorderen eigen woningbezit
Bestrijden scheefheid
Voorkomen segregatie

Fricties woningmarkt Arnhem

Maatschappelijke woningmarktopgave

- Tekort ligt in segmenten die niet vanzelf vanuit de markt tot stand komen

- Inspelen op de kwalitatieve (maatschappelijke) vraag of zorgen voor voldoende tempo?
  - Haalbaarheid verdienmodel
  - (on)mogelijkheden binnen huidige programma
  - Sturingsmogelijkheden
  - Investeringsbereidheid markt en overheid

Conclusies

- Arnhem sterke functie op regionale woningmarkt: begin roltrap
- Versnelling woningproductie gewenst (druk is toegenomen)
- Stevige appartementenvraag: jonge huishoudens
- Groeiende kloof huur- en koopsector
- Maatschappelijke woonopgave: sociale huur, middenhuur, goedkope koop
  - Instrumentarium hiervoor inzetten
  - Rekening houdend met onzekerheden en substitutie-effecten (verschuivingen)
  - Monitoring!

COMPANEN

ADVIES VOOR
WONINGMARKT
EN LEEFOMGEVING

Vragen?

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, informatieve bijeenkomst 15 januari 2019

Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling en agenderingsverzoek 'regionaal onderzoek wonen'

Zaaknummer:	428234
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), de Groot (PvdD), Greving (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Loor (D66) en van den Broek (CDA).
De fracties van de Arnhemse Ouderenpartij, ChristenUnie, DENK/Verenigd Arnhem, PVV en SP waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Insprekers
Ingesproken is door Frans van den Berg namens de wijkbeheergroep Malburgen Oost/Zuid. Hr. Van den Berg heeft vragen uit de raadskamer beantwoord.

Bespreking
Deze informatieve behandeling is ingevuld door een technische presentatie van Bram Klouwen van bureau Companen over het uitgevoerde Woningmarktonderzoek 2019, regio Arnhem-Nijmegen, dat als basis dient voor het voorliggende raadsvoorstel. De fractie van de SP heeft in een agenderingsverzoek gevraagd dit onderzoek in de raadskamer te bespreken. Vanwege de (deels) gelijke achtergrond heet de agendacommissie besloten het raadsvoorstel en het agenderingsverzoek gelijktijdig te behandelen.
Bram Klouwen heeft een uitgebreide toelichting gegeven op het onderzoek (vraagstelling, functioneren van de woningmarkt, prognose van het tekort aan woningen, fricties op de woningmarkt in Arnhem) en de conclusies daaruit. Tijdens zijn presentatie heeft hij de vragen uit de raadskamer beantwoord.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat deze informatieve behandeling is afgerond. De behandeling van het raadsvoorstel en het agenderingsverzoek zal worden voortgezet met een meningsvormende (1) behandeling.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

M. Dolsma

Aan de leden van de raad

Datum : 21 januari 2020
Zaaknummer : 429963
Contactpersoon : Margreet Kaemingk
Telefoonnummer : 026 3772368

Onderwerp: Schriftelijke vragen artikel 44 Prestatieafspraken 2020

Geachte voorzitter en leden,

De raadsleden S. Dijk (D66), M. Loos (VVD), N. Wiggers (AOP), D. Becker (ChristenUnie), J. Hutten (CDA), C. Verheij (PVV) en G. Elfrink (SP). hebben ons bij brief, d.d. 18 december 2020, vragen gesteld op grond van artikel 44 van het Reglement van Orde voor de politieke avond van de gemeente Arnhem over "Prestatieafspraken 2020". De brief met vragen is als bijlage toegevoegd aan deze reactie.

Ter beantwoording van de vragen delen wij u het volgende mee.

1) *In het door de raad vastgestelde "Volkshuisvestelijk Kader 2019-2022" staat dat een addendum op de Woonprincipes 2015 de basis is voor de met corporaties te maken afspraken over het te realiseren nieuwbouwprogramma.*[1] *Dit addendum moet nog worden vastgesteld maar zou dus ook de basis moeten zijn voor de prestatieafspraken voor 2020. Wanneer ontvangen we dit addendum, dat in juli al in ontwikkeling was, ter vaststelling? En wat doet het college indien het addendum na vaststelling door de raad andere uitgangspunten vermeldt dan nu in de prestatieafspraken zijn vastgelegd? Hoe verhoudt dit addendum zich tot het algemene bouwplan welke het college deze maand naar de raad stuurt?*

In het voorjaar van 2019 spraken we in de raad over een addendum op de woonvisie, dit heeft zich vertaald in het raadsvoorstel "Plan van aanpak woningbouwontwikkeling" dat u 19 december 2019 is toegestuurd. In de prestatieafspraken is de afspraak opgenomen die in amendement 19A65 "Aanvullende coalitieafspraken wonen" door uw raad is vastgesteld. In de prestatieafspraken is opgenomen dat de woningcorporaties invulling willen geven aan deze afspraak en dat de gemeente hier

[1] Tekst uit Volkshuisvestelijk kader (amendement 19A47): Er is een addendum op de Arnhemse Woonprincipes 2015 in ontwikkeling. In het addendum worden kaders gesteld voor het bereiken van de ambities op het gebied van sociale woningbouw in Arnhem. Het is de bedoeling dat bij vaststelling van het addendum inzicht bestaat in de woningbehoeftes en de marktontwikkelingen in alle segmenten van de woningmarkt. De consequenties van de vast te stellen ambities op het gebied van sociale woningbouw voor de woningmarkt als geheel, voor de woningbouwproductie, voor de corporaties en de bestaande voorraad sociale huurwoningen en voor de gemeentefinanciën zijn bij het addendum inzichtelijk. Daarover is op dit moment nog onvoldoende bekend. Op basis van het addendum wil de gemeente nadere afspraken maken met de corporaties over het door
hen te realiseren nieuwbouwprogramma.

haar medewerking aan zal verlenen. Op welke wijze dit zal gebeuren is uitwerking, die deels zijn plek krijgt in het plan van aanpak woningbouwontwikkeling en deels nog daarna zal moeten worden uitgewerkt. Indien de raad andere uitgangspunten vastlegt dan in de prestatieafspraken zijn opgenomen, zal dit tot nieuw overleg met de corporaties leiden, zoals dit natuurlijk bij elk raadsbesluit gebeurt dat invloed heeft op bestaande afspraken.

2) *In afspraak drie staat op pagina zeven dat de woningcorporaties een preferente positie hebben. Wat wordt bedoeld met deze preferente positie? Waarom is deze preferente positie noodzakelijk om de gewenste woningen te realiseren? En in het verlengde daarvan: Wat betekent deze afspraak voor particuliere partijen die bereid zijn sociale huurwoningen te bouwen? Geeft het college met deze afspraak aan dat het bij particuliere partijen niet zal aandringen op het realiseren van sociale huurwoningen? Graag een toelichting op beide antwoorden.*

Zoals in het plan van aanpak woningbouwontwikkeling is toegelicht, vindt het college het belangrijk om de corporaties de sociale huurwoningen te laten realiseren. Wij maken met hen prestatieafspraken over betaalbaarheid en beschikbaarheid, zij verhuren per definitie aan de doelgroep etc. Bovendien komen hiermee extra woningen beschikbaar die voor specifieke doelgroepen kunnen worden ingezet. Ook is het met de corporaties mogelijk om extra afspraken te maken op het gebied van wonen en zorg, duurzaamheid, woningtoewijzing en andere zaken die maatschappelijk van belang zijn. Voor particuliere partijen die willen ontwikkelen in Arnhem, betekent dit in eerste instantie dat zij zich tot de corporaties moeten wenden voor afname van de woningen. De meeste ontwikkelaars zijn geen toekomstige eigenaren van woningen. Het college zal wel degelijk bij particuliere partijen aandringen op de ontwikkeling van sociale huurwoningen.

3) *In afspraak vijf op pagina zeven staat dat de gemeente bereid is om - in geval van realisatie van de sociale huur binnen gemeentelijke grondexploitaties - de toe te rekenen grondkosten te heroverwegen, als het gaat om woningen voor 1 en 2 huishouden* met een prijsniveau onder de laagste aftoppingsgrens. Klopt het dat het college hiermee bedoelt: lagere grondkosten? Welke financiële consequenties heeft deze afspraak voor de gemeente? Klopt het dat hiermee extra kosten/ lagere opbrengsten op de grondexploitaties komen te drukken? Zijn/worden deze gevolgen opgenomen in addendum dat wordt toegevoegd aan de Arnhemse woonprincipes zoals vermeld in het eerste punt? Bij zowel een bevestigend als een ontkennend antwoord graag een toelichting met daarin meegenomen waarom deze afspraak noodzakelijk is voor het realiseren van dergelijke woningen.*

In de nota grondprijzen 2019 was vastgelegd dat we in Arnhem voor een gestapelde sociale huur- of koopwoning een vaste prijs van €22.500,- per appartement of €29.500,- per kavel rekenden. In deze grondprijzenbrief 2019 was geen ruimte voor maatwerk voor bijvoorbeeld kleinere woningen in projecten. In de huidige markt is er echter steeds meer behoefte aan kleinere woningen, geschikt voor één- of tweepersoons huishoudens. Ook voor de kleine (gestapelde) woningen moet volgens huidig beleid de vaste sociale kavelprijs betaald worden. Deze kavelprijs voor appartementen is echter gebaseerd op een woninggrootte van 115m² BVO of 120m2 kavel voor grondgebonden woningen, wat een middelgrote (al

dan niet) gestapelde woning is naar huidige maatstaven. De kleine woningen die voor de één- of tweepersoons huishoudens bedoeld zijn, zijn circa 60 m² BVO (voor appartementen) of circa 85 m2 (voor grondgebonden woningen), waardoor de vaste kavelprijs van €22.500,- c.q. €29.500,- niet meer in verhouding staat tot de woninggrootte. De prijzen per m² komen daarmee in de praktijk gelijk of soms zelfs hoger te liggen dan de marktprijs voor kavels.

Om die reden is in de grondprijzenbrief 2020 een verrekeningsmogelijkheid opgenomen indien de kavel c.q. woningoppervlakte afwijkt van de genoemde norm. Dit om tegemoet te komen aan de vragen van corporaties en ontwikkelaars en de trend van kleinere woningen.

Deze prestatieafspraak is reeds staand beleid geworden door vaststelling van de grondprijzenbrief 2020, die u op 5 december 2019 is toegezonden.

Deze nieuwe afspraken hebben geen gevolgen voor toekomstige grondexploitaties. Allereerst is de normkavel en de daarbij behorende kavelprijs niet gewijzigd in de grondprijzenbrief, het is slechts een mogelijkheid die geboden is om in voorkomende gevallen af te wijken, Daarnaast heeft het geen directe gevolgen voor toekomstige grondexploitaties, omdat immers met een andere oppervlakte wordt gerekend. De totaalprijs voor dezelfde massa blijft bij deze wijziging van rekenmethodiek gelijk. Er worden meer woningen in dezelfde norm vierkante meters gerealiseerd.

4) *Er wordt op een aantal plekken, onder andere in deze afspraak, gesproken over 1 en 2 huishoudens. Wordt daarmee bedoeld: één- en tweepersoonshuishoudens?*

Ja

5) *In afspraak zes staat dat de gemeente de mogelijkheden van een doelgroepenverordening onderzoekt. Wat verstaat het college onder een doelgroepenverordening? Voor welk probleem wil het college onderzoeken of de doelgroepenverordening kan bijdrage aan een oplossing? En hoe ziet het college dat de anterieure overeenkomst kan bijdragen aan de oplossing van dat probleem?*

Een doelgroepenverordening is een term uit het besluit Ruimtelijke Ordening (Bro). Deze geeft aan dat een gemeente pas een bestemming kan opnemen voor een specifieke doelgroep, nadat zij dat heeft vastgelegd in een Verordening doelgroepen sociale woningbouw. Deze verordening wordt de doelgroepenverordening genoemd. Daarin legt ze eisen vast voor de potentiële kopers, een doelgroepenomschrijving. Met een doelgroepenverordening kan in bestemmingsplannen dus vastgelegd worden waar en hoeveel sociale woningbouw moet komen en onder welke voorwaarden dit mag. Naast het afdwingen via bestemmingsplannen en een doelgroepenverordening, staat natuurlijk ook de weg van minnelijke afspraken open. Deze worden via de anterieure overeenkomst vastgelegd.

6) *Over de opgaaf voor het realiseren van sociale huurwoningen:*

a. Waarom is gekozen om in de prestatieafspraken de gemeentebrede opgave van 30% sociale huur te vermelden, terwijl de harde afspraken met de corporaties uitgaan van een absoluut aantal van 580 woningen?
b. Hoeveel sociale huurwoningen dienen bovenop de genoemde 580 sociale huurwoningen de komende jaren nog gerealiseerd worden om te voldoen aan de verwachte vraag?
c. Kunnen we een opgave ontvangen van het aantal reeds toegevoegde woningen per segment sinds de aanvang van dit college?

a) Tot en met 2024 hebben de corporaties nu al plannen liggen om 580 woningen toe te voegen. In amendement 19A65 "Aanvullende coalitieafspraken wonen" is afgesproken dat 30% van de te realiseren projecten sociale huur moet zijn. Dat is meer dan de nu al in de plannen van de corporaties opgenomen aantallen. Van belang om deze afspraak uit het amendement te kunnen realiseren, is de bereidheid van de corporaties om invulling aan deze opgave te willen verlenen. Deze bereidheid is in de prestatieafspraken vastgelegd.
b) Zoals de raad in haar amendement bij de MJPB heeft aangegeven, zal 30% van de nieuwbouw sociale huurwoningen dienen te zijn. Hiermee werken we aan het verminderen van het geprogrammeerde tekort en het oplossen van de mismatch in de sociale huursector. Het exacte aantal kunnen we u niet geven.
c) De cijfers zijn per jaar bekend. Dit college is in mei 2018 geïnstalleerd. Hieronder vindt u een overzicht van de ontwikkeling van de woningvoorraad in Arnhem in de afgelopen 2 jaar. De cijfers per 1-1-2020 zijn helaas nog niet bekend.

Woningen - Gemeente		
	Per 1-1-2018	**per1-1-2019**
woningvoorraad totaal	74420	75630
Ontwikkeling ten opzicht van vorig jaar	780	1210
woningen koop	31920	31990
woningen corporatie bezit	26440	26470
woningen overige verhuur	15120	16420
woningen onbekend	940	740

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:

- Brief met ingekomen artikel 44 vragen

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel, informatieve en meningsvormende (1) bijeenkomst 22 januari 2019

Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling en agenderingsverzoek 'regionaal onderzoek wonen'

Zaaknummer:	428234
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), de Groot (PvdD), Greving (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Dijk (D66), Elfrink (SP), Becker (ChristenUnie) en Tujeehut (Arnhemse Ouderenpartij).
De fracties van het CDA, DENK/Verenigd Arnhem en de PVV waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Insprekers
Ingesproken is door mw. Liesbeth van Asten, directeur/bestuurder van Volkshuisvesting namens de woningbouwcorporaties Volkshuisvesting, Vivare en Portaal.

Bespreking
Namens de SP heeft de heer Elfrink het agenderingsverzoek toegelicht. De SP wil van de portefeuillehouder weten of deze zich kan vinden in de analyse, die de SP van het Woningmarktonderzoek heeft gemaakt. De wethouder bevestigt dat. Het agenderingsverzoek is daarmee voldoende behandeld.
Er is een begin gemaakt met de m1-behandeling van het raadsvoorstel. Alle fracties zijn het eens dat er een grote opgave ligt, vooral ook in sociale huur/koop. Een 1e ronde vragen is afgerond. Verschillende fracties hebben aangegeven nog vragen te hebben.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvormende (1) behandeling niet is afgerond en een volgende keer zal worden voortgezet.
De behandeling van het agenderingsverzoek van de SP is wel afgerond.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

C.J.M. Kalthoff

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel, meningsvormende (1) (vervolg)bijeenkomst 12 februari 2020

Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling

Zaaknummer:	428234
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), de Groot (PvdD), Greving (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Dijk (D66), Elfrink (SP), Becker (ChristenUnie), Tujeehut (Arnhemse Ouderenpartij), Hutten (CDA) en Verheij (PVV).
De fractie van DENK/Verenigd Arnhem was niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
De m1-behandeling van het raadsvoorstel is voortgezet, maar niet afgerond.

Toezegging
De wethouder heeft de volgende toezeggingen gedaan:
- De wethouder zal de raad schriftelijk informeren over de woningbouwproductie van de laatste 8 jaar.
- De wethouder zal onderzoeken hoe het komt dat Woon2018 en het rapport van Companen verschillen in woningbehoefte laten zien.
- De wethouder zal de voortgang van het rapport 'Wervende woonmilieus' onderzoeken.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvormende (1) behandeling niet is afgerond en een volgende keer zal worden voortgezet.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

M.S. Loor

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (1) (vervolg)bijeenkomst 4 maart 2020

Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling

Zaaknummer:	428234
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/ fractievolgers Manders (AC), de Groot (PvdD), Greving (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Dijk (D66), Elfrink (SP), Zijlstra (ChristenUnie), Tujeehut (Arnhemse Ouderenpartij), Van Dillen (CDA), Aydemir (DENK/Verenigd Arnhem) en Verheij (PVV).

Verder aanwezig: R. Paping (wethouder)

Bespreking
De m1-behandeling van het raadsvoorstel is voortgezet, maar niet afgerond.

Toezegging
De wethouder heeft de volgende toezeggingen gedaan:
- De wethouder zal de raad schriftelijk informeren, binnen een 1 week, hoeveel sociale woningen er gebouwd kunnen worden met de extra 1,5 miljoen en hoeveel woningen daarvan uit 1- á 2 persoons huishouden bestaat.
- De wethouder zal de raad schriftelijk uitleg geven over de verschillen die er zijn tussen de cijfers uit de Staat van de Stad en het rapport van Companen.
- De wethouder zal schriftelijk de raad informeren over wat er gebouwd is in 2018 en 2019 en wat er aan harde plancapaciteit op de planken ligt. En wat kost het de gemeente als we 30% sociale huur invoeren, en wat als we andere percentages hanteren?

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvormende (1) behandeling niet is afgerond en een volgende keer zal worden voortgezet.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

M. Dolsma

Memo

Datum : 3 maart 2020

Aan : Raadsleden

Van : Ronald Paping

Betreft : Toezeggingen bij M1 Plan van aanpak woningbouwontwikkeling

Hierbij ontvangt u de antwoorden van de toezeggingen gedaan op 12 februari 2020 bij de behandeling van het plan van aanpak woningbouwontwikkeling.

Toezeggingen:

1. *De wethouder zal de voortgang van het rapport 'Wervende woonmilieus' onderzoeken.*

In de bijlage vindt u de raadsbrief van januari 2019 waarin we hebben geïnformeerd over de voortgang (per abuis staat de datum van de raadsbrief op januari 2018, deze is echter van januari 2019). In 2019 zijn er daarna nog 13 woningen toegevoegd in Arnhem boven de € 500.000.

2. De wethouder zal onderzoeken hoe het komt dat Woon2018 en het rapport van Companen verschillen in woningbehoefte laten zien.

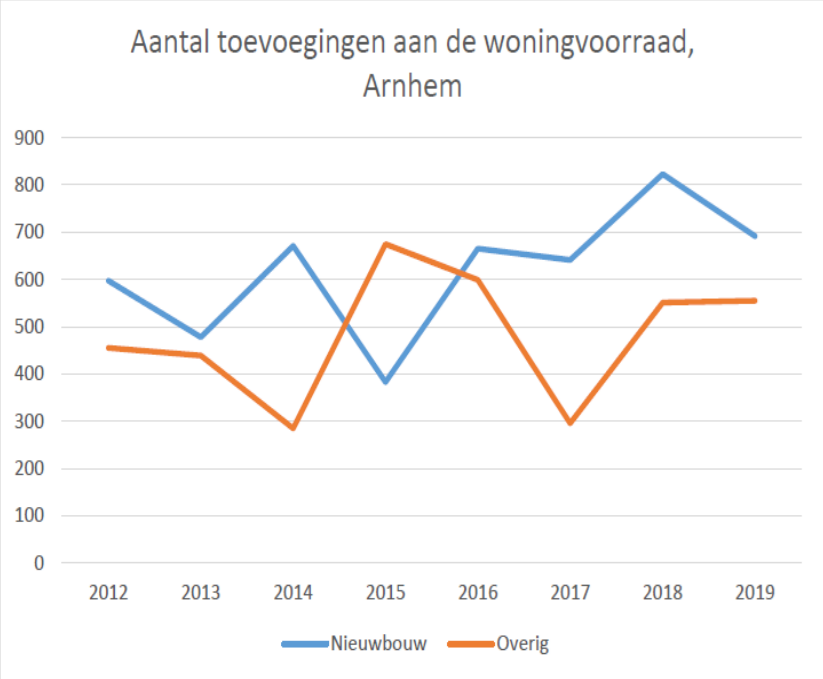
WoON 2018 is een enquêteonderzoek en geeft inzicht in woonwensen en woonbeleving van Nederlandse huishoudens in het jaar 2018. In WoON2018 wordt gevraagd naar de gewenste woning van personen die geneigd zijn te verhuizen. Vooral bij gezinnen met kinderen en stellen tot 65 jaar blijkt de wens vaak een eengezinswoning (cq. grondgebonden) woning te zijn. Dit is een landelijk beeld van de gewenste woning.

Het regionale Woningmarktonderzoek gebruikt onder andere WoON2018 om berekeningen te doen voor de vraag en aanbod in de toekomst. Deze wordt in het onderzoek gecombineerd met de prognose van de Provincie Gelderland o.b.v. Primos prognose. Deze prognose brengt demografische ontwikkelingen voor de komende jaren in beeld. Uit de prognose blijkt dat Arnhem vooral groeit met eenpersoonshuishoudens. Eenpersoonshuishoudens hebben vaker behoefte aan appartementen. Companen gaat uit van een toename van deze eenpersoonshuishoudens in Arnhem de komende jaren, waardoor de behoefte naar appartementen ook toe zal nemen.

3. **De wethouder zal de raad schriftelijk informeren over de woningbouwproductie van de laatste 8 jaar.**

Onderstaande tabel en grafiek geven het aantal toevoegingen in woningen in de Arnhemse woningvoorraad weer. Zowel in de nieuwbouw als in de overige categorie (transformatie en woningsplitsing). Bron: CBS/BAG, 2019 voorlopige cijfers.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nieuwbouw	597	478	671	383	665	641	823	692	.
Overig	455	439	285	675	599	296	551	555	.
Totale woningvoorraad per 1-1	69.605	70.571	71.114	71.962	72.711	73.640	74.416	75.632	76.787

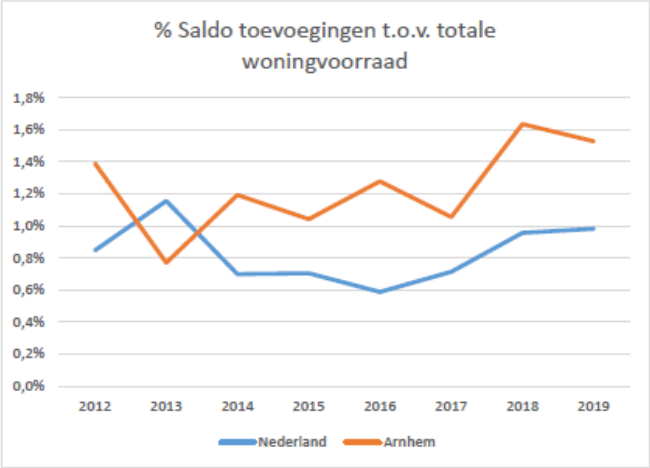
Verdeling toevoegingen naar eigendom

	woningvoorraad totaal	woningen koop	woningen corporatie bezit	woningen overige verhuur	woningen onbekend
2012	69.900	29.560	26.040	12.220	2.070
2013	70.550	30.940	26.300	11.680	1.630
2014	71.110	30.860	26.880	12.180	1.200
2015	71.960	31.440	27.600	11.860	1.070
2016	72.710	31.540	27.460	12.380	1.330
2017	73.640	31.690	26.320	14.570	1.070
2018	74.420	31.920	26.440	15.120	940
2019	75.630	31.990	26.470	16.420	740

Ten opzichte van de totale woningvoorraad in Arnhem en in Nederland is de woningvoorraad de afgelopen 8 jaar met de volgende percentages per jaar gegroeid:

Tabel 4. Percentage saldo toevoegingen t.o.v. totale woningvoorraad (bron: CBS/BAG, 2019 voorlopige cijfers)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nederland	0,8%	1,2%	0,7%	0,7%	0,6%	0,7%	1,0%	1,0%
Arnhem	1,4%	0,8%	1,2%	1,0%	1,3%	1,1%	1,6%	1,5%

Memo

Datum : 13 maart 2020

Aan : Raadsleden

Van : Ronald Paping

Betreft : Toezeggingen bij M1 Plan van aanpak woningbouwontwikkeling

653. Kan de wethouder aangeven hoeveel extra woningen er dankzij punt 2.1 (aanpassing Grex) worden gerealiseerd?:

78 extra sociale woningen in Schuytgraaf.
De totale kosten voor de toevoeging vallen uiteen in:
Ca. 1,3 miljoen minder opbrengsten
Ca. 0,2 miljoen extra kosten (onder andere meer openbare ruimte inrichten doordat bij sociale woningbouw parkeren in de openbare ruimte wordt opgelost).

Kan de wethouder aangeven of het hierbij gaat om hoofdzakelijk die woningen waar aantoonbaar meer behoefte is, namelijk om sociale huurwoningen voor één- en tweepersoonshuishoudens?

Ja, De corporaties hebben met name (maar niet enkel) behoefte om woningen voor 1 en 2 persoonshuishoudens bij te bouwen.

654. Verschil staat van de stad en woonbehoefte-onderzoek Companen, met name groei en achteruitgang koop/huur en andersom

De achterliggende data van Companen komen van het CBS. Het CBS schat eigendom op basis van een koppeling tussen de Basisregistratie Kadaster, Basisregistratie Personen, WOZ-gegevens en gegevens van de Autoriteit Woningcorporaties. Voor de Staat van de Stad doet de gemeente Arnhem ook een soortgelijke schatting, met name om ook informatie op wijk- en buurtniveau te verkrijgen. De verschillen in de aantallen en percentages woningeigendom worden verklaard door verschillen in de schattingsmethodiek van het CBS en die van de gemeente Arnhem. We zien daarin grote verschillen. We gaan dit zo snel mogelijk nader onderzoeken.

655. Wat is er gebouwd in de koop, huur etc in 2018, 2019 en hoe zit dit in de nabije harde plancapaciteit?

In onderstaande tabel staat het aantal toevoegingen per categorie

woningen - Gemeente Arnhem		
	2018	**2019**
voorraad begin periode (1 januari)	74417	75632
toevoeging door nieuwbouw	823	
toevoeging overig	551	
onttrekking door sloop	122	
onttrekking overig	52	
saldo toevoegingen - onttrekkingen	1200	1155
administratieve correcties	15	
voorraad einde periode (31 december)	75632	76787

Voorraad woningen naar eigendom (bron: CBS)						
Jaar (per 1-1)	Totale woningvoorraad per	Koopwoningen	Corporatiebezit	Overige verh	Eigendom onbekend	
2018	74.416	32.363	27.043	14.335	675	
2019	75.632	33.134	27.180	14.757	561	
	1216	771	137	422	-114	

Wat betreft de analyse van de harde plancapaciteit hebben we in het PvA woningbouwontwikkeling onderstaande inschatting gegeven van huur en koop (gebaseerd op de planningslijst 1 maart 2019) met daarbij de opmerking dat deze cijfers regelmatig wijzigen. In de bestemmingsplannen en anterieure overeenkomsten van de meeste bestaande projecten in de harde plancapaciteit zijn geen afspraken gemaakt over de programmering in huur en koop. Ontwikkelaars en beleggers kunnen de programmering in de ontwikkeling van de plannen daarom wijzigen.

Harde plancapaciteit

Harde plancapaciteit zijn ruimtelijke projecten waarvoor reeds een bestemmingsplan is vastgesteld, een anterieure of ontwikkelovereenkomst is afgesloten, door de gemeente of marktpartij reeds een tender is gestart.

	Huur				Koop			
Totaal	sociaal	Midden	Duur	Onbekend	Goedkoop	Midden	Duur	Onbekend
6335	1460	1110	340	560	130	2410	250	75

Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling gaat over beschikbaarheid van voldoende woningen in de juiste categoriën in Arnhem de komende jaren. Het vergt een inspanning om samen met ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderszijds aansluit bij het huidige beleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. Bij de uitvoering van dit plan gelden de vigerende beleidsregels voor ruimtelijke ordening (structuurvisie, hoogbouwbeleid etc.). De omgevingsvisie, die momenteel wordt opgesteld en natuurlijk een raadsbesluit vergt, legt deze regels actueel vast.

Daarnaast geldt dat de zeggenschap van de raad over de projecten niet wijzigt: projecten op gemeentegrond vragen een grondexploitatie, die altijd door de raad wordt vastgesteld. Hierin ligt de programmering vast. Projecten van derden die een bestemmingsplanwijziging vragen, worden altijd aan de raad voorgelegd. Projecten die geen bestemmingsplanwijziging vragen en niet op gemeentegrond liggen, vragen geen gemeentelijke besluitvorming. Ook geen collegebesluit. Daarop heeft de gemeente geen andere invloed dan dat bouwaanvragen moeten voldoen aan vigerend bestemmingsplan en overige wet- en regelgeving.

W*at kost het de gemeente als we 30% sociale huur invoeren. En wat als we andere percentages hanteren?*
Dit is afhankelijk van de concrete situatie per project. Is de grond niet van de gemeente, dan landen de kosten niet bij de gemeente. Als de grond van de gemeente is, zijn de kosten afhankelijk van de vraag wat anders op deze locatie gebouwd zou worden, dus waarmee we vergelijken. Is dat een rijtjeswoning, een tweekapper of een vrijstaande woning. En in welke wijk is dat. Grondprijzen voor verschillende locaties en verschillende programma's zijn verschillend. Daarnaast wordt bij een rijtjeswoning ook boven de €200.000, uitgegaan van parkeren in openbaar gebied (en daarmee niet-uitgeefbare grond en inrichtingskosten). Bij een tweekapper op eigen terrein. Afhankelijk van de situatie waarmee sociale huur vergeleken wordt, levert dit daarmee andere verschillen op.

Ter indicatie hieronder de grondprijzen uit de grondprijzenbrief:

	Vaste kavelprijs	Oppervlak**
Grondgebonden woning	**€ 29.500**	**120 m² kavel**
Gestapelde woning	**€ 22.500**	**115 m² BVO**

Omgerekend is de grondprijs voor een grondgebonden sociale huurwoning daarmee ongeveer €246,-/m2 en ongeveer €196,-/m2 BVO voor een gestapelde woning.

	Dure wijken		Middeldure wijken		Betaalbare wijken	
	Min.	Max.	Min.	Max.	Min.	Max.
Rijwoning	€ 400	€ 800	€ 300	€ 500	€ 250	€ 400
2^1-kap-woning	€ 400	€ 700	€ 300	€ 500	€ 250	€ 375
Vrijstaand	€ 400	€ 550	€ 300	€ 450	€ 225	€ 350
Appartement	€ 350	€ 700	€ 250	€ 500	€ 250	€ 400
	Centrum Saksen Weimar		Schuytgraaf Rijkerswoerd		Malburgen Presikhaaf	

Vragen nav antwoord 653 toezeggingen brief 13 maart 2020

1. Waarom is besloten de grex bij schuitgraaf te veranderen en daar nu sociale (huur) woningen te realiseren?

Zoals op pagina 19 van het plan van aanpak is toegelicht, is er één vastgestelde eigen grondexploitatie waarin actief sturen op het programma nog mogelijk is. Dit om 30% sociale huur in het project te realiseren.

2. Ik ga ervan uit dat dit is omdat anders de ten minste 30% sociale huurwoningen lastig haalbaar is. Klopt die aanname?

Dat is juist, zoals in de voetnoot van het plan van aanpak op pagina 19 als volgt toegelicht:
In de huidige GREX is conform bestemmingsplan financieel rekening gehouden met 28% sociale woningbouw in geheel Schuytgraaf. Over het gerealiseerde programma t/m 2018 is dit percentage gerealiseerd. Een deel van de resterende productie per 1-1-2019 zal omgezet moeten worden van martkwoningen naar sociale huurwoningen, om het percentage sociale huur van 28% naar 30% te krijgen. Genoemd bedrag gaat uit van 30% sociale huur over het restant van de te verkopen gronden in Schuytgraaf (per 1-1-2019)

3. Als dat juist is ontvang ik graag het overzicht/ berekening waarmee geconstateerd is dat deze maatregelen nodig.

Stand van zaken per 1-1-2019: percentage sociale woningbouw: 28%
Wijziging om over de resterende productie 30% sociale huur te realiseren: 78 woningen toevoegen.

Vraag nav antwoord 654 toezeggingen brief 13 maart 2020

4. Goed dat de grote verschillen worden onderzocht. Wel zou ik reeds een door de door mij in de raadskamer genoemde cijfers bevestigd zien. Klopt het dat sinds 2015 het percentage koopwoningen met 1,4% is gedaald en dat het aantal huurhuizen met 1,9 is toegenomen?

We nemen aan dat hier procentpunten in plaats van percentages worden bedoeld ('het aandeel koopwoningen is met 1,4 procentpunt gedaald'). Dit kunnen we zo niet zeggen. Beide getallen zijn schattingen. Hierbij gaat het onder andere om de definitie van een koopwoning. Wanneer bijvoorbeeld iemand twee koopwoningen heeft en een daarvan verhuurd, is een van de woningen een huurwoning geworden. Binnen de gemeente Arnhem maken we hiervan een inschatting op basis van achternaamcontrole in de BAG (Basisadministratie Gebouwen), de WOZ en gegevens van de grootste woningcorporaties. Het CBS maakt weer een andere inschatting. Zo kan het zijn dat het ene jaar een woning als koopwoning is meegenomen en het andere jaar als huurwoning. Overigens zijn zowel volgens de schattingen van de gemeente als die van het CBS het aantal koop- en huurwoningen sinds 2015 toegenomen. (Hierbij geeft het CBS een sterkere stijging in het aantal koopwoningen en de gemeentelijke schatting een sterkere stijging in overige verhuur).

Vragen nav antwoord 655 toezeggingen brief 13 maart 2020 en de nog uitstaande technische vragen.

- In welke jaartallen worden bovenstaande gerealiseerd?
- In de aantallen van 2018 (die in de artikel 44 antwoorden staan over de prestate afspraken) wordt benoemd dat er 30 coöperatie woningen bijgekomen en 1300 overige huur. Hoeveel van die 1300 is de huurprijs onder de 720 euro en valt dus in de definitie sociale huur? Zijn dat er 100, 200 of meer bij benadering?
- Wat is er in bovenstaande verdeling al in 2019 gerealiseerd?

De getallen zijn een optelsom uit de stad en kunnen niet een op een vertaald worden naar een jaar. We kijken per jaar hoe de verdeling in de stad is. Getallen zijn niet per definitie nieuwbouwtoevoegingen, maar ook wijzigingen in de bestaande woningvoorraad. Bovendien kan een nieuwbouwwoningen als koop worden gerealiseerd maar het jaar daarop worden doorverhuurd. Wat betreft de particuliere huur hebben we geen inzicht in de huurstelling

In brief van 13 maart 2020 staat onderstaande tabel:

Voorraad woningen naar eigendom (bron: CBS)					
Jaar (per 1-1)	Totale woningvoorraad per	Koopwoningen	Corporatiebezit	Overige verh	Eigendom onbekend
2018	74.416	32.363	27.043	14.335	675
2019	75.632	33.134	27.180	14.757	561
	1216	771	137	422	-114

Deze komt NIET overeen met de tabel in de artikel 44 antwoorden van 21 januari

Woningen - Gemeente	Per 1-1-2018	per1-1-2019
woningvoorraad totaal	74420	75630
Ontwikkeling ten opzicht van vorig jaar	780	1210
woningen koop	31920	31990
woningen corporatie bezit	26440	26470
woningen overige verhuur	15120	16420
woningen onbekend	940	740

Zo is vooral de toename/ aantal “Woningen overige huur” flink lager.

5. Waarom en welke is (het meest) juist?

Zie antwoord hierboven bij vraag 4.

6. Hoeveel van de in 2018 toegevoegde ‘woningen overige verhuur’ een huur (ruim) onder de liberalisatie grens?

Daar hebben we geen gegevens van. Om hier inzicht in te krijgen zouden we alle particuliere verhuurders in de stad moet bevragen op de huren die ze per woning vragen en dat jaarlijks doen.

7. Ik ontvang graag een gelijk overzicht de realisatie over/in 2019.
8. Inclusief het aantal ‘woningen overige verhuur’ die (ruim) onder de liberalisatie grens vallen.

Een overzicht waarin de eigendomssituatie over 2019 (corporatie, koop, huur) is verwerkt kan in mei van dit jaar geleverd worden. We hebben nu alleen de cijfers van 2018.

Op dit moment weten we alleen het aantal totale toevoegingen in de stad.

Onderstaande tabel staat in het plan en in de brief van 13 maart.

Harde plancapaciteit

Harde plancapaciteit zijn ruimtelijke projecten waarvoor reeds een bestemmingsplan is vastgesteld, een anterieure of ontwikkelovereenkomst is afgesloten, door de gemeente of marktpartij reeds een tender is gestart.

	Huur				Koop			
Totaal	sociaal	Midden	Duur	Onbekend	Goedkoop	Midden	Duur	Onbekend
6335	1460	1110	340	560	130	2410	250	75

Mijn technische vraag was een nadere uitwerking.

9. Wat kunnen we in redelijkheid in welk jaar/periode verwachten?
10. Met andere woorden: wat (socail, koop, …) bouwen we in 2020, 2021, 2022 en 2023?

Note 1: de redeneren waarom het tzt net iets anders kan uit pakken dan gepland is begrijpelijk maar een inschatting is wel de basis voor de sturing.

Arnhem kent een planningslijst van nieuwbouwontwikkelingen die in maart 2019 is geactualiseerd en toegevoegd aan het plan van aanpak woningbouwontwikkeling. Deze lijst loopt door tot 2028 waarin het overgrote deel van de woningen staan geprogrammeerd tot 2025. Zoals in het Plan van Aanpak vermeld is anders dan een planningslijst met aantallen doet vermoeden deze een 'vloeibaar' document, dat dagelijks verandert. De lijst geeft hooguit een globale inschatting over het totaal en een globale inschatting over de verdeling sociale huur, particuliere huur en koop zoals we hierboven in de tabel hebben weergegeven. Iedere verdeling naar jaartal zou een grove inschatting zijn. Naast dat we in Arnhem woningen toevoegen verandert de eigendomsverhouding van de bestaande bouw dagelijks zoals bij vraag 4 beschreven.

In aanvulling op mijn eerste vraag (– waarom de grex in schuygraaf is omgezet) en bovenstaande tabel:

11. Zijn er nog meer grex veranderingen te verwachten en zo ja wanneer?

Zoals op pagina 19 van het plan van aanpak is opgenomen, zijn er geen andere vastgestelde grondexploitaties waarin deze maatregel effect heeft. Dit omdat hier ofwel geen sturing meer mogelijk is (contracten reeds gesloten) ofwel omdat de opgave van 30% sociale huur reeds verwerkt is.
Voor nieuw vast te stellen grondexploitaties kan dit wel effect hebben. Hierop ziet het voorgestelde vereveningsfonds. Hierover is telkens per vast te stellen grondexploitatie een raadsbesluit nodig.

- Is er een uitgewerkte visie op bouwhoogten en waar we wat willen?

Structuurvisie is vigerend beleid, daarin staan kaders voor hoogbouw.

- 20% van onze bevolking zijn 65 plussers (alleen en als koppel). Weten wij wat zij qua woning wensen? Companen stelt: appartementen, maar is dit onderzocht?

Hiertoe doen we dit jaar een doelgroepenonderzoek.

- We hebben maar 1% seniorenwoningen. Hoe veel komen erbij? Of is dit nog onbekend.

Ik heb het woonbehoefte onderzoek bekeken en kan deze 1% nergens vinden.

- Hoe integraal gaan we kijken naar de komende bouwopgaven en de samenhang met groen, gezondheid, beweging, buiten spelen, sociale cohesie, etc?

Dit doen we uiteraard in ieder project dat we voorleggen aan de raad integraal en in de omgevingsvisie.

- De alleenwonenden zijn een hoog percentage, doch het zijn geheel verschillende groepen. In de cijfers wordt een onderscheid gemaakt tussen eenouder gezinnen en alleen wonenden. Toch zijn er onder deze laatste groep velen die bijvoorbeeld in het weekend hun kinderen hebben en dus geheel andere woonwensen hebben dan een ‘gewone’ allenwonende. Kennen we cijfers en behoeften?

Alleenwonenden zijn mensen die alleen wonen zonder kinderen. Alleenwonenden met in het weekend kinderen scharen we onder gezinnen. Daarnaast gaat wonen niet alleen over wat mensen willen maar ook wat ze kunnen. Woningbehoefte wordt onder andere bepaalt door de betaalbaarheid van een woning.

Overzicht vragen en antwoorden m.b.t. Raadsvoorstel **"Plan van aanpak Woningbouwontwikkeling"**, welke via ambtelijk apparaat schriftelijk zijn gesteld en via de griffie zijn ingediend

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
1.	Arnhem Centraal	**Vraag:** In de factsheet staat wij maar 1 % seniorenwoningen hebben. *Wat zijn in deze definitie 'seniorenwoningen' en welke kwaliteit hebben zij?* Antwoord: Dit is een technische vraag voor Companen.
1.1	Arnhem Centraal	**Vervolgvraag:** Opmerkelijk antwoord. Mag ik aannemen dat deze vraag gewoon beantwoord wordt? Dat men ervoor zorgt dat deze info bij onze fractie komt? Antwoord: Navraag bij Companen geeft het volgende antwoord: Onder seniorenwoningen vallen zowel grondgebonden woningen als appartementen met een label voor bejaarden in de WOZ-registratie. Het gaat bijvoorbeeld om aanleunwoningen, vrijstaande bejaarden bungalow, bejaarden patiowoningen, bejaarden flatwoningen, bejaarden appartementen etc.
2.	Arnhem Centraal	**Vraag:** *Is bekend welke behoeften onder senioren leven qua woning, zodat we datgene kunnen bouwen wat hen uit grote gezinswoningen doet verhuizen?* Antwoord: Hiertoe doen we dit jaar een doelgroepenonderzoek.
2.2	Arnhem Centraal	**Vervolgvraag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Wat zijn de uitgangspunten van dat onderzoek? Wat wordt zo ongeveer gevraagd aan welke doelgroepen? Antwoord: Het doelgroepenonderzoek bestaat uit twee delen: voor de eerste fase verzamelt en analyseert Companen alle mogelijke informatie vanuit gemeentelijke systemen, CBS, landelijke onderzoeken ed. Om tot een prognose van de huisvestingsopgave te komen tot aan 2040; naast diverse zorgdoelgroepen worden verschillende leeftijdsgroepen (65+, 75+, 85+) voor ouderen onderscheiden. Specifiek voor (toekomstige) ouderen is gevraagd om in het onderzoek in te gaan op verschillende (innovatieve) woonvormen en de kwaliteiten die hen aantrekkelijk maken. In de tweede fase van het onderzoek zal de huisvestingsopgave worden besproken met stakeholders zoals zorgaanbieders, corporaties, doelgroepen, hun vertegenwoordigende organisaties ed. om deze te kunnen afzetten tegen het huidige (zorg)woningaanbod.
3.	Arnhem Centraal	**Vraag:** 3 Er gaan veel goedkope huurwoningen gebouwd worden. *In welke wijken staan zij gepland?* Antwoord: Uitgangspunt is 30% sociale huurwoningen over de zachte plancapaciteit over de hele stad. Dus in alle wijken waar ontwikkelingen gepland zijn, wordt naar verwachting sociale huur toegevoegd. Een paar grotere voorbeelden zijn de HES, Akzo, Schuytgraaf en het Dorp. Maar ook Coehoorn, Malburgen Nijmeegseweg en Presikhaaf Houtmanstraat zijn voorbeelden
4.	Arnhem Centraal	**Vraag:** De stad is ook gebaat bij economisch sterke inwoners. *Hoe zorgen we ervoor dat zij aantrekkelijk kunnen wonen in de toekomst?* Antwoord Voor alle doelgroepen wordt de komende jaren gebouwd. In een raadsbrief van januari 2019 over wervende woonmilieus waarin we hebben geïnformeerd over de voortgang van woningen in het hogere koopsegment (per abuis staat de datum van de raadsbrief op januari 2018, deze is echter van januari 2019). In 2019 zijn

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		er daarna nog 13 woningen toegevoegd in Arnhem boven de € 500.000.
5.	Arnhem Centraal	**Inleiding:** Verschil onderzoek Woon 2018 en woonbehoefte-onderzoek Companen mbt de woonbehoeften: volgens Woon 2018 willen ook 1 persoonshuishoudens vaak een grondgebonden woning. Het onderzoek: Woonwensen van eenpersoonshuishoudens van december 2015: Een buitenruimte wordt door vrijwel alle respondenten als noodzakelijk gezien. Vrij uitzicht is zeer gewild, maar ook als er geen mooi uitzicht is wil men een balkon of tuin(tje). De alleenstaanden gebruiken de buitenruimte om te ontspannen, te eten en te drinken, de was op te hangen en te klussen. De respondenten willen niet heel lang 'alleen' in een minder goede buurt wonen. Alleenstaanden houden niet van het idee van 'klein wonen'. De psychologische grens ligt op 65 m². **Vraag:** *Kent de wethouder dit onderzoek en in welke mate wil hij de resultaten meenemen in de komende bouwplannen?* Antwoord: Ja, de wethouder kent dit onderzoek. Wij baseren ons op het regionaal toegespitste onderzoek van Companen. Bovendien, er wordt relatief weinig woningbouw kleiner dan 65m2 toegevoegd in Arnhem
6.	Arnhem Centraal	**Inleiding:** Hoogbouw is een onderwerp dat veel oproept. Hele hoge hoogbouw is duur door de vele veiligheidsmaatregelen. De branchevereniging voor ontwikkelaars en bouwondernemers stelt dat de meeste mensen een woning met tuintje willen. Kortom: hoogbouw is een complex onderwerp. In de structuurvisie 2020-2040 staat: In de bovengrond verdient hoogbouw apart aandacht. Ook hier is het beleid met betrekking tot hoogbouw niet neergelegd in een uitgewerkt eindbeeld maar verwoord aan de hand van principes; geen beleidskaart, wel zes principes voor hoogbouw (2.11). **Vraag:** *: Blijven deze principes gehandhaafd?* Antwoord Dit vindt een plek in de nieuwe omgevingsvisie. Zolang deze er niet is, is de structuurvisie leidend. Daarin staan de kaders voor hoogbouw.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
7.	D66	**Vraag:** Waar in het plan kunnen wij de gevolgen van de in dit plan geformuleerde ambities vinden voor de sociale woningbouw? <u>Antwoord</u> In hoofdstuk 5. Meer specifiek in hoofdstuk 5.2 Oplossen mismatch betaalbare woningen en hoofdstuk 5.4 financiële consequenties.
8.	D66	**Vraag:** Waar in het plan kunnen wij de gevolgen van de in dit plan geformuleerde ambities vinden voor de woningmarkt als geheel? <u>Antwoord</u> In hoofdstuk 5, waarbij hoofdstuk 5.1 gaat over de totale voorraad en het doorprogrammeren en versnellen, hoofdstuk 5.2 over de mismatch in de betaalbare woningen en hoofdstuk 5.4 over de financiële consequenties.
9.	D66	**Vraag:** Waar in het plan kunnen wij de gevolgen van de in dit plan geformuleerde ambities vinden voor de woningbouwproductie? <u>Antwoord</u> In hoofdstuk 4 vind u de geformuleerde conclusies en ambities, in hoofdstuk 5 de maatregelen en in hoofdstuk 6 welke uitwerking moet plaatsvinden.
10.	D66	**Vraag:** Waar in het plan kunnen wij de gevolgen van de in dit plan geformuleerde ambities vinden voor de corporaties en de bestaande voorraad sociale huurwoningen? <u>Antwoord</u>

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Zie vraag 9, waarbij de paragrafen 4.2 en 5.2 meer specifiek ingaan op de sociale huursector en in hoofdstuk 6 een aantal maatregelen staan, en in hoofdstuk 6 een aantal maatregelen staan die betrekking hebben op de sociale huursector, zoals de doelgroepenverordening en planologische maatregelen, maar ook bijvoorbeeld de prestatieafspraken.
11.	D66	**Vraag:** Waar in het plan kunnen wij de gevolgen van de in dit plan geformuleerde ambities vinden voor de gemeentefinanciën? Antwoord In hoofdstuk 5, meer specifiek in paragraf 5.4 financiële consequenties.
12.	D66	**Vraag:** Waar in het plan kunnen wij de analyse van reeds te verwachten woningbouwproductie door marktpartijen en corporaties vinden? Antwoord In paragraaf 3.2 Geplande toevoegingen en in de planningslijst, bijlage bij het stuk.
13.	D66	**Vraag:** Waar in het plan kunnen wij de onderbouwde aandacht voor betaalbare koop en middenhuur vinden? Antwoord In paragraaf 4.2 onder de subkopjes "middenhuur" en "goedkope koop", in paragraaf 5.2 onder de subkopjes "meer woningen voor middenhuur en betaalbare koop in de toekomst" en "onderzoeken mogelijkheden stimuleren goedkope koop" en in paragraaf 6.2 onder de diverse maatregelen
14.	GroenLinks	**Vraag:** In het woningbehoefteonderzoek wordt gerekend met een welvaartsgroei van 0,4%. Een welvaartsgroei van 0% zou leiden tot een behoefte van 2600 extra huurwoningen. Uit een eerdere technische navraag bij Companen bleek dat bij een welvaartdaling van 0,4% er een behoefte van bijna 4000 extra huurwoningen op zou treden. Dat waren de getallen van enkele maanden geleden. Inmiddels weten we wel beter. De Coronacrisis hakt

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		erin. We krijgen berichten dat deze crisis de grootste crisis sinds de jaren ’30 zou kunnen zijn, voorzien van enorme economische achteruitgang. De welvaartsdaling zal naar verwachting nog vele malen groter zijn dan de reeds berekende 0,4%. Hoe speelt de wethouder in op deze vernieuwde omstandigheden? Zijn de cijfers van Companen nog up-to-date? Biedt dit PvA voldoende mogelijkheden om flexibel met deze nieuwe situatie om te gaan? <u>Antwoord</u> Op bladzijde 5 van het PvA staan de behoeftecijfers voor toevoeging sociale woningen benoemd in Arnhem. Tot 2030 +/- 670 woningen bij een welvaartsgroei van 0,4% en bij een welvaartgroei van 0% verdubbeld deze vraag. Door minimaal 30% sociale huurwoningen toe te voegen in de zachte plancapaciteit voegen we de komende jaren voldoende woningen toe om aan deze vraag te voldoen. Of dit uiteindelijk voldoende is of dat herijking van maatregelen nodig is moet blijken uit de monitoring die we op bladzijde 18 in het plan benoemen.
15.	GroenLinks	**Vraag:** In hoofdstuk 6 van het Plan van Aanpak staan verschillende activiteiten genoemd. Besluitvorming over dit onderwerp laat, mede door de coronacrisis, vrij lang op zich wachten. Wat zijn de gevolgen van deze vertraging op de in dit hoofdstuk genoemde planningen? <u>Antwoord</u> Zolang geen besluitvorming heeft plaatsgevonden, kunnen de voorgestelde maatregelen en acties zich niet vertalen in resultaten.
16.	AOP	**Vraag:** In het raadvoorstel, inleiding, staat onder meer "biedt het college in december een plan van aanpak ...." Wij nemen aan dat het om december 2019 gaat. Is dat correct. Het zou aanbeveling verdienen dat voortaan altijd het jaartal wordt genoemd. De fractie Arnhemse Ouderen Partij vindt het voorliggende plan te weinig ambitieus. Waarom doet het college niet de suggestie dat ook particuliere investeerders van harte zijn uitgenodigd

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		om woningen te bouwen? Recent werden wij als raadsleden benaderd door een particulier die in korte tijd "tijdelijke woningen" nabij de Rijnhal wilde realiseren. Indachtig de tijdelijke woningen op 't Alteveer - die daar al tijdelijk zijn sinds jaren '40 en waar mensen nog steeds met plezier wonen - is tijdelijkheid maar betrekkelijk. Wij begrepen dat die projectontwikkelaar is "afgescheept" en niet eens door één wethouder is ontvangen, omdat naar verluid het door de projectontwikkelaar beoogde terrein niet beschikbaar was. **Waarom heeft het college deze projectontwikkelaar niet ontvangen en met hem bekeken of elders in Arnhem het plan - buiten belasting van de gemeentelijke schatkist en zonder gemeentelijk risico - te realiseren is?** Antwoord Het initiatief voor tijdelijke woningen is met wethouder de Vroome gedeeld. We hebben geconstateerd dat op deze plek op deze schaal een permanente ontwikkeling meer gewenst is dan een tijdelijk initiatief. Om de ondernemer daar helderheid over te geven, hebben we die constatering per telefoon en mail teruggekoppeld. Op die mail hebben we vervolgens geen rechtstreekse reactie meer ontvangen.
17.	AOP	**Vraag:** Realiseert het college zich dat met het voorliggende plan niet substantieel wordt ingezet om binnen vijf á zes jaar het woningtekort voor in de sociale huursector te stoppen? Antwoord Nee, het college deelt deze visie niet
18.	AOP	**Vraag:** Acht het college zulks niet een taak van de gemeente om alle Arnhemmers een dak boven het hoofd te bieden? Antwoord Ja, daar ziet het plan van aanpak op. Overigens biedt de gemeente zelf geen woningen aan, zij creëert de omstandigheden waarin corporaties, beleggers en ontwikkelaars dit kunnen vormgeven.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
19.	VVD	**Vraag:** Kan het college voor aanvang van de M2 de raad een begrijpelijk en compleet overzicht sturen met daarin: alle toegevoegde/opgeleverde woningen in 2018, 2019 en de, zo goed als zeker te realiseren woningen in 2020, 2021 en 2022? We zien dit overzicht graag ook onderverdeeld in de verschillende segmenten. En dat bij de categorie sociale huur ook de huurwoningen van projectontwikkelaars, met een huur onder de liberalisatiegrens, worden meegeteld. Zo weten we (per categorie) waar we staan en wat we moeten doen om het vergezicht van Compaenen te realiseren. En welk mandaat en middelen we het college daarvoor moeten geven. <u>Antwoord</u> In de technische beantwoording (notitie 13 maart) is reeds ingegaan op de toegevoegde woningen in 2018 en 2019. Daarnaast is er als bijlage bij het PvA een planningslijst toegevoegd; de specifiek gevraagde gegevens voor 2020, 2021 en 2022 zijn niet bekend.
20.	VVD	**Vraag:** Op basis van welke cijfers en feiten het college bepaalt dat er in de Schuytgraaf anderhalf miljoen euro nodig is om de doelstelling van tenminste 30% sociale huur over de projecten (stadsbreed) te kunnen realiseren? <u>Antwoord</u> Omdat naar de overtuiging van het college in alle plannen waar nog gestuurd kan worden de komende jaren, gestuurd moet worden om tot 30% over de projecten te komen; dit in overeenstemming met het aangenomen amendement 19A65 (Aanvullende coalitieafspraken wonen) van GL, VVD, D66 en PVDA. De markt zal dit nooit in voldoende mate zelf op zal pakken zoals op bladzijde 13 van PvA staat beschreven.
21.	VVD	**Vraag:** In de stukken lopen de begrippen goedkope koop en sociale koop door elkaar heen. Voor de VVD fractie is goedkope koop een koop woning die bij oplevering onder de 200.000 dan wel

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		210.000 euro valt. Deze is dan betaalbaar en middels een NHG garantie veilig. Bij sociale koop, is dat diezelfde woning maar gelden er extra regels voor korte en lange termijn. Welke nageleefd en gecontroleerd moeten worden. In ruil daarvoor geeft de gemeenschap subsidie veelal in de vorm van grond korting. Zie het college dit ook zo en streeft zij er naar om in principe goedkope koop woningen te realiseren tenzij het niet anders kan? En kan zij, indien er enkele sociale koop projecten nodig zijn, nog voor aanvang van de stads akkoord gesprekken, aangeven waar, hoeveel en wat de gevolgen zijn voor alle betrokkenen? Antwoord Nee, het college ziet goedkope koop en sociale koop als hetzelfde. Dit is allemaal sociale koop tot 200.000, zoals ook opgenomen in de grondprijzenbrief. Nee, dit is locatie-afhankelijk en onderdeel van het gesprek
22.	PvdA	**Vraag:** In hoeverre kan er nog bijgestuurd worden in de harde plancapaciteit? De verdeling in deze plancapaciteit komt niet overeen met de vraag. Onder meer de 30% sociale woningbouw wordt in de harde plancapaciteit niet gerealiseerd. Ook met de wijziging in Schuytgraaf niet. Ook is er een grote mismatch bij de sociale koop. Antwoord Dit kan juridisch niet worden afgedwongen, dat is de essentie van de definitie harde plancapaciteit. Wel kan in gesprekken dit minnelijk overeengekomen worden, maar dat kost vaak geld.
23.	PvdA	**Vraag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Heeft het college een visie op de woningbouw bovenop de harde en zachte plancapaciteit? Om de ambities te halen zal uiteindelijk meer gebouwd moeten worden dan nu gepland? Antwoord Dat is juist. Er moet worden versneld én doorgeprogrammeerd, zoals in het PVA benoemd.
24.	PvdA	**Vraag:** In de woondeal zijn ook afspraken opgenomen over de leefbaarheid in Arnhem Oost. a. Wanneer worden daarvoor de eerste plannen gemaakt? b. Als betrokken partijen worden hier maatschappelijke organisaties en (semi) private partijen genoemd. Worden ook bewoners betrokken? c. Hoe neemt het college de gemeenteraad mee in deze plannen? Antwoord Op 4 maart heeft de Raad tijdens de behandeling van het PvA woningbouwontwikkeling besloten dat de woondeal geen onderdeel uitmaakt van de behandeling van het pva woningbouwontwikkeling.
25.	PvdA	**Vraag:** In de woondeal zijn ook percentages woningen opgenomen. Komen die overeen met de plannen zoals die in het plan van aanpak staan? Want deze gaan over de zachte plancapaciteit die in Arnhem redelijk beperkt is qua omvang? Antwoord De woondeal is geen onderdeel van de behandeling van het pva woningbouwontwikkeling. We weten daarnaast niet welke percentages in bovenstaande vraag worden bedoeld

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
26.	AOP	**Vraag:** Van uitgaande van gemeentegronden, kan de gemeente (door sturing van de Raad) lagere grondprijzen hanteren. Is dit het overwegen waard en kan gegarandeerd worden dat de ontwikkelaars dit niet verwerken in een verhoogde winstpercentage. Antwoord Elk jaar wordt de grondprijzenbrief door het college herzien. Uitgangspunt daarbij is een residuele berekening. Residuele grondwaarde berekening gaat uit van de VON-prijs of marktwaarde van de woning en neemt daarop in aftrek de kosten (stichtingskosten, btw en een redelijke winst voor betrokken partijen). De prijzen uit de grondprijzenbrief zijn daarmee marktconform. Er is daarom geen aanleiding om te denken dat lagere grondprijzen nodig zijn.
27.	SP	**Vraag:** De leden van de SP fractie hebben kennisgenomen van het raadsvoorstel 'plan van aanpak woningbouwontwikkeling' en de bijbehorende stukken. De leden van de SP fractie vragen zich af wat de waarde van dit voorstel nog is gezien de corona-crisis. Dit voorstel is gebaseerd op economische modellen. Een half procentpunt minder economische groei zou al leiden tot een enorme toename aan de behoefte sociale woningbouw. Het voorstel houdt daar geen rekening mee, terwijl de economische neergang als gevolg van corona zeer waarschijnlijk veel ernstiger zal zijn. Waarom heeft het college de raad niet verzocht het voorstel terug te mogen nemen om het te kunnen actualiseren? Acht het college het voorstel immuun voor corona? Antwoord In het plan van aanpak is opgenomen dat continu moet worden gemonitord (bladzijde 18 PvA). Laten we vooral nu aan de slag en het college komt uiteraard bij u terug als het PvA bijstelling behoeft.
27.1	SP	**Vervolgvraag:** Zou het college alsnog een beargumenteerd antwoord kunnen geven en in kunnen gaan op de gestelde

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		vraag, omdat deze cruciaal is in het kunnen beoordelen van de waarde van dit raadsvoorstel: De leden van de SP-fractie vragen zich af wat de waarde van dit voorstel nog is gezien de corona-crisis. Dit voorstel is gebaseerd op economische modellen. Een half procentpunt minder economische groei zou al leiden tot een enorme toename aan de behoefte sociale woningbouw. Het voorstel houdt daar geen rekening mee, terwijl de economische neergang als gevolg van corona zeer waarschijnlijk veel ernstiger zal zijn. a. Waarom heeft het college de raad niet verzocht het voorstel terug te mogen nemen om het te kunnen actualiseren? Antwoord: Het college gaat graag aan de slag gaat met het plan van aanpak woningbouwontwikkeling en zal, zoals beschreven in het plan van aanpak, monitoren wat onder andere de effecten zijn een economische neergang. Indien het PvA bijstelling behoeft komen we bij u terug. b. Acht het college het voorstel immuun voor corona Antwoord Nee, het voorstel houdt wel rekening met eventuele schommelingen. Mocht uit monitoring blijken dat dit niet voldoende is dan komen we bij u terug.
28.	SP	**Vraag:** De leden van de SP fractie hebben nog enkele vragen, maar willen vooraf benadrukken dat wonen een grondrecht is. De leden van de SP fractie zijn van mening dat iedereen in Arnhem zou moeten kunnen wonen in een huis waar hij of zij trots op kan zijn. Helaas is dit nog niet de praktijk. Arnhem kent een tekort aan fatsoenlijke, gezonde en betaalbare woningen. De SP vindt dat daar wat aan moet gebeuren. Nog veel Arnhemmers zijn afhankelijk van huizen waar ze niet goed in kunnen wonen. Zij wonen bijvoorbeeld in een schimmelwoning. Een derde van de kinderen in onze stad groeit op in een ziekmakende woning. Gelukkig nemen steeds meer huurders in onze stad daar geen genoegen

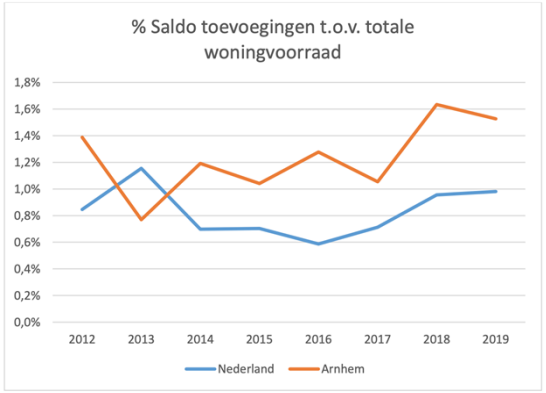
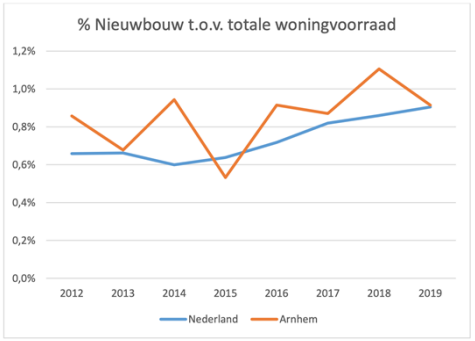
Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		meer mee en eisen zij dat hun woningen worden gerenoveerd tot gezonde woningen waar het fatsoenlijk wonen is. In Malburgen en Presikhaaf hebben deze acties op enkele plekken al geleid tot succes. De SP ondersteunt deze bewoners. De leden van de SP fractie zijn ook verheugd dat zij gemeenteraad en college hebben weten te overtuigen dat schimmelwoningen moeten worden aangepakt en dat dit (top) prioriteit heeft. Kan het college aangeven wat het raadsvoorstel betekent voor de aanpak van schimmelwoningen in onze stad? Op welke wijze wordt de aanpak van schimmelwoningen versterkt door dit voorstel? Kan het college garanderen dat het voorstel niet ten koste gaat van de aanpak van schimmelwoningen? <u>Antwoord</u> In de prestatieafspraken met de corporaties zijn afspraken gemaakt over de aanpak van schimmelwoningen. Wij hebben geen aanleiding te denken dat deze afspraken niet worden nagekomen
28.1	SP	**Vervolgvraag:** Zou het college alsnog een beargumenteerd antwoord kunnen geven op de gestelde vraag: De leden van de SP fractie hebben nog enkele vragen, maar willen vooraf benadrukken dat wonen een grondrecht is. De leden van de SP fractie zijn van mening dat iedereen in Arnhem zou moeten kunnen wonen in een huis waar hij of zij trots op kan zijn. Helaas is dit nog niet de praktijk. Arnhem kent een tekort aan fatsoenlijke, gezonde en betaalbare woningen. De SP vindt dat daar wat aan moet gebeuren. Nog veel Arnhemmers zijn afhankelijk van huizen waar ze niet goed in kunnen wonen. Zij wonen bijvoorbeeld in een schimmelwoning. Een derde van de kinderen in onze stad groeit op in een ziekmakende woning. Gelukkig nemen steeds meer huurders in onze stad daar geen genoegen meer mee en eisen zij dat hun woningen worden gerenoveerd tot gezonde woningen waar het fatsoenlijk wonen is. In Malburgen en Presikhaaf hebben deze acties op enkele plekken al geleid tot succes. De SP ondersteunt deze bewoners. De leden van de SP fractie zijn ook verheugd dat zij gemeenteraad en college hebben weten te

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		overtuigen dat schimmelwoningen moeten worden aangepakt en dat dit (top) prioriteit heeft. a. Kan het college aangeven wat het raadsvoorstel betekent voor de aanpak van schimmelwoningen in onze stad? b. Op welke wijze wordt de aanpak van schimmelwoningen versterkt door dit voorstel? c. Kan het college garanderen dat het voorstel niet ten koste gaat van de aanpak van schimmelwoningen? Antwoord Het PvA woningbouwontwikkeling gaat over ontwikkeling van nieuwe woningen in de stad die voldoen aan de kwaliteitseisen van het bouwbouwbesluit. Wat betreft de aanpak van schimmelwoningen in de bestaande woningvoorraad zijn prestatieafspraken met de corporaties gemaakt en is ook onderdeel van de woondealafspraken.
29.	SP	**Vraag:** Naast ongezonde woningen zijn er in onze stad ook nog te veel woningen in handen van huisjesmelkers die te veel huur vragen. Ook dit vraagt een goede aanpak. De SP heeft daarom in haar tegenbegroting al voorgesteld om extra inzet te doen op de aanpak van huisjesmelkers. Is het college in het licht van de corona-crisis alsnog bereid deze extra inzet te plegen? Wat mag de raad concreet van het college verwachten? Antwoord In het PvA Splitsing en verkamering dat momenteel in de Raad ligt doen we voorstellen over goed verhuurderschap en handhaving daarvan. Ook over de positie van de huurders doen we in dit PvA voorstellen.

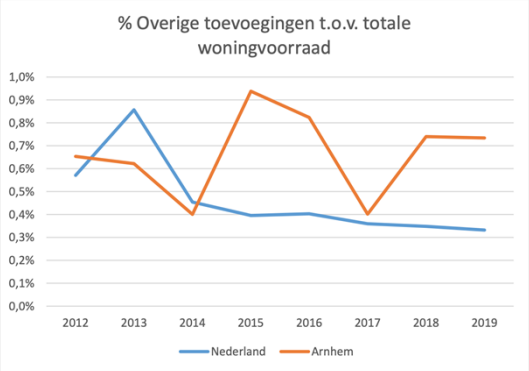
Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
29.1	SP	**Vervolgvraag:** a. Graag horen we van u op welke voorstellen uit het PvA Splitsing en verkamering u doelt om huisjesmelkers die teveel huur vragen aan te pakken? Het college doelt op 'actie 2: goed verhuurderschap/excessen op de huurmarkt' uit het 'PvA: Woningsplitsing en Verkamering'. Bij de gebundelde vragen en antwoorden ten behoeve van de 1e meningsvormende ronde over dit onderwerp gaan vragen 12,26,49 en 55 over huisjesmelkers. We verwijzen u naar het genoemde Plan van Aanpak en de antwoorden bij de hiervoor genoemde vragen. In 2016 is al in opdracht van de gemeente door het Huurdershuis al een meldpunt opgericht (huurdersbalie.nl/huisjesmelkers). Dit meldpunt willen we uitbreiden. Het Huurdershuis ontvangt subsidie van de gemeente en adviseert huurders als zij problemen ervaren met hun verhuurder. We zijn aan het verkennen hoe huurders meer vanuit een actieve rol (echt met de huurder op stap) kunnen worden bijgestaan, in plaats van een (hoofdzakelijk) adviserende rol. b. Graag horen wij ook op welke manier deze voorstellen nog voldoen of dienen te worden aangepast in het licht van de coronacrisis. Acht het college deze genoemde voorstellen uit de PvA Splitsing en Verkamering coronaproof? Antwoord De voorstellen voldoen nog en hoeven niet te worden aangepast.
30.	SP	**Vraag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Ook hebben de leden van de SP voorgesteld om de lokale lasten voor huurders te verlagen en die van huisjesmelkers te verhogen. Het collegebeleid is op dit moment precies andersom. Is het college -gezien de gevolgen van de corona-crisis- bereid haar beleid aan te passen? Welke resultaten mag de raad daarvan verwachten? Antwoord Dit is geen vraag in het kader van het PvA Woningbouwontwikkeling.
30.1	SP	**Vervolgvraag:** Zou het college alsnog antwoord kunnen geven op de vraag: Ook hebben de leden van de SP voorgesteld om de lokale lasten voor huurders te verlagen en die van huisjesmelkers te verhogen. Het collegebeleid is op dit moment precies andersom. Is het college -gezien de gevolgen van de corona-crisis- bereid haar beleid aan te passen? Welke resultaten mag de raad daarvan verwachten? Antwoord Dit is geen vraag in het kader van het PvA Woningbouwontwikkeling.
31.	SP	**Vraag:** Met het aanpakken van ongezonde woningen en huisjesmelkers en eerlijkere lokale lasten zijn we er naar de mening van de leden van de SP fractie nog niet. Het totaal aantal woningen is te laag. Er moet meer bijgebouwd worden. In de jaren 2010-2018 is er door het college met succes hard gewerkt om de nieuwbouwproductie na de vastgoedcrisis van 2008 weer op gang te

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		brengen en te houden. Arnhem wist de afgelopen jaren steevast fors meer nieuwbouwwoningen op te leveren dan het landelijk gemiddelde. Ook het aantal nieuwe sociale woningen was daarbij hoog. Helaas is aan deze succesvolle inzet een einde gekomen. Zo is zichtbaar geworden dat in 2019 de nieuwbouwproductie in Arnhem fors onder het landelijk gemiddelde is gekomen. Graag een reactie van het college op deze treurige ontwikkeling. Welke lessen leert het college van de succesvolle aanpak van de periode 2010-2018 en hoe gaat zij die toepassen om de nieuwbouw weer aan te jagen? Hoe zorgt zij ervoor dat nieuwbouw tot betaalbare woningen leidt? <u>Antwoord</u> Daarop geeft het plan van aanpak en eerdere technische beantwoording antwoord. De totaal aantal toevoegingen in Arnhem ligt in 2019 ruim hoger dan het landelijk gemiddelde, de nieuwbouwproductie op het landelijk gemiddelde.
31.1	SP	**Vervolgvraag:** Zou het college alsnog antwoord kunnen geven op de vraag: Met het aanpakken van ongezonde woningen en huisjesmelkers en eerlijkere lokale lasten zijn we er naar de mening van de leden van de SP fractie nog niet. Het totaal aantal woningen is te laag. Er moet meer bijgebouwd worden. In de jaren 2010-2018 is er door het college met succes hard gewerkt om de nieuwbouwproductie na de vastgoedcrisis van 2008 weer op gang te brengen en te houden. Arnhem wist de afgelopen jaren steevast fors meer nieuwbouwwoningen op te leveren dan het landelijk gemiddelde. Ook het aantal nieuwe sociale woningen was daarbij hoog. Helaas is aan deze succesvolle inzet een einde gekomen. Zo is zichtbaar geworden dat in 2019 de nieuwbouwproductie in Arnhem fors onder het landelijk gemiddelde is gekomen. Graag een reactie van het college op deze treurige ontwikkeling. a. Welke lessen leert het college van de succesvolle aanpak van de periode 2010-2018 en hoe gaat zij die toepassen om de nieuwbouw weer aan te jagen?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		b. Hoe zorgt zij ervoor dat nieuwbouw tot betaalbare woningen leidt? Antwoord Hieronder de tabellen uit de eerdere technische beantwoording en toezeggingen. Het totaal aantal toevoegingen Arnhem in 2018 en 2019 ligt in Arnhem ruim hoger dan het landelijk gemiddelde, de nieuwbouwproductie in 2018 ruim hoger en 2019 op het landelijk gemiddelde. Het aantal sociale huurwoningen is van 2015 tot 2018 fors gedaald. Het PvA woningbouwontwikkeling geeft hierop antwoord. Door minimaal 30% sociale huurwoningen over de projecten te realiseren door corporaties zorgt het college voor meer betaalbare huurwoningen in Arnhem. Door een vereveningsfonds, ontwikkellabs, stadakkoord met ontwikkelaars en woondeal wil college woningbouw versnellen en doorprogrammeren van woningbouw.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord

(bron: CBS/BAG, 2019 voorlopige cijfers)

	woningvoorraad totaal	**woningen koop**	**woningen corporatie bezit**	**woningen overige verhuur**	**woningen onbekend**
2012	69.900	29.560	26.040	12.220	2.070
2013	70.550	30.940	26.300	11.680	1.630
2014	71.110	30.860	26.880	12.180	1.200
2015	71.960	31.440	27.600	11.860	1.070
2016	72.710	31.540	27.460	12.380	1.330
2017	73.640	31.690	26.320	14.570	1.070
2018	74.420	31.920	26.440	15.120	940
2019	75.630	31.990	26.470	16.420	740

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
32.	SP	**Vraag:** Welke maatregelen neemt het college om te voorkomen dat als gevolg van de corona-crisis een grote vraaguitval ontstaat waardoor de regionale woningmarkt op slot komt te zitten? Antwoord Hierover zijn we in gesprek met BZK, marktpartijen, provincie en corporaties in het kader van de woondeal.
32.1	SP	**Vervolgvraag:** a. Wat is de inzet van het college tijdens deze gesprekken wat betreft te nemen maatregelen om te voorkomen dat als gevolg van de corona-crisis een grote vraaguitval ontstaat waardoor de regionale woningmarkt op slot komt te zitten? b. Welke maatregelen gaat het college zelf nemen als de inzet van deze gesprekken niet wordt behaald? c. Wanneer mag de raad een verslag en uitkomst van deze gesprekken verwachten? Antwoord Inzet is het PvA woningbouwontwikkeling en de woondeal waarin we afspraken maken over meer en versneld (betaalbare) woningbouwontwikkeling. Uiteraard informeren wij u over de voortgang van projecten. Dat doen wij 2 maal per jaar via de FJP en de najaarsrapportage projecten.
33.	SP	**Vraag:** Bij woningbouwplanning is het belangrijk ook verder vooruit te denken. Alles begint met ‘zachte’ plannen, die daarna ‘harde’ plannen kunnen worden met een bestemmingsplan. De SP leden maken zich zorgen over de zachte plancapaciteit. Hoeveel geplande woningen heeft het college

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		de afgelopen twee jaar toegevoegd aan de zachte plancapaciteit? Om welke projecten gaat het en om welk type woningen? Antwoord Dat is voor zachte plannen nog niet uit te splitsen in type woningen. Wij zullen op korte termijn een nieuwe planningslijst aan de raad toesturen.
33.1	SP	**Vervolgvraag:** a. Kan het college alsnog aangeven hoeveel woningen er de afgelopen twee jaar aan de zachte plancapaciteit zijn toegevoegd? b. In welke projecten / op welke locaties? c. Moeten de leden van de SP fractie uit het ontwijkend antwoord afleiden dat het aantal 0 bedraagt? Antwoord Wij zullen op korte termijn een nieuwe planningslijst aan de raad toesturen met daarin het aantal toevoegingen in de zachte plancapaciteit die geen nul bedraagt. Dat is voor zachte plannen niet uit te splitsen in type woningen.
34.	SP	**Vraag:** Sociale huurwoningen zijn hard nodig, Met name mensen met een laag inkomen zijn aangewezen op deze manier van huisvesting. Corporaties hanteren geen minimuminkomen om huurders toe te laten tot een sociale huurwoning. Particuliere vastgoedpartijen hanteren juist wel minimum-inkomenseisen, waardoor deze woningen niet toegankelijk zijn voor mensen die zijn aangewezen op een sociale huurwoning. Ook doen particuliere verhuurders niet mee aan het woonruimteverdeelsysteem, waardoor de schaarse woningen niet eerlijk en transparant worden verdeeld. Daarnaast nemen

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		de particulieren verhuurders niet deel aan de prestatieafspraken, die belangrijk zijn vanwege afspraken over matigen van de huurprijzen, huisuitzettingen, renovatie en onderhoud, etc. Toch gooit het college in het voorstel de sociale corporatiehuurwoningen en particuliere huurwoningen (met een huurprijs onder de aftoppingsgrenzen) op een hoop. De leden van de SP fractie vragen zich af waarom het college dat doet. Onduidelijk is daardoor wat de ambitie is op het gebied van nieuwbouw van volwaardige sociale woningbouw, waar ook de laagste inkomens toegang toe hebben; de zogenaamde kernvoorraad sociale woningbouw. Kan het college aangegeven hoeveel nieuwbouwwoningen het tot 2030 wil toevoegen aan de kernvoorraad sociale woningbouw? Welk percentage van de totale nieuwbouwproductie zal dit bedragen? <u>Antwoord</u> Er is geen differentiatie gemaakt binnen de sociale woningbouw, maar wel is in de prestatieafspraken afgesproken dat de kernvoorraad minimaal gelijk moeten blijven.
34.1	SP	**Vervolgvraag:** a. Zou het college alsnog antwoord kunnen geven op de vraag: Sociale huurwoningen zijn hard nodig, Met name mensen met een laag inkomen zijn aangewezen op deze manier van huisvesting. Corporaties hanteren geen minimuminkomen om huurders toe te laten tot een sociale huurwoning. Particuliere vastgoedpartijen hanteren juist wel minimum-inkomenseisen, waardoor deze woningen niet toegankelijk zijn voor mensen die zijn aangewezen op een sociale huurwoning. Ook doen particuliere verhuurders niet mee aan het woonruimteverdeelsysteem, waardoor de schaarse woningen niet eerlijk en transparant worden verdeeld. Daarnaast nemen de particuliere verhuurders niet deel aan de prestatieafspraken, die belangrijk zijn vanwege afspraken over matigen van de huurprijzen, huisuitzettingen, renovatie en onderhoud, etc. Toch gooit het college in het voorstel de sociale corporatiehuurwoningen en particuliere huurwoningen (met een huurprijs onder de aftoppingsgrenzen) op een hoop. b. De leden van de SP fractie vragen zich af waarom het college dat doet? Onduidelijk is daardoor wat de ambitie is op het gebied van nieuwbouw van volwaardige sociale woningbouw, waar

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		ook de laagste inkomens toegang toe hebben; de zogenaamde kernvoorraad sociale woningbouw. c. Kan het college aangegeven hoeveel nieuwbouwwoningen het tot 2030 wil toevoegen aan de kernvoorraad sociale woningbouw? d. Welk percentage van de totale nieuwbouwwoningproductie zal naar de mening van het college uit volwaardige sociale huurwoningen bestaan? Sociale huurwoningen waar mensen met lage inkomens op zijn aangewezen, waar geen minimum-inkomenseisen aan worden gesteld, die worden verdeeld volgens het woonruimteverdeelsysteem en die vallen onder de prestatieafspraken? Antwoord Het college stelt als ambitie in de het PvA woningbouwontwikkeling een percentage van minimaal 30% sociale huurwoningen over de zachte plancapaciteit. Daarbij ziet zij de corporatie als premium partner in de ontwikkeling, precies om de redenen die u benoemt. En is uitgangspunt dat de kernvoorraad niet krimpt de komende jaren.
35.	SP	**Vraag:** Heeft het college de 150 bewoners van camping Arnhem ook meegenomen in haar prognoses en ambities? Graag toelichten. Antwoord Ja, deze zijn meegenomen in het woonbehoefte-onderzoek.
36.	SP	**Vraag:** Is het college eens dat Arnhem niet moet gaan bouwen voor arbeidsmigranten die buiten de gemeentegrenzen werken, zeker niet zolang er nog woningnood is onder de Arnhemmers zelf? Is het college van mening dat het huisvestingsprobleem van arbeidsmigranten in de eerste plaats moet worden opgelost in de gemeenten waar deze arbeidsmigranten grotendeels werken? Steeds meer woningen in Arnhem worden opgekocht, verbouwd en gesplitst voor de huisvesting

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		van arbeidsmigranten. Hoe voorkomt het college uitbuiting van arbeidsmigranten en verdringing van Arnhemmers die op zoek zijn naar een betaalbare woning? Antwoord Wij zijn van mening dat arbeidsmigranten een bijdrage kunnen leveren aan onze economie. Deze mensen verblijven voor een korte of langere tijd in onze stad of onze regio, of net over de grens in Duitsland, en hebben dus huisvesting nodig. Wel is het belangrijk om te erkennen dat daar waar er clustering van huisvesting voor kortdurend verblijf is, er spanningen met de leefomgeving kunnen ontstaan. Net als voor statushouders geldt dat als arbeidsmigranten zich duurzaam aan onze regio willen verbinden, het van belang is dat er sprake is van kwalitatieve huisvesting en deze mensen gestimuleerd worden om snel in te burgeren. De zoektocht naar voldoende en geschikte huisvesting mag niet leiden tot verdringing van andere woningzoekenden en tot verslechtering van de leefbaarheid in met name kwetsbare wijken. Daarom zijn we aan het kijken of we met de regio, provincie Gelderland en het Rijk dit vraagstuk gezamenlijk kunnen aanpakken.
36.1	SP	**Vervolgvraag:** Uit uw antwoord leiden wij af dat u niet van mening bent dat het huisvestingsprobleem van arbeidsmigranten in de eerste plaats moet worden opgelost in de gemeenten waar deze arbeidsmigranten werken. U bent het wel met ons eens dat de huisvesting van arbeidsmigranten niet mag leiden tot verdringing van andere woningzoekenden. Dit lijkt ons een lastige combinatie gezien de huisvestingsbehoefte van het aantal arbeidsmigranten werkzaam in andere gemeenten en de enorme behoefte aan betaalbare huizen voor Arnhemmers. a. Hoe gaat het college er voor zorgen dat deze ongewenste verdringing van Arnhemse woningzoekenden door de behoefte aan huisvesting van arbeidsmigranten niet plaatsvindt? b. Bent u bereid tot een stop op het huisvesten van arbeidmigranten die werkzaam zijn in andere gemeenten, totdat er voldoende woningen zijn voor Arnhemmers die op zoek zijn naar een

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		woning? c. Kunt u alsnog antwoord geven op de vraag hoe u uitbuiting van arbeidsmigranten gaat voorkomen? Antwoord Samen met de regiogemeenten, provincie Gelderland en het Rijk bekijken we dit vraagstuk en een gezamenlijk aanpak waarin we uitgaan van meer kwalitatieve goede woningbouw voor alle groepen waaronder de arbeidsmigranten die voor kortere of langere tijd in onze regio verblijven en werken. Verdringing proberen we ook te beperken door per facetbestemmingsplanplan te reguleren dat bij woningen uit de bestaande voorraad geen vergunning wordt verleend indien sprake is van omzetting in onzelfstandige woonruimte voor het verschaffen van kortdurend tijdelijk verblijf, te vergelijken met logies, al dan niet als onderdeel van de arbeidsvoorwaarden, aan werknemers. (Zie hiervoor het Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering).
37.	SP	**Vraag:** Waarom zet het college in op nieuwbouw van beleggershuur terwijl het woningbouwonderzoek aangeeft dat daar in Arnhem nauwelijks behoefte aan is en mensen daar noodgedwongen in terecht komen omdat ze veel liever een betaalbare koopwoning verwerven? Waarom zet het college niet veel meer in op betaalbare koopwoningen? Waarom geeft het college niet veel meer vrije kavels uit (ook in de betaalbare categorie)? Deze projecten zijn in de periode 2010-2018 zeer succesvol gebleken. Voorbeelden zijn de Helenastraat, Nijhofstraat en de Rodenburgstraat. Zijn er nieuwe van dit soort projecten bedacht of gaat alles naar projectontwikkelaars? Kan het college daarop reflecteren? Graag concreet en voorzien van aantallen. Antwoord

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Het college zet in op alle vormen van nieuwbouw. Vrije kavels worden waar mogelijk ontwikkeld. Zo zijn vorig jaar een 7tal kavels in Schuytgraaf in verkoop gegaan (Zomerdijk) en zullen hoogstwaarschijnlijk nog voor de zomer in Schuytgraaf wederom een aantal kavels (in veld 2, Wilgenvliet) in verkoop gaan. Maar ook in bijvoorbeeld Gaardenhage wordt gekeken naar herontwikkeling naar kleinere betaalbaarder kavels en is de werving voor de CPO-kavels in Coehoorn gestart.
37.1	SP	**Vervolgvraag:** a. Kunt u alsnog antwoord geven op de gestelde vraag: Waarom zet het college in op nieuwbouw van beleggershuur terwijl het woningbouwonderzoek aangeeft dat daar in Arnhem nauwelijks behoefte aan is en mensen daar noodgedwongen in terecht komen omdat ze veel liever een betaalbare koopwoning verwerven? b. Waarom zet het college niet veel meer in op betaalbare koopwoningen? c. Waarom geeft het college niet veel meer vrije kavels uit (ook in de betaalbare categorie)? d. Deze projecten zijn in de periode 2010-2018 zeer succesvol gebleken. Voorbeelden zijn de Helenastraat, Nijhofstraat en de Rodenburgstraat. Zijn er sinds medio 2018 nieuwe van dit soort projecten bedacht? Antwoord Het college zet in op alle vormen van nieuwbouw; sociale huur, middenhuur, sociale koop, betaalbare koop, vrije sector en ook vrije kavels. Vrije kavels worden waar mogelijk ook ontwikkeld, zie antwoord hierboven op welke locaties.
38.	SP	**Vraag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Is het college van mening dat de welgestelde gemeenten als Rozendaal, maar ook wijken en dorpen als Hoogkamp, Gulden Bodem en Schaarsbergen veel meer sociale woningbouw moeten realiseren? Zo nee, waarom niet? Erkent het college dat dit de meeste gesegregeerde delen van de regio Arnhem zijn en dat we daar wat aan moeten doen? Welke resultaten mag de raad van het college op dot punt verwachten? Antwoord We gaan voor 30% over alle projecten stadsbreed, dus ook in de genoemde wijken kan sociale huur worden toegevoegd. Het college is van mening dat de regio ook een opgave heeft op gebied van sociale huur.
38.1	SP	**Vervolgvraag:** a. Kunt u alsnog antwoord geven op de gestelde vraag: Is het college van mening dat de welgestelde gemeenten als Rozendaal, maar ook wijken en dorpen als Hoogkamp, Gulden Bodem en Schaarsbergen veel meer sociale woningbouw moeten realiseren? Zo nee, waarom niet? b. Erkent het college dat dit de meeste gesegregeerde delen van de regio Arnhem zijn en dat we daar wat aan moeten doen? c. Het college geeft aan stadsbreed voor 30% 'sociale huur' in de nieuwbouw te gaan. Betreft het hier volwaardige sociale huur of gaat het om beleggers huur in het goedkope segment? d. Is het college van mening dat het percentage sociale huurwoningen in de nieuwbouw in genoemde wijken Hoogkamp, Gulden Bodem en het dorp Schaarsbergen meer of juist minder dan 30% moet bedragen? e. Hoeveel volwaardige sociale huurwoningen wil het college de komende 10 jaar toegevoegd zien aan de genoemde wijken Hoogkamp, Gulden Bodem en het dorp Schaarsbergen?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord Zoals hierboven geantwoord zet het college in op minimaal 30% sociale huurwoningen stadsbreed dus ook in de door u genoemde wijken en is het college van mening dat ook in de regiogemeenten een opgave ligt voor sociale huurwoningen. Minimaal 30% sociale huur betekent huurwoningen tot de liberalisatiegrens (737,14 euro per 1 juli 2020).

Schriftelijke Meningsvorming 1

Stap 1
Het m1 agenderen door het db van een voorstel o.i.d. op vrijdag ca. 12.00 uur.
Acties:
- Griffie informeert raadsleden en fractievolgers van de agendering (via notificatie van de agenda).
- Griffie informeert portefeuillehouder(s) en ondersteunende ambtenaren van agendering.

Wat gaat er dan gebeuren:
Na agendering kunnen de fracties zich beraden over hun inbreng en evt. daarover info inwinnen en intern overleggen. Alle fracties uit de raad kunnen schriftelijke vragen, nodig voor de politieke meningsvorming (dus geen technische vragen), indienen bij de griffie.

Stap 2
Sluiten van de deadline voor het indienen van vragen op donderdag 12.00 uur.
Als een fractie geen vragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6.
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 1e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 3
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vragen op vrijdag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het indienen van vervolgvragen vanuit de raad gaat lopen.
Vervolgvragen worden door de raad aangeleverd bij de griffie.

Stap 4
Sluiten van de deadline voor het indienen van vervolgvragen op maandag 10.00 uur.
Als een fractie geen vervolgvragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 2e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 5
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vervolgvragen op dinsdag 16.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties gaan zich beraden op een standpunt voor de vervolgbehandeling.
Fracties leveren bij de griffie hun mening aan over besluitvormende behandeling (m2, debatstuk, hamerstuk).

De termijn voor het indienen van (concept) moties en/of amendementen gaat lopen.
Moties en amendementen voor de m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 6
Sluiten van de deadline voor het kenbaar maken van de gewenste vervolgbehandeling op donderdag 10.00 uur.
Acties:
- Griffie adviseert op basis van meningen fracties het db over vervolgbehandeling:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8

Wat gaat er dan gebeuren:
Het db gaat besluiten over de vervolgbehandeling van het voorstel:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8.

Moties en amendementen voor een m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 7
Sluiten van de deadline voor het indienen van moties/amendementen t.b.v. m2-behandeling op vrijdag 10.00 uur
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende moties/amendementen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het formuleren van een preadvies van het college op de ingediende moties en amendementen gaat lopen.
Preadviezen worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

N.B. Moties/amendementen, die na de deadline van vrijdag 10.00 uur bij de griffie worden aangeleverd worden t.b.v. de m2-behandeling wel doorgeleid naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren. Mogelijk is dan voorafgaand aan de m2-behandeling geen preadvies van de portefeuillehouder beschikbaar.

Stap 8
Het db besluit tot vervolgbehandeling (m2 of besluitvormend) van het voorstel op vrijdag ca. 12.00 uur.

Stap 9
Sluiten van de deadline voor het geven van een preadvies op de moties/amendementen op maandag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende preadviezen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties kunnen zich t.b.v. de m2-behandeling een mening vormen over de ingediende moties/amendementen en de preadviezen van het college.

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (2) bijeenkomst 3 juni 2020

Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling

Zaaknummer:	428234
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), de Groot (PvdD), Zijlstra (CU), Greving (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Loor (D66), van Dillen (CDA), Tujeehut (AOP) en Elfrink (SP).
De fracties van DENK/Verenigd Arnhem en de PVV waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
Voor de bespreking waren 4 (concept-)amendementen en 10 (concept-)moties ingediend.
Besproken zijn de amendementen 20A39, 20A40 en 20A41 en motie 20M90 (20A41 en 20M90 gaan beide over hoogbouw).
De bespreking over amendement 20A42 is niet afgemaakt.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat niet alle ingediende amendementen en moties behandeld zijn. De m2-behandeling wordt een volgende vergadering voortgezet.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

S. van Ommen

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, (vervolg) meningsvormende (2) bijeenkomst 10 juni 2020

Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling

Zaaknummer:	428234
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), de Groot (PvdD), Greving (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Loor (D66), van Dillen (CDA) en Elfrink (SP).
De fracties van de Arnhemse Ouderenpartij, ChristenUnie, DENK/Verenigd Arnhem en de PVV waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
Voor de m2-behandeling zijn in totaal 4 (concept-)amendementen en 10 (concept-)moties ingediend. Een deel daarvan zijn besproken in de bijeenkomst van 3 juni.
In deze bijeenkomst zijn het amendement 20A42 en de moties 20M82, 20M83 en 20M84 besproken.

Toezegging
Wethouder Paping heeft toegezegd bij de corporaties te informeren welke woningen met schimmel en achterstallig onderhoud wanneer worden aangepakt.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat niet alle ingediende amendementen en moties behandeld zijn. De m2-behandeling wordt een volgende vergadering voortgezet.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

V.L. Bouma

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, (vervolg) meningsvormende (2) bijeenkomst 1 juli 2020

Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling

Zaaknummer:	428234
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers van der Laak (AC), de Groot (PvdD), Becker (CU), Visser (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Venhoek (D66), van Dillen (CDA) en Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij).
De fracties van DENK/Verenigd Arnhem, de PVV en de SP waren niet bij de beraadslaging aanwezig.

Bespreking
De raadskamer heeft de ingediende (concept-)moties 20M85, 20M87, 20M88, 20M89 en 20M91 besproken. De amendementen 20A39 t/m 20A42 en de moties 20M82, 20M83, 20M84 en 20M90 waren al eerder in de raadskamer besproken.
Motie 20M86 is niet uitvoerig besproken omdat de indienende fractie van de SP niet aanwezig was.
Amendement 20A59 is kort voor de vergadering ingediend en niet in de raadskamer besproken.

Toezeggingen
Wethouder Paping heeft toegezegd te willen bekijken hoe de gemeentelijke woningbouwcijfers met die van het CBS te stroomlijnen zijn, zodat er zoveel mogelijk sprake is van dezelfde cijfers. De wethouder zal kijken naar waar de cijfers vandaan komen (brononderzoek) en hij zal ook contact leggen met het CBS.

Gelet op de toezegging van de wethouder houden de fracties van VVD en CDA het definitief indienen van motie 20M89 nog in beraad.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meeste ingediende amendementen en moties behandeld zijn. Het voorstel wordt doorgeleid naar de besluitvorming.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

V.L. Bouma

Titel/onderwerp: **Raadsvoorstellen "Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg" en "Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode"**

Raadsadviseur: P. Wielaard Telefoonnr: 3774836 petra.wielaard@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. E. Krabbenborg
Portefeuillehouder:	dhr. H. de Vroome	Telefoonnr:	377 4628
		E-mailadres:	ellen.krabbenborg@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvormend (1) en Meningsvormend (2)		
Toelichting	***Raadsbrief "Gewijzigde prognose tekort jeugdzorg", d.d. 16-06-2020*** *Op 16 juni heeft het college de raad per raadsbrief geïnformeerd over actuele ontwikkelingen in de jeugdzorg die leiden tot een gewijzigde prognose van de tekorten. Het verwachte tekort op de jeugdzorg is bijgesteld naar € 6,2 miljoen i.p.v. € 10,2 miljoen* voor *2020 en verder.* *Om het resterende voorspelde tekort van € 6,2 miljoen ten opzichte van de begroting in te lopen, vindt het college het belangrijk om de voorstellen tot maatregelen jeugdzorg uit de TaskForce rapportage te handhaven.* **Het raadsvoorstel "Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg"** In januari is een taskforce ingesteld om zich te buigen over een pakket maatregelen om de oplopende kosten van de Jeugdzorg te beperken. Met dit voorstel wordt aan de raad gevraagd om het college opdracht te geven om de voorgestelde maatregelen verder uit te werken en daarmee een kostenbesparing van € 5 miljoen te realiseren. Ten gevolge van; complexere zorgtrajecten, langer durende zorgtrajecten, de laagdrempelige toegang, de normalisering van hulpvragen, beperkt eigen netwerk, is er een stijging in het aantal hulpvragen en de duur van het zorgtraject en daarmee de gemiddelde kosten per cliënt. De verwachte afvlakking, en de daarop gebaseerde financiële prognose, van de groei is uitgebleven. Vooruitlopend op dit voorstel zijn er al enkele maatregelen genomen: - vaststellen van nieuwe beleidsregels en daarmee een aanscherping van de toegang tot Jeugdzorg en het inzetten op 'lichte zorg dichtbij', - de concretisering van een aantal maatregelen uit de Begroting 2020, - nieuwe inkoopvoorwaarden voor zorgaanbieders. Er worden een vijftal maatregelen (gegroepeerd) voorgesteld: 1. Verbeteren van de aanpak bij complexe situaties. 2. Het afbakenen van specialistische zorg, wat valt er wel en niet onder de Jeugdwet. 3. Inzet van specialistische zorg, meer lichte begeleiding aanbieden. 4. Het bevorderen van het gebruik van algemene (en preventieve) voorzieningen. 5. Overige maatregelen die veelal betrekking hebben op de afspraken die gemaakt worden met aanbieders. **Het raadsvoorstel "Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode"** Eén van de maatregelen die wordt voorgesteld in het raadsvoorstel "Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg" is uitgewerkt in een separaat raadsvoorstel. Met de aanpak Sociaal Hospitaal geeft het college concreet invulling aan het voorstel 'doorbraakaanpak bij veelgebruikers' uit de perspectiefnota 2020-2023 en maatregel 1.2 van het raadsvoorstel "Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg". Het voorstel beoogt		

	multiprobleemhuishoudens, 150 gezinnen in twee jaar, te helpen met een eigen, integraal maatwerkplan. Dit heeft als doel een 'doorbraak' te realiseren om de situatie van de inwoner te verbeteren. De kosten van het Sociaal Hospitaal bedragen over 2 jaar € 875.000. De uitvoeringskosten zullen gedurende de jaren 2020 en 2021 worden voorgefinancierd door de gemeente Arnhem. IPW prognosticeert een maatschappelijk resultaat van het Sociaal Hospitaal van ca. € 3,6 mln., daarmee ontstaat een positieve businesscase. De uitvoeringskosten voor de ambtelijke organisatie worden binnen de reguliere middelen gedekt. Het college verwacht dat deze maatregelen besparing van € 200.000,-- op jeugdzorg opbrengt. Om dit resultaat voor 2020 te behalen, moet uiterlijk in augustus gestart worden. **Perspectiefnota 2021-2024** In de Perspectiefnota 2021-2024 is het volgende opgenomen over de Jeugdzorg: In de raadsbrief dd. 7 januari 2020 over 'Ontwikkelingen in de jeugdzorg' is aangegeven dat, tegen eerdere verwachtingen in, de groei in de jeugdzorg bij ongewijzigd beleid zich ook in 2020 en volgende jaren lijkt door te zetten. Hierdoor is de inschatting dat er tekorten zullen ontstaan van € 11,2 miljoen in 2020 oplopend tot € 12,1 miljoen vanaf 2021. De eerder vastgestelde maatregelen uit de MJPB en verwachte effecten van de vastgestelde beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden zijn onvoldoende om deze tekorten terug te dringen. Om deze reden zijn aanvullende voorstellen gedaan om deze tekorten te dekken in het raadsvoorstel van 18 februari 2020 "voorstellen tot maatregelen jeugdzorg", onder andere via de taskforce Jeugd. In tegenstelling tot hetgeen in deze raadsbrief is opgenomen, worden de daarin verwachte aanvullende middelen van het Rijk van € 3 miljoen in 2020 tot € 6 miljoen in het financiële beeld van deze Perspectiefnota voorzichtigheidshalve niet meer meegenomen. Er is op dit onderdeel namelijk geen nadere berichtgeving vanuit het Rijk ontvangen die er op duidt dat deze middelen in de meicirculaire toegekend worden. Daarnaast is er bij de MJPB 2020-2023 een motie (19M124) aangenomen over de vanaf 2022 opgenomen stelpost jeugdzorgmiddelen, die verzoekt om uit de septembercirculaire vanaf 2022 een reservering op te nemen van € 3,9 miljoen vanaf 2022. Deze reservering vervalt zodra duidelijk is dat de € 3,9 miljoen vanuit het Rijk ook daadwerkelijk zullen worden uitgekeerd. We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten jeugdzorg. Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk. **Financiële impactanalyse gevolgen corona-crisis (bijlage Perspectiefnota)** <u>Vertraging voorgenomen zorgmaatregelen Jeugdwet:</u> Besluitvorming in de raad over het raadsvoorstel met de voorgestelde kostenbesparende maatregelen Jeugdzorg van de Taskforce loopt door de corona-crisis vertraging cq. uitstel op. Zolang de raad niet heeft beslist kunnen wij enkel voorbereidingen treffen voor de voorgenomen maatregelen Jeugdzorg. We gaan er nu vanuit dat de voorgenomen besparingen in 2020 van € 1,1 miljoen niet worden gerealiseerd gedurende de maanden dat de coronamaatregelen voortduren. Financieel gezien telt het op tot 1,4 mln. **Advies Auditcommissie** De Auditcommissie heeft op 12 mei 2020 kennisgenomen van de aanbevelingen van het Rekenkamerrapport 'Effectief Jeugdbeleid' en het advies van de Rekenkamer om het rapport in samenhang met het raadsvoorstel 'Maatregelen Jeugdzorg' en het VNG visitatiecommissierapport 'Financiële haalbaarheid Sociaal Domein' te behandelen, waarbij wordt opgemerkt dat het Rekenkamerrapport en het voorstel van het college zo snel als mogelijk maar uiterlijk 3 juni wordt behandeld in de raad.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de volgende fase in het besluitvormingsproces: de besluitvormende fase.
Spreekrecht publiek	Heeft plaatsgevonden op 3 en 10 juni 2020

Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. **Verloop M1** De meningsvormende (1) bespreking is op 24 juni niet afgerond. Woordvoerders hebben hun voorlopig standpunt gedeeld en de portefeuillehouder heeft gereageerd. De vergadering wordt vervolgt bij punt 3 de voortzetting van de discussie in vrije vergaderorde. 3. *Discussie in vrije vergaderorde* Woordvoerders en portefeuillehouder discussiëren met elkaar over het voorstel, er kunnen vragen gesteld worden en toezeggingen worden gedaan. Interrupties zijn toegestaan. *4. Afronding in een korte ronde* De bespreking wordt afgerond met een korte ronde langs alle woordvoerders waarin zij aangeven hoe zij de verdere behandeling van het voorstel voor zich zien. *5. Conclusie voorzitter raadskamer* De voorzitter herhaalt de gedane toezeggingen en formuleert op basis van de inbreng van de woordvoerders de conclusie over de verdere behandeling van het voorstel. De raadskamer heeft op 24 juni 2020 besloten om de meningsvormende (1) bespreking te combineren met de meningsvormende (2) bespreking. De bedoeling van deze meningsvormende (2) fase is om de ingediende moties en amendementen één voor één toe te lichten en te bespreken. Het bereiken van overeenstemming over moties en/of amendementen biedt fractie(s) de mogelijkheid de besluitvorming effectief te beïnvloeden. **Verloop M2** 1. De indiener licht één voor één zijn/haar amendement of motie toe. 2. De woordvoerders krijgen per amendement/motie de gelegenheid om vragen te stellen of hun standpunt te delen. 3. Hierna krijgt de portefeuillehouder de gelegenheid om op de besproken motie/amendement te reageren. 4. In een tweede ronde krijgt de raadskamer de gelegenheid om te reageren op de bijdrage van de portefeuillehouder. Als in de m2-behandeling naar het oordeel van de raadskamer alle concept-moties en -amendementen behandeld zijn, kan het voorstel worden doorgeleid naar de besluitvorming.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Voorstellen tot maatregelen Jeugdzorg
Bijlage 1: Naar een duurzame Jeugdzorg (februari 2020)
Raadsbrief Ontwikkelingen in Jeugdzorg d.d. 07-01-2020
Raadsbrief Beleidsregels Jeugdzorg 2020 d.d. 12-12-2019
Bijlage 1 - Beleidsregels Jeugdzorg Gemeente Arnhem 2020
Bijlage 2 - Bijlage Visie op transformatie van zorg
Bijlage 3 - Gevraagd advies van de Adviesraad Jeugdhulp, inclusief wijze van verwerken (2 bijlagen)
Bijlage 4 - Aanvullende bijlage
Bijlage 5 - Kwaliteitskader
Bijlage 6 - PGB Uitgangspuntennotitie
Bijlage 7 - Voorbeeld Tool voor wijkcoaches Jeugdzorg
Raadsbrief Bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak Naar Werk d.d. 05-12-2019
Raadsrapportage Zorg Dichterbij (december 2019)
CBS rapport Jeugdhulp 1e halfjaar 2019
CBS rapport Jeugdbescherming en jeugdreclassering 1e halfjaar 2019
Raadsbrief "Visitatierapport financiële beheersbaarheid sociaal domein", d.d. 12-05-2020
Bijlage - Visitatierapport financiële beheersbaarheid sociaal domein
Raadsbrief "Gewijzigde prognose tekort jeugdzorg", d.d. 16-06-2020
Behandelresultaat meningsvormende (1) bespreking 24 juni 2020

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking	Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg en Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode
Amendement van het lid	Eric Greving - PvdA Jan Hutten - CDA Mark Coenders - GroenLinks
Titel amendement	Visie voor maatregelen
Nummer Zaaknummer	**20A58** 439645

Ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

Het dictum van het raadsvoorstel te schrappen en te vervangen door het onderstaande dictum:

1. Kennis te nemen van de voorstellen tot maatregelen Jeugdzorg van € 5 mln
2. Het college opdracht te geven de volgende maatregelen verder uit te werken:
    - Perspectiefoverleg
    - Samenwerken aan veiligheid
    - Verkorten van de veiligheidsketen
    - Doorstroom jeugdwet naar de Wet langdurige zorg bevorderen
    - Praktijkondersteuner huisarts jeugd-GGZ
    - Handhaving op zorgaanbieders
    - Monitoring verbeteren
3. Tot invoering van het sociaal hospitaal te besluiten via het apart aangeboden raadsvoorstel.
4. De overige maatregelen uit te werken in de voorbereiding van de visie op jeugdzorg en als besluitvorming mee te nemen in de visie, indien uit de visie blijkt dat de maatregelen nog nodig en wenselijk zijn.
5. Mocht blijken dat in de voorbereiding van de visie een maatregel (al dan niet genoemd in dit raadsvoorstel) bijdraagt aan de verbetering en bereikbaarheid van de zorg en niet in strijd is met de in voorbereiding zijnde visie of kan bijdragen aan de totstandkoming van de visie kan het college overwegen deze apart voor te leggen aan de gemeenteraad.

Toelichting:
Het college in het raadsvoorstel diverse maatregelen voorstelt om onder andere de stijgende kosten in de Jeugdzorg in te perken. Deze maatregelen financieel een beperking van de kosten van € 1,4 mln in 2020 oplopend tot € 5 mln 2023 opleveren.

Zowel de Rekenkamer als de VNG-visitatiecommissie concluderen dat de gemeente Arnhem een visie op het sociaal domein in het algemeen en op de jeugdzorg in bijzonder nodig heeft om de vraag te beantwoorden wat nodig is voor Arnhem. Het nu voorliggende voorstel een invulling is van hoe we met de Jeugdzorg omgaan. Dit haaks staat op de aanbevelingen van de Rekenkamer Arnhem en de VNG-visitatiecommissie om eerst met elkaar het wat aan jeugdbeleid in Arnhem te bepalen. Om deze reden stellen wij voor de maatregelen die bedoeld zijn om de jeugd beter te ondersteunen of die te maken hebben met een betere werkwijze verder te laten uitwerken. De overige maatregelen kunnen dan uitgewerkt worden in de voorbereiding op de visie op jeugdzorg. Als ze wenselijk blijken kan het besluit in de visie genomen worden. Het kan in het kader van de integrale afweging ook blijken dat een maatregel onwenselijk is en dat andere maatregelen beter passen bij de Arnhemse visie op jeugdzorg. Dit amendement heeft financieel geen consequenties, aangezien bij het voorstel geen begrotingswijziging is gevoegd.

Met dit amendement ontstaat de ruimte om maatregelen op basis van de visie op jeugdbeleid vast te stellen en dan te kijken hoe we dat organiseren en welke financiële middelen daarvoor nodig zijn. Mogelijk komen hier dezelfde voorstellen uit, maar mogelijk komen hier ook andere voorstellen uit.

Eric Greving - PvdA
Jan Hutten - CDA
Mark Coenders - GroenLinks

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Preventie door stress vermindering
Nummer Zaaknummer	**20M133** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Uit de onderzoeksmonitor jeugd blijkt dat stress steeds meer toe neemt bij de jeugd;
- Psychosociale problemen bij de jeugd zijn gestegen van voorheen 19% naar nu 25%;
- 50% van de meisjes zich gestresst voelt;
- Scholen hier een centrale rol in vervullen;
- De GGD de politiek oproept hier een speerpunt van te maken;

Overwegende dat:
- Preventie een belangrijk instrument is om problemen te voorkomen of vroeg aan te pakken;
- Stress vaak een onderliggende oorzaak is van druggebruik, alcoholgebruik, over-eten en faalangst;
- Jongeren aangeven meer aandacht te willen voor persoonlijke ontwikkeling;
- Recent onderzoek aangeeft dat methoden als mindfulness, meditatie etc. stress helpen verminderen.

Verzoekt het college in het kader van de komende visies op jeugdzorg en het sociaal domein het onderwerp ‘stress’, oorzaken en aanpakmogelijkheden in het kader van preventie en hulpverlening expliciet mee te nemen als een speerpunt.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg en Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Verwachtingsmanagement
Nummer Zaaknummer	**20M136** 439645

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Ouders de wens blijken te hebben tot een ‘perfecte ontwikkeling’ van hun kind;
- De jeugdzorg sector last heeft van torenhoge verwachtingen;
- Daarnaast de jeugdzorg ook last heeft van negatieve verwachtingen, hetgeen het vertrouwen in en effect van de hulpverlening bemoeilijkt;
- Niet helder is wat realistisch is en welke optimale rollen en taken school, gemeente en hulpverlening hierin dienen te vervullen;
- Niet gemeentelijk beschreven is wat de kenmerken zijn van een goede ontwikkeling.

Overwegende dat:
- Preventie en hulp gebaat zijn bij duidelijke uitgangspunten en afspraken, waardoor verwachtingen realistisch zijn of worden;
- Binnen het ontwikkelen van nieuwe kaders expliciet aandacht te besteden aan het managen van verwachtingen en het tevoren en nadien bespreken met belanghebbenden.
- om te voorkomen dat negatieve verwachtingen adequate hulp belemmeren, het belangrijk is om ze bespreekbaar te maken. Bijvoorbeeld met behulp van een vragenlijst (Barriers to Treatment Participation Scale-expectancies) waarin praktische zaken die hulpverlening in de weg staan (oppas, vervoer, weinig tijd) aan de orde komen; én waarmee het ervaren belang van hulpverlening; de relatie met de hulpverlener en de eisen die hulpverlening stelt (duur, afstemming, kosten, inspraak) besproken kunnen worden.

Roept het college op:
In de integrale visie Zorgdomein aandacht te besteden aan het onderwerp ‘verwachtingen monitoren en sturen’ en hiervoor vooraf in gesprek te gaan met ouders, kinderen, hulpverleners en de Adviesraad over ervaringen, verwachtingen en wensen om te komen tot een heldere visie en aanpak.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg en Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Neem de rekenkamer serieus en volg aanbevelingen over het jeugdbeleid op
Nummer Zaaknummer	**20M140** 439645

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- De rekenkamer een onderzoek naar de effectiviteit van het jeugdbeleid heeft uitgevoerd,
- Uit het onderzoek van de rekenkamer blijkt dat niet duidelijk is wat het effect is van ons jeugdbeleid,
- Er geen aanleiding is om aan te nemen dat dit onderzoek niet op een gedegen manier is gebeurd,

Overwegende dat:
- Dat als het effect van het jeugdbeleid niet duidelijk is, het effect van bezuinigingen of aanpassingen op het jeugdbeleid ook onbekend is,
- De rekenkamer naar aanleiding van het onderzoek een aantal duidelijke aanbevelingen doet,
- De aanbevelingen van de rekenkamer serieus genomen dienen te worden,
- Dat jeugdbeleid direct de zorg en welzijn van kwetsbare Arnhemse kinderen en jongeren raakt en daarom ook zeer serieus moet worden genomen,

Verzoekt het college om:
De aanbevelingen van de rekenkamer op te volgen alvorens andere maatregelen te nemen die betrekking hebben op het jeugdbeleid

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg en Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Onderzoek eerst de effecten van de corona-crisis voordat je jeugdzorg maatregelen doorvoert die pre-corona zijn bedacht
Nummer Zaaknummer	**20M141** 439645

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- De coronacrisis, de periode van thuisisolatie en geen onderwijs op school, vaak extra druk heeft gelegd op kwetsbare kinderen en jongeren,
- De gevolgen van de coronacrisis en de aankomende economische crisis ook extra druk zullen leggen op kwetsbare gezinnen en kwetsbare kinderen,

Overwegende dat:
- De coronacrisis en de gevolgen daarvan effect zullen hebben op de behoefte aan jeugdzorg en het vormgeven van het jeugdbeleid,
- Deze effecten onderzocht dienen te worden om te kunnen beoordelen op welke manier jeugdbeleid effectief vormgegeven kan worden,

Verzoekt het college om:
Te onderzoeken welke effecten de coronacrisis heeft voor het Arnhems jeugdbeleid, alvorens (zonder deze kennis) maatregelen te nemen met betrekking tot het jeugdbeleid,

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg en Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Als er geen reden is om te bezuinigen op de jeugdzorg, doe het dan ook niet
Nummer Zaaknummer	**20M142** 439645

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
Zeer recent, op 16 juni 2020, het college in een raadsbrief stelt dat het begrotingstekort op de jeugdzorg 4 miljoen lager uitvalt dan eerder door het college geschetst,

Overwegende dat:
- De reden voor de voorgestelde maatregelen is om een kostenbesparing te bereiken om een nieuw tekort van 5 miljoen op de begroting op te vangen, en dat dit tekort nu 4 miljoen euro lager uitvalt,
- Dat voor het resterende tekort op de begroting al maatregelen zijn besloten, en derhalve gedekt, waarvan de uitwerking nog niet bekend is,
- Dat met het nagenoeg verdwijnen van dit nieuwe tekort ook de noodzaak tot bezuinigen op de jeugdzorg is verdwenen,

Verzoekt het college om:
De voorgestelde maatregelen in de jeugdzorg te schrappen, omdat de reden voor het met spoed nemen van deze maatregelen is verdwenen,

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg en Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Kwaliteit van zorg voor kinderen moet de voorwaarde voor jeugdzorg zijn
Nummer Zaaknummer	**20M143** 439645

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Het college maatregelen voorstelt met als doel 5 miljoen te besparen op de jeugdzorg,
- Dat het doel van deze maatregelen niet gebaseerd is op kwaliteit van zorg voor kwetsbare kinderen en jongeren maar op een miljoenen-kostenbesparing,

Overwegende dat:
- De gemeente een zorgplicht heeft en daarmee de verplichting heeft om de zorg te geven aan kinderen en jongeren die nodig is,
- Er niet kan worden uitgesloten dat de voorgestelde maatregelen ten koste gaan van de kwaliteit van zorg voor kwetsbare kinderen en jongeren,
- Er niet kan worden uitgesloten dat de voorgestelde maatregelen uiteindelijk juist meer in plaats van minder geld kosten,
- Het effect van de voorgestelde maatregelen onbekend is, omdat het effect van het Arnhemse jeugdbeleid onbekend is,
- Het altijd goed is om te kijken waar kosten bespaard kunnen worden, maar dat in de zorg voor kinderen en jongeren dat geen doel op zich mag zijn,

Verzoekt het college om:
Geen maatregelen door te voeren met als doel om kosten te besparen op de jeugdzorg, maar te sturen op kwaliteit en effectiviteit van het jeugdbeleid,

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg en Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Geen maatregelen in de zorg doorvoeren zonder de zorg te betrekken
Nummer Zaaknummer	**20M144** 439645

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Zorgverleners en cliënten het beste weten wat het effect en de haalbaarheid is van jeugdbeleid,
- Zorgverleners en cliënten het beste weten waar er kosten bespaard kunnen worden in de zorg die goede zorg niet in de weg staan,

Overwegende dat:
Zorgverleners aangeven dat ze onvoldoende (of niet tijdig) zijn betrokken bij het vormgeven van de voorgestelde maatregelen,

Verzoekt het college om:
- Het jeugdbeleid, en maatregelen met betrekking tot het jeugdbeleid, vorm te geven samen met zorgverleners en cliënten,
- daarbij als kader mee te geven de kwaliteit van zorg en besparingsmogelijkheden die goede zorg niet in de weg staan,

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg en Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Iets anders zoeken om op te bezuinigen dan op kwetsbare kinderen en jongeren
Nummer Zaaknummer	**20M145** 439645

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
De reden voor de voorgestelde maatregelen is om een kostenbesparing van 5 miljoen te bereiken in de jeugdzorg,

Overwegende dat:
- Een tekort van 5 miljoen ook op verschillende andere manieren kan worden afgedekt zonder te bezuinigen op de jeugdzorg,
- Het begrotingstekort dat de reden is voor de voorgestelde maatregelen inmiddels 4 miljoen euro lager blijkt uit te vallen,

Verzoekt het college om:
- Te onderzoeken waar een alternatieve dekking voor het resterende begrotingstekort buiten het sociaal domein kan worden gevonden, en
- Daarbij in ieder geval, maar niet uitsluitend, te kijken naar de dekking zoals voorgesteld in het corona noodplan van de SP,
- De bevindingen terug te koppelen aan de raad.

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 439645

Onderwerp: Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg

Voorstel

1. Kennis te nemen van de voorstellen tot maatregelen jeugdzorg van € 5 miljoen
2. Het college opdracht te geven de voorstellen verder uit te werken.

Inleiding

Ondanks de maatregelen in 2019 neemt de groei van de jeugdzorg onvoldoende af. In 2019 steeg het aantal unieke cliënten met ongeveer 7% en nam ook de duur van de verleende zorg toe. Als gevolg hiervan verwachten we in 2019 een kostenstijging van ongeveer 15% (€ 6 miljoen). Deze groei is sterker dan we hadden voorzien. Dit betekent een geprognostiseerd tekort in 2021 en verder van € 12 miljoen. In januari bent u hierover via de raadsbrief ‘Ontwikkelingen in de jeugdzorg’ en over het financiële beeld geïnformeerd.

Bij ongewijzigd beleid is het realistisch om aan te nemen dat de groei ook in 2020 door zal zetten. Dit is voor het college aanleiding geweest om een Taskforce Jeugdzorg op te richten. De Taskforce heeft als opdracht gekregen om voorstellen voor aanvullende maatregelen te formuleren ter hoogte van € 5 miljoen.

In dit proces werken we langs twee lijnen. In spoor A willen we op korte termijn de uitgaven beperken door het treffen van maatregelen voor de jeugdzorg. Daarbij realiseren we ons dat er een grote mate van samenhang is in de opgaven waar we in het sociaal domein voor staan. Tegelijkertijd werken we daarom via spoor B aan een aanpassing van de integrale koers op het sociaal domein. In januari bent u over de aanscherping van deze koers geïnformeerd in de raadsbrief "naar een houdbaar sociaal domein". Over spoor B wordt u separaat geïnformeerd.

In de bijlage staan de voorstellen tot maatregelen die geformuleerd zijn. Deze zijn samengebracht in logische clusters van maatregelen. Om € 5 miljoen om te buigen op de jeugdzorg zijn de volgende clusters van voorstellen geformuleerd:
1. Aanpak jeugdzorg in complexe situaties verbeteren
2. Specialistische jeugdzorg afbakenen
3. Inzet van specialistische zorg
4. Gebruik algemene voorzieningen bevorderen
5. Overige maatregelen

Arnhem GEMEENTE

Voor de nadere uitwerking van deze maatregelen (bijvoorbeeld gedetailleerde financiële doorrekening en uitwerking van implementatie) willen wij uw raad eerst consulteren over de voorstellen tot maatregelen. Na consultatie werken we de voorstellen verder uit.

Beoogd effect

De inzet van jeugdzorg optimaliseren en de kosten meer beheersbaar maken.

Argumenten

1.1 Als we niets doen lopen de tekorten verder op

Zoals gezegd zal bij ongewijzigd beleid de groei van de jeugdzorg en daarmee samenhangend de kostenstijging doorzetten.

2.1 Voor de verdere uitwerking van maatregelen is consultatie van de raad gewenst

Met dit voorstel stellen wij de raad in de gelegenheid om aan de voorkant van het proces de kaderstellende rol in te vullen. De investering in de uitwerking vraagt om voldoende politiek draagvlak.

Kanttekeningen en risico's

1.1 De ontwikkelingen in de jeugdzorg zijn deels autonoom en nauwelijks door ons beïnvloedbaar

De stijging van de kosten in de jeugdzorg is geen exclusief Arnhems vraagstuk. Door toenemende druk op jongeren en gezinnen (door sociale media, hogere verwachtingen van ouders, prestatiedruk, keuzestress, complexe echtscheidingen, etc.), neemt de vraag naar zorg toe. Deze maatschappelijke oorzaken zijn nauwelijks door de gemeente te beïnvloeden. Wij concentreren ons op de factoren die wel door ons beïnvloedbaar zijn (de toegang, het aanbod van zorg, onze werkwijze). In 2019 hebben we op deze terreinen ook al maatregelen getroffen. Opnieuw voor € 5 miljoen aan maatregelen vinden binnen het domein van jeugdzorg, vraagt om verregaande maatregelen en ingrijpende keuzes.

2.1 De genoemde voorstellen tot maatregelen vragen nog om een verdere uitwerking

Over de voorstellen is goed nagedacht, maar de tijd om tot gedetailleerde voorstellen te komen was erg kort. Dat betekent dat de voorstellen tot maatregelen globaal zijn uitgewerkt. De opgenomen ombuigingen zijn indicatief.

Financiën

Zie voor de financiële effecten van de voorstellen tot maatregelen bijlage 3.

Uitvoering

In de opmaat naar de Perspectiefnota werken we de voorstellen verder uit en kijken we of deze in de praktijk haalbaar en realistisch zijn. Ook kunnen we dan met nog beter onderbouwde bedragen komen (inclusief een termijn waarop de ombuigingingen gerealiseerd kunnen worden).

Communicatie

Na vaststelling van de perspectiefnota informeren we de partners en de inwoners over de gevolgen die eventuele maatregelen voor hen hebben.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1: Notitie 'Naar een duurzame jeugdzorg in Arnhem'
- Bijlage 2: Uitgewerkte voorstellen tot maatregelen
- Bijlage 3: Financieel overzicht van de voorstellen tot maatregelen

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	439645

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 18 februari 2020, nummer 439645;

gelet op artikelen 108 en 147 van de Gemeentewet en artikel 2.2 van de Jeugdwet

besluit:

1. Kennis te nemen van de voorstellen tot maatregelen jeugdzorg van € 5 miljoen.
2. Het college opdracht te geven de voorstellen verder uit te werken.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Bijlage 1: Naar een duurzame jeugdzorg
februari 2020

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en de opdracht
In het eerste half jaar van 2019 is het aantal jongeren met jeugdzorg in Nederland opnieuw toegenomen[1]. Ook de duur van de verleende zorg laat een stijging zien. De jeugdzorg in Arnhem volgt deze landelijke trend. In 2019 steeg het aantal unieke cliënten met 7% ten opzichte van dezelfde periode in 2018. En ook de duur van de zorg is toegenomen. Als gevolg hiervan nemen ook de kosten toe. We verwachten een kostenstijging van 6 miljoen (circa 15%) in 2019 ten opzichte van 2018. Bij ongewijzigd beleid is het aannemelijk dat de groei van de jeugdzorg ook in 2020 zal doorzetten. Uiteindelijk betekent dit in 2021 en verder een geprognotiseerde groei van het tekort tot circa 12 miljoen per jaar (zie raadsbrief d.d. 7 januari 2020).

Allereerst werken we aan een aanpassing van de integrale koers op het sociaal domein. In januari bent u over de aanscherping van deze koers geïnformeerd in de raadsbrief "naar een houdbaar sociaal domein". Gezien de financiële ontwikkelingen in de jeugdzorg zijn we ook genoodzaakt op korte termijn maatregelen te nemen. De resultaten daarvan betrekken we ook bij de koersbepaling.

Van de totale uitgaven op jeugdzorg -circa 48 miljoen in 2019- is iets meer dan de helft door ons direct beïnvloedbaar. De andere helft van de kosten is het gevolg van toewijzing door huis- en jeugdartsen en gecertificeerde instellingen. Met deze partijen zijn we vanzelfsprekend in gesprek, maar we kunnen hen geen maatregelen opleggen. Om de kostenstijging een halt toe te roepen moeten we op korte termijn maatregelen treffen. We kijken daarbij naar de totale keten in de wetenschap dat we slechts directe invloed hebben op een deel.

Begin januari hebben we een taskforce ingesteld die als opdracht heeft om met voorstellen te komen voor aanvullende maatregelen ter hoogte van vijf miljoen structureel. We hebben ons vooral geconcentreerd op maatregelen op het terrein van jeugd. Gezien de urgentie van de vraag is dit een pragmatische insteek. Maar jeugdzorg staat niet los van de andere leefgebieden op het sociaal domein. In de verdere uitwerking willen we graag breder naar het sociaal domein kijken.

In deze notitie presenteren we de resultaten van de taskforce en leggen we de gemeenteraad een pakket aan maatregelen voor. Doel van deze maatregelen is dat we goede maar ook betaalbare zorg kunnen blijven bieden aan alle Arnhemse jongeren die dit nodig hebben.

1.2 De aanpak
De taskforce heeft voorstellen voor maatregelen onderzocht. Daarvoor zijn de volgende stappen gezet:

- Leren van anderen; we hebben goede voorbeelden bij andere gemeenten opgehaald, maar ook geluisterd naar maatregelen die niet het gewenste resultaat hebben opgeleverd.
- Bestaande maatregelen kritisch doorgenomen en opnieuw doorgerekend
- Nieuwe maatregelen die al in de planning zaten doorgerekend en implementatie -waar mogelijk- versneld
- Een taakstelling op bestaande producten gelegd
- Innovatiesessies georganiseerd om tot nog meer ideeën te komen

Naast een groot aantal ambtenaren hebben we in onze aanpak ook externen betrokken. We zijn bij de gemeente Amsterdam en Deventer op bezoek geweest en hebben informatie opgehaald bij Enschedé en Nijmegen. Daarnaast hebben we innovatiesessies georganiseerd waaraan o.a. jongeren van de Presikhaaf University en Opr€cht en leden van de Adviesraad Jeugdhulp hebben deelgenomen.

Bij de voorstellen tot maatregelen zijn financiële effecten aangegeven. Vanwege het korte tijdsbestek zijn deze indicatief. In een vervolgtraject is een verdere uitwerking nodig. Daarbij vindt een

[1] CBS, rapport jeugdhulp 1e half jaar 2019 - 31 oktober 2019

aanvullende toetsing plaats van de maatregelen en kijken we ook naar de aanpassingen die nodig zijn om de maatregelen in te voeren, de praktische haalbaarheid ervan en de tijd die dit kost.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk twee schetsen we het kader van de Arnhemse jeugdzorg. Dit doen we met behulp van de zorgpiramide. Vervolgens schetsen we in hoofdstuk drie de Arnhemse stand van zaken van de jeugdzorg. We doen dit op hoofdlijnen om enige context te bieden aan de voorstellen tot maatregelen die in hoofdstuk vier aan de orde komen. De notitie sluit af met een voorstel voor het vervolgproces.

2. Uitgangspunten jeugdzorg

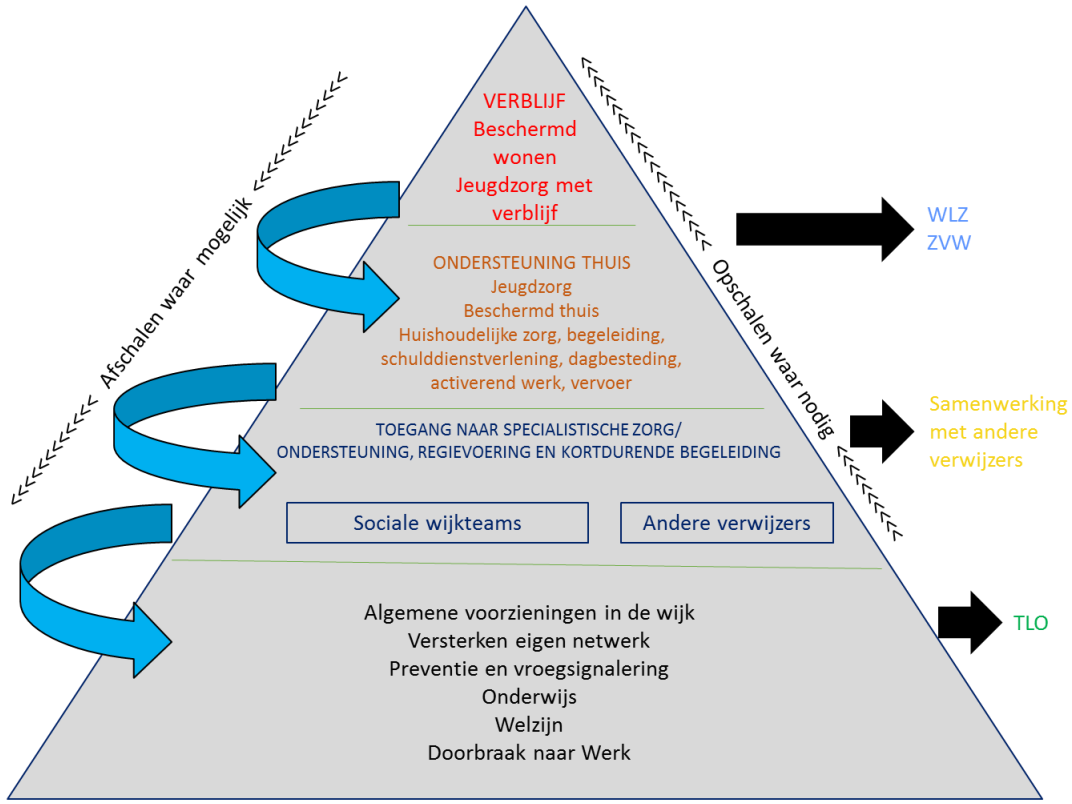
2.1 De Arnhemse uitgangspunten

In de Nota 'Naar een veerkrachtige samenleving' (2013) zijn vier leidende principes geformuleerd die nog altijd actueel zijn in Arnhem:

- Dat wat mensen kunnen staat centraal
- Dichtbij, dienstverlening in de buurt
- Ondersteuning integraal en overzichtelijk- één huishouden, één plan, één regisseur
- Kostenbewust; budgetten per gebied

Deze uitgangspunten vormen het kader voor de uitvoering van het sociaal domein in Arnhem. In het visietraject worden de Arnhemse uitgangspunten doorontwikkeld en nader beschreven. De groei van de jeugdzorg maakt het noodzakelijk dat het motto ‘Doen wat nodig is’ aangevuld wordt met ‘Niet doen wat niet nodig is’.

De vertaling van deze leidende principes naar de dagelijkse praktijk van wijkcoaches vindt plaats aan de hand van de 'Zorgpiramide' (uit visie op transformatie van zorg in Arnhem):

De zorgpiramide is ook van toepassing op de Jeugdzorg.

- Onderin de piramide, in het eerste vlak, zitten de algemene voorzieningen in de wijk. Deze zijn vrij toegankelijk en bedoeld voor alle inwoners. Ze zijn vooral gericht op het creëren van kansen in het onderwijs en in de vrije tijd. Ook in dit vlak zitten de gerichte preventieve voorzieningen, die helpen bij de voorkomen van problemen in de opvoeding, met de gezondheid of de algemene ontwikkeling.
- In het tweede vlak binnen de piramide zitten de Sociale Wijkteams en andere verwijzers (huisartsen, kinderartsen, jeugdartsen, jeugdbescherming en Rechtbank). Deze organisaties kunnen voor lichte begeleiding zorgen, maar ook toegang geven tot de specialistische jeugdzorg.
- In het derde vlak zit de lichte, ambulante specialistische jeugdzorg. Hier maken veel jongeren gebruik van met relatief lichte problematiek.
- In het vierde en bovenste vlak zit de zwaardere jeugdzorg, in veel gevallen gaat dit gepaard met verblijf van jongeren buiten het eigen gezin. Dit gaat om een betrekkelijk kleine groep jongeren; de kosten zijn hier wel veel hoger dan in de onderliggende vlakken.

3. De Arnhemse situatie

3.1 Groeitrend jeugdzorg afgelopen jaren (vanaf 2015 tot heden)

In 2015 is de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg naar de gemeenten gedecentraliseerd. Dit ging gepaard met een substantiële korting op de budgetten. Sinds 2015 is het aantal jongeren in de jeugdzorg (het geheel van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering) gestegen. Op 31 oktober 2019 heeft het CBS een voorlopige rapportage jeugdzorg over de eerste 6 maanden van 2019 uitgebracht. Hieruit bleek dat het aantal jongeren met jeugdzorg ook in 2019 weer is toegenomen. Hetzelfde geldt voor de duur van de verleende zorg.

In de gemeente Arnhem is sinds 2015 het aantal cliënten jeugdzorg stijgende. Deze groei zit in de lichte zorg bij de producten begeleiding en behandeling. De kosten van de complexe zorg blijven onveranderd hoog. In de eerste drie kwartalen van 2019 veroorzaken de 20% duurste cliënten in de jeugdzorg 72,8% van de totale kosten voor jeugdzorg. Hiervan zijn de duurste 10 cliënten goed voor ruim 1 miljoen euro[2].

De totale groei is sterker dan wij hadden geprognosticeerd. In de 2e rapportage van 2019 was de aanname dat de groei zou afvlakken omdat op enig moment een “maximum” aan het aantal jeugdigen in de zorg bereikt zou zijn. Een volledige afvlakking is echter nog niet zichtbaar. Zowel het aantal cliënten als de gemiddelde kosten per cliënt blijven stijgen. Dit is overigens in lijn met het landelijke beeld. Het lijkt daarom realistisch om aan te nemen dat de groei van de jeugdzorg zich, bij ongewijzigd beleid, ook in 2020 zal doorzetten.

3.2 Verklaring voor de groei

De ontwikkeling van de Jeugdzorgkosten 2019 zijn recentelijk geanalyseerd en besproken met alle betrokkenen binnen de gemeente en de sociale wijkteams. Uit deze analyse komen de volgende verklaringen voor de groei en de kostenstijging naar voren:

- De complexiteit van de zorgvraag stijgt, als gevolg van:
  - de groei van het aantal (v)echtscheidingen;
  - stapeling van problematiek in gezinnen;
- De druk vanuit ouders op inzet jeugdhulp wordt groter; het taboe op hulp is eraf en het streven naar een 'perfecte' ontwikkeling van het kind staat voorop;
- De druk vanuit het Onderwijs op inzet jeugdhulp in- en aanpalend aan het onderwijs en kinderopvang groeit;
- Minder steun vanuit familie/ eigen netwerk dat leidt tot snellere inzet van professionals;
- Toegankelijkheid en de zichtbaarheid van het Sociale Wijkteam is groot, waardoor kinderen eerder in beeld zijn;

[2] Bron: analyse kostenstijging jeugdzorg, gemeente Arnhem

- Het aantal meldingen Veilig Thuis is door de invoering van de nieuwe wettelijke meldcode/ radarfunctie explosief gestegen en daarmee ook de instroom bij sociale wijkteams;
- Andere toegangskanalen o.a. huisartsen, GI's en Rechtbanken (goed voor bijna 44% van de totale kosten);
- Veel nieuwe aanbieders waardoor de indruk ontstaat dat aanbod de vraag creëert.

Samen zorgen deze ontwikkelingen voor een stijging van de vraag naar jeugdzorg en voor de stijging van de kosten voor jeugdzorg.

3.3 Situatie t.o.v. andere vergelijkbare gemeenten

Nagenoeg alle gemeenten in Nederland zijn de afgelopen jaren geconfronteerd met substantieel stijgende kosten en tekorten in het sociale domein. De jeugdzorgkosten (euro per inwoner) groeien in Arnhem harder dan gemiddeld in Nederland. Ook uit de G40 vergelijking blijkt dat de kosten zijn gestegen. De uitgaven per inwoner op jeugdzorg zijn in drie jaar tijd opgelopen van € 258,50 naar € 311,10.

Evenwel blijkt ook uit de G40 vergelijking dat Arnhem een hoog percentage inwoners kent die minder te besteden hebben dan 130% van het minimum inkomen; de gemeente staat daarmee in de top 3 van de G40. Dit is een indicator voor de omvang van de problematiek van de "tweedeling" waar de gemeente voor staat.

Het is duidelijk en onvermijdelijk dat het sociaal domein en de omvang en de ontwikkeling van de kosten nu en de komende jaren volle aandacht vereisen.

4. Aanpak inventarisatie voorstellen

4.1 Zoekrichtingen

De jeugdzorg is complex. Er zijn veel factoren van invloed op het aantal jongeren en gezinnen dat gebruik maakt van de jeugdzorg en op de gemiddelde kosten van de trajecten. In dit voorstel richten we ons op maatregelen waar we als gemeente direct invloed op hebben[3].

De afgelopen weken hebben we zoveel mogelijk voorstellen voor maatregelen verzameld. Het is evident dat er niet één maatregel is waarmee we de kostenstijging in de jeugdzorg tot een halt kunnen roepen. Om tot een evenwichtig pakket van maatregelen te komen, hebben we naar de volgende zoekrichtingen gekeken:

1. *De hoogste kosten (de top van de piramide)*

Jongeren en gezinnen met meervoudige, complexe problemen maken veel gebruik van jeugdzorg en van andere maatschappelijke voorzieningen. Zij zorgen voor een substantieel deel van de kosten in de jeugdzorg. In de eerste drie kwartalen van 2019 bleek 20% van de cliënten in de jeugdzorg verantwoordelijk voor ruim 70% van de totale kosten in de jeugdzorg. We verwachten dat de problemen van deze groep jongeren een samenhang vertonen met andere problemen in het gezin waarbinnen de jongere opgroeit. In de maatregelen die wij hiervoor treffen wordt daarom ook naar de (integrale) gezinssituatie gekeken. Indien nodig treffen we ook maatregelen op het gebied van participatie, onderwijs, schuldhulpverlening en armoede. Met een andere aanpak van jeugdigen in complexe situaties kunnen we de omstandigheden voor deze jongeren verbeteren en de kosten van de zorg omlaag brengen. De maatregelen die hieraan bijdragen staan in cluster 1.

2. *De toegang verbeteren door preventie en scherper toewijzen*

Uit de bezoeken aan andere gemeenten zien we dat een belangrijke sleutel tot het beheersbaar maken van de kosten ligt bij het versterken van preventie en het scherper toewijzen van zorg (waar

[3] Dat betekent dat we niet ingaan op algemene maatschappelijke ontwikkelingen (bijvoorbeeld toename (echt)scheidingen), de sociale structuur van Arnhem (relatief veel huishoudens met laag inkomen), de wetgeving (we gaan uit van de huidige Jeugdwet) en afwegingen binnen het collegeprogramma (of de MJPB).

mogelijk 'lichte' producten inzetten voordat 'zwaardere' worden ingezet). Eén van de bezochte gemeentes heeft maatregelen genomen om de toegang te beperken en blijft daardoor binnen budget. Het geld dat voor de jeugdzorg overblijft, wordt in preventie geïnvesteerd. En al is de oplossing van stad A niet één op één te kopiëren naar stad B, ook voor Arnhem is het aannemelijk dat deze maatregelen bijdragen aan verdere kostenbeheersing. Vanzelfsprekend blijft daarbij ook voor ons het uitgangspunt dat er goede zorg beschikbaar blijft voor jongeren en gezinnen die de jeugdzorg nodig hebben. Echter, we ontkomen er niet aan om strenger toe te kennen en bepaalde producten niet langer aan iedereen te verstrekken. Via de Gelrepas en CAZ kunnen we deze producten garanderen voor de inwoners die het echt nodig hebben. Om de jeugdzorg betaalbaar te houden, is het verdedigbaar dat meer draagkrachtige inwoners een deel van deze zorg zelf of anders organiseren. De maatregelen in cluster 2 en 3 zijn gebaseerd op deze zoekrichting.

3. Bevorderen lichte zorg, afschalen zware zorg

De toegang naar de zorg gebeurt door jeugdbescherming, jeugdartsen, huisartsen en Sociale Wijkteams. Bij een deel van deze verwijzers is onvoldoende brede kennis over de diversiteit aan zorgtrajecten en producten. Bovendien is een tendens waarneembaar dat gedrag van kinderen steeds vaker leidt tot diagnoses en de inzet van zorg. Daardoor krijgen jeugdigen in bepaalde situaties te zware zorg en nemen de kosten onnodig toe. De maatregelen in cluster 4 richten zich daarom op het bevorderen van de inzet van lichtere zorg.

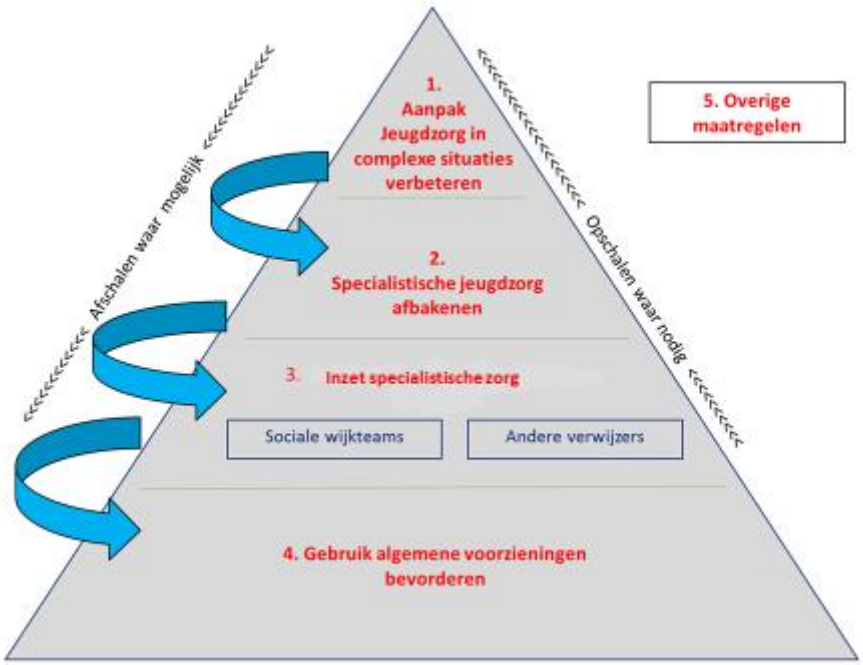
4.2 Clusters van maatregelen

In bijlage 2 treft u een overzicht aan van de belangrijkste voorstellen tot maatregelen. Deze voorstellen zijn het resultaat van een omvangrijke inventarisatie. Vervolgens zijn deze voorstellen getoetst op juridische haalbaarheid, praktische uitvoerbaarheid en opbrengsten. De voorstellen tot maatregelen die deze toets hebben doorstaan, hebben we ingedeeld in clusters van maatregelen. Per cluster geven we een indicatie van de besparing die met de combinatie van maatregelen realiseerbaar is.

We onderscheiden 5 clusters van maatregelen:

1. Aanpak Jeugdzorg in complexe situaties verbeteren
2. Specialistische jeugdzorg afbakenen
3. Inzet van specialistische zorg
4. Gebruik van algemene voorzieningen bevorderen
5. Overige maatregelen

In onderstaande jeugdzorgpiramide zijn deze vijf clusters van maatregelen ingetekend:

4.3 Voorstellen tot maatregelen

Hieronder staat een (geclusterd) overzicht van alle voorstellen tot maatregelen. Een uitgebreide beschrijving per maatregel vindt u in bijlage 2. Naast een beschrijving van de maatregel is een inschatting van het maatschappelijk effect, van het financieel effect en van eventuele risico's opgenomen. Het gaat dan over:

1. *duurzaamheid van effecten*: bijvoorbeeld de vraag of een maatregel financieel een meer of minder duurzaam karakter heeft; levert een maatregel op korte termijn een financieel effect op, maar op langere termijn niet, of leidt een maatregel dan zelfs tot extra kosten;
2. *uitvoerbaarheid*: bijvoorbeeld de vraag of een maatregel meer of minder goed past bij de werkwijze van de wijkteams, of de maatregel aansluit bij de regionale inkoopafspraken, of zijn er juridische of financiële obstakels;
3. *draagvlak*: bijvoorbeeld de vraag of en in welke mate er voor de maatregel maatschappelijk draagvlak te verwachten is;
4. *ketenperspectief:* bijvoorbeeld de vraag of de maatregel past bij de aanpak van de partners in de zorgketen zoals zorgaanbieders, scholen of anderen.

Hieronder staat een overzicht van de geclusterde voorstellen tot maatregelen. Per cluster is een indicatie van de opbrengst geaggregeerd (voor meer details zie bijlage 3).

<table>
<tr><th>nr.</th><th>Naam maatregel</th><th>Structurele besparing</th></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">1. Aanpak jeugdzorg in complexe situaties verbeteren
Jongeren en gezinnen met meervoudige, complexe problemen maken veel gebruik van jeugdzorg en van andere maatschappelijke voorzieningen. Met onderstaande maatregelen verbeteren we de zorg aan deze jongeren en brengen we tegelijkertijd de kosten omlaag.</td></tr>
<tr><td>1.1.</td><td>Perspectiefoverleg</td><td rowspan="5">€ 0,6 miljoen

(ex. € 0,9 miljoen al opgenomen in de MJPB 2020)</td></tr>
<tr><td>1.2.</td><td>Sociaal Hospitaal</td></tr>
<tr><td>1.3.</td><td>Samenwerken aan veiligheid</td></tr>
<tr><td>1.4.</td><td>Verkorten van de veiligheidsketen</td></tr>
<tr><td>1.5.</td><td>Doorstroom jeugdzorg naar WLZ bevorderen</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">2. (Specialistische) jeugdzorg afbakenen
De Jeugdwet hangt samen met veel andere wetten binnen en buiten het sociaal domein. In de afgelopen jaren zijn in de praktijk steeds meer problemen bij jongeren en gezinnen "onder de jeugdwet" terecht gekomen. Met deze maatregelen wordt aangegeven dat de gemeente Arnhem bepaalde producten niet meer vanuit de Jeugdwet wenst te vergoeden.</td></tr>
<tr><td>2.1.</td><td>Begeleiding op school</td><td rowspan="3">€ 0,5 miljoen</td></tr>
<tr><td>2.2.</td><td>Respijtzorg</td></tr>
<tr><td>2.3.</td><td>Vak therapieën</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">3. Inzet van specialistische zorg [4]</td></tr>
</table>

[4] Specialistische zorg = alle zorg waarvoor je een indicatie nodig hebt van wijkcoaches, huisartsen of gecertificeerde instellingen, dus alle zorg die niet voorliggend is.

	De toegang bepaalt hoeveel jongeren en gezinnen gebruik maken van de specialistische jeugdzorg. Door meer lichte begeleiding aan te bieden vanuit de Sociale Wijkteams zelf en vanuit de Praktijkondersteuner bij de huisarts (POH) is het mogelijk om minder jongeren naar de specialistische jeugdzorg te verwijzen.	
3.1.	Lichte begeleiding door wijkcoaches zelf	€ 1 miljoen (ex. € 0,2 miljoen al opgenomen in de MJPB 2020)
3.2.	Praktijkondersteuner huisarts jeugd GGZ	
	4. Gebruik algemene voorzieningen bevorderen Niet alle problemen van jongeren en gezinnen vragen om specialistische jeugdzorg. De algemene en preventieve voorzieningen zijn goed in staat om veel lichte problemen te voorkomen of te verzachten.	
4.1.	BSO met intensieve begeleiding (BSO+) als algemene voorziening	€ 0,2 miljoen
	5. Overige maatregelen Deze maatregelen hebben veelal betrekking op de afspraken die gemaakt worden met aanbieders. Nieuwe contracten: In het zorgdomein wordt gewerkt met contracten die zijn ondergebracht bij de Inkoop sociaal Domein Centraal Gelderland. Op dit moment loopt er een aanbestedingsprocedure voor de contracten vanaf 1-7-2020. Door scherpere eisen en strengere voorwaarden verwachten we dat het aantal aanbieders voor het sociaal domein en dus ook voor de jeugdzorg af zal nemen en dat dit ten goede komt aan de kwaliteit van de geleverde zorg. Aangezien de afspraken hiervoor al in 2019 zijn gemaakt, zijn hier geen nieuwe aanvullende maatregelen over opgenomen.	
5.1.	Omzetplafonds instellen	€ 2,7 miljoen
5.2.	Handhaving op zorgaanbieders	
5.3.	Monitoring verbeteren	

4.4 Financiële impact

Het totaal van voorstellen tot maatregelen levert een verwachte besparing op van 1,4 miljoen in 2020 oplopend naar 5 miljoen structureel in 2023. Deze besparing is aanvullend op de maatregelen die zijn opgenomen in de MJPB 2020. Voor het realiseren van de voorstellen is tijd nodig, niet alle maatregelen zijn direct in het eerste jaar te realiseren. Ook is rekening gehouden met een opbouweffect. In bijlage 3 'Financieel overzicht voorstellen tot maatregelen' staat dit verder uitgewerkt.

4.5 Vervolgproces

In opdracht van de raad worden de voorstellen tot maatregelen verder uitgewerkt. De uitgewerkte voorstellen worden verwerkt in de perspectiefnota.

Naast maatregelen die we zelf kunnen treffen, vinden wij het belangrijk om in gezamenlijkheid met andere gemeenten aandacht te blijven vragen voor de kosten van de jeugdzorg in Den Haag. Vrijwel alle gemeenten kampen met tekorten op de jeugdzorg, Arnhem is daar niet uniek in. Een landelijk vraagstuk kan niet alleen lokaal opgelost worden.

Bijlage 2: Uitgewerkte voorstellen tot maatregelen

Inhoudsopgave:

Maatregelen

1.1	Perspectiefoverleg	pg. 2
1.2	Sociaal Hospitaal	pg. 3
1.3	Samenwerken aan veiligheid	pg. 4
1.4	Verkorten van de veiligheidsketen	pg. 5
1.5	Doorstroom jeugdwet naar Wet langdurige zorg bevorderen	pg. 6
2.1	Begeleiding op school	pg. 7
2.2	Respijtzorg	pg. 8
2.3	Vaktherapieën	pg. 9
3.1	Begeleiding door wijkcoaches zelf	pg.10
3.2	Praktijkondersteuner huisarts jeugd-GGZ	pg.11
4.1	BSO met intensieve begeleiding (BSO+) als algemene voorziening	pg.12
5.1	Omzetplafonds instellen	pg.13
5.2	Handhaving op zorgaanbieders	pg.14
5.3	Monitoring verbeteren	pg.15

Maatregelen waar wel aan gedacht is, maar die (nog) niet uitgewerkt zijn pg.16

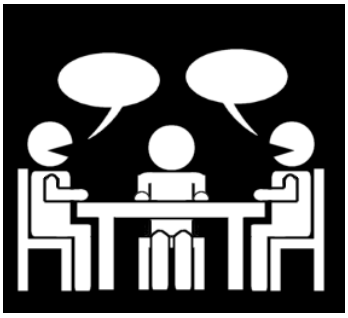
Maatregel 1.1

Perspectiefoverleg

Het Perspectiefoverleg is een regionaal overleg waar jongeren met complexe problematiek en/of (dreigende) uithuisplaatsing worden besproken. Het beoogde resultaat is het verminderen van het aantal uithuisplaatsingen en het aantal jongeren in verblijf.
Het gaat om jongeren in het vrijwillig kader (regie bij de Sociale Wijkteams) als ook om jongeren in het gedwongen kader (regie bij de Jeugdbescherming). Deskundigen van zorgaanbieders en andere partners adviseren over:

1. een optimale analyse van de situatie van de jongere in het gezin en het creëren van een duurzaam perspectief,
2. het bepalen van maatwerk voor de inzet van ambulante en/of jeugdzorg met verblijf en andere onorthodoxe maatregelen (o.a. op het gebied van participatie, schuldhulpverlening, het organiseren van geschikte huisvesting etc.).

Via het Perspectiefoverleg worden knelpunten opgepakt bij de door- en uitstroom uit verblijf.

Via deze maatregel wordt afgesproken om alle (dreigende) uithuisplaatsingen in Arnhem langs het Perspectiefoverleg te laten verlopen. Dat betekent dat de Sociale Wijkteams en de Jeugdbescherming niet meer direct naar verblijf kunnen verwijzen, zonder afstemming met het Perspectiefoverleg.

Daarvoor is het nodig om met de Jeugdbescherming (GI's) afspraken te maken (b.v. in de vorm van een convenant) over de route langs het Perspectiefoverleg, over de inzet van (gecontracteerde) jeugdzorg en over nauwere samenwerking met de sociale wijkteams. Deze afspraken moeten helpen bij het vinden van integrale oplossingen dichtbij in de wijken en het afschalen van zorg.

Maatschappelijk effect	• Beter maatwerk met integrale, passende oplossingen voor jongeren en gezinnen met complexe problematiek • Voorkomen van uithuisplaatsingen
Financieel effect	Deze maatregel is al verwerkt in de MJPB 2020-2023, onder de regel 'ingroei maatregel verblijfszorg jeugd'. Het financiële effect wordt in 2020 en 2021 zichtbaar met resp. € 300.000 en € 800.000. Vanaf 2022 is de besparing al opgenomen in de begroting.
Risico's	Het succes is afhankelijk van de samenwerking tussen de partijen. Alle partijen moeten bereid zijn om regels te doorbreken en ter discussie te stellen. Zonder deze bereidheid lukt het niet!

Maatregel 1.2

Sociaal Hospitaal

In Wmo en jeugdzorg zijn gezinnen waarin veel zorgaanbieders actief zijn en hoge zorgkosten worden gemaakt. De problematiek van deze gezinnen gaat vaak over meerdere leefgebieden heen en leidt tot een stapeling van zorg. Uit landelijke cijfers komt naar voren dat een derde van de financiële middelen in het sociaal domein naar een klein percentage van deze veelgebruikers gaat. De stapeling van zorg heeft ook tot gevolg dat er wet- en regelgeving vanuit verschillende beleidsdomeinen van toepassing is. Hierdoor treden er vaak onbedoelde en ongewenste effecten van beleid op. Effecten die nadelig uitpakken voor het gezin en hoge maatschappelijke kosten veroorzaken.

In het Sociaal Hospitaal worden in twee jaar 150 Arnhemse multiprobleemhuishoudens geholpen. Met deze aanpak kan een 'doorbraak' gerealiseerd worden voor deze huishoudens. Dit leidt tot een hogere kwaliteit van leven en een besparing op de zorgkosten.

Maatschappelijk effect	Niet alleen het kind wordt geholpen maar het hele gezin. Daardoor wordt ook op andere terreinen (Wmo - participatiewet - ZVW) winst behaald. Bovendien is de kans op een succesvolle behandeling voor het kind groter omdat je het hele systeem benadert.
Financieel effect	Op basis van gerealiseerde resultaten in de gemeente Den Haag verwachten we, na aftrek van de kosten, een structurele besparing op de jeugdzorg van € 300.000 in 2020 en de daarop volgende jaren. De op andere leefgebieden bereikte resultaten (bijvoorbeeld Wmo en participatie) zijn niet in deze bedragen opgenomen.
Risico's	Het risico bestaat dat de effecten van deze aanpak niet structureel zijn omdat inwoners weer terugvallen naar de oude situatie. Daarnaast moet de doorbraakmethode worden geborgd in de sociale wijkteams. Dit vereist speciale deskundigheid en expertise.

Maatregel 1.3

Samenwerken aan Veiligheid

Door Samenwerken aan veiligheid willen we de zorg voor Arnhemse gezinnen met meervoudige problematiek beter organiseren en de veiligheid herstellen. Hierdoor bieden we een alternatief voor de inzet van het huidige product drang (preventieve jeugdbescherming) zodat we het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen (dwang) kunnen terugdringen en uithuisplaatsingen voorkomen.

In gezinnen, waar voortdurend zorgen bestaan over de veiligheid van kinderen, werd in de afgelopen jaren vaak preventieve jeugdbescherming (ook wel bekend als drang) ingezet. Professionals probeerden hiermee erger te voorkomen. In de praktijk voldoet deze interventie vaak niet, om zowel praktische als juridische redenen.
Samenwerken aan veiligheid voorziet in een multidisciplinair team met ervaren professionals van verschillende expertise. Dat team opereert in nauw overleg met de Sociale Wijkteams en kan snel en flexibel in kwetsbare gezinnen in de wijken worden ingezet. Het team zorgt voor praktische ondersteuning in het gezin, zorgt voor intensieve opvoedingsbegeleiding en ziet toe op de veiligheid. In 2020 start een pilot met de nieuwe werkwijze voor een periode van 2 jaar.

Maatschappelijk effect	Minder jeugdbeschermingsmaatregelen, minder uithuisplaatsingen, beter perspectief voor gezinnen met meervoudige problematiek en veiligheidsproblemen.
Financieel effect	Gem. kosten per gezin € 22.500 per jaar; Schatting opbrengst per gezin gem. € 39.000 per jaar. Besparing 12 gezinnen x € 16.500 = € 198.000 per jaar, vanaf juli 2020. € 100.000 was al ingeboekt bij de MJPB 2020, aanvullend nu € 100.000 opgenomen.
Risico's	Samenwerken aan veiligheid is een intensieve ambulante maatregel. Het risico bestaat dat deze wordt ingezet voor gezinnen met minder zware problematiek en daardoor een aanzuigende werking heeft. Daarnaast valt of staat deze maatregel met een goede samenwerking tussen de partijen.

Maatregel 1.4

Verkorten van de veiligheidsketen

Rondom de veiligheid van kinderen zijn veel organisaties actief. Niet alleen onze eigen Wijkteams, maar ook de Jeugdbescherming (Gecertificeerde Instellingen), Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming werken in de praktijk voor dezelfde jongeren en gezinnen. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd constateerde in november 2019 dat 'kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd' zijn als gevolg van onvoldoende samenwerking, voor een deel overlappende taken en lange wachttijden.
Deze maatregel voorziet in sturen op integrale samenwerking tussen en (indien relevant) een integrale opdracht aan Wijkteams, Veilig Thuis, Jeugdbescherming en Raad voor de Kinderbescherming. In Food Valley is inmiddels een pilot gestart. Begin 2020 wordt met de Jeugdbescherming een verbeteragenda ontwikkeld.

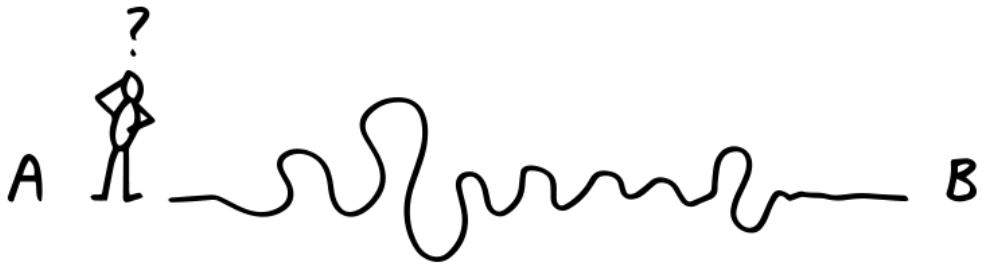
Maatschappelijk effect	Betere samenwerking, minder wachttijden en sneller actie in gezinnen waar kinderen onveilig zijn.
Financieel effect	Betere sturing op gezinnen met onveiligheid is investering die op lange termijn besparing op zal leveren. 5% minder kosten voor 35 jongeren met dure zorg is circa € 100.000, vanaf 2021. Mogelijk ook kostenbesparing bij organisaties, want dubbele taken worden niet meer uitgevoerd.
Risico's	Samenwerken aan veiligheid gaat over wetten en verantwoordelijkheden heen. Hierop sturen is mede afhankelijk van ruimte die Rijk gaat bieden.

Maatregel 1.5

Doorstroom Jeugdwet naar Wlz bevorderen

Sommige jeugdigen hebben - vaak langdurig - een stapeling van verschillende soorten zorg. De gemeente financiert die (combinatie van) (zware) zorg aan jeugdigen uit de jeugdzorg. Indien het gaat over jongeren kinderen/jongeren met een structurele, zware zorgbehoefte, dan dient de zorg niet vanuit de Jeugdwet maar de Wet langdurige zorg (Wlz) gefinancierd te worden. De overgang van de Jeugdwet naar de Wlz is voor de gemeente/SWT soms lastig te beoordelen vanwege gebrek aan kennis over toelating tot de Wlz. Het zou helpen wanneer de gemeente beschikt over iemand die kennis heeft van de toegang naar de Wlz. De inzet van deze maatregel is er op gericht om toch een aantal jongeren in de Wlz onder te brengen (sluit aan op Sociaal Hospitaal). Concreet:

- Inventarisatie Jeugdigen met langdurige zware zorg zonder perspectief op verbetering
- Expert Wlz (tijdelijk) inzetten en casus bekijken op mogelijkheden voor doorstroming
- Samen met Wijkteam/Inwoner doorstroming realiseren

Maatschappelijk effect	Jeugdige inwoner behoudt zorg, situatie blijft onveranderd
Financieel effect	Uitgaande van een doorstroom van 2 jeugdigen per jaar met een zorgvraag die gemiddeld 100.000 per jeugdige kost, levert dit een besparing op van 200.000 op per jaar. Er is een structurele investering nodig van 80.000 euro (1fte) per jaar. Netto besparing is dan circa € 100.000.
Risico's	Het risico bestaat dat de jeugdigen die voor de WLZ worden aangemeld, alsnog door het CIZ worden afgewezen vanwege de zeer strenge screening.

Maatregel 2.1

Begeleiding op school

In het algemeen geldt dat scholen moeten zorgen voor begeleiding bij leerproblemen van de leerling. Als een leerling gedrag heeft dat het leren bemoeilijkt, dan regelt de school de nodige ondersteuning (o.a. vanuit de vergoeding voor schoolmaatschappelijk werk). Daarom wordt een aantal producten niet langer vanuit de jeugdwet vergoed. Dit geldt voor de volgende producten:

- (specialistische) huiswerkbegeleiding
- weerbaarheidstrainingen (zogenaamde rots- en watertraining)
- faalangstreductie

Veel scholen hebben zelf programma's om kinderen weerbaar te maken (de zogenaamde rots- en water trainingen). Als een school dit niet biedt, dan is dit een eigen verantwoordelijkheid van de ouders en moeten ze dit zelf betalen. Met een Gelrepas zijn deze weerbaarheidstrainingen bij diverse aanbieders gratis toegankelijk. Ook via andere programma's van de gemeente wordt kinderen de mogelijkheid geboden om begeleiding (bijv. huiswerkbegeleiding) na school te ontvangen, o.a. via het programma kansrijk opgroeien.

Maatschappelijk effect	Er is een groep inwoners die de training zelf moet gaan betalen. Ook zal meer verantwoordelijkheid bij scholen komen te liggen en zullen zij hun aanbod beter moeten organiseren.
Financieel effect	Op basis van aantallen leerlingen die gebruik maken van de aangeboden producten begeleiding op school, is een inschatting gemaakt van de kostenreductie. Deze bedraagt circa € 0,2 miljoen.
Risico's	Een aantal ouders zal om financiële redenen afzien van de begeleiding, we weten niet welk effect dit op de lange termijn voor de schoolprestaties van het kind heeft.

Maatregel 2.2

Respijtzorg

Respijtzorg of logeeropvang in een zorginstelling valt onder de Jeugdwet. Een kind kan dan maximaal drie etmalen per week in een zorginstelling logeren. Dit geeft de mantelzorger(s) gelegenheid om even op adem te komen, zaken te regelen of aandacht te besteden aan eventuele andere kinderen. Respijtzorg hoeft niet via specialistische jeugdzorg georganiseerd te worden, maar kan in veel gevallen ook via het eigen netwerk of door middel van steun- en buurtgezinnen worden georganiseerd. De mantelzorger dient niet overbelast te raken. Dit gebeurt vaker als de mantelzorg intensief en langdurig van aard is. Als de mantelzorger overbelast dreigt te raken, zetten we respijtzorg in.

Maatschappelijk effect	Er wordt een groter beroep gedaan op het eigen netwerk en de inzet van vrijwilligers.
Financieel effect	In 2019 werd een bedrag van € 600.000 gebruikt voor (specialistische) respijtzorg. Het financiële effect van deze maatregel is nu nog niet opgenomen. Na monitoring volgt een vertaling van de behaalde financiële effecten. Daarbij wordt ook onderzocht of respijtzorg vanuit andere wet- en regelgeving kan worden vergoed.
Risico's	Gezinnen met complexe problematiek en een beperkt netwerk hebben minder mogelijkheden om in het eigen netwerk een oplossing te vinden. Dit leidt mogelijk tot een overbelasting van de ouders, waardoor de vraag ontstaat of dit een financieel duurzame maatregel is.

Maatregel 2.3

Vaktherapieën

Vaktherapie is de overkoepelende naam voor de volgende vaktherapeutische disciplines: beeldende therapie, danstherapie, dramatherapie, muziektherapie, psychomotorische therapie, psychomotorische kindertherapie en speltherapie. Door een groot aantal zorgverzekeraars wordt vaktherapie vergoed in het kader van een aanvullende verzekering. Ouders kunnen zich hiervoor aanvullend verzekeren waardoor deze therapieën niet meer door de gemeente vergoed worden.

Daarnaast is er een aantal therapieen waarvan het effect nog niet wetenschappelijk is aangetoond. Deze therapieen worden ook niet door de zorgverzekeraar vergoed. Dierentherapie (o.a. hippotherapie en hondentherapie) vallen hieronder. Ook deze therapieën komen niet meer voor vergoeding in aanmerking.

Vaktherapie komt alleen nog voor vergoeding in aanmerking als dit onderdeel is van een multidisciplinaire geneeskundige behandeling in het kader van de GGZ.

Maatschappelijk effect	Inwoners die geen aanvullende verzekering hebben zullen deze therapie zelf moeten betalen. Niet iedereen zal dat kunnen en willen. In de verdere uitwerking van de maatregel zal bekeken worden of opname in de Collectieve Aanvullende Ziektekostenverzekering (CAZ) mogelijk is.
Financieel effect	Gezien het grote aantal vaktherapeuten waarmee een contract is afgesloten en de bedragen die hierin omgaan, verwachten we hierop een besparing van 200.000 op dit voorstel te behalen in 2020, oplopend naar 300.000 in de daaropvolgende jaren.
Risico's	Het risico bestaat dat ouders die niet aanvullend verzekerd zijn voor vaktherapie en het niet kunnen betalen, hier geen gebruik van maken.

Maatregel 3.1

Begeleiding door wijkcoaches zelf

We zetten het product begeleiding niet meer alleen in via specialistische zorgaanbieders maar laten de wijkcoaches een deel van de begeleiding zelf doen.

Bij de start van de decentralisaties in 2015 was het de bedoeling dat de coaches zelf ook lichte begeleiding of opvoedingsondersteuning aan het gezin zouden bieden. In de huidige praktijk is daar te weinig tijd voor en wordt, sneller dan de bedoeling is, doorverwezen naar specialistische jeugdzorg. In veel gemeenten wordt begeleiding in het kader van de jeugdzorg uitgevoerd vanuit het wijkteam. Hieruit blijkt dat aanzienlijk minder wordt doorverwezen naar specialistische jeugdzorg, dat de trajecten minder lang duren, dat de administratieve lasten verminderen en dat de kosten voor lichte jeugdzorg dalen. De begeleiding vraagt extra capaciteit van de coaches. Hiervoor is een andere werkwijze en taakverdeling binnen de sociale wijkteams noodzakelijk.

Maatschappelijk effect	Normaliseren van opvoed- en opgroeivraagstukken Versterken eigen kracht, inzet netwerk Besparen maatschappelijke kosten.
Financieel effect	Na aanloop wordt per saldo een substantiële kostenreductie voorzien van € 1.000.000 door een afname van de inkoop van begeleidingsproducten. Deze maatregel heeft mogelijk een groter besparingspotentieel. In de toekomst moet blijken of dat haalbaar is.
Risico's	Het risico bestaat dat de wijkcoach langdurig begeleiding gaat bieden en niet tot een afronding van de begeleiding komt. Hierdoor neemt de werklast van de wijkcoach toe. Er bestaat een risico dat deze maatregel effect heeft op de wachttijden van de sociale wijkteams. Ouders zullen naar de huisarts gaan om toch specialistische begeleiding te krijgen van de aanbieder van hun keuze.

Maatregel 3.2

Praktijkondersteuner huisarts Jeugd-GGZ

In 2019 zijn gesprekken gestart met huisartsen over de inzet van een praktijk ondersteuning Jeugd-GGZ. De POH-er kan de huisarts ontlasten door jongeren en gezinnen te ondersteunen en te bepalen welke jeugdzorg noodzakelijk is. Zij hebben meer tijd en deskundigheid op het gebied van jeugd-ggz en hebben bovendien meer zicht op het beschikbare aanbod. Aan de hand van voorbeelden vanuit het hele land zijn modellen ontwikkeld. Starten met POH vraagt een investering vanuit de gemeente, maar ook tijd van huisartsenpraktijken om het idee een plek te geven in de (huisartsen)praktijk. Wij streven naar het opstellen van een samenwerkingsconvenant tussen gemeente en huisartsen teneinde (meer) bij te dragen aan het succes van deze maatregel.

Maatschappelijk effect	Jongeren en gezinnen worden sneller en dichter bij huis geholpen door deskundige POH-ers Nauwe samenwerking met coaches Meer kennis van aanbod in de route via de huisartsen
Financieel effect	De besparing hierop is al ingeboekt vanuit de maatregelen 2019.
Risico's	Starten met inzet POH vraagt een investering Het succes is afhankelijk van de bereidheid van huisartsenpraktijken om hier mee te werken. Veel huisartsen geven aan dat er geen praktijkruimte beschikbaar is voor de POH.

Maatregel 4.1

BSO met intensieve begeleiding (BSO+) als algemene voorziening

Ouders zijn zelf verantwoordelijk voor de kosten van de buitenschoolse opvang. Zij ontvangen hiervoor een inkomensafhankelijke vergoeding vanuit de overheid. Daarbij is de BSO verantwoordelijk voor het vervoer van school naar de BSO. De ouders zijn verantwoordelijk voor het ophalen van hun kinderen bij de BSO.

Bij BSO+ is extra begeleiding nodig van kinderen die problemen hebben (gedragsproblemen, psychische problemen, lichamelijke problemen, enzovoort). Deze "plus" wordt vergoed vanuit de jeugdzorg waarbij we de laatste jaren een grote stijging zien van de kosten van BSO+.

Om de kostenstijging te beperken willen we daarom met de betrokken BSO+ aanbieders een algemene voorziening ontwikkelen. Door de extra begeleiding voor een groep kinderen te subsidieren in plaats van de extra begeleiding per kind toe te kennen, verwachten we op de kosten te kunnen besparen. Daarnaast zal strenger worden gekeken of het vervoer van en naar de BSO+ niet vanuit het leerlingenvervoer plaatsvindt.

Maatschappelijk effect	Ouders en kinderen kunnen gebruik blijven maken van de BSO+. Wel wordt het aanbod beperkt tot een aantal aanbieders.
Financieel effect	Ingeschat wordt dat deze maatregel voor € 0,2 miljoen zal bijdragen aan de kostenreductie.
Risico's	De begeleiding tijdens de BSO+ moet worden omgezet van een individuele specialistische voorziening (met PxQ financiering) naar een algemene voorziening die wordt gesubsidieerd. Dit kost tijd en hiervoor is medewerking van de aanbieders nodig.

Maatregel 5.1

Omzetplafonds instellen

Een omzetplafond per (grote) aanbieder
Arnhem heeft een model voor de inkoop waarbij de zorgaanbieder maximalisatie van omzet en/of winst na kan streven door het zoveel als mogelijk omzetten van uren zorg of aantal cliënten (PxQ model). Een omzetplafond gaat deze onbedoelde prikkel tegen en stimuleert het creatief meedenken in het optimaliseren van het resultaat voor de cliënten.
We monitoren periodiek en op het moment dat het omzetplafond in zicht komt, gaan we tijdig in overleg met de aanbieder. Waar nodig maken we nieuwe afspraken. Het plafond is een middel om de transformatie te bevorderen en aanbieders te stimuleren om de best passende zorg (zo licht als mogelijk) in te zetten. De Sociale Wijkteams zorgen ervoor dat inwoners die zwaardere zorg nodig hebben deze ook daadwerkelijk krijgen.

Maatschappelijk effect	Zorgaanbieders kunnen mogelijk niet alle inwoners meer helpen met de gevraagde zorg en zullen creatief met het gekregen budget om moeten gaan.
Financieel effect	Bij het uitgangspunt dat een besparing van 5% op de maatwerkvoorzieningen Jeugd gerealiseerd moet worden is op termijn een bedrag van € 2.400.000 te realiseren.
Risico's	Zorgaanbieders zullen innovatiever en creatiever met gekregen budget om moeten gaan. Tevens zal vanuit de toegang scherper gekeken moeten worden naar de af te geven toewijzingen per organisatie. Aan het einde van het jaar bestaat de kans dat inwoners met oplopende wachttijden te maken krijgen waardoor er een tijdelijke stop komt op een aantal producten.

Maatregel 5.2

Handhaving op zorgaanbieders

Sinds enige tijd neemt het aantal signalen over misstanden en onrechtmatigheden in de zorg toe. Gezien de beschikbare capaciteit bij handhaving kan slechts een aantal zorginstellingen waarover signalen binnenkomen worden onderzocht.

Per 1 juli 2020 zal de nieuwe contractering van zorgaanbieders op basis van een aangepast kwaliteitskader zijn, waardoor aan de voorkant ook intensiever wordt getoetst. De inkooporganisatie Regio Centraal Gelderland (contractbeheer) zal vaststellen of een aanbieder voldoet aan de gestelde eisen. De verwachting is echter niet dat er vanaf dat moment geen misstanden meer zullen voorkomen. Controle op misbruik van zorggeld zal gezien het flink gestegen aantal aanbieders van belang blijven. Bij ernstige vermoedens van fraude wordt per direct een cliëntenstop ingevoerd.

Maatschappelijk effect	Als scherper wordt gehandhaafd dan zullen de kwalitatief goede aanbieders overblijven. Inwoners zullen dus bij deze maatregel gebaat zijn.
Financieel effect	Deze maatregel vraagt om investering in extra capaciteit voor handhaving. De investering verdient zich terug als er onrechtmatigheden worden tegengegaan. In de uitwerking zal worden ingeschat of en zo ja welk financieel effect hieraan verbonden kan worden.
Risico's	Terugvordering van al uitgekeerd geld zal lastig zijn. Daarnaast is een zorgvuldige monitoring en controle nodig en zullen stevige gesprekken met aanbieders moeten worden gevoerd.

Maatregel 5.3

Monitoring verbeteren

Door het oprichten van een speciaal Analyse team willen we de kennisuitwisseling tussen de gemeente en de sociale wijkteams over "de cijfers van het zorggebruik" verbeteren. Door de verbeteringen die we hebben doorgevoerd in de monitoring zijn er steeds meer gegevens beschikbaar over het gebruik van (jeugd)zorg en bij welke aanbieders deze zorg wordt afgenomen. Door periodiek met elkaar in gesprek te gaan over deze gegevens kunnen patronen sneller zichtbaar worden en kan eerder worden ingegrepen. In het overleg worden vragen gesteld als:

- Doet zich een stijging voor in het zorggebruik?
- Waar doet deze stijging zich voor; bij welk product/ bij welke aanbieder?
- Is hier een verklaring voor?
- Welke acties kunnen we nemen om deze stijging te beperken/ tegen te gaan?

Maatschappelijk effect	Geen
Financieel effect	Door overschrijdingen van het budget direct te signaleren kunnen eerder maatregelen worden getroffen. Daarnaast wordt ook zichtbaar als er bij aanbieders onverklaarbare declaraties plaatsvinden (eerdere opsporing van onrechtmatige inzet van zorggelden). Hiermee verwachten wij een besparing van € 0,2 tot 0,3 miljoen te realiseren.
Risico's	Er moet stevig worden ingezet op monitoring en control. Dit kost menskracht en de benodigde deskundigheid.

Maatregelen waar wel aan gedacht is, maar die niet zijn uitgewerkt

Naast de uitgewerkte maatregelen zijn nog diverse andere ideeën de revue gepasseerd. Uit een eerste check is gebleken dat deze maatregelen ons i) (nu) geen besparing opleveren of ii) niet uitvoerbaar zijn. De redenen daarvoor zijn onder andere:

a. de maatregel vraagt grote voorinvesteringen
b. de maatregel is wettelijk niet toegestaan
c. de maatregel levert geen duurzaam financieel resultaat (alleen korte termijn opbrengsten, op de lange termijn wordt het duurder)
d. het is niet op korte termijn uitvoerbaar

Ideeën voor maatregelen	
Maatregelen die (nu) geen besparing opleveren	
1.	Meer investeren in algemene preventieve voorzieningen
2.	Meer aanspreken op eigen verantwoordelijkheid (deels al bij beleidsregels opgenomen, deels door schrappen vaktherapie)
3.	Digitale /e-zorg meer ontwikkelen
4.	Ambulante zorg beschikkingsvrij
5.	Uitstroom verblijf 18-jarigen bevorderen door beter woningaanbod
6.	Toepassing verlengde jeugdzorg afschaffen
7.	Minder formatie SWT's en ambtelijk (langere wachtlijsten)
8.	Inkomsten verhogen door fundraising of sponsoring
9.	No cure - no pay afspraken met aanbieders
10.	Kiestraining als voorliggende voorziening
11.	Beperking van het aantal wijkcoaches dat zorg toewijst
12.	Vier-ogen principe beperken
13.	Huisartsen verwijzen zorg tot max 10.000 euro
14.	Overgang van jeugdzorg naar WMO bevorderen
15.	Periodieke herbeoordeling van langdurige trajecten
16.	Kindercoaching niet meer vergoeden
17.	Alleen evidence based methodieken vergoeden
Maatregelen die niet uitvoerbaar zijn	
18.	Tarief PGB naar 50%
19.	Mensen uit de participatiewet inzetten bij lichte zorg

Bijlage 3 Financieel overzicht voor voorstellen tot maatregelen

Bedragen x € 1.000.000

	Naam maatregel MJPB 2020	2020	2021	2022	2023
	Van verblijfszorg jeugd naar ambulante ondersteuning jeugd	-	-	0,8	0,8
	Toevoegen POH Jeugd	0,2	0,2	0,2	0,2
	Hervormen drang in jeugdzorg	0,1	0,1	0,1	0,1
	Al opgenomen aan maatregelen in MJPB 2020	**0,3**	**0,3**	**1,1**	**1,1**

nr	Aanvullende maatregelen	2020	2021	2022	2023
	1. Aanpak jeugdzorg in complexe situaties verbeteren				
1.1.	Perspectiefoverleg - aanvullend op maatregel MJPB 2020 *	0,3	0,8	-	-
1.2.	Sociaal Hospitaal - aanvullend op maatregel MJPB 2020	0,2	0,3	0,3	0,3
1.3.	Samenwerken aan veiligheid - aanvullend op maatregel MJPB 2020	0,1	0,1	0,1	0,1
1.4.	Verkorten van de veiligheidsketen	-	0,1	0,1	0,1
1.5.	Doorstroom jeugdwet naar Wet langdurige zorg bevorderen	-	0,1	0,1	0,1
	Subtotaal	*0,6*	*1,4*	*0,6*	*0,6*
	2. Specialistische jeugdzorg afbakenen				
2.1.	Begeleiding op school	0,2	0,2	0,2	0,2
2.2.	Respijtzorg	-	-	-	-
2.3.	Vaktherapieen	0,2	0,3	0,3	0,3
	Subtotaal	*0,4*	*0,5*	*0,5*	*0,5*
	3. Inzet van specialistische zorg				
3.1.	Begeleiding door wijkcoaches zelf	-	0,3	0,6	1,0
3.2	Praktijkondersteuner huisarts Jeugd-GGZ	-	-	-	-
	Subtotaal	*0,0*	*0,3*	*0,6*	*1,0*
	4. Gebruik algemene voorzieningen bevorderen				
4.1	BSO met intensieve begeleiding (BSO+) als algemene voorziening	0,2	0,2	0,2	0,2
	Subtotaal	*0,2*	*0,2*	*0,2*	*0,2*
	5. Overige maatregelen				
5.1.	Omzetplafonds instellen	-	1,1	2,2	2,4
5.2	Handhaving op zorgaanbieders	-	-	-	-
5.3	Monitoring verbeteren	0,2	0,3	0,3	0,3
	Subtotaal	*0,2*	*1,4*	*2,5*	*2,7*
	Totaal verwachte besparingen	**1,4**	**3,8**	**4,4**	**5,0**

* vanaf 2022 is 0,8 al ingeboekt in MJPB 2020

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 474715

Onderwerp: Sociaal Hospitaal: de doorbraakmethode

Voorstel

1. In te stemmen met de inzet van het Sociaal Hospitaal voor multiprobleemhuishoudens door het Instituut van Publieke Waarden.
2. In te stemmen met het onttrekken van de uitvoeringskosten Sociaal Hospitaal 2020 en 2021 (totaal € 875.000) aan de BR WMO en Jeugdzorg (€ 775.000) en de BR Transformatie zorg (€ 100.000) en dit via verzamelbesluit 2 - 2020 in de begroting te verwerken.
3. In te stemmen met het ten goede laten komen van de directe besparingen van het Sociaal Hospitaal aan de betreffende beleidsvelden. Waar dit leidt tot een voordeel binnen het beleidsveld, wordt het voordeel ingezet ter aanvulling van bovenstaande bestemmingsreserves met een maximum van het eerder onttrokken bedrag.

Inleiding

In Arnhem zijn gezinnen die een groot beroep doen op de voorzieningen in het sociaal domein. De problematiek van deze gezinnen gaat vaak over meerdere leefgebieden heen. Zo zijn veel gezinnen afhankelijk van een uitkering, komen schulden vaak voor en is er sprake van armoede. Dit naast een stapeling van zorg. Uit landelijke cijfers komt naar voren dat een derde van de financiële middelen in het sociaal domein naar een klein percentage van deze veelgebruikers gaat. De stapeling van voorzieningen heeft ook tot gevolg dat er wet- en regelgeving vanuit verschillende beleidsdomeinen van toepassing is. Hierdoor treden er vaak onbedoelde en ongewenste effecten van beleid op. Effecten die nadelig uitpakken voor het gezin en hoge maatschappelijke kosten veroorzaken.

In het Sociaal Hospitaal worden in twee jaar 150 multiprobleemhuishoudens geholpen met een eigen, integraal maatwerkplan. Dit heeft als doel een 'doorbraak' te realiseren om de situatie van de inwoner te verbeteren. Dat vraagt om het zoeken van maximale ruimte binnen wat en kan en mag. Ieder maatwerkplan wordt getoetst op: i. legitimiteit (mag het), ii. betrokkenheid (draagt het bij aan eigen regie) en iii. rendement (kwaliteit van leven en optimale inzet middelen). De toetsing aan deze drie waarden zorgt ervoor dat noodzakelijke uitzonderingen in de regelgeving worden gelegitimeerd. Hiermee zijn zij voorspelbaar en navolgbaar en voorkomen we willekeur. Met deze aanpak kan een 'doorbraak' gerealiseerd worden voor multiprobleemhuishoudens.
Een uitgebreide toelichting op de werkwijze is te lezen in de bijlage.

Werken met de doorbraakmethode vraagt om een andere benadering van het vraagstuk dan we veelal gewend zijn. Het credo 'doen wat nodig is' wordt in optima forma toegepast, maar wel in combinatie met legitimering van het plan. Het Instituut van Publieke Waarden fungeert gedurende twee jaar als een

GEMEENTE Arnhem

soort buitenboordmotor voor de doorbraakmethode. Zij passen de methode toe en laten zien hoe het werkt. Dat doen zij samen met partners zoals de Sociale Wijkteams die ook al veel ervaring hebben met 'doen wat nodig is', de teams leefomgeving en W&I. Om de werkwijze ook na vertrek van IPW te kunnen doorzetten, richten we samen met IPW een ondersteunend opleidingstraject in.

Gedurende de looptijd van het Sociaal Hospitaal worden uitvoeringskosten gemaakt van in totaal € 875.000. Gedurende de twee jaar valideert een onafhankelijke accountant de resultaten. Onder het kopje 'financiën' staan de kosten van het Sociaal Hospitaal en de financiering verder uitgewerkt.

Met de aanpak Sociaal Hospitaal geven we concrete invulling aan het voorstel 'doorbraakaanpak bij veelgebruikers' uit de perspectiefnota 2020-2023 en maatregel 1.2 van de Taskforce Jeugd.

Beoogd effect

1. Een betere kwaliteit van leven voor multiprobleemhuishoudens.
2. Een kostendaling op maatschappelijke kosten (waarvan in 2020 naar verwachting een besparing van € 200.000,-- op jeugdzorg).
3. Uitbreiding van het 'interventie-repertoire' met de doorbraakmethode (waarmee we leren om in multiprobleemhuishoudens integraal maatwerk te verbinden aan legitimiteit, betrokkenheid en rendement).

Argumenten

1.1 Ondanks toenemende investeringen blijft een duurzame verbetering in Arnhem uit.

De bestaande werkwijzen dragen onvoldoende bij aan een betere kwaliteit van leven voor multiprobleemhuishoudens. Met de doorbraakmethode beogen we een (nog) efficiëntere inzet van zorg, ondersteuning en middelen. In andere steden is met deze aanpak goed resultaat geboekt (o.a. Den Haag, Almelo, Enschede).

1.2 Het Sociaal Hospitaal sluit aan bij de uitgangspunten van de huidige aanpak.

De doorbraakmethode gaat uit van het werken vanuit het best mogelijke ‘plan’ voor de inwoner, het omarmt het principe ‘doen wat nodig is’ en werkt aan de transformatie die nodig is om dit plan te kunnen realiseren. Daarmee sluit de werkwijze goed aan op de Arnhemse uitgangspunten. We hebben de afgelopen jaren zelf stappen in deze richting gezet, met de inzet van IPW krijgt deze beweging een stevige duw in de rug. De ervaring en het netwerk van IPW gaan Arnhem helpen bij het slechten van de bureaucratische muren, integraal werken en het ontwikkelen van nieuwe (maatwerk)routines.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Het Sociaal Hospitaal heeft geen gegevens over de mate waarin de oplossingen structureel zijn.

Het IPW heeft alleen gegevens over het rendement (in kosten en kwaliteit van leven) van het eerste jaar na de interventie. Dat laat een positief beeld zien, maar zegt niets over de periode daarna. De

problematiek van multiprobleemhuishoudens is hardnekkig en gaat vaak over generaties heen. Voor hoeveel huishoudens deze methode een duurzame verbetering oplevert (en dus een structurele afname van de kosten) is de vraag.

1.2 De doorbraakmethode verhoogt de werkdruk bij de uitvoerende professionals.

Bij de SWT's bestaat de zorg dat de toch al hoge werkdruk verder oploopt met de introductie van de doorbraakmethode. IPW geeft aan dat er tijdwinst mogelijk is omdat vastgelopen trajecten vlot getrokken worden. Wat de Arnhemse praktijk wordt, moet nog blijken. We maken vooraf goede werkafspraken over rol- en taakverdeling tussen IPW en de wijkcoaches. Randvoorwaarde voor de SWT's is dat de doorbraakmethode geen taakverzwaring of extra inzet voor de wijkcoaches mag betekenen. Met alle opgaven die er al liggen, is het voor hen niet haalbaar om hier extra tijd voor vrij te maken. In een ander kader is al afgesproken dat we de werkdruk bij de SWT's goed monitoren. Mochten we toenemende werkdruk constateren, kunnen we snel maatregelen treffen (anders dan alleen efficiënter werken).

1.3 De besparingen zijn onvoldoende om de uitvoeringskosten te dekken.

De businesscase Sociaal Hospitaal gaat uit van een investering van € 875.000. Daar tegenover staat een geprognosticeerde opbrengst van € 3,6 miljoen aan maatschappelijk resultaat. Deze prognose wordt onderbouwd door resultaten die in andere steden behaald zijn. Het risico dat de gerealiseerde besparing op de directe en de reële kosten lager is dan de uitvoeringskosten is echter niet volledig uit te sluiten. Om dit risico te beperken maken we hierover afspraken in de contractering met IPW.

Financiën

De kosten van het Sociaal Hospitaal bedragen over 2 jaar € 875.000. De uitvoeringskosten zullen gedurende de jaren 2020 en 2021 worden voorgefinancierd door de gemeente Arnhem. IPW prognosticeert een maatschappelijk resultaat van het Sociaal Hospitaal van ca. € 3,6 mln., daarmee ontstaat een positieve businesscase. Op welk beleidsterrein dit rendement wordt gerealiseerd zal blijken uit de verantwoording van IPW.

De voorfinanciering van de uitvoeringskosten van het Sociaal Hospitaal wordt ten laste gebracht van de bestemmingsreserve WMO en Jeugdzorg (€ 775.000) en de BR Transformatie (€100.000). De redenatie hierbij is dat de voordelen (hoofdzakelijk) binnen deze beleidsterreinen zullen vallen en het Sociaal Hospitaal daarbij een bijdrage levert aan de transformatie-agenda. Indien de voorgestelde rendementen worden gerealiseerd zal het voordeel worden aangewend om de voornoemde onttrekking aan de bestemmingsreserves te compenseren waarna het eventuele surplus ten goede komt aan de Algemene Reserve. De financiële vertaling hiervan zal via verzamelbesluit 2 - 2020 in de begroting worden verwerkt.

De uitvoeringskosten voor de ambtelijke organisatie worden binnen de reguliere middelen gedekt.

Uitvoering

Na een positief besluit kunnen we met de voorbereidingen starten. Deze bestaan onder andere uit:
- privacy regelen
- casefinding
- analyse van lokale verordeningen
- escalatie inregelen
- werkafspraken met o.a. sociale wijkteams
- organiseren van bijeenkomsten voor betrokken professionals

Om het resultaat van maatregel 1.2 van de taskforce jeugdzorg voor 2020 te behalen, moet uiterlijk in augustus gestart worden.

Communicatie

In het voortraject is gecommuniceerd met de SWT's, TLO's en W&I.
Na een positief besluit betrekken we ook andere externe partijen (o.a. zorgverzekeraars, woningbouw-corporaties, bewindvoerders).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Slimmer met bureaucratie, beter voor iedereen. Voorstel Sociaal Hospitaal van het Instituut voor Publieke Waarden.

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 26 mei 2020, nummer 474715;

gelet op artikelen 108 en 147 van de Gemeentewet en artikel 2.2 van de Jeugdwet

besluit:

1. In te stemmen met de inzet van het Sociaal Hospitaal voor multiprobleemhuishoudens door het Instituut van Publieke Waarden.
2. In te stemmen met het onttrekken van de uitvoeringskosten Sociaal Hospitaal 2020 en 2021 (totaal € 875.000) aan de BR WMO en Jeugdzorg (€ 775.000) en de BR Transformatie zorg (€ 100.000) en dit via verzamelbesluit 2 - 2020 te verwerken in de begroting.
3. In te stemmen met het ten goede laten komen van de directe besparingen van het Sociaal Hospitaal aan de betreffende beleidsvelden. Waar dit leidt tot een voordeel binnen het beleidsveld, wordt het voordeel ingezet ter aanvulling van bovenstaande bestemmingsreserves met een maximum van het eerder onttrokken bedrag.

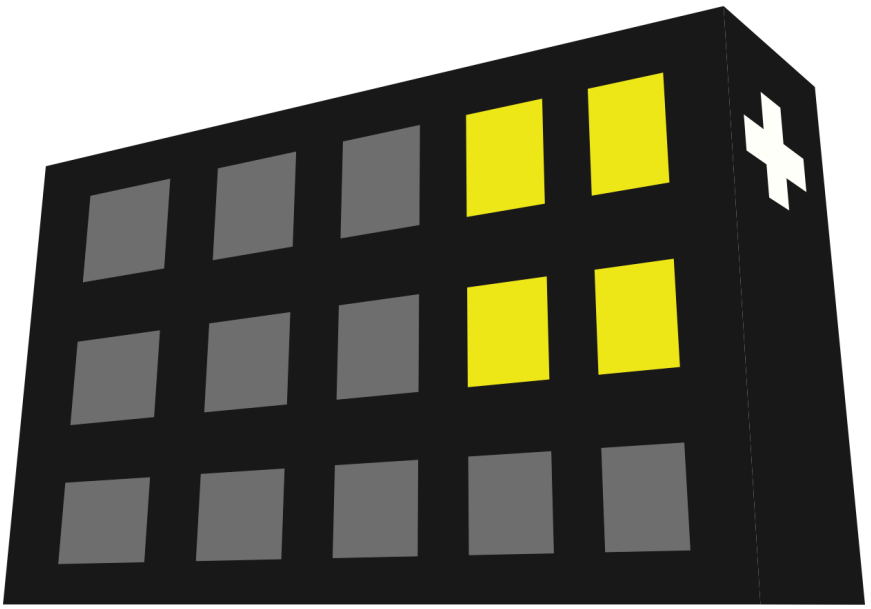
De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Slimmer met bureaucratie, beter voor iedereen

VOORSTEL GEMEENTE ARNHEM

JULI 2019
EELKE BLOKKER
DR. ALBERT JAN KRUITER

SOCIAAL HOSPITAAL

Sociaal Hospitaal is een onderneming van het Instituut voor Publieke Waarden

Doorbreken in Arnhem

Arnhem zet de toon als het gaat om het uitvinden van een handige, optimale lokale verzorgingsstaat waarin zorg, ondersteuning en zekerheid dichtbij inwoners is geregeld. Zo zijn er acht sociale wijkteams. Waarin het eigenaarschap over de organisatie laag bij de vloer is belegd. Alle acht teamleiders zijn medebestuurders in de stichting. Ook zijn er acht Teams Leefomgeving, die van onderaf de samenwerking met inwoners aangaan om te doen wat nodig is. Zowel fysiek als sociaal. Arnhem streeft een inclusieve stad na. Waarin maatwerk mogelijk is voor mensen die dat nodig hebben. Op een manier die voorspelbaar, betrouwbaar en navolgbaar is voor alle inwoners. Met maatwerk moet het niet alleen beter voor inwoners. Maar kan het ook goedkoper als het gaat om het inzetten van de juiste combinaties van bijvoorbeeld jeugdhulp, inkomensondersteuning, schuldhulp en psychische ondersteuning. Het is geen sinecure om al die combinaties optimaal georganiseerd te krijgen. Schaarste, tijdgebrek, werkroutines en morele oordeelsvorming moeten overwonnen worden.

Om de beweging naar maatwerk vanuit het perspectief van het huishouden zelf kracht bij te zetten, wil Arnhem blijven ontwikkelen. Nog scherper aan de wind varen in situaties waarin ongelijke gevallen ongelijk behandeld moeten (kunnen) worden. Meer inwoners moeten maatwerk kunnen krijgen in situaties die om een andere logica vragen dan normaal via de reguliere weg geboden kan worden. Ongelijke gevallen moeten ongelijk behandeld kunnen worden. Juist nu de gemeente over zowel sociale zekerheid als jeugd- en maatschappelijke hulp zoveel te zeggen heeft. De leefwereld van mensen zelf moet leidend zijn en de systeemwereld moet zich daarop aanpassen.

Inmiddels zijn we in het vijfde jaar sinds de decentralisaties in het sociaal domein belandt. En wil Arnhem de volgende stap zetten in het maken en organiseren van maatwerk voor de inwoners die dat nodig hebben. Er is op verschillende plekken binnen en buiten de gemeentelijke organisatie een voorhoede die het maken van maatwerk, en het voor mekaar krijgen wat nodig is, aardig in de vingers heeft. Maar het is nog zeker geen gemeengoed. Het ontwerpen, onderbouwen en realiseren van maatwerk mag van topsport meer breedtesport worden. Meer professionals moeten het gaan kunnen. De gemeentelijke organisatie en maatschappelijke partners kunnen zich nog beter organiseren om ontvankelijk te zijn voor uitzonderingen op hun eigen bureaucratie en routines. En inwoners van Arnhem moeten erop kunnen rekenen dat hun gemeente niet alleen uitzonderingen mogelijk maakt in situaties die daarom vragen. Maar dat ook op een voorspelbare, betrouwbare en vooral navolgbare manier doet. Zodat maatwerk niet als willekeur voelt. En het behandelen van ongelijke gevallen niet tot beleefde ongelijkheid leidt, maar juist tot gelijkwaardigheid.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

Over die stap gaat dit voorstel. Vanaf het begin is het Instituut voor Publieke Waarden (IPW) min of meer samen in de 'vaart der maatwerk' met gemeenten opgetrokken. Die betrokkenheid gaat terug naar de begintijd van de "Aanval op de uitval" in 2005, waarin ook Arnhem een belangrijke rol speelde. De activiteiten die te maken hebben met het standaardiseren van maatwerk in de vorm van instrumenten, structuren en financiering heeft het IPW onder de vlag van Sociaal Hospitaal (SOHOS) gebracht. Met SOHOS wil IPW laten zien dat het anders en beter en goedkoper kan. Dat doen we door voor te leven. Maar juist ook door kennis en kunde over te dragen, instrumenten te introduceren die maatwerk toegankelijker maken en te supporten op de achtergrond. Zodat 'iedereen' het kan en doet.

Hieronder beschrijven we hoe wij vanonder de vlag van SOHOS een bijdrage willen leveren aan de volgende stap in Arnhem. Het toegankelijk maken, inbedden en overdragen van de Doorbraakmethode van SOHOS vormt daar in de spil.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

1. Ruimte en routines

Mensen die zorg, ondersteuning en sociale zekerheid het hardst nodig hebben, verdienen misschien wel de meest logische en soepele toegang tot die ondersteuning. En niet alleen zij. Ook andere inwoners mogen verwachten dat hun gemeente doortastend en eenvoudig toegankelijk is voor wat nodig is om volwassenen en kinderen te ondersteunen waar nodig. Dat is dan ook een van de belangrijkste opgaven voor lokale frontlijnprofessionals en hun professionele omgeving. Daar is een flinke portie praktische wijsheid voor nodig van iedereen. Er is ruimte nodig om te doen wat nodig is. Maar die ruimte lijkt soms op gespannen voet te staan met de bureaucratische routines van organisaties en de professionals die hen vertegenwoordigen.

Wie dat afpelt ziet dat die routines niet alleen zijn ingegeven door officiële regels. Maar misschien wel veel vaker vanuit financiële, morele en/ of organisatorische overwegingen op de achtergrond. Regels bieden vaak heel veel ruimte. Alleen om dat opnieuw te gaan zien en daar vervolgens in situaties naar te handelen op een manier die betrouwbaar en navolgbaar is, blijkt een heel nieuw hoofdstuk in de geschiedenis van onze verzorgingsstaat.

Dat onlogica van samengestelde zorg, ondersteuning en sociale zekerheid achter bepaalde voordeuren tot allerlei onbedoelde effecten leidt wordt ook steeds zichtbaarder. Die onbedoelde effecten komen juist bovendrijven in de frontlijn. Daar waar schulden niet geregeld worden, doemen in no-time ook psychische problemen op. Een gezin dat onzeker en in de marge gehuisvest is, kampt veelal met opvoedproblemen en achterblijvende schoolprestaties. In toenemende mate zien we ook beter wat dat voor gevolgen heeft voor de betaalbaarheid van onze verzorgingsstaat. Iedereen weet dat die onhoudbaar is in de toekomst. Maar nog maar relatief weinig mensen realiseren zich dat in 1% van de huishoudens maarliefst 30% van de financiële middelen in het sociaal domein wordt geïnvesteerd. En dat bepaalde combinaties van problemen bijna altijd tot die hoge maatschappelijke kosten leiden.

Voor die 1% van de huishoudens kan het beter. Voor de rest van de (lokale) samenleving kan het goedkoper. Door praktisch wijs te zijn achter de voordeur en de ruimte te benutten die regels bieden. Zonder op voorspelbaarheid, betrouwbaarheid en navolgbaarheid in te boeten. Als het lukt om daar op alle fronten bekwaam in te worden – achter de voordeur, in organisaties, in relatie tot de rest van de samenleving – dan zijn we hard op weg om een nieuw paradigma te introduceren waarin gelijkwaardigheid en rechtvaardigheid voorop staan, en niet gelijkheid en rechtmatigheid.

Met de Doorbraakmethode verwachten wij die beweging op een pragmatische manier te ondersteunen en voor Arnhem te versnellen. Door eerst voor te leven op het scherp van de snede. En daarna bruikbare instrumenten te introduceren voor professionals en heel pragmatische interventies op structureel niveau. En aandacht te hebben voor cultuur.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

2. Doorbraakmethode

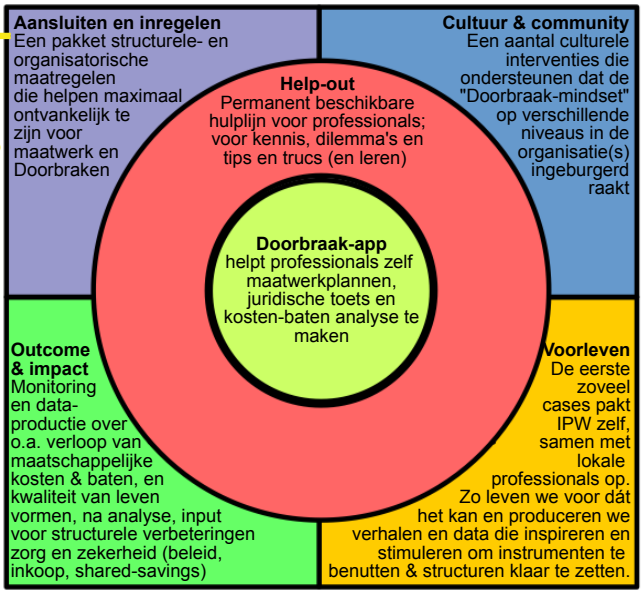
We noemen het een methode. Maar daarmee kan de indruk gewekt worden dat het een trucje is om maatwerk in het sociaal domein en aanverwante terreinen te maken en organiseren. Dat is het natuurlijk niet. Maar het beestje moet een naampje hebben. Feitelijk bestaat de methode uit een hele set instrumenten en activiteiten die bijdragen aan het verbreden, versnellen en inbedden van maatwerk.

VOORLEVEN

Omdat 'the proof of the pudding in the eating' zit begint de methode met voorleven. Door zelf, samen met lokale professionals, te laten zien dat maatwerk in bepaalde situaties tot betere en goedkopere resultaten kan leiden produceren we verhalen en data die anderen stimuleren om ook op een andere manier aan de slag te gaan. Over deze fase gaat dit voorstel hoofdzakelijk. Maar die fase is hoe dan ook slechts het begin. Daarom is het belangrijk om ook alvast vooruit te kijken. De fase van voorleven willen we vormgeven in een zogenoemde *Social Impact Bond*. Daarmee trekken we kapitaal aan van een vermogensfonds of sociaal investeerder. Met dat geld en het commitment van Arnhem en een aantal maatschappelijke partner maken we maatwerk mogelijk. Produceren we aantoonbaar maatschappelijke opbrengsten. En wordt vanuit en naar rato van de maatschappelijke opbrengst de investeerder weer terugbetaald.

AANSLUITEN EN INREGELEN

Wie A zegt moet ook B kunnen zeggen. In de fase van voorleven, maar ook daarna, is het essentieel dat een aantal structurele dingen zijn ingericht. Maatwerk ontwerpen en onderbouwen is immers één ding. Maar je moet het ook voor elkaar kunnen krijgen. Daarvoor introduceren we een aantal structurele en organisatorische maatregelen die helpend zijn om optimaal ontvankelijk te zijn voor maatwerkvoorstellen uit de werkpraktijk. Een aantal van die maatregelen heeft Arnhem ongetwijfeld al (deels) getroffen. En daar sluiten we dan ook bij aan en/ of maken we gebruik van.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

CULTUUR EN GEMEENSCHAP

Maatwerk is mindset. Je gaat het pas zien als je het doorhebt. Daarom is het goed om ook aan een maatwerkcultuur te blijven werken. Daarvoor hebben we een paar dingen in petto. Die erop gericht zijn om maatwerk ook cultureel en moreel omarmd te krijgen op relevante plekken in de organisatie(s). Deze interventies volgen na de fase van voorleven.

HELP-OUT

Om ervoor te zorgen dat professionals altijd de beschikbaarheid hebben van up to date kennis en support, is een help-out beschikbaar. Zowel op afstand als in levenden lijve kunnen de professionals die het uiteindelijk moeten doen een beroep doen op kennis, hulp bij dilemma's en tips en trucs van SOHOS. De help-out wordt pas ingericht nadat de fase van voorleven succesvol is afgerond.

DOORBRAAK-APP

Tot besluit is een fijn gereedschap essentieel. Daarom ontwikkelt SOHOS een app waarmee professionals makkelijk en snel een maatwerkplan kunnen ontwerpen en dat ontwerp zowel juridisch als financieel kunnen onderbouwen. Die is in het laatste kwartaal van 2019 beschikbaar. Nadat het voorleven is gebeurd en gedaan kunnen we dit gereedschap inzetten in Arnhem met een nader te bepalen groep professionals. Waarmee Arnhem vermoedelijk één van de eerste wordt die dit instrument gaat gebruiken.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

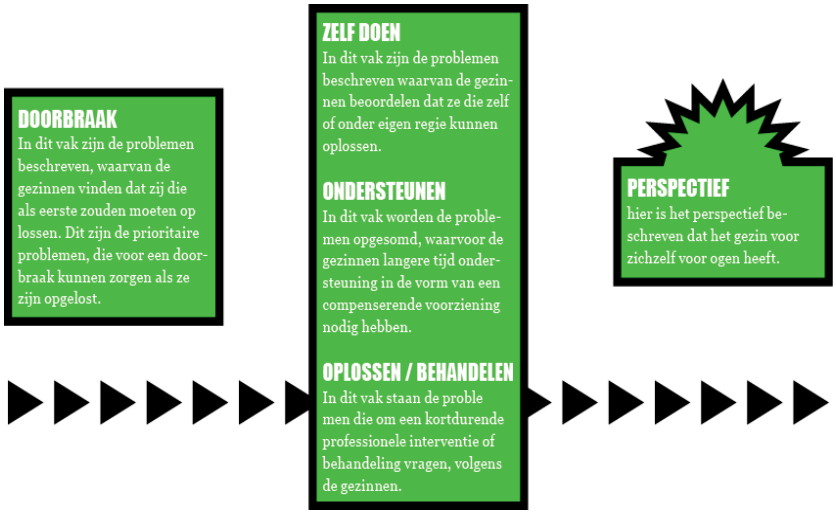
3. Wat is goed maatwerk?

Op deze vraag is natuurlijk niet één antwoord te geven. Maatwerk is nooit hetzelfde. Toch moet maatwerk in het sociaal domein voorspelbaar en navolgbaar zijn voor iedereen. En kwalitatief betrouwbaar. Daarvoor hanteert SOHOS al een aantal jaren een vaste routine die in de meest uiteenlopende situaties helpt om niet zozeer de uitkomst, maar wel het proces te standaardiseren. En daarmee overdraagbaar te maken op anderen. Wie aan een ander iets wil leren moet immers eerst zelf goed weten hoe zijn of haar handelen er concreet uit ziet. Grofweg bestaat die routine uit drie stappen.

OVERZICHT BRENGT OVERZICHT

In de meeste situaties waarin zich onbedoelde effecten voordoen achter de voordeur ontbreekt het ook aan een overzicht. Er is niet één plan. Er is van alles geprobeerd. Morgen gaan professionals nog meer andere dingen proberen. De opvoedondersteuner heeft een plan voor de kinderen. De psychiater heeft er één voor moeder. En de re-integratiecoach is met vader in de weer. Om vanuit het leven en de beleving van inwoners logisch maatwerk te maken is meestal een nieuw en begrijpelijk overzicht nodig over wat er moet gebeuren.

Dat overzicht brengt in beeld welke eerste belangrijkste belemmering in de weg zit om überhaupt te kunnen helpen, behandelen en wat van mensen zelf te mogen verwachten. Dat noemen wij de doorbraak. Die doorbraak is als het ware voorwaardelijk om alle andere elementen in het plan te kunnen realiseren. Of dat nu over zelfregie of een behandeling gaat. Het overzicht heeft bovendien één leidend principe: het werkt toe naar een perspectief dat mensen zelf voor ogen hebben. Dat betekent niet 'u vraagt, wij draaien'. Maar om toewijding van inwoners op hun plan te krijgen, kan het niet anders dan dat het plan gaat over doelen en wensen van hen zelf. Het liefst blijft dat perspectief een beetje dichtbij in de tijd. We kijken in principe zo'n 6 maanden vooruit. Niet meer dan dat. Het perspectief moet aanraakbaar zijn.

Figuur: Overzicht, Inzicht, Uitzicht – ofwel: het SOHOS kruis

 © 2019, Sociaal Hospitaal

BESTAANSZEKERHEID EERST!

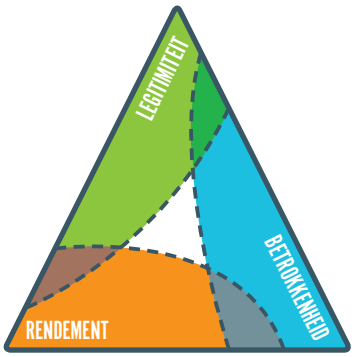
Als we kijken naar de eerste belangrijkste belemmering, dan zien we dat die verrassend vaak met geld en/ of wonen te maken heeft. Mensen hebben schulden, wankele huisvesting, te weinig inkomen, dreigen huis en haard te verliezen. Kortom: de doorbraak gaat vaak over bestaanszekerheid. En zekerheid is anno 2019 nu eenmaal vaak gekoppeld aan financiën en huisvesting. Maar het kan ook over andere dingen gaan die bestaansonzekerheid veroorzaken. Die zijn dan mogelijk nog basaler dan geld en wonen. Mensen dreigen de grip op zichzelf of hun kinderen te verliezen, bijvoorbeeld. Waardoor onveiligheid ontstaat.

Daarom is het zinvol om bij het ontwerpen van maatwerk op zoek te gaan naar mogelijke investeringen in leefomstandigheden, waarna op zorg en ondersteuning betere resultaten kunnen worden geboekt. Zo'n investering gaat in veel gevallen gepaard met een uitzondering op de bureaucratische of organisatorische routines.

LEGITIMEREN EN WAARDEREN

Om ervoor te zorgen dat maatwerk van hoogwaardige inhoudelijke en democratische kwaliteit is, moet het goed onderbouwd zijn. Bij wijze van spreken iedere inwoner moet kunnen zien dat de gemeente niet over één nacht ijs gegaan is om uitzonderingen mogelijk te maken. Gelijkwaardigheid is immers essentieel. Daarom hoort bij een goed maatwerkplan een goede onderbouwing. Daarvoor gebruiken wij de Waardendriehoek. Ieder maatwerkplan wordt getoetst op Legitimiteit; mag het?, op Betrokkenheid; draagt het plan in zijn context bij aan eigen regie en kwaliteit van leven?, en op Rendement; zetten we publieke middelen optimaal in voor optimale (persoonlijke en maatschappelijke) resultaten.

Zo kunnen we laten zien dat uitzonderingen in hun eigen context juist de bedoeling zijn van wet- en regelgeving in plaats van strijdig daarmee. We tonen aan dat het waar voor ons publieke geld is om het zo aan te pakken. En expliciteren verwachtingen over het effect achter de voordeur in termen van zelfregie en kwaliteit van leven.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

4. Maatschappelijke propositie

Het is onmogelijk om te *investeren* in maatwerk zonder een idee te hebben over de potentiële maatschappelijke *opbrengst* ervan. Als we zeggen dat het beter én goedkoper kan, wat betekent dat dan concreet? In welke domeinen vallen de opbrengsten? Hoe ziet de samenhang tussen investeren in het één en besparen op het ander eruit. Al een aantal jaren houden we bij wat de kosten en baten zijn, en het saldo, van onderbouwde interventies met de Doorbraakmethode.

Om de maatschappelijke kosten en baten van iedere casus eerlijk in beeld te krijgen, maken we onderscheid op een aantal gebieden. Dat begin met de kwalificatie van de kost of baat. Niet allen kosten en baten zijn vergelijkbaar. In de Doorbraakmethode maken we verschil tussen directe kosten en baten, reële kosten en baten en indicatieve kosten en baten. Om met de eerste te beginnen: dat zijn kosten en baten die direct verzilverbaar zijn. Dat is cash. Als bijvoorbeeld een uitkering stopt als gevolg van het maatwerkplan, dan levert dat de gemeente morgen geld op. Of denk aan maatschappelijk hulp die nu teveel of onnodig wordt ingezet, die kan stoppen of afbouwen. In veel situaties echter wordt de Doorbraakmethode ingezet om escalaties op korte termijn te voorkomen. Denk aan een huisuitzetting of dreigende OTS of zelfs uithuisplaatsing. Daarvan zijn de kosten nog niet gemaakt, maar liggen die wel in de lijn der verwachting. En proberen we op korte termijn bij te sturen. Deze kosten en baten noemen we reële kosten en baten. Dat is een type waarvan we verwachten dat de kosten zeer binnenkort gemaakt zullen worden als we niets (anders) doen. Maar die in zekere zin het karakter hebben van preventie op het allerlaatste nippertje.

Dan zijn er nog de kosten en baten die verderop in de toekomst liggen, of die niet het rechtstreekse gevolg zijn van het realiseren van het maatwerkplan. Denk dan aan voorspellingen over bijvoorbeeld terugval in oud verslavingsgedrag, nadat iemand op straat is komen te staan. Of verwacht gebruik van psychiatrie als gevolg van aanhoudende stress en problemen. Die kosten en baten brengt de Doorbraakmethode wel in beeld, maar wordt niet meegerekend in de maatschappelijke propositie. Om het simpele feit dat ze op dit moment weliswaar heel logisch voorspeld kunnen worden, maar dat er nog teveel onvoorspelbaarheden in de toekomst op van invloed kunnen zijn dat die voorspelling, tegen de tijd dat het zover zou zijn, niet meer te herleiden valt naar het maatwerkplan.

Als we kijken naar de verhouding tussen directe en reële kosten en baten is die ongeveer 1/3 versus 2/3. Dat wil zeggen dat de netto maatschappelijke opbrengst van de Doorbraakmethode voor 1/3 bestaat uit directe baten en voor 2/3 uit reële baten. Wanneer we kijken naar de gemiddelde maatschappelijke opbrengst per casus, dan zit die op 15.800 euro in het eerste jaar na interventie.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

Naast onderscheid tussen type kosten en baten, maken we een verdeling naar geldstromen en wetten. We laten zien in welk wettelijk domein besparingen en kosten terecht komen. Zodat op basis daarvan ook de uitvoeringskosten van de Doorbraakmethode naar rato van opbrengst per domein geattribueerd kunnen worden. We onderscheiden in iedere geval de Wet maatschappelijke ondersteuning, Jeugdwet, Participatiewet, Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening, Zorgverzekeringswet en de Wet langdurige zorg van elkaar. Naast een categorie Overig.

Om een recent beeld te geven van de verhoudingen tussen directe en reële kosten en opbrengsten, uitgesplitst in wetten, is hieronder een tabel opgenomen over de eerste resultaten in 112 situaties in de Health Impact Bond in Den Haag.

Direct								
	ZVW	**WMO**	**Jeugd**	**WLZ**	**PW**	**WGS**	**Overig**	**Totaal**
Kosten	(€ 736,10)	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	(€ 69.485,42)	(€ 15.000,00)	(€ 34.565,19)	(€ 119.786,71)
Baten	€ 0,00	€ 562.630,32	€ 155.430,00	€ 54.750,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 772.810,32
Saldo	(€ 736,10)	€ 562.630,32	€ 155.430,00	€ 54.750,00	(€ 69.485,42)	(€ 15.000,00)	(€ 34.565,19)	**€ 653.023,61**
Reëel								
	ZVW	**WMO**	**Jeugd**	**WLZ**	**PW**	**WGS**	**Overig**	**Totaal**
Kosten	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	(€ 5.178,02)	(€ 676,00)	(€ 6.684,50)	(€ 12.538,52)
Baten	€ 73.100,90	€ 1.071.044,00	€ 901.252,80	€ 117.250,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 2.162.647,70
Saldo	€ 73.100,90	€ 1.071.044,00	€ 901.252,80	€ 117.250,00	(€ 5.178,02)	(€ 676,00)	(€ 6.684,50)	**€ 2.150.109,18**

 © 2019, Sociaal Hospitaal

5. Nu even praktisch

We hebben hierboven voldoende beschreven over de aanleiding, die inhoud van de methode en de verwachte opbrengst. Maar wat gaan we wat ons betreft nu concreet doen in Arnhem? Dat beschrijven we hieronder. We zetten in op het voorleven van een flink aantal cases (150) samen met lokale frontlijnprofessionals, die bijvoorbeeld in de wijkteams werken. Die fase van voorleven vormt de hoofdmoot van dit voorstel. Maar dat kan bij succes alleen maar echt succesvol worden als het een opmaat is naar inbedding van de Doorbraakmethode in Arnhemse stijl over de hele linie van het sociaal domein. Hoe die inbedding er precies uit ziet, dat weten we nu nog niet. We doen daarom hieronder een voorstel daartoe, maar daarbij is het belangrijk te realiseren dat we gaandeweg het voorleven preciezer leren wie, wat en hoe zo'n methode in Arnhem kan landen.

Fase 1: Voorleven (met Social Impact Bond)

In deze fase neemt het Sociaal Hospitaal het voortouw om 150 keer maatwerk te maken in cases waarin professionals weten en/ of data suggereert dat iets anders nodig is. Maatwerk. Een uitzondering. Omdat ze vastlopen, zien dat er sprake is van onbedoelde effecten of juist het gevoel hebben door te modderen zonder vooruitgang te boeken. Deze casuïstiek pakt Sociaal Hospitaal op, met de meest betrokken professional(s) op de bagagedrager. Zodat zij wel meedoen en meekijken, dus leren en ervaren, maar tegelijk ook niet zelf aan het roer staan om doorbraken in casuïstiek te forceren. Enerzijds is deze rolverdeling nuttig omdat we dan scherp en onafhankelijk aan de wind kunnen varen om de meest radicaal logische oplossingen te ontwerpen. Anderzijds kunnen professionals ook even ontlast worden van cases die misschien wel heel veel van hun tijd opslokken, omdát ze erin vastlopen of doormodderen. Maar dan zonder de verbinding met die professionals te verliezen. Het is immers de bedoeling dat zij het op termijn zelfstandig gaan doen, met Sociaal Hospitaal meer of minder intensief op de achtergrond.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

SELECTIE VAN HUISHOUDENS

- Op basis van data over (gestapeld) zorggebruik in Arnhemse huishoudens, selecteren we 150 cases waarin we grote complexiteit zien of verwachten (high risk), en hoge maatschappelijke kosten zien of verwachten (high cost).
- Die data is o.a. afkomstig uit verschillende registratiesystemen van de gemeente. Eventueel kunnen ook verzekeraars betrokken worden. Met CZ en Menzis heeft Sociaal Hospitaal al samenwerkingsverbanden.
- De huishoudens voldoen aan de volgende kenmerken:
    - Ze ervaren problemen op meerdere leefdomeinen;
    - Ze gebruiken voorzieningen binnen meerdere wettelijke regiems, zoals Jeugdwet, Wmo, Participatiewet, Zorgverzekeringswet, WLZ, WGS et cetera.
    - Specifiek kunnen we kijken naar huishoudens die gebruik maken van Beschermd Wonen.
    - Het basisprincipe is: hoe meer ervaren problemen, en hoe meer gebruik van (gestapelde) voorzieningen, hoe eerder een huishouden benaderd wordt.
- Voor de definitieve selectie van gezinnen kijken we specifiek naar indicaties voor de prevalentie van de zogenoemde ‘giftige cocktail’ van problemen. Als de financiën instabiel zijn, als één van de ouders psychische problemen heeft, dan is het waarschijnlijk dat ook kinderen daaronder leiden. En verwachten we opvoed-, opgroei- en ontwikkelproblemen bij hen. De bureaucratische complexiteit is hoog voor deze huishoudens.
- Daarnaast zoeken we in het bijzonder naar mensen die op dit moment in een intramurale Wmo-woonvoorziening zitten (zoals beschermd wonen, vrouwenopvang, maatschappelijke opvang), waarvan we verwachten dat die met een goed maatwerkplan, ambulante begeleiding en een passende woning succesvol kunnen wonen.
- Als we gebruik maken van data van verzekeraars, vertrekken we vanuit dat ‘bronbestand’ van huishoudens en verrijken we dat met data van de gemeente over het actuele gebruik van voorzieningen in het kader van de Participatiewet, Schuldhulp, Jeugdwet en Wmo (gemeenten en verzekeraars mogen BSN’s uitwisselen in het kader van de Zvw en Wmo, als mensen betalingsachterstanden hebben)
- Sociaal Hospitaal is in dat geval dataverwerker van zowel de zorgverzekeraar als de gemeente. Dus kan en mag die data combineren volgens de AVG. Privacy-assessments daarvan zijn gemaakt op basis van ervaringen in Den Haag.
- Vervolgens hebben we een overzicht van huishoudens in Arnhem, waarvan we verwachten dat ze te maken hebben met complexe persoonlijke vraagstukken die zich moet verhouden tot een complexe institutionele werkelijkheid.
- Daarna checken we of deze huishoudens bekend zijn bij wijkteams of andere professionals in de stad. Zodat we afspraken kunnen maken over de benadering van de huishoudens.
- Wijkprofessionals en huisartsen kunnen ook zelf actuele cases aanreiken, waarvan zij denken dat die in aanmerking komen voor SOHOS. En waar zij zelf in vast lopen.
- Op basis van eerdere schattingen van het Ministerie van VWS verwachten we dat er zo’n 800 tot 1.000 multiprobleemhuishoudens in Arnhem zijn.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

DE INTERVENTIE

- Voor ieder huishouden maken we een maatwerkplan, volgens de Doorbraakmethode van IPW. Maatwerk en willekeur zijn twee kanten van dezelfde medaille. Daarom maakt Sociaal Hospitaal maatwerkplannen die niet alleen het huishouden begrijpt, maar ook recht doen aan alle andere inwoners van de stad.
- Daarvoor hanteren we de IPW Doorbraakmethode (zie bijlage). Die kenmerkt zich door grote mate van trouw aan het perspectief dat mensen zelf voor ogen hebben, en bureaucratische doorbraken die nodig zijn om met name de bestaanszekerheid van mensen te schragen.
- Maatwerkplannen zijn enerzijds maatwerk voor het huishouden, anderzijds maatwerk voor 'het systeem'; de bureaucratische organisatie waarvan we een uitzondering behoeven.
- Het maatwerkplan is als het ware een script en een indicatie tegelijk. Het wordt gelegitimeerd aan de hand van de waardendriehoek van het IPW. De wettelijke legitimiteit van het maatwerk wordt in beeld gebracht, de mate waarin het plan tegemoetkomt aan doelen op het gebied van eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht en in ieder plan zit een maatschappelijke kosten-baten analyse.
- Sociaal Hospitaal zorgt ervoor dat het maatwerkplan wordt gemaakt en geïmplementeerd. De noodzakelijke professionele elementen in dat plan, die regulier te organiseren zijn, worden via de gangbare kanalen betrokken. Elementen die om een uitzondering vragen, worden door Sociaal Hospitaal via een eigen maatwerk-kanaal met de gemeente en verzekeraar geregeld (onderdeel van het aansluiten en inregelen). Als regievoeren één van de hulpvragen van het huishouden is, wordt dat lokaal belegd als onderdeel van het maatwerkplan.
- Sociaal Hospitaal trekt samen op met wijkcoaches, huisartsen en andere lokale professionals. Uit oogpunt van samenwerking op casusniveau. En vanwege de ambitie om samen een nieuwe werkwijze voor maatwerk in het sociale domein te introduceren. Zodat Sociaal Hospitaal na verloop van tijd overbodig is.

DE IMPACT

- Sociaal Hospitaal monitort twee uitkomsten van de maatwerkplannen.
    - Maatschappelijke kosten (Zvw, WLZ, Wmo, PW, Jeugdwet en aanverwanten);
    - Kwaliteit van leven.
- Het eerste gaat op basis van *before-after*. Dus: we komen in een 'duur' gezin met een suboptimaal plan (is onze hypothese en stellige verwachting). Of in een huishouden waar binnen korte tijd dingen dreigen te escaleren als er niets gebeurt. En we maken een goedkoper, optimaler plan. De situatie voor en na dat plan zetten we tegen elkaar af. Een onafhankelijk accountant valideert dat met een samenstelverklaring. In Den Haag is dat EY.
- We brengen maatschappelijke kosten in drie categorieën in beeld: directe kosten en baten, reële kosten en baten (op basis van meerdere officiële signalen verwachten we de komende twaalf maanden kosten en baten) en indicatieve kosten en baten (die gaan over minder hard gestaafde verwachtingen en een langere periode). Die laatste rekenen we niet mee in de business case. Die eerste twee wel. En daarvan brengen we ook de mate van verzilverbaarheid in beeld. Dus: is het een traject dat stopt en dus meteen verzilverbaar, of is het pas verzilverbaar als we in de inkoop aanpassingen doen of zelfs in de subsidiëring van instellingen.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

- Ten tweede meten we de kwaliteit van leven. Dat doen we met een tool die is gebaseerd op de Ervaringswijzer die werd ontwikkeld door de gemeenten Utrecht en Amsterdam om hun wijkteams te monitoren op een toegankelijke manier. We streven in de business case naar minimaal gelijkblijvende kwaliteit van leven. Maar we verwachten dat de kwaliteit van leven toeneemt.
- We hanteren twee meetmomenten. Na 6 maanden en 12 maanden. En we 'claimen' de kostenbesparing in de business case voor 24 maanden. Daarna is het maatschappelijk rendement niet meer het gevolg van Sociaal Hospitaal, maar van iedereen.
- Op de totale caseload van 150 huishoudens doen we uitgebreide data-analyses, die kunnen leiden tot nieuwe inzichten voor de organisatie, inkoop en professionele ontwikkeling van het sociale domein en aanpalende domeinen.

DE FINANCIERING

De financiering gebeurt met een Social Impact Bond. Pensioenfonds PGGM en ING zijn verbonden aan Sociaal Hospitaal als opschalingspartner. Zij zijn bij voorbaat dus bereid om te financieren in een nieuwe Social Impact Bond van Sociaal Hospitaal. Bij een Social Impact Bond is het noodzakelijk dat de gemeente, de sociaal ondernemer en de investeerder zich laten begeleiden door een onafhankelijk derde. Society Impact heeft die rol in Den Haag en Almelo op zich genomen, en zal ook in Arnhem optreden als dealmaker.

- De totale financieringsbehoefte is in Arnhem ongeveer 875.000 euro, uitgaande van 150 huishoudens. Iets meer dan 88% daarvan bestaat uit uitvoeringskosten voor de interventie (inclusief maatwerkfonds). Naast accountancy, validatie van kwaliteit van leven, dealmaking en andere voorzieningen.
- Er is een relatief groot maatwerkfonds opgenomen in de financiering. Met dat fonds kan tijd en snelheid gekocht worden voor huishoudens. Om te voorkomen dat ze in erger problemen komen (tijd) of om oplossingen snel mogelijk te maken (snelheid). Denk aan het overnemen van schulden, voorschieten van huur, aanschaf van noodzakelijke voorzieningen.
- De financiering in Den Haag en Almelo gaat op basis van een zachte lening met 3% tot 4% rendement. Het rendement is uiteraard afhankelijk van de financier, maar zal altijd een sociaal verantwoord rendement zijn.
- Daar staat een verwacht direct en reëel maatschappelijk resultaat van 3,6 miljoen euro tegenover. Die is gebaseerd op een track record van het IPW. En uitgesplitst naar verschillende wetten en bijbehorende financiering. Met name in de Wmo en de Jeugdwet vallen de besparingen. Verder in de Zvw (Volwassen GGZ), WLZ (opnames) en Participatiewet.
- Op basis van het track record legt de gemeente alvast een 'uitbetaalvoorziening' aan op het niveau van de verschillende diensten. De mogelijkheid tot uitbetalen aan de investeerder is daarmee gegarandeerd. Aan het einde van de looptijd wordt exact doorgerekend wat welke dienst moet afrekenen met of terugontvangen vanuit die uitbetaalvoorziening.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

BEGROTING SOCIAAL HOSPITAAL ARNHEM

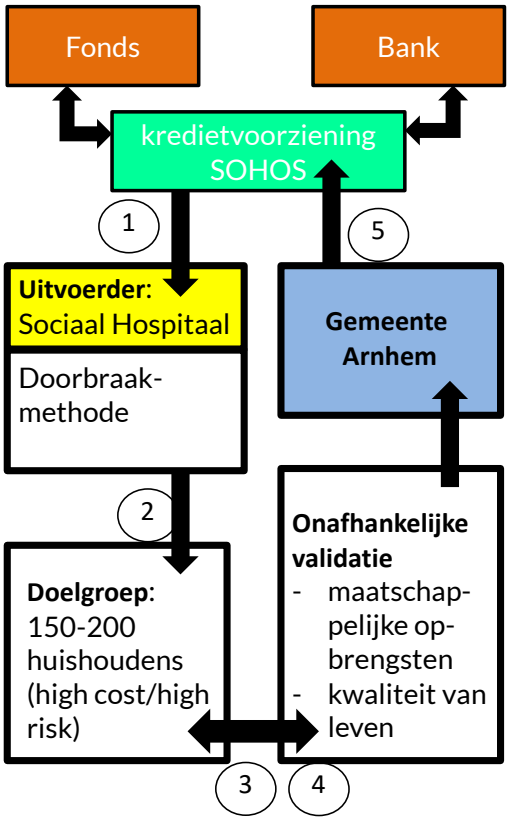
Activiteit	Aantal	Kostprijs per stuk	Subtotaal
Data-analyse		nvt	nvt
Casusselectie		nvt	nvt
Maatwerkplannen ontwerpen en legitimeren	150	€ 1.800,00	€ 270.000,00
Maatwerkplannen implementeren	150	€ 1.200,00	€ 180.000,00
Maatwerkplannen regisseren & monitoren	150	€ 600,00	€ 90.000,00
Projectleider	2	€ 20.000,00	€ 40.000,00
Dealmaker	1	€ 30.000,00	€ 30.000,00
Opslag en transport data		nvt	nvt
Accountancy	1	€ 40.000,00	€ 40.000,00
Valideren kwaliteit van leven	1	€ 25.000,00	€ 25.000,00
Maatwerkbudget	1	€ 200.000,00	€ 200.000,00
Contract/ juridische kosten		nvt	nvt
Totaal			€ 875.000,00

ZO WERKT EEN SOCIAL IMPACT BOND

Wat is een Social Impact Bond (SIB)?
Een SIB is een contract waarbij private investeerders investeren in een oplossing voor een publiek probleem. De investeerders krijgen terugbetaald door de overheid (gemeente) op basis van aantoonbare maatschappelijke opbrengsten die door de oplossing zijn gerealiseerd.

① Investeerders voorzien Sociaal Hospitaal van werkkapitaal
② Sociaal Hospitaal gaat aan de slag met de huishoudens
③ Een externe accountant valideert de resultaten van Sociaal Hospitaal waar het de maatschappelijke (financiële) opbrengsten betreft
④ Een externe onderzoeker valideert de resultaten op het gebied van kwaliteit van leven
⑤ De gemeente betaalt de investeerders de kostprijs van de oplossing plus een sociaal rendement terug (± 4%), nadat de maatschappelijke opbrengsten gerealiseerd zijn en gevalideerd door accountant

SOCIAAL HOSPITAAL

 © 2019, Sociaal Hospitaal

Voorwaarden: Aansluiten en inregelen

Om met cases aan de slag te kunnen moet een aantal voorwaarden in organisatorische zin ingevuld worden. Het invullen van die voorwaarden is nodig om structureel en optimaal ontvankelijk te zijn voor maatwerkplannen uit het veld, waarvoor gelegitimeerde uitzonderingen gemaakt moeten worden. Meestal is een aantal van deze voorwaarden in gemeenten al ingeregeld (en in de SIB) dus hoeven we daarbij alleen maar de juiste aansluiting te vinden.

De volgende 7 punten zijn belangrijk om invulling aan te geven.

1) **Doorbraak-team**: om maatwerkplannen te kunnen inregelen moeten wij en professionals een beroep kunnen doen op een kleine club (senior) medewerkers die de meest voorkomende domeinen in de uitvoering vertegenwoordigen. En die op knoppen kunnen (laten) drukken om voorzieningen in het kader (jeugd)hulp, ondersteuning en/ of (sociale) zekerheid ook daadwerkelijk beschikbaar te stellen. Denk aan mensen die werken in de domeinen jeugd, inkomen, schulden, bijzondere bijstand, maatschappelijke ondersteuning en wonen en urgentie. Voor dat laatste domein is het heel handig als een vertegenwoordiging van de woningcorporaties betrokken kan zijn. Dat hoeft niet. Dat geldt overigens ook voor de zorgverzekeraar(s). Als het niet lukt om die in het team te betrekken, dan werken we met vaste contactpersonen en op relatie.

2) **Doorbraak-budget (is mee gefinancierd in de SIB)**: er is beschikking over een vrij besteedbaar budget van om en nabij 1.300 euro per casus waarmee tijd of snelheid kan worden gekocht en kleinere doorbraken geforceerd. Achteraf wordt verantwoording afgelegd over de besteding van dat budget.

3) **Escalatiematrix**: om te voorkomen dat we op het moment dat escalatie nodig is nog moeten bedenken hoe en bij wie we dat gaan doen, is vooraf helder via welke lijn cases en beslissingen daarin worden opgeschaald. Die escalatiematrix dient vooral het doel om hem niet te gebruiken. Maar als op het niveau van waarden afwegingen moeten worden gemaakt, die in de uitvoering tot onoverkomelijke dilemma's leiden dan is het belangrijk dat hoger in de organisatie alsnog een besluit kan worden genomen. Niet om altijd 'ja' te zeggen, want 'nee' is ook een helder antwoord.

4) **Intern aanspreekpunt**: om organisatorische hiccups te kunnen adresseren en oplossen, is het nodig dat iemand in de gemeentelijke organisatie 'ervan is'. Het maken van uitzonderingen en het forceren daarvan doet soms een hoop stof opwaaien. Dat stof is grondstof om van te leren. Maar dat moet wel gericht en geduid worden en verbonden met de organisatie. Daarvoor dient een intern aanspreekpunt. Die is de haarlemmerolie en de vertaler van lessen tegelijk.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

5) **Analyse lokale verordeningen**: vooraf kunnen we al pinpointen op welke artikelen in beleidsregels en verordeningen we verwachten in juridische zin uitzonderingen op te gaan baseren. Het is goed om daar alvast een inventarisatie van te maken. Die kan in de toekomst ook gebruikt worden in de instrumenten voor professionals, zoals de Doorbraak-app.

6) **Voorspellen van materiële behoefte op basis van populatie en ervaringscijfers**: we kunnen bijvoorbeeld een grove schatting maken over het aantal voorzieningen of uitzonderingen die nodig zijn op het gebied van wonen, inkomen en schulden. En anticiperen op hoe we die uitzonderingen kunnen beantwoorden binnen en buiten de gebaande paden. We kunnen de ervaringscijfers van SOHOS tot nu toe gebruiken.

7) **'Witte' bewindvoerders**: het is heel prettig om een lijst te hebben met bewindvoerders waar goede ervaringen mee zijn. En die te vertrouwen zijn. Die een stapje harder lopen en zich rekenschap geven van andere problemen in huishoudens, en dat betrekken in hun eigen rol en werkzaamheden.

Tot besluit moeten we de waarborg van Privacy niet vergeten. Wij beschikken over model Verwerkersovereenkomsten en Toestemmingsverklaringen (*informed consent*) die als vertrekpunt kunnen worden gebruikt.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

Fase 2: SOHOS 2.0

Hoewel nog toekomstmuziek, volgt na het succesvol Voorleven met de Social Impact Bond de fase van inbedden, verspreiden, overdragen, aanleren en wat allemaal nog meer. Wij verwachten aanvullend op de invulling van bovenstaande voorwaarden, en nadat het Voorleven is afgerond, dat dat vraagt om de introductie van een aantal concrete instrumenten voor een brede groep frontlijnprofessionals in combinatie met een aantal interventies die meer van culturele aard zijn. Samen met de verhalen, ervaringen, data en structurele maatregelen die in de Voorleef-fase al werden gerealiseerd kan maatwerk gemeengoed worden in Arnhem.

Hieronder zetten we die kort op een rij. Met wederom de notie die we hierboven ook al eens deden: het belangrijkste is om hiervoor een eigen Arnhemse stijl en organisatie voor te vinden.

INSTRUMENT 1: DOORBRAAK-APP

Op dit moment ontwikkelen we een digitaal platform waarmee iedere professional op een heel eenvoudige manier een maatwerkplan kan maken, onderbouwen en waarderen. Met exact dezelfde ingrediënten als de Doorbraak-methode. Het is mogelijk om huishoudens in te voeren, volgens het model “Overzicht, Inzicht, Uitzicht” (het SOHOS-kruis) een logisch maatwerkplan te maken. De uitzondering te identificeren. En vervolgens die uitzondering juridisch te onderbouwen aan de hand van wet- en regelgeving. Naast een kosten-baten-analyse te maken. Al deze elementen komen in één overzicht uit het platform rollen in de vorm van een maatwerkplan.

Bovendien identificeert het platform de meest voorkomende combinaties van problemen, oplossingen, doorbraken en uitzonderingen. En kan die relateren aan de maatschappelijke opbrengsten. De focus van het platform ligt op bruikbaarheid in de praktijk: het moet makkelijk en ‘sexy’ werken voor professionals. En daarmee de transactiekosten voor het ontwerpen en realiseren van maatwerk (en uitzonderingen) dramatisch verlagen.

INSTRUMENT 2: HELP-OUT

Aan het platform is een digitale help-out voor professionals te koppelen. Dat doen we in een Slack-omgeving. Dat is een redelijk geavanceerde werkomgeving waarin professionals het SOHOS real-time kunnen benaderen voor kennis, dilemma’s, raad en daad rondom hun casuïstiek. Maar ook elkaar. Als de help-out gaat leven, werkt het als een soort digitaal kantoor waarin kennis, tips en trucs, successen en problemen uitgewisseld en opgelost kunnen worden.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

CULTUURELE INTERVENTIES

Om een maatwerk-mindset te creëren is het onvoldoende om structuren en instrumenten beschikbaar te stellen. Er moet iets gebeuren in de gemeenschap van lokale frontlijnprofessionals. Wij denken daarbij in ieder geval aan drie dingen die ervoor zorgen dat maatwerk in de hoofden en harten van professionals gaan zitten.

1) Een kleine campagne bestaande uit uitingen, getallen, inspiratiebijeenkomsten om te vieren en venten wat er allemaal mogelijk is in het sociaal domein. Als je er maar het maximale uithaalt. Voor jezelf, voor je cliënt en voor alle andere inwoners van Arnhem.
2) Op speciale super-maatwerk-dagen nemen professionals hun aller hardnekkigste casus mee, en gaan we die individueel en groepsgewijs kraken. Dat doen we onder andere met design thinking methoden (o.a. reframing). Om echt samen op andere sporen en gedachten te komen. En samen te beleven wat er gebeurt als je dat doet en kunt.
3) Door middels van 'micro-learnings' – dat zijn korte filmpjes/ vlogs waarin je snel informatie of instructies kunt krijgen over een specifiek onderwerp – komen professionals in hun broekzak af en toe nieuwe dingen te weten. Over het gebruik van het platform en de help-out natuurlijk. Maar ook en vooral over regels, wetten, defensieve routines en toffe overwinningen van dappere collega's uit het veld.
4) Met letterlijk culturele activiteiten (toneel, film) laden we het gevoel voor maatwerk. Er is bijvoorbeeld een toneelstuk gemaakt over het boek "De dag dat Peter de deur dichttimmerde" dat lokaal opgevoerd kan worden. Maar ook de film "I Daniel Blake" leent zich heel mooi om op een andere manier een diepere vorm van bewustwording te creëren.

OUTCOME EN IMPACT

Wanneer veel meer mensen min of meer gestandaardiseerd maatwerk gaan ontwerpen en onderbouwen, kunnen we veel meer zeggen over de impact van al die individuele krachten samen. De Doorbraak-app produceert data over combinaties en maatschappelijke opbrengsten. En ook via de digitale help-out wordt zichtbaar welke vragen, dilemma's en vondsten professionals bezighouden. Die informatie kan worden benut om permanent vernieuwing en verbetering aan te brengen in een steeds een beetje beter sociaal domein.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

Investering

Wat moet dat kosten dan?

VOORLEVEN (SOCIAL IMPACT BOND)

De fase van Voorleven gieten we in een Social Impact Bond. De totale investeringsbehoefte daarvan is 875.000 euro. ING Bank is reeds bereid gevonden om die financiering te doen. De feitelijke financieringsbehoefte ligt lager dan 875.000 euro, omdat we met een cashflow-model rekenen. Dat betekent dat rente slechts betaald hoeft te worden over het daadwerkelijke tekort aan cash bij Sociaal Hospitaal. Dat ligt in de praktijk minimaal een factor 2 lager dan de totale financieringsbehoefte. De totale kosten voor de Gemeente Arnhem komen in die rekensom dan op 892.500 euro [875.000 euro + (4% over 437.500 euro) 17.500 euro]. Die kosten worden pas betaald op het moment dat de maatschappelijke opbrengst aantoonbaar is gerealiseerd. Die opbrengst wordt verwacht op 3,6 miljoen euro.

We verwachten een doorlooptijd van 2 jaar nodig te hebben om 150 cases te kunnen realiseren.

SOHOS 2.0

Over de fase van SOHOS 2.0 moeten we als de tijd rijp is goed gaan zitten. We hebben daarvoor een kostprijsopbouw gemaakt, waarin we de Gemeente Arnhem tegen die tijd graag meenemen. Dan gaat het om een totaalprijs voor het digitale platform (Doorbraak-app), voor de help-out, de culturele interventies en de kwaliteitswaarborg en assurance over kosten en baten. Per professional per maand zou zo'n totaalomgeving ± 50 tot 75 euro moeten kosten. Uitgaande van een brede linie van zo'n 200 frontlijnprofessionals die daarvan gebruik zal maken.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

Bijlage

Maatwerk in de context van een lerende organisatie

WAT IS MAATWERK?

Maatwerkplannen zelf zijn niet zo ingewikkeld. Wat hier ingewikkeld is, is de legitimering van dat plan. Vooral omdat maatwerk per definitie afwijkt van wat regels zeggen, en van wat professionals en beleidsmakers gewend zijn te doen. Want waarom zouden we voor dit gezin een uitzondering maken? Ze hebben de schuld toch zelf laten oplopen? Wil niet iedereen dit dan? En hoe zit het met precedentwerking? Allemaal legitieme vragen die er in het verleden voor zorgden, dat maatwerk te weinig tot stand kwam. Zoals gezegd zal de gemeente daar nu de financiële consequenties van ondervinden omdat de gemeente verreweg het grootste deel van de kosten betaalt. Tegelijkertijd biedt het de gemeente de kans om mensen bij hun eigen oplossingen te betrekken. Wie gedrag wil veranderen, kan niet anders dan maximaal aansluiten bij doelen van mensen zelf.

Sociaal Hospitaal hanteert daarom een voorspelbare methode om tot maatwerk te komen en maatwerk te legitimeren. Zodat maatwerk geen willekeur wordt. Dat doen we op basis van vier bouwstenen en de take-on.

BOUWSTEEN 0: DE TAKE-ON

Het ontwerp van ieder maatwerkplan begint met de overdracht van informatie aan Sociaal Hospitaal. Die overdracht begint met een uitvoerig gesprek met de betrokken frontlijnprofessional of met het huishouden. Dat gesprek gaat vooral over het perspectief van het huishouden zelf, en over de systeemknelpunten die reeds ervaren zijn of worden voorspeld. Verder bestaat de take-on uit alle relevante en overdraagbare informatie rondom het huishouden, zoals die beschikbaar is in dossiers, indicaties, actuele diagnostiek en over zorggebruik in de afgelopen periode.

De take-on is nadrukkelijk niet bedoeld om het verleden van een huishouden in kaart te brengen, maar is juist om het heden in beeld te krijgen om op basis daarvan de toekomst te kunnen helpen maken. Het gesprek kan op alle mogelijke plekken worden gedaan. Zoals op kantoor, aan de keukentafel, telefonisch en via uitgebreid mailcontact. Net wat het meest passend is.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

BOUWSTEEN 1: DIAGNOSE VAN HET PROBLEEM

Naast een algemeen beeld van de samenhang van problemen, inventariseert Sociaal Hospitaal drie essentiële elementen die voorafgaan aan het ontwerp van maatwerk voor een gezin. Dat zijn de volgende:

1. Belangrijkste knelpunt: wat is het belangrijkste (systeem)knelpunt dat nu in de weg staat om tot een oplossing te komen?
2. Verlamming: als er al ondersteuning in het huishouden is, of is geweest in het verleden; waar werkte die wel en niet? Waar en waarom is ondersteuning en behandeling suboptimaal? Met andere woorden: waar vindt of vond de verlamming plaats tijdens de ondersteuning van vandaag of gisteren? Dat is een belangrijke bouwsteen om de ondersteuning in de toekomst anders aan te vliegen.
3. Nul-alternatief: wat gebeurt er als er geen maatwerkplan komt? Als alles bij het bestaande of het oude blijft dus. Als niet ingegrepen wordt, of als alleen ondersteuning en hulp via de reguliere weg van proceslegitimiteit mogelijk zou zijn. Hier identificeren we de onbedoelde effecten van beleid.

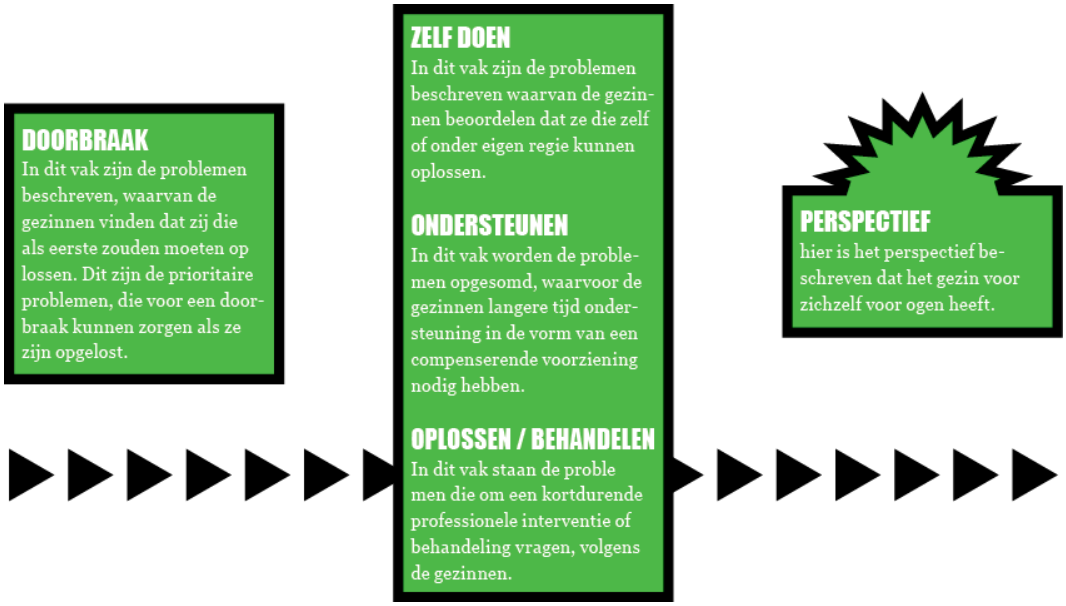
BOUWSTEEN 2: DIAGNOSE VAN OPLOSSING

Op basis van bouwsteen 1 ontwerpt Sociaal Hospitaal een oplossing. Die gaat uit van eenvoud, zodat huishoudens zoveel mogelijk hun eigen regie kunnen voeren op het plan. Het maatwerkplan bestaat uit drie tactische segmenten:

1. Doorbraak: er is een tactiek waarmee het belangrijkste (systeem)knelpunt wordt aangepakt. Daardoor ontstaat ruimte om optimale ondersteuning en eigen kracht mogelijk te maken. De doorbraak heeft veelal betrekking op het verbeteren van omstandigheden in de bestaanszekerheid van mensen, of in het organiseren van “bandbreedte” in hun mentale capaciteit.
2. Optimaliseren van doen: als het belangrijkste knelpunt van een tactiek is voorzien, is het tijd om te bepalen wat de optimale verhouding is tussen wat mensen in het maatwerkplan zelf kunnen oplossen, waarvoor zij ondersteuning nodig hebben of een behandeling of oplossing anderszins.
3. Perspectief: de belangrijkste garantie dat zelf doen, ondersteuning en behandeling optimaal zijn, is wanneer die toewerken naar een helder en relevant perspectief dat het huishouden zelf voor zich ziet.

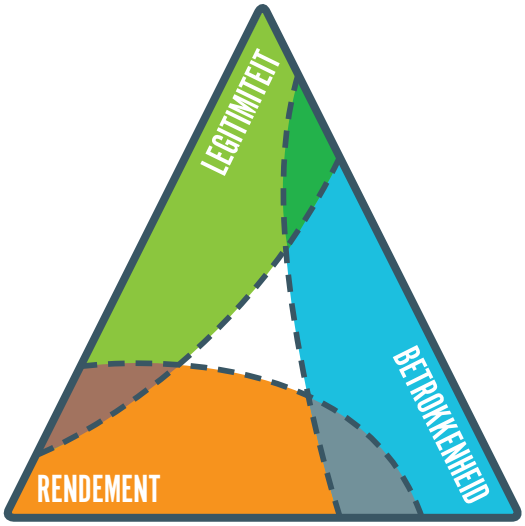
 © 2019, Sociaal Hospitaal

Bouwsteen 1 en 2 bouwen we op langs de lijn van het model “Overzicht, Inzicht, Uitzicht” dat wij ontwikkelden om zelfdiagnose en zelfregie door (multiprobleem)huishoudens zelf te ontsluiten.

BOUWSTEEN 3: WAARDEREN EN (PUBLIEK) LEGITIMEREN

De derde bouwsteen bestaat uit het waarderen van het maatwerkplan ten opzichte van het nulaternatief. De rechtmatigheid (legitimiteit) van het nulalternatief en het maatwerk worden beredeneerd. Evenals de mate waarin de leden van het huishouden betrokken zijn bij het zelf, of samen met hun sociale omgeving, oplossen van hun eigen problemen (eigen kracht) in beide scenario’s. Tenslotte geven we een kwalitatieve weergave van het verwachte rendement van het maatwerk ten opzichte van het nulalternatief.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

BOUWSTEEN 4: DIAGNOSE VAN GENOEG

De laatste bouwsteen bestaat uit een micro-Kosten-Baten-Analyse van de maatwerkoplossing. In die analyse maken we de balans op over twee vormen van kosten en baten. Ten eerste de reële kosten en baten; Sociaal Hospitaal voorziet in de meeste gevallen een directe en/ of reële kostenreductie ten opzichte van het nulalternatief. Ten tweede de indicatieve kosten en baten; dat zijn kosten en baten die niet direct zijn te verzilveren, maar die wel als gevolg van het maatwerkplan kunnen worden voorspeld. Alle kosten worden doorgerekend op basis van een periode (doorlooptijd) van 12 maanden.

Kenmerkend aan de meeste maatwerkplannen is dat ze vooral (kosten)effectief zijn omdat ze focussen op wat nu en in de komende periode genoeg hulp en ondersteuning is. In de meeste maatwerkplannen wordt niet alles wat maar mogelijk is, op alle leefgebieden, uit de kast getrokken. Maar er wordt ingezet op optimale zorg en ondersteuning; op precies genoeg dus. Omdat dat genoeg is. Daarom noemen wij dat ook wel de “Diagnose van Genoeg.”

MAATWERKPLAN

Alle stappen hierboven werken we uit in overzichtelijke maatwerkplannen. Die vormen voer voor actie in de uitvoering, maar ook om van te leren in de organisatie van basiszorg en lokaal sociaal domein. Ze vertegenwoordigen daarnaast verhalen. Verhalen die nodig zijn om de verbeelding te ondersteunen dat de verzorgingsstaat op lokaal niveau beter en slimmer kan.

DRIE ORDES VAN LEREN

Mogelijk wil de gemeente niet alleen dat de mensen die ‘toevallig’ bij de casus betrokken zijn daarvan leren. Ze wil dat de hele organisatie, maatschappelijke partners en uitvoerende organisaties leren hoe legitiem maatwerk tot stand komt. En misschien nog wel belangrijker: hoe goed werkende onderdelen van maatwerk omgezet kunnen worden in gestandaardiseerde voorzieningen en instrumenten. Immers, wat werkt voor één huishouden kan heel goed ook voor meerdere huishoudens een oplossing bieden.

Het eerste doel van Sociaal Hospitaal richt zich daarom vooral op de kern van het legitimeren van goedkoper en beter maatwerk: samen met professionals en huishoudens een maatwerkplan en doorbraak formuleren en dit plan geaccordeerd krijgen. Maar we kunnen ook invulling geven aan het aan organisationeel te leren, met alle gemaakte plannen als belangrijke en dankbare grondstof.

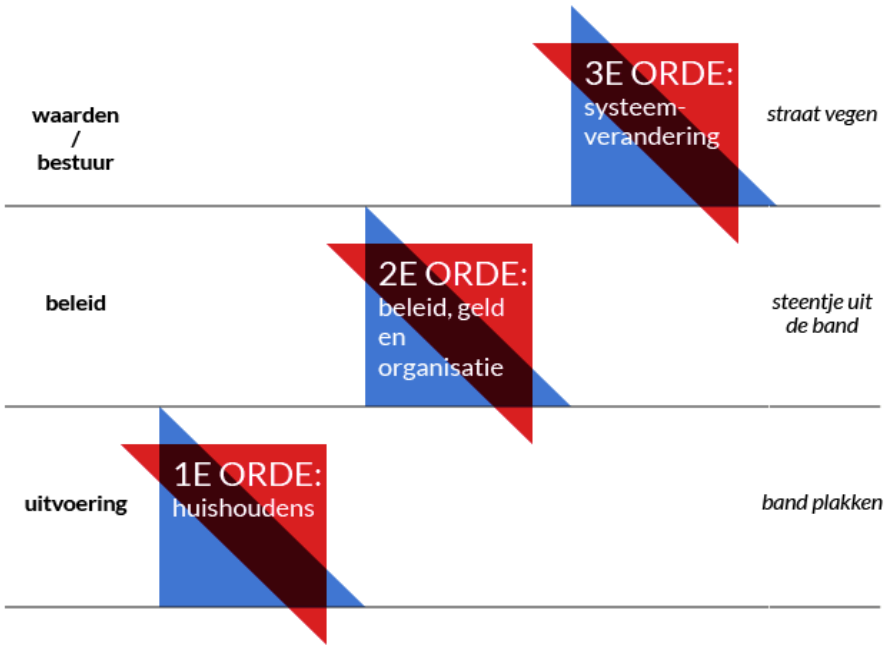
 © 2019, Sociaal Hospitaal

DE LERENDE ORGANISATIE

Maatwerk ontstaat niet vanzelf, maar is wel noodzakelijk. Organisaties moeten maatwerk leren ontwikkelen. Dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Vooral omdat leren vaak minder goed georganiseerd is dan implementeren. Of scherper, naast het top-down uitvoeringsproces, de ruggengraat van gemeentelijke organisaties, moeten we een bottom-up ontwikkelingsproces zetten. Immers, de gezinnen en hun maatwerk staan centraal. Niet bestuurders en hun besluiten en beleidsmakers en hun beleidsdoelen. Op basis van het werk van Chris Argyris heeft het IPW daarvoor een model ontwikkeld. Het leermodel van Argyris bestaat uit drie ordes van leren.

Eerste orde leren, is causaal leren. Je band is lek en je gaat je band plakken. Dit is wat uitvoerders doen. Continu banden plakken en daar beter in worden. Op tweede orde niveau leren beleidsmakers reflectief. Die gaan op zoek naar het steentje in de band. De oorzaak waarom de band steeds lek gaat. En op derde orde niveau, leert het bestuur op waarden- en systeemniveau. Ligt er niet te veel glas op onze straten? En heeft ons eigen handelen invloed op het ontstaan van lekke banden?

Aan de hand van data over alle huishoudens trekken we lessen voor de structurele inrichting van het brede sociaal domein. Denk aan lessen voor beleid en organisatie, inkoop, professionalisering, protocollering enzovoort.

 © 2019, Sociaal Hospitaal

SOCIAAL HOSPITAAL

Aan de leden van de raad

Datum : 7 januari 2020
Zaaknummer : 432266
Contactpersoon : Ellen Krabbenborg
Telefoonnummer : 026 3774628

Onderwerp: Ontwikkelingen in de jeugdzorg

Geachte voorzitter en leden,

Wij vinden het belangrijk u te informeren over onze nieuwste inzichten bij de ontwikkeling van de kosten voor (specialistische) jeugdzorg. In december spraken wij hierover in ons college; in de bijlage treft u deze informatie aan. Via deze raadsbrief willen wij u ook informeren over onze plannen voor de komende periode.

Daarbij realiseren we ons dat er een grote mate van samenhang is in de opgaven waar we voor staan. Zorg en ondersteuning aan kinderen/jongeren en hun ouders staan vaak niet op zichzelf. Als kinderen bijvoorbeeld opgroeien in armoede dan is de kans groter dat ze jeugdzorg ontvangen. Ook kinderen die op school als lastig worden beschouwd, worden naar jeugdzorg doorverwezen en het merendeel van onze zwerfjongeren heeft een verleden in de jeugdzorg of de kinderbescherming. Naast de ontwikkelingen in de jeugdzorg willen we daarom in een separate raadsbrief "op naar een houdbaar sociaal domein" de noodzaak benadrukken van het aanscherpen van een integrale koers op het brede sociaal domein.

Ontwikkelingen jeugdzorg
Het CBS bracht op 31 oktober 2019 een voorlopige rapportage uit over de jeugdzorg, dit over de eerste 6 maanden van 2019. Uit deze rapportage bleek dat het aantal jongeren met jeugdzorg ook dat jaar weer is toegenomen, evenals de duur van de verleende zorg[1]. In 2015 is de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg naar de Gemeenten gedecentraliseerd. Hieraan werd toen een substantiële budgetreductie verbonden. Sinds 2015 is het aantal jongeren in de jeugdzorg (het geheel van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering) gestegen.

In Arnhem zien we dezelfde trend. In 2019 steeg het aantal unieke cliënten met ongeveer 7% ten opzichte van dezelfde periode in 2018. Daarnaast neemt ook bij ons de duur van de verleende zorg toe. Op basis van de huidige inzichten is de verwachting dat de kosten in 2019 met ongeveer 15% zullen toenemen (deze verwachting is verwerkt in het overzicht van de bijlage).

[1] *CBS, rapport jeugdhulp 1e halfjaar 2019 en rapport jeugdbescherming en jeugdreclassering.*

Groei ten opzichte van prognose
Deze groei is sterker dan wij hadden geprognosticeerd. Uit de laatste cijfers van specialistische jeugdzorg blijkt dat de financiële prognose die we opstelden bij de tweede tussenrapportage van 2019 te laag is geweest. Destijds was de aanname dat de groei zou afvlakken omdat op enig moment een “maximum” aan het aantal jeugdigen in de zorg bereikt zou zijn. Een volledige afvlakking is echter nog niet zichtbaar. Zowel het aantal cliënten als de gemiddelde kosten per cliënt blijven stijgen. Dit is overigens in lijn met het landelijke beeld. Het lijkt daarom realistisch om aan te nemen dat de groei van de jeugdzorg zich, bij ongewijzigd beleid, ook in 2020 zal doorzetten.

In de bestuursrapportage die wij in december aan u hebben gestuurd is te zien dat de inzet van zowel de basis- als de gespecialiseerde jeugdzorg nog steeds groeit. Daarnaast laat ook de inzet van jeugd- en opvoedondersteuning nog steeds een sterke stijging zien. Het aantal jongeren dat gebruik maakt van verblijf blijft redelijk stabiel terwijl het aantal jongeren dat een GGZ-behandeling ontvangt licht daalt. Daarbij zien we voor de GGZ echter wel dat het gemiddelde bedrag dat per jongere/ per behandeling wordt uitgegeven stijgt.

Verklaring voor de groei
Samen met de wijkteams en andere deskundigen hebben we gekeken naar mogelijke oorzaken voor de groei van de jeugdzorg. Ook zij signaleren dat de zorgtrajecten voor jeugdigen complexer zijn geworden en langer duren. Hiervoor zijn verschillende inhoudelijke oorzaken zoals de echtscheidingsproblematiek, prestatiedruk op school en verwachtingen van ouders. Ook constateren wij dat de drempel naar het wijkteam laag is, dit zien wij als positief omdat jongeren daardoor eerder worden geholpen. Anderzijds constateren wij dat het eigen netwerk beperkt is en dat professionele hulp ‘normaal’ is geworden. Al met al zorgt dit voor een stijging van de vraag naar jeugdzorg en voor de stijging van de kosten voor jeugdzorg.

Welke maatregelen nemen we al?
- Recent zijn de beleidsregels jeugdzorg besproken en vastgesteld in het College. Deze beleidsregels worden waar mogelijk op 1 februari 2020 ingevoerd. Verwacht wordt dat deze beleidsregels een financieel effect hebben omdat de toegang tot de jeugdzorg is aangescherpt en het inzetten van "lichte zorg dichtbij" wordt gestimuleerd.
- Daarnaast is een aantal maatregelen in de Begroting 2020 geconcretiseerd. Het gaat daarbij om de inzet van praktijkondersteuners bij huisartsen, het hervormen van drang (preventieve maatregelen) in de jeugdzorg, de afbakening tussen jeugdzorg en onderwijs (o.a. dyslexiezorg) en de beweging van verblijfszorg naar ambulante zorg. Deze maatregelen worden in 2020 ingevoerd.
- Als laatste worden medio 2020 nieuwe inkoopvoorwaarden van kracht voor zorgaanbieders. Hierin zijn scherpere eisen gesteld aan de toetreding en zijn de administratieve eisen aangescherpt. Ook hiervan wordt een kostenreducerend effect verwacht.

De effectiviteit van de maatregelen wordt geactualiseerd en daar waar dat verantwoord is worden de prognoses hierop aangepast.

Verdere maatregelen
De inschatting is dat we, na het verwerken van de diverse maatregelen en verwachte dekkingsmiddelen in 2020, nog steeds tekorten zullen hebben op de jeugdzorg. Dit komt omdat de kosten voor 2019 ongeveer 3 miljoen hoger zijn dan we hadden geprognosticeerd en omdat de vraag naar jeugdzorg, en daarmee de kosten, ook in 2020 nog verder zal stijgen. We zullen dus aanvullende maatregelen moeten nemen.

Naast het feit dat we op korte termijn voor de jeugdzorg maatregelen willen nemen zien we ook de noodzaak om de integrale koers op het sociaal domein onder de loep te nemen, dit vanwege de samenhang van de opgaven in het sociaal domein. Over de aanscherping van deze integrale koers informeren wij u in de raadsbrief "naar een houdbaar sociaal domein".

Instellen van een taskforce
De ontwikkelingen noodzaken ons een taskforce in te stellen om op korte termijn aanvullende maatregelen en oplossingen te vinden. Deze taskforce wordt samengesteld uit verschillende expertises. De uitdaging is om op korte termijn met onderbouwde voorstellen voor aanvullende maatregelen te komen, ter waarde van € 5 miljoen structureel. Begin februari denken wij als college de eerste lijnen hiervan in beeld te kunnen hebben en hierover een opvatting te formuleren. Daarna vindt verdere uitwerking van deze voorstellen plaats wat betreft opbrengsten, haalbaarheid en implementatie. Voor dit laatste vindt zo nodig ook overleg plaats met de uitvoerende partijen (waaronder de wijkteams). Daarbij zorgen wij ervoor dat wij ook u meenemen in de stappen die wij zetten. Gezien de dringende noodzaak om grip te krijgen op de uitgaven voor jeugdzorg worden de maatregelen zo snel mogelijk ingevoerd, waar mogelijk al in het tweede kwartaal van 2020.

Lobby
Het algemeen landelijk beeld is dat de tekorten in de jeugdzorg zo omvangrijk zijn, dat dit de gemeenten dreigt te verlammen. Steeds meer ontstaat bij de VNG en de G40 het beeld dat gemeenten de financiële problemen niet meer op eigen kracht kunnen oplossen. Ook de provincie Gelderland heeft zich in deze zin middels een brief bij het Rijk gemeld. Het Rijk moet hulp gaan bieden en verwacht wordt dat het rijk de gemeenten verder tegemoet zal komen. Daarnaast sluiten we als Arnhem ook aan op de landelijke lobby via de G40 voor voldoende middelen voor het hele sociaal domein.

Wij blijven u uiteraard informeren over de ontwikkelingen in de jeugdzorg. Dit doen wij allereerst door de resultaten van de taskforce terug te koppelen; welke voorstellen voor aanvullende maatregelen kunnen worden ingevoerd om de kostenstijging in de jeugdzorg te beperken**.** Vervolgens richten we ons op de uitwerking en de implementatie. Waar nodig worden hierbij wijkteams, adviesraden en aanbieders betrokken. Uw Raad wordt periodiek geïnformeerd via raadsbrieven en via de gebruikelijke bestuursrapportages zoals de Turap.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:
– Bijlage ''ontwikkelingen jeugdzorg''

Bijlage bij raadsbrief "ontwikkelingen jeugdzorg"

Uit de laatste cijfers van specialistische jeugdzorg (zorg in natura) blijkt dat de financiële prognose die we opstelden bij de tweede tussenrapportage 2019 te laag was. De kosten blijven stijgen, ook na 2019.

Hieronder daarvan een financieel overzicht. Onder het overzicht wordt een toelichting gegeven.

	Kosten Jeugdzorg per jaar (x € 1.000.000)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022 en verder**
	Jaarrekening 2018:					
	Begroot Jeugdzorg (ZIN, PGB, Jeugdbescherming etc.)	32,4				
	Gerealiseerd	42,1				
	Tekort	-9,6				
	Prognoses					
	Begroot		32,8	43,2	43,2	43,2
1	Jaar einde verwachting Jeugdzorg 2019		48,1	48,1	48,1	48,1
2	Groeitrend (Jeugdzorg ZIN)			6,3	7,2	7,2
3	Gemeld tekort Turap 1 en 2 2019		-12,3			
	Prognose (restant) tekort		-2,9	-11,2	-12,1	-12,1
	Maatregelen / oplossingen					
4	Maatregelen MJPB (POH, drang, dyslexie)			0,6	0,6	0,6
	Ambulantisering verblijfszorg					0,8
5	Effect beleidsrichtlijnen			0,3	0,5	0,5
6	Effect nieuwe inkoopvoorwaarden			0,1	0,2	0,2
7	Inzet reserve WMO & Jeugdzorg			1		
	Verschil nog op te lossen			-9,2	-10,8	-10,1
8	*Aanvullende maatregelen Rijk (verwachting)*			*3*	*6*	*6*
	Taskforce			*-6,2*	*-4,8*	*-4,1*
NB: Benadrukt moet worden dat de cijfers uit de regels 2 en 8 een indicatief karakter hebben, hier zijn dus onzekerheden						

1.
Bij Turap 2 is aangenomen dat de groei in de kosten jeugdzorg zou afvlakken, omdat op enig moment een maximum aan het aantal jeugdigen in de zorg bereikt zou zijn. Een volledige afvlakking is nog niet zichtbaar. Zowel het aantal cliënten als de gemiddelde kosten per cliënt blijven nog stijgen. Dit is in lijn met het landelijk beeld.

2.
Binnen Jeugdzorg - Zorg in Natura is een groeitrend zichtbaar. In 2019 is de groei 15%. Doorzetten van deze trend lijkt in 2020 realistisch. In latere jaren lijkt een afvlakking op zijn plaats, het maximum aantal cliënten in jeugdzorg zal op enig moment bereikt worden.

3.
In 2019 wordt in totaal een nadeel van € 15,2 miljoen verwacht op Jeugdzorg. Hiervan is € 12,3 miljoen al verwerkt in het financieel beeld Turap 2 - 2019.

- Turap 1 - 2019 melding nadeel zorg € 20,4 mln, waarvan € 9,6 mln nadeel Jeugdzorg.
- Turap 2 - 2019 melding toename nadeel Jeugdzorg € 2,7 miljoen.
- Op basis van recente cijfers en groeitrend wordt nu nog € 2,9 miljoen **extra** nadeel 2019 verwacht.

4.
Een aantal maatregelen is in de Begroting 2020 al geconcretiseerd. Het gaat dan om de inzet van praktijkondersteuners bij huisartsen, het hervormen van drang in de jeugdzorg, afstemming jeugdzorg-onderwijs waaronder dyslexiezorg en de beweging van verblijfszorg naar ambulante zorg.

5.
De beleidsrichtlijnen (recent besproken en vastgesteld in het College, ingaande 1-2-2020) geven meer duidelijkheid aan de sociale wijkteams over de vertaling van de Arnhemse visie (doen wat nodig is, 'dichtbij' en 'licht') naar concrete uitvoering. Kostenbewust zijn komt daarin nadrukkelijker naar voren dan voorheen het geval was. De wijkcoach beziet bijvoorbeeld samen met de inwoner op welke wijze een lichtere vorm van ondersteuning ingezet kan worden. Inwoners benutten de beschikbare algemene voorzieningen en de wijkcoach ondersteunt daarbij. De wijkcoach biedt ook zelf laagdrempelige zorg en ondersteuning. De verwachting is dat deze richtlijnen ook financieel effect zullen hebben.

6.
Vanaf medio 2020 gelden nieuwe inkoopvoorwaarden voor zorgaanbieders. Hierin zijn scherpere eisen gesteld aan het toetreden en zijn de administratieve eisen aangescherpt. De opdracht aan sociale wijkteams is eveneens aangescherpt. Een kostenreducerend effect wordt verwacht.

7.
Van de bestemmingsreserve WMO en Jeugdzorg zoals ingesteld bij Turap 2 - 2019 is € 1,7 mln ingezet om de maatregelen verblijfszorg jeugd en inzet sociale wijkteams te mitigeren. De overige € 1 mln is bedoeld voor het verlichten van overige maatregelen zorg. Deze reserve *kan* ingezet om een deel van het verwacht nadeel Jeugdzorg 2020 op te vangen.

8.
Het algemeen landelijk beeld is dat de tekorten in de jeugdzorg zo omvangrijk zijn, dat het gemeenten dreigt te verlammen. Steeds meer ontstaat bij VNG en G40 het beeld dat gemeenten de problemen niet meer op eigen kracht kunnen oplossen. Ook de provincie Gelderland heeft zich in deze zin middels een brief bij het Rijk gemeld. Het Rijk moet hulp gaan bieden.

Conclusie
Voorlopige inschatting is dat na het verwerken van de diverse maatregelen en verwachte dekkingsmiddelen in 2020 incidenteel nog ruim € 6 miljoen en structureel nog ruim € 4 miljoen tekort Jeugdzorg resteert. Om aanvullende maatregelen en oplossingen te vinden is het instellen van een taskforce noodzakelijk.

Aan de gemeenteraad

Datum : 17 december 2019
Zaaknummer : 426564
Contactpersoon : Michiel Noordanus
Telefoonnummer : 026 3774978 / 3962

Onderwerp: Beleidsregels Jeugdzorg 2020

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van ons besluit om de Beleidsregels Jeugdzorg Gemeente Arnhem 2020 vast te stellen.

Inleiding
Op verzoek van de sociale wijkteams zijn de Beleidsregels Wmo en Jeugdzorg ontwikkeld. De Wmo-Beleidsregels Passende Zorg werden eerder op 10 december 2019 vastgesteld. De beleidsregels geven meer duidelijkheid aan inwoners, sociale wijkteams en aanbieders wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg (doen wat nodig is) wordt verstaan en hoe dit ingezet moet worden. Op dit moment zijn er geen beleidsregels/richtlijnen en is de wijkcoach volledig autonoom om ''te doen wat nodig is''. Het bieden van duidelijkheid en ondersteuning aan wijkcoaches leidt er toe dat er meer sturing en grip komt op de zorguitgaven, zodat deze aansluiten op de vastgestelde MJPB 2020-2023. De komende periode zal het college richting de Perspectiefnota een brede visie op het sociaal domein verder uitwerken. Dit kan leiden tot aanpassing van de beleidsregels. Gelet op de oplopende zorguitgaven en de noodzaak om hier meer sturing en grip op te krijgen kan het vaststellen van deze beleidsregels niet wachten op deze aangepaste visie. Het college zal de beleidsregels op ieder moment wijzigen, zodra inhoudelijke of financiële ontwikkelingen in de praktijk hierom vragen of de aangepaste visie hiertoe aanleiding geeft.

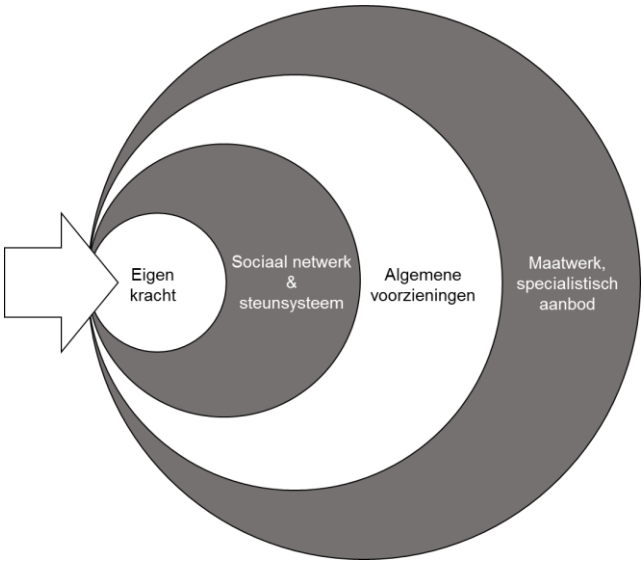
Het ontwikkelen van de nu vastgestelde beleidsregels - inclusief richtlijnen - is aangekondigd in de Perspectiefnota. De inhoud van de beleidsregels is in nauwe samenwerking met de sociale wijkteams tot stand gekomen en wordt door hen gedragen. Daarnaast heeft de Adviesraad Jeugdhulp een gevraagd advies afgegeven over deze beleidsregels. Dit advies is waar nodig en mogelijk verwerkt. Het gevraagde advies en de wijze waarop dit is verwerkt is bijgevoegd. Op verzoek van de Adviesraad Wmo is ook een bijlage toegevoegd waarin de visie van de gemeente Arnhem op de transformatie van zorg is beschreven. Daarin zijn de leidende principes van de nota *Naar een veerkrachtige samenleving* van een actuele toelichting voorzien en in samenhang gebracht met de transformatiebewegingen die we in de Perspectiefnota hebben geschetst. De leidende principes zijn:
- Dat wat mensen kunnen staat centraal.
- Dichtbij, dienstverlening in de buurt.
- Ondersteuning integraal en overzichtelijk.

- Kostenbewust.

Het sociaal wijkteam werkt in lijn met deze leidende principes en met behulp van de beleidsregels. Daarbij wordt de volgende aanpak gehanteerd:

1. De wijkcoach vormt samen met de inwoner (jeugdige en gezin) een beeld van hoe de inwoner meedoet in de samenleving en doet een integrale uitvraag op de diverse leefgebieden, dus breder dan alleen zorg, om in beeld te krijgen wat speelt en wat nodig is.
2. Inwoners hebben regie (eventueel met ondersteuning door de wijkcoach) op het vinden van eigen oplossingen; zij zijn zich bewust van wat zij zelf kunnen. Zij zijn in staat zelf oplosingen te vinden en uit te voeren. Als de inwoner niet (volledig) zelf de regie kan voeren, wordt de rol van de wijkcoach groter.
3. Inwoners gebruiken hun eigen netwerk: zij zijn zich bewust van de ondersteuningsmogelijkheden in hun directe omgeving en zetten die ook in.
4. Inwoners benutten de beschikbare algemene voorzieningen. De wijkcoach ondersteunt bij het vinden van deze algemene voorzieningen, in de wijk of daarbuiten.
5. Afhankelijk van de situatie verleent de wijkcoach zelf eventuele laagdrempelige zorg en ondersteuning.
6. De wijkcoach zet tijdig (door de gemeente ingekochte) specialistische vormen van ondersteuning in. In het belang van de inwoner maakt de wijkcoach resultaatafspraken met de uitvoerende partij en bewaakt de realisatie.
7. De wijkcoach beziet samen met de inwoner wanneer en op welke wijze een lichtere vorm van ondersteuning ingezet kan worden.

Bovenstaande aanpak is in lijn met de transformatiebeweging die in de Perspectiefnota via onderstaand plaatje is geschetst:

Op deze wijze zijn de beleidsregels gericht op het bieden van passende, effectieve en efficiënte zorg, waarbij inwoners zoveel mogelijk regie over hun eigen leven kunnen houden. De beleidsregels helpen

om de Arnhemse visie op de transformatie van zorg te realiseren en bouwen voort op de werkwijze die sociale wijkteams in de afgelopen periode hebben ontwikkeld en waarmee invulling is gegeven aan "doen wat nodig is". Via de beleidsregels wordt de aanpak nu explicieter gemaakt. Dit geeft meer duidelijkheid aan inwoners, sociale wijkteams en aanbieders wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan en hoe dit ingezet moet worden. Hierdoor komt er meer sturing en grip op de zorguitgaven, zodat deze aansluiten op de vastgestelde MJPB 2020-2023.

Op 10 december hebben wij bij het vaststellen van de Wmo-Beleidsregels Passende Zorg toegezegd om de beleidsregels niet eerder dan 1 februari 2020 te laten ingaan. Dit is ook verwerkt in de bijgevoegde beleidsregels Jeugdzorg. In januari 2020 zal het college een wijzigingsbesluit van de verordeningen Wmo en Jeugdhulp aan u voorleggen waarin een extra waarborg voor een zorgvuldige invoering van de beleidsregels wordt voorgesteld.

Beleidsregels Jeugdzorg

Algemeen deel
In het algemene deel wordt benadrukt dat maatwerk centraal staat. Dit houdt in dat op individueel niveau wordt vastgesteld of ondersteuning noodzakelijk is.
Het gaat erom dat een jeugdige[1] zicht krijgt op wat gaat helpen om tot een duurzame oplossing van zijn vraag te komen. Hiertoe verkent de jeugdige samen met het wijkteam wat de oplossingsrichting is en wordt een plan opgesteld. Daarbij wordt ook verkend in hoeverre de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen van de jeugdige/ouder(s) en van het sociale netwerk toereikend zijn om zelf de nodige hulp en ondersteuning te bieden. In aanvulling hierop wordt gekeken of een algemene voorziening passend is of dat ook een individuele voorziening nodig is. De algemene afwegingen en de stappen die daarin gezet worden, zijn beschreven in het algemene deel.

Richtlijn 1. Gebruikelijke zorg
Alleen voor bovengebruikelijke zorg die de ouders en het netwerk redelijkerwijs niet kunnen bieden, kan vanuit de Jeugdwet een individuele voorziening worden getroffen. Bij het beoordelen of er sprake is van gebruikelijke of bovengebruikelijke zorg dienen de door het Ministerie van VWS uitgegeven richtlijnen ten aanzien van gebruikelijke zorg van ouders voor kinderen met een normale ontwikkeling in verschillende levensfases, als uitgangspunt.

Richtlijn 2. Begeleiding (Individueel en Groepsbegeleiding)
De inhoud van de richtlijn Begeleiding komt voort uit de wijzigingen in de inkoop die per 1 juli 2020 ingaan. Het aantal producten is sterk teruggebracht. Begeleiding bestaat vanaf die datum uit 3 producten; Begeleiding (Basis en Specialistisch) en Groepsbegeleiding. Deze zijn gericht op het ontwikkelen of anders stabiliseren van de zelfredzaamheid van de jeugdige/inwoner en te bevorderen dat de jeugdige weer mee kan doen, er weer bij kan horen. In de nieuwe tariefopbouw is het verschil tussen Basisbegeleiding en Specialistische begeleiding verminderd, waardoor meer inzet van

[1] Daar waar "jeugdige" of "inwoner" staat genoemd kan dit, binnen dit kader van de Beleidsregels Jeugdzorg, ook worden gelezen als jeugdige en zijn ouders/opvoeders/gezin.

Basisbegeleiding wordt gestimuleerd. De wijkcoach bepaalt en beoordeelt op basis van de richtlijn wanneer Begeleiding (Basis, -specialistisch of Groepsbegeleiding) wordt ingezet.

Richtlijn 3. Behandeling

De inhoud van de richtlijn Behandeling komt voort uit de wijzigingen in de inkoop die per 1 juli 2020 ingaan. Behandeling is gericht op het herstel, genezing, ontwikkeling, stabiliseren en/of hanteerbaar maken van het probleem of de vraag. Het gaat om het hoe te kunnen leven en mee te kunnen doen in de maatschappij. In de richtlijnen behandeling wordt aangegeven wanneer behandeling ingezet kan worden. De belangrijkste wijzigingen zijn: aparte consultatie-producten voor nazorg met een maximaal aantal uren. Daarnaast worden ouders zelf verantwoordelijk voor de betaling van de specialistische Buitenschoolse opvang (BSO), alleen de extra zorg (+) wordt vergoed door de gemeente. Tevens wordt bij dyslexie een maximaal aantal uren vastgesteld en is het uitgangspunt dat verlenging niet meer mogelijk is.

Richtlijn 4. Verblijf

Verblijf wordt alleen ingezet als de jeugdige echt niet meer thuis kan wonen of (tijdelijk) kan verblijven. Een besluit tot (mogelijke) uithuisplaatsing is ingrijpend voor kinderen en ouders/opvoeders. In de richtlijn verblijf wordt aangegeven welke afwegingen hierbij worden gemaakt. Daarnaast is een beschrijving opgenomen van de belangrijkste vormen van verblijf en aandachtspunten. Deze richtlijn sluit zoveel mogelijk aan op de bestaande praktijk. Regionaal wordt gewerkt aan een Cliëntoverleg jeugdzorg met verblijf, waarbij deskundigen met de verwijzer samen kijken naar de optimale oplossing voor complexe situaties. Dit sluit aan bij de landelijke afspraak om regionale expertteams in te richten. Na besluitvorming over de start en werkwijze van het Cliëntoverleg kan het College nadere richtlijnen vaststellen voor plaatsing in verblijf.

Richtlijn 5. Jeugdbescherming en -Reclassering

Gemeenten hebben de wettelijke taak om ervoor te zorgen dat er altijd jeugdbescherming en jeugdreclassering beschikbaar is. Jeugdbeschermings- en reclasseringsmaatregelen kunnen op grond van de wet alleen door de Rechtbank worden opgelegd. Preventieve jeugdbescherming (drang) kan wel door Sociale Wijkteams worden ingezet. Deze richtlijn sluit zoveel mogelijk aan op de bestaande praktijk.

Richtlijn 6. Vervoer

Als de jeugdige is aangewezen op jeugdhulp zorgen ouders voor het vervoer van en naar de jeugdhulpaanbieder. Er kunnen omstandigheden zijn waardoor hierin door de jeugdige, zijn ouders en hun netwerk niet kan worden voorzien. Hierbij wordt ook gekeken naar de mogelijkheden om gebruik te maken van openbaar vervoer. De Richtlijn vervoer beschrijft in detail het afwegingskader en de situaties waarin wel of geen gebruik kan worden gemaakt van dit type vervoer.

Communicatie

Na vaststelling van de beleidsregels (zowel voor Wmo als voor Jeugdzorg) zal in februari gestart worden met een implementatie- en voorlichtingscampagne richting alle wijkcoaches van de sociale wijkteams. De gemeente Arnhem en teamleiders van de sociale wijkteams zullen deze voorlichting gezamenlijk

verzorgen. Via de sociale wijkteams worden inwoners en aanbieders geïnformeerd over de beleidsregels.

De beleidsregels sluiten voor de producten begeleiding, behandeling, verblijf en jeugdbescherming aan op de aanbesteding die op 1 juli 2020 tot nieuwe contracten leidt met aanbieders. Alle aanbestedingsdocumenten zijn te vinden op de website van de Inkoop-SDCG. Vanuit de regionale Inkooporganisatie Sociaal Domein Centraal Gelderland worden sociale wijkteams en aanbieders ook geïnformeerd over de nieuwe aanpak.

Na het eerste half jaar zal het college de werking van de Beleidsregels evalueren en de uitkomsten delen met de raad

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage(n)
- Beleidsregels Jeugdzorg Gemeente Arnhem 2020
- Bijlage Visie op transformatie van zorg
- Gevraagd advies van de Adviesraad Jeugdhulp, inclusief wijze van verwerken (2 bijlagen)
- Kwaliteitskader
- PGB Uitgangspuntennotitie
- Voorbeeld Tool voor wijkcoaches Jeugdzorg

Beleidsregels Jeugdzorg gemeente Arnhem 2020

Het College van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem;
Gelet op artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht;
Besluit vast te stellen de volgende

Beleidsregels Jeugdzorg gemeente Arnhem 2020

1. Inleiding

In dit document, de Beleidsregels Jeugdzorg gemeente Arnhem 2020, staat hoe het college in de uitvoering van de Jeugdwet omgaat met de bevoegdheden op grond van de wet, de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem en de Nadere Regels Jeugdhulp gemeente Arnhem.
De reden voor het vaststellen van deze Beleidsregels is tweeledig.
Allereerst is in de MJPB 2020-2023 opgenomen dat het college met maatregelen komt om meer sturing te geven op het sociaal domein. Dit mede om de inzet van de beschikbare middelen zo effectief mogelijk in te zetten. Hiervoor zijn beleidsregels ontwikkeld.
Daarnaast hebben de gemeenten in Centraal Gelderland besloten om nieuwe afspraken te maken met aanbieders van zorg. De nieuwe contracten zullen in werking treden per 1-7-2020.
In deze Beleidsregels zijn uitgangspunten en afwegingskaders bij de in te zetten nieuwe producten opgenomen.

Leeswijzer
In hoofdstuk 2 van deze Beleidsregels wordt beschreven hoe de noodzaak tot het bieden van een voorziening samen met de jeugdige en zijn ouders wordt onderzocht, worden een aantal wettelijke begrippen nader geduid en worden criteria benoemd die een rol spelen bij de afweging of een jeugdige in aanmerking komt voor ondersteuning op grond van de Jeugdwet.
Hoofdstuk 3 geeft handvatten voor de beoordeling of de ondersteuning in de vorm van een persoonsgebonden budget verstrekt kan worden.
Hoofdstuk 4 handelt over de kwaliteitseisen die worden gesteld aan voorzieningen.
Hoofdstuk 5 regelt de inwerkingtreding en citeertitel van deze beleidsregels.
De Richtlijnen in de bijlagen bevatten de meer specifieke afwegingskaders die behoren bij de betreffende individuele voorzieningen. Deze zijn aanvullend op het algemene afwegingskader in hoofdstuk 2.

2. Afwegingskader aanvraag/inzet jeugdhulp

2.1 Inleiding

De Jeugdwet schept een jeugdhulpplicht voor gemeenten. Doel is het versterken van de eigen kracht van de jongere en van het zorgend en probleemoplossend vermogen van het gezin en de sociale omgeving. Maatwerk staat daarbij centraal. Er bestaat geen categoriaal recht op een individuele voorziening op grond van de Jeugdwet zelf. Op individueel niveau wordt vastgesteld of ondersteuning noodzakelijk is. Daarom staat een zorgvuldige toegangsprocedure tot de individuele voorziening centraal.
Het gaat erom dat de jeugdige/ het gezin met zijn ondersteuningsvraag en behoeften zicht krijgt op wat gaat helpen om tot een duurzame oplossing van de vraag te komen. Hiertoe verkent de jeugdige/ouders samen met het wijkteam waar het over moet gaan en wordt een plan opgesteld. In dit plan staan de noodzakelijke resultaten en wat het gezin op eigen kracht, met mantelzorg of informele hulp kan bereiken. In aanvulling hierop wordt gekeken of een algemene voorziening passend is of dat (ook) een individuele voorziening nodig is. Het wettelijke kader en de Verordening leggen de kaders van de toegangsprocedure vast. Het resultaat van de procedure moet steeds zijn dat kinderen en gezinnen de hulp krijgen die passend is en die zij nodig hebben. De jeugdige moet door de voorziening in staat worden gesteld om gezond en veilig op te groeien, zijn talenten te ontwikkelen en naar vermogen deel te nemen aan de samenleving. Dit laat onverlet dat ouders hierin een eigen verantwoordelijkheid hebben. Deze verantwoordelijkheid geldt op meerdere terreinen. Concreet verwachten we bijvoorbeeld van ouders van schoolgaande kinderen dat zij constructief contact onderhouden met de onderwijsinstelling waar hun kind vertoeft ten behoeve van de voortgang van het onderwijs aan het kind.

Woonplaatsbeginsel
Het uit de wet voortvloeiende woonplaatsbeginsel regelt welke gemeente inhoudelijk én financieel verantwoordelijk is voor het bieden van jeugdhulp en de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Kortgezegd is dat bij een minderjarig kind in beginsel de gemeente waar de ouder met gezag woont. Daarom is het belangrijk om voorafgaand aan de hulpverlening vast te stellen wie het gezag uitoefent over een kind en in welke gemeente de ouder met gezag verblijft.
In de praktijk is het lastig om vast te stellen welke gemeente op grond van het woonplaatsbeginsel verantwoordelijk is. Het woonplaatsbeginsel wordt om die reden per 1 januari 2021 aangepast. In het nieuwe woonplaatsbeginsel hoeft voor het bepalen van de verantwoordelijke gemeente het gezag niet meer te worden uitgezocht, maar wordt de woonplaats van de jeugdige (op basis van de Basisregistratie Personen; BRP) bepalend bij het vaststellen van de verantwoordelijke gemeente. Bij verblijf is de gemeente van herkomst verantwoordelijk voor het kind.

Leeftijdsgrens vrijwillige jeugdhulp
In de Jeugdwet is de leeftijdsgrens van 18 jaar het uitgangspunt voor de inzet van vrijwillige jeugdhulp. De grens ligt bij 18 jaar omdat zorg en ondersteuning voor de jeugd vanaf 18 jaar vanuit andere wettelijke kaders wordt geboden. Maar lukt het niet de benodigde hulp vanuit een ander wettelijk kader te bieden dan kunnen ook jeugdigen van 18 tot 23 jaar in bepaalde situaties een beroep doen op jeugdhulp op grond van de Jeugdwet. Dat kan in de volgende situaties:
1. Er is na het 18e levensjaar aantoonbaar geen opvolgende financiering beschikbaar vanuit bijvoorbeeld de Wet langdurige zorg (Wlz), de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de

Zorgverzekeringswet (Zvw) of vanuit justitie. Voorbeelden zijn o.a. pleegzorg en opvoedondersteuning.
2. Er wordt daarnaast voldaan aan tenminste één van volgende criteria:
    a. jeugdhulp is ingezet voor het 18e jaar en de gemeente is van mening dat verdere jeugdhulp noodzakelijk is;
    b. voor het 18e jaar is jeugdhulp ontvangen en binnen een half jaar na het 18 jaar komt betrokkene opnieuw in aanmerking voor jeugdhulp;
    c. betrokkene maakt gebruik van pleegzorg waarbij de voortzetting van zorg nodig is;
    d. betrokken heeft een strafbaar feit begaan tussen het 18e en 23e jaar waarvoor een maatregel volgens het Jeugdstrafrecht (als bedoeld in artikel 77c van het wetboek van Strafrecht) is uitgesproken.

Ook ondersteuning van ouders van jongeren van 18-23 jaar kan vallen onder de verlengde jeugdhulp, indien er sprake is van multi-problematiek. De jeugdhulp voor de volwassenen richt zich dan specifiek op het verbeteren van de opvoed- en opgroeisituatie.

2.2 Stappenplan onderzoek

Wanneer een jeugdige of een ouder zich meldt met een vraag voor jeugdhulp dient zorgvuldig onderzoek plaats te vinden om te kunnen bepalen of en welke ondersteuning noodzakelijk is. Dat onderzoek vindt plaats volgens het door de Centrale Raad van Beroep geformuleerde stappenplan:

1. Allereerst wordt vastgesteld wat de hulpvraag is.
2. Vervolgens wordt vastgesteld of er sprake is van opgroei- en opvoedingsproblemen, van psychische problemen en/of van stoornissen, en zo ja: welke?
3. Daarna wordt bepaald welke hulp naar aard en omvang nodig is voor de jeugdige om, rekening houdend met zijn leeftijd en ontwikkelingsniveau, gezond en veilig op te groeien, te groeien naar zelfstandigheid en voldoende zelfredzaam te zijn en maatschappelijk te participeren.
4. Tot slot wordt onderzocht in hoeverre de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen van de ouder(s) en van het sociale netwerk toereikend zijn om zelf de nodige hulp en ondersteuning te bieden.
5. Kijk welke voorziening passend is, kijk ook of er niet een andere voorziening bestaat die voorliggend is op een voorziening die je vanuit de Jeugdwet zou inzetten.

Deze stappen moeten per stap gevolgd worden. Bij al deze stappen wordt, zo nodig, de expertise van deskundigen betrokken en wordt uitgegaan van de in deze Beleidsregels geformuleerde uitgangspunten.

2.3 Uitgangspunten bij het onderzoek

2.3.1 Eigen mogelijkheden / eigen kracht

Alleen voor zorg die de ouders en het netwerk redelijkerwijs niet kunnen bieden, kan vanuit de Jeugdwet een individuele voorziening worden getroffen. Er moet dus altijd worden bekeken welke eigen mogelijkheden de jeugdige en zijn ouders hebben om de nodige hulp en ondersteuning te krijgen.
Onder eigen mogelijkheden wordt ook verstaan dat gebruik gemaakt wordt van voorliggende voorzieningen zoals de Zvw (basis- en aanvullende verzekering) of Wlz (Zie ook 2.3.4 Afstemmen op andere voorzieningen).

Dat rekening gehouden wordt met datgene wat de jeugdige en zijn ouders op eigen kracht kunnen doen, impliceert ook dat soms consequenties van eigen keuzes voor eigen rekening van de jeugdige / de ouders blijven.

2.3.2 Gebruikelijke zorg

Van ouders mag worden verwacht dat zij hun kind de zorg bieden die het nodig heeft voor zover dat, gelet op alle omstandigheden, in hun vermogen ligt. Van ouders/verzorgers van schoolgaande kinderen wordt verwacht dat zij constructief contact onderhouden met de onderwijsinstelling waar hun kind vertoeft t.b.v. de voortgang van het onderwijs aan het kind. Dit geldt ook voor ouders van kinderen met een ziekte of beperking. Daarbij onderscheiden we gebruikelijk en bovengebruikelijke zorg. Alleen voor bovengebruikelijke zorg die de ouders en het netwerk redelijkerwijs niet kunnen bieden, kan vanuit de Jeugdwet een individuele voorziening worden getroffen. Die voorziening kan worden geboden in de vorm van zorg in natura, dan wel als PGB, waarmee de ouder zelf de jeugdhulp kan inkopen. In heel speciale omstandigheden kan de ouder zichzelf of iemand uit het sociale netwerk met een PGB betalen voor de "meerzorg" die wordt geboden. Dan zal het gaan om situaties waarin ouders/netwerk al meer doen dan redelijkerwijs gevraagd kan worden én juist de specifieke zorg van ouders/netwerk zelf het meest wenselijk is in het concrete geval. Er wordt echter geen PGB afgegeven als de persoon van wie gebruikelijke zorg verwacht kan worden overbelast is. Dit is namelijk geen oplossing voor de overbelasting.

Wat is gebruikelijke / bovengebruikelijke zorg?
Gebruikelijke zorg is de normale, dagelijkse zorg en begeleiding die alle ouders aan hun kind (behoren te) geven.
Bovengebruikelijke zorg is (voor het kind noodzakelijke) zorg en begeleiding die boven de normale dagelijkse zorg en begeleiding uitstijgt, die een kind van dezelfde leeftijd zonder beperkingen redelijkerwijs nodig heeft.

Bij het beoordelen of er sprake is van gebruikelijke of bovengebruikelijke zorg wordt gekeken naar 4 criteria. Hierbij is de samenhang tussen de criteria en de omstandigheden van het kind en de ouders belangrijk.
1. *Leeftijd van het kind*
In principe hebben jonge kinderen (gezond of met een beperking) meer zorg nodig van hun ouders dan oudere kinderen. Daarom moet er altijd gekeken worden of de zorg passend is bij de leeftijd van het kind.
2. *Aard van de zorg*
Alle kinderen hebben zorg nodig van hun ouders, alleen kan de aard van deze zorg verschillen. Bepaalde zorghandelingen die niet standaard bij alle kinderen voorkomen, kunnen daarom ook vallen onder de gebruikelijke zorg. Daarom moet er ook altijd gekeken worden naar de aard van de zorghandeling en of deze past bij de taken van een ouder.
3. *Frequentie van de zorg*
Naast de leeftijd van het kind en de aard van de zorg moet er ook gekeken worden naar de frequentie van de zorg en of deze aansluit op het normale patroon van de dagelijkse zorg.
4. *Duur van de zorg*
Ten slotte moet er ook worden gekeken naar de tijd die iemand bezig is met de zorghandeling. Er is sprake van bovengebruikelijke zorg als iemand veel meer tijd kwijt is aan een handeling dan gemiddeld.

Bij de invulling hiervan dienen de door het Ministerie van VWS uitgegeven richtlijnen ten aanzien van gebruikelijke zorg van ouders voor kinderen met een normale ontwikkeling in verschillende levensfases, als uitgangspunt. Deze richtlijnen zijn in Bijlage 1 bij deze Beleidsregels opgenomen en maken onderdeel uit van deze Beleidsregels.

Hulp bij overbelasting van ouders
De verzorging en opvoeding kan voor ouders zo zwaar worden dat er sprake is van overbelasting van de ouders. In een dergelijke situatie kan ook professionele hulp ingezet worden voor de gebruikelijke zorg. Bij de inzet van professionele hulp voor de gebruikelijke zorg moeten de door overbelasting veroorzaakte klachten bij de ouders duidelijk beschreven worden. En moet dus duidelijk zijn hoe de overbelasting zich uit en wat deze inhoudt. Het is aan de ouder om dit te onderbouwen met concrete gegevens.

2.3.3 Algemene jeugdhulpvoorzieningen/overige voorzieningen

Algemene jeugdhulpvoorzieningen zijn laagdrempelig toegankelijk. In de stad is een gevarieerd aanbod aan voorzieningen aanwezig.
Met de activiteit of ondersteuning die via deze algemene jeugdhulpvoorzieningen wordt geboden kan een individuele jeugdige (een deel van) zijn problemen verminderen of zijn zelfredzaamheid verhogen. In deze gevallen is het niet noodzakelijk een individuele voorziening in te zetten of kan volstaan worden met een aanvulling op de algemene jeugdhulpvoorziening. Er zal altijd op individueel niveau onderzocht worden of de jeugdige met de algemene jeugdhulpvoorziening voldoende resultaat kan behalen.

2.3.4 Afstemmen op andere voorzieningen

Er zijn voorzieningen waar eerst een beroep op kan worden gedaan alvorens een individuele voorziening op grond van de Jeugdwet wordt overwogen. Dat zijn voorzieningen anders dan in het kader van de Jeugdwet (bv op grond van de onderwijswetten, de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet) maar ook algemene jeugdhulpvoorzieningen die zonder tussenkomst van de gemeente toegankelijk zijn. In beginsel vloeit uit de diverse wetten voort wat onder welk regime valt. De afbakening met de Wlz is wettelijk geregeld in de Jeugdwet. Wanneer een jeugdige en/of ouder een Wlz-indicatie voor verblijf in een instelling heeft of er redenen zijn om aan te nemen dat de jeugdige en/of ouder deze indicatie zou kunnen krijgen, verstrekt het college geen individuele voorziening op grond van de Jeugdwet. Dat zelfde geldt als er recht bestaat op zorg op basis van de Zvw. Het is ook mogelijk dat kinderen tegelijk hulp ontvangen vanuit de Jeugdwet (begeleiding en/of verzorging) en Zvw (verzorging en/of verpleging). In een dergelijke situatie is het belangrijk dat de zorg goed wordt afgestemd op de specifieke zorgsituatie op dat moment. Goed overleg tussen het gezin, de gemeente en de zorgverzekeraar is in een dergelijke situatie noodzakelijk.

2.4 Best passende voorziening

Indien een voorziening moet worden ingezet, wordt gekeken naar de inzet van algemene jeugdhulpvoorzieningen (zie hierboven onder 2.3.3). Zijn deze niet aanwezig of bieden ze geen of onvoldoende oplossing, dan kan (aanvullend daarop) een individuele voorziening worden ingezet.
Bij een individuele voorziening wordt gekozen voor de best passende voorziening. Als er meerdere geschikte oplossingen zijn, wordt gekozen voor de oplossing die naar objectieve maatstaven de goedkoopste is.

2.5 Richtlijnen per productgroep

Individuele voorzieningen kennen verschillende verschijningsvormen, passend bij het resultaat dat behaald moet worden. Naast het algemene afwegingskader zoals beschreven in hoofdstuk 2 van deze Beleidsregels wordt bij de beoordeling van een aanvraag voor een individuele voorziening het specifieke afwegingskader van de betreffende individuele voorziening betrokken. Deze afwegingskaders zijn beschikbaar in de vorm van richtlijnen per productgroep die onderdeel zijn van deze Beleidsregels en als bijlagen zijn bijgevoegd. Deze sluiten aan bij de nieuwe inkoop per 1 juli 2020.

De volgende richtlijnen zijn beschikbaar met meer informatie over individuele voorzieningen en het specifieke afwegingskader dat daarbij gehanteerd wordt.

Bijlage 2: Richtlijn Jeugdzorg: Begeleiding
Bijlage 3: Richtlijn Jeugdzorg: Behandeling
Bijlage 4: Richtlijn Jeugdzorg: Verblijf
Bijlage 5: Richtlijn Jeugdzorg: Jeugdbescherming en -reclassering
Bijlage 6: Richtlijn Jeugdzorg: Vervoer

2.6 Consultatie en advies

Naast de richtlijnen maken wijkcoaches gebruik van professionele consultatie en winnen ze, indien noodzakelijk, advies in van experts. De aard, omvang, duur en eventuele andere specificaties van een individuele voorziening worden daar waar nodig vastgesteld in overleg met aanbieders van aanvullende zorg/ individuele voorzieningen en met professionals met expertise op het gebied van beperkingen en ziektebeelden van de klantgroep.

3. Persoonsgebonden budget

Een PGB is een leveringsvorm van een individuele voorziening jeugdhulp, dus kan alleen ingezet worden als is vastgesteld dat er een individuele voorziening jeugdhulp nodig is (zie stappenplan hoofdstuk 2).
Overigens zijn in de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019 bepaalde voorzieningen uitgesloten voor PGB.

3.1 PGB-beleid

In de Uitgangspuntennotitie PGB Arnhem 2017 (zaaknummer 2016-12-00159, documentnummer 2016.0.061.046) door het college vastgesteld op 13 december 2016, is het gemeentelijk PGB-beleid uitgebreid beschreven. De Uitgangspuntennotitie maakt onderdeel uit van deze beleidsregels.
De belangrijkste uitgangspunten hieruit zijn hieronder weergegeven:

- **Koppeling aan doelen**
  De zelfredzaamheid van de inwoner staat altijd centraal. Deze leidt tot het stellen van doelen en het bepalen van een aanpak in het plan van de inwoner. Van daaruit beoordeelt en beslist de wijkcoach of een individuele voorziening noodzakelijk is en tenslotte wordt de leveringsvorm (ZIN of PGB) bepaald. De ZIN of het PGB worden dus altijd gekoppeld aan de afgesproken doelen in het Plan.
- **Ja mits**
  Het PGB is in beginsel beschikbaar voor alle Arnhemmers die in aanmerking komen voor ondersteuning op grond van de Jeugdwet en/of Wmo 2015. Wel is het van belang dat Arnhemmers die een PGB willen een bewuste keuze maken en weten welke verantwoordelijkheden daarmee samenhangen. We noemen dit daarom een 'Ja, mits' beleid.
  De "mitsen" betreffen niet alleen het beheren van het budget maar ook het aansturen van de hulp (regievoeren). Ook moet de geleverde zorg van voldoende kwaliteit zijn. De wijkcoach toetst of aan de voorwaarden is voldaan.
- **Regie over PGB door vertegenwoordiger**
  In het geval de inwoner zelf niet beschikt over de benodigde vaardigheden om de regie te voeren over het PGB, kan in een aantal situaties toch een PGB worden verstrekt. Zo kan bijvoorbeeld iemand uit het netwerk of een wettelijk vertegenwoordiger de regierol op zich nemen. Ook in zo'n geval beoordeelt de wijkcoach op basis van de individuele situatie of een PGB toegekend kan worden. Daarbij gelden voor de beoordeling van de vertegenwoordiger vergelijkbare afwegingscriteria als bij beoordeling van een inwoner.
- **Regie en zorgverlening in principe niet in één hand**
  Een belangrijk punt ter overweging is dat geen sprake mag zijn van een onwenselijke vermenging van rollen. Het risico van regie over het pgb en zorgverlening in één hand is dat niet gewaarborgd is dat de belangen van de inwoner zullen prevaleren boven dat van de zorgverlener. Slechts in bepaalde goed gemotiveerde uitzonderingssituaties is het toegestaan dat het aansturen van de hulp en het uitvoeren van de ondersteuning door één en dezelfde persoon wordt gedaan. Waarom in dat geval sprake is van zo'n uitzonderingssituatie moet dan duidelijk blijken uit het zorg- en budgetplan dat voorligt.
- **Bewindvoerder als vertegenwoordiger?**
  Een ander specifiek aandachtspunt is de rol van een bewindvoerder. Bewindvoerders zijn wettelijk vertegenwoordigers die kunnen ondersteunen bij met name de financiële en administratieve kant

van het PGB. In de praktijk blijkt dat er regelmatig situaties voorkomen waarbij inwoners zelf onvoldoende in staat zijn om regie te voeren over het PGB (zorginhoudelijk en financieel) en dat daarom een bewindvoerder wordt ingezet. De bewindvoerder vervult veelal geen regierol op de inhoud en invulling van de zorg. Daarom kiest de gemeente Arnhem ervoor om een bewindvoerder alleen toe te staan als deze zelf betrokken kan en wil zijn bij de regie op de zorginhoud (in afstemming met de inwoner). Of wanneer er naast een bewindvoerder een andere regievoerder op de zorginhoud is (inwoner zelf of iemand uit zijn netwerk).
Onder regie op de zorginhoud door een bewindvoerder verstaan we:
- Op de hoogte van de zorgbehoefte van de inwoner zoals ook vastgelegd in het plan van de inwoner;
- Betrokken bij de inhoudelijke afspraken met zorgverleners over de inhoud van en momenten van ondersteuning;
- Betrokken bij de evaluatie van de geboden ondersteuning door de aanbieder en inwoner.
Wanneer hieraan niet wordt voldaan en de bewindvoerder 'slechts' de financiële en administratieve kant uitvoert is dit een grond om het verzoek tot een PGB af te wijzen.

- **PGB voor ondersteuning uit sociaal netwerk**
  Het is mogelijk om met een PGB ondersteuning of zorg in te kopen bij een persoon uit het sociale netwerk. Dit noemen we ook wel informele ondersteuning. Hiervoor gelden lagere tarieven. Betaling vanuit het PGB voor ondersteuning door het sociaal netwerk is slechts mogelijk als dit buiten datgene valt van wat redelijkerwijs van dit netwerk verwacht mag worden. Overbelasting dient daarbij voorkomen te worden. Wijkcoaches toetsen hierop. Ook moet de ondersteuning van voldoende kwaliteit zijn (net zoals dat geldt voor de Zorg in natura).
- **Andere niet-professionele zorgverleners (niet-bedrijfsmatig verleende hulp)**
  Daarnaast kan een PGB ingezet worden voor andere niet-professionele zorgverleners, die niet direct uit het sociale netwerk komen. Net als voor informele ondersteuning geldt voor niet-professionele/niet bedrijfsmatig verleende hulp een ander - lager - PGB tarief dan voor professionele/bedrijfsmatig verleende hulp.
- **Gezamenlijk ondersteuning inkopen**
  Het is toegestaan dat meerdere budgethouders samen ondersteuning inkopen met het PGB. Dit gebeurt bijvoorbeeld in gezamenlijke woonprojecten of andere vormen van collectieve zorgverlening. Het zorgdoel, de aanvraag, afhandeling en verantwoording blijft wel individueel.

4. Eisen aan de kwaliteit van specialistische jeugdzorg

4.1 Inleiding

Kwaliteitstoezicht draagt bij aan passende en kwalitatief goede ondersteuning. Met het oog daarop is met de nota Aanpak kwaliteit, toezicht en handhaving Wmo 2015 en Jeugdwet, door het college vastgesteld op 25 juni 2019 (zaaknummer 360223), het (regionaal ontwikkelde) gemeentelijk kwaliteitsbeleid met betrekking tot in te kopen zorg en ondersteuning in het kader van Wmo 2015 en Jeugdwet vastgesteld. De aanpak is erop gericht om de kwaliteitseisen aan aanbieders te verhogen en meer toetsbaar te maken. Dit biedt vervolgens ook mogelijkheden om intensiever te gaan toetsen of aanbieders voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen.
Onderdeel van genoemde nota is het Afsprakenkader "Zicht op kwaliteit". Deze is opgenomen in het Kwaliteitskader. Hierin worden de algemene kwaliteitseisen beschreven die gesteld worden aan zowel Wmo– als Jeugdhulpaanbieders. Dit kwaliteitskader maakt onderdeel uit van deze beleidsregels.

4.2 Het kwaliteitskader in het kort

Het uitgangspunt van het kwaliteitskader is een gedeelde visie op de vraag wat goede zorg is voor mensen die voor een bepaalde periode hulp of ondersteuning nodig hebben.
Aanbieders en alle zorgverleners die zij inzetten op opdrachten, dienen over voldoende deskundigheid te beschikken op het gebied van de betreffende zorgvorm(en). Dit geldt tevens voor de benodigde kennis van wet- en regelgeving die van toepassing is voor de betreffende zorgvorm.
Het kwaliteitskader biedt een overzicht van de kwaliteitseisen die zo veel mogelijk concreet en toetsbaar zijn. Het preciseert aan welke kwaliteitseisen gecontracteerde zorgaanbieders dienen te voldoen en het geeft duidelijkheid naar inwoners over wat zij mogen zij verwachten van de geboden zorg en ondersteuning. Bovendien helpt het organisaties en medewerkers die de zorg uitvoeren bij het voortdurend werken aan en sturen op kwaliteitsverbetering.
De kwaliteitseisen zijn vertaald naar de contracten met aanbieders. Uiteraard gelden te allen tijde óók de zorgvorm/product specifieke eisen: deze zijn aanvullend op de eisen uit het kwaliteitskader.

5. Slotbepalingen

5.1 Inwerkingtreding

Deze beleidsregels treden in werking op 1 februari 2020, met uitzondering van de bijlagen 2 en 3, welke in werking treden op 1 juli 2020.

5.2 Citeertitel

Deze beleidsregels worden aangehaald als: Beleidsregels Jeugdzorg gemeente Arnhem 2020.

Aldus vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders van Arnhem in haar vergadering van ……..2019.

De secretaris, De burgemeester,

Bijlage 1: Richtlijn gebruikelijke zorg

Richtlijnen van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) ten aanzien van gebruikelijke zorg van ouders voor kinderen met een normale ontwikkeling in verschillende levensfases. Hier verstaan wij onder:

Kinderen van 0 tot 3 jaar

- Kinderen hebben bij alle activiteiten verzorging van een ouder nodig.
- Kinderen hebben toezicht in de nabijheid nodig.
- Kinderen zijn in toenemende matig zelfstandig in bewegen en verplaatsen.
- Kinderen hebben begeleiding en stimulans nodig bij hun psychomotorische ontwikkeling.
- Kinderen hebben begeleiding en stimulans nodig bij de ontwikkeling naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid.
- Kinderen hebben een beschermende woonomgeving nodig waarin de fysieke en sociale veiligheid is gewaarborgd en een passend pedagogisch klimaat wordt geboden.

Kinderen van 3 tot 5 jaar

- Kinderen kunnen niet zonder toezicht van volwassenen. Dit toezicht kan binnenshuis korte tijd op gehoorafstand.
- Kinderen hebben begeleiding en stimulans nodig bij hun psychomotorische ontwikkeling.
- Kinderen hebben begeleiding en stimulans nodig bij de ontwikkeling naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid.
- Kinderen kunnen zelfstandig zitten en op vlakke ondergronden staan en lopen.
- Kinderen hebben hulp, toezicht, stimulans en controle nodig bij aan- en uitkleden, eten en wassen, in- en uit bed komen, dag- en nachtritme en dagindeling bepalen.
- Kinderen hebben begeleiding nodig bij hun spel en vrijetijdsbesteding.
- Kinderen zijn niet in staat zich zonder begeleiding in het verkeer te begeven.
- Kinderen hebben een beschermende woonomgeving nodig waarin de fysieke en sociale veiligheid is gewaarborgd en een passend pedagogisch klimaat wordt geboden.

Kinderen van 5 tot 12 jaar

- Kinderen vanaf 5 jaar hebben een reguliere dagbesteding op school, oplopend van 22 tot 25 uur per week.
- Kinderen kunnen niet zonder toezicht van volwassenen. Dit toezicht kan op enige afstand.
- Kinderen hebben toezicht, stimulans en controle nodig en vanaf 6 tot 12 jaar geleidelijk aan steeds minder nodig bij hun persoonlijke verzorging zoals wassen en tanden poetsen.
- Kinderen hebben hulp nodig bij het gebruik van medicatie.
- Kinderen zijn overdag zindelijk, en 's nachts merendeels ook, en ontvangen indien nodig zindelijkheidstraining van ouders.
- Kinderen hebben begeleiding en stimulans nodig bij hun psychomotorische ontwikkeling.
- Kinderen hebben begeleiding en stimulans nodig bij de ontwikkeling naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid.
- Kinderen hebben begeleiding van een volwassene nodig in het verkeer wanneer zij van en naar school, activiteiten ter vervanging van school of vrijetijdsbesteding gaan.
- Kinderen hebben een beschermende woonomgeving nodig waarin de fysieke en sociale veiligheid is gewaarborgd en een passend pedagogisch klimaat wordt geboden.

Kinderen van 12 tot 18 jaar

- Kinderen hebben geen voortdurend toezicht nodig van volwassenen.
- Kinderen kunnen vanaf 12 jaar enkele uren alleen gelaten worden.
- Kinderen kunnen vanaf 16 jaar een dag en/of nacht alleen gelaten worden.
- Kinderen kunnen vanaf 18 jaar zelfstandig wonen.
- Kinderen hebben bij hun persoonlijke verzorging geen hulp nodig en maar weinig toezicht nodig.
- Kinderen hebben bij gebruik van medicatie tot hun 18e jaar toezicht, stimulans en controle nodig.
- Kinderen hebben tot 18 jaar een reguliere dagbesteding op school/opleiding.
- Kinderen hebben begeleiding en stimulans nodig bij ontplooiing en ontwikkeling.
- Kinderen hebben begeleiding en stimulans nodig bij de ontwikkeling naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid.
- Kinderen hebben tot 17 jaar een beschermende woonomgeving nodig waarin de fysieke en sociale veiligheid is gewaarborgd en een passend pedagogisch klimaat wordt geboden.

Bijlage 2 Richtlijn Jeugdzorg: Begeleiding

Geldig vanaf 1 juli 2020

1. Omschrijving

Begeleiding is gericht op het vergroten/ontwikkelen van de zelfredzaamheid van de jeugdige/burger. Indien dit niet meer mogelijk is, zal ambulante begeleiding zich richten op het stabiliseren en voorkomen van verdere terugval in de zelfredzaamheid. Dit moet bijdragen aan de doelstellingen: gezond en veilig op te groeien, te groeien naar zelfstandigheid en voldoende zelfredzaam te zijn, maatschappelijk te participeren en te ontplooien en ontwikkelen tot stabiele volwassenen met toekomstperspectief plus grip op het eigen leven. De begeleiding kan zich richten op alle leefgebieden voor zover als nodig: zelfstandig wonen, werk, participatie, financiën, gezondheid/persoonlijke verzorging en dergelijke.
Wij onderscheiden hier 3 vormen van Begeleiding voor Jeugd; Begeleiding (Basis en Gespecialiseerd) en Groepsbegeleiding.

2. Doel

Begeleiding is gericht op het realiseren van de volgende doelstellingen:

- Ontwikkelen van zelfredzaamheid. De begeleiding is met name bedoeld om een verandering tot stand te helpen brengen opdat de jeugdige/inwoner weer mee kan doen, er weer bij kan horen.
- Stabiliseren van zelfredzaamheid, indien ontwikkelen van zelfredzaamheid nog niet of niet meer haalbaar is.

Het ontmoeten van anderen kan een onderdeel zijn van het doel waarvoor begeleiding wordt ingezet, maar is nooit het hoofddoel. Welzijn (jongereninloop), sport of andere verenigingen kunnen hier een rol inspelen. De te behalen doelen en het in te zetten product worden altijd samen opgesteld en ingezet met de goedkeuring van de jeugdige en zijn/haar ouders.

3. Afwegingskader

De voorwaarden, die gehanteerd worden bij het bepalen of er noodzaak bestaat voor ondersteuning in de vorm van begeleiding Jeugd variëren per product en staan vermeld bij de Productsoorten. Begeleiding wordt ingezet als gewoon opvoeden en preventie niet voldoende zijn voor een gezonde en veilige jeugd.

4. Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten zijn van toepassing bij begeleiding Jeugd;

- Zo passend, effectief en efficiënt mogelijk: de talenten, mogelijkheden (eigen kracht) en ondersteuningsbehoefte van de jeugdige in relatie tot de gestelde doelen staan centraal.
- Zo inclusief mogelijk: Het sociale netwerk van de jeugdige en passende algemene voorzieningen in de wijk worden maximaal ingezet om te voorzien in de ondersteuningsbehoefte van de jeugdige. De wijkcoaches hebben kennis van passende algemene voorzieningen in de wijk en zullen hier allereerst naar kijken.

- Zo licht mogelijk: ambulante begeleiding is - indien de jeugdige weer zelfredzaam kan worden - tijdelijk en dient zo snel mogelijk afgeschaald te worden door het aantal uren te verminderen en/of het inzetten van een zo licht mogelijk begeleidingsproduct (basis- in plaats van gespecialiseerde begeleiding, al dan niet in combinatie). De aanbieder kan hierin ook initiatief nemen.
- Gericht op zelfredzaamheid: er is tijdens de begeleiding zoveel mogelijk aandacht voor het bevorderen van de zelfredzaamheid van de jeugdige.
- Zo lokaal mogelijk, liefst in de wijk.

5. Productsoorten begeleiding

Begeleiding (Basis en Specialistisch)

Indien het mogelijk is, wordt Begeleiding Basis ingezet. Daar waar het noodzakelijk is wordt Begeleiding Specialistisch ingezet. Er kan ook gecombineerd worden. Afschaling, inzet van lichtere zorgproducten en samenwerking in de keten is het uitgangspunt.

Groepsbegeleiding

Bij het product Groepsbegeleiding Jeugd ligt de nadruk op het in groepsverband actief verbeteren of stabiliseren van de zelfredzaamheid of gedrag van de jeugdige. Er zijn concrete ontwikkeldoelen geformuleerd voor de jeugdige en het gezin. De begeleiding is gericht op de ontwikkelmogelijkheden van het jeugdige, met zo mogelijk plaatsing en integratie naar een reguliere setting (bijvoorbeeld onderwijs of kinderopvang).

5.1 Begeleiding basis Jeugd

Basisbegeleiding is gericht op het vergroten/ontwikkelen van de zelfredzaamheid van de jeugdige en zijn/haar systeem;

- Activeren en aanbrengen dagstructuur;
- Stabiliseren (op orde brengen) of handhaven van de situatie;
- Oefenen en inslijpen/toepassen van (praktische vaardigheden) in het dagelijks leven door herhaling.
- Ondersteunen van de jeugdige en zijn/haar systeem bij het regelen/overnemen van dagelijks/praktische bezigheden (financiën, dagstructuur, zelfstandig wonen, participatie, sociale contacten, gezondheid/persoonlijke verzorging e.d.

De begeleiding is met name bedoeld om een positieve verandering tot stand te helpen brengen: te ondersteunen bij het vinden van het hanteerbaar krijgen van gedrag, zodat de jeugdige weer mee kan doen en er weer bij kan horen.

Voor wie?

Jeugdigen (inclusief gezin) met beperkt regieverlies die redelijk voorspelbare beperkingen ondervinden in het zelfstandig functioneren.

5.2 Begeleiding specialistisch Jeugd

Specialistische begeleiding kan ingezet worden:

- Activering en aanbrengen dagstructuur ter overbrugging tot behandeling of ter motivatie tot behandeling;

- Methodisch trainen van vaardigheden, die geleerd moeten worden uit behandeling;
- Het ontwikkelingsgericht trainen van vaardigheden met behulp van methodische interventies.

Specialistische begeleiding kan alleen worden ingezet wanneer het eigen netwerk, een algemene voorziening, begeleiding groep of Basis begeleiding niet (voldoende)passend is voor het bereiken van het resultaat.

Voor wie?
Verschillende jeugdigen (inclusief gezin) komen hiervoor in aanmerking.
- Jeugdigen die als gevolg van psychische en/of psychiatrische klachten problemen ondervinden in het zelfstandig functioneren, wonen en participeren.
- Jeugdigen (incl. het gezin) met ernstig regieverlies en passiviteit, grote complexiteit en geen/beperkt ziekte-inzicht.
- Jeugdigen met een licht verstandelijke handicap (VG) de gepaard gaat met ernstig probleemgedrag.

5.3 Groepsbegeleiding Jeugd

Groepsbegeleiding is begeleiding in groepsverband die overdag plaatsvindt, op een locatie buiten de woonsituatie.
Een belangrijke afweging bij het kiezen voor groepsbegeleiding in plaats van individuele begeleiding is de inschatting dat begeleiding van de jeugdige in een groep ook effectief is, waarbij de gestelde doelen middels groepsbegeleiding tegen lagere kosten behaald kunnen worden. Daar waar gestelde doelen ook behaald kunnen worden door groepsbegeleiding is groepsbegeleiding voorliggend.

De begeleiding is gericht op het bereiken van goed omschreven doelen waarbij de jeugdige(inclusief gezin) en zijn/haar netwerk actief worden betrokken.

Groepsbegeleiding Jeugd kan ingezet worden;
- Het bieden van activiteiten gericht op bevordering, het behoud of het compensatie van de zelfredzaamheid.
- Nadruk op het actief verbeteren of stabiliseren van de zelfredzaamheid van de jeugdige.

Voor wie?
Jeugdigen (0-18 jaar) met psychiatrische, verstandelijke en/of lichamelijke beperkingen. Vanaf de leeftijd van 16 jaar wordt eerst gekeken of Activerend Werk passend is.
De doelen en het in te zetten product worden altijd afgestemd en ingezet met de goedkeuring van de ouders/verzorgers of voogd.

Bijlage 3 Richtlijn Jeugdzorg: Behandeling

Geldig vanaf 1 juli 2020

1. Omschrijving

Onder behandeling valt alle gecontracteerde jeugdhulp die gericht is op een methodische aanpak van ontwikkelings- en gedragsproblematiek van jeugdigen in de context van het netwerk (voorheen J&O, (dag)behandeling LVB en VG en jeugd GGZ).

Behandeling is gericht op het herstel, genezing, ontwikkeling, stabiliseren en/of hanteerbaar maken van het probleem of de vraag. Het gaat om het hoe te kunnen leven en mee te kunnen doen in de maatschappij. Daar hoort het plakken van ‘een etiketje’ niet bij. Het hebben van een diagnose is niet leidend maar kan in bepaalde gevallen wel ondersteunend werken. Het belangrijkste is dat gekeken wordt naar wat de jeugdige nodig heeft.

2. Afwegingskader

De voorwaarden die gehanteerd worden bij het bepalen of er noodzaak bestaat voor ondersteuning in de vorm van behandeling variëren per product en staan vermeld bij de Productsoorten. Afschaling, inzet van lichtere zorgproducten en samenwerking in de keten is het uitgangspunt.

3. Uitgangspunten

Onderstaande uitgangspunten zijn van toepassing bij Behandeling

- Wij werken hierbij vanuit de uitgangspunten van 'pijlers van positieve gezondheid' en 'de nieuwe GGZ'.
- Dat de hulpverlening ambulant werkt, in een groep of in de leefomgeving van de jeugdige is.
- Zo kortdurend en zo nabij als mogelijk met een duidelijke begin- en eindtijd.
- Er wordt uitgegaan van een integrale aanpak van de problematiek, zowel thuis, op school als buitenshuis.
- Zo licht mogelijk: uitgangspunt is dat behandeling kortdurend is en dient zo snel mogelijk afgeschaald te worden door het aantal uren te verminderen en/of het inzetten van een zo licht mogelijk behandelingsproduct. De aanbieder kan hierin ook initiatief nemen.

4. Productsoorten

Jeugdhulp-behandeling kent een onderscheid in producten behandeling individueel en behandeling groep. Op basis van een inschatting waaruit blijkt waar het beste de gestelde doelen behaald kunnen worden of waaruit blijkt wat het beste bij de jeugdige past, wordt behandeling groep of individueel ingezet. Het is uiteraard ook mogelijk om een combinatie van individuele- en groepsbehandelingsmethodieken in te zetten om de gestelde doelen te behalen. De behandeling kan zowel bij de aanbieder als ook in de thuissituatie plaatsvinden.

Met ingang van 1 juli 2020 wordt er gewerkt met onderstaande productsoorten.

Behandeling A	Behandeling B	Behandeling C
Behandeling D	Behandeling groep A	Behandeling groep B
Consultatie A	Consultatie B	Consultatie C
Consultatie D	BSO+	
Dyslexie diagnose	Dyslexie behandeling	
Kindergeneeskunde licht	Kindergeneeskunde middel	

4.1. Behandeling A

Doel

Individuele behandeling is gericht op het opheffen, het verminderen of het accepteren van de problematiek, om terugval of hernieuwde klachten zo veel mogelijk te voorkomen en om de veerkracht van kind en ouders/verzorgers te herstellen en eventueel over te gaan naar een lichtere vorm van zorg (bijv. begeleiding).

Omschrijving

Behandeling A omvat de behandeling van jeugdige met lichte ontwikkelings- en/of gedragsproblemen die zich voordoen binnen het gezin en het netwerk.
Hierbij is sprake van problematiek waarbij de hulpvraag veelal één of twee leefgebieden[1] betreft. De balans tussen beschermende- en risicofactoren is positief. De kindfactoren worden beïnvloed zodat de jeugdige zich zo leeftijdsadequaat mogelijk ontwikkelt en functioneert. Daarnaast wordt het inzicht van opvoeders en betrokkenen in de kindfactoren van de jeugdige vergroot en worden manieren geleerd om zijn ontwikkeling optimaal te stimuleren.

Er is sprake van een hoge mate van zelfstandigheid van de jeugdige, passend bij de leeftijd en ontwikkelingsniveau, maar bijsturing is gewenst. Goede samenwerking is mogelijk tussen aanbieder, jeugdige en het netwerk. De jeugdige is met praten bij te sturen, staat open voor ondersteuning en heeft lerend vermogen. De vraag is veelal gericht op de jeugdige en opvoeding. Het netwerk van de jeugdige wordt betrokken bij de behandeling van de jeugdige en de vaardigheden van het netwerk wordt versterkt.

4.2 Behandeling B

Doel

Behandeling is gericht op de ontwikkeling van de jeugdige en het verbeteren van zijn gedrag of oplossen van psychische problemen. Mogelijk kan de ondersteuning overgaan in een lichtere vorm zoals begeleiding.

Omschrijving

Dit product omvat de behandeling van jeugdige met matige ontwikkelings- of gedragsproblemen die zich voordoen binnen het gezin en het netwerk. Hierbij is veelal sprake van problematiek waarbij de vraag twee of drie leefgebieden betreft.

De balans tussen beschermende en risicofactoren is gematigd positief.
De behandelaar levert een wezenlijke bijdrage aan het stabiliseren en indien mogelijk - oplossen van de problematiek of vraag en het psychisch lijden en/of gedragsproblemen van de jeugdige. Dit gebeurt

[1] Leefgebieden: Onderwijs, psychische klachten, lichamelijke klachten, wonen, sociale contacten, veiligheid, dagbesteding, vrije tijd ect.

door het bieden van duurzame zorg en behandeling aan de jeugdige en of het leefsysteem, het stimuleren van de ontwikkeling, het versterken van opvoedvaardigheden, het leren omgaan met gedrag van het jeugdige en toezicht hierop houden. Het kan gaan om jeugdige met een stabiele psychische- of gedragsproblematiek waarvoor geen inzet van wo+ of wo++ professional of specialistische zorg nodig is.

4.3 Behandeling C

Doel

De behandeling is gericht op het herstel van de ontwikkeling, het zorgen voor gedragsverandering, het organiseren van perspectief, het versterken van (opvoed)vaardigheden van de ouder(s) en netwerk, het leren omgaan met gedrag van het jeugdige en hierop toezicht houden en het organiseren van terugvalpreventie. Het functioneren van het leefsysteem kan problematisch zijn en kan een gezonde ontwikkeling van het jeugdige in de weg staan. Daarom wordt in de behandeling het leefsysteem meegenomen.

Omschrijving

Dit product omvat de behandeling van jeugdige met complexe ontwikkelings- of gedragsproblemen. Dit product wordt ingezet als er sprake is of een vermoeden van een stoornis of een probleem of vraag met een hoge mate van complexiteit en/of gemiddeld risico.

Onder complexiteit wordt verstaan het samengaan van problemen op minimaal drie leefgebieden binnen het gezin of netwerk van de jeugdige en verschillende vraagstukken of stoornissen (co-morbiditeit), zoals psychiatrische problematiek in relatie tot een lichamelijke ziekte, verslaving, persoonlijkheid etc.
De relatie tussen jeugdige en ouders kan complex dan wel verstoord zijn. Er is sprake van veelal meervoudige klachten waarbij de vraag meerdere leefgebieden betreft. De problematiek stagneert de ontwikkeling van de jeugdige en gaat gepaard met disfunctioneren op meerdere leefgebieden.

4.4 Behandeling D

Doel

De behandeling is altijd gericht op een (zeer) intensieve behandeling, die multidisciplinair ingebed is, gericht op herstel, het zorgen voor gedragsverandering, het organiseren van perspectief, het versterken van opvoedvaardigheden van het netwerk en leefsysteem, het leren omgaan met gedrag van de jeugdige hierop toezicht houden, het geven van sturing en het organiseren van terugvalpreventie.

Omschrijving

Dit product omvat de behandeling van jeugdige ten gevolge van psychiatrische problematiek of stoornis en/of gedragsproblematiek in combinatie met de behoefte aan ondersteuning vanuit de ouders ten gevolge van opgroei- en opvoednood. De jeugdige hebben zonder uitzondering een ontwikkelingsachterstand. Veelal is er al een achterstand ontstaan in de neurologische ontwikkeling van het brein met daardoor achterstand op sociaal en emotioneel gebied. De relatie tussen jeugdige en ouder(s) is daardoor vaak complex. Deze ontwikkelingsachterstand resulteert vaak in een dwangmatige manier van controle over het leven en dat kan zich dan uiten in heftige depressies, angsten, verslaving, anorexia, suïcide, zelfbeschadiging of letsel voor derden.

Er is sprake van een aaneenschakeling van zware (meervoudige) klachten waarbij de vraag meerdere leefgebieden betreft. Er is een hoog risico op crisis of er zijn veiligheidsrisico's aanwezig.

4.5 Behandeling A groep

Doel

Groepsbehandeling is gericht op het opheffen, het verminderen of het accepteren van de problematiek, om terugval of hernieuwde klachten zo veel mogelijk te voorkomen en om de veerkracht van kind en ouders/verzorgers te herstellen en eventueel over te gaan naar een lichtere vorm van zorg (bijv. begeleiding).

Omschrijving

Op basis van een stagnerende (kind)ontwikkeling wordt op verschillende ontwikkelingsgebieden in beeld gebracht wat het ontwikkelperspectief is van een kind. Indien de ontwikkeling van het kind in een reguliere setting stagneert, wordt op basis hiervan hulp en behandeling op het gebied van zelfredzaamheid, sociale en cognitieve ontwikkeling van het kind ingezet, waarbij de context van de groep het middel is in de ondersteuning en behandeling. Stabilisatie en reductie van gedragsproblematiek in een aangepaste veilige en beschermde omgeving (altijd multidisciplinair ingebed).

4.6 Behandeling B Groep

Doel

Groepsbehandeling is gericht op de ontwikkeling van de jeugdige en het verbeteren van zijn gedrag of oplossen van psychische problemen. De ondersteuning is in principe kortdurend en gericht op het leefsysteem van de jeugdige. Mogelijk kan de ondersteuning overgaan in een lichtere vorm zoals begeleiding.

Omschrijving

Groepsbehandeling is gericht op basale behoeftes en sluit aan bij het ontwikkelingsniveau van jeudige. De multidisciplinaire behandeling is niet (uitsluitend) gericht op compleet herstel van de problematiek, maar op verbeterstappen, het voorkomen van verergering van gezondheid of stabilisatie hiervan.
Dit gebeurt door het bieden van duurzame zorg en behandeling aan de jeugdige in een veilige en beschermde omgeving.

Groepsbehandeling is ook gericht op de behandeling van jeugdige met complexe problematiek en ontwikkelingsachterstand in combinatie met gedragsproblemen. Deelname aan onderwijs is (nog) te gecompliceerd. Er is een grote discrepantie tussen kunnen en aankunnen: een grote sociaal-emotionele kwetsbaarheid. In de thuissituatie wordt de benodigde aanpak getraind.

Omschrijving dyslexie

Voor het product Dyslexie werken we met het Landelijk Protocol Dyslexie. Dyslexie is opgesplitst in twee producten namelijk diagnose en behandeling. Conform de Jeugdwet komen alleen kinderen met Ernstige Enkelvoudige Dyslexie in aanmerking voor financiering van hun behandeling. Kinderen met minder ernstige taal- en spellingsproblemen dienen op de school te worden behandeld. Soms kan een andere psychosociale of medische oorzaak de behandeling in de weg staan en dan dient deze oorzaak eerst behandeld te worden. Door de gehele keten te verbeteren willen we de middelen zo effectief en efficiënt mogelijke inzetten en daarmee ook de scholen ondersteunen bij het oplossen van dyslexie- en leerproblemen bij kinderen.

Doelgroep

Alleen jeugdigen tussen de 7 en 12 jaar komen in aanmerking voor diagnose en behandeling.
Een voorwaarde is dat de jeugdige ten tijde van de aanmelding ingeschreven staat op de basisschool.
De dyslexiezorg wordt niet gestart nadat de jeugdige 13 jaar is geworden.

4.7 Diagnose Dyslexie

Doel

Het diagnostisch proces heeft als doel om te komen tot een oordeel of een jeugdige ernstige enkelvoudige dyslexie heeft.

Omschrijving

Zodra de intake is geweest, is dit het instrument om goed te kunnen bepalen of behandeling nodig is en zo ja, hoe de behandeling dyslexie eruit zal komen te zien. Het stellen van een diagnose omvat alle activiteiten gericht op verduidelijking van de klachten en van de zorgvraag en wordt afgerond met een advies, eventueel in de vorm van een behandelplan. Het diagnostisch proces omvat in ieder geval intake & screening, het verwerven van informatie van eerdere behandelaars en schoolanamnese.

Bij aanvang diagnose zijn er vermoedens bij een jeugdige van Ernstige, Enkelvoudige Dyslexie. Enkelvoudig betekent dat de jeugdige naast de dyslexie geen stoornis, beperking of andere taal- of leerstoornissen heeft die belemmerend is voor dyslexieonderzoek en/of –behandeling (comorbiditeit). Ernstig wil zeggen dat de school al extra intensieve hulp geboden heeft, maar nauwelijks verbetering in de lees- en spellingproblemen bij de jeugdige zichtbaar zijn. Hardnekkigheid van de problematiek moet zijn aangetoond. Voorwaarden is dat de jeugdige bij drie verschillende toetsmomenten drie keer E heeft gescoord (Landelijk Protocol Dyslexie). Wat de verantwoordelijkheid van school is, staat beschreven in het Landelijk Protocol Dyslexie.

Aantal uren

De diagnosefase bestaat uit maximaal 12 uur per jeugdige. De maximaal duur van de diagnosefase is 5 maanden. Uitgangspunt is dat geen verlengingen worden verleend. Alleen in zéér uitzonderlijke gevallen kan verlenging van de diagnosefase plaatsvinden. De aanbieder motiveert/onderbouwt het verzoek tot verlenging door middel van een aangeleverd plan van aanpak.

4.8 Behandeling Dyslexie

Doel

Het doel van een dyslexiebehandeling is het behalen van een voldoende niveau van technisch lezen en spellen uitgedrukt in gangbare eisen en criteria passend bij de leeftijd, schoolniveau en/of beroepsperspectief van de jeugdige en een voor de jeugdige acceptabel niveau van zelfredzaamheid.

Omschrijving

Na afronding van de diagnosefase dyslexie is vastgesteld of er bij de jeugdige sprake is van ernstige, enkelvoudige dyslexie (EED). Zo ja, dan komt de jeugdige in aanmerking voor een behandeling van EED.

Aantal uren

De behandeling bestaat uit maximaal 60 uur per jeugdige. De duur van de behandeling is maximaal 18 maanden. Uitgangspunt is dat geen verlengingen worden verleend. Alleen in zéér uitzonderlijke gevallen kan verlenging van de behandeling plaatsvinden. De aanbieder motiveert/onderbouwt het verzoek tot verlenging door middel van een aangeleverd plan van aanpak.

Omschrijving consultatie

Doel

Consultatie heeft als doel betere inzichten te verschaffen in de problematiek of vraagstelling van de jeugdige en/of het gezin zonder dat (behandel)verantwoordelijkheid wordt overgedragen of gedeeld. De consultatiefunctie richt zich op het snel en flexibel inzetten van kortdurende (specialistische) ondersteuning en specifieke expertise om zo een traject of een behandeling van een jeugdige voort te zetten zodat deze niet over gaat naar een andere aanbieder of zwaardere zorg.
Met de inzet van dit product moet overdracht van de jeugdige naar een andere aanbieder worden voorkomen, wordt voorkomen dat een jeugdige op een wachtlijst bij een andere aanbieder komt, op tijd worden overgedragen wanneer een andere aanbieder qua specialisme beter aansluit bij de hulpvraag van de jeugdige en samenwerking bevordert.

Omschrijving

Complexere problematiek bij jeugdigen kan de behoefte doen ontstaan collega's van andere aanbieders te consulteren. De consultaties hebben dan tot doel betere inzichten te verschaffen over de benodigde (behandel) aanpak. Hiermee stijgt de kwaliteit en effectiviteit van de zorg.

Bij consultatie gaat het om advies of kortdurende inzet van (een specialist bij) een aanbieder op basis van een concreet vermoeden of een duidelijk omschreven vraag van een andere aanbieder of van het lokale team.

4.9 Consultatie A

Dit product kan alleen ingezet worden:

- Ter ondersteuning van een bestaand(e) traject/behandeling van een jeugdige bij een andere aanbieder of rechtstreeks vanuit het lokale team. De geconsulteerde aanbieder is nog niet bij de jeugdige betrokken en heeft dus geen toewijzing voor het leveren van zorg of ondersteuning aan de betreffende jeugdige. Voorbeelden zijn dossieronderzoek, second opinion, het bijwonen van een multidisciplinair overleg, observatie of video-feedback.

4.10 Consultatie B

Dit product kan ingezet worden:

- Ter ondersteuning van een bestaand(e) traject/behandeling van een jeugdige bij een andere aanbieder of rechtstreeks vanuit het lokale team. De aanbieder is nog niet bij de jeugdige betrokken en heeft dus geen toewijzing voor het leveren van zorg of ondersteuning aan de betreffende jeugdige. Voorbeelden zijn dossieronderzoek, second opinion, het bijwonen van een multidisciplinair overleg, observatie (video-feedback), een quick scan naar de oorzaak van de stagnerende ontwikkeling en advies gegeven op een mogelijk verstoorde ontwikkeling.
- Gedurende het eerste jaar na afsluiten van het behandeltraject (nazorg). Het betreft laagintensieve ondersteuning bedoeld om de jeugdige te volgen en tijdig problemen te signaleren. Bijvoorbeeld als een jeugdige na het aflopen van de behandeling een terugval heeft of er is behoefte aan kortdurend contact met de 'oude' behandelaar. Doel is het voorkomen van stagnatie/terugval in de ontwikkeling.
- Dit product wordt ingezet op verzoek van de jeugdige of het betrokken netwerk.
- De inzet heeft - in relatie tot de afsluiting van een behandeltraject - een maximumduur van 6 uur per jaar.

Consultatie B is qua inhoudt hetzelfde als Consultatie C. Het verschil zit hem echter in het opleidingsniveau van de werkzame professionals. Bij Consultatie B is dat WO, bij Consultatie C is dat WO+ of Wo++.

4.11 Consultatie C

Dit product kan ingezet worden:

- Ter ondersteuning van een bestaand(e) traject/behandeling van een jeugdige bij een andere aanbieder of rechtstreeks vanuit het lokale team. De aanbieder is nog niet bij de jeugdige betrokken en heeft dus geen toewijzing voor het leveren van zorg of ondersteuning aan de betreffende jeugdige.
  Voorbeelden zijn dossieronderzoek, second opinion, het bijwonen van een multidisciplinair overleg, observatie (video-feedback), een quick scan naar de oorzaak van de stagnerende ontwikkeling en advies gegeven op een mogelijk verstoorde ontwikkeling.
- Gedurende het eerste jaar na afsluiting van het behandeltraject (nazorg). Het betreft laagintensieve ondersteuning bedoeld om de jeugdige te volgen en tijdig problemen te signaleren. Bijvoorbeeld als een jeugdige na het aflopen van de behandeling een terugval heeft en er is behoefte aan kortdurend contact met de 'oude' behandelaar. Doel is het voorkomen van stagnatie/terugval in de ontwikkeling.
- Dit product wordt ingezet op verzoek van de jeugdige of het betrokken netwerk.
- De inzet heeft - in relatie tot de afsluiting de afsluiting van een behandeltraject -een maximumduur van 6 uur per jaar.

Consultatie C is qua inhoudt hetzelfde als Consultatie B. Het verschil zit hem echter in het opleidingsniveau van de werkzame professionals. Bij Consultatie B is dat WO, bij Consultatie C is dat WO+ of Wo++.

4.12 Consultatie D

Dit product kan ingezet worden:

- Ter ondersteuning van een bestaand(e) traject/behandeling van een jeugdige bij een andere aanbieder of rechtstreeks vanuit het lokale team. Deze jeugdhulpverlener is nog niet bij de jeugdige betrokken en heeft dus geen toewijzing voor het leveren van behandeling aan de betreffende jeugdige.
- Bij intensieve jeugdhulp interventies (consultatie of advisering, diagnose, medicatie-beoordeling of korte behandeling) uitgevoerd door een jeugdpsychiater, voor de zorgvraag van de jeugdige die behandeld wordt door een behandelaar van de eigen organisatie die de productcodes hanteert die vallen onder de J&O-systematiek. Er moet sprake zijn van medicatiebeoordeling of een vermoeden van psychiatrisch gedrag.
- Na afsluiting van het behandeltraject waarbij de consultatie D uitsluitend is gericht op controle bij farmaceutische behandeling (medicatie).
- De consultatie D heeft - in relatie tot de afsluiting van een behandeltraject - een maximumduur van 6 uur per jaar.

4.13 Buitenschoolse opvang plus (BSO+)

Doelstelling

- Het bieden van activiteiten gericht op bevordering, het behoud of compensatie van de zelfredzaamheid, die strekken tot voorkoming van opname in een instelling of verwaarlozing.
- Ondersteunen bij beperkingen op het vlak van zelfregie over het dagelijks leven, waaronder begeleiding bij tekortschietende vaardigheden in zelfregelend vermogen.
- Begeleiden bij het toepassen en inslijpen van aangeleerde vaardigheden en gedrag in het dagelijks leven door herhaling en methodische interventie.
- Het leren van elkaar in groepsverband: omgaan met andere kinderen, leren spelen, leren omgaan met gedragsregels.
- Het is belangrijk om in het ontwikkelingsplan van iedere jeugdige de doelen expliciet te beschrijven.

Omschrijving

Buitenschoolse opvang (BSO) is een verzamelnaam voor alle professionele kinderopvang voor schoolgaande kinderen buiten schooltijden. De BSO wordt gezien als vrije tijd en wordt daarom vooral gekenmerkt door het aanbieden van activiteiten. Het moet mogelijk zijn om kinderen die vanwege ontwikkelingsproblemen, sociaal-emotionele problemen, verstandelijke beperking of opvoedingsproblemen niet geplaatst worden binnen een reguliere BSO ook gebruik te laten maken van BSO. Als een jeugdige in de leeftijd van 4-12 jaar behoefte heeft aan extra ondersteuning, dan is het aan het wijkteam om dit vast te stellen. De extra ondersteuning kan ingezet worden in de vorm van BSO+.

Op de reguliere BSO worden de ondersteunings/begeleidingsvragen zo veel mogelijk opgepakt. Daarmee is er, waar haalbaar, minder instroom richting de BSO+. De reguliere BSO wordt dus meer voorliggend ingezet. Ieder kind krijgt, wanneer haalbaar, de passende hulp op een reguliere opvanglocatie.

Doelgroep

Voor jeugdigen van 4 tot 12 jaar die naast de reguliere naschoolse opvang een extra hulpvraag voor ondersteuning hebben. De jeugdige heeft ondersteuning nodig voor het behouden van regie, of versterken van de regie of regieverlies tegen te gaan.

Voorliggend

Er wordt in alle gevallen gekeken of er geen andere duurzame oplossingen mogelijk zijn binnen het netwerk van de cliënt. Pas als dit echt niet voor handen is en/of onvoldoende effect heeft, kan gekozen worden voor een vorm van opvang buitenshuis (naschoolse opvang). Dit geldt zeker voor trajecten die langer duren dan 2 jaar. Voorliggend zijn steungezinnen, deeltijdpleegzorg, lichte ondersteuning in het gezin (klassieke gezinsverzorg(st)er), etc.

Vergoeding

De BSO+ werd voorheen volledig bekostigd vanuit de Jeugdwet, terwijl een opvangvraag reden is voor ouders om deze hulp aan te vragen. De ouders betalen nu echter de naschoolse opvang (vanuit de wet kinderopvang) en de gemeente bekostigt de extra ondersteuningsbehoefte (vanuit de Jeugdwet): de ‘plus’. Deze ‘plus’ wordt afgegeven aan de hand van het aantal uren per dag dat de jeugdige gebruikmaakt van de naschoolse opvang. Onder BSO+ kunnen zowel begeleiding als lichtere vormen van behandeling geleverd worden.

Vervoer

Als er vervoer nodig is voor BSO+, dan is de aanbieder verantwoordelijk voor het vervoer. Meer informatie omtrent vervoer staat om bijlage 6.

Uitgangspunten

- BSO+ dient altijd gericht te zijn op zowel de jeugdige als op de ouders, omdat uiteindelijk aangeleerde vaardigheden moeten beklijven in de thuissituatie.
- BSO+ is bij voorkeur kortdurend. Als gevolg daarvan wordt elke 6 maanden geëvalueerd of de 'plus' nog nodig is en of alleen reguliere BSO voldoende is.
- Cliënten kunnen vanwege ontwikkelingsproblemen, sociaal-emotionele problemen, verstandelijke beperking of opvoedingsproblemen niet geplaatst worden binnen een reguliere BSO.

Kindergeneeskunde (licht en midden)

De producten die vallen onder kindergeneeskunde zijn specifiek bestemd voor organisaties die medisch specialistische zorg leveren voor jeugdigen uit de gemeente Arnhem. Hieronder vallen consulten voor diagnose en behandeling van ADHD en medicijncontrole. Onder deze zorg valt niet de verstrekking van Psychofarmaca (geneesmiddelen of medicatie) extramuraal; deze vallen niet onder de Jeugdwet, maar onder de Zorgverzekeringswet.

Het product kindergeneeskunde wordt voornamelijk ingezet door de kinderarts.

4.14 Kindergeneeskunde licht

Dit product betreft consulten voor diagnose en behandeling van ADHD en eventuele medicijncontrole uitvoeren. ADHD is een psychische stoornis die valt onder de DSM-classificatie ‘Aandachtstekortstoornis met hyperactiviteit’. Kenmerken zijn impulsief gedrag, concentratieproblemen, rusteloosheid en leermoeilijkheden. De symptomen beginnen in de kindertijd en werken veelal belemmerend bij het dagelijks maatschappelijk functioneren. Het somatisch onderzoek is een noodzakelijk onderdeel van het diagnostisch proces. Het doel van het somatisch onderzoek is primair het uitsluiten van een aantal somatische aandoeningen die de symptomen kunnen verklaren en het opsporen van mogelijke contra-indicaties en interferenties van medicatie.

4.15 Kindergeneeskunde midden

Consulten voor de diagnostiek en behandeling van specifiek psychiatrische stoornissen (waaronder autisme en depressie) en eventuele medicijncontrole. Onderzoek naar mogelijk lichamelijke oorzaken bij psychiatrische stoornissen. Bijvoorbeeld als een kind wordt doorverwezen naar de kinderarts met somatische klachten zoals hoofdpijn of buikpijn waar uiteindelijk een psychische oorzaak (bijvoorbeeld depressie) aan ten grondslag ligt. Uitsluiten van lichamelijke oorzaken. De behandeling of het onderzoek is kortdurend omdat het dient te worden gezien als het voortraject van onder andere een behandeling door een psychiater of een doorverwijzing naar het lokale team.

Bijlage 4 Richtlijn Jeugdzorg: Verblijf

1. Omschrijving

Er is sprake van verblijfzorg Jeugd als de jeugdige formeel niet thuis slaapt in het eigen gezin. Dit betekent dat het hier alleen om de verblijfsvormen gaat waarbij sprake is van een overnachting. Het kan gaan om opvang in een pleeggezin, gezinsgerichte opvang of in een vorm van groepsopvang of gesloten jeugdhulp. Ook verblijf in logeerhuizen, alleen tijdens weekenden of juist door de week, vallen onder jeugdhulp met verblijf, evenals crisisopvang. Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische-, psychosociale- en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

2. Afwegingskader

Arnhem ziet de Verblijfszorg voor Jeugd als noodzakelijk voor de opvang van jeugdigen die echt niet meer thuis kunnen wonen en als het echt niet anders (ambulant) kan. Wanneer er besloten is om een kind uit huis te plaatsen, wat een zorgvuldig genomen besluit is waarbij meerdere professionals hebben meegekeken, plaatsen we bij voorkeur in een gezinsgerichte setting.

- Verblijf wordt alleen ingezet als de jeugdigen echt niet meer thuis kunnen wonen.
- De veiligheid van kinderen staat altijd voorop.
- De inzet van (jeugd)hulp en begeleiding op basis van vrijwilligheid heeft altijd de voorkeur boven de inzet op basis van 'drang' of 'dwang'.
- Daar waar tot (mogelijke) uithuisplaatsing wordt overgegaan, wordt vooraf:
    - alternatieven voor verblijf onderzocht, waaronder de inzet van intensieve ambulante begeleiding in de thuissituatie;
    - afstemming gezocht met op verblijf deskundige professionals uit de eigen organisatie waarvan minimaal een gedragsdeskundige, dan wel met die van betrokken organisaties, zoals aanbieders van jeugdhulp met verblijf en in geval sprake is van een situatie waar de veiligheid een rol speelt met de Jeugdbescherming of Veilig Thuis (consulatie en advies).
- De beslissing wordt zoveel mogelijk samen met ouder(s) gemaakt.

3. Doelen van de transformatie op verblijf

Op basis van het regionaal transformatieplan jeugdzorg 2018-2020 zijn doelen geformuleerd voor verblijf.

- Minder kinderen worden uit huis geplaatst.
- Als een plek noodzakelijk is, dan zorgen voor de juiste plek (matched care).
- Bestuurlijke ambitie is om zo weinig mogelijk jeugdigen op terreinvoorzieningen te plaatsen.

4. Uitgangspunten

- Zorg zo dicht mogelijk bij huis bieden.
- Naast aandacht voor uithuisgeplaatst kind ook aandacht voor het achterblijvend gezin / systeem.
- Voorkomen van doorplaatsingen.
- Zorgen voor een doorgaande zorglijn voor 18min/18plus.
- Zorgen voor goede uitstroommogelijkheden.
- Aandacht voor nazorg.

5. Productsoorten

We onderscheiden 4 categorieën van Verblijfszorg Jeugd, waarvan twee gezinsgericht en twee niet-gezinsgericht. Pleegzorg en gezinshuizen zijn gezinsgerichte vormen van hulp, omdat de kinderen in een respectievelijk vrijwillige of 'professionele' gezinssetting worden opgevangen. Deze genieten – ook wettelijk – de voorkeur boven residentiele plaatsing. De overige twee categorieën, groepen en groepen op terrein, betreft professionele opvang in residentiële jeugdhulp. In de residentiële jeugdhulp leven kinderen en jongeren, vrijwillig of gedwongen, dag en nacht buiten hun eigen omgeving. Zij verblijven in groepen en worden begeleid door pedagogisch medewerkers. Het verblijf kan variëren van enkele dagen per week tot de hele week, voor een korte of langere periode.

Productsoorten
1. Pleegzorg
2. Gezinshuizen
3. Leef- en behandelgroepen
4. Verblijf op terrein (drie-milieu-voorzieningen) en gesloten jeugdzorg

5.1 Pleegzorg

Doel

Het hoofddoel van pleegzorg is om de jeugdige (0-21 jaar) voor korte of langere tijd een veilige plek te bieden. Tijdens de pleegzorgplaatsing wordt onderzocht of de jeugdige terug kan naar de ouder(s) en, zo ja, wat daar voor nodig is. Als terugkeer naar huis niet mogelijk is, is een pleeggezin vaak het beste alternatief voor het bieden van een veilige en stabiele leefomgeving waarin de jeugdige kan opgroeien.

Omschrijving

Pleegzorg kan in een vrijwillig of een gedwongen kader. In het vrijwillig kader wordt pleegzorg aangevraagd door ouders in samenwerking met de lokale toegang. In het gedwongen kader is er sprake van een ondertoezichtstelling of voogdijregeling en vraagt de instelling voor gezinsvoogdij de pleegzorgplaatsing aan. In dat geval is er ook een machtiging uithuisplaatsing van de kinderrechter nodig.
Pleegzorg is gericht op terugkeer naar het eigen gezin. Er wordt zoveel mogelijk samen gewerkt met de biologische ouders. De duur van de pleegzorg varieert mede afhankelijk van het perspectief. Dit perspectief moet in het belang van het kind zo snel mogelijk duidelijk zijn. Pleegouders en opdrachtnemer zorgen in samenwerking met ouders en evt. gezinsvoogd voor deze duidelijkheid.

5.2 Gezinshuizen

Doel

Het hoofddoel van gezinshuizen is om de jeugdige voor korte of langere tijd een veilige plek te bieden. Plaatsing in een gezinshuis is altijd gericht op perspectief, zo snel mogelijke terugkeer naar de biologische ouders, tenzij overeengekomen is dat dit niet mogelijk is. Dit wordt samen met de jeugdige/ouders bepaald. Primair begeleiding richting zelfstandigheid of terugplaatsing naar huis.

Omschrijving

Een Gezinshuis is een gezinsvorm voor kinderen met complexe problemen, die vaak wat ouder zijn dan het gemiddelde pleegkind. In een gezinshuis wonen gezinshuisouders met meerdere geplaatste kinderen en soms ook eigen kinderen. Gezinshuisouders zijn beroepsopvoeders die 7 dagen per

week 24 uur per dag hun beroep uitoefenen. De gezinshuisouders zijn zelfstandig ondernemer, gelieerd aan een zorgaanbieder/koepelorganisatie, of in dienst van een zorgaanbieder. Een gezinshuis biedt een vervangende gezinssituatie en biedt een stabiele opvoed- en opgroeiomgeving, waar nodig aangevuld met behandeling.

5.3 Leef- en behandelgroepen

Doel

Leef- en behandelgroepen zijn gericht op jeugdigen met een opvoed- of behandelvraag die niet in een pleeggezin, gezinshuis of eigen netwerk terecht kunnen. De jeugdige is niet in staat in een gezinsstructuur te functioneren. De jeugdige kan problematiek hebben op het gebied van gedrag, psycho-sociaal of een (licht) verstandelijke beperking. De jeugdige is in staat om (redelijk) zelfstandig te functioneren, gaat o.a. naar school, en verblijf is gericht op het zelfstandig wonen of terugkeer naar een gezinssysteem.

Omschrijving

Leef- en behandelgroepen betreft residentiele zorg. In leef- en behandelgroepen krijgen kinderen en jongeren met psychosociale- of gedragsproblemen hulp en begeleiding. Zij kunnen de hele dag en nacht bij de instelling verblijven. De instelling is dan de vaste woon- en verblijfplaats. Kinderen kunnen ook een deel van de dag bij de instelling verblijven en daarnaast bij hun familie zijn.
De term leefgroep wordt vaak gebruikt wanneer de hulp gericht is op opvoeden en opgroeien. In behandelgroepen is de hulp vaak gericht op de behandeling van specifieke problemen, bijvoorbeeld gedragsproblemen.

5.4 Verblijf op terrein (drie-milieu-voorzieningen) en gesloten jeugdzorg

Doel

Verblijf op terrein en gesloten jeugdzorg zijn gericht op kinderen met ernstige gedragsproblemen of een (licht) verstandelijke handicap, die (nog) niet in een gezinscontext of in de wijk kunnen opgroeien. Of jeugdigen die een bedreiging in de ontwikkeling hebben, zodanig dat het gedragsrepertoire en schoolgang dermate verstoord zijn, dat dit naar verwachting toekomstige maatschappelijke participatie in de weg staat. Doorgaans hebben zij complexe problematiek en vaak al meerdere mislukte hulppogingen gehad. Het doel is het creëren van een beter toekomstperspectief.

Omschrijving

Verblijf op terrein betreft voorzieningen (woon-/behandelgroepen) op een instituutsterrein, ofwel een 'drie-milieu-voorziening' (behandeling, onderwijs en vrije tijdsbesteding op één locatie). De primaire doelgroep betreft hier kinderen met ernstige gedragsproblemen of een (licht) verstandelijke handicap, die (nog) niet in een gezinscontext of in de wijk kunnen opgroeien. Deze verblijfszorg voorziet in een therapeutische context bestaande uit een stabiele ontwikkelings- en opvoedingsomgeving. Naast deze therapeutische context ontvangen jongeren individuele behandeling, en indien nodig zorg voor de ouders en de verdere familiecontext.
De zorg kan open of gesloten worden aangeboden.
Bij JeugdzorgPlus is sprake van een gesloten verblijf, omdat de jeugdige een risico vormt voor zichzelf of hun omgeving. Hierbij is dient sprake te zijn van een rechterlijke machtiging.

6. Aandachtspunten

6.1 Samenwerkende Voordeuren

Vanaf juni 2019 werken de intakebureaus van aanbieders van jeugdhulp met verblijf in Centraal Gelderland met elkaar samen. Dat betekent dat professionals en zorgaanbieders een vraag voor plaatsing van een jeugdige opvatten als een vraag aan het collectief van aanbieders. Het motto is niet: 'kan mijn organisatie deze jeugdige helpen' maar 'waar en hoe kunnen we deze jeugdige helpen'. Met deze afspraak moet het voor verwijzers eenvoudiger worden om voor de jongeren de best passende plek te vinden (matched care). De verwijzer heeft uiteindelijk wel het laatste woord over de definitieve plaatsing.

Deze 'voordeurmedewerkers' hebben in beeld welke mogelijkheden de eigen en andere organisaties hebben, wat de beschikbare capaciteit is en wat eventueel wachttijden zijn. Deze medewerkers staan in verbinding met elkaar en kunnen elkaar benaderen voor overleg of advies. Onder verblijfszorg wordt verstaan alle gezins- en residentiele verblijfsvormen voor jeugdigen van 0 tot 23 jaar die vallen onder de Jeugdwet.

6.2 Cliëntoverleg Jeugdzorg met verblijf

Regionaal wordt gewerkt aan een Cliëntoverleg voor jeugdhulp met verblijf. Daar kunnen jeugdigen worden besproken met een (mogelijke) verblijfsvraag, zowel voor instroom, doorstroom als uitstroom. Na besluitvorming over de start en werkwijze van het Cliëntoverleg kan het College nadere richtlijnen vaststellen voor plaatsing in verblijf.

6.3 Machtiging voor gesloten plaatsing

Zie bijlage 5 Richtlijn Jeugdzorg: Jeugdbescherming en -reclassering.

Bijlage 5 Richtlijn Jeugdzorg: Jeugdbescherming en -reclassering

1. Omschrijving

Gemeenten hebben de wettelijke taak om ervoor te zorgen dat er altijd jeugdbescherming en jeugdreclassering beschikbaar is. Gemeenten maken afspraken met Gecertificeerde Instellingen (GI's) die meebewegen in de transformatie, zoeken naar innovatie en openstaan voor de vraag van gemeenten. De GI's beschikken over specifieke expertise ten aanzien van de veiligheid van kinderen. Die expertise kan op meerdere plekken in het lokale, sociale domein worden ingezet.

2. Afwegingskader

- Jeugdbeschermings- en reclasseringsmaatregelen kunnen op grond van de wet alleen door de Rechtbank worden opgelegd.
- Jeugdreclassering is een vorm van hulpverlening voor jongeren tussen 12 en 23 jaar, die met politie en / of justitie in aanraking zijn gekomen. De begeleiding kan doorlopen tot na de 23 jarige leeftijd, indien de jongere bij het plegen van het strafbaar feit jonger was dan 23 jaar en onder het jeugdstrafrecht berecht is. De Jeugdreclassering valt ook na het 18e levensjaar onder de Jeugdwet.
- Preventieve Jeugdbescherming (ook wel 'drang' genoemd) kan wel door de Sociale Wijkteams worden toegewezen. Preventieve jeugdbescherming is een product van de Gecertificeerde Instellingen.

3. Uitgangspunten

- Jeugdbescherming wordt alleen ingezet als de veiligheid van kinderen in gevaar dreigt te komen.
- De veiligheid van kinderen staat altijd voorop.
- De inzet van (jeugd)hulp en begeleiding op basis van vrijwilligheid heeft altijd de voorkeur boven de inzet op basis van 'drang' of 'dwang'.
- Daar waar (aanhoudende) zorgen bestaan over de veiligheid van kinderen:
    - wordt gehandeld volgens de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld;
    - wordt een signaal geplaatst in de Verwijsindex Regio Arnhem (VIRA);
    - worden signalen en vermoedens van onveiligheid besproken met de betrokken inwoner(s);
    - wordt afstemming gezocht met op veiligheid deskundige professionals uit de eigen organisatie, dan wel met die van betrokken organisaties, zoals de Jeugdbescherming of Veilig Thuis;
    - wordt een Veiligheidsplan opgesteld;
    - wordt de jongere of het gezin zo nodig besproken aan de Beschermingstafel;
    - wordt in geval van crisis direct gehandeld met daarvoor aangewezen crisisdiensten.

4. Productsoorten

In dit hoofdstuk staat een korte toelichting op een aantal specifieke producten, die door de Sociale Wijkteams kunnen worden ingezet.

4.1. Consultatie

Doel

Dit product creëert de mogelijkheid om de expertise van de GI in te zetten in het lokale veld of de praktijk van de jeugdhulpaanbieder.
Gezinnen/jeugdige waarbij zorgen zijn over de voortgang en resultaten van hulpverlening, die er op gericht is om ontwikkelingsbedreigingen van de jeugdige weg te nemen.
Het gezin/jeugdige staan in beginsel open voor ondersteuning vanuit het Sociale Wijkteam. Daarbij wordt altijd de overweging gemaakt of de ouders ook redelijkerwijs in staat worden geacht om te doen wat de situatie vraagt.

Specificaties

- De professional van de GI geeft antwoord, denkt mee en adviseert de gemeentelijke toegang, het wijkteam of de jeugdhulpaanbieder over veiligheidsaspecten omtrent kind en gezin.
- Ook voor anonieme bespreking (zonder bsn-nummer).

4.2. Actieve Consultatieve Dienstverlening

Doel

Professionals ondersteunen in het maken van een veiligheidsbeoordeling door samen enkele (directe) contacten te hebben met ouders en/of jeugdigen en hen in staat te stellen zelfstandig verder te gaan met het gezin. Verder heeft dit product de kenmerken van consultatie.

Specificaties

- Het betreft een inzet van tussen de 10 en 15 uur door een jeugdbeschermer.
- Eenmalig toewijzen. Het betreft een eenmalig pakket aan consultatie-uren.
- Niet voor anonieme bespreking (dus altijd gekoppeld aan bsn-nummer).

4.3. Intensieve gezinsgerichte en systeemgerichte aanpak

Doel

Intensieve gezinsgerichte en systeemgerichte aanpak is een integraal traject om de veiligheid van kind(eren) en stabiliteit van het gezin blijvend te garanderen. Alle jeugdigen uit het gezin worden geholpen. Het betreft het maken, uitvoeren en borgen van een gezinsplan (samen met het gezin) in situaties dat één of meerdere kinderen in een gezin te maken hebben met een jeugdbeschermings- of jeugdreclasserings-maatregel en/of preventieve jeugdbescherming. Het aanbod omvat, integraal, alle justitiële maatregelen van jeugdbescherming en jeugdreclassering en de preventieve jeugdbescherming zonder justitiële maatregel. Dit kan dus zowel vanuit het vrijwillig als het dwangkader ingezet worden. De beoogde en behaalde resultaten zijn gebaseerd op het uitvoeren van dit totaalpakket, in alle gevallen met het héle gezin(systeem). Zo vaak als nodig zijn medewerkers bij de gezinnen thuis en praten dan met het gehele gezin om te werken aan de oorzaak van de problemen. Om patronen te doorbreken waardoor kinderen blijvend veilig zijn.

Specificaties

- Intensieve gezinsgerichte aanpak werkt volgens 1 gezin, 1 plan en 1 regisseur (systeemgericht) en werkt intensief samen met de Sociale Wijkteams.
- De coach stemt regelmatig af over de uitvoering van het plan met het hele gezin, met de gezinsmanager van de GI, met de ingezette behandelaars en begeleiders van jeugdhulpaanbieders en eventueel andere betrokken professionals.

- Er is één medewerker die alle onderdelen van de jeugdbescherming, jeugdreclassering en drang (preventieve jeugdbescherming) in het gezin integraal uitvoert. Hiermee onderscheidt intensieve gezinsgerichte en systematische aanpak zich van een ondertoezichtstellingsmaatregel die specifiek op het betreffende kind is gericht.
- De eigen kracht van een gezin en hun sociale netwerk wordt benut / versterkt.
- Het gehele gezin: alle jeugdigen uit het gezin worden geholpen.
- Doorlooptijd kan verschillen, maar kan ook langer dan een jaar zijn.

4.4. Forza

Doel

Forza is een preventieve jeugdbeschermingsmaatregel, die kan worden ingezet bij schoolverzuim (16 uur of meer per maand). Het is er op gericht schooluitval te voorkomen.
Er kan worden overgegaan op een Forza traject als aanspreken van en hulp aan jongere en ouders onvoldoende effect heeft.
De Leerplicht bespreekt haar overwegingen met de Sociale Wijkteams.
De Sociale Wijkteams kunnen Forza indien nodig toewijzen.

4.5. Instemmingsverklaring

Doel

Voor het inzetten van gesloten jeugdhulp is altijd een machtiging van de kinderrechter nodig. Bij de aanvraag voor de machtiging moet een instemmingsverklaring van een gekwalificeerde onafhankelijke gedragswetenschapper worden gevoegd.
De coach of jeugdbeschermer stelt de vragen op m.b.t. het onderzoek en dient het verzoek tot het doen van onderzoek in bij een daartoe bevoegde gedragswetenschapper. De coach of jeugdbeschermer zorgt dat de instemmingsverklaring wordt toegezonden naar de betrokkenen en de Jeugdzorg Plus voorziening.

Specificaties

- Inzet door een gedragsdeskundige / gedragswetenschapper / psychiater.
- Het product wordt eenmalig ingezet. Er is geen verlengings-mogelijkheid.
- De instemmingsverklaring kan uitgevoerd worden door een externe gedragsdeskundige of psychiater.

5. Beschermingstafel

Beschermingstafel

De Beschermingstafel is een wekelijks overleg, waar professionals samen met een gezin de zorgen over de veiligheid van de jeugdige(n) bespreken. Het gezin wordt ingebracht door een verzoeker (vanuit de Sociale Wijkteams Arnhem, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming of Gecertificeerde Instellingen) die van oordeel is dat er bij de jeugdige sprake is van o.a. opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen, die de ontwikkeling en /of veiligheid van de jeugdige bedreigen en waarbij hulpverlening tot dan toe onvoldoende resultaat heeft gehad om de bedreiging voor de jeugdige weg te nemen. De verzoeker overweegt het gedwongen kader in te zetten.
De Beschermingstafel wordt georganiseerd door het Veiligheidshuis Arnhem.
Aanmeldingen verlopen per email naar beschermingstafel-regioarnhem@arnhem.nl. Bij de aanmelding dient een Verzoek tot bespreking (VTB) en een Veiligheidsplan te worden ingediend.

Toetsende Taak RvdK

De Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) toetst de voorgenomen beslissingen van de GI m.b.t. einde uithuisplaatsingen, tussentijdse thuisplaatsing en niet verlengen OTS-en. Ook toetst de RvdK die verlengingen van OTS-en waarbij een kind langer dan 2 jaar uithuisgeplaatst is. De Toetsende Taak wordt besproken aan de Beschermingstafel in aanwezigheid van de jongere, ouders en betrokken professionals om de overdracht zo optimaal te kunnen laten verlopen.

6. Aandachtspunten

6.1. Ontwikkelingen Preventieve Jeugdbescherming ('drang')

Uit de tussenevaluatie van de Jeugdwet in 2018 is gebleken dat een goede juridische basis voor preventieve jeugdbescherming ontbreekt. Jeugdigen en ouders zitten met vragen als: wanneer is jeugdzorg vrijwillig en wanneer niet? De Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming en de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving stellen voor de term drang, en' andere verhullende en verwarrende terminologie' (zoals preventieve jeugdbescherming), niet meer te gebruiken en in het vervolg te spreken van intensieve vrijwillige hulp. Hieronder verstaan de Raden het volgende: een proces van hulp en zorg verlenen in het vrijwillige kader van de jeugdzorg, waarbij de jeugdprofessional gradueel meer invloed uitoefent, meer verantwoordelijkheid neemt en daarmee steeds intensiever hulp en zorg verleent én tegelijkertijd de vrijwilligheid van de hulp garandeert.
De Sociale Wijkteams Arnhem en de gemeente Arnhem hebben daarom jeugdzorgaanbieders gevraagd om een nieuw product te ontwikkelen en aan te bieden waarmee flexibel inzet plaats kan vinden in gezinnen waar langdurige zorgen over veiligheid spelen.

Bijlage 6 Richtlijn Jeugdzorg: Vervoer

1. Omschrijving

Als de jeugdige is aangewezen op jeugdhulp zorgen ouders in beginsel voor het vervoer van en naar de jeugdhulpaanbieder. Er kunnen omstandigheden zijn waardoor hierin door de jeugdige, zijn ouders en hun netwerk niet kan worden voorzien. Hierbij wordt ook gekeken naar de mogelijkheden om gebruik te maken van het openbaar vervoer.

2. Afwegingskader

- De regeling is alleen van toepassing indien het gaat om een vervoersvraag voor een jeugdige, die een indicatie heeft voor een individuele voorziening jeugdhulp;
- Er is sprake van een medische noodzaak dan wel een beperking in de zelfredzaamheid;
- Het is niet mogelijk om op eigen (financiële) daadkracht en eigen verantwoordelijkheid (al dan niet gedeeltelijk en/of met behulp van ouders/verzorgers of het eigen netwerk) het vervoer (ook OV) te organiseren;
- Er is geen andere regeling/voorziening waarvan de jeugdige gebruik kan maken voor het vervoer naar de jeugdhulpvoorziening;
- De afstand bedraagt in ieder geval meer dan 6 kilometer tot de jeugdhulpvoorziening om voor een vervoersvoorziening Jeugdhulp in aanmerking te komen. Een reisafstand binnen 6 kilometer wordt gezien als gebruikelijke zorg en/of hulp; van ouders wordt verwacht dat zij dit zelf regelen.
- Het betreft zodanig langdurige en/of intensieve hulp dat het niet redelijk en billijk is van de ouders te verlangen, dat zij de jeugdige steeds zelf brengen en halen.

In de volgende gevallen wordt geen vervoersvoorziening verstrekt:

- Als het gaat om vervoer naar andere locaties dan de jeugdhulplocatie. Vervoer naar school valt onder het leerlingenvervoer, daarbij wordt verwezen naar de verordening Leerlingvervoer.
- Als het gaat om alleen het vervoer van ouders.
- Als het gaat om vervoer van huis naar een BSO plus en van een BSO plus naar huis, dit is gelijk aan het gebruik van een reguliere BSO. Mocht de jeugdige een beschikking hebben voor het leerlingenvervoer, dan kan het vervoer van school naar een BSO plus mogelijk daar wel onder vallen.
- Als het gaat om vervoer naar en van een reguliere BSO. Mocht de jeugdige een beschikking hebben voor het leerlingenvervoer, dan kan het vervoer van school naar een BSO mogelijk daar wel onder vallen.
- Het vervoer niet langdurig noodzakelijk is of het vervoer slechts een geringe intensiteit heeft (beperkt aantal keren per maand). Hieronder vallen de meeste vormen van ambulante behandeling of begeleiding.
- Vervoer voor kinderen met lichamelijke ziekte of beperking naar dagbehandeling en naar een instelling voor kortdurend verblijf op grond van de Wlz valt onder de Wet langdurige zorg (zorgkantoor)
- Vervoer voor kinderen met verstandelijke beperking naar een dagbehandeling op grond van de Wlz en naar een instelling voor kortdurend verblijf op grond van de Wlz valt onder de Wet langdurige zorg (zorgkantoor).

- Vervoer voor kinderen met zintuiglijke beperking naar een dagbehandeling valt onder de Zorgverzekeringswet (basispakket van de zorgverzekering) en naar instelling voor kortdurend verblijf op grond van de Wlz valt onder de Wet langdurige zorg (zorgkantoor).

3. Uitgangspunten

Het uitgangspunt in het kader van jeugdhulpvervoer is dat primair de ouders verantwoordelijk zijn. Bij de casussen waar naar het oordeel van het College, de Jeugdwet artikel 2.3 lid 2 van toepassing is, kan een compensatie respectievelijk tegemoetkoming in de kosten worden geboden. Deze hoeft niet of niet altijd volledig kostendekkend te zijn. Daarbij richt de tegemoetkoming zich alleen op de jeugdige waarbij het doel is de jeugdige in staat te stellen jeugdhulp te ontvangen als hij/zij zelf noch eigen netwerk in staat is te reizen naar de plek waar de behandeling wordt geboden. De jeugdwet kent ook de vorm vervoer in het Persoons gebonden budget (PGB) in combinatie met een beschikking voor begeleiding groep.

De noodzaak van vervoer naar dagbehandeling, naschoolse behandeling, of overig zorgvervoer van jeugdigen, volgt uit de toekenning van een jeugdhulpvoorziening. Het eigen kracht principe is leidend. Dat betekent dat ouders niet standaard in aanmerking komen voor een vervoersvoorziening. In een gesprek met de ouders/jeugdige is het van belang om te bekijken wat de mogelijkheden zijn om zelf het vervoer te kunnen regelen en welke combinaties van vervoer er mogelijk zijn.

Van medische noodzaak is sprake wanneer:

- een jongere door zijn lichamelijke, verstandelijke of zintuigelijke beperking niet in staat is om (eventueel onder begeleiding van een volwassene) gebruik te maken van het openbaar vervoer.

Van beperkingen in de zelfredzaamheid is sprake wanneer:

- De leeftijd van de jeugdige het niet toe laat zelfstandig te reizen met het OV, nadat is aangetoond dat ouders of andere personen in de naaste omgeving niet in staat kunnen worden geacht om zorg te dragen voor de begeleiding; of
- er sprake is van ernstige gedragsproblemen welke reizen in het OV of eigen vervoer onmogelijk maken; of er andere redenen van niet-medische aard zijn die het zelfstandig of onder begeleiding reizen in het OV of eigen vervoer onmogelijk maken;
- dan wel er is wel mogelijkheid het vervoer zelf te regelen, maar er is geen financiële draagkracht.

3.1 Financiële draagkracht

Financiële kracht vormt een van de criteria voor het recht op een vervoersvoorziening. Het college bepaalt in overleg met ouders per situatie wat redelijk en billijk is om van ouders te mogen verwachten in het kader van zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. Vervolgens wordt met inachtneming van de financiële situatie van het gezin afgewogen of ouders kunnen voldoen aan deze verwachting.

Ter info voor de ondersteuning van de overweging: er is sprake van een laag inkomen wanneer inwoners in het bezit zijn van een Gelrepas. Gezinnen met kinderen van 4 t/m 17 jaar met een inkomen tot 130% van de bijstandsnorm kunnen in aanmerking komen voor een Gelrepas.

4. Toekenning vervoersvoorziening vervoer jeugdwet

Als uit onderzoek blijkt dat hetgeen beschreven in het afwegingskader en de uitgangspunten (gedeeltelijk) niet mogelijk of van toepassing is kan de jeugdige mogelijk in aanmerking komen voor een vervoersvoorziening naar een jeugdhulplocatie. Er kan ook gekozen worden voor een tijdelijke inzet van een vervoersvoorziening, mocht blijken dat op korte termijn verandering in de situatie kan komen waardoor één van de hiervoor genoemde opties het vervoersvraagstuk kan wegnemen.

De jeugdige of zijn ouders doen een onderbouwde aanvraag voor een vervoersvoorziening, voordat de jeugdhulp start of voordat mogelijk aanspraak ontstaat op een vervoersvoorziening. Vervoerskosten die zijn gemaakt voordat deze zijn aangevraagd, komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Vervoer naar een jeugdhulplocatie is een aparte maatwerkvoorziening die als aanvullende bouwsteen op de maatwerkvoorziening jeugdhulp wordt verstrekt. Een vervoersvoorziening wordt toegekend over de afstand tussen het hoofdverblijf van de jeugdige en de dichtstbijzijnde goedkoopste adequate voorziening jeugdhulp.

Er wordt geen onbeperkte kosteloze vervoersmogelijkheid aangeboden. Immers ook een persoon zonder beperkingen moet voor vervoer kosten maken. Als er na het optreden van beperkingen geen sprake is van een andere situatie op vervoersgebied dan daarvoor (men heeft bijvoorbeeld al een auto en is gewend daarmee in de vervoersbehoefte te voorzien) is er geen noodzaak tot het bieden van een oplossing.

4.1 Uitgangspunt goedkoopst adequate vervoersvoorziening

- het college kent maximaal de kosten van de goedkoopst mogelijke adequate vervoersvoorziening toe, tenzij dit onevenredige financiële gevolgen voor de ouders/verzorgers zou opleveren.
- In het geval dat de jeugdige en/of zijn ouders ervoor kiezen de jeugdhulp te betrekken van een aanbieder die de hulp verder weg biedt, dan komen de meerkosten hiervan, de (hogere)vervoerskosten, voor eigen rekening.

5. Vervoersvoorzieningen

5.1 Vergoeding op basis van de reiskosten van eigen vervoer

- Om in aanmerking te komen voor vergoeding op basis van de reiskosten voor eigen vervoer moet dit zowel de best passende als de goedkoopste oplossing zijn.
- Indien er aanspraak bestaat op een vervoersvoorziening kan aan de ouders/verzorgers die een jeugdige zelf vervoeren, dan wel laten vervoeren naar de jeugdhulpaanbieder, een kilometervergoeding ontvangen op basis van de vastgestelde Reisregeling Binnenland.
- De te vergoeden kilometers worden berekend op basis van de kortste route via de ANWB routeplanner.

5.2 Vergoeding reiskosten openbaar vervoer

- Een vergoeding voor openbaar vervoer (op basis van 2de klas) indien de jeugdige zelfstandig van het openbaar vervoer gebruik kan maken.
- Ouders van jeugdigen van 12 jaar en ouder kunnen een OV-begeleiderskaart aanvragen, voor het kosteloos begeleiden van het kind in het OV.
- Aan de ouders van de jeugdige, onder de 12 jaar of indien er een afwijzing is voor een OV-begeleiderskaart, kan een vergoeding van ten hoogste de reiskosten van het openbaar vervoer 2e klas van één meereizende ouder/begeleider worden verstrekt, indien door de ouders wordt aangetoond dat de jeugdige niet in staat is zelfstandig van het openbaar vervoer gebruik te maken. Dit betreft de heen als de terug reis waar de jeugdige bij is.

5.3 Aangepast vervoer

Met aangepast vervoer wordt de inzet via Avan bedoeld.

- Aan de jeugdige wordt een vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer als de jeugdige door de ernst van de medische noodzaak of beperking in de zelfredzaamheid niet in staat is - ook niet met een meereizende ouder - van het openbaar vervoer gebruik te maken.
- Indien meereizen in het aangepaste vervoer vereist is, betreft dit enkel de reizen welke verbonden zijn aan het meereizen met de jeugdige in het aangepaste vervoer. Dit betreft zowel de heen als de terug reis (waar de jeugdige bij is). Overige kosten worden niet vergoed. Voor meer informatie wordt verwezen naar de indicatie Medisch begeleider.

5.3.1 Kaders aangepast vervoer

Voor het vervoer via Avan gelden de volgende kaders:

1. Het vervoer is van opstapplaats naar opstapplaats of deur tot deur. De chauffeur helpt bij het in- en uitstappen en begeleidt, indien nodig en mogelijk, tot aan de deur.
2. De deur als bedoeld in 1 is bij bijvoorbeeld een flat, appartementencomplex of verzorgingshuis de centrale toegangsdeur.
3. In Avan mogen hulpmiddelen zoals een rolstoel worden meegenomen.
4. Indien een jeugdige of zijn ouders herhaaldelijk zonder afzegging geen gebruik maakt van ritten die hij heeft aangevraagd (zgn. loosmeldingen) kan (al dan niet tijdelijk) deze vorm van vervoer stopgezet worden, waardoor gebruik van Avan niet meer mogelijk is.
5. Als er sprake is van structurele begeleiding voor en na de rit en dezelfde begeleider de inwoner ook tijdens de rit begeleidt, dan dient onderzocht te worden of het niet mogelijk is om gebruik te maken van het OV als voorliggende voorziening.
6. De gemeente geeft aan Avan de tijden door waarop een inwoner aanwezig dient te zijn op de locatie. Avan plant daarmee de ophaaltijden, hiervan kan niet afgeweken worden.
7. Bij het plannen van de ritten door Avan kan het voorkomen dat jeugdigen en volwassenen met elkaar gecombineerd worden tijdens een rit.
8. Ritten naar een jeugdinstelling kunnen gecombineerd worden met het leerlingenvervoer, dat ook uitgevoerd wordt door Avan.
9. Bij dit vervoer wordt uitgegaan van vaste chauffeurs, hierbij wordt uitgegaan van 2 vaste chauffeurs per week.

5.3.2 Bijzondere indicaties

Deze extra indicaties kunnen worden toegekend indien de aanvrager al is geïndiceerd voor collectief vervoer.

- Individueel vervoer
  Voor de extra indicatie individueel vervoer kan men in aanmerking komen mits er sprake is van een medische verklaring afgegeven door een medisch specialist waarin is geformuleerd waarom de indicatie noodzakelijk is.
- Vervoer per rolstoeltaxibus
  Indien inwoner een rolstoel moet meenemen die niet opvouwbaar is, dan wel gezeten in de rolstoel vervoerd moet worden, komt de rolstoeltaxibus aan de orde. De rolstoel moet voldoen aan de daarvoor gestelde eisen van zittend rolstoel vervoer.
- Medisch begeleider
  Indien het tijdens de rit (medisch) noodzakelijk is dat er een begeleider aanwezig is kan er een indicatie medisch begeleider worden afgegeven. Het kan hierbij bijvoorbeeld gaan om het uitvoeren van medisch noodzakelijke handelingen tijdens de rit of zeer ernstig gedragsmatige redenen. Voor deze extra indicatie kan men in aanmerking komen mits er sprake is van een medische verklaring afgegeven door een medisch specialist waarin is geformuleerd waarom de indicatie noodzakelijk is.

Van bijzondere indicaties wordt terughoudend gebruik gemaakt. Voor alle bijzondere indicaties geldt dat ze vermeld worden in de toekenningsbeschikking.

6. Beschikking

Bij de toekenning van de vervoersvoorziening wordt de wijze en het tijdstip van de verstrekking dan wel de uitbetaling van de vergoeding, alsmede de tijdsduur van de toegekende vervoersvoorziening dan wel vergoeding bepaald en in een beschikking vastgelegd.
Vervoer naar een jeugdhulplocatie is een aparte maatwerkvoorziening die als aanvullende bouwsteen op de maatwerkvoorziening jeugdhulp wordt verstrekt. Een vervoersvoorziening wordt toegekend over de afstand tussen het hoofdverblijf van de jeugdige en de dichtstbijzijnde goedkoopste adequate voorziening jeugdhulp.

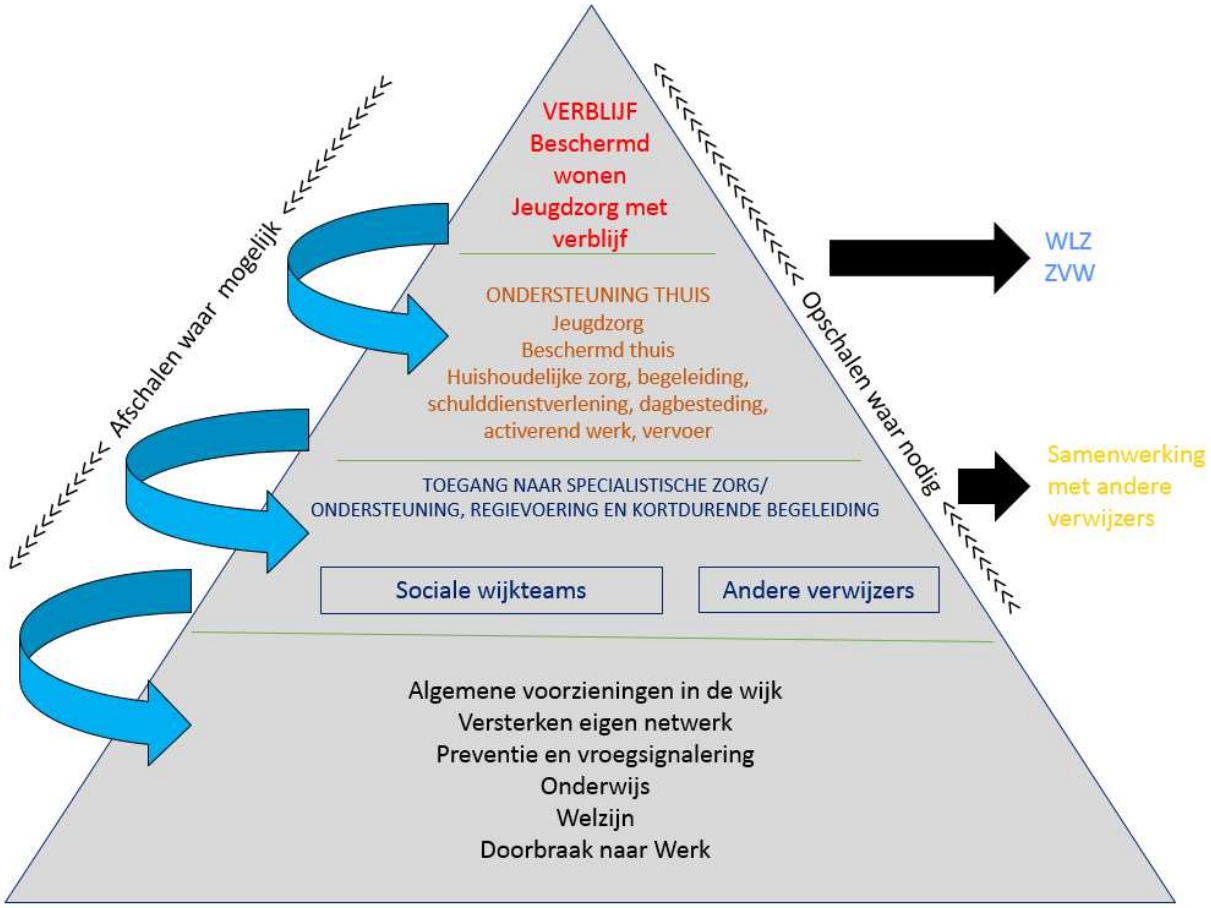
Er wordt geen onbeperkte kosteloze vervoersmogelijkheid aangeboden. Immers ook een persoon zonder beperkingen moet voor vervoer kosten maken. Als er na het optreden van beperkingen geen sprake is van een andere situatie op vervoersgebied dan daarvoor (men heeft bijvoorbeeld al een auto en is gewend daarmee in de vervoersbehoefte te voorzien) is er geen noodzaak tot het bieden van een oplossing.

Transformatie van zorg

In de Nota 'Naar een veerkrachtige samenleving' (2013) zijn vier leidende principes geformuleerd die nog altijd actueel zijn:

- Dat wat mensen kunnen staat centraal
- Dichtbij, dienstverlening in de buurt
- Ondersteuning integraal en overzichtelijk- één huishouden, één plan, één regisseur
- Kostenbewust; budgetten per gebied

De vertaling van deze leidende principes naar de dagelijkse praktijk van wijkcoaches vindt plaats aan de hand van de 'Zorgpiramide':

Leidende principes in de praktijk

<u>Dat wat mensen kunnen staat centraal</u>

Het sociaal wijkteam is primair de uitvoerende organisatie die namens het college in gesprek gaat met inwoners. Daarbij vormt de wijkcoach een beeld van hoe de inwoner meedoet in de samenleving en doet een integrale uitvraag op de diverse leefgebieden, dus breder dan alleen zorg, om in beeld te krijgen wat speelt en wat nodig is. Samen met de inwoner bepaalt de wijkcoach de noodzaak:

1. Inwoners hebben regie (eventueel met ondersteuning door de wijkcoach) op het vinden van eigen oplossingen: zij zijn zich bewust van wat zij zelf kunnen. Zij zijn in staat zelf oplossingen te vinden en uit te voeren.
2. Inwoners gebruiken hun eigen netwerk: zij zijn zich bewust van de ondersteungingsmogelijkheden in hun directe omgeving en zetten die ook in.

3. Inwoners benutten de beschikbare algemene voorzieningen. De wijkcoach ondersteunt bij het vinden van deze algemene voorzieningen, in de wijk of daarbuiten.
4. Afhankelijk van de situatie verleent de wijkcoach zelf eventuele laagdrempelige zorg en ondersteuning.
5. De wijkcoach zet tijdig (door de gemeente ingekochte) specialistische vormen van ondersteuning in. In het belang van de inwoner maakt de wijkcoach resultaatafspraken met de uitvoerende partij en bewaakt de realisatie.
6. De wijkcoach beziet samen met de inwoner wanneer en op welke wijze een lichtere vorm van ondersteuning ingezet kan worden.

Het voeren van de regie door de wijkcoach, vereist dat de wijkcoach een netwerk heeft van partners in de wijk en daarbuiten en dus kan inspelen op de veranderende situatie van de inwoner. De wijkcoach is vindbaar voor deze partners, bijvoorbeeld wijkagenten, maatschappelijke organisaties, cluster W&I en andere werkpartners, zorgorganisatie, reclassering en onderneemt zo nodig actie, dit na onderling overleg. Andersom zoekt de wijkcoach deze partners ook actief op indien de situatie van de inwoners daartoe aanleiding geeft en zorgt de wijkcoach voor een warme overdracht.
De wijkcoach kan hiermee, al voordat problemen ontstaan, de vraag signaleren en daardoor preventief gepaste, lichte interventies inzetten.

De relatie tussen participatie en financiële stabiliteit enerzijds en zorg & welzijn anderzijds is zeer belangrijk: dit zijn communicerende vaten. De visie van de gemeente op hoe je inwoners vooruit helpt is dat participatie - bij voorkeur in de vorm van (betaald) werk - een goed middel is en dat rust en stabiliteit in de financiën randvoorwaardelijk zijn voor het werken aan andere problemen en het zetten van stappen. Oftewel, inzetten op participatie en financiële stabiliteit bevordert het welzijn van inwoners, wat leidt tot een effectievere inzet van zorg en uiteindelijk een afname van de zorgvraag. Vertaald naar de ondersteuning in een individueel geval betekent dit dat aandacht voor en ondersteuning bij participatie en financiële stabiliteit voor de wijkcoach altijd belangrijk is en nooit bijzaak: ondersteuning bij hulp- en zorgvragen gaat altijd samen met de inzet op participatie en financiële rust.

<u>Dichtbij, dienstverlening in de buurt</u>
Wijkcoaches kennen het voorzieningenaanbod in de wijk en (direct) daarbuiten. Hierdoor kunnen zij de geconstateerde ondersteuningsbehoefte van individuele inwoners verbinden met dit aanbod. Daarnaast heeft sociale wijkteams een signalerende functie, ook richting de teams Leefomgeving:
- Sluit het beschikbare aanbod aan op de behoefte?
- Gemotiveerd aangeven dat ander, aanvullend aanbod nodig is.

<u>Ondersteuning integraal en overzichtelijk</u>
Het centrale uitgangspunt is ‘één gezin, één plan, één regisseur’. Daarom worden zorg en maatschappelijke ondersteuning effectief georganiseerd. Inwoners krijgen niet meer te maken met langs elkaar heen werkende professionals. De ondersteuning is eenvoudig en samenhangend.
- Iedere inwoner met een hulp-/ ondersteuningsvraag heeft één plan, dat hij zelf en/of met hulp van zijn coach maakt en waarvan hij zelf eigenaar is.
- De wijkcoach heeft een ondersteunende rol naar de inwoner. Als deze als eigenaar niet (volledig) zelf de regie kan voeren, wordt de rol van de wijkcoach groter.
- Een goed plan heeft realistische, meetbare doelen. Hiermee heeft de inwoner inzichtelijk welke ondersteuning hij waarvoor, van wie en op welk moment krijgt. Inwoner en coach zijn er zelf verantwoordelijk voor om de realisatie te monitoren (indien van toepassing, op basis van informatie van de ondersteuner) en doelen waar nodig bij te stellen.
- De wijkcoaches bewaken met de inwoner dat er sprake is van integraal afgestemde ondersteuning: het is voor alle betrokkenen duidelijk wie wat doet. Het plan is hiervoor de basis. De daarin als betrokkenen genoemde hulp-/dienstverleners stemmen met elkaar af en werken samen waarbij de wijkcoach in het belang van de inwoner.

<u>Kostenbewust</u>
De gemeente stelt een budget per wijk vast voor maatwerk- en specialistische voorzieningen. Sociale wijkteams zijn verantwoordelijk voor de inzet van voorzieningen bij de inwoners van de wijk met een vraag voor zorg en ondersteuning, binnen dit budgettaire kader. Dit gebeurt op een duidelijke en transparante manier.
Op individueel niveau zetten wijkcoaches passende zorg in: ze kijken per vraag wat aan inzet noodzakelijk is om het te realiseren resultaat te behalen. Dit evalueren zij regelmatig samen met de inwoner.

Door de inzet van passende zorg bereikt de Stichting Sociale Wijkteams Arnhem een verschuiving van hoog specialistische dure zorg naar alternatieve en lichtere vormen van zorg die dichterbij huis wordt geboden, dit bij een minimaal gelijkblijvende inwonerstevredenheid.

WijzijnAdviesraadArnhem
Jeugd

Gemeente Arnhem
College Burgemeester en Wethouders
t.a.v. Hans de Vroome

Datum: 29 november 2019

Onderwerp: Gevraagd advies over beleidsregels en richtlijnen Jeugdzorg

Op vrijdag 15 november 2019 ontving de Adviesraad Jeugdhulp de concept versie beleidsregels en richtlijnen Jeugdzorg met het verzoek binnen 14 dagen te adviseren.
Opnieuw moeten wij constateren dat de tijd die ons toegemeten werd om een advies te geven zeer krap bemeten was waardoor er onvoldoende gelegenheid was om ons terdege te verdiepen in de toegezonden informatie en de mogelijkheid ontbrak om een achterbanraadpleging te doen.
Desalniettemin geven wij door middel van dit schrijven een gevraagd advies dat door deze korte tijdspanne mogelijk wat onevenwichtig en onvolledig is.

Algemeen
De Adviesraad Jeugdhulp begrijpt dat beleidsregels nuttig en nodig zijn, echter deze dienen er voor te zorgen dat het doel zoals geformuleerd ook uitvoerbaar is opdat de jeugdige en zijn systeem binnen de gemeente Arnhem snel, adequaat en op maat geholpen wordt.
In hoeverre hebben de wijkcoaches en de GI's de vrijheid om de beleidsregels en daaraan gekoppelde richtlijnen zodanig uit te voeren dat er maatwerk mogelijk is? In hoeverre worden de uitvoerders belemmerd door te veel administratie, wat ten koste gaat van de gebruiker? In hoeverre wordt de burger op de hoogte gebracht van hetgeen van hem/haar verwacht wordt als het gaat over rechten en plichten?
Advies: Stuur op duidelijk verwachtingsmanagement voor alle betrokkenen.

a. Maak een folder voor de burger in Jip-en Janneke taal over rechten en plichten t.a.v. recht op Jeugdzorg en gebruik van voorliggende voorzieningen, en zorg voor een grote verspreiding bij wijkgebouwen, huisartspraktijken, bibliotheken e.d.
b. Evalueer de beleidsregels en de effectiviteit van uitvoering van de richtlijnen binnen een jaar na implementatie in samenhang met de notities Kwaliteit, Toezicht en Handhaving, Programma van Eisen en andere nota's die de toewijzing en indicatie van zorg betreffen.
c. Zorg voor eenduidige informatie en kennis bij de wijkteams zodat toewijzing van hulp voor alle inwoners binnen de gemeente Arnhem, ongeacht wijk zonder willekeur plaatsvindt. Werk nieuwe medewerkers goed in en zorg voor regelmatige her- en bijscholing.

WijzijnAdviesraadArnhem
Jeugd

Woonplaatsbeginsel
De Adviesraad ziet problemen wanneer bij co-ouderschap en evenredige verdeling van verblijf van de jongere in twee verschillende gemeenten, de keuze voor welke gemeente verantwoordelijk is voor een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering, overgelaten wordt aan de gemeenten onderling.
Advies: Stel bij co-ouderschap middels het ouderschapsplan meteen vast welke gemeente de regie neemt en als woonplaats voor de jeugdige wordt aangemerkt m.a.w. zorg ervoor dat de keuze hiervoor primair bij de ouders gelegd wordt.
Woonplaatsbeginsel is nadelig voor gemeenten met veel bovenregionale voorzieningen.
Advies: Overleg binnen de samenwerkende regio wat wenselijk is op dit gebied en of de compensatie die men hiervoor ontvangt recht doet aan gewogen gelijkheid in te dragen kosten.

Stappenplan
We nemen aan dat degene die het stappenplan uitvoert de wijkcoach zal zijn. We raden aan om dit expliciet in de beleidsregels op te nemen zodat ook duidelijk is wie vervolgens de regie blijft voeren/houdt. De hulpvraag van de burger moet leidend zijn, en niet een diagnose.
Advies: Zorg ervoor dat dat de jeugdige de hulp krijgt die passend en nodig is om de hulpvraag te beantwoorden; wie, waarom en uit welke pot er wordt betaald, dient secundair te zijn. De burger kan daarover geïnformeerd worden maar dient daar niet mee belast te worden. Strijd om voor hulp in aanmerking te komen dient nooit plaats te hoeven vinden.

Gebruikelijke zorg
Wat gebeurt er met mensen die niet beschikken over een ondersteunend netwerk, maar ook niet de vaardigheden hebben om vervolgens aan de bel te hangen en de juiste hulp in te roepen? Dit betreft bijv. mensen die chronisch overbelast zijn, laaggeletterd of zeer laag opgeleid zijn, voor wie overheidsregels in het algemeen moeilijk te begrijpen zijn.
Advies: Zet de wijkcoach in om de ouder en ev. de jeugdige te begeleiden die niet in staat zijn zelf te onderbouwen en/of relevante en objectieve criteria aan te kunnen geven, om af te kunnen wijken van de richtlijnen gebruikelijke zorg zodat de jeugdige de juiste zorg kan ontvangen en overbelaste ouders geholpen worden.
Advies: Voeg de volgende regel toe voor de gemeente Arnhem: van ouders/verzorgers van schoolgaande kinderen wordt verwacht dat zij constructief contact onderhouden met de onderwijsinstelling waar hun kind vertoeft t.b.v. de voortgang van het onderwijs aan het kind.

Afstemmen op andere voorzieningen
We lezen: “Goed overleg tussen het gezin, de gemeente en de zorgverzekeraar is in een dergelijke situatie noodzakelijk”. Wie heeft hier de regie in? Stel dat het overleg niet op gang komt, of men naar elkaar wijst. Wie is dan verantwoordelijk om het te regelen?
Advies: Zorg ervoor dat de burger zo goed mogelijk kan profiteren van alle voorzieningen die er zijn.

a. Stuur op samenwerking, regievoering en afstemming tussen voorzieningen, aanbieders, onderwijs/ketenzorg.
b. Zorg voor continuïteit van zorg, en zo weinig mogelijk wisseling van wijkcoach/hulpverlener.
c. Wijs de aanvrager van hulp standaard op de mogelijkheid om gebruik te maken van cliëntondersteuning en begeleid -indien nodig- daarbij.
d. Zorg voor een cliëntvolgsysteem, waarbij de wijkcoach tijd neemt om samen met de hulpvrager(s) de hulpvraag halfjaarlijks te evalueren op haalbaarheid en effectiviteit, zodat op- of afgeschaald kan worden.

Inkomenstoets
Een 'inkomenstoets' voor gebruikelijke zorg vindt de Adviesraad geen goed idee. Het gaat om belastbaar inkomen en dat wordt niet zichtbaar uit zo'n toets. Hierin wordt bv geen rekening gehouden met studieschulden, schulden uit een scheiding en alimentatie.
Advies: Overweeg de inkomenstoets niet te hanteren of onderzoek of er een rechtvaardiger manier is om belastbaar inkomen en draagkracht te meten.

PGBdocument
Wat betreft de eigen bijdrage is dit document verouderd.
Advies: Zorg voor documenten die up to date zijn.

Uiteraard zijn wij graag bereid, indien hieraan behoefte bestaat, bovenstaande adviezen toe te lichten.

Met vriendelijke groet, namens de Adviesraad Jeugdhulp,

Hassan Razza, lid Adviesraad en Hanneke Bakx, voorzitter Adviesraad.

i.a.a. Michiel Noordanus, Gemeenteraad Arnhem

Reactie College op Gevraagd advies over beleidsregels en richtlijnen Jeugdzorg
(originele tekst cursief gemaakt)

College van Burgemeester & Wethouders
Postbus 9029
6800 EL Arnhem

Arnhem, 28 november 2019

Onderwerp: Gevraagd advies over beleidsregels en richtlijnen Jeugdzorg

Geacht College,

Op vrijdag 15-11-19 ontving de Adviesraad Jeugdhulp de concept versie beleidsregels en richtlijnen Jeugdzorg met het verzoek binnen 14 dagen te adviseren.
Opnieuw moeten wij constateren dat de tijd die ons toegemeten werd om een advies te geven zeer krap bemeten was waardoor er onvoldoende gelegenheid was om ons terdege te verdiepen in de toegezonden informatie en de mogelijkheid ontbrak om een achterbanraadpleging te doen. Desalniettemin geven wij door middel van dit schrijven een gevraagd advies dat door deze korte tijdspanne mogelijk wat onevenwichtig en onvolledig is.
Wij beseffen dat de gegeven tijdspanne gering is geweest. Om die reden is de opzet van de Beleidsregels en richtlijnen op 18 november mondeling toegelicht. Wij zijn de Adviesraad dankbaar dat ze in korte tijd toch een advies heeft geleverd, dat in de besluitvorming door het college kan worden meegenomen.

Algemeen
De Adviesraad Jeugdhulp begrijpt dat beleidsregels nuttig en nodig zijn, echter deze dienen er voor te zorgen dat het doel zoals geformuleerd ook uitvoerbaar is opdat de jeugdige en zijn systeem binnen de gemeente Arnhem snel, adequaat en op maat geholpen wordt.
In hoeverre hebben de wijkcoaches en de GI's de vrijheid om de beleidsregels en daaraan gekoppelde richtlijnen zodanig uit te voeren dat er maatwerk mogelijk is? In hoeverre worden de uitvoerders belemmerd door te veel administratie, wat ten koste gaat van de gebruiker? In hoeverre wordt de burger op de hoogte gebracht van hetgeen van hem/haar verwacht wordt als het gaat over rechten en plichten?
Advies: Stuur op duidelijk verwachtingsmanagement voor alle betrokkenen.

a. *Maak een folder voor de burger in Jip-en Janneke taal over rechten en plichten t.a.v. recht op Jeugdzorg en gebruik van voorliggende voorzieningen, en zorg voor een grote verspreiding bij wijkgebouwen, huisartspraktijken, bibliotheken e.d.*
   Begin 2020 zal op basis van de vastgestelde Beleidsregels een toelichting worden gemaakt voor inwoners van de stad. Over de wijze van communicatie maken wij graag gebruik van uw deskundigheid.

b. *Evalueer de beleidsregels en de effectiviteit van uitvoering van de richtlijnen binnen een jaar na implementatie in samenhang met de notities Kwaliteit, Toezicht en Handhaving, Programma van Eisen en andere nota's die de toewijzing en indicatie van zorg betreffen.*
   Na het eerste half jaar zal het college een tussenevaluatie uitvoeren over de werking van de Beleidsregels. De uitkomsten hiervan zullen worden gedeeld met de gemeenteraad en de Adviesraden.
c. *Zorg voor eenduidige informatie en kennis bij de wijkteams zodat toewijzing van hulp voor alle inwoners binnen de gemeente Arnhem, ongeacht wijk zonder willekeur plaatsvindt. Werk nieuwe medewerkers goed in en zorg voor regelmatige her- en bijscholing.*
   De Beleidsregels en richtlijnen vormen een onderdeel van de set maatregelen die in de MJPB 2020-2023 zijn vermeld. Ook de nieuwe contractering per 1-7-2020 zal voor nieuwe informatie voor onze inwoners en wijkteams gaan zorgen. Begin 2020 wordt gewerkt aan een goede ontsluiting van alle informatie zodat inwoners en professionals met dezelfde informatie kunnen werken.

Woonplaatsbeginsel

De Adviesraad ziet problemen wanneer bij co-ouderschap en evenredige verdeling van verblijf van de jongere in twee verschillende gemeenten, de keuze voor welke gemeente verantwoordelijk is voor een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering, overgelaten wordt aan de gemeenten onderling.
Advies: *Stel bij co-ouderschap middels het ouderschapsplan meteen vast welke gemeente de regie neemt en als woonplaats voor de jeugdige wordt aangemerkt m.a.w. zorg ervoor dat de keuze hiervoor primair bij de ouders gelegd wordt.*
Het woonplaatsbeginsel levert in de praktijk regelmatig onduidelijkheid op. Dit komt onder andere omdat ouders na een scheiding relatief vaak verhuizen. Dat komt ook voor na ondertekening van het ouderschapsplan. De gemeente Arnhem gaat bij de bepaling van het woonplaatsbeginsel zoveel mogelijk uit van landelijke afspraken over dit onderwerp.
Woonplaatsbeginsel is nadelig voor gemeenten met veel bovenregionale voorzieningen.
Advies*: Overleg binnen de samenwerkende regio wat wenselijk is op dit gebied en of de compensatie die men hiervoor ontvangt recht doet aan gewogen gelijkheid in te dragen kosten.*
De gemeente Arnhem gaat bij de bepaling van het woonplaatsbeginsel zoveel mogelijk uit van landelijke afspraken over dit onderwerp. Elke gemeente gaat uit van de budgetten voor jeugdzorg / sociaal domein die zij daarvoor van het rijk ontvangt; er zijn geen afspraken over een regionale herverdeling van deze budgetten.

Stappenplan

We nemen aan dat degene die het stappenplan uitvoert de wijkcoach zal zijn. We raden aan om dit expliciet in de beleidsregels op te nemen zodat ook duidelijk is wie vervolgens de regie blijft voeren/houdt. De hulpvraag van de burger moet leidend zijn, en niet een diagnose.
Advies: *Zorg ervoor dat dat de jeugdige de hulp krijgt die passend en nodig is om de hulpvraag te beantwoorden; wie, waarom en uit welke pot er wordt betaald, dient secundair te zijn. De burger kan daarover geïnformeerd worden maar dient daar niet mee belast te worden. Strijd om voor hulp in aanmerking te komen dient nooit plaats te hoeven vinden.*
Wij zijn het eens met het uitgangspunten dat de jeugdige de hulp dient te krijgen die passend en nodig is. Wel vraagt het college aandacht voor het verduidelijken van de verantwoordelijkheden van

verschillende organisaties. De tekorten in het sociaal domein maken het immers noodzakelijk om keuzes te maken, zodat inwoners die echt hulp nodig hebben ook daadwerkelijk ondersteund kan worden. De Beleidsregels moeten helpen om duidelijkheid te geven en 'strijd' te voorkomen.

Gebruikelijke zorg

Wat gebeurt er met mensen die niet beschikken over een ondersteunend netwerk, maar ook niet de vaardigheden hebben om vervolgens aan de bel te hangen en de juiste hulp in te roepen? Dit betreft bijv. mensen die chronisch overbelast zijn, laaggeletterd of zeer laag opgeleid zijn, voor wie overheidsregels in het algemeen moeilijk te begrijpen zijn.

Advies: *Zet de wijkcoach in om de ouder en ev. de jeugdige te begeleiden die niet in staat zijn zelf te onderbouwen en/of relevante en objectieve criteria aan te kunnen geven, om af te kunnen wijken van de richtlijnen gebruikelijke zorg zodat de jeugdige de juiste zorg kan ontvangen en overbelaste ouders geholpen worden.*

De wijkcoach bepaalt met ouders wat ze zelf kunnen doen. Zo nodig wordt ondersteuning aangeboden. Dit maakt deel uit van de opdracht aan de Sociale Wijkteams, zie ook het Stappenplan in de Beleidsregels.

Nemen we mee in communicatie.

Advies: *Voeg de volgende regel toe voor de gemeente Arnhem: van ouders/verzorgers van schoolgaande kinderen wordt verwacht dat zij constructief contact onderhouden met de onderwijsinstelling waar hun kind vertoeft t.b.v. de voortgang van het onderwijs aan het kind.*

Is opgenomen in de Beleidsregels Jeugdzorg.

Afstemmen op andere voorzieningen

We lezen: "Goed overleg tussen het gezin, de gemeente en de zorgverzekeraar is in een dergelijke situatie noodzakelijk". Wie heeft hier de regie in? Stel dat het overleg niet op gang komt, of men naar elkaar wijst. Wie is dan verantwoordelijk om het te regelen?

Advies: *Zorg ervoor dat de burger zo goed mogelijk kan profiteren van alle voorzieningen die er zijn.*

De coach heeft de regie en gaat in overleg met andere partijen, als het overleg niet op gang komt. Uitgangspunt in de Beleidsregels is het Stappenplan, dat mede bepaalt of de inzet van een voorziening noodzakelijk is. De jeugdwet is niet bedoeld om inwoners optimaal te laten profiteren van beschikbare voorzieningen.

a. *Stuur op samenwerking, regievoering en afstemming tussen voorzieningen, aanbieders, onderwijs/ketenzorg.*
   Mee eens, hoeft niet in de Beleidsregels.
b. *Zorg voor continuïteit van zorg, en zo weinig mogelijk wisseling van wijkcoach/hulpverlener.*
   Mee eens, hoeft niet in de Beleidsregels.
c. *Wijs de aanvrager van hulp standaard op de mogelijkheid om gebruik te maken van cliëntondersteuning en begeleid -indien nodig- daarbij.*
   Dit is geregeld via de opdracht aan de sociale Wijkteams en wordt al aangegeven bij het eerste gesprek met de inwoners en via de website van de wijkteams.
d. *Zorg voor een cliëntvolgsysteem, waarbij de wijkcoach tijd neemt om samen met de hulpvrager(s) de hulpvraag halfjaarlijks te evalueren op haalbaarheid en effectiviteit, zodat op- of afgeschaald kan worden.*
   Dit wordt meegenomen in het nieuwe cliëntvolgsysteem dat wordt ingevoerd in april 2020.

Inkomenstoets

Een 'inkomenstoets' voor gebruikelijke zorg vindt de Adviesraad geen goed idee. Het gaat om belastbaar inkomen en dat wordt niet zichtbaar uit zo'n toets. Hierin wordt bv geen rekening gehouden met studieschulden, schulden uit een scheiding en alimentatie.

***Advies**: Overweeg de inkomenstoets niet te hanteren of onderzoek of er een rechtvaardiger manier is om belastbaar inkomen en draagkracht te meten.*

Wij onderkennen de problemen bij het invoeren van de inkomenstoets. Mede op basis hiervan hebben wij besloten om geen inkomenstoets in deze Beleidsregels op te nemen.

PGBdocument

Wat betreft de eigen bijdrage is dit document verouderd.

***Advies**: Zorg voor documenten die up to date zijn.*

In het hoofdstuk over PGB wordt verwezen naar de Uitgangspuntennotitie PGB Arnhem 2017. Deze uitgangspunten zijn nog steeds van kracht en liggen ten grondslag aan de Verordening Jeugdhulp Gemeente Arnhem 2019. Daarmee is dit document nog steeds up to date.

Uiteraard zijn wij graag bereid, indien hieraan behoefte bestaat, bovenstaande adviezen toe te lichten.

Met vriendelijke groet, namens de Adviesraad Jeugdhulp,

Hassan Razza, lid Adviesraad en Hanneke Bakx, voorzitter Adviesraad.

Bijlage 2a: Kwaliteitskader

Kwaliteitskader voor zorgaanbieders die vallen onder de Wmo 2015 en Jeugdwet - Regio Centraal Gelderland

Uitgangspunten

Regio Centraal Gelderland, Module inkoop voorziet met zijn inkoop in dienstverlening voor verschillende kwetsbare doelgroepen. Tevens hecht Regio Centraal Gelderland, Module inkoop, derhalve grote waarde aan de borging van kwaliteit van zorgaanbieders die deze dienstverlening gaan uitvoeren.
Het uitgangspunt van dit kwaliteitskader is een gedeelde visie op de vraag wat goede zorg is voor mensen die voor een bepaalde periode hulp of ondersteuning nodig hebben.

U dient als zorgaanbieder, zo ook alle zorgverleners die u in gaat zetten op eventuele opdrachten, over voldoende deskundigheid te beschikken op het gebied van de zorgvorm(en) waarvoor u zich inschrijft. Dit geldt tevens voor de benodigde kennis van wet- en regelgeving die van toepassing is voor de zorgvorm waarvoor u zich heeft ingeschreven.
In dit document zijn de kwaliteitseisen opgenomen die gelden voor de zorgaanbieders (en onderaannemers) die zorg aanbieden vanuit de Wmo 2015 en de Jeugdwet.
Dit betreft zorgaanbieders die een contract aangaan met een gemeente of met gemeenten die vallen binnen de Regio Centraal Gelderland.

Reikwijdte

Dit kwaliteitskader bevat kwaliteitseisen die van toepassing zijn op de gehele looptijd van de overeenkomst.
Gedurende het proces voor contractering, oftewel de inschrijvingsfase, wordt de zorgaanbieder getoetst: dat wil zeggen dat Regio Centraal Gelderland, nagaat in hoeverre de zorgaanbieder én eventuele onderaannemers voldoen aan de kwaliteitseisen zoals genoemd in dit document.
Uiteraard zijn ook de overige bepalingen, zoals vastgelegd in de contracten van toepassing.
Dat betekent onder andere, dat te allen tijde óók de product specifieke eisen gelden: deze zijn aanvullend op onderstaande eisen uit dit kwaliteitskader.

Doelen

Doelen van dit kwaliteitskader zijn:

- Het geeft duidelijkheid naar cliënten: wat mogen zij verwachten van de geboden zorg en ondersteuning;
- Het is stimulerend voor de organisaties en medewerkers die de zorg uitvoeren; het helpt hen bij het voortdurend werken aan kwaliteitsverbetering;
- Het is richtinggevend voor de leiding van een zorgorganisatie: zij kan met het kader sturen op kwaliteit;
- Het preciseert aan welke kwaliteitseisen gecontracteerde zorgaanbieders dienen te voldoen;
- Het geeft duidelijkheid naar andere betrokken partijen zoals gemeenten, relatiemanagers van Module inkoop en toezichthouders.

Samenwerking

Dit kwaliteitskader is tot stand gekomen in samenwerking tussen gemeenten in de regio en zorgaanbieders.

Opbouw van dit document

In dit document komen achtereenvolgens de volgende onderwerpen aan de orde:

- A. Kwaliteitseisen algemeen: Wmo en Jeugd
- B. Kwaliteitseisen Jeugd

Gebruikte definities en begrippen

Cliënt	De inwoner woonachtig binnen de gemeentegrenzen van de aanbestedende dienst, die in aanmerking komt voor een voorziening al dan niet door particuliere- of publieke gelden verstrekt. Voor het woord cliënt kan ook “inwoner” worden gelezen. Tevens geldt dat in plaats van het woord cliënt, ook “(wettelijk) vertegenwoordiger” gelezen kan worden.
Eisen	Kwaliteitseisen die worden gesteld aan de zorgaanbieder. Voor het woord eis, kan ook “criterium” worden gelezen.
IAS	Interactief Aankoop Systeem
Jeugdwet	Deze wet geldt sinds 1 januari 2015 en regelt de kaders waarlangs gemeenten de zorg en hulpverlening aan jongeren moeten organiseren.
Toegang	Het wijkteam, sociaalteam of Wmo-loket dan wel dienovereenkomstig van één van de deelnemende gemeente, waar de inwoner zich in eerste instantie meldt.
UEA	Uniform Europees Aanbestedingsdocument
Wmo	Wet Maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015)
Opdrachtgever	De gemeente die met zorgaanbieder een (raam)overeenkomst sluit.
Zorgaanbieder	De partij met wie de opdrachtgever een (raam)overeenkomst heeft gesloten.

A. Kwaliteitseisen Wmo en Jeugd	
A1*	**Basishouding (transformatie/innovatie)** Voor de gemeenten ligt er voor de komende jaren een grote veranderopgave. Van zorgaanbieders wordt verwacht dat zij hier hun dienstverlening en innovatie op aanpassen. De Regio Centraal Gelderland verwacht van zorgaanbieders dat ze aantoonbaar de zelfredzaamheid van de cliënten stimuleren of stabiliseren, en waar nodig compenseren of ondersteunen. De zorgaanbieder werkt daarbij aantoonbaar samen met zowel formele als informele ketenpartners. De zorgaanbieder bevestigt daarom de volgende principes en zet bij zijn dienstverlening in op deze principes: a) lichtere vormen van zorg en ondersteuning inzetten die zorginzet vanuit de specialistische zwaardere zorg verkorten of de resultaten ervan verbeteren, bijvoorbeeld aansluiting bij algemene voorzieningen; b) bijdragen aan een meer integrale, wijkgerichte en/of multidisciplinaire dienstverlening met als doel het leveren van betere of goedkopere zorg, waarbij te allen tijde wordt voldaan aan de (kwaliteits)eisen zoals vastgelegd in de contractering. De zorgaanbieder levert, na voorlopige gunning, hiertoe een plan van aanpak of beleidsplan aan, waarin staat beschreven hoe de zorgaanbieder werkt aan deze 2 principes. Dit plan bestaat uit maximaal 2 pagina's, lettertype Arial en lettergrootte 10. De volgende onderwerpen dienen in ieder geval in het plan van aanpak/beleidsplan te zijn opgenomen: - hoe wordt voldaan aan de eerder genoemde principes; - de wijze waarop het afschalen van de zorg is geïntegreerd in de werkwijze, in het proces en in de contacten met stakeholders; - de rol in de ketensamenwerking tussen zorgaanbieders onderling; - de rol in de ketensamenwerking regionaal en lokaal met gemeenten en lokale oriëntatie op de wijken waar de zorgaanbieder zorg levert; - hoe de zorgaanbieder zich oriënteert op de lokale algemene voorzieningen en hoe hij deze inzet. De zorgaanbieder toont hierin een proactieve houding. De zorgaanbieder beschrijft concreet hoe aan deze principes te gaan voldoen, zo mogelijk met voorbeelden.
A2	**Ondersteuningsplan** De door de zorgaanbieder te verlenen ondersteuning wordt verwerkt in een ondersteuningsplan die de zorgaanbieder en cliënt samen opstellen voor de start van het traject (behandeling). Dat betekent dat het ondersteuningsplan gereed dient te zijn bij de start van het traject (behandeling). Het sociale netwerk is ook betrokken bij het opstellen van het plan en de cliënt heeft zijn/haar ondersteuningsvraag kunnen formuleren. Het plan wordt altijd gedeeld met de zorgaanbieder/gemeente. Dit is nodig om de toewijzing en vordering hiervan te monitoren. De cliënt wordt hier van tevoren over geïnformeerd door de Toegang. Het plan wordt afgestemd met de Toegang, rekening houdend met de privacy regels (uitzondering: bij een geautoriseerde verwijzer is dit niet van toepassing, tenzij gemeentelijk beleid anders heeft bepaald). De geboden hulp/ondersteuning sluit aan op de reële behoefte en mogelijkheden van de cliënt en zijn/haar sociale netwerk (waaronder eventueel mantelzorgers).

	De cliënt is inhoudelijk voldoende betrokken geweest bij het formuleren van zijn/haar vraag en het opstellen van het plan en heeft daarmee ingestemd. Het ondersteuningsplan is ondertekend door de cliënt of wettelijk vertegenwoordiger van de cliënt. Algemeen: In het ondersteuningsplan zijn in ieder geval de volgende onderwerpen beschreven: - De kansen/mogelijkheden en ondersteuningsbehoeften van de cliënt en welke hulp/ondersteuning wordt geboden; - Welke doelafspraken maken cliënt en zorgaanbieder en hoe gaan zij deze bereiken? - Binnen welk tijdsbestek moeten deze doelen behaald worden en hoeveel uur is daarvoor nodig? - Wanneer wordt geëvalueerd (datum vastgelegd)? - De inzet van en afstemming met algemene voorzieningen (indien van toepassing)- In het plan staat de naam van de eerstverantwoordelijke (medewerker van de zorgaanbieder) vermeld. De eerstverantwoordelijke of diens vervanger is goed bereikbaar; - In het plan staat vermeld wie de casusregisseur of coördinator is (in het geval van meervoudige, complexe problematiek dient een regisseur te zijn aangewezen, zie eis A4 Casusregie). - De inbreng van een multidisciplinair team (indien van toepassing) is beschreven in het ondersteuningsplan; - De afstemming tussen dagbesteding, werk en wonen (indien van toepassing), is zichtbaar in het ondersteuningsplan; In het geval van Jeugdhulp, gaat het erom dat de jeugdige zich onbedreigd kan ontwikkelen op alle leefgebieden; de eigen kracht van de jeugdige, de ouders en hun netwerk is het vertrekpunt voor passende hulp; Voor de producten binnen de zorgvorm 'Behandeling' geldt dat de specifieke eisen en afspraken zijn beschreven binnen de zorgvorm In alle voorkomende situaties geldt dat zodra de toegang al een plan heeft opgesteld en zij de verwijzer naar de zorg is, de zorgaanbieder zijn ondersteuningsplan hierop aanpast. Het kan nooit zo zijn dat dit een afwijkend plan is, zonder dat dit voorafgaand aan het opstellen ondersteuningsplan, is afgestemd met de Toegang. Het uitgangspunt hierbij is te allen tijde dat de in te zetten zorg bijdraagt aan het doel dat door de Toegang is gesteld. Indien het nodig is, om gedurende de uitvoering van het ondersteuningsplan doelstellingen bij te stellen, moet dit altijd in overleg met de oorspronkelijke verwijzer gebeuren. *Regionaal wordt de term "ondersteuningsplan" aangehouden: hiermee wordt ook het "gezinsplan" bedoeld, maar niet een behandelplan.* *Tenzij het de uitvoering van een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering of gesloten jeugdhulp betreft, kan het plan mondeling overeen worden gekomen met de jeugdige en de ouders. Indien de jeugdige, een van de ouders of de jeugdhulpaanbieder dat wenst, wordt het plan binnen veertien dagen op schrift gesteld. (Artikel 4.1.3 lid 4).*
A3	**Evaluatie van het ondersteuningsplan en de uitvoering daarvan, tussen zorgaanbieder en cliënt/informatie over voortgang traject** Evaluatie van het ondersteuningsplan door zorgaanbieder en cliënt vindt minimaal 1 keer per jaar plaats (of bij een traject dat korter is dan 1 jaar: minimaal 1 keer), tenminste 6 weken voor afloop van de indicatie, tenzij anders bepaald in de product specifieke eisen. Er wordt van de evaluatie een verslag gemaakt, dat ondertekend is door de cliënt, zodat helder is dat deze evaluatie is besproken met de desbetreffende cliënt. De datum van de eerstvolgende evaluatie staat in het ondersteuningsplan genoteerd.

	Meerdere evaluatiemomenten zijn mogelijk: dit gebeurt op advies en initiatief van de Toegang of zorgaanbieder. Uit de evaluatie blijkt in hoeverre de zelfredzaamheid en participatie van de cliënt is toegenomen, indien van toepassing. Als een doel of een resultaat niet gehaald wordt, is de zorgaanbieder verantwoordelijk voor de motivering waarom dat doel of resultaat niet gehaald is. De zorgaanbieder beschrijft de wijze waarop de gestelde doelen wel behaald kunnen worden. De zorgaanbieder borgt dat de cliënt en (in geval van jeugdhulp) de ouders of wettelijke vertegenwoordigers van een cliënt periodiek worden geïnformeerd over de evaluatie en voortgang van een traject (behandeling). Indien de verwijzing komt van de Toegang, dienen alle evaluaties, te worden aangeleverd bij de Toegang, mits de cliënt hiervoor toestemming heeft gegeven.
A4	**Afstemming** De aangeboden hulp/ondersteuning dient te worden afgestemd op andere vormen van geboden hulp en zorg. Uitwerking bovenstaande: - De zorgaanbieder sluit aan bij het uitgangspunt om zoveel mogelijk integraal te werken volgens het principe 1 gezin – 1 plan – 1 regisseur. Als een ondersteuningsplan al aanwezig is, op grond van de eerder toegewezen ondersteuning of hulp, sluiten nieuwe ondersteuningsplannen aan op dit plan. Deze worden afgestemd met de cliënt en de Toegang. - De nodige afspraken (schriftelijk/digitaal) zijn gemaakt in het kader van de onderlinge afstemming, waaronder overdracht; deze zijn bekend bij de cliënt en zijn/haar sociale netwerk. - In het kader van de onderlinge afstemming, worden gemaakte afspraken regelmatig besproken met de cliënt en zijn/haar sociale netwerk en zo nodig bijgesteld. - Met andere hulp- en zorgaanbieders vindt de noodzakelijke (schriftelijk/digitaal) gegevensuitwisseling plaats in het kader van de onderlinge afstemming. - Met andere hulp- en zorgaanbieders vindt evaluatie en zo nodig bijstelling plaats, in het kader van de onderlinge afstemming. - De continuïteit van de geboden hulp/ondersteuning is gewaarborgd.
A5	**Casusregie** In geval van meervoudige, complexe problematiek is één regisseur of coördinator aangewezen die de nodige samenhang en continuïteit bewaakt. In eerste aanleg is de cliënt zelf regisseur van zijn zorg, tenzij de Toegang eventueel in samenspraak met de zorgaanbieder(ers) vaststelt dat de cliënt niet in staat is om zelf regie te voeren. In tweede aanleg is de verwijzer (Toegang, gezinsvoogd etc.) de regievoerder. Indien de Toegang bepaalt dat dit beter door de zorgaanbieder kan worden gedaan, zal dit zodanig worden geïndiceerd. De Toegang bepaalt dit, indien mogelijk, in samenspraak met de cliënt. Vooraf aan de start van de zorg dient dit bepaald te worden en te worden vastgelegd in het (zorg)plan van de Toegang en in het ondersteuningsplan van de zorgaanbieder. - De regisseur heeft toegang tot de noodzakelijke gegevens om de casusregie uit te kunnen voeren. Indien de regie wordt uitgevoerd door de cliënt zelf of door de verwijzer, dient de zorgaanbieder de noodzakelijke gegevens beschikbaar te stellen. - Als een zorgaanbieder de casusregie (uit de opdracht van de Toegang moet blijken waaraan deze casusregie moet voldoen) niet voldoende uitvoert zoals is afgesproken bij de start van het traject, zal die zorgaanbieder het volgende half jaar geen casusregie-verzoeken krijgen.
A6*	**Veiligheid cliënt** In het kader van de geboden hulp/ondersteuning wordt de veiligheid van de cliënt gewaarborgd.

	Uitwerking: - Het gaat om de professionele basishouding van de hulpverlener: deze hulpverlener dient zich te allen tijde af te vragen: ”Is het hier veilig voor de cliënt? Welke risico’s zijn er voor de cliënt? Hoe kan ik die voor de cliënt verhelpen? “. - Het is de verantwoordelijkheid van de zorgaanbieder om risico’s te signaleren ten aanzien van de fysieke en sociale veiligheid van de cliënt. - Tevens wordt hiermee rekening gehouden bij de geboden hulp/ondersteuning: de professional houdt zicht op de veiligheid en neemt daarvoor benodigde acties en handelt daar naar. - De eventuele veiligheidsrisico’s en zijn/haar eigen verantwoordelijkheid zijn besproken met de cliënt en zijn/haar sociale netwerk.
A7*	**Kwaliteitssysteem** De zorgaanbieder werkt aantoonbaar aan kwaliteit: de inschrijver beschikt over een kwaliteitssysteem (beleid, protocol of beschreven werkwijze vertaald in een kwaliteitshandboek). Op het moment dat de zorgaanbieder voldoet aan de ISO 9001, HKZ certificering of een gelijkwaardige certificering, wordt automatisch voldaan aan deze eis. Indien de certificering wordt ingetrokken en/of niet wordt verlengd, dient de zorgaanbieder dit te allen tijde onverwijld door te geven aan de opdrachtgever. Indien de zorgaanbieder niet beschikt over een certificering ISO 9001, HKZ certificering of gelijkwaardig, dient de zorgaanbieder in het bezit te zijn van een kwaliteitshandboek. In dit kwaliteitshandboek zijn alle kwaliteitsdocumenten gebundeld en is de vindplaats van alle kwaliteitsdocumenten te achterhalen. Onder kwaliteitsdocumenten worden alle protocollen, richtlijnen, standard operating procedures (SOP's), werkinstructies, notities en andere voor het werkproces relevante geschreven teksten verstaan. Documenten waarin de kwaliteitsborging beschreven is, maken hier tevens deel van uit. Onder een kwaliteitsbeleid/werkend kwaliteitssysteem wordt tenminste verstaan: het systematisch uitvoeren van zelfevaluaties over de bereikte kwaliteit en de daaruit voortkomende verbeterplannen. Tevens bevat dit kwaliteitsbeleid werkinstructies en handelingsprotocollen die van toepassing zijn voor de uitvoering van de gecontracteerde opdrachten. Te denken valt aan een klachtenregeling, medicatieprotocol, agressieprotocol, calamiteitenprotocol, protocol meldcode die voldoet aan de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, protocol drang- en dwangmaatregelen en afspraken over gebruik verdovende middelen. De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, de klachtenregeling en het calamiteitenprotocol zijn minimaal aanwezig en verwerkt in het kwaliteitssysteem en onderdeel van het kwaliteitshandboek. Medewerkers zijn op de hoogte van deze werkinstructies en handelingsprotocollen en handelen daar naar.
A8*	**Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling** Zorgaanbieder houdt zich bij de verlening van hulp/ondersteuning aan de toepassing (d.w.z. implementatie binnen de organisatie) van de verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dat wil zeggen dat de zorgaanbieder een meldcode moet hebben, deze geïmplementeerd moet zijn, dat volgens deze meldcode wordt gewerkt en dat het gebruik daarvan wordt bevorderd. Deze meldcode dient te voldoen aan de eisen zoals vastgelegd in de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

	Competenties in relatie tot de aanpak van kindermishandeling Indien van toepassing gebruikt de zorgaanbieder de door het NJi opgestelde richtlijn: "Competenties in relatie tot de aanpak van kindermishandeling". *(Zie bijlage 1 van dit document.)* <u>Definitie "kindermishandeling" conform Wmo 2015 en Jeugdwet:</u> *kindermishandeling:* elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel; <u>Definitie "huiselijk geweld" conform Wmo 2015 en Jeugdwet:</u> *huiselijk geweld:* lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring.
A9*	**Klachtenregeling** De zorgaanbieder heeft een effectieve en laagdrempelige regeling vastgelegd voor de afhandeling van klachten van cliënten en ten aanzien van gedragingen van de zorgaanbieder of haar medewerkers tegen een cliënt, conform vigerende wet- en regelgeving. Tevens wordt de cliënt geïnformeerd over de klachtenregeling en is deze makkelijk te vinden op de website van de betreffende zorgaanbieder. Naast dat de klachtenregeling makkelijk te vinden is voor een cliënt, is deze ook makkelijk te vinden door gemeenten, medewerkers van de organisatie (zorgaanbieder) en andere belanghebbenden. De zorgaanbieder stelt jaarlijks een openbaar klachtenjaarverslag op en publiceert dit op zijn website. In dit klachtenjaarverslag is minimaal beschreven: - hoeveel klachten zijn ingediend; - welke klachten zijn ingediend (beschrijving van de klacht, incl. het thema van de klacht); - de afhandelingstermijn (per klacht); - de wijze waarop de klachten zijn afgehandeld (per klacht); - de wijze van communicatie en opvolging van de klachten (per klacht); - welke verbetermaatregelen naar aanleiding van de klachten zijn genomen (per klacht). Zie artikel 4.2.1, 4.2.2 en 4.2.3 Jeugdwet ten aanzien van de klachtenregeling (= klachtencommissie). Zie artikel 3.2 Wmo 2015 ten aanzien van de klachtenregeling.
A10*	**Calamiteiten** De zorgaanbieder houdt zich bij de verlening van hulp/ondersteuning aan de toepassing van de meldplicht calamiteiten en de meldplicht geweld. Dit houdt in dat de zorgaanbieder iedere calamiteit, ieder geweldsincident en andere gebeurtenissen zoals aangegeven in het bijbehorende protocol *(zie bijlage xxx, in te vullen zodra gehele inhoud van contractering gereed is)* meteen aan de aangewezen toezichthoudend ambtenaar meldt waar de calamiteit zich voordoet. Voor aanbieders vanuit de Wmo 2015 is de toezichthoudend ambtenaar *<nog in te vullen, indien regio 1 partij heeft gekozen>.* Voor aanbieders vanuit de Jeugdwet is de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) de instantie waar gemeld moet worden.

	Het protocol is alleen van toepassing op zorgaanbieders die hulp/ondersteuning bieden vanuit de Wmo 2015, echter voor aanbieders vanuit de Jeugdwet geldt dit protocol ook, maar dan alleen de artikelen met betrekking tot “andere gebeurtenissen”. Hierbij geldt voor aanbieders vanuit de Jeugdwet dat ook “andere gebeurtenissen” gemeld dienen te worden: in dit geval dienen deze gemeld te worden bij de betreffende gemeente waar de gebeurtenis heeft plaatsgevonden. *(NB.: Dit dient na vaststelling van het afsprakenkader nog verder uitgewerkt te worden per gemeente: waar dient deze zorgaanbieder Jeugd dit binnen de gemeente te melen?)* Onder “andere gebeurtenissen”, wordt onder andere verstaan: Gebeurtenissen met: - (potentieel) schadelijke impact op het stelsel van zorg en hulpverlening; - (potentiele) verstoring van de openbare orde en veiligheid en maatschappelijke onrust, waarbij reguliere processen niet volstaan om de negatieve impact te beheersen.
A11*	**Intern meldingssysteem incidenten/bijna incidenten** De zorgaanbieder reflecteert op eigen handelen en leert hiervan. Hiertoe behoort onder andere: - Er is een intern meldings/registratiesysteem voor incidenten, fouten en bijna fouten dat operationeel is (VIM: Veilig Incident Melden). Het melden, registreren, analyseren, verbeteren en terugkoppelen aan melder is georganiseerd en geborgd. - Het betreft incidenten of bijna incidenten, die zijn gekoppeld aan het handelen door zorgprofessionals. De opdrachtgever kan te allen tijde de VIM Meldingen opvragen.
A12	**Personeelsbeleid** Wanneer een organisatie personeel in dienst heeft of werkt met vrijwilligers dan dient de zorgaanbieder passend beleid te ontwikkelen en te implementeren op: - hoe de zorgaanbieder omgaat met opleiding en scholing, met als doel het behouden en verder ontwikkelen van kennis en kunde van het in te zetten personeel; - verantwoorde inzet van vrijwilligers, stagiaires, personeel in opleiding; - borging van een duurzame inzetbaarheid van medewerkers; - hoe de zorgaanbieder ervoor zorgt dat het personeel op de hoogte is van de laatste ontwikkelingen binnen de branche.
A13*	**Personeel: kwalificatie** De zorgaanbieder is zelf bekwaam en gekwalificeerd en/of beschikt over aantoonbaar bekwaam en gekwalificeerd personeel voor het uitvoeren van de gevraagde dienstverlening, zet voldoende gekwalificeerd personeel in en toont dit op verzoek aan.
A14*	**Personeel: VOG** Bestuurders (conform uittreksel KvK) en alle hulpverleners (alle medewerkers, inclusief uitzendkrachten, ZZP’ers, stagiaires en vrijwilligers) die direct contact hebben met cliënten zijn in het bezit van een Verklaring Omtrent Gedrag die bij indiensttreding niet ouder is dan 3 maanden en bij het inzetten op de gecontracteerde zorg door de Regio Centraal Gelderland, niet ouder dan 3 jaar. Dat betekent dat medewerkers in dienst bij de zorgaanbieder, die geen direct contact met de cliënt hebben, niet hoeven te beschikken over een VOG, met uitzondering van bestuurder(s) en met uitzondering van medewerkers die toegang hebben tot systemen waarin vertrouwelijke en gevoelige gegevens zijn opgeslagen. Indien zorgaanbieder met onderaannemers werkt, geldt deze eis ook voor de onderaannemers.

	De VOG is 3 jaar geldig: dat betekent dat bovengenoemde groepen, elke 3 jaar een nieuwe VOG dienen aan te vragen en te overleggen aan de werkgever (zorgaanbieder). Opdrachtgever kan te allen tijde een nieuwe VOG van de betreffende medewerker en/of bestuurder eisen: deze dient onverwijld overlegd te worden. Het volgende screeningsprofiel dient te worden aangevraagd: - Voor alle medewerkers met direct cliëntscontact geldt screeningsprofiel "Gezondheidszorg en welzijn van mens en dier". - Voor bestuurders geldt als volgt: een VOG rechtspersoon die niet ouder is dan 3 maanden bij eerste contractering met de regio. De VOG dient elke 3 jaar opnieuw te worden aangevraagd en te worden aangeleverd.
A15	**Signalerende functie** De zorgaanbieder heeft een actieve signalerende functie ten aanzien van de gezondheidssituatie, de leefomstandigheden en de sociale omgeving van de cliënt. Van de zorgaanbieder wordt verwacht dat alle in te zetten medewerkers in staat zijn deze signalerende taak, gericht op de keten van zorg en ondersteuning in het gehele verzorgingsgebied uit te voeren en hun signalering binnen hun organisatie neer te leggen.
A16	**Informatievoorziening en website** De zorgaanbieder beschikt over een website, waar hij tenminste op publiceert: - een actueel overzicht van de gecontracteerde producten en diensten aan cliënten; - de klachtenregeling incl. het klachtenjaarverslag; - wijze van omgaan met privacy (AVG); - wachtlijsten/wachttijden; - eventuele certificeringen; - telefoonnummer en/of andere contactgegevens van de organisatie, incl. tijden waarop de organisatie bereikbaar is. De cliënt ontvangt op zijn of haar verzoek, van de zorgaanbieder de voor hem/haar van belang zijnde informatie, mondeling en/of schriftelijk.
A17*	**Rechten van de cliënt en gedragscode** De hulp/ondersteuning wordt verstrekt met respect en in achtneming van de rechten van de cliënt: - De cliënt voelt zich op zijn/haar gemak op de plaats waar de hulp/ondersteuning wordt geboden; - De zorgaanbieder staat open voor wensen, aanwijzingen, vragen en kritiek van de cliënt; - Er zijn met de cliënt afspraken (schriftelijk/digitaal) gemaakt over gegevensuitwisseling die passen binnen het privacy statuut van de aanbieder. - De cliënt kan participeren in een cliëntenraad of een vergelijkbaar platform, conform onderstaande uitgangspunten: - voor aanbieders Wmo geldt dat in de gemeentelijke verordening is vastgelegd bij welke voorzieningen een regeling voor medezeggenschap is vereist (Wmo 2015 artikel 2.1.3 lid 2); - voor aanbieders Jeugdhulp geldt dat iedere jeugdhulpaanbieder en iedere gecertificeerde instelling een cliëntenraad instelt (Jeugdwet artikel 4.2.5 lid 1). Verder houden medewerkers zich aan de door de zorgaanbieder vastgestelde gedragscode welke schriftelijk is vastgelegd, waarbij aandacht wordt besteed aan de volgende thema's: - Correcte cliënt bejegening; - Servicegerichte en klantvriendelijke instelling;

	- Inlevingsvermogen en hulpvaardigheid; - Respecteren ziens-, geloofs- en zijnswijze van de cliënt; - Privacy, geheim te houden al hetgeen is toevertrouwd; - Integriteit van de medewerkers (als voorbeeld beleid op het aannemen van cadeaus c.q. schenkingen, etc.).
A18	**Vaste zorg/hulpverlener** De zorgaanbieder draagt ervoor zorg dat de aangeboden individuele ondersteuning door zo weinig mogelijk verschillende medewerkers wordt uitgevoerd. De zorgaanbieder streeft ernaar de cliënt een vaste medewerker toe te wijzen. De mogelijkheid dient te bestaan dat cliënt bij ontevredenheid een andere medewerker krijgt toegewezen, onverlet de keuze van cliënt om tot opzegging van de ondersteuningsovereenkomst met zorgaanbieder over te gaan en te kiezen voor een andere zorgaanbieder.
A19	**Passende vervanging bij afwezigheid zorg/hulpverlener** De zorgaanbieder draagt zorg voor passende vervanging bij afwezigheid (bijvoorbeeld door ziekte of in het geval van vakantie) van de vaste medewerker. Bij vervanging wordt rekening gehouden met de situatie van de cliënt, tenzij de cliënt zelf aangeeft geen gebruik te willen maken van vervangende dienstverlening.
A20	**Effectiviteit behandeling/outcome** De zorgaanbieder levert periodiek bij Regio Centraal Gelderland een rapportage aan met daarin outcome/output indicatoren: cliënttevredenheid, doelrealisatie, uitval/reden van beëindiging. Tevens levert de jeugdhulpaanbieder deze gegevens aan het CBS aan. Zie voor een uitwerking hiervan bijlage …. *(in te vullen zodra inhoud van gehele contractering gereed is).*
A21	**VIR** Zorgaanbieder maakt, indien van toepassing, gebruik van de verwijsindex risicojongeren (VIR) en onderneemt de benodigde acties. Dit geldt voor jongeren tot 23 jaar.
A22	**Administratieprotocol** Aanbieders werken conform het landelijke standaard administratieprotocol (Inspanningsgericht van het Ketenbureau I-sociaal domein), dat onderdeel is van de contractering. Dit protocol is nog in ontwikkeling en heft als invoeringsdatum 01-01-2020 of 01-04-2020. De daaraan gekoppelde afsprakenkaart maakt onderdeel uit van de contractering. Zie voor een uitwerking hiervan bijlage …. *(in te vullen zodra inhoud van gehele contractering gereed is).*
A23	**Cliëntgebonden uren** De aanbieder houdt zich aan de vastgelegde eisen ten aanzien van de cliëntgebonden uren. Zie voor een uitwerking hiervan bijlage …. *(in te vullen zodra inhoud van gehele contractering gereed is).*

B. Kwaliteitseisen Jeugd	
B1	**Doorgaande zorglijn/Toekomstplan** Jeugdzorgaanbieders dragen zorg voor een goede doorgaande zorglijn van 18- naar 18+, waarbij de jeugdige integrale ondersteuning op maat wordt geboden, waarbij zo min mogelijk belemmering wordt ondervonden door de overgang van 18- naar 18+. Zij starten, samen met de jeugdige, op 16 jarige leeftijd met het maken van een toekomstplan, gericht op meerdere leefgebieden. De regisseur vanuit het lokale (zorg)team wordt daar uitdrukkelijk bij betrokken. Netwerkondersteuning maakt nadrukkelijk onderdeel uit van het toekomstplan. De jeugdzorgaanbieder dient ervoor te zorgen dat de jeugdige geen hinder ondervindt als diegene van het ene naar het andere domein doorstroomt of wanneer de ondersteuningsvraag zich over meerdere domeinen uitstrekt. Het toekomstplan kan onderdeel zijn van het ondersteuningsplan (zie eis A1).
B2*	**Vakbekwaamheid** De (medewerkers van) jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen moeten verantwoorde hulp verlenen. Deze verplichting is uitgewerkt in de norm van de "Verantwoorde werktoedeling" zoals opgenomen in het Kwaliteitskader Jeugd. Professionals in de jeugdzorg of jeugd GGZ dienen aangesloten te zijn bij een organisatie die checkt of voldaan wordt aan de eisen van vooropleiding, nascholing en bijscholing. Als gemeenten kiezen we voor: Stichting Register Vaktherapeutische Beroepen (SRVB), Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ), Nederlandse Vereniging voor Relatie- en Gezinstherapie (NVRG), Vereniging voor Gedrags- en Cognitieve therapieën (VGCt), Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen (NVO), Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en het Register aangaande/vanuit de Wet op de Beroepen in de individuele Gezondheidszorg (BIG). Uitgangspunt is altijd dat een professional lid moet zijn van SKJ, BIG of SRVB en daarnaast kan de specialisatie worden aangetoond met registraties van beroepsverenigingen. Per opleidingsniveau gelden de volgende kwaliteitscriteria: Opleidingsniveau HBO: • Aantoonbaar HBO diploma in zorg & welzijn. • Registratie bij SKJ (bijvoorbeeld ambulant begeleiders) of registratie bij SRVB (vaktherapeuten, die niet meer bij SKJ kunnen registreren). Opleidingsniveau HBO+: • Aantoonbaar HBO diploma in zorg & welzijn. • Aangevuld met een aantoonbaar diploma van een POST HBO opleiding. Hier kan bijvoorbeeld onder vallen: o Erkend gedragstherapeutisch werker (met registratie bij VGCT) o Erkend systeemtherapeutisch werker (met registratie bij STW, NVRG) • Registratie bij SKJ (bijvoorbeeld ambulant begeleiders) of registratie bij SRVB (vaktherapeuten, die niet meer bij SKJ kunnen registreren). Opleidingsniveau WO: • Aantoonbaar WO-diploma Orthopedagogiek of Psychologie o Erkend, dus geregistreerd orthopedagoog (NVO) • Erkend, dus geregistreerd kinder- en jeugdpsycholoog (NIP)Registratie bij SKJ

	Opleidingsniveau WO+:
	• Aantoonbaar diploma Master WO in zorg en welzijn, bijvoorbeeld Orthopedagogiek of Psychologie (Post doc 2 tot 4 jaar).
	• Aangevuld met een diploma van een postdoctorale opleiding, die leidt tot:
	  ○ Erkend, dus geregistreerd gedragstherapeut (VGCT registratie)
	  ○ Erkend, dus geregistreerd systeemtherapeut (NVRG registratie)
	  ○ Erkend, dus geregistreerd orthopedagoog generalist (NVO, registratie Orthopedagoog Generalist)
	  ○ Erkend, dus geregistreerd GZ-psycholoog (BIG registratie)
	  ○ Erkend, dus geregistreerd psychotherapeut (BIG registratie)
	• Registratie bij SKJ
	
	Opleidingsniveau WO++:
	• Boven op de postdoc-opleiding genoemd onder WO+ (diploma Master WO) is een specialistische opleiding tot psychotherapeut (met aanvullende GZ of KP-opleiding) of klinisch (neuro) psycholoog noodzakelijk (Post doc 4 jaar of meer).
	• Aangevuld met een diploma van een postdoctorale opleiding, die leidt tot:
	  ○ Erkend, dus geregistreerd GZ-psycholoog (BIG registratie)
	  ○ Erkend, dus geregistreerd klinisch psycholoog (BIG registratie)
	
	Opleidingsniveau AMS
	• Aantoonbaar diploma afronding specialisatie psychiatrie.
	• Erkend, dus geregistreerd psychiater (BIG register).
	
	Zorgaanbieders die niet geregistreerd zijn of dat hoeven te zijn, mogen alleen maar producten inzetten die voldoen aan de daarvoor beschreven indicatoren in het schema “Verantwoorde werktoedeling”. *(Zie bijlage 2 van dit document).*

** Onder andere deze eisen worden getoetst na voorlopige gunning.*
Voor een geheel overzicht welke eisen (minimaal) worden getoetst (gedurende het gehele proces van contractering), behalve de eisen zoals genoemd in dit kwaliteitskader, zie bijlage xxx (in te vullen zodra gehele inhoud van de contractering definitief is).

Uitgangspuntennotitie PGB Arnhem 2017

Concept: oktober 2016

1 Inleiding 2

2 Waarom kiezen mensen voor een PGB? 2

3 Wettelijk kader 3

4 Uitgangspunten Arnhems PGB-beleid 3

5 PGB-tarief en eigen bijdrage 6
5.1 Eigen bijdrage 6

6 Kwaliteit en verantwoording 7
6.1 Kwaliteitseisen 7
6.2 Verantwoording 7
6.3 Tegengaan oneigenlijk gebruik en fraude 7

7 Communicatie 8

Bijlage 1: Toelichting op ondersteuningsvormen waarbij geen PGB mogelijk is 9
Bijlage 2: Beoordelingsvragen informele zorg en PGB 10

1 Inleiding

De gemeente verstrekt momenteel persoonsgebonden budgetten (PGB) aan inwoners die gebruik maken van de Wmo, namelijk voor huishoudelijke hulp, vervoersvoorzieningen en hulpmiddelen. Per 2015 zijn daar de taken: AWBZ begeleiding, Beschermd wonen en Jeugd bijgekomen. Bij deze nieuwe taken kunnen inwoners onder voorwaarden kiezen voor een PGB.
Het PGB bestaat uit een geldbedrag waarmee mensen die in aanmerking komen voor zorg of ondersteuning, zelf de benodigde hulp kunnen inkopen. Het is bedoeld als alternatief voor een individuele (maatwerk) voorziening in natura. Een voorziening in natura is ondersteuning die rechtstreeks door een zorginstelling wordt geleverd, welke de gemeente gecontracteerd heeft. Dit wordt ook wel Zorg in natura of ZIN genoemd.
Het kabinet heeft in de Jeugdwet en de Wmo opgenomen dat het persoonsgebonden budget (PGB) vanaf 2015 beschikbaar blijft voor inwoners. In deze uitgangspuntennotitie is het PGB-beleid verder uitgewerkt. U leest de belangrijkste keuzes die de medewerkers/coaches van het wijkteam maken bij het verlenen van een PGB . Ook informeren wij u over de regels waar de budgethouders rekening mee moeten houden. In de bijlagen zijn deze keuzes vertaald naar nieuwe gemeentelijke uitvoeringsregels en de uurtarieven waarmee de ondersteuning voor een PGB-dienst kan worden gecontracteerd.

2 Waarom kiezen mensen voor een PGB?

De belangrijkste redenen waarom mensen die zorg nodig hebben kiezen voor een PGB zijn volgens Per Saldo[1]:

- zelf de regie over het leven hebben;
- zelf kiezen welk werk of studie ze doen,;
- zelf kiezen hoe ze hun gezinsleven inrichten, hoe ze omgaan met vrienden etc.

Het PGB helpt de mensen die zorg nodig hebben om zelf een zorgverlener te vinden waarmee er een ‘klik’ is en die past bij hun geloofsovertuiging, levensbeschouwing of culturele achtergrond. Een PGB is voor veel mensen geen doel op zich maar een middel om de zorg te krijgen die past bij hun levensstijl en ritme.

Belangrijke argumenten om te kiezen voor een PGB en die te maken hebben met eigen regie, zijn:

1. De zekerheid van een vaste hulpverlener die zich voor langere tijd aan het individu/gezin verbindt.
2. De inwoner heeft zorg nodig die vooraf slecht in te plannen is.
3. De inwoner heeft zorg nodig op verschillende tijden op de dag.
4. De inwoner heeft zorg nodig op veel korte momenten op de dag.
5. Er is zorg nodig op ongebruikelijke tijden (bv. tussen 23.00 uur en 7.00 uur).
6. Er is 24-uurszorg nodig.
7. Er is zorg nodig op verschillende locaties.
8. De mogelijkheid om een zorgverlener te kiezen die past bij voorkeuren van het individu/gezin.

De keuze voor het PGB kan ook een negatieve keuze zijn. Dit is het geval wanneer de zorgvrager eigenlijk liever zorg in natura wil, maar reguliere zorginstellingen deze zorg niet (kunnen) leveren of de gemeente dit (nog) niet heeft gecontracteerd.

[1] Per Saldo is een belangenvereniging voor mensen met een persoonsgebonden budget

3 Wettelijk kader

De Jeugdwet en de Wmo2015 beogen met het PGB voldoende keuzevrijheid te waarborgen. In de wetten staat hierover: 'als een inwoner (danwel zijn ouders in geval van een jeugdige) dit wenst, verstrekt het college een PGB die hem in staat stelt ondersteuning behorend tot de individuele voorziening (Jeugd) danwel maatwerkvoorziening (Wmo) van derden te betrekken.

Voorwaarden conform de Jeugdwet en Wmo2015 voor de verstrekking van een PGB zijn:

- Een inwoner (danwel zijn ouders) moet, naar het oordeel van het college, op eigen kracht voldoende in staat zijn tot een redelijke waardering van zijn belangen. Hij/zij moet met hulp uit zijn sociale netwerk of van een wettelijk vertegenwoordiger in staat zijn de aan een PGB verbonden taken op verantwoorde wijze uit te voeren.
- Een inwoner (danwel zijn ouders) stelt dat hij de maatwerkvoorziening als PGB geleverd wenst te krijgen (Wmo 2015). Of dat de voorziening die een gecontracteerde aanbieder levert niet passend is (Jeugdwet).
- Naar het oordeel van het college is gewaarborgd dat de ondersteuning van goede kwaliteit is en bijdraagt aan het beoogde resultaat.

Daarnaast staat in de wetten over de volgende onderwerpen genoemd:

- *Informele hulp:* De gemeente kan bepalen onder welke voorwaarden (wat betreft het tarief) de persoon die een PGB krijgt ondersteuning kan betrekken van een persoon die behoort tot zijn sociaal netwerk (informele hulp).
- *Doelmatigheid:* Een PGB kan worden geweigerd voor zover de kosten van het betrekken van de ondersteuning via een PGB hoger zijn dan de kosten van de individuele voorziening/ maatwerkvoorziening in natura. Een inwoner kan in dat geval eventueel zelf meerkosten betalen.
- *Geen PGB*: In de Jeugdwet is opgenomen dat geen PGB verstrekt hoeft te worden als het gaat om een minderjarige die een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering heeft gekregen. Ook hoeft geen PGB verstrekt te worden indien een jeugdige is opgenomen in een gesloten accommodatie. Verder is het vergoeden van Bemiddeling uit het PGB niet toegestaan.
- *Kwaliteit:* In beide wetten staat aan welke kwaliteitseisen de ondersteuning moet voldoen (o.a. veilig, doeltreffend en cliëntgericht).
- *Eigen bijdrage:* Indien er sprake is van een op te leggen eigen bijdrage (ter overweging aan de gemeente) dan int het CAK dit bedrag. Op deze wijze is de anticumulatie geregeld. Hiermee betaalt een inwoner voor alle individuele (maatwerk) voorzieningen samen nooit meer dan haalbaar is op grond van zijn inkomen.
- *Trekkingsrecht SVB*: Per 1 januari 2015 is het landelijke trekkingsrecht ingevoerd. Hierbij krijgen PGB-houders geen geld meer op de rekening maar beheert de SVB het geld. Burgers geven aan wie hen welke ondersteuning verleent middels zorgovereenkomsten. Nadat de ondersteuning is geleverd gaat de SVB over tot uitbetaling aan de hulpverlener (tot een maximum van het PGB-bedrag). De SVB toetst ook de zorgovereenkomsten die PGB-houders afsluiten op arbeidsrechtelijke aspecten.

4 Uitgangspunten Arnhems PGB-beleid

Het landelijk beleid biedt de ruimte voor individuele gemeenten om hier nadere invulling aan te geven. Deze paragraaf geeft de belangrijkste beleidsuitgangspunten voor de (centrum)gemeente Arnhem weer. Deze uitgangspunten gelden voor zowel de Jeugdhulp als voor de Wmo 2015. Wanneer er verschillen bestaan, vanwege ofwel de wetgeving ofwel vanwege uitvoeringspraktijk staat dit steeds expliciet benoemd.

1. De zelfredzaamheid van de inwoner staat altijd centraal. Deze leidt tot het stellen van doelen en het bepalen van een aanpak in het Mijn Plan / Ons Plan. Van daaruit beoordeelt en beslist de medewerker/coach van het wijkteam of een individuele of maatwerkvoorziening noodzakelijk is. En tenslotte wordt bepaald welke (leverings-) vorm het beste bijdraagt aan de gestelde doelen: de Zorg in Natura (ZIN) of het Persoonsgebonden Budget (PGB). De ZIN of het PGB worden dus altijd gekoppeld aan de afgesproken doelen in Mijn Plan / Ons Plan.
   Als een inwoner overweegt om met een PGB zorg in te kopen bij een gecontracteerde ZIN aanbieder, dan worden de overwegingen van de inwoner besproken.

2. Het PGB is in beginsel beschikbaar voor alle Arnhemmers die in aanmerking komen voor ondersteuning op grond van de Jeugdwet en/of Wmo 2015. Wel is het van belang dat Arnhemmers die een PGB willen een bewuste keuze maken en weten welke verantwoordelijkheden daarmee samenhangen. We noemen dit daarom een 'Ja, mits' beleid. Voor wat betreft het laatste gaat het niet alleen om het beheren van het budget maar ook om het aansturen van de hulp (regievoeren). Ook moet de geleverde zorg van voldoende kwaliteit zijn. De medewerker/coach van het wijkteam toetst of aan de voorwaarden is voldaan.

3. In het geval de inwoner zelf niet beschikt over de benodigde vaardigheden om de regie te voeren over het PGB, kan in een aantal situaties toch een PGB worden verstrekt. Zo kan bijvoorbeeld iemand uit het netwerk of een wettelijk vertegenwoordiger de regierol op zich nemen.
   Ook als de inwoner door iemand anders voor hem de regie wil laten voeren over het PGB, dan beoordeelt de medewerker/coach van het wijkteam op basis van de individuele situatie of een PGB toegekend kan worden. Waarbij vergelijkbare afwegingscriteria gelden als bij beoordeling van een inwoner. Een belangrijk punt ter overweging daarbij is dat geen sprake mag zijn van een onwenselijke vermenging van rollen. Slechts in bepaalde uitzonderingssituaties (blijkend uit het zorg- en budgetplan dat voorligt) is het toegestaan dat het aansturen van de hulp en het uitvoeren van de ondersteuning in één hand ligt.

   Specifiek aandachtspunt hierbij is de rol van een bewindvoerder. Bewindvoerders zijn wettelijk vertegenwoordigers die kunnen ondersteunen bij met name de financiële en administratieve kant van het PGB. In de praktijk blijkt dat er regelmatig situaties voorkomen waarbij inwoners zelf onvoldoende in staat zijn om regie te voeren over het PGB (zorginhoudelijk en financieel) en dat daarom een bewindvoerder wordt ingezet. De bewindvoerder vervult veelal geen regierol op de inhoud en invulling van de zorg. Daarom kiest de gemeente Arnhem ervoor om een bewindvoerder alleen toe te staan als deze zelf betrokken kan en wil zijn bij de regie op de zorginhoud (in afstemming met de inwoner). Of wanneer er naast een bewindvoerder een andere regievoerder op de zorginhoud is (inwoner zelf of iemand uit zijn netwerk). Onder regie op de zorginhoud door een bewindvoerder verstaan we:
   - Op de hoogte van de zorgbehoefte van de inwoner zoals ook vastgelegd in MijnPlan / OnsPlan;
   - Betrokken bij de inhoudelijke afspraken met zorgverleners over de inhoud van en momenten van ondersteuning;
   - Betrokken bij de evaluatie van de geboden ondersteuning door de aanbieder en inwoner.

   Wanneer hieraan niet wordt voldaan en de bewindvoerder ‘slechtst’ de financiële en administratieve kant uitvoert is dit een grond om het verzoek tot een PGB af te wijzen.

4. Conform de Jeugdwet zijn een aantal onderdelen uitgesloten van het PGB:
   - Jeugdbescherming en Jeugdreclassering
   - Gesloten Jeugdzorg
   - Crisishulp en Spoedeisende Zorg
   - Pleegzorg

- Voor Jeugd: Wonen met behandeling GGZ en de Zorgzwaartepakketten (Licht) Verstandelijk Gehandicapten 4 en 5
- Voortgezette Diagnostiek

Zie bijlage 1 voor een toelichting.

5. Daarnaast is er in het kader van doelmatigheid geen PGB mogelijk voor collectief vervoer ook wel sociaal vervoer (zorgtaxi of Stadsregiotaxi). Zie bijlage 1 voor een toelichting.

6. Coördinatie kan ook niet worden ingekocht met een PGB. Dit komt omdat we van PGB-houders verwachten dat zij zelf voldoende regie kunnen voeren. Waardoor het inkopen van coördinatie niet passend is. Zie bijlage 1 voor een nadere toelichting.

7. Het is mogelijk om met een PGB zorg in te kopen bij een persoon uit het sociale netwerk. Dit noemen we informele ondersteuning. Dit is het geval wanneer de ondersteuning van het sociaal netwerk buiten datgene valt van wat redelijkerwijs van dit netwerk verwacht mag worden. Overbelasting dient daarbij voorkomen te worden. Wijkteams toetsen hierop. Ook moet de ondersteuning van voldoende kwaliteit zijn (net zoals dat geldt voor de Zorg in natura).

   Daarnaast kan een PGB ingezet worden voor andere niet-professionele zorgverleners, die niet direct uit het sociale netwerk komen. Deze zaken passen bij de gemeentelijke koers die is uitgezet. Bij deze koers wordt juist een groter beroep gedaan op de eigen kracht en de zelfredzaamheid van inwoners en hun sociale netwerk. Ondersteuning bieden op maat waar nodig sluit aan bij deze koers. Voor informele ondersteuning en niet-professionele hulp zal een ander - lager - PGB tarief worden vastgesteld dan voor professionele hulp. Bij het vaststellen hiervan in relatie tot PGB kunnen de vragen in bijlage 2 als handvat dienen.

8. Het is toegestaan dat meerdere budgethouders samen ondersteuning inkopen met het PGB. Dit gebeurt bijvoorbeeld in gezamenlijke woonprojecten of andere vormen van collectieve zorgverlening. Het zorgdoel, de aanvraag, afhandeling en verantwoording blijft wel individueel.

5 PGB-tarief en eigen bijdrage

In de bijlage zijn de PGB-tarieven 2017 opgenomen (bij de Nadere regels voorzieningen maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2017). Hieraan ten grondslag liggen de volgende keuzes:

- We proberen het aantal tarieven te beperken.
- Wanneer de budgethouder kiest voor een duurdere voorziening dan betaalt de budgethouder de meerkosten zelf.
- Er bestaan verschillen in de tarieven voor formele en informele zorg.

5.1 Eigen bijdrage

Wanneer een inwoner via de Wmo een maatwerkvoorziening krijgt, moet hij of zij daarover een eigen bijdrage betalen. Dat geldt zowel voor de Zorg in natura als voor een PGB. De eigen bijdragen worden berekend op basis van het verzamelinkomen en vermogen van 2 jaar geleden (=peiljaar). Het CAK berekent en int de eigen bijdragen. De budgethouder ontvangt dus een PGB via het trekkingsrecht om ondersteuning in te kopen en betaalt daarnaast een eigen bijdrage. Het CAK hanteert bij de berekening een anti-cumulatiebeding. Dat betekent dat wanneer inwoners ondersteuning ontvangen vanuit meerdere wetten (bijvoorbeeld vanuit zowel de Wmo als de Wlz), er geen opeenstapeling van eigen bijdragen plaats mag vinden. Personen met een minimuminkomen tot 120% van de bijstandsnorm kunnen een collectieve ziektekostenverzekering bij Menzis afsluiten via de gemeente. Via die verzekering kunnen zij een gedeelte van de aan het CAK betaalde eigen bijdrage declareren.

6 Kwaliteit en verantwoording

6.1 Kwaliteitseisen

Een PGB-houder is zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van de zorg die hij inkoopt. Immers, niet de gemeente, maar de PGB-houder zelf kiest de aanbieder en maakt de afspraken. De PGB-houder zelf is hiermee opdrachtgever of werkgever voor de door hem ingehuurde ondersteuning.
De gemeente moet formeel toetsen of de kwaliteit voldoende geborgd is en beoordelen of de ingekochte hulp veilig, doeltreffend en cliëntgericht is. De gemeente zal hierbij meewegen of de diensten, hulpmiddelen en andere maatregelen in redelijkheid geschikt zijn voor het doel waarvoor het PGB wordt verstrekt.
Deze eisen worden vooraf aan de inwoner kenbaar gemaakt en vastgelegd in Mijn Plan / Ons Plan.
Specifiek voor beschermd wonen geldt dat hier kritisch wordt bekeken op welke wijze ongeplande zorg wordt georganiseerd.

Wanneer de ingekochte hulp niet voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen kan het college besluiten geen PGB te verstrekken of het PGB te beëindigen en eventueel terug te vorderen.
De kwaliteit en effectiviteit van de ondersteuning zal gemonitord worden. Denk hierbij aan periodieke gesprekken met inwoners die gebruik maken van een PGB, steekproefsgewijze controles en het reageren op signalen van de SVB of anderen binnen of buiten de gemeente. De controle op de kwaliteit van de hulp en ondersteuning blijft primair liggen bij de budgethouder.

6.2 Verantwoording

Met de invoering van het trekkingsrecht vindt de verantwoording van PGB's vooraf plaats. Elke PGB-houder moet vooraf een zorgovereenkomst aanleveren bij de Sociale Verzekeringsbank. Daarin staat beschreven bij wie of bij welke zorgaanbieder hij de ondersteuning wil inzetten, de gegevens van die persoon of instelling, om wat voor soort ondersteuning het dan gaat en om wat voor bedrag. Alleen nadat de SVB en gemeente deze zorgovereenkomst hebben ontvangen, kan zij de hulpverlener betalen. De SVB toetst deze overeenkomsten arbeidsrechtelijk. De gemeente voert een zorginhoudelijke toets uit op basis van de afspraken in Mijn Plan / Ons Plan.

6.3 Tegengaan oneigenlijk gebruik en fraude

Wij willen op de volgende wijze het oneigenlijk gebruik en misbruik tegengaan:

- Het college streeft er naar om terugvordering achteraf te voorkomen. De gemeente zal daarom alle zorgovereenkomsten toetsen die budgethouders sluiten, voordat betalingen aan deze hulpverleners plaatsvinden.
- Nieuwe inwoners die gebruik maken van ondersteuning (of vertegenwoordigers) kiezen bewust voor een PGB en kennen hun verantwoordelijkheden en kunnen met deze verantwoordelijkheid omgaan. De coaches van het wijkteam informeren inwoners goed tijdens het Keukentafelgesprek of in de onderzoeksfase over zowel de rechten als de plichten van een PGB;
- Periodieke check op inzet van het PGB: minimaal één keer per jaar bespreekt het wijkteam met de PGB-houder of de inzet van het PGB-budget heeft bijgedragen aan de afgesproken doelen in Mijn Plan / Ons Plan en de actuele situatie van de inwoner of het gezin. Dit gesprek kan aanleiding geven tot het bijstellen van het PGB-budget.
- Helder communiceren over welke kosten wel en niet voor PGB-vergoeding in aanmerking komen.

7 Communicatie

De algemene communicatie van de gemeente Arnhem over persoonsgebonden budgetten verloopt via de website www.zodoenwehetinarnhem.nl . Inwoners kunnen ook contact opnemen met het KCC, tel. 088-2260000. Praktische informatie over de werkwijze van de sociale verzekeringsbank is te vinden via www.svb.nl. Informatie over de eigen bijdrage en inning daarvan is te vinden op www.hetcak.nl.

Bijlage 1: Toelichting op ondersteuningsvormen waarbij geen PGB mogelijk is

- **Jeugdbescherming, Jeugdreclassering en Gesloten Jeugdzorg**
  Wettelijk is geregeld dat Jeugdbescherming en jeugdreclassering niet in aanmerking komen voor een PGB. Gesloten Jeugdzorg wordt ook uitgesloten, omdat de kwaliteit van deze zorg uiterst belangrijk is en alleen uitgevoerd kan worden door gecertificeerde instellingen.
- **Crisishulp/ crisisopvang/ spoedeisende zorg**
  Wanneer in geval van crisis direct hulp moet worden ingezet, is er geen tijd om een plan op te stellen, de hoogte van het PGB te bepalen en een zorgovereenkomst te sluiten met een hulpverlener/organisatie. Bovendien moet deze hulp voldoen aan kwaliteitseisen. Voor crisishulp is het om deze redenen niet mogelijk een PGB te ontvangen.
- **Pleegzorg**
  De opvang van een kind door een pleegouder, is uitgesloten van het PGB. Voor deze zorg kan namelijk een pleegzorgvergoeding worden ontvangen. Dit is een onkostenvergoeding dat niet als inkomen wordt gezien en verschilt daarmee van het PGB. Via de organisatie pleegzorg is kwaliteit en begeleiding van het pleeggezin geborgd. Voor de zorg die een kind extra nodig heeft, kan een (pleegzorg)ouder wel een PGB ontvangen.
- **Wat betreft Jeugd: Wonen met behandeling GGZ en de Zorgzwaartepakketten (Licht) Verstandelijk Gehandicapten 4 en 5**
  Vanaf 2011 is het niet meer mogelijk om voor het eerst een PGB te ontvangen voor alle ZZP's-GGZ met behandeling (de GGZ-B pakketten) en de zzp's LVG4 en 5 en zzp SGLVG. Deze ZZP’s zijn daarom niet opgenomen in de tabellen.
- **Voortgezette diagnostiek**
  Voortgezette diagnostiek is onderdeel van de onderzoeksfase. Aan de hand van diagnostiek wordt een ondersteuningsplan opgesteld en bepaald welke voorzieningen moeten worden ingezet. Diagnostiek moet voldoen aan specifieke kwaliteitseisen. Het ligt daarom niet voor de hand om voor deze zorgvorm een PGB te verstrekken.
- **Collectief vervoer (sociaal vervoer)**
  Wanneer collectief vervoer niet door inwoner of netwerk gerealiseerd kan worden, gaat de coach samen met de inwoner op zoek naar een passende oplossing.
- **Coördinatie (regie voeren)**
  Een budgethouder komt in principe alleen in aanmerking voor een PGB als hij zelf (of een vertegenwoordiger) op verantwoorde wijze regie kan voeren. Een budgethouder kan daarom niet met het PGB de coördinatie-taak inkopen, deze rol vervult de budgethouder immers zelf of is belegd bij een vertegenwoordiger.

Bijlage 2: Beoordelingsvragen informele ondersteuning en niet professionele hulp in het PGB

Bij de beoordeling van de mogelijkheid tot betaling van een informele of niet-professionele zorgverlener voor zijn diensten, zal het volgende tijdens de onderzoeksfase worden meegewogen:

- Als eerste moet de budgethouder zijn keuze motiveren om een informele of niet professionele zorgverlener met het PGB in te schakelen.
- De informele of niet professionele zorgverlener mag daarbij op geen enkele wijze druk op de budgethouder hebben uitgeoefend bij zijn besluit om de informele of niet professionele zorgverlener te betalen voor zijn diensten.
- Is de informele of niet professionele zorgverlener in staat om de gevraagde hulp te bieden (mag niet te zwaar zijn)?
- Is de kwaliteit van de geboden hulp voldoende geborgd?
- Is er sprake van verlies aan inkomsten? Dit is het geval wanneer de informele zorgverlener behoort tot de beroepsbevolking en door de geboden hulp minder kan deelnemen aan de arbeidsmarkt. Er is geen sprake van inkomstenverlies wanneer de informele zorgverlener een uitkering ontvangt.

Voorbeeld Tool voor wijkcoaches

(NB; dit zijn geen richtlijnen, worden niet vastgesteld door College)

In dit overzicht wordt een eerste aanzet gegeven als handvat voor de wijkcoaches/Sociale Wijkteams Arnhem. Daar waar de Beleidsregels en Richtlijnen ingaan op het wettelijke kader (het WAT), is dit een verdere uitwerking en invulling (het HOE). Per onderwerp wordt aangegeven of deze vorm van Jeugdzorg wel of niet onder de Jeugdwet valt en wordt een toelichting gegeven.

Met name voor de de vormen Begeleiding en Behandeling op scholen van de jeugdige is er een grijs gebied, dat zowel onder de verantwoordelijkheid van de school valt als onder de Jeugdwet. De wettelijke verdeling is het uitgangspunt. Er ligt een maatschappelijke opdracht om aanvullend op elkaar te zijn waar nodig. Er wordt samen met het onderwijs gewerkt aan aanvullende richtlijnen voor inzet van passende jeugdhulp binnen het onderwijs. Er vindt nog afstemming met de partijen binnen het onderwijs plaats over het maximum aantal uren Jeugdhulp. Eveneens wordt verkend of er bij onduidelijke situaties (situaties waarin zowel sprake is van onderwijsdoelen als van jeugdhulpdoelen) mogelijk kosten voor inzet voor passende begeleiding kunnen worden gedeeld tussen onderwijs en gemeente.

Onderwerp	**WEL Jeugdwet**	**GEEN Jeugdwet**	**GRIJS gebied**	**Toelichting en Richtlijn**
ADHD	X			• Diagnose en behandeling jeugdpsychiater of kinderarts (zie Richtlijn Behandeling Jeugd). • Onderwijs is verantwoordelijk voor de begeleiding of ondersteuning die gericht is op het goed kunnen volgen van onderwijs.
BSO plus	X 'de plus'	X 'naschoolse opvang'		De ouders betalen de naschoolse opvang (vanuit de wet kinderopvang) en de gemeente bekostigt de extra ondersteuningsbehoefte (vanuit de Jeugdwet): de 'plus'. Deze 'plus' wordt afgegeven aan de hand van het aantal uren per dag de jeugdige gebruik maakt van de naschoolse opvang. Onder BSO+ kan zowel begeleiding als lichtere vormen van behandeling geleverd worden. (zie Richtlijn Behandeling).
Dyslexie	X			• Diagnose en behandeling EED (zie Richtlijn Behandeling Jeugd). • Vanuit onderwijs en aanbieders wordt gewerkt met het Landelijk protocol Dyslexie (NKD). Een Jeugdige moet op drie

				verschillende toetsmomenten 3 keer E scoren. • Vergoeding vanuit de Jeugdwet geldt alleen voor jeugdige in de basisschoolleeftijd. Zit de jeugdige op het Voortgezet Onderwijs, dan zijn de ouders verplicht om de zorg zelf te betalen. • De diagnosefase bestaat uit maximaal 12 uur. De duur van de indicatie is maximaal 5 maanden. • De behandelfase bestaat uit maximaal 60 uur. De duur van de indicatie is maximaal 18 maanden. • Uitgangspunt is dat geen verleningen worden verleend. Alleen in zéér uitzonderlijke gevallen kan verlening van de diagnose en behandeling plaatsvinden. De aanbieder motiveert/onderbouwt het verzoek tot verlening door middel van een aangeleverd plan van aanpak.
Dyscalculie		X		• Dyscalculieonderzoeken en -behandelingen worden op eigen initiatief en eigen kosten uitgevoerd. De gemeente betaalt hier niet mee.
Intelligentietest	X	X		• Als het onderzoek een onderdeel is van diagnostisch proces in het kader van Jeugdhulp, dan is de gemeente verantwoordelijk. Er moet dan meer aan de hand zijn dan een verdenking van alleen hoogbegaafdheid. • Als het onderzoek gericht is op het leerproces, dan valt het onder de zorgplicht van scholen. Bijvoorbeeld een verwijzing naar het Speciaal (basis) onderwijs. • Als het onderzoek geen onderdeel is van diagnostisch proces in het kader van Jeugdhulp en niet gericht is op het leerproces, dan wordt het onderzoek op eigen initiatief en eigen kosten uitgevoerd.
Huiswerkbegeleiding		X		• Scholen moeten zorgen voor extra ondersteuning voor kinderen met

				leer- gerelateerde ondersteuningsbehoefte en moeilijkheden op school. In het algemeen geldt dat scholen moeten zorgen voor begeleiding bij leerproblemen van de leerling.
Hulp bij Leerproblemen			X	• Begeleiding op school(gericht op zelfstandigheid, zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie). Als deze begeleiding gericht is op het volgen van onderwijs ligt dit bij de school. In overleg met het Zorgteam van de school en de wijkcoach kan gezamenlijke gekeken worden welke begeleiding het beste aansluit bij de behoefte van de jeugdige. De taak van school is om de problemen te signaleren en de ouders adviseren om contact op te nemen met de SWT. Het SWT bepaalt welke zorg het beste ingezet kan worden.
Medicatie begeleiding				• Zie Richtlijn Behandeling, onderdeel Consultatie.
Ontmoeten		X		• Het ontmoeten van anderen kan een onderdeel zijn van het doel waarvoor begeleiding wordt ingezet, maar is nooit het hoofddoel.
Persoonlijke Verzorging	X			• Persoonlijke verzorging in 'woord' valt onder de Jeugdwet. Hier valt onder: in en uit bed komen, wassen, aan en uitkleden, toiletgang, ondersteuning bij uitscheiding, eten en drinken, zich verplaatsen in zit- en lighouding, medicatie, aanbrengen en verwijderen van prothese, aanleren en begeleiden van PV-activiteiten. • Verpleging op school is een verantwoordelijkheid voor de zorgverzekeraars op grond van de Zvw. Ook intensieve kindzorg (IKZ) wordt geboden vanuit de Zvw. • Als er een indicatie Wlz afgegeven wordt, biedt het zorgprofiel ruimte

				om alle benodigde zorg in de week te organiseren en te bekostigen (inclusief eventuele zorg in schooluren).
Vervoer naar groepsbegeleiding	X			• Er wordt altijd eerst gekeken naar vervoersmogelijkheden die voorliggend zijn aan het maatwerkvervoer. De lokale toegang onderzoekt of de inwoner zelfstandig, met behulp van het netwerk of met behulp van een voorliggende voorziening zich naar de groepsbegeleidingslocatie kan verplaatsen. • Zie Richtlijn Vervoer. Indien het wijkteam/wijkcoach van mening is dat inzet van maatwerkvervoer noodzakelijk is en als dit vervoer via Aanvullend Vervoer Arnhem Nijmegen (Avan) is geregeld, gelden de volgende afspraken: • Het vervoer wordt, indien mogelijk, gecombineerd met leerlingenvervoer. • Na toelating worden er aan de aanbieder een aantal werkafspraken verstrekt inzake vervoer. Hierbij kan o.a. gedacht worden aan hoe, waar en wanneer verhuizingen van groepsbegeleidingslocaties of gewijzigde openingstijden en locaties in vakantieperiodes doorgegeven moeten worden.
Weerbaarheid		X		• Weerbaarheidstraining valt niet onder de vergoeding van de Jeugdwet. Weerbaarheidstraining wordt op eigen initiatief en eigen kosten uitgevoerd. Alleen op nadrukkelijk verzoek vanuit het onderwijs kan op basis van de hardheidsclausule hier van worden afgeweken. • Indien een jeugdige door een beperking (bijvoorbeeld autisme/LVG/ADHD) niet mee kan komen met de reguliere weerbaarheidstraining dan valt dit

				onder de vergoeding van de Jeugdwet. Voorwaarde hiervan is dat een diagnose aanwezig moet zijn.

Aan de gemeenteraad

Datum : 28 april 2020
Zaaknummer : 466391
Contactpersoon : Roland Kluskens
Telefoonnummer : 026 3774663

Onderwerp: Bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak Naar Werk

Geachte voorzitter en leden,

Sinds 2015 is de gemeente op grond van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, de Jeugdwet en de Participatiewet verantwoordelijk voor bijna alle maatschappelijke ondersteuning aan haar inwoners. De afgelopen jaren is intensief gewerkt aan het invoeren van de door het Rijk ingezette (en nog verder door te zetten) decentralisaties binnen het sociaal domein. Wij gebruiken de decentralisaties om de situatie van onze inwoners ook in sociaal opzicht te verbeteren, dit door de juiste ondersteuning te leveren om mee te kunnen in de samenleving.

Van bestuursrapportages naar monitoring
Om u als raad te ondersteunen in uw kaderstellende en controlerende rol, is het belangrijk dat u deze bewegingen kunt volgen. Daartoe hebben wij voor de programma's Zorg Dichterbij en Doorbraak Naar Werk bijgevoegde bestuursrapportages opgesteld.
Zoals wij u hebben toegezegd zijn beide rapportages een volgende stap op 'beter weten wat werkt en leren monitoren op impact'. In lijn met het verbeterproces dat we doorlopen bij het opstellen van de bestuursrapportages, zijn het geactualiseerde en verbeterde versies van de rapportages die wij eind vorig jaar presenteerden.
We werken stapsgewijs aan een monitor die ons in staat stelt om te sturen op (maatschappelijke) impact in plaats van sturen op input. Een monitor die ons leert waar we staan, die ons inzicht geeft in wat werkt en wat niet, die duidelijk maakt wat het effect is van onze inspanningen en die laat zien welke resultaten we bereiken. Het vergezicht is een monitor voor het hele sociale domein.
Zover is het nog niet. De monitoring van beide programma's is nog sterk in ontwikkeling. Het ontwikkelpad en het ontwikkeltempo van de monitor van beide programma's verschilt. Wat de rapportages wel bieden leest u hieronder.

Over deze bestuursrapportages
De eerste bestuursrapportages van de programma's Zorg Dichterbij en Doorbraak Naar Werk 2020 zijn een feit. Zoals afgesproken ontvangt u dit jaar 3 keer bestuursrapportages.

De rapportage Zorg Dichterbij geeft u inzicht in:

- de ontwikkeling van zorg in het kader van WMO, Beschermd Wonen en Jeugdzorg;
- de ontwikkeling van de zorgverlening;
- de ontwikkeling van de financiën;
- de monitoring van de transformatie van zorg in het algemeen en de effecten van de maatregelen zoals die in de MJPB 2019-2022 zijn opgenomen in het bijzonder.

De rapportage Doorbraak Naar Werk geeft u inzicht in:

- de ontwikkeling van de Arnhemse bijstandspopulatie, onze prestaties op het gebied van instroom en uitstroom en dat afgezet tegen de prestaties van gemeenten van een vergelijkbare grootte;
- de ontwikkeling van de doorstroom en de prestaties van belangrijke uitvoeringspartners zoals Centrum voor Activerend Werk, Arbeidsontwikkelbedrijf Scalabor en Werkgeversservicepunt;
- de bestandskenmerken op gebieds- en wijkniveau, het instroom- en uitstroompercentage naar leeftijd en wijk, het bestand naar leefvorm, leeftijd en uitkeringsduur per gebied, het aandeel dat een ontheffing voor de arbeidsverplichting heeft en het aandeel dat parttime werkt;
- de ontwikkeling van de financiën;
- en de voortgang van de inspanningslijnen (en acties) binnen het programma.

De rapportages zijn zoals aangegeven opgesteld om u te ondersteunen in uw kaderstellende en controlerende rol. Wanneer er vragen zijn of er behoefte is aan een toelichting op de bevindingen gaan we graag daarover met u in gesprek.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:

- Bestuursrapportage Zorg Dichterbij
- Bestuursrapportage Doorbraak Naar Werk

Bestuursrapportage Zorg Dichterbij

maart 2020

SBR, F&C & Informatie
Gemeente Arnhem

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Algemeen beeld programma Zorg Dichterbij
3. Programmadoelen Zorg Dichterbij
4. Overzicht maatregelen
5. Resultaten
6. Conclusies
7. Tot slot: Doorontwikkeling bestuursrapportage
8. Over de bestuursrapportage

Inleiding

De eerste bestuursrapportage Zorgdomein 2020 is een feit.
Zoals afgesproken met de Auditcommissie, ontvangt u dit jaar 3 Bestuursrapportages.
Deze rapportage is nog niet volledig. De komende periode wordt gebruikt om de informatie te completeren en de informatievoorziening verder uit te bouwen. Daar waar informatie nog niet compleet of niet beschikbaar is, wordt dit aangegeven. Inmiddels hebben we ervoor gezorgd dat we dagelijks kunnen kijken wat er gebeurt in de zorgtoewijzingen, dit met behulp van de zorgmonitor. Dit betekent dat we de Bestuursrapportage en de algehele monitoring Zorg weer verder kunnen doorontwikkelen.

Het doel van deze rapportage is om u inzicht te geven in:

1. De ontwikkeling van de zorg i.h.k.v. WMO, Beschermd Wonen & Jeugdzorg
   a) Ontwikkeling van de zorgverlening
   b) Financiën
2. Monitoring maatregelen die genoemd staan in de MJPB en de transformatie van zorg

De rapportage is opgesteld om u te ondersteunen in uw kaderstellende en controlerende rol.

Algemeen beeld programma Zorg Dichterbij

Landelijke ontwikkelingen

Het Zorgdomein is vaak in het nieuws. Op dit moment woedt de Coronacrisis. Sociale wijkteams en aanbieders verlenen waar mogelijk zorg op afstand en er zijn zorgen over de continuïteit van de zorg en ondersteuning. Gemeenten zijn samen met de regionale inkooporganisatie en sociale wijkteams bezig om afspraken te maken hoe de ondersteuning zo goed mogelijk georganiseerd kan worden. Dit zal de komende periode continu aandacht vragen. Ook dreigt een aantal zorgaanbieders als gevolg van de corona crisis om te vallen als zij geen financiële compensatie ontvangen. Om deze reden hebben het Rijk en de VNG afspraken gemaakt over de financiële compensatie voor zorgaanbieders. Dit komt erop neer dat gemeenten de zorgaanbieders gedurende de corona crisis blijven doorbetalen, dit op basis van hun reguliere omzet.

Daarnaast worden met name de problemen in de jeugdzorg regelmatig belicht in de (landelijke) media. Het gaat bijvoorbeeld om het op tijd kunnen bieden van relatief zware zorg, het kunnen garanderen van de veiligheid van jongeren in beschermde situaties, de oplopende jeugdzorgkosten voor gemeenten en de zoektocht van gemeenten naar ombuigingen in de jeugdzorg die de kwaliteit van de zorg borgen en tegelijk leiden tot een beheersing van kosten.
In de voorjaarsnota 2019 is aangekondigd dat extra budget voor de jeugdzorg wordt uitgetrokken tot en met 2021 en hebben gemeenten zich georganiseerd in een lobby om de extra middelen structureel beschikbaar te maken.
Daarnaast kondigde de minister eind 2019 in een kamerbrief aan in te willen grijpen in de inrichting van de jeugdzorg, met name in de jeugdbescherming en -reclassering.
Begin 2020 zijn alle jeugdzorgregio's in het land gestart met het opstellen van een verbeteragenda Jeugdbescherming. Ook gemeente Arnhem heeft een dergelijke agenda opgesteld, samen met de Gecertificeerde instellingen en de jeugdzorgregio's.

Daarnaast is vanaf 1 januari 2019 het abonnementstarief ingevoerd waardoor inwoners met een verplichte eigen bijdrage een vast bedrag gaan betalen voor alle Wmo-voorzieningen en niet meer, zoals voorheen, een bedrag betaalt op basis van het inkomen. Dit heeft geleid tot een aanzuigende werking op een aantal voorzieningen waaronder hulp bij het huishouden en de woonvoorzieningen. U zult de gevolgen van de invoering van het abonnementstarief ook in deze rapportage kunnen terugzien.

Beschermd Wonen is nu nog een taak die bij Arnhem is belegd als centrumgemeente. Dit gaat per 2022 veranderen. Vanaf dat moment wordt deze taak gedecentraliseerd en zal over een periode van 10 jaar worden toegewerkt naar een nieuwe situatie. Op dit moment wordt een landelijk model ontwikkeld waarbij de budgetten voor beschermd wonen worden verdeeld over de gemeenten. Deze decentralisatie en ook het verdeelmodel heeft naar verwachting grote gevolgen voor het budget dat gemeente Arnhem ontvangt voor beschermd wonen. Zoals het er nu uitziet zal het verdeelmodel negatief uitpakken voor Arnhem en de regio, onder andere omdat er van oudsher veel grote instellingen voor beschermd wonen in onze regio zijn gehuisvest en hiermee in het nieuwe verdeelmodel onvoldoende rekening wordt gehouden. Het is nu nog niet bekend hoe het verdeelmodel exact uitpakt voor Arnhem en de regio maar we zullen u uiteraard informeren over de voortgang en de gevolgen voor de gemeente Arnhem.

Algemeen beeld programma Zorg Dichterbij

Arnhem en regio

Vorig jaar heeft voor het programma Zorg Dichterbij in het teken gestaan van de ontwikkeling van maatregelen die grip moeten gaan geven op de uitgaven. Daarom is een aantal maatregelen aan het bestuur voorgelegd die vanaf dit jaar worden geïmplementeerd waarna deze effect moeten krijgen op de uitgaven. In de loop van 2020 verwachten we dat deze maatregelen effect hebben op de uitgaven. Ook is geïnvesteerd in de monitoring van het programma Zorg Dichterbij.

Grofweg zijn er drie richtingen om meer grip te krijgen op de uitgaven. De beschikbare zorg zelf, de toegang naar het zorgaanbod en de inkoop. Wat het zorgaanbod zelf betreft is in 2019 een aantal maatregelen aan het bestuur voorgelegd die in 2020 worden geïmplementeerd, waarna deze effect moeten krijgen op de uitgaven.
In december 2019 zijn hiervoor beleidsregels vastgesteld voor de Wmo en de jeugdzorg, die deels per 1 februari zijn ingegaan en deels per 1 juli ingaan in verband met de nieuwe regionale contractering. Deze beleidsregels moeten sociale wijkteams helpen om passende, effectieve en efficiënte zorg in te zetten. De gemeente Arnhem ondersteunt sociale wijkteams bij het toepassen van deze beleidsregels. Dit zal continu aandacht krijgen gedurende 2020 en verder. We zullen zorgvuldig monitoren of invoering van de maatregelen leidt tot de gewenste effecten.
Daarnaast zijn wat de jeugdzorg betreft enkele maatregelen vastgesteld waaronder de POH jeugd bij de huisarts en het omvormen van drang. Hierover later meer.
De wijkteams zijn de toegang naar de zorg . Daar is sturing mogelijk op de mate waarin zorg wordt ingezet, of deze passend is, of deze zo licht mogelijk en dicht bij huis is. Dat heeft effect op de kosten. De gemeente geeft in haar opdracht aan de wijkteams richting aan deze sturing. Daarnaast leidt de inzet van een POH jeugd naar verwachting tot een vermindering van het aantal toewijzingen in het kader van de Jeugdwet.
Ook is geïnvesteerd in de monitoring van het programma Zorg Dichterbij. Enerzijds gaat het hier om het beschikbaar krijgen en meer toegankelijk maken van monitorgegevens met B(usiness)I(ntellegence)tooling, anderzijds om het analyseren van de gegevens en het inzetten van acties om bij te sturen.
In het voorjaar 2020 loopt het regionale inkoopproces die leidt tot nieuwe contractering van de zorgaanbieders per 01-07-2020. Hierbij is nadrukkelijk aandacht voor de wijze waarop zorgorganisaties concreet uitvoering kunnen geven aan de transformatie, het afschalen van zorg en het lokaal samenwerken.

Maatregelen n.a.v. tekorten

De kosten voor zorg blijven stijgen. Begin 2019 heeft dit geleid tot een aantal voorgestelde maatregelen. Deze maatregelen zijn opgenomen in de MJPB 2020 die op 13 november 2019 is vastgesteld. Hieronder staat een overzicht van deze maatregelen opgesomd. In de kolom achter de maatregel is de status van de monitoring op de maatregel aangegeven. Een belangrijke basis voor de maatregelen zijn de beleidsregels die zijn opgesteld voor zowel WMO als voor Jeugd en meer sturing en grip op de zorguitgaven beogen, zodat deze aansluiten bij de vastgestelde MJPB 2020-2023.

Toelichting maatregelen WMO (waaronder Beschermd Wonen):

- Sinds de aanbesteding in 2018 zijn bij Beschermd wonen nieuwe producten geïntroduceerd, waardoor het mogelijk wordt meer extramurale vormen van beschermd wonen in te zetten. Deze worden gemonitord.
- Beleidsregels zijn vastgesteld om de aanvragen voor Wmo scherper te toetsen, ook waar het gaat om het onderscheid tussen de producten.

Toelichting maatregelen Jeugd:

- De invoering van een Praktijkondersteuner jeugd bij huisartsen is in voorbereiding. Er is een projectgroep (sociale wijkteams, Onze Huisartsen, Menzis en de gemeente Arnhem) die de randvoorwaarden bespreekt. In 2020 willen we starten bij enkele huisartsenpraktijken.
- Instroom beperken dyslexie: Effect is minder groot dan verwacht. Verdere uitwerking is opgenomen in de voorstellen van de Taskforce
- Hervormen drang; er is een alternatief ontwikkeld met zorgaanbieders en wijkteams. Implementatie 2020.
- Van verblijfszorg naar ambulante ondersteuning is opgenomen in het PvE van de inkoop. Hier is ook aandacht voor in de voorstellen van de Taskforce.

Maatregelen	Status monitoring
Beschermd wonen: Extramuralisering, van beschermd wonen naar beschermd thuis	Opgenomen in rapportages
Wmo: afbouwen van de rol van Centrum voor activerend werk (CAW)	Kwalitatief over rapporteren
Wmo: Hulpmiddelen, van specialistisch naar algemeen gebruikelijke voorzieningen	Nog inrichten
Wmo: Begeleiding: doelgerichter begeleiden en verbeteren verhouding gespecialiseerde en basisbegeleiding	Opgenomen in rapportages
Wmo: Dagbesteding, inhoudelijke transformatie en heldere kaders voor toewijzing	Nog inrichten
Jeugd: Praktijk Ondersteuners Huisartsen (POH)	Nog inrichten
Jeugd: Dyslexie, beperken instroom dyslexiezorg	Opgenomen in rapportages
Jeugd: Richtbedragen leveranciers	Nog inrichten
Jeugd: Hervormen drang in jeugdzorg (de door de minister aangekondigde maatregelen kunnen hier effect op hebben).	Nog inrichten

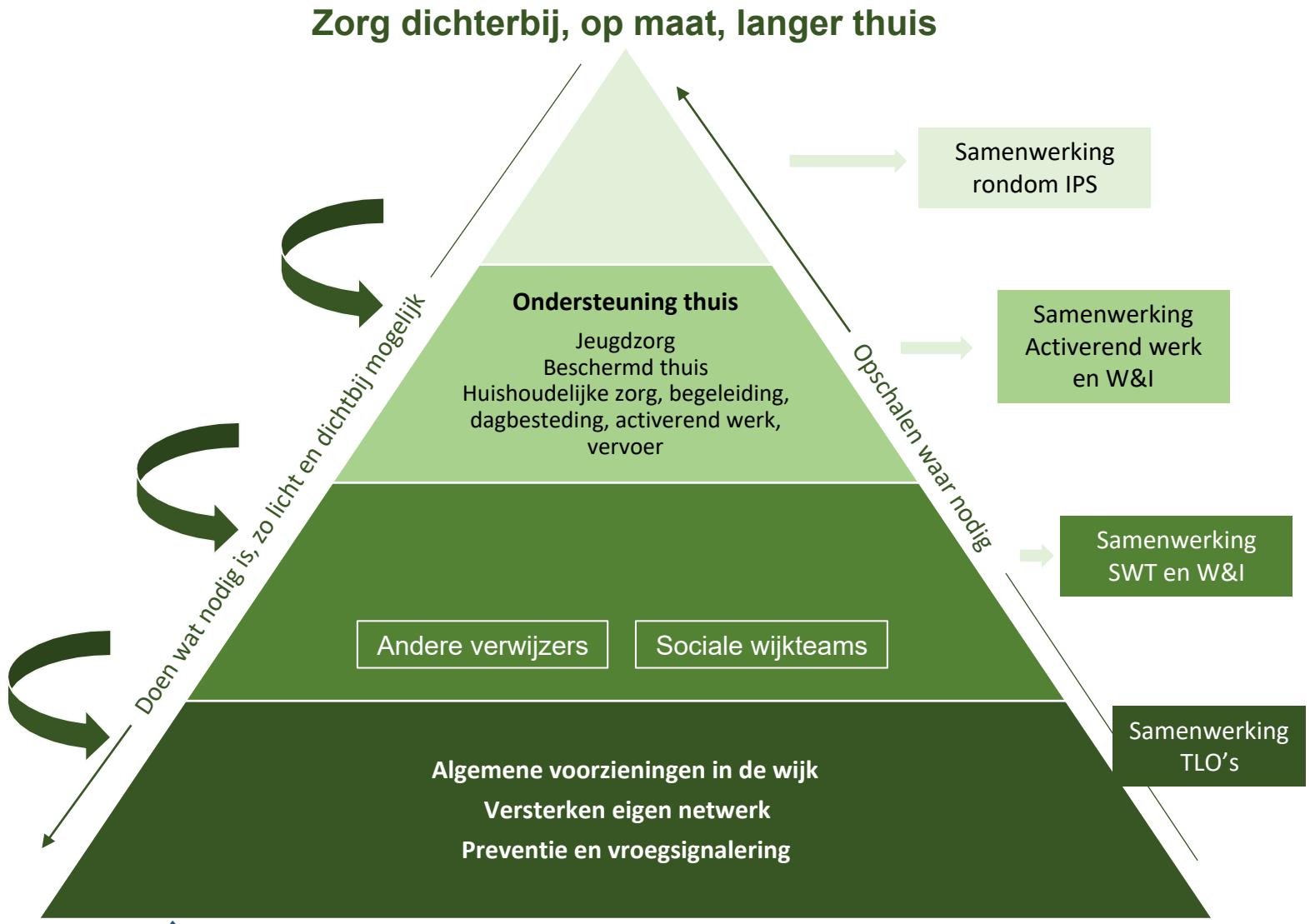

Programmadoelen Zorg Dichterbij

Dit programma omvat de onderdelen: WMO, Jeugdzorg, Doelgroepenvervoer, Sociale wijkteams en Beschermd Wonen. Sinds enkele maanden maakt armoede/schulden onderdeel uit van het programma Doorbraak naar werk.

Doelstelling programma
"We willen inwoners **passende zorg** en **ondersteuning** bieden, waardoor mensen zo **zelfredzaam** en zo **zelfstandig** mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk **dichtbij**, binnen het **eigen netwerk**, in de **eigen wijk** aan te bieden."

De volgende drie doelstellingen staan centraal:
- Meer volwassenen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfredzaamheid
- Meer kwetsbare Arnhemmers een beschermd thuis
- Meer jeugdigen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid

Resultaten

Resultaten

1. Definities en afkortingen
2. Zorgdomein
    - 2.1 Financiën
    - 2.2 Kerncijfers Toewijzingen en declaraties
3. Jeugdwet
    - 3.1 Aantal personen
    - 3.2 Aantal personen per verwijzer
    - 3.3 Begeleiding
    - 3.4 JLVG en J&O
    - 3.5 Verblijf
    - 3.6 GGZ
4. WMO
    - 4.1 Aantal personen
    - 4.2 Begeleiding
    - 4.3 Hulp bij Huishouden
    - 4.4 Activerend Werk, Dagbesteding en Begeleiding met Beschermingscomponent

5. Beschermd Wonen
    - 5.1 Aantal personen
    - 5.2 Toewijzingen en declaraties

1. Definities

Begrippen	Omschrijving
WMO	Binnen de Wet Maatschappelijke Ondersteuning vallen alle personen vanaf 18 jaar die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn en hiervoor een toewijzing voor zorg hebben ontvangen van de gemeente. Maatwerkvervoer (die niet via Zorg-Lokaal gaat) is niet geïncludeerd. Let op: Beschermd Wonen is officieel onderdeel van de WMO, maar vanwege de aparte status en de financiële omvang wordt Beschermd Wonen in deze rapportage als apart thema/ onderdeel gepresenteerd.
Jeugdwet	Binnen de Jeugdwet vallen alle personen onder de 18 jaar die ondersteuning nodig hebben en hier een toewijzing voor hebben ontvangen van de gemeente. Daarnaast valt de zogenaamde Verlengde Jeugdhulp 18 – 23 jaar onder de jeugdwet. Hulpmiddelen voor jeugdigen zijn opgenomen onder de WMO.
Beschermd Wonen	Een regeling voor iedereen die niet meer zelfstandig kan wonen vanwege psychische en/of psychosociale problematiek. Gemeente Arnhem is tot 1-1-2022 verantwoordelijk voor personen Beschermd Wonen in de gehele regio. Let op: Beschermd Wonen wordt in deze rapportage gehanteerd als apart thema, maar ook als een onderdeel van de Wmo.
Aantal personen	Het aantal inwoners met een actieve toewijzing. Indien een inwoner een toewijzing heeft voor meerdere vormen van zorg wordt een inwoner eenmaal meegeteld, het gaat dus om het aantal unieke personen.
Toewijzing	Een toewijzing van zorg wordt afgegeven door de gemeente Arnhem. In een toewijzing staat vermeld aan welke inwoner, welke zorg, in welke periode geleverd mag worden. Een toewijzing is actief indien minstens een dag van de looptijd van een toewijzing binnen een maand valt. De toewijzingen kunnen in aantallen worden weergegeven en in waarde (in euro's).
Declaratie	Een declaratie in deze rapportage is een goedgekeurde en betaalde declaratie. Dit betreft de geleverde zorg die een zorgaanbieder bij de gemeente in rekening brengt. Een zorgaanbieder kan alleen geleverde zorg declareren indien er een toewijzing is afgegeven. De realisatie is een som van de waarde van de declaraties (in euro's) die betrekking hebben op een bepaalde periode.
Zorg in Natura (ZIN)	Zorg in Natura bestaat uit de geleverde zorg die een zorgaanbieder declareert volgens contractafspraken bij de gemeente.
Persoonsgebonden Budget (PGB)	Bij een persoonsgebonden budget bepaalt de cliënt zelf bij welke zorgaanbieder het budget wordt besteed dat beschikbaar is gesteld door de gemeente.
WRV	Deze afkorting verwijst naar WMO Woonvoorzieningen, Rolstoelen en Vervoersvoorzieningen. Bij vervoer kan het gaan om individuele vervoersvoorzieningen als het gebruik van vervoer door Avan.
J&O en Jlvg	Jeugd & Opvoedhulp en Jeugdhulp Licht Verstandelijk Gehandicapten.
JB en JR	Jeugdbescherming en Jeugdreclassering.

2.1 Financiën 2020

ZIN	Begroting	Realisatie (peildatum 19/3/2020)	Prognose
WMO			
Activerend werk	4.717	555	4.717
Begeleiding en dagbesteding	21.795	3.417	21.795
Beschermd wonen	55.798	6.398	55.798
Hulp bij huishouden maatwerk	13.921	2.018	13.921
Jeugd			
Jeugd	37.213	5.490	47.263
Jeugdbescherming & jeugdreclassering incl Veilig thuis	4.987	500	4.987
PGB			
Jeugd	1.159	105	1.290
WMO	3.396	183	3.396
Hulp bij Huishouden	1.840	52	970
Totaal lasten	**144.826**	**18.718**	**154.137**
Baten			
Eigen bijdrage WMO en Beschermd wonen	-3.964	-710	-3.964
LVG Bijdrage	-918	-	-918
Overige baten	-57	-5	-5
Totaal baten	**-4.939**	**-715**	**-4.887**
Totaal lasten en baten	**139.887**	**18.003**	**149.250**

Jeugdzorg

In de raadsbrief dd. 7 januari 2020 over 'Ontwikkelingen in de jeugdzorg' is aangegeven dat, tegen eerdere verwachtingen in, de groei in de jeugdzorg bij ongewijzigd beleid zich ook in 2020 en volgende jaren lijkt door te zetten. De eerder vastgestelde maatregelen uit de MJPB en verwachte effecten van de vastgestelde beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden zijn onvoldoende om deze tekorten terug te dringen. Om deze reden zijn aanvullende voorstellen gedaan om deze tekorten te dekken in het raadsvoorstel van 18 februari 2020 "voorstellen tot maatregelen jeugdzorg", onder andere via de taskforce Jeugd. Hierover moet nog worden besloten door de Raad.

DRAN

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft een hogere gewijzigde begroting ingediend. Dit geeft een structureel effect. De verhoging wordt veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Hier tegenover staat de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet inmiddels vastgesteld en is de verordening in voorbereiding.

Wonen, Rollen en Vervoer

In deze Bestuursrapportage is nog geen informatie opgenomen over Wonen, Rollen en Vervoer. Wij zijn daarbij afhankelijk van externe partijen en hebben te maken met een veelheid van systemen. Momenteel vindt de informatieanalyse plaats om deze monitoring op te gaan zetten. Het is nog niet duidelijk wanneer de monitoring gereed is. Zodra dit bekend is, zullen wij u informeren over de planning.

2.2 Kerncijfers Totaal ZIN + PGB

Totaal ZIN + PGB

Jaar	2018			2019			2020		
Vorm	Personen toewijzing / budget	Personen declaratie	Bedrag declaraties	Personen toewijzing / budget	Personen declaratie	Bedrag declaraties	Personen toewijzing / budget	Personen declaratie	Bedrag declaraties
ZIN	**15920**	**13494**	**€ 126.644.464**	**16904**	**14508**	**€ 135.993.063**	**13688**	**10763**	**€ 18.515.211**
Wmo	10810	8756	€ 89.030.535	11725	9637	€ 93.213.123	10159	7790	€ 12.526.636
Jw	5257	4822	€ 37.613.929	5353	4970	€ 42.779.941	3623	2998	€ 5.988.576
PGB	**735**	**689**	**€ 5.247.486**	**683**	**632**	**€ 5.234.693**	**545**	**449**	**€ 228.798**
Wmo	590	558	€ 4.168.784	540	503	€ 4.035.082	435	363	€ 157.672
Jw	146	132	€ 1.078.702	145	131	€ 1.199.611	110	86	€ 71.127
Totaal ZIN + PGB	**16237**	**13975**	**€ 131.891.950**	**17211**	**14946**	**€ 141.227.757**	**13962**	**11106**	**€ 18.744.010**

Algemene toelichting

Deze sheet laat de ontwikkeling zien van het aantal personen dat een beroep doet op WMO en Jeugdwet en de kosten die dat met zich meebrengt. We tonen per periode:

- het gemiddeld aantal personen met een indicatie en declaratie
- het gemiddelde maandbedrag aan declaraties
- het totaal gedeclareerde bedrag

Het gaat hier om de declaraties die zijn goedgekeurd.

Wij zullen de kerncijfers vanuit het zorgsysteem (berichtenverkeer) blijven rapporteren omdat dit een goed inzicht geeft in de ontwikkelingen van aantallen en kosten.

2.2 Kerncijfers Wmo ZIN

Wmo ZIN; per maand gemiddeld Excl. Dec 2019

Jaar	2018			2019		
Beleidsterrein	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaraties	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaraties
Activerend werk	581	522	€ 237.152	720	651	€ 295.672
Begeleiding	2.596	2.391	€ 1.390.787	2.891	2.686	€ 1.665.743
Beschermd Wonen	1.104	1.105	€ 4.705.174	1.096	1.080	€ 4.573.180
Dagbesteding	381	326	€ 182.434	37	330	€ 201.753
Hulp bij huishouden	3.533	3.309	€ 885.821	4.08	3.787	€ 1.043.885
Nog te bepalen	11	2	€ 1.115	1	5	€ 2.258
Verblijf	15	13	€ 15.618	9	7	€ 8.097

Laatste drie maanden (Dec 2019, Jan + Feb 2020)
Wmo ZIN; per maand gemiddeld

Beleidsterrein	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaraties
Activerend werk	744	613	€ 275.999
Begeleiding	2.942	2.541	€ 1.514.035
Beschermd Wonen	1.066	873	€ 3.616.997
Dagbesteding	385	333	€ 197.976
Hulp bij huishouden	4.312	3.884	€ 1.061.109
Nog te bepalen	9	2	€ 1.802
Verblijf	10	6	€ 4.624

Wmo ZIN; totaal bedrag declaraties t/m februari 2020

Beleidsterrein	2018	2019	2020
Activerend werk	€ 2.845.827	€ 3.532.018	€ 548.373
Begeleiding	€ 16.689.446	€ 19.849.060	€ 3.016.223
Beschermd Wonen	€ 56.462.082	€ 54.757.921	€ 6.398.053
Dagbesteding	€ 2.189.209	€ 2.412.124	€ 401.089
Hulp bij huishouden	€ 10.629.848	€ 12.516.774	€ 2.149.287
Nog te bepalen	€ 4.460	€ 28.305	€ 1.940
Verblijf	€ 187.417	€ 94.633	€ 8.303

Totaal	2018	2019	2020
Wmo	€ 89.008.290	€ 93.190.835	€ 12.523.267

Algemene toelichting

Deze sheet laat de ontwikkeling zien van het aantal personen dat een beroep doet op WMO ZIN en de kosten die dat met zich meebrengt. We tonen per periode:

- het gemiddeld aantal personen met een indicatie en declaratie
- het gemiddelde maandbedrag aan declaraties
- het totaal gedeclareerde bedrag

Het gaat hier om de declaraties die zijn goedgekeurd.

** We tonen de laatste drie maanden apart. Omdat er nogal eens vertraging is in de indiening, zorgt dit dat deze maanden qua uitnutting minder betrouwbaar zijn. Aanbieders mogen wettelijk (vijf jaar) met terugwerkende kracht declareren. Dit zorgt ervoor dat de cijfers iedere periode ook met terugwerkende kracht wijzigen en de cijfers daarom ook niet aansluiten op de cijfers in de Turaps en jaarrekening.

Wij zullen de kerncijfers vanuit het zorgsysteem (berichtenverkeer) blijven rapporteren omdat dit een goed inzicht geeft in de ontwikkelingen van aantallen en kosten.

2.2 Kerncijfers Jeugdwet ZIN

Jeugdwet ZIN; per maand gemiddeld Excl. Dec 2019

Jaar	2018			2019		
Beleidsterrein	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaraties	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaraties
Activerend werk	6	5	€ 2.479	8	6	€ 4.087
Begeleiding	585	513	€ 404.598	689	617	€ 523.327
Behandeling (J&O En Jlvg)	1.262	962	€ 611.681	1.417	1.108	€ 747.060
Dagbesteding	9	7	€ 3.933	7	6	€ 2.717
Dyslexie	290	219	€ 73.413	283	221	€ 72.943
GGZ	1.450	965	€ 613.171	1.190	882	€ 723.146
JB & JR	464	405	€ 262.430	465	387	€ 271.429
Nog te bepalen	2	2	€ 4.910	3	26	€ 7.188
Verblijf	436	382	€ 1.157.880	451	389	€ 1.241.289

Laatste drie maanden (Dec 2019, Jan + Feb 2020)

Jeugdwet ZIN; per maand gemiddeld

Beleidsterrein	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaraties
Activerend werk	13	7	€ 3.274
Begeleiding	707	600	€ 507.442
Behandeling (J&O En Jlvg)	1.425	1.046	€ 626.025
Dagbesteding	7	6	€ 1.261
Dyslexie	252	189	€ 59.612
GGZ	1.071	754	€ 594.099
JB & JR	445	356	€ 253.921
Nog te bepalen	3	4	€ 3.005
Verblijf	425	290	€ 1.032.517

Jeugdwet ZIN; totaal bedrag declaraties t/m februari 2020

Beleidsterrein	2018	2019	2020
Activerend werk	€ 29.746	€ 48.348	€ 6.437
Begeleiding	€ 4.855.171	€ 6.236.538	€ 1.042.382
Behandeling (J&O En Jlvg)	€ 7.340.168	€ 8.863.216	€ 1.232.516
Dagbesteding	€ 47.201	€ 32.637	€ 1.037
Dyslexie	€ 880.958	€ 858.004	€ 123.205
GGZ	€ 7.358.046	€ 8.545.150	€ 1.191.750
JB & JR	€ 3.149.156	€ 3.247.435	€ 500.044
Nog te bepalen	€ 58.919	€ 82.352	€ 5.733
Verblijf	€ 13.894.562	€ 14.866.261	€ 1.885.472

Totaal	2018	2019	2020
Jw	€ 37.613.929	€ 42.779.941	€ 5.988.576

Algemene toelichting

Deze sheet laat de ontwikkeling zien van het aantal personen dat een beroep doet op Jeugd ZIN en de kosten die dat met zich meebrengt. We tonen per periode:

- het gemiddeld aantal personen met een indicatie en declaratie
- het gemiddelde maandbedrag aan declaraties
- het totaal gedeclareerde bedrag

Het gaat hier om de declaraties die zijn goedgekeurd.

** We tonen de laatste drie maanden apart. Omdat er nogal eens vertraging is in de indiening, zorgt dit dat deze maanden qua uitnutting minder betrouwbaar zijn. Aanbieders mogen wettelijk (vijf jaar) met terugwerkende kracht declareren. Dit zorgt ervoor dat de cijfers iedere periode ook met terugwerkende kracht wijzigen en de cijfers daarom ook niet aansluiten op de cijfers in de Turaps en jaarrekening.

Wij zullen de kerncijfers vanuit het zorgsysteem (berichtenverkeer) blijven rapporteren omdat dit een goed inzicht geeft in de ontwikkelingen van aantallen en kosten.

2.2 Kerncijfers PGB Totaal

PGB totaal per jaar

Jaar	2018			2019			2020		
Wet	Personen budget	Personen declaraties*	Bedrag declaraties*	Personen budget	Personen declaraties*	Bedrag declaraties*	Personen budget	Personen declaraties*	Bedrag declaraties*
Jw	**145**	**132**	**€ 1.078.702**	**145**	**131**	**€ 1.199.611**	**110**	**86**	**€ 71.127**
Begeleiding	131			118			91		
Behandeling (J&O En Jlvg)				4			3		
GGZ	9			14			10		
Jeugdwet overig PGB	8	132	€ 1.078.702	12	131	€ 1.199.611	6	86	€ 71.127
Verblijf	10			9			6		
Wmo	**589**	**558**	**€ 4.168.784**	**540**	**503**	**€ 4.035.082**	**435**	**363**	**€ 157.672**
Activerend werk	12			9			7		
Begeleiding	217			243			198		
Beschermd Wonen	77			64			40		
Dagbesteding				2			3		
Hulp bij	365	341	€ 1.012.962	337	312	€ 945.938	272	229	€ 34.658
Verblijf	3			4			1		
Wmo overig PGB	9	276	€ 3.155.822	11	249	€ 3.089.144	7	170	€ 123.014
Totaal PGB	**733**	**689**	**€ 5.247.486**	**683**	**632**	**€ 5.234.693**	**545**	**449**	**€ 228.798**

Opmerkingen bij PGB declaraties

De SVB levert informatie over betaalde PGB in drie categorieën: Jeugdwet, Wmo Hulp bij Huishouden en Wmo overig.

De betaalde PGB-bedragen zijn daarom niet te in te delen naar de beleidsterreinen waarop is toegewezen, met uitzondering van Wmo Hulp bij huishouden.

3. Jeugdwet algemene toelichting

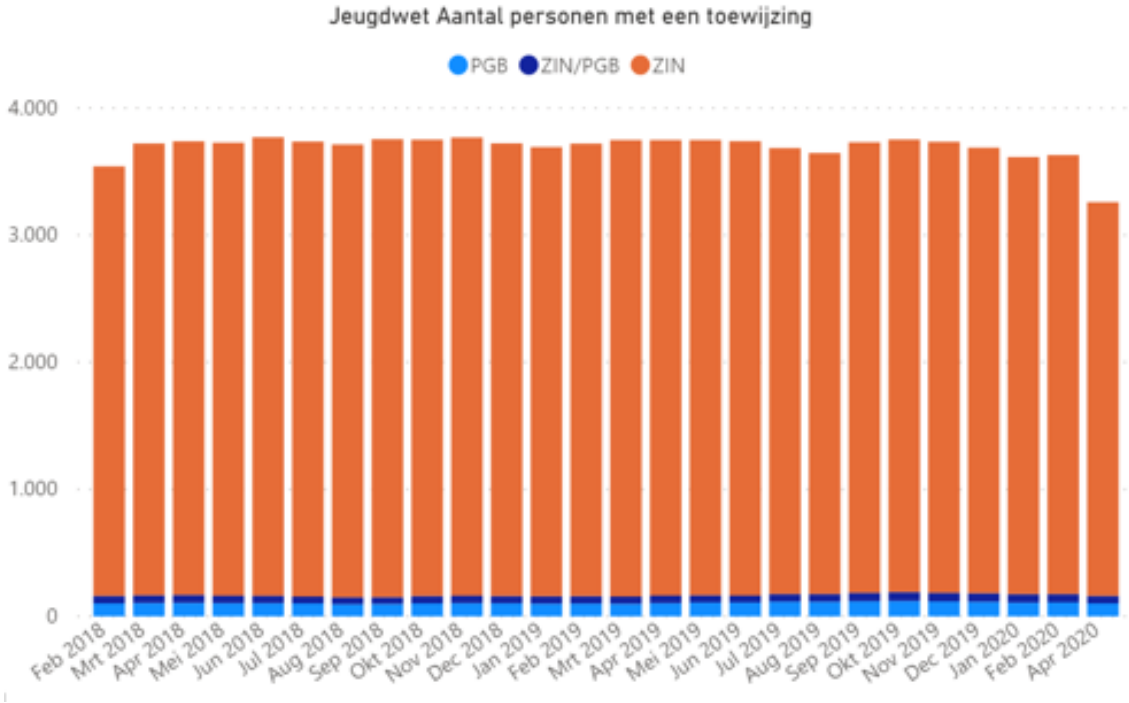
In de raadsbrief van 7 januari 2020 werd over 2019 een stijging van 7% van het aantal jeugdigen met hulp en een kostenstijging van 15% gemeld. De verwachting is dat het aantal jeugdigen dat zorg ontvangt nog blijft groeien.
Het aantal personen met een toewijzing jeugdwet per maand is redelijk stabiel. Kijken we naar het totaal aantal jeugdigen in zorg dan we zien we het volgende:

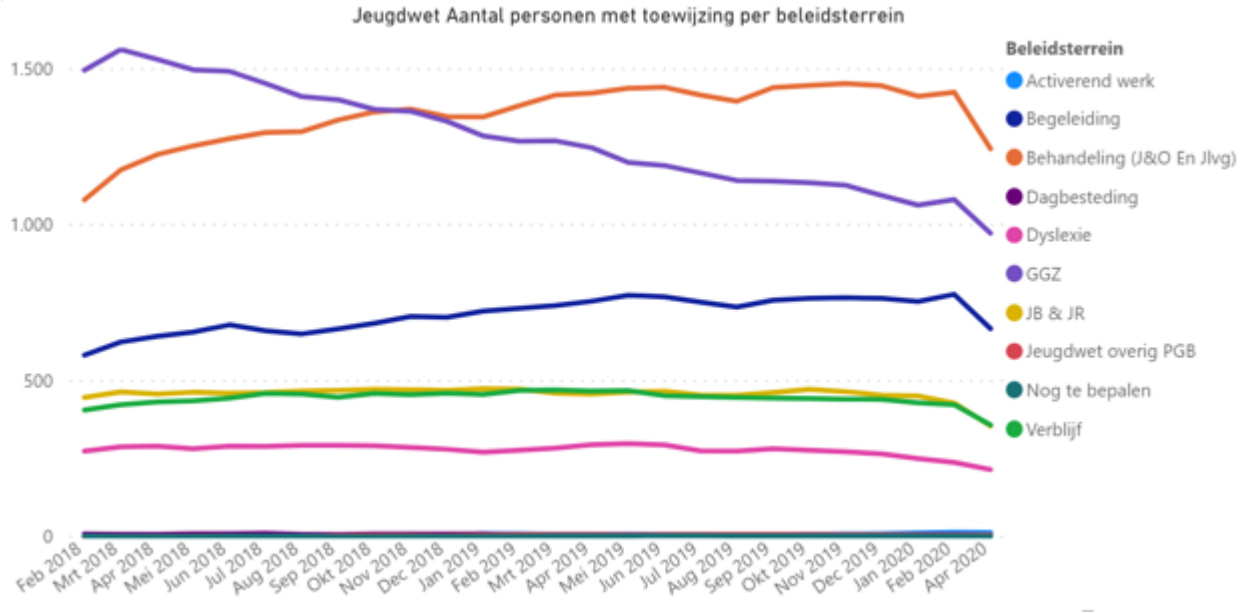
Jaar	2018	2019
Toewijzingen	5399	5761
Declaraties	4872	4986

In het tweede deel van 2019 ontving 10,8 procent van de totale jeugdigen hulp in het kader van de jeugdwet. Dat is iets hoger dan de 10,4% van de gemeenten met 100.000 en meer inwoners.
In de prognose is rekening gehouden met de effecten van de beleidsregels, de nieuwe inkoop en de maatregelen jeugd zoals opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting (mjpb). De in december 2019 opgerichte TaskForce stelt voor 5 miljoen aan aanvullende bezuinigingsmaatregelen voor die in februari aan uw raad zijn aangeboden. Het effect van die maatregelen is niet meegenomen in de prognose.

De stijging in de kosten van de jeugdzorg zit vooral in complexere casuïstiek (echtscheiding, prestatiedruk) en de verwachtingen van ouders. Het aandeel van het gezin zelf en de omgeving in de oplossing van de casuïstiek is vaak nog onvoldoende. Ouders zetten gemakkelijk de stap naar het wijkteam of de huisarts met de verwachting dat specialistische jeugdhulp geregeld wordt. Het is belangrijk om zowel bij de wijkteams als de geautoriseerde verwijzers meer de focus te leggen op dat wat normaal of gebruikelijk is.

3.1 Jeugdwet: Aantal personen

Algemeen

Deze grafieken laten de ontwikkeling van het aantal unieke personen zien met een of meerdere toewijzingen i.h.k.v. de jeugdwet. De cijfers per beleidsterrein zijn niet bij elkaar op te tellen en dan te vergelijken met het totaal aantal personen met een toewijzing. Een jeugdige kan namelijk meerdere toewijzingen/voorzieningen hebben.

Het aantal inwoners met een jeugdzorg toewijzing is over de maanden stabiel. Kijken we naar het totaal aantal toewijzingen dan zien we een stijging in aantal en kosten. Er is een toename van toewijzingen Behandeling J&O en Jeugdhulp LVG en van Begeleiding en een afname van GGZ. Het verhaal erachter kennen we nog niet goed maar zal de komende periode nader geanalyseerd worden. Dit wordt echter wel bemoeilijkt door de invloed van de coronacrisis op deze cijfers.

3.2 Jeugdwet: Aantal personen met toewijzing per soort verwijzer

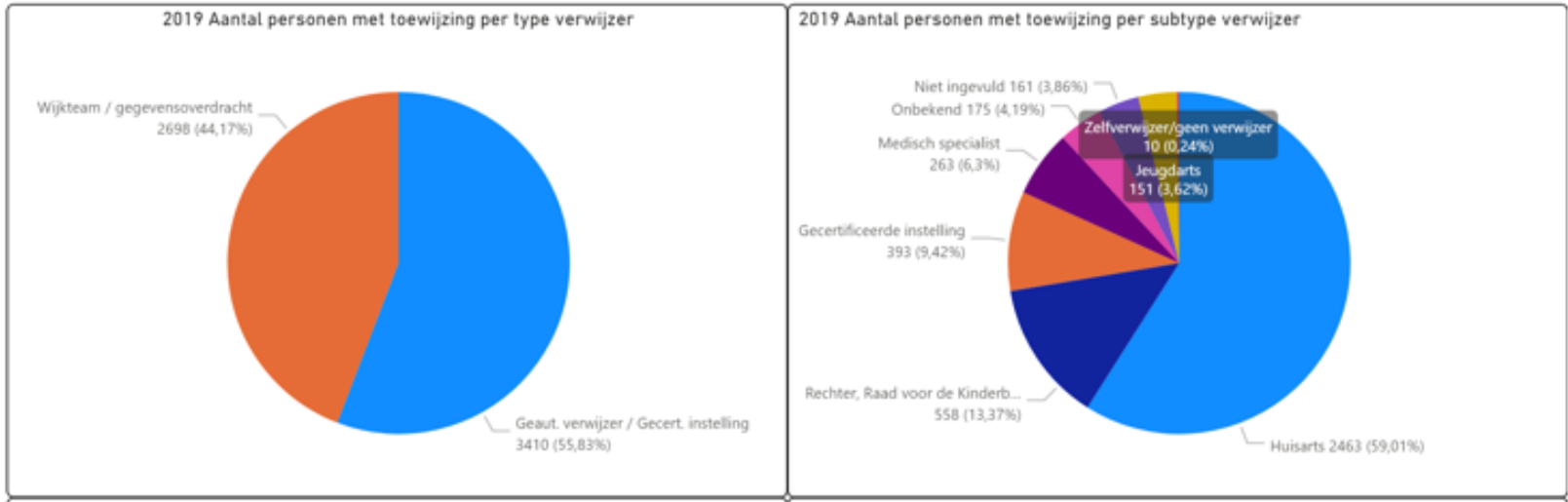
Algemeen

De voorzieningen in de jeugdwet worden ingezet door verschillende verwijzers. Anders dan bij de WMO waar alle producten worden ingezet door de wijkteams, zijn de wijkteams hier slechts voor een deel verantwoordelijk voor de inzet.

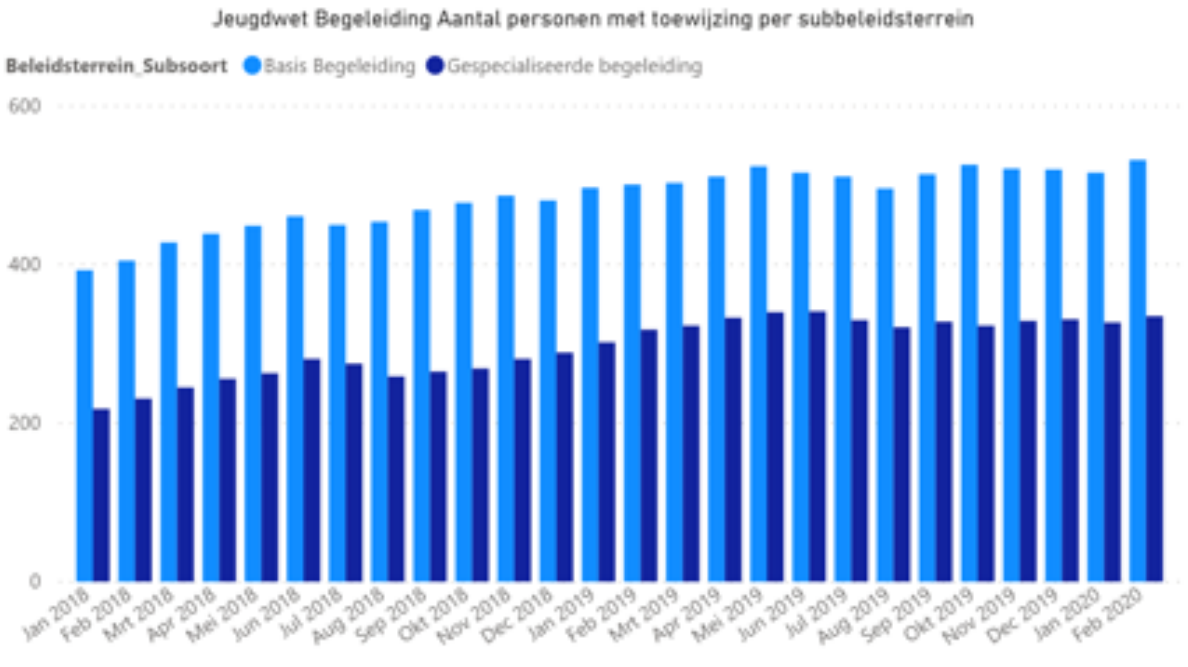
Let op; het gaat hier om aantal personen met een toewijzing. Het kan zijn dat één inwoner meerdere toewijzingen heeft en/of door meerdere verwijzers een beroep op de jeugdwet doet en dus meerdere keren meegeteld wordt.

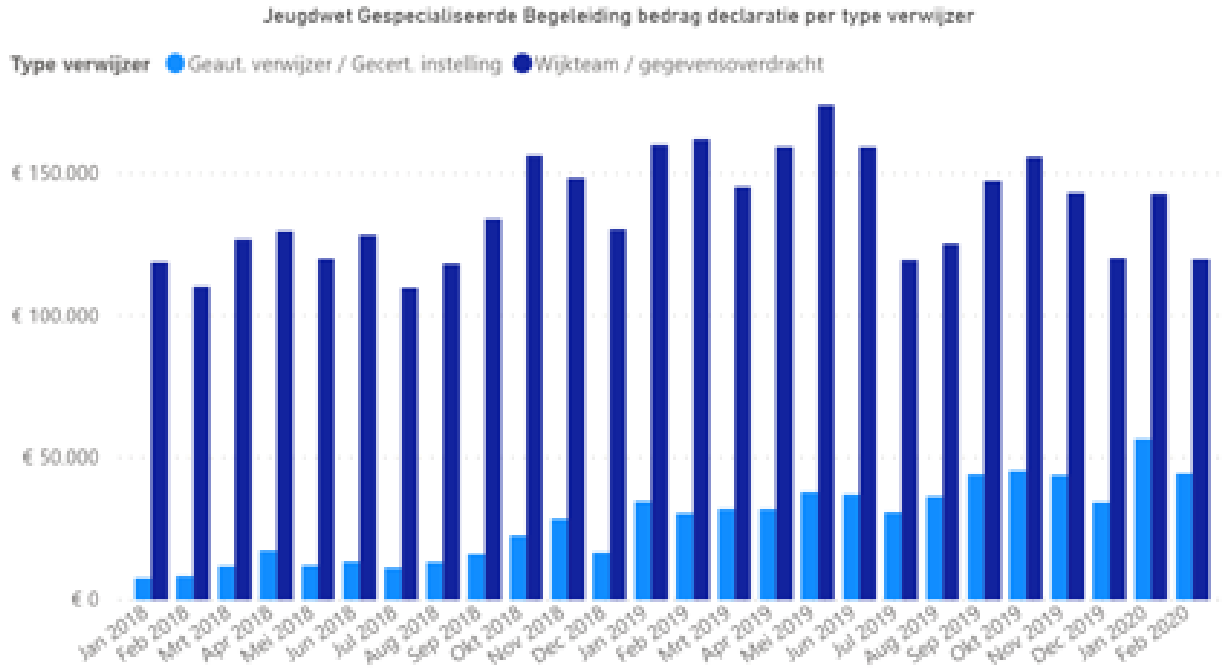
Iets minder dan de helft van de toewijzingen gebeurt door de wijkteams en iets meer dan de helft door geautoriseerde verwijzers. Daarvan nemen de huisartsen het grootste deel voor hun rekening.

Kijken we in de tabel rechtsonder naar de kosten dan valt op dat 10% van de toewijzingen niet naar de juiste geautoriseerde verwijzers te herleiden zijn. Dat is te verklaren uit het feit dat de verwijzer niet altijd te traceren is uit het berichtenverkeer.

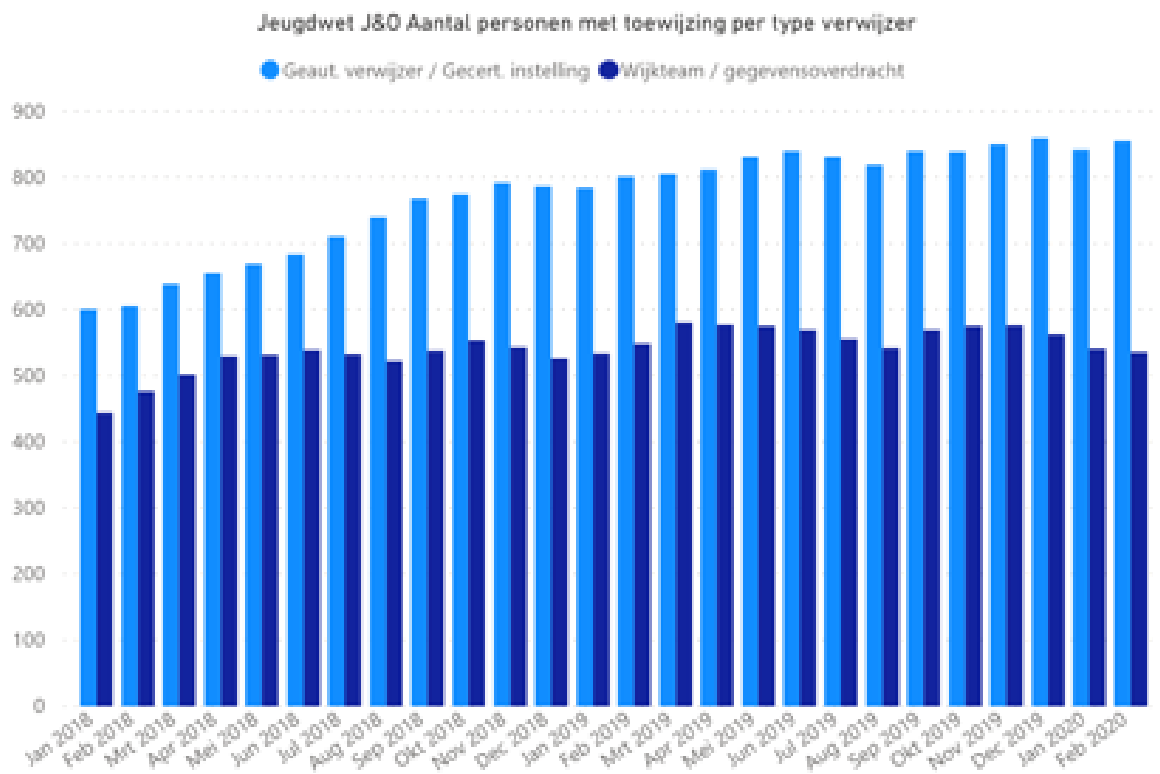
3.3 Jeugdwet: Begeleiding

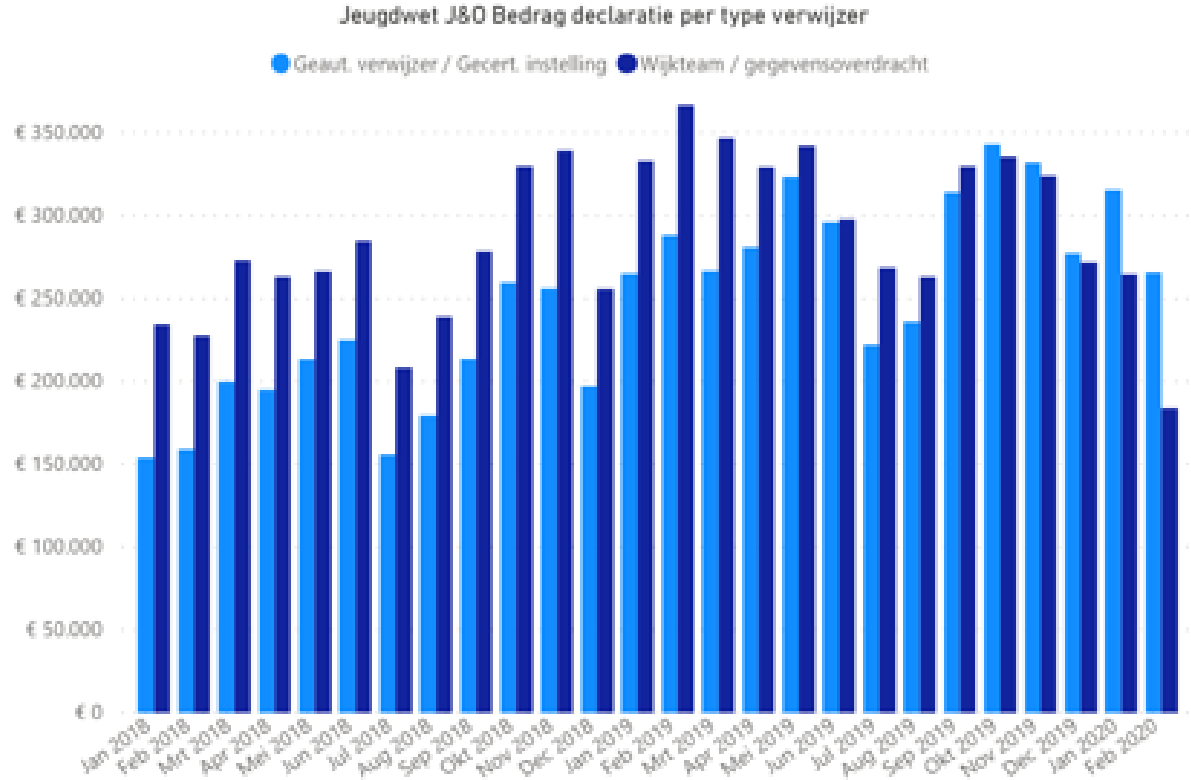

Zowel de begeleiding basis als de gespecialiseerde begeleiding laten een lichte toename zien die geleidelijk aan lijkt te stabiliseren.
De bedragen per persoon die op verwijzing van de wijkteams worden gedeclareerd fluctueren terwijl de gefactureerde bedragen op basis van geautoriseerde verwijzers over de jaren heen toenemen.

3.4 Jeugdwet: Jeugd & Opvoedondersteuning + Jeugd Licht Verstandelijk Gehandicapt

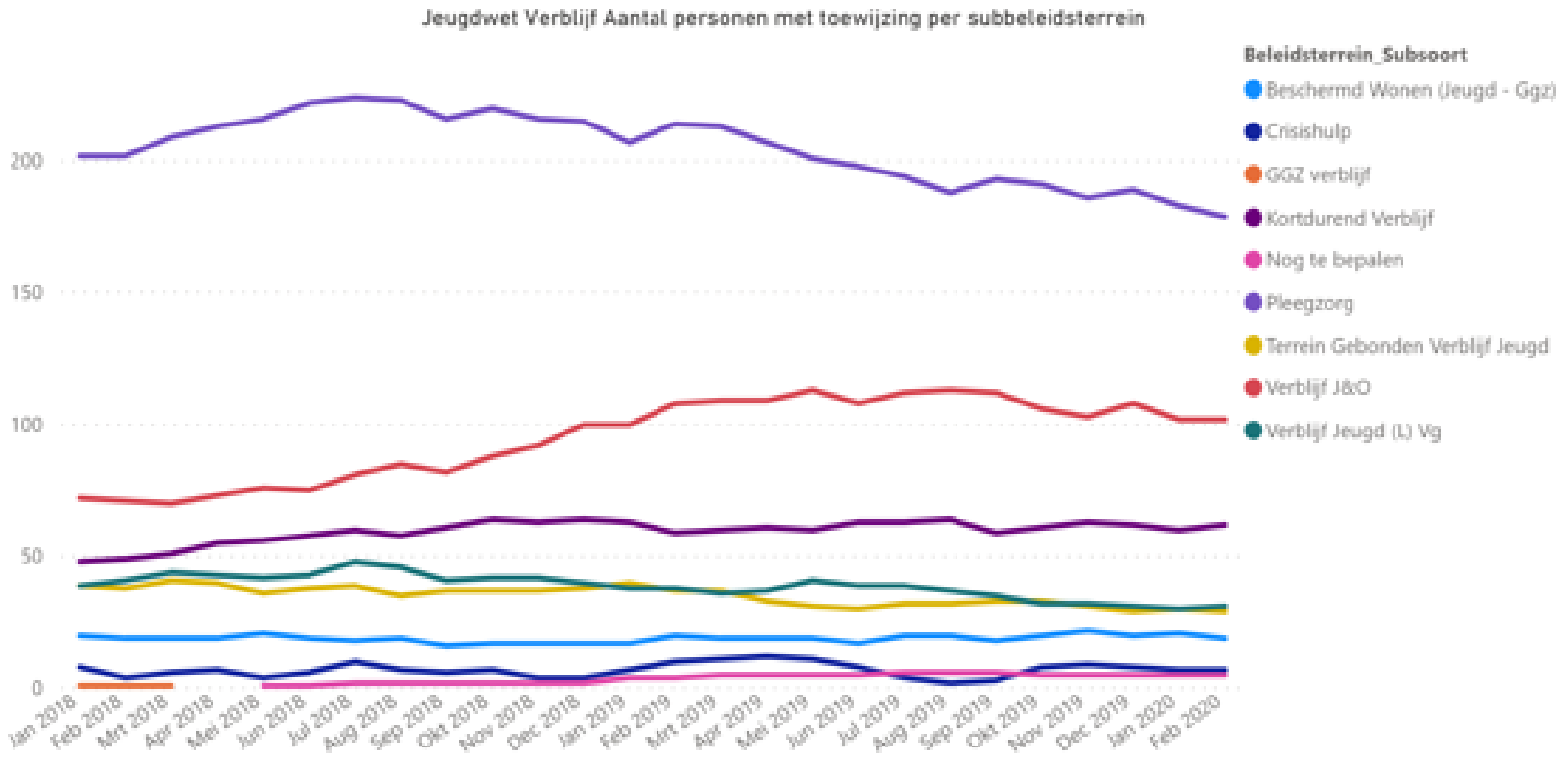

Algemeen

Het beleidsterrein behandeling bestaat uit Jeugd & Opvoedhulp en Jeugdhulp Licht Verstandelijk Gehandicapten (J&O en JLVB).
Na een toename van het aantal jeugdigen met een toewijzing voor J&O/JLVB lijkt het totale aantal te stabiliseren. Zorg wordt vaker afgeschaald naar begeleiding.
Het merendeel van de toewijzingen wordt afgegeven door geautoriseerde verwijzers en een veel geringer deel door de wijkteams.
De gefactureerde bedragen van de toewijzingen door de wijkteams liggen hoger dan die van de verwijzers. Wellicht hangt dit samen met het feit dat begeleiding wordt ingezet als vervolg op behandeling en die begeleiding in eerste instantie een hoog volume heeft.

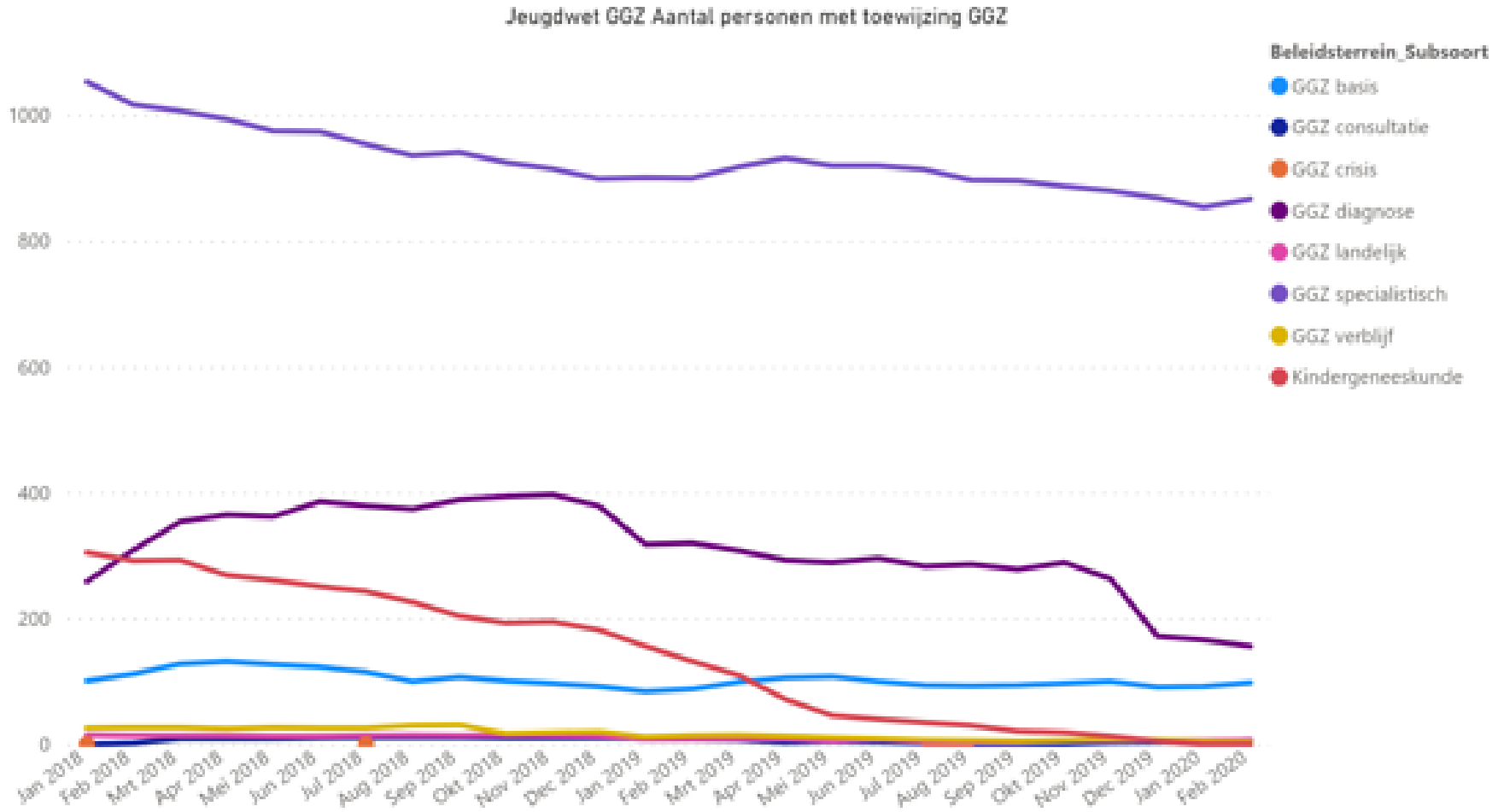
3.5 Jeugdwet: Verblijf

Vanaf de 2e helft 2019 lijkt een lichte daling op te treden in het totaal aantal jongeren dat jeugdhulp met verblijf heeft toegewezen gekregen. Dit ondanks het feit dat het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen in 2019 redelijk stabiel is gebleven. Of deze daling in aantallen ook leidt tot minder kosten is nog te vroeg om te zeggen. Er is minder pleegzorg ingezet, omdat de problematiek van jongeren complexer wordt, maar ook omdat het aantal pleegouders beperkt is. Om die reden is begin 2020 gestart met de uitvoering van een regionaal wervingsplan pleegzorg.

3.6 Jeugdwet: GGZ

Het aantal jeugdigen met een toewijzing GGZ neemt af, met name de specialistische zorg. Mogelijk door afschaling zorg naar begeleiding.
Ook de kindergeneeskunde neemt af.

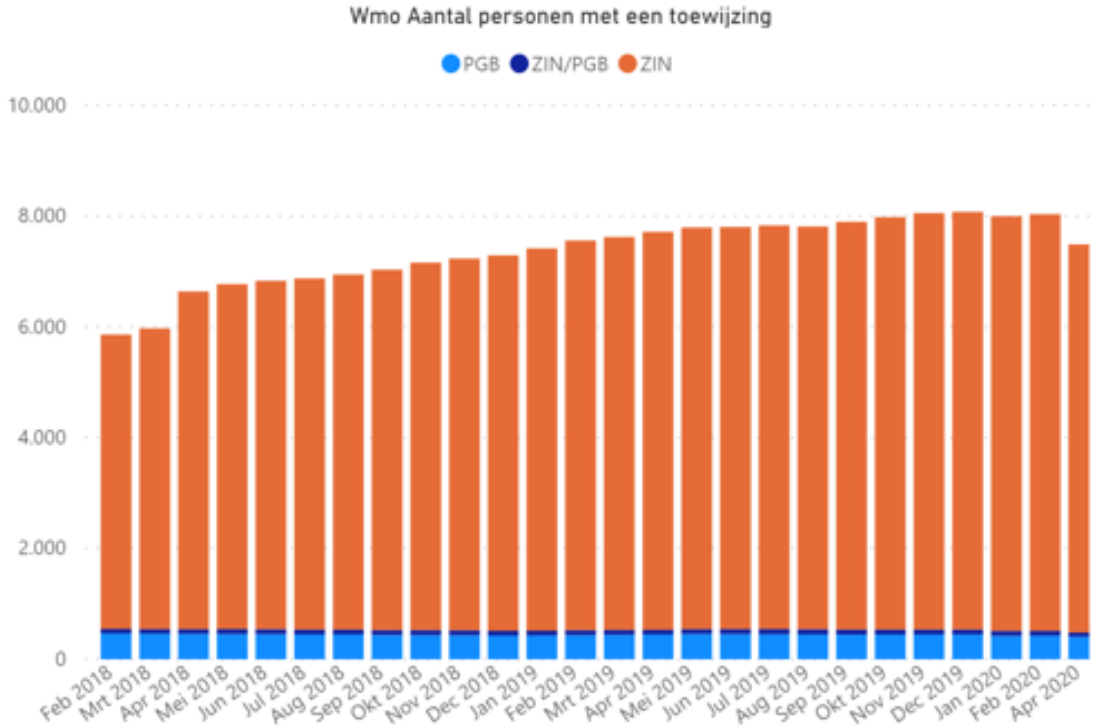
4. WMO: algemene toelichting

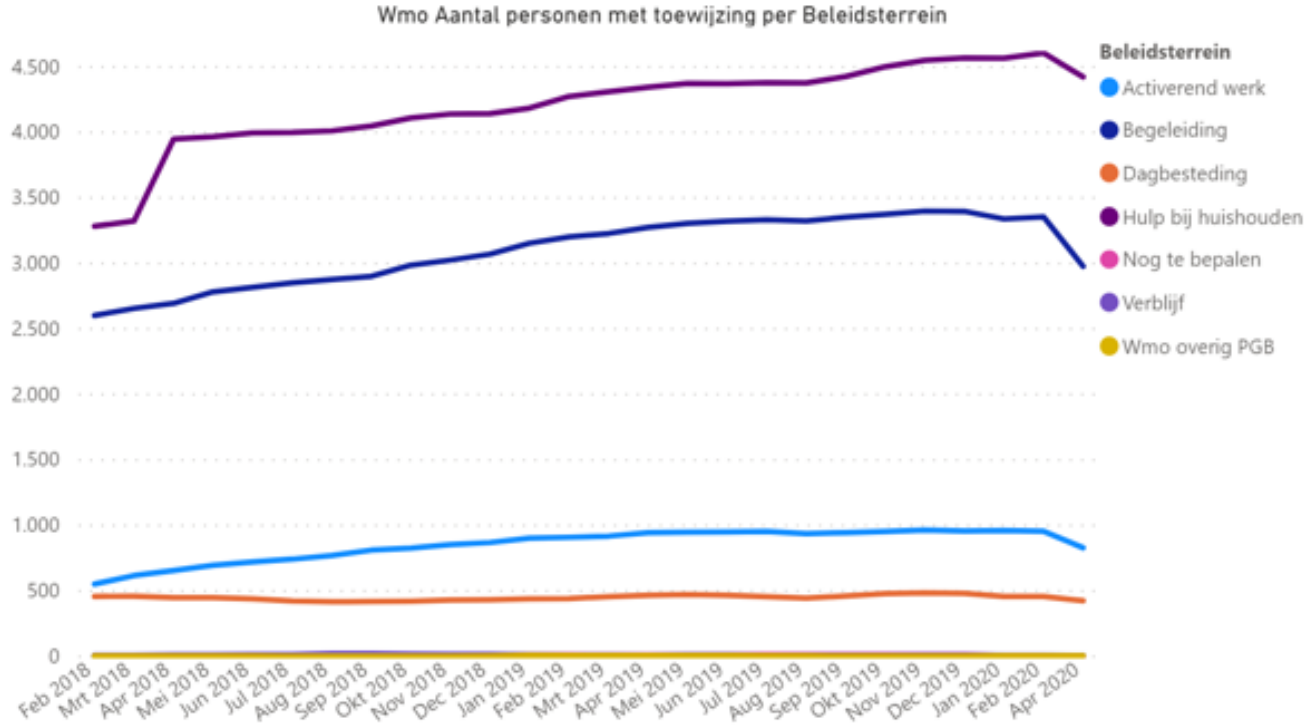
We zien dat de ontwikkelingen in de WMO zoals die in Turap 2 zijn beschreven zich op grote lijnen voortzetten. Op dit moment is nog geen inschatting te maken welke gevolgen de Coronacrisis heeft op de zorg en ondersteuning. Wel is duidelijk dat aanbieders noodgedwongen de dagbesteding/groepsbegeleiding hebben moeten stopzetten. Dit geldt ook voor Activerend werk. De aanbieders houden contact met de inwoners op verschillende manieren (telefonisch, digitaal) en bieden alternatieve ondersteuning waar nodig. Er wordt op dit moment intern overleg gevoerd over hoe wij financieel omgaan met deze andere vormen van ondersteuning. Ook het doelgroepenvervoer is door het sluiten van de dagbesteding en de scholen fors teruggelopen. Bij huishoudelijke ondersteuning horen we eveneens dat steeds meer inwoners de zorg afzeggen uit angst voor corona. Bij individuele begeleiding wordt op afstand begeleiding geboden (via telefoon, whatsapp, facetime/beeldbellen). Dit wordt ook gefaciliteerd door gemeenten/regionale inkooporganisatie, omdat begeleiding op afstand ook mag worden gedeclareerd.

De groei van Begeleiding lijkt af te vlakken, waarbij ook de verhouding tussen gespecialiseerde begeleiding en basisbegeleiding beter in balans lijkt te komen.
Voor Hulp bij het Huishouden geldt eveneens een gelijk beeld ten opzichte van de tussenrapportage. De eerder verwachte 500 inwoners extra die een beroep hierop doen (vermoedelijk) als gevolg van het abonnementstarief hebben dat ook gedaan.
Er is de afgelopen periode veel te doen geweest over het overnemen van het contract van HMC door Medipoint. Inmiddels heeft dat zijn beslag gekregen. Door inzet van alle partijen heeft de Arnhemmer hier minimaal hinder van ondervonden.
Regionaal is de nieuwe aanbesteding gepubliceerd en worden nieuwe beleidsregels en richtlijnen opgesteld voor de uitvoering. Dit is nieuw voor dit domein. Tot op heden was er een overkoepelend kader waarbinnen werd gewerkt namelijk “Doen wat nodig is”. De uitvoering heeft aangegeven dat het voor hen wenselijk is dit kader nader in te vullen zodat ‘passende zorg’ wordt toegekend. Vandaar dat het college in december 2019 beleidsregels en richtlijnen heeft laten opstellen die deels per 1 februari van kracht zijn geworden. Hiermee krijgen de wijkcoaches een concreter handvat voor hun dagelijkse werk.
Wat wij nog niet in deze monitoring kunnen opnemen is de informatie over Wonen, Rollen en Vervoer. Wij zijn daarbij afhankelijk van externe partijen en hebben te maken met een veelheid van systemen. Ook is er enige vertraging ontstaan, omdat veel aandacht is besteed aan de situatie rondom Hulpmiddelen (overgang van HMC naar Medipoint). Momenteel vindt de informatieanalyse plaats om deze monitoring op te gaan zetten. Het is nog niet duidelijk wanneer de monitoring gereed is. Zodra dit bekend is, zullen wij u informeren over de planning.

4.1 Wmo Aantal personen

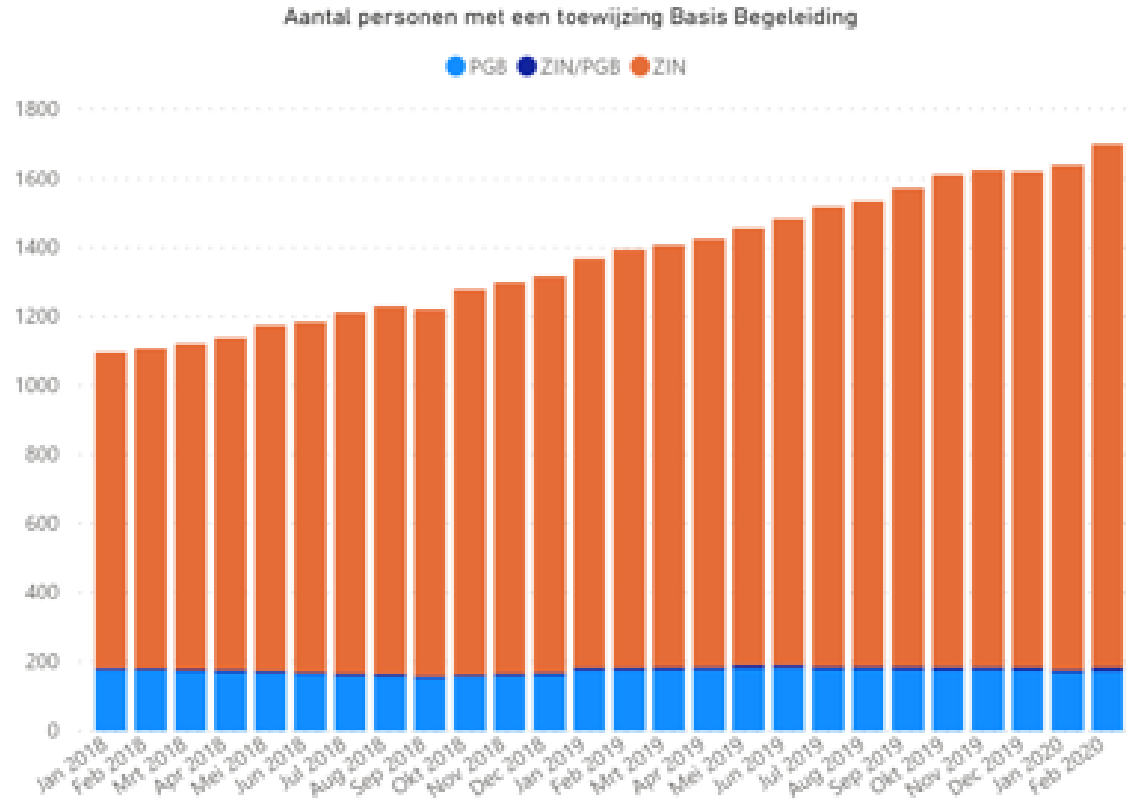

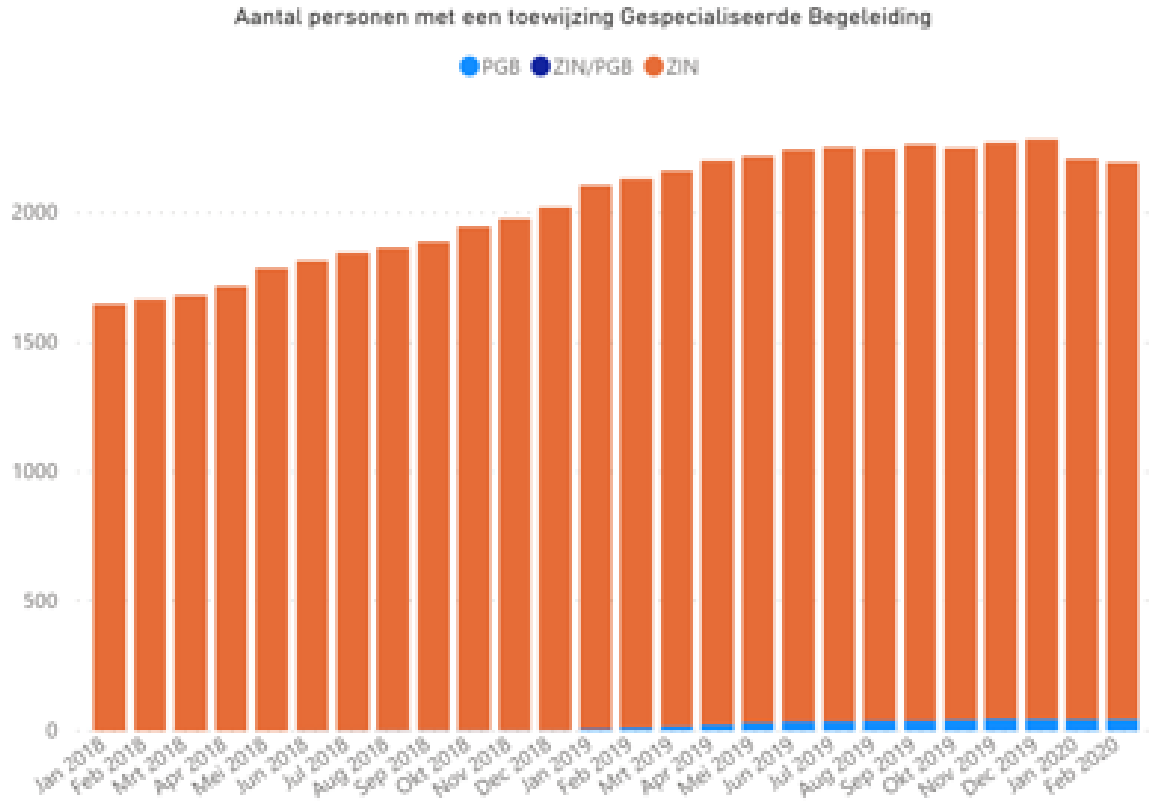

Algemeen

Deze grafieken laten de ontwikkeling van het aantal unieke personen zien met een of meerdere toewijzingen i.h.k.v. de WMO. De cijfers per beleidsterrein zijn niet bij elkaar op te tellen en dan te vergelijken met het totaal aantal personen met een toewijzing. Een persoon kan meerdere voorzieningen hebben.

4.2 WMO begeleiding

De groei van Basisbegeleiding en gespecialiseerde begeleiding lijkt af te vlakken.

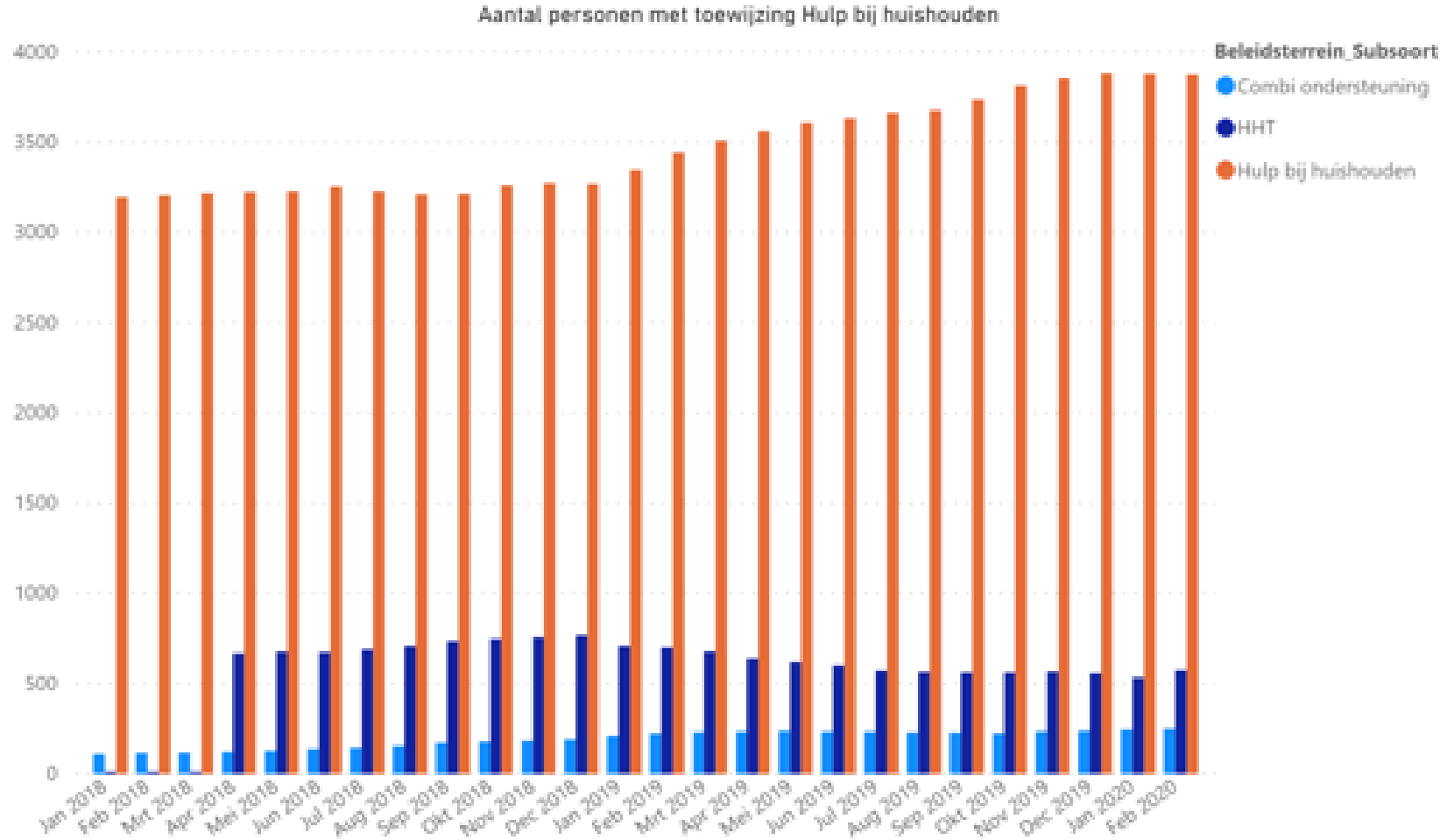
Een van de maatregelen in het kader van beheersing van de kosten WMO is het beperken van het beroep op begeleiding. Begeleiding moet gericht zijn op het ontwikkelen – of anders stabiliseren – van de zelfredzaamheid van inwoners en dus bij voorkeur tijdelijk van aard zijn (de begeleider moet zichzelf uiteindelijk overbodig maken, zodat de inwoner weer regie krijgt over zijn eigen leven). Daarnaast willen we dat de verhouding tussen gespecialiseerde begeleiding en basisbegeleiding beter in balans komt (niet langer 35:65, maar meer 50:50). Passende begeleiding staat daarbij voorop, maar in Arnhem werd – ook in vergelijking met andere gemeenten - wel in zeer veel situaties gespecialiseerde begeleiding ingezet, waar basisbegeleiding ook passend kan zijn.

Uit bovenstaande grafieken blijkt dat de groei van begeleiding lijkt af te vlakken en dat een lichte verschuiving van gespecialiseerde naar basisbegeleiding op gang lijkt te komen.

4.3 WMO: Hulp bij huishouden

Hulp bij huishouden
In deze grafiek staat het aantal unieke personen met een toewijzing per categorie. Hierbij zijn de mensen met combi -ondersteuning als aparte categorie opgenomen.

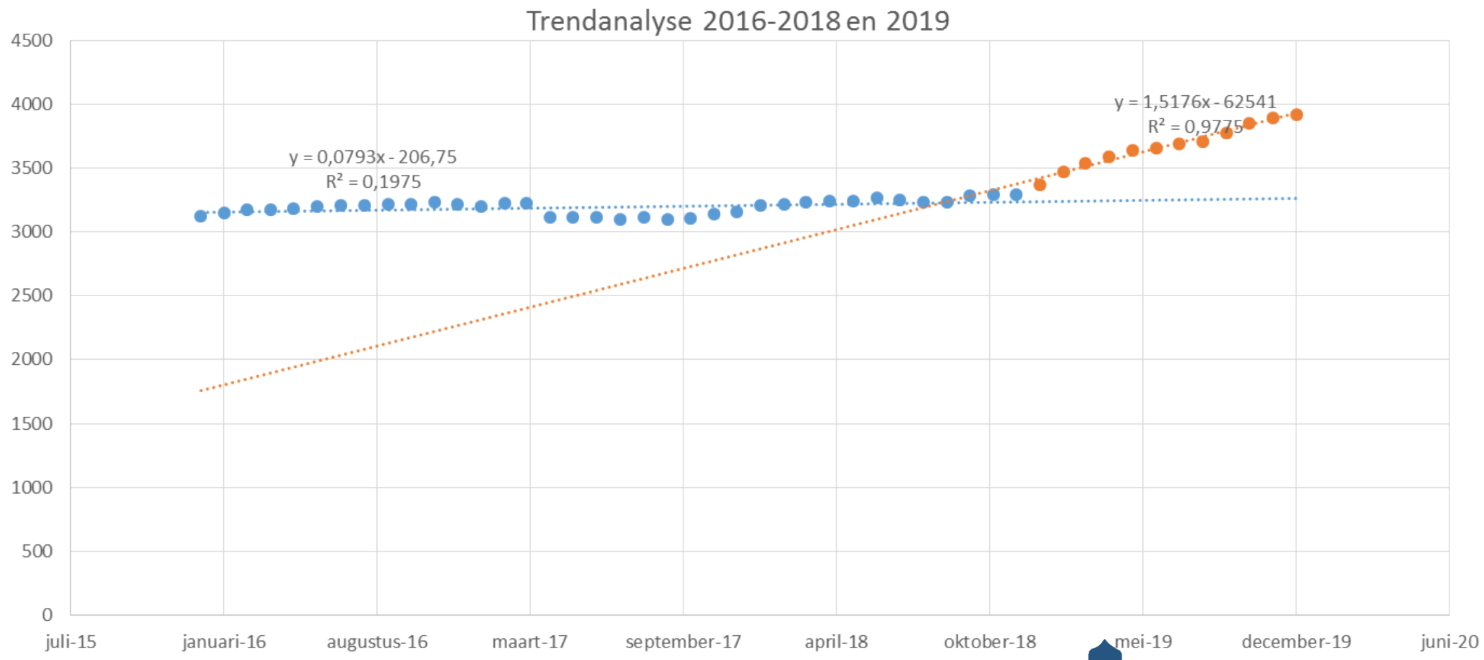
Sinds 1 januari 2019 zien we een duidelijke trendbreuk ten opzichte van voorgaande jaren; er wordt aanzienlijk meer HbH toegewezen. Deze stijging was verwacht; de invoering van het abonnementstarief in plaats van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage maakt het aanvragen van HbH vanuit de Wmo in plaats van een particulier ingehuurde poetshulp heel interessant voor de inwoner. De soms financieel sterke positie van de inwoner is juridisch gezien geen afwijzingsgrond voor de Wmo. Dit maakt dat wijkcoaches weinig in handen hebben om te kunnen sturen op eigen verantwoordelijkheid.

4.3B WMO: Hulp bij huishouden

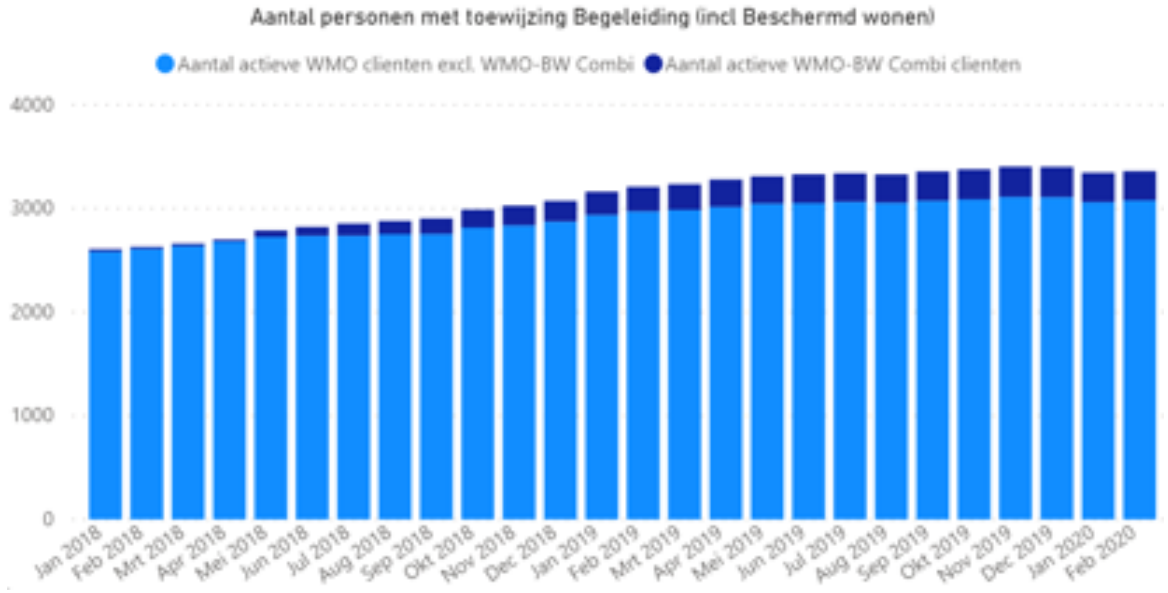
Als je de trendlijn declaraties HbH van voorgaande jaren door zou trekken in 2019 en dit vergelijkt met het daadwerkelijke resultaat dan is er € 842.640 extra gedeclareerd. Arnhem heeft €1.465.000 van het Rijk ontvangen ter compensatie voor het abonnementstarief. De extra declaraties HbH hebben ons dus ongeveer 57,5% van dit bedrag gekost.
NB: de compensatie was voor alle zorgvormen, niet alleen voor HbH.

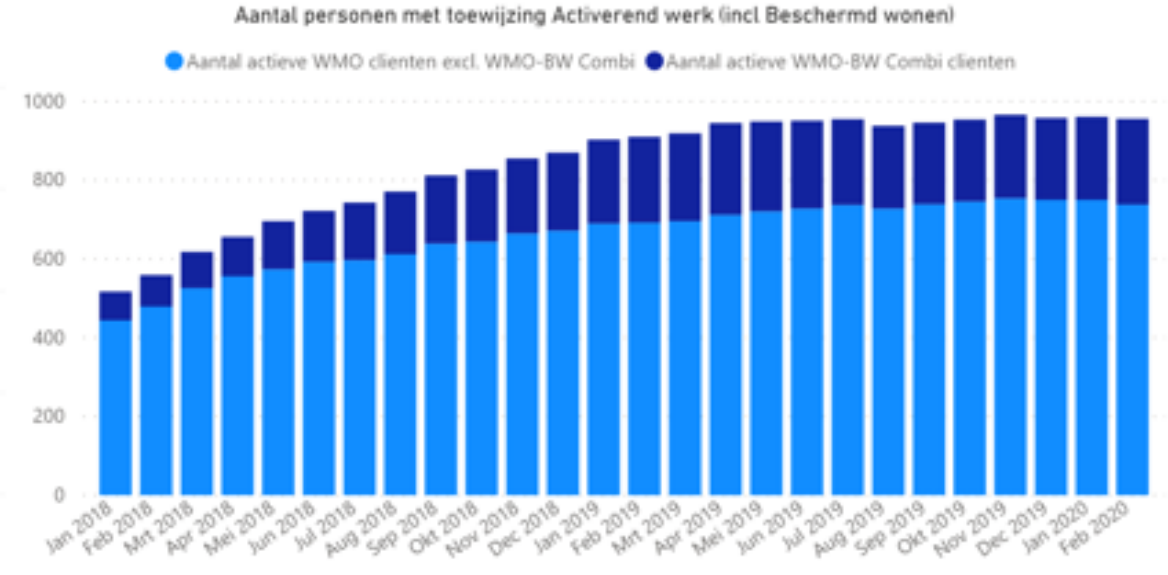
Opvallend is dat het aantal toewijzingen sneller lijkt te stijgen dan de toename aan declaratiebedragen. Dit lijkt er op te wijzen dat de aanzuigende werking van het abonnementstarief vooral inwoners met een relatief lichte ondersteuningsvraag heeft aangetrokken.

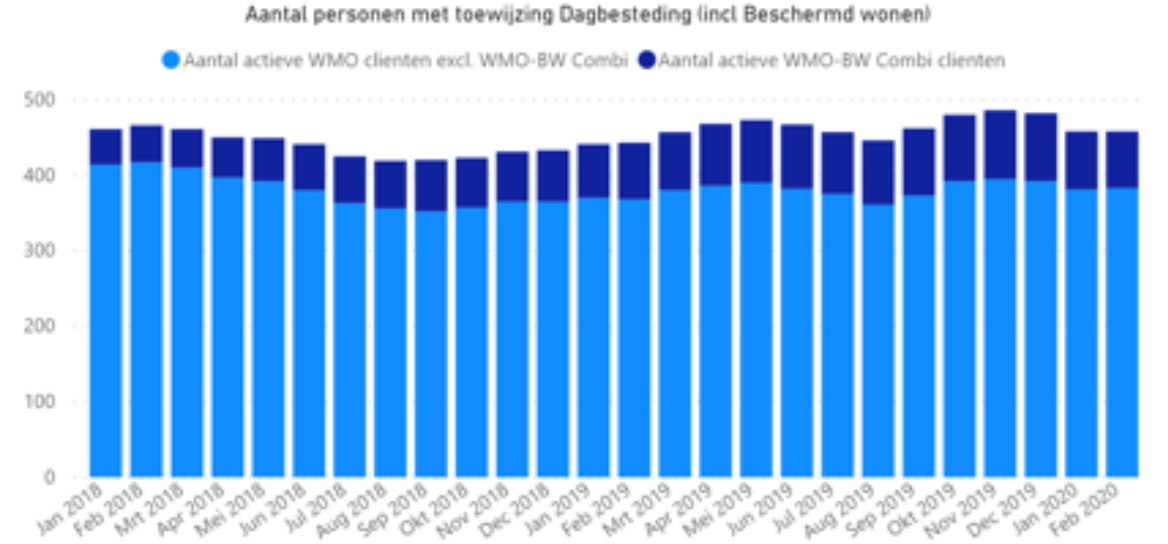

Maand	HBH Verschil werkelijk en verwachte declaraties in 2019	
januari-19	€	92.871
februari-19	€	24.963
maart-19	€	67.716
april-19	€	92.495
mei-19	€	128.590
juni-19	€	18.686
juli-19	€	91.553
augustus-19	€	24.031
september-19	€	44.516
oktober-19	€	145.550
november-19	€	89.331
december-19	€	22.338
Totaal (extra) declaraties 2019	**€**	**842.640**

4.4 WMO: Begeleiding, Activerend Werk en Dagbesteding i.c.m. Beschermingscomponent

De stijging in het aantal personen Activerend Werk vanaf medio 2018 heeft vooral te maken heeft met combinatie Beschermd Wonen en stijgend aantal aanmeldingen vanuit W&I. In de laatste maanden is het aantal redelijk stabiel. Deze ontwikkeling past bij de transformatie opgave Beschermd Wonen en bij de opgave Doorbraak naar Werk.

Voetnoot: Op deze sheet zijn de aantallen personen en gedeclareerde bedragen Begeleiding, Activerend werk en Dagbesteding hoger dan op de sheet met kerncijfers. De reden hiervoor is dat in de kerncijfers de combinatie WMO met Beschermd wonen onder Beschermd wonen zijn geplaatst. Dit heeft een financiële achtergrond: de kosten komen ten laste van het budget Beschermd wonen.

6. Beschermd Wonen: algemene toelichting

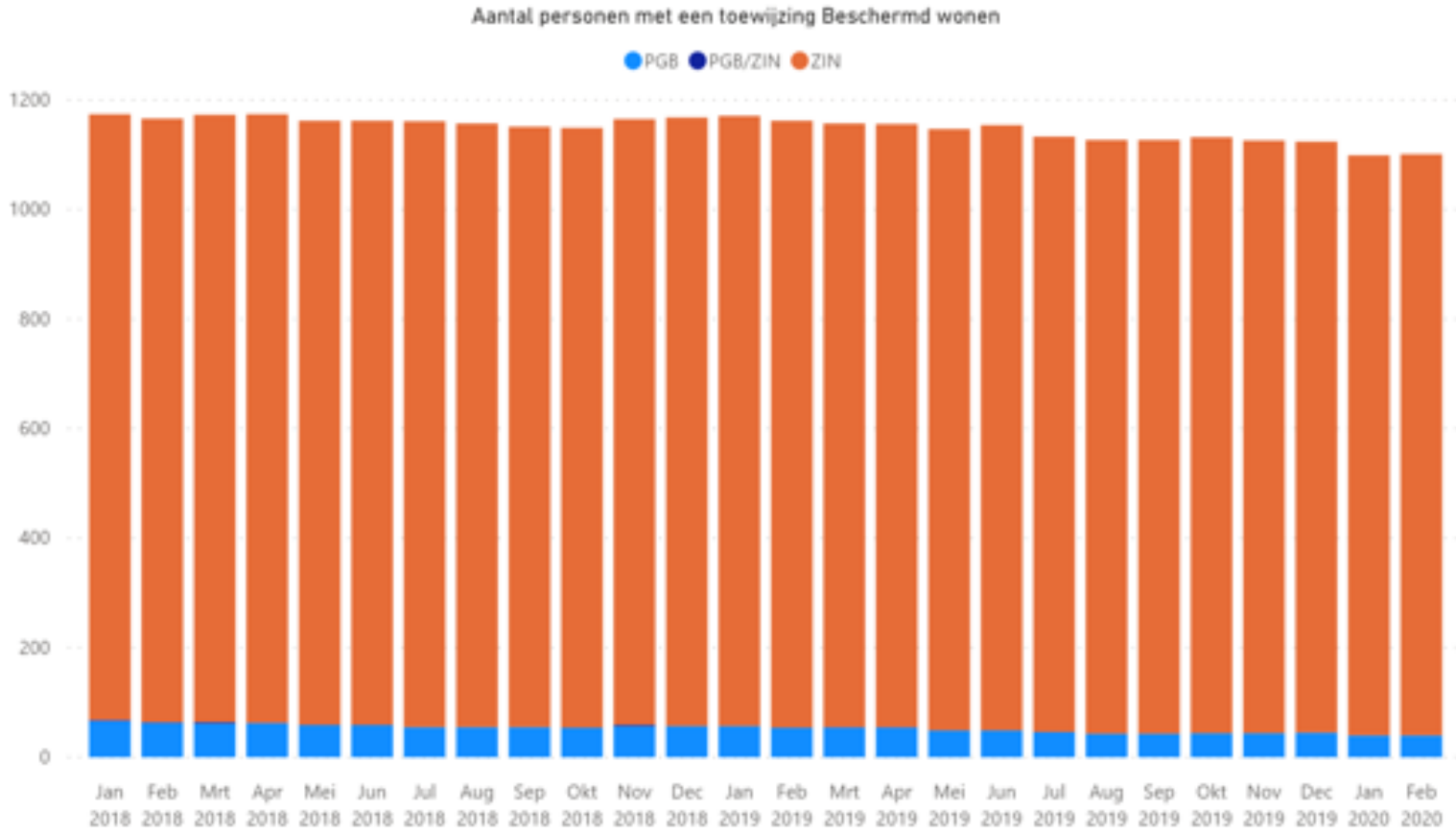
Arnhem is centrumgemeente voor beschermd wonen en is daarmee beleidsmatig en financieel verantwoordelijk voor de regio. De informatie over beschermd wonen bevat daarom ook gegevens over personen die buiten Arnhem verblijven. Arnhem draagt de kosten voor alle personen in de regio.

Beschermd wonen wordt toegewezen aan inwoners die tijdelijk een vorm van 24-uurs toezicht of aanwezigheid nodig hebben vanwege (ernstige) psychiatrische aandoeningen en beperkte regie over het leven. Daarnaast wordt ingezet op preventie en inzet op ambulante ondersteuningsvormen.
De groep inwoners in onze regio die een beroep moet doen op beschermd wonen is stabiel en over de maanden heen licht dalende. Inzet van ambulante ondersteuning heeft de voorkeur. Beschermd wonen wordt in toenemende mate ingezet in de lichtere vorm van beschermd wonen waarbij inwoners zelf de huur (woonlasten) betalen en er minder toezicht nodig is. De inzet van producten inclusief verblijf waarbij meer toezicht en aanwezigheid nodig is, is echter nog steeds dominant.

6. Beschermd wonen: 6.1 Aantal personen

Algemeen
Arnhem is centrumgemeente voor Beschermd Wonen en is daarmee beleidsmatig en financieel verantwoordelijk voor de regio. De informatie over Beschermd Wonen bevat daarom ook gegevens over personen die buiten Arnhem verblijven. Arnhem draagt de kosten voor alle personen in de regio.

PGB's worden in lijn met het beleid zeer beperkt ingezet voor de doelgroep beschermd wonen. De groep inwoners die beroep doet op beschermd wonen is stabiel en over de maanden heen licht dalende. Inzet van ambulante ondersteuning heeft de voorkeur

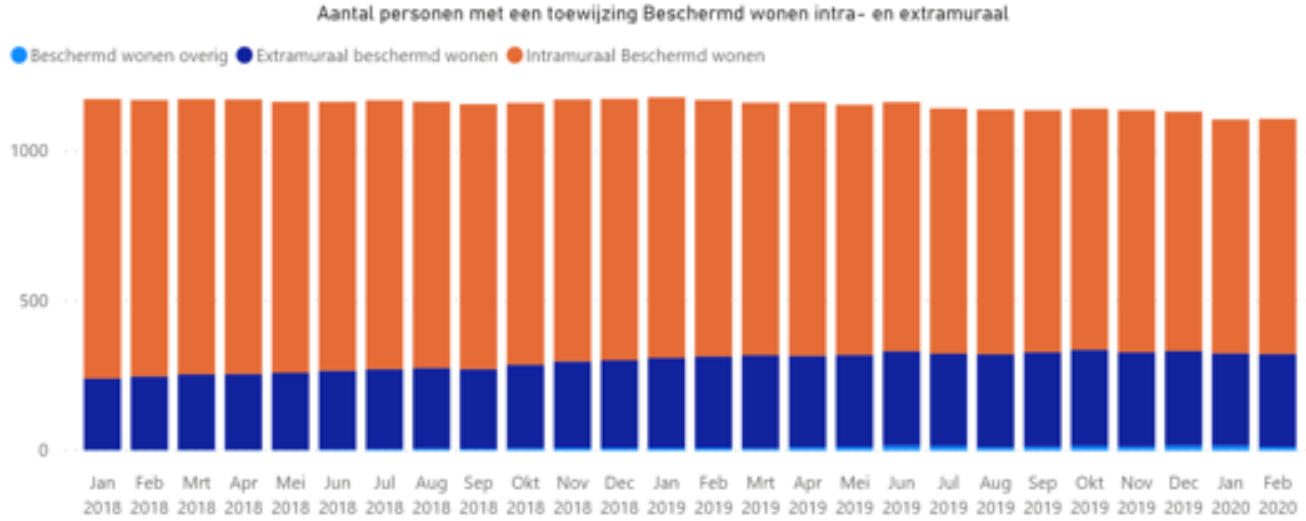

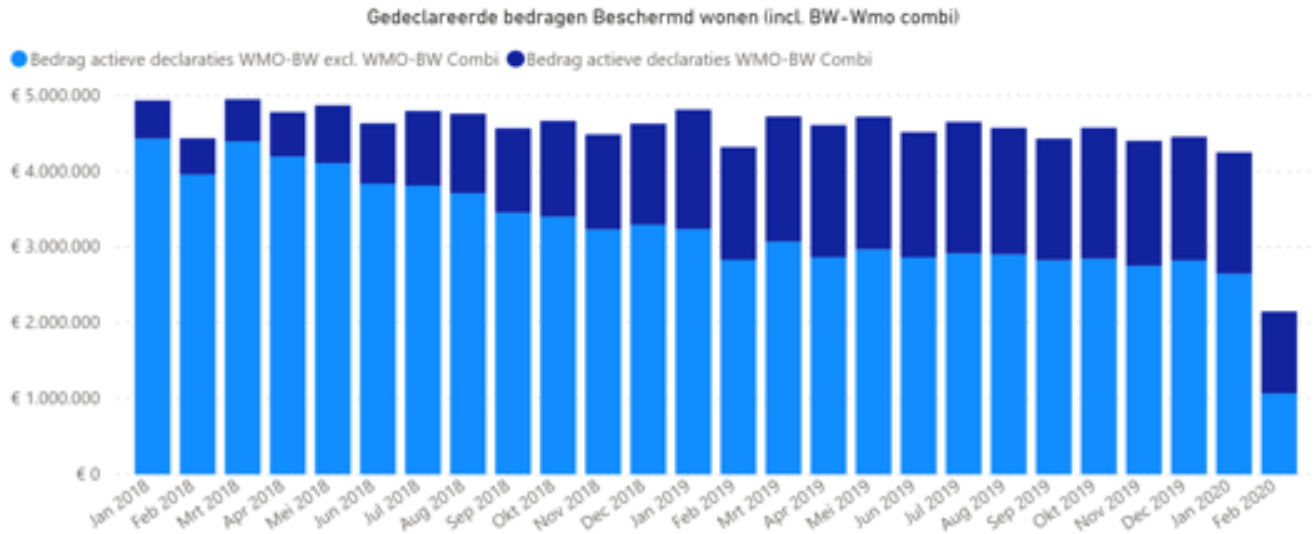
6. Beschermd wonen: 6.2 Toewijzingen en declaraties

Scheiden wonen en zorg
In de figuur hiernaast zijn de Beschermd wonen producten ingedeeld in Intramuraal en Extramuraal (en een klein aantal overig). Dit geeft een goed beeld van de verschuivingen die ontstaan door het scheiden van wonen en zorg.

Beschermd wonen wordt in toenemende mate ingezet in de lichtere vorm van beschermd wonen waarbij inwoners zelf de huur (woonlasten) betalen en er minder toezicht nodig is. De inzet van producten inclusief verblijf waarbij meer toezicht en aanwezigheid nodig is, is echter nog steeds dominant.

Arnhem is verantwoordelijk voor inzet en financiering van activerend werk en dagbesteding voor alle cliënten beschermd wonen. In de tweede figuur is te zien dat de totale kosten over het jaar heen stabiel blijven dan wel licht afnemen.

Voetnoot: De aantallen personen en declaraties die hier worden getoond zijn inclusief de kosten voor begeleiding, activerend werk en Dagbesteding. Dit heeft een financiële achtergrond: de kosten komen ten laste van het budget Beschermd wonen.

Conclusies

Kernconclusie
We worden nog steeds geconfronteerd met stijgende kosten, hoewel het effect van de Coronacrisis op dit moment nog niet duidelijk is. De maatregelen die we hebben voorbereid moeten nog worden geïmplementeerd en zullen in de loop van 2020 pas hun vruchten gaan afwerpen. We kunnen nu al wel de voorzichtige conclusie trekken dat we voor WMO en Beschermd Wonen met de monitoring een goede slag hebben geslagen in de voorspelbaarheid getuige ook de consistente lijn van de prognose voor dit jaar. Dit geldt nog niet helemaal voor jeugd. We hebben dit net als vele andere gemeenten
nog onvoldoende in de grip en moeten de stappen die we zetten in data analyse verder uitbouwen zodat ook hier de voorspelbaarheid toeneemt.

Tot slot: doorontwikkeling bestuursrapportage

Zoals in de raadsessies aangegeven, is het optimaliseren van de data, de rapportage en informatie een ongoing proces. Ten opzichte van de vorige bestuursrapportage hebben zich weer een aantal ontwikkelingen plaatsgevonden en zijn er een aantal wijzigingen doorgevoerd:

- Er wordt gerapporteerd vanuit een centrale datawarehouse Zorgdomein.
- Er kan nu vaker een toewijzing(-sbedrag) worden bepaald doordat de PDC opnieuw is ingelezen met verbeterde historie sinds 2015.
- Daar waar de einddatum van een toewijzing ver in de toekomst ligt, is voor het berekenen van de totale waarde van die toewijzing uitgegaan van een minder lang lopende toewijzing, namelijk maximaal 18 jaar.
- Beschermd Wonen: er wordt vanaf heden ook gekeken naar de aantallen en gedeclareerde bedragen van Begeleiding, Activerend werk en Dagbesteding die voor rekening komen van het budget Beschermd Wonen.

Over de bestuursrapportage

Wat is de bestuursrapportage?
De bestuursrapportage wordt drie keer per jaar samengesteld door de afdelingen SBR, F&C en Informatie. De rapportage toont een basisset aan indicatoren. De rapportage geeft inzicht in het aantal personen, toewijzingen en declaraties per maand. Inzichten zijn per thema en beleidsterrein gepresenteerd.

Waar komt de informatie vandaan?
Deze rapportage is gebaseerd op gegevens met een exportdatum van 06-02-2020. Deze set is opgevraagd uit het datawarehouse. In de rapportage worden gegevens getoond die op 06-02-2020 beschikbaar waren over de periode **t/m januari 2020**.

Het moment van declareren
Doordat er met terugwerkende kracht declaraties kunnen binnenkomen, is de mate waarin gegevens 'ontbreken' in de 'jongste' maanden groter dan bij maanden die verder in het verleden liggen. Er mag met terugwerkende kracht worden gedeclareerd (tot maximaal 5 jaar).

Wat betekent dit voor deze rapportage?
Met name het bedrag dat tot nu toe over de maanden november 2019 t/m januari 2020 is gedeclareerd, zal in de komende periode toenemen.

Duiding van de informatie
De inhoudelijke duiding van de informatie vindt elke periode plaats door betrokken bestuursadviseurs, programmamanager, businesscontrollers, met input van bestuurders (SWT).

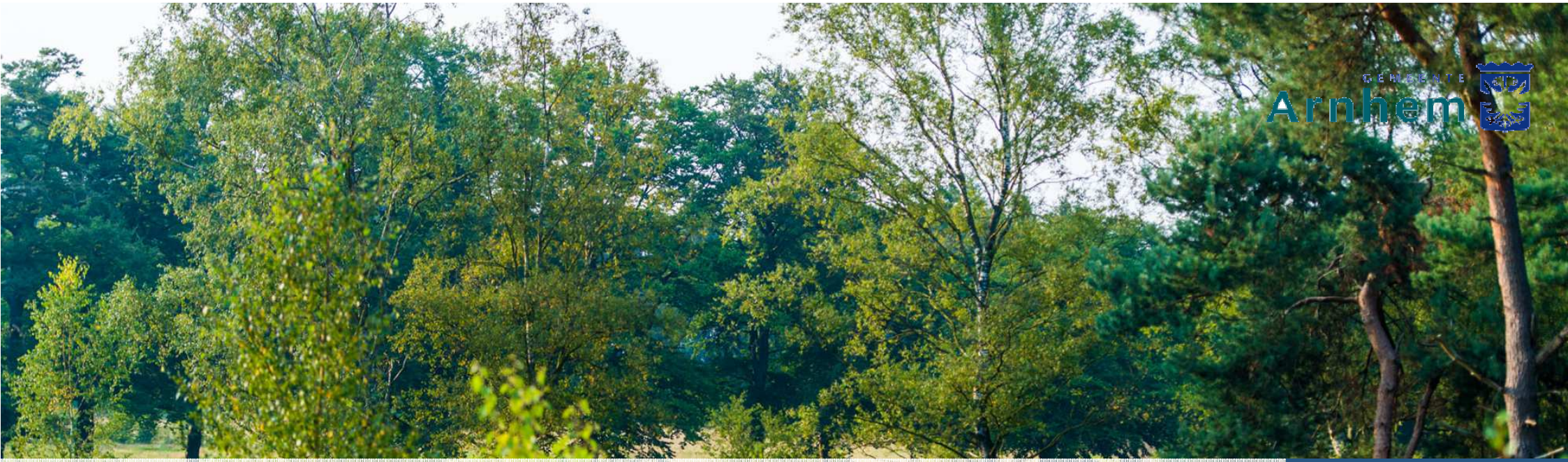
Inwonerservaringsonderzoek
In deze rapportage zijn de uitkomsten van het inwonerservaringsonderzoek niet nogmaals opgenomen. Het inwonerservaringsonderzoek over 2019 wordt in de loop van het jaar uitgevoerd. Zodra deze gereed is, zullen de uitkomsten ook beknopt in de bestuursrapportage worden opgenomen.

Bestuursrapportage
Zorg Dichterbij
maart 2020

SBR, F&C & Informatie
Gemeente Arnhem

Doorbraak Naar Werk: Monitor 1.1

januari 2019 t/m december 2019

Strategie, Beleid & Regie
Planning & Control
Gemeente Arnhem

Doorbraak naar Werk

Zoveel mogelijk Arnhemmers aan het werk zodat zij zelf in hun inkomen kunnen voorzien. Dat is de ambitie van het Arnhemse gemeentebestuur. Werk hebben is belangrijk. Het is meer dan een salaris ontvangen. Werken is ook meedoen, meetellen en gemist worden als je er niet bent. Dat geeft zelfvertrouwen en het is prettig om deel uit te maken van een netwerk. Omgekeerd worden onze wijken, bedrijven en de stad sterker wanneer er meer mensen aan het werk zijn.

Concreet willen we dat er in 2023:
- meer Arnhemmers betaald werk hebben;
- meer Arnhemmers financieel zelfredzamer zijn;
- en er meer passend werk is voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Getalsmatig willen we als Arnhem de landelijke lijn gaan volgen qua uitstroom uit de bijstand en daar bovenop nog eens vijfhonderd Arnhemmers extra uit laten stromen. Dan is er voor het eerst sprake van een trendbreuk.

Om deze ambitie te realiseren is het programma ‘Doorbraak Naar Werk’ in het leven geroepen. Het programma kent de volgende inspanningslijnen (om de volgende doorbraken realiseren):

1. Investeren in voorkomen dat mensen (langdurig) afhankelijk worden van inkomensondersteuning
2. Dichtbij de Arnhemmer en integraal werken
3. Perspectief bieden; aan het werk tenzij
4. Stimuleren van inclusief werkgeverschap
5. Samen sterk: Samenwerken met partners uit onderwijs en bedrijfsleven. Met onze ketenpartners. Met de regio, andere steden en met het Rijk
6. Beter weten wat werkt en leren monitoren op impact

Over deze monitor

Deze monitor is een volgende stap op de inspanningslijn ‘Beter weten wat werkt en leren monitoren op impact’. Het is in lijn met het iteratieve proces dat we doorlopen bij het opstellen van de bestuursrapportages en een geactualiseerde en verbeterde versie van monitor 1.0. We werken aan een monitor die ons in staat stelt om te sturen op (maatschappelijke) impact in plaats van sturen op input. Een monitor die ons leert waar we staan, die ons inzicht geeft in wat werkt en wat niet, die duidelijk maakt wat het effect is van onze inspanningen en die laat zien welke resultaten we bereiken. Het ultieme vergezicht is een monitor voor het hele sociale domein.

Zover is het nog niet. Wat deze monitor 1.1 wel biedt is het volgende:

1. Pagina’s 4 t/m 9 geven een geactualiseerd inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse bijstandspopulatie, onze prestaties op het gebied van instroom en uitstroom en dat afgezet tegen de prestaties van gemeenten van een vergelijkbare grootte.
2. Pagina’s 10 t/m 15 geven inzicht in de doorstroom. Dit zijn de prestaties van onze uitvoeringspartners Centrum voor Activerend Werk (CAW), Arbeidsontwikkelbedrijf Scalabor en Werkgeversservicepunt (WSP).
3. Pagina’s 16 t/m 26 geven inzicht in de bestandskenmerken op gebieds- en wijkniveau, het instroom- en uitstroompercentage naar leeftijd en wijk, het bestand naar leefvorm, leeftijd en uitkeringsduur per gebied, het aandeel dat een ontheffing voor de arbeidsverplichting heeft en het aandeel dat parttime werkt.
4. Pagina’s 27 t/m 29 duiden een aantal financiële aspecten. Inzet is om dit in een volgende monitor uit te breiden met bedrijfsvoeringsaspecten.
5. Pagina’s 30 t/m 37 schetsen de voortgang van de diverse inspanningslijnen van het programma Doorbraak Naar Werk.
6. Pagina’s 38 en 39 sluiten de monitor af met concluderende bevindingen.

In deze monitor is gebruik gemaakt van de volgende data:

- De Benchmark Werk & Inkomen januari 2019 t/m december 2019 van Divosa (de vereniging van gemeentelijke directeuren in het sociaal domein).
- Aanvullende informatie afkomstig van het gemeentelijke cluster Werk & Inkomen
- Halfjaarberichten van de belangrijkste uitvoeringspartners: CAW, Scalabor en WSP

Bestandsontwikkeling

Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW), Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ), Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen (BBZ) en voor de inzet van loonkostensubsidies.

Goed zicht op onze bijstandspopulatie is van groot belang. Hoe eerder we trends en ontwikkelingen opmerken, hoe eerder we met gerichte acties kunnen bijsturen.

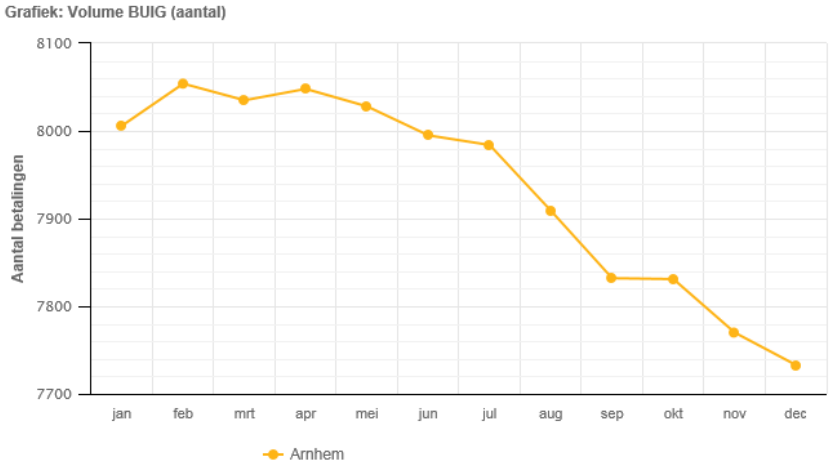
Figuur 1 toont het aantal uitkeringsbetalingen van Arnhem*. Dit aantal is sinds januari 2019 van 8.006 gedaald naar 7.733 in december 2019. Om de vergelijking met andere gemeenten mogelijk te maken geeft de Divosa Benchmark indexcijfers voor het volume. Daarbij wordt de groei of daling van elke maand vergeleken met een vastgestelde basisperiode. In figuur 2 is het aantal uitkeringsbetalingen op 31 december 2018 op 100 gesteld.

Belangrijkste punt:

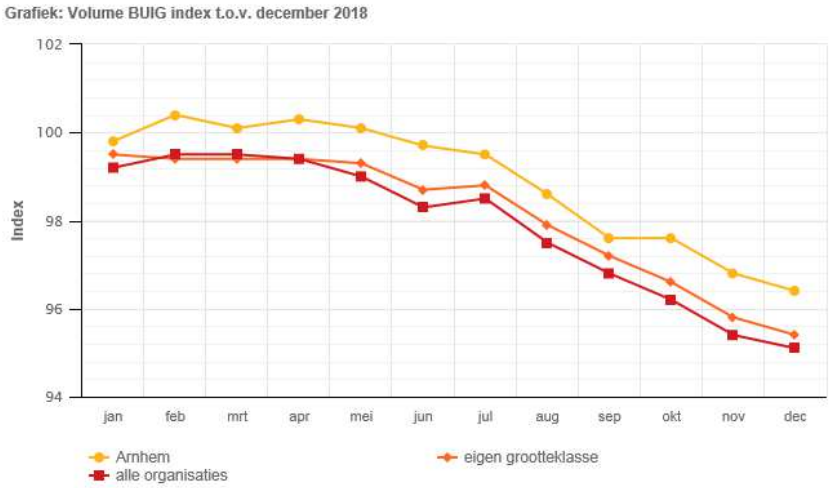
- **Het bestandsvolume daalt in Arnhem ongeveer net zo snel als in vergelijkbare gemeenten.**

**Om de prestaties van gemeenten adequaat te kunnen vergelijken registreert de Divosa Benchmark het aantal uitkeringsbetalingen. Dit is niet hetzelfde als het aantal unieke uitkeringen. Het volume van unieke uitkeringen lag in Arnhem op 31-12-2019 op 7.547.

Figuur 1

Figuur 2

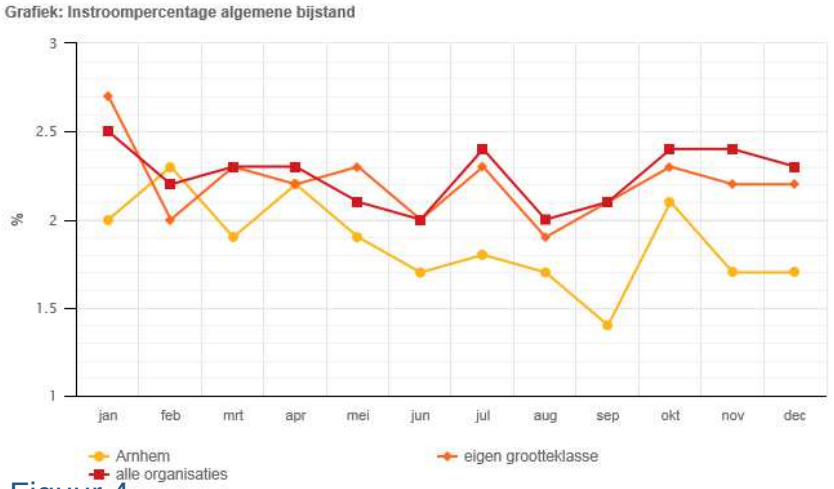
Instroom in de bijstand

Het aantal mensen dat maandelijks in- en uitstroomt geeft een beeld van de dynamiek van het bijstandsbestand. Het instroompercentage is het aandeel nieuwe bijstandsuitkeringen (betalingen) in het totale bestand. Figuur 3 toont de ontwikkeling van het instroompercentage. Figuur 4 toont het gemiddeld instroompercentage over de periode januari-december 2019 en het gemiddelde van de vergelijkingsgroep.

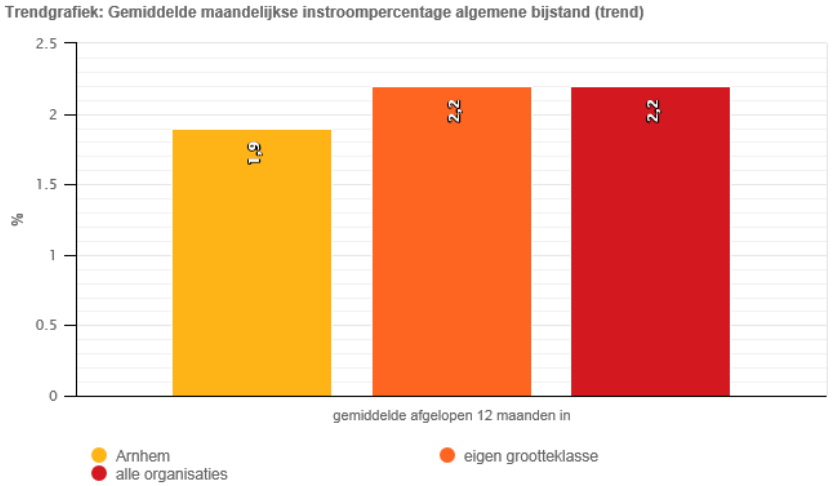
Belangrijkste punten:

- **Arnhem kent minder instroom in de bijstand dan vergelijkbare gemeenten.**
- **Onze instroombeperkende maatregelen lijken effectief.**
- **Hoewel andere gemeenten steeds beter worden in instroombeperking, waardoor de Arnhemse (relatieve) voorsprong kleiner wordt, is het gemiddelde positieve verschil over het jaar 2019 ongeveer gelijk gebleven.**

Figuur 3

Figuur 4

Uitstroom uit de bijstand #1

Het uitstroompercentage is het aantal stopgezette betalingen in een maand afgezet tegen het bijstandsvolume in diezelfde maand. Figuur 5 toont de ontwikkeling van het uitstroompercentages. Figuur 6 toont het gemiddeld uitstroompercentage over de laatste twaalf maanden en het gemiddelde van de vergelijkingsgroep.

De Gemeente Arnhem heeft ten opzichte van vergelijkbare gemeenten minder uitstroom. Onze uitstroom bevorderende maatregelen blijken (vooralsnog) minder effectief.

Belangrijkste punten:

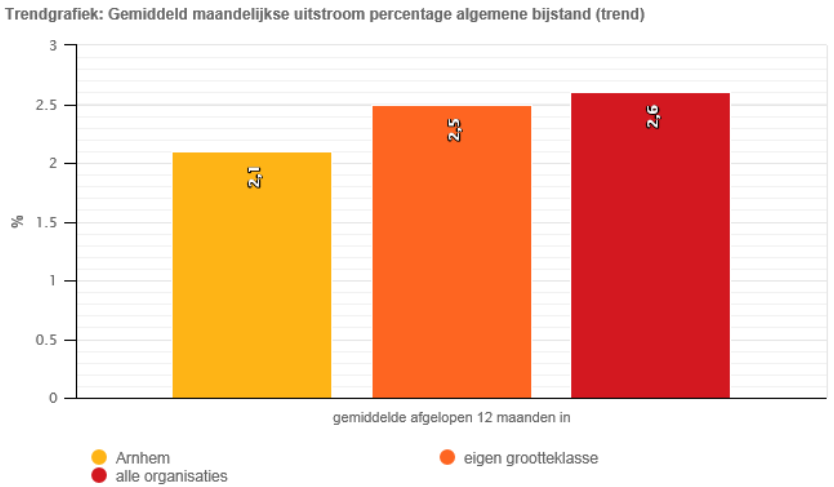
- **Arnhem kent minder uitstroom uit de bijstand dan vergelijkbare gemeenten.**
- **Arnhem presteert wel beter op uitstroom dan in 2018.**
- **Maar onze uitstroombevorderende maatregelen lijken nog niet effectief genoeg.**

Op pagina 7 en 8 gaan we dieper op de ontwikkelingen van de uitstroom in.

Figuur 5

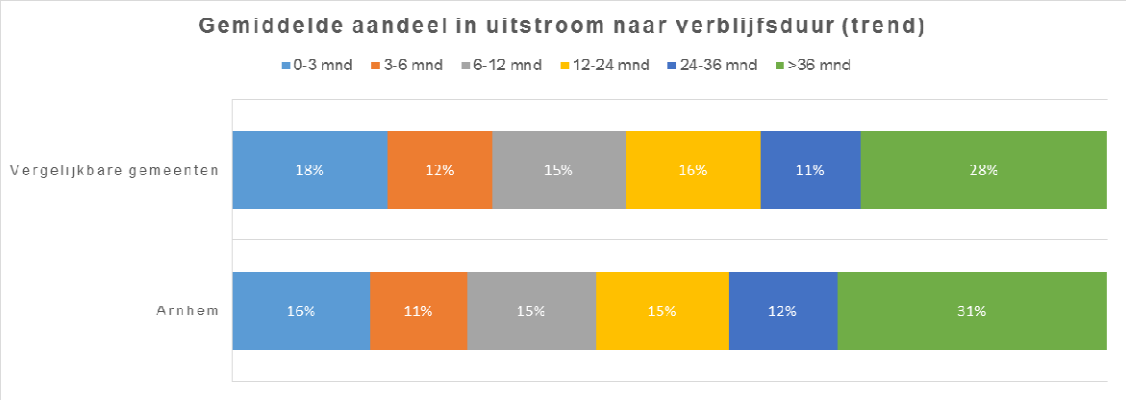

Figuur 6

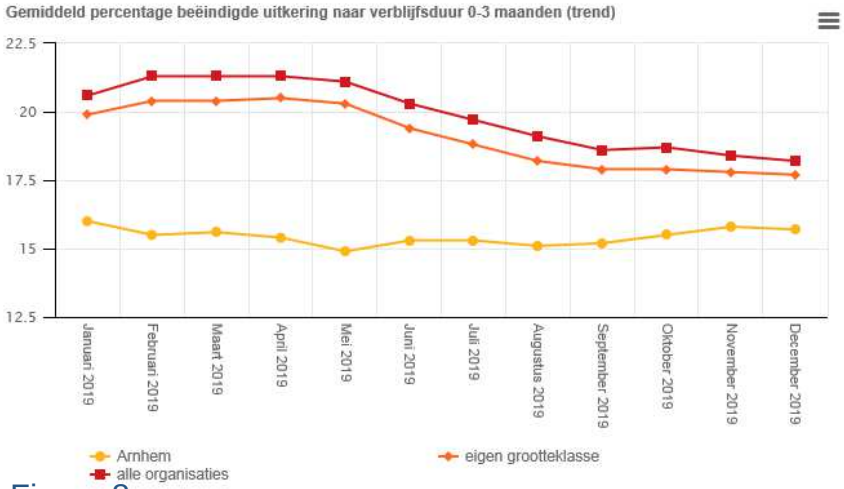
Uitstroom uit de bijstand #2

Voor wat betreft uitstroom valt op dat het gemiddelde aandeel in de uitstroom naar verblijfsduur van Arnhemmers in de bijstand op onderdelen afwijkt van vergelijkbare gemeenten (zie onderstaande figuur).

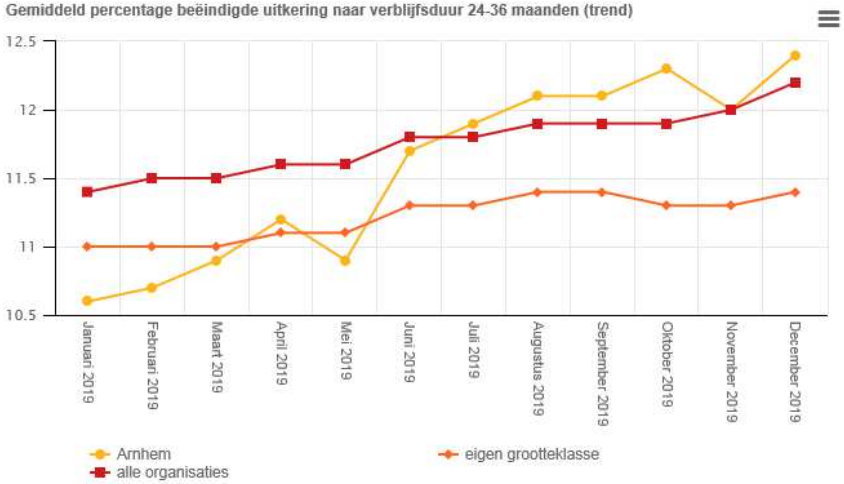

Het grootste gemiddelde aandeel in de uitstroom betreft inwoners die langer dan 36 maanden een bijstandsuitkering hebben en de AOW-leeftijd bereiken. Daarop volgend is het de groep inwoners die het kortst (0-3 maanden) een bijstandsuitkering heeft. In Arnhem is dit aandeel (vanwege de minder hoge instroom) lager dan in vergelijkbare gemeenten (figuur 7).
Daar staat tegenover dat het gemiddelde aandeel in de uitstroom van de groep inwoners die 24-36 maanden een bijstandsuitkering heeft in Arnhem in 2019 meer is gestegen dan in vergelijkbare gemeenten (figuur 8). Mogelijke verklaringen hiervoor zijn: de gewijzigde werkwijze van W&I (versnellingsteam, brede diagnose, handhaving) en intensievere inzet van Activerend Werk en Scalabor.

Figuur 7

Figuur 8

Uitstroom uit de bijstand #3

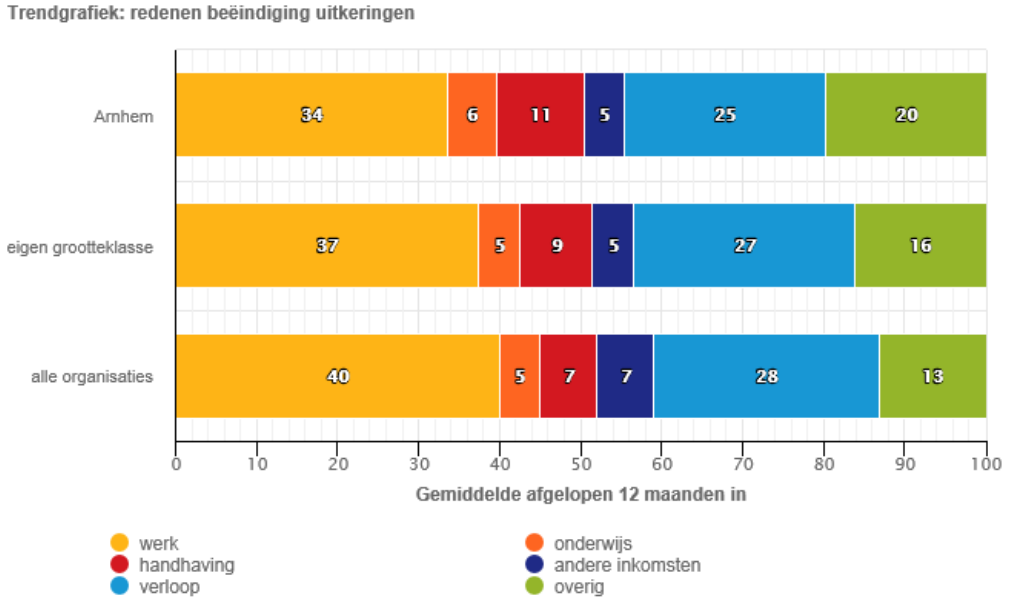
Redenen van uitstroom zijn divers. Op drie van de beëindigingsredenen kan de gemeente sturen: uitstroom naar werk, uitstroom naar onderwijs/ studie en uitstroom door handhaving. Figuur 9 laat zien hoe Arnhem het doet ten opzichte van vergelijkbare gemeenten:

- De som van de beïnvloedbare beëindigingsredenen is 51-52% van het totaal aantal beëindigingen. Arnhem wijkt daarin nauwelijks af van vergelijkbare gemeenten. In het relatieve aandeel van deze redenen zijn er wel verschillen.
- Het aandeel beëindiging met als reden ‘werk’ is in Arnhem lager dan in andere gemeenten.
- De aandelen beëindiging met als reden ‘onderwijs/ studie’ of ‘handhaving’ zijn in Arnhem hoger dan in andere gemeenten.

Mogelijke verklaringen voor de cijfers van deze drie beëindigings-redenen zijn de inzet op de zgn. ‘scholingsplicht’, de inbedding van handhaving in de werkwijze van W&I en de samenstelling van ons bestand:

- het aandeel 18-35 jarigen (gemakkelijker bemiddelbaar) in ons bestand is lager dan in vergelijkbare gemeenten;
- het aandeel 45-55 jarigen (moeilijker bemiddelbaar) in ons bestand is hoger dan in vergelijkbare gemeenten;
- het aandeel inwoners dat langer dan 60 maanden in een uitkeringssituatie zit (moeilijker bemiddelbaar), is in Arnhem hoger dan in vergelijkbare gemeenten.

Figuur 9

Instroom en uitstroom: belangrijkste punten

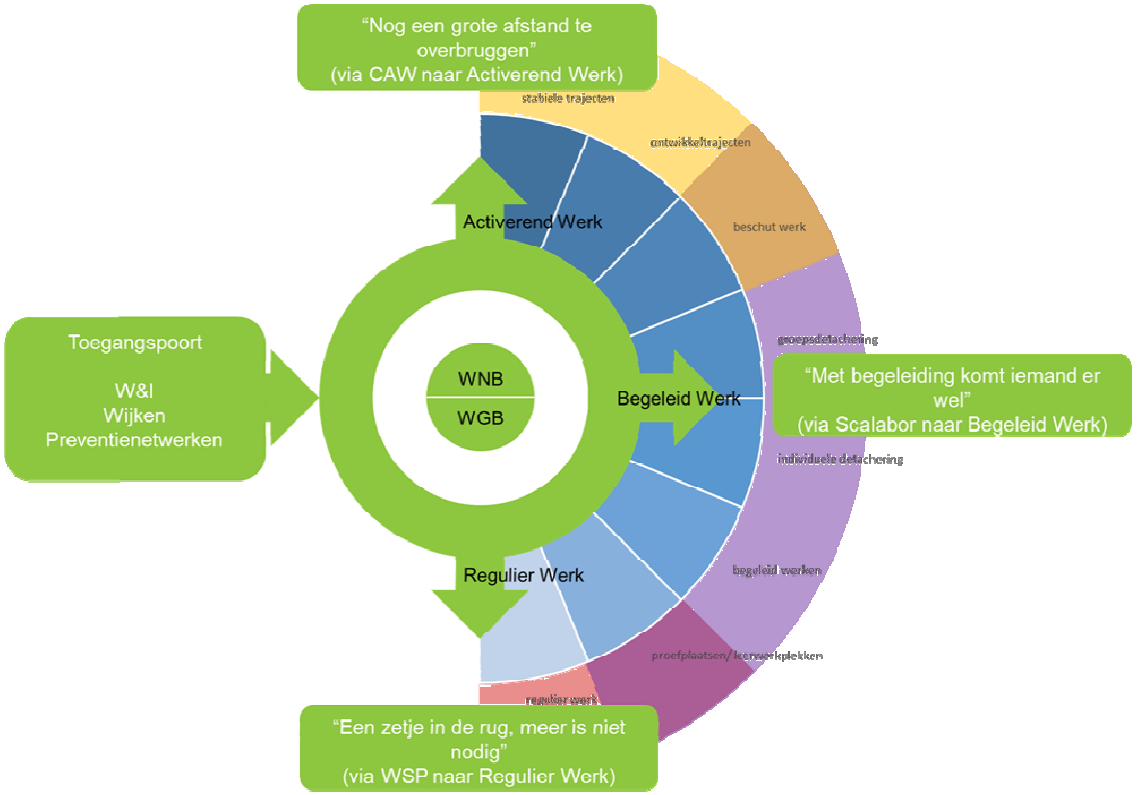
- **Arnhem kent minder instroom in de bijstand dan vergelijkbare gemeenten.**
- **Onze instroombeperkende maatregelen lijken effectief.**
- **Hoewel andere gemeenten steeds beter worden in instroombeperking, waardoor de Arnhemse (relatieve) voorsprong kleiner wordt, is het gemiddelde positieve verschil over het jaar 2019 ongeveer gelijk gebleven.**

- **Arnhem kent minder uitstroom uit de bijstand dan vergelijkbare gemeenten.**
- **Arnhem presteert wel beter op uitstroom dan in 2018.**
- **Maar onze uitstroombevorderende maatregelen lijken nog niet effectief genoeg.**
- **Het gemiddelde aandeel in de uitstroom van de groep inwoners die 24-36 maanden een bijstandsuitkering heeft in Arnhem in 2019 meer is gestegen dan in vergelijkbare gemeenten.**
- **De som van de beïnvloedbare beëindigingsredenen is 51-52% van het totaal aantal beëindigingen. Arnhem wijkt daarin nauwelijks af van vergelijkbare gemeenten. In het relatieve aandeel van deze redenen zijn er wel verschillen.**
- **Het aandeel beëindiging met als reden ‘werk’ is in Arnhem lager dan in andere gemeenten.**
- **De aandelen beëindiging met als reden ‘onderwijs/ studie’ of ‘handhaving’ zijn in Arnhem hoger dan in andere gemeenten.**

Doorstroom: de Participatierotonde

Voor de doorstroom hebben wij een samen met onze ketenpartners CAW, Scalabor en WSP een zogeheten participatierotonde ontwikkeld.
De afstand van iemand tot de arbeidsmarkt bepaalt waar en bij welke partner iemand terecht komt op de rotonde. In alle gevallen is de idee dat er samen stappen worden gezet om de afstand tot de arbeidsmarkt dusdanig te verkleinen dat iemand uit kan stromen naar (betaald) werk.

Goed inzicht in de werking en effectiviteit van de participatierotonde is één van de ambities voor de doorontwikkeling van de monitor. Voor dit moment maken wij gebruik van de halfjaarberichten van CAW, Scalabor en WSP.

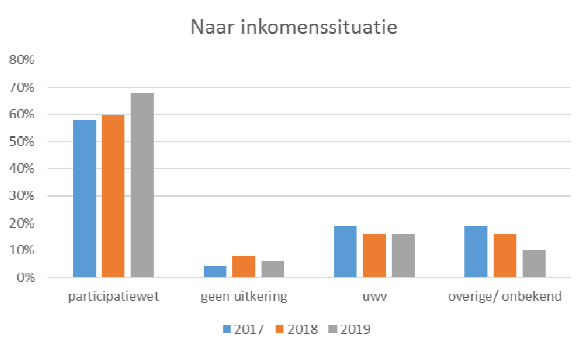

Doorstroom: via CAW naar Activerend Werk

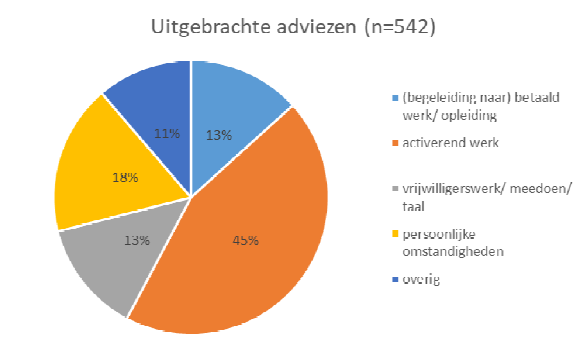
De inzet van activerend werk helpt inwoners om stappen te zetten op de participatieladder. Jaarlijks worden er ongeveer 1.100 trajecten activerend werk ingezet: waarvan 50% direct door wijkcoaches van SWT en 50% indirect (via CAW).
De figuren op deze pagina, afkomstig van CAW, geven inzicht in de resultaten daarvan.

- Het aandeel mensen met een Participatiewet-uitkering neemt toe (figuur 10).
- Voor wat betreft de adviezen in aansluiting op de oriëntaties is 13% gericht op het zetten van vervolgstappen naar betaald werk via een vorm van begeleid werk of opleiding; 45% gericht op het zetten van vervolgstappen via activerend werk; 13% gericht op het doen van vrijwilligerswerk of meedoen; 18% gericht op het verbeteren van de persoonlijke omstandigheden; en 11% overig (figuur 11).
- Op basis van een jaarlijkse steekproef zien we dat deelnemers in één jaar tijd 1,5 tot 2 treden stijgen op de participatieladder (figuur 12).
- Activerend Werk levert een belangrijke bijdrage aan de inspanningslijnen ‘Dichtbij de Arnhemmer en integraal werken’ en ‘Perspectief bieden’.

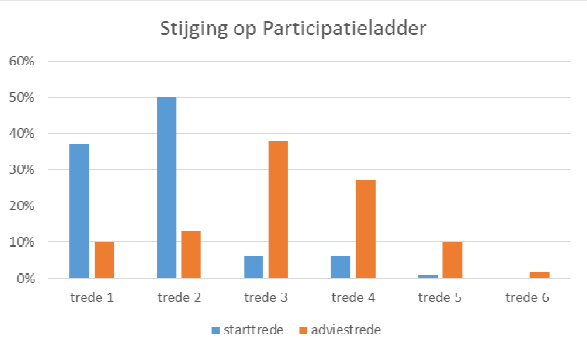
Figuur 10

Figuur 11

Figuur 12

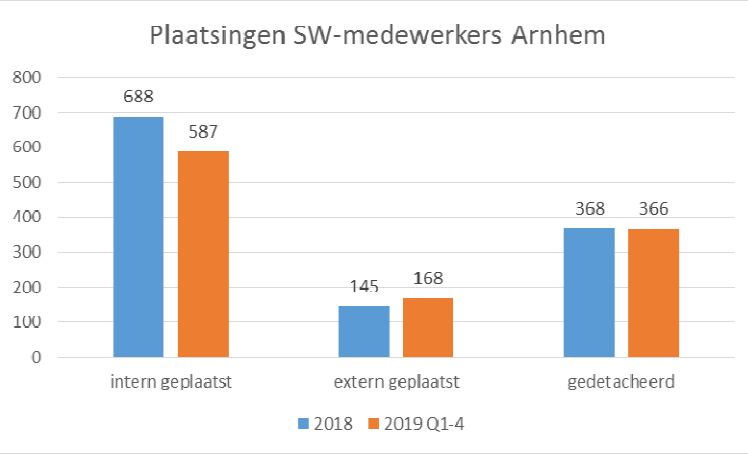

Doorstroom: via Scalabor naar Begeleid Werk #1

Scalabor biedt passend werk voor mensen met een aanstelling in het kader van de Sociale Werkvoorziening (SW):

- Het aantal Arnhemmers dat bij Scalabor werkt op basis van een SW-aanstelling daalt van 1.201 (31-12-2018) naar 1.121 (31-12-2019). Logisch, want sinds de Participatiewet is er geen nieuwe instroom meer.
- Steeds meer SW-medewerkers zijn extern gedetacheerd bij een (reguliere) werkgever in plaats van intern bij Scalabor (figuur 13). In 2018 was de verhouding 57% intern/ 43% extern. In 2019 werd dit 52% intern/ 48% extern.
- Die beweging ‘van binnen naar buiten’ gebeurt op basis van Individuele Ontwikkelplannen (IOP). Op dit moment heeft 86% van de SW-medewerkers een recent (<12 mnd) IOP.
- Het bieden van passend werk levert een belangrijke bijdrage aan de inspanningslijnen ‘Perspectief bieden’ en ‘Stimuleren van inclusief werkgeverschap’.
- Door slim in te zetten op het opnieuw invullen van de werkplekken, die vertrekkende SW-medewerkers achterlaten, door de doelgroep van Participatiewet wordt de toegevoegde waarde vergroot.

Figuur 13

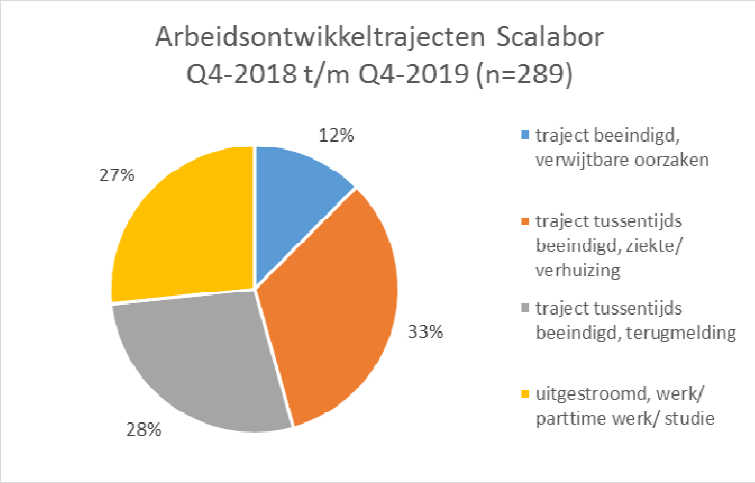

Doorstroom: via Scalabor naar Begeleid Werk #2

Scalabor biedt arbeidsontwikkeltrajecten voor mensen uit de doelgroep van de Participatiewet:

- Scalabor heeft samen met werkgevers en MBO een ruim aanbod van branchegerichte leer-werk-lijnen opgezet.
- Van Q4 2018 t/m Q4 2019 werden er 487 Arnhemmers uit de doelgroep van de Participatiewet door W&I aangemeld voor een arbeidsontwikkeltraject bij Scalabor.
- Op 31-12-2019 zat hiervan nog 198 in traject. Voor 289 werd het traject beëindigd: 77 deelnemers stroomden met succes uit naar (parttime) werk of studie; bij 176 werd het traject tussentijds gestopt vanwege ziekte/ verhuizing/ andere oorzaken; bij 36 werd het traject beëindigd vanwege verwijtbaar gedrag.
- Het bieden van arbeidsontwikkeltrajecten levert een belangrijke bijdrage aan de inspanningslijnen ‘Perspectief bieden’ en ‘Stimuleren van inclusief werkgeverschap’.

Figuur 14

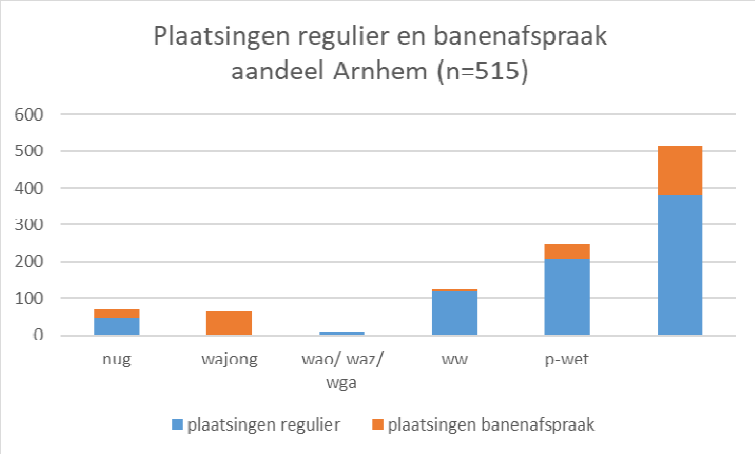

Doorstroom: via WSP naar Regulier Werk

Onze derde partner op de participatierotonde, het WSP, laat de volgende ontwikkelingen zien:

- Regionaal zette het WSP voor 2019 in op 1.156 plaatsingen. Dit zijn er 1.214 geworden.
- Het Arnhemse aandeel in deze plaatsingen is 515 (40%; redelijk cf. het Arnhemse aandeel binnen de Arbeidsmarktregio Midden Gelderland); 381 reguliere plaatsingen en 134 plaatsingen in het kader van de zgn. Banenafspraak.
- Opvallend is dat het aandeel niet-uitkeringsgerechtigden (zgn. nuggers) in die plaatsingen sterk toeneemt. Dit wordt waarschijnlijk mede veroorzaakt door de ingezette samenwerking van het WSP met de Leerlingnetwerken VSO/ Pro en het Schakelpunt MBO1-2.
- Het WSP levert een belangrijke bijdrage aan de inspanningslijnen ‘Stimuleren van inclusief werkgeverschap’ en ‘Investeren in voorkomen’.

Figuur 15

Doorstroom: belangrijkste punten

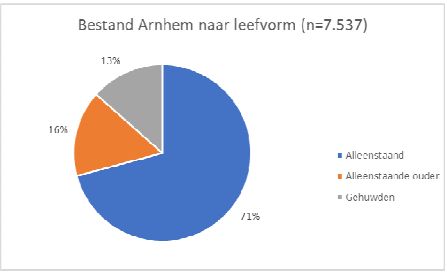
- **Voor wat betreft het onderdeel Doorstroom is de algemene conclusie dat we goed op weg zijn en de ingezette lijn moeten vasthouden. Het ondersteuningsaanbod van CAW, Scalabor en WSP (dat vanuit de regiefunctie van W&I kan worden ingezet) is van toegevoegde waarde voor de arbeidsontwikkeling van inwoners.**
- **Die toegevoegde waarde kan echter nadrukkelijk worden verbeterd. Want hoewel er successen worden geboekt stokt de doorstroom op bepaalde plekken in de keten (o.a. van Activerend Werk naar betaald of vrijwilligers werk), is de uitval op bepaalde plekken in de keten te hoog (o.a. in de wisselwerking Cluster W&I-Scalabor) en blijven de banenafspraak-plaatsingen (in aantallen en duurzaamheid) een aandachtspunt (o.a. in de wisselwerking Cluster W&I-WSP-werkgevers).**
- **Verdiepende analyses op onderdelen vormen de basis voor het verbeteren van de toegevoegde waarde van het ondersteuningsaanbod op de afslagen van de Participatierotonde en het doorontwikkelen en optimaliseren van de ketensamenwerking tussen Cluster W&I, CAW, Scalabor en WSP.**

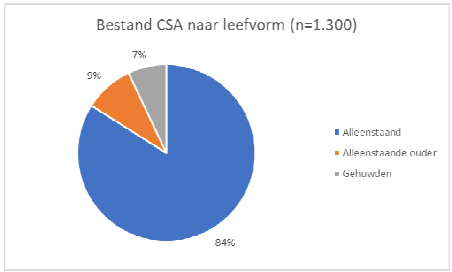
Bestandskenmerken

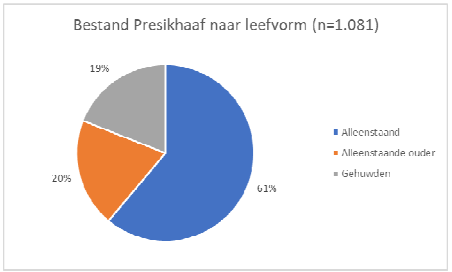
Goed zicht op de kenmerken van de inwoners in het uitkeringsbestand is van groot belang voor het richten van de beleidsinspanningen en een goede vertaling naar doeltreffende en doelmatige aanpakken in de uitvoering. De Divosa Benchmark geeft relatief weinig informatie over de bestandskenmerken van gemeenten. Op de volgende pagina's zijn daarom kenmerken van (alleen) de Arnhemse bijstandspopulatie toegevoegd op basis van de gemeentelijke systemen van het cluster W&I.

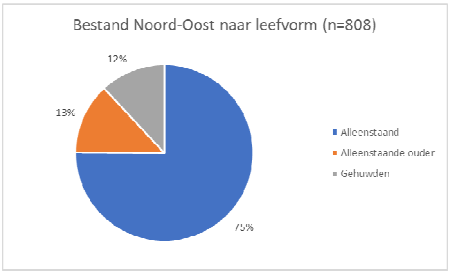
Bestandskenmerken: gebieds- en wijkniveau

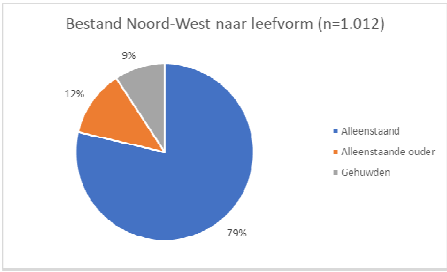
Onderstaande diagrammen geven een beeld van het bestand in Arnhem en in de gebieden Centrum/ Spijkerkwartier/ Arnhemse Broek, Presikhaaf, Noord-Oost en Noord-West.

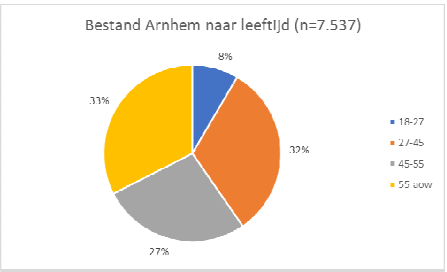

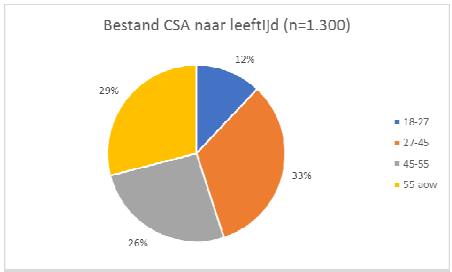

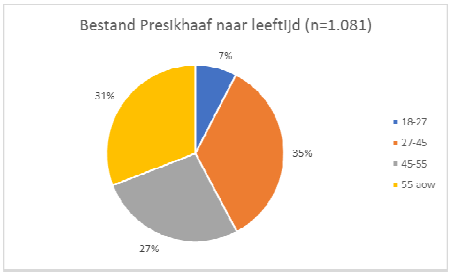

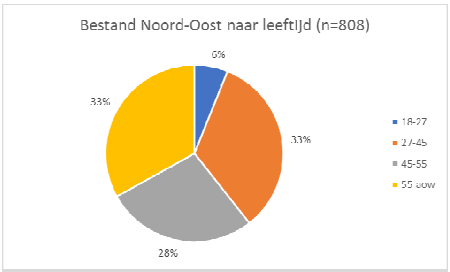

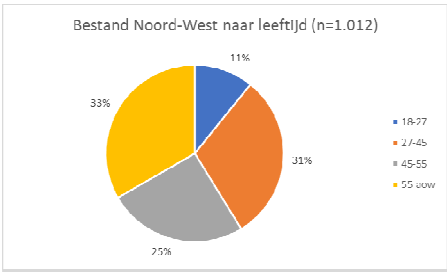

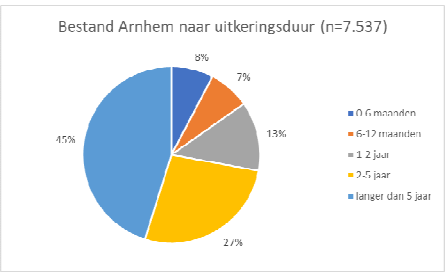

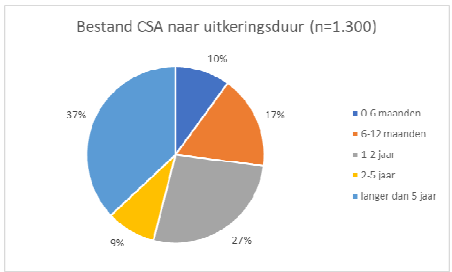

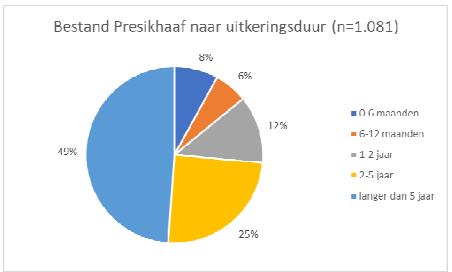

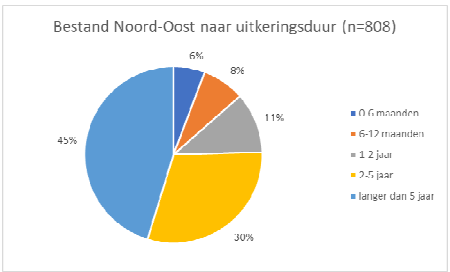

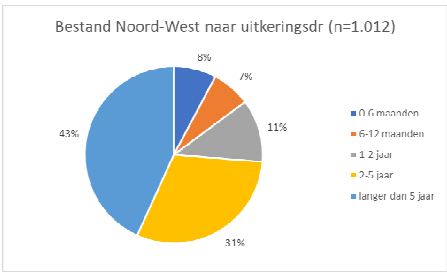

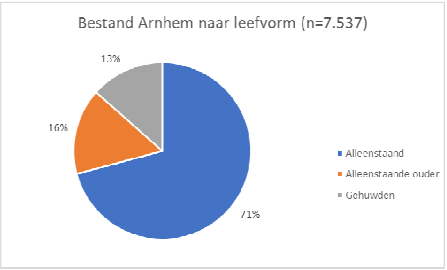

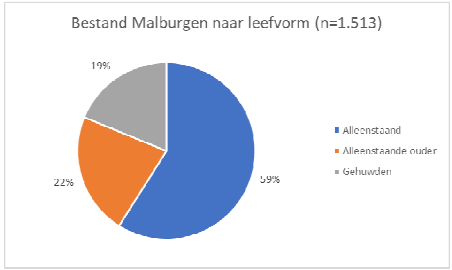

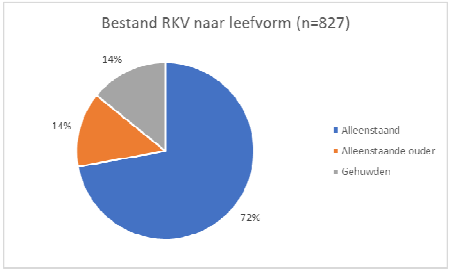

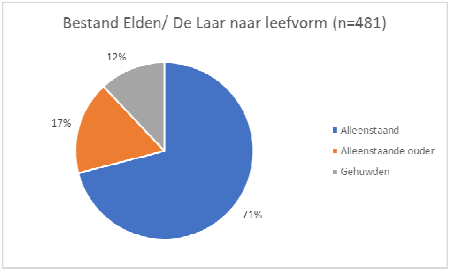
Bestandskenmerken: gebieds- en wijkniveau

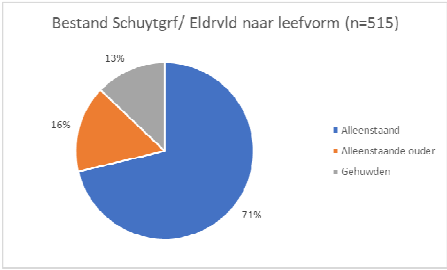
Onderstaande diagrammen geven een beeld van het bestand in Arnhem en in de gebieden Malburgen, Rijkerwoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld.

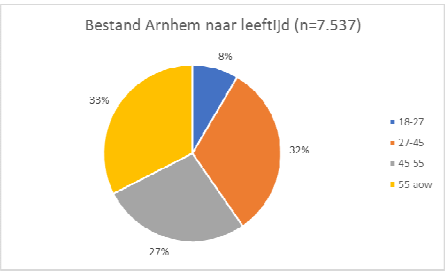

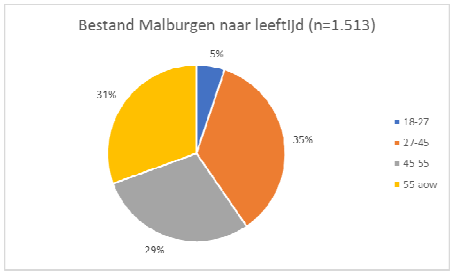

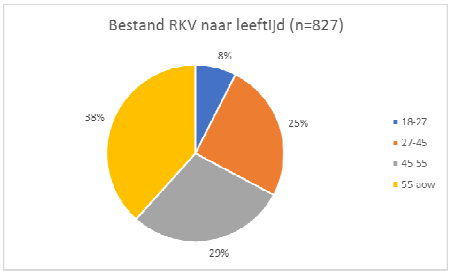

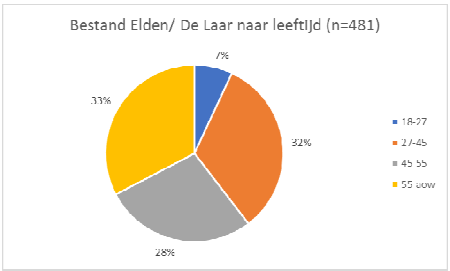

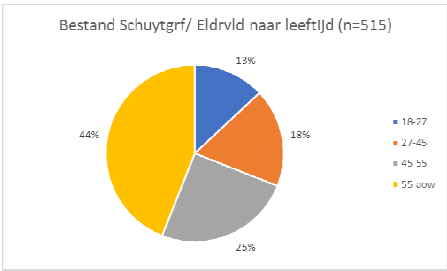

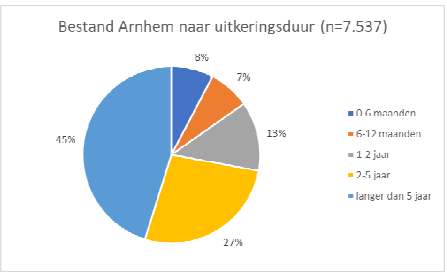

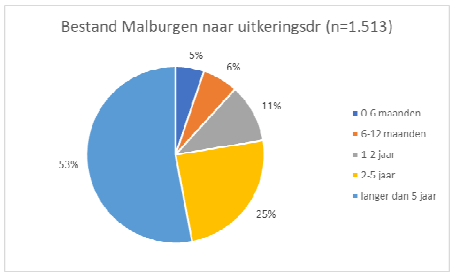

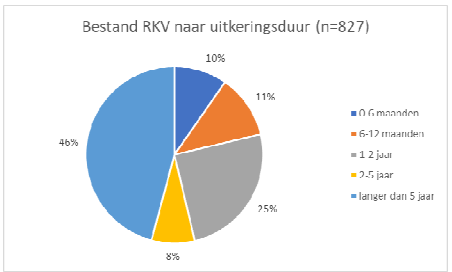

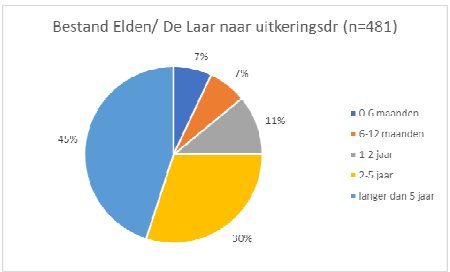

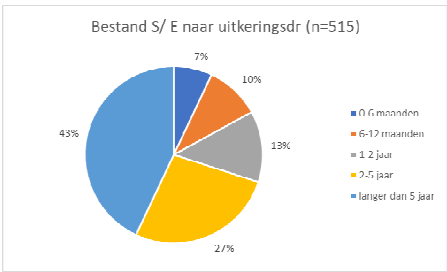

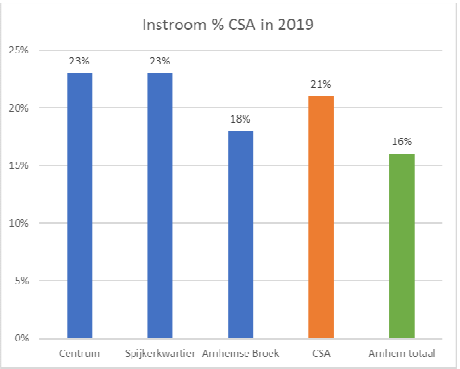

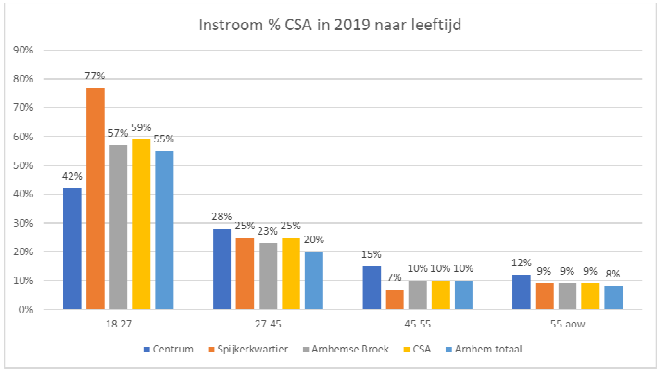

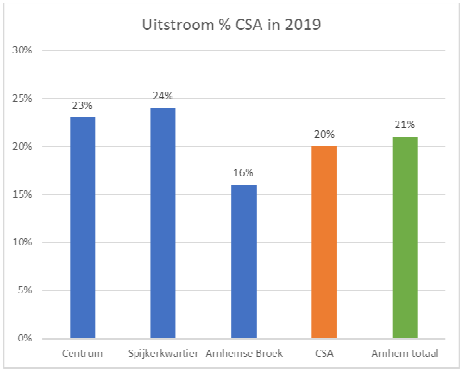

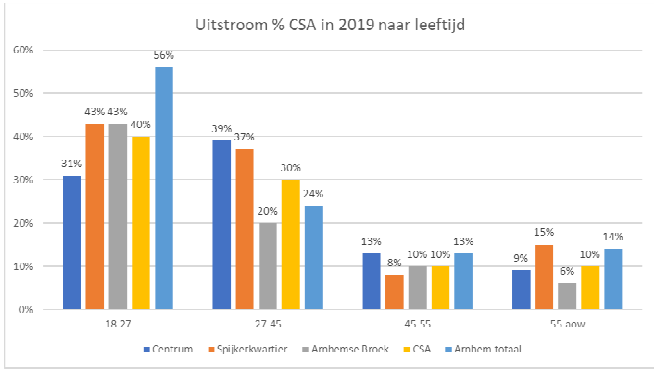
Bestandskenmerken: gebieds- en wijkniveau

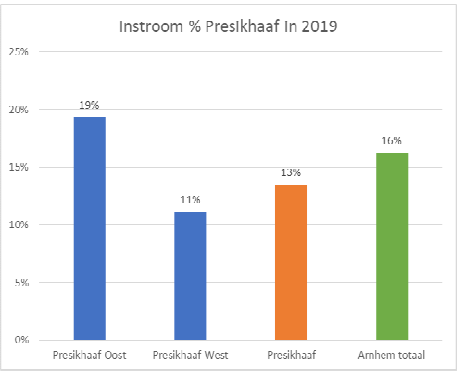
Onderstaande grafieken geven een beeld van de relatieve instroom en uitstroom (naar leeftijd) in de gebieden CSA (Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek) en Presikhaaf (Presikhaaf-Oost, Presikhaaf-West) in 2019.

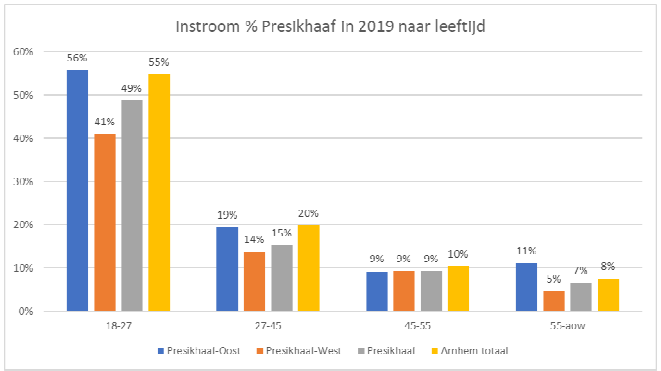

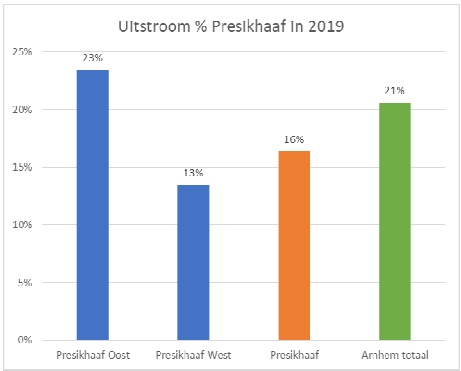

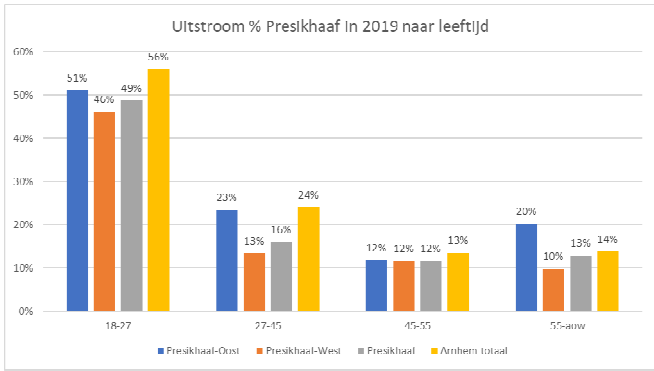

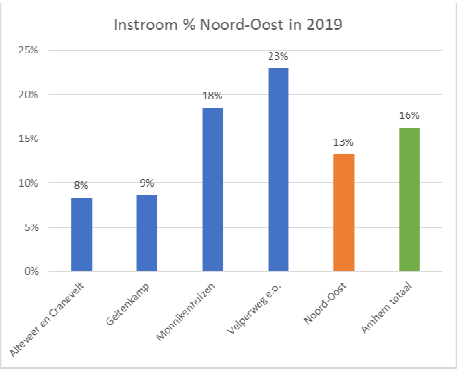

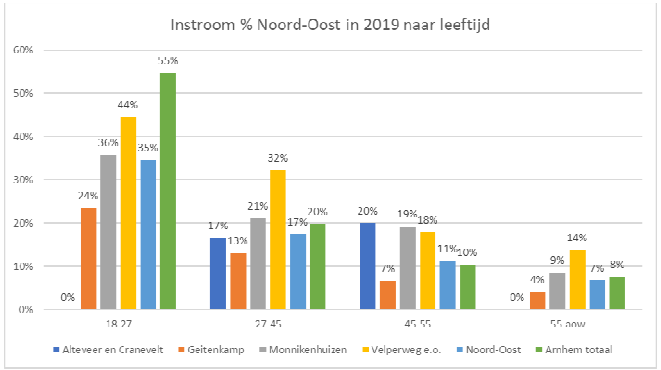

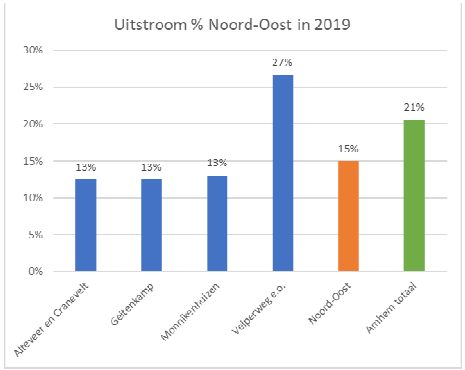

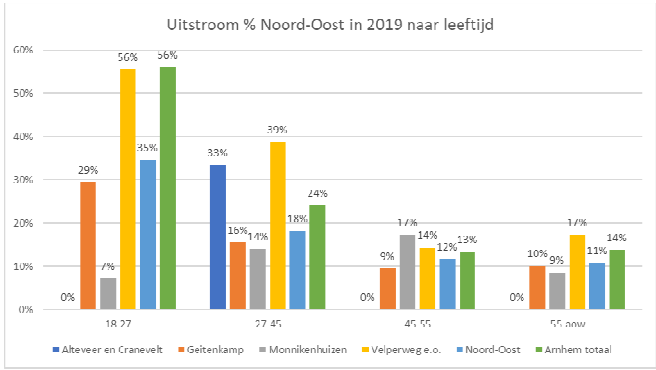
Bestandskenmerken: gebieds- en wijkniveau

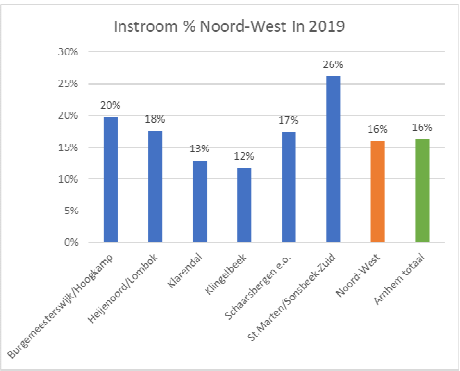
Onderstaande grafieken geven een beeld van de relatieve instroom en uitstroom (naar leeftijd) in de gebieden Noord-Oost (Alteveer/ Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.) en Noord-West (Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Heijenoord/ Lombok, Klarendal, Klingelbeek, Schaarsbergen e.o., St. Marten/ Sonsbeek-Zuid) in 2019.

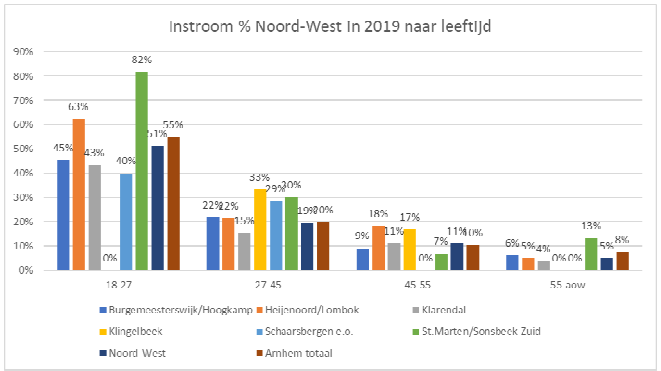

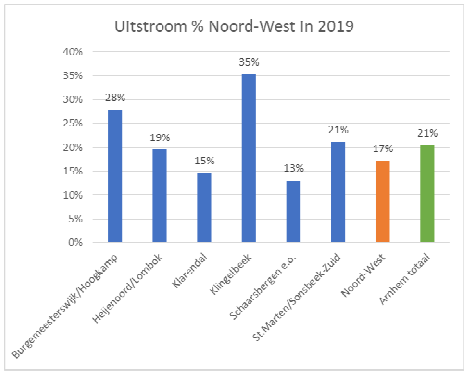

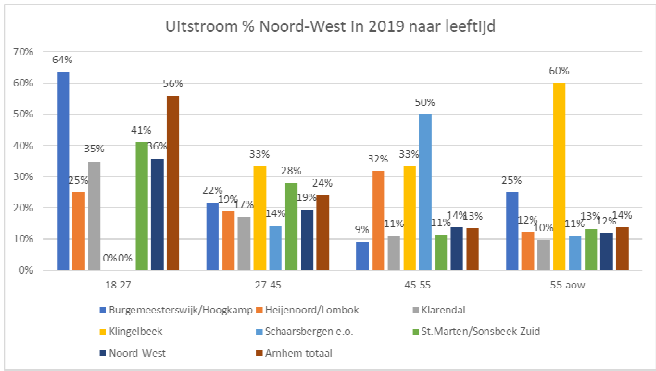

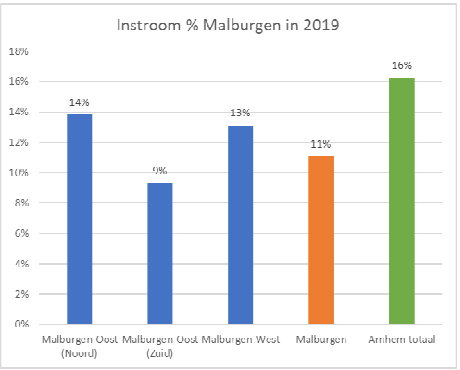

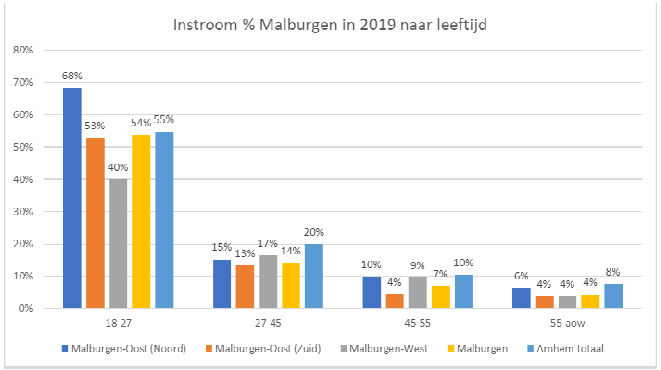

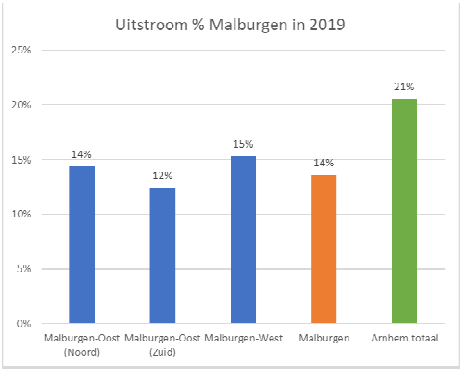

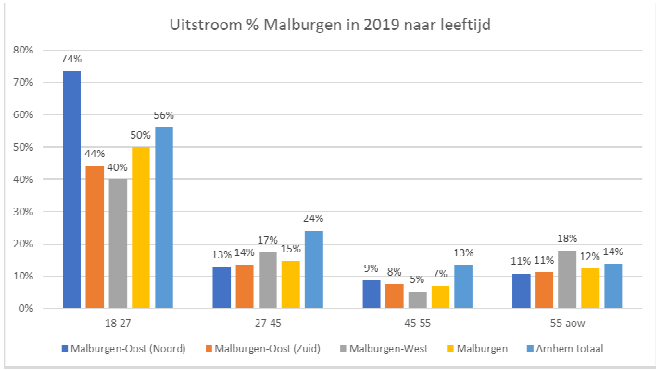
Bestandskenmerken: gebieds- en wijkniveau

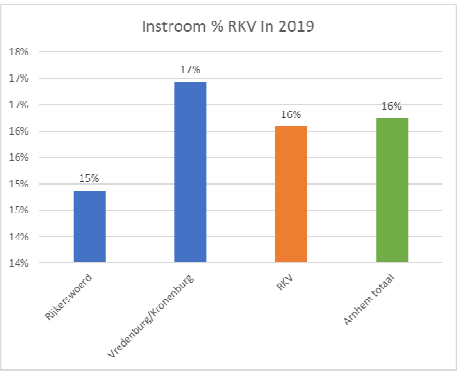
Onderstaande grafieken geven een beeld van de relatieve instroom en uitstroom (naar leeftijd) in de gebieden Malburgen (Malburgen-Oost (Noord), Malburgen-Oost (Zuid), Malburgen-West) en RKV (Rijkerswoerd, Vredenburg/ Kronenburg) in 2019.

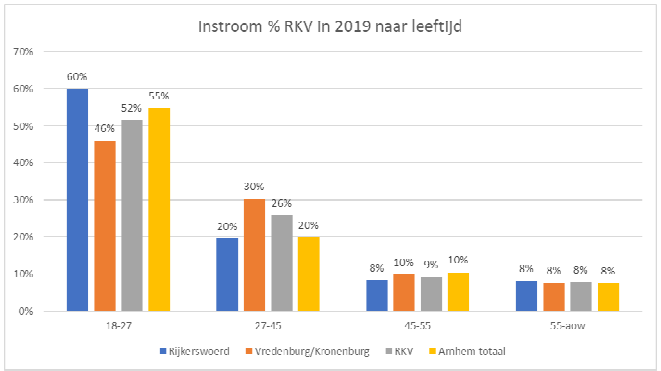

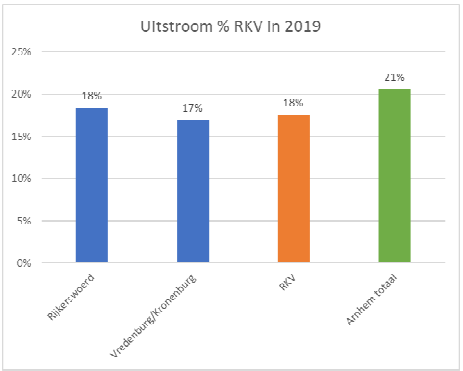

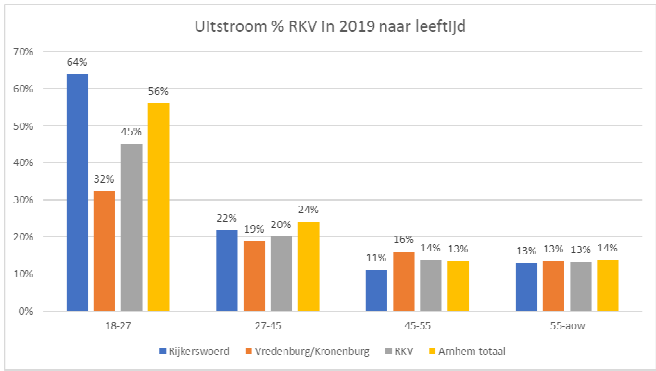

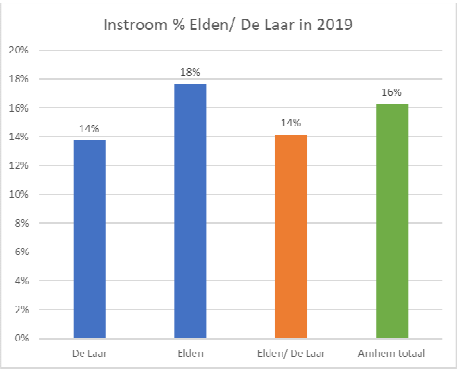

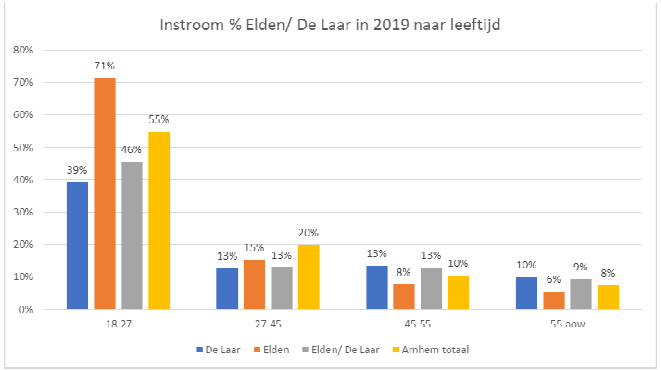

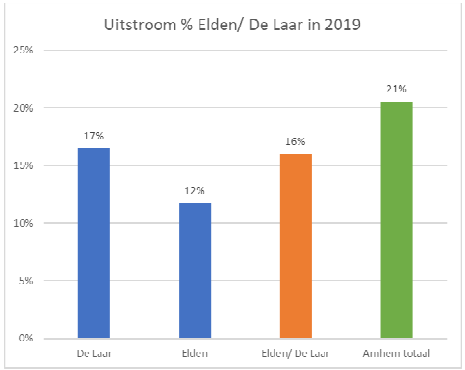

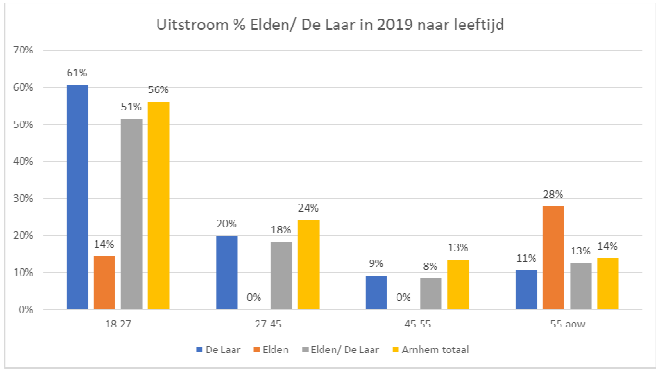
Bestandskenmerken: gebieds- en wijkniveau

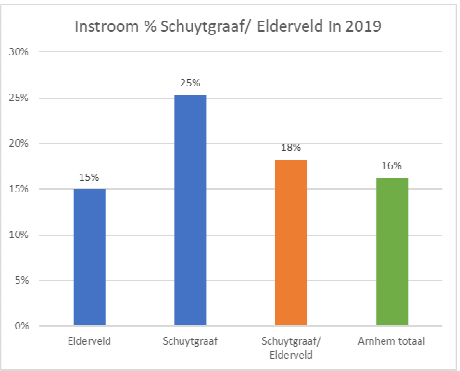
Onderstaande grafieken geven een beeld van de relatieve instroom en uitstroom (naar leeftijd) in de gebieden Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld in 2019.

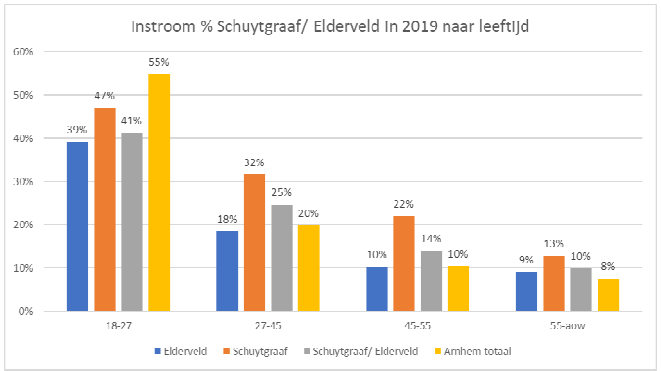

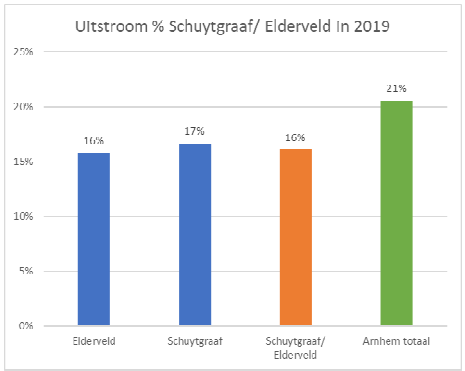

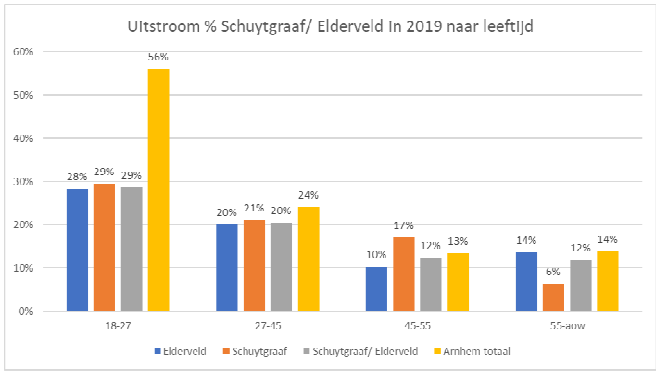

Bestandskenmerken gebieds- en wijkniveau: belangrijkste punten

Op gebiedsniveau werd het uitkeringsbestand naar (i) leefvorm, (ii) leeftijd en (iii) uitkeringsduur in beeld gebracht. Hierbij vallen een aantal zaken op die mogelijk van waarde zijn voor prioritering van en aanpakken rondom doelgroepen.

- **De gebieden CSA, Presikhaaf, Noord-West en Malburgen wijken het meest af van het gemiddelde Arnhemse beeld voor wat betreft de relatieve verdeling over de verschillende leefvormen (aleenstaand, alleenstaande ouder, gehuwd). In CSA en Noord-West is het aandeel alleenstaanden substantieel hoger. In Presikhaaf en Malburgen zijn de aandelen gehuwd en alleenstaande ouder hoger dan in andere gebieden.**
- **De gebieden RKV en Schuytgraaf/ Elderveld wijken het meest af van het gemiddelde Arnhemse beeld voor wat betreft de relatieve verdeling over de verschillende leeftijdsgroepen (18-27 jaar, 27-45, 45-55, 55-aow). In beide gebieden is de som van het aandeel 45-55 en 55-aow aanzienlijk groter dan in andere gebieden.**
- **De gebieden CSA, Presikhaaf en Malburgen wijken het meest af van het gemiddelde Arnhemse beeld voor wat betreft de relatieve verdeling over de verschillende uitkeringsduurgroepen (0-6 maanden, 6-12 maanden, 1-2 jaar, 2-5 jaar, >5 jaar). In CSA is het aandeel met een uitkeringsduur van 2-5 jaar of langer dan 5 jaar substantieel lager. In Presikhaaf en Malburgen is dit aandeel juist hoger (m.n. > 5 jaar).**

Op wijkniveau is gekeken naar de verhouding instroom-uitstroom. Ook hier vallen een aantal zaken op.

- **In de wijken waar de relatieve instroom hoger was dan de uitstroom wordt dit m.n. veroorzaakt door een hogere instroom van de groep 18-27 jarigen.**
- **In de wijken waar de relatieve instroom lager was dan de uitstroom wordt dit m.n. veroorzaakt door een hogere uitstroom van 27-45 jarigen en doordat inwoners met een uitkering de pensioengerechtigde leeftijd bereiken.**

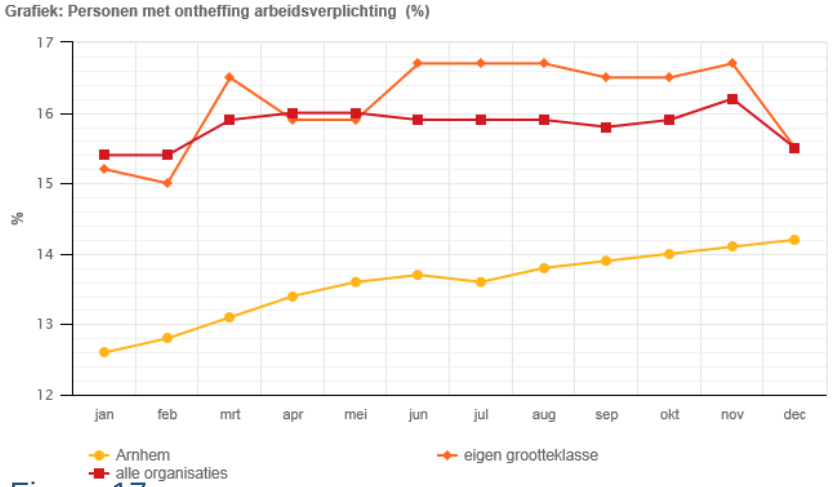
Bestandskenmerken: mensen met een ontheffing arbeidsverplichting

Als een inwoner een bijstandsuitkering heeft, dan heeft hij/ zij ook de verplichtingen die hierbij horen. Bijvoorbeeld om mee te werken bij het vinden van werk. Dit noemen we de arbeidsverplichtingen. Soms lukt het niet hieraan te voldoen.
Als het niet lukt aan de arbeidsverplichtingen te voldoen, kunnen inwoners een (tijdelijke) ontheffing krijgen. Dit kan in drie situaties: een inwoner kan om medische redenen niet werken; een inwoner kan om sociale redenen niet werken (bijvoorbeeld bij problemen in de familie of zorg voor een zieke); een inwoner kan niet werken want is alleenstaande ouder met (een) kind(eren) jonger dan vijf jaar.

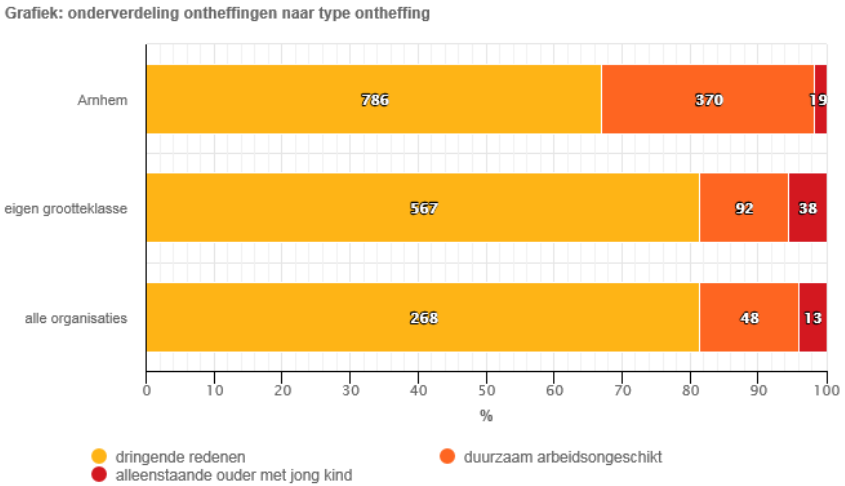
De figuren op deze pagina laten zien hoeveel mensen in Arnhem een ontheffing van arbeidsverplichting hebben en hoe zich dat verhoudt tot vergelijkbare gemeenten.

- In Arnhem heeft een beduidend kleiner aandeel van het bestand een ontheffing voor de arbeidsverplichting dan in vergelijkbare gemeenten (figuur 16).
- Als er een ontheffing geldt, dan is dat in Arnhem substantieel meer op basis van duurzame arbeidsongeschiktheid dan in vergelijkbare gemeenten (figuur 17).

Figuur 16

Figuur 17

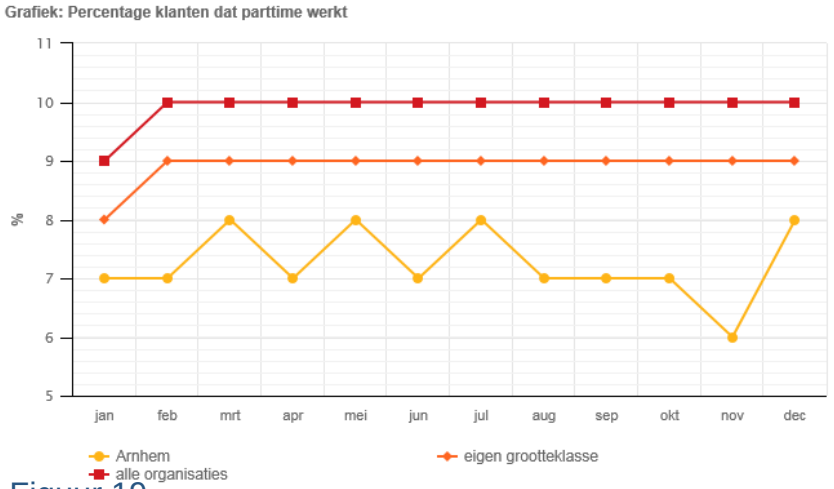

Bestandskenmerken: parttime werkenden met een uitkering

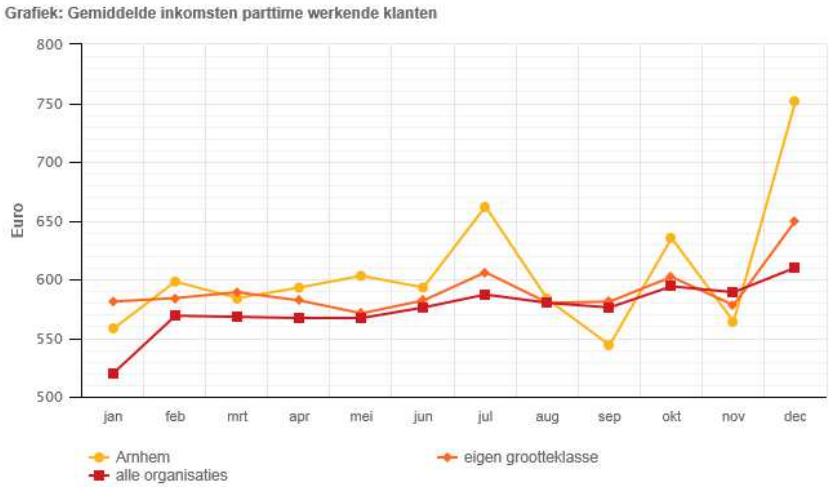
Parttime werk is een belangrijke stap op weg naar een volledige betaalde baan. Het is dan ook positief dat een deel van de Arnhemmers in een uitkeringssituatie parttime werkt. Dit ondanks de administratieve rompslomp en het feit dat ze er niet meer mee verdienen dan de uitkering.
Wij zien graag dat een grotere groep parttime werkt. Wij willen ook dat werken loont. Daarom zijn we in het kader van het project ‘Werken loont’ met de groep parttime-werkers in gesprek over verbeterkansen en -mogelijkheden.

- Het aandeel Arnhemmers met een uitkering dat parttime werkt is 7%-8%. In vergelijkbare gemeenten is dit 9% (figuur 18).
- De gemiddelde inkomsten uit parttime werkende Arnhemmers met een uitkering was over 2019 ongeveer hetzelfde als in vergelijkbare gemeenten (figuur 19).

Figuur 18

Figuur 19

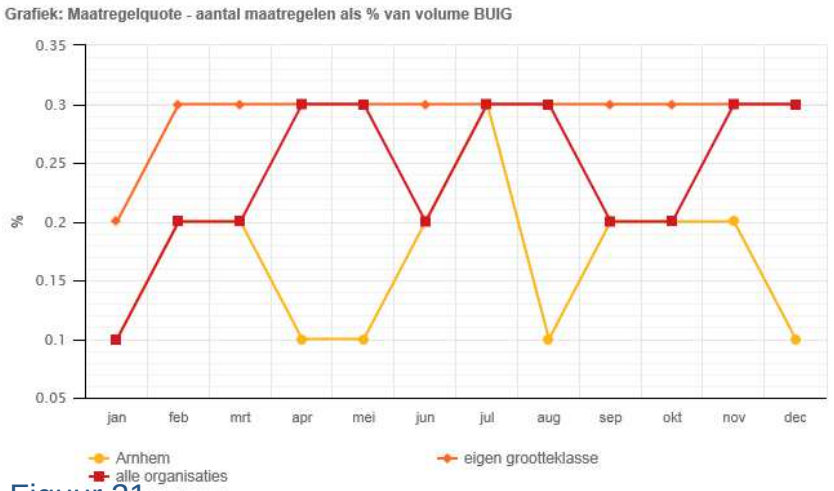

Bestandskenmerken: maatregelen en overtredingen

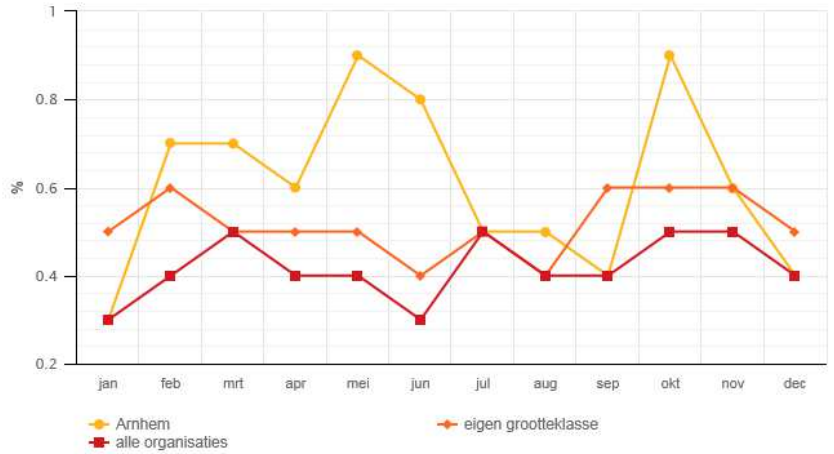
Als mensen in een uitkering zich niet houden aan de regels en verplichtingen van de Participatiewet kan de gemeente maatregelen opleggen.

- In Arnhem is het aantal opgelegde maatregelen ten opzichte van het totaal aantal bijstandsgerechtigden lager dan in vergelijkbare gemeenten (figuur 20).
- Het aantal geconstateerde overtredingen van de inlichtingenplicht als percentage van het totaal aantal bijstandsgerechtigden is iets hoger dan in vergelijkbare gemeenten (figuur 21).

Figuur 20

Figuur 21

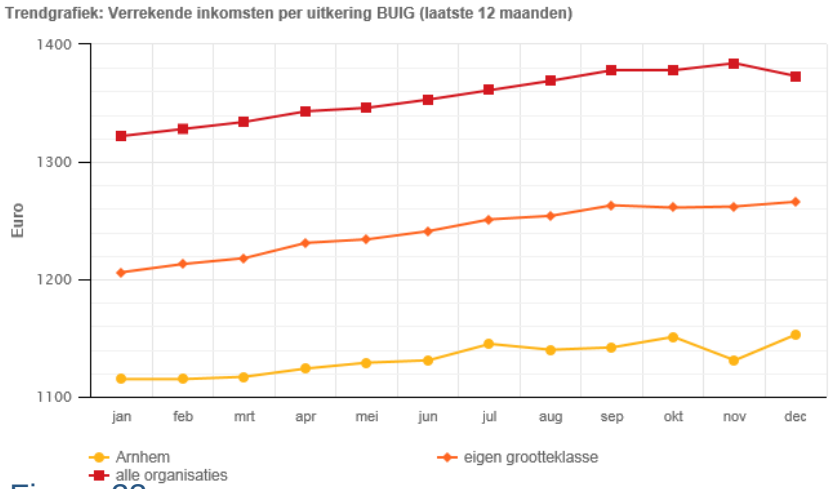
Financiën: verrekende inkomsten uitgaven bijzondere bijstand

Gemeenten verrekenen inkomsten uit bijvoorbeeld werk en alimentatie met de verstrekte uitkering. Figuur 22 toont gemiddeld over de afgelopen 12 maanden het bedrag aan verrekende inkomsten per uitkering per jaar.

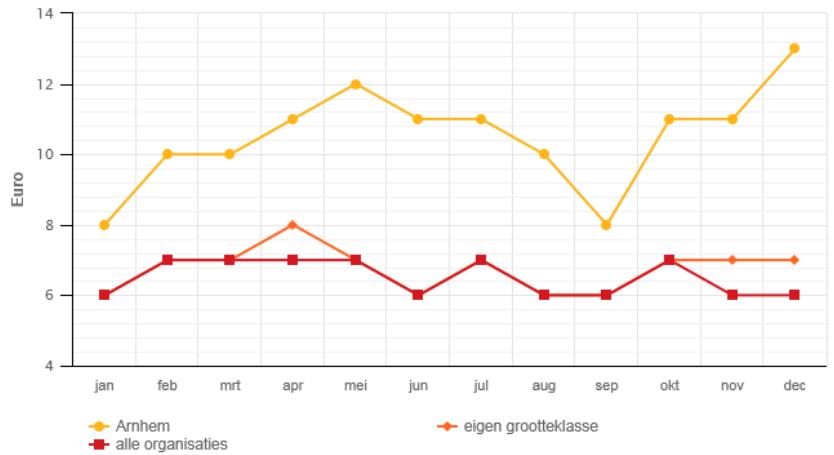
Om klanten met een laag inkomen te helpen volwaardig in hun bestaan te voorzien en te participeren in de samenleving kunnen gemeenten hen bijzondere bijstand verstrekken. Gemeenten betalen die uitgaven niet uit het BUIG-budget, maar uit de middelen van het gemeentefonds. De bijzondere bijstand is mede afhankelijk van lokaal beleid. Figuur 23 toont de gemiddelde uitgaven aan bijzondere bijstand per huishouden per maand.

- De verrekende inkomsten per uitkering per jaar in Arnhem zijn aanzienlijk lager dan in vergelijkbare gemeenten (figuur 22).
- Het niveau van verrekende inkomsten laat evenals in vergelijkbare gemeenten een stijging zien (figuur 22).
- De gemiddelde uitgaven bijzondere bijstand per huishouden per maand in Arnhem liggen hoger dan in vergelijkbare gemeenten (figuur 23).

Figuur 22

Figuur 23

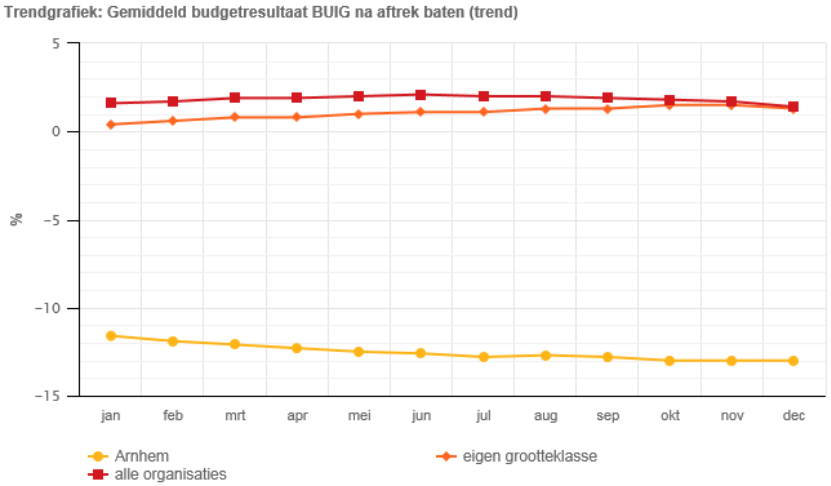
Financiën: ontwikkeling BUIG

Gemeenten dragen het risico voor het overschrijden van het bijstandsbudget, terwijl overschotten vrij besteedbaar zijn. Deze pagina brengt de financiële situatie bij Arnhem in kaart met de indicator ‘netto budgetresultaat’ voor de BUIG. Figuur 24 laat de trend van het budgetresultaat BUIG zien over de afgelopen 12 maanden. Het uiteindelijke % tekort op BUIG kan pas worden opgemaakt uit de cijfers van een heel kalenderjaar. Deze informatie verwachten wij in de loop van april 2020.

Belangrijkste punten:

- **Het Arnhemse gemiddelde nettoresultaat BUIG is in de loop van 2019 negatiever geworden, maar lijkt zich te stabiliseren.**
- **Het tekort op BUIG blijft groot en veel groter dan die bij vergelijkbare gemeenten.**

Figuur 24

Financiën: koppeling Turap 1

Deze monitor blikt terug op het jaar 2019. Omdat het moment van verschijnen ongeveer parallel is aan Turap 1, ligt een koppeling met de huidige financiële stand van de budgetten in het programma Doorbraak Naar Werk en een doorkijk, voor de hand. Vandaar onderstaande tabel. Ter toelichting:

- De prognose en begroting op BUIG wordt (cf. het raadsbesluit over het programmaplan) berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Dit leidt tot een jaarlijkse aanpassing van de begroting. De opgenomen ambitie om 500 Arnhemmers extra uit de bijstand te krijgen is onverminderd vertaald naar een besparing vanaf 2021.
- De afwijking ten opzichte van de vastgestelde MJPB beperkt zich tot de rij 'BUIG'. Recent heeft het ministerie van SZW ons bericht over onze bezwaarschriften BUIG over de jaren 2015 en 2016. Vanuit SZW wordt een compensatiebedrag voorgesteld ter hoogte van € 2,23 miljoen. Bekeken wordt in hoeverre wij dit vanuit de gemeente Arnhem een passend voorstel vinden. Ondanks dat er nog geen definitief besluit ligt, is de verwachting dat de compensatie minimaal € 2,23 miljoen zal zijn. Dit bedrag is hieronder dan ook verwerkt.
- De gevolgen van Covid-19 zijn nadrukkelijk nog niet verwerkt in de tabel!

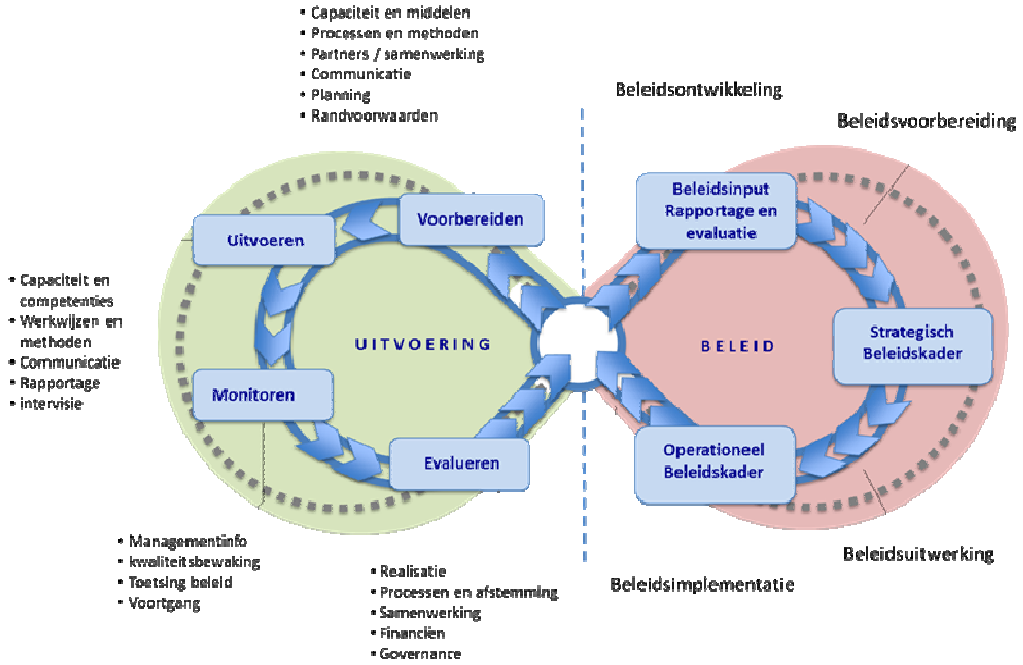
	Lasten			Baten			Dotatie			Onttrekking			Totaal		
	Begroot	Realisatie	Prognose	Begroot	Realisatie	Prognose	Begroot	Realisatie	Prognose	Begroot	Realisatie	Prognose	Begroot	Realisatie	Prognose
R0601 Participatie	47.308	5.142	47.308	0	-91	0	-	-	-	-1.580	-	-1.580	45.728	5.051	45.728
participatiebudget	6.259	874	6.259	-	-33	-	-	-	-	-253	-	-253	6.006	841	6.006
SW medewerkers	32.584	2.618	32.584	0	-	0	-	-	-	-	-	-	32.584	2.618	32.584
uitvoeringskosten	5.753	1.182	5.753	-	-58	-	-	-	-	-	-	-	5.753	1.124	5.753
overig	2.712	468	2.712	0	-	0	-	-	-	-1.327	-	-1.327	1.385	468	1.385
R0602 Bijstand	124.701	28.842	125.001	-108.443	-555	-110.677	-	-	-	-	-	-	16.259	28.287	14.325
BUIG	115.976	27.112	116.276	-107.598	-517	-109.832	-	-	-	-	-	-	8.378	26.595	6.444
BZ	620	42	620	-725	-36	-725	-	-	-	-	-	-	-105	6	-105
Uitvoeringskosten	7.948	1.669	7.948	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7.948	1.669	7.948
overig	157	19	157	-120	-2	-120	-	-	-	-	-	-	37	18	37
R0603 Armoede	18.022	4.547	18.022	-860	-840	-860	290	-	290	-1.235	-	-1.235	16.217	3.707	16.217
armoederegelingen	15.839	4.170	15.839	-126	-55	-126	290	-	290	-1.235	-	-1.235	14.768	4.115	14.768
uitvoeringskosten	1.572	226	1.572	-124	-153	-124	-	-	-	-	-	-	1.449	73	1.449
overig	610	151	610	-610	-632	-610	-	-	-	-	-	-	-	-481	-
R0604 Schulddienstverlening	2.405	215	2.405	-43	-	-43	-	-	-	-267	-	-267	2.096	215	2.096
schulddienstverlening	1.844	159	1.844	-	-	-	-	-	-	-100	-	-100	1.744	159	1.744
vroeg eropaf	417	32	417	-	-	-	-	-	-	-167	-	-167	250	32	250
overig	144	24	144	-43	-	-43	-	-	-	-	-	-	102	24	102
Totaal S6	192.436	38.747	192.736	-109.345	-1.487	-111.579	290	-	290	-3.082	-	-3.082	80.299	37.260	78.365

Inspanningslijnen: stand van zaken

De ambitie is om over een tijd uitspraken te kunnen doen over de werking en effectiviteit van de 6 inspanningslijnen van Doorbraak naar Werk:

1. Investeren in voorkomen dat mensen (langdurig) afhankelijk worden van inkomensondersteuning
2. Dichtbij de Arnhemmer en integraal werken
3. Perspectief bieden; aan het werk tenzij
4. Stimuleren van inclusief werkgeverschap
5. Samen sterk: Samenwerken met partners uit onderwijs en bedrijfsleven. Met onze ketenpartners. Met de regio, andere steden en met het Rijk
6. Beter weten wat werkt en leren monitoren op impact

Op de volgende pagina's geven wij, aan de hand van de fases van de beleids- en uitvoeringscyclus, aan waar wij op dit moment per inspanningslijn en/ of onderliggende acties staan.

Inspanningslijn 1. Investeren in voorkomen dat mensen (langdurig) afhankelijk worden van inkomensondersteuning

Voorkomen dat mensen (langdurig) afhankelijk worden van inkomensondersteuning krijgt invulling langs de volgende actielijnen.

Actielijn	*strategisch kader*	*operationeel kader*	*voorbereiden*	*uitvoeren*	*evalueren*	*(bij)sturen*	*opmerking*
Versterken poortfunctie Cluster W&I			→	→			Was vertraagd, maar weer op koers
Consolideren Leerlingnetwerken VSO/ Pro			→	→			Op koers
Doorontwikkelen Schakelpunt MBO 1-2			→	→			Op koers
Implementeren herijkte aanpak statushouders en nieuwkomers			→	→			Op koers
Outreachend samenwerken met uitkeringsinstanties en reclassering		→	→				Vertraagd
Nieuwe aanpak ‘jongeren niet in beeld’	→	→					Op koers

Inspanningslijn 2. Dichtbij de Arnhemmer en integraal werken

‘Dichterbij’ en het ‘integraal kennen’ van de Arnhemmer krijgen invulling langs de volgende actielijnen.

actielijn	strategisch kader	operationeel kader	voorbereiden	uitvoeren	evalueren	(bij)sturen	opmerking
Uitrollen werkwijze Versnellingsteams binnen Cluster W&I				→			Was vertraagd, maar weer op koers
Versterken gebiedsgerichte samenwerking Cluster W&I-SWT-TLO			→				Was vertraagd, maar weer op koers
Aanpassen werkprocessen en dienstverlening Cluster W&I			→				Was vertraagd, maar weer op koers
Herijken aanpak Armoede & Schulden	→	→					Op koers
Implementeren project 'Werken loont'			→				Op koers

Inspanningslijn 3. Perspectief bieden; aan het werk tenzij

Perspectief bieden en ‘aan het werk, tenzij…’ krijgen invulling langs de volgende actielijnen.

actielijn	strategisch kader	operationeel kader	voorbereiden	uitvoeren	evalueren	(bij)sturen	opmerking
Versterken ketensamenwerking Cluster W&I, CAW, Scalabor, WSP, LWL						→	Was vertraagd, maar weer op koers
Invullen ketenregie door Cluster W&I		→	→				Was vertraagd, maar weer op koers
Versnellings-/ intensiveringsmaatregelen doorstroom			→	→			Op koers
Doorontwikkelen Centrum voor Activerend Werk				→	→	→	Op koers
Doorontwikkelen Scalabor				→	→	→	Op koers
Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt				→	→	→	Op koers
Doorontwikkelen Leer-Werk-Loket				→	→	→	Op koers

Inspanningslijn 4. Stimuleren van inclusief werkgeverschap

Inclusief ondernemen wordt gestimuleerd langs de volgende actielijnen.

actielijn	strategisch kader	operationeel kader	voorbereiden	uitvoeren	evalueren	(bij)sturen	opmerking
Ondersteunen regionale netwerken inclusieve ondernemers				→			Op koers
Implementeren Werkinvesteringsfonds				→			Op koers
Uitbouwen branchegerichte aanpakken/ leer-werk-ketens			→	→			Op koers
Herijken SROI-beleid en -uitvoering		→	→				Was vertraagd, maar weer op koers
Behoud en uitbouw passend werk		→	→				Op koers
Uitwerken business case banenafspraak/ beschut werk	→	→					Vertraagd

Inspanningslijn 5. Samen sterk

De opgave waar wij met Doorbraak Naar Werk voor staan is van meer partijen dan van de gemeente alleen. Samenwerken met partners uit het onderwijs en bedrijfsleven, met onze ketenpartners en met de regio maakt ons werk beter en de impact die we kunnen bereiken groter. Samen sterk krijgt invulling langs de volgende actielijnen:

actielijn	strategisch kader	operationeel kader	voorbereiden	uitvoeren	evalueren	(bij)sturen	opmerking
Arbeidsmarkt Periodieke Ketenanalyse (APK)					→	→	Op koers
Strategische Agenda Arbeidsmarktregio Midden Gelderland	→	→					Op koers
Uitvoeringsagenda Arbeidsmarktregio Midden Gelderland			→	→			Op koers
Lobby-activiteiten	→	→					Op koers
Verbinding Human Capital Agenda regio Arnhem-Nijmegen	→	→					Op Koers

Inspanningslijn 6. Beter weten wat werkt en leren monitoren op impact #1

Wij sturen en monitoren op de doelen die we nastreven. Het is belangrijk om goed te weten waar we staan, en het is minimaal zo belangrijk om te leren van onze interventies. Op beter monitoren, (bij)sturen en de invulling van onze gemeentelijke regierol op de uitvoeringsketen worden momenteel stappen gezet. Onze opgave op dit vlak is groot:

- de vertaling van beleid naar operationele kaders is geen sinecure;
- de regie op de keten en het systeem van managementinformatie is nog onvolwassen;
- uitvoeringspartners werken nog te veel vanuit hun eigen logica en te gesegmenteerd (lees: asynchroon);
- enzovoorts.

Op basis van de voorliggende monitor constateren wij op al deze uitdagingen positieve ontwikkelingen en perspectief op verbetering. In de volgende monitor verwachten wij op onderdelen dan ook weer vorderingen te laten zien.

Monitoring & Sturing krijgen invulling langs de volgende actielijnen:

- Wij zetten in op een beweging van sturing op input naar sturing op (maatschappelijke) impact en een verbinding met het brede sociale domein.
- Wij ontwikkelen verbeterinterventies op strategisch, tactisch en operationeel niveau.

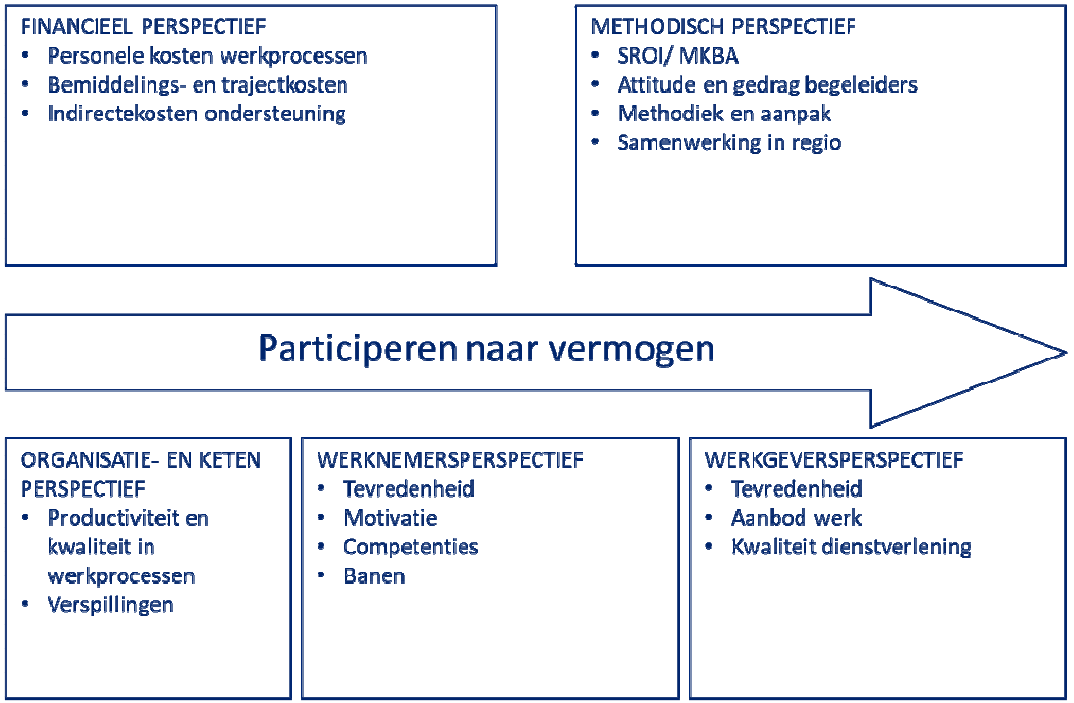
Inspanningslijn 6. Beter weten wat werkt en leren monitoren op impact #2

De komende tijd willen we de monitor verrijken met onder meer de volgende stappen:

- Het verder verbeteren van de standaardverantwoordings-rapportages op managementniveau, collegeniveau en raadsniveau.
- Het verdiepen van de rapportages door specifieke analyses.
- Het inzichtelijk maken en delen van informatie binnen de Participatiewet op wijk- / gebiedsniveau.

- Het blijven volgen van de inspanningslijnen uit het programmaplan.
- Het beter volgen van de arbeidsontwikkeling van inwoners en de effectiviteit van de keten en de ketenaanpak.
- Het verbeteren van datakwaliteit en vergroten van betrouwbaarheid.
- Het ontwikkelen van een dashboard voor (i) inwonersregie, (ii) keten-/ uitvoeringsregie en (iii) beleidsregie.
- De monitor aan laten sluiten bij de toekomstige werkwijze van het Cluster W&I.

- Het ontwikkelen en integreren van een monitor voor het subprogramma Armoede & Schulden.
- Het verrijken van de monitor met o.a. informatie uit de arbeidsmarktrapportages van het UWV en RMC-rapportages van het Regionaal Bureau Leerlingzaken.

Conclusies #1

De ambitie van het programma Doorbraak Naar Werk is geformuleerd in termen van verbetering van het relatieve presteren van de gemeente Arnhem (en onze partners in de uitvoering van de Participatiewet) t.o.v. andere gemeenten.
De ambitie van het in juli 2019 vastgestelde programmaplan is: het jaarlijks volgen van de landelijke trend (netto uitstroom bijstand) en 500 Arnhemmers extra uit de bijstand laten stromen in 4 jaar tijd. Maar wat betekent deze relatieve ambitie nu voor onze opgave in absolute aantallen?

De voorliggende monitor 1.1 en de Divosa Benchmark waarop deze mede is gebaseerd bieden hiertoe aanknopingspunten. Voor wat betreft de resultaten van 2019 kunnen wij het volgende vaststellen:

- In 2019 hebben wij een positief saldo op uitstroom-instroom gerealiseerd van ca. 250 betaalde uitkeringen.
- Met dit positieve saldo zitten wij ongeveer op de dalende trendlijn van gemeenten van een vergelijkbare omvang. De Arnhemse dalende trendlijn loopt momenteel ca. parallel aan die van vergelijkbare gemeenten. Een indicatie voor de aantallen die wij tenminste moeten realiseren om op de landelijke lijn te zitten is dus een positief saldo van ca. 250 per jaar of 20-25 per maand.
- De ambitie is echter niet alleen om de dalende trendlijn parallel te laten lopen, maar ook om het relatieve verschil met de vergelijkbare gemeenten kleiner te maken. Er moet dus (gefaseerd) een plus (van 500 in 4 jaar) op het genoemde positieve saldo worden gerealiseerd. In de meerjaren programmabegroting 2020-2023 is hiervoor een voorzet gedaan. Vertaald in aantallen betekent dit:
    - 2020: 250 (voor de lijn van vergelijkbare gemeenten) + nog geen extra;
    - 2021: 250 (voor de lijn van vergelijkbare gemeenten) + 50 extra;
    - 2022: 250 (voorlopige inschatting voor de lijn van vergelijkbare gemeenten) + 100 extra;
    - 2023: 250 (voorlopige inschatting voor de lijn van vergelijkbare gemeenten) + 100 extra;
    - 2024: 250 (voorlopige inschatting voor de lijn van vergelijkbare gemeenten) + 100 extra

Op deze manier komen we tot 350 van 'de groep van 500' tot en met 2024.

Conclusies #2

Of het voor het lopende jaar en 2021 opportuun is om op de geschetste ambitielijn te zitten, hangt af van de impact van Covid-19. Dit moet nog worden onderzocht. De doorkijk vanaf 2022 en verder is, gelet op de dynamiek in de economie en op de arbeidsmarkt evenals de grilligheid van wet- en regelgeving vanuit het Rijk, eveneens nog ongewis.

Ondanks deze onzekerheden ligt het op basis van de uitkomsten van de voorliggende monitor voor de hand om de komende periode:

1. door te pakken op de beoogde transformatie van het Cluster W&I en deze in positie te brengen als (a) operationeel regisseur op de kandidaatwerknemer en (b) tactisch regisseur op de ketensamenwerking van uitvoeringspartners zoals CAW, Scalabor, WSP en Leer-Werk-Loket (LWL) en (c) faciliterend partner bij initiatieven van andere maatschappelijke partijen;
2. door te pakken op de inspanningslijnen van het programma Doorbraak Naar Werk en dan met name:
    a) de (outreachende) samenwerking van het Cluster W&I met onderwijs, andere uitkeringsinstanties en reclassering gericht op het voorkomen dat mensen afhankelijk worden van inkomensondersteuning te borgen, te verbeteren of uit te bouwen;
    b) de ketensamenwerking van het Cluster W&I met CAW, Scalabor, WSP en LWL door te ontwikkelen en te optimaliseren en daarbij (i) extra aandacht te hebben voor de met name groepen 18-27 en 45-55 jarigen, (ii) volop gebruik te maken van de (leer-werk-)capaciteit bij de uitvoeringspartners of de partners in hun resp. netwerken en (iii) krachtiger in te zetten op het realiseren van zogenaamde Banenafspraken (incl. Beschut Werk) en de instrumenten die wij daartoe hebben;
    c) de inzet om integraler, projectmatiger en methodischer te werken (verbinding armoede-schulden-werk), door aan de hand van concrete opgaven de uitvoerders van het Cluster W&I en Sociale Wijkteams Arnhem dichter bij elkaar te brengen;
    d) vanuit het Cluster W&I actief gebruik te maken van stedelijke/ wijkgerichte initiatieven (en dus vindplaatsen) van anderen en deze te faciliteren.

Jeugdhulp
1e halfjaar
2019

Jeugdhulp
1e halfjaar
2019

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2018–2019	2018 tot en met 2019
2018/2019	Het gemiddelde over de jaren 2018 tot en met 2019
2018/'19	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2018 en eindigend in 2019
2016/'17–2018/'19	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2016/'17 tot en met 2018/'19

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress
Centraal Bureau voor de Statistiek

Ontwerp
Edenspiekermann

Inlichtingen
Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

ISBN 978-90-357-1190-7

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2019.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Inleiding 4

1. Jongeren met jeugdhulp 6

1.1 Bijna 8 procent van de Nederlandse jongeren ontvangt jeugdhulp 8
1.2 Jongens ontvangen vaker jeugdhulp dan meisjes 9
1.3 Jeugdhulpjongeren met verblijf ouder dan jongeren zonder verblijf 10
1.4 Relatief meer jongeren met een migratieachtergrond krijgen jeugdhulp met verblijf 10
1.5 Acht procent jeugdhulpontvangers ook in jeugdbescherming 11
1.6 Hoogste aandeel jeugdhulp in Limburg 13

2. Jeugdhulptrajecten 16

2.1 Aantal hulptrajecten in eerste halfjaar 2019 toegenomen 17
2.2 Jeugdhulp meestal doorverwezen door de huisarts 19
2.3 Jeugdhulptrajecten duren meestal korter dan een jaar 21
2.4 Jeugdhulptraject vaak volgens plan beëindigd 22

Begrippenlijst 24

Inleiding

Sinds 1 januari 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor hulp aan jongeren. Dat is vastgelegd in de Jeugdwet. Om de gemeenten bij de uitvoering ervan te ondersteunen is in de Jeugdwet een regeling opgenomen voor het ontsluiten van beleidsinformatie. De beleidsinformatie betreft informatie over jeugdhulpgebruik en de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering. Jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen dienen hierover gegevens aan het CBS te verstrekken. Meer dan 93 procent van de jeugdhulpaanbieders heeft aan deze verplichting voldaan. Omdat niet alle jeugdhulpaanbieders gegevens hebben aangeleverd zullen de gepresenteerde cijfers enigszins een onderschatting zijn van de werkelijk verstrekte jeugdhulp[1)].

In deze rapportage staan de voorlopige[2)] resultaten over jeugdhulp in de eerste zes maanden van 2019. De resultaten over jeugdbescherming en jeugdreclassering worden in een aparte rapportage beschreven.

Jeugdhulp wordt gedefinieerd als de hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en/of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. Het CBS verzamelt alleen gegevens over jeugdhulp die direct aan de jeugdhulpverlener wordt vergoed door de gemeente, de zogenaamde zorg in natura. Gegevens over jeugdhulp die door de cliënt zelf wordt vergoed met een persoonsgebonden budget (PGB), worden verstrekt door de Sociale verzekeringsbank (SVB). Particuliere jeugdhulp, waarbij de hulp door de ouders zelf wordt vergoed, valt buiten dit onderzoek.

0.0.1 Jongeren met jeugdhulp naar financieringsvorm[1)]

	1e hj 2015	1e hj 2016	1e hj 2017	1e hj 2018	1e hj 2019*	
	aantal				aantal	%
Totaal	302 080	325 690	343 370	348 715	352 970	
	%					
Alleen zorg in natura	90,1	91,9	94,1	94,5	336 565	95,4
Alleen persoonsgebonden budget	5,1	3,4	2,1	2,0	5 880	1,7
Zowel zorg in natura als persoonsgebonden budget	4,8	4,6	3,7	3,5	10 525	3,0

Bron: CBS.

1) Personen van 0 tot en met 22 jaar.

Uit tabel 0.0.1. blijkt dat in de eerste helft van 2019 bijna 353 duizend jongeren jeugdhulp hebben ontvangen. In meer dan 95 procent van de gevallen wordt de zorg direct door

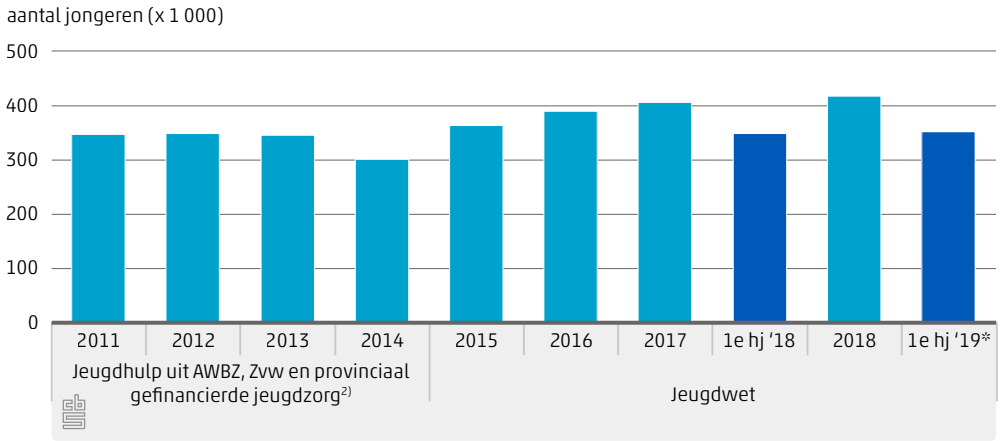
1) Voor ontbrekende grote jeugdhulpaanbieders, met meer dan 250 cliënten, zijn de gegevens uit het eerste halfjaar van 2018 gebruikt als schatting voor de geleverde jeugdhulp. Dit betreft 0,4 procent van alle jeugdhulp. De kleinere jeugdhulpaanbieders zonder opgave ontbreken in de resultaten. De aldus ontstane onderschatting zal naar verwachting hooguit enkele procenten bedragen.

2) Jeugdhulpaanbieders hebben de gelegenheid om hun gegevens over 2019 nog tot en met juli 2020 te wijzigen waarna de definitieve resultaten worden vastgesteld. In eerdere jaren is gebleken dat de voorlopige resultaten ruim 5 procent lager waren dan de definitieve resultaten.

de gemeente aan de jeugdhulpverlener vergoed. Een klein deel van de jongeren met jeugdhulp, ruim anderhalf procent, maakte alleen gebruik van een PGB. Vanaf de eerste zes maanden van 2015 is het aantal jongeren met een PGB jaarlijks gestaag afgenomen.

Voor het ingaan van de Jeugdwet op 1 januari 2015 was de jeugdhulp deels gefinancierd op grond van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) en de Zorgverzekeringswet (Zvw) en deels door de provincies. Figuur 0.0.2 toont het aantal jongeren dat jaarlijks vanaf 2011 jeugdhulp ontving[3)].

0.0.2 Jongeren met jeugdhulp[1)]

Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 22 jaar.
[2)] Provinciaal gefinancierde jeugdzorg exclusief jeugdbescherming en jeugdreclassering.

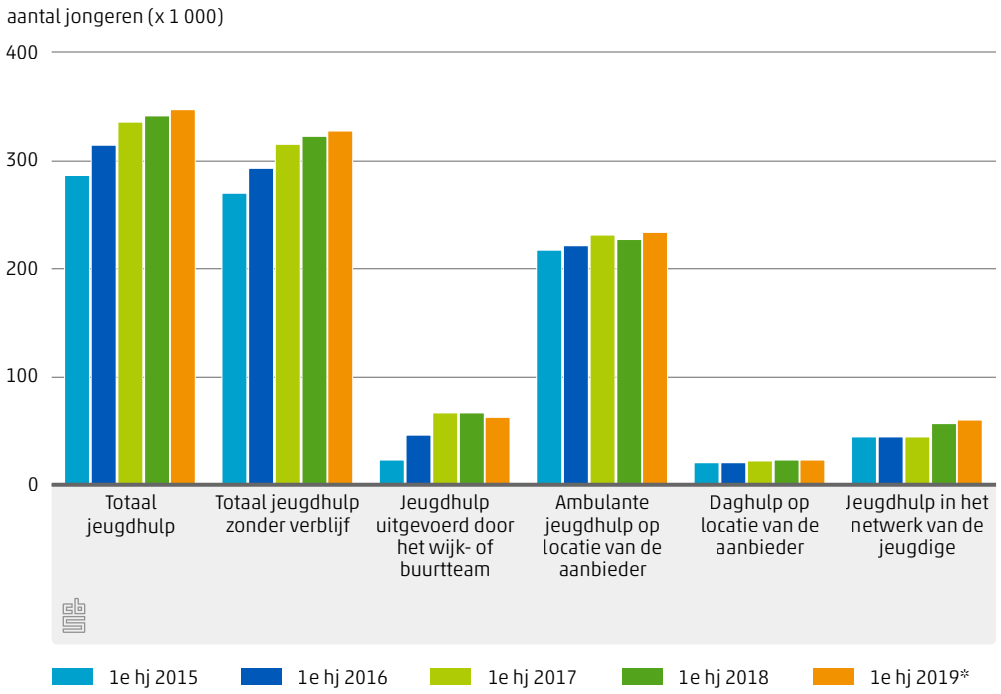
De gegevens van de SVB over jeugdhulpontvangers met een PGB bevat geen zorg-inhoudelijke informatie. Het vervolg van deze rapportage beschrijft daarom alleen de gegevens die door de jeugdhulpverleners aan het CBS zijn verstrekt. Overal waar in het vervolg jeugdhulp staat bedoelen we dan ook de jeugdhulp die is geleverd volgens het zorg in natura-principe.

[3)] Voor een beschrijving van de ontwikkelingen 2011–2016 zie: https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2018/10/jeugdzorg-voor-en-na-de-jeugdwet

1. Jongeren met jeugdhulp

In de eerste zes maanden van 2019 kregen 347 duizend jongeren jeugdhulp. In dezelfde periode van 2018 waren dit er 342 duizend, een stijging van 1,5 procent. De meeste jongeren met jeugdhulp in het eerste halfjaar van 2019, 67 procent, ontvingen ambulante jeugdhulp op de locatie van de jeugdhulpaanbieder en 18 procent kreeg jeugdhulp van het wijk- of buurtteam van de gemeente. De stijging van het aantal jongeren in 2019 ten opzichte van 2018 betrof alle vormen van jeugdhulp zonder verblijf, behalve jeugdhulp uitgevoerd door het wijk- of buurtteam. Deze vorm van jeugdhulp daalde met 5,7 procent.

1.0.1 Jongeren met jeugdhulp en jeugdhulp zonder verblijf[1)]

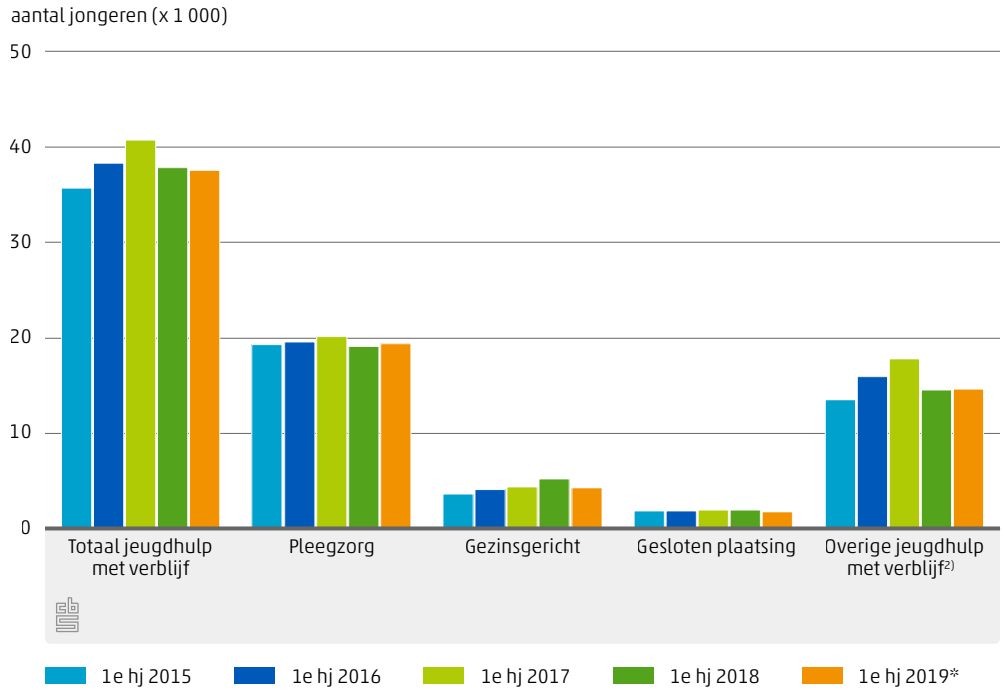

Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 22 jaar. Jongeren met meerdere hulpvormen komen meerdere malen in de figuur voor.

Iets meer dan 37 duizend jongeren kregen in de eerste helft van 2019 jeugdhulp met verblijf. Dat is bijna 11 procent van alle jongeren met jeugdhulp. Hiervan waren ruim 19 duizend jongeren in een pleeggezin opgenomen. Ruim 4 duizend waren ondergebracht in gezinsgerichte opvang, dat waren er bijna 17 procent minder dan in de eerste helft van 2018. Bijna 1 800 jongeren hadden een gesloten plaatsing en ruim 14 duizend jongeren kregen een andere vorm van jeugdhulp met verblijf (figuur 1.0.2).

1.0.2 Jongeren met jeugdhulp met verblijf[1)]

Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 22 jaar. Jongeren met meerdere hulpvormen komen meerdere malen in de figuur voor.
[2)] Verblijf bij een jeugdhulpaanbieder anders dan pleegzorg, gezinsgerichte jeugdhulp of gesloten plaatsing.

1.1 Bijna 8 procent van de Nederlandse jongeren ontvangt jeugdhulp

Jeugdhulp is in principe bedoeld voor personen tot 18 jaar, behalve bij pleegzorg. Met ingang van 1 juli 2018 kunnen pleegkinderen, indien zij dat wensen, tot 21 jaar in hun pleeggezin verblijven. In uitzonderlijke gevallen kan de jeugdhulp worden voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar. Van alle ruim 4,4 miljoen jongeren in de leeftijd tot en met 22 jaar kreeg 7,8 procent jeugdhulp in de eerste helft van 2019. Als de groep van 18 tot en met 22 jaar buiten beschouwing gelaten wordt, ontving 10 procent van alle jongeren jeugdhulp in deze periode.

1.1.1 Jeugdhulp naar demografische kenmerken van de jongere, 1e halfjaar 2019*[1)]

	Totaal jongeren in Nederland (op 1 januari 2019)	Jongeren met jeugdhulp		
		totaal	zonder verblijf	met verblijf
	aantal			
Totaal	4 435 985	347 090	327 190	37 565
Geslacht				
jongens	2 268 975	197 870	187 490	20 185
meisjes	2 167 010	149 220	139 700	17 380
Leeftijd in klassen				
0 tot en met 3 jaar	687 235	20 055	18 145	2 705
4 tot en met 11 jaar	1 472 970	173 495	167 205	12 955
12 tot en met 17 jaar	1 197 550	142 285	132 930	19 080
18 tot en met 22 jaar	1 078 230	11 255	8 915	2 825
(Migratie)achtergrond				
Nederlands	3 246 785	260 730	247 320	26 280
Overig westers	386 020	26 330	24 555	3 245
Niet-westers	803 180	60 030	55 310	8 040

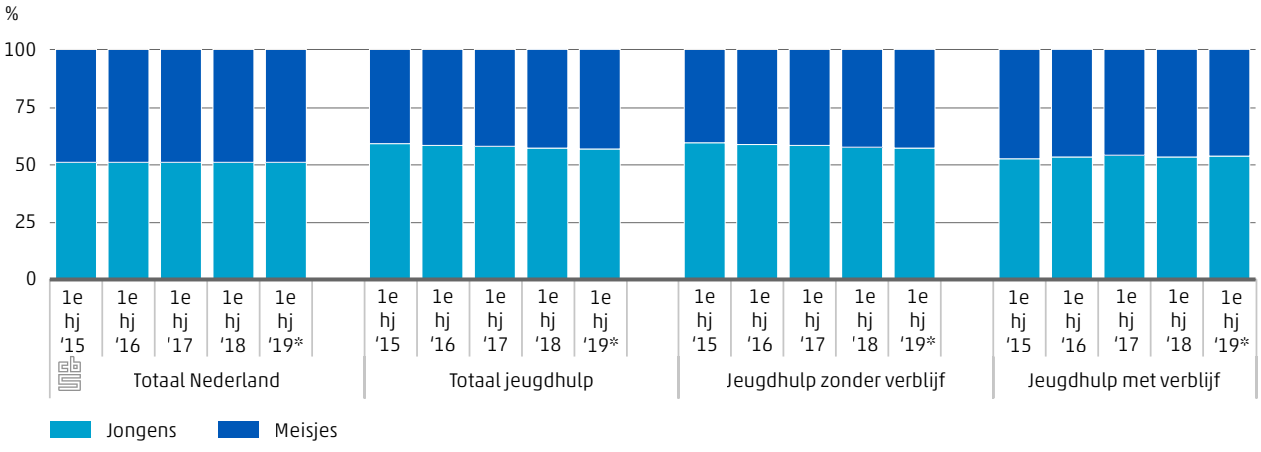
Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 22 jaar. Jongeren met meerdere vormen van jeugdhulp komen meerdere malen in de figuur voor.

1.2 Jongens ontvangen vaker jeugdhulp dan meisjes

In de eerste zes maanden van 2019 ontvingen veel meer jongens dan meisjes jeugdhulp. Dit gold zowel voor jeugdhulp met verblijf als voor jeugdhulp zonder verblijf. In totaal kregen ruim 149 duizend meisjes en 198 duizend jongens jeugdhulp. Het aandeel meisjes met jeugdhulp zonder verblijf is sinds 2015 toegenomen van 40 naar 43 procent in 2019. Het aandeel meisjes met jeugdhulp met verblijf bleef stabiel rond 46 procent (figuur 1.2.1).

1.2.1 Jongeren met jeugdhulp naar geslacht[1)]

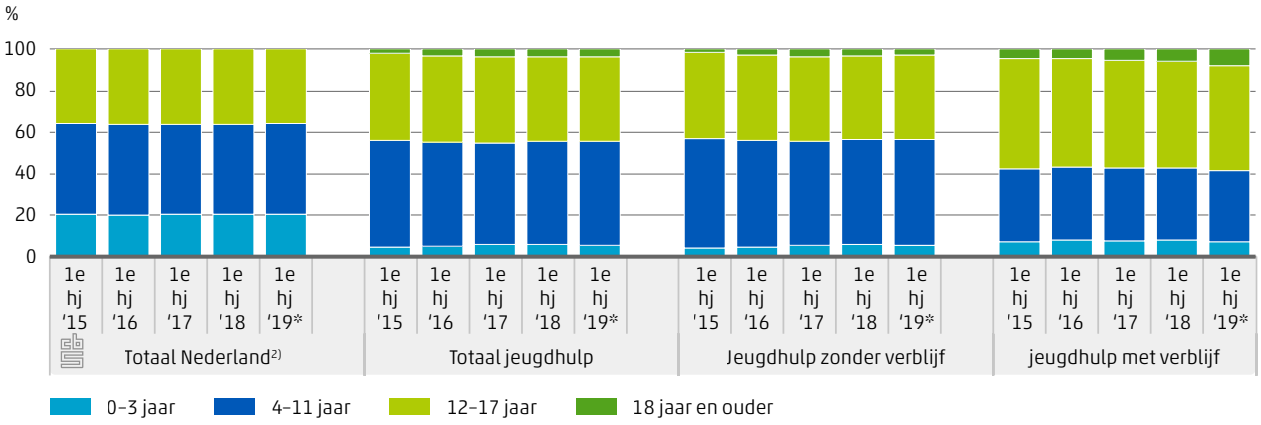
Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 22 jaar.

1.3 Jeugdhulpjongeren met verblijf ouder dan jongeren zonder verblijf

De helft van alle jongeren met jeugdhulp was tussen 4 en 11 jaar oud, 173 duizend in het eerste halfjaar van 2019. Dat komt overeen met 11,8 procent van alle kinderen in Nederland in deze leeftijdsklasse. Ruim 142 duizend jongeren van 12 tot en met 17 jaar ontvingen jeugdhulp, dit is 11,9 procent van alle Nederlandse jongeren in deze leeftijdscategorie. Er is een groot verschil in leeftijd per hulpvorm. Van de jongeren met jeugdhulp zonder verblijf was 57 procent jonger dan 12 jaar, bij jeugdhulp met verblijf was 42 procent jonger dan 12 jaar.

1.3.1 Jongeren met jeugdhulp naar leeftijd[1)]

Bron: CBS.

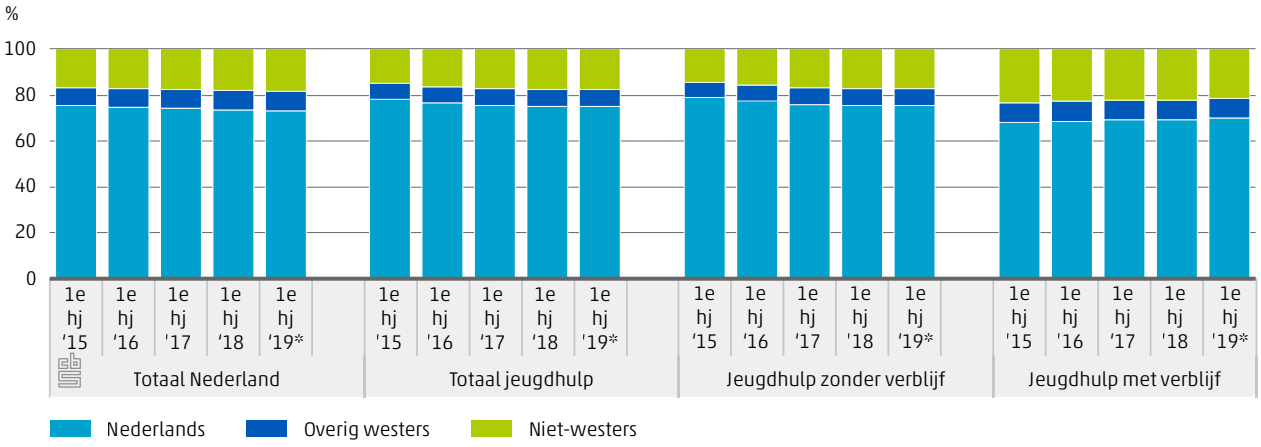
[1)] Personen van 0 tot en met 22 jaar.
[2)] De leeftijdscategorie 18 jaar en ouder is hier weggelaten omdat slechts een klein deel van deze jongeren jeugdhulp ontvangt.

1.4 Relatief meer jongeren met een migratieachtergrond krijgen jeugdhulp met verblijf

Van de 347 duizend jongeren met jeugdhulp in het eerste halfjaar van 2019 hadden 261 duizend (75,1 procent) een Nederlandse achtergrond, 60 duizend (17,3 procent) een niet-westerse en ruim 26 duizend (7,6 procent) een westerse migratieachtergrond. Zij vormen op dit punt een redelijke afspiegeling van alle Nederlandse jongeren. Van hen heeft 73,2 procent een Nederlandse achtergrond en heeft 18,1 procent een niet-westerse en 8,7 procent een westerse migratieachtergrond.

Jongeren die jeugdhulphulp met verblijf ontvingen hadden relatief vaker een migratieachtergrond. Van hen had 21,4 procent een niet-westerse en 8,6 procent een westerse migratieachtergrond.

1.4.1 Jongeren met jeugdhulp naar migratieachtergrond[1)]

Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 22 jaar.

1.5 Acht procent jeugdhulpontvangers ook in jeugdbescherming

Ruim 88 procent van de jongeren met jeugdhulp in de eerste zes maanden van 2019 ontving in dezelfde periode geen andere vorm van jeugdzorg. Ongeveer 7,5 procent van de jongeren kreeg naast jeugdhulp ook jeugdbescherming en 770 jongeren kregen zowel jeugdhulp als jeugdbescherming en jeugdreclassering (tabel 1.5.1). Bij 3 380 jongeren was naast jeugdhulp ook een jeugdreclasseringsmaatregel van kracht (0,7 procent).

Jongeren kunnen pas vanaf 12 jaar een jeugdreclasseringsmaatregel opgelegd krijgen en jeugdbescherming houdt op zodra de jongere de leeftijd van achttien jaar bereikt.

1.5.1 Samenloop jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering naar leeftijdscategorie, 1e halfjaar 2019*[1)]

	Totaal	0 tot en met 3 jaar	4 tot en met 11 jaar	12 tot en met 17 jaar	18 tot en met 22 jaar
	aantal jongeren				
Alleen jeugdhulp	317 210	17 205	161 350	128 225	10 435
Alleen jeugdbescherming	8 590	1 470	3 805	3 310	10
Alleen jeugdreclassering	4 015			1 590	2 425
Jeugdhulp en jeugdbescherming	26 615	2 850	12 145	11 615	
Jeugdhulp en jeugdreclassering	2 495			1 685	815
Jeugdbescherming en jeugdreclassering	210			210	
Jeugdhulp en jeugdbescherming en jeugdreclassering	770			770	

Bron: CBS.

[1)] Jongeren die in het eerste halfjaar van 2019 jeugdhulp, jeugdbescherming of jeugdreclassering hadden.

Sinds 2015 stijgt het aandeel jongeren dat in het eerste halfjaar alleen jeugdhulp ontvangt. Zowel het aandeel van de combinatie jeugdhulp en jeugdbescherming als van de combinatie jeugdhulp en jeugdreclassering is in elke periode sinds 2015 gedaald. De verschillen zijn echter heel klein.

1.5.2 Samenloop jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering

	1e hj 2015	1e hj 2016	1e hj 2017	1e hj 2018	1e hj 2019*
	aantal jongeren				
Totaal jongeren met jeugdzorg	303 345	328 210	348 035	353 925	359 905
	%				
Alleen jeugdhulp	84,7	86,9	87,8	88,0	88,1
Alleen jeugdbescherming	3,6	2,6	2,1	2,2	2,4
Alleen jeugdreclassering	1,8	1,5	1,3	1,2	1,1
Jeugdhulp en jeugdbescherming	8,5	7,7	7,6	7,6	7,4
Jeugdhulp en jeugdreclassering	0,9	0,9	0,9	0,8	0,7
Jeugdbescherming en jeugdreclassering	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Jeugdhulp en jeugdbescherming en jeugdreclassering	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2

Bron: CBS.

1.6 Hoogste aandeel jeugdhulp in Limburg

Van de in totaal 347 duizend jongeren met jeugdhulp in het eerste halfjaar van 2019 woonden er 79 duizend in Zuid-Holland[1)]. Zeeland had het kleinste aantal, bijna 8 duizend Zeeuwse jongeren ontvingen jeugdhulp. De meeste jongeren in jeugdhulp kwamen uit Amsterdam (16 duizend), Rotterdam (14 duizend) en Den Haag (12 duizend). Echter, wanneer we kijken naar het aandeel van de jongeren met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren in de gemeente, dan blijkt dat in de jeugdregio's Utrecht Stad, Midden-Limburg Oost, en Zuid-Limburg meer dan 12,5 procent van de jongeren tot 18 jaar jeugdhulp kreeg (zie figuur 1.6.2). De jeugdregio's Midden-Limburg West en Midden-Limburg Oost hadden het hoogste percentage jongeren van 18 jaar en ouder met jeugdhulp, namelijk ruim 3 procent.

In relatie tot de bevolkingsomvang van de gemeente, werd de meeste jeugdhulp verleend in gemeenten met 100 tot 150 duizend inwoners en in de vier grote steden met meer dan 250 duizend inwoners (tabel 1.6.1). Bij die gemeenten ontving ruim 11 procent van de jongeren tot en met 17 jaar jeugdhulp. In de categorie jongeren van 18 tot en met 22 jaar werd in de steden met meer dan 250 duizend inwoners jeugdhulp geleverd aan meer dan anderhalf procent van de jongeren.

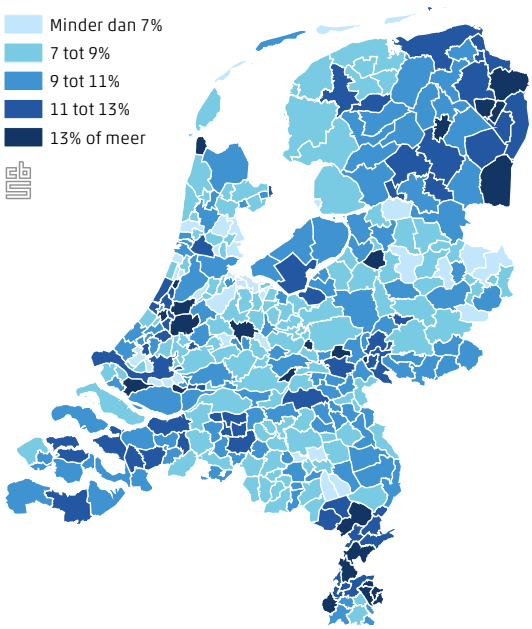
1.6.1 Aantal jongeren met jeugdhulp als percentage van het totale aantal jongeren, naar gemeentegrootte, 1e halfjaar 2019*

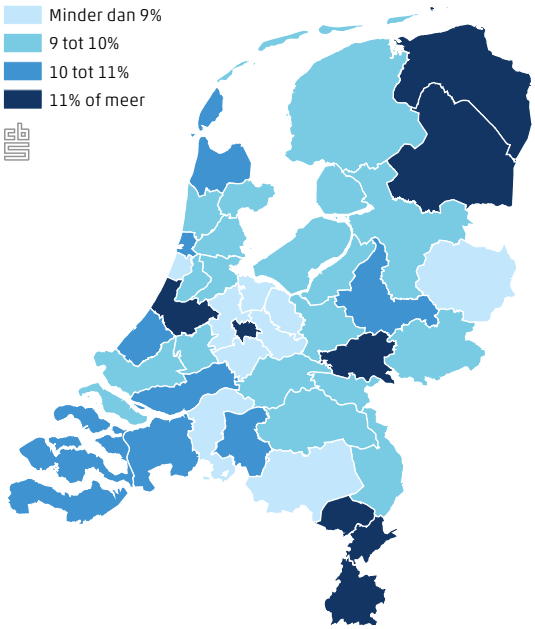
	% van het totale aantal personen van 0 tot en met 17 jaar	% van het totale aantal personen van 18 tot en met 22 jaar
Totaal Nederland	10,00	1,04
Gemeenten met:		
Minder dan 5 000 inwoners	7,87	0,59
5 000 tot 10 000 inwoners	8,38	0,74
10 000 tot 20 000 inwoners	8,67	0,97
20 000 tot 50 000 inwoners	9,59	0,93
50 000 tot 100 000 inwoners	9,90	1,05
100 000 tot 150 000 inwoners	11,47	0,92
150 000 tot 250 000 inwoners	9,76	0,94
250 000 inwoners of meer	11,25	1,52

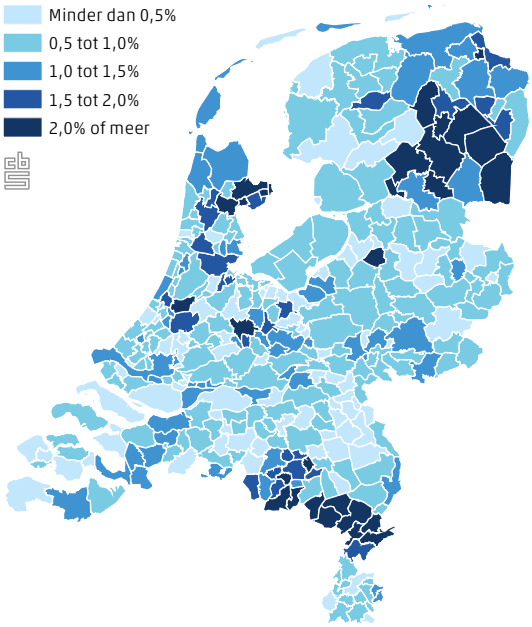
Bron: CBS.

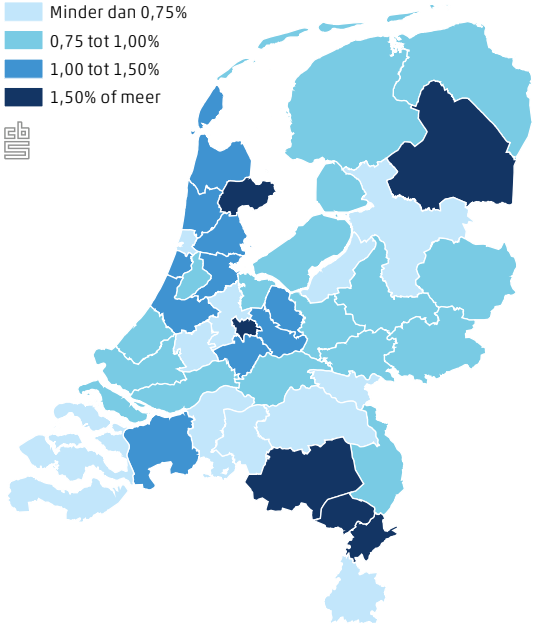
[1)] Volgens het woonplaatsbeginsel. Zie: https://vng.nl/files/vng/201607_factsheet_woonplaatsbeginsel_2016.pdf

1.6.2 Jongeren met jeugdhulp als percentage van het totale aantal jongeren, naar gemeente en jeugdregio, 1e halfjaar 2019*[1)]

Bron: CBS.

[1)] Bovenste figuren: personen van 0 tot en met 17 jaar. Onderste figuren personen van 18 tot en met 22 jaar.

Wat is een hulptraject?

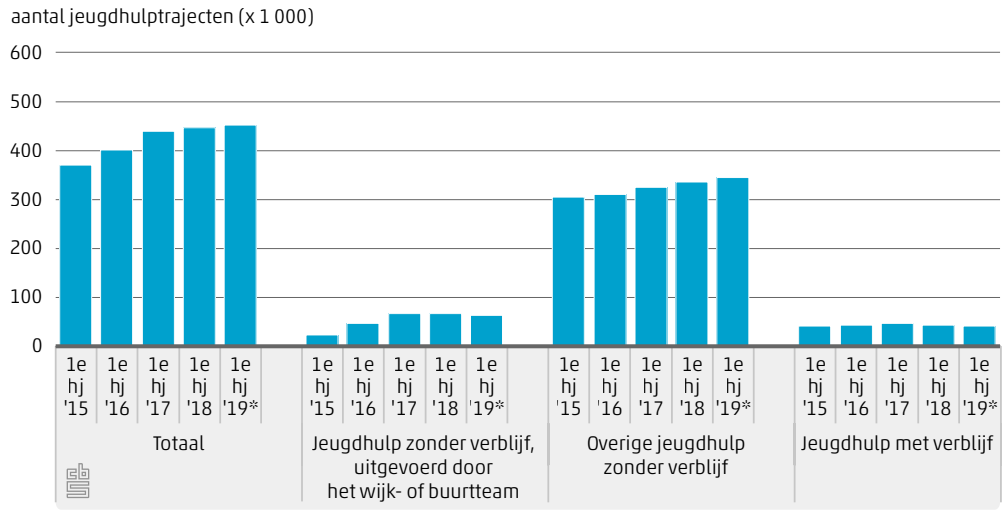
De cijfers van het CBS over dit onderwerp gaan soms over de (aantallen) jongeren en soms over de (aantallen) jeugdhulptrajecten. Een hulptraject bestaat uit een combinatie van hulpvorm en aanvangsdatum. Een jongere kan per verslagperiode één jeugdhulptraject doorlopen, maar ook meerdere hulptrajecten na elkaar, of meerdere hulptrajecten tegelijkertijd. Omdat een jongere meerdere trajecten kan doorlopen, verschilt het aantal jeugdhulptrajecten van het aantal jongeren dat het CBS rapporteert: het aantal hulptrajecten komt hoger uit.
Als een jongere tegelijkertijd meerdere hulptrajecten doorloopt met dezelfde hulpvorm bij dezelfde jeugdhulpaanbieder, dan worden deze trajecten samengenomen. In de cijfers tellen deze dan mee als één doorlopend hulptraject. Dit gebeurt ook als de aanvangsdatums verschillen: het gaat erom dat de hulptrajecten elkaar overlappen. De aanvangsdatum wordt in dat geval gezien als de datum waarop de hulp voor het eerst is gestart, en de einddatum is de datum waarop de laatste hulp werd beëindigd.

2. Jeugdhulptrajecten

2.1 Aantal hulptrajecten in eerste halfjaar 2019 toegenomen

In het eerste halfjaar van 2019 waren 452 duizend jeugdhulptrajecten actief. Dat waren er ruim 5 duizend meer dan in het eerste halfjaar van 2018. Het aantal trajecten jeugdhulp door het wijk- of buurtteam daalde met 6,3 procent, de overige jeugdhulp zonder verblijf steeg met 3,2 procent en de jeugdhulp met verblijf daalde met 2,2 procent (figuur 2.1.1).

2.1.1 Jeugdhulptrajecten[1)]

Bron: CBS.

[1)] Trajecten die over meerdere perioden liepen komen meerdere malen in de figuur voor.

Gedurende de eerste zes maanden van 2019 zijn meer jeugdhulptrajecten begonnen dan er zijn beëindigd. Op 1 januari waren ruim 314 duizend jeugdhulptrajecten actief en op 30 juni waren dat er 339 duizend, een toename van meer dan 3,7 procent (tabel 2.1.2).

Net als in voorgaande jaren zijn opvallend veel jeugdzorgtrajecten gestart op 1 januari. Uit nadere analyse blijkt dat de veel van de jongeren wiens traject begon op 1 januari 2019 ook al op 31 december 2018 jeugdhulp ontvingen en dat het traject om administratieve reden is afgesloten. Daarom is er voor gekozen om in deze rapportage de instroom te definiëren als nieuwe trajecten met een begindatum vanaf 2 januari 2019.

In totaal zijn bijna 452 duizend hulptrajecten actief geweest, deze trajecten liepen op enig moment tijdens de eerste zes maanden van 2019. Daarvan betrof het bijna 410 duizend keer een hulptraject zonder verblijf en 42 duizend keer een hulptraject met verblijf. De relatieve uitstroom, dat wil zeggen de uitstroom ten opzichte van het totale aantal actieve hulptrajecten, is het grootst bij gesloten plaatsing. Van alle trajecten die in het halfjaar actief waren, is 53 procent in deze periode afgesloten.

2.1.2 Stromen van jeugdhulptrajecten, naar hulpvorm, 1e halfjaar 2019*[1)]

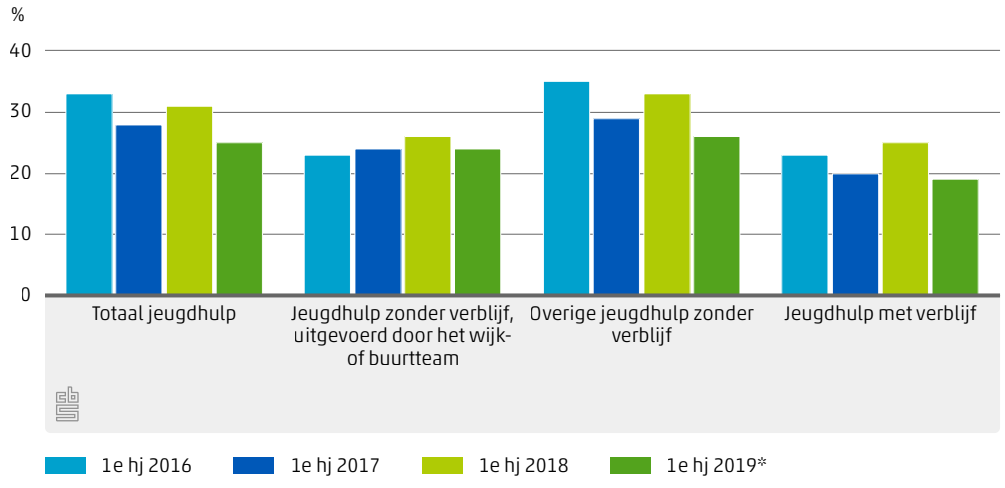
	Beginstand (1 januari 2019)	Instroom	Uitstroom	Eindstand (30 juni 2019)	Actief in 1e halfjaar 2019[2)]
	aantal jeugdhulptrajecten				
Totaal jeugdhulp	314 155	138 015	112 800	339 370	452 170
Totaal zonder verblijf	280 310	129 720	103 810	306 220	410 030
waarvan					
Uitgevoerd door het wijk- of buurtteam	44 735	19 015	17 350	46 400	63 750
Ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieder	174 885	84 185	64 535	194 535	259 070
Daghulp op locatie van de aanbieder	18 170	6 360	5 480	19 050	24 530
Jeugdhulp in het netwerk van de jeugdige	42 520	20 160	16 440	46 235	62 680
Totaal met verblijf	33 845	8 295	8 990	33 150	42 140
waarvan					
Pleegzorg	18 310	1 745	2 470	17 585	20 055
Gezinsgericht	3 400	1 000	965	3 435	4 400
Gesloten plaatsing	1 015	985	1 065	940	2 000
Overig met verblijf[3)]	11 120	4 565	4 490	11 195	15 680

Bron: CBS.

1) Jeugdhulptrajecten van personen van 0 tot en met 22 jaar.
2) Jeugdhulptrajecten die op enig moment tijdens het eerste halfjaar van 2019 liepen.
3) Verblijf bij een jeugdhulpaanbieder anders dan pleegzorg, gezinsgerichte jeugdhulp of gesloten plaatsing.

Een op de vier nieuwe jeugdhulptrajecten in de eerste helft van 2019 was herhaald beroep (figuur 2.1.3). Dat wil zeggen dat 25 procent van de jongeren die in de eerste helft van 2019 een jeugdhulptraject startten, in de vijf voorafgaande jaren al eerder jeugdhulp hadden. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt naar het soort jeugdhulp dat eerder is ontvangen. Van de nieuwe trajecten in de eerste zes maanden van 2018 was 31 procent herhaald beroep. Overige jeugdhulp zonder verblijf kent het hoogste percentage herhaald beroep, 26 procent in het eerste halfjaar van 2019.

2.1.3 Aandeel herhaald beroep

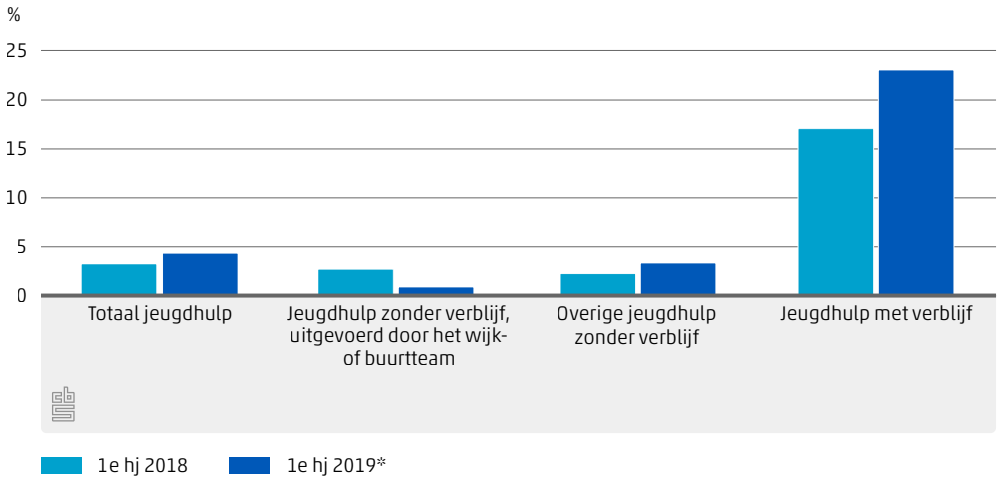

Bron: CBS.

Bij ruim 4 procent van de bijna 150 duizend trajecten die in de eerste helft van 2019 zijn gestart, was sprake van crisis bij aanvang. Dat gold met name bij trajecten jeugdhulp met verblijf. Daar is 23 procent van de trajecten gestart met crisis.

De Beleidsinformatie Jeugd is sinds 2018 uitgebreid met de vraag of er sprake was van crisis bij aanvang van het traject. Nog niet alle jeugdhulpverleners hebben dit gegeven in hun administratie opgenomen. Hierdoor moeten de resultaten met voorzichtigheid worden behandeld.

2.1.4 Aandeel jeugdhulptrajecten gestart met crisis

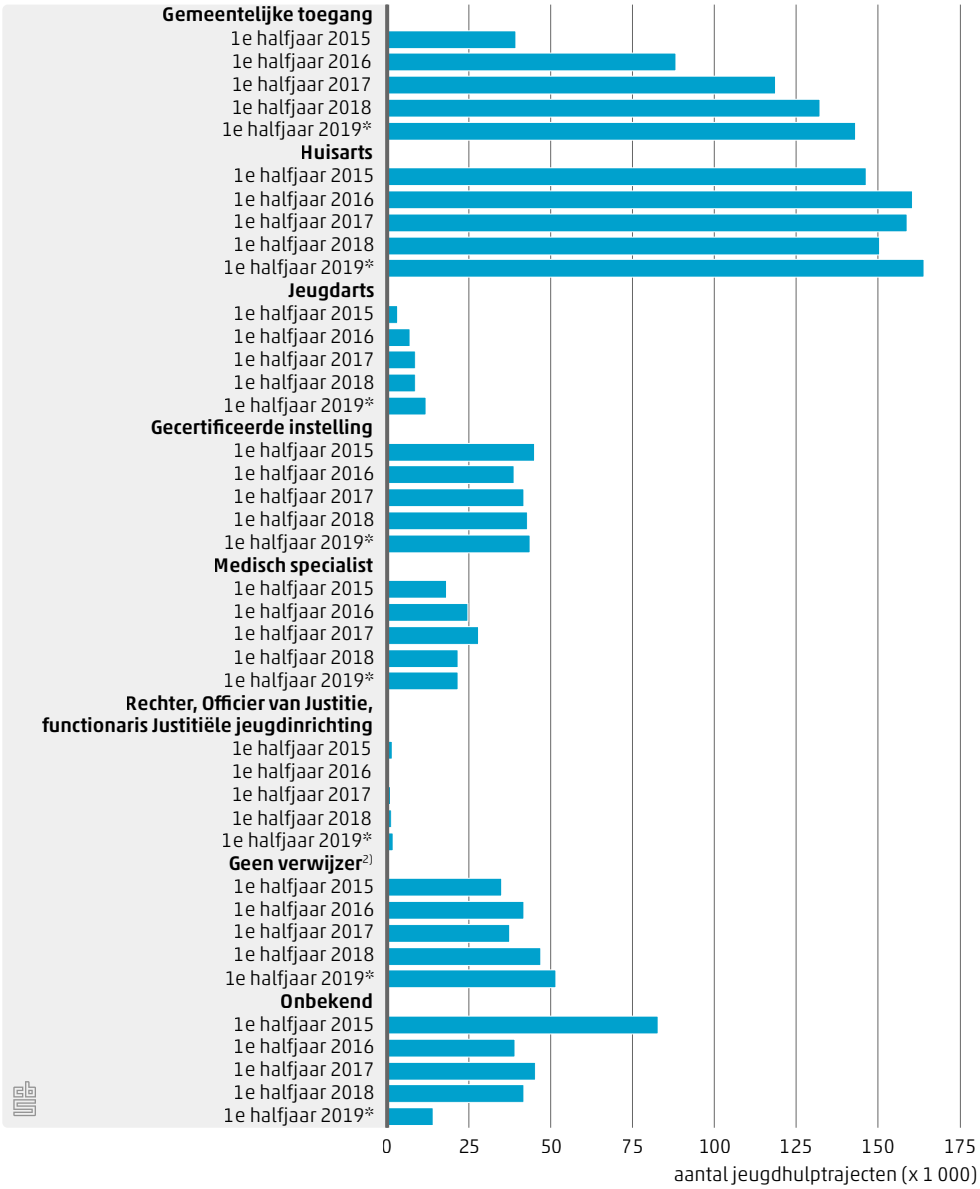

Bron: CBS.

2.2 Jeugdhulp meestal doorverwezen door de huisarts

Van alle hulptrajecten uit de eerste zes maanden van 2019 zijn er 164 duizend gestart na verwijzing door een huisarts (figuur 2.2.1). Dit is 9 procent meer dan in de eerste helft van 2018. Ook het aantal doorverwijzingen door de gemeente is toegenomen, van 132 duizend in het eerste halfjaar van 2018 naar 143 duizend in de eerste zes maanden van 2019.

2.2.1 Jeugdhulptrajecten naar verwijzer[1)]

Bron: CBS.

[1)] Jeugdhulptrajecten van personen van 0 tot en met 22 jaar.
[2)] Jeugdhulp die vrij toegankelijk is.

Er waren ruim 51 duizend jeugdhulptrajecten zonder verwijzer. Dit betreft jeugdhulptrajecten waarvoor geen verwijzing nodig is, de zogenaamde vrij toegankelijke jeugdhulp. De gemeente bepaalt zelf welke jeugdhulp vrij toegankelijk is. Dat kan dus per gemeente anders zijn.

Verbeteringen in de registratie hebben ertoe geleid dat het aantal trajecten met onbekende verwijzer sterk is gedaald. Deze categorie is bedoeld voor trajecten die voor 1 januari 2015 zijn begonnen en waarvan de verwijzer niet meer te achterhalen was, maar wordt door sommige jeugdhulpaanbieders ook gebruikt voor trajecten met een latere aanvangsdatum.

2.3 Jeugdhulptrajecten duren meestal korter dan een jaar

Van alle bijna 113 duizend jeugdhulptrajecten die in de eerste helft van 2019 zijn beëindigd (de uitstroom, zie tabel 2.1.2), hebben er bijna 25 duizend korter dan drie maanden geduurd (22 procent). Ruim twee op de drie afgesloten jeugdhulptrajecten duurde korter dan een jaar.

2.3.1 Doorlooptijd van verleende jeugdhulp, naar hulpvorm, 1e halfjaar 2019*[1)]

	Duur van het jeugdhulptraject				
	0 tot 3 maanden	3 tot 6 maanden	6 tot 12 maanden	12 tot 36 maanden	langer dan 36 maanden
	aantal jeugdhulptrajecten				
Totaal	24 945	21 685	31 015	29 725	5 430
Zonder verblijf	21 875	20 340	29 310	27 815	4 465
waarvan:					
Uitgevoerd door het wijk- of buurtteam	4 060	3 325	4 050	4 785	1 135
Ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieder	13 030	12 390	18 280	18 020	2 815
Daghulp op locatie van de aanbieder	1 055	1 510	1 650	1 095	170
Jeugdhulp in het netwerk van de jeugdige	3 730	3 120	5 335	3 910	345
Totaal met verblijf	3 070	1 345	1 700	1 910	965
waarvan:					
Pleegzorg	430	265	380	660	730
Gezinsgericht	255	185	215	230	75
Gesloten plaatsing	470	225	265	105	.
Overig met verblijf[2)]	1 910	670	840	910	150

Bron: CBS.

[1)] Jeugdhulptrajecten van personen van 0 tot en met 22 jaar, die zijn beëindigd in het eerste halfjaar van 2019.
[2)] Verblijf bij een jeugdhulpaanbieder anders dan pleegzorg, gezinsgerichte jeugdhulp of gesloten plaatsing.

Een in de eerste helft van 2019 afgesloten jeugdhulptraject duurde gemiddeld 346 dagen. Dat is 26 dagen langer dan de afgesloten trajecten in het eerste halfjaar van 2018. Trajecten met gesloten plaatsing duren met gemiddeld 162 dagen in 2019 het kortst. Pleegzorgtrajecten duurden gemiddeld bijna tweeënhalf keer zo lang als een gemiddeld traject, namelijk 815 dagen (tabel 2.3.2).

2.3.2 Gemiddelde duur van de verleende jeugdhulp, naar hulpvorm[1)]

	1e hj 2015	1e hj 2016	1e hj 2017	1e hj 2018	1e hj 2019*
	dagen				
Totaal	233	256	289	320	346
Zonder verblijf	215	244	280	313	340
waarvan:					
Uitgevoerd door het wijk- of buurtteam	104	217	280	346	359
Ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieder	216	247	293	319	350
Daghulp op locatie van de aanbieder	247	287	272	277	301
Jeugdhulp in het netwerk van de jeugdige	242	239	224	262	294
Totaal met verblijf	368	372	380	383	414
waarvan:					
Pleegzorg	713	806	818	833	815
Gezinsgericht	206	301	354	315	381
Gesloten plaatsing	176	157	167	149	162
Overig met verblijf[2)]	226	243	245	254	260

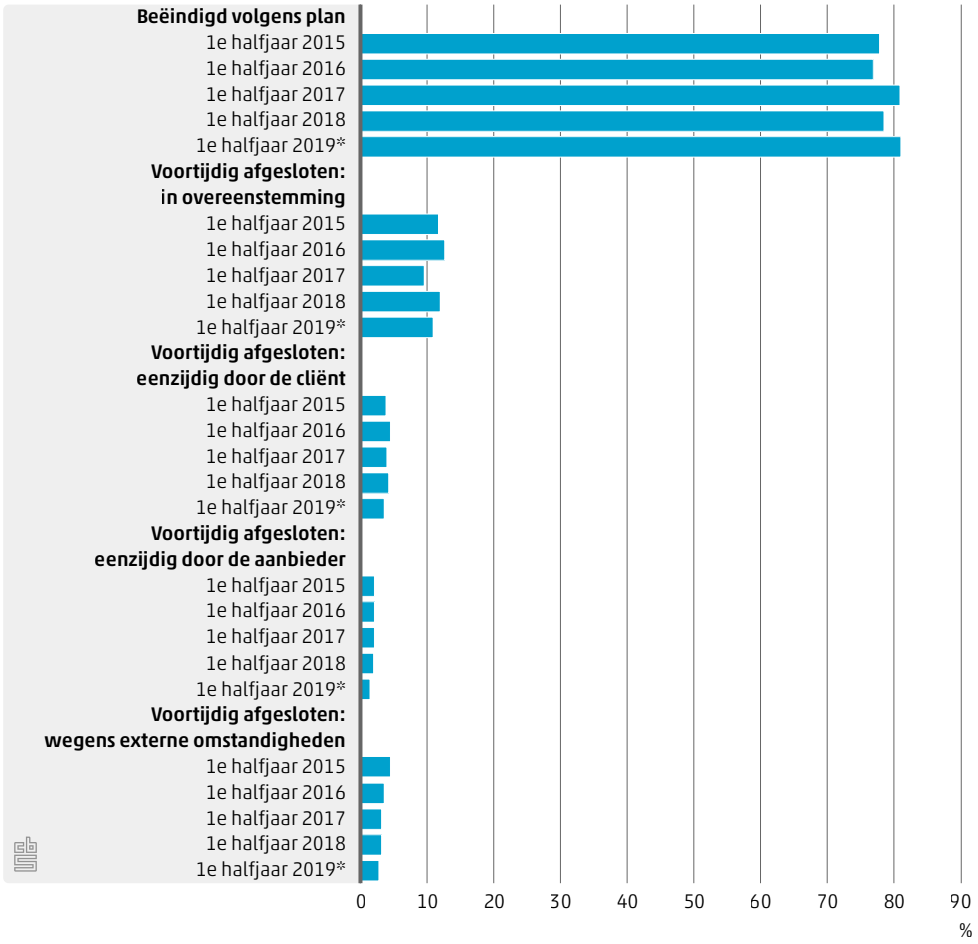
Bron: CBS.

1) Jeugdhulptrajecten van personen van 0 tot en met 22 jaar, die zijn beëindigd in het eerste halfjaar van 2019.
2) Verblijf bij een jeugdhulpaanbieder anders dan pleegzorg, gezinsgerichte jeugdhulp of gesloten plaatsing.

2.4 Jeugdhulptraject vaak volgens plan beëindigd

Van alle jeugdhulptrajecten die in de eerste helft van 2019 werden afgesloten, werden ruim 80 duizend trajecten beëindigd volgens plan (figuur 2.4.1). Dit komt overeen met 81 procent van de afgesloten trajecten. Naast het beëindigen volgens plan werd 11 procent van de trajecten voortijdig afgesloten in overeenstemming tussen cliënt en aanbieder. Eenzijdige beëindiging door de jeugdige of door de aanbieder kwam veel minder vaak voor: respectievelijk in 4 en 2 procent van de gevallen.

2.4.1 Beëindigde jeugdhulptrajecten, naar reden beëindiging[1)]

Bron: CBS.

[1)] Jeugdhulptrajecten van personen van 0 tot en met 22 jaar, beëindigd in verslagperiode.

Meer informatie over jeugdhulp kunt u vinden op de website van het CBS:

Onderzoeksbeschrijving Beleidsinformatie Jeugd
https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/beleidsinformatie-jeugd

Tabellen Jeugdzorg na 1-1-2015
https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/navigatieScherm/thema?themaNr=83221

Begrippenlijst

Jeugdhulp

Conform artikel 1.1 van de Jeugdwet is jeugdhulp:

1. ondersteuning van en hulp en zorg, niet zijnde preventie, aan jongeren en hun ouders bij het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking van de jeugdige, of opvoedingsproblemen van ouders;
2. het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van jongeren met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem en die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, en
3. het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van de persoonlijke verzorging gericht op het opheffen van een tekort aan zelfredzaamheid bij jongeren met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of een somatische of psychiatrische aandoening of beperking, die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, met dien verstande dat de leeftijdgrens van achttien jaar niet geldt voor jeugdhulp in het kader van jeugdstrafrecht;

In de Jeugdwet zijn randvoorwaarden en kwaliteitseisen opgenomen waaraan de jeugdhulp en/of jeugdhulpaanbieders moeten voldoen, zoals dossiervorming, een plan (hulpverleningsplan, behandelplan) en bewaking en beheersing van de kwaliteit. Voor de jeugdhulp waarover aan het CBS gerapporteerd moet worden gelden al deze randvoorwaarden en eisen.

Als een jeugdhulpaanbieder een jeugdige (anonieme) adviezen of consulten biedt, ook al is dat voorafgaande aan de start van jeugdhulp, dan geldt dit niet als jeugdhulp waarover gegevens verstrekt moeten worden aan het CBS. Dit geldt tevens voor het verstrekken van folders en overige vormen van informatie

De volgende vormen van jeugdhulp worden onderscheiden:

Jeugdhulp zonder verblijf

Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. De jongere verblijft thuis, in het eigen gezin. Of anders gezegd, de jongere slaapt thuis. In ieder geval formeel. Het kan zijn dat de jongere bij opa en oma slaapt of bij iemand anders, echter dit is dan niet formeel zo geregeld.

Uitgevoerd door het wijk- of buurtteam – Nagenoeg elke gemeente werkt met de inzet van wijk- of buurtteams. Soms beperken deze teams zich tot het coördineren van de hulp aan de jongere, maar veelal bieden deze teams ook zelf hulp. De jeugdhulp die door een wijk- of buurtteam wordt uitgevoerd bevindt zich vaak op de grens tussen het voorkomen van problemen (preventie) en de hulp bij problemen (jeugdhulp). In principe wordt preventie niet tot de jeugdhulp gerekend zoals het CBS daarover rapporteert. Een gemeente mag

echter bij de aanlevering van gegevens aan het CBS zelf bepalen welke activiteiten zij tot de jeugdhulp rekent.

Ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieder – Ambulante jeugdhulp op locatie betreft ambulante hulp of groepsgesprekken op het kantoor waarbij in principe één (algemene) expertise tegelijkertijd binnen de hulpverlening wordt ingezet.

Daghulp op locatie van de aanbieder – Bij daghulp is een begeleider of hulpverlener minimaal een dagdeel in de nabije omgeving van de jongere. De hulp kan individueel plaatsvinden, maar ook in een groep. Dagbesteding en dagstructurering vallen hier ook onder. Daghulp vindt plaats op de locatie van de aanbieder. Een belangrijk kenmerk van de dagbehandeling is dat een multidisciplinair team voor de dagbehandeling wordt ingezet. Het gaat bijvoorbeeld om een combinatie van fysiotherapie, gedragstherapie en psychotherapie die tijdens de dagbehandeling wordt ingezet.

Jeugdhulp in het netwerk van de jongere – Jeugdhulp in het netwerk van de jongere vindt plaats bij de jongere thuis, op school of elders in het netwerk van de jongere. In ieder geval niet op locatie bij de aanbieder. De intensiteit kan variëren van één of enkele uren tot 24 uur per dag.

Jeugdhulp met verblijf

Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. De jongere verblijft elders. Of anders gezegd, de jongere slaapt formeel niet thuis in het eigen gezin. Dit betekent dat het hier alleen om de verblijfsvormen gaat waarbij er sprake is van een overnachting. Ook verblijf in logeerhuizen, alleen tijdens weekenden of juist door de week, vallen onder jeugdhulp met verblijf.

Pleegzorg – Vorm van jeugdhulp waarbij een jongere (tijdelijk) wordt opgenomen in een pleeggezin en waarbij pleegkind, pleegouders en eigen ouders worden begeleid door een pleegzorgaanbieder.

Gezinsgericht – Alle vormen van verblijf die een gezinssituatie benaderen, maar geen pleegzorg zijn. Te denken valt aan gezinshuizen, logeerhuizen en zorgboerderijen waar overnacht wordt.

Gesloten plaatsing – De jongere verblijft bij een jeugdhulpaanbieder op basis van een machtiging gesloten jeugdzorg of op basis van een machtiging BOPZ (Wet Bijzondere Opname Psychiatrische Ziekenhuizen).

Overig verblijf bij een jeugdhulpaanbieder – De jongere verblijft op de accommodatie van de jeugdhulpaanbieder, veelal in een groep met andere jongeren. In feite betreft het alle vormen van verblijf die niet onder een van de voorgaande categorieën vallen. Hieronder vallen ook begeleid wonen en kamertraining.

Herhaald beroep

Een jeugdhulptraject wordt als herhaald beroep gezien, als de desbetreffende jongere in de vijf jaar voorafgaand aan de verslagperiode jeugdhulp heeft ontvangen.

Gestart met crisis

De hulpverlening is aangevangen met het stabiliseren van een crisissituatie. Of de jeugdhulp al dan niet is aangevangen met het stabiliseren van een crisissituatie is het professionele oordeel van de jeugdhulpprofessional. Er is daarmee geen vaste definitie van crisis. Iedere professional heeft een beeld bij het onderscheid crisis-geen crisis.

Gecertificeerde instelling

Gecertificeerde instellingen zijn organisaties die, conform de Jeugdwet, maatregelen van jeugdbescherming en jeugdreclassering uitvoeren. Deze instellingen moeten in het bezit zijn van een certificaat. Daarvoor moeten zij aan een aantal eisen voldoen gericht op het borgen van de kwaliteit van de uitvoering van de jeugdbescherming en jeugdreclassering.

Jeugdbescherming

Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'.

Jeugdreclassering

Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie of leerplichtambtenaar in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder de overtreding of het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart.

Verwijzer

De organisatie of persoon die de jongere en/of zijn/haar ouders heeft verwezen naar de jeugdhulp. Het betreft organisaties of personen die rechtstreeks jongeren en hun ouders op grond van de Jeugdwet kunnen doorverwijzen naar jeugdhulp. De Jeugdwet stelt dat tussen gemeenten en betrokkenen afspraken worden gemaakt over de voorwaarden waaronder en wijze waarop de rechtstreekse verwijzing verloopt.

Gemeentelijke toegang - De jongere is door de gemeente of een gemeentelijke organisatie aangemeld bij een jeugdhulpaanbieder. Hieronder vallen ook de verwijzingen van de politie, Veilig Thuis organisaties en het onderwijs.

Jeugd-bescherming en jeugdreclassering

1e halfjaar 2019

Jeugd-bescherming en jeugdreclassering

1e halfjaar 2019

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2018–2019	2018 tot en met 2019
2018/2019	Het gemiddelde over de jaren 2018 tot en met 2019
2018/'19	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2018 en eindigend in 2019
2016/'17–2018/'19	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2016/'17 tot en met 2018/'19

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress
Centraal Bureau voor de Statistiek

Ontwerp
Edenspiekermann

Inlichtingen
Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2019.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Inleiding 4

1. 31,6 duizend jeugdbeschermingsmaatregelen 5

1.1 Stijgende in- en uitstroom bij ondertoezichtstellingen 6
1.2 Meer jongeren met ondertoezichtstelling 7
1.3 Aantal jongeren met voogdij blijft vrijwel gelijk 8
1.4 Voogdijtrajecten worden langer, ondertoezichtstellingen iets korter 8
1.5 Ondertoezichtstelling vaker beëindigd volgens plan 10
1.6 Bijna 3 procent heeft ook een jeugdreclasseringsmaatregel 11
1.7 De meeste jongeren met jeugdbescherming krijgen ook jeugdhulp 12
1.8 4 op de 5 jongeren met jeugdbescherming woont niet in een tweeoudergezin 14
1.9 Jeugdbescherming vooral in Limburg en het noorden 16

2. Aantal jongeren in jeugdreclassering blijft dalen 18

2.1 Jeugdreclassering bijna altijd beëindigd volgens plan 21
2.2 Gemiddelde duur toezicht en begeleiding in vrijwillige kader neemt af 21
2.3 Vier op de tien jongeren met jeugdreclassering ontvangt ook jeugdhulp 23
2.4 Jongens vaker in jeugdreclassering dan meisjes 23
2.5 Jeugdreclassering vooral in regio Rotterdam 26
2.6 Vaker herhaald beroep bij ondertoezichtstelling en jeugdreclassering dan bij voogdij 27

Begrippenlijst 29

Inleiding

Sinds 1 januari 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor hulp aan jongeren. Dat is vastgelegd in de Jeugdwet. Om de gemeenten bij de uitvoering ervan te ondersteunen is in de Jeugdwet een regeling opgenomen voor het ontsluiten van beleidsinformatie. De beleidsinformatie betreft informatie over jeugdhulpgebruik en de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering. Jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen verstrekken hierover gegevens aan het CBS.

In deze rapportage staan de resultaten over de verstrekte jeugdbescherming en jeugdreclassering in het eerste halfjaar van 2019. De resultaten over jeugdhulp worden in een aparte rapportage beschreven.

1. 31,6 duizend jeugdbeschermings-maatregelen

Op 30 juni 2019 waren er iets meer dan 31,6 duizend lopende jeugdbeschermings-maatregelen. In twee derde van de gevallen betrof het een vorm van ondertoezichtstelling. In ongeveer een derde van alle maatregelen ging het om een voogdijmaatregel, al dan niet voorlopig of tijdelijk (tabel 1.0.1).

In de eerste helft van 2019 was er een lichte stijging van het totaal aantal jeugd-beschermingsmaatregelen. Op 30 juni 2019 waren er 1 procent meer maatregelen actief dan aan het begin van het jaar. Het totaal aantal ondertoezichtstellingen is met anderhalf procent gestegen. Het totaal aantal voogdijmaatregelen is in de eerste helft van 2019 ook iets toegenomen, met 0,1 procent.

1.0.1 Jeugdbeschermingsmaatregelen, per type maatregel, eerste halfjaar 2019*

	Beginstand (1-1-2019)	Instroom	Uitstroom	Eindstand (30-06-2019)[1)]
	aantal maatregelen			
Totaal	31 295	6 340	5 995	31 635
Ondertoezichtstelling	20 830	4 615	4 290	21 150
Voorlopige ondertoezichtstelling	350	855	850	355
Voogdij	9 910	680	685	9 900
Voorlopige en tijdelijke voogdij	210	190	170	230

Bron: CBS.

[1)] Maatregelen met een einddatum van 30 juni tellen niet mee in de eindstand.

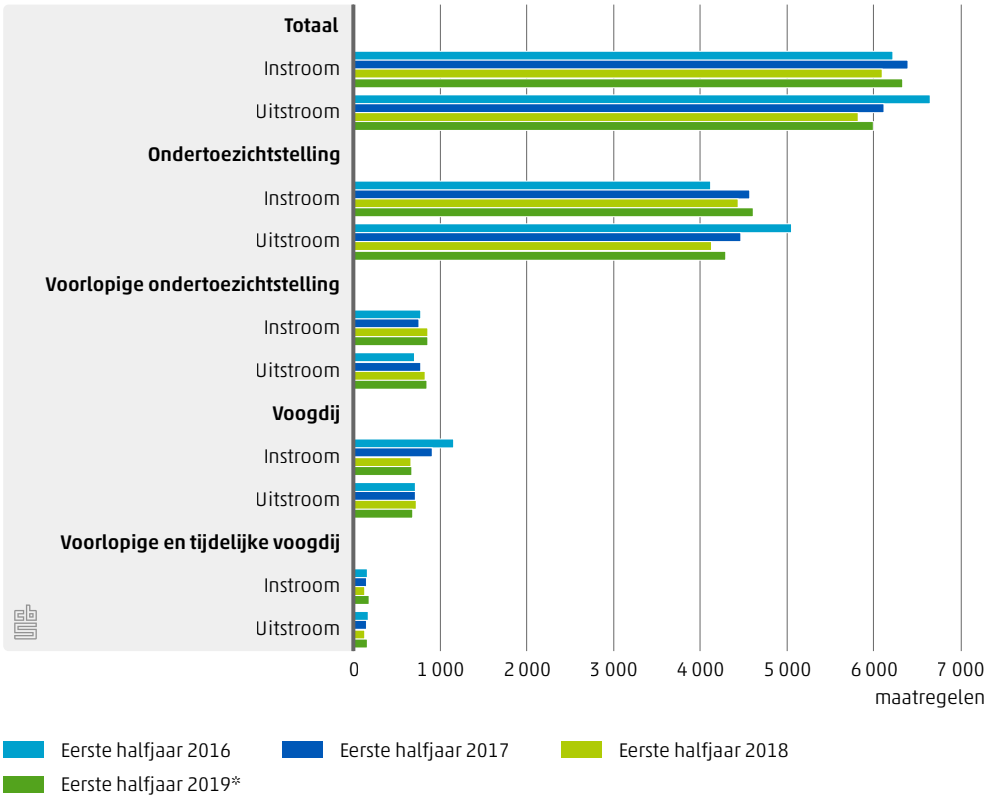
1.1 Stijgende in- en uitstroom bij ondertoezichtstellingen

In het eerste halfjaar van 2019 zien we een stijging in de in- en uitstroom bij onder-toezichtstellingen vergeleken met het eerste halfjaar van 2018. Er worden nog steeds meer ondertoezichtstellingen gestart dan beëindigd (figuur 1.1.1).

Bij de voogdij zijn er ongeveer evenveel maatregelen gestart als beëindigd. De instroom in de voogdijmaatregelen is, na een daling de afgelopen jaren, in het eerste halfjaar van 2019 ongeveer gelijk aan vorig jaar. De uitstroom bij voogdij ligt iets lager dan vorig jaar.

Bij de voorlopige ondertoezichtstellingen zien we een daling in de instroom en een stijging in de uitstroom. Bij de voorlopige en tijdelijke voogdij is er een stijging te zien bij de in- en uitstroom (figuur 1.1.1).

1.1.1 Instroom en uitstroom jeugdbescherming naar type[1)]

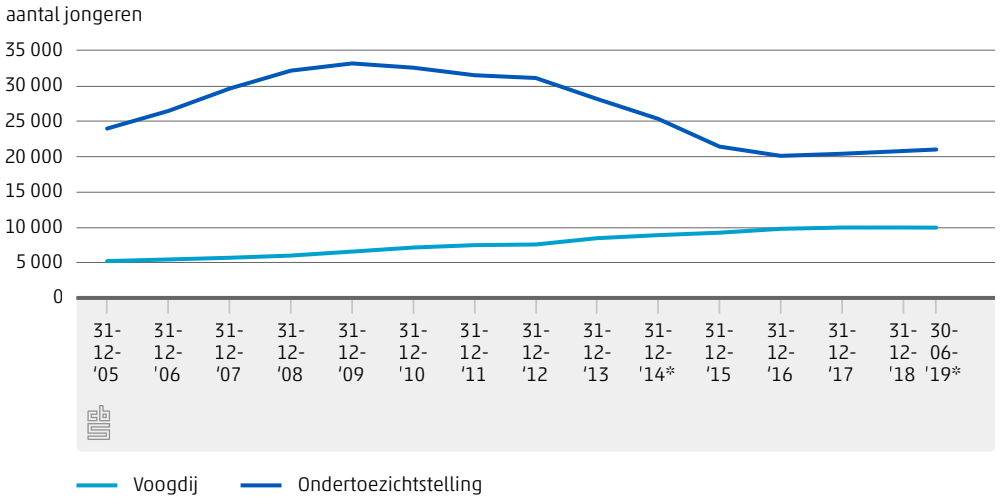
Bron: CBS.

[1)] Jeugdbeschermingsmaatregelen bij personen van 0 tot en met 17 jaar.

1.2 Meer jongeren met ondertoezichtstelling

Op 30 juni 2019 stonden 21 170 jongeren onder toezicht; eind 2018 ging het om 20 770 jongeren (figuur 1.2.1). In de periode 2009 tot en met 2016 daalde het aantal jongeren met een ondertoezichtstelling, sinds 2016 stijgt dit aantal licht. Het gaat hier uitsluitend om de reguliere ondertoezichtstellingen. De voorlopige ondertoezichtstellingen zijn buiten beschouwing gelaten.

1.2.1 Aantal jongeren met voogdij of ondertoezichtstelling, 2005-eerste halfjaar 2019*[1)2)]

Bron: CBS, Ministerie van Veiligheid en Justitie (2005 t/m 2010), CBS (vanaf 2011).

[1)] Personen van 0 tot en met 17 jaar met voogdij of ondertoezichtstelling, exclusief voorlopige voogdij, tijdelijke voogdij en voorlopige ondertoezichtstelling.
[2)] Door invoering van de Jeugdwet treedt met ingang van 2015 een methodebreuk op.

1.3 Aantal jongeren met voogdij blijft vrijwel gelijk

In het eerste halfjaar van 2019 is het aantal jongeren met voogdij ten opzichte van vorig jaar vrijwel gelijk gebleven. Op de laatste dag van 2018 gold voor 9 940 jongeren een voogdijmaatregel en eind juni 2019 waren dat er met 9 905 iets minder. De stijgende trend van de afgelopen jaren lijkt zich dus niet voort te zetten in 2019 (figuur 1.2.1). Het betreft hier uitsluitend de reguliere voogdij. Voorlopige en tijdelijke voogdij zijn buiten beschouwing gelaten.

1.4 Voogdijtrajecten worden langer, ondertoezichtstellingen iets korter

Van de beëindigde reguliere voogdijmaatregelen in het eerste halfjaar van 2019 duurde 94 procent langer dan een jaar (tabel 1.4.1). 69 procent van de reguliere ondertoezichtstellingen duurde een jaar of langer. De meeste beëindigde voorlopige ondertoezichtstellingen duurden korter dan 3 maanden; dit is officieel ook de maximale duur van een voorlopige OTS, daarna dient deze ofwel te worden beëindigd ofwel te worden omgezet in een reguliere OTS.

1.4.1 Duur van jeugdbeschermingsmaatregelen, per type maatregel, eerste halfjaar 2019*[1)]

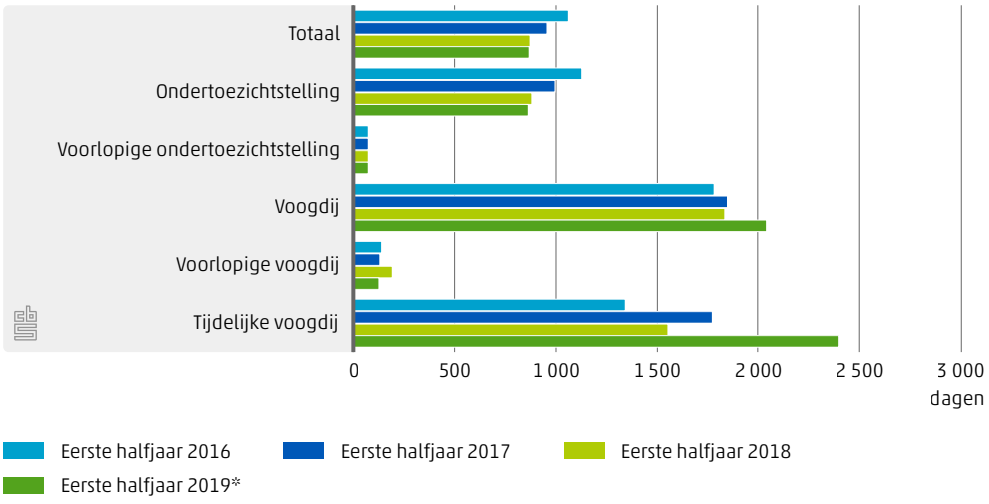
	Totaal beëindigde maatregelen	Duur van de maatregel				
		0 tot 3 maanden	3 tot 6 maanden	6 tot 12 maanden	12 tot 36 maanden	langer dan 36 maanden
	aantal maatregelen					
Totaal	5 995	980	315	1 095	2 240	1 370
Ondertoezichtstelling	4 290	60	240	1 040	2 075	875
Voorlopige ondertoezichtstelling	850	835	20	.	.	.
Voogdij	685	.	15	20	160	490
Voorlopige voogdij	155	80	40	30	.	.
Tijdelijke voogdij	10	.	.	.	.	.

Bron: CBS.

[1)] Jeugdbeschermingsmaatregelen bij personen van 0 tot en met 17 jaar, beëindigd in het eerste halfjaar 2019.

De gemiddelde duur van de reguliere voogdijmaatregelen is met 2 044 dagen een stuk langer dan die van de reguliere ondertoezichtstellingen (864 dagen) én is in het eerste halfjaar van 2019 verder aan het stijgen. Dit in tegenstelling tot de gemiddelde duur van de reguliere ondertoezichtstellingen die juist licht is gedaald (figuur 1.4.2). De gemiddelde duur van de beëindigde tijdelijke voogdijtrajecten ligt een stuk hoger dan vorig jaar. Het gaat in de eerste helft van 2019 echter maar om 10 beëindigde tijdelijke voogdijtrajecten (tabel 1.4.1).

1.4.2 Gemiddelde duur van beëindigde jeugdbeschermings-maatregelen per type maatregel*[1)]

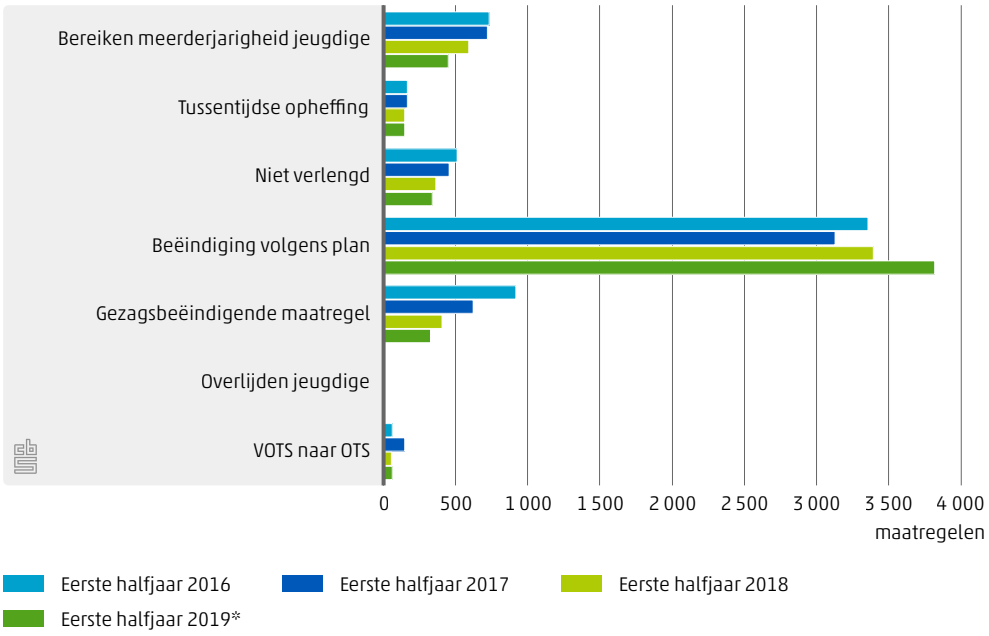
Bron: CBS.

[1)] Jeugdbeschermingsmaatregelen bij personen van 0 tot en met 17 jaar, beëindigd in eerste halfjaar.

1.5 Ondertoezichtstelling vaker beëindigd volgens plan

In het eerste halfjaar van 2019 werden 5 995 jeugdbeschermingsmaatregelen beëindigd, waarvan 5 145 beëindigde ondertoezichtstellingen en 855 beëindigde voogdijmaatregelen (zie tabel 1.0.1). De meeste ondertoezichtstellingen werden beëindigd volgens plan en dat aantal nam ook toe in de eerste helft van 2019 (figuur 1.5.1). Deze reden gold voor 3 820 beëindigde maatregelen, wat overeenkomt met 74 procent van alle in deze periode beëindigde ondertoezichtstellingen. Steeds minder ondertoezichtstellingen werden beëindigd vanwege een gezagsbeëindigende maatregel, het niet verlengen van een maatregel of het bereiken van de leeftijd van 18 jaar.

1.5.1 Beëindigde ondertoezichtstelling, naar reden beëindiging[1)]

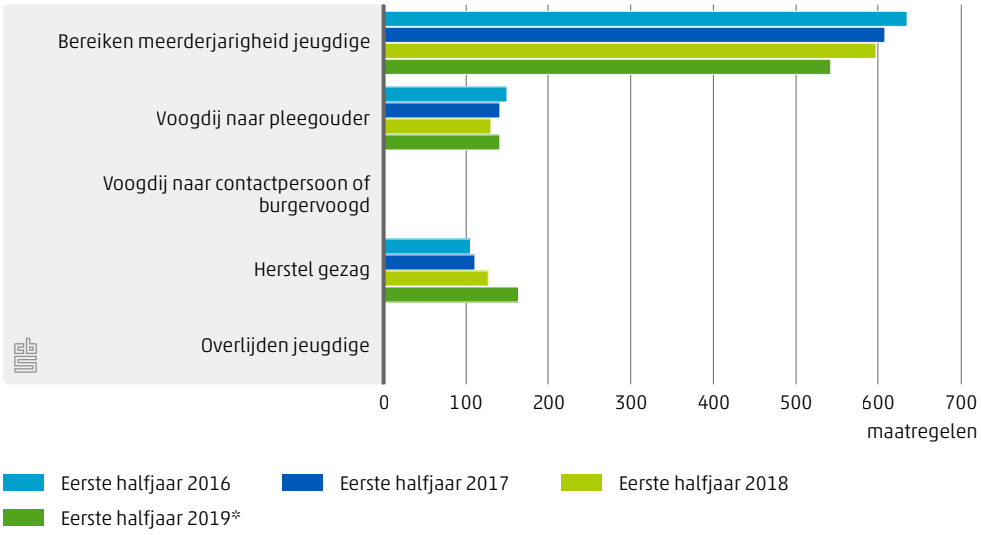

Bron: CBS.

[1)] Ondertoezichtstellingen en voorlopige ondertoezichtstellingen, beëindigd in eerste halfjaar.

De meest voorkomende reden om voogdij te beëindigen, is het bereiken van meerderjarigheid van de jongere. Dit aantal neemt echter wel af in de afgelopen jaren. In de eerste helft van 2019 waren er 545 voogdijmaatregelen die werden beëindigd met deze reden, zo'n 64 procent van alle beëindigde voogdijmaatregelen (figuur 1.5.2). In de eerste helft van 2019 werd een voogdijmaatregel iets vaker beëindigd doordat de voogdij naar de pleegouder ging of door herstel van het gezag.

1.5.2 Beëindigde voogdij, naar reden beëindiging[1)]

Bron: CBS.

[1)] Voogdij, tijdelijke voogdij en voorlopige voogdij, beëindigd in eerste halfjaar.

1.6 Bijna 3 procent heeft ook een jeugdreclasseringsmaatregel

Van alle 0- tot en met 17-jarigen die jeugdbescherming ontvangen heeft bijna 3 procent in hetzelfde halfjaar ook een jeugdreclasseringsmaatregel lopen. Dit percentage neemt de laatste jaren iets af: van 3,3 procent in het eerste halfjaar van 2016 naar 2,7 procent in het eerste halfjaar van 2019 (tabel 1.6.1). Dit komt voornamelijk doordat de samenloop bij onder toezicht gestelde jongeren daalt van 4,1 procent in de eerste helft van 2016 naar 3,3 procent in de eerste helft van 2019. De samenloop van voogdij met jeugdreclassering blijft rond de 1,2 procent liggen.

1.6.1 Inzet jeugdreclassering naar type jeugdbescherming (samenloop)[1)]

	Jongeren met jeugdbescherming en jeugdreclassering	Jongeren met ondertoezichtstelling en jeugdreclassering[2)]	Jongeren met voogdij en jeugdreclassering[3)]
	% van totaal aantal jongeren met jeugdbescherming	% van totaal aantal jongeren met ondertoezichtstelling	% van totaal aantal jongeren met voogdij
Eerste halfjaar 2016	3,3	4,1	1,2
Eerste halfjaar 2017	3,1	3,9	1,3
Eerste halfjaar 2018	2,8	3,5	1,2
Eerste halfjaar 2019*	2,7	3,3	1,2

Bron: CBS.

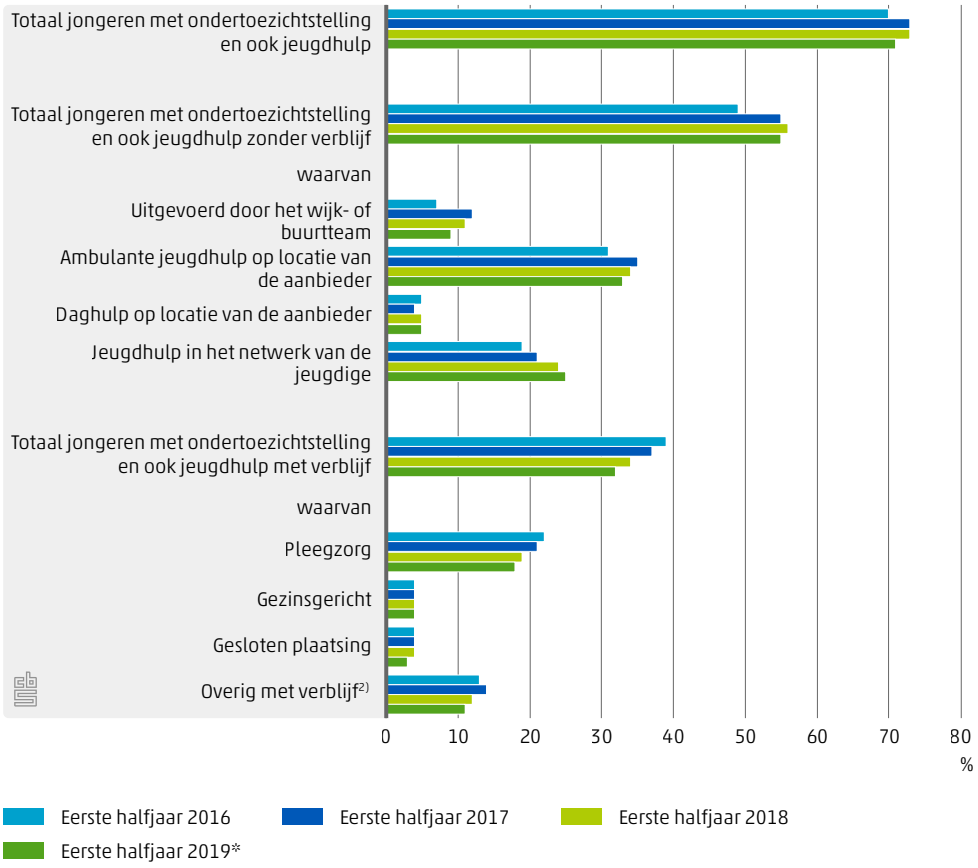
[1)] Personen van 0 tot en met 17 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel.
[2)] Inclusief voorlopige ondertoezichtstellingen.
[3)] Inclusief tijdelijke voogdij en voorlopige voogdij.

Het gaat in deze cijfers om alle jongeren die in het eerste halfjaar op enig moment jeugdbescherming ontvingen. Van hen is bepaald voor welk percentage ook een jeugdreclasseringsmaatregel gold in dezelfde periode.

1.7 De meeste jongeren met jeugdbescherming krijgen ook jeugdhulp

In het eerste halfjaar van 2019 ontving 71 procent van de jongeren met een ondertoezichtstelling daarnaast ook jeugdhulp (figuur 1.7.1). Het aandeel jongeren dat naast een ondertoezichtstelling ook jeugdhulp met verblijf ontvangt neemt in de laatste jaren af; van 39 procent in het eerste halfjaar van 2016 naar 32 procent in het eerste halfjaar

1.7.1 Samenloop ondertoezichtstelling met jeugdhulp[1)]

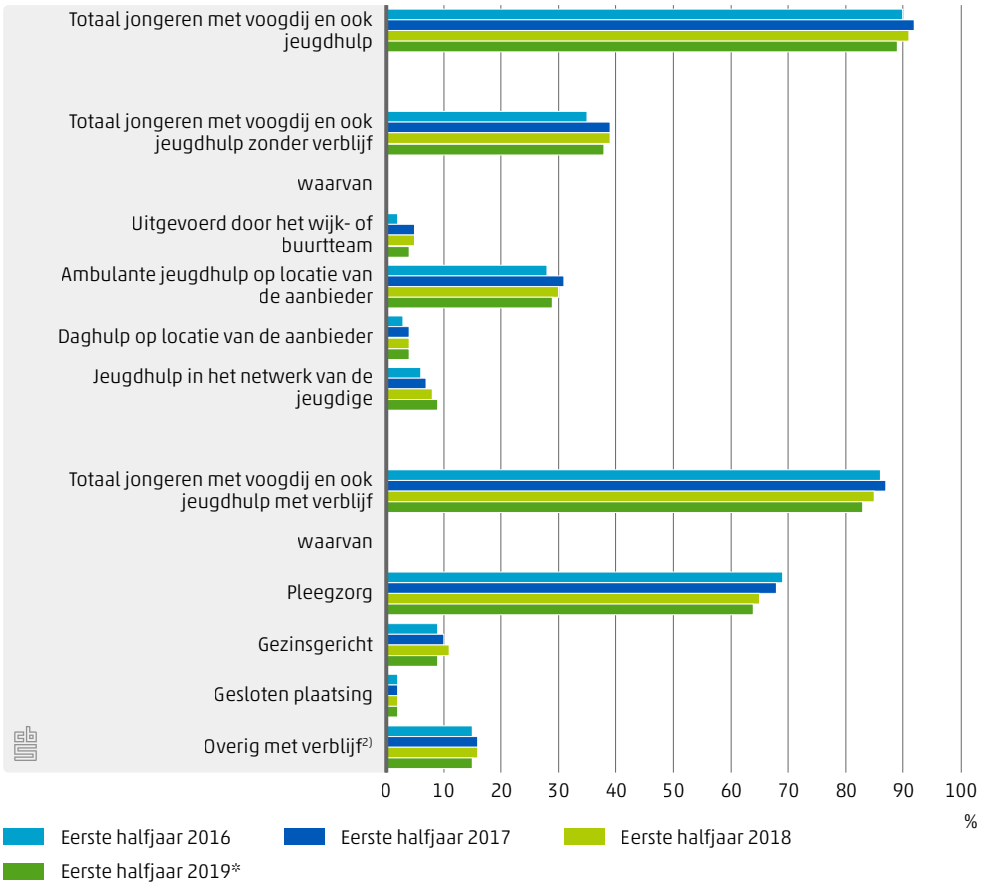
Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 17 jaar met een ondertoezichtstelling én jeugdhulp, als percentage van het totaal aantal jongeren met een ondertoezichtstelling. Jongeren met meerdere jeugdhulpvormen komen meerdere malen in de tabel voor.
[2)] Verblijf bij een jeugdhulpaanbieder anders dan pleegzorg, gezinsgerichte jeugdhulp of gesloten plaatsing.

van 2019. In deze gevallen krijgen jongeren een ondertoezichtstelling en ontvangen zij jeugdhulp die mede inhoudt dat zij niet thuis verblijven.[1)] Het aandeel jongeren met een ondertoezichtstelling en daarnaast ook jeugdhulp zonder verblijf lag in het eerste halfjaar van 2019 op 55 procent.

Van alle jongeren die een voogdijmaatregel hebben, ontvangt 89 procent daarnaast ook jeugdhulp (figuur 1.7.2). In de eerste helft van 2019 ontving 83 procent van de jongeren met voogdij daarbij ook jeugdhulp met verblijf, dat aandeel lag iets lager dan de jaren ervoor. 38 procent van de jongeren met voogdij ontving jeugdhulp zonder verblijf in diezelfde periode.

1.7.2 Samenloop voogdij met jeugdhulp[1)]

Bron: CBS.

1) Personen van 0 tot en met 17 jaar met voogdij én jeugdhulp, als percentage van het totaal aantal jongeren met voogdij. Jongeren met meerdere jeugdhulpvormen komen meerdere malen in de tabel voor.
2) Verblijf bij een jeugdhulpaanbieder anders dan pleegzorg, gezinsgerichte jeugdhulp of gesloten plaatsing.

1) De jongere verblijft in deze gevallen elders. Of anders gezegd: de jongere slaapt formeel elders, niet zijnde thuis in het eigen gezin. Dit betekent dat het hier alleen om de verblijfsvormen gaat waarbij er sprake is van een overnachting. Ook verblijf in logeerhuizen, alleen tijdens weekenden of juist door de week, vallen onder jeugdhulp met verblijf.

1.8 4 op de 5 jongeren met jeugdbescherming woont niet in een tweeoudergezin

De meeste jongeren met jeugdbescherming wonen op peildatum 30 juni 2019 niet in een gezin met twee ouders maar in een éénoudergezin of in een ander soort huishouden (tabel 1.8.1). Net iets meer jongens dan meisjes ontvangen jeugdbescherming, de meesten zijn tussen de 12 en 17 jaar en 67 procent heeft een Nederlandse achtergrond.

In totaal ontvingen 16 660 jongens op 30 juni 2019 jeugdbescherming, wat overeenkomt met 0,97 procent van alle jongens van 0 tot en met 17 jaar. Bij meisjes bedroeg dit aantal 14 935, wat gelijkstaat aan 0,91 procent van alle meisjes in deze leeftijd (tabel 1.8.1).

De groep 12- tot 18-jarigen is het ruimst vertegenwoordigd in de jeugdbescherming. In totaal ontvingen 14 170 jongeren in deze leeftijdscategorie jeugdbescherming op peildatum 30 juni 2019, wat overeenkomt met 1,2 procent van alle jongeren in deze leeftijdsklasse. Bij de jongere leeftijdsgroepen liggen deze aandelen lager: 0,5 procent bij de 0- tot 4-jarigen en 1 procent bij de 4- tot 12-jarigen (tabel 1.8.1).

1.8.1 Jeugdbescherming naar demografische kenmerken van de jongere, peildatum 30 juni 2019*[1)]

	Totaal jongeren (1-1-2019)	Totaal jongeren met jeugdbescherming	Voogdij	Voorlopige en tijdelijke voogdij	Ondertoezichtstelling	Voorlopige ondertoezichtstelling
	aantal jongeren					
Totaal	3 357 755	31 595	9 855	225	21 170	360
Geslacht						
Jongens	1 719 958	16 660	5 050	115	11 305	190
Meisjes	1 637 797	14 935	4 805	110	9 860	165
Leeftijd in klassen						
0 tot 4 jaar	687 237	3 350	560	55	2 655	85
4 tot 12 jaar	1 472 970	14 075	3 960	65	9 945	110
12 tot 18 jaar	1 197 548	14 170	5 330	110	8 570	165
Migratie(achtergrond)						
Nederlands	2 472 386	21 225	6 560	85	14 375	210
Overig westers	276 710	3 055	930	50	2 030	40
Niet-westers	608 659	7 315	2 365	90	4 760	105
Samenstelling huishouden[2)]						
Thuiswonend kind in een tweeouder gezin	2 750 612	5 880	205	20	5 545	110
Thuiswonend kind in een éénoudergezin	537 919	13 035	475	75	12 325	170
Overig	69 224	12 680	9 175	135	3 300	75

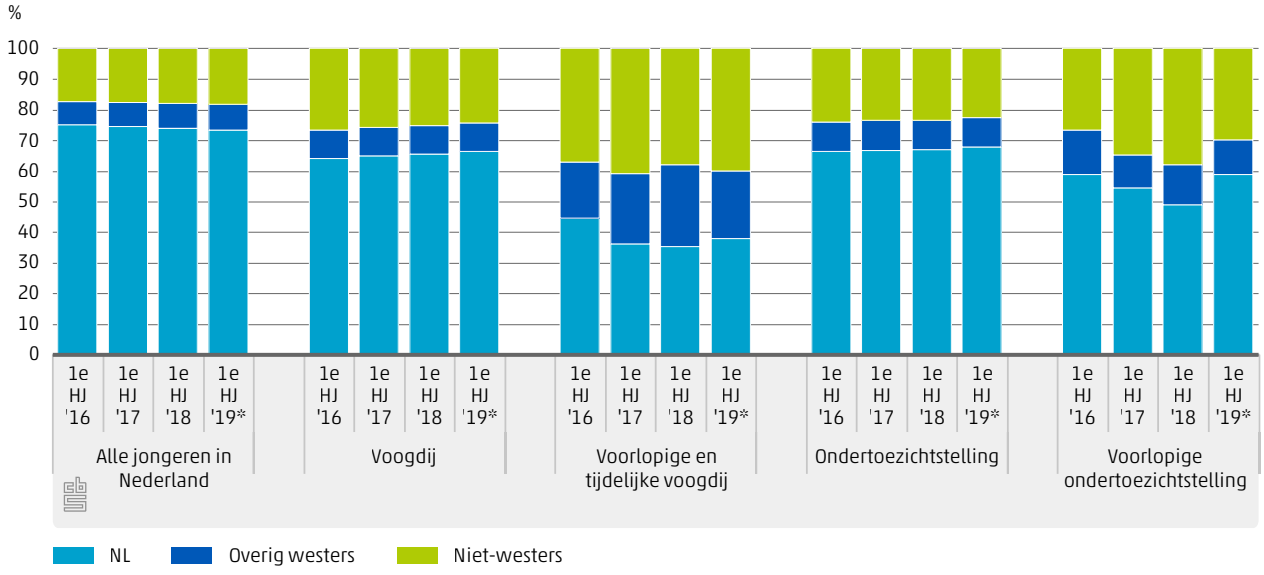
Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 17 jaar.
[2)] Onder thuiswonende kinderen worden ook begrepen adoptie- en stiefkinderen, maar geen pleegkinderen.

Jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond zijn oververtegenwoordigd in de jeugdbescherming. Van alle 0- tot 18-jarigen heeft bijna 18 procent een niet-westerse migratieachtergrond, bij jongeren met jeugdbescherming is dat 23 procent. Op peildatum 30 juni 2019 ontvingen 7 315 jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond jeugdbescherming. Dit komt overeen met 1,2 procent van alle jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond in Nederland. Bij jongeren met een Nederlandse respectievelijk een westerse migratieachtergrond bedroegen deze aandelen 0,9 en 1,1 procent (tabel 1.8.1).

Bij de reguliere voogdijmaatregelen en ondertoezichtstellingen is het aandeel jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond licht aan het dalen en het aandeel met een Nederlandse achtergrond licht aan het stijgen. Ook bij de voorlopige en tijdelijke maatregelen zien we in op 30 juni 2019 een stijging van het aandeel jongeren met een Nederlandse achtergrond vergeleken met het jaar ervoor (figuur 1.8.2).

1.8.2 Jeugdbescherming naar migratieachtergrond van de jongere, peildatum 30 juni[1)2)]

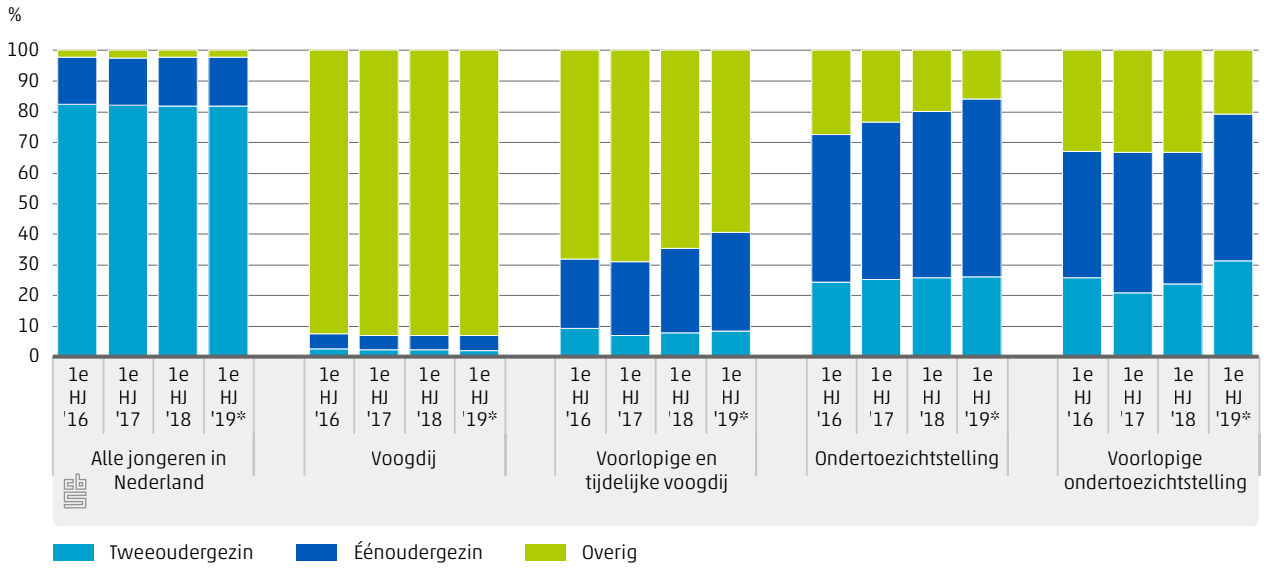
Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 17 jaar.
[2)] Voor het totaal aantal jongeren in Nederland is gekeken naar peildatum 1 januari.

In totaal woonden op 30 juni 2019 13 035 jongeren met jeugdbescherming in een éénoudergezin, wat gelijk staat aan 2,4 procent van alle jongeren die in een éénoudergezin wonen. Bij de overige huishoudens is dit aandeel het hoogst: 18,3 procent van alle jongeren in een overig huishouden ontvangen jeugdbescherming (tabel 1.8.1).

Onder de jongeren met een reguliere of voorlopige ondertoezichtstelling is het aandeel overige huishoudens aan het dalen en het aandeel dat in een één- of tweeoudergezin woont stijgt. Een overig huishouden is bijvoorbeeld een institutioneel huishouden of een huishouden bestaande uit één persoon. Ook bij de voorlopige en tijdelijke voogdij zien we een stijging in het aandeel éénoudergezinnen en een daling in het aandeel overige huishoudens vergeleken met vorig jaar (figuur 1.8.3).

1.8.3 Jeugdbescherming naar samenstelling huishouden van de jongere, peildatum 30 juni[1)2)]

Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 17 jaar.
[2)] Voor het totaal aantal jongeren in Nederland is gekeken naar peildatum 1 januari.

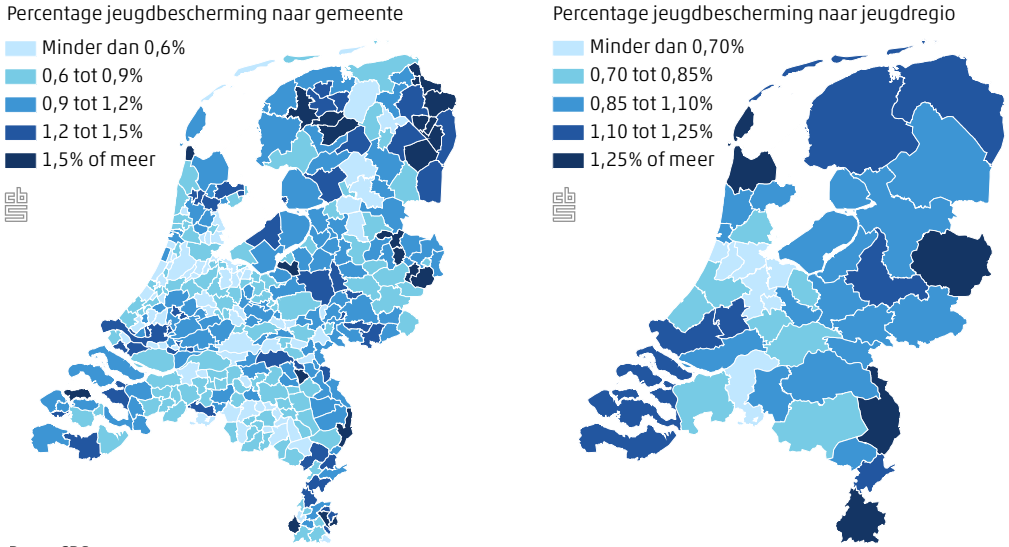
1.9 Jeugdbescherming vooral in Limburg en het noorden

In Limburg wonen relatief gezien de meeste jongeren die jeugdbescherming ontvangen.[2)] Ook in bepaalde gemeenten in Groningen en Friesland wonen relatief veel jongeren met jeugdbescherming (figuur 1.9.1).

Dat er in Limburg relatief veel jongeren met jeugdbescherming wonen blijkt ook uit de cijfers per jeugdregio (tabel 1.9.2). In de top vijf van jeugdregio's met het grootste aandeel jeugdbescherming staan twee Limburgse jeugdregio's. Ook Twente, de Kop van Noord-Holland en Midden Holland scoren hoog. De laagst scorende regio's liggen in de provincies Noord-Holland en Utrecht.

[2)] Volgens het woonplaatsbeginsel. Zie https://vng.nl/files/vng/201607_factsheet_woonplaatsbeginsel_2016.pdf

1.9.1 Jongeren met jeugdbescherming als percentage van het totale aantal jongeren, naar gemeente en jeugdregio, peildatum 30 juni 2019*[1)2)]

Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 17 jaar.
[2)] De peildatum van het totale aantal jongeren is 1 januari 2019 en komt dus niet overeen met de peildatum van het aantal jongeren met jeugdbescherming (30 juni 2019).

1.9.2 Jeugdregio's met de hoogste en laagste aandelen jongeren met jeugdbescherming, peildatum 30 juni 2019*[1)]

	% van het totale aantal personen van 0 tot en met 17 jaar[2)]
Grootste aandelen	
Zuid-Limburg	1,42
Twente	1,29
Kop van Noord-Holland	1,28
Noord-Limburg	1,27
Midden Holland	1,22
Kleinste aandelen	
Gooi- en Vechtstreek	0,54
Haarlemmermeer	0,55
Utrecht West	0,61
Utrecht Stad	0,62
Zuid Kennemerland	0,63

Bron: CBS.

[1)] Personen van 0 tot en met 17 jaar met jeugdbescherming.
[2)] De peildatum van het totale aantal jongeren is 1 januari 2019 en komt dus niet overeen met de peildatum van het aantal jongeren met jeugdbescherming (30 juni 2019).

2. Aantal jongeren in jeugdreclassering blijft dalen

Aan het einde van het eerste halfjaar van 2019 was op 5 840 jongeren een jeugdreclasseringsmaatregel van toepassing. Dit betreft personen van 12 tot en met 22 jaar met één of meerdere jeugdreclasseringsmaatregelen. In totaal waren op dat moment 5 850 jeugdreclasseringsmaatregelen van kracht. Dat zijn er bijna 100 minder dan aan de start van het jaar.

De twee varianten van toezicht en begeleiding worden het meest toegepast. Het gaat hier dan vooral om toezicht en begeleiding in het gedwongen kader (5 035 maatregelen op 30 juni 2019). De overige vormen van jeugdreclassering worden beduidend minder vaak ingezet. De voorbereiding gedragsbeïnvloedende maatregel komt nauwelijks meer voor in het eerste halfjaar van 2019.

2.0.1 Jeugdreclasseringsmaatregelen, per type maatregel, eerste halfjaar 2019*

	Beginstand (1-1-2019)	Instroom	Uitstroom	Eindstand (30-06-2019)[1)]
	aantal maatregelen			
Totaal	5 945	2 845	2 940	5 850
waarvan				
Toezicht en begeleiding: gedwongen kader	5 125	1 745	1 835	5 035
Toezicht en begeleiding: vrijwillig	655	920	925	645
Individuele trajectbegeleiding Harde Kern	105	120	95	125
Individuele trajectbegeleiding Criem	45	50	60	30
Scholings- en trainingsprogramma	.	.	.	.
Gedragsbeïnvloedende maatregel	15	10	15	10
Voorbereiding gedragsbeïnvloedende maatregel	.	.	.	.

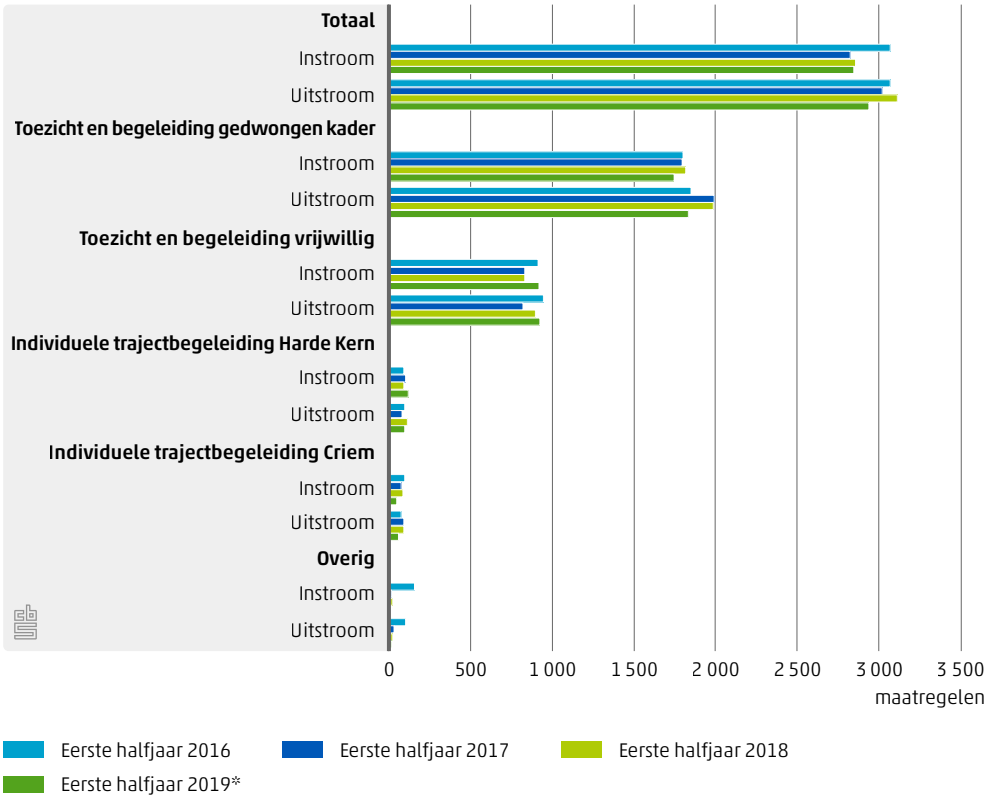
Bron: CBS.

[1)] Maatregelen met een einddatum van 30 juni tellen niet mee in de eindstand.

De uitstroom van jeugdreclasseringsmaatregelen is in de eerste helft van 2019 met bijna zes procent gedaald ten opzichte van het eerste halfjaar van 2018. De instroom bleef nagenoeg gelijk. Het aantal ingestroomde jeugdreclasseringsmaatregelen ligt nog steeds onder het aantal uitgestroomde maatregelen (figuur 2.0.2).

Op peildatum 30 juni 2019 hadden 5 840 jongeren een jeugdreclasseringsmaatregel. In de periode 2011-2018 is een dalende trend te zien. Tussen 30 juni 2011 en 30 juni 2019 is het aantal jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel met ruim 47 procent afgenomen (figuur 2.0.3).

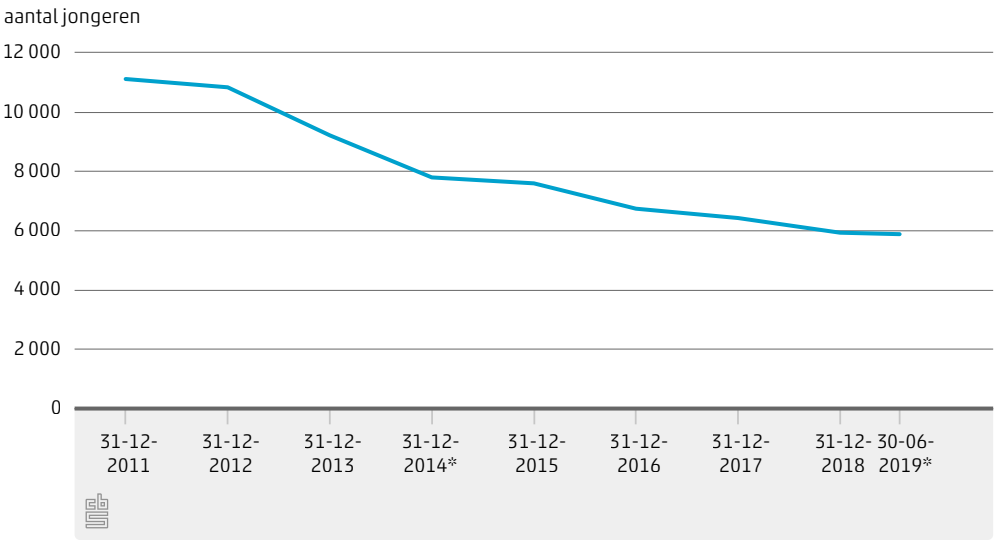
2.0.2 Instroom en uitstroom jeugdreclassering naar type[1)]

Bron: CBS.

[1)] Jeugdreclasseringsmaatregelen bij personen van 12 tot en met 22 jaar.

2.0.3 Aantal jongeren met jeugdreclasseringsmaatregelen, 2011-eerste halfjaar 2019* [1)2)]

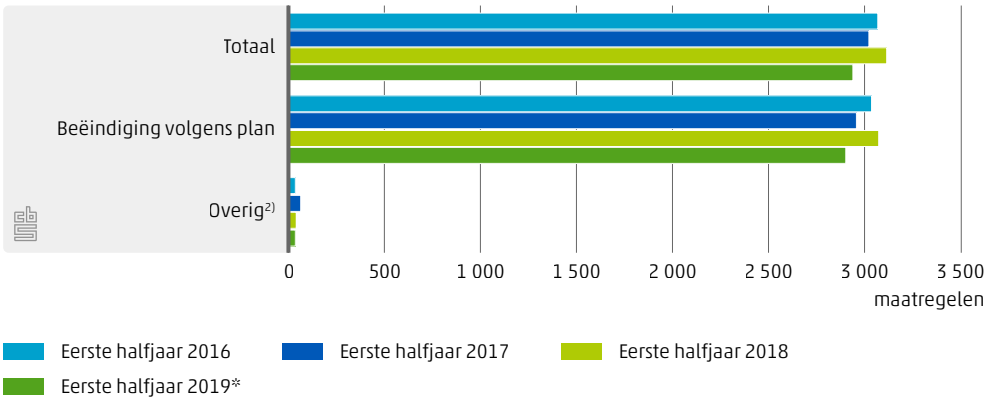
Bron: CBS.

[1)] Personen van 12 tot en met 22 jaar met één of meerdere jeugdreclasseringsmaatregelen.
[2)] Door invoering van de Jeugdwet treedt met ingang van 2015 een methodebreuk op.

2.1 Jeugdreclassering bijna altijd beëindigd volgens plan

Jeugdreclassering werd in het eerste halfjaar van 2019 in 99 procent van de gevallen beëindigd volgens plan: 2 905 van de 2 940 beëindigde maatregelen (figuur 2.1.1). De overige mogelijke redenen van beëindiging komen nauwelijks voor. In het eerste halfjaar van 2016, 2017 en 2018 was dat ook zo. Hierbij speelt vermoedelijk mee dat jeugdreclasseringstrajecten met tussentijdse wijzigingen, waarbij de jeugdreclassering wel ononderbroken wordt voortgezet, als één doorlopend traject worden gezien. Alleen de reden van beëindiging bij het definitieve einde van de maatregel komt daarmee in beeld in deze figuur.

2.1.1 Beëindigde jeugdreclassering, naar reden beëindiging[1)]

Bron: CBS.

[1)] Jeugdreclasseringsmaatregelen beëindigd in eerste halfjaar.
[2)] Tussentijdse opheffing, overgang naar volwassen reclassering, overlijden jeugdige, terugmelding, nader besluit

2.2 Gemiddelde duur toezicht en begeleiding in vrijwillige kader neemt af

Van alle afgesloten jeugdreclasseringsmaatregelen duurden de maatregelen toezicht en begeleiding in het gedwongen kader het langst. Bijna 60 procent van deze maatregelen duurde een jaar of langer (tabel 2.2.1). De overige vormen van jeugdreclassering duurden meestal korter dan een jaar.

2.2.1 Doorlooptijd van jeugdreclasseringsmaatregelen, naar type maatregel, eerste halfjaar 2019*[1)]

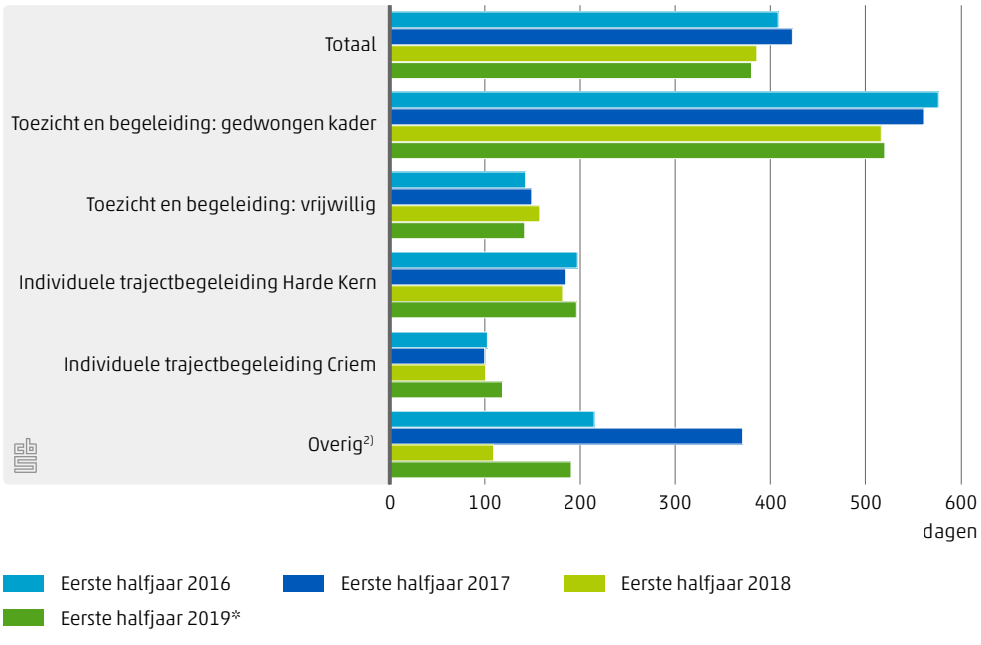
	0 tot 3 maanden	3 tot 6 maanden	6 tot 12 maanden	12 tot 24 maanden	24 tot 36 maanden	langer dan 36 maanden
	aantal maatregelen					
Totaal	750	600	450	795	250	95
Toezicht en begeleiding: gedwongen kader	175	290	300	755	230	85
Toezicht en begeleiding: vrijwillig	510	235	120	35	20	10
Individuele trajectbegeleiding Harde Kern	10	60	20	.	.	.
Individuele trajectbegeleiding Criem	45	10	.	.	.	.
Overig[2)]	10	.	.	.	.	.

Bron: CBS.

[1)] Jeugdreclasseringsmaatregelen die werden beëindigd in het eerste halfjaar 2019.
[2)] Scholings- en trainingsprogramma en (voorbereiding) gedragsbeïnvloedende maatregel.

De gemiddelde duur van de maatregelen is in het eerste halfjaar van 2019 gedaald met anderhalf procent ten opzichte van vorig jaar. Dit komt vooral door een daling van de gemiddelde duur van de maatregelen toezicht en begeleiding in het vrijwillige kader. De daling van de gemiddelde duur van maatregelen toezicht en begeleiding in het gedwongen kader is in de eerste helft van 2019 gestopt.

2.2.2 Gemiddelde duur van beëindigde jeugdreclasserings-maatregelen per type maatregel*[1)2)]

Bron: CBS.

[1)] Jeugdreclasseringsmaatregelen die werden beëindigd in het eerste halfjaar.
[2)] Scholings- en trainingsprogramma en (voorbereiding) gedragsbeïnvloedende maatregel.

2.3 Vier op de tien jongeren met jeugdreclassering ontvangt ook jeugdhulp

Jeugdreclassering gaat in bijna vier op de tien gevallen gepaard met de inzet van jeugdhulp. Dit is minder dan bij jeugdbescherming, waar driekwart van de jongeren ook jeugdhulp ontvangt. Een deel van de jongeren met jeugdreclassering is ouder dan 18 jaar en kan aanvullende zorg en hulp mogelijk ook ontvangen vanuit andere zorgdomeinen (de Wet Langdurige Zorg, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning of de Zorgverzekeringswet).

Van de 5 840 jongeren die op 30 juni 2019 een jeugdreclasseringsmaatregel hadden, ontving 38 procent op hetzelfde moment ook jeugdhulp, in totaal betrof dat 2 190 jongeren (figuur 2.3.1). Er is een dalende trend zichtbaar vanaf het eerste halfjaar van 2017, toen dit percentage op 41 procent lag. Het percentage was het hoogst bij de overige groep (62 procent) en bij individuele trajectbegeleiding Harde Kern (46 procent) en het laagst bij individuele trajectbegeleiding Criem (34 procent). Bij de individuele trajectbegeleiding Criem is wel een flinke stijging te zien ten opzichte van eerdere halfjaren.

2.3.1 Inzet jeugdhulp naar type jeugdreclassering (samenloop)[1)]

	Totaal jongeren met jeugd-reclassering en ook jeugdhulp	Toezicht en begeleiding: gedwongen kader	Toezicht en begeleiding: vrijwillig	Individuele traject-begeleiding Harde Kern	Individuele traject-begeleiding Criem	Overig[2)]
	% van totaal jongeren met jeugdreclassering	% van totaal jongeren met dit type jeugdreclassering				
Eerste halfjaar 2016	38,4	37,6	40,8	56,5	28,4	55,6
Eerste halfjaar 2017	40,7	40,7	41,9	46,5	20,8	38,5
Eerste halfjaar 2018	39,7	39,9	39,1	43,5	24,0	83,3
Eerste halfjaar 2019*	37,5	37,4	37,1	46,0	34,4	61,5

Bron: CBS.

1) Personen van 12 tot en met 22 jaar met een jeugdreclasseringsmaatregel op peildatum 30 juni die tegelijkertijd jeugdhulp ontvingen.
2) Scholings- en trainingsprogramma en (voorbereiding) gedragsbeïnvloedende maatregel.

2.4 Jongens vaker in jeugd-reclassering dan meisjes

Op 30 juni 2019 waren meer jeugdreclasseringsmaatregelen bij jongens dan meisjes van kracht. Dit geldt voor ieder type jeugdreclassering. In totaal was op 4 740 jongens een jeugdreclasseringsmaatregel van toepassing. Bij meisjes bedroeg dit aantal 1 100 (tabel 2.4.1). Ook relatief gezien komt jeugdreclassering vaker voor bij jongens dan bij meisjes, respectievelijk bij 0,4 en 0,1 procent.

2.4.1 Jeugdreclassering naar demografische kenmerken van de jongere, peildatum 30 juni 2019*[1)]

	Totaal jongeren (1-1-2019)	Totaal jongeren met jeugd-reclassering	Toezicht en begeleiding: gedwongen kader	Toezicht en begeleiding: vrijwillig	Individuele traject-begeleiding Harde Kern	Individuele traject-begeleiding Criem	overig[3)]
	aantal jongeren						
Totaal	2 275 779	5 840	5 040	650	125	30	15
Geslacht							
Jongens	1 162 279	4 740	4 070	535	120	30	15
Meisjes	1 113 500	1 100	975	115	.	.	.
Leeftijd in klassen							
12 tot en met 14 jaar	579 612	195	160	30	.	.	.
15 tot en met 17 jaar	617 936	2 680	2 200	390	75	25	.
18 tot en met 22 jaar	1 078 231	2 965	2 680	230	50	.	.
Migratie(achtergrond)							
Nederlands	1 670 887	2 705	2 375	295	35	.	.
Overig westers	196 460	520	450	60	10	.	.
Niet-westers	408 432	2 620	2 215	300	80	30	.
Samenstelling huishouden[2)]							
Thuiswonend kind in een tweeoudergezin	1 537 465	2 095	1 790	245	45	20	.
Thuiswonend kind in een éénoudergezin	410 983	2 495	2 165	270	55	10	.
Overig	327 331	1 250	1 085	135	25	.	.

Bron: CBS.

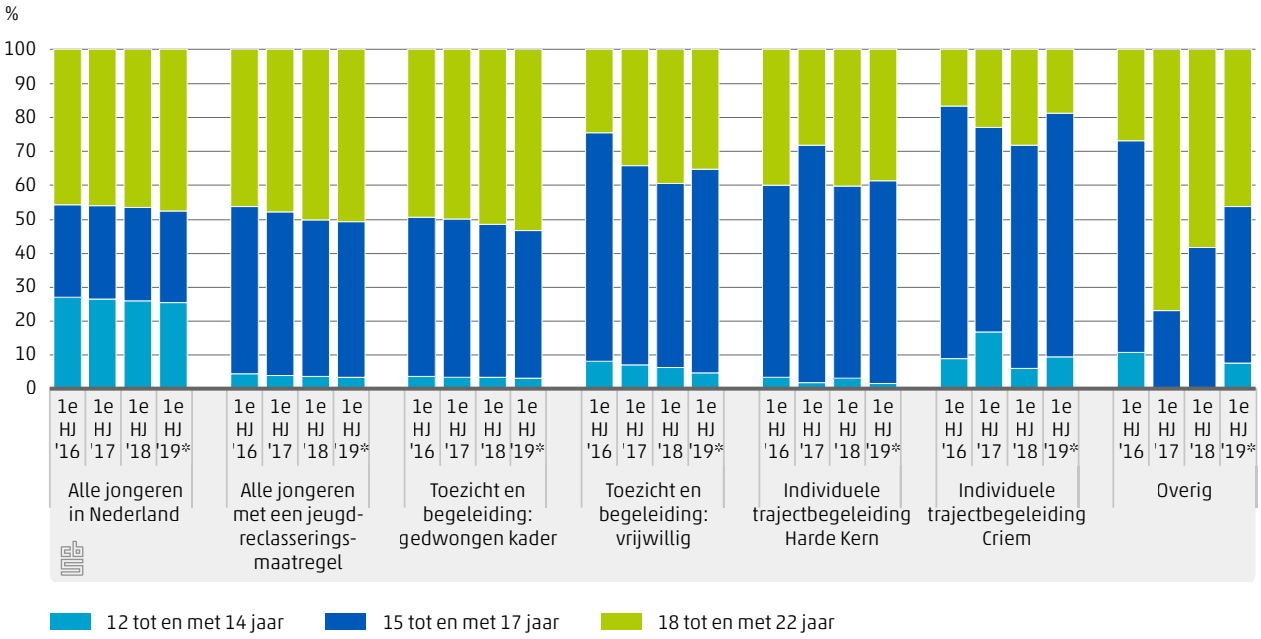
1) Personen van 12 tot en met 22 jaar met jeugdreclasseringsmaatregelen op peildatum 30 juni 2019.
2) Onder thuiswonende kinderen worden ook begrepen adoptie- en stiefkinderen maar geen pleegkinderen.
3) Scholings- en trainingsprogramma en (voorbereiding) gedragsbeïnvloedende maatregel.

De groep 15- tot en met 17-jarigen is relatief gezien het ruimst vertegenwoordigd in de jeugdreclassering. Dit betrof 2 680 jongeren wat overeenkomt met 0,43 procent van alle personen in deze leeftijdsklasse. Bij de 18- tot en met 22-jarigen ligt dit aandeel iets lager: 0,27 procent en bij de leeftijdscategorie 12- tot en met 14-jaar ligt dit aandeel flink lager: 0,03 procent.

Het aandeel jongeren van 18 tot en met 22 jaar is aan het toenemen (figuur 2.4.2). Ruim de helft van alle jongeren die op 30 juni 2019 een jeugdreclasseringsmaatregel hebben, is tussen de 18 en 22 jaar. Op 30 juni 2016 was dit 46 procent van alle jongeren met jeugdreclassering. Het aandeel jongeren in de leeftijdscategorie 15 tot en met 17 jaar is in dezelfde periode aan het afnemen van ruim 49 procent naar bijna 46 procent.

Op 30 juni 2019 was op 2 620 jongeren met niet-westerse migratieachtergrond een jeugdreclasseringsmaatregel van toepassing. Dit komt overeen met 0,6 procent van alle jongeren met niet-westerse migratieachtergrond. Daarmee is het aandeel jongeren met jeugdreclassering in deze groep groter dan bij andere migratieachtergronden. Bij jongeren met westerse respectievelijk Nederlandse achtergrond bedragen deze aandelen 0,3 en 0,2 procent.

2.4.2 Jeugdreclassering naar leeftijd de jongere, peildatum 30 juni[1)2)]

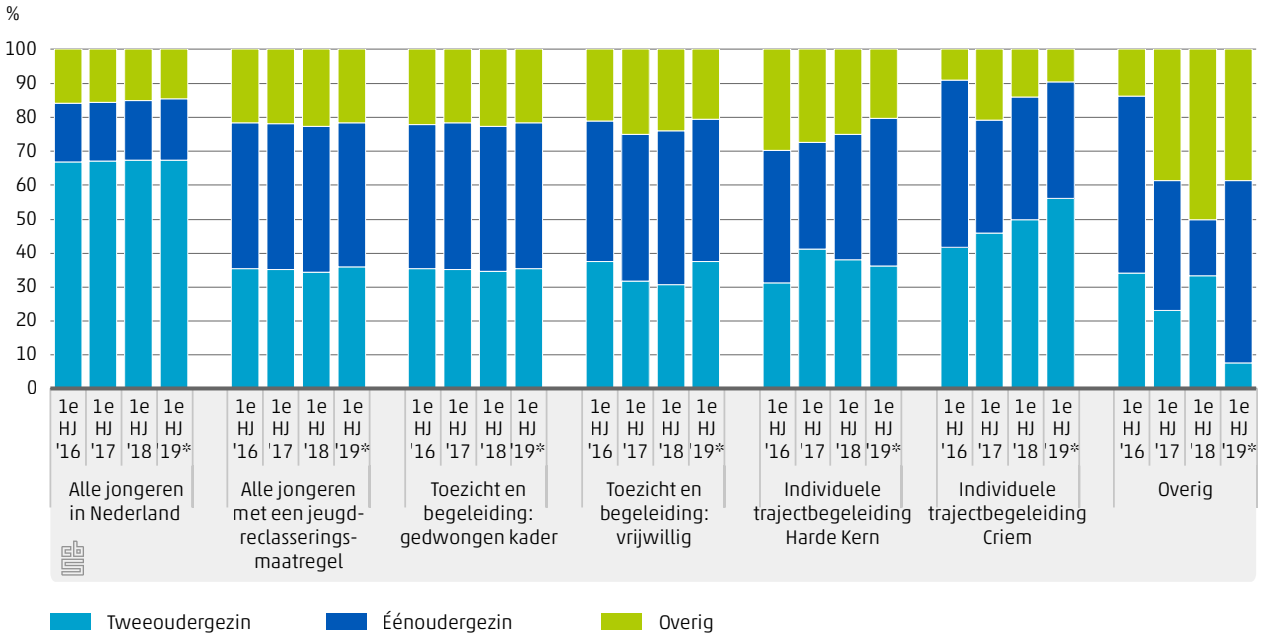

Bron: CBS.

[1)] Personen van 12 tot en met 22 jaar.
[2)] Voor het totaal aantal jongeren in Nederland is gekeken naar peildatum 1 januari.

Op 30 juni 2019 bestond de groep jongeren met jeugdreclassering voor 46 procent uit jongeren met een Nederlandse achtergrond en voor 45 procent uit jongeren met een niet-westerse achtergrond. Op 30 juni 2016 was dit omgedraaid: 45 procent had een Nederlandse achtergrond en 46 procent een niet-westerse achtergrond.

2.4.3 Jeugdreclassering naar samenstelling huishouden, peildatum 30 juni[1)2)]

Bron: CBS.

[1)] Personen van 12 tot en met 22 jaar.
[2)] Voor het totaal aantal jongeren in Nederland is gekeken naar peildatum 1 januari.

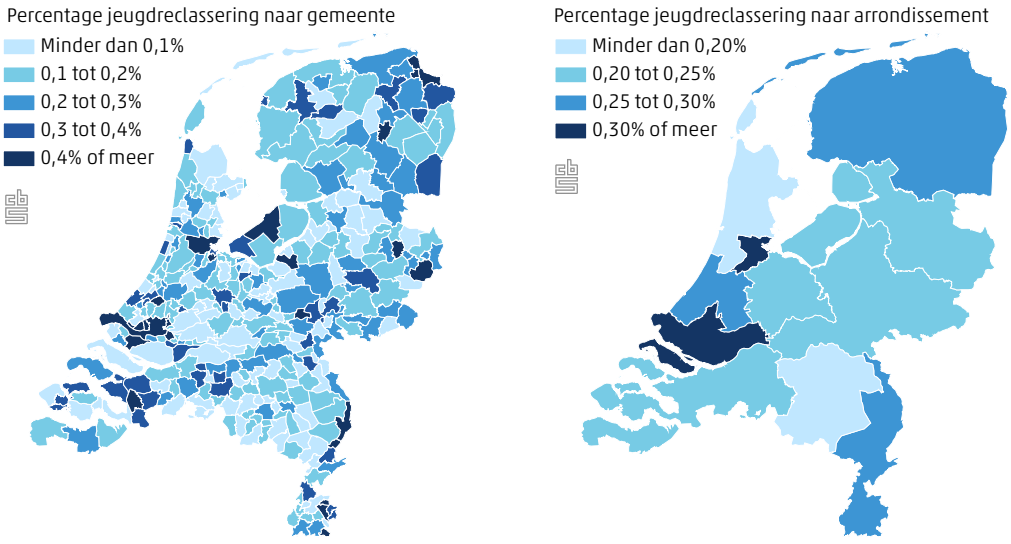
De groep thuiswonende kinderen in een éénoudergezin is het ruimst vertegenwoordigd in de jeugdreclassering. Dit betrof 2 495 jongeren wat overeenkomt met 0,6 procent van alle thuiswonende kinderen in een éénoudergezin. Bij thuiswonende kinderen in een tweeoudergezin (0,1 procent) en overige huishoudens (0,4 procent) ligt dit aandeel lager.

Van alle jongeren met jeugdreclassering op 30 juni 2019 woont 36 procent thuis in een tweeoudergezin, 43 procent thuis in een éénoudergezin en 21 procent in een andere samenstelling van het huishouden. Ten opzichte van een jaar eerder is er een lichte verschuiving van overige huishoudens naar tweeoudergezinnen (zie figuur 2.4.3).

2.5 Jeugdreclassering vooral in regio Rotterdam

In de regio Rotterdam en Amsterdam wonen, ook relatief gezien, veel jongeren met jeugdreclassering (figuur 2.5.1).[1)] Ook in het noorden van Nederland, regio Den Haag en in Limburg, komen relatief veel jongeren met jeugdreclassering voor.

2.5.1 Jongeren met jeugdreclassering als percentage van het totale aantal jongeren, naar gemeente en arrondissement, peildatum 30 juni 2019*[1)2)]

Bron: CBS.

[1)] Personen van 12 tot en met 22 jaar.
[2)] De peildatum van het totale aantal jongeren is 1 januari 2019 en komt dus niet overeen met de peildatum van het aantal jongeren met jeugdreclassering (30 juni 2019).

[1)] Volgens het woonplaatsbeginsel. Zie https://vng.nl/files/vng/201607_factsheet_woonplaatsbeginsel_2016.pdf

Deze hiervoor genoemde concentratie jongeren met jeugdreclassering blijkt ook uit de cijfers per jeugdzorgregio (tabel 2.5.2). De jeugdzorgregio's Rijnmond en Amsterdam-Amstelland, staan bovenaan met de grootste aandelen jongeren met jeugdreclassering. In Midden-Limburg West wonen juist relatief weinig jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel.

2.5.2 Jeugdregio's met de hoogste en laagste aandelen jongeren met jeugdreclassering, peildatum 30 juni 2019*[1)]

	% van het totale aantal personen van 12 tot en met 22 jaar[2)]
Grootste aandelen	
Rijnmond	0,49
Amsterdam-Amstelland	0,41
Utrecht Stad	0,34
Groningen	0,32
Flevoland	0,32
Kleinste aandelen	
Midden-Limburg West	0,11
West Friesland	0,12
Haarlemmermeer	0,13
Noord-Veluwe	0,14
Zuidoost Utrecht	0,14

Bron: CBS.

[1)] Personen van 12 tot en met 22 jaar met jeugdreclassering.
[2)] De peildatum van het totale aantal jongeren is 1 januari 2019 en komt dus niet overeen met de peildatum van het aantal jongeren met jeugdreclassering (30 juni 2019).

2.6 Vaker herhaald beroep bij ondertoezichtstelling en jeugdreclassering dan bij voogdij

Van de 5 470 maatregelen van ondertoezichtstelling die in het eerste halfjaar van 2019 zijn gestart ging het in 9,7 procent van de maatregelen om een herhaald beroep (tabel 2.6.1). Dat wil zeggen dat dezelfde soort maatregel in het betreffende kalenderjaar of in de vijf daaraan voorafgaande kalender jaren al eens is toegepast bij dezelfde jongere.

Het percentage herhaald beroep voor voogdij is in het eerste halfjaar van 2019 met 3,6 procent duidelijk lager dan bij ondertoezichtstellingen en jeugdreclassering. Het percentage is wel toegenomen ten opzichte van het eerste halfjaar van 2018, toen dit op 2,6 procent lag.

In het eerste halfjaar van 2019 ging het in 10,4 procent van de 2 845 begonnen jeugdreclasseringsmaatregelen om een jongere die in het betreffende kalenderjaar of in de vijf daaraan voorafgaande kalender jaren al eens eerder een jeugdreclasseringsmaatregel heeft gehad. Dit percentage is vergeleken met het vorige halfjaar licht toegenomen.

2.6.1 Percentage herhaald beroep[1)] jeugdbescherming en jeugdreclassering[2)]

		Jeugdbeschermingsmaatregelen	
	Jeugdreclasserings-maatregelen	Ondertoezichtstelling	Voogdij
Eerste halfjaar 2016	9,2	10,7	2,2
Eerste halfjaar 2017	9,2	11,3	3,6
Eerste halfjaar 2018	10,2	9,7	2,6
Eerste halfjaar 2019*	10,4	9,7	3,6

Bron: CBS.

1) Hierbij wordt teruggekeken naar de betreffende periode én de 5 daaraan voorafgaande kalenderjaren.
2) Jeugdbeschermings -en jeugdreclasseringsmaatregelen gestart in betreffende periode.

Meer informatie over jeugdbescherming en jeugd-reclassering kunt u vinden op de website van CBS:

Onderzoeksbeschrijving Beleidsinformatie Jeugd
https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/korte-onderzoeksbeschrijvingen/beleidsinformatie-jeugd

Tabellen Jeugdzorg na 1-1-2015
https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/navigatieScherm/thema?themaNr=83150

Begrippenlijst

Jeugdbeschermingsmaatregel (kinderbeschermingsmaatregel)
Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Het doel van de kinderbeschermingsmaatregelen is het opheffen van de bedreiging voor de veiligheid en ontwikkeling van het kind. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'.

Duur van de jeugdbeschermingsmaatregel
De duur van een jeugdbeschermingsmaatregel is de periode tussen de aanvangsdatum en de einddatum van de jeugdbescherming. In het volgende worden deze twee datums toegelicht.

Datum aanvang jeugdbeschermingsmaatregel
De datum van de eerste dag waarop de jeugdbeschermingsmaatregel geldt. De datum is vastgelegd in de beschikking en is gelijk aan de datum van de uitspraak van de kinderrechter.

Datum einde jeugdbeschermingsmaatregel
De datum van de laatste dag waarop de jeugdbeschermingsmaatregel geldt. De datum waarop de jeugdbeschermingsmaatregel daadwerkelijk beëindigd is.

Jeugdreclassering
Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie of leerplichtambtenaar in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder de overtreding of het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

Duur van de jeugdreclasseringsmaatregel
De duur van een jeugdreclasseringsmaatregel is de periode tussen de aanvangsdatum en de einddatum van de maatregel. In het volgende worden deze twee datums toegelicht.

Datum aanvang jeugdreclassering

De datum van de eerste dag waarop de maatregel jeugdreclassering geldt. De datum is vastgelegd in het document waarin het besluit tot het inzetten van de maatregel is vastgelegd. Het gaat om de betekende beschikking die onherroepelijk is geworden.

Datum einde jeugdreclassering

De datum van de laatste dag waarop de maatregel jeugdreclassering geldt. De datum is vastgelegd in het document waarin het besluit tot het inzetten van de maatregel is vastgelegd.

Reden beëindiging maatregel

De reden waarom de maatregel voor de jongere is beëindigd:
Opties bij (voorlopige) ondertoezichtstelling:

- Bereiken meerderjarigheid jeugdige
- Tussentijdse opheffing
- Niet verlengd/Beëindiging volgens plan
- Gezagsbeëindigende maatregel
- Overlijden jeugdige
- Voorlopige OTS naar OTS

Opties bij (tijdelijke/voorlopige voogdij):

- Bereiken meerderjarigheid jeugdige
- Voogdij naar pleegouder
- Voogdij naar contactpersoon oftewel burgervoogd
- Herstel gezag
- Overlijden jeugdige

Opties bij jeugdreclassering:

- Beëindiging volgens plan
- Tussentijdse opheffing
- Overgang naar volwassenreclassering
- Terugmelding
- Nader besluit rechter
- Overlijden jeugdige

Herhaald beroep

Een jeugdbeschermingsmaatregel wordt als herhaald beroep gezien, als de desbetreffende jongere in het betreffende kalenderjaar of in de vijf daaraan voorafgaande kalenderjaren al een maatregel van hetzelfde type heeft ontvangen. De volgende typen maatregelen worden daarbij onderscheiden: ondertoezichtstelling (al dan niet voorlopig) en voogdij (al dan niet voorlopig of tijdelijk). Een voogdijmaatregel bij een jongere die eerder een ondertoezichtstelling had (en andersom), wordt niet als herhaald beroep gezien.

Een jeugdreclasseringsmaatregel wordt als herhaald beroep gezien, als de desbetreffende jongere in het betreffende kalenderjaar of in de vijf daaraan voorafgaande kalenderjaren al een jeugdreclasseringsmaatregel heeft ontvangen (ongeacht het type maatregel).

Als er bij de start van een nieuwe maatregel al een maatregel van hetzelfde type loopt bij de jongere, wordt de nieuwere maatregel niet gezien als herhaald beroep, maar als een aanvulling van of uitbreiding op de al lopende maatregel.

Aan de gemeenteraad

Datum : 12 mei 2020
Zaaknummer : 470474
Contactpersoon : Anka Buunk
Telefoonnummer : 026 3775520

Onderwerp: visitatierapport financiële beheersbaarheid sociaal domein

Geachte voorzitter en leden,

Ondersteund door uw verzoek hebben wij deelgenomen aan een VNG-visitatie 'Financiële beheersbaarheid sociaal domein'. De afgelopen maanden is de visitatiecommissie aan de slag geweest en recent hebben wij hun eindrapport ontvangen. Met deze brief bieden we dit rapport bij u aan. De visitatiecommissie kan op verzoek in uw raad een toelichting komen geven op het rapport.

Wij herkennen de analyse
Het college herkent de analyse die de visitatiecommissie schetst. Het rapport bekrachtigt de urgentie van de opgave op het sociaal domein in Arnhem. Onze reactie op het rapport is opgenomen in het rapport van de visitatiecommissie.

Belangrijkste aanbevelingen: actualiseren van de visie en quick wins
De commissie constateert dat de Arnhemse visie op het sociaal domein sinds 2013 niet in samenhang is geactualiseerd. Op onderdelen hebben losstaande aanpassingen plaatsgevonden. Hierdoor ontbreekt het aan een scherpe opdracht met leidende principes, passend bij de aanpak van de ontstane tekorten. De commissie adviseert om de Arnhemse visie op het brede sociale domein te actualiseren en consequent door te vertalen naar de uitvoering. Waarbij beheersbaarheid van het sociale domein een belangrijk uitgangspunt is. Tevens adviseert de commissie om op korte termijn maatregelen te treffen, de zogenoemde quick wins.

We werken tegelijkertijd aan beide aanbevelingen
In januari is uw raad geïnformeerd in de raadsbrief 'naar een houdbaar sociaal domein' over de twee parallelle processen waarlangs we werken. De visitatiecommissie adviseert langs deze sporen te werken. Het eerste spoor zijn maatregelen op de korte termijn. Het tweede spoor is het aanscherpen van een visie op het brede sociale domein. In de raadsbrief is voor beide sporen een procesplanning uitgewerkt.

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026 - 3774830 • www.arnhem.nl

Aangepast planning door corona
Door de coronacrisis hebben wij de planning aan moeten passen. De afgelopen periode is de aandacht op het sociaal domein voornamelijk uitgegaan naar de consequenties van de coronacrisis. Bovendien was het niet mogelijk om bijeenkomsten te organiseren met grotere groepen. Dit gold ook voor een gesprek met u over de uitgangspunten op het sociaal domein. Onderaan in deze raadsbrief treft u een nieuwe planning aan. Ons streven blijft om voor de zomervakantie een aangescherpte visie op te leveren. Dat is echter mede afhankelijk van de ontwikkelingen rond corona.

Wat hebben we al gedaan?

Spoor a: maatregelen op jeugdzorg - participatie - inkoop - toegang - monitoring
De afgelopen tijd hebben we verschillende maatregelen getroffen om de tekorten terug te dringen. U heeft in februari jl. een voorstel ontvangen getiteld '5 miljoen aan voorstellen voor maatregelen op jeugdzorg'. Voor participatie is winst te behalen in het leggen van de verbinding met de wijkteams en een integrale benadering van de problematiek van inwoners.

De commissie noemt specifiek quick wins op de onderdelen inkoop, monitoring en de toegang. De afgelopen maanden hebben we al de eerste stappen gezet op deze onderdelen (zie onderstaand). In de komende maanden zullen we de andere aanbevelingen uitwerken.

Inkoop
Er loopt een nieuwe regionale aanbesteding op jeugdzorg en Wmo. In deze aanbesteding zijn de kwaliteitseisen verhoogd en vindt een scherpere kwaliteitstoets plaats. De verwachting is dat we hierdoor minder aanbieders krijgen en dat de kwalitatief goede aanbieders overblijven. Dat biedt de mogelijkheid om gerichter samen te werken met de gecontracteerde aanbieders. Zo kunnen we ongewenste overschrijdingen sneller signaleren en in overleg met de aanbieders aanpakken. Ook hebben we de facturatie-eisen aangescherpt. Op het niet tijdig factureren zit een boeteclausule.

Toegang
In januari zijn de beleidsregels voor de Wmo en jeugdzorg vastgesteld. Hiermee is een duidelijker kader gekomen voor de inzet van specialistische zorg. Daarnaast willen we meer samenwerken met andere partijen om de toegang tot zorg aan te scherpen. Bijvoorbeeld door een praktijkondersteuner jeugd bij de huisartsen te plaatsen en door betere onderlinge afspraken in de veiligheidsketen.

Monitoring
We hebben een betere monitoring op zorg en inkomensondersteuning ingericht. Met deze nieuwe monitor kunnen we per gebied zien wat wordt uitgegeven. Hiermee krijgen de sociale wijkteams beter zicht op de zorgtoewijzingen binnen hun gebied. Dit draagt bij aan betere budgetsturing per gebied. De monitoring geeft ook beter zicht op de (zorg)vragen. Op die manier kunnen de voorliggende voorzieningen effectiever ingericht worden.

Spoor b: aangescherpte visie Sociaal Domein breed
Conform het advies van de visitatiecommissie zijn wij gestart met het herijken van de visie. Aan de hand van de huidige visie hebben wij met elkaar gesproken over de waarden die wij als college belangrijk vinden en willen behouden voor de toekomst. Op basis hiervan zijn concept uitgangspunten geformuleerd voor de visie op het sociaal domein. Deze werken wij op dit moment nog een slag verder uit. Daarna gaan wij hierover graag met u in gesprek. Aan de hand van uw input werken wij de aangescherpte visie vervolgens verder uit.

De denkrichtingen die wij daarbij hanteren: :
- zekerheid van basis levensbehoeften voor iedereen
We bieden een vangnet voor wie (tijdelijk) ondersteuning nodig heeft. Of het nu gaat om veiligheid, wonen, inkomen, participatie, zorg of onderwijs. Door op tijd een helpende hand te bieden, voorkomen we (grotere) problemen. Daarbij verwachten we ook wat van onze inwoners. Wij gaan ervan uit dat zij naar vermogen de kansen benutten die ze geboden krijgen. Arnhemmers die structureel afhankelijk zijn van hulp bieden we een eerlijke basis voor hun levensonderhoud. We voelen speciale verantwoordelijkheid voor de minderjarige Arnhemmers.

- ruimte voor eigen verantwoordelijkheid en eigen regie
We gaan uit van wat Arnhemmers zelf kunnen. Iedere inwoner is in beginsel zelf verantwoordelijk voor zijn/haar leven. We nemen liever geen verantwoordelijkheid over, maar helpen waar nodig bij het invullen van de eigen verantwoordelijkheid. Dit is maatwerk: de ene inwoner/wijk heeft meer ondersteuning nodig dan de andere. Voor de operationalisering van dit uitgangspunt gaan we het gesprek aan over 'normalisering'. Doel hiervan is te komen tot een gedeeld beeld over welke ondersteuning verwacht mag worden van de gemeente en welke ondersteuning we niet bieden.

- kansengelijkheid: ontwikkelen van ieders potentie
We streven naar gelijke ontwikkelkansen voor iedereen en in het bijzonder voor kinderen. We ondersteunen en activeren Arnhemmers om zoveel mogelijk van hun leven te maken.

- maatschappelijke verbinding: krachtige sociale netwerken
We stimuleren en faciliteren maatschappelijke verbinding in wijken en buurten. We zien de kracht van sociale netwerken in de wijken en investeren daarin. Het gaat dan om saamhorigheid, onderling vertrouwen en participatie in de wijk/buurt. Buurten met sterke sociale netwerken zijn beter in staat kleine problemen zelf op te lossen en zwaardere problemen eerder te signaleren.

Het bijgestelde proces
Het proces op dit traject ziet er als volgt uit:
- We zijn in gesprek met de adviesraden. Binnenkort willen we met hen ook het rapport van de visitatiecommissie delen en bespreken
- In mei ontvangt u de uitgangspuntennotitie. Dit is het raamwerk voor de aan te scherpen visie.

- In overleg met de griffier zoeken wij een tijdstip en vorm voor het gesprek met uw raad over de uitgangspuntennotitie. Mogelijk kunnen we de visitatiecommissie dan ook vragen haar rapportage toe te komen lichten.
- Voor de zomer ontvangt u dan een aangescherpte visie waarin de input uit het gesprek verwerkt is.
- Na de zomer gaan we met partners en betrokkenen de visie verder operationaliseren.

Tot slot
Wij hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben en gaan binnenkort graag met u in gesprek.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage:
- visitatierapport financiële beheersbaarheid sociaal domein

Visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein

Gemeente Arnhem

Inleiding op het onderzoek

De gemeente Arnhem maakt gebruik van de visitatie die de VNG aanbiedt om de grip op de uitgaven in het sociaal domein te verbeteren. De visitatiecommissie (hierna: commissie) richt zich op het versterken van de grip zodat de gemeente de ontwikkelingen beter kan voorspellen en waar gewenst en mogelijk zelf kan bijsturen. De visitatie is dus niet primair gericht op het terugdringen van tekorten, hoewel tekorten uiteraard mede kunnen worden veroorzaakt door een gebrek aan grip, maar op het versterken van de positie van de gemeente in het sociaal domein.

Meerdere gemeenten hebben zich aangemeld voor een visitatietraject. Uit de aanmeldingen maakt de VNG een selectie op basis van o.a. urgentie van de lokale opgave, omvang van de gemeente en diversiteit in problematiek. Arnhem is de eerste van de G40 gemeenten die is geselecteerd voor een visitatietraject. Naast de omvang van de gemeente is deze keuze ook ingegeven door de omvang van het vraagstuk waar Arnhem zich voor gesteld ziet en de lokale omstandigheden.

De rapportage is gebaseerd op schriftelijke cijfermatige- en beleidsinformatie en gesprekken met lokaal betrokkenen. Op 7 november heeft het visitatiebezoek plaatsgevonden, waarbij de gemeente en commissie op basis van een conceptrapportage het bestuurlijk gesprek hebben gevoerd. In het voorliggende eindrapport zijn ook de uitkomsten van dit bestuurlijk gesprek verwerkt. De commissie spreekt de verwachting uit dat de adviezen uit deze rapportage de bestuurders inspireert tot het voeren van goede gesprekken gericht op een houdbaar, passend en betaalbaar sociaal domein waarin een te ruim geformuleerd "recht op zorg" wordt omgebogen naar ondersteuning aan die burgers die daartoe op eigen kracht onvoldoende in staat zijn.

Deze rapportage is vertrouwelijk, dat wil zeggen dat de gemeente Arnhem zelf beslist over eventuele verspreiding. Het advies is in de eerste plaats bedoeld voor de gemeente Arnhem zelf.

De financiële beheersbaarheid in het sociaal domein is niet alleen een lokaal probleem. Het verkrijgen van inzichten en verbetermogelijkheden op landelijk niveau is een tweede reden dat VNG en BZK hebben afgesproken dat de VNG visitaties door onafhankelijke experts aanbiedt. De VNG bundelt de inzichten uit de afzonderlijke rapportages en trekt daaruit lering, in vertrouwelijke afstemming met relevante partners waaronder betrokken ministeries.

De rapportage is als volgt opgebouwd:

- In paragraaf 1 beschrijven we kort de situatie van de gemeente Arnhem en de meest recente ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan in het sociaal domein op het gebied van grip.
- In paragraaf 2 werken we de onderzoeksvraag verder uit.
- Paragraaf 3 bevat de analyse van de situatie in Arnhem op basis van onze bevindingen. De feitelijke bevindingen op basis van gesprekken en documentstudie zijn bijgevoegd.
- De analyse leidt in paragraaf 4 tot een aantal bondig geformuleerde conclusies en in paragraaf 5 tot aanbevelingen om de grip op het sociaal domein te verbeteren.

Disclaimer

Deze rapportage is tot stand gekomen op basis van een bestuurlijk en ambtelijk intakegesprek, documentstudie en aanvullende gesprekken met de gemeentesecretaris, de trekker van de ontwikkeling van de monitoring en de Stichting Sociale Wijkteams Arnhem. De beperkte doorlooptijd in combinatie met de wijze van informatieverzameling maken dat vooraf een voorbehoud gemaakt moet worden over de diepgang en juistheid van de rapportage. Hoewel de gemeente Arnhem de mogelijkheid is geboden om de feitelijke juistheid te controleren heeft er geen onafhankelijke toetsing plaatsgevonden.

Grip… een begrip

In dit onderzoek staat het begrip 'grip' centraal. Grip op de uitgaven, de uitvoering en de inhoudelijke opgave in het sociaal domein als middel om eventuele tekorten terug te kunnen dringen. Het begrip 'grip' is echter een containerbegrip en wordt op verschillende manieren vertaald en begrepen. Wat daarbij niet helpt is dat grip op meerdere manieren georganiseerd kan worden en daarmee tussen gemeenten verschillend kan zijn terwijl de conclusie wel of geen grip overeenkomstig is. In dit kader zetten we daarom kort uiteen op welke manier het begrip grip in dit onderzoek wordt gehanteerd en onderzocht. In bijlage I is een meer uitgewerkte versie opgenomen.

Grip in het sociaal domein betekent:

1. Inzicht hebben in de ontwikkelingen in het sociaal domein. Dat houdt in dat er inzicht moet zijn in het gebruik van zorg, budgetverloop, in-, door- en uitstroom maar ook in de voortgang van genomen maatregelen. Daarnaast vraagt het om redeneerlijnen (beleidstheorieën) die de inzet van middelen en de uitvoering van activiteiten koppelen aan meetbare resultaten en (in-)directe effecten.
2. Sturing geven op basis van het inzicht én inzicht in de dynamieken die keuzes met zich meebrengen (dit laatste volgt niet uit de monitor).

De praktijk wijst uit dat er vaak sprake is van enerzijds onvoldoende inzicht (vaak omdat redeneerlijnen niet zijn uitgewerkt en geoperationaliseerd) en anderzijds onvoldoende inzicht in de werking van de verschillende keuzes die gemaakt kunnen worden. Daardoor kunnen er keuzes gemaakt worden die in het beste geval elkaar niet optimaal ondersteunen en in het slechtste geval elkaar tegenwerken. De mate waarin gemeenten grip hebben hangt sterk af van de mate waarin zij scoren op de bovengenoemde aspecten.
In dit onderzoek zullen we langs deze aspecten in kaart brengen op welke manier de gemeente opereert in het sociaal domein en in welke mate ze sturing kan geven. Daarnaast zullen we stilstaan bij de consistentie en mate van doorvertaling van een centrale visie naar de verschillende onderdelen. Dit als randvoorwaarde om überhaupt van grip te kunnen spreken.

1 Huidige situatie Arnhem

Algemene situatie

De gemeente Arnhem is een sterk stedelijke gemeente met ca. 159.000 inwoners. Arnhem is een relatief weinig vergrijsde gemeente met voornamelijk een hoger percentage inwoners in de leeftijdsgroep 23 tot 50 jaar. De stad heeft een groot aantal bijstandsgerechtigden, bijna twee keer zo veel als vergelijkbare gemeenten[1]. In relatieve en absolute zin heeft Arnhem bovengemiddeld veel inwoners met een laag inkomen. Ca. 14% van de huishoudens had in 2015 een laag inkomen, landelijk was dit gemiddeld ca. 6-8%. Als centrumgemeente Beschermd Wonen herbergt Arnhem cliënten uit het hele land die van de voorzieningen beschermd wonen / beschermd thuis gebruik maken. Hoewel de gemeente relatief veel huishoudens met voorzieningen uit de Participatiewet (bijstandsuitkering) heeft, is ten opzichte van de controlegroepen geen sprake van een bijzondere stapeling van voorzieningen in het sociaal domein. Dat wil zeggen dat de inzet van meerdere voorzieningen ten behoeve van multiproblematiek relatief beperkt is.

De gemeente heeft in de jaren 2015-2018 een sterke stijging in de zorgkosten geconstateerd (van ca. 3% naar ca. 10% overschrijding van de begroting) die (deels) gedekt moesten worden uit een 'Noodfonds'. Er is een stijging in het aantal toewijzingen op het totale zorgdomein en vooral op het gebied van jeugdhulp. De lasten van de lichtere vormen van zorg, zowel bij WMO als jeugdhulp, zijn aanzienlijk gestegen. De lasten van de zwaardere vormen van zorg zijn niet of onvoldoende gedaald om deze stijging te compenseren. Een eenduidige verklaring van de kostenstijging heeft de gemeente niet. Meerdere (structurele) factoren zijn hierop van invloed, zoals de sociale wijkteams die een grote hoeveelheid inwoners in beeld hebben (20%) en sneller zicht hebben op problematiek. Ook geeft Arnhem aan de gevolgen te merken van meerdere maatschappelijke uitdagingen in de stad, zoals jongeren die steeds meer druk ervaren door prestatiedruk en problemen thuis, jongeren die uitvallen, toenemend overgewicht, een toename van het aantal meldingen van verward gedrag en het historisch grote aantal inwoners dat afhankelijk is van een uitkering. Voor een volledig overzicht van alle kerngegevens zie ook bijlage II.

Opvallend voor Arnhem:

- Het aantal jongeren met jeugdhulp – en dan vooral jeugd & opvoedhulp en begeleiding – is vanaf 2015 fors gestegen. Het jeugdhulpgebruik zonder verblijf is in de periode 2015-2018 tweemaal zo snel gegroeid als bij de controlegroepen. Dit wordt door Arnhem deels verklaard door een verwachte inhaalslag door een voorheen laag zorggebruik. Er worden nu meer jongeren bereikt door de sociale wijkteams. Hierbij valt op dat de totale uitgaven aan jeugd lager zijn dan in de controlegroepen, ondanks de harde stijging van het aantal jeugdhulpvoorzieningen.
- Het Wmo-voorzieningengebruik stijgt snel in de periode 2016-2018, van 50 maatwerkvoorzieningen per 1000 personen in 2016 naar 83 in 2018. Op hulpmiddelen en diensten verdubbelt het gebruik in 2017. Vooral op het gebied van hulp bij het huishouden en ondersteuning thuis is het gebruik in Arnhem hoger dan controlegroepen.
- Beschermd wonen-regio Arnhem heeft het een-na-hoogste gemiddelde gebruik van deze voorzieningen in het land. Dit is historisch gegroeid en wordt deels verklaard doordat uit het hele land cliënten gebruik maken van de Arnhemse voorzieningen. Vanaf 2018 groeit de combinatie beschermd wonen en Wmo-voorzieningen (vooral activerend werk), wat past bij het beleid om te begeleiden richting uitstroom.
- Hoewel het gebruik van voorzieningen uit de Participatiewet (bijstandsuitkeringen) redelijk stabiel is, is het bijzonder hoog: bijna twee keer zo veel als de controlegroepen. Dit gebruik is een historisch gegeven dat samenhangt met de ontwikkeling van de stad Arnhem. Arnhem is in 2018 een programma gestart ('Door-

1 Als controlegroepen zijn gemeenten gekozen van vergelijkbare grootte (100.000 tot 300.000 inwoners) en gemeenten met een vergelijkbare stedelijkheid (sterk stedelijk). Ook is Arnhem vergeleken met het gemiddelde beeld van gemeenten in heel Nederland. De gegevens zijn ontleend aan CBS Statline en de gemeentelijke monitor sociaal domein.

braak naar werk') om de stabiliteit te doorbreken en meer mensen mee te laten draaien in de maatschappij.
- In Arnhem zijn minder mantelzorgers actief dan het landelijk gemiddelde. 10,5 procent van de volwassen inwoners geeft aan mantelzorg te verlenen (14,2 in Nederland en 13,5-14,4 in de controlegroepen).
- De totale uitgaven aan het sociaal domein zijn in 2017 ca. 50 procent hoger per inwoner dan de controlegroepen. Gezien de centrumfunctie van de gemeente Arnhem moet dit voor een deel in die context bezien worden. Zo zijn uitgaven rond arbeid (inkomensregelingen en participatie) en beschermd/ begeleid wonen door de historische situatie vele malen hoger dan in de controlegroepen.

Elk jaar loopt het tekort verder op. Het is voor de gemeente noodzakelijk voor de komende jaren maatregelen te treffen voor een financieel beheersbaar sociaal domein. De Rekenkamer is een onderzoek gestart naar de overschrijdingen in het jeugddomein en brengt een onafhankelijk advies uit aan de gemeente. De gemeente heeft zelf diverse maatregelen genomen zodat beter zicht kan worden verkregen op de ontwikkelingen. In welke mate dit ook tot meer inzicht zal leiden is op het moment van dit onderzoek nog niet na te gaan. Dit betreft maatregelen zoals:

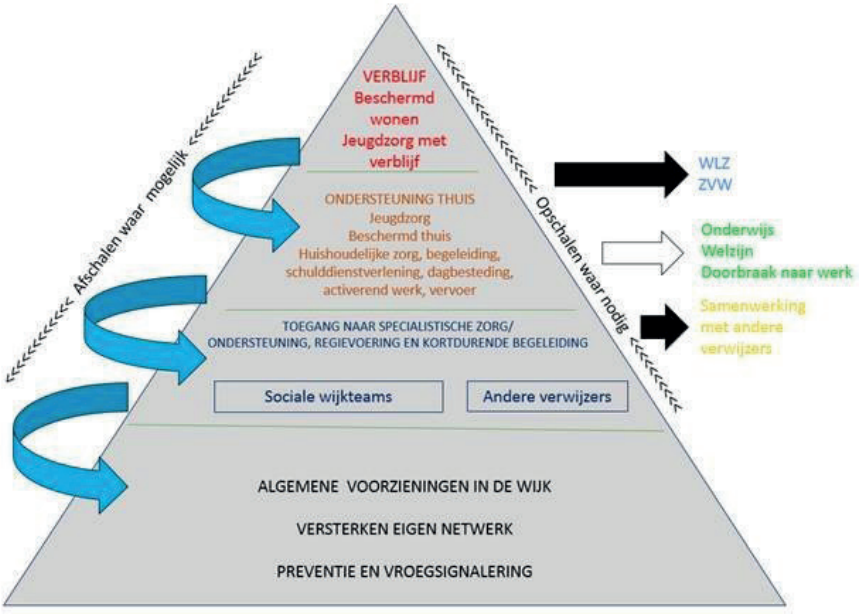
a Verbetering van de monitoring
b Gesprekken met sociale wijkteams en aanbieders over de verantwoording van inzet van zorg
c Hulp en ondersteuning volgens de beleidsprincipes (d.w.z. implementeren beleidsprincipes en ontwikkelen benodigde tools)
d Onderzoek om het lokale voorliggende veld per buurt in kaart te brengen
e Verbetering van de organisatie van de regionale inkooporganisatie door separate overleggen Jeugd en Wmo samen te voegen en zo integrale afwegingen mogelijk te maken.

Organisatie toegang

De inzet van de gemeente gaat uit van eigen kracht van de burgers en het faciliteren van mogelijkheden en ondersteuning waar nodig. De toegang is vanuit de gemeente op wijkniveau georganiseerd in sociale wijkteams. Deze zijn belegd bij de Stichting Sociale Wijkteams. De sociale wijkteams zijn in de acht wijken verantwoordelijk voor de zorgtoewijzing aan aanbieders op het gebied van jeugdzorg en Wmo. Ook bieden de wijkteams zelf begeleiding en ondersteuning. Zij beheren sinds 2019 de eigen budgetten (deze budgetten kennen géén budgetplafond) per wijk. 'Doen wat nodig is' is het algemene devies. De sociale wijkteams werken volgens de in 2013 opgestelde vier principes die nog altijd actueel zijn:

1. Mensen doen mee op basis van wat ze kunnen
2. Dienstverlening in de buurt
3. Eén huishouden, één plan, één regisseur
4. Budgetten per gebied en traject.

De vertaling van deze principes naar de dagelijkse praktijk is inzichtelijk gemaakt in een 'zorgpiramide':

De gemeente is niet de enige partij die verwijst naar zorg. Ongeveer de helft van de zorgtoewijzingen Jeugd wordt afgegeven door huisartsen en gecertificeerde instellingen. In vergelijking met de rest van Nederland is dit een hoog percentage.

De aanname is dat deze zorgtoewijzingen vooral inzet van jeugd-GGZ betreffen, maar dit wordt niet als zodanig geregistreerd. In de Perspectiefnota is voorzien om een POH te introduceren die voor lichte vragen op GGZ-gebied huisartsen kan ondersteunen.

Arnhem heeft als centrumgemeente een vangnet met opvang met begeleiding voor dak- en thuislozen en meerdere voorzieningen voor beschermd wonen en beschermd thuis.

Organisatie inkoop, administratie en bekostiging

Arnhem maakt voor de inkoop gebruik van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR) Sociaal Domein Centraal Gelderland. De MGR / inkooporganisatie bedient de gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar. In dit samenwerkingsverband worden gezamenlijk dienstverlening en goederen binnen het sociaal domein ingekocht. Ook het contractbeheer en het contractmanagement, samenhangend met de inkoop, ligt binnen deze organisatie. De regio voert namens genoemde gemeenten accountgesprekken met de aanbieders. Deze gesprekken worden steeds gevoerd door de MGR met een wisselende samenstelling van een beleidsmedewerker en een controller van een van de gemeenten. In de dienstverleningsovereenkomst (DVO) zijn per gemeente de submodules vastgelegd waarin is vastgelegd op welke onderdelen de gemeente deelneemt aan de regionale inkoop. In ambtelijke overleggen (RAO) wordt de inkoop voorbereid voor jeugd, Wmo en Beschermd wonen.

In het kader van Participatie bestaan de modules Werkbedrijf en de 'WSW Presikhaaf'. In de eerste is het regionaal werkbedrijf – het werkgeversservicepunt – ondergebracht. In de module Presikhaaf is het werkgeverschap van de SW'ers ondergebracht. Tot slot is ook het regionale bureau Leerlingzaken ondergebracht binnen de modulaire gemeenschappelijke regeling. De overige activiteiten zijn lokaal georganiseerd.

Budgetplafonds worden op dit moment niet gehanteerd. In de perspectiefnota is voorgesteld een 'richtsnoer' aan te houden in de gesprekken met aanbieders. Dit richtsnoer is niet bindend, maar wordt gebruikt in gesprekken met aanbieders zodra zij het verwachte bedrag gaan bereiken.

2 Onderzoeksvraag

De achtergrond van het aanbod door de VNG van de visitatietrajecten zijn de tekorten in het sociaal domein, waar veel gemeenten mee worden geconfronteerd. Los van de vraag wat hiervan de exacte oorzaak is, bestaat consensus over het belang voor gemeenten om grip te hebben en houden op de uitgaven in het sociaal domein. Niet met de belofte dat daarmee voor alle gemeenten automatisch de tekorten kunnen worden opgelost, maar wel met de overtuiging dat zonder grip dit haast niet mogelijk is. De centrale vraag in de visitatietrajecten luidt dan ook: *'Hoe kunnen gemeenten de grip op de uitgaven in het sociaal domein verbeteren en behouden?'*.

Hoewel grip het centrale thema is in alle visitatietrajecten, is iedere gemeente uniek in haar wijze waarop zij het sociaal domein heeft georganiseerd en daarvan afgeleid, in haar wijze waarop de monitoring- en sturingsmechanismen zijn ingericht. Gemeenten die zich aanmelden wordt daarom ook nadrukkelijk verzocht een eigen vraagstuk in te brengen, binnen het thema grip en het traject zo toe te spitsen op de lokale situatie.

De vraag naar zorg in de gemeente Arnhem stijgt en het tekort loopt steeds verder op. In de aanmelding geeft het college van Arnhem aan advies te willen ontvangen over maatregelen die de zorgkosten kunnen beheersen en over de monitoring van deze maatregelen. Arnhem zou geholpen zijn met een duiding van de ontwikkelingen in de gemeente, in verhouding tot vergelijkbare gemeenten en Nederland. Ook is zij geholpen met praktische adviezen over het inkoopmodel en de toegang. Daarnaast vraagt Arnhem in het bijzonder advies in relatie tot het nieuwe verdeelmodel MO-BW om het lastenniveau tot op het niveau van het objectieve verdeelmodel te krijgen[2].

"Arnhem is er zich bewust van dat het anders moet, maar heeft nog geen handvatten hoe", zoals gesteld in een raadsbrief over de ontwikkelingen in de zorg uit december 2018. Met dit onderzoek hoopt zij handvatten te krijgen waarmee zij een start kan maken om het tij te keren.

2 Kort na aanvang van het visitatietraject is geconstateerd dat dit een zeer specifiek vraagstuk betreft dat gedetailleerde uitwerking vraagt. Het nieuwe objectieve verdeelmodel is nog in ontwikkeling en het Expertiseteam MO-BW heeft geadviseerd uit te gaan van een ingroeipad van 10 jaar, waarbij bestaande cliënten onder de centrumgemeente blijven vallen en nieuwe instroom onder de gemeente waar ze instromen (eventueel met een kostenregeling als ze uit een andere gemeente komen). Daarbij blijft het historische model van kracht voor centrumgemeenten, hoewel de omvang hiervan afgebouwd wordt in een tempo dat gemiddeld overeenkomt met de verschuiving van cliënten van centrumgemeenten naar regiogemeenten. De commissie kan geen verdere uitspraken doen over het lastenniveau van het nieuwe verdeelmodel maar neemt in de analyse mee in hoeverre de gemeente grip heeft op de ontwikkelingen in beschermd wonen.

3 Analyse

In deze paragraaf baseert de commissie zich op de bevindingen t.a.v. grip in de gemeente Arnhem op basis van de gevoerde gesprekken en de documenten die zijn bestudeerd. Deze bevindingen zijn opgenomen in bijlage III en gestructureerd naar de onderwerpen visie/uitgangspunten, monitoring, toegang, inkoop en bekostiging. In het vervolg van deze paragraaf beschrijven we de analyse op basis van bovengenoemde bevindingen.

Ontwikkelingen

Arnhem is van oudsher een gemeente met grote verschillen in de bevolking, met een bovengemiddeld aantal Vogelaarwijken, een bovengemiddeld aantal bijstandsgerechtigden en een landelijk goed gevonden plek voor beschermd wonen en beschermd thuis. Breed gedragen uitgangspunt in de gemeente is dat je als stad goed moet zorgen voor je inwoners en daardoor bestaat er een beperkt maatschappelijk draagvlak om een vermindering van de inzet op het sociaal domein te accepteren. Het beeld bestaat bij de gemeente dat (veel) zorg nodig is omdat problematieken aan elkaar hangen: veel armoede, weinig werk, veel problemen. Op gebied van Participatie is in de politiek een kentering gaande om 'nu echt in te grijpen'. De gemeente heeft hoge ambities om inwoners met langdurige bijstand daadwerkelijk en duurzaam aan het werk krijgen. Hiervoor is samenwerking en transformatie binnen het sociaal domein essentieel.

Daarmee geeft Arnhem meer geld uit dan je zou verwachten op basis van de demografische gegevens en in vergelijking met andere gemeenten. Dit is deels historisch zo gegroeid, te zien aan het relatief stabiele hoge aantal bijstandsgerechtigden en de vele voorzieningen voor beschermd wonen. Deels is dit volgens de commissie te verklaren door de Arnhemse toegangspoort die sinds 2015 wijd open staat. Het motto 'doen wat nodig is', lijkt zich te manifesteren als 'doen wat gevraagd wordt'. Constateringen zijn dat Arnhem met de sociale wijkteams een bovengemiddeld groot aantal inwoners in beeld heeft (20% van de inwoners) en een open house constructie kent met honderden aanbieders. Budgetverantwoordelijkheid ligt bij de sociale wijkteams terwijl de monitoring bij de gemeente nog niet ingericht was om de juiste sturingsinformatie te kunnen bieden aan de sociale wijkteams.

In de transitie is vooral ingezet op 'doen wat nodig is', met de wijken als uitgangspunt. Zo dichtbij mogelijk en sociale wijkteams als centrale partner in de wijken. Arnhem is trots op wat de sociale wijkteams de afgelopen jaren hebben bereikt. Toch roept het vragen op hoe de gemeente het hoge bereik zou moeten interpreteren. Betekent dit dat 20 procent van de inwoners een hulpvraag heeft? Betekent het dat het slecht gesteld is met de zelfredzaamheid en met het sociale netwerk van 20 procent van de inwoners? Het gesprek over 'niet doen wat niet nodig is' werd tot nog toe niet gevoerd vanuit de overtuiging dat de professional ruimte moest krijgen om eigen afwegingen te maken.

Oplopende tekorten werden de afgelopen jaren min of meer geaccepteerd en verklaard door de opstartfase van de transitie. Overschrijdingen van het budget worden met een Noodfonds afgedekt. In 2018 stapelen de problemen zich steeds meer op: de tekorten lijken structureel van aard. Het beperkte zicht op de budgetten is onder andere te verklaren door de volgende factoren: de kwaliteit van de data van het berichtenverkeer is beperkt, de sociale wijkteams zijn niet in positie door ontbrekende sturingsinformatie; de beperkte registratie omwille van verlichting van de administratieve lastendruk en aanbieders die soms jaren na dato pas factureren[3].

In een notendop zou de recente periode als volgt samengevat kunnen worden:
2013-2014 Voortvarende visie op het sociaal domein: 'naar een veerkrachtige samenleving'
2015-2016 Actieve transitie met de wijken als uitgangspunt, de teams 'doen wat nodig is'
2017 Goed aan de slag in de wijken met een begroting die sluitend lijkt

3 Indien een gemeente geen afwijkende termijn opneemt in het contract kan een aanbieder tot vijf jaar na de zorg- en dienstverlening factureren.

2018 Eerste gevolgen in beeld: de poort staat te ver open
2019 Raad, College en ambtelijk apparaat beginnen een zoektocht uit de impasse

De situatie in Arnhem vraagt een constructief gesprek tussen College en Raad over de beheersbaarheid van de oplopende tekorten en daaruit voortvloeiend consistente keuzes. De situatie vraagt immers vooruitzicht op een doorbrekende aanpak voor financiële beheersbaarheid van het sociaal domein.

Huidige situatie

Bezien vanuit de onderdelen van grip (visie, monitoring, toegang, inkoop en bekostiging) stokt het in Arnhem bij het eerste en principale onderdeel van het sociaal domein: de visie. Een actuele en doorleefde visie op het sociaal domein ontbreekt. De leidende principes voor de Arnhemse visie op het sociaal domein dateren uit 2013 en zijn niet meer toereikend om antwoorden te bieden op de huidige sociale en financiële problemen van de stad. De visie omvat Jeugd en Wmo en staat niet in verbinding met Participatie. De poort staat wijd open vanuit de intentie te kunnen doen wat nodig is. De principes zijn niet consistent doorgevoerd in een doorgaande lijn van uitgangspunten, naar beleidsdoelen, maatregelen en concrete indicatoren om effecten en impact te kunnen monitoren.

Het ontbreken van een actuele visie werkt door op alle onderdelen van grip. Vooral in de toegang is duidelijk dat 'doen wat nodig is' niet gestoeld is op een breed gedragen en heldere onderbouwing die past binnen de financiële kaders. De hoge werkdruk van de wijkteams versterkt de geconstateerde effecten. De vraag is wat de teams kunnen betekenen voor het grote aantal inwoners dat zij in beeld heeft. Hoewel de teams de opdracht hebben om zelf bij te dragen aan het bevorderen van zelfredzaamheid en het versterken van de sociale cohesie, komen zij daar in de praktijk onvoldoende aan toe. In minder dan 10% van de gevallen leveren zij zelf begeleiding, ondersteuning of lichte hulp; het overgrote deel wordt doorverwezen. Daarnaast neemt door de tijdsdruk de kwaliteit van de beschikkingen af en ontstaat zo het risico dat te snel te zware zorg wordt ingezet. De wijkteams hebben weinig zicht op de voorzieningen in het voorliggend veld waardoor ingesleten patronen voor de inzet van (zwaardere) zorg moeilijk doorbroken worden.

De commissie heeft vastgesteld dat ambtelijk het inzicht bestaat dat kosten kunnen worden gereduceerd door te investeren in een toegang die in staat is kwalitatief betere diagnoses te stellen, lichte zorg zelf te leveren en bovendien kennis heeft van de voorliggende voorzieningen. De wijkteams kunnen hier samen met de teams leefomgeving[4] invulling aan geven.

Arnhem is in gesprek met de wettelijk verwijzers[5] die verantwoordelijk zijn voor de andere helft van het totaal aantal verwijzingen bij Jeugd. In deze gesprekken lukt het de gemeente nog onvoldoende de verwijzers aan te spreken op mede-eigenaarschap voor de beoogde transformatie in het sociaal domein (met andere woorden: het lukt nog niet om concrete afspraken te maken over verwijzingen en de rol van de sociale wijkteams). Vanuit gemeenten is het noodzakelijk dat de meerwaarde van gedeeld eigenaarschap inzichtelijk wordt gemaakt en commitment wordt georganiseerd. Arnhem is voornemens dit bijvoorbeeld te doen door POH in te zetten bij huisartsen.

Gemeente Arnhem heeft hoge ambities om inwoners met langdurige bijstand aan het werk te krijgen. Dit is een zaak van lange adem en een doordachte aanpak, waarbij de verbinding in het sociaal domein cruciaal is. Hoe langer in de bijstand, hoe moeilijker het is weer terug te keren op de arbeidsmarkt. Bovendien blijkt de uitstroom naar werk van langdurig bijstandsgerechtigden minder duurzaam te zijn. Het nieuwe participatieprogramma lijkt daadkrachtig, maar vraagt ook meer samenhang. Dit vereist visie, ambitie en doortastend leiderschap. Het vereist de bereidheid de komende jaren te investeren in integrale en vaak intensieve vormen van ondersteuning en hulp. Zelfs met al deze aspecten georganiseerd en ingeregeld zal het verkleinen van het 'gra-

4 Naast sociale wijkteams heeft de gemeente Arnhem ook voor iedere wijk een Team leefomgeving. Deze richt zich in de kern op fysieke aspecten in de wijk én op collectieve voorzieningen. De realisatie van een deel van het voorliggend veld dient in samenspraak tussen de sociale wijkteams en Team leefomgeving plaats te vinden. Deze teams vinden elkaar op dit moment nog onvoldoende.

5 Dit betreft vooral huisartsen en gecertificeerde instellingen die binnen de Jeugdwet de autonome bevoegdheid van verwijzing hebben.

nieten-bestand' een helse klus zijn. Zonder deze onderdelen is het een hopeloos streven.

Op het gebied van monitoring is Arnhem drukdoende het gebruik en de kosten steeds accurater in beeld te krijgen. De kwaliteit van data is echter beperkt doordat de kwaliteit van het berichtenverkeer niet optimaal is. Als gevolg daarvan kan niet worden ingeschat of toegewezen zorg daadwerkelijk gerealiseerd wordt. Zo wordt niet gewerkt met 'stop'-berichten die aangeven wanneer een traject (voortijdig) is afgerond. Arnhem kan zo bijvoorbeeld de uitnuttingsgraad van afgegeven beschikkingen niet volgen.

De geraadpleegde rapportages zijn beperkt bruikbaar als sturingsinformatie doordat duiding ontbreekt. Een voorbeeld hiervan is de grote stijging van het aantal verwijzingen naar dyslexiezorg, terwijl het aantal kinderen met dyslexie landelijk gezien al jaren stabiel is. Een verklaring voor deze stijging zou wellicht kunnen liggen in het hoge aantal taalachterstanden, wat niet betekent dat deze kinderen ook echt dyslexie hebben. Het gaat dus om tellen én vertellen zodat uit kan worden gezocht hoe iets zit en sturing mogelijk wordt.

De beperkte kwaliteit van de sturingsinformatie en het ontbreken van een goed begrip van de voortgaande ontwikkelingen, werkt ook door richting de sociale wijkteams die budgetverantwoordelijkheid hebben voor de eigen wijk. Hun invulling van de sturing op de budgetten is vooralsnog beperkt maar zou met de verwachtte verbeteringen steeds beter moeten worden. De verwachting is dat zij deze verantwoordelijkheid pas per 2020 daadwerkelijk vorm kunnen geven.

Met betrekking tot de inkoop en bekostiging in het sociaal domein heeft de gemeente, via de regionale samenwerking, beperkt grip door de open house constructie. De gemeente kan onvoldoende sturen op de afspraken met aanbieders, door het onbeheersbaar grote aantal aanbieders en de beperkte kwaliteit van het contractmanagement. Hoewel de gemeente voor ogen heeft dit aantal terug te brengen, is nog niet duidelijk op welke wijze dit zal worden gerealiseerd. In de gesprekken met aanbieders was de kwaliteit van producten tot dusver leidend om te interveniëren, maar financiële kwaliteit en kwantiteit (bijvoorbeeld onverklaarde groei) was geen toetssteen. Vanuit de perspectiefnota wordt op sommige onderdelen inmiddels een 'richtsnoer' gehanteerd voor de gesprekken naar aanbieders. De gemeente voert de druk in gesprekken met de grootste aanbieders inmiddels op. Gesprekken over de kostenontwikkelingen leiden tot meer bewustzijn bij aanbieders en daarbij tot een gedeeld gevoel van eigenaarschap. De vraag is wel of de huidige constructie voldoende prikkels biedt waarmee het tij van overschrijdingen kan worden gekeerd.

Tot slot constateert de commissie dat Arnhem de Jeugdhulp en Wet Maatschappelijke Ondersteuning consequent samenvoegt tot 'het zorgdomein'. Dit bestendigt het 'oude denken' in zorgbehoeften en zorgen voor; ten opzichte van zelfredzaamheid en helpen bij. Deze terminologie leidt af van de gewenste samenhang in het sociaal domein 'naar een veerkrachtig Arnhem'. Het sociaal domein omvat immers ook ondersteuning, hulp, begeleiding, activering, opvang, re-integratie, wonen en werk.

4 Conclusies

De hieronder gepresenteerde conclusies zijn gebaseerd op de huidige situatie zoals deze zich in de praktijk manifesteert. Ondertussen staat de uitvoering van de gemeente Arnhem ook niet stil en zijn reeds enkele verbetermaatregelen genomen. De weging van deze conclusies zouden dan ook in dat licht bezien moeten worden zonder dat daarmee de penibele situatie van de gemeente Arnhem wordt gebagatelliseerd.

1. De gemeente Arnhem heeft een mate van grip die het beste gekarakteriseerd kan worden als: beperkt. Deze positie is niet uniek.
2. De Arnhemse visie op het sociaal domein is sinds 2013 niet in samenhang geactualiseerd (op onderdelen hebben losstaande aanpassingen plaatsgevonden). Hierdoor ontbreekt het aan een scherpe opdracht met leidende principes, passend bij de aanpak van de ontstane tekorten. Maatregelen kennen mede daardoor weinig onderlinge samenhang en worden niet genomen op basis van één gezamenlijk lange termijn perspectief.
3. Het gebrek aan een bijgestelde visie heeft ertoe geleid dat de gemeente de poort wijd open heeft gezet. Het mantra 'doen wat nodig is' is leidend en professionals en aanbieders hebben relatief veel vrijheid gekregen.
4. Onderdelen van het sociaal domein kennen een eigen realiteit: in visie en uitvoering wordt sterk gedacht in de 'oude' kolommen van het zorgdomein (Jeugd en Wmo) en Participatie (bijstandsuitkeringen) en deze worden, ook in de praktijk, niet getracht te overbruggen. Per kolom wordt de visie niet in de praktijk gebracht, omdat de vertaling van uitgangspunten via concrete indicatoren naar uitvoering (operationalisering) ontbreekt.
5. De reeds voorgenomen maatregelen ter verbetering van grip zijn in de kern onderdelen van de logische vervolgstappen. Motieven en drijfveren in de uitvoering van het sociaal domein zijn momenteel sterk financieel van aard. Een breed doordacht en breed gedragen verhaal vraagt aanscherping en aanvulling, met name op het in beeld brengen van onderlinge afhankelijkheden en de vertaling naar de bijdrage van elke maatregel voor structurele financiële duurzaamheid.
6. De gemeentelijke sturing op het sociaal domein, zowel op de 'eigen' onderdelen (toegang, inkoop) als op de aanbieders, is beperkt.
   a decentralisatie van budgetverantwoordelijkheid naar de sociale wijkteams vraagt een duidelijk escalatiemodel bij budgetoverschrijding.
   b samenwerking met aanbieders in een open house model, dat regionaal wordt uitgevoerd, vraagt scherpe afspraken in de contractering en borging hiervan.
7. Recent zijn eerste stappen gezet om meer grip te krijgen op de ontwikkelingen in het sociaal domein. Dit wordt echter bemoeilijkt door het ontbreken van een geoperationaliseerde visie en de beperkte kwaliteit van de data.

5 Aanbevelingen

Gemeente Arnhem is trots op de hoge mate van inwonerstevredenheid over het sociaal domein. Het maken van keuzes die afbreuk doen aan het huidige voorzieningenniveau vraagt zowel politiek, bestuurlijk als maatschappelijk draagvlak. Daarnaast vraagt het een zakelijke houding naar inwoners, eigen gemeentelijke afdelingen en aanbieders. 'Doen wat nodig is' betekent immers ook 'niet doen wat niet nodig is'. Dit vraagt duidelijke uitspraken over welke kosten de gemeente bereid is te dragen en een actuele visie op de ontwikkelingen in het sociaal domein en de beheersbaarheid daarvan in termen van capaciteit en financiën.

De eerste stap naar meer grip is het in gang zetten van twee parallelle processen:

1 *Samen de stip op de horizon bepalen*
College en de Raad dienen invulling te geven aan 'doen wat nodig is' voor die Arnhemmers die hulp en ondersteuning het hardste nodig hebben. De dialoog moet zijn gericht op een gedeeld beeld over een passend en betaalbaar sociaal domein, die uitstijgt boven 'recht hebben op zorg'. De eerste grote stap is -samen met inwoners, aanbieders, verwijzers, etc.- te komen tot een gedeelde visie op het sociaal domein. Het uitgangspunt daarbij moet zijn onderling vertrouwen en verbinding tussen Raad, College en ambtelijk apparaat. De visie is onmiskenbaar de sleutel tot succes in Arnhem want zonder deze visie hangen alle maatregelen in het luchtledige. Daarbij is het wenselijk te denken vanuit een goed begrip van de huidige situatie en van de historische ontwikkeling die tot deze situatie heeft geleid. Vervolgens kan de visie worden geoperationaliseerd naar samenhangende uitgangspunten voor het sociaal domein, vertaald in beleidsdoelen, acties en maatregelen en tot slot in een passende set concrete indicatoren zodat monitoring van de beoogde impact mogelijk wordt.
   - Geef als College van B&W opdracht voor dit visietraject met College en de Raad. De commissie adviseert daarbij de begeleiding in handen te leggen van een ervaren externe begeleider die de partijen bij hun dialoog ondersteunt. De VNG assisteert de gemeente Arnhem graag bij het zoeken en aantrekken van een goede begeleider.
   - Benut nadrukkelijk de aanwezige capaciteit (kwaliteit en kennis) van het ambtelijk apparaat. Geef de opdracht alle benodigde informatie te verzamelen ter voorbereiding van genoemd visietraject en in dat kader opgedane strategische inzichten te bundelen. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van de ervaringen van andere gemeenten, zoals in het stedennetwerk G40, het Netwerk Directeuren Sociaal Domein of tijdens peer-review bijeenkomsten "Sturing met Kwaliteit" binnen het Programma Sociaal Domein.

2 *Implementeer een aantal quick wins in de uitvoering*
Parallel aan het visietraject is het nodig de komende maanden de ingezette stappen om de tekorten terug te dringen te versterken. Vooral op de domeinen Jeugd en Wmo (specifiek: beschermd wonen) is op de gebieden inkoop, monitoring en de toegang winst te behalen. Voor Participatie is uiteindelijk winst te behalen in het leggen van de verbinding met de wijkteams maar zit deze veeleer in de benadering van de cliënten op een aandachtige en contextafhankelijke manier.

   Voor al deze 'quick wins' geldt dat het belangrijk is dat de bestuurders commitment uitspreken om te 'doen wat nodig is': scherpe gesprekken voeren in de toegang om samen duiding te geven aan ongewenste overschrijdingen en eigenaarschap te creëren bij verwijzers en aanbieders.

   Monitoring
   - Zet in op verbetering van de kwaliteit van het berichtenverkeer. U staat reeds in verbinding met het Ketenbureau I-SociaalDomein om hier stappen in te zetten.
   - Investeer in de capaciteit van dataspecialisten om te ondersteunen
   - Vertaal de zorginhoudelijke maatregelen naar uitkomsten

Toegang

- Onderzoek de werkdruk van de sociale wijkteams. Stel met de sociale wijkteams een escalatiemodel op als begeleiding in de sturing op budgetten.
- Ga met overige verwijzers periodiek in gesprek over de kostenontwikkelingen, trends in verwijzingen en signalen van ongewenste overschrijdingen.

Inkoop en bekostiging

- Intensiveer de sturing op de aanbieders die richting de grootste overschrijdingen gaan. Voer met hen 'het goede gesprek' vanuit gedeeld eigenaarschap.
- De kostenregeling beschermd wonen moet nog uitgewerkt worden. In de tussentijd is het wel mogelijk om met aanbieders in gesprek te gaan over hoe ze de voorzieningen afbouwen gezien de landelijke ontwikkelingen. Dit vereist verdere uitwerking, bijvoorbeeld in een hierop gericht onderzoek- en adviestraject. (Breda, Dordrecht, Almere, etc.)

3 *Werk vervolgens toe naar een kwaliteitscyclus met de focus op grip houden*

De stip op de horizon op het gebied van grip houden is toe te werken naar een kwaliteitscyclus, waarin periodiek de beleidsimpact wordt geëvalueerd. Dit in dezelfde open gesprekken met Raad, College en ambtenaren. Het dashboard op basis van de opgestelde indicatoren geeft inzicht in de bereikte effecten en waar bijsturing nodig is.

Voorgestelde fasering

Q1 en Q2 2020 Quick wins operationalisering visie.

De gemeente Arnhem heeft aparte programma's voor de verschillende onderdelen van het sociaal domein. Geef de programmamanagers sociaal domein de opdracht om deze programma's per sector gestructureerd te vertalen naar heldere actuele standpunten op inhoud én financiën, en redeneerlijnen om te komen van visie tot uitvoering inclusief prestatie-indicatoren.

Q1 en Q2 Quick wins monitoring en uitvoering.

Met het oog op de ontstane tekorten, is het aan te bevelen de top-3 van meest ongewenste overschrijdingen met prioriteit aan te grijpen voor een consequente doorvertaling van de visie naar prestatie-indicatoren en de monitoring hiervan en sturing hierop uit te werken. Leer hierbij van de ervaringen van vergelijkbare gemeenten. In de G40 zijn meer gemeenten die hun grip op het sociaal domein hebben vergroot of willen vergroten. Zoek elkaar op en wissel geleerde lessen uit om de herijking te versnellen.

Q3-Q4 Formuleren integrale visie.

Vanuit de geoperationaliseerde visies per sector is het nog een kleine stap om deze over elkaar te leggen en van hieruit een actuele overkoepelende visie te formuleren. Ten opzichte van de huidige visie dient hier dan nog expliciet een financieel perspectief aan te worden toegevoegd.

Q1-Q4 Parallel proces ontwikkeling duurzame visie.

Het vergt tijd en dialoog om samen te komen tot een duurzaam antwoord op het devies 'doen wat nodig is'. Het is aan te bevelen dit gesprek in het College en met de Raad aan te gaan. Daarbij is het nadrukkelijke advies om dit onder begeleiding van een externe procesbegeleider te doen. De uitkomsten van dit gesprek vormen de basis voor een toekomstbestendige visie en gedragen politieke keuzes ten behoeve van de financiële beheersbaarheid passend bij Arnhem.

Bijlage I – Grip…

Grip in het sociaal domein of elders heeft steeds te maken met twee onderdelen: inzicht en handelingsperspectief. Om grip te kunnen hebben moet je weten welke ontwikkelingen zich voordoen en vervolgens moet je hier in meer of mindere mate sturing aan kunnen geven óf op kunnen anticiperen. Zonder dit laatste is er geen sprake van grip maar alleen van inzicht. Daarbij is het goed om te realiseren dat, zeker in het sociaal domein, er vrijwel nooit sprake kan zijn van volledige grip. Er is altijd sprake van (de kans op) externe beïnvloeding die buiten het handelings- en zichtsvermogen ligt en waar maar in beperkte mate op geanticipeerd kan worden. Gelukkig betreft dit over het algemeen maar een beperkt deel van het domein.

Het hebben van grip begint zoals gezegd met het hebben van inzicht. Echter ook inzicht komt niet vanzelf en vraagt een afbakening en een antwoord op de vraag: waar wil je inzicht in hebben? Zonder nu te verzanden in een eindeloze afpel exercitie tot de kern van de scope van je gewenste inzicht kunnen we voor het gemeentelijke sociaal domein stellen dat de visie het startpunt vormt van grip. In een visie verwoord een gemeente namelijk een ideaal toekomstbeeld voor (een deel van) je gemeente. Hierin wordt geschetst hoe de lokale samenleving functioneert, welke maatschappelijke resultaten worden bereikt en wat de uitgangspunten vormen waarmee dat ideaalbeeld gerealiseerd kan worden. Het laat zien wat je als gemeente in de kern het allerbelangrijkste vindt, zowel t.a.v. het uiteindelijke doel als ook v.w.b. de af te leggen route. Een visie hoort richting te geven en wel op z'n wijze dat duidelijk is welke richting gekozen wordt en op welke manier deze richting bewandeld wordt.

Met name die duidelijkheid blijft een lastig aspect van iedere visie en is ook inherent aan het concept visie. Een visie is namelijk een geabstraheerde beschrijving van een toekomstsituatie die in de praktijk altijd veel complexer is en gekend wordt door vele nuances. De taal die gebruikt wordt voor het beschrijven van een visie bestaat dan ook voornamelijk uit abstracte begrippen die goed zijn om een beeld te schetsen maar ontoereikend zijn om een precies beeld, met alle specificaties, te tekenen. Zo blijven veel visies dan ook hangen in 'container' begrippen zonder dat ze houvast geven aan de mensen die uitvoering moeten geven aan die visie. Om een visie te kunnen laten werken is het dan ook nodig om een vertaalslag te maken waarbij voor gemeenten de vraag: 'wat wil ik concreet zien veranderen op straat/in de wijk/bij mensen thuis?' steeds opnieuw zo concreet mogelijk beantwoord moet worden. Met een dergelijke vertaling wordt een visie namelijk pas hanteerbaar, en voor het krijgen van grip niet onbelangrijk, en ook meetbaar en vervolgens stuurbaar.

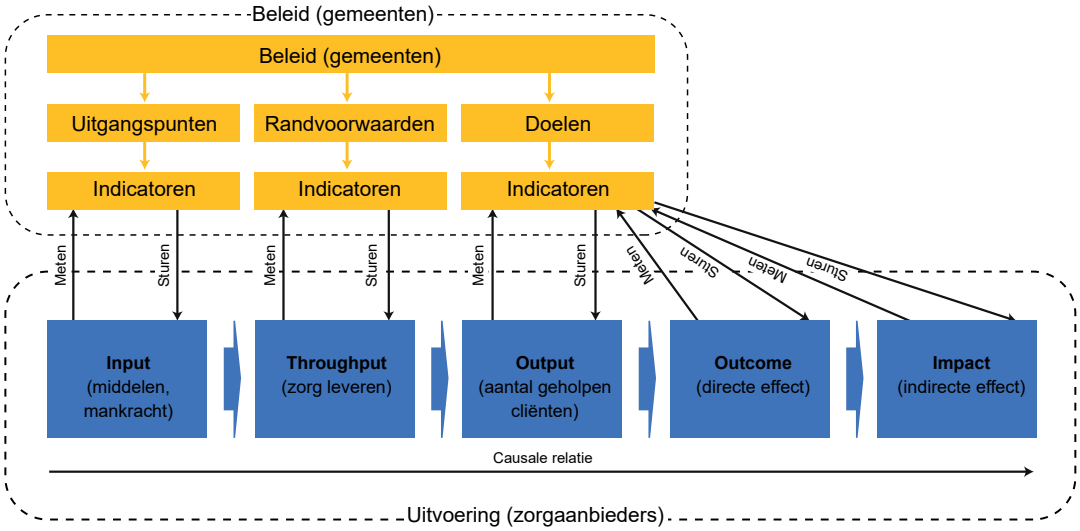
Om een visie ook meetbaar te maken moet deze vertaling eerst nog geoperationaliseerd worden, hetgeen betekent dat er indicatoren geformuleerd worden die meetbaar zijn en bij voorkeur niet al te veel administratieve lasten met zich meebrengen, maar dit is over het algemeen een relatieve makkelijke doorontwikkeling. De voornaamste moeilijkheid bestaat uit het concreet maken van een visie omdat dit gepaard gaat met het maken van keuzes en het trekken van duidelijke grenzen.

Om te komen tot inzicht is er naast deze uitwerking nog één belangrijk aspect nodig en dat is een beleidstheorie (ofwel een effecttheorie). Dit betreft een uitwerking van de redeneerlijn die loopt van de inzet van middelen (input) en de uitvoering van activiteiten (throughput) naar de concrete resultaten (output) en de directe (outcome) en indirecte (impact) effecten. Deze redeneerlijn maakt in feite zichtbaar met welke concrete handelingen bepaalde resultaten effecten verwacht worden behaald te worden. Daarbij gaat het in eerste instantie niet om reeds op voorhand vastgestelde causale relaties. Het mag best zo zijn dat redeneerlijnen achteraf niet blijken te kloppen. Door ze echter te expliciteren wordt het wel mogelijk om ze ook te toetsen en is het naderhand ook mogelijk om bij te sturen.

Het sturingsaspect van grip is met het juiste inzicht vervolgens niet meer dan draaien aan de knoppen die gegeven zijn. Deze knoppen zitten verwerkt in de organisatie van het sociaal domein (bijv. de organisatie van de toegang), de gekozen bekostigingssystematiek en de contracten met zorgaanbieders. Uiteraard hangt de mate

van sturing af van de mate waarin de sturingsmogelijkheden ook geborgd zijn in uitvoeringsrichtlijnen, afspraken en opgenomen contractuele verplichtingen. Er is echter meer mogelijk door naast de formele sturingsmogelijkheden ook de informele sturingsmogelijkheden te benutten. Die zitten veeleer in het regelmatig, in onderling vertrouwen voeren van gesprekken en het creëren van een gezamenlijk eigenaarschap. Dit kost echter wel tijd en vaak ook het nodige geduld. Onderling begrip ontstaat namelijk niet zomaar. Desalniettemin heeft deze vorm van sturing te allen tijden wel de voorkeur boven de formele sturingsmogelijkheden. Het sociaal domein is namelijk een complex ecosysteem dat zich nooit helemaal laat vangen in afspraken, contracten of procedures en in een dergelijk ecosysteem heb je meer aan een partner dan aan ee nopdrachtnemer.

In onderstaand figuur is de vertaling van de visie naar operationele indicatoren en de beleidstheorie schematische weergegeven.

Bijlage II – Gegevensrapportage

Om een beeld te scheppen van hoe de gemeente Arnhem er uit ziet in cijfers, is een gegevensrapportage opgesteld. Die ligt hier voor u. Het is een globaal en algemeen beeld van Arnhem, het sociaal domein en de gemeentelijke uitgaven daaraan. Daarbij wordt aangetekend dat een beeld in cijfers nooit een volledig beeld geeft.

Deze rapportage bestaat uit een selectie van de cijfers over Arnhem uit de voor de commissie vrij toegankelijke databronnen. Deze zijn ontleend aan CBS Statline en de gemeentelijke monitor sociaal domein, tenzij anders vermeld. Dit zijn de volgende cijfers:

- Algemene kengetallen over Arnhem en haar sociaal domein (afhankelijk van eventuele opvallendheden in het algemene beeld bevat dit hoofdstuk meer of minder cijfers);
- Gebruik jeugdhulp;
- Jeugdhulpgebruik per verwijzer;
- Wmo per arrangement (ondersteuning thuis, hulp bij huishouden, verblijf en opvang, hulpmiddelen);
- Gebruik voorzieningen participatiewet;
- Uitgaven sociaal domein, inclusief opvallende afwijkingen t.o.v. de begroting.

Waar mogelijk is geprobeerd deze cijfers uit Arnhem zoveel mogelijk door de tijd heen te presenteren en te vergelijken met gelijksoortige gemeenten, waarbij vaak gekozen is voor een vergelijking met gemeenten van vergelijkbare grootte (100.000 tot 300.000 inwoners), gemeenten met een vergelijkbare stedelijkheid (sterk stedelijk) en gemeenten in heel Nederland. Wanneer wordt gesproken van de controlegroepen, gaat het om deze drie groepen, tenzij anders aangegeven.

Als onderdeel van de gegevensverzameling zijn ook het Kenniscentrum Handhaving en Naleving (KCHN) van de VNG en het Ketenbureau i-Sociaal Domein gevraagd om hun kennis over de gemeente Arnhem te delen.

1 Opvallend voor Arnhem

Hieronder worden kort de belangrijkste bevindingen in deze rapportage weergegeven.

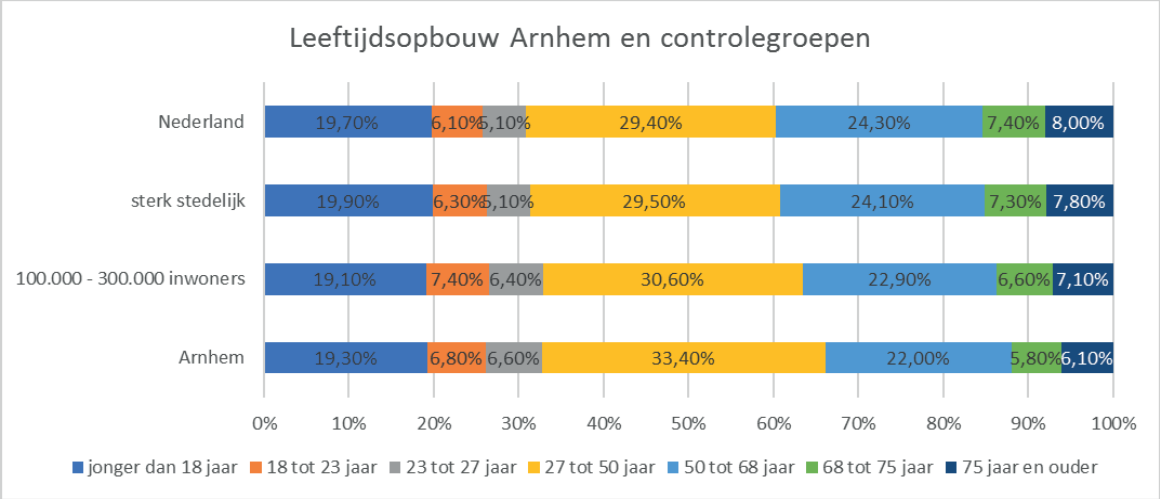
- Jeugdhulpgebruik zonder verblijf stijgt harder dan in de controlegroepen, meer dan tweemaal zo snel.
- Wmo-voorzieningengebruik stijgt vrij snel in de periode 2016 - 2018. Beschermd wonen-regio Arnhem heeft het een-na-hoogste gemiddelde gebruik van beschermd wonen-voorzieningen in het land.
- Hoewel het gebruik van voorzieningen uit de Participatiewet (bijstandsuitkeringen) zich normaal ontwikkelt en redelijk stabiel is, is het bijzonder hoog: bijna twee keer zo veel als de controlegroepen.
- De totale uitgaven aan het sociaal domein zijn in 2017 ~50 procent hoger per inwoner dan de controlegroepen sterk stedelijk en 150.000-250.000 inwoners. Gezien de centrumfunctie van de gemeente Arnhem moet dit voor een deel in context bezien worden. Uitgaven rond arbeid (inkomensregelingen en participatie) zijn vele malen hoger dan de controlegroepen. Daarnaast valt nog op dat de uitgaven aan jeugd lager zijn dan in de controlegroepen, ondanks de harde stijging van het aantal jeugdhulpvoorzieningen[6]. Hiertoe zou inzicht moeten worden gegeven in de ontwikkelingen van de uitgaven hieraan.

2 Kengetallen Arnhem en haar sociaal domein

- **Inwoners:** Arnhem heeft op 1 januari 2019 159.265 inwoners.
- **Geografisch en kernen:** Arnhem heeft een oppervlakte van 101,54 km².
- **Stedelijkheid:** Arnhem heeft een bevolkingsdichtheid van 1.628 inwoners per vierkante kilometer landoppervlakte, waardoor het in de controlegroep 'sterk stedelijk' valt. Ter vergelijking: het Nederlands gemiddelde is ongeveer 510 inwoners per vierkante kilometer.

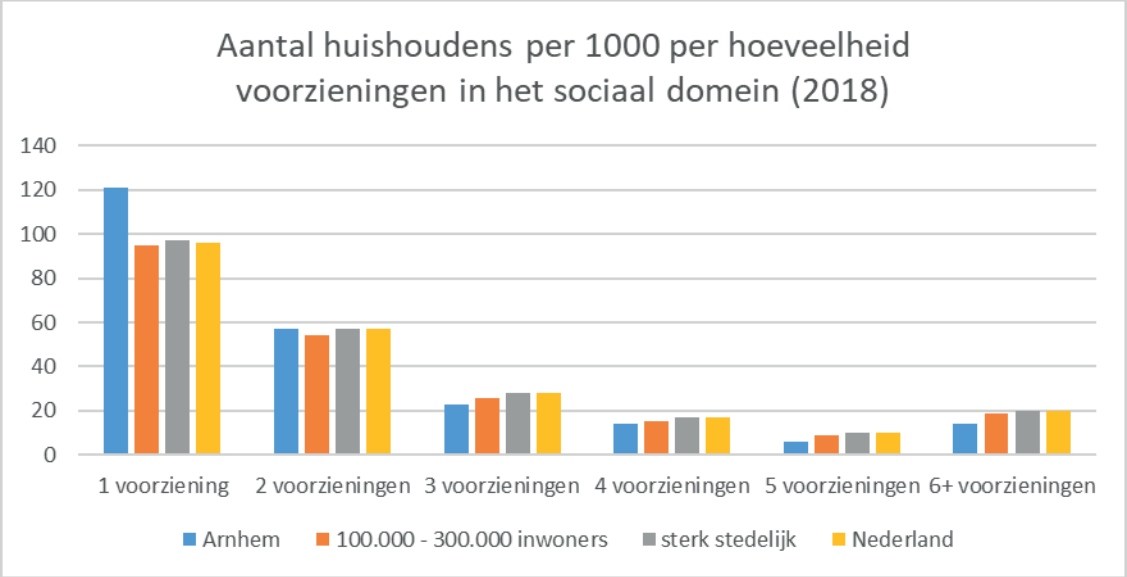
6 Deze conclusie komt niet overeen met de gegevens zoals deze staan vermeld op waarstaatjegemeente.nl De achtergrond van deze discrepantie is niet nader onderzocht.

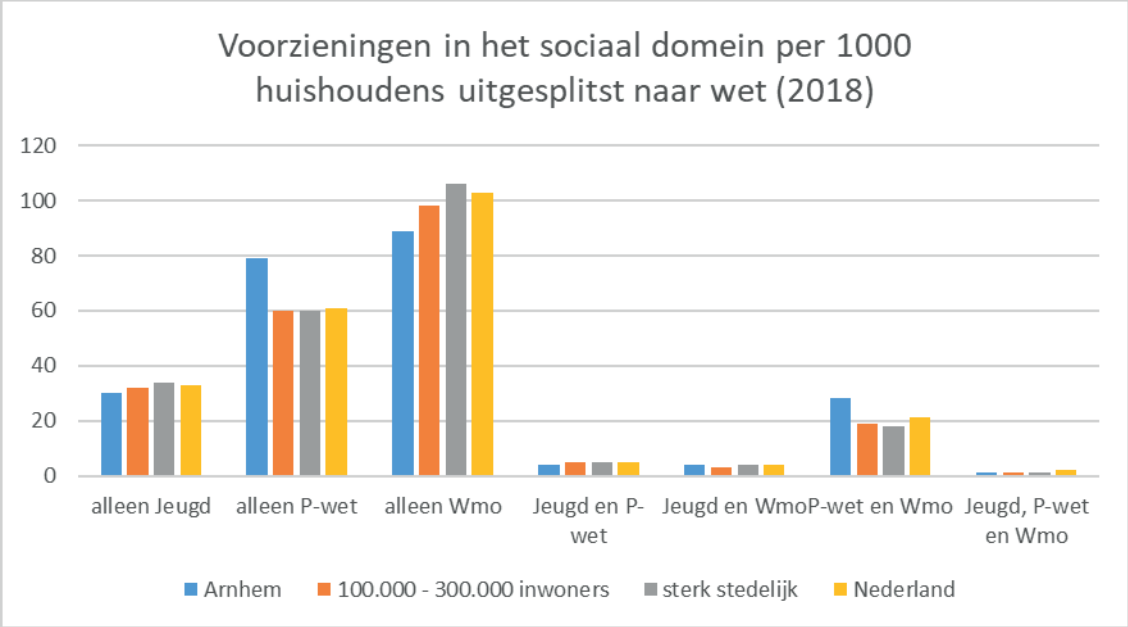
- **Leeftijdsopbouw:** Arnhem is een relatief weinig vergrijsde gemeente met voornamelijk een hoger percentage inwoners in de leeftijdsgroep 23 tot 50 jaar. Zie gestapelde staafdiagram hieronder.

- **Jongeren tot 18 jaar:** Arnhem telt op 1 januari 2018 30.404 inwoners die jonger dan 18 jaar oud zijn.
- **Migratieachtergronden:** 67,9 procent van de bevolking is autochtoon, van de overige 32,1 procent heeft 11,6 procent een westerse migratieachtergrond en 20,5 procent een niet-westerse. Ter vergelijking: het Nederlands gemiddelde is 76,9 procent autochtoon, naast 10,1 procent met een westerse migratieachtergrond en 13,1 procent met een niet-westerse migratieachtergrond.
- **Opleidingen:** Arnhem heeft relatief iets meer hoogopgeleiden (45,3 procent) in de beroepsbevolking dan de controlegroepen 100.000 – 300.000 inwoners (40,5 procent), sterk stedelijk (36,3 procent) en Nederland (37,2 procent). Arnhem heeft daarentegen juist 2 tot 7 procentpunt minder laag- en middelbaar opgeleiden dan de controlegroepen.
- **Werkzame beroepsbevolking:** Arnhem heeft in 2018 654 werkenden per 1000 inwoners; dat is minder dan de controlegroepen (allen precies 672 werkenden per 1000 inwoners).
- **Lage inkomens[7]:** 13,8 procent van de huishoudens had in 2015 een laag inkomen, waarvan 5,7 procentpunt langdurig laag. Landelijk was dit gemiddeld 8,2 respectievelijk 3,1 procent, en in de mediane gemeente was dit 5,5 procent respectievelijk 1,8 procent. Arnhem is daarmee met afstand de gemeente met relatief en absoluut de meeste lage inkomens die de visitatiecommissie tot dusver heeft bezocht.
- **Gestapelde voorzieningen sociaal domein:** de gemeente Arnhem heeft relatief veel huishoudens met voorzieningen uit de Participatiewet, evenals een combinatie van Participatiewet en een Wmo-voorziening. Verder is er geen sprake van bijzondere stapeling. Dit is te zien in staafdiagrammen 1 en 2 hieronder.

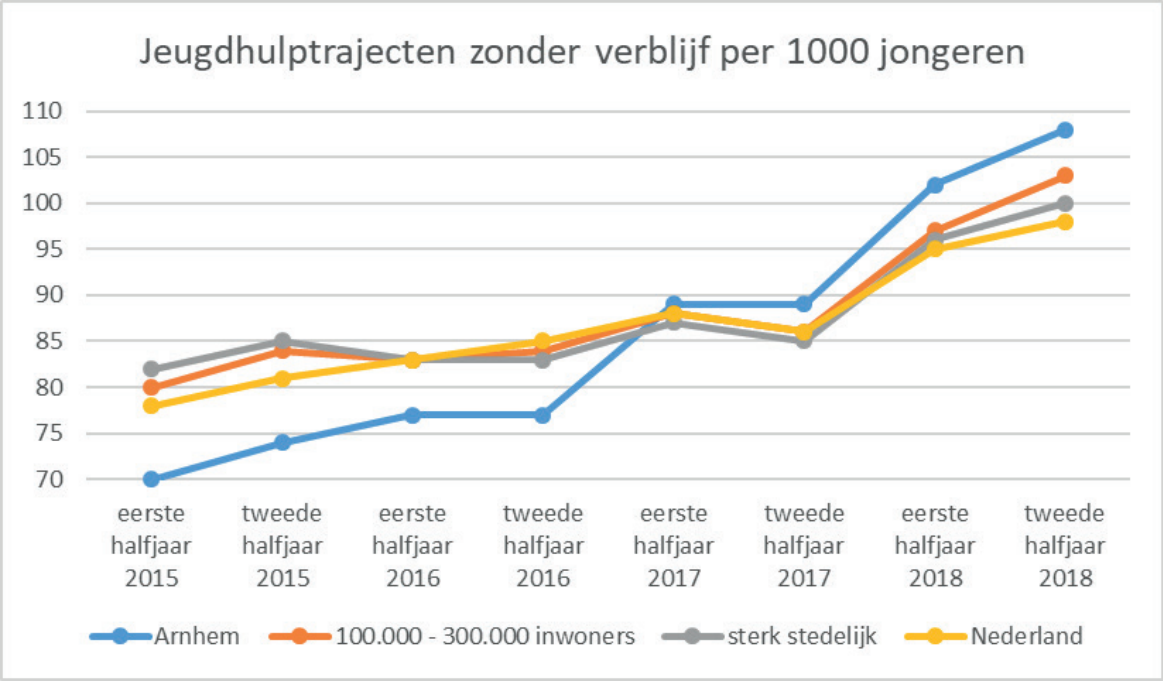
7 De lage-inkomensgrens van het CBS is 9250 euro besteedbaar inkomen (ex. gebonden toeslagen) per huishouden per jaar volgens het prijspeil van het jaar 2000. Omgerekend naar 2019 is dit ongeveer 13.140 euro. Langdurig lage inkomens blijven vier jaar of langer onder deze grens.

Aantal huishoudens per 1000 per hoeveelheid voorzieningen in het sociaal domein (2018)
140
120
100
80
60
40
20
0
1 voorziening
2 voorzieningen
3 voorzieningen
4 voorzieningen
5 voorzieningen
6+ voorzieningen
Arnhem
100.000 - 300.000 inwoners
sterk stedelijk
Nederland

Voorzieningen in het sociaal domein per 1000 huishoudens uitgesplitst naar wet (2018)
120
100
80
60
40
20
0
alleen Jeugd
alleen P-wet
alleen Wmo
Jeugd en P-wet
Jeugd en Wmo
P-wet en Wmo
Jeugd, P-wet en Wmo
Arnhem
100.000 - 300.000 inwoners
sterk stedelijk
Nederland

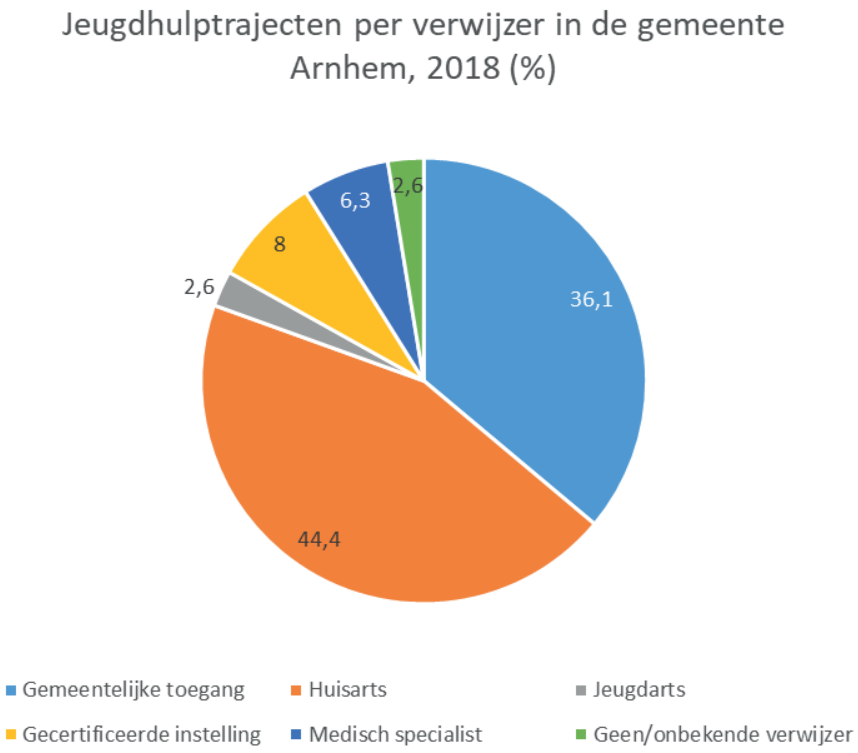
3 Jeugd

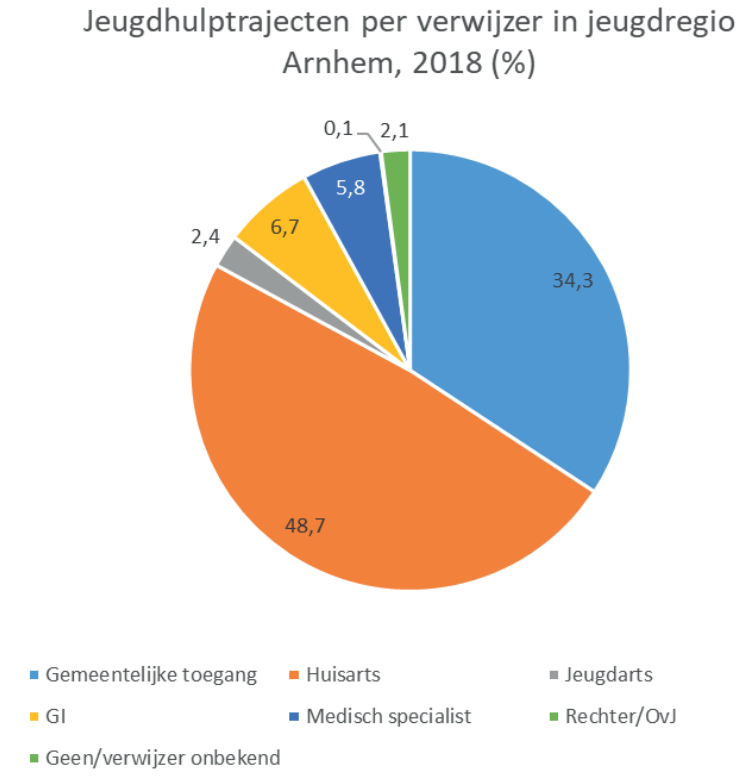
- Arnhem heeft gedurende 2015 tot en met 2018 vergeleken met de controlegroepen een hoog aantal jeugdhulptrajecten zonder verblijf per 1000 jongeren gekregen. Dit is te zien in grafiek 1. Dit aantal stijgt over de genoemde periode sterk, van relatief laag vergeleken met de controlegroepen naar hoger dan alle controlegroepen. Over de totale gemeten periode gezien is er een stijging van 54,3 procent, waar de controlegroepen in dezelfde perioden stijgingen laten zien van 22 (sterk stedelijk), 29 (100.000 – 300.000 inwoners) en 26 (Nederland) procent.

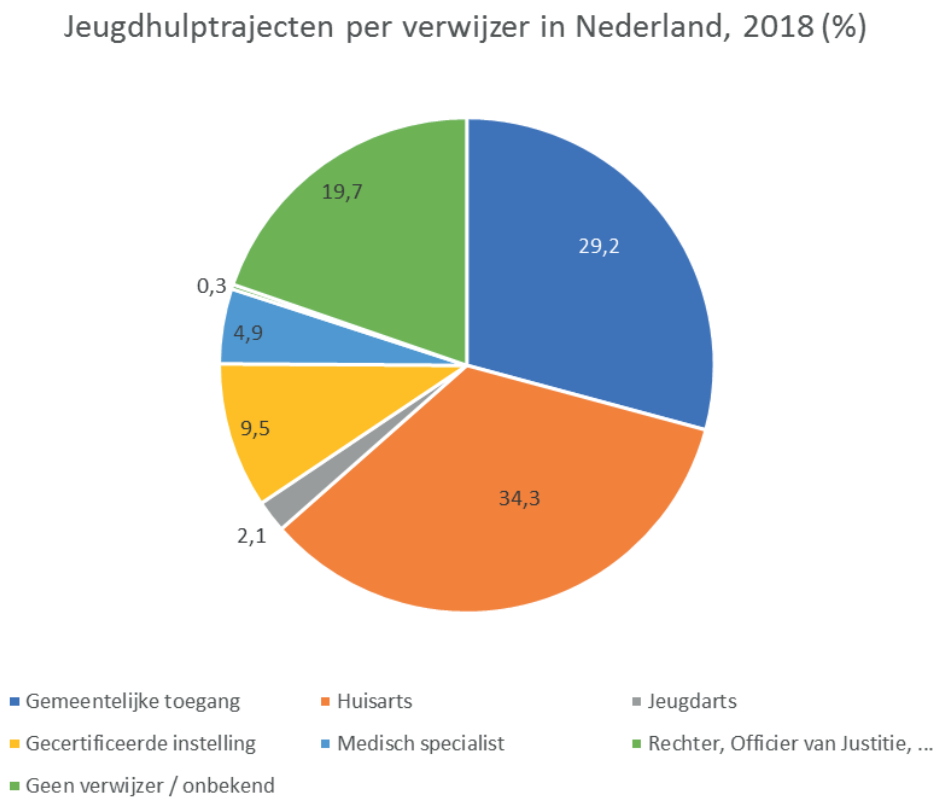

- Het aantal jeugdhulptrajecten met verblijf per 1000 jongeren blijft stabiel gedurende de periode 2015 tot 2018. Het aantal jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen daalt licht in dezelfde periode. Dat is in lijn met de trend van de controlegroepen in; hierom is er geen aparte grafiek aan gewijd. Wel wordt nog opgemerkt dat het aantal jeugdreclasseringsmaatregelen per 1000 jongeren iets hoger is dan in de controlegroepen: in Arnhem is dit 5, in de controlegroepen 3 (beide tweede helft 2018).

- **Jeugdhulptrajecten per verwijzer:** uitgesplitst naar verwijzer heeft zowel Arnhem als jeugdregio Arnhem een vrij hoog aandeel jeugdhulptrajecten gestart door de huisarts, zelfs als gecorrigeerd wordt voor het (zeer lage) aantal onbekende/ontbrekende verwijzers. Zie de onderstaande drie taartdiagrammen; in de taartpunten staan de percentages van het aantal jeugdhulptrajecten dat door de corresponderende verwijzer is gestart.

Jeugdhulptrajecten per verwijzer in de gemeente Arnhem, 2018 (%)
36,1
44,4
2,6
8
6,3
2,6
Gemeentelijke toegang
Huisarts
Jeugdarts
Gecertificeerde instelling
Medisch specialist
Geen/onbekende verwijzer

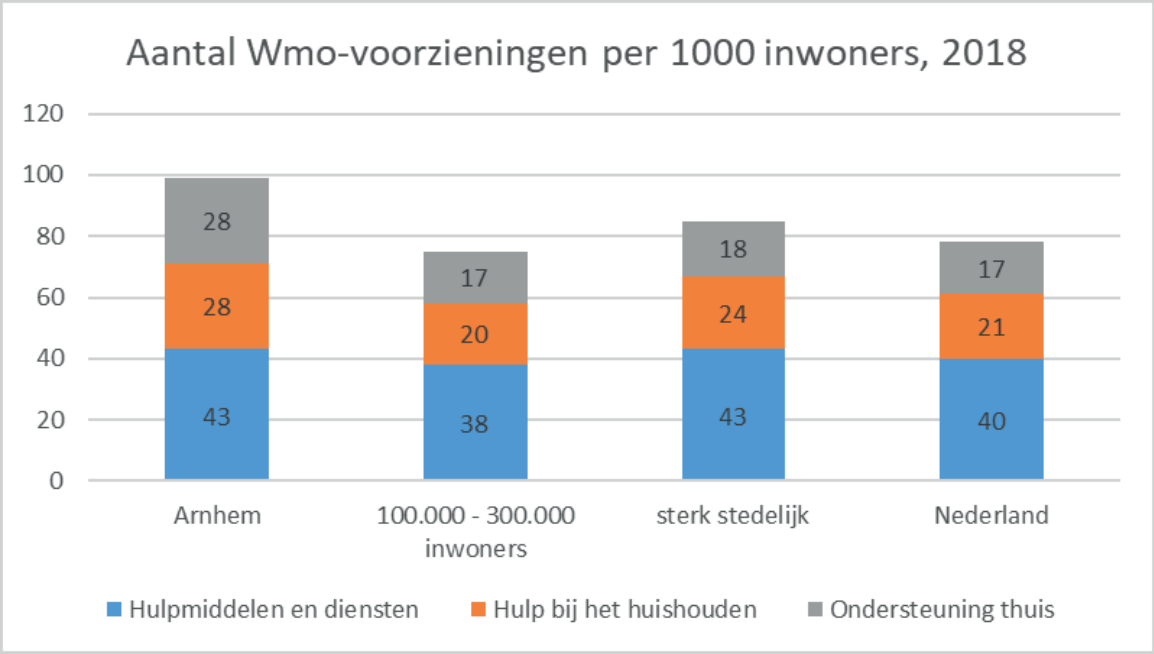

Jeugdhulptrajecten per verwijzer in jeugdregio Arnhem, 2018 (%)
34,3
48,7
2,4
6,7
5,8
0,1
2,1
Gemeentelijke toegang
Huisarts
Jeugdarts
GI
Medisch specialist
Rechter/OvJ
Geen/verwijzer onbekend

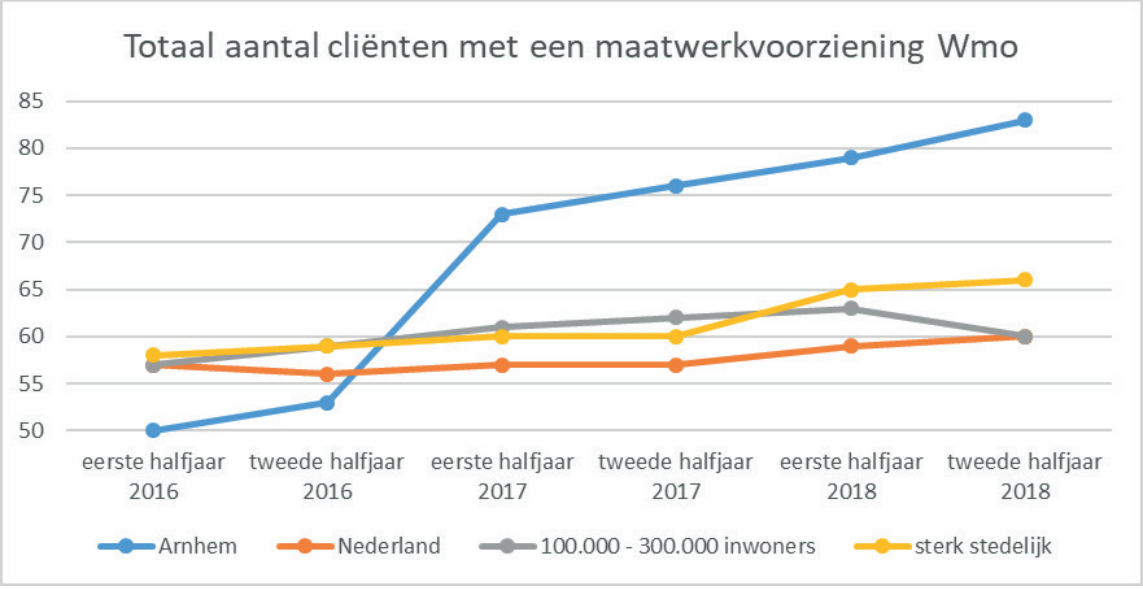
- **Herhaald beroep:** van de begonnen trajecten in 2018 is 24,8% een herhaald beroep, wat iets lager is dan de regionale (26,5) en landelijke (27,5) percentages. Deze percentages fluctueren per jaar van 2016 tot 2018 voor de gemeente Arnhem tussen de 22 en 25 procent, waar de controlegroepen consequent iets hogere percentages herhaald beroep hebben (24 tot 29 procent).

4 Wmo

- **Gebruik Wmo-voorzieningen:** het gebruik per 1000 inwoners van alle typen Wmo-voorzieningen is in de tweede helft van 2018 hoog vergeleken met alle controlegroepen, voornamelijk op hulp bij het huishouden en ondersteuning thuis.

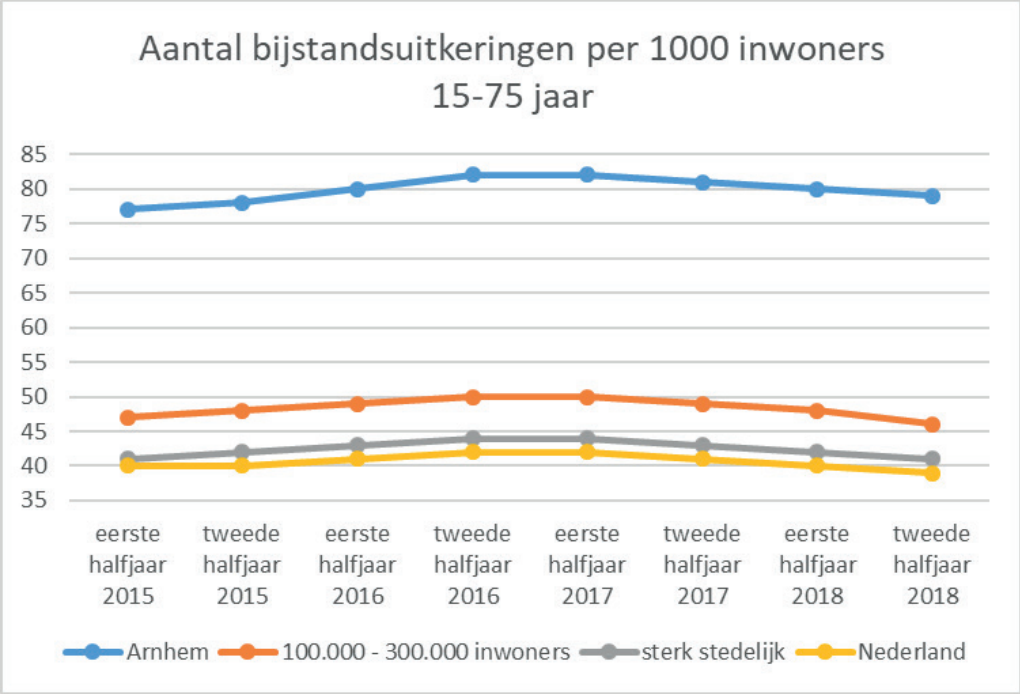
- **Ontwikkelingen gebruik Wmo:** het totale gebruik van alle Wmo-voorzieningen neemt over de periode 2016 – 2018 sterk toe, van 50 maatwerkvoorzieningen per 1000 personen in 2016 naar 83 in 2018. Er zijn geen gegevens over 2015. De sterke groei van 2016 op 2017 is voor een groot deel toe te schrijven aan een plotselinge verdubbeling van het aantal geregistreerde voorzieningen in de categorie hulpmiddelen en diensten (van 20 per 1000 inwoners naar 44).

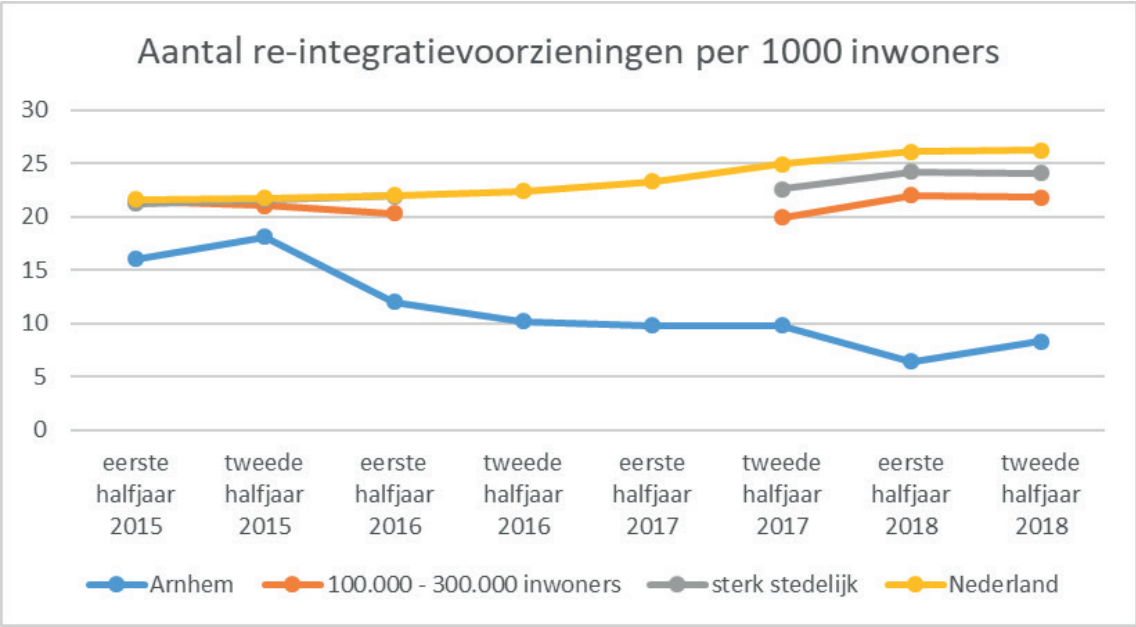
- **Mantelzorg:** 10,5 procent van de volwassen inwoners van Arnhem geeft aan mantelzorg te verlenen. Dit is minder dan de 14,2 procent in heel Nederland die dat aangeeft, en de 13,5 en 14,4 procent in de twee andere controlegroepen.
- **Cliëntervaring Wmo:** de verschillende aspecten van de Wmo-voorzieningen in Arnhem krijgen in 2017 van de Wmo-gebruikers cijfers van 7,0 tot 8,7. Daarmee doet Arnhem het met name beter op het aspect 'ondersteuning past bij mijn hulpvraag' (8,7), en scoort de gemeente wat minder op het aspect 'met de ondersteuning kan ik beter dingen doen' (7,0)
- **Beschermd wonen:** Arnhem behoort tot de beschermd wonen-regio Arnhem. In deze regio maken 1290 inwoners gebruik van beschermd wonen, ofwel 3,1 inwoners per 1000 inwoners. Dat is meer dan het landelijk gemiddelde van 2,0 inwoners per 1000 inwoners en de regio heeft hiermee na regio Apeldoorn het hoogste gemiddelde van het land.

5 Participatie

- **Bijstand:** Arnhem heeft 79 bijstandsontvangers per 1000 inwoners in de tweede helft van 2018; dat is veel meer dan de controlegroepen 100.000 – 300.000 inwoners (46) en sterk stedelijk (41) en het Nederlandse gemiddelde (39).
- **Ontwikkeling hoeveelheid inwoners met bijstand:** is te zien in de onderstaande grafiek. Arnhem laat grotendeels dezelfde ontwikkeling zien als de controlegroepen met een piek in 2016 / 2017.

- **Gebruik re-integratievoorzieningen:** Arnhem heeft gedurende de periode 2015-2018 een laag gebruik van re-integratievoorzieningen dat daalt: 18,1 per 1000 inwoners eind 2015, dalend tot 8,3 in 2018. Ter vergelijking: in de controlegroepen zijn er tussen de 20 en 26 re-integratievoorzieningen per 1000 inwoners.

6 Begroting & realisatie sociaal domein 2017

De uitgaven per inwoner in de gemeente Arnhem ten opzichte van de controlegroepen[8] in 2017, het meest recent openbaar beschikbare jaar, staan in onderstaande tabel. Arnhem geeft in totaal 2511,6 euro per inwoner uit aan het sociaal domein; dat is ongeveer 45 tot 60 procent meer dan de controlegroepen 150.000-250.000 inwoners en sterk stedelijk. Daar dient wel bij opgemerkt te worden dat Arnhem als centrumgemeente bijvoorbeeld verantwoordelijk is voor beschermd wonen, wat meestal een verhoging van uitgaven oplevert bij geëscaleerde zorg 18+ (en niet elke gemeente in deze controlegroepen is centrumgemeente). Daarnaast vallen de volgende zaken op:

Posten met hoge uitgaven in vergelijking met controlegroepen

Bij de kostenposten waar meer per inwoner aan wordt uitgegeven dan door alle controlegroepen wordt ook vaak fors meer aan uitgegeven, in alle gevallen 50% hogere uitgaven of meer. Deze posten zijn de wijkteams, inkomensregelingen, begeleide participatie, arbeidsparticipatie, maatwerkdienstverlening 18+ en geëscaleerde zorg 18+.

Posten met lage uitgaven in vergelijking met controlegroepen

Daar tegenover staat dat Arnhem juist minder per inwoner uitgeeft (dan de controlegroepen 150.000-250.000 inwoners en sterk stedelijk) aan samenkracht en burgerparticipatie, maatwerkvoorzieningen Wmo, maatwerkdienstverleningn 18- en geëscaleerde zorg 18-.

Posten met afwijkende uitgaven in vergelijking met begroting

Gezien enkele grote afwijkingen ten opzichte van de begroting (bijvoorbeeld, een begroting voor de wijkteams van 4 euro per inwoner) is dit gedeelte niet meegenomen ter analyse. Deze gegevens lijken, tenminste deels, onjuist ingevoerd.

Lasten* gemeenten (IV3) 2017 - Arnhem

	Gemeente Arnhem	Gemeentegrootte 150 000 tot 250 000 inwoners	Stedelijkheidsklasse sterk stedelijk	Nederland
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	95,9	131,6	112	115,3
6.2 Wijkteams	100,2	79,1	56,9	55,1
6.3 Inkomensregelingen	869,5	595	507,8	473,5
6.4 Begeleide participatie	314,6	167	150,8	147,6
6.5 Arbeidsparticipatie	125,1	61,4	53,4	52,3
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	32,2	37,3	40,9	36,5
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	302,7	174,7	170	167,1
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	230,2	255,3	247,8	208,4
6.81 Geescaleerde zorg 18+	403,5	273,5	187,7	122,7
6.82 Geescaleerde zorg 18-	37,7	63,9	50,5	36,1
Totaal	2511,6	1838,8	1577,8	1414,6
*Uitgedrukt in euro per inwoner				

8 Let op: in tegenstelling tot in eerdere controlegroepen valt Arnhem hier niet in de controlegroep 100.000 tot 300.000 inwoners, maar in de controlegroep 150.000 tot 250.000 inwoners.

Bijlage III – Feitelijke bevindingen

Visie/Uitgangspunten

1 De gemeente Arnhem beschikt over een gedateerde, niet integrale visie op het sociaal domein die niet wordt doorleefd en niet is geoperationaliseerd.
   1 De leidende principes voor de Arnhemse visie op het sociaal domein dateren uit 2013. De visie gaat uit van jeugd en Wmo ('zorgdomein'). Deze visie is in de tussentijd niet meer bijgesteld.
   2 In de daarop gebaseerde documenten en programma's is steeds sprake van een sector/domein eigen aanpak (apart voor Jeugd, WMO en Participatie). Van samenhangende maatregelen is geen sprake.
   3 In het kader van de oplopende kosten is de aandacht vooral op de producten en productontwikkeling gericht zonder dat verwezen wordt of geëxpliciteerd is op welke wijze deze samenhangen met de oorspronkelijke visie.
   4 Zowel de visie als ook de voorgestelde maatregelen zijn niet geoperationaliseerd naar effect-, kwaliteits- en prestatieindicatoren en/of criteria waarmee de voortgang en ontwikkeling van het sociaal domein gevolgd kan worden.
2 De visie op het sociaal domein heeft Arnhem nog niet bijgesteld, onder meer omdat pas relatief recent besef ontstaat dat de financiële middelen ook in de toekomst ontoereikend zullen zijn. Hierin is Arnhem niet uniek: veel gemeenten gingen -en gaan- uit van een tijdelijke boeggolf. Zeker in de afrondende fase van het visitatietraject lijkt politiek-bestuurlijk meer ruimte te bestaan om fundamentele vragen over het sociaal domein te stellen.
3 Als gevolg van deze visie heeft geen vertaling plaatsgevonden naar de verschillende subdomeinen van het sociaal domein en is sprake van inconsistentie tussen enerzijds de visie en anderzijds de uitwerkingen die wel hebben plaatsgevonden.
   1 De perspectiefnota bestaat uit losse hoofdstukken voor de verschillende onderdelen van het sociaal domein (Jeugd/Wmo, participatie) en bevat geen integrale visie over de gebiedsgerichte lijn die is ingezet om meer vanuit de wijk te organiseren.
   2 De gesprekken over de beheersbaarheid zijn vooral gericht op de korte termijn. Gesprek over structurele oplossingen op de langere termijn wordt nog niet gevoerd.
   3 In de perspectiefnota zijn 10 bewegingen opgenomen op basis van inhoudelijke en procesmatige doelen en uitgangspunten, zoals 'van tweedeling naar kansengelijkheid' en 'van sturen op input naar sturen op impact'. De opgenomen maatregelen zijn gericht op korte en lange termijn maar zijn niet geoperationaliseerd en verbonden aan de visie.
   4 In de perspectiefnota zijn diverse inhoudelijke en procesmatige doelen en uitgangspunten geformuleerd, maar geen financiële doelen. De financiële samenvatting gaat nog uit van een cumulatief tekort dat met de algemene reserve verrekend kan worden.

Monitoring

4 De kwaliteit van de data heeft de aandacht maar is vooralsnog beperkt.
   1 De kwaliteit van de data afkomstig uit de financiële administratie is beperkt als gevolg van het hanteren van de wettelijke mogelijkheid om tot 5 jaar na dato declaraties van zorgaanbieders te verwerken.
   2 De kwaliteit van de data uit het berichtenverkeer is beperkt. Start- en stopberichten of melding over de op- en/of afschaling van zorg lijken niet goed bijgehouden te worden. Ook lijkt de verbinding tussen zorg en indicatie niet goed navolgbaar. Als gevolg hiervan kan niet nagegaan worden of de ingediende factuur overeenkomt met de geleverde zorg. (voorbeeld: stel dat 10 behandelingen zijn voorgeschreven, maar tussentijds is besloten dat 4 behandelingen afdoende zijn, dan kan de gemeente een factuur ontvangen voor 4 behandelingen en niet weten of dit de eindfactuur betreft. In theorie kan de aanbieder nog 6 behandelingen factureren terwijl deze niet zijn gerealiseerd.)
   3 Aanvullende data (naast de data uit de financiële administratie en het berichtenverkeer) zijn er vrijwel niet i.v.m. de keuze om de administratieve lasten zo laag mogelijk te houden.

5 De huidige monitor is in ontwikkeling maar geeft vooralsnog beperkt inzicht in de ontwikkelingen binnen het sociaal domein en het ontbreekt aan nadere duiding van deze ontwikkelingen.
   1 In de raadsbrief eind 2018 is de wens geuit om eerder en beter te weten wat er gebeurt om eerder en doelgerichter in te kunnen grijpen in de ontwikkeling in de zorgkosten. In 2019 is het proces in gang gezet om de monitoring aan te scherpen.
   2 In de maandrapportages zijn enkel cijfermatige gegevens opgenomen die betrekking hebben op de ontwikkelingen in het zorggebruik, de financiën en de in- en uitstroom. Gezien de kwaliteit van de data (zie ook bevinding 4) is het waarheidsgehalte van de rapportages beperkt.
   3 In de monitoring ontbreekt momenteel duiding van de cijfers. Zo is de stijging van begeleiding bij beschermd thuis herkend maar is niet duidelijk wat de oorzaken hiervan zijn (en ook niet of dit cf. de visie gewenst is).
   4 Vooralsnog is geen grondige analyse gemaakt van de ontwikkelingen in de zorg. Ambtelijke pogingen hiertoe, in antwoord op de raadsbrief eind 2018, zijn nog niet geland in een gestructureerde aanpak voor een analyse.

Toegang

6 De toegang in Arnhem wordt, mede door de inzet van de sociale wijkteams, (te) goed gevonden en wordt door de inwoners hoog gewaardeerd.
   1 In de helft van de verwijzingen naar jeugdhulp is sprake van verwijzingen door een andere verwijzer dan de gemeente (sociale wijkteams).
   2 Nu zijn meer partijen dan vroeger actief als toegang, waarbij vooral de sociale wijkteams de drempel naar hulp en ondersteuning hebben verlaagd.
   3 De sociale wijkteams hebben 20% van de inwoners van Arnhem in beeld. Dit is in vergelijk met andere gemeenten zeer hoog.
   4 Op vrijwel alle onderdelen van het sociaal domein (met name in de zorgverlening) geeft de gemeente Arnhem meer uit dan vergelijkbare gemeenten of het Nederlandse gemiddelde.
   5 Inwoners geven aan sterk tevreden te zijn over de hulp en ondersteuning die ze via de sociale wijkteams ontvangen.
7 De sociale wijkteams hebben een uitgebreide verantwoordelijkheid die op verschillende onderdelen niet adequaat kan worden ingevuld mede als gevolg van een hoge ervaren werkdruk.
   1 De sociale wijkteams zijn verantwoordelijk voor het zelf leveren van laagdrempelige ondersteuning en begeleiding. In de praktijk lijkt hier echter geen tijd voor te zijn en worden ook dergelijke taken belegd bij derden.
   2 De sociale wijkteams hebben budgetverantwoordelijkheid voor de eigen wijk. Tot voor kort bestond geen inzicht in de inhoudelijke en financiële ontwikkelingen in het sociaal domein (zowel op gemeentelijk- als wijkniveau) en het nu bestaande inzicht is vooralsnog beperkt (zie ook bevinding 4 en 5). De invulling van deze verantwoordelijkheid is daarom vooralsnog niet mogelijk.
   3 De gemeente vindt dat de samenwerking tussen sociale wijkteams en andere verwijzers jeugdzorg (huisartsen/gecertificeerde instellingen) intensiever en beter moet, zodat alle verwijzers met een meer integrale en brede blik gaan kijken naar de noodzakelijke zorg en ondersteuning.
   4 De sociale wijkteams ervaren een hoge werkdruk.
8 De sturing van de gemeente op de toegang en in het bijzonder op de sociale wijkteams, is beperkt en wordt als niet gewenst ervaren door de politiek (ruimte voor de professionals).
   1 De gemeente hanteert als uitgangspunt dat afwegingen over de inzet en toewijzing van zorg het exclusieve domein van de professional is. Waarbij als enige leidraad is meegegeven: ‘doen wat nodig is’.
   2 De gemeente stuurt niet op de eenduidigheid van inzet van zorg en ondersteuning en daarmee op de rechtmatigheid van inzet.
   3 Gemeente Arnhem zet, door middel van het onderlinge gesprek, in op een verbetering van de samenwerking tussen de sociale wijkteams en overige verwijzers. Dit heeft echter vooralsnog niet tot resultaat geleid.
   4 Gemeente, huisartsen en gecertificeerde instellingen hebben gesprekken over de inzet van zorg. De gemeente geeft aan dat de overige verwijzers doen wat zij nodig achten (of wat door de rechterlijke macht is aangewezen nodig te zijn).

5 De gemeente en de stichting van de sociale wijkteams bespreken geregeld de ontwikkelingen van de inzet van zorg. Zo is een verkenning gestart om de welzijnsopdracht te herijken en te bekijken hoe welzijn het voorveld kan versterken in relatie tot de sociale wijkteams.
6 De gemeente voert gesprekken over de kostenontwikkelingen (zie ook bevinding 6) met als doel het kostenbewustzijn bij de sociale wijkteams te vergroten (onderdeel van de budgetverantwoordelijkheid).

Inkoop en Bekostiging

9 De gekozen inkoopstrategie in combinatie met het bekostigingsmodel bemoeilijken monitoring en sturing.
1 De toegepaste 'open-house' inkoopmethodiek heeft geleid tot ruim 600 gecontracteerde aanbieders.
2 Een belangrijk deel van de gecontracteerde aanbieders voert nauwelijks tot geen werkzaamheden uit binnen het Arnhemse sociaal domein.
3 De keuze voor een PxQ-financiering zonder budgetplafonds vraagt een strakke sturing aan de voorkant en monitoring van de ontwikkelingen. Hiervan is vooralsnog geen sprake (zie ook bevinding 8)
4 De benodigde capaciteit voor de sturing hangt nauw samen met de omvang van de groep die bijgestuurd moet worden. Een 'open-house' constructie vraagt zodoende meer van de 'backoffice' (administratie, contractbeheer, monitoring) dan bij een gelimiteerd aantal aanbieders.

10 In Arnhem is geen sprake van een heldere visie op de sturing van zorgaanbieders. Als gevolg daarvan is de bestaande sturing gefragmenteerd, onsamenhangend en niet consequent.
1 De gemeente voert met de 10 grootste aanbieders regelmatig gesprekken over de voortgang van de gewenste bewegingen in de transformatie en over de beheersing van de kosten. De insteek van deze gesprekken is de kwaliteit van de producten. De financiële kwaliteit en de kwantiteit (bijvoorbeeld onverwachte stijging) zijn geen toetssteen.
2 Voor het doelgroepenvervoer is een bonus-malussysteem ingevoerd.

Bijlage IV Gesprekspartners Gemeente Arnhem

De heer Frank Brink: adviseur Wmo (data)
De heer Gerard Fidder: bestuursadviseur Wmo
Mevrouw Claudia Glöckner: business controller
De heer Ronald Kluskens: bestuursadviseur Participatie
Mevrouw Mathilde van der Kooij: business controller, financieel strategisch beleid
Mevrouw Ellen Krabbenborg: programmamanager Jeugd en Wmo
De heer Roel Lauwerier: bestuursadviseur Welzijn a.i.
Mevrouw Mirjam Molenaar: programmamanager Participatie
De heer Hans Niemeijer: business controller, financieel strategisch beleid
De heer Michiel Noordanus: bestuursadviseur Jeugd
De heer Ronald Paping: wethouder (o.a. Financiën)
De heer Hans de Vroome: wethouder (o.a. Jeugd/Jeugdzorg en Onderwijs)
De heer Rob Wuijtswinkel: gemeentesecretaris
De heer Roeland van der Zee: wethouder (o.a. Wmo)
Mevrouw Marieke Zeilstra: programmamanager voorliggend veld (maatschappelijke ontwikkeling)

Bijlage V Reactie gemeente Arnhem

GEMEENTE Arnhem

Visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein
t.a.v. Marjanne Sint
Postbus 30435
2500 GK Den Haag

Datum : 3 maart 2020
Zaaknummer : 444308
Contactpersoon : Marieke Zeilstra
Telefoonnummer : 026 - 377 40 51

Onderwerp: Reactie op adviesrapport visitatiecommissie

Geachte leden van de visitatiecommissie, geachte mevrouw Sint,

Wij vroegen uw commissie ons te visiteren op het sociaal domein. Onlangs bespraken we uw bevindingen. We willen de visitatiecommissie en haar adviseurs bedanken voor de stevige en constructieve gesprekken en het heldere rapport en aanbevelingen. Wij gaan het traject benutten om meer grip te krijgen op de uitgaven in het sociaal domein.

Uw constateringen
Het college herkent het beeld dat de visitatiecommissie bij haar analyse schetst van Arnhem. Al lange tijd kennen we grote maatschappelijke opgaven zoals armoede en schulden, een groot aantal bijstandsgerechtigden, jongeren die uitvallen, opvoed- en opgroeiproblemen, wijken met overlast en onveiligheid. De analyse van de visitatiecommissie bekrachtigt hoe urgent de opgave op het sociaal domein in Arnhem is.

De opgave waarvoor wij enkele jaren geleden gesteld zijn, is in de volledige breedte een stuk complexer gebleken dan van tevoren voorzien. Ook constateert u dat het voor Arnhem tijd is, om vijf jaar na de ingang van de decentralisaties, de Arnhemse visie in samenhang te actualiseren en consequent door te vertalen naar uitvoering. Beheersbaarheid van het sociale domein is daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Arnhem is niet uniek, veel gemeenten kampen met grote tekorten en hebben te maken met gebrek aan grip op het sociaal domein. Dit ontslaat ons echter niet van de verantwoordelijkheid die we hebben. Wij gaan in Arnhem voor een duurzaam sociaal domein dat solide is, waarin de Arnhemmers centraal staan en dat financieel houdbaar is.

Hoe gaan we verder
De aanbevelingen van de visitatiecommissie geven ons direct handvatten om mee aan de slag te gaan. En inmiddels zetten we ook op een aantal onderwerpen stappen. Wij informeerden onze raad hier onlangs over. We zetten in op maatregelen op de korte termijn.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Maar we gaan ook aan het werk met een aangepaste overall koers op het sociaal domein. Dit is noodzakelijk, zo realiseren wij ons. Dit tweede spoor vraagt een lange adem. Hoezeer wij ook willen, (financieel) resultaat zal niet altijd direct optreden. Ook vraagt het tweede spoor goede gesprekken met onze raad en met vele partners in de stad. Wij gaan dit proces met vertrouwen in.

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris, de burgemeester,

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

april 2020

vng.nl

Aan de gemeenteraad

Datum : 16 juni 2020
Zaaknummer : 432266
Contactpersoon : Ellen Krabbenborg
Telefoonnummer : 026 377 4628

Onderwerp: gewijzigde prognose tekort jeugdzorg

Geachte voorzitter en leden,

Graag informeren wij u over actuele ontwikkelingen in de jeugdzorg die leiden tot een gewijzigde prognose van de tekorten. Het verwachte tekort op de jeugdzorg is bijgesteld naar € 6,2 miljoen voor 2020 en verder.

Inleiding
In de raadsbrief 'Ontwikkelingen in de jeugdzorg' van 7 januari jl. en in de perspectiefnota spreken we over een geprognosticeerd tekort op de jeugdzorg van € 10,2 miljoen voor 2020 en verder. Op basis van actuele informatie kan deze prognose positief bijgesteld worden. Met deze raadsbrief informeren wij u over de nieuwe ontwikkelingen.

Vanaf december lichte daling in toegekende jeugdzorg en kosten
Het voorspelde tekort van € 10,2 miljoen is gebaseerd op de cijfers die in november 2019 bekend waren. Inmiddels zijn de cijfers van december 2019 tot en met februari 2020 beschikbaar. Deze cijfers laten een lichte daling van het aantal cliënten en de aan hen toegekende zorg zien ten opzichte van het jaar daarvoor. Vanaf december 2019 doet zich de eerste daling voor. Vervolgens zien we dat de daling in de eerste maanden van 2020 doorzet. Enige voorzichtigheid is hierbij op zijn plaats; we hebben nog niet alle declaraties binnen (10-15% ontbreekt nog) en ook de effecten van de coronacrisis zijn nog onzeker. Het vraagt meer tijd en meer onderzoek om de effecten van corona in beeld te brengen. Daar werken wij de komende weken verder aan. Naast een daling van de toegekende zorg zien we ook dat de kosten voor jeugdzorg iets dalen, dit ondanks een indexering van 3,18% per 1 januari. Samen met de daling van het aantal cliënten zorgt dit voor een herziening van de prognose.

Nieuwe financiële prognose: nadeel van € 6,2 miljoen
Als we een prognose maken van de kosten jeugdzorg die rekening houdt met de trends in zowel declaraties als toewijzingen én seizoensinvloeden komen we uit op een bedrag van € 43,4 miljoen. Als we daarnaast nog rekening houden met een incidenteel negatief effect die de coronamaatregelen hebben op de declaraties, komen we uit op ca € 44,4 miljoen aan kosten. In de begroting is uitgegaan

van een bedrag van € 38,2 miljoen. De nieuwe prognose komt daarmee uit op een nadeel van € 6,2 miljoen. Dit is aanzienlijk lager dan de € 10,2 miljoen die we eerder als nadeel geprognosticeerd hadden en waar we bij de perspectiefnota vanuit zijn gegaan

Doorgaan op de ingeslagen weg

Voor de daling in de toegekende jeugdzorg hebben we twee verklaringen.

1. De groeiende vraag was deels een 'inhaalslag' die niet volledig structureel van karakter is. De groei vlakt af; de facto zien we de eerder voorspelde afvlakking vertraagd optreden
2. Er is meer sturing op toewijzing en kwaliteit in het veld en er wordt kritischer gekeken naar de noodzaak van zorg

Om het resterende voorspelde tekort van € 6,2 miljoen ten opzichte van de begroting in te lopen, vinden wij het belangrijk om de voorstellen tot maatregelen jeugdzorg uit de TaskForce rapportage te handhaven. Hierdoor kunnen we het beroep op de algemene middelen zo beperkt mogelijk houden. Ondanks deze meevaller is er dus geen reden om af te zien van deze verantwoorde maatregelen, ook omdat we het tekort structureel moeten terugbrengen. Dat vraagt om doorgaan op de ingeslagen weg en kiezen voor uitwerking van de voorstellen in de jeugdzorg. Alleen zo slagen wij erin om ook op de lange termijn kwalitatief goede zorg beschikbaar te houden voor al die jongeren en gezinnen in Arnhem die deze zorg nodig hebben

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

BEHANDELRESULTAAT

Informatief 03 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg'

Zaaknummer:	439645
Portefeuillehouder:	H. de Vroome

Resultaat van bespreking:

Aanwezig de raadsleden/fractievolgers: Dobbe (SP), Verheij (PVV), Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), Pape (VVD), Hutten (CDA), Van Iperen (D66), Eliëns (Partij voor de Dieren), Nede (ChristenUnie), Wiggers (Arnhemse Ouderenpartij), Usta (DENK Verenigd Arnhem), Coenders (GroenLinks), Greving (PvdA).

Verder aanwezig: De Vroome (wethouder), Krabbenborg (programmamanager)

Insprekers
Ingesproken is door mevrouw Charlotte Wolf Bohncke (psychomotorisch therapeut), mevrouw Wendy van de Kamp (persoonlijke titel), mevrouw Sabine Gobardhan (voorzitter vereniging vrijgevestigde Kinder- en Jeugdpraktijken regio Arnhem) Joyce en Teun Roozeboom (persoonlijke titel).

Bespreking
De insprekers hebben de raadskamer toegesproken en hun mening over (een onderdeel van) het voorstel weergegeven. Daarna hebben de insprekers vragen vanuit de raadskamer beantwoord.
De beschikbare vergadertijd was niet voldoende om de alle insprekers te horen.

Ontvangen inspraakbijdragen worden aan de stukken toegevoegd.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat deze informatieve behandeling niet is afgerond. De behandeling van het raadsvoorstel zal worden voortgezet met het inspreken, een informatieve/meningsvormende (1) behandeling.

De raadsadviseur,

P. Wielaard

De voorzitter,

L.R. Manders

BEHANDELRESULTAAT

Informatief 10 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg'

Zaaknummer:	439645
Portefeuillehouder:	H. de Vroome

Resultaat van bespreking:

Aanwezig de raadsleden/fractievolgers: Çetintaş (SP), Hutten (CDA), Maref (VVD), Wiggers (Arnhemse Ouderenpartij), Loor (D66), Nede (ChristenUnie), Usta (DENK Verenigd Arnhem), Van Butselaar (Arnhem Centraal), De Groot (Partij voor de Dieren), Coenders (GroenLinks), Greving (PvdA), Verheij (PVV).

Verder aanwezig: De Vroome (wethouder), Paping (wethouder), Krabbenborg (programmamanager)

Insprekers
Tijdens de eerste informatieve bespreking op 3 juni 2020 zijn niet alle insprekers aan de beurt gekomen. Diegene die niet hebben kunnen inspreken zijn opnieuw uitgenodigd om vanavond te komen inspreken.
Ingesproken is door mevrouw Veldkamp (op persoonlijke titel, psychomotorisch therapeut), mevrouw Mollema (persoonlijke titel), mevrouw Taffari (op persoonlijke titel, speltherapeut).
Mevrouw Eisen kon geen gebruik maken van het inspreekrecht in verband met ziekte, haar bijdrage is als schriftelijke bijdrage aan de stukken toegevoegd.

Bespreking
De insprekers hebben de raadskamer toegesproken en hun mening over (een onderdeel van) het voorstel weergegeven. Daarna hebben de insprekers vragen vanuit de raadskamer beantwoord.

Ontvangen inspraakbijdragen worden aan de stukken toegevoegd.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de informatieve behandeling is afgerond. De behandeling van het raadsvoorstel zal worden voortgezet met een meningsvormende (1) behandeling.

De raadsadviseur,

P. Wielaard

De voorzitter,

L.R. Manders

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (1) bijeenkomst 24 juni 2020

Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg

Zaaknummer:	439645
Portefeuillehouder:	H. de Vroome

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Greving (PvdA), Pape (VVD), Van Butselaar (Arnhem Centraal), Dobbe (SP), Nede (ChristenUnie), Eliëns (PvdD), Loor (D66), Hutten(CDA) en Coenders (GroenLinks)
De fracties van de Arnhemse Ouderenpartij, DENK/Verenigd Arnhem en PVV waren niet vertegenwoordigd tijdens de beraadslaging.
Verder aanwezig: De Vroome (wethouder), Krabbenborg (programmamanager)

Bespreking
Veel fracties hebben vragen bij de volgordelijkheid; het bespreken en nemen van maatregelen zonder onderliggende visie. Er zijn vragen gesteld over de toewijzing, financiering en verzekering van vaktherapie. Er is gesproken over bij de samenhang c.q. integraliteit van de visie op jeugd en de visie op het sociaal domein. De fractie van Arnhem Centraal heeft gevraagd naar de uitvoering van de aangenomen motie "Integrale visie op jeugd in Arnhem: de Arnhemse aanpak" (19M102).
De portefeuillehouder benadrukt de samenhang en integraliteit tussen de visie op het sociaal domein en de visie op jeugd(zorg). De portefeuillehouder geeft aan nog niet te weten of de visie op jeugd(zorg) en separaat stuk wordt of dat deze verdisconteerd wordt in de visie op het sociaal domein.

Ten aanzien van de volgordelijkheid wil de raadskamer graag na de zomer, ook als gevolg van de raadsbrief ' Opzet en procesvoorstel visie sociaal domein' van 18 juni 2020 met het college spreken over planning en procesafspraken en de relatie en verhoudingen tussen de beleidsvelden en de integrale visie op het sociaal domein.
Toezegging: De portefeuillehouder zegt toe om te komen met een planning en procesafspraken op de integrale visie (beleid overstijgende aanpak) op het sociaal domein en de visie op jeugd(zorg).

De fractie van het CDA kondigt een motie/amendement aan waarin zij het college de opdracht geeft om een visie op jeugd te maken en hierin in het 'wat' te formuleren.
De fractie van de PvdA kondigt een amendement aan met de strekking om het besluit ten aanzien van enkele maatregelen door te schuiven bij de behandeling van de visie op jeugd.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat niet alle vragen beantwoord zijn. De meningsvormende (1) behandeling van het voorstel zal op 1 juli 2020 in combinatie met de behandeling van de aangekondigde wijzigingsvoorstellen (M2) worden voortgezet.

De raadsadviseur,

P. Wielaard

De voorzitter,

D. Becker

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel, meningsvormende (1 en 2) bijeenkomst 1 juli 2020

Raadsvoorstel "Voorstellen tot maatregelen Jeugdzorg"
Raadsvoorstel "Sociaal Hospitaal; de doorbraakmethode"

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	H. de Vroome

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Pape (VVD), Hutten (CDA), Manders (Arnhem Centraal), Nede (CU), Elfrink (SP), Eliëns (PvdD), Coenders (GroenLinks), Loor (D66), Greving (PvdA).
De fracties van de PVV, DENK-Verenigd Arnhem en de Arnhemse Ouderenpartij waren niet bij de beraadslaging aanwezig.
Verder aanwezig: De Vroome (wethouder), Krabbenborg (programmamanager)

Verloop meningsvormend (1)
Tijdens de voortzetting van de meningsvorming (1) zijn er vragen gesteld over de marktwerking in de zorg, de noodzaak om te bezuinigen terwijl er finaniciele meevallers zijn, het motief voor het Sociaal Hospitaal.

- De fractie van Arnhem Centraal overweegt een motie over marktwerking in de zorg.

Verloop meningsvormend (2)
Het concept amendement "Visie voor maatregelen" (20A58) van de fracties PvdA, CDA en GroenLinks is besproken. Het college staat positief tegenover dit amendement maar ziet graag dat punt 5 van het amendement bij punt 2 wordt ondergebracht en er moet nog wel gekeken worden naar de financiële consequenties van het amendement.

De concept moties; "Preventie door stress vermindering" (20M133) van de fractie Arnhem Centraal, "Verwachtingsmanagement" (20M136) van de fractie Arnhem Centraal, Iets anders zoeken om op te bezuinigen dan op kwetsbare kinderen en jongeren (SP), Als er geen reden is om te bezuinigen op de jeugdzorg, doe het dan ook niet (SP), Geen maatregelen in de zorg doorvoeren zonder de zorg te betrekken (SP), Onderzoek eerst de effecten van de corona-crisis voordat je jeugdzorg maatregelen doorvoert die pre-corona zijn bedacht (SP), Kwaliteit van zorg voor kinderen moet de voorwaarde voor jeugdzorg zijn (SP), Neem de rekenkamer serieus en volg aanbevelingen over het jeugdbeleid op (SP), zijn niet besproken.

Conclusie
De voorzitter stelt op basis van een gewogen stemming vast dat de raadskamer in meerderheid (29 stemmen voor, 5 stemmen tegen) instemt met doorgeleiding van het voorstel naar de besluitvorming.

De raadsadviseur,

P. Wielaard

De voorzitter,

B. van Es

Titel/onderwerp: **Moties vreemd aan de Agenda van portefeuillehouders: R. van der Zee| H. de Vroome | J. van Dellen**

Raadsadviseur: E. Dirksen Telefoonnr: 3774712 Elsebee.dirksen@arnhem.nl

Van:	College		
Portefeuillehouder:	R. van der Zee H. de Vroome J. van Dellen		
Doel activiteit	Meningsvormend		
Toelichting	**Inleiding** Naar aanleiding van besprekingen over de ontstane agendadruk is door Presidium en Agendacommissie onder meer besloten debatten vooral te voeren in de M2-fase en het zwaartepunt in de besluitvormende vergadering te leggen bij de stemmingen. Tevens heeft de Agendacommissie besloten een uitvraag te doen bij de fracties t.a.v. de (her)prioritering/heroverweging van de debat- en agenderingsverzoeken en heeft zij besloten de vergadertijd voor de Moties vreemd te beperken. Waar mogelijk mag het DB van de Agendacommissie variëren bij het agenderen van deze moties in raadskamer of raad. Dit heeft ertoe geleid dat het Dagelijks Bestuur een indeling heeft gemaakt voor het in raadskamerverband debatteren over de diverse moties vreemd aan de agenda. Tijdens de besluitvormende raad zal dan alleen nog gestemd worden over de moties. **Te behandelen moties vreemd:** **<u>R. van der Zee</u>** "E-step pilot Arnhem" (19M163) "Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan" (19M181) **<u>H. de Vroome</u>** "Plan voor creatieve werkruimten" (20M39) "Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen" (20M40) **<u>J. van Dellen</u>** "Geen discriminatie in de Arnhemse sport" (19M185) "Gelijke stagevergoedingen" (20M01)		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Debat voeren en afronden zodat in de besluitvormende raad alleen hoeft te worden gestemd.		
Spreekrecht publiek	Nee		
Behandeladvies	De moties wordt in volgorde behandeld. Behandeladvies per motie: ▪ De 1e indiener krijgt (indicatief) 2 minuten om desgewenst de motie toe te lichten ▪ De portefeuillehouder krijgt kort de gelegenheid te reageren. ▪ De overige fracties krijgen de gelegenheid te reageren. *Interrupties zijn toegestaan* ▪ De voorzitter rond na max 20 minuten af. ▪ Stemming over de moties vindt plaats in de besluitvormende raad van 8 juli aanstaande		
Bijlagen			
Moties vreemd aan de agenda:			

"E-step pilot Arnhem" (19M163)			
"Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan" (19M181)			
"Plan voor creatieve werkruimten" (20M39)			
"Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen" (20M40)			
"Geen discriminatie in de Arnhemse sport" (19M185)			
"Gelijke stagevergoedingen" (20M01)			

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Sarah Dobbe - SP Sabine Andeweg - D66 Nathalie Nede - ChristenUnie Ria de Vries - PvdA
Titel	Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan
Nummer Zaaknummer	**19M181**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- ieder jaar naar schatting tussen de 170 tot 800 kinderen door hun ouders worden achtergelaten in het buitenland of uitgehuwelijkt en het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating daarom dit jaar een campagne ‘Wacht niet tot het te laat is...’ is gestart;
- uit antwoorden van het college op vragen van de SP blijkt dat de helft van de Arnhemse scholen niet meedeed aan deze campagne, en van de andere helft van de scholen het onbekend is of ze meededen aan deze campagne;
- van minimaal de helft van de scholen niet inzichtelijk is wat zij precies op dit gebied doen;
- in antwoord op vragen van de SP scholen hebben aangegeven niet of zeer incidenteel te maken te krijgen met deze problematiek;

Overwegende dat:

- er geen reden is om aan te nemen dat de problematiek van huwelijks dwang of achterlating in andere delen van het land speelt maar niet in Arnhem;
- onze burgemeester Marcouch tijdens OrangeTheWorld zich actief heeft uitgesproken tegen seksuele intimidatie en geweld tegen meisjes en vrouwen en vindt dat we daartegen moeten opstaan
- we in een zo vroeg mogelijk stadium willen signaleren dat jongeren mogelijk in een situatie van achterlating of huwelijksdwang terecht komen en niet alleen achteraf willen

constateren dat dit heeft plaats gevonden.

- Hoewel scholen een signalerende functie kunnen hebben, het niet wenselijk is de voorkoming van achterlating of huwelijksdwang tot taak van onderwijsprofessionals te maken.
- betrokkenen bij de jongeren (o.a. de sociale omgeving, scholen en verenigingen) een laagdrempelige mogelijkheid moeten hebben om te allen tijde hun zorgen op dit vlak over een jongere te kunnen bespreken
- Jongerenwerkers in Arnhem de doelgroep goed kennen en een rol in kunnen nemen in het veld tussen onderwijs, straat en thuissituatie.

Draagt het college op om:

- Samen met de organisaties van jongerenwerkers een plan van aanpak te maken hoe vroegtijdig signalen opgepikt kunnen worden en ingespeeld kan worden op de mogelijke signalen, en scholen verenigingen en zelforganisaties daarbij te betrekken
- scholen te verzoeken om bij te houden hoeveel jongens en meisjes niet terugkomen en dit te melden
- jaarlijks te rapporteren aan de raad over huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse jongens en meisjes,

en gaat over tot de orde van de dag.

Sarah Dobbe - SP
Sabine Andeweg - D66
Nathalie Nede - ChristenUnie
Ria de Vries - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Jan Hutten - CDA
Titel motie	E-step pilot Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M163**

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Arnhem zowel voor zakelijke als voor recreatieve bezoekers een aantrekkelijke stad is om te vertoeven;
- Deze populariteit ertoe leidt dat de bereikbaarheid van Arnhem onvoldoende is en dat ook binnen de stad steeds vaker sprake is van verkeersopstoppingen;
- Het college op zoek is naar manieren om de bereikbaarheid van en binnen de stad te verbeteren;

- Arnhem een 70 jaar oude traditie heeft met de trolley en daarmee zich van oudsher als leider van nieuwe vormen van mobiliteit heeft getoond;
- De burgemeester onlangs nog heeft uitgesproken dat Arnhem “koploper is als energiestad en daarin het verschil wil maken”.

Overwegende dat:

- Slimme en groene mobiliteit de enige oplossing is voor de geconstateerde bereikbaarheidsproblematiek;
- Oplossingen zoals de E-step als oplossing tegen files in de stad en als een goedkope, groene en moderne vervoerder worden gezien in (buitenlandse) steden waarin ze nu worden ingezet;
- Het Arnhem past om innovatie en lef te tonen en van experimenten geleerd wordt:
- Aanbieders van slimme mobiliteitsoplossingen graag hun concepten ook in Nederlandse steden beschikbaar maken.

Draagt het college op om:

- Arnhem ook daadwerkelijk koploper als energiestad te laten zijn, en dit door te trekken in nieuwe vormen van mobiliteit;
- Routes en locaties inzichtelijk te maken waar nieuwe vormen van mobiliteit toepasbaar kunnen worden gemaakt;
- Verzoekt het college om uiterlijk 1 november 2020 met een notitie te komen waarin de lokale mogelijkheden en onmogelijkheden van de introductie van de E-step worden geschetst inclusief een doorkijk wat dit in beleidsmatige en financiële zin betekent als hiervoor aanpassingen in de stad noodzakelijk zijn.

En gaat over tot de orde van de dag

Jan Hutten - CDA

BEHANDELRESULTAAT

Moties vreemd aan de agenda, meningsvormende bijeenkomst 1 juli 2020

Moties vreemd aan de agenda, portefeuillehouders Van der Zee, De Vroome en Van Dellen

Zaaknummer:	
Portefeuillehouders:	R. van der Zee, H. de Vroome en J. van Dellen

Resultaat van bespreking:

Aanwezig:
Van der Laak (Arnhem Centraal), Elfrink (SP), Kalthoff (VVD), Maref (VVD), Van Es (VVD), Loos (VVD), Hutten (CDA), Navis (GroenLinks), Prinsen (GroenLinks), Gemici (GroenLinks), De Vries (PvdA), Visser (PvdA), Eliens (PvdD); Becker (ChristenUnie), Andeweg (D66), Loor (D66), Van Iperen (D66).

Besproken moties vreemd aan de agenda:

R. van der Zee:
"E-step pilot Arnhem" (19M163)
"Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan" (19M181)
H. de Vroome:
"Plan voor creatieve werkruimten" (20M39)
"Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen" (20M40)
J. van Dellen:
"Geen discriminatie in de Arnhemse sport" (19M185)
"Gelijke stagevergoedingen" (20M01)

Toezeggingen:
Bij de motie: Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan (19M181)

- Wethouder van der Zee zegt toe uit te zoeken of alle Arnhemse scholen (c.q. welke Arnhemse scholen) zijn benaderd voor het (samen met organisaties en jongerenwerkers) oppakken van het vroegtijdig signaleren van huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens, en hierover de raad te informeren.

- Wethouder De Vroome zegt toe na de zomervakantie bij de scholen na te vragen of alle kinderen weer terug zijn gekomen van vakantie en hierover de raad zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in oktober, te informeren

Bij de motie: Plan voor creatieve werkruimten (20M39)

- Wethouder De Vroome zegt toe in de tweede helft van 2020 met een concreet plan te komen voor creatieve werkruimten.

BEHANDELRESULTAAT

Moties vreemd aan de agenda, meningsvormende bijeenkomst 1 juli 2020

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle zes moties vreemd aan de agenda zijn besproken.

De raadsadviseur,

E. Dirksen

De voorzitter,

J. van der Loo

Titel/onderwerp: **Moties vreemd aan de Agenda van portefeuillehouders: R. van der Zee| H. de Vroome | J. van Dellen**

Raadsadviseur: E. Dirksen Telefoonnr: 3774712 Elsebee.dirksen@arnhem.nl

Van:	College		
Portefeuillehouder:	R. van der Zee H. de Vroome J. van Dellen		
Doel activiteit	Meningsvormend		
Toelichting	**Inleiding** Naar aanleiding van besprekingen over de ontstane agendadruk is door Presidium en Agendacommissie onder meer besloten debatten vooral te voeren in de M2-fase en het zwaartepunt in de besluitvormende vergadering te leggen bij de stemmingen. Tevens heeft de Agendacommissie besloten een uitvraag te doen bij de fracties t.a.v. de (her)prioritering/heroverweging van de debat- en agenderingsverzoeken en heeft zij besloten de vergadertijd voor de Moties vreemd te beperken. Waar mogelijk mag het DB van de Agendacommissie variëren bij het agenderen van deze moties in raadskamer of raad. Dit heeft ertoe geleid dat het Dagelijks Bestuur een indeling heeft gemaakt voor het in raadskamerverband debatteren over de diverse moties vreemd aan de agenda. Tijdens de besluitvormende raad zal dan alleen nog gestemd worden over de moties. **Te behandelen moties vreemd:** **<u>R. van der Zee</u>** "E-step pilot Arnhem" (19M163) "Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan" (19M181) **<u>H. de Vroome</u>** "Plan voor creatieve werkruimten" (20M39) "Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen" (20M40) **<u>J. van Dellen</u>** "Geen discriminatie in de Arnhemse sport" (19M185) "Gelijke stagevergoedingen" (20M01)		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Debat voeren en afronden zodat in de besluitvormende raad alleen hoeft te worden gestemd.		
Spreekrecht publiek	Nee		
Behandeladvies	De moties wordt in volgorde behandeld. Behandeladvies per motie: ▪ De 1e indiener krijgt (indicatief) 2 minuten om desgewenst de motie toe te lichten ▪ De portefeuillehouder krijgt kort de gelegenheid te reageren. ▪ De overige fracties krijgen de gelegenheid te reageren. *Interrupties zijn toegestaan* ▪ De voorzitter rond na max 20 minuten af. ▪ Stemming over de moties vindt plaats in de besluitvormende raad van 8 juli aanstaande		
Bijlagen			
Moties vreemd aan de agenda:			

"E-step pilot Arnhem" (19M163)			
"Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan" (19M181)			
"Plan voor creatieve werkruimten" (20M39)			
"Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen" (20M40)			
"Geen discriminatie in de Arnhemse sport" (19M185)			
"Gelijke stagevergoedingen" (20M01)			

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Mark Coenders, Tülay Gemici - GroenLinks Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel motie	Plan voor creatieve werkruimten
Nummer Zaaknummer	**20M39**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Er op dit moment een kwalitatieve en kwantitatieve mismatch is tussen vraag naar en aanbod van huisvesting voor de creatieve en culturele sector in Arnhem, en dat deze mismatch in de toekomst groter wordt;
- In de culturele en creatieve sector 37% van de mensen een verhuiswens heeft, waarbij ruimtegebrek of ruimteoverschot de meest genoemde verhuisreden is;
- De aanwezigheid van de culturele en creatieve sector in een gebied een waardevermeerderend effect heeft op dat gebied;
- Bureau BUITEN de volgende vier concrete aanbevelingen deed in het onderzoek ‘Huisvesting Culturele en Creatieve sector Arnhem’:
    a. Jaag de ontwikkeling van ruimtes voor de creatieve en culturele sector aan en zorg dat deze beter benut worden;
    b. Zorg voor vaste concepten met een community factor, maar blijf ook tijdelijke huisvesting faciliteren;
    c. Maak onderscheid in doelgroepen, maar zorg tegelijkertijd voor integratie;
    d. Faciliteer de sector vanuit de gedachte van ecosystemen.
- De gemeente haar rol kan nemen in een breed spectrum; van faciliteren/aanjagen tot en met zelf exploiteren/ aankopen.

Overwegende dat:
- Er ruimte moet komen en blijven voor makers, lege plekken waar nieuwe cultuur kan groeien;
- Een actieve rol van de gemeente op het gebied van atelierruimte wenselijk is zodat talentvolle en succesvolle creatieve Arnhemmers een bijdrage kunnen blijven leveren aan het kunst- en culturele klimaat van de stad;
- Er meer bereikt kan worden als de gemeentelijke inzet niet versnipperd is.

Verzoekt het college: - Een plan huisvesting creatieve en culturele sector op te stellen, met daarin een actieve rol van de gemeente; - Het plan op te stellen op basis van de aanbevelingen van het rapport van Bureau BUITEN en in overleg met de creatieve en culturele sector; - Het plan ter besluitvorming voor te leggen aan de gemeenteraad voor de behandeling van de MJPB 2021-2024.
en gaat over tot de orde van de dag Mark Coenders en Tülay Gemici - GroenLinks Guus van der Laak - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Gerrie Elfrink, Sarah Dobbe, Abdurrahman Cetintas - SP Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel motie	Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen
Nummer Zaaknummer	**20M40**

De Raad,

gehoord het Ronde Tafelgesprek van 12 februari jongstleden,

Constaterende dat:
- Er steeds minder bedrijfsruimte beschikbaar is die door kunstenaars en creatieven (tijdelijk) als atelier- en werkruimte kan worden gebruikt
- Arnhem als creatieve stad daardoor dreigt te verschralen

Overwegende dat:
- Het creëren van extra atelier- en werkruimte dringend gewenst is en de inzet van gemeentelijke middelen hiervoor noodzakelijk is
- Er een politiek opgehoogd bedrag van €1.6mln per jaar in de begroting staat opgenomen waarmee vanuit de gemeente een investeringsbedrag van 45mln beschikbaar is voor het renoveren van de Schouwburg en de huisvesting van Rijksgezelschappen, hier probleemloos middelen uit vrijgespeeld kunnen worden aangezien de Provincie ook nog kan en moet bijdragen
- De middelen voor cultuur in de begroting jaarlijks toenemen, maar dat er nog geen geld is toegewezen voor het realiseren van extra atelier- en werkruimten

Draagt het college op:
- Om uit bovengenoemde budgetten een jaarlijks bedrag van minimaal €200.000* te reserveren voor het ledigen van de nood aan atelier- en werkruimten voor kunstenaars en creatieven in Arnhem en dit in de voorjaarsnota te verwerken

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink, Sarah Dobbe, Abdurrahman Cetintas - SP
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

BEHANDELRESULTAAT

Moties vreemd aan de agenda, meningsvormende bijeenkomst 1 juli 2020

Moties vreemd aan de agenda, portefeuillehouders Van der Zee, De Vroome en Van Dellen

Zaaknummer:	
Portefeuillehouders:	R. van der Zee, H. de Vroome en J. van Dellen

Resultaat van bespreking:

Aanwezig:
Van der Laak (Arnhem Centraal), Elfrink (SP), Kalthoff (VVD), Maref (VVD), Van Es (VVD), Loos (VVD), Hutten (CDA), Navis (GroenLinks), Prinsen (GroenLinks), Gemici (GroenLinks), De Vries (PvdA), Visser (PvdA), Eliens (PvdD); Becker (ChristenUnie), Andeweg (D66), Loor (D66), Van Iperen (D66).

Besproken moties vreemd aan de agenda:

R. van der Zee:
"E-step pilot Arnhem" (19M163)
"Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan" (19M181)
H. de Vroome:
"Plan voor creatieve werkruimten" (20M39)
"Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen" (20M40)
J. van Dellen:
"Geen discriminatie in de Arnhemse sport" (19M185)
"Gelijke stagevergoedingen" (20M01)

Toezeggingen:
Bij de motie: Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan (19M181)

- Wethouder van der Zee zegt toe uit te zoeken of alle Arnhemse scholen (c.q. welke Arnhemse scholen) zijn benaderd voor het (samen met organisaties en jongerenwerkers) oppakken van het vroegtijdig signaleren van huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens, en hierover de raad te informeren.

- Wethouder De Vroome zegt toe na de zomervakantie bij de scholen na te vragen of alle kinderen weer terug zijn gekomen van vakantie en hierover de raad zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in oktober, te informeren

Bij de motie: Plan voor creatieve werkruimten (20M39)

- Wethouder De Vroome zegt toe in de tweede helft van 2020 met een concreet plan te komen voor creatieve werkruimten.

BEHANDELRESULTAAT

Moties vreemd aan de agenda, meningsvormende bijeenkomst 1 juli 2020

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle zes moties vreemd aan de agenda zijn besproken.

De raadsadviseur,

E. Dirksen

De voorzitter,

J. van der Loo

Titel/onderwerp: **Moties vreemd aan de Agenda van portefeuillehouders: R. van der Zee| H. de Vroome | J. van Dellen**

Raadsadviseur: E. Dirksen Telefoonnr: 3774712 Elsebee.dirksen@arnhem.nl

Van:	College		
Portefeuillehouder:	R. van der Zee H. de Vroome J. van Dellen		
Doel activiteit	Meningsvormend		
Toelichting	**Inleiding** Naar aanleiding van besprekingen over de ontstane agendadruk is door Presidium en Agendacommissie onder meer besloten debatten vooral te voeren in de M2-fase en het zwaartepunt in de besluitvormende vergadering te leggen bij de stemmingen. Tevens heeft de Agendacommissie besloten een uitvraag te doen bij de fracties t.a.v. de (her)prioritering/heroverweging van de debat- en agenderingsverzoeken en heeft zij besloten de vergadertijd voor de Moties vreemd te beperken. Waar mogelijk mag het DB van de Agendacommissie variëren bij het agenderen van deze moties in raadskamer of raad. Dit heeft ertoe geleid dat het Dagelijks Bestuur een indeling heeft gemaakt voor het in raadskamerverband debatteren over de diverse moties vreemd aan de agenda. Tijdens de besluitvormende raad zal dan alleen nog gestemd worden over de moties. **Te behandelen moties vreemd:** **<u>R. van der Zee</u>** "E-step pilot Arnhem" (19M163) "Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan" (19M181) **<u>H. de Vroome</u>** "Plan voor creatieve werkruimten" (20M39) "Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen" (20M40) **<u>J. van Dellen</u>** "Geen discriminatie in de Arnhemse sport" (19M185) "Gelijke stagevergoedingen" (20M01)		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Debat voeren en afronden zodat in de besluitvormende raad alleen hoeft te worden gestemd.		
Spreekrecht publiek	Nee		
Behandeladvies	De moties wordt in volgorde behandeld. Behandeladvies per motie: ▪ De 1e indiener krijgt (indicatief) 2 minuten om desgewenst de motie toe te lichten ▪ De portefeuillehouder krijgt kort de gelegenheid te reageren. ▪ De overige fracties krijgen de gelegenheid te reageren. *Interrupties zijn toegestaan* ▪ De voorzitter rond na max 20 minuten af. ▪ Stemming over de moties vindt plaats in de besluitvormende raad van 8 juli aanstaande		
Bijlagen			
Moties vreemd aan de agenda:			

"E-step pilot Arnhem" (19M163)			
"Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan" (19M181)			
"Plan voor creatieve werkruimten" (20M39)			
"Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen" (20M40)			
"Geen discriminatie in de Arnhemse sport" (19M185)			
"Gelijke stagevergoedingen" (20M01)			

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Mattijs Loor (D66) Giovanni Visser (PvdA) Klaartje van Dillen (CDA) Sarah Dobbe (SP) Joël van der Loo (GL) Guus van der Laak (Arnhem Centraal) Leo de Groot (PvdD)
Titel motie	Gelijke stagevergoedingen
Nummer Zaaknummer	**20M01**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- De Rijksoverheid per 1-1-2020 de stagevergoedingen niet langer afhankelijk laat zijn van het niveau van de opleiding[1];
- De gemeente Arnhem stageplaatsen beschikbaar heeft voor een groot aantal opleidingen in het WO, HBO en MBO;
- De gemeente Arnhem bij de stagevergoeding geen onderscheid maakt tussen WO- en HBO-stagiairs maar MBO-stagiairs een 35% lagere vergoeding biedt[2];
- De stagevergoeding voor studenten aan technische MBO-opleidingen, zoals civiele techniek, bij de gemeente Arnhem zelfs bijna 50% lager is dan de advies-stagevergoeding die de bouwsector hanteert[3];
- De meerkosten voor het gelijktrekken van de stagevergoedingen van MBO-stagiairs met die van HBO- en WO-stagiairs zeer gering zullen zijn[4].

[1] https://www.trouw.nl/binnenland/de-emancipatie-van-de-mbo-er-krijgt-een-duwtje-met-hogere-stagevergoeding~bed67969/
[2] Voor 2018 en 2019: € 212,05 bruto per maand (o.b.v. voltijd) voor MBO en € 325,07 bruto per maand (o.b.v. voltijd) voor HBO en WO
[3] Brancheverenigingen Bouwend Nederland adviseert een minimum stagevergoeding van € 400 bruto per maand
[4] 20 MBO-stagiairs (aantal 2019) bij gemiddeld 5 maanden stageduur: ca. € 11.000,- meerkosten.

Overwegende dat:

- De stagevergoeding géén loon is, maar een vergoeding voor de inzet van de student;
- De maatschappelijke behoefte aan goed gekwalificeerde MBO-ers groot is, en dit vraagt om een passende waardering van hun inzet;
- De gemeentelijke overheid een voorbeeldfunctie heeft bij het passend belonen van stagiairs.

Verzoekt het college:

- Stagevergoedingen voor MBO-, HBO- en WO-studenten met ingang van studiejaar 2020-2021 gelijk te trekken;
- Stagevergoedingen jaarlijks te heroverwegen naar aanleiding van inflatie en van de ontwikkeling van gebruikelijke stagevergoedingen elders bij de overheid en in relevante sectoren in het bedrijfsleven;
- De meerkosten te dekken uit de reguliere personeelsbudgetten.

en gaat over tot de orde van de dag

Mattijs Loor (D66)
Giovanni Visser (PvdA)
Klaartje van Dillen (CDA)
Sarah Dobbe (SP)
Joël van der Loo (GL)
Guus van der Laak (Arnhem Centraal)
Leo de Groot (PvdD)

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Patrick van Iperen - D66 Eric Greving - PvdA Bas van Es - VVD Tülay Gemici - GroenLinks
Titel motie	Geen discriminatie in de Arnhemse sport
Nummer Zaaknummer	**19M185**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Arnhem bezig is met het opstellen van een lokaal sportakkoord met verschillende partners in de stad waarin ‘een positieve sportcultuur’ een belangrijk thema is;
- In het Nationaal Sportakkoord onder een ‘positieve sportcultuur’ ook is opgenomen dat uitsluiting en discriminatie wordt tegengegaan;
- In de sportvisie wordt gestreefd naar ‘een veiliger sportklimaat’;
- In het coalitieakkoord staat dat discriminatie actief wordt bestreden;
- In de monitor discriminatie 2018 Oost-Nederland (april 2019) aanbevolen wordt om de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen te verbinden aan onderwijs en sport en om de handelingsverlegenheid te verminderen door trainingen in te zetten bij onder andere sportverenigingen.

Overwegende dat:

- Er de afgelopen maand landelijk opnieuw aandacht is voor racisme en discriminatie rondom sportwedstrijden na de wedstrijd FC Den Bosch – Excelsior;
- Discriminatie helaas nog veel voorkomt bij sportverenigingen.

Verzoekt het college:

- In het lokaal sportakkoord ook maatregelen en activiteiten op te nemen waarmee actief discriminatie wordt tegengegaan, zoals voorlichting en trainingen;
- Hiervan een terugkoppeling aan de raad te geven in het vierde kwartaal 2020;
- Uiterlijk september 2021 naar de raad terug te komen met een tussenevaluatie welke maatregelen en activiteiten zijn ondernomen om discriminatie tegen te gaan en welke inzet nodig is;

Begin 2022 het lokaal sportakkoord te evalueren zodat we kunnen kijken welke maatregelen en activiteiten zijn ondernemen en welke effecten deze hebben gehad.

en gaat over tot de orde van de dag

Patrick van Iperen - D66
Eric Greving - PvdA
Bas van Es - VVD
Tülay Gemici - GroenLinks

BEHANDELRESULTAAT

Moties vreemd aan de agenda, meningsvormende bijeenkomst 1 juli 2020

Moties vreemd aan de agenda, portefeuillehouders Van der Zee, De Vroome en Van Dellen

Zaaknummer:	
Portefeuillehouders:	R. van der Zee, H. de Vroome en J. van Dellen

Resultaat van bespreking:

Aanwezig:
Van der Laak (Arnhem Centraal), Elfrink (SP), Kalthoff (VVD), Maref (VVD), Van Es (VVD), Loos (VVD), Hutten (CDA), Navis (GroenLinks), Prinsen (GroenLinks), Gemici (GroenLinks), De Vries (PvdA), Visser (PvdA), Eliens (PvdD); Becker (ChristenUnie), Andeweg (D66), Loor (D66), Van Iperen (D66).

Besproken moties vreemd aan de agenda:

R. van der Zee:
"E-step pilot Arnhem" (19M163)
"Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan" (19M181)
H. de Vroome:
"Plan voor creatieve werkruimten" (20M39)
"Daadwerkelijk iets doen om gebrek aan ateliers en werkruimte te verhelpen" (20M40)
J. van Dellen:
"Geen discriminatie in de Arnhemse sport" (19M185)
"Gelijke stagevergoedingen" (20M01)

Toezeggingen:
Bij de motie: Pak huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens aan (19M181)

- Wethouder van der Zee zegt toe uit te zoeken of alle Arnhemse scholen (c.q. welke Arnhemse scholen) zijn benaderd voor het (samen met organisaties en jongerenwerkers) oppakken van het vroegtijdig signaleren van huwelijksdwang en achterlating van Arnhemse meisjes en jongens, en hierover de raad te informeren.

- Wethouder De Vroome zegt toe na de zomervakantie bij de scholen na te vragen of alle kinderen weer terug zijn gekomen van vakantie en hierover de raad zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in oktober, te informeren

Bij de motie: Plan voor creatieve werkruimten (20M39)

- Wethouder De Vroome zegt toe in de tweede helft van 2020 met een concreet plan te komen voor creatieve werkruimten.

BEHANDELRESULTAAT

Moties vreemd aan de agenda, meningsvormende bijeenkomst 1 juli 2020

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle zes moties vreemd aan de agenda zijn besproken.

De raadsadviseur,

E. Dirksen

De voorzitter,

J. van der Loo

Titel/onderwerp: **Moties vreemd aan de Agenda van portefeuillehouder: A. Marcouch**

Raadsadviseur: P. Wielaard Telefoonnr: 3774836 Petra.wielaard@arnhem.nl

Van:	College		
Portefeuillehouder:	A. Marcouch		
Doel activiteit	Meningsvormend		
Toelichting	**Inleiding** Naar aanleiding van besprekingen over de ontstane agendadruk is door Presidium en Agendacommissie onder meer besloten debatten vooral te voeren in de M2-fase en het zwaartepunt in de besluitvormende vergadering te leggen bij de stemmingen. Tevens heeft de Agendacommissie besloten een uitvraag te doen bij de fracties t.a.v. de (her)prioritering/heroverweging van de debat- en agenderingsverzoeken en heeft zij besloten de vergadertijd voor de Moties vreemd te beperken. Waar mogelijk mag het DB van de Agendacommissie variëren bij het agenderen van deze moties in raadskamer of raad. Dit heeft ertoe geleid dat het Dagelijks Bestuur een indeling heeft gemaakt voor het in raadskamerverband debatteren over de diverse moties vreemd aan de agenda. Tijdens de besluitvormende raad zal dan alleen nog gestemd worden over de moties. **Te behandelen moties vreemd:** **A. Marcouch** "Stop politieke inmenging Zwarte Piet " (19M116) "Stop inmenging Zwarte Piet" (20M99) "Inspanning Lokaal vuurwerkverbod" (19M187) "Centrale vuurwerkshow" (19M186) "Chemische afvaldumping voorkomen" (19M182)		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Debat voeren en afronden zodat in de besluitvormende raad alleen hoeft te worden gestemd.		
Spreekrecht publiek	Nee		
Behandeladvies	De moties wordt in volgorde behandeld. Behandeladvies per motie: ▪ De 1e indiener krijgt (indicatief) 2 minuten om desgewenst de motie toe te lichten ▪ De portefeuillehouder krijgt kort de gelegenheid te reageren. ▪ De overige fracties krijgen de gelegenheid te reageren. *Interrupties zijn toegestaan* ▪ De voorzitter rond na max 20 minuten af. ▪ Stemming over de moties vindt plaats in de besluitvormende raad van 8 juli aanstaande		
Bijlagen			

Moties vreemd aan de agenda:			
"Stop politieke inmenging Zwarte Piet " (19M116)			
"Stop inmenging Zwarte Piet" (20M99)			
"Inspanning Lokaal vuurwerkverbod" (19M187)			

"Centrale vuurwerkshow" (19M186)			
"Chemische afvaldumping voorkomen" (19M182)			

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Coen Verheij – PVV Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Stop politieke inmenging Zwarte Piet
Nummer Zaaknummer	**19M116**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Maanden voor het Sinterklaasfeest telkens de discussie over de verschijningsvorm van Zwarte Piet oplaait.
- Deze voortdurende discussie een hoop onzekerheid en ergernis oplevert bij de vrijwilligers, sponsoren, bezoekers en andere betrokkenen van de Sinterklaasintocht.
- Er geen einde in zicht lijkt van de politieke verdeeldheid over de verschijningsvorm van Zwarte Piet.

Overwegende dat

- De vrijwilligers die geheel belangeloos voor onze inwoners de Sinterklaasintocht organiseren meer waardering en respect verdienen dan continu het onderwerp van een politieke discussie te zijn.
- Het door de politieke discussie steeds moeilijker wordt voor de organisator om vrijwilligers, sponsoren en andere betrokkenen over te halen een bijdrage te leveren aan de Sinterklaasintocht.
- Het verliezen van de jarenlange ervaring, expertise en het netwerk van de Stichting Die Blide Incomst van Sinterniclaesz als gevolg van de onophoudelijke discussie over de verschijning van Zwarte Piet een zwaar verlies voor de stad zou zijn.

Verzoekt het college,

- Zich afzijdig te houden van de discussie over de verschijningsvorm van Zwarte Piet, de invulling daarvan over te laten aan degenen die een festiviteit omtrent het Sinterklaasfeest organiseren en dus niet in gesprek te gaan met organisator Stichting

Die Blide Incomst van Sinterniclaesz over de verschijningsvorm van Zwarte Piet tijdens de Sinterklaasintocht.

en gaat over tot de orde van de dag

Coen Verheij – PVV
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Mark Coenders, GroenLinks Susan van Ommen, D66 Nathalie Nede, ChristenUnie Yildirim Usta, DENK/Verenigd Arnhem Leo de Groot, Partij voor de Dieren Eric Greving, Partij van de Arbeid
Titel motie	Stop inmenging Zwarte Piet
Nummer Zaaknummer	**20M99**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- De gemeenteraad sinds 2014 al diverse malen sprak over- en vroeg naar de toekomst van Zwarte Piet in Arnhem;
- Stichting Die Blide Incomst van Sinterniclaesz subsidie ontvangt;
- Stichting Die Blide Incomst van Sinterniclaesz het Stadhuis gebruikt voor het gereedmaken van onder meer Zwarte Pieten;
- De burgemeester een rol heeft bij de inkomst van Sinterklaas in Arnhem;
- De Kinderombudsvrouw eerder concludeerde dat de figuur Zwarte Piet voor gekleurde kinderen kwetsend kan zijn en leiden tot pesten en uitsluiting;
- Ook een VN-commissie in augustus 2015 een dringend beroep gedaan heeft op Nederland om Zwarte Piet aan te passen, met als uitspraak: “Zelfs een diepgewortelde traditie rechtvaardigt geen discriminatie en stereotypering. De overheid moet actief bevorderen dat die kenmerken van Zwarte Piet worden verwijderd, die negatieve stereotypen weergeven en door veel mensen van Afrikaanse origine worden beschouwd als een overblijfsel van de slavernij.”

Overwegende dat:
- De gemeente Arnhem niet mee zou moeten werken aan een feest met een racistische karikatuur;
- Meerdere gesprekken gevoerd zijn met de Stichting Die Blide Incomst van Sinterniclaesz, maar zij vooralsnog niet willen afzien van de figuur Zwarte Piet;

- Bij het protest tegen politiegeweld en racisme donderdag 2 juni 2020 ook opgeroepen werd tot het stoppen van Zwarte Piet.

Verzoekt het college:
- Een constructieve dialoog aan te gaan met organisaties die nog steeds gebruikmaken van Zwarte Piet, waaronder Stichting Die Blide Incomst van Sinterniclaesz, en deze te wijzen op de racistische elementen van deze karikatuur;
- Waar mogelijk deze organisaties te stimuleren om definitief afscheid te nemen van Zwarte Piet;
- Uitsluitend nog te participeren in Sinterklaasfeesten zonder Zwarte Piet, en dus niet meer te participeren in Sinterklaasfeesten waar nog wel sprake is van de racistische karikatuur Zwarte Piet, in de vorm van aanwezigheid van leden van het college, directe of indirecte subsidiëring, ter beschikking stellen van het Stadhuis of anderzijds.

en gaat over tot de orde van de dag

Mark Coenders, GroenLinks
Susan van Ommen, D66
Nathalie Nede, ChristenUnie
Yildirim Usta, DENK/Verenigd Arnhem
Leo de Groot, Partij voor de Dieren
Eric Greving, Partij van de Arbeid

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA Leo de Groot - Partij voor de Dieren Muriël Simonis - GroenLinks Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Nathalie Nede - ChristenUnie
Titel motie	Inspanning lokaal vuurwerkverbod
Nummer Zaaknummer	**19M187**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Een steeds verder opkomende maatschappelijke discussie rondom het vuurwerk plaatsvindt;
- Een twee derde meerderheid van de Arnhemmers voorstander is van een particulier vuurwerkverbod tijdens oud en nieuw als er een centrale vuurwerkshow georganiseerd wordt;
- Jaarlijks de aanhang voor een algeheel verbod met procenten groeit;
- Verschillende steden pleiten voor een algeheel consumenten verbod;
- Een meerderheid van de Tweede Kamer voorstander is van een landelijk verbod.

Overwegende dat:

- Jaarlijks landelijk miljoenen euro’s aan schade aan goederen ontstaat door het afsteken van particulier vuurwerk;
- Jaarlijks véle mensen op de EHBO belanden door lichaamsletsel ten gevolgen van het afsteken van vuurwerk;
- Twee derde van de inwoners een mate van overlast ervaart ten gevolge van het afsteken van vuurwerk;
- Dieren ook stress ervaren;
- Hulpdiensten al verschillende jaren pleitten voor een consumenten verbod op het afsteken van vuurwerk;

- Het antwoord van de burgemeester om als raadsfracties te gaan lobbyen bij politieke partijen in Den Haag onvoldoende inspanning biedt;
- Het inmiddels publiekelijk pleiten van de burgemeester voor een landelijk verbod een sterk signaal afgeeft;
- De traditie van vuurwerk behouden kan blijven zoals dat in andere landen ook is door het organiseren van één centrale vuurwerkshow;

Verzoekt het college / spreekt uit dat / roept het college op / nodigt het college uit etc.

- Te blijven pleiten voor een landelijk particulier vuurwerkverbod in de richting van de minister van veiligheid;
- Over te gaan tot uitvoering van een algeheel particulier vuurwerkverbod voor Arnhem, oftewel een algeheel lokaal vuurwerk verbod, wanneer enkel deze mogelijkheid geboden wordt.

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA
Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Muriël Simonis - GroenLinks
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Nathalie Nede - ChristenUnie

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA Leo de Groot - Partij voor de Dieren Muriël Simonis - GroenLinks Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Nathalie Nede - ChristenUnie Talip Aydemir - DENK Vernigd Arnhem
Titel motie	Centrale vuurwerkshow
Nummer Zaaknummer	**19M186**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Een steeds verder opkomende maatschappelijke discussie rondom het vuurwerk plaatsvindt;
- Een twee derde meerderheid van de Arnhemmers voorstander is van een particulier vuurwerkverbod tijdens oud en nieuw als er een centrale vuurwerkshow georganiseerd wordt;
- Jaarlijks de aanhang voor algehele vuurwerkshows in Nederland met procenten groter wordt, zeker in combinatie met een particulier afsteek verbod.

Overwegende dat:

- Het verschijnsel van vuurwerk een traditie is tijdens het inluiden van het nieuwe jaar;
- Vuurwerkshows in vele landen een traditie zijn bij grote steden;
- Arnhem als hoofdstad van Gelderland een mooi podium is voor het inluiden van een nieuw jaar;
- Vuurwerkshows bijdragen aan het saamhorigheidsgevoel van inwoners en toeschouwers die op deze evenementen afkomen;
- Een centrale vuurwerkshow een trekpleister kan zijn voor inwoners van omliggende dorpen en steden om oud en nieuw in Arnhem te vieren;

- Ondernemers kunnen profiteren van meer en langer in de stad verblijvende mensen die oud en nieuw in de binnenstad komen vieren;

Verzoekt het college / spreekt uit dat / roept het college op / nodigt het college uit etc.

- Onderzoek te doen naar de mogelijkheden om een centrale vuurwerkshow op de Rijn te organiseren welke plaats vindt tussen de John Frost Brug en de Nelson Mandela Brug;
- Daarbij uit te gaan van een setting waarbij mensen vanaf zowel de Rijnkade als vanaf Strand Zuid de gelegenheid krijgen om deze show te bekijken;
- Een openhouding heeft jegens door particulieren of ondernemers georganiseerde activiteiten aan de zijde van Strand-Zuid die bijdragen een mooi evenement, denk hierbij bijvoorbeeld aan het toestaan van drank/voedselstand;
- De mogelijkheid mee te nemen waarin uitgegaan wordt van een co-creatie, denk hierbij aan de vorm van een ondernemersfonds waaraan binnenstad ondernemers meedoen om dit evenement te financieren;
- Een financiële prognose op te stellen en de raad hierover te informeren.

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA
Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Muriël Simonis - GroenLinks
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Nathalie Nede - ChristenUnie
Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Maarten Venhoek - D66
Titel motie	Chemische afvaldumping voorkomen
Nummer Zaaknummer	**19M182**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- herhaaldelijk in woonwijken, maar ook in de natuur afval van de productie van drugs wordt aangetroffen;
- de productie van drugs illegaal is en dat ook het ontdoen van daarbij vrijkomend afval niet legaal kan worden afgevoerd;
- het nog niet is gelukt om structureel een oplossing aan te bieden waar afval van de productie van drugs legaal kan worden aangeboden;

Overwegende dat:

- voorkomen moet worden dat afval van de productie van drugs op enig moment grote schade aan natuur en mens toebrengt;
- het wenselijk is om – in afwachting van een structurele oplossing – een voorziening te treffen waar afval van de productie van drugs om niet kan worden aangeboden en waarbij de aanbieder van het afval geen risico loopt om bestuursrechtelijke en/of strafrechtelijk vervolgd te worden;

Verzoekt het college:
- zo spoedig mogelijk een plaats aan te wijzen waar – zonder risico van bestuursrechtelijke en/of strafrechtelijke vervolging – afval van de productie van drugs om niet (kosteloos dus) kan worden aangeboden en zulks ruim bekend maken.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Maarten Venhoek - D66

BEHANDELRESULTAAT

Moties vreemd aan de agenda, meningsvormende bijeenkomst 1 juli 2020

Moties vreemd aan de agenda, portefeuillehouders Marcouch en De Vroome

Zaaknummer:	
Portefeuillehouders:	A. Marcouch en H. de Vroome

Resultaat van bespreking:

Woordvoerders bij de moties:
1. "Stop politieke inmenging Zwarte Piet " (19M116)
2. "Stop inmenging Zwarte Piet" (20M99)

Van Ommen (D66), Combée (VVD), Aydemir (Denk Verenigd Arnhem), Nede (ChristenUnie), De Groot (Partij voor de Dieren), Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), Van Dillen-Koorn (CDA), Coenders (GroenLinks), Wiggers (Arnhemse Ouderenpartij) Greving (PvdA).
Niet vertegenwoordigd: de fracties van de SP en PVV.
Verder aanwezig: Marcouch (burgemeester)

Verloop
Naar aanleiding van de bespreking dient de Arnhemse Ouderenpartij de motie "Stop politieke inmenging Zwarte Piet " (19M116) niet langer mede in.

Woordvoerders bij de moties:
3. "Inspanning Lokaal vuurwerkverbod" (19M187)
4. "Centrale vuurwerkshow" (19M186)
5. "Chemische afvaldumping voorkomen" (19M182)

Pape (VVD), Venhoek (D66), Aydemir (Denk Verenigd Arnhem), Nede (ChristenUnie), De Groot (Partij voor de Dieren), Elfrink (SP), Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), Van Dillen-Koorn (CDA), Simonis (GroenLinks), Wiggers (Arnhemse Ouderenpartij), Bouma (PvdA).
Niet vertegenwoordigd: de fractie van de PVV.
Verder aanwezig: Marcouch (burgemeester), De Vroome (wethouder)

Verloop
Naar aanleiding van de bespreking wordt de motie "Chemische afvaldumping voorkomen" (19M182) ingetrokken.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle moties vreemd aan de agenda zijn besproken.

De raadsadviseur,

P. Wielaard

De voorzitter,

M. Dolsma

Titel/onderwerp: **Moties vreemd aan de Agenda van portefeuillehouder: C. Bouwkamp**

Raadsadviseur: B. Kranenborg Telefoonnr: 3775956 Bas.Kranenborg@arnhem.nl

Van:	College		
Portefeuillehouder:	C. Bouwkamp		
Doel activiteit	Meningsvormend		
Toelichting	**Inleiding** Naar aanleiding van besprekingen over de ontstane agendadruk is door Presidium en Agendacommissie onder meer besloten debatten vooral te voeren in de M2-fase en het zwaartepunt in de besluitvormende vergadering te leggen bij de stemmingen. Tevens heeft de Agendacommissie besloten een uitvraag te doen bij de fracties t.a.v. de (her)prioritering/heroverweging van de debat- en agenderingsverzoeken en heeft zij besloten de vergadertijd voor de Moties vreemd te beperken. Waar mogelijk mag het DB van de Agendacommissie variëren bij het agenderen van deze moties in raadskamer of raad. Dit heeft ertoe geleid dat het Dagelijks Bestuur een indeling heeft gemaakt voor het in raadskamerverband debatteren over de diverse moties vreemd aan de agenda. Tijdens de besluitvormende raad zal dan alleen nog gestemd worden over de moties. **Te behandelen moties vreemd:** "Van Nationaliteit Onbekend naar Staatloos" (19M117) "Luchtmetingen giftige uitstoot biomassacentrale IPKW Arnhem" (19M180) "Arnhem sluit zich aan bij Leiden" (20M52) "Neem aanbevelingen over voor de Van Verschuerbuurt" (19M179) "Inventarisatie groen op bouwlocaties (19M188)		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Debat voeren en afronden zodat in de besluitvormende raad alleen hoeft te worden gestemd.		
Spreekrecht publiek	Nee		
Behandeladvies	De moties wordt in volgorde behandeld. Behandeladvies per motie: ▪ De 1e indiener krijgt (indicatief) 2 minuten om desgewenst de motie toe te lichten ▪ De portefeuillehouder krijgt kort de gelegenheid te reageren. ▪ De overige fracties krijgen de gelegenheid te reageren. *Interrupties zijn toegestaan* ▪ De voorzitter rond na max 20 minuten af. ▪ Stemming over de moties vindt plaats in de besluitvormende raad van 8 juli aanstaande		
Bijlagen			
Moties vreemd aan de agenda:			
"Van Nationaliteit Onbekend naar Staatloos" (19M117)			
Raadsbrief Van nationaliteit onbekend naar staatloos d.d. 14 april 2020			
"Luchtmetingen giftige uitstoot biomassacentrale IPKW Arnhem" (19M180)			
Raadsbrief Subsidieregeling Burgermeetnet 2020 d.d. 26 mei 2020 (inclusief bijlage: subsidieregeling burgermeetnet 2020)			

"Arnhem sluit zich aan bij Leiden" (20M52)			
Raadsbrief Vluchtelingen in Griekenland d.d. 07-04-2020			
Motie vreemd aan de agenda "Neem aanbevelingen over voor de Van Verschuerbuurt" (19M179)			
Motie vreemd aan de agenda "Inventarisatie groen op bouwlocaties (19M188)			

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Susan van Ommen - D66 Marie José Navis - Groenlinks Nathalie Nede - ChristenUnie Ria de Vries - PvdA Sarah Dobbe - SP
Titel motie	Van Nationaliteit Onbekend naar Staatloos
Nummer Zaaknummer	**19M117**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

• Er in Arnhem 566 mensen[1] met de status ‘nationaliteit onbekend’[2] staan ingeschreven in de Basis Registratie Personen (BRP),
• Deze mensen legaal verblijven in Arnhem en rechtmatig in Nederland zijn,
• We in Nederland geen procedure hebben om staatloosheid[3] juridisch vast te stellen.
Hierdoor kunnen deze mensen geen aanspraak maken op de Staatloosheidsverdragen, aangezien die alleen gelden voor erkende staatlozen. Daardoor hebben deze mensen met de status ‘nationaliteit onbekend’ in de praktijk problemen met onder andere trouwen, werken, reizen, een bankrekening openen, sociale voorzieningen aanvragen, hun kinderen registreren en naturaliseren,

[1] Peildatum 20 juni 2019
[2] De status ‘nationaliteit onbekend’ wordt gegeven als er geen document aanwezig is waaruit blijkt welke nationaliteit iemand heeft en dit op geen enkele andere manier kan worden vastgesteld. De meeste vreemdelingen van wie de nationaliteit onbekend is, hebben wel een nationaliteit; zij hebben alleen geen documenten om dat te bewijzen. Deze mensen hebben meestal wel een verblijfsvergunning (afgegeven door de IND).
[3] De status ‘staatloos’ is niet hetzelfde als ‘nationaliteit onbekend’. Staatloos zijn betekent dat geen enkel land volgens de eigen wetgeving de betrokkene als onderdaan beschouwt. Staatlozen moeten met documenten bewijzen dat zij staatloos zijn. De registratie staatloos wordt alleen gedaan als dat blijkt uit documenten of als de IND een verklaring 2.17 afgeeft met daarin een vermoedelijke nationaliteit.

• Mensen met de status ‘nationaliteit onbekend’ niet met documenten kunnen aantonen dat zij een nationaliteit hebben, noch kunnen aantonen dat ze geen nationaliteit hebben, waardoor hun status onbekend blijft. Ze kunnen niet kunnen voldoen aan de vraag van de gemeente om als staatloos te worden ingeschreven en ook niet naturaliseren. Hierdoor dragen zij deze status vaak automatisch over op hun kinderen.
• Het Nederlandse nationaliteitsrecht - op twee uitzonderingen na - niet de mogelijkheid kent door geboorte op Nederlands grondgebied Nederlander te worden (het ius soli beginsel). Kinderen verwerven bij geboorte van rechtswege alleen de Nederlandse nationaliteit, als een of beide ouders Nederlander zijn.

Overwegende dat:

• Registratie als staatloos[4] veel praktische problemen van deze mensen oplost,
• De verantwoordelijkheid om aan te tonen dat je staatloos bent vrijwel onmogelijk is, zodat de gemeente in heel veel gevallen toch de status ‘nationaliteit onbekend’ registreert,
• De gemeente Arnhem op grond van landelijke wetgeving en beleid zelfstandig staatloosheid mag onderzoeken en meer ruimte heeft binnen de Wet BRP dan zij nu benut,
• Diverse gemeentes, waaronder Utrecht, Almere, Tilburg en Amsterdam, Arnhem hierin al voorgingen.

Verzoekt het college om:
- Maximaal gebruik te maken van de uitvoeringsruimte en beleidsvrijheid met betrekking tot het vaststellen van de status staatloosheid, door:

o Te kijken naar het lokale uitvoeringskader en dit – binnen de kaders van de wet – in lijn te brengen met het UNHCR handboek,
o Met betrokken ambtenaren binnen en buiten Arnhem in gesprek te gaan en onderling uit te wisselen hoe de uitvoeringsruimte optimaal kan worden benut,
o In kaart te brengen hoe mensen met de status ‘nationaliteit onbekend’, van wie niet (direct) de status ‘staatloos’ vastgesteld kan worden, beter ondersteund kunnen worden bij de praktische belemmeringen die zij tegenkomen;
o hiervoor een plan ontwikkelen en dit terug te koppelen aan de raad.

- daarnaast met andere gemeenten gezamenlijk aan te dringen bij ministerie om zo snel mogelijk wet- en regelgeving met betrekking tot een procedure van ‘nationaliteit onbekend’ naar ‘staatloos’ te ontwikkelen.

en gaat over tot de orde van de dag.

[4] Hiervan zijn er op 13 juni 2019 26 geregistreerd.

Susan van Ommen - D66
Marie José Navis - Groenlinks
Nathalie Nede - ChristenUnie
Ria de Vries - PvdA
Sarah Dobbe - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Gerrie Elfrink - SP Mieke Hegge - Partij voor de Dieren Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Lea Manders - Arnhem Centraal Scott van den Broek - CDA Maarten Venhoek - D66
Titel motie	Luchtmetingen giftige uitstoot biomassacentrale IPKW Arnhem
Nummer Zaaknummer	**19M180**

De Raad van Arnhem in vergadering bijeen,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- de giftige uitstoot van biomassacentrales, (1)
- het college om onduidelijke reden het LuchtData project niet wenste te steunen (2)

Overwegende dat:
- het verzamelen van data over de luchtkwaliteit van groot belang is voor de volksgezondheid (3)
- 200 inwoners middels het Arnhemse LuchtData project (4) een betrouwbaar en fijnmazig meetnetwerk op kunnen zetten dat wordt aangesloten op het netwerk van het RIVM, (5) en de data publiekelijk ontsloten worden,(6)
- overwegende dat de komst van dit netwerk verzekerd kan worden met een zeer geringe bijdrage van de gemeente Arnhem, (7)

Draagt het college op:
- om €5000 bij te dragen aan het LuchtData project waardoor de plaatsing van de benodigde 200 luchtmeters verzekerd is

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP
Mieke Hegge - Partij voor de Dieren
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Lea Manders - Arnhem Centraal
Scott van den Broek - CDA
Maarten Venhoek - D66

(1)'Overheid weet wel hoe gevaarlijk houtrook is' AD 23-10-2019
https://www.ad.nl/opinie/overheid-weet-wel-hoe-gevaarlijk-houtrook-is~a4349052/
(2)Beantwoording Art. 44-vragen inzake "Steeds meer zorgen om effecten biomassacentrales Brandende ogen, keelpijn en niet kunnen slapen van de stank", d.d. 26-11-2019 Beantwoording Art. 44-vragen inzake "Steeds meer zorgen om effecten biomassacentrales Brandende ogen, keelpijn en niet kunnen slapen van de stank", d.d. 26-11-2019
(4) informatie video LuchtData project
https://youtu.be/lZQHunJoTIM
(5)RIVM SamenMeten dataportaal
https://samenmeten.rivm.nl/dataportaal-v1.5 /
(6) Online luchtdata kaart Arnhem e.o.
https://maps.luftdaten.info/#12/51.9729/5.9553
(7) Vragen aan college voor steun LuchtData Project
https://www.arnhemspeil.nl/nap/dok/2019-11-27-arnhemspeil-vragen-aan-college-van-arnhem-tav-ondersteuning-voor-het-luchtdataproject.pdf

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Elfrink, Dobbe, Çetintaş - SP
Titel motie	Arnhem sluit zich aan bij Leiden
Nummer Zaaknummer	**20M52**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Op de Griekse eilanden onder erbarmelijke omstandigheden duizenden alleenstaande kinderen in de opvang zitten;

Overwegende dat:
- Overwegende dat de Griekse regering een oproep heeft gedaan aan de lidstaten van de Europese Unie om de opvang van maximaal 2500 alleenstaande kinderen over te nemen;
- De gemeente Leiden de regering heeft gevraagd om aan deze oproep gehoor te geven en heeft aangegeven bereid te zijn om 25 kinderen, waarvan de ouders vermist of overleden zijn, op te vangen;

Verzoekt het college:
- Zich bij het initiatief van Leiden aan te sluiten;
- Spreekt uit dat de gemeente Arnhem bereid is om in navolging van de gemeente Leiden 25 kinderen van de Griekse eilanden op te vangen waarvan de ouders vermist of overleden zijn;

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink, Dobbe, Çetintaş - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Cyriel Prinsen en Joël van der Loo, GroenLinks Leo de Groot, Partij voor de Dieren Lea Manders, Arnhem Centraal
Titel motie	Inventarisatie groen op bouwlocaties
Nummer Zaaknummer	**19M188**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- er de afgelopen tijd gebouwd is (of gebouwd gaat worden) op bouwlocaties waardoor er in de loop van de jaren ontstaan groen is verdwenen;
- deze locaties al jaren geleden in de bestemmingsplannen als bouwlocaties (andere bestemmingen dan groen) zijn aangemerkt;
- er in de praktijk op deze bouwlocaties microbossen en groenzones zijn ontstaan.

Overwegende dat

- Inwoners vaak verrast worden door kap- en bouwactiviteiten op deze percelen;
- Inwoners recht hebben om te weten op welke momenteel groene percelen nog meer een bouwbestemming rust.

Verzoekt het college

- de raad een inventarisatie te doen toekomen van alle percelen die in de verschillende bestemmingsplannen als bouwlocaties zijn aangewezen, maar in de praktijk een groene invulling (bos/bomen/struiken/gras) hebben;

en gaat over tot de orde van de dag

Cyriel Prinsen & Joël van der Loo, GroenLinks
Leo de Groot, Partij voor de Dieren
Lea Manders, Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Moties vreemd aan de agenda
Motie van	Sarah Dobbe - SP Mattijs Loor - D66 Eric Greving - PvdA
Titel motie	Neem aanbevelingen over voor de Van Verschuerbuurt
Nummer Zaaknummer	**19M179**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- naar aanleiding van de motie ‘Waar gaat het mis in de Van Verschuerbuurt’ van de SP die op 1 juli 2019 door de gemeenteraad Arnhem is aangenomen er op 19 november 2019 een onderzoeksrapportage en raadsbrief is gepubliceerd;

Overwegende dat:

- In dit rapport een aantal aanbevelingen is gedaan naar aanleiding van het onderzoek;
- In de raadsbrief van 19 november niet wordt aangegeven welke aanbevelingen worden overgenomen door het college;

Verzoekt het college om:

alle aanbevelingen uit het onderzoeksrapport over te nemen en voor de aanbevelingen die betrekking hebben op derden te bevorderen dat derden de aanbevelingen overnemen

En gaat over tot de orde van de dag

Sarah Dobbe - SP

Mattijs Loor - D66

Eric Greving, PvdA

Aan de gemeenteraad

Datum : 14 april 2020
Zaaknummer : 462071
Contactpersoon : Evelien Taal
Telefoonnummer : 026 3772177

Onderwerp: van nationaliteit onbekend naar staatloos

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de problematiek bij mensen met de nationaliteit onbekend, waarvan een gedeelte staatloos is, en hoe we hier in Arnhem mee omgaan.

Staatloosheid is het ontbreken van een nationaliteit. Wanneer een persoon staatloos is, betekent dit dat diegene door geen enkele natiestaat als onderdaan wordt beschouwd en door geen enkele overheid wordt erkend. Nationaliteit onbekend betekent dat mensen ofwel een vreemde nationaliteit hebben (een niet-Nederlandse nationaliteit) of staatloos zijn, maar dit niet aantoonbaar kunnen maken met documenten.

In eerdere landelijke berichtgeving is bekend geworden dat staatlozen die niet erkend zijn, de speciale regels om staatloosheid op te lossen niet kunnen inroepen.

In Trouw (2019) wordt bijvoorbeeld vermeld dat een erkende staatloze kan naturaliseren tot Nederlander zonder buitenlands paspoort te overhandigen (want dat is er niet). En een in Nederland geboren staatloos kind mag na drie jaar al, via een procedure, de Nederlandse nationaliteit aanvragen en kan opgroeien als Nederlander. Maar dat werkt pas als de erkenning van staatloosheid op orde is.

Het is daarom raadzaam om er als gemeente voor te zorgen dat mensen die als staatloos kunnen worden erkend, deze erkenning krijgen.

Situatie Arnhem
Voor 573 personen in Arnhem geldt dat ze in de Basisregistratie Personen (BRP) staan opgenomen met een onbekende nationaliteit (zie tabel 1). Dit betekent dat ze ofwel een vreemde nationaliteit hebben of staatloos zijn maar dit niet aantoonbaar kunnen maken met documenten. Personen met een onbekende nationaliteit kunnen (mits ze over geldig verblijfsrecht beschikken) werken, reizen, trouwen of een rekening openen.

Tabel 1. Het aantal personen die in de BRP met een onbekende nationaliteit staan ingeschreven

	minderjarig	*meerderjarig*	*totaal*
nationaliteit onbekend	97	476	573

Uit intern onderzoek is gebleken dat een groot deel van de in totaal 573 personen die met een onbekende nationaliteit in de BRP staan ingeschreven (peildatum 31 januari 2020) in feite over een vreemde nationaliteit beschikt. Deze mensen staan dus niet met een vreemde nationaliteit in het BRP geregistreerd.

Binnen de groep met onbekende nationaliteit gaat het vermoedelijk om 35 personen aan wie staatloosheid kan worden toegekend.

RANOV Pilot: regeling afwikkeling nalatenschap oude vreemdelingwet
De gemeente Arnhem is onlangs gestart met een pilot (het RANOV-project) waarbij de nationaliteit van vreemdelingen die onder de pardonregeling vielen en aan wie destijds in de BRP een onbekende nationaliteit is toegekend, gelijkgetrokken wordt met nationaliteit die bij de IND bekend is.

Staatlozen
Het gaat dus vermoedelijk om 35 personen aan wie staatloosheid kan worden toegekend. We gaan deze groep, aan wie staatloosheid kan worden toegekend, koppelen aan de bovengenoemde pilot en prioriteit geven, omdat we het belangrijk vinden dat mensen die als staatloos kunnen worden erkend, deze erkenning krijgen. In verband met de huidige drukte bij de afdeling burgerzaken is een termijn hieraan koppelen niet eenvoudig. Wel verwachten we dat dit in april 2021 is afgerond. Daarnaast vinden we het voor onze eigen administratie belangrijk dat uiteindelijk alle mensen met een onbekende nationaliteit op een juiste manier worden geregistreerd. We onderzoeken op welke termijn dit mogelijk is.

Informeren betrokkenen
De personen waaraan staatloosheid kan worden toegekend, krijgen per brief een uitnodiging van de gemeente Arnhem. Zij worden eveneens uitgenodigd om in gesprek te gaan met een medewerker van de gemeente Arnhem. Tijdens dit gesprek krijgen zij informatie over het proces rondom de wijziging en over de gevolgen hiervan. Vervolgens wordt aan hen gevraagd of zij hier mee akkoord gaan.

Communicatie
We vinden het belangrijk u op de hoogte te houden van de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van het bovenstaande. Daarom informeren wij u in december over de stand van zaken.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Aan de gemeenteraad

Datum : 26 mei 2020
Zaaknummer : 441234
Contactpersoon : Peter Swart
Telefoonnummer : 026 3774546

Onderwerp: Subsidieregeling Burgermeetnet 2020

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van ons besluit van 26 mei 2020 om de subsidieregeling burgermeetnet 2020 vast te stellen.

Inleiding
Met het amendement "Meten is weten" van februari 2019 (19A01), die de Luchtagenda heeft aangepast, heeft de raad het college opgedragen om samen met burgers en milieuorganisaties een meetnet te realiseren. Dit meetnet dient om inzicht te krijgen in de luchtkwaliteit in Arnhem en tegelijk bij te dragen aan het bewustzijn van inwoners over luchtkwaliteit en hun handelingsperspectief. Een burgermeetnet past in de huidige trend van burgerparticipatie en de ambitie om toe te werken naar een meer netwerkende, samenwerkende en responsieve overheid. Tot slot stimuleert het burgermeetnet citizen science, waardoor samenwerking tussen onder meer burgers, overheden en kennisinstellingen wordt bevorderd. In Arnhem zijn al verschillende organisaties actief op het gebied van het meten van luchtkwaliteit én op het gebied van bewustwording. Vanaf het begin is steeds contact geweest met de Arnhemse Luchtwachters en met de Gelderse Natuur en Milieu Federatie (GNMF). Samen met deze organisaties zijn de eerste stappen gezet voor dit plan. Later is ook contact gezocht met de GGD Midden Gelderland en het RIVM, omdat zij ook veel ervaring hebben met meten en omdat het RIVM al bezig is met meetnetten met burgers in andere steden. Ook de ODRA en Radboud Universiteit zijn aangesloten bij de projectgroep die is ontstaan. Kort geleden is ook samenwerking gezocht met Stichting Arnhems Peil en hun Luchtdata-project, omdat zij al gestart zijn met een meetnet. Om de verdere uitbouw van het burgermeetnet te stimuleren is een subsidieregeling opgezet, die zowel nieuwe deelnemers zal helpen bij de aanschaf van een luchtmeter, als bestaande deelnemers zal compenseren voor de kosten die zij al gemaakt hebben voor hun meter.

Subsidieregeling Burgermeetnet 2020
Het doel van deze subsidieregeling is om inwoners van Arnhem te stimuleren om de luchtkwaliteit te meten en de gegevens ter beschikking te stellen via verschillende websites. Daarmee wordt de bewustwording van inwoners van Arnhem ten aanzien van luchtkwaliteit vergroot

Uitvoering

Inwoners van Arnhem die zich willen inzetten voor het meten van de luchtkwaliteit worden met een kleine bijdrage gestimuleerd.
Om mee te kunnen doen met het burgermeetnet dienen inwoners van Arnhem een meter aan te schaffen die ongeveer € 35,- kost. Samen met de Gelderse Milieu federatie worden bouwworkshops georganiseerd waarbij de meters in elkaar gezet worden en waarin wordt uitgelegd hoe de meters in gebruik genomen kunnen worden. Belangrijk daarbij: de gegevens moeten ter beschikking gesteld worden via de website van Luftdaten.info en de website van het RIVM, samenmetenaanluchtkwaliteit.nl .
Om ervoor te zorgen dat de inwoners gestimuleerd worden om de gegevens daadwerkelijk ter beschikking stellen, is de subsidieregeling opgesteld, waarbij € 17,50 bijgedragen wordt, waarin deze voorwaarde is opgenomen. De meters die aangeschaft kunnen worden zijn fijnstofmeters. Echter, de regeling mag ook gebruikt worden voor stikstofdioxidemeters .

De subsidieregeling loopt vanaf de datum van besluitvorming tot 1 juli 2021. Per adres in Arnhem kan maximaal voor twee meters subsidie gevraagd worden. De subsidie bedraagt € 17,50 per meter en het subsidieplafond is € 10.000,-.
De subsidie wordt gedekt vanuit de begroting van het programma New Energy made in Arnhem.
De subsidieregeling wordt uitgevoerd door het team van NEmiA. De bouwworkshops worden samen met GNMF uitgevoerd, zodra fysieke bijeenkomsten weer toegestaan zijn.

Communicatie

De communicatie over deze regeling zal in eerste instantie verlopen via het GNMF, omdat zij een bestand met geïnteresseerden hebben en via het Luchtdata-project, die al een bestand met deelnemers hebben. Parallel zal de subsidieregeling via de Staatscourant bekend gemaakt worden en via onze website. Er wordt een persbericht opgesteld.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage:
- Subsidieregeling burgermeetnet 2020

COLLEGEBESLUIT

Besluit van	26 mei 2020
Zaaknummer	441234

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN ARNHEM;

Overwegende dat:
- de gemeente Arnhem hard werkt aan het verbeteren van de luchtkwaliteit om zo de gezondheid te verbeteren en aan de Europese normen te voldoen;
- de gemeente Arnhem graag de inwoners betrekt bij het meten van de luchtkwaliteit, om gegevens te verzamelen over de luchtkwaliteit in Arnhem, naast het eigen meetnet van de gemeente.;
- dat de gemeente Arnhem een burgermeetnet wil oprichten om de betrokkenheid van inwoners bij luchtkwaliteitszaken te vergroten;
- het derhalve wenselijk is de aanschaf van luchtmeters als instrument te stimuleren door onderstaande nadere regels vast te stellen;

Gelet op:
Artikel 4:23 van de Algemene wet bestuursrecht en artikel 4, eerste en tweede lid, van de Algemene subsidieverordening Arnhem 2016;

BESLUIT:

Subsidieregeling burgermeetnet 2020 vast te stellen

Artikel 1: Begripsomschrijvingen
In deze regeling wordt mede verstaan onder:
a. *college*: college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem;
b. *aanvrager:* natuurlijk persoon of rechtspersoon die bij het college een aanvraag indient om in aanmerking te komen voor gesubsidieerde aanschaf van een luchtmeter;
c. *luchtmeter:* een meter van fijn stof of stikstofdioxide die voldoet aan de specificaties die zijn vastgelegd door het RIVM in het project samenmetenaanluchtkwaliteit.nl en die onderdeel uitmaken van het burgermeetnet Arnhem;
d. *burgermeetnet Arnhem*: samenhangend stelsel van luchtkwaliteitsmeters, die beheerd worden door inwoners van Arnhem en waarvan de gegevens zichtbaar gemaakt zijn of worden op de website van Luftdaten.info en samenmetenaanluchtkwaliteit.nl.

Artikel 2: Doel
De doelstelling van deze nadere regels is om een bijdrage te leveren aan het meten van de luchtkwaliteit in Arnhem door middel van fijn stof en stikstofdioxidemeters door inwoners van Arnhem.

Artikel 3: Subsidie
1. Op grond van deze regeling wordt subsidie ter hoogte van € 17,50 verleend voor de aanschaf van een luchtmeter.
2. Per adres in Arnhem kan voor ten hoogste twee luchtmeters subsidie worden verleend.

Artikel 4: Subsidieplafond

1. Het subsidieplafond voor het verlenen van subsidie voor de subsidiabele activiteit als bedoeld in artikel 3 bedraagt tot en met 31 december 2021 maximaal € 10.000.
2. De verdeling van subsidie geschiedt, met in achtneming van het subsidieplafond, op basis van de volgorde van ontvangst van volledige subsidieaanvragen.

Artikel 5: De aanvraag

Aanvragen kunnen worden ingediend tot 1 september 2021.
Het college beslist op een aanvraag binnen acht weken met in achtneming van het bepaalde in artikel 6 van deze subsidieregeling.

Artikel 6: Voorwaarden

1. De aanvrager dient:
   a. In Arnhem te wonen;
   b. mee te doen met het burgermeetnet Arnhem voor een periode van minimaal 2 jaar;

2. De aangeschafte meter(s) dient(en) bij binnenkomst van de aanvraag tot subsidieverlening blijkens een koopbewijs aangeschaft te zijn in de periode van 1 januari 2019 tot de einddatum van deze regeling.

Artikel 7: Beslistermijn en betaling

Binnen zes weken na het besluit tot subsidieverlening wordt de subsidie uitbetaald.

Artikel 9: Hardheidsclausule

Het college kan in bijzondere gevallen ten gunste van een aanvrager afwijken van één of meerdere bepalingen van deze regeling.

Artikel 9: Inwerkingtreding

1. Deze nadere regeling treedt in werking op de eerste dag na publicatie in het gemeenteblad.
2. Deze regeling vervalt op 1 januari 2022.

Artikel 9: Citeerregel

Deze regeling wordt aangehaald als: 'Subsidieregeling **Burgermeetnet Arnhem 2020'.**

Het college van burgemeester en wethouders voornoemd,
de secretaris, de burgemeester,

Toelichting:
Het is nadrukkelijk de bedoeling van deze regeling om ook inwoners van Arnhem die al eerder een meter hebben aangeschaft , een bijdrage te verlenen voor deze aanschaf. Daarom is de regeling geopend met terugwerkende kracht tot 1 januari 2019.

Aan de gemeenteraad

Datum : 7 april 2020
Zaaknummer : 458633
Contactpersoon : Dorien Malawau - Wilson
Telefoonnummer : 026 3772188

Onderwerp: Vluchtelingen in Griekenland

Geachte voorzitter en leden,

Arnhem heeft vluchtelingen en statushouders altijd een warm hart toegedragen en daarom leveren we op alle onderdelen van de vluchtelingenketen een actieve bijdrage, namelijk:
1. in de eerste opvang (het faciliteren van vier locaties aan het COA);
2. in het huisvesten en inburgeren van statushouders (waarbij we voorlopen op de huisvestingstaakstelling statushouders) en;
3. in het opvangen van uitgeprocedeerde asielzoekers.

Het COA is naarstig op zoek naar opvangplekken. Landelijk wordt dan ook gevraagd om 5000 extra opvangplekken te realiseren.

De Provincie Gelderland en het COA zijn met gemeenten, waaronder ook Arnhem, in gesprek over deze extra opvangplekken. Arnhem faciliteert vier opvanglocaties en we leveren voldoende op alle onderdelen van de vluchtelingenketen. Dat betekent niet dat de gemeente Arnhem de deur dicht doet. Echter in de gesprekken met regiogemeenten hebben wij benadrukt dat wij verwachten dat andere gemeenten ook hun verantwoordelijkheid nemen in het opvangen van vluchtelingen en dat zij nu aan zet zijn.

We kunnen onze ogen niet sluiten voor de schrijnende situatie op de Griekse eilanden.
Op de eilanden Lesbos, Samos en Chios (Griekenland) zitten ruim 40.000 vluchtelingen in erbarmelijke omstandigheden bij elkaar. Hulpverleningsorganisaties wereldwijd maken zich zorgen om een uitbraak van het coronavirus op deze plekken. De situatie op deze eilanden is nu al schrijnend wegens de afname van het aantal vrijwilligers in de zorg.

Het Europees Parlement heeft aan de Commissie gevraagd om in te grijpen in de situatie van de vluchtelingen op de Griekse eilanden.
Het gaat om het evacueren van kwetsbare vluchtelingen alvorens zij slachtoffer worden van het coronavirus. In eerste instantie gaat het om het overbrengen van vluchtelingen naar het Griekse vasteland waar wel goede zorg geboden kan worden. Daarna kunnen de mensen die mogen blijven verder over Europa worden verdeeld.

Voor vluchtelingenkinderen werd een aantal weken geleden ook de oproep gedaan aan de lidstaten om 1600 verweesde kinderen op te vangen. De lidstaten Frankrijk, Duitsland, Finland, Luxemburg, Portugal, Kroatië en Ierland hebben hieraan gehoor gegeven.
Gemeente Arnhem wil het kabinet steunen om vluchtelingen, met name kinderen en ouderen, een plek te geven in onze maatschappij. Een aantal gemeenten en maatschappelijke organisaties zijn onlangs 'the coalition of the willing' gestart, waarbij ze deze steun kenbaar maken. Hier sluiten wij ons bij aan. Daarnaast vragen we, samen met andere gemeenten, aandacht voor dit probleem via het Eurocities netwerk. We hebben op dit moment geen extra panden of pleeggezinnen beschikbaar en kunnen voor nu geen concrete toezeggingen doen, maar wij zijn bereid om met het Rijk mee te denken en mee te werken aan de mogelijkheden voor het opvangen van vluchtelingen.

Dit hebben we ook kenbaar gemaakt in het bestuurlijk overleg over opvang Vluchtelingen (regio Arnhem).

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Jaarstukken 2019
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Geen Lauwersgracht zonder provinciale bijdrage
Nummer Zaaknummer	**20M146** 439645

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Introdans, Oostpool en het (voormalig) Gelders Orkest en het Stadstheater, de gemeente Arnhem en de provincie Gelderland zich in 2015 hebben verenigd in de Lauwersgrachtalliantie en in 2016 een plan voor een inhoudelijke samenwerking hebben gesmeed dat de artistiek- inhoudelijke ambities van vier culturele instellingen koppelt aan de grote en door het algemeen belang gedreven strategische agenda van overheden, (1

constaterende dat de Raad voor de Cultuur het plan voor deze inhoudelijke samenwerking heeft erkend en de Rijksgezelschappen daarom een positieve advies hebben gegeven voor een rijksbijdrage van in totaal 10 miljoen euro per jaar,

constaterende dat voor de realisatie van deze inhoudelijke samenwerking het stadstheater in zijn huidige vorm niet geschikt is en daarom getransformeerd moet worden en de Lauwersgrachtalliantie daartoe een ‘Ambitiedocument voor een eigentijdse Schouwburg voor stad & regio’ heeft opgesteld, (2

constaterende dat er geen enkele reden is om aan te nemen dat deze rijksbijdrage wordt geëffectueerd op het moment dat de onderliggende inhoudelijke samenwerking niet gerealiseerd gaat worden, (3

overwegende dat het college de toezegging om voor 1 april jl. met een plan voor de verbouwing van het stadstheater te komen geen gestand heeft gedaan, nadat de eerdere toezegging van het derde kwartaal 2019 ook al niet was gehaald. (4 (5

overwegende dat de schouwburg ‘straks omdondert’ en er nu al hoge kosten moeten worden gemaakt voor noodreparaties (6

overwegende dat ook Introdans en Oostpool tegen huisvestingsproblemen aanlopen, (6 overwegende dat de directeur van het stadstheater heeft aangegeven dat gezien de coronacrisis het beter is om de deuren van het stadstheater na de zomer voor verbouwing gesloten te houden dan nog twee jaar te blijven doormodderen in de anderhalve-meter-samenleving, (7
constaterende dat, Oostpool en Introdans Rijksgezelschappen zijn en hun (her)huisvesting valt of staat met (co)financiering vanuit de provincie; die in juni 2016 het ambitiedocument ‘Lauwersgrachtalliantie’ ondertekende,
overwegende dat het plan voor de Lauwersgrachtalliantie is op te knippen in twee delen; een deel schouwburg en een deel onderdak Introdans en Oostpool,
constaterende dat Arnhem (meer dan) voldoende middelen heeft gereserveerd voor haar gemeentelijke verantwoordelijkheid; het renoveren van de schouwburg(functie), (7
draagt het college op zo spoedig mogelijk een aanvang te nemen met het renoveren van de schouwburg(functie) en het functioneel geschikt en toekomstbestendig maken van grote zaal, kleine zaal, foyer, entree, garderobe, backstage, etc, draagt het college op te bevorderen dat het de provincie Gelderland zo snel mogelijk haar verantwoordelijkheid neemt met een concrete substantiële en afdoende investeringsbijdrage voor het deel ‘onderdak Introdans en Oostpool’, maar de renovatie van de schouwburg zelf hier niet langer door te laten ophouden;
en gaat over tot de orde van de dag Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

1)Ambitiedocument Lauwersgracht Alliantie https://gelderland.notubiz.nl/document/2980521/1

2)Ambitiedocument voor een eigentijdse Schouwburg voor stad en regio. https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/04697d7c-d395-4b9a-ae7f-ec33fa72da9e

3)

4)Toezegging wethouder de Vroome https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/d8f7e189-771a-4560-9b1b-42f899a7eea7

5) Raadsbrief 'Een huis voor iedereen' huisvesting Lauwersgrachtalliantie 12-03-2019

7) https://www.gelderlander.nl/arnhem/stadstheater-arnhem-blijft-liever-dicht-om-met-verbouwing-te-kunnen-starten~abcbecc9b/

PROFIEL DE STAAT VAN ARNHEM
Volkskrant 28 mei 2020 Alex Burghoorn

Arnhem had een rijk cultureel leven, tot de coronacrisis. Hoe gaat de stad wederopstaan?

Cultuur wordt in Arnhem gekoesterd, maar de middelen zijn beperkt. ‘Ik heb ook 10 miljoen tekort op de jeugdzorg.’

Het onweer komt langzaam dichterbij. Wekelijks zit Hans de Vroome, de wethouder van Cultuur in Arnhem, aan tafel met een afvaardiging van de culturele instellingen in zijn stad en tot nog toe vertelden ze hem dat ze hun rekeningen nog konden betalen. ‘Met financiële prognoses in de hand zeggen ze: Hans, het gaat spannend worden in juni of juli.’

De D66-wethouder heeft het overgebracht aan zijn collega’s van GroenLinks, PvdA en VVD in het college. Samen met de burgemeester proberen ze zicht te krijgen op het ‘coronagat’ dat in de begroting wordt geslagen door de quarantaineperiode en de anderhalvemetermaatregelen.

‘Er is overal een rekenpartij aan de gang. Op hoeveel extra uitkeringen moeten we rekenen? Hoeveel miljoen hebben we gemist aan parkeeropbrengsten? Het wordt lastig, want wij waren al een redelijk armlastige gemeente. Ik heb ook de jeugdzorg in mijn portefeuille, en daar had ik al een tekort van 10 miljoen euro.’
De coronacrisis heeft de kunsten in grote financiële problemen gebracht, en die verdwijnen nog niet als op 1 juni de deuren van theaters, concertzalen, bioscopen en musea weer op een kier mogen. Met dertig bezoekers – en over een maand misschien met honderd – is het verdienmodel van de meeste instellingen kapot. Vandaar dat al heel snel in april alarm is geslagen: tot 1 juni loopt de culturele sector 969 miljoen euro aan omzet mis. Wie kan dat opvangen?
De zoektocht naar geld maakt sindsdien duidelijk hoe complex en versnipperd de financiering van kunst en cultuur in Nederland is geregeld. Het Rijk, de provincies, de gemeenten, de rijksfondsen, de particuliere fondsen, de ticketkopers, de sponsoren, de ‘Vrienden van’, de bezoekers die in de pauze een kop koffie drinken of een hebbedingetje kopen in de museumwinkel. Samen dragen ze het culturele leven – en samen moeten ze uitzoeken wie het coronaverlies voor zijn rekening neemt.
Vanzelf kijkt iedereen naar Den Haag. De minister van Cultuur, Ingrid van Engelshoven (D66), heeft 300 miljoen euro aan noodsteun gereserveerd, maar daarnaast keer op keer duidelijk gemaakt dat iedereen zijn steentje moet bijdragen. De vraag is hier wat een gemeente kan doen. De bevolking van cultuur voorzien is immers geen door het Rijk aan de gemeenten opgelegde taak, in tegenstelling tot het verlenen van zorg en het verstrekken van bijstandsuitkeringen.

Hoe moeilijk het ligt, laat Arnhem zien. Met ruim 160 duizend inwoners is het de dertiende stad van Nederland, maar het maakt wel trots deel uit van de informele G9-groep van gemeenten die het meest aan cultuur uitgeven. Jaarlijks verstrekt het ruim 31 miljoen euro subsidie. Maar wat kan het stadhuis doen als het kabinet na 1 juni de grote economische steunmaatregelen gaat afbouwen om ondernemers te laten wennen aan ‘het nieuwe normaal’? En hoe houden de culturele instellingen en kunstenaars de moed er in?

Het rijke culturele leven van Arnhem speelt zich af op een indrukwekkend kleine schaal. Filmhuis Focus, popzaal Luxor Live, kunstacademie Artez, bibliotheek Rozet, concertgebouw Musis, schouwburg Stadstheater, de vlakke-vloer-zalen van De Nieuwe Oost in Theater aan de Rijn, het tijdelijke onderkomen van Museum Arnhem in de Kerk, ze liggen allemaal op loopafstand van elkaar in het door de Tweede Wereldoorlog getekende stadscentrum.

Vrijwel de hele 'keten', zoals dat in kunstbeleidtermen heet, is er. Van studenten dans, mode, theater en muziek tot het landelijk gewaardeerde Toneelgroep Oostpool en de internationaal vermaarde kunstmanifestatie Sonsbeek. Van een klein cabaretpodium tot een concertgebouw met duizend stoelen.
Na de grote kunstbezuinigingen van 2010-2012 heeft Arnhem zich herpakt. Met ontslagronden, fusies en een bijkans historische samenwerking met Nijmeegse instellingen. Maar opvallend genoeg ook met door gemeente en provincie mogelijk gemaakte verbouwingen: vrijwel alle cultuurhuizen hebben er in de afgelopen tien jaar een doorgemaakt, of zitten er midden in. De coronacrisis raakt hier, in de hoofdstad van Gelderland, een cultureel leven dat juist weer in bloei kwam te staan.

'We hadden net een geweldig jaar gedraaid', zegt Eve Hopkins, directeur van productiehuis voor nieuwe makers De Nieuwe Oost. 'In het voorjaar maakten we de jaarrekening voor 2019 op en we hadden veel meer eigen inkomsten dan gedacht. Nu vraag je je af: wanneer gaan we weer zo'n jaar meemaken?'
De Nieuwe Oost biedt theatermakers en andere kunstenaars aan het begin van hun carrière de ruimte om te experimenteren. Ze hebben onderdak in Theater aan de Rijn, waar twee zalen met 105 en 86 stoelen hun een podium bieden. Het pand is in 2016 verbouwd, met hergebruik van de houten vloeren uit de eveneens verbouwde concertzaal Musis. Het beschikt als een van de weinige theaters in Nederland over een 'tension grid', een soort strakgespannen vangnet dat het technici makkelijk maakt snel heen en weer te lopen tussen de toneellampen aan het plafond.

Op de houten veranda van het theater ontving Hopkins vorige week een kring Arnhemse collega-directeuren en programmeurs. In de jaren tien zijn de lijntjes onder druk van de bezuinigingen kort geworden. Ze bespraken hoe ze elkaar vanaf 1 juni kunnen helpen met voorstellingen en exposities op pocketformaat. 'De nieuwe werkelijkheid in een oud systeem proppen gaat niet. Alleen samen kun je het anders aanpakken.'
En dus willen ze onder de noemer #radicaallokaal op verschillende plekken in het centrum kleine voorstellingen houden voor tien tot vijftien bezoekers per keer. Publiek kan een strippenkaart kopen en een route langs de voorstellingen lopen. 'We gaan het systeem kraken. De makers die meedoen krijgen hier een week de zaal voor korte optredens, waarbij ze ook experimenteren met het online toegankelijk maken van hun voorstelling. Het is een mengvorm, gevoed door de beperkingen van corona, die we blended practice noemen.'
De Nieuwe Oost krijgt sinds 2017 een belangrijk deel van zijn inkomsten van het Rijk: het is onderdeel van de Culturele Basisinfrastructuur (BIS). Of dat voor de komende vier jaar nog zo is, hoort het productiehuis al snel. De Raad voor Cultuur brengt donderdag 4 juni subsidieadviezen uit. Spannend, want als ze deze keer over de rand vallen, moet De Nieuwe Oost aankloppen bij provincie en gemeente en uit ervaring weet Hopkins dat het daar een stuk lastiger is als je geen goedkeuringsstempel uit Den Haag hebt.
Gemeenten hebben in het cultuurbestel vooral de rol van het gebouwenbeheer: ze zijn vaak de eigenaar van de panden waar concerten, voorstellingen en tentoonstellingen worden gehouden. Het in stand houden daarvan brengt 'beschaving' in de stad. En, zoals wethouder De Vroome het ook zegt: 'Als wij een bruisend cultureel leven hebben, dan zijn wij een aantrekkelijke vestigingsstad. Ik kom ondernemers tegen op zoek naar een stad om hun kantoor te vestigen en die zeggen: ik heb een

afdeling research & development met intelligente jongens en meisjes, en die moeten hier met plezier kunnen wonen. Als er niets te doen is, vestigen ze zich hier niet.'
De gebouwen zijn, in bestuurderstaal, een knop waar gemeenten aan kunnen draaien. Minister Van Engelshoven wees ze daar al vroeg in de coronacrisis op door te pleiten voor het opschorten van huur van gemeentelijke schouwburgen en repetitielokalen. Arnhem biedt dat ook aan, maar nog niemand heeft erom gevraagd, zegt De Vroome. Als het later in de zomer wel zover komt, wil hij naar uitstel van betalingen kijken. Maar van algehele huurkwijtschelding kan geen sprake zijn – al is dat het enige wat volgens de cultuursector echt helpt, omdat misgelopen omzet niet meer in te halen valt.
Wel heeft hij een pauze moeten inlassen in het hoognodige verbouwingsplan voor het vooroorlogse Stadstheater. In de grote zaal met meer dan zevenhonderd stoelen komt normaal het grote toneel, dans en cabaret voorbij. Het laat zien hoe de virusuitbraak het culturele leven van een provinciestad voor jaren kan gaan ontregelen.
'Ik ben nagenoeg klaar met het plan voor de vernieuwbouw. Maar je kunt je misschien voorstellen dat mijn collega-wethouders zeiden: Hans, ben je wel goed bij je hoofd? We hebben een crisis, de stad staat in brand, er vallen veel te veel doden en jij gaat nu een cultuurpaleis voorstellen? Ik zei: ik vind het niet fijn dat jullie het een paleis noemen, maar ik begrijp wat jullie bedoelen. Daarom heb ik het plan maar even aangehouden.
'Het komt terug op de agenda. Maar de vraag is hoe, wanneer en in welke variant. De schouwburg dondert straks om, dat is de discussie niet. Alleen, wat kun je in deze tijd? Want pas op: corona kost een paar stuivers. Het gaat de gemeente alles bij elkaar wel een bedrag met zeven posities voor de komma kosten. Serieus geld voor Arnhem. Dus daar moeten we wat langer over nadenken. 'Tom Poes verzin een list!' Nou heb ik hem wel vaker nodig, dus ik weet hem te vinden.'

De strakke gevel van het Stadstheater is in 1938 opgetrokken uit hoge ramen, gele bakstenen en wit Silezisch graniet. Het is een wonder dat het de luchtbombardementen heeft overleefd waarmee de geallieerden zes jaar later de slag om Arnhem begonnen. Het zicht was slecht en tal van bommen troffen op 17 september 1944 niet de Duitse stellingen, maar de oude stad aan de Rijn en zijn bewoners.
Het was het eerste grote ontwerp van architect Frederik Brons. Bij de opening van het theater had hij de Arnhemsche Courant verteld dat hij het gebouw drie jaar eerder in zijn vrije tijd had getekend, naast zijn baan bij de gemeente. 'Avond in, avond uit, zondagen door, vier maanden lang heb ik die zomer gewerkt, meestal zo tot 2, 3, 4 uur in de nacht. Dat was die zomer met de feesten in Sonsbeek, het was allemachtig heet. Dat was een hárde tijd…'
Toen de bommenwerpers van operatie Market Garden waren overgetrokken, ging Brons in de oorlogsdagen meteen zelf kijken of zijn schouwburg de vuurzee had doorstaan. Een vallend stuk puin trof hem. De 45-jarige architect overleefde het niet.

De typische gevel van de Nieuwe Zakelijkheid staat er nog steeds, aan de Velperbinnensingel met lommerrijk uitzicht op de vijver in het Lauwerspark. Maar generaties aannemers hebben zich achter dat koele smoelwerk gestort op de foyers, zalen en toneeltoren. Het is soms nog maar moeilijk na te gaan uit welk decennium een lamp, een tapijt of een doorgang stamt, zegt directeur Hans Verbugt, terwijl hij voorgaat in het donkere, stille gebouw. De boel is zo vaak versteld en vermaakt, dat er een alomvattende renovatie moet komen, anders valt de zaak uit elkaar.
'In januari hebben we nog onderdelen van de hijsinstallatie in de toneeltoren moeten vervangen. De bediening ervan was zo onbetrouwbaar geworden, dat we last minute een voorstelling hebben moeten afblazen. Als er geen nieuwe trekkenwand in was gegaan, hadden we dicht gemoeten.'
In het grootse bouwplan moet het pand niet alleen door de mangel – de stoelen zijn te krap, de kleedkamers roepen het Oostblok in de jaren vijftig in herinnering – het moet ook onderdak gaan bieden aan Introdans en Toneelgroep Oostpool. De twee rijksgesubsidieerde dans- en toneelgezelschappen kampen elders in de stad ook met gebrekkige huisvesting.

Het is een ambitieus plan, waar lang aan is geschaafd en eindeloos voor is gelobbyd. De kosten liggen nog niet helemaal vast: het bedrag 45 miljoen euro gaat rond, maar dat dekt ruwweg een casco verbouwing en dat is nog niet genoeg. Het gebouw is eigendom van de gemeente en het college van GroenLinks, PvdA, VVD en D66 zag bij zijn aantreden in 2018 de noodzaak van een drastische ingreep in en nam het op in het coalitieakkoord.

Alles lag daarmee op koers om nog één keer toe te slaan in het moderniseren van het Arnhemse culturele leven. Immers, in 2017 was het verderop aan het Lauwerspark gelegen Musis, het huis van het Gelders Orkest, al succesvol verbouwd. Daarna is de programmering van de concertzaal verbreed en zijn de rode cijfers weggewerkt, zegt Hans Verbugt, die ook daar directeur is. De twee instellingen zijn al jaren geleden samengevoegd en vormen het fundament van het kunstleven in Arnhem, zoals dat in de 19de eeuw is gelegd door gefortuneerde kolonialen die na terugkeer uit Indië neerstreken in Arnhem, het chique 'Haagje van het Oosten'.
Dus ja, zegt Verbugt, dat de nieuwbouwplannen vertraagd zijn, komt aan als een mokerslag.
Het grootste gevaar is nu dat de onzekerheid omslaat in verlamming. 'Je zou bijna vergeten waar we mee bezig waren. Sinds ik hier tweeënhalf jaar geleden begon, werken we met een vernieuwde ploeg aan het binnenhalen van nieuw publiek. Met Introdans en Oostpool denken we na over het theater van de toekomst. In snel tempo waren we Musis en het Stadstheater aan het heruitvinden. De coronacrisis gaat een keer voorbij zijn – ook als het nog twee jaar duurt – en we moeten door met dat nieuwe elan.'
Open gaan heeft voor het Stadstheater geen zin, met dertig of honderd bezoekers. In de grote ouderwetse bonbonnièrezaal passen er wel 735, op de stoeltjes met bekleding van blauw velours. Met Introdans en Oostpool werkt Verbugt aan plannen om hun vanaf september de zaal ter beschikking te stellen en meerdere voorstellingen per dag of avond te maken voor een veilige publieksopstelling – een normale programmering met rondreizende gezelschappen is tegen die tijd toch minder goed mogelijk. Bovendien: 'Het kunstleven zal de komende tijd lokaler van aard zijn. Reizen is moeilijk, financiële middelen zijn beperkt en we moeten elkaar in de stad helpen.'

Het vasthouden van de goede spirit is net iets makkelijker voor Saskia Bak, directeur van Museum Arnhem, dat sinds 1920 een hoeksteen is van het plaatselijke kunstleven met een collectie van moderne kunst en lokaal erfgoed. De verbouwing van het 19de-eeuwse pand aan de oever van de Rijn was net een maand begonnen toen de musea in de rest van Nederland op slot gingen.
Het aanbestedingstraject liep nogal stroef, met jarenlange vertraging. Geen leuke tijd, maar achteraf toch een geluk, zegt Bak. 'Anders waren we nu net opengegaan, en was het heel moeilijk geweest de opwinding die je op zo'n moment wilt vast te houden.' Terwijl de verbouwing doorgaat – 'de aannemer werkt met lokaal personeel' – kan het museumteam rustig verder werken aan de inrichting tot aan de heropening in 2022.

Wel runt Museum Arnhem tijdelijke exposities van hedendaagse kunst in 'de Kerk', en zo draait Bak ook mee met #radicaallokaal. De tentoonstellingsruimte in de oude Walburgiskerk is toch al gehuurd en kan ook voor performances van jonge makers worden gebruikt.

Als expositieruimte De Kerk in Arnhem (aan het Sint Walburgsplein) woensdag weer open gaat, loop je recht af op Het volk der introverten, dat de Arnhemse kunstenaar Mirthe Dokter met stadsgenoten maakte tijdens de quarantaine. Ze bezorgde pakjes klei bij mensen thuis en vroeg hun een gezicht met gesloten ogen te boetseren. Het idee dateerde van voor corona, maar verbeeldt nu prachtig een tijd die velen dwong bij zichzelf naar binnen te kijken.
'Nu het museum dicht is kunnen we experimenteren, en daar is in Arnhem een publiek voor. Net als het groen van de natuur hoort cultuur er hier bij. We zijn ook een project gestart in de zorg, om te kijken of we met voorwerpen uit de kunst- en erfgoedcollectie in verzorgingshuizen gesprekken met

bewoners op gang kunnen helpen. Bijvoorbeeld een schilderij van de Eusebiuskerk na de bombardementen, of een schaalmodel van een trolleybus.

‘We betrekken daar mbo-studenten verpleegkunde bij, en via een welzijnsorganisatie ook gepensioneerden die een zinvolle besteding van hun tijd zoeken. Als legosteentjes koppelen we al die groepen aan elkaar, zodat het ook gaat renderen. Dat is natuurlijk waar een museum over moet gaan: waarde creëren voor mensen.’
Het valt op: Arnhemmers mogen dan zo graag klagen en zeuren dat ze er met nuilen een eigen woord voor hebben verzonnen, de hoofdrolspelers in het culturele leven hebben de hoop nog niet verloren. Het contact met de wethouder van Cultuur is goed, zeggen ze allemaal.
‘Ik vind de 300 miljoen voor cultuur van het Rijk een eerste stap in de goede richting, maar we zijn er nog niet’, zegt De Vroome. ‘Ik laat het eerst daar in Den Haag uitkristalliseren. Aan het eind kan het dan best zijn dat er voor Arnhem een bedrag voor cultuur overschiet van zes posities voor de komma. Natuurlijk ga ik kijken wat ik dan kan doen, daarvoor zijn de kunstinstellingen me hier veel te lief.’
In het Theater aan de Rijn wordt voor het eerst in maanden voorzichtig weer gerepeteerd; in de Kerk staan ze klaar om de beschermende folie van de kunstwerken af te halen. De wederopbouw van het culturele leven gaat voetje voor voetje beginnen. Maar hoe het gaat als het onweer in de loop van de zomer losbarst, weet nog niemand.

LEES VERDER
Het kabinet is woensdag gemeenten en provincies te hulp geschoten met een noodpakket van 566 miljoen euro. Van dat bedrag is 60 miljoen bestemd voor bibliotheken, muziekscholen, popzalen, musea en schouwburgen die onder verantwoordelijkheid vallen van de 355 gemeente- en 12 provinciebesturen. Hoe die pot precies wordt verdeeld, en hoeveel er dus in Arnhem terecht komt, is nog niet te zeggen.
Net als in Arnhem leeft ook in Eindhoven en Leiden het idee dat het culturele leven door de coronacrisis lokaler geworteld zal raken. We schreven er eerder dit over: na decennia van culturele globalisering lijkt het erop dat de kunsten nu een tegengestelde beweging moeten maken.
Ook de filmindustrie weet Arnhem te vinden: tijdens de quarantaine werd in een verbouwde garage hard gewerkt aan de animatiefilm De wraak van Knor.

Titel/onderwerp:

Jaarstukken 2019 (inclusief nota Financiële Jaarrapportage Projecten 2019)

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 377408 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	N. Bouwman
Portefeuillehouder:	R. Paping	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	Natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvorming 2		
Toelichting			

Jaarstukken 2019
Het jaarverslag en de jaarrekening 2019 zijn het sluitstuk van de planning & control-cyclus over 2019. Met genoemde jaarstukken legt het college verantwoording af over de realisatie van de door de raad in de begroting vastgelegde beleidsvoornemens. De raad beoordeelt op grond van de jaarstukken of het college in overeenstemming met de in de begroting gestelde kaders heeft geopereerd.
De Verordening Financieel Bleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan de raad aan te bieden.

Jaarverslag en jaarrekening 2019
Met name het jaarverslag geeft volgens de indeling in programma's een samenhangend antwoord op de bekende drie W vragen. De jaarrekening heeft een meer financieel technisch karakter.

Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP)
Als bijlage bij de jaarrekening verschijnt er ieder jaar de vertrouwelijke Nota Financiële Jaarrapportage Projecten 2019 (FJP). De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten, de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen, de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. De bijlage van de FJP met de financiële projectinformatie bevat geheime informatie. Daarom is de bijlage FJP 2019 niet bij de stukken gevoegd, maar onder geheimhouding aan de leden van de auditcommissie en aan de fractievoorzitters (en overige raadsleden indien gewenst) ter kennisname aangeboden.

Accountantsverslag Deloitte
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Een toelichting op de bevindingen van de accountant kunt u lezen in het bijgevoegde accountantsverslag.

Risico
Jaarstukken 2019
Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' in de jaarstukken.

Reslutaatbestemming
In de afgelopen jaren zijn over diverse mutaties van reserves reeds raadsbesluiten genomen. In de jaarrekening is in paragraaf 'Eigen vermogen' *per reserve* aangegeven wanneer het raadsbesluit is genomen. In het jaarverslag is *per programma* onder de mutaties reserves opgenomen wanneer het onderliggende raadsbesluit is genomen of zijn aangekondigd (bij raadsbrief).

	Auditcommissie 11 mei *Advies auditcommissie* De auditcommissie heeft in haar vergadering van 11 mei de jaarstukken besproken en een toelichting van de accountant gekregen over het accountantsverslag en de controleverklaring. Het advies van de auditcommissie aan de raad m.b.t. de behandeling van de Jaarstukken is bij de Jaarstukken 2019 op ibabs geplaatst. *Rekenkamer onderzoek Jaarstukken 2019* De rekenkamerbrief is niet voor hoor en wederhoor aan het college voorgelegd en moet gezien worden als een informatieve brief aan de raad. Het voorstel van de Rekenkamer is om de rekenkamerbrief toe te voegen als onderliggende stuk bij de behandeling van de jaarstukken. De auditcommissie heeft ingestemd in met het voorstel om de rekenkamerbrief in samenhang met de jaarstukken te behandelen. De brief is toegevoegd als onderliggend stuk bij de agendering van de Jaarstukken en wordt hiermee onderdeel van het debat. De Rekenkamer is desgewenst bereid om zaken toe te lichten. **Decharge college van B&W door gemeenteraad** Met de vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening verleent de gemeenteraad decharge aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beheer en beleid. **Provincie en BZK** De Provincie is toezichthouder op de gemeenten voor het financieel beheer. Een belangrijke (wettelijke) bepaling is dat de gemeente voor 15 juli aan het Ministerie van BZK, provincie en CBS de jaarstukken aanbiedt. **Proces** - De technische voorbereiding heeft schriftelijk plaatsgevonden. Daarnaast zijn er i.v.m. de Coronamaatregelen digitale gesprekken georganiseerd tussen de ambtenaren en de fracties. Dit heeft plaatsgevonden op 6 en 13 mei. Alle technische vragen zullen op woensdag 20 mei door het college zijn beantwoord. De vragen en antwoorden zullen gebundeld in ibabs geplaatst worden. - Vanwege de Coronamaatregelen vindt er geen fysieke M1 plaats. Daarvoor in de plaats komt een schriftelijke proces. Op 20 mei is de schriftelijke meningsvorming 1 gestart, waarin de fracties hun politiek informatieve vragen aan het college stellen. Maandag 25 mei om 10.00 uur is de deadline voor het stellen van vragen. Het college zal uiterlijk woensdag 27 mei 12.00 uur de vragen beantwoorden. - Daarna start het vervolgproces van de schriftelijke vragen, waarbij de raad de gelegenheid krijgt tot vrijdag 29 mei 10.00 uur vragen te stellen. Het college antwoordt dan uiterlijk dinsdag 2 juni. - Voor donderdag 4 juni moeten de raadsfracties aangeven welke vervolgbehandeling gewenst is. - De fractie van de SP heeft een tweetal amendementen aangekondigd, die vragen om een behandeling in de M2.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de besluitvormende fase
Spreekrecht publiek	Nee
Behandeladvies	Technische vragen zijn voorafgaand aan het schriftelijke M1 proces gesteld. Hiervoor is een bundel opgesteld en deze is in ibabs geplaatst. Als in de m2-behandeling naar het oordeel van de raadskamer alle concept-moties en -amendementen behandeld zijn, kan het voorstel worden doorgeleid naar de besluitvorming. De FJP wordt als een geheim stuk behandeld.
Bijlagen	

Jaarstukken 2019

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2019 inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2019 (FJP) en Begrotingswijziging FJP" en concept raadsbesluit
Begrotingswijzing Financiële Jaarrapportage Projecten 2019 NB: Financiële Jaarrapportage Projecten 2019 (geheime bijlage) is separaat in bezit gesteld van de leden van de auditcommissie en fractievoorzitters.
Accountantsverslag 2019 opgesteld door Deloitte
Jaarstukken in 1 oogopslag
Raadsbrief Turap 1-2020
Turap 1-2020
Rekenkamerbrief Jaarstukken 2019
Brief 'advies auditcommissie'
De bundels met M1 vragen
De bundels met technische vragen en antwoorden betreffende de Jaarstukken en de Turap
Aangekondigde amendementen van de fractie van de SP

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 459317

Onderwerp: Jaarstukken 2019 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2019)

Voorstel

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2019 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming volgend uit de toepassing van reeds genomen raadsbesluiten vast te stellen.
3. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2019 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
4. Kennis te nemen van de reactie van het college op de accountantsverklaring.
5. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2019 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
6. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken verwerken.
7. Instemmen met het opheffen van bestemmingsreserves die niet meer worden gebruikt (en saldo €0 hebben).

Inleiding

De jaarstukken 2019 zijn het sluitstuk van de P&C-cyclus 2019. In de Meerjarenprogrammabegroting 2019 - 2022 is het beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2019 zijn behaald.

Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) opgenomen De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten (‘herzieningen’ genoemd), de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen (= te verwachten verliezen), de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen.

Beoogd effect

Jaarstukken 2019:
Decharge verlenen aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beleid en beheer door middel van de vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2019.
FJP 2019:
Inzicht verschaffen in de ontwikkeling van de grondexploitaties en de investeringsprojecten. Daarnaast is het doel om de herzieningen zo snel mogelijk te verwerken in de begroting, zodat in de projecten gewerkt wordt met een actueel (financieel) kader.

GEMEENTE Arnhem

Argumenten

1.1 Jaarstukken 2019

Volgens de wettelijke kaders, zijnde het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV), is het college verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat:

- de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven;
- de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

De Verordening Financieel Beleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan te bieden aan de raad.
De Gemeentewet verplicht de gemeente om ieder jaar op uiterlijk 15 juli het door de gemeenteraad vastgestelde jaarstukken aan te bieden aan de provincie Gelderland.

1.2 Resultaatbestemming

In de afgelopen jaren zijn over diverse mutaties van reserves reeds raadsbesluiten genomen. In de jaarrekening is in de paragraaf 'Eigen vermogen' per reserve aangegeven wanneer het raadsbesluit is genomen. In het jaarverslag is per programma onder de mutaties reserves nogmaals opgenomen wanneer de onderliggende raadsbesluiten zijn genomen of zijn aangekondigd (bij raadsbrief).

In 2019 komen we uit op een positief financieel resultaat van €9,8 miljoen. Omdat we daarnaast €21,7 miljoen aan de verschillende bestemmingsreserves hebben toegevoegd, en gedurende het jaar € 4,5 miljoen aan de Algemene Reserve onttrokken komt het uiteindelijke boekhoudkundige resultaat uit op €7,3 miljoen negatief. Hiervan wordt voorgesteld dit in 2019 te verrekenen met de Algemene Reserve (AR). De totstandkoming van dit resultaat staat inhoudelijk toegelicht in paragraaf 'Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar' van de jaarrekening.

De weerstandsfactor komt uit op 1,2. en is verbeterd ten opzichte van de begroting weerstandsfactor van 1,0 na de begrotingswijziging 2019. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 17% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 14% beter dan verwacht. Dit komt vooral doordat geplande investeringen nog niet geheel afgerond zijn. Daardoor hoefde er minder geleend te worden dan begroot. Tevens zijn de reserves met € 9,8 miljoen gestegen.

1.3 Accountantsverslag Deloitte

Verantwoordelijkheid accountant:
De controleverordening vormt de basis waarop de accountant de controle over de boekjaren uitvoert. In de verordening wordt de reikwijdte van de controle, de geldende normstellingen en de te hanteren

goedkeurings- en rapporteringtolerantie vermeld. De bij de controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag en controleverklaring Deloitte:
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Daarbij gaan zij nader in op de scope en reikwijdte van de accountantscontrole en geven zij een nadere toelichting op de getrouw- en rechtmatigheid van de jaarrekening. Het accountantsverslag is integraal onderdeel van de rapportage aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) inzake de SiSa-verantwoording.

De accountant heeft geen controleverschillen ten aanzien van getrouw- en rechtmatigheid geconstateerd, De accountant is voornemens een goedkeurende verklaring af te geven voor de jaarstukken 2019. Voor een nadere toelichting op de bevindingen van de accountant wordt verwezen naar het accountantsverslag.

Ons college heeft een reactie op het accountantsverslag geformuleerd. Hiervoor wordt verwezen naar de reactiebrief.

1.5 FJP: bijlage, geheimhouding en begrotingswijziging

Het algemene, publieke overzicht van de grondexploitaties is terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. Deze FJP 2019 is een verdieping daarop met gedetailleerde projectinformatie en risicobeschrijvingen. Wij raden u aan eerst de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag te lezen en pas daarna deze bijlagen. In verband met de geheimhouding van de bijlagen FJP 2019 wordt geheimhouding opgelegd op grond van artikel 25, tweede lid en 86, tweede lid van de Gemeentewet.

De begrotingswijziging naar aanleiding van de FJP wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken 2019.

1.7 Opheffen bestemmingsreserves

In de afgelopen jaren heeft de raad bestemmingsreserves gecreëerd voor specifiek bestemde middelen. Een aantal van deze reserves worden al enkele jaren niet meer gebruikt. Het voorstel is om deze op te heffen. Hierdoor wordt de administratie opgeschoond en kan de raad sneller, beter en makkelijker worden ingelicht over de huidige stand van bestemmingsreserves.
Het gaat om de volgende reserves:

- Veilig ondernemen (BR 0860)
- Bewonersbudgetten (BR 0818)
- GRP-dekking kapitaallasten (BR 0840)

Kanttekeningen en risico's

Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf "weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag. In de paragraaf niet uit de balans blijkende verplichtingen kunt u meer lezen over de maatregelen die de gemeente heeft genomen ten aanzien van het coronavirus.

Financiën

In 2019 komen we uit op een positief financieel resultaat van €9,8 miljoen. Omdat we daarnaast €21,7 miljoen aan de verschillende bestemmingsreserves hebben toegevoegd, en gedurende het jaar € 4,5 miljoen aan de Algemene Reserve onttrokken komt het uiteindelijke boekhoudkundige resultaat uit op €7,3 miljoen negatief. Hiervan wordt voorgesteld dit in 2019 te verrekenen met de Algemene Reserve (AR).

Uitvoering

De accountant geeft een toelichting aan de auditcommissie over het accountantsverslag en de controleverklaring, behorende bij de jaarrekening.

Communicatie

Er wordt een persbericht, animatie en infographic gemaakt voor de jaarstukken.

Op de website financien.arnhem.nl staat de webversie van de jaarstukken weergegeven. Hierin is extra informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld in het onderdeel 'wat heeft het gekost' binnen de programma's (meer informatie tabel baten en lasten en reserves per programma) en bij 'wat hebben we gedaan' (in de doelenboom staat ook de informatie uit Turap 2 weergegeven).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel en concept-raadsbesluit
- Jaarstukken 2019
- Accountantsverslag 2019 Deloitte
- Reactie college Accountantsverslag
- Financiële Jaarrapportage Projecten 2019 (geheim)

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	459317

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 21 april 2020, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 459317;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2019 vast te stellen
2. de resultaatbestemming volgend uit de toepassing van reeds genomen raadsbesluiten vast te stellen
3. kennis te nemen van het bij de jaarrekening behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte
4. kennis te nemen van de geheime Bijlage FJP 2019, waarbij geheimhouding wordt opgelegd op grond van artikel 25, tweede lid en 86, tweede lid van de Gemeentewet over de Bijlage FJP 2019
5. Instemmen met het opheffen van bestemmingsreserves die niet meer worden gebruikt (en saldo €0 hebben).

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Jaarstukken 2019

Jaarstukken 2019

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2019

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen 3
2019, een samenvatting 4
Leeswijzer 6

Deel 2 Jaarverslag 8
Veranderopgaven 9
Vitale economie Arnhem Nijmegen 10
Klimaat en energie 12
Doorbraak naar werk 15
Zorg dichterbij 17
Inclusief Arnhem 19

Wijken 21
Wijken algemeen 22
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 29
Noordwest 33
Noordoost 37
Presikhaaf 41
Malburgen 44
Schuytgraaf, Elderveld 48
De Laar, Elden 51
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 54

Stad 57
Algemeen bestuur en publieke dienstverlening 58
Veiligheid 62
Verkeer, vervoer en waterstaat 68
Economie 75
Educatie 81
Cultuur, recreatie en sport 85
Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning 93
Gezondheid en Milieu 104
Wonen en Ruimte 109
Financiën en bedrijfsvoering 116

Paragrafen ... **122**
Lokale heffingen ... 123
Weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 126
Onderhoud kapitaalgoederen ... 142
Financiering ... 152
Bedrijfsvoering ... 157
Verbonden partijen ... 162
Grondbeleid ... 184
Investeringen ... 193
Subsidies ... 195
Integriteit ... 197

Deel 3 Jaarrekening ... **200**
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting ... 201
Balans en de toelichting ... 212
Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld ... 245
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) ... 248
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant ... 250

Deel 4 Bijlagen ... **251**
Infographic ... 252
Gemeenteraad ... 253
Portefeuilleverdeling ... 255
Overzicht subsidies ... 257
Afkortingenlijst ... 266
Begrippenlijst ... 269

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit de volgende 2 onderdelen:

1. Hoofdlijnen van beleid;

2. Leeswijzer.

2019, een samenvatting

Een groot deel van het jaar 2019 stond in het teken van het herdenken van de Slag om Arnhem. De gemeente riep inwoners op hun herinneringen te delen, mensen ontmoetten elkaar bij herinneringsmaaltijden in de wijken en door speciale lessen op school werd de jeugd betrokken. Zo drong de herdenking van de Slag om Arnhem door tot in de haarvaten van de stad, met als hoogtepunt de officiële herdenking in de Berenkuil, bijgewoond door Prinses Margriet en Prof. Pieter van Vollenhoven, gevolgd door Bridge to Liberation, het concert aan de Rijnkade.

In 2019 was zowel landelijk als in Arnhem veel aandacht nodig voor de oplopende zorgkosten. Het college heeft meerdere sporen uitgezet om de zorgkosten beheersbaar te houden. Ondertussen houdt elke Arnhemmer uiteraard wel de zorg die nodig is. Om verandering mogelijk te maken en om de bestaande tekorten op te kunnen vangen, maakt de gemeente extra geld vrij.

In het kader van het programma 'Doorbraak naar werk' is onder andere besloten dat meer wijkgericht en integraal wordt gewerkt. Dat betekent dat inwoners een vast aanspreekpunt krijgen vanuit werk en inkomen. Dat aanspreekpunt is iemand die helpt bij het zoeken naar werk, maar ook andere problemen zoals schulden of armoede aanpakt. Schuldenproblematiek kreeg - ook landelijk - aandacht in 2019. De Arnhemse 'vroeg erop af' methode om schulden te voorkomen, blijkt succesvol. Daarnaast stelt de gemeente zichzelf als schuldeiser soepeler op, onder andere door in bepaalde situaties eerder over te gaan op kwijtschelding. Door het aanpassen van de inkomensnorm komen meer gezinnen in aanmerking voor de Gelrepas.

In 2019 is een stevig fundament gelegd voor de energietransitie die de komende decennia verder vorm krijgt in de stad. Het aantal zonnepanelen steeg sterk, de twee eerste Trolley 2.0-bussen draaien mee in de dienstregeling en het aantal laadpunten voor elektrische auto's is behoorlijk uitgebreid. In 2019 is de wijkgerichte energietransitie gestart. Dit doen we samen met de wijkbewoners en partners zoals de netbeheerder en de woningbouwcorporaties. Ook bij bedrijven wordt verduurzaming gestimuleerd en gehandhaafd.

In 2019 was er nog meer koninklijk bezoek. De Koning bezocht samen met de minister Cora van Nieuwenhuizen van Infrastructuur en Waterstaat de wijken Geitenkamp en Spijkerkwartier om uitleg te krijgen over hoe de gemeente Arnhem samen met wijkbewoners werkt aan een klimaatadaptieve stad.

2019 was ook het jaar waarin definitieve besluiten werden genomen over de invoering van diftar per 1 juli 2020. Alle ondergrondse containers zijn geplaatst en Arnhemmers gebruiken sinds een paar maanden weer de afvalpas om deze te openen. Diftar heeft als doel het aantal kilo's restafval sterk te verminderen, en daardoor de kosten voor de Arnhemmers te verlagen.

De gemeente maakte afspraken met de woningbouwcorporaties over onder andere voldoende betaalbare woningen en het verduurzamen van bestaande woningen. Voor diverse plekken, waaronder Schuytgraaf en Malburgen, zijn bestemmingsplannen vastgesteld die de bouw van woningen mogelijk maken. Aan de andere kant zijn besluiten genomen om ongewenste verkamering en woningsplitsing tegen te gaan. De ontwikkeling van Stadsblokken Meinerswijk is ook weer enkele stappen verder. Aan het begin van het jaar lag het bestemmingsplan ter inzage. De gemeente heeft inmiddels een natuurgebied ter grootte van 24 voetbalvelden overgedragen gekregen waar de grazers in Meinerswijk zich tegoed aan doen.

De burgemeester voerde in diverse wijken het gesprek over wijkveiligheid. De gemeente bestrijdt ondermijnende criminaliteit door het sluiten van panden en het intrekken van vergunningen. De aanpak tegen radicalisering heeft met het evaluatieonderzoek van de Universiteit Utrecht een impuls gekregen. Veilig uitgaan is door de rem op de verkoop en gebruik in de horeca van lachgas verbeterd.

Op het gebied van onderwijs wordt aan de weg getimmerd: de Ommezwaai, school voor speciaal onderwijs aan de Bethaniënstraat, inclusief sporthal, is klaar en voor een aantal andere scholen is de voorbereiding in volle gang. Alle Arnhemse kinderen die nog niet naar school gaan mogen vanaf de leeftijd van twee jaar, 14 uur per week naar de peuteropvang. Arnhem is een van de eerste gemeenten in Nederland waar dit aanbod geldt. Het aanbod werd via een campagne onder de aandacht van ouders gebracht.

Natuurlijk waren er vorig jaar nog veel andere zaken die het vermelden waard zijn. Een kleine greep hieruit: In 2019 kwam de Eusebiuskerk prachtig uit de steigers, stelde Arnhem zich kandidaat voor de organisatie van het Eurovisie Songfestival, vierde Arnhem het succes van 70 jaar trolleybus, reed trolley 2.0 verder zonder bovenleiding, contracteerde de gemeente een aannemer om Museum Arnhem te vernieuwen op de unieke locatie

aan de Utrechtseweg, werd op initiatief van bewoners in Presikhaaf buurthuis De Overkant geopend, werd een nieuw bomenbeleidsplan vastgesteld, kreeg de steeds groener wordende binnenstad zeven tappunten voor gratis drinkwater, startte de bouw van zwembad Valkenhuizen, werd Citymarketing verzelfstandigd, nam de leegstand in de binnenstad af, sleepte Arnhem het WK-volleybal en het WK-BMX binnen, kocht de gemeente panden in de Varkensstraat om de nachthoreca te weren, zag het programma 'Van bedrijven weten' het licht en strooide de afdeling onderhoud zout bij vorst, maar ook bij extreme hitte.

Financieel resultaat

Vooraf

Door het Corona virus en de daarbij gepaarde economische en sociale ontwikkelingen zal er een groter beroep op gelden van de gemeente worden gedaan dit heeft geen weerslag in de cijfers van 2019. In de jaarrekening in het onderdeel "Gebeurtenissen na balansdatum" kunt u hier verder lezen wat de gemeente hiervoor aan ontwikkelingen ziet.

Algemeen

We sluiten het jaar 2019 af met een prima financieel resultaat. We komen we uit op een positief financieel resultaat van €9,8 miljoen. Omdat we daarnaast €21,7 miljoen aan de verschillende (bestemmings)reserves hebben toegevoegd, en gedurende het jaar € 4,5 miljoen aan de Algemene Reserve onttrokken komt het uiteindelijke boekhoudkundige resultaat uit op €7,3 miljoen negatief. Dit negatieve resultaat wordt verrekend met de Algemene Reserve (AR). Binnen de programma's kunt u verder lezen over deze extra stortingen aan de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn veelal opgezet om specifiek beleid te kunnen realiseren.

De weerstandsfactor komt uit op 1,2. De ratio is verbeterd ten opzichte van de begroting weerstandsfactor van 1,0 na de begrotingswijziging 2019. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 17% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 14% beter dan verwacht. Dit komt vooral doordat geplande investeringen nog niet geheel afgerond zijn. Daardoor hoefde er minder geleend te worden dan begroot. En minder lenen betekent minder vreemd vermogen en daarmee een groter aandeel van het eigen vermogen op de balans. Tevens stijgen de reserves met € 9,8 miljoen. Bij ongewijzigd beleid zal de solvabiliteit verbeteren.

We hebben in 2019 gezien dat de kosten voor het sociale domein flink zijn gestegen. Wij hebben onder meer een beroep moeten doen op het weerstandsvermogen. De kosten voor zorg blijven stijgen, in het bijzonder voor Jeugdzorg. In 2019 zijn flinke stappen gezet om de kosten te beheersen. Wij hebben een monitor systeem gerealiseerd om de ontwikkelingen in de zorg te volgen en ook financieel te beheersen. Deze monitor wordt ook periodiek aan de Raad aangeboden. In het programma Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning kunt u lezen hoe de gemeente deze kosten beheerst.

In het fysieke domein is er in het grondbedrijf een positief financieel resultaat ontstaan. Door dit financieel resultaat grotendeels ten gunste van de bestemmingsreserve (€ 6,2 miljoen) te laten vallen komt dit ten goede van mogelijke toekomstige financiële risico's binnen het specifieke programma. De resterende € 3,9 miljoen wordt verrekend binnen de algemene reserves en draagt bij aan het positieve resultaat.

In 2019 wordt er € 9,3 miljoen meer toegevoegd aan bestemmingsreserves dan er begroot was. Hierdoor kunnen de programma's specifieke gelden reserveren voor ontwikkeld beleid binnen het genoemde programma.

Resultaat ten opzichte van Turap

Bij de tussenrapportage twee verwachtten we een financieel resultaat van €4,- miljoen voordelig. Het verschil tussen het gepresenteerde resultaat bij deze Jaarrekening verklaren we vooral door een extra storting in het pensioenfonds voor de leden van het College vanwege lagere rente, hogere personeelskosten, doorlopende hogere kosten voor de zorg van totaal meer dan netto € 6 miljoen, een hoger bijdrage aan de Connectie en een aantal budgetoverhevelingen die we in december deden.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Meerjarenprogrammabegroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2019 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2019 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit vier onderdelen:

1. Vijf veranderopgaven (V):
    - Vitale economie Arnhem - Nijmegen
    - Klimaat en energie
    - Doorbraak naar werk
    - Zorg dichterbij
    - Inclusief Arnhem

2. Acht wijkprogramma's (W) - Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

3. Tien stedelijke programma's (R) - In de stedelijke programma's zijn de doelen, inspanningen, beleidskaders, de taken en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen. De taakvelden die vallen onder de stedelijke programma's zijn niet in het boekwerk van de jaarstukken 2019 opgenomen. Deze zijn wel ter informatie opgenomen op financien.arnhem.nl.

Tussen de veranderopgaven, de wijkprogramma's en de stedelijke programma's zit veel samenhang. In de stedelijke programma's en de wijkprogramma's wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de doelstellingen van de veranderopgaven. De budgetten van de veranderopgaven bevinden zich ook binnen deze programma's.

4. Tien paragrafen - De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.

In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Arnhemse doelenboom

In de MJPB 2019-2022 is de Arnhemse doelenboom opgenomen. In de bovengenoemde veranderopgaven, stedelijke programma's en wijkprogramma's zijn de doelen benoemd. In het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de doelen en prestaties. Bij de doelen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje) of niet op koers lopen (rood bolletje).

De doelenboom is als volgt opgebouwd:
Elke veranderopgave kent een aantal strategische beleidsdoelen. Deze strategische beleidsdoelen worden in de MJPB meer concreet vertaald in:

- Prestatiedoelen in de stedelijke programma's;
- Prestatiedoelen in de wijkprogramma's.

Vervolgens zijn de prestatiedoelen in de stedelijke programma's vertaald naar concrete prestaties en/of indicatoren per taakveld.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit vier onderdelen:

1. Veranderopgaven (V);
2. Wijkprogramma's (W);
3. Stedelijke programma's (R);
4. Paragrafen.

Veranderopgaven

De volgende veranderopgaven (V) zijn opgenomen in de MJPB 2019-2022:

V1 Vitale economie Arnhem en Nijmegen;

V2 Klimaat en energie;

V3 Doorbraak naar werk;

V4 Zorg dichterbij;

V5 Inclusief Arnhem.

Vitale economie Arnhem Nijmegen

Het programma Vitale economie draagt bij aan het verduurzamen van onze stad waar mensen graag komen en blijven, met een sterke en gezonde arbeidsmarkt, waar bedrijven kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren die past bij de ambities van Arnhem.
Arnhem vitaal maken en houden is de essentie van het programma, met aandacht voor de lange termijn en voor duurzame relaties. Met aandacht ook voor het grotere gebied. In het programma liggen het oog springende opgaven en ambities op stedelijk niveau besloten: werk, economische ontwikkeling en innovatie, New Energy Made in Arnhem, de culturele eredivisie van Nederland, aantrekkelijke en vitale binnenstad en het beter positioneren van Arnhem in de buitenwereld.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Als stad en regio moet Arnhem sterk staan om onze maatschappelijke opgaven goed aan te kunnen. Dat kan en wil Arnhem niet alleen doen. Bedrijven, instellingen en ook de opgaven bijvoorbeeld op goede werklocaties, duurzaamheid en een goede bereikbaarheid houden zich niet aan de gemeentegrenzen. Arnhem zal dus moeten denken vanuit allianties. Met andere overheden, in de regio, maar zeker ook met partners uit bedrijfsleven en onderwijs- en kennisinstellingen. De voedingsbodem daarvoor is goed. Voor de gemeente zijn woorden als stimuleren, faciliteren en verbinden belangrijke termen. Deze duiden onze rolneming. Alert zijn op het leggen van bijvoorbeeld verbindingen tussen grote bedrijven en lokaal Midden en Kleinbedrijf (MKB), tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven, maar ook met de buren in Nordrhein-Westfalen, Food Valley en Health Valley. Op een aantal onderwerpen heeft Arnhem een voortrekkersrol, bijvoorbeeld op duurzaamheid en culturele positie.

Wat hebben we gedaan

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat

Om een zo'n aantrekkelijk mogelijk vestigingsklimaat te hebben en behouden werken we samen met partijen in de stad aan zowel de ruimtelijk-economische vraagstukken als bereikbaarheid van werklocaties en voldoende ruimte om te ondernemen. Daarnaast werken we ook samen aan het verbeteren van dienstverlening en uitwisseling van kennis.
Enkele voorbeelden van resultaten in 2019 zijn:

- Fysiek vergroenen van entrees open bedrijventerreinen onder initiatiefneming van de Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen. Dit vergroenen draagt bij aan klimaatadaptatie, biodiversiteit, waterberging en aantrekkelijk vestigingsklimaat.
- Na een intensief samenwerkingstraject hebben diverse bedrijfskoepels in Arnhem onder penvoering van VNO-NCW een subsidie aangevraagd bij de provincie voor uitvoeren ven energiescans voor de Verplichte Erkende Maatregelen. De gemeente heeft deze subsidieregeling aangevuld en verruimd zodat naast midden- en grootverbruikers ook kleinverbruikers van energie hier gebruik van kunnen maken.
- Visie op Transformatie is wegens succes beëindigd in samenspraak met de stad. De visie had als doel het terugdringen van (incourante) kantoormeters in de stad. Dit verliep zeer succesvol. Aangezien transformatie vooral werden toegestaan binnen de vier prioriteitsgebieden en de gemeente juist meer wilde sturen op kwaliteit in de stad en per transformatie, is besloten om de visie te beëindigen. Waarbij het principe van oppakken van initiatieven in stand is gehouden.
- Samen met de stad is gewerkt aan een Visie op de Nieuwe Haven. Deze is in december 2019 vastgesteld door het college.

Optimale dienstverlening aan ondernemers en partijen

Van Bedrijven Weten is verder uitgewerkt en dat heeft eind 2019 geresulteerd in een besluit van het college om in 2020 een pilot Van Bedrijven Weten te starten dat bij gaat dragen aan het verder optimaliseren van de dienstverlening aan ondernemers.
Naast de reguliere accountmanagement activiteiten (bedrijfsbezoeken, oppakken ondernemersvraagstukken) zijn er inspanningen verricht die bij dragen aan een versterken van het ondernemersklimaat (zie R03 Economie).

Human capital stevig aandacht geven

In 2019 heeft Arnhem samen met de provincie, gemeente Nijmegen en enkele kennisinstellingen uit de regio deelgenomen aan de regionale Human Capital werktafel. In dit verband is gewerkt aan het stimuleren van initiatieven die bijdragen aan het verlichten van de druk op de huidige arbeidsmarkt. Met Arnhem Studiestad is opnieuw ingezet op het aantrekken van studenten naar Arnhem, door onder andere een succesvolle

gezamenlijke introdag te organiseren, sport- en cultuurevenementen voor studenten te organiseren en door nóg beter het verhaal te vertellen van de unieke kwaliteiten die Arnhem als studiestad te bieden heeft.
Er is eind 2019 groen licht gegeven voor de start van De digitale werkplaats Arnhem Nijmegen, onderdeel van het MKB-Actieplan van het Ministerie van EZK. In dit project werken de HAN, ROC, Radboud-universiteit, provincie, gemeente Arnhem en Nijmegen, Rabobank en Oost NL samen om MKB-ers met vragen over digitalisering te kunnen helpen.
Binnen het project Kenniscampus Arnhem wordt in samenwerking met de kennisinstellingen in Arnhem een toekomstvisie op praktijkgericht onderwijs en onderzoek opgesteld. Die visie vormt de basis voor de fysieke campus ontwikkeling de komende jaren.

Prestatiedoelen

Aantrekkelijke (centrum)stad aan de rivier/ bruisende binnenstad

De binnenstad is een belangrijk economisch hart voor Arnhem. Het winkelhart hebben we compacter gemaakt, waardoor aan de randen van de binnenstad ruimte is voor een nieuw programma, zoals andere vormen van bedrijvigheid, leisure, wonen, en combinaties van wonen en werken. De transformatie van 'place to buy' naar 'place to meet' krijgt daarmee verder vorm. Om de kracht van de binnenstad te versterken hebben we samengewerkt met Nijmegen, met oog voor de complementariteit van beide steden. De Arnhemse culturele positie hebben verder vorm gegeven door duurzame versterking van de ketens, samenwerking in de Lauwersgracht Alliantie, versteviging van (beeldbepalende) evenementen en een keuze over Museum Arnhem. Verder is er aandacht voor het verplaatsen van de markt en wordt stevig ingezet op versterking van de bereikbaarheid van de binnenstad met het uitvoeringsprogramma De Arnhemse Binnenstad Binnen Bereik.

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat

Samen met bedrijfscollectieven als Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB), OndernemersKontact Arnhem (OKA) en Greenbusinessclub Gelderse Poort werken wij aan verbetering van het vestigingsklimaat in Arnhem. We werken aan thema's als vergroenen, verduurzamen, veiligheid en bereikbaarheid. Zo zijn in 2019 de entrees van de open bedrijventerreinen vergroend in samenwerking met Provincie Gelderland en StAB. StAB is gestart met een traject voor Keurmerk Veilig Ondernemen voor de zes bedrijventerreinen die tot de stichting behoren. En onder penvoering van VNO-NCW hebben OKA, StAB, Koninklijke horeca Nederland (KHN) en PBA een subsidie aangevraagd voor energiescans voor bedrijven. Al deze projecten dragen bij aan een aantrekkelijker vestigingsklimaat.

Behoud en groei van passende werkgelegenheid

Door onder andere te participeren in en/of het ondersteunen van de regionale Human Capital Arnhem, Studiestad Arnhem en Kenniscampus Arnhem is de inzet op het organiseren van een passend onderwijs aanbod dat aansluit op de regionale arbeidsmarkt in 2019 voortgezet.

Positioneren van Arnhem en de regio

In dit kader is het afgelopen jaar gewerkt aan een sterkere verbinding tussen de werkzaamheden Economic Board en de investeringsagenda Arnhem-Nijmegen-Provincie. Economic Board, Regio Arnhem-Nijmegen en provincie met meer slagkracht werken aan het genereren van nieuwe partnerschappen en samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen en zo ook meer investeringsgeld samenbrengen. Er is ook gestart met de nieuwe strategische agenda voor de Economic Board voor de komende 5 jaar. De versterking van de regio Arnhem-Nijmegen die in 2019 is ingezet, moet in de toekomst gaan bijdrage aan een sterkere profilering van de regio als geheel.
Voor overige ontwikkelingen met betrekking tot de positionering van Arnhem in externe netwerken (regio Arnhem-Nijmegen, Euregio, landelijke netwerken) verwijzen wij naar programma R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening.

Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossiel vrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Het is onze ambitie om de doelen, zoals die in de gemeenteraad zijn vastgesteld, binnen New Energy made in [Arnhem] te realiseren. Daarbij worden de afspraken van het Parijsakkoord en de op handen zijnde Klimaatwet meegenomen. Voor deze intensivering van het verduurzamen van onze stad neemt de gemeente de regierol.

Deze ambitie is een antwoord op de conclusies uit de voortgang New energy made in Arnhem 2017 en het rekenkameronderzoek "Oranje is het nieuwe groen" waarvan de gemeenteraad op 5 maart 2018 de aanbevelingen heeft overgenomen en waarover de gemeenteraad op 4 juli 2018 is geïnformeerd naar aanleiding van het aangenomen Amendement "prioriteit geven aan duurzaamheid".

Wat hebben we gedaan

De doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 worden in een aparte rapportage gemonitord, zoals afgesproken bij de vaststelling van het programma in 2015. De meest recente voortgangsrapportage is van 2019. Deze is op 23 oktober 2019 met een raadsbrief aan de raad aangeboden. Deze rapportage diende ook als basis voor het nieuwe programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030, dat eveneens in oktober 2019 aan de raad ter besluitvorming is aangeboden.

Prestatiedoelen

Meer energiebesparing en -opwek

In de voortgangsrapportage New energy made in Arnhem Stand van zaken 2019 (raadsbrief d.d. 23 oktober 2019) is de voortgang op alle doelen van New energy made in Arnhem weergegeven. Hier worden enkele aspecten benoemd.

De meest recente data over het energieverbruik in de stad zijn van 2017. Hieruit blijkt een dalende trend van energieverbruik in woningen (5,3% minder dan in 2014). Het totale energieverbruik in de stad is echter licht gestegen ten opzichte van 2017, onder andere door meer bedrijvigheid.

In 2019 is een nieuw programmaplan, New energy made in Arnhem 2020-2030, aangeboden aan de raad. Dit programmaplan is met hulp van vele stakeholders tot stand gekomen. Ook is de Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie verder uitgelijnd. Dit heeft geresulteerd in de start van een pilot energiearmoede in 3 wijken, en van een proeftuin aardgasvrije wijk in Vredenburg Kronenburg, met woningbouwcorporaties, waterschap, netbeheerder en energieleverancier. Hiervoor is provinciale subsidie verleend. Verder zijn in andere wijken en buurten voorbereidingen gestart voor de wijkgerichte energietransitie, is de communicatiecampagne Arnhem AAN geïntensiveerd en is energie besparen en opwekken en de wijkgerichte energietransitie verder verankerd in de prestatieafspraken met de woningbouwcorporaties.

Bedrijven werken ook aan energiebesparing en opwek. Samen met VNO-NCW en de grote bedrijfskoepels uit Arnhem is succesvol een provinciale subsidie aangevraagd voor het uitvoeren van energiescans. De gemeente heeft hier een aanvullende subsidieregeling aan toegevoegd. Daarnaast heeft de gemeente in het kader van energie opwek enkele bedrijfsbijeenkomsten georganiseerd rond aanvraag van SDE-subsidie voor zonnepanelen, waarna geïnteresseerde bedrijven kosteloos een adviesgesprek konden krijgen.
Naast stimuleren wordt ook ingezet op handhaving. Afgelopen jaar is een aanvullende opdracht gegeven aan de Omgevingsdienst voor honderd extra energiecontroles bij Midden- en Grootverbruikers van energie. Daarnaast neemt de omgevingsdienst bij milieucontroles ook het aspect energie mee tijdens de controle.

Het aandeel duurzame energie is in 2019 6,7%. Er liggen 82.000 zonnepanelen op daken, 7.200 panelen in veldopstelling, de warmtelevering is gegroeid naar 10.788 woningequivalent-aansluitingen op het stadswarmtenet. Twee grote duurzame opwekprojecten, zoals het wind- en zonnepark Koningspleij lopen, door een procedure bij de Raad van State, achter in de planning en leveren nog geen bijdrage aan de doelstelling voor duurzame opwek.
De doelstelling 1,5% besparen per jaar en 14% duurzame energie in 2020 wordt niet gehaald.

Versterken Energie en milieutechnologie sector (Hot spot energy)

Afgelopen jaar stond vooral in het teken van het op de kaart zetten van Arnhem als stad van de waterstoftechnologie. Landelijk en internationaal is de belangstelling voor waterstof groeiende en daarbij is grotere bekendheid van het Arnhemse cluster van belang. Dit innovatieve MKB cluster is onderscheidend, omdat het bijdraagt aan technologische oplossingen die toepassing van waterstof in de energietransitie mogelijk te maken. De gemeente droeg hier op verschillende manieren aan bij:

- Financiering vroege fase pilots door Arnhemse consortia: onder andere steun voor verwarming van de Eusebius op waterstof en het opzetten van een groene waterstofcentrale (Power to Power) op Industriepark Kleefse Waard (IPKW).
- Initiatiefnemer van het H2drive project in samenwerking met Provincie Gelderland: het stimuleren van 90 waterstof auto's in de regio.
- Lobby activiteiten: contacten intensiveren met het ministerie van Economische Zaken, faciliteren bezoeken van waterstofgezant en MinEzk en buitenlandse delegaties, organiseren bijeenkomst energieopslag in Brussel met Arnhemse bedrijven.

Daarnaast is er met werk-en kennislocaties Industriepark Kleefse Waard, Arnhems Buiten (de Brink) en de HAN/Van Hall Larenstein samengewerkt aan stappen om hun locaties inspirerende plekken te maken voor bedrijven, werknemers en studenten. Zo is in 2019 de basis gelegd voor het vestigen van een Innovatielab op het gebied van waterstof-en brandstofceltechnologie, batterij-en laadinfrastructuur en ict-smartgrids. de HAN, IPKW, Provincie Gelderland en de gemeente zijn initiatiefnemers en besluiten komend jaar op basis van een businesscase of en hoe het gerealiseerd kan worden.

Al deze activiteiten dragen bij aan een aantrekkelijker vestigingsklimaat in Arnhem voor bedrijven op het gebied van duurzame energietechnologie.

Duurzamere Mobiliteit

De twee eerste Trolley 2.0-bussen draaien mee in de dienstregeling en kunnen 12 km buiten het trolleynetwerk elektrisch rijden. Zowel in Schuytgraaf als in Oosterbeek staan laadvoorzieningen die vanuit het trolleynet worden gevoed als onderdeel van de proef “Smart-Trolley-Grid”.
Uitbreiding van de infrastructuur voor schone voertuigen:

- 375 laadpunten in Arnhem in openbaar gebied, waaronder twee laadpleinen;
- 180 semi-publieke laadpunten;
- sinds juni 2019 zijn er in Arnhem 3 snellaadstations (waarvan één een 175 kW station) en er zijn er nog twee in ontwikkeling;
- 3 CNG-tankstations en 1 waterstoftankstation.

Ook als fietsstad zijn er stappen gezet met uitbreiding van nieuwe veilige en snelle fietsroutes, fietsenstallingen en het vaststellen van een regionaal beleidskader waarbij het stimuleren van het fietsgebruik een belangrijk onderdeel is.

Zie verder de voortgangsrapportage New energy made in Arnhem Stand van zaken 2019 (raadsbrief d.d. 23 oktober 2019).

Schonere lucht

De meest recente data over luchtkwaliteit zijn van 2018. De concentratie stikstof (NO2) is in 2018 met 3,7% gedaald ten opzichte van 2015. De concentratie fijnstof (PM10) is in 2018 met 2% gedaald ten opzichte van 2015. Dit alles ondanks de groei van de verkeersdrukte.
In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (luchtagenda) door de raad vastgesteld. Deze borduurt voort op de maatregelen uit het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) en bevat een serie maatregelen om de luchtkwaliteit in de periode 2018-2025 te verbeteren. De volgende hoofdmaatregelen zullen worden toegepast: milieuzone personenverkeer (2019), milieuzone bestelverkeer (2020), dosering van verkeer buiten de stad, om de doelstelling 10% extra reductie van NO2 en fijn stof in 2020 opzichte van 2015 te halen.
Zie verder de voortgangsrapportage New energy made in Arnhem, stand van zaken 2019 (raadsbrief 23 oktober 2019).

Beter eigen voorbeeld gemeente

In 2019 is het Klimaatplan voor de gemeente Arnhem opgesteld, een energie management plan voor de gemeentelijke bedrijfsvoering. Dit plan is gecertificeerd op trede 3 van de CO2 prestatieladder. Arnhem is hiermee de eerste grote gemeente in Nederland met een dergelijke certificering.

In het plan is de CO2 footprint (2018) van de gemeentelijke organisatie opgenomen, een CO2 reductiedoelstelling van 40% voor 2023 en de energiereductiemaatregelen dop het gebied van vastgoed, mobiliteit, openbare ruimte, inkoop en bewustwording en gedrag, die nodig zijn om dit doel te halen.

Het Klimaatplan laat zien dat energie en duurzaamheid binnen de gemeentelijke organisatie steeds belangrijker en vanzelfsprekender thema's zijn.
Het goede voorbeeld wordt gegeven met de maatregelen die in de eigen panden worden genomen, het groeiende aantal duurzaam gereden kilometers met het eigen wagenpark, de inkoop van lokale groene stroom en een beter inzicht in het eigen energiegebruik en de CO2-footprint. In de openbare ruimte wordt met partners samengewerkt om grond-, weg- en waterbouw te verduurzamen. Zo wordt er ervaring opgedaan met circulair en duurzaam asfalt. De openbare verlichting bestaat steeds meer uit energiezuinige LED-verlichting.

Zie voor meer informatie de voortgangsrapportage New energy made in Arnhem, stand van zaken 2019 (raadsbrief d.d. 23 oktober 2019).

Doorbraak naar werk

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad. Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Inwoners die aan de kant staan aan (betaald) werk helpen is goed voor de mensen in kwestie, goed voor de werkgevers, goed voor de wijken, goed voor de stad en goed voor de gemeentelijke financiën. Want de tekorten op de gemeentelijke uitkeringsbudgetten zijn fors en Arnhem scoort landelijk gezien nog steeds te hoog als het gaat om het aantal inwoners in de bijstand.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Doorbraken naar werk zijn juist nu heel noodzakelijk. In de eerste plaats om te profiteren van de aantrekkende economie. Nu liggen er kansen om meer mensen aan het werk te helpen en dat kan goed gebruikt worden:

- Arnhem heeft een relatief zwakke sociaal-economische positie en telt relatief veel kwetsbare inwoners;
- In Arnhem staan veel mensen langs de kant en is er een groot onbenut arbeidspotentieel.

Daarnaast dreigen de economische ontwikkeling en de groei van ondernemingen in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland afgeremd te worden:

- In onze arbeidsmarktregio krimpt de potentiële beroepsbevolking.
- In onze arbeidsmarktregio blijft de vraag naar arbeid groeien.

Het is dus wenselijk dat er meer mensen aan het werk gaan:

- om de negatieve effecten van concentratie van werkloosheid en inactiviteit bij specifieke groepen te voorkomen;
- om de economische ontwikkeling en de groei van ondernemingen in onze arbeidsmarktregio niet af te remmen;
- om de beschikbaarheid en kwaliteit van onze publieke dienstverlening op peil te houden;
- om de inzet van onze sociale voorzieningen betaalbaar te houden.

Kortom: iedereen is nodig en dat biedt kansen:

- de groeiende vraag naar arbeid geeft de kans en de noodzaak om het talent van ieder mens te ontwikkelen;
- ook de mensen die nu niet of te beperkt meedoen.

De ambitie van Arnhem is om kansen te verzilveren. Om meer Arnhemmers die aan de kant staan of dreigen te komen staan te ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling om zo hun kansen op aansluiting bij de arbeidsmarkt en het vinden en behouden van (bij voorkeur betaald) werk duurzaam te vergroten. En om tegelijkertijd ondernemers in onze arbeidsmarktregio te helpen bij het invullen van hun personeelsvraag en hen te ontzorgen in hun maatschappelijke verantwoordelijkheid om hun werk inclusiever te organiseren.

De drie hoofddoelen van Doorbraak Naar Werk zijn:

- Meer Arnhemmers richting (betaald) werk.
- Meer Arnhemmers minder afhankelijk van inkomensondersteuning.
- Meer inclusieve werkgelegenheid in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland (meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt).

Wat hebben we gedaan

In 2019 hebben we, met het oog op de veranderopgave Doorbraak naar Werk, een nieuw programmaplan opgesteld. In dit programmaplan hebben we zes inspanningslijnen geformuleerd, waarlangs we de werken aan de genoemde prestatiedoelen.

1. Investeren in voorkomen: deze inspanningslijn gericht op het vernieuwen en borgen van instroombeperkende activiteiten ligt gedeeltelijk op koers. De sluitende aanpak voor jongeren in kwetsbare posities is voorbereid. De aanpak rondom statushouders en nieuwkomers is herijkt. De 'Bemiddelen aan de poort'-aanpak is integraler opgezet en versterkt. Vanwege de organisatieontwikkeling bij het Cluster W&I lopen een aantal andere voorgenomen verbeteringen minder snel dan verwacht.
2. Dichterbij de inwoner en integraal: deze inspanningslijn gericht op het activeren (op weg naar werk) van Arnhemmers die al lange tijd aan de kant staan en afhankelijk zijn van inkomensondersteuning ligt gedeeltelijk op koers. De vereiste gebiedsgerichte samenwerking tussen Werk & Inkomen, Sociale wijkteams

en teams Leefomgeving is met het project 'Werken Loont' in 2019 voorbereid. Implementatie loopt enige vertraging op vanwege de organisatieontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen.

3. Perspectief bieden: deze inspanningslijn gericht op het verbeteren van de ketensamenwerking tussen Cluster W&I, Centrum voor Activerend Werk (CAW), het arbeidsontwikkelbedrijf Scalabor, Werkgeversservicepunt (WSP) en Leer Werk Loket (LWL) ligt gedeeltelijk op koers. Door gefaseerd te werken aan het verbeteren van de ketenregierol van het cluster Werk & Inkomen worden er vorderingen gemaakt met het optimaliseren van de ketensamenwerking. CAW, Scalabor, WSP en LWL geven adequaat invulling aan hun doorontwikkelagenda's. Speciale aandacht gaat uit naar de ontwikkeling en implementatie van 'methodische werkwijzen' en het verbinden van de lokale inzetten en aanpakken met de activiteiten die voortkomen uit de regionale Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland en de regionale Uitvoeringsagenda Perspectief Op Werk.
4. Inclusief werk: deze inspanningslijn gericht op het stimuleren van inclusief ondernemerschap ligt op koers. Samen met onze uitvoeringspartners worden regionale netwerken van inclusieve ondernemers ondersteund. Het Werkinvesteringsfonds (WIF) is op- en ingericht en de eerste aanvragen zijn inmiddels gehonoreerd. Met werkgevers en MBO-instellingen worden diverse branchegerichte aanpakken en leerwerkketens (met baangarantie) ingevuld. Voorts wordt gewerkt aan een regionale harmonisatie van het beleid en de uitvoering rondom Social Return On Investment en wordt een businesscase voorbereid rondom 'basiswerk'.
5. Samen sterk: deze inspanningslijn gericht op het versterken van de regionale samenwerking tussen werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties, onderwijsinstellingen en gemeenten ligt op koers. In 2019 is de Arbeidsmarkt Periodieke Ketenanalyse (APK) ontwikkeld en getest. Ook is in arbeidsregionaal verband gewerkt aan de Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland en de uitvoeringsagenda Perspectief Op Werk. Om de gezamenlijke positionering en lobby richting Rijk te versterken wordt de verbinding gezocht met de Human Capital Agenda van de Economic Board Arnhem-Nijmegen.
6. Monitoring & sturing: deze inspanningslijn gericht op het verbeteren van de monitoring van het programma Doorbraak Naar Werk ligt gedeeltelijk op koers. In de tweede helft van 2019 is Monitor 1.0 opgeleverd. Met het project 'Monitoring Doorbraak Naar Werk' wordt in een interactief proces (versneld) gewerkt aan verbetering van de monitoring.

Prestatiedoelen

Meer Arnhemmers richting (betaald) werk

De inzet op dit prestatiedoel ligt op koers. De effecten van de inzet zijn nu nog niet allemaal even groot. De inzet van het versnellingsteam bij Werk & Inkomen, dat sinds eind 2018 operationeel is, bleek in 2019 al effect op te leveren. Deze werkwijze pakken we in 2020 dan ook weer verder op. Samen met de beleidsinterventies moet de in 2019 gestarte organisatieontwikkeling bij Werk & Inkomen er in 2020 en volgende jaren toe leiden dat uiteindelijk structureel meer Arnhemmers richting betaald werk zullen gaan.
Het afgelopen jaar is ook flink ingezet op het inrichten van diverse sluitende aanpakken, met name voor jongeren in een kwetsbare positie en voor nieuwkomers en statushouders. Deze aanpakken worden in 2020 geëffectueerd danwel voortgezet. Daarnaast zijn we aan de slag om de samenwerking in de keten, met het Centrum voor Activerend Werk (CAW), Scalabor en het Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland (WSP) continu te verbeteren. De regionale samenwerking in het kader van Perspectief op Werk gaat hier ook bij helpen, evenals de verdergaande verbreding en harmonisatie van de werkwijze van SROI, de werkgeversdienstverlening en de publiek-private samenwerkingen rondom branchegerichte leerwerkketens.

Meer Arnhemmers minder afhankelijk van inkomensondersteuning

Het bestandsvolume daalt in Arnhem ongeveer net zo snel als in vergelijkbare gemeenten. Het aantal betaalde uitkeringen van Arnhem is sinds januari 2019 gedaald van 8.006 naar 7.733 in december 2019. Het aandeel Arnhemmers met een uitkering dat parttime werkt stijgt naar 8%. We naderen daarmee het percentage van vergelijkbare gemeenten (9%).

Meer inclusieve werkgelegenheid in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland (meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt)

De wens om te komen tot een meer inclusieve arbeidsmarkt, waarbij meer Arnhemmers structureel kunnen meedoen in passend werk, hebben we in 2019 op diverse manieren vormgegeven. De focus ligt hierbij zowel op Arnhem als op de arbeidsmarktregio, omdat werkgelegenheid meer regionaal dan stedelijk moet worden ingericht.
De regionale samenwerking hebben we in 2019 gedefinieerd in de Strategische Agenda Arbeidsmarktregio Midden-Gelderland (vastgesteld in september 2019), gekoppeld aan de uitvoeringsagenda Perspectief op Werk die eind 2019 in uitvoering is gebracht.
We zijn in 2019 gestart met de herijking van de aanpak op Social Return on Investment (SROI). In 2020 gaat een verkenning plaatsvinden in Arnhem en de regiogemeenten onder welke wensen en voorwaarden van zowel de opdrachtgevers (gemeenten) als opdrachtnemers (werkgevers) SROI het beste kan worden vormgegeven.
De eerste projecten in het Werkinvesteringsfonds zijn in 2019 opgezet en van start gegaan. Dit breiden we verder uit.
Het aandeel SW-werknemers dat vanuit Scalabor bij andere werkgevers werkt is toegenomen.
Een laatste ontwikkeling, deels ook gekoppeld aan de andere bewegingen, is de oriëntatie en start van een aantal publiek-private samenwerkingen rondom branchegerichte leerwerkketens.

Zorg dichterbij

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden. Dit programma omvat de onderdelen: WMO, jeugdzorg, doelgroepenvervoer, Sociale wijkteams en beschermd wonen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Arnhem wil dat inwoners passende en kwalitatief goede zorg en ondersteuning ontvangen, waardoor mensen zo zelfredzaam en zelfstandig mogelijk kunnen leven. Daarbij staan drie doelstellingen centraal:

- Meer Arnhemmers ontvangen zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij; daarbij hebben de wijkteams regelruimte om te doen wat nodig is.
- Meer (kwetsbare) Arnhemmers wonen eerder en langer (zelfstandig) thuis.
- Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam. Verwacht wordt dat het verkleinen van de armoede en schuldenproblematiek uiteindelijk zal leiden tot een vermindering van de behoefte aan zorg.

Wat hebben we gedaan

Zorg

Steeds meer inwoners komen in beeld bij de Sociale wijkteams. In de afgelopen jaren is het aandeel Arnhemse inwoners dat in beeld is bij de Sociale wijkteams opgelopen naar zo'n 20%. Het aandeel Wmo-cliënten dat positieve effecten ondervindt van de ondersteuning op zijn of haar leven, is toegenomen. Zo geeft 80% aan beter de dingen te kunnen doen die hij of zij wil en kan 83% zich beter redden. Daarnaast ontstaat er voor 77% van de Wmo-cliënten een betere kwaliteit van leven door de ingezette ondersteuning.

De kosten van zorg nemen toe, met name in de jeugdzorg. Er zijn maatregelen genomen om meer grip te krijgen op de uitgaven in het zorgdomein. Wmo-beleidsregels en beleidsregels Jeugdhulp zijn vastgesteld door het college en worden in 2020 ingevoerd. Ook is de aanbesteding voor zorg voorbereid en worden daarmee medio 2020 nieuwe inkoopvoorwaarden van kracht voor zorgaanbieders. Daarnaast is een aantal maatregelen in de MJPB 2020-2023 geconcretiseerd. Het gaat daarbij onder andere om het beter in beeld brengen van algemene voorzieningen in de wijk; de beweging van verblijfszorg naar ambulante zorg; de voorbereidingen voor inzet van praktijkondersteuners bij huisartsen, het verbeteren van de monitoring op zorg via bestuursrapportages, enzovoort.

De kwaliteitseisen aan zorgaanbieders zijn verhoogd door het vaststellen van een nieuw kwaliteitskader. Deze hogere kwaliteitseisen zijn verwerkt in de nieuwe inkoopvoorwaarden. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen om het kwaliteits- en rechtmatigheidstoezicht op aanbieders te intensiveren.

De ingang van de financiële doordecentralisatie van beschermd wonen van centrumgemeenten naar alle gemeenten wordt naar verwachting op 1 januari 2022 ingevoerd. In 2019 heeft de regionaal procesbegeleider de bestuurlijke verkenning opgeleverd, wat heeft geresulteerd in een set van bestuurlijke uitgangspunten die in 2020 door de lokale gemeenten in de regio Centraal Gelderland dienen te worden vastgesteld.

Wat betreft de samenwerking met Menzis (zorgverzekeraar) zijn er twee ontwikkelingen: in 2019 heeft een pilot gelopen met een sociaal psychiatrisch verpleegkundige (SPV), waarvan de Sociale wijkteams gebruik konden maken, daar waar het gaat om opdoen van GGz-kennis en afstemming op casusniveau. Begin 2020 wordt deze geëvalueerd. Ook is een nieuwe lokale werkagenda opgesteld voor de jaren 2020-2023, op de thema's en doelgroepen: inclusie, preventie, GGZ en ouderen.

Armoede en schulden

In 2019 zijn goede stappen gezet om de preventie en vroegsignalering te intensiveren om hierdoor te voorkomen dat mensen in een schuldsituatie terecht komen. De Rekenkamer heeft in maart 2019 aanbevelingen gedaan om de schulddienstverlening te verbeteren. Al deze aanbevelingen zijn meegenomen in de aanbesteding van de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 is gestart. Daarnaast is een visie "Zij aan zij; schuldenvrij" opgesteld en is een aantal moties uitgevoerd rondom "Vroeg erop Af", een aanpak voor jongeren, en onze eigen rol als schuldeiser. Er is een start gemaakt met een plan van aanpak voor ondernemers met financiële vragen en/of problemen.

Prestatiedoelen

Meer Arnhemmers ontvangen zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij (doen wat nodig is)

Steeds meer inwoners komen in beeld bij de sociale wijkteams. In de afgelopen jaren is het aandeel Arnhemse inwoners dat in beeld is bij de sociale wijkteams opgelopen naar zo'n 20%. Het aandeel Wmo-cliënten dat positieve effecten ondervindt van de ondersteuning op zijn of haar leven, is toegenomen. Zo geeft 80% aan beter de dingen te kunnen doen die hij of zij wil en kan 83% zich beter redden. Daarnaast ontstaat er voor 77% van de Wmo-cliënten een betere kwaliteit van leven door de ingezette ondersteuning.
Tegelijkertijd zijn de zorguitgaven snel gestegen en is het noodzakelijk om meer grip te krijgen op de uitgaven in het zorgdomein. Het is dus van belang om scherper te sturen op wat wordt verstaan onder zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij. Daarbij moeten de bewegingen van verblijfszorg naar ambulante zorg en het meer/beter benutten van algemene voorzieningen in de wijk en het eigen sociale netwerk verder gestimuleerd worden. Juist ook om inwoners zoveel mogelijk te ondersteunen in de eigen woon- en leefomgeving en zoveel mogelijk regie te geven over hun eigen leven.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Er is in 2019 veel ingezet op preventie en vroegsignalering. Zo zijn er meer partners bij Vroeg Erop Af aangesloten en is Opr€cht van start gegaan. Daarnaast is het huidige preventie aanbod in kaart gebracht en wordt deze in 2020 herijkt.

Naar aanleiding van het Rekenkamer rapport "De Schuldenval" zijn de aanbevelingen verwerkt in het aanbestedingsproces voor schulddienstverlening. Deze dienstverlening start met ingang van januari 2020.

In absolute zin is de armoedeproblematiek in Arnhem iets toegenomen. Relatief is armoede qua omvang gelijk gebleven: 21% van de huishoudens heeft een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen eerder en langer (zelfstandig) thuis

Tendens is dat intramurale zorg afneemt en (beschermd) thuis wonen toeneemt. Dit blijkt ook uit het feit dat het aantal intramurale zorgtoewijzingen is afgenomen.

Inclusief Arnhem

Met het veranderprogramma Inclusief Arnhem wil de gemeente vanuit een overkoepelende visie, de randvoorwaarden scheppen in het publieke domein dat mensen, ongeacht hun achtergrond, religie, beperkingen, en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Om focus aan te brengen zijn de volgende speerpunten geformuleerd:

1. Ontwikkelen en toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente.
2. Verbeterslag naar een meer inclusieve gemeentelijke communicatie.
3. Stimuleren dat alle Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk gaan.
4. Stimuleren dat de beheersing van de Nederlandse taal en laaggeletterdheid geen belemmering vormt om mee te doen in Arnhem.
5. Optimaliseren contacten vanuit zorgaanbieders en (sociale) wijkteams richting Arnhemmers met een ondersteuningsbehoefte om de toegang tot de sociale voorzieningen te verbeteren.
6. Bevorderen acceptatie van seksuele diversiteit.
7. Bestrijding van discriminatie.
8. Het bevorderen van diversiteit en inclusie onder het personeel van de gemeente Arnhem.
9. Zichtbaar maken van kracht in de Arnhemse samenleving en gesprekken voeren met burgers die zorgen hebben over de diversiteit in de samenleving.

Wat hebben we gedaan

Een deel van de speerpunten van het programma inclusie zijn opgepakt in de verschillende programma's van de gemeente. In dit verslag wordt dan ook verwezen naar andere programma's.

1. Ontwikkelen en toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente

Naar aanleiding van de motie 'Arnhemse gebouwen toegankelijk' (november 2017) heeft Arnhem, als één van de 25 koplopergemeenten in Nederland, een Arnhemse norm toegankelijkheid vastgesteld. Het ontwikkelen en opstellen van die norm is gebeurd in overleg met relevante interne en externe partners (onder andere Arnhems Platform Chronisch zieken en Gehandicapten, adviesraden, programmamanagers, architecten).
De Arnhemse standaard toegankelijkheid (AST) is een nieuw criterium waaraan voldaan moet worden.

2. Verbeterslag naar een meer inclusieve gemeentelijke communicatie

Vanuit het programma Inclusie is een verbeterslag van de gemeentelijke communicatie als speerpunt benoemd. Hiermee wil Arnhem bereiken dat alle gemeentelijke uitingen voor iedereen toegankelijk en te begrijpen is. Onze gemeentelijke website heeft een certificaat voor digitale toegankelijkheid. De website wordt onderhouden aan de hand van de gestelde richtlijnen, zodat we hier aan blijven voldoen. Verder heeft de gemeente in 2019 voor het eerst deelgenomen aan de landelijke Diversity Day om samen met andere organisaties het belang van diversiteit te laten zijn. Onderdeel hiervan was een interne bewustzijnscampagne over inclusie en diversiteit en een lezing over inclusie. Verder is er in communicatie-uitingen zoveel mogelijk gebruik gemaakt van beeld naast of in plaats van tekst, waarbij aandacht is voor diversiteit in de uitingen.

3. Stimuleren dat alle Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk gaan

De raad heeft in 2019 een programmaplan vastgesteld. In dit plan zijn zes inspanningslijnen geformuleerd waarlangs word gewerkt aan prestatiedoelen. De zes inspanningslijnen zijn; investeren in voorkomen, dichterbij de inwoner en meer integraal, perspectief bieden, inclusief werk, samen sterk en monitoring en sturing. Voor details van de uitgevoerde werkzaamheden verwijzen wij naar het programma 'Doorbraak naar Werk'

4. Stimuleren dat de beheersing van de Nederlandse taal en laaggeletterdheid geen belemmering vormt om mee te doen in Arnhem

Bij werk en inkomen en onderwijs stimuleren we het leren van de Nederlandse taal. Bijvoorbeeld door middel van de methodiek van "de Taalrijke Thuisomgeving" die wordt ingezet bij kinderdagverblijven waar de voor- en vroegschoolse educatie wordt aangeboden. Hieraan doen kinderopvangorganisaties, het consultatiebureau, Rijnstad en bibliotheek (Rozet) mee.

5. Optimaliseren contacten vanuit zorgaanbieders en (sociale) wijkteams richting Arnhemmers met een ondersteuningsbehoefte om de toegang tot de sociale voorzieningen te verbeteren
Het afgelopen jaar hebben de Sociale wijkteams steeds meer Arnhemmers in beeld gekregen. Het aandeel Wmo-cliënten dat positieve effecten ondervindt van de ondersteuning op zijn of haar leven, is toegenomen. Zo geeft 80% aan beter de dingen te kunnen doen die hij of zij wil en kan 83% zich beter redden. Daarnaast ontstaat er voor 77% van de Wmo-cliënten een betere kwaliteit van leven door de ingezette ondersteuning.
Voor details van de uitgevoerde werkzaamheden verwijzen we naar het programma R6 Participatie en Maatschappelijke ondersteuning.

6. Bevorderen acceptatie van seksuele diversiteit
Als één van de regenboogsteden heeft Arnhem zich gecommitteerd aan de volgende doelstellingen:
- sociale acceptatie van seksuele en genderdiversiteit vergroten;
- vooroordelen, discriminatie, intimidatie en geweld tegen lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders (LHBT's) aanpakken;
- LHBT's steunen om zich veilig te voelen en weerbaar te zijn in het sociale domein: op school, op straat, op het werk, in de zorg en thuis, in de sport en in hun sociale kring.

Deze doelstellingen worden vormgegeven met partners uit de stad en dat blijven we doen.
We hebben de samenwerking met partners in de stad versterkt en ook dat zullen we blijven doen. De tien punten uit de verklaring van Dordrecht bieden hiervoor een concreet handvat. Het afgelopen jaar heeft dit bijvoorbeeld geleid tot het uitvoeren van een onderzoek onder LHBT+ers in Arnhem. Met als doel in kaart te brengen tegen welke problemen LHBT+ers in Arnhem aan lopen en welke acties nog nodig zijn. Verder was de expositie Trots, een fototentoonstelling met levensgrote foto's van trotse transgenders, op het Velperplein te zien.

7. Bestrijding discriminatie
Onverminderd zetten we in op bestrijding van discriminatie via Artikel 1 en het bevorderen van acceptatie van seksuele diversiteit bij jongeren en ouderen en mensen met een migratie achtergrond. Dat is afgelopen jaar onder andere gebeurd door het Horeca Deurpanel.

8. Het bevorderen van diversiteit en inclusie onder het personeel van de gemeente Arnhem
De gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand. Verschillende talenten, kennis, achtergronden en ervaringen van medewerkers maakt dat de organisatie beter kan inspelen op dat wat in de stad en onder de bewoners leeft. In de organisatie van de gemeente Arnhem maken mensen het verschil. Hoe meer diversiteit, hoe krachtiger geopereerd kan worden in de samenleving. De inclusie aanpak van de eigen organisatie is onderdeel van het veranderprogramma Inclusie. De gemeente Arnhem heeft daarin een voorbeeldfunctie.
Afgelopen jaar is zijn er bewustwordingssessies geweest met inspirerende sprekers, heeft een aantal leidinggevenden de training solliciteren zonder vooroordelen gevolgd en is er een succesvolle netwerkbijeenkomst geweest met jongeren met een diverse achtergrond.

9. Zichtbaar maken van kracht van inclusie in de Arnhemse samenleving
De gemeente Arnhem heeft de ambitie om de inclusieve samenleving te versterken. Dit doet de gemeente samen met bewoners(groepen) en organisaties. Vanuit het programma Inclusie worden voorbeelden van inclusie zichtbaar gemaakt. Zo is er afgelopen jaar een picknick georganiseerd samen met Arnhem Divers en Jong, is er samengewerkt met het APCG om de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid vorm te geven en zijn er overleggen geweest met het klankbord om de huidige koers te toetsen. Daarbij heeft de gemeente een stimulerende, faciliterende en verbindende rol naar de stad.

Prestatiedoelen

Versterken van sociale cohesie en het bestrijden van uitsluiting en intolerantie

Zie de toelichting bij de hierboven benoemde speerpunten.

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken

Van Wijken Weten

De gemeente zet Van Wijken Weten onverkort door. Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De wijken kunnen zelf invloed uitoefenen om de beschikbare middelen zo in te zetten dat deze een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de wijk. In de wijkprogramma's zijn ook de beschikbare budgetten op wijkniveau opgenomen. Binnen de wijken wordt daarnaast een belangrijke bijdrage geleverd aan de doelen van de veranderopgaven en stedelijke programma's. Of dat nu klimaat is, Inclusie, veiligheid of economie.
De wijkprogramma's bestaan uit de opgaven zoals die uit de wijken worden opgehaald.

Burgerparticipatie

Met Van Wijken Weten is tevens een belangrijke stap gezet in de mogelijkheden die Arnhemse inwoners hebben om invloed te hebben op gemeentelijk beleid en te participeren in de uitvoering. De teams Leefomgeving hebben inmiddels samen met inwoners en partners talloze activiteiten uitgevoerd en ondersteund en gaan daar de komende jaren mee door. De ervaring die is opgedaan met burgerparticipatie wordt momenteel uitgewerkt naar praktische handvatten. Waar eerst vooral vrij besteedbare middelen werden aangewend om tot nieuwe activiteiten te komen, wordt de komende tijd in overleg met de inwoner veel meer gewerkt met bestaande budgetten, zonder dat telkens nieuw geld nodig is. Wat doen we wel en wat niet meer? Deze wijze van werken doet een sterk appel op het zelforganiserend vermogen van de Arnhemmer.
Fonds burgerkracht is ook de komende tijd nog een uitstekend instrument om hierop te oefenen.
Van Wijken Weten is bovendien de Arnhemse invulling van het Right to Challenge, onder andere omdat inwoners kunnen opteren voor het uitvoeren van activiteiten die tot dan toe voorbehouden waren aan de gemeente.

Afspraken Coalitieakkoord

Een groot aantal van de afspraken uit het Coalitieakkoord zijn van invloed op de wijken. De wijken dragen bij aan het realiseren van de afspraken. Een groot aantal van deze afspraken zijn in de MJPB 2019-2022 in de stedelijke programma's opgenomen.
Een afspraak gaat om een werkwijze die door alle teams Leefomgeving wordt opgepakt. Wanneer de gemeente Vastgoed verkoopt, dan maakt zij dit eerst kenbaar aan de wijk. De wijk bekijkt of vastgoed wordt ingezet of verkocht voor maatschappelijke doeleinden of voor initiatieven van bewoners.

Sociale wijkteams

In de wijken wordt de toewijzing van zorg en ondersteuning uitgevoerd door de Sociale wijkteams (Stichting Sociale Wijkteams Arnhem). De kerntaak van de Sociale wijkteams is om zorg en ondersteuning te bieden dicht bij de inwoners en waar nodig te verwijzen naar specialistische zorg. De Sociale wijkteams houden daarbij de regie. Hierbij is de ambitie te komen tot een Arnhemse samenleving waarin iedereen meedoet, meetelt en omziet naar elkaar. Ieder vanuit zijn eigen kracht en vermogen. De Sociale wijkteams bieden daarbij ondersteuning zodat inwoners zelf, samen met mensen uit hun netwerk en de voorzieningen in de wijk waar ze wonen, verder kunnen. De wijkteams staan dichtbij inwoners, werken duidelijk en transparant en zorgen dat de zorg en ondersteuning samenhangend georganiseerd zijn. Wijkcoaches werken kostenbewust.
In 2019 hebben we de Dienstverleningsovereenkomst met en de Opdracht aan de Sociale wijkteams herijkt. In het eerste kwartaal van 2020 zijn deze ondertekend.

Wat hebben we gedaan

Van Wijken weten

De teams Leefomgeving kennen de wijk en weten wat er speelt. Steeds meer Arnhemmers hebben invloed op hun leefomgeving en pakken waar men wil en kan de regie. Goede samenwerking tussen bewoners, partners en gemeente is essentieel gebleken voor het bereiken van successen. Voorbeelden van concrete en praktische successen zijn: opening van de Overkant in Presikhaaf, de Buurt Fabriek in Noord Oost en De Duiventil in Malburgen, structurele borging van de straatcoaches, inloopspreekuren in Elderveld voor vragen over inkomensondersteuning of werk/participatie en structureel dagelijks naschoolsprogramma in Noord West. Er is daarom veel geïnvesteerd in de samenwerking met externen, maar ook in de samenwerking met de stedelijke programma's (zie ook de acht wijkprogramma's). We hebben een belangrijke stap gezet die, naast focus op de wijk, zorgt voor een betere verankering van wijksturing in stedelijke programma's met de ambitie gezamenlijk nog

beter te kunnen prioriteren op maatschappelijke vraagstukken en inzet van middelen. Dit is in lijn met de gezamenlijke opgave voor de stad.

Sociale en fysieke veiligheid
Gelet op de grote verschillen per wijk, is de focus gelegd op wijken die slecht scoren op veiligheid. In diverse wijken zijn er het afgelopen jaar goede en inspirerende gesprekken gevoerd om samen met de bewoners, ondernemers en de professionals te komen tot een wijkveiligheidsagenda. Schoon, heel en veilig is de basis voor de kwaliteit van de leefomgeving. De uitwerking van de veiligheidsagenda's per wijk zal in 2020 verder worden opgepakt.

Meedoen, zelfredzaamheid en sociale cohesie
In de wijken waar de behoefte het grootst en de noodzaak het hoogst is, zijn ook in 2019 voorzieningen toegevoegd of verbeterd. Uitgangspunt is steeds geweest dat deze voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners, zodat iedereen gelijke kansen heeft en mee kan doen. In verschillende wijken zijn wijkontmoetingsplekken ontwikkeld en versterkt.

De wijkinitiatieven en voorzieningen voor kinderen die in armoede opgroeien (Kansrijk Opgroeien) zijn verder ontwikkeld. Met de deelnemende partijen zijn meerjarige afspraken gemaakt over de uitvoering van de naschoolse activiteiten. Daarnaast is de extra subsidie voor Stichting Leergeld gecontinueerd.

Er zijn meer inwoners bereikt met een inkomensregeling en De GelrePas is toegankelijk gemaakt voor gezinnen met kinderen tot 130% van de bijstandsnorm. De nieuwe aanbesteding voor de Collectieve ziektekostenverzekering is afgerond; in de komende jaren zal Menzis de verzekering aanbieden. De voorbereiding van een nieuwe armoedeagenda 2020-2023 is in gang gezet, net als de voorbereiding voor de aanbesteding van de GelrePas nieuwe stijl.

In het coalitieakkoord is structureel 500.000 euro beschikbaar voor ontmoeten. Het college heeft besloten om dit vanaf 2020 in te gaan zetten. In 2019 is er een kader opgesteld voor ontmoetingsgelden door de wijken.

De teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams hebben met elkaar gewerkt aan de ontwikkeling van algemene voorzieningen en het versterken van het netwerk in de wijken ten behoeve van een goede samenwerking op vragen uit de wijk.

Er zijn diverse inspanningen verricht om Arnhemmers die al lange tijd aan de kant staan en afhankelijk zijn van inkomensondersteuning, te activeren op weg naar werk. Deels gebeurt dit via een stadsbrede aanpak (bemiddelen aan de poort, inzet versnellingsteam, inzet Scalabor) voor een toelichting zie programma 'Doorbraak naar werk'. Via een gebiedsgerichte samenwerking tussen Werk & Inkomen, de Sociale wijkteams en de teams Leefomgeving kunnen bewoners terecht met vragen op het gebied van inkomensondersteuning of werk/participatie terecht in hun eigen wijk.
De gebiedsgerichte samenwerking is een aanzet tot een integrale werkwijze dat in 2020 verder zal doorontwikkelen.

Gezondheid
De teams Leefomgeving zien sport en bewegen als middel dat een bijdrage levert aan maatschappelijke thema's zoals mentale en fysieke fitheid, sociale cohesie, ontmoeten en kansengelijkheid. Deze thema's komen terug in de speerpunten van de specifieke wijken. De teams Leefomgeving constateren dat een integrale aanpak op deze onderwerpen noodzakelijk is. Met het Sportbedrijf Arnhem zijn nieuwe afspraken gemaakt die in relatie met het stedelijke programma (zie R5 en R7) bijdragen aan een gezonder en fitter Arnhem.

Vergroenen, openbare ruimte en duurzaamheid
In de begroting 2019 is een aanzienlijk deel van het budget voor het onderhoud van de openbare ruimte toegekend aan de wijken. Dit maakt onderdeel uit van de wijkbegrotingen. De verantwoording over deze thema's is te vinden in de programma's R2, R5 en R7.
Grootschalig onderhoud van de openbare ruimte is uitgevoerd in het Spijkerkwartier en Geitenkamp. Daarnaast is een start gemaakt met groot onderhoud in Schaarsbergen (Bakenberg), Eilandje Urk ('t Arnhemse Broek) en enkele straten in Elden. De aanpak vanuit het groot onderhoud zorgt ook voor verbinding in de wijk omdat bewoners verleid worden om mee te praten over de ontwikkelingen in hun straat of buurt. In 2019 is er naast de fysieke ingrepen is tegelijkertijd ook oog en oor voor de kwetsbare inwoners.

Alle wijken hebben gemeen dat bewoners vergroening belangrijk vinden voor een prettige en gezonde leefomgeving. Dat helpt gelijk bij de aanpak van klimaatadaptatie en verhoogt de kwaliteit van de leefomgeving. Bij uitvoering van projecten in de openbare ruimte zoeken we dan ook steeds naar mogelijkheden om stad en wijken verder te vergroenen. Waar en wat wordt opgepakt is per wijk sterk afhankelijk van de situatie en de betrokkenheid van actieve bewoners. Waarbij de ene wijk aansluit op de ontwikkelingen van klimaatadaptieve acties richt een andere wijk zich op de circulaire economie of vergroening. Zodoende zijn er in heel Arnhem verschillende projecten opgepakt en uitgevoerd. In verschillende wijken zijn energiecoaches actief die zorgen voor energie bewustzijn. De lancering van de website ArnhemAan vanuit het aanjaagfonds zorgt voor een positieve impuls zodat bewoners ook veel makkelijker in actie kunnen komen.

Basis op orde
Goede wijksturing is sterk afhankelijk van inhoudelijke keuzes en afstemming met stedelijke opgaven. Dit wordt ondersteund door de systemen die de financiële rapportages produceren met de juiste managementinformatie per wijk. Hiervoor is een upgrade nodig die zorgt voor aansluiting op de wijkprogramma's. In 2019 is er gestart met, 'de basis op orde' dat leidt naar een informatiesysteem dat accuraat is en de wijken van actuele management informatie voorziet.

Praktische Zaken (voorheen Shared Service Center)
Wijksturing is gericht op meer invloed en meer zelforganisatie vanuit bewoners. Bewoners- en vrijwilligersinitiatieven zijn dan ook van groot belang. De gemeente ondersteunt dit door de inzet van Praktische Zaken. Het doel is om burgerinitiatieven en vrijwilligersorganisaties zo veel mogelijk te ontlasten, waardoor zij een grotere kans van slagen hebben en bovendien geld en energie worden bespaard. De raad is begin 2019 hierover geïnformeerd.

Sociale wijkteams
De Sociale wijkteams hebben in 2019 de volgende taken uitgevoerd:
- kortdurende ondersteuning geboden en individuele inwoners geholpen hun netwerk en de beschikbare algemene voorzieningen te benutten;
- de inwoners begeleid met het opstellen van het eigen (gezins)plan;
- indien nodig specialistische zorg ingezet;
- een netwerk in de wijk onderhouden, mede gericht op preventie en vroegsignalering;
- de gemeente en wijkteams Leefomgeving geadviseerd over passende inkoop van algemene en specialistische voorzieningen;
- de regionale opdracht toegang 'Beschermd Wonen/Thuis' uitgevoerd.

Toelichting financiële afwijkingen die voor alle acht wijkprogramma's gelden

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	Toelichting	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	I/S	AR/ BR
Lasten		-17.161	N		
Teams Leefomgeving					
Armoedebestrijding	Er is een grotere vraag geweest naar armoederegelingen. Hierdoor is de totale overschrijding voor armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet) -€0,8 miljoen. Dit bestaat uit overschrijding in de kosten op stedelijke voorzieningen (-€0,16 mln), kosten in de wijken (-0,36 mln), baten in de wijken (€0,06 mln), lagere onttrekking (-0,17) en hogere dotatie (-€0,17) dan begroot.	-364	N	I	AR
BUIG	De begroting is gebaseerd op de realisatie van de uitkeringsuitgaven van het voorgaande jaar en de door het rijk verwachte procentuele landelijke ontwikkeling voor het komende jaar. In de jaarrekening 2019 is er een tekort van per saldo circa €1 miljoen (circa € 600.000 op stad en €448.000 op wijk, €176.000 baten en €272.000 lasten) zichtbaar ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2019 rekening is gehouden. Zoals in de raadsbrief "Voortgang Doorbraak naar Werk" van 19-12-2019 is gecommuniceerd zien we dat we in het afgelopen jaar kleine stappen hebben gezet richting de landelijke lijn. Op de instroom presteert Arnhem relatief goed, echter zien we dat Arnhem minder uitstroom realiseert dan vergelijkbare gemeenten, onze maatregelen zijn hier nog niet effectief genoeg.	-176	N	I	AR
Inzet externe partijen (Zorg)	Belangenorganisaties en clientondersteuning. Budget is niet volledig benut, vanwege minder aanvraag van clientondersteuning en onderbesteding van belangenorganisaties.	168	V	I	AR
Overige projecten (Zorg)	Kosten van overige projecten die niet benut zijn gedurende 2019, zoals coordinatie vrijwillige thuishulp en zorgvernieuwingsprojecten.	324	V	I	AR
Ontwikkelrecht (Onderwijs)	Een deel van het voordeel (€180.000) is ontstaan door het niet doorschuiven van de niet bestede middelen uit het voorgaande jaar (zou over 2019 en 2020 verdeeld worden). Het overige deel (€553.000) wordt veroorzaakt door de vertraging in het invoeren van de urenuitbreiding van 12 naar 16 uur en het nog niet bereiken van de gehele doelgroep.	733	V	I	AR
Voor-en vroegschoolse educatie (Onderwijs)	Eind 2019 is de Rijksuitkering bijgesteld en dat heeft geleid tot een hogere uitkering voor Arnhem (€215.000). Het overige voordeel (€598.000) wordt grotendeels veroorzaakt door de vertraagde wettelijke invoering van urenuitbreiding van voor- en vroegschoolse educatie.	813	V	I	AR
Onderwijsbeleid (Onderwijs)	Voordeel op de loonkosten als gevolg van een lagere toedeling van loonkosten dan op de wijkprogramma's is begroot. Op het stedelijk programma is een nadeel op de loonkosten.	224	V	I	AR
Onderwijsbeleid (Onderwijs)	Dit betreft enkele kleinere posten binnen onderwijsbeleid zoals laaggeletterdheid, onderwijsachterstandenbeleid, voortijdig schoolverlaten en overige posten.	736	V	I	AR
Schulddienstverlening	Minder instroom bij de ketenpartners heeft geleid tot minder uitgevoerde producten binnen schulddienstverlening. Dit leidt tot een onderbesteding van €0,482 miljoen binnen de wijkprogramma's.	482	V	I	AR

Vroeg Eropaf	Minder huisbezoeken en minder geslaagde plannen van aanpak hebben geleid tot een voordeel van €0,1 miljoen.	99	V	I	AR
Kosten uitvoering en beleid Programma 6	Zie ook nadeel op programma 6.	634	V	I	AR
Vrijval Voorziening	Vrijval voorziening dubieuze debiteuren Sociale zaken (Raadsbrief dd 10-12-2019 - gemeente als schuldeiser). Vrijval van €0,533 miljoen op regulier programma R6 en €0,323 miljoen op de wijkprogramma's. Hiervan €0,050 miljoen gedoteerd aan BR Bedrijfsvoering voor invoering nieuw debiteurenbeleid.	323	V	I	AR
Subtotaal afwijkingen m.b.t. budgetten teams leefomgeving (TLO)	Hierboven zijn de verschillen toegelicht waarnaar op de wijkprogramma's verwezen is. Per wijkprogramma betreft dit: W1: € 330 V W2: € 382 V W3: € 471 V W4: € 284 V W5: € 1237 V W6: € 550 V W7: € 441 V W8: € 303 V Totaal: € 3.998 V				
Sociale wijkteams					
Activerend werk (Zorg)	De inzet op activerend werk is in 2019 sterk gestegen. Een deel van de inzet is te herleiden naar de doelgroep statushouders, waarvoor we in 2019 geen compensatie krijgen. Daarnaast is er een verdere verschuiving van de invoering van de nieuwe producten bij beschermd wonen, waarbij mensen beschermd thuis krijgen en de producten apart worden toegekend.	-846	N	S	AR
Beschermd wonen (Zorg)	Door de ingezette ontwikkeling van beschermd wonen naar beschermd thuis krijgen meer inwoners ambulante begeleiding thuis en verblijven minder inwoners in een beschermd wonen instelling. De kosten verschuiven hierdoor van Beschermd Wonen naar begeleiding.	2.891	V	S	AR
Doelgroepenvervoer (Zorg)	Bij het doelgroepenvervoer is een stijging van de vraag zichtbaar. Naast deze stijging van de vraag is er een aantal andere ontwikkelingen zoals de stijging van de niet compensabele BTW (van 6% naar 9%), de afbouw van de provinciale subsidie en het niet kunnen realiseren van de taakstelling Doelgroepenvervoer. Tegenover dit nadeel staat een baat in verband met ritbijdragen.	-1.899	N	S	AR
Huishoudelijke hulp (Zorg)	Door de invoering van het abonnementstarief, waardoor inwoners minder eigen bijdragen hoeven te betalen als zij gebruik maken van WMO-voorzieningen, is het aantal inwoners die gebruik maakt van huishoudelijk hulp toegenomen.	-3.624	N	S	AR
Jeugdzorg inclusief jeugdbescherming (Zorg)	De in 2018 geconstateerde forse stijging van de inzet van begeleiding en jeugd en opvoedhulp heeft zich in 2019 doorgezet. Hierdoor lopen de tekorten op jeugdzorg verder op. Zie voor een nadere toelichting raadsbrief van 7 januari 2020.	-14.621	N	S	AR
Hulpmiddelen (Zorg)	In 2019 is er een hoger bedrag dan begroot besteed aan kosten voor Rollen en Vervoer die buiten het lumpsum contract vallen en apart worden betaald. Hiermee is in 2018 geen rekening gehouden. Daarnaast zijn er meer woonvoorzieningen toegewezen. De aanleiding hiervoor is de vergrijzing.	-1.314	N	S	AR

WMO (begeleiding, dagbesteding) (Zorg)	Vergelijkbaar bij de ontwikkelingen in de Jeugdzorg, zet ook bij de WMO de in 2018 geconstateerde forse stijging van begeleiding fors door. Voor een deel wordt dit veroorzaakt door de ingezette ontwikkeling van beschermd wonen naar beschermd thuis.	-7.169	N	S	AR
PGB WMO (Zorg)	Dit is een structureel voordeel. Er vindt een verschuiving plaats van zorg die via PGB wordt verstrekt naar zorg in natura. Dit zorgt ervoor dat de zorg in natura stijgt.	152	V	S	AR
PGB Huishoudelijke verzorging (Zorg)	Dit is een structureel voordeel. Er vindt een verschuiving plaats van zorg die via PGB wordt verstrekt naar zorg in natura. Dit zorgt ervoor dat de zorg in natura stijgt.	830	V	S	AR
PGB Jeugd (Zorg)	Dit is een structureel voordeel. Er vindt een verschuiving plaats van zorg die via PGB wordt verstrekt naar zorg in natura. Dit zorgt ervoor dat de zorg in natura stijgt.	2.306	V	S	AR
Aandeel wijken (Zorg)	De administratieve doorbelasting van stad naar wijken is niet gebeurd hierdoor is er op programma 6 stad een nadeel en in de wijken een voordeel	1.807	V	I	AR
Bedrijfsvoering (Zorg)	Dit betreft begrote beleidsuren voor WMO, waarvan de realisatie op stad is geboekt. Hierdoor valt dit voordeel weg tegen de lasten op stad	236	V	I	AR
Subtotaal afwijkingen m.b.t. budgetten sociale wijkteams	Hierboven zijn de verschillen toegelicht waarnaar in de wijkprogramma's verwezen is. Per wijkprogramma betreft dit: W1: € -2.954 N W2: € -1.489 N W3: € -1.390 N W4: € -5.040 N W5: € -838 N W6: € -2.546 N W7: € -2.774 N W8: € -4.124 N Totaal: € -21.155 N				
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen		94	V	I	AR
Baten		1.339	V		
Team Leefomgeving					
Armoedebestrijding	Door de toenemende vraag naar armoederegelingen, zijn de overschrijdingen op openeinderegelingen bijzondere bijstand, CAZ, Individuele Inkomenstoeslag en Individuele Studietoeslag gestegen. De totale overschrijding voor armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet) is €0,8 miljoen. Dit bestaat uit overschrijding in de kosten op stedelijke voorzieningen (-€0,164 miljoen), kosten in de wijken (-€0,364 miljoen), baten stedelijk (€0,07 voordeel), baten in de wijken (€0,060 voordeel), lagere onttrekking (-€0,170) en hogere dotatie (-€0,170).	60	V	I	AR

BUIG	De begroting is gebaseerd op de realisatie van de uitkeringsuitgaven van het voorgaande jaar en de door het rijk verwachte procentuele landelijke ontwikkeling voor het komende jaar. In de jaarrekening 2019 is er een tekort van per saldo circa € 1 mln (circa € 600.000 op stad en € 448.000 op wijk, €176.000 baten en €272.000 lasten) zichtbaar ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2019 rekening is gehouden. Zoals in de raadsbrief "Voortgang Doorbraak naar Werk" van 19-12-2019 is gecommuniceerd zien we dat we in het afgelopen jaar kleine stappen hebben gezet richting de landelijke lijn. Op de instroom presteert Arnhem relatief goed, echter zien we dat Arnhem minder uitstroom realiseert dan vergelijkbare gemeenten, onze maatregelen zijn hier nog niet effectief genoeg.	-272	N	I	AR
Subtotaal afwijkingen m.b.t. budgetten teams Leefomgeving (TLO)	Hierboven zijn de verschillen toegelicht waarnaar op de wijkprogramma's verwezen is. Per wijkprogramma betreft dit: W1: € -37 N W2: € -30 N W3: € -21 N W4: € -30 N W5: € -43 N W6: € -12 N W7: € -15 N W8: € -24 N Totaal: € -212 N				
Sociale wijkteams					
Ritbijdrage doelgroepenvervoer (Zorg)	Voor het wmo-vervoer ontvangt de gemeente een ritbijdrage van de inwoners die hier gebruik van maken. Tot nu toe werden deze opbrengsten door de BVO DRAN gesaldeerd met de kosten. Vanaf 2019 boeken we de ritbijdragen apart als baten. Het als baten boeken van de ritbijdragen is niet in de MJPB verwerkt en leidt daarom in de jaarrekening tot een positieve afwijking op de baten en een gelijke negatieve afwijking op de lasten. Deze neutrale baten-lasten afwijking bedraagt € 900.000 omdat het een periode van 4 jaar betreft.	847	V	S	AR
Subtotaal afwijkingen m.b.t. budgetten sociale wijkteams	Hierboven zijn de verschillen toegelicht waarnaar in de wijkprogramma's verwezen is. Per wijkprogramma betreft dit: W1: € 87 V W2: € 132 V W3: € 101 V W4: € 91 V W5: € 144 V W6: € 100 V W7: € 80 V W8: € 112 V Totaal: € 847 V				
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen		704	V	I	AR

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Verbeteren leefbaarheid kwetsbare inwoners

De leefbaarheid, kwaliteit en beleving van de leefomgeving staan in een aantal buurten en straten onder druk. Verschillende factoren beïnvloeden de leefbaarheidsbeleving. Groot-stedelijke dynamiek en maatschappelijke thema's en vraagstukken zijn van invloed op de leefomgeving in de wijken.

Minder kinderen groeien op in armoede

In het Arnhemse Broek groeien verhoudingsgewijs meer kinderen in armoede op en starten zo met een achterstand in de samenleving. We sturen op een integrale en maatwerk gezinsaanpak. Dit kan voor een verandering zorgen en een positief toekomstperspectief bieden.

Participatie en wonen gericht op kwetsbare jongeren en jongvolwassenen
In CSA worden de groep kwetsbare jongeren en jongvolwassenen herkend die zelfstandig wonen en leven in de stad. Kwaliteit van woonruimte en gezamenlijke woonvoorziening ontbreken in het Arnhemse woonaanbod. Kenmerkend voor deze groepen is de schuldenproblematiek en het perspectief op werk en toekomst.

Ontmoeten in de wijk versterken

Behouden en versterken van ontmoetingsplekken en aanleidingen die laagdrempelig zijn om de sociale samenhang en betrokkenheid in en met de wijk te vergroten. Voorop staat dat meer fysieke ontmoetingsplekken niet garant staan voor meer ontmoeting. We ondersteunen de huidige plekken in de wijk voor ontmoeting, deze worden waar nodig geadopteerd door de wijk.

Verbeteren leefklimaat/ duurzaamheid

De circulaire wijkeconomie houdt in dat de sociale en economische waarden in de wijk ten goede komen aan de wijk in een cyclisch proces en daarmee duurzaam zijn. In alle wijken is dit aan de orde, vooral in het Spijkerkwartier en delen van het Centrum geven we hier actief invulling aan.

Afschalen specialistische zorg naar voorliggende voorzieningen

Gezamenlijk zijn de teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij we ernaar streven om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Verbeteren leefbaarheid kwetsbare inwoners

We werken met het project centrum (samenwerkingsvorm) om psychisch kwetsbare personen de juiste ondersteuning te bieden. Naast de druk op de leefbaarheid door deze groep zorgt de juiste aanpak voor een verbetering van de situatie van de persoon en draagt deze aanpak ook bij aan de afschaling van zorg.

Daarnaast is de aanpak van verkamering in het Spijkerkwartier, waarbij de wijk een grote rol heeft gespeeld bij de totstandkoming van de herijking van de woonverordening. Dat heeft geresulteerd in een stop op de verkamering. Hierdoor is er weer ruimte voor diversiteit van woonsituaties.

Vanuit een pilot zijn de straatcoaches gestart met het terugdringen van de overlast van de groep dak- en thuislozen in CSA en verbeteren van een veilige leefomgeving. De resultaten zijn een succes voor zowel de doelgroep, wijkbewoners en opvangorganisaties. Eind 2019 is de functie van straatcoach structureel geborgd binnen de gemeente Arnhem. De straatcoaches zijn in november gestart in Malburgen op winkelcentrum De Drieslag. De uitbreiding van het team van straatcoaches is een vervolgstap. Deze aanpak werkt ook door bij de afschaling van zorg omdat de straatcoaches ook doorverwijzen en een nauwe relatie hebben met wijkcoaches.

Er is een monitorgroep opgesteld om de samenwerking met netwerkpartners optimaal vorm te geven inzake jeugdaanpak.

De Overlastwerkgroep, in de wijk het Arnhemse Broek, hebben frequent een overleg met alle betrokken partijen die bij overlast betrokken zijn en zorgen voor de juiste gezamenlijke aanpak.

Participatie en wonen gericht op kwetsbare jongeren en jongvolwassenen

Project 50 gezinnen in CSA - Dit project gaat om gezinnen die 2 jaar of langer in de bijstand zitten in beweging te laten komen door een gezamenlijke aanpak van het Sociale wijkteam en Werk & Inkomen met als doel dat ze uiteindelijk minder een beroep zullen doen op de algemene voorzieningen. Het project loopt en start haar tweede jaar.

Willemeen - Herijking van de welzijnsopdracht in synergie met de cultuuropdracht ter bevordering van de diversifiëring van het aanbod en zo voor meer jongeren een ontmoetingsplek te creëren. Dit heeft als doel om tot een verbreding en versterking van het netwerk van jongerenwerk in Arnhem.

Ontmoeten in de wijk versterken

- Herontwikkeling ontwikkeling Thialf is afgerond en feestelijk geopend. Een plek waar nog meer mensen van 0 - 100 jaar kunnen spelen, bewegen en zijn.
- Wijkkringen (voorheen Buurtcirkels): afschalen specialistische zorg naar voorliggende voorzieningen.
- Golden Oldies Shop: een shop voor en door ouderen vanaf 55+, waar mensen koffie drinken en workshops kunnen volgen.
- Gestart is met een koffie ochtend in het Coehoorngebied. Er wordt onderzocht waar de behoefte ligt in deze wijk op gebied van ontmoeting.
- In 2019 werd de Blokhut minimaal 5 dagdelen gebruikt als leer ontwikkel en ontmoetingsplek. Voor 2020 streven we naar een verdubbeling van het gebruik door en voor bewoners.

Verbeteren leefklimaat / duurzaamheid

De Blauwe Wijk Economie (Circulaire Wijk) in het Spijkerkwartier behoud de waarde zowel maatschappelijk als financieel zoveel mogelijk in de wijk. Zij doen dit door onder andere:

- oesterzwammen te kweken op koffiedrap (van afvalstroom naar grondstof);
- buurtbaanbureau, matchen en trainen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar werk of zingeving;
- buurgroenbedrijf, werken in de wijk aan vergroening en klimaatadaptieve oplossingen;
- hoger onderwijs in de wijk gericht op wijkopgave vanuit de wijk in samenwerking met onder andere HAN en van Hal Larenstijn.

In het Broek worden 87 gasloze sociale woningen opgeleverd door Vivare in eerste kwartaal van 2020. Bij de ontwikkeling zijn bewoners betrokken in samenwerking met de opbouwwerker.

Parkeerplan Spijkerkwartier - In het voorjaar van 2019 is het parkeerplan geëvalueerd. Het Spijkerkwartier en de gemeente Arnhem spreken van een succesvol resultaat. De wijk beschikt over voldoende parkeerplaatsen, bewoners kunnen hun auto parkeren. Het huren van parkeerplaatsen in de Coop- en Velperpoort parkeergarage heeft hier aan bij gedragen. Door invoering van het parkeerplan is de parkeerdruk verplaatst naar nabij gelegen wijken. De wijk zoekt naar mogelijkheden om de parkeerdruk ook voor andere wijken te verminderen. Bijvoorbeeld door longterm parkeerplaatsen. In 2019 is een onderzoek gestart naar gebruik van deelauto's.

Afschalen specialistische zorg naar voorliggende voorzieningen - Gezamenlijk zijn de teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij we streven om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein.

Afschalen specialistische zorg naar voorliggende voorziening

- Door verbinding te leggen met organisaties en partners in het sociaal-, veiligheid- en zorgdomein zijn er projecten en samenwerkingen ontstaan die op verschillende thema's zorgen voor een vangnet of een algemene voorziening.
- De implementatie van de wijkkringen is gestart. Er zullen in totaal vier wijkkringen in twee wijken worden opgezet. Een wijkkring is gebaseerd op community building en het vergroten van de zelfredzaamheid van kwetsbare bewoners.
- Stichting RAAK - sport als middel om risico jongeren op het rechte pad te houden en te begeleiden naar een betere toekomst.
- Project 'Centrum' - Zie de toelichting bij het doel 'verbeteren leefbaarheid kwetsbare inwoners'.

Minder kinderen die opgroeien in armoede

Door samenwerking met het onderwijs en het Sociale wijkteam is project Het Fort gestart. Er is gewerkt aan thema’s als zelfvertrouwen, creativiteit en zelfstandigheid. De ouders zijn positief in hun feedback. Het eerste jaar, van de drie, is succesvol afgerond. Er wordt gekeken naar een grotere locatie zodat er meer kinderen deelnemen aan het project.

Door samenwerking met Hugo de Grootschool, Paulusschool, Rozet en de cultuurmakelaar is een plan van aanpak gemaakt, waarbij er een doorgaande leerlijn is ontwikkeld. Er wordt gewerkt met leerstof dat onder schooltijd wordt aangeboden, wat verwerkt wordt na school in theater/muziek.

Er is een samenwerkingsproject van het jongerenwerk en de basisschool om kinderen in groep 8 extra te ondersteunen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-32.848	-33.182	-28.592	-31.217	-2.625
Baten	9.462	9.482	9.067	9.649	582
Saldo lasten en baten	**-23.386**	**-23.700**	**-19.525**	**-21.568**	**-2.043**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	1.213	1.213
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**1.213**	**1.213**
Gerealiseerd resultaat	**-23.386**	**-23.700**	**-19.525**	**-20.355**	**-830**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-2.625	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	330	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-2.954	N	I	AR
Straatparkeren	Kosten straatparkeren.	86	V	I	BR
Afwijking overige budgetten team Leefomgeving	Overige, waaronder de correctie interne doorbelasting	-87	N	I	AR
Baten		582	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-37	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	87	V	I	AR
Straatparkeren	Opbrengsten straatparkeren.	441	V	I	BR
Overige	waaronder de correctie interne doorbelasting	91	V	I	AR

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Participatie in de wijk bevorderen

De doelstelling is om inwoners te activeren naar betaald- of onbetaald werk en/of deelname aan de samenleving.

Duurzame wijk stimuleren

We streven naar energiebeperking, verbeteren van waterafvoer, vergroenen en een schone wijk.

Keten aanpak sociaal domein bevorderen. Achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken

We willen een geïntegreerde aanpak in de keten (thuis, school, buitenschools) ontwikkelen die zich onder andere richt op het wegnemen en voorkomen van achterstanden bij kinderen.

Wijkeconomie versterken

We stimuleren initiatieven van ondernemingen in de wijk, die ondersteunend zijn aan het realiseren van de gebiedsdoelen en het levensvatbaar houden van de wijk.

Openbare ruimte/verkeer met wijkregie

We willen een aantrekkelijke en veilige leefomgeving creëren in samenspraak met de inwoners.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Participatie in de wijk bevorderen

Deze doelstelling gaat over het activeren van bewoners naar betaald of onbetaald werk (meedoen naar vermogen) en op het doorontwikkelen van verschillende ontmoetingsplekken. De doelstelling om in ons gebied 60 personen uit de bijstand te laten stromen (afgeleid van de stadsbrede ambitie) hebben we niet gehaald. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de gebiedsteams van Werk en Inkomen nog niet volledig bemenst zijn en nog niet gebiedsgericht aangestuurd worden. Wel is een inloopspreekuur voor bewoners met vragen naar inkomensondersteuning of werk/participatie gestart. Daarvan maken deel uit medewerkers van Werk en Inkomen, wijkteams, een coach van Centrum voor Activerend Werk (CAW) en de vrijwilligerscentrale. Ook wordt op afspraak met de inwoners gezamenlijk gesproken over de beste aanpak richting participatie en/of financiële zelfredzaamheid.
Er is specifieke aandacht voor statushouders in samenwerking met het integratiehuis dat zich vooral richt op de Eritrese doelgroep.

In Klarendal en Heijenoord/Lombok is de "koffiebus" ingezet om in gesprek te komen met bewoners die we anders niet makkelijk ontmoeten. Doel was om bewoners in de straat met elkaar te verbinden en te ontdekken welke behoeften er leven met betrekking tot participeren. In Heijenoord heeft dit bijvoorbeeld 15 extra maatjes voor kwetsbare bewoners opgeleverd.

Ten aanzien van de ontmoetingsplekken:

- Bakermat: uit een wijkbrede enquête bleek een hele duidelijke behoefte aan een ontmoetingsplek in de wijk. Veel bewoners hebben ook aangegeven hier zelf een rol in te willen vervullen. Dit heeft geleid tot een plan van aanpak om deze plek te creëren en een stichtingsbestuur in oprichting van bewoners uit de wijk die deze kar willen gaan trekken. Zij worden daarbij ondersteund door een aantal werkgroepen uit de wijk. De gemeente faciliteert dit proces door het beschikbaar stellen van een projectleider. Concreet betekent dit dat er nu een plan ligt om de Diaconessenkerk aan te kopen en om te vormen tot een ontmoetingscentrum.
- De Hommel: met de huidige beheerder en Rijnstad is een gezamenlijk beeld ontwikkeld over welke functie de nieuwe Hommel zou kunnen hebben. Complicerende factor was de verhuizing van Rijnstad naar het pand waardoor minder ruimte beschikbaar was voor de functie van het buurthuis. In 2019 is de omvang van het exploitatietekort helder geworden. In 2020 wordt besloten in welke mate we structureel bij willen dragen.
- De Wasplaats: we hebben De Wasplaats ondersteund in hun transformatie van sociale onderneming naar ontmoetingsplek in de wijk waardoor ze meer toegevoegde waarde hebben in de wijk en minder afhankelijk zijn van financiële ondersteuning door de gemeente. De Wasplaats neemt nu een meer centrale positie in de wijk in door hun gevarieerde programma bereiken ze meer bewoners.

Duurzame wijk stimuleren

- Binnen het gebied zijn meerdere wijken die vooroplopen in de energietransitie. Hoogstede /Klingelbeek is een versnellingswijken en Hoogkamp en Arnhem-west zijn wijken van de toekomst. Er lopen meerdere initiatieven die ondersteund worden. Het team Leefomgeving speelt een verbindende rol tussen wijk en kernorganisatie.
- Planning aanpak wateroverlast in combinatie met groot onderhoud Schaarsbergen loopt op koers. Uitvoering vindt plaats in 2020.
- Sterrenberg: zie onderdeel openbare ruimte.

Ketenaanpak sociaal domein bevorderen. Achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken.

Voor de doelgroep van 0 tot 4 hebben we gewerkt aan een verbeterde vroegsignalering door aansluiting van de wijkcoach bij het consultatiebureau en op scholen. Voor de doelgroep kinderen van 4-12 jaar is een uitgebreid naschools programma opgesteld voor de kwetsbare kinderen. Het programma heeft als doel om de kinderen middelen aan te rijken om zich te kunnen ontplooien. Het programma kent verschillende onderdelen zoals taalvaardigheid, huiswerk begeleiding, sport en aandacht voor creativiteit. Elk kind wordt gevolgd in zijn eigen ontwikkeling. De ouderbetrokkenheid is daarbij ook georganiseerd.
Het programma wordt ondersteund en uitgevoerd door professionals in de wijk.

Wijkeconomie versterken

Speerpunt had betrekking op Heijenoord/Lombok. Er is hier een functionerend ondernemersnetwerk. Er is gebleken dat hier nu geen specifieke inspanningen vanuit het team Leefomgeving nodig zijn.

Openbare ruimte/verkeer met wijkregie

- Parkeerplan St. Marten/Sonsbeek: de wijk heeft gekozen voor het uitvoeren van fysieke maatregelen tegen fout parkeren/parkeeroverlast en niet voor parkeerregulering. Na een inventarisatie in de wijk zijn de fysieke maatregelen grotendeels uitgevoerd. Er is een evaluatie van het proces uitgevoerd. Deze heeft geleid tot het besluit om een wijkoverstijgende parkeerstrategie op te stellen.
- In Klarendal-zuid is een parkeeronderzoek uitgevoerd en gepresenteerd. Het vervolg daarop wordt afgestemd op de wijkoverstijgende parkeerstrategie.
- In een aantal straten is op verzoek en initiatief van bewoners betaald parkeren ingevoerd.
- Proces bewonersparticipatie voor reconstructie Apeldoornseweg is afgerond.
- Speelplan Panoramaschool is in samenwerking met bewoners opgesteld en wordt uitgevoerd.

- Veiligheid Hommelseweg: op dringende advies vanuit het team Leefomgeving is deze weg toegevoegd aan prioritaire wegen die in aanmerking komen voor herinrichting. Afhankelijk van het definitieve budget wordt een keuze gemaakt van de omvang van de herinrichting.
- Groot onderhoud Sterrenberg: naar aanleiding van het onderzoek ligt er het voornemen om tegelijk met groot onderhoud ruimte te creëren voor aanleggen van buizen voor het stelsel warmtenet
- Met de overlastgroep Klarendal, bestaande uit bewoners en professionals, is in beeld gebracht welke knelpunten er zijn met betrekking tot drugs, afvaldumping en verwarde personen. De punten die door bewoners kunnen worden opgepakt zijn ook opgepakt. Voor de zwaardere onderwerpen is in samenwerking met de afdeling Veiligheid een structuur opgezet om hier een gezamenlijke aanpak op te formuleren.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-30.315	-28.293	-25.846	-27.186	-1.340
Baten	2.334	2.255	1.553	1.724	170
Saldo lasten en baten	**-27.981**	**-26.038**	**-24.292**	**-25.462**	**-1.170**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	560	560
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**560**	**560**
Gerealiseerd resultaat	**-27.981**	**-26.038**	**-24.292**	**-24.902**	**-610**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-1.340	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	382	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-1.489	N	I	AR
Overige afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Door onder andere inhuur op regulier wijkgericht werk en op diverse wijkprojecten.	-151	N	I	AR
Onderwijshuisvesting	Gebuikersbeheer MFC Klarendal.	-106	N	I	BR
Correctie interne doorbelasting		24	V	I	AR
Baten		170	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Zie de toelichting bij wijken Algemeen.	-30	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Zie de toelichting bij wijken Algemeen.	132	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de correctie interne doorbelasting.	68	V	I	AR

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Leefbare wijken

Samen met bewoners en onze partners in de wijk stemmen we vraag en aanbod van voorzieningen en ontmoetingsplaatsen beter op elkaar af. De actuele vraag van bewoners is leidend: zij geven aan dat ze ontmoetingsplekken wensen die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. We faciliteren en stimuleren bewonersinitiatieven.
We organiseren gesprekken met bewoners over de leefbaarheid in de wijken, waarbij 'schoon, heel en veilig' de uitgangspunten zijn. Samen met bewoners en professionals zoeken we naar kansen, mogelijkheden en middelen die nodig zijn in de wijk.

Versterken Geitenkamp en Plattenburg

Door schulden en werkloosheid verkeren te veel bewoners in een uitzichtloze situatie. Van deze groep heeft een hoog percentage geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Ook is er sprake van laaggeletterdheid. Te veel kinderen groeien op in armoede. Deze problemen worden van generatie op generatie doorgegeven. Samen met het Sociaal wijkteam, Werk en Inkomen, woningcorporaties, onderwijs en andere betrokken partners vormen we per onderwerp een alliantie om de problematiek aan te pakken.

Minder verkeer- en parkeeroverlast

In Noordoost wordt veel verkeer- en parkeeroverlast ervaren. Waar nodig gaan we het gesprek aan met bewoners en betrokken partijen, om oplossingen te realiseren voor ervaren knelpunten.

Noordoost klimaatbestendig

Veel initiatieven van bewoners gaan over het vergroenen en verduurzamen van de (eigen) ruimte, over de energiezuinige wijk en het beperken van wateroverlast. We ondersteunen en stimuleren initiatieven van bewoners en we sluiten aan bij het programma "Duurzame Wijken".

In een aantal wijken is nog relatief weinig aandacht voor bewuste omgang met energie.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Versterken Geitenkamp - Plattenburg

In samenwerking met het cluster Werk en Inkomen is op vier terreinen ingezet:

- Kansrijk opgroeien - Samen met partners in de wijk heeft het team Leefomgeving in 2018 een start gemaakt met het programma Kansrijk opgroeien in Arnhem in de wijken Geitenkamp en Plattenburg. Wij hebben ingezet op het versterken van het muziek-, sport- en cultuurprogramma op basisschool De Witte Vlinder. Gefocust is op de leeftijdscategorie 4-12 jaar. In 2019 is gestart met de gezinsgerichte aanpak met behulp van de methodiek mobility mentoring (nieuwe aanpak om bewoners blijvend uit de armoede te houden). Voor de oudere de jeugd hebben we via het versterkersproject ingezet op versterken van sociale vaardigheden en het nemen van eigen verantwoordelijkheid. Tevens is de methodiek Vreedzame Wijk op de Geitenkamp voortgezet.
- Aanpak werkloosheid - De Vlindertuin (voormalig schoolgebouw) is behouden voor de wijk. Eén van de partijen die we vanuit het team Leefomgeving ondersteunen is stichting Recap. Deze stichting ondersteunt mensen uit de wijk (en daarbuiten) via werkervaringsplaatsen naar betaald werk. Verder zijn in dit gebouw organisaties gehuisvest die laagdrempelig en stapsgewijs bewoners kunnen activeren op weg naar (vrijwilligers)werk. In 2020 wordt het pand verbouwd zodat meer sociale ondernemers gehuisvest kunnen worden. Ook zijn collega's van Werk & Inkomen fysiek gehuisvest in de wijk. De bewoner hoeft daardoor niet naar het stadhuis maar kan in de wijk terecht. Gestart is met de oprichting van de mogelijkheid tot een buurtgroenbedrijf in samenwerking met de woningbouwcorporaties. Hiervoor is een projectleider ingezet.
- Pilot Buurtwoning - Dit is een gezamenlijke werkplek (woning) van waaruit professionals makkelijk de buurt bereiken. Bij de start waren de omwonenden sceptisch maar in de loop van de tijd zijn zij blij geworden met de aanwezigheid. De drempel om vragen te stellen is verlaagd en de vragen zijn toegenomen. Het voornemen is om de pilot voort te zetten in 2020 in een andere straat.
- Project rioleringen - Het project rioleringen is nog volop in uitvoering. Het fysieke project creëert een goede gelegenheid om met de inwoners in gesprek te raken. Ook zijn kunstenaars ingezet om op ludieke wijze hier vorm aan te geven. Daar waar nodig, is doorverwezen naar professionele ondersteuning (denk aan Sociaal wijkteam) Door de goede aanleg en infiltratie van de riolering wordt ook wateroverlast bestreden. Wij willen een plus creëren met dit project door de sociale structuur van de wijk en de wijkeconomie te versterken.

Minder verkeer- en parkeeroverlast

In Noord-Oost wordt veel verkeer- en parkeeroverlast ervaren. Samen met bewoners en professionals wordt gekeken naar oplossingen.

- Saksen Weimar: Samen met bewoners van de Saksen Weimar en Monnikenhuizen zijn de eerste stappen gemaakt om, waar mogelijk, een aantal verkeersknelpunten aan te pakken.
- Parkeeronderzoek Alteveer Cranevelt - De parkeerdruk rond ziekenhuis Rijnstate is hoog, zo ook in de nabijheid van Burgers' Zoo en het Openluchtmuseum. Er is een onafhankelijk onderzoek uitgevoerd om mogelijke verbeteringen boven tafel te krijgen. De Werkgroep verkeer van Alteveer-Cranevelt stelt in samenwerking met de gemeente een verkeerbeheerplan op.
- Bosweg: De Bosweg is fysiek aangepast. Afgelopen jaar zijn metingen verricht, in 2020 zijn ook nog metingen gepland. Op basis daarvan wordt bekeken of de snelheid is gedaald en of aanvullende maatregelen nodig zijn.
- Bronbeeklaan: Met direct aanwonenden van de Bronbeeklaan zijn verkeersmaatregelen besproken om te komen tot veilige oversteekplaatsen. De ontwerpen zijn goedgekeurd. Het project is gestagneerd omdat er eerst een nieuwe bomenvisie werd vastgesteld. Naar verwachting zal in het voorjaar van 2020 uitvoering worden gegeven aan de voorgenomen maatregel.
- Velperweg: De Velperweg zat niet in de prioritering om met voorrang te worden aangepast. Er is wel een behoefte vanuit bewoners om hier aandacht aan te blijven geven omdat zij de weg als onveilig ervaren.

Leefbare wijken

Geitenkamp - Gekeken is naar de functies van de ontmoetingsplaatsen in de wijk (De Beijer, MFC De Wetering, De Vlindertuin). Aan de hand van de functies zijn verschillende gebruiksprofielen opgesteld. In de buitenruimte van de Vlindertuin is een buurtmoestuingroep actief, de moestuin is in 2019 uitgebreid.
Samen met de winkeliers, bewoners en de woningbouwcorporaties spannen we ons in om de visie op het Marktplein te realiseren. De wens is dat het Marktplein een karaktervol dorpsplein wordt, dat gezellige reuring geeft en waar volop gelegenheid voor ontmoeting is. De Geitenkamper kan er zijn dagelijkse boodschappen doen in een prettige dorpsachtige sfeer. Daarnaast behoudt het plein zijn speciale karakter en duidelijke identiteit. Verder wordt ingezet op vergroening en klimaatadaptatie. Dit project loopt in 2020 door.

Alteveer en Cranevelt - De Buurtfabriek is in september 2019 geopend en is een huiskamer voor de wijk, met name voor (kwetsbare) ouderen. Door dit bewonersinitiatief wordt "duurdere" dagbesteding afgeschaald naar laagdrempelige activiteiten in de wijk.

Leefbaarheids- en Veiligheidsagenda - In 2019 is voor de wijk Geitenkamp een concrete agenda opgesteld, waar in 2019 en 2020 uitvoering aan wordt gegeven. Dit gebeurt zowel op wijkniveau als op stedelijk niveau. Thema's die nu al lopen en ook in 2020 door zullen blijven lopen:

- deelname aan het overlast en zorgoverleg (OZO);
- aanpak overlast Marktplein;

- aanpak overlast jeugdgroep Geitenkamp. Het Jongeren Toezicht Team Geitenkamp is opgericht en was succesvol in haar eerste periode. Dit project wordt gecontinueerd in 2020.
- gerichte aanpak overlastgevende straten is opgestart en wordt in 2020 daadwerkelijk uitgevoerd.

Naar aanleiding van de gesprekken met bewoners in de andere wijken in Noordoost is geconstateerd dat daar geen extra inzet nodig is. Het is gewoon prettig en goed wonen.

Noordoost klimaatbestendig

Veel initiatieven van bewoners gaan over het vergroenen en verduurzamen van de (eigen) ruimte, over de energiezuinige wijk en het beperken van wateroverlast. We ondersteunen en stimuleren initiatieven van bewoners en sluiten aan bij het programma “ArnhemAAN”.

In de wijk Geitenkamp zijn energiecoaches ingezet. In 2019 zijn huishoudens in en rondom de Dr. Bosstraat ondersteund om de energierekening omlaag te krijgen.

Initiatiefgroep Beek op de Paasberg - Bewoners zetten zich in voor fysieke en functionele kwaliteitsverbetering van de Paasbergbeek/Beekdal. Concreet betekent dit:
- herstel van de natuurlijke waterhuishouding en de daarbij behorende natuur- en biodiversiteitontwikkeling,
- versterking van de landschappelijke samenhang van het beekdal.
- transformatie van de huidige, beperkte functionaliteit (scholen en sportclubs) naar een ‘open’ multifunctionaliteit.

Afgelopen jaar is samen met een projectleider vanuit de gemeente een aanzet gegeven om de visie verder te brengen. Het is een complex proces omdat alle disciplines bijeenkomen. Samen met bewoners is/wordt het traject uitgelijnd.

Rioleringsproject Geitenkamp: Uitvoering van het stedelijk project Riolering in de Geitenkamp met als doel vervanging oude riolering en betere waterafvoer en infiltratie ter voorkoming wateroverlast en klimaatadaptatie in Arnhem-Noord. Vanuit het project worden bewoners en kinderen betrokken bij het thema wateroverlast en de inrichting.

Alteveer-Cranevelt: Deze wijk doet mee met de "wijk van de toekomst" in het kader van duurzaamheid onder andere 'van het gas af'. Het team Leefomgeving ondersteunt daar waar nodig.

Velperweg e/o: Bewonersinitiatieven zoals vergroening daken zijn ondersteund vanuit het team Leefomgeving.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-24.218	-24.208	-21.289	-22.438	-1.149
Baten	2.130	2.067	1.554	1.720	166
Saldo lasten en baten	**-22.088**	**-22.142**	**-19.735**	**-20.717**	**-983**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	514	514
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**514**	**514**
Gerealiseerd resultaat	**-22.088**	**-22.142**	**-19.735**	**-20.204**	**-469**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-1.149	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	471	V	I	AR
MFC Bonte Wetering	Hogere kosten voor onderhoud en aanpassingen.	-120	N	I	BR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-1.390	N	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-110	N	I	AR en BR
Baten		166	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-21	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	101	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	86	V	I	AR en BR

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Vergroten van betrokkenheid bewoners bij elkaar en hun leefomgeving

We willen de relatie en begrip tussen buurtbewoners onderling en de binding van buurtbewoners met hun woonomgeving versterken. Voor het prettig (samen) leven in een wijk is het van essentieel belang om je verbonden te voelen met je omgeving en je buurtbewoners. Dit is ook de basis voor bewoners om zich betrokken te voelen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun (sociale) omgeving.
In sommige buurten wordt nog te weinig verbinding tussen bewoners onderling en hun omgeving gezien. Hiervoor zijn uiteenlopende redenen zoals een hoog verloop van bewoners, bewoners met veel verschillende achtergronden, een grote concentratie van mensen met sociaal maatschappelijke problemen en een matig onderhoud en inrichting van de omgeving.
Het doel is een grotere betrokkenheid van bewoners bij elkaar en bij hun eigen leefomgeving. Deze basis is nodig om verder te kunnen bouwen aan het verhogen van (arbeids)participatie, verhogen sociale cohesie en het vergroten van het gevoel van eigenaarschap voor hun eigen straat en buurt.

Verbeteren samenwerking tussen buurtpartijen rondom diverse buurtplekken

We investeren in het verbeteren van de samenwerking tussen buurtpartijen onderling en de rol die zij kunnen spelen bij de diverse buurtplekken.

Impuls geven aan de samenwerking tussen professionals voor een integrale aanpak van grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte

Veel bewoners ergeren zich eraan hoe hun directe leefomgeving eruit ziet en de wijze waarop een deel van de inwoners zich in de openbare ruimte gedraagt. Niet iedereen voelt zich in staat om zelf iets te ondernemen om hier iets aan te doen of medebewoners hierop aan te spreken.
Door de samenwerking tussen professionals in de wijk een nieuwe impuls te geven wil het team Leefomgeving samen met hen een integrale wijkaanpak ontwikkelen die bewoners zoveel mogelijk betrekt bij het terugdringen

van de ervaren verloedering. Hierbij zoeken we aansluiting bij de veiligheidsagenda die per wijk/gebied opgesteld gaat worden.

Vergroten ontwikkelkansen van kinderen in Presikhaaf door integraal, samenhangend en vraaggericht aanbod

In Presikhaaf wonen veel kinderen in een moeilijke sociaal maatschappelijke positie die minder kansen krijgen dan hun leeftijdsgenootjes elders in de stad. De doelstelling is om de ontwikkelkansen voor kinderen in Presikhaaf te vergroten door middel van een vraaggericht aanbod wat aansluit bij de behoeften van kinderen en hun ouders. Ook voor kinderen die buiten de wijk naar school gaan. Hierbij richten we ons op kinderen vanaf de geboorte tot en met de overgang naar de middelbare school. De thema's gezonde leefstijl, het beter benutten van de talenten van kinderen en het verbeteren van de ouderbetrokkenheid hebben hierbij specifieke aandacht.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	
Vergroten van betrokkenheid bewoners bij elkaar en hun leefomgeving	
Het team Leefomgeving heeft, naast het ondersteunen van de buurthuizen in de wijk, geïnvesteerd in de ondersteuning van verschillende buurtpartijen en buurtgerichte organisaties. Zo is met Motel Spatie een proces gestart om hen een structurele basis te bieden voor sociaal maatschappelijke activiteiten en heeft stichting Vitanos samen met wijkpartners een serie van buurtmaaltijden georganiseerd op verschillende locaties binnen de wijk. Ook is stichting Burenhulp voor Elkaar ondersteund bij de voortzetting en borging van haar activiteiten.	
Verbeteren samenwerking tussen buurtpartijen rondom diverse buurtplekken	
Het team Leefomgeving heeft buurthuis De Overkant sinds de zomer van 2019 verhuurd aan de nieuw opgerichte stichting De Overkant. De locatie is samen met verschillende actieve buurtorganisaties heropend als "Huis van de Buurt" en is goed op weg om een bruisend hart van de buurt Presikhaaf III te worden. Voor buurthuis De Oosthof is geïnvesteerd in een professioneel beheerder en zijn afspraken gemaakt over hoe we verder gaan werken aan de behoeftes van de bewoners van Over het Lange Water op het gebied van ontmoeten.	
Impuls geven aan de samenwerking tussen professionals voor een integrale aanpak van grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte	
Het team Leefomgeving heeft het afgelopen jaar de eerdere aanpak van grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte geïncorporeerd in de nieuwe veiligheidsagenda van de wijk Presikhaaf. In 2019 zijn we hiervoor in gesprek gegaan met buurtbewoners en professionals over veiligheid en leefbaarheid in Presikhaaf III. De opbrengsten hiervan zijn gebundeld in de veiligheidsagenda.	
Vergroten ontwikkelkansen van kinderen in Presikhaaf door integraal, samenhangend en vraaggericht aanbod	
Het team Leefomgeving heeft ingezet op het verder ontwikkelen en uitbreiden van het netwerk kansen voor kinderen samen met partners uit de wijk en ouders. Samen met wijkpartners is gewerkt aan een kader voor samenwerking en het opzetten van pilots voor specifieke onderwerpen. Deze duurzame samenwerking draagt bij aan verbetering van de kwaliteit van het aanbod voor jeugd en hun ouders, die weer bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid.	

Wat heeft het gekost

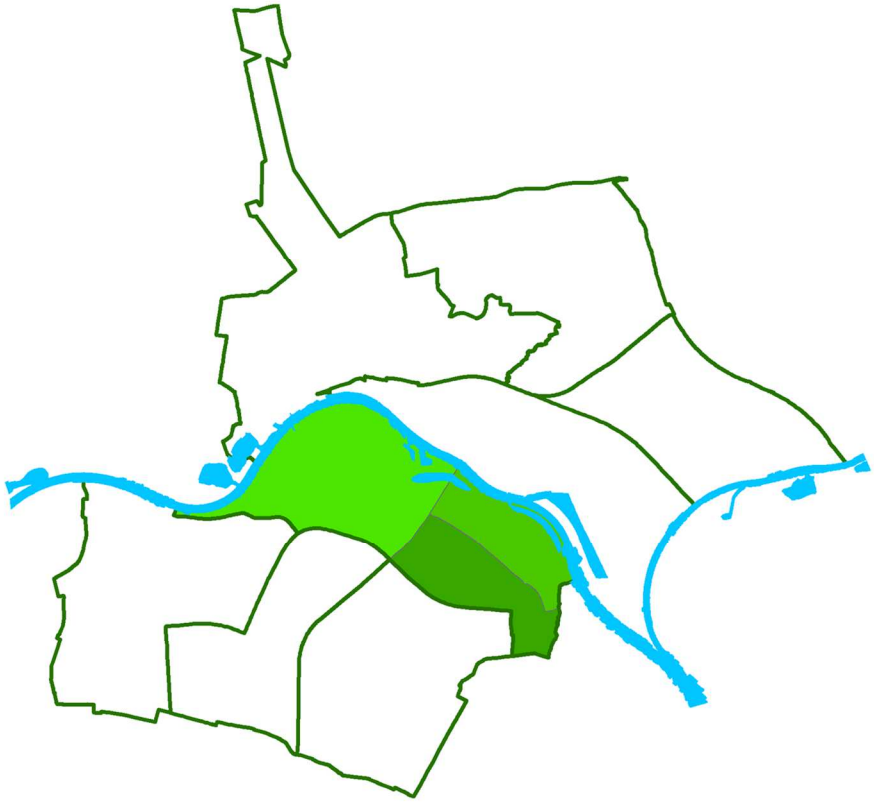
Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-23.829	-24.454	-21.892	-26.631	-4.739
Baten	2.655	2.530	2.130	2.008	-122
Saldo lasten en baten	**-21.174**	**-21.924**	**-19.762**	**-24.623**	**-4.861**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	2.068	2.068
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**2.068**	**2.068**
Gerealiseerd resultaat	**-21.174**	**-21.924**	**-19.762**	**-22.555**	**-2.793**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-4.739	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	284	V	I	AR
Vacatureruimte	Vacatureruimte op de formatie van wijkmanagers.	205	V	I	AR
MFC Presikhaaf	Doorloop van herstel bouwfouten vanuit 2018. Het gebouw is vijf jaar geleden opgeleverd en de kosten zijn niet meer verhaalbaar op de aannemer omdat deze failliet is gegaan. Het nadeel komt ten laste van de BR Vastgoed.	-467	N	I	BR
MFC Presikhaaf	Voordeel door lagere lasten voor gebruikers- en bedrijfsexploitatie. Hier staan lagere doorberekende servicekosten tegenover (zie baten).	66	V	I	BR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-5.040	N	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de correctie interne doorbelasting.	213	V	I	AR en BR
Baten		-122	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-30	N	I	AR
MFC Presikhaaf	Nadeel door lagere doorbelaste servicekosten omdat de kosten lager uitvallen (zie ook lasten).	-72	N	I	BR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	91	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de correctie interne doorbelasting.	-111	N	I	AR en BR

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Goed functionerende ontmoetingsplekken in de wijk

Om mee te kunnen doen in de samenleving en daardoor onder andere eenzaamheid te bestrijden en de onderlinge betrokkenheid in de buurt te vergroten, is het belangrijk om aantrekkelijke en laagdrempelige ontmoetingsplekken in de wijk te hebben. Inzet op dit thema vindt onder meer plaats door het creëren van nieuwe en verbeteren van bestaande (mobiele) ontmoetingsplekken.

Vergroten gevoel van sociale en fysieke veiligheid

We streven ernaar om de beleving van veiligheid in sommige delen van Malburgen te verhogen.

Meer inwoners op basisniveau Nederlandse taal

Malburgen kent relatief veel inwoners die laaggeletterd zijn en/of de Nederlandse taal niet voldoende beheersen.

Gelijke kansen voor jeugd in de wijk. Een afgestemd en integraal aanbod

De inzet is het voortzetten van de pilot jeugd Malburgen: Maatwerk leveren aan jongeren die in Malburgen opgroeien. Doelgroep is de kwetsbare groep jongeren van > 10-12 jaar. Op basis van deze pilot formuleren we de maatschappelijke opgave opnieuw. Hier worden geschikte partners bij gezocht middels een voor de gemeente Arnhem nieuwe manier van aanbesteden/subsidiëren. Ook zetten we in om Kansrijk opgroeien uit te voeren: Wijkgerichte uitvoering geven aan plan Kansrijk opgroeien.

Meer inwoners participeren

De doelstelling is het vergroten van (arbeids)participatie van inwoners.

Inwoners met dreigende financiële problemen komen eerder in beeld en worden ondersteund in de aanpak hiervan

In Malburgen leven veel inwoners die rond moeten komen van het sociaal minimum. Er zijn relatief veel inwoners met schulden. Het is belangrijk te onderzoeken hoe in de toekomst betalingsachterstanden kunnen worden voorkomen.

Preventieve gezondheid

Malburgen kent relatief veel inwoners met overgewicht en/of een ongezonde levensstijl die zich kan uiten in allerlei (fysieke) problemen. Het is belangrijk om bewoners de mogelijkheid te geven in hun directe omgeving (onder begeleiding) te sporten en te bewegen en geholpen te worden bij keuzes met betrekking tot voeding en levensstijl.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Vergroten gevoel van sociale en fysieke veiligheid

Winkelcentrum De Drieslag - De onderliggende projecten Vitaal, Veilig en Verzorgd lopen naast elkaar maar vormen uiteindelijk één geheel, namelijk een aantrekkelijker en veilig winkelcentrum voor de wijk. Hier zijn de ondernemers en vastgoedeigenaren een belangrijk onderdeel van.

- Veilig: er worden vanaf november 2019 straatcoaches ingezet;
- Vitaal & Verzorgd: de onderlinge samenwerking van de ondernemers is sterk verbeterd (er worden plannen voor verbetering gemaakt). Er wordt een gezamenlijke koers uitgezet voor de toekomst.

Vissenbuurt - Naast de aanpak van de sociale kant met betrekking tot leefbaarheid (welke gezien de heersende problematiek doorloopt in 2020) is er vanaf november ook gekozen voor de hardere aanpak. Onder leiding van een externe deskundige zijn meerdere gezinnen in beeld gebracht en wordt er samengewerkt met het Veiligheidshuis en de Regionale Informatie en Expertise Centra (RIEC).

Gelijke kansen voor jeugd in de wijk. Een afgestemd en integraal aanbod.

Voor de basisschoolleeftijd hebben we Kansrijk Opgroeien verdeeld over drie wijkdelen (West, Oost-Noord en Oost-Zuid). Samen met wijkpartners, waaronder scholen, zijn stuurgroepen gevormd die inhoud geven aan het programma Kansrijk Opgroeien. We hebben een aanzet gegeven om in 2020 tot een brede integrale visie op jeugd te komen, Kansrijk Opgroeien is onderdeel van deze visie.

Inwoners met dreigende financiële problemen komen eerder in beeld en worden ondersteund in de aanpak hiervan

We hebben Achter De Voordeur (outreachende maatschappelijke aanpak) verder voortgezet om zo vroeg mogelijk financiële problemen bij inwoners te signaleren en hen toe te leiden naar de bestaande voorzieningen (schulddienstverlening).

Meer inwoners op basisniveau Nederlandse taal

De taalcoördinator heeft het aanbod in Malburgen in kaart gebracht. De verschillende aanbieders zijn met elkaar verbonden zodat bewoners naar het juiste aanbod geleid kunnen worden. Er is een pilot gestart om NT1-ers in beeld te krijgen. Verder is er gewerkt aan een communicatiecampagne die in 2020 verder vorm krijgt (dit komt voort uit de stedelijke aanpak).

Goed functionerende ontmoetingsplekken in de wijk

Veerpolderstraat: er is een collegebesluit genomen in september 2019 voor het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek naar mogelijkheden van sociaal-maatschappelijke vastgoedontwikkeling op locatie Veerpolderstraat 126-128. De voorbereidingen en start hebben in het laatste kwartaal 2019 plaatsgevonden. Dit onderzoek loopt door in 2020, tot uiterlijk 1 oktober 2020.

Huis vóór de Wijk: Het Huis vóór de Wijk heeft sinds oktober een eigen stichting en het beheer is door 15 vrijwilligers ingevuld van maandagmorgen 9.00 uur t/m zondagavond 23.00 uur. Deze vrijwilligers komen uit de wijk. Daarnaast zijn de verbouwplannen gereed en wordt er hard gewerkt aan de financiering hiervan. Voor wat betreft de invulling/bezetting van de activiteiten en professionals krijgt dit steeds meer vorm. Dit wordt ondersteund met een website (bijvoorbeeld ruimtes reserveren, welke activiteiten vinden er plaats). Verdere doorontwikkeling vindt plaats in 2020.

Meer inwoners participeren

In Immerloo voeren de woningcorporaties een project uit waarin mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt worden gestimuleerd om aan het werk te gaan en mee te werken aan de onderhoudswerkzaamheden aan de flats. Hierin vindt een samenwerking plaats met Werk & Inkomen. Dit geldt ook voor een nieuw participatieproject in Huis voor de Wijk op het gebied van schoonmaak, gastheer-/gastvrouwschap en beheer. Dit ligt op koers.
Verdere samenwerking met de (nieuwe) gebiedsteams van Werk & Inkomen moet in 2020 verder van de grond komen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-36.009	-36.561	-33.067	-32.341	726
Baten	4.435	4.511	3.906	3.802	-104
Saldo lasten en baten	**-31.573**	**-32.050**	**-29.161**	**-28.539**	**622**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	305	305
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**305**	**305**
Gerealiseerd resultaat	**-31.573**	**-32.050**	**-29.161**	**-28.234**	**927**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		726	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	1.237	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-838	N	I	AR
Overige afwijkingen budgetten team Leefomgeving	Overige, waaronder correctie interne doorbelasting	69	V	I	AR
Onderwijshuisvesting	Gebruikersbeheer MFC De Spil en Malburgen.	258	V	I	BR
Baten		104	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-43	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Zie de toelichting bij Wijken centraal.	144	V	I	AR
Overige afwijkingen budgetten team Leefomgeving	Overige, waaronder correctie interne doorbelasting	3	V	I	AR

Schuytgraaf, Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Multifunctionele ontmoetingsfuncties

Ter bevordering van de sociale cohesie zijn ontmoetingsfuncties van belang in het gebied. (Vrijwilligers)organisaties in de wijk Schuytgraaf hebben behoefte aan multifunctionele, betaalbare plekken voor diverse doeleinden en doelgroepen. In de wijk Elderveld ondersteunen we tijdelijk bestaande partijen die moeite hebben om goed samen te werken.

Veilige en prettige openbare ruimte

Op een aantal plekken in het gebied wordt de verkeersveiligheid als slecht ervaren. In overleg met bewoners en samenwerkingspartners zetten we - wanneer nodig - verkeerskundige aanpassingen in (oversteek singels/ hoofdwegen, winkelcentra en scholen). Tevens hebben we aandacht voor openbare ruimte Station Zuid: in samenwerking met bewoners en partners wordt een integrale aanpak georganiseerd om veiligheid en leefbaarheid in dit gebied te waarborgen. Specifiek in Elderveld wordt aandacht gevraagd voor woninginbraken en loslopende honden.

Minder problematische schulden en echtscheidingen

Bij het Sociale wijkteam en sociale partners in Schuytgraaf zijn veel nadelige gevolgen van vechtscheidingen en schulden bekend. Bijkomend aandachtspunt zijn de jeugdigen die hierdoor in de problemen komen. Specifiek voor Schuytgraaf starten we met het programma de '3 O's (ontmoeten, opgroeien en opvoeden)'. Doorontwikkeling van kinderwijk naar jongeren- /ouderenwijk verdient aandacht. In het gebied zetten we preventief in om jongeren te begeleiden.

Ouderen wonen prettig in hun buurt

We zetten in op een (preventieve) aanpak op onderwerpen als eenzaamheid, dementie en langer thuis wonen. Samen met bewoners, Sociaal wijkteam, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en andere partners wordt de benodigde inzet hierop georganiseerd. Dit speerpunt geldt met name voor de wijk Elderveld.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Multifunctionele ontmoetingsfuncties

MFC Schuytgraaf De Salamander is niet langer een Multifunctioneel Centrum (MFC) voor bewonersontmoeting, maar is een school geworden. MFC De Omnibus zit volledig vol. Hier is geen ruimte beschikbaar. De Buitenplaats geeft wat mogelijkheden. De Huiskamer is met de komst van een nieuwe exploitant van een maatschappelijke naar meer commerciële doelstelling (met de daarbij behorende prijsverhoging) gegaan. We krijgen met grote regelmaat vragen om extra ontmoetingsruimte maar ook vragen van bijvoorbeeld een praktijk voor logopedie/fysiotherapie dat er geen enkele ruimte beschikbaar is in Schuytgraaf.

Wijkcentrum Elderveld heeft een herprogrammering ondergaan en is nu beter toegankelijk voor professionals en bewoners. Er is vanuit Rozet een kleine bibliotheek ingericht. Werk & Inkomen, politie en het Sociaal wijkteam houden er spreekuren. Met behulp van opbouwwerk is de ontmoetingsfunctie voor bewoners verder opgepakt en uitgewerkt.

Veilige en prettige openbare ruimte

In Schuytgraaf worden de wensen op het gebied van de openbare ruimte voor een groot deel meegenomen in de bouwontwikkelingen die er plaats vinden. Wel krijgen we vragen over aanleg van meer speelvoorzieningen. Een aantal vragen om betere/ meer speelvoorzieningen zijn gehonoreerd. Daarnaast is de openbare ruimte rondom station Arnhem-Zuid een knelpunt. Hoewel er aandacht is voor het opruimen van weesfietsen is nog meer nodig om op het onderhoudsniveau A te komen.

Wat betreft Elderveld krijgen we regelmatig vragen over met name de verkeersvoorzieningen. Samen met bewoners is gekeken naar en gewerkt aan oplossingen voor de plaatselijke problematiek. In de Briellehof/Kaaghof is een inwonersinitiatief gestart om met behulp van subsidie groencompensatie (zonnepanelen Rivierenland) de waterhuishouding door middel van onder andere vergroening te verbeteren.

Minder problematische schulden en echtscheidingen

In Schuytgraaf worden voor ouders met echtscheidingsproblematiek KIES-trainingen gehouden. Deze zijn gericht op begeleiding bij echtscheidingen. Er is contact gelegd met Over-Rood om zzp-ers met schuldenproblematiek te begeleiden. Gemeentebreed zijn enkele initiatieven opgestart die ook in Schuytgraaf plaatsvinden (onder andere Dullertstichting, Opr€cht, Presikhaaf University). De complete inventarisatie die nodig was op het gebied van opgroeien en opvoeden is in opdracht van team Leefomgeving door Spectrum Elan afgerond. De daaruit voortvloeiende acties zijn, waar van toepassing, opgestart.

In Elderveld hebben we in het wijkcentrum Elderveld inloopspreekuren georganiseerd door Werk & Inkomen en het Sociaal wijkteam om bewoners bij schuldenproblematiek en arbeidsparticipatie te begeleiden.

Ouderen wonen prettig in hun buurt

We hebben 3 initiatieven laten opstarten: Age Friendly Cultural City, Virtual Reality en De Tuyn. Dat laatste als pilot en in samenwerking met Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA). De pilot wordt doorgezet als stedelijke voorziening. Beide eerdergenoemde projecten vallen onder de verantwoordelijkheid van het Kunstbedrijf en zijn onvoldoende opgepakt in 2019. Dat gebeurt wel in 2020.

Ouderen kunnen overigens prima terecht bij de dagopvang van SWOA (De Gaanderij) en zijn hier ook tevreden over. Helpende handjes, een initiatief van het bewonersoverleg Elderveld, zorgt ervoor dat thuiswonende ouderen geholpen worden bij klussen in huis.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-25.545	-21.920	-23.257	-25.512	-2.255
Baten	3.397	2.700	2.190	2.574	384
Saldo lasten en baten	**-22.148**	**-19.219**	**-21.067**	**-22.938**	**-1.870**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	1.071	1.071
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**1.071**	**1.071**
Gerealiseerd resultaat	**-22.148**	**-19.219**	**-21.067**	**-21.867**	**-799**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-2.255	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	550	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-2.546	N	I	AR
Overige afwijkingen m.b.t. budgetten TLO	Overige. Waaronder correctie interne doorbelasting	66	V	I	AR
Onderwijshuisvesting	Gebruikersbeheer MFC (zie ook baten).	-325	N	I	BR
Baten		384	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-12	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	100	V	I	AR
Overige afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Overige. Waaronder correctie interne doorbelasting	-17	N	I	AR
Onderwijshuisvesting	Gebruikersbeheer MFC (zie ook lasten).	313	V	I	BR

De Laar, Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Bewonersparticipatie bevorderen

Het doel is om de betrokkenheid van bewoners te versterken door nieuwe vormen van bewonersparticipatie uit te proberen (experimenten). Dit is belangrijk voor het gebied om goede beslissingen te nemen over de aandachtspunten.

Bewoners doen mee

Het aandeel mensen in De Laar dat afhankelijk is van een bijstandsuitkering is de laatste jaren naar verhouding sterk gestegen. Meedoen in de nabije omgeving is een stimulans voor mensen om zich te ontwikkelen. Werk & Inkomen, het Sociaal wijkteam en het team Leefomgeving werken hierop samen.

Prettige openbare ruimte

Ontmoetingsplekken, groen, spelen, afval, verlichting en veilige wegen zijn belangrijke items in het gebied. Bewonersprojecten in dit kader worden ondersteund.

Zorg voor elkaar, eenzaamheid, dementie en langer thuis wonen

We zetten in op (preventieve) aanpak op onderwerpen als eenzaamheid, dementie en langer thuis wonen. Samen met bewoners, Sociaal wijkteam, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en andere partners wordt de benodigde (preventieve) inzet georganiseerd.
Op armoede en daarmee samenhangende jeugdproblematiek wordt samen met wijkpartners ingezet. Met als doel dat armoede geen reden meer is om niet mee te kunnen doen in de maatschappij. Hierbij wordt aangesloten bij het programma Kansrijk Opgroeien.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Bewonersparticipatie bevorderen

Bewonersparticipatie is belangrijk voor de sociale samenhang in het gebied. Ook biedt het programma Van Wijken Weten kansen voor bewoners om meer invloed te hebben op hun directe leefomgeving. Individuele vragen of initiatieven worden nu beter samengebracht, zodat er meer verbinding tussen bewoners ontstaat. In Elden is vorm gegeven aan een nieuw dorpsplatform en in De Laar zijn nieuwe werkgroepen opgestart. De thema's die zijn opgepakt en waar aan gewerkt wordt zijn: AED dekkend netwerk, buurtpreventie, duurzaamheid & energietransitie en kunst & cultuur. De werkgroep 'De Laar Schoon' heeft zich verder ontwikkeld.

Bewoners doen mee

Op het gebied van arbeidsparticipatie is ingezet op de pilot 'Huisbezoeken De Laar'. Er zijn een 30-tal bewoners met een participatie-uitkering (trede 3) bezocht door de werkcoach van Werk & Inkomen en de wijkcoach van het Sociaal wijkteam. Deze pilot is succesvol verlopen. Een deel is duurzaam aan het werk of is op een andere manier weer actief (onder andere ontwikkeltraject, vrijwilligerswerk). Deze werkwijze wordt daarom in 2020 verder uitgewerkt in de werkafspraken tussen Werk & Inkomen en het Sociaal wijkteam.

Prettige openbare ruimte

Een prettige openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. In het gebied zijn een aantal speelplekken en groenvakken opgeknapt. De groenaannemer sluit ook meer aan bij de initiatieven van bewoners. Werkgroep De Laar Schoon heeft veel initiatieven ondernomen om de wijk schoon te houden. Steeds meer bewoners raken hierbij betrokken.

Er is een onderzoek uitgevoerd naar de gebruikersmogelijkheden van Sporthal De Laar-West. Deze plek heeft mogelijkheden om de ontmoetingsfunctie in de wijk te versterken. De positieve uitkomsten geven aanleiding om dit verder met de bewoners en gebruikers vorm te geven.

Het thema Leefbaarheid en Veiligheid is tijdens een bewonersavond besproken. De belangrijkste uitkomsten zijn: verloedering, jeugdoverlast, verkamering en verkeer. In samenwerking met bewoners wordt er gezocht naar een juiste aanpak.

Zorg voor elkaar, eenzaamheid, dementie en langer thuis wonen

Samen met bewoners en andere partners in de wijk is ingezet op de volgende sociale thema's:

- Kansrijk opgroeien - Programma van 4-12 jaar is op beide scholenlocaties uitgerold. Partijen werken samen op het vergroten van kansen voor de kinderen die in het gebied wonen en ondersteuning kunnen gebruiken omdat er thuis weinig financiële middelen zijn. De naschoolse programma's zijn gericht op persoonlijke ontwikkeling en ervaringen opdoen.
- Programma 12+ is vormgegeven vanuit het jongerencentrum Motion. Binnen dit programma is huiswerkbegeleiding een belangrijk onderdeel, maar ook hier is er aandacht voor persoonlijke ontwikkeling.
- Taal - In De Laar bleek een behoefte aan taalontwikkeling. In samenwerking met het Sociaal wijkteam is een taalgroep in De Laar opgestart. Deze wordt goed bezocht en zeer gewaardeerd.
- Elden met Elkaar - Bewoners in Elden hebben samen met de Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) het project 'Elden met Elkaar' voortgezet. Een laagdrempelige dagvoorziening in het dorpshuis waar ouderen onder begeleiding hun vaardigheden langer kunnen behouden. Ambities zoals dementievriendelijk dorp worden in het project meegenomen en zullen in 2020 verder vorm krijgen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-17.408	-17.461	-14.946	-16.961	-2.015
Baten	1.980	1.563	1.221	1.277	56
Saldo lasten en baten	**-15.428**	**-15.898**	**-13.725**	**-15.684**	**-1.959**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	1.149	1.149
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**1.149**	**1.149**
Gerealiseerd resultaat	**-15.428**	**-15.898**	**-13.725**	**-14.535**	**-810**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-2.015	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	441	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-2.774	N	I	AR
Overige afwijkingen budgetten team Leefomgeving	Overige.	318	V	I	AR
Baten		56	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-15	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	80	V	I	AR
Overige afwijkingen budgetten team Leefomgeving	Overige.	-9	N	I	AR

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Bewegen en ontmoeten in de wijk stimuleren

Het streven is aantrekkelijke en makkelijk te gebruiken beweeg- en ontmoetingsplekken voor alle bewoners.

Duurzame wijk stimuleren

In het gebied Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg is er veel aandacht voor duurzaamheid. Er wordt ingezet op het verminderen van hittestress (onder andere door vergroening). Daarnaast geven we voorlichting over (kostenbesparende) duurzame maatregelen.

Meer inwoners participeren

We stimuleren en initiëren projecten in de wijk, in nauwe samenwerking met bewoners en partners in de wijk, met als doel dat meer bewoners kunnen meedoen en hun sociaal netwerk kunnen vergroten.

Veiligheid in de wijk vergroten

Veiligheid is een onderwerp dat zowel fysiek als sociaal speelt. Voorlichting van bewoners en aanpassingen in de openbare ruimte vergroten de veiligheid en versterken het gevoel van veiligheid. Met signalen van het Sociaal wijkteam realiseren we voorliggende voorzieningen.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Bewegen en ontmoeten in de wijk stimuleren

In 2019 is er veel gedaan op het gebied van bewegen en ontmoeten. In alle wijken zijn daarbij diverse fysieke, maar ook programmatische zaken gerealiseerd. Er zijn twee speeltuinen gerealiseerd in Kronenburg, en één in Vredenburg. Daarnaast is in Vredenburg gestart met een programma om kinderen te stimuleren om samen en buiten te spelen. Dit programma wordt in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem gerealiseerd en wordt in 2020 uitgerold naar Rijkerswoerd en Kronenburg.
In Rijkerswoerd worden er gesprekken gevoerd voor de realisatie van een pumptrack/skatebaan. Dit naast de ontwikkelingen rondom Sportcentrum Rijkerswoerd.

In Kronenburg worden de mogelijkheden om te ontmoeten onderzocht. In 2020 hopen we hier concreet invulling aan te geven.
Ontmoetingsplekken in de wijken Rijkerswoerd en Kronenburg hebben in 2019 veel aandacht gekregen. Hiermee gaan we in 2020 verder.

Duurzame wijk stimuleren

In 2019 hebben wij LIJN2030 ingezet in de wijk. LIJN2030 is een elektrisch volkswagenbusje dat op verschillende plekken in de wijk gezet wordt om zo met bewoners in gesprek te komen over wat er voor hen belangrijk is.
Naast de goede gesprekken die hier met bewoners gevoerd werden is er ook voorlichting gegeven. Hierbij worden onder andere flyers met energie bespaartips uitgedeeld en we brengen mensen in verbinding met Aanjagers voor energiescans in hun woning.
Er zijn diverse activiteiten geweest (onder andere presentaties in wijkplatforms, klimaatcafé in Rijkerswoerd, de wethouder is op verschillende plekken aanwezig geweest) om dit onderwerp bij bewoners onder de aandacht te brengen.
In Rijkerswoerd is door bewoners - met ondersteuning van de gemeente - een klimaatcafé georganiseerd om kansen voor energietransitie en klimaatadaptatie samen op te pakken.

Meer inwoners participeren

Het aantal bewonersinitiatieven zien wij stijgen. Bewonersinitiatieven vergroten de sociale samenhang en betrokkenheid in de wijk. Daarom bieden wij daar waar nodig ondersteuning in de vorm van budget en verbindingen leggen met partners in de wijk. Wij denken dat de slagingskans van wijkinitiatieven het grootst is als het initiatief bij de bewoners ligt. Daar waar bewoners niet zelf met de initiatieven komen, maar er wel behoefte gezien wordt, hebben we dit aangejaagd door onder andere een opbouwwerker in te zetten of zelf met bewoners in gesprek te gaan. Wij zien ook dat ons vrijwilligersbestand daardoor gegroeid is.

In 2019 zijn acties uitgezet/voortgezet ter stimulering van de werkgelegenheid. Hierbij valt te denken aan de Stadslandbouw in Rijkerswoerd, langdurig werklozen zijn uitgenodigd voor een gesprek met Sociale wijkteams, Werk & Inkomen en UWV.

Veiligheid in de wijk vergroten

- Op het gebied van veiligheid in de wijken zien we een lichte afname van het aantal onveilige plekken. Hierin zetten we, in samenwerking met partners, in de wijk stappen.
- Na een derde vandalistische actie is de jongerenontmoetingsplek (JOP) in Rijkerswoerd verwijderd. Er wordt nagedacht over een alternatief.
- Er zijn op diverse plaatsen tijdelijk matrixborden geplaatst om bestuurders te attenderen op hun rijgedrag. De politie heeft ook flitsacties uitgevoerd.
- Bij het sportcentrum Rijkerswoerd was sprake van een onveilige situatie door gebrek aan parkeerplaatsen. Daarom zijn extra parkeerplaatsen aan de achterzijde gerealiseerd zodat deze auto's de wijk niet meer in gaan. Bij de Lea Dasberg school is een onveilige situatie voor fietsers en brommers aangepast waardoor deze veiliger is.
- De enquête rondom de Rijnlandflat is uitgevoerd. In 2020 gaan we verder met de uitkomsten van het onderzoek.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-26.835	-27.454	-22.250	-26.014	-3.764
Baten	2.217	2.100	1.143	1.348	205
Saldo lasten en baten	**-24.618**	**-25.355**	**-21.107**	**-24.666**	**-3.559**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	1.537	1.537
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**1.537**	**1.537**
Gerealiseerd resultaat	**-24.618**	**-25.355**	**-21.107**	**-23.129**	**-2.022**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-3.764	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	303	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-4.124	N	I	AR
Overige afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving		57	V	I	AR
Baten		205	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-23	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	112	V	I	AR
Overige afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving		116	V	I	AR

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 10 stedelijke programma's:

R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening

R1 Veiligheid

R2 Verkeer, vervoer en waterstaat

R3 Economie

R4 Educatie

R5 Cultuur, recreatie en sport

R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning

R7 Gezondheid en milieu

R8 Wonen en ruimte

R9 Financiën en bedrijfsvoering

Algemeen bestuur en publieke dienstverlening

Arnhem wil een faciliterende netwerkgemeente zijn die openstaat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein, zowel vanuit de stad als vanuit de wijken. De raad en het college zijn gericht op een transparant, democratisch bestuur met de focus op de nieuwe koers voor meer wijksturing. Daarnaast werkt Arnhem samen in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband. Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij klantcontacten ligt de focus op een klantvriendelijke benadering.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Gemeenteraad

Arnhem speelt in op nieuwe ontwikkelingen in de samenleving, als netwerkgemeente die betrokkenheid van inwoners bij maatschappelijke opgaven en initiatieven vanuit de stad of de wijken in het publieke domein omarmt. Met de ingezette wijksturing heeft de raad een ferme stap gezet op weg naar een andere verhouding tussen raad, wijken en inwoners. Meebewegen met deze ontwikkeling is een belangrijke ambitie van de nieuwe raad. Om deze goed te kunnen vormgeven, versterkt de raad zijn kaderstellende rol. Mede door in te zetten op een begroting die SMART vorm gegeven is. Hierbij moet helder worden hoe de aanpak en financiële middelen welk doel beogen. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college.

Rekenkamer

De rekenkamer beoogt de gemeenteraad te ondersteunen bij zijn controlerende taak door elk jaar enkele grotere en kleinere onderzoeken uit te voeren op basis van de vragen vanuit de raad en de politieke actualiteit.

Griffie

De griffie spant zich in voor verdere verbetering van de uitoefening van haar kerntaken om de gemeenteraad te ondersteunen in zijn kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende taken en verantwoordelijkheden.

College van burgemeester en wethouders

In juni 2018 is het college van burgemeester en wethouders gestart. Er is een Coalitieakkoord 2018-2021 opgesteld. De afspraken uit dit Coalitieakkoord zijn in de MJPB 2019-2022 verwerkt. De ambitie is om de komende jaren te komen tot een andere opzet van de begroting, Arnhemmers kunnen hierdoor beter worden geïnformeerd. Het college vindt het belangrijk om een goede relatie met de raad te hebben. Het gezamenlijk verder verbeteren van de begroting is hier een voorbeeld van.

Regionale en andere bovenlokale lichamen

Arnhem streeft waar nodig en nuttig naar intensieve samenwerking in de regio. Arnhem draagt tevens bij aan versterking van de economische vitaliteit binnen het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen.

Publieke dienstverlening

Arnhem blijft zich actief inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers.

Wat hebben we gedaan

Gemeenteraad

Door de vorming van een tweetal raadswerkgroepen (Burgerparticipatie en Omgevingswet) heeft de raad een impuls gegeven aan het realiseren van meer betrokkenheid van inwoners bij de maatschappelijke en fysieke opgaven en uitdagingen waarvoor de stad als geheel en de wijken in het bijzonder zich gesteld zien. De ingezette wijksturing liep eind 2019 naar het eerste moment van kwalitatieve evaluatie.

Tezamen met het college heeft de raad - met de auditcommissie als voorpost - gestalte gegeven aan de verhoging van de leesbaarheid en begrijpelijkheid van de financiële producten, met name de begroting.

Blijvende aandacht is besteed aan de politiek-bestuurlijke samenwerking tussen de fracties en tussen raad en college. Een breuk tussen de coalitiefracties ontstond kort voor het zomerreces. Deze kon succesvol worden gelijmd onder leiding van de heren Markink en Groot Wassink en mevrouw Faber.

Het vergadermodel van de raad is onderwerp geweest van monitoring. Door de agendacommissie, op voorstel van de werkgroep monitoring vergadermodel, werden enige wijzigingen in het vergadermodel aangebracht. De raad legde de regels omtrent geheimhouding vast op basis van eerdere besluiten en recente ervaringen.

Rekenkamer
In 2019 is onder andere een onderzoek afgerond naar schulddienstverlening, een onderzoek gehouden naar jeugdzorg (afronding 2020) en is een onderzoek naar 'Van wijken weten' voorbereid en opgestart. Een vooronderzoek naar De Connectie heeft geleid tot een raadsbrief.
De rekenkamer Arnhem brengt jaarlijks, voor 1 april, een jaarverslag en jaarplan uit.

Griffie
De griffie heeft de uitvoering van haar kerntaken op bestendige wijze voortgezet. Zij leverde extra inzet in de ondersteuning van de raadswerkgroepen Burgerparticipatie en Omgevingswet.

College van burgemeester en wethouders
Vorig jaar heeft het college in nauwe samenwerking met de auditcommissie en de raad de gezamenlijke ambitie opgepakt om te komen tot een andere opzet van de begroting. De leesbaarheid en toegankelijkheid zijn verbeterd en de begroting is meer SMART gemaakt (motie 17M75 d.d.6 november 2017). In dit traject zijn de aanbevelingen van de rekenkamer, op basis van haar onderzoek naar de "Navolgbaarheid van het coalitieakkoord" meegenomen. In de komende jaren worden verder stappen gezet om de begroting te verbeteren.

Het college heeft samen met de raad blijvend aandacht besteed aan een goede relatie.

Het college vindt het belangrijk om vroegtijdig met inwoners en ondernemers in de stad, in buurten en raden over beleidsvoornemens in gesprek te gaan. Een voorbeeld is dat de raadsvoorstellen zijn aangepast. Er wordt nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven.

Prestatiedoelen

Bestuurlijk stelsel afstemmen op wijksturing
Eén wethouder heeft de portefeuille Wijksturing en Wijkzaken. De 24 wijken zijn ingedeeld in 8 gebieden. Elk gebied heeft een verantwoordelijk wethouder.

Verdere digitalisering publieke dienstverlening
In 2019 is het archief van akten van de burgerlijke stand gedigitaliseerd. De ontsluiting van dit digitale archief voor de medewerkers moet nog wel geregeld worden. Onderzocht is of dit digitale archief ook rechtstreeks ontsloten kan worden voor de burger; dit stuit echter vooralsnog op juridische en technische bezwaren.
Verder zijn volgens plan de voorbereidingen getroffen om aanvullende diensten aan burgers en ondernemers te digitaliseren door middel van een nieuwe, fasegewijs op te leveren vakapplicatie. Hiermee worden vanaf 2020 nieuwe e-diensten beschikbaar gesteld, bijvoorbeeld voor de aangifte van overlijden. Het tempo waarin dit gerealiseerd kan worden, is mede afhankelijk van de voortgang met de doorontwikkeling van de nieuwe applicatie door de leverancier.

Positionering van Arnhem in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken
VNG, G40: De fysieke, sociale en economische pijlers van de G40 zijn ook voor deze bestuursperiode weer bemenst met Arnhemse wethouders. Als lid/ partner van VNG en G40 nam Arnhem zowel bestuurlijk als ambtelijk deel aan diverse overleggen, themagroepen en lobbytrajecten die vanuit deze netwerken werden gevoerd.

Met het de regio Arnhem-Nijmegen werkte Arnhem samen met de regiogemeenten door aan vraagstukken op gebied van economie, wonen, mobiliteit en duurzaamheid. In december 2019 hebben de wethouders mobiliteit van de 18 regiogemeenten het regionale programma Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid 2020 – 2023. Er is gewerkt aan de Voorbereiding woondeal met Rijk en provincie in verband met grote woningbouwopgave die op de regio afkomt met tevens aandacht voor het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in wijken. Er is gestart met de uitwerking van de Regionale Energiestrategie (RES) samen met overheden, maatschappelijke partners en burgers. De economische agenda is uitgewerkt met als thema's: toerisme, circulariteit en human capital.

In april 2019 zijn de regiogemeenten gestart met de versterking van de samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen. Ze werkten aan een sterkere regio, met één visie, één agenda en één gezicht naar buiten en een bijpassende werkwijze. De regiogemeenten willen meer transparante en democratisch gelegitimeerde regionale besluitvorming én meer slagkracht organiseren op inhoud. De opgaven en ambities voor de regio zijn groot en veelomvattend. Ze vragen een bovenlokale aanpak én een krachtiger besturing. Onze regio groeit door toenemende inwoneraantallen, waarbij tegelijkertijd kwalitatieve welvaartsontwikkeling achterblijft. Er is gezamenlijke inzet nodig om iedereen werk en huisvesting te kunnen bieden en ook om de regio bereikbaar te houden; de regio duurzaam, energieneutraal en circulair te maken. Een samenhangende regionale agenda die we met een grotere overtuigingskracht neerzetten moet er ook voor zorgen dat we beter samen werken met Provincie, Rijk en Europa en slimme allianties kunnen vormen met partners in de samenleving. Er wordt toegewerkt naar definitieve voorstellen in april 2020.

Bureau Brussel werkte ook in 2019 door aan de profilering van de regio in Europa. Onder meer door activiteiten tijdens de European Week of Regions and Cities. Er was een programma met regionale stakeholders en regiobestuurders, met lobbygesprekken over ICE en schone scheepvaart en eigen workshops rond de thema's mobiliteit en energieopslag. De activiteiten leverden nieuwe Europese projecten, kennis en subsidies op. Voor Arnhem startten in 2019 onder meer de EU projecten eHUBS (deelmobiliteit hubs) en HECTOR (waterstof huisvuil wagen). De regio is er in 2019 via Bureau Brussel in geslaagd om de Europese Polis Conferentie 2020 over duurzame mobiliteit naar de regio te halen.

De regio werkte samen met de provincie en de Economic Board aan de economische profilering van de regio. In 2019 is een verbinding gemaakt tussen de agenda Economic Board en de investeringsagenda Arnhem-Nijmegen.

In de Euregio werkte Arnhem door aan grensoverschrijdende samenwerking en projecten in het Euregiogebied. Vanuit Arnhem is er in 2019 bijgedragen aan de ontwikkeling van de Strategische Agenda 2020 van de Euregio. Speerpunten van deze agenda: duurzame economische ontwikkeling, Soft-skills en versterken Euregionale betrokkenheid. De agenda wordt voor de zomer van 2020 vastgesteld door de leden van de Euregio. Het 100.000+ stedennetwerk Euregio werkte dit jaar verder aan de duurzaamheidsagenda (kennisuitwisseling en projecten). De burgemeesters van de steden ontmoetten elkaar tijdens een conferentie in Duisburg met thema's schone scheepvaart, duurzame mobiliteit en waterstof.

Toegankelijke publieke dienstverlening

Alle producten en diensten die digitaal aangevraagd kunnen en mogen worden, worden digitaal aangeboden. Daarnaast kunnen minder digivaardigen ook altijd aan de balie terecht.
Medio 2019 zijn Burgerzaken en Klantenservice, in samenwerking met Communicatie, Zorgbelang en enkele taalambassadeurs, gestart met een pilot voor laaggeletterden. Telefonisten en baliemedewerkers zijn getraind in het herkennen en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid en verwijzen in voorkomende gevallen actief door naar het Taalhuis. De pilot wordt in 2020 geëvalueerd.
Verder is in 2019 een aanvang gemaakt met het herschrijven van de uitgaande brieven van Burgerzaken naar minder ambtelijke, beter leesbare en klantgerichtere taal. Dit project wordt in 2020 voortgezet.

Toegankelijk bestuur

Het college hecht veel waarde aan de samenwerking met inwoners, raad en organisaties. Hierbij is het uitgangspunt om vroegtijdig met de raad, inwoners en partijen in gesprek te gaan. Bewoners, organisaties en ondernemers weten de teams Leefomgeving veelal te vinden. Van Wijken Weten heeft zich doorontwikkeld naar een volwassen en vertrouwde werkwijze in de Arnhemse wijken.

- Er zijn verschillende participatietrajecten rondom thema's gestart, zoals bijvoorbeeld in het kader van de Omgevingsvisie en het bomenplan. Maar ook participatie Korenkwartier en de Bakermat zijn mooie voorbeelden van participatie.
- Start raadswerkgroep en programmagroep. De programmagroep is gestart met de aanpassing van de raadsvoorstellen plus bijbehorend begeleidings- en monitoringsaanpak. Ook het proces om tot een nieuwe participatietool te komen is gestart.
- We hebben een nieuw instrument geïntroduceerd: doelgeroepsegmentatie (citisen). Met name om beter de "stille groepen" te kunnen bereiken.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Euregio RijnWaal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Immigratie- en naturalisatiedienst (IND);
- Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA).

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2019 een subsidie hebben ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-12.169	-12.728	-13.309	-14.498	-1.189
Baten	4.344	3.968	4.206	4.225	19
Saldo lasten en baten	**-7.825**	**-8.760**	**-9.103**	**-10.273**	**-1.170**
Toevoegingen aan reserves	-239	0	-393	-397	-4
Onttrekkingen aan reserves	21	21	178	285	107
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-218**	**21**	**-215**	**-112**	**103**
Gerealiseerd resultaat	**-8.043**	**-8.739**	**-9.318**	**-10.385**	**-1.067**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-1.189	N		
Wachtgeld	Bij de raming is van het slechtste scenario uitgegaan. Het aantal en de hoogte van de uitkering is lager dan verwacht.	296	V	I	AR
Pensioenuitkering	Door verlaging van de rekenrente is er een tekort van ruim €1,4 miljoen. Bijna €1,1 miljoen op de voormalig wethouders en ruim €0,3 miljoen op de wachtgelders en zittende wethouders. Daar tegenover staat een voordeel van €0,1 miljoen ten opzichte van de begroting voor de pensioenuitkeringen van gepensioneerden die niet onder de APPA vallen.	-1316	N	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-169	N	I	AR
Baten		19	V		
Overige	Saldo van diverse mutaties.	19	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker

Actuele beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen.

Veiligheid

Leven in een veilige omgeving is voor iedereen belangrijk. Gemeentelijk veiligheidsbeleid is een belangrijke schakel in de verbetering van de leefbaarheid en veiligheid in Arnhem. De gemeente heeft een regierol op het terrein van de brede veiligheid: veilig ondernemen, veiligheid in de wijk, veilig uitgaan, veiligheid op straat en veilig in huis. In nauwe samenwerking met de diverse partners in veiligheid werkt de gemeente aan integrale veiligheid en aan een positievere veiligheidsbeleving van haar inwoners en bezoekers van de stad.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Crisisbeheersing en brandweer

Voorkomen is beter dan genezen. We willen natuurlijk calamiteiten en crisis voorkomen. Om dit te bereiken is het belangrijk dat bij alle activiteiten en ontwikkelingen veiligheid een logisch onderdeel is van plannen en dat veiligheid een plek heeft bij realisatie of uitvoering ervan.

Ondanks alle preventieve inspanningen kan toch een calamiteit of crisis ontstaan. Een goed georganiseerde crisisorganisatie bestrijdt de calamiteiten en crisis, en beperkt de risico's en schade voor mens en milieu zo veel mogelijk.

Veiligheid

Arnhem kent op het gebied van veiligheid uitdagingen. Het streven is om Arnhem veiliger te maken. Hierbij geven we extra aandacht aan het vergroten van (het gevoel van) veiligheid. Daarvoor zijn extra middelen beschikbaar.

De aanpak zal zich speciaal richten op de bestrijding en vermindering van ondermijning, woonoverlast, jeugdcriminaliteit, huiselijk geweld, discriminatie en mensen met verward gedrag en high impact crimes. Daarnaast zetten we de aanpak van mensenhandel voort en houdt ook de bestrijding van radicalisering de aandacht.

Bij de uitwerking en invulling van de verschillende uitvoeringsplannen is de input en betrokkenheid van de wijken belangrijk. Daarnaast zal het netwerk van partners die belangrijke bijdragen kunnen leveren aan het realiseren van resultaten verder worden uitgebreid. Bijvoorbeeld de partners in het sociaal domein om door de begeleiding van verwarde personen invulling te geven aan een sluitende aanpak.

Wat hebben we gedaan

Arnhem moet Veiliger! De ambitie is vastgelegd in de kadernota veiligheid die in februari 2019 door de gemeenteraad is aangenomen. Een stevige opgave die met de landelijke tendens van stijgende criminaliteit nog urgenter wordt.

In 2019 is hier al concreet een begin mee gemaakt door in te zetten op:
1. Wijkaanpak - In diverse wijken is door de burgemeester het gesprek gevoerd over wijkveiligheid en zijn de problemen van bewoners op het gebied van de veiligheid opgehaald en geïnventariseerd. In Malburgen, Klarendal en de Geitenkamp heeft dit inmiddels geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op straat- en buurtniveau. In 2020 wordt verder uitvoering gegeven aan de veiligheidsthema's per wijk/gebied door onder andere de inzet van straatcoaches en het voorkomen van aanwas van jonge (drugs)criminelen.

2. Ondermijning - Ondermijnende criminaliteit schaadt de samenleving. Er is direct en met alle beschikbare bestuurlijke en strafrechtelijke middelen opgetreden. Met het intrekken van vergunningen, sluiting van (horeca)panden is een norm gesteld en een signaal afgegeven dat Arnhem geen ruimte biedt voor deze vorm van criminaliteit. Met sluiting van horecapanden op grond van de openbare orde is bijgedragen aan de aantrekkelijkheid en veiligheid in het Korenkwartier. Het opgerichte Interventieteam Ondermijning Arnhem met deelname van gemeente, politie en Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC), onderzoekt en analyseert kwetsbare sectoren en locaties. Het heeft een integrale controle uitgevoerd op het bedrijventerrein Het Broek. Met de Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen is afgesproken om de veiligheid op alle bedrijventerreinen te bevorderen.
Arnhem heeft zich aangemeld voor deelname aan Citydeal, een landelijk platform voor de kennisdeling op fenomenen voor een effectieve lokale aanpak op ondermijning.

3. Radicalisering - De aandacht voor radicalisering blijft onverminderd nodig, getuige de aanhouding eind 2018 in Arnhem van personen die verdacht worden van de voorbereiding van een terroristische aanslag en de terugkeer

naar Nederland van hen die zijn afgereisd naar IS-strijdgebied en na detentie weer gaan deelnemen aan het maatschappelijk leven. In een persoonsgerichte aanpak in samenwerking met het Veiligheidshuis worden 25 personen besproken en gevolgd. De Universiteit Utrecht heeft onderzoek gedaan naar de lokale aanpak. Het evaluatieonderzoek 'Al doende leren' stelt dat Arnhem een krachtige uitgangspositie heeft van waaruit de aanpak verder versterkt kan worden. De aanbevelingen uit het rapport (a. zichtbaar maken van de lokale aanpak en b. (meer) betrekken van het onderwijs), krijgen een vervolg in de aanpak voor de komende jaren. Er is een quickscan uitgevoerd naar rechts-extremisme. De ervaring met de lokale aanpak van radicalisering uit de afgelopen jaren wordt begin 2020 breed gedeeld in een kennisbijeenkomst.

4. Evenementen - In 2019 hebben er in Arnhem weer veel evenementen plaatsgevonden zoals Koningsdag, 75-jarige herdenking Slag om Arnhem, voetbalwedstrijden van Vitesse, diverse muzikale evenementen in GelreDome en demonstraties waaronder van boeren en Koerden. Samen met de verschillende veiligheidsdiensten is ervoor gezorgd dat deze ordentelijk en veilig konden plaatsvinden.

Prestatiedoelen

Basisveiligheid op orde

Zie de toelichting bij het doel hieronder 'Veilig in stad en wijken'.

Veilig in stad en wijken

In februari 2019 is de kadernota Veiligheid 2018-2022 vastgesteld als kompas voor de lokale aanpak en prioritering. Veiligheid is het fundament voor burgers om vrij te kunnen bewegen en te ontplooien, hierdoor kunnen buurten en wijken bloeien en het geeft vertrouwen aan ondernemers.
In nauwe samenwerking met politie en het Openbaar Ministerie (OM) is ingezet op verschillende thema's en onderwerpen op het gebied van openbare orde en veiligheid. Na een jarenlange daling van het aantal misdrijven is de omvang van criminaliteit in Arnhem - evenals de landelijke tendens - gestegen. De door de raad gegeven bevoegdheid aan de burgemeester om gebruik te maken van mobiel cameratoezicht, biedt daarentegen weer een nieuwe mogelijkheid in de strijd tegen criminaliteit.

- In 2019 is geïnvesteerd in de aanpak van de wijkveiligheid. Met wijkbewoners in de diverse wijken is gesproken en zijn de veiligheidsthema's per wijk/gebied opgehaald die in 2020 e.v. in uitvoering komen. In 3 wijken is er op buurt-, straatniveau een integrale projectaanpak gestart.
- In 7 gevallen is er geacteerd op overlastgevende jeugdgroepen waarvan 2 in het Veiligheidshuis omdat er sprake was van criminaliteit.
- Er zijn integrale acties uitgevoerd, gericht op overlastgevende panden in de wijken.

Ondermijning tast direct en indirect de openbare orde aan en ontwricht de samenleving. In 2019 zijn stappen gezet om barrières op te werpen en om normerend op te treden.
- Een Interventieteam Ondermijning Arnhem is opgericht waarin acties worden voorbereid en uitgevoerd, gericht op fenomenen of locaties zoals op het bedrijventerrein Het Broek.
- Met de Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen is afgesproken om samen te werken aan de veiligheid op alle bedrijventerreinen.
- Arnhem heeft zich aangemeld voor deelname aan Citydeal, een landelijk platform voor de kennisdeling voor een effectieve aanpak op ondermijning.
- In het Horecaconcentratiegebied is handhavend opgetreden door het sluiten van panden en het intrekken van vergunningen wat bijdraagt aan het veilig uitgaan. Verder zijn er bestuursrechtelijke maatregelen getroffen waaronder het sluiten van woningen en panden in verband met het aantreffen van hennep en andere drugs.

- De lokale aanpak wordt in 2020 voortvarend doorgezet door onder andere het aanscherpen van de Bibob-beleidsregels opdat criminaliteit niet loont en om potentiële criminelen in Arnhem te weren.

Lokaal is er een rem gezet op de verkoop en het gebruik van lachgas in de horeca.

In het Veiligheidshuis wordt aan diverse casustafels een persoonsgerichte aanpak ontwikkeld om criminaliteit te stoppen en om een beter toekomstperspectief aan te bieden.

Het Rijk heeft ingestemd met deelname van Arnhem aan het landelijke experiment gesloten coffeeshopketen. De voorbereiding is gestart met bestuurlijke gesprekken met alle lokale coffeeshophouders. Komend jaar wordt dit actief opgevolgd.

Bestrijden van uitsluiting en intolerantie

Discriminatie is strafbaar. Het maakt levens kapot. Een ieder moet zich vrij kunnen voelen in Arnhem zonder zich te moeten verstoppen. In de kadernota Veiligheid is dit thema dan ook als prioriteit opgenomen. Dat heeft er toe geleid dat er in de driehoek met het OM en de politie afspraken zijn gemaakt over vervolging en over professionalisering van de aangifte. Het meldpunt discriminatie heeft een samenwerking met het Horecadeurpanel Arnhem tegen discriminatie in het horecaconcentratie gebied. Uit onderzoek naar seksuele intimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag, tegenover vrouwen in de publieke ruimte in Arnhem, is gebleken dat een groot aantal vrouwen hier ervaring mee heeft. Dit wordt in 2020 vertaald in diverse interventies.

Bestrijding van radicalisering

Zie de toelichting bij het doel hieronder 'Uitvoeringsplan radicalisering'.

Realisatie uitvoeringsplan Radicalisering

Het dreigingsniveau is door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) bijgesteld naar niveau 3, wat nog altijd betekent dat een terroristische dreiging aanzienlijk is. De aanhouding in Arnhem eind 2018 van een aantal verdachten benadrukt dit. Dat maakt dat Arnhem zich blijft inzetten voor de strijd tegen radicalisering. Zo is het Uitvoeringsplan radicalisering 2019 omgezet in concrete acties eventueel met doorloop in 2020.

- Er is training verzorgd voor moeders in het omgaan met opvoedvraagstukken en vergroting van de weerbaarheid tegen radicalisering.
- Een tiental jongeren is in opleiding om als netwerkregisseur te kunnen inzetten bij hulpvragen rondom radicalisering en andere vormen van extremisme en onwenselijk gedrag.
- In het Veiligheidshuis regio Arnhem is op circa 25 personen casusoverleg en casusbegeleiding georganiseerd.
- Er is met lokale, regionale en landelijke diensten zoals de NCTV en de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) expertise gedeeld over de lokale aanpak en over individuele casussen. Regionaal deelt Arnhem de expertise met andere gemeenten.
- In opdracht van de gemeente heeft de Universiteit Utrecht onderzoek gedaan naar de lokale aanpak. Het evaluatieonderzoek 'Al doende leren' stelt dat Arnhem een krachtige uitgangspositie heeft van waaruit de aanpak verder versterkt kan worden. De aanbevelingen uit het rapport (a. zichtbaar maken van de lokale aanpak en b. (meer) betrekken van het onderwijs), krijgen een vervolg in de aanpak voor de komende jaren.
- Er is een quickscan uitgevoerd naar rechts-extremisme. Hoewel blijkt dat de zichtbare aanhang is afgenomen, is waakzaamheid en vroegsignalering van spanningen geboden. De eerste 50 professionals zijn op het gebied van rechts-extremisme voorgelicht.

Bestrijding van mensenhandel

Zie de toelichting bij het doel hieronder 'Realisatie uitvoeringsplan mensenhandel'.

Realisatie uitvoeringsplan Mensenhandel

Slachtoffers van mensenhandel zijn vaak voor de rest van hun leven getekend en getraumatiseerd. Met het landelijke programma 'samen tegen mensenhandel' wordt door Rijk, gemeenten, politie ingezet op het bestrijden van deze wrede misdaadvorm. De uitvoering in Arnhem in 2019 vindt de basis in het uitvoeringsplan mensenhandel 2017-2020.

- Er zijn binnen verschillende dienstonderdelen van de gemeente tien aandachtsfunctionarissen aangesteld om mensenhandel te signaleren en de handelingsverlegenheid weg te nemen. In een periodiek overleg worden onder leiding van de ketenregisseur mensenhandel casussen besproken en, als daar aanleiding voor is, doorgezet voor verder onderzoek en opsporing, en hulp aan slachtoffers.
- In een brede bijeenkomst van verschillende zorg- en welzijnsorganisaties en het onderwijs is gestart met het inrichten van een netwerk van externe aandachtsfunctionarissen gericht op deskundigheidsbevordering, vroegtijdige signalering en wegnemen van handelingsverlegenheid.
- Om jongeren bewust te maken van de risico's op criminele uitbuiting is op het Montessori college Arnhem een Instagramactie georganiseerd.
- Zorgcoördinatie is ingezet voor het ondersteunen en regelen van slachtofferhulp bij circa 25 personen.
- Het proces van signaleren, melden en casusbehandeling is verder aangescherpt door de ketenregisseur. Er is een signaleringsprotocol voor professionals opgesteld en met Veilig Thuis zijn afspraken gemaakt over aanmelding en advies.
- In het screeningsoverleg mensenhandel in het Veiligheidshuis zijn 25 casussen besproken waarvan er vier met voldoende indicatie voor verder onderzoek, opsporing en hulp aan het slachtoffer. In één casus heeft dat geleid tot een veroordeling.
- Voor 2020 wordt de aanpak voortgezet langs de lijn van het landelijke programma en in regionaal verband.

Aanpassing/herijking Arnhems prostitutiebeleid

Eind 2019 is nieuwe prostitutiewetgeving (Wet regulering sekswerk) in consultatie gebracht. De wens om te komen tot landelijke regulering is opgenomen in het Regeerakkoord. De ontwikkelingen worden gevolgd waarna lokale herijking van het prostitutiebeleid nodig is. Met de nieuwe wetgeving wordt ook ingezet op tegengaan van seksuele uitbuiting. Arnhem neemt deel aan het landelijk programma prostitutie onder leiding van het ministerie van Veiligheid & Justitie. In 2019 is er dertig keer door het Prostitutie Controle Team (PCT) gecontroleerd op illegale prostitutie en daarbij gehandhaafd, waaronder één keer een beëindiging van de bedrijfsvoering van een massagesalon. Bestuurlijke rapportages worden ook beoordeeld op signalen van mensenhandel. Op de vergunde seksinrichting is toezicht gehouden door PCT en handhaving.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Veiligheid- en zorgpartijen in de veiligheidsketen.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-14.092	-14.727	-14.836	-15.219	-384
Baten	1.995	1.518	1.542	1.789	248
Saldo lasten en baten	**-12.097**	**-13.209**	**-13.294**	**-13.430**	**-136**
Toevoegingen aan reserves	-224	0	-268	-179	89
Onttrekkingen aan reserves	305	200	401	745	343
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**81**	**200**	**133**	**566**	**432**
Gerealiseerd resultaat	**-12.016**	**-13.009**	**-13.161**	**-12.865**	**296**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-384	N		
Project Lokale Aanpak Radicalisering	Kosten gemaakt voor het project Lokale Aanpak Radicalisering worden ontrokken aan de bestemmingsreserve. De middelen zijn toegekend in de decembercirculaire en worden in 2020 ingezet voor het beleidsveld.	-500	N	I	BR
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Veiligheid met € 473 duizend verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	473	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-357	N	I	AR
Baten		248	V		
Afrekening VGGM 2018	Het algemeen bestuur van VGGM heeft de jaarrekening 2018 inclusief resultaatbestemming vastgesteld. De resultaatbestemming leidt tot een incidentele uitkering aan de gemeente Arnhem van €212.000. Dit bestaat voor €74.000 voordeel op de brandweer (R01 Veiligheid).	74	V	I	AR
Bijdragen andere afdelingen	Bijdragen andere afdelingen (onder andere voor Veiligheidshuis, Programma Veiligheid). Hier staan deels extra lasten tegenover.	127	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	47	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2018	4,7	2,2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2018	2,5	2,5	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2018	8,2	4,8	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling	2018	8,3	5,4	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2018	106	119	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2018	1	1	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Concept veiligheidsstrategie 2019-2022 Oost Nederland;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- Beleidsregels cameratoezicht openbare ruimte;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- experiment gesloten coffeeshopketen.

Actuele beleidskaders

- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Verkeer, vervoer en waterstaat

Arnhem is een goed bereikbare, toegankelijke, aantrekkelijke en vitale stad en wil dat blijven. Om sociale en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Mobiliteit en openbaar vervoer

De stedelijke regio Arnhem Nijmegen is de economische motor van de provincie Gelderland. De provincie heeft dan ook samen met de colleges van Arnhem en Nijmegen op 20 december 2016 een bestuursakkoord gesloten, om op een aantal kernthema's samen op te trekken.

- Verduurzaming stedelijk verkeer

De bereikbaarheid van de stad als geheel en van de binnenstad in het bijzonder is van groot belang. Het is evident dat de stad met de auto goed bereikbaar blijft en er voldoende parkeerruimte is.
Arnhem wil een groene, duurzame en gezonde stad zijn. Dat betekent naast investeren in schone energie ook verduurzaming van het stedelijk verkeer en openbaar vervoer. Een toename in het gebruik van fiets en e-fiets kan een belangrijke bijdrage leveren aan verduurzaming van Arnhem. In samenspraak met de provincie wordt de aanleg van snelfietsroutes door de stad en naar omliggende plaatsen versneld.

- Europa en Nederland goed bereikbaar

Omdat Arnhem als stad vanuit Europa en Nederland in aanzet goed bereikbaar is, is het essentieel dat er ook binnen de stad en regio optimale verbindingen zijn voor economische en maatschappelijke functies.
Daarbij wordt gezien dat de beschikbare wegcapaciteit aan zijn maximale benutting zit en speelt het openbaar vervoersysteem en het fietsnetwerk in toenemende mate een bepalende rol of Arnhem als stad voldoende intern is ontsloten en verbonden.

- Economische noodzaak interne verbindingen

Dit betreft het verbeteren van de verbinding tussen de steden Nijmegen, Arnhem en Wageningen.

- Openbaar vervoer

We willen het openbaar vervoer een impuls geven door in te zetten op hoogwaardig openbaar vervoer.

Beheer van de openbare ruimte

Om een aantrekkelijke, toegankelijke stad te blijven, is het van groot belang dat de openbare ruimte op orde en klimaatbestendig is: veilige wegen, fietspaden, trottoirs, bruggen, viaducten, goed werkende openbare verlichting en verkeersregelinstallaties. Op enkele locaties die bepalend zijn voor het imago van Arnhem (Centrum, het stationsgebied, rondom wijkwinkelcentra) wordt de openbare ruimte op een hoger niveau onderhouden. Meer inhoudelijke informatie over het ambitieniveau is te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Parkeren

Goede parkeervoorzieningen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad. Er wordt ingezet op:

- optimale bereikbaarheid binnenstad;
- verbeteren parkeersituatie binnenstad;
- uitbreiden digitale mogelijkheden bij parkeren;
- oplossen van parkeerproblematiek in de wijken;
- verbetering uitstraling parkeergarages.

Water

Het beheer van havens en kades is erop gericht om de positie van Arnhem als aantrekkelijke haven en aanlegplaats aan de Rijn te handhaven.

Wat hebben we gedaan

Mobiliteit

Er is een onderzoek uitgevoerd naar de bereikbaarheid van Arnhem dat, zodra alle resultaten zijn verwerkt, zal worden gebruikt om Arnhem een nog beter bereikbare en toegankelijke stad te maken. Hierbij is gekeken naar de bereikbaarheid met verschillende modaliteiten met name auto, fiets en openbaar vervoer.

Auto

Ten behoeve van de autobereikbaarheid is de pilot flitsparkeren, die op korte termijn van start gaat, opgezet. Daarnaast zijn er diverse maatregelen genomen om vindbaarheid van de parkeergarages te verbeteren en is parkeren op de markt twee keer per jaar mogelijk gemaakt.

Openbaar vervoer

De provincie Gelderland heeft het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan vastgesteld. Daarmee is een beleidsplan vastgesteld dat inzet op 12 HOV-corridors om de steden en de regio Arnhem-Nijmegen bereikbaar te houden. De provincie Gelderland zal deze corridors, samen met de regiogemeenten, fasegewijs nader uitwerken.

Dit jaar zijn de eerste twee Trolley 2.0 bussen opgeleverd voor testen in de dienstregeling. Met deze twee bussen zijn en worden testritten uitgevoerd naar onder andere Wageningen, Nijmegen, Dieren, Doesburg en andere plaatsen in de regio.

Fiets

De accentnota fiets is opgesteld. De fietsgarage Arnhem Centraal heeft een HBF systeem (fietstelsysteem) gekregen waarmee de benutting van de stalling verbeterd kan worden. Daarnaast is als aanzet tot verbetering van de fietsparkeervoorzieningen bij Arnhem Centraal en het stationsgebied het adviesrapport 'Fietsparkeren Arnhem Centraal, evaluatie pilot en verbetervoorstellen' opgesteld.

Parkeren

In het kader van 'Kwaliteit parkeren in stappen omhoog' is in de Uitvoeringsagenda De Arnhemse Binnenstad binnen bereik, samen met de bewoners en de ondernemers in de binnenstad, onder meer bepaald waar de kwaliteit van de parkeergarages verbeterd kan worden en op welke wijze.
Daarnaast is er gewerkt aan nieuwe parkeernormen en om, samen met de wijken, tot een aanpak van de parkeerproblematiek te komen.

Schoon rijden

Per 1 januari 2019 is, binnen de huidige milieuzone vrachtverkeer, een nieuwe categorie van kracht: diesel personenverkeer tot en met euro 3. Naast het investeren in allerlei innovaties in de stad op het gebied van laadinfrastructuur (laadpleinen en snelladers), hebben we afgelopen jaar een eerste oriëntatie gemaakt van de kansen en mogelijkheden van elektrisch deelvervoer. Ook heeft de gemeente bijgedragen aan een onderzoek naar de mogelijkheden van stadsdistributie in Arnhem.

Aantrekkelijke, toegankelijke stad

Bij het onderhoud aan de openbare ruimte (zoals veilige wegen, fietspaden en trottoirs, bruggen, viaducten, goed werkende openbare verlichting, groen en riolen) met als doel deze schoon, heel en veilig te houden wordt samen met de teams Leefomgeving steeds meer invulling gegeven aan wijksturing.
De herinrichting van (een deel van) de Apeldoornseweg is afgerond. Een andere in het oog springend onderdeel van het onderhoud aan de openbare ruimte betrof de renovatie van de tunnels op het Airborneplein.

Water

Baggeren

Het baggeren van de Defensiehaven stond gepland voor 2019. Door de PFAS-problematiek was de afzet van bagger tijdelijk niet mogelijk waardoor de werkzaamheden moesten worden uitgesteld. De werkzaamheden zullen in 2020 alsnog worden uitgevoerd.

Wateroverlast

Bij alle projecten in de openbare ruimte worden, daar waar mogelijk en financieel haalbaar, maatregelen genomen om de wateroverlast ter plekke te verminderen. In samenwerking met het Platform Arnhem Klimaatbestendig wordt gekeken naar mogelijke aansluiting bij activiteiten op aangrenzende particuliere terreinen.

Prestatiedoelen

Arnhem is met alle vervoersmiddelen een goed bereikbare en toegankelijke stad

Het college en de gemeenteraad heeft een wensenpakket neergelegd bij de provincie Gelderland voor de nieuwe concessie openbaar vervoer. Deze Arnhemse inbreng op de Programma van Eisen mede tot stand is gekomen door actieve inbreng van de wijkorganisaties.

De provincie Gelderland heeft het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan vastgesteld. Daarmee is een beleidsplan vastgesteld dat inzet op 12 HOV-corridors om de steden en de regio Arnhem-Nijmegen bereikbaar te houden. Het complete Arnhemse Trolley-net is één van deze corridors. De provincie Gelderland zal, samen met de regiogemeenten, fasegewijs deze corridors nader uitwerken. Deze uitwerking biedt grote kansen voor het verbeteren van de bereikbaarheid van het centrum van Arnhem.

Verbeteren parkeervoorzieningen voor fiets, auto en verminderen parkeeroverlast

Er is een evaluatie van de pilot 'elke eerste 24 uur gratis stallen in de bewaakte stalling van Arnhem Centraal' uitgevoerd. Daarnaast is ook het functioneren van het station onderzocht en zijn er verbetervoorstellen opgesteld om het fietsparkeren op Arnhem Centraal te verbeteren.

Om de parkeeroverlast te verminderen is er gewerkt aan een parkeeraanpak. Deze is nog in ontwikkeling. De aanpak beschrijft een standaard werkwijze om op wijkniveau parkeeroverlast, samen met de wijk, te kunnen aanpakken.

Flitsparkeren- Uit het oogpunt van gastvrijheid is het wenselijk om op een aantal locaties (zeer) kort te kunnen parkeren. In 2019 is, in nauwe samenwerking met Platform Binnenstad Arnhem (PBA), uitvoering gegeven aan dit onderwerp met als resultaat dat de pilot flitsparkeren binnenkort van start kan gaan.

Aantrekkelijke aanlegplaats aan de Rijn;

De afgelopen jaren zijn enkele maatregelen genomen om de Rijnkade als aanlegplaats aantrekkelijker te maken, zoals, nieuwe bestrating, walstroom en een opvallende aanduiding van 'Arnhem' op de kademuur. Deze zijn maatregelen zijn inmiddels afgerond.

Duurzame OV infrastructuur

In 2019 is veel energie ingezet op onderzoek naar mogelijkheden voor het inzetten van het Arnhemse Trolleynet voor duurzame toepassingen. Zo is er onderzoek gedaan, bij het onderstation Coehoornstraat, naar de mogelijkheden van voeding voor laadpunten voor elektrische bussen bij Arnhem Centraal. De conclusie was dat dat alleen mogelijk is, als de piekbelasting afgevangen wordt door bijvoorbeeld inzet van Trolley 2.0 bussen. Verder zijn er een aantal voorzieningen, zoals DRIS-panelen (dynamisch reizigersinformatiesysteem), betaalautomaten en Wifi-punten aangesloten op het trolley-net.

In 2019 zijn daarnaast grote stappen gezet in de ontwikkeling van het stilstaand laden van trolley 2.0 bussen. Het voordeel van deze innovatie is dat er in het hele concessiegebied op strategische plaatsen laadpunten aangelegd kunnen worden, waarmee de Arnhemse trolleybus het hele concessiegebied kan bedienen.

Openbare ruimte op afgesproken onderhoudsniveau

Het lukt grotendeels om de openbare ruimte op het afgesproken kwaliteitsniveau te onderhouden. Dit geldt niet voor het onderhoud van de wegen. Hier zijn extra middelen nodig om oplopende kosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de MJPB 2019-2022 deels in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud is geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader met daarbij het streven naar het zoveel mogelijk beperken van kapitaalvernietiging.

In afwachting van het nieuwe bomenbeleid was er sprake van een bomenkapmoratorium. Dit heeft bij een aantal onderhoudsprojecten tot vertraging geleid.

Zie ook de paragraaf Kapitaalgoederen.

Bevorderen schoon rijden (bijvoorbeeld milieuzone)

Maatregel milieuzone personenverkeer - Per 1 januari 2019 is, binnen de huidige milieuzone vrachtverkeer, een nieuwe categorie van kracht: diesel personenverkeer tot en met euro 3. Met deze maatregel worden personenauto’s met dieselmotoren tot en met Euro 3 en diesel personenauto's die ouder zijn dan 1 januari 2005 binnen de huidige milieuzone vrachtverkeer geweerd. Door het weren van deze relatief vervuilende voertuigen worden de emissies van roet en NOx in de binnenstad beperkt, met als doel het verbeteren van de luchtkwaliteit en het bereiken van gezondheidswinst.

Stadsdistributie - Op initiatief van Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en andere partijen in Arnhem, heeft de gemeente bijgedragen aan een onderzoek naar de mogelijkheden van stadsdistributie in Arnhem. Tevens is een proces gestart met provincie en Paleis van Justitie om gezamenlijk de inkoopstromen via een logistieke hub te laten lopen. Doel van de gemeente Arnhem is een zero emissie stadsdistributie voor de binnenstad in 2025.

Zie ook de toelichting bij het doel Duurzame mobiliteit bij de Veranderopgave Klimaat en Energie.

Stimuleren slimme en duurzame mobiliteit (Duurzaam bereikbaar)

Het regionale programmaplan Slim & Schoon Onderweg is (inclusief begroting en projectenboek) opgeleverd. Voor de Arnhemse projecten 'slimme wegen' en 'campusaanpak' is een projectleider aangesteld die in 2020 van start zal gaan met deze projecten.

Er zijn in 2019 meerdere intelligente verkeersregelinstallaties (iVRI's) in gebruik genomen. Daarnaast worden vanaf 2019 alle VRI's die zijn afgeschreven vervangen door iVRI's.

Er is een onderzoek uitgevoerd naar de bereikbaarheid van Arnhem dat, zodra alle resultaten zijn verwerkt, zal worden gebruikt om Arnhem nog beter duurzaam bereikbaar te maken.

Beter benutten verkeersruimte en parkeren (Bereikbaar en vindbaar)

Het uitgangspunt van de nota De Arnhemse Binnenstad binnen bereik is dat er voldoende parkeerplaatsen beschikbaar zijn, ook tijdens piekmomenten. Daarvoor is een regelmatige monitoring nodig waarbij beschikbaarheid en gebruik in kaart wordt gebracht, en eventuele verbetermaatregelen bepaald kunnen worden. De parkeermonitoring is verricht.

We hebben geïnvesteerd in samenwerking door in gesprek te gaan met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) in de werkgroep parkeren en bereikbaarheid, waarbij we gebruik maken van de praktijkkennis en gastvrijheidsdenken van partners in de stad. In het kader van de Uitvoeringsagenda De Arnhemse Binnenstad binnen bereik zijn afspraken gemaakt over de besteding van de beschikbaar gestelde middelen aan de projecten uit de uitvoeringsagenda.

Het vernieuwde parkeerterrein Trans is geopend.

Vindbaarheid stallingen en parkeergarages vergroten (Vindbaar en gastvrij)

Er is extra aandacht gegeven aan de vindbaarheid van de Prinsenhof-garage door middel van een grote banner aan de buitenzijde en door op diverse momenten een lichtkrant in te zetten en/of via de Arnhemse Dynamische route informatiepanelen (DRIP's) naar deze garage te verwijzen.

In het kader van gastvrij parkeren is parkeren op De Markt toegestaan op zondag 15 en zondag 22 december.

In parkeergarage Centraal is de wayfinding structureel verbeterd door een beter ontwerp en begrijpelijke symbolen toe te passen voor de herkenbaarheid van gebruikers en verhoging van de gastvrijheid.

De fietsgarage Arnhem Centraal heeft een HBF-systeem (fietstelsysteem) gekregen waarmee de benutting van de stalling verbeterd kan worden. Op dit systeem wordt weergeven hoeveel vrije plekken beschikbaar zijn. Hiermee wordt zowel de dienstverlening richting bezoeker als de bedrijfsvoering verbeterd.

Er is een nieuwe voetgangersentree aan de parkeergarage Rozet toegevoegd, aan de Kleine Oord (zijde binnenstad).

Als aanzet tot verbetering van de fietsparkeervoorzieningen onder Arnhem Centraal en in het stationsgebied is het adviesrapport 'Fietsparkeren Arnhem Centraal, evaluatie pilot en verbetervoorstellen' opgesteld.

Verbeteren fietsdoorstroming en bereikbaarheid stallingen

De fietsgarage Arnhem Centraal heeft een HBF-systeem (fietstelsysteem) gekregen waarmee de benutting van de stalling verbeterd kan worden. Op dit systeem wordt weergegeven hoeveel vrije plekken beschikbaar zijn. Hiermee wordt zowel de dienstverlening richting bezoeker als de bedrijfsvoering verbeterd.

De accentnota fiets is opgesteld.

Afhandeling amendementen MJPB 2019-2022

Amendement 'Toevoeging R2 Flitsparkeren' (18A23)

Bij de behandeling van de nota Arnhem Binnenstad binnen Bereik is de motie Flitsparkeren aangenomen. We zijn bezig deze motie Flitsparkeren uit te werken in het kader van de uitvoeringsagenda Arnhemse Binnenstad binnen Bereik en daarin wordt ook dit amendement meegenomen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Regio Arnhem Nijmegen;
- VNO-NCW;
- Economic Board;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen;
- Europese Unie.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-22.301	-23.227	-23.130	-23.385	-255
Baten	11.053	9.184	9.523	11.255	1.733
Saldo lasten en baten	**-11.248**	**-14.043**	**-13.608**	**-12.130**	**1.478**
Toevoegingen aan reserves	-6.992	-5.978	-7.009	-8.966	-1.957
Onttrekkingen aan reserves	7.394	6.499	9.347	8.360	-987
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**403**	**521**	**2.338**	**-606**	**-2.943**
Gerealiseerd resultaat	**-10.846**	**-13.522**	**-11.270**	**-12.735**	**-1.465**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-255	N		
Vastgoedbeheer	Op het beheer van de remise voor de bussen aan de Rietgrachtstraat zijn de kosten over 2018 en 2019 €338.000 lager dan de ontvangen bijdrage hiervoor. Bij de OVT Arnhem Centraal staat een voordeel van €377.000 omdat de kosten voor de OZB en onderhoud lager uitvallen. Het beheer op de overige panden in dit programma levert een voordeel op van €170.000.	885	V	I	BR
Bijdrage Buitengewoon Beter aan Gele Rijders Plein	Door fasering in het project Gele Rijders Plein heeft een begrote bijdrage uit de BR Buitengewoon Beter nog niet in 2019 plaatsgevonden.	500	V	I	BR
Bereikbaarheid	Een aantal van de in 2019 opgestarte plannen worden in 2020 afgerond waardoor onttrekkingen aan de BR Bereikbaarheidsfonds niet in 2019 maar in 2020 zullen plaatsvinden.	617	V	I	BR
Havenbeheer	De exploitatie van de Arnhemse havens leidt zowel tot extra kosten als extra baten (zie baten).	-431	N	I	AR
Kabels en leidingen	KPN is begonnen met de aanleg van glasvezel in de stad Arnhem. Daarnaast zijn in 2019 door NUON twee grote ingrijpende stadsverwarmingsprojecten uitgevoerd. Als gevolg hiervan moesten honderden m2 asfalt worden opengebroken. De herstelkosten worden doorberekend aan de veroorzakers (zie baten).	-458	N	I	AR
Meerjarige projecten	Als gevolg van overloop tussen verschillende kalenderjaren is deze afwijking van administratieve aard ontstaan. De tegenhanger is te vinden bij de baten.	-710	N	I	AR
Uren beleid	Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren. Deze beleidscapaciteit is gedekt uit programma middelen.	-627	N	I	AR
Gladheidsbestrijding	De wisselende weersomstandigheden hebben er toe geleid dat het beschikbaar budget voor gladheidsbestrijding in 2019 is overschreden.	-227	N	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties	196	V	I	AR

Baten		1.733	V		
Havenbeheer	De exploitatie van de Arnhemse havens leidt zowel tot extra kosten als extra baten. Zie lasten.	431	V	I	AR
Kabels en Leidingen	De extra lasten veroorzaakt door grote kabels & leidingen-projecten worden doorberekend aan de veroorzakers en dit resulteert in extra opbrengsten. Zie ook lasten.	632	V	I	AR
Meerjarige projecten	Als gevolg van overloop tussen verschillende kalenderjaren is deze afwijking van administratieve aard ontstaan. De tegenhanger is te vinden bij de lasten.	710	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-40	N	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024.

Actuele beleidskaders

- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Als stad en regio moet Arnhem sterk staan om de maatschappelijke opgaven goed aan te kunnen. Dat kan en wil Arnhem niet alleen doen. Bedrijven, instellingen en ook de lokale opgaven bijvoorbeeld op goede werklocaties, duurzaamheid en een goede bereikbaarheid houden zich niet aan de gemeentegrenzen. Steeds zal gedacht moeten worden vanuit allianties. Met andere overheden, in de regio, maar zeker ook met partners uit bedrijfsleven en onderwijs- en kennisinstellingen. De voedingsbodem daarvoor is goed. Voor Arnhem zijn woorden als stimuleren, faciliteren en verbinden belangrijke termen. Arnhem tracht betere verbindingen te leggen tussen grote bedrijven en lokaal MKB, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven maar ook met de buren in Nordrhein-Westfalen, Food Valley en Health Valley. Op een aantal onderwerpen heeft Arnhem een voortrekkersrol, bijvoorbeeld op duurzaamheid en culturele positie.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Aantrekkelijke (centrum)stad aan de rivier/bruisende binnenstad

Hiertoe behoort een goede bereikbaarheid, voldoende parkeergelegenheid en een goede openbaar vervoersverbinding. Daarnaast wordt het winkelhart van de Arnhemse binnenstad compacter, en aan de randen is ruimte voor een nieuw programma met bredere functies. Om een aantrekkelijke centrumstad te zijn en blijven, zetten we in op de culturele eredivisie, beeldbepalende evenementen en samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen.

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat

We werken aan een optimale dienstverlening voor ondernemers door het ontwikkelen van "Van bedrijven weten". Daarnaast wordt consistent ingezet op kwalitatief hoogwaardige werklocaties. Hiertoe behoort ook de inzet op acquisitie, waarbij de focus ligt op het energie-cluster.

Duurzame bedrijven

Bedrijven willen ook op het gebied van duurzaamheid hun rol pakken. We zien hen als belangrijke partner en investeren in een netwerk van bedrijven die investeren en innoveren in nieuwe duurzaamheidstechnologieën. We ondersteunen bedrijven die behoefte hebben aan advies om te komen tot de juiste investeringen om hun bedrijf en bedrijfsvoering te verduurzamen. De aanwezigheid van bedrijven en infrastructuur op het gebied van duurzame innovaties biedt Arnhem de kans zich hierop sterk te profileren, zowel nationaal als internationaal.

Behoud en groei van passende werkgelegenheid

We stimuleren en faciliteren het bedrijfsleven en de onderwijsinstellingen om samen een passend onderwijs-aanbod te bieden dat aansluit bij de arbeidsmarkt in de regio.

Positioneren van Arnhem en de regio

Door de juiste allianties te smeden, wordt Arnhem beter op de kaart gezet als aantrekkelijk stad om te ondernemen en te werken.

Wat hebben we gedaan

Aantrekken van bezoekers, bewoners, bedrijven en bollebozen door inzet op toerisme en marketing

De sturing en uitvoering van citymarketing is verzelfstandigd. De stichting Made in Arnhem is opgericht en er is een structurele subsidie beschikbaar. De stichting heeft gewerkt aan de professionalisering (statuten, inrichten uitvoeringswerkorganisatie en vaststellen uitvoeringsagenda) en verschillende activiteiten: Time to Momo is gelanceerd, de schutting bij het station is beschilderd in het kader van 75 jaar slag om Arnhem en er is een Merkenbureau opgericht dat aan de slag is gegaan met het ontwikkelen van een beeldmerk Arnhem. Ook zijn we genoemd in de Lonely Planet (Best in Travel) en The Guardian.

De kernwaarden van Arnhem hebben het afgelopen jaar een ontwikkeling doorgemaakt. Uit gesprekken met stakeholders in de stad bleek ‘ondernemend’ onvoldoende weer te geven waar de stad voor staat. De term ‘vrijheid’ resoneerde beter. Vrijheid is nodig om ondernemend te kunnen zijn en staat voor de ruimte die je ervaart en de historie van Arnhem. De kernwaarden van Arnhem zijn daarmee in transitie.

Met Arnhem Studiestad is opnieuw ingezet op het aantrekken van studenten naar Arnhem, door onder andere een succesvolle gezamenlijke introdag en sport- en cultuurevenementen voor studenten te organiseren en door nóg beter het verhaal te vertellen van de unieke kwaliteiten die Arnhem als studiestad te bieden heeft.

In 2019 is verder gewerkt aan de samenwerking op de Veluwe. Arnhem heeft als onderdeel van de Veluwezoom gewerkt aan de (bestuurlijke) positionering van de regio ten opzichte van de Veluwe. Het verhaal van de Veluwezoom krijgt lading in samenwerking met de VeluweAlliantie en Gelders Arcadië. In 2019 is ook opdracht gegeven aan het Veluwse routebureau om de wandelpaden te inventariseren, met als doel in 2020 een gezamenlijk wandelroutenetwerk op te zetten. Ook participeert Arnhem in de VeluweAlliantie (gezonde en aantrekkelijke Veluwe) en in thema's zoals de recreatieve infrastructuur en een ecologische en recreatieve zonering van de regio. Daarnaast voert Arnhem het penvoerderschap van Veluwe Remembers uit. Dit is een regioprogramma van het provinciale Gelderland Herdenkt. Met Veluwe Remembers wordt een programma van projecten en activiteiten opgebouwd waarmee enerzijds de vrijheid wordt herdacht en gevierd en anderzijds wordt gepoogd duurzame, educatieve of toeristische effecten te realiseren.

Een bereikbare vitale economie

Vanuit Vitale Economie wordt samen met het onderdeel Mobiliteit (R2) gewerkt aan een goed bereikbare stad voor inwoner, bezoeker en werknemer.
Rond dit thema wordt onder andere gewerkt aan een goede OV-verbinding met werklocaties, waaronder het verbeteren van de busverbinding op de Westervoortsedijk. Maar ook de lobby van de ICE en de wensen rond OV-verbindingen in de HOV-concessie.

Ruimte met kwaliteit maken voor bedrijven

Om voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties na te streven wordt in de regio samengewerkt rond het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Voor het RPW heeft in 2019 een monitoring plaatsgevonden die aangeeft dat vraag en aanbod dichter bij elkaar zijn gekomen, maar deze maakt ook inzichtelijk dat zich in de regio nieuwe opgaven voordoen rond vraag en aanbod van kwalitatieve werklocaties. In 2020 zal daarom een herijking plaatsvinden.
In 2019 is het onderzoek "Huisvesting Culturele en Creatieve sector Arnhem" uitgevoerd. Het rapport laat zien dat de creatieve industrie groeit en geeft aan dat de vraag naar ruimte groter is dan het huidige aanbod. Daar waar mogelijk proberen we bij initiatieven in de stad specifiek ruimte te creëren voor creatief ondernemerschap.

Het college heeft een Visie voor de Nieuwe Haven aangenomen die de koers bepaalt voor de toekomst van de bedrijfshaven van Arnhem.

Optimale dienstverlening aan ondernemers en partijen

Naast de stappen die gezet zijn in het optimaliseren van de ondernemersdienstverlening met Van Bedrijven Weten, is het accountmanagement uitgevoerd door middel van bedrijfsbezoeken, het oppakken van ondernemersvraagstukken en afstemming en aanwezigheid/organisatie bij ondernemersnetwerken (onder andere Arnhem Bedrijft, Directeuren Netwerk Arnhem). Tijdens de Dag van de Ondernemer zijn de ondernemers door de gemeente uitgenodigd voor een ontbijtsessie als blijk van dank voor hun bijdrage aan de (economische) ontwikkeling van de stad. Hierbij stond het thema 'netwerken' centraal; een goede samenwerking tussen ondernemers onderling en met de gemeente als partner versterkt onze economische positie.

Als onderdeel van de pro-actieve acquisitie-inspanningen is te melden dat samen met de Duits Nederlandse Business Club een hospitality event georganiseerd is, waarin Duitse bedrijven in de duurzame mobiliteit kennis gemaakt hebben met Arnhem als Hotspot Energy. Een ander resultaat van de inspanningen is dat er nieuwe bedrijven gevestigd zijn in Arnhem, waaronder Bergman Clinics, Klant Contact Services en Bevaplast.

Er is het afgelopen jaar gewerkt aan een sterke verbinding tussen de werkzaamheden Economic Board en de investeringsagenda Arnhem-Nijmegen-Provincie. We werken aan het genereren van nieuwe partnerschappen en samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen en willen zo ook meer investeringsgeld samenbrengen. Met het Portefeuillehoudersoverleg Economische Zaken hebben we in regionaal verband samengewerkt aan de strategische ontwikkeling van de regionale economie en duurzaamheidsopgaven. Er zijn daarvoor drie regionale ambities in beeld: a. profilering, vitale binnensteden, vrijetijdseconomie; b. arbeidsmarkt en werkgelegenheid; en c. circulair en duurzaam.
Voor overige ontwikkelingen met betrekking tot de positionering van Arnhem in externe netwerken verwijzen we naar programma R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening.

Er is in 2019 een start gemaakt met een onderzoek naar het versterken van het startersklimaat in Arnhem, met als doel inzicht te verkrijgen in het aanbod voor starters en de vragen die zij hebben. Daarbij is inzichtelijk gemaakt wat ontbreekt binnen dit klimaat en welk programma opgesteld kan worden om de Arnhemse starters

beter te faciliteren. In 2020 start een pilot van een jaar om een startersprogramma online en offline te introduceren, in samenwerking met marktpartijen, onderwijs en de gemeente.

Om de lokale inkoop te bevorderen is onder andere een ondernemersbijeenkomst georganiseerd om inzicht te krijgen in maatregelen en acties die daaraan bijdragen.

Prestatiedoelen

Resultaat actieve acquisitie (inter)nationale bedrijven en kennisinstellingen

De acquisitie-inspanningen, mede in samenwerking met de provincie en OostNL, zijn in 2019 gecontinueerd. De energy sector is daarin een focusgebied en op basis van een K+V advies is de acquisitie verder toegespitst op specifieke energy-bedrijven.

Transformatie binnenstad tot aantrekkelijke, compacte stad

- Het winkelhart moet compact zijn en daar hebben we samen met het Platform Binnenstad Arnhem aan gewerkt (onder andere de ontwikkeling van een nieuw bestemmingsplan voor de Binnenstad).
- De vraag naar kantoren neemt weer toe en daarom hebben we in de binnenstad op een aantal locaties meegewerkt aan de transformatie van retail naar kantoren (onder andere het oude V&D-pand in Musiskwartier). De Retail leegstand is daarmee gedaald van ongeveer 10% naar 7 à 8%.
- Verkiezing Meest Gastvrije Straat als onderdeel van het driejarige programma Gastvrijheid in de binnenstad.
- Er zijn nieuwe functies en horecaconcepten toegevoegd (onder andere Leisureconcepten, Bastion Hotel). Het aantal wekelijkse bezoekers is daarmee verder gestegen naar 347.000.
- Er wordt doorgepakt in het Korenkwartier om het horecagebied weer aantrekkelijker te maken voor bezoekers en ondernemers.
- Aan de randen van de binnenstad is ruimte voor nieuw programma, zoals andere vormen van bedrijvigheid, wonen, en combinaties van wonen en werken. Denk aan Coehoorn, Coberco en de plannen met de Rijnkade.
- De ontwikkelingen in de Zuidelijke Binnenstad naderen hun voltooiing (denk aan de vergroening van Het Gele Rijdersplein en het uitgeven van de Tender Nieuwstraat), waardoor er weer ruimte ontstaat voor nieuwe ontwikkeling, zoals rondom het Bestuurskwartier en de Blauwe Golven.
- De Arnhemse culturele positie wordt behouden door duurzame versterking van de ketens (025), samenwerking in de Lauwersgracht Alliantie, versteviging van (beeldbepalende) evenementen en de bouw van Museum Arnhem.
- Daarnaast verkennen we samen met de Stichting Arnhemse Warenmarkten de mogelijkheden van verplaatsing van de warenmarkt en wordt stevig ingezet op versterking van de bereikbaarheid van de binnenstad, is de iconische Eusebius uit de steigers, zijn er weesfietsen verwijderd in de binnenstad en watertappunten toegevoegd. Zie voor andere concrete voorbeelden ook R2 Verkeer en Vervoer, R3 Economie, R5 Cultuur, Recreatie en Sport en R8 Wonen en Ruimte.

Succesvolle evenementen met (inter)nationale uitstraling die Arnhem op de kaart zetten

- In 2019 konden bezoekers en inwoners genieten van een breed palet aan evenementen. Van kleinschalige voorstellingen zoals Cirque de la Liberté en de jaarlijkse carnavalsoptocht tot het sterk ontwikkelende Framed Festival op Papendal: de spannende combinatie van de World Cup BMX en een urban sports en culture festival. In de aanloop naar het WK BMX in 2021 maakt het festival een grote ontwikkeling door. Sterke vaste waarden op de Arnhemse evenementenkalender zijn fdfa (fashion en design festival Arnhem) en Innovate, de Sonsbeek Theater Avenue, het Sprookjesfestival en Winter Arnhem.
- In 2019 hebben we een zeer verdienstelijke poging gedaan het Eurovisie Songfestival naar GelreDome en de Arnhemse binnenstad te krijgen. Dat is uiteindelijk niet gelukt, maar de poging heeft ons wel veel opgeleverd: veel (nationale) publiciteit en een sterkere band tussen verschillende Arnhemse en regionale partijen.
- September 2019 stonden Arnhem en de regio volop in het teken van 75 jaar slag om Arnhem. De betrokkenheid van inwoners, ondernemers en organisaties uit onze stad was nog nooit zo groot. Met een gedenkwaardige herdenking en een spectaculaire Bridge to Liberation en tal van andere evenementen zoals de jaarlijkse Bridge to Bridge-loop, het videomapping project Arnhem Lights en de locatievoorstelling Evacué was er een programma om trots op te zijn.
- De evenementenvisie wordt verder uitgevoerd. De subsidieregeling Producties, Evenementen en Festivals heeft in 2019 een actualisatieslag doorgemaakt, zodat zij nog beter aansluit op trends en ontwikkelingen.
- Met GelreDome en Papendal wordt intensief samengewerkt om een beter evenementenaanbod voor Arnhem te vormen.

Meer arbeidsaanbod voor mensen die langdurig afhankelijk zijn van een uitkering

Zie voor de toelichting het doel 'meer inclusieve werkgelegenheid in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland' (meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt) bij de veranderopgave Doorbraak naar Werk.
Zie voor de toelichting op 'human capital stevig aandacht geven' naar de veranderopgave Vitale Economie Arnhem Nijmegen.

Voldoen aan doelen NEMIA

Zie de toelichting bij het doel Versterken Energie en milieutechnologie sector (Hot spot energy).

'Van Bedrijven Weten' verder uitwerken ten behoeve van optimale dienstverlening

Van Bedrijven Weten is verder uitgewerkt en dat heeft eind 2019 geresulteerd in een besluit van het college om in 2020 een pilot Van Bedrijven Weten te starten die bij gaat dragen aan het verder optimaliseren van de dienstverlening aan ondernemers.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Euregio RijnWaal
Recreatieschap Over-Betuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-6.531	-5.975	-9.235	-9.475	-240
Baten	887	947	3.902	3.689	-213
Saldo lasten en baten	**-5.644**	**-5.028**	**-5.333**	**-5.786**	**-453**
Toevoegingen aan reserves	-462	0	0	-431	-431
Onttrekkingen aan reserves	593	120	405	441	36
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**131**	**120**	**405**	**10**	**-395**
Gerealiseerd resultaat	**-5.513**	**-4.908**	**-4.928**	**-5.776**	**-848**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-240	N		
Uren beleid	Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.	-740	N	I	AR
Gelderland Herdenkt	Betreft een subsidieproject wat door loopt in 2020 (zie ook baten).	420	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de correctie interne verrekeningen.	80	V	I	AR
Baten		-213	N		
Gelderland Herdenkt	Betreft een subsidieproject wat door loopt in 2020 (zie ook lasten).	-420	N	I	AR
RPW bijdragen Regiogemeenten	Een deel van de bijdragen voor het Regionaal Programma Werklocaties 2018 is pas in 2019 ontvangen.	79	V	I	BR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de correctie interne verrekeningen	128	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2019	58,1	69,8	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2018	954,3	774	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2018	144,1	145,9	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2018	58,2	52,8	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenbeleid;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid.

Educatie

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol in het bereiken van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale kansen geboden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. In lokaal en regionaal verband.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Onderwijs is een investering in individu en in een inclusieve samenleving. Goed onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en het maakt mensen wendbaar en weerbaar op de arbeidsmarkt. De hoofddoelen van onderwijs zijn:

- het verbeteren van kansengelijkheid; Arnhemmers kunnen onderwijs volgen dat bij hen past;
- een betere uitstroom van onderwijs naar een actieve en passende plek in de samenleving en op de arbeidsmarkt;
- schoolgebouwen van goede kwaliteit.

Wat hebben we gedaan

Het voorschools aanbod is breed beschikbaar in de stad. Er is ingezet op het bereiken van nog meer kinderen. Passende Kinderopvang, vanuit de inclusiegedachte is elk kind welkom op de reguliere opvang, is verder uitgebreid.

In 2019 zijn afspraken gemaakt met de schoolbesturen over de herverdeling, met ingang van 1-1-2020, van de gemeentelijke OAB-middelen (onderwijsachterstandenbeleid), aansluitend bij de nieuwe verdelingssystematiek van het Rijk.

Er is een aantal nieuwe initiatieven gestart om voortijdig schoolverlaten (VSV) te voorkomen. Deze initiatieven lopen door in 2020 en 2021. In 2020 wordt een nieuw plan VSV opgesteld (zowel lokaal als regionaal).

De verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp is in 2019 opgepakt voor het Primair (Speciaal) Onderwijs. Daarnaast is in regionaal verband gestart met de uitwerking van het convenant 'Regionale sluitende aanpak Passend onderwijs – Jeugdhulp – Jeugdgezondheidszorg' zowel voor het Primair Onderwijs als het Voortgezet Onderwijs.

Voor volwasseneneducatie is verder ingezet op het uitvoeren van de eerder uitgezette actielijnen.

Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs is in 2019 vastgesteld en vervolgens is gestart met de uitvoering.

Natuurcentrum Arnhem heeft ook in 2019 gewerkt volgens haar meerjarige opdracht (2017-2020). Met de verleende subsidie biedt NA alle basisscholen en andere geïnteresseerde Arnhemmers lessen en cursussen op het gebied van natuur- en milieueducatie, duurzaamheid, klimaatadaptatie, voedsel en gezondheid. NA exploiteert daarmee ook duurzaam (SKAL-gecertificeerd) twee educatieve en voor iedereen toegankelijke stadsboerderijen inclusief veestapel en kleinschalige teelt, ondersteunt stadsbreed buurt- en wijkinitiatieven rondom natuur en (sociale) duurzaamheid en biedt beschermde werk- en stageplekken voor vrijwilligers, studenten en mensen in een sociaal-economisch kwetsbare positie.

Prestatiedoelen

Toename aantal peuters dat deelneemt aan voorschoolse educatie

Er is in 2019 een afname van het bereik van deelname van VVE-peuters. In september 2019 is daarom een grote stedelijke pr-campagne geweest om het belang van peuteropvang onder de aandacht te brengen. Eind 2019 is het aantal aanmeldingen flink gestegen.

Meer jongeren tot 23 jaar behalen een startkwalificatie

De cijfers van 2019 zijn nog niet bekend. Landelijk is er sprake van een stijging van het aantal jongeren tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten (in 2018 en waarschijnlijk zet deze trend door in 2019).

Voor een aantal van deze jongeren blijkt het behalen van een startkwalificatie op het moment van schoolverlaten niet mogelijk: een aantal van deze jongeren vindt werk.
Onze gezamenlijke inspanningen (onderwijs - gemeente - Regionaal Bureau Leerlingzaken RBL) zijn in eerste instantie gericht op het behalen van de startkwalificatie. Daarnaast worden jongeren voor wie dit op dit moment niet mogelijk is ondersteund bij het zoeken naar een passende werkplek.

Versterken aansluiting onderwijs en zorg

In 2019 is ingezet op een betere aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp. De Sociale wijkteams en het Samenwerkingsverband Primair Onderwijs hebben een stappenplan opgesteld voor de inzet van jeugdhulp binnen het (speciaal) basisonderwijs. Het stappenplan leidt tot een integrale aanpak tussen onderwijs en jeugdhulp, afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerling.

Verbeteren passende leer-werktrajecten voor jongeren

Binnen het MBO is de pilot 'praktijkleren' gestart. Dit is geïnitieerd vanuit de Strategische Agenda Arbeidsmarkt - regio Midden-Gelderland 2019 - 2024.

Verhogen deelname volwassenen aan taalbevorderende activiteiten

Er zijn meer non-formele educatietrajecten ontwikkeld, de aanbieders Prago en IVIO zagen de aanmeldingen vanuit Arnhem stijgen en Rijn IJssel kon door een regionale onderbesteding uit 2018 extra trajecten aanbieden.

Schoolgebouwen van goede kwaliteit, toename duurzame en gezonde schoolgebouwen

Op 29 januari is het Jaarprogramma integraal huisvestingsplan primair onderwijs (PO) 2020 in de gemeenteraad besproken, evenals de stand van zaken onderwijshuisvesting primair onderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO) en voortgezet onderwijs (VO). In het Jaarprogramma is de stand van zaken aangaande onderwijshuisvesting opgenomen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Reguliere peuterspeelzalen
- Stichting PAS (subsidierelatie met prestatieafspraken);
- Aanbieders peuteropvang en VVE (via subsidieregeling).

Aanpak onderwijsachterstanden
- Stichting PAS (subsidierelatie met prestatieafspraken).

Aanpak VSV
- Gesubsidieerde partijen
- Regionaal Bureau Leerlingzaken
- Onderwijsinstellingen

Aansluiting onderwijs - jeugdhulp
- Onderwijsinstellingen
- Sociale Wijkteams
- Regionaal Bureau Leerlingzaken
- Samenwerkingsverbanden Onderwijs

Bovenwettelijk onderwijsaanbod en voorzieningen
- Natuurcentrum Arnhem (subsidierelatie met prestatieafspraken).

Volwasseneneducatie
- Het Bondgenootschap voor Geletterdheid regio Arnhem;
- ROC RijnIJssel (makelaarsfunctie);
- Bibliotheek Arnhem/Taalhuis;
- Stichting Lezen & Schrijven.

Onderwijshuisvesting
- Schoolbesturen PO, (V)SO en VO (schoolgebouwen);
- Sportbedrijf Arnhem (gymlokalen);
- Aanbieders kinderopvang (peuterspeelzalen, KDV en BSO).

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-18.748	-17.457	-17.538	-18.802	-1.265
Baten	3.410	3.623	2.340	3.051	711
Saldo lasten en baten	**-15.338**	**-13.835**	**-15.198**	**-15.752**	**-554**
Toevoegingen aan reserves	-17.379	-6.879	-9.270	-9.602	-332
Onttrekkingen aan reserves	9.024	6.376	7.657	8.740	1.083
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-8.355**	**-503**	**-1.613**	**-862**	**751**
Gerealiseerd resultaat	**-23.692**	**-14.338**	**-16.810**	**-16.614**	**197**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-1.265	N		
Onderwijsbeleid	Nadeel op loonbudget als gevolg van een hogere toedeling van de loonkosten dan stedelijk begroot. Op de wijkprogramma's is een voordeel op de loonkosten educatie.	-480	N	I	AR
Overige	Onderwijsbeleid - saldo van diverse mutaties.	-332	N	I	AR
Overige	Onderwijshuisvesting - saldo van diverse mutaties.	-91	N	I	BR
Onderwijshuisvesting	Hogere lasten tijdelijke huisvesting onderwijshuisvesting. Het negatieve saldo wordt verrekend met de BR Onderwijshuisvesting.	-362	N	I	BR
Baten		711	V		
Onderwijsbeleid	Voordeel als gevolg van gedeeltelijke terugvorderingen van subsidies van het voorgaande jaar (betreft subsidies voor Volwasseneneducatie en onderwijsachterstandenbeleid OAB).	229	V	I	AR
Overige	Onderwijsbeleid - saldo van diverse mutaties.	100	V	I	AR
Overige	Onderwijshuisvesting - saldo van diverse mutaties.	382	V	I	BR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2018	3	1,9	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2018".	Ingrado
Absoluut verzuim	2018	1,1	1,9	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".	Ingrado
Relatief verzuim	2018	26	23	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".	Ingrado

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem.
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur, recreatie en sport

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen, sportfaciliteiten en (recreatief) groen. Creatieve innovatie krijgt in Arnhem ruim baan. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid van Arnhem versterken, zowel landelijk als regionaal. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed spelen hierbij een grote rol. Arnhem als groene stad met haar unieke ligging aan de Rijn geeft prioriteit aan speel-, sport- en ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Arnhem stimuleert sport en beweging zowel topsport als sport in de wijken. Sport- en cultuurverenigingen dragen bij aan de gezondheid en welbevinden van Arnhemmers.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Cultuur

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt inwoners met elkaar. We willen meer mensen in aanraking brengen met kunst en cultuur en dat meer mensen gaan participeren. Daarbij is aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijken. Cultuur draagt bij aan de sociale samenhang en het welbevinden van mensen. Arnhem kent als culturele hoofdstad van het Oosten een bruisend cultureel klimaat met veel creatief potentieel, een stevige culturele infrastructuur en aansprekend erfgoed. Daar wordt blijvend in geïnvesteerd. De investeringen in gebouwen gaan niet ten koste van inhoudelijke programma's op het gebied van kunst en cultuur.

Belangrijk is dat kunst en cultuur niet alleen ingevlogen worden, maar ook ter plaatse worden geproduceerd. Een stad van makers kenmerkt zich door een innovatief klimaat. De culturele sector en zeker ook de creatieve industrie zijn afhankelijk van direct persoonlijk contact en van de ruimtelijke clustering van gelijksoortige bedrijvigheid: de ‘creatieve milieus’. We zorgen dat Arnhem een gunstig woon- en werkklimaat voor kunstenaars en creatieve ondernemers heeft. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter. Cultuur is zowel een waardevermeerderaar als ook kapitaal voor een vitale, krachtige stad en regio. Arnhem wil deze waarde en potentie uitdragen, zowel in stad en regio, als daarbuiten.

Samen met de gemeente Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken in Arnhem en Nijmegen is in 2018 gewerkt aan een kansrijk en onderscheidend regionaal cultureel profiel. Beide steden hebben een volledige culturele infrastructuur, waarin zowel de culturele top als humuslaag vitaal zijn en er is ruimte voor het middensegment. Karakteriserend is het stevig productieklimaat van Arnhem en het sterke presentatieklimaat van Nijmegen. Doel is een infrastructuur en cultuuraanbod dat beter aansluit bij de wensen en behoeften van het (potentiële) publiek. Dit profiel wordt per 1 november ingediend bij de minister van OCW en wordt betrokken bij de voorbereiding van het nieuwe landelijke cultuurbeleid vanaf 2021. Tevens dient het als basis voor verdere afstemming en afspraken met het Rijk en andere overheden. Al in 2019 en ook in 2020 wordt in de vorm van proeftuinen door overheden en instellingen op verschillende thema's en in verschillende verbanden samengewerkt.

Sport

Meer Arnhemmers gezonder en fitter is het doel. Sport en bewegen dragen bij aan de gezondheid van Arnhemmers, maar ook aan de sociale samenhang en een inclusieve samenleving. Bedrijven worden gestimuleerd om zich in te zetten voor de sport en voor gezonde werknemers.
Recente jaren laten een aantal zorgwekkende trends zien die invloed hebben op zowel de fysieke als de mentale gezondheid, zoals minder bewegen en ongezonde voeding. We willen deze trend keren door het faciliteren van een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving. Een gezonde leefstijl heeft namelijk een sterk positief effect op gezondheid, individuele ontwikkeling, participatie, zelfredzaamheid en welbevinden en verminderen een eventueel sociaal isolement. Het belang van sport en cultuur om sociale samenhang, gezondheid en welbevinden in de wijken te verbeteren zal nader worden vorm gegeven. Verenigingen spelen daarbij een belangrijke rol.
Een gezonde leefomgeving ervaren mensen als prettig, nodigt uit tot gezond gedrag en de druk op de gezondheid is zo laag mogelijk. Het streven is de drempel tot bewegen zo laag mogelijk te maken, ook in de openbare ruimte. Daarnaast is het belangrijk om gezondheidsvaardigheden, waaronder sport en bewegen, zo jong mogelijk aan te leren.

Openbaar groen

Arnhem is een groene stad. Het groen is de drager van onze stad, dat moet worden gekoesterd. Groen kent veel kwaliteiten en waarden: het is verbonden met het ontstaan van de stad en het zorgt voor een leefbare en gezonde stad voor inwoners en dieren. Het bevordert biodiversiteit. Het voorkomt wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht. In groen kunnen bewoners elkaar ontmoeten en groen nodigt inwoners uit om te recreëren en te

bewegen. Én het maakt het verblijf van onze bezoekers nog aangenamer. Groen is een belangrijke kernwaarde van Arnhem.

Het beleid is gericht op het behouden en versterken van een robuuste stedelijke hoofdgroenstructuur voor de stad en haar inwoners (het Groen-blauwe raamwerk) én ook van het wijkgroen. Gebieden die bestemd zijn als natuur en bos behouden hun bestemming.
Het groenfonds helpt het groene karakter van de stad te versterken. Het fonds wordt ingezet om de doelen uit de Groenvisie 2017 - 2035 te behalen. Het groenfonds wordt onder meer ingezet voor het herstel van landschapswaarden, het verbinden van de stedelijke hoofdgroenstructuur, meer biodiversiteit, meer groen om in te bewegen en te recreëren, het verminderen van hitteplekken en voor het verminderen van wateroverlast en de vervanging van stadslanen.

Vergroenen en participatie blijven speerpunten in samenwerking met bewoners, scholen en ondernemers in en om de stad. Voor het ondersteunen van (wijk)initiatieven gericht op het verminderen van hitteplekken en stadslandbouw is een subsidieregeling beschikbaar. In het natuurnetwerk is doorontwikkeling van het uiterwaardenpark Meinerswijk een belangrijk speerpunt.

Spelen
Kinderen moeten veilig buiten kunnen spelen. Het beleid is gericht op behoud van 10% (groene) veilige gebruiksruimte en, waar mogelijk, grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimten voor alle leeftijden in wijken. Vanuit het onderzoek naar bewegen in de openbare ruimte door Mulier zijn er aanbevelingen gedaan voor de speelplekken. Komend jaar wordt gewerkt aan een uitvoeringsplan.

Water
We zetten in op duurzaam beheer en onderhoud van onder andere ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen en fonteinen. De ambitie is om samen met de (water)partners de watergerelateerde opgaven op te lossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk kan bijdragen aan een klimaatadaptieve stad. Hiernaast is onderhoud van waterbodems noodzakelijk voor Arnhem als aantrekkelijke haven-, aanleg- en vestigingsplaats aan de Rijn.

Wat hebben we gedaan

Cultuur
In 2019 zijn onder andere verschillende activiteiten uitgevoerd in het kader van de ontwikkeling van de Lauwersgracht Alliantie, Museum Arnhem en culturele versterking. Deze zijn hieronder bij de prestatiedoelen weergegeven.

Sport
Samen met verenigingen, onderwijs, bedrijven en het Sportbedrijf zijn verschillende activiteiten uitgevoerd om onze doelstelling 'Arnhemmers gezonder en fitter' te bereiken. Bij de prestatiedoelen hieronder zijn een aantal van deze activiteiten benoemd.

Arnhems groen
In 2019 is verder gewerkt aan het versterken van de Arnhemse groenstructuur. Door mee te liften met lopende projecten of vanuit het groenfonds initiatieven te starten is gewerkt aan de speerpunten uit de groenvisie:
- Herkenbare stad;
- Natuurvriendelijke stad;
- Groene en gezonde stad;
- Duurzame stad;
- Samenwerkende stad.

Concreet zijn deze doelen onder andere vertaald in optimalisering van het bermenbeheer (ten behoeve van biodiversiteit), het vergroten van het begrazingsgebied in Meinerswijk en verbeteringen aan het park Westerveld.
De herinrichting van de Apeldoornseweg is een goed voorbeeld van hoe het groen ook bij een infrastructureel project versterkt kan worden: Geen enkele boom is gekapt, de bestaande bomen hebben ondergronds en bovengronds meer ruimte gekregen en er zijn nieuwe bomen bij geplant.
De eikenprocessierups heeft zich sterk doen gelden in 2019. Om bij te dragen aan de bestrijding heeft de gemeente talloze koolmeeskastjes verstrekt onder de bevolking.
Beleidsmatig heeft 2019 in het teken gestaan van het nieuwe bomenbeleid. In nauw overleg met de stad zijn voorstellen geformuleerd voor versterking van het Arnhemse bomenbestand. Het nieuwe bomenplan is begin

2020 aan de raad voorgelegd. Versterking van het groen vindt in samenhang plaats met het klimaatadaptiever maken van Arnhem (zie hieronder).

Arnhem klimaatbestendig

In de loop van 2019 is een gemeentelijk team klimaatadaptatie opgericht dat nauw samenwerkt met externe partijen zoals Arnhem Klimaatbestendig. Het team zet onder andere in op het nemen van klimaatadaptatieve maatregelen in lopende projecten (onder andere Apeldoornseweg, rioolvernieuwing Geitenkamp) en houdt zich daarnaast bezig met subsidie-aanvragen en andere vormen van externe financiering. Het project Binnenstad Groen is na drie fasen afgesloten met het plaatsen van een kleine 300 groene elementen (boom- en plantbakken, geveltuinen en klimgroen). Van enkele grotere integrale initiatieven (Zypse Poort, Van Muijlwijkstraat, Kronenburg) is de planontwikkeling gestart. Verder is gewerkt aan een plan van aanpak klimaatadaptatie. Dit wordt voorjaar 2020 aan de raad gepresenteerd. Dat plan beschrijft op welke manier de gemeente samen met partners en bewoners Arnhem tot een klimaatbestendige stad zal ontwikkelen.

Dierenwelzijn

Vanuit de ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren is een aantal doelen geformuleerd. In de eerste plaats willen we de dierenarts financieel toegankelijk maken voor mensen met een laag inkomen.
Daarnaast zal ingezet worden op vernieuwing van het dierentehuis.

Uitvoering visie stadslandbouw en regionaal voedsel

In 2019 zijn verschillende buurt- en schoolinitiatieven ondersteund (subsidie, meedenken) in de aanleg van schoolmoestuinen, buurt moes- en pluktuinen en andere vergroeningsprojecten. Tevens is gewerkt aan het project Transitie Landbouwgrond. We streven daarin samen met onze pachters naar een duurzaam en natuurinclusief gebruik van ruim 300 hectare landbouwgrond. We draaien mee als projectpartner in verschillende grotere projecten en onderzoeken (POP3, KCNL) gericht op duurzaam voedsel, circulaire landbouw en de korte keten.

Prestatiedoelen

Ontwikkeling Lauwersgracht Alliantie in relatie tot toekomst Stadstheater

Per brief is de raad op 12 maart 2019 geïnformeerd over de voortgang in het traject huisvesting Lauwersgrachtalliantie, waarvan de renovatie en ver(nieuw)bouw van het Stadstheater onderdeel uitmaakt. Daarbij is de rapportage 'Een huis voor iedereen, Ambitiedocument voor een eigentijdse Schouwburg voor stad & regio' meegezonden. Op basis van die rapportage heeft in 2019 vervolgonderzoek plaatsgevonden naar de haalbaarheid van mogelijke toekomstbestendige oplossingen voor huisvestingsproblematiek van de cultuurpartners. Daarbij zijn verschillende scenario's onderzocht.

Uitbreiding van Museum Arnhem op de huidige locatie

In juni is de aannemer Rots Bouw geselecteerd. Eind december is de samenwerkingsovereenkomst met de aannemer ondertekend. Start bouw is begin 2020. Verwachting is dat het vernieuwde museum begin 2022 de deuren weer opent.

Verkenning en ontwikkeling culturele versterking tussen Arnhem en Nijmegen.

In 2019 is in 025 Arnhem Nijmegen in de vorm van proeftuinen door overheden en de culturele instellingen (verenigd in Cultuur Netwerk Arnhem en Cultuur Netwerk Nijmegen) op verschillende thema's en in verschillende verbanden samengewerkt. Dit mede in de aanloop naar de nieuwe landelijke cultuurperiode 2021 - 2024. Daarnaast is een structuurvoorstel uitgewerkt om de samenwerking ook in 2020 en verder te borgen. Daarbij wordt ook gekeken naar het aanhaken bij het versterkingsproces regio Arnhem-Nijmegen.

Arnhem positioneren als culturele hoofdstad van Oost-Nederland

In 2019 is verder geïnvesteerd in een aantrekkelijk cultuuraanbod, het creatieve (makers)klimaat in de stad (zoals cultuurplatform Schakel 025), de samenwerking in de Lauwersgracht Alliantie en de cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen.

Renovatie en ver(nieuw)bouw Stadstheater

Zie de toelichting bij bovenstaand doel 'Ontwikkeling Lauwersgracht Alliantie in relatie tot toekomst Stadstheater'.

Realisatie Sonsbeek beeldententoonstelling 2020

Er is door de stichting in 2019 een gerenommeerd curator aangesteld, in de persoon van Bonaventure Soh Bejeng Ndikung, en een interessant concept ontwikkeld waarbij nadrukkelijk de verbinding met de Veluwe wordt gezocht. De financiële haalbaarheid stond echter onder druk om ook in 2020 een gerenommeerde editie te organiseren: artistiek

van hoog niveau én nauw verbonden met de maatschappelijke actualiteit. Daarbij speelt aan de horizon een kansrijk perspectief voor zowel Sonsbeek als State of Fashion om vanaf 2021 een positie in de landelijke culturele basisinfrastructuur (BIS) te verwerven. Hiermee zouden beide evenementen, naast gemeentelijke en provinciale ondersteuning, mogelijk ook voor meerjarige rijkssubsidie in aanmerking kunnen komen. Een stevige editie van Sonsbeek is dan van belang. De gezamenlijke oplossing: de stichting heeft haar begroting met €150.000 naar beneden bijgesteld. De Arnhemse raad heeft op 15 september besloten tot een extra bijdrage van €150.000; de provincie op 9 oktober.
Nota Bene: door de coronacrisis heeft de stichting moeten besluiten Sonsbeek 2020 uit te stellen naar een nader te bepalen moment volgende jaar.

Zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoed is op verschillende momenten zichtbaar gemaakt voor het publiek:

- In Stadsblokken is een origineel deel van de Brug te Ver als monument bij de Rijnbrug opgericht. Het brugdeel is gevonden tijdens opgravingen op het Cobercoterrein en betreft de originele brug waar tijdens operatie Market Garden om werd gestreden. In de Arnhemse Monumenten Reeks (Arnhems erfgoedboek) is hieraan een deel gewijd.
- Er is een publieksboek over het Duivelshuis verschenen, voortkomend uit een stageopdracht bij Erfgoed.
- Rondom archeologie en erfgoed zijn verschillende presentaties gegeven en naast bovengenoemde publicaties zijn er meerdere archeologierapporten verschenen. Archeologisch vondstmateriaal uit Arnhem is onder andere in Ede en Apeldoorn langdurig tentoongesteld. Het archeologiedepot in Arnhem-Zuid is verschillende keren op verzoek opengesteld.
- Rondom archeologisch onderzoek zijn verschillende publieksactiviteiten georganiseerd, zoals vlogs tijdens de opgravingen aan de Broerenstraat.
- Arnhem huisvestte het landelijke congres van Conflictarcheologie, als bijdrage aan de herdenking van 75 jaar Market Garden.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

In 2019 hebben diverse gebouwen in de stad een nieuwe functie gekregen en hebben restauraties plaatsgevonden. Ook zijn er bij diverse monumenten duurzaamheidsmaatregelen getroffen. Projecten zijn bijvoorbeeld: herbestemming Koepelgevangenis, verduurzaming Verschuerwijk, herbestemming Walburgiskerk en restaurant Bizar Bazar in de voormalige Luthersekerk. Op het gebied van de archeologie is een deel van het Romeinse castellum als gemeentelijk monument aangewezen en zijn er diverse archeologische onderzoeken uitgevoerd in het kader van vergunningsprocedures.

Sporten in de wijk en in de openbare ruimte stimuleren

Bewegen in de openbare ruimte is opgenomen als thema in het lokale sportakkoord Arnhem. Er zijn verschillende voorzieningen aangelegd die bewegen in de openbare ruimte stimuleren. De Urban Sport Community is versterkt en is betrokken bij toekomstige plannen voor deze doelgroep in de openbare ruimte (skatevoorziening Rijkerswoerd, Rijnkade, Olympus).
Het sportbedrijf is in opdracht van de gemeente meer wijkgericht gaan werken en stemt zijn activiteiten beter af met de teams Leefomgeving, waardoor beweegactiviteiten beter aansluiten op wijkthema's (bijvoorbeeld ontmoeten, eenzaamheid, vroegtijdig schoolverlaten, kansrijk opgroeien).

Gezonde leefstijl met sport stimuleren

In 2019 zijn we gestart met het project 'Vaardig in bewegen' in samenwerking met het primair onderwijs. Doelstelling van dit project is het verbeteren van de kwantiteit en kwaliteit van het bewegingsaanbod rondom basisscholen, zodat kinderen weer 5 uur per week bewegen.
Er is in 2019 een hernieuwd convenant getekend met Vitesse Betrokken om onze samenwerking ook in de toekomst te bestendigen.
Het aantal combinatiefunctionarissen in de wijken en bij het Sportbedrijf Arnhem is uitgebreid.
Er is in 2019 begonnen aan het 'lokale sportakkoord'. In samenwerking met partijen in de stad is gekozen voor drie thema's: vaardig in bewegen, bewegen in de openbare ruimte en vitale verenigingen.

Bedrijven stimuleren zich in te zetten voor de sport

Er is een Arnhemse kopgroep geformeerd van bedrijven en andere organisaties die mee willen denken over het thema sport. Met name rondom sportevenementen is er meer georganiseerd om het bedrijfsleven actief bij de evenementen te betrekken.

Verder is gekeken naar de ondersteuning van vrijwilligers in de sport en hoe we de rol van bedrijven hierin kunnen versterken.

Moderne en 'gezonde' sportverenigingen en sportaanbieders

In 2019 hebben we een vervolg gegeven aan de voetbalaanpak. Samen met de Arnhemse voetbalfederatie, de KNVB en Sportbedrijf Arnhem. Er zijn verenigingsscans uitgevoerd door een externe partij. Deze scans geven een duidelijk beeld van de sterke en zwakke punten per vereniging. Er is een projectleider voetbal aangesteld die per wijk aan de slag gaat met deze bevindingen. Gemeente, Arnhemse Voetbal Federatie (AVF), verenigingen, NOC*NSF en bonden hebben hier allen een rol in te spelen.

Alle Arnhemmers kunnen bewegen en sporten

De ondersteuning van uniek sporten is in 2019 voortgezet en is structureel ingebed in de regiogemeenten.
Het aandeel van sport/beweegactiviteiten door middel van de Gelrepas is toegenomen, ook is het aantal aanbieders gegroeid.
Via de subsidieregeling sport zijn verschillende sportactiviteiten mogelijk gemaakt voor doelgroepen die moeilijk terecht kunnen bij het reguliere aanbod (bijvoorbeeld beweegactiviteiten voor inwoners die een beroerte hebben gehad).

Voldoende en goede binnen- en buitensportaccommodaties voor diverse doelgroepen

Aandachtspunt was de beschikbare hoeveelheid zwemwater in Arnhem. Met de bouw van het nieuwe zwembad Valkenhuizen zal dit voorzieningenniveau weer op orde zijn.
Voor de nieuwe Sporthal Middachtensingel is in 2019 het Programma van Eisen (PVE) gemaakt. Met de bouw van deze zaal wordt weer voldaan aan de onderwijsbehoefte.
Verschillende voetbalverenigingen hebben behoefte aan kunstgrasvelden, met oog op de groei van de stad zal dit de komende tijd urgenter worden.
Hockey heeft in Arnhem Noord te weinig ruimte. Gesprekken zijn gevoerd over de mogelijkheid van een 5e veld.

Ten slotte is er geconstateerd dat er in woonwijken een tekort is aan ruimte voor sportfuncties, waardoor bijvoorbeeld fitnessaanbieders vaak uitwijken naar bedrijventerreinen. Waar mogelijk wordt hier bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening mee gehouden door een percentage van de functies aan te wijzen voor sport.

Sportevenementen en bedrijfssport bevorderen

De subsidieregeling sport is volledig benut in 2019.
Er zijn in 2019 geen grote evenementen geweest (WK's of vergelijkbaar), maar wel een groot aantal lokale en regionale sportevenementen. Verder stond het jaar voornamelijk in teken van voorbereiding op de komende drie grote evenementen; het WK Volleybal, WK BMX en de European Company Games.
Er is vanaf 1 juli 2019 een projectleider WK BMX 2022 en WK Volleybal 2021 aangesteld.
Voorbereiding van de ECSG 2021 is binnen Gelrestad-verband verder opgepakt.

Actief promoten en stimuleren van de Gelrepas (amendement Actief promoten en stimuleren van de Gelrepas voor sport- en Cultuurparticipatie - 18A21)

Er zijn diverse promotieactiviteiten ondernomen, zoals een postercampagne en een videoproductie. Daarnaast is de voorbereiding gestart van een modernisering (digitalisering, automatisering en het herijken van het programma) van de huidige Gelrepas, waarbij ook de promotie veel aandacht krijgt. in de vorm van algemene promotie, maar ook in de vorm van afspraken met intermediairs waaronder het Jeugdfonds Sport en Cultuur.

Klimaatadaptieve stad

Er is in 2019 gewerkt aan een plan van aanpak voor klimaatadaptatie dat begin 2020 aan de raad wordt aangeboden. Dat plan geeft aan hoe de gemeente samen met andere partijen tot een klimaatbestendig Arnhem wil komen.
Intussen zijn in lopende projecten concrete maatregelen genomen om de klimaatbestendigheid te verbeteren en zijn voorbereidingen getroffen om klimaatadaptatie een prominente plaats in de omgevingsvisie te geven. Daarbij is de verbinding gelegd met andere opgaven zoals energietransitie, sociale vraagstukken en het bomenplan.

Groene hoofdstructuur versterken

Versterken van de groene hoofdstructuur ligt op schema volgens de uitvoeringsagenda Groenvisie 2019. Het begrazingsgebied uiterwaarden is vergroot; de hoogwaterplek voor dieren in de uiterwaarden wordt later gerealiseerd. Park Westerveld is verbeterd.

Gebieden die bestemd zijn als natuur en bos behouden hun bestemming

Ambitie volledig gehaald: alle gebieden met bestemming natuur en bos hebben deze bestemming behouden.

Dierenwelzijn bevorderen

Ambities zijn gehaald. Uitvoering van de geplande acties ligt op schema. In 2020 wordt de uitvoeringsagenda herzien.

Afhandeling amendementen MJPB 2019-2022

Amendement 'Actief promoten en stimuleren van de Gelrepas voor Sport en Cultuurparticipatie' (18A21)

De combinatiefunctionarissen in de wijken gebruiken het lokale netwerk en de warme contacten om de nieuwe deelnemers te werven voor sport- en cultuuractiviteiten en het actief promoten van de Gelrepas. Vanaf het eerste kwartaal 2019 is er bij het sportbedrijf, op verzoek van en deels bekostigd door het Jeugdsportfonds Arnhem, een coördinator aangesteld die de coördinatie, de organisatie en de frontofficerol op zich heeft genomen. Sinds 2019

wordt vanuit Rozet de coördinatie van het Jeugdcultuurfonds uitgevoerd, door deze samenwerking wordt de Gelrepas meer gepromoot.

Amendement 'Aandacht en ruimte voor voetgangers, lopers en wandelaars' (18A22)
In samenspraak met de teams Leefomgeving worden kansen gepakt om hier invulling aan te geven. Zo komt er in Malburgen-West een wandelroute van 1 km, die met markering op de tegels wordt aangegeven.
Er is nieuw beleid in voorbereiding op het gebied van bewegen in de openbare ruimte.

Amendement 'Cultureel meer evenwichtig tussen Noord en Zuid' (18A27)
Het deel van dit amendement dat een concreet verzoek tot het verstrekken van documenten betreft, was al uitgevoerd middels de brief van het college aan de gemeenteraad van 5 februari 2019, waarin de resultaten van onderzoek naar een aantrekkelijk Arnhem Zuid zijn gepresenteerd (relatie met amendement 17A46). Aan de resterende toezegging die bij deze beantwoording is gedaan, is aandacht gegeven in de brief 'Blik op Zuid' van het college aan de gemeenteraad van 10 december 2019 en hieraan zal verder invulling worden gegeven.

Amendement 'Groen vertrouwen Huijgenslaan'(18A38g)
In de raadsvergadering van 27 februari 2019 heeft wethouder Bouwkamp de raad mondeling geïnformeerd over de voortgang met betrekking tot dit amendement (mededeling van college). De betrokken bewoners hebben in meerderheid gekozen voor het vervangen van de zomereiken door zilveresdoorns. Dit is gerealiseerd en de zomereiken zijn elders in de stad herplant.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Sportbedrijf Arnhem
Lingezegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Culturele instellingen, Rijk, provincie Gelderland, Oost-Nederland, gemeente Nijmegen;
- Waterschappen;
- Rijkswaterstaat.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-49.652	-51.589	-56.476	-56.001	474
Baten	9.633	8.482	11.239	11.961	722
Saldo lasten en baten	**-40.019**	**-43.107**	**-45.236**	**-44.040**	**1.196**
Toevoegingen aan reserves	-4.343	-1.285	-2.920	-4.826	-1.905
Onttrekkingen aan reserves	2.177	473	2.903	3.515	612
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-2.166**	**-812**	**-18**	**-1.311**	**-1.293**
Gerealiseerd resultaat	**-42.185**	**-43.919**	**-45.254**	**-45.351**	**-97**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		474	V		
Uren beleid	Voor de uitvoering van het programma zijn minder beleidsuren ingezet dan begroot.	315	V	I	AR
Kostprijsverhogende BTW Sport	Er is minder kostprijsverhogende BTW met betrekking tot Sport geboekt dan begroot. Hier staat een lagere subsidie tegenover (zie baten).	425	V	I	AR
Subsidie Sportbedrijf	Er is minder subsidie aan het Sportbedrijf verleend dan begroot.	542	V	I	AR
Vastgoed Sport	Meer kosten binnen vastgoed sport, met name op het gebied van vervanging van aardlekautomaten, waterleidingen, renovaties en herstelwerkzaamheden.	-708	N	I	AR
Subsidie St. Sportcentrum Rijkerswoerd	Er is meer subsidie verleend dan begroot. Hier staat extra huurbaten tegenover.	-210	N	I	AR
Vertraging baggerwerkzaamheden	Milieunormstelling ("de landelijke PFAS/PFOS problematiek") heeft er toe geleid dat baggerwerkzaamheden in Arnhem (onder andere defensiehaven) niet volgens planning konden worden uitgevoerd.	614	V	I	BR
Schade door droogte-, storm en processierups	De eikenprocessierups en bijzondere weersomstandigheden hebben er toe geleid dat ten opzichte van de reguliere onderhoudsprogrammering extra kosten moesten worden gemaakt (onder andere herbeplanting, boomveiligheidscontroles en daaruit voortvloeiende maatregelen).	-347	N	I	AR
Groenfonds	Een deel van de uitvoering van de programmering 2019 loopt door naar 2020.	250	V	I	BR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	-407	N	I	AR

Baten		722	V		
Subsidie Sport (SPUK)	Er is minder kostprijsverhogende subsidie met betrekking tot Sport ontvangen dan begroot. Hier staat een lager bedrag aan geboekte kosten tegenover (zie lasten).	-425	N	I	AR
Baten huur St. Sportcentrum Rijkerswoerd	Meer huur ontvangen van Stichting Sportcentrum Rijkerswoerd. Hier staat extra verleende subsidie tegenover.	217	V	I	AR
Vastgoed Sport	Meer huurbaten ontvangen op vastgoed onderdeel sport dan begroot.	325	V	I	AR
Vastgoed Cultuur	Meer huurbaten ontvangen op vastgoed onderdeel cultuur dan begroot.	256	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen.	349	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Bomenplan Arnhem.

Actuele beleidskaders

Cultuur

- Kadernota 'STROOM – cultuurbeleid Arnhem';
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- 'Een huis voor iedereen': huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Sport

- De Sportvisie.

Erfgoed

- Erfgoedagenda 2017-2019 (uitvoeringsprogramma via raadsbrief najaar 2017).

Openbaar groen, recreatie en water

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning

Arnhem richt zich op een sterkere deelname - waar mogelijk geheel op eigen kracht - van Arnhemmers aan de samenleving. De wijkgerichte werkwijze wordt in 2019 en verder geïmplementeerd met de focus op een samenhangend aanbod om doorbraak naar werk en zelfredzaamheid te bevorderen. De wijkteams spelen hierin een cruciale rol. Arnhem zet in op preventie en vroegsignalering (vroeg eropaf benadering) en waar nodig met maatwerkvoorzieningen in de wijk. Het bevorderen van (arbeids)participatie en onderlinge redzaamheid in een wijk wordt in samenhang met de wijkprogramma's uitgewerkt. Hierbij spelen burgerinitiatieven, ondersteuning mantelzorg, informele zorg en (vrijwilligers)werk een belangrijke rol om te komen tot een inclusieve samenleving.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Meedoen in Arnhem; samenkracht, burgerparticipatie, integratie en opvang

Arnhem, een stad waarin voor iedereen ruimte is om mee te doen, mee te denken en om initiatief te nemen. Een stad waar naar de inwoners wordt geluisterd. Iedereen wordt gelijkwaardig behandeld en heeft gelijke kansen, het moet niet uitmaken of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont.
Om problemen te voorkomen wordt ingezet op vroegsignalering, preventie, informele zorg en algemene voorzieningen in de buurt. Dit draagt bij aan een sterke samenleving waarin iedereen zo zelfstandig mogelijk kan leven. Druk op zorg, jeugdhulp en participatie wordt verminderd. Voor mensen die het (tijdelijk) zelf niet redden, wordt een passend vangnet geboden. Doelen zijn:

- Meer mensen kunnen meedoen in de eigen leefomgeving.
- Een passend vangnet voor mensen in een kwetsbare situatie.

Doorbraak naar Werk

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Arnhem vindt het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld. Arnhem voert de Participatiewet uit op basis van vertrouwen. Uitgangspunt is 'aan het werk, tenzij'; gericht op een positieve aanpak en ondersteuning op maat. De begeleiding naar werk door de gemeente en haar partners is echter niet vrijblijvend. Als het te maken heeft met onwil of tegenwerking heeft dit consequenties.

De drie hoofddoelen van Participatie zijn:

- Meer Arnhemmers richting (betaald) werk.
- Meer Arnhemmers minder afhankelijk van inkomensondersteuning.
- Meer inclusieve werkgelegenheid in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland (meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt).

Vanuit de veranderopgave wordt gewerkt aan de noodzakelijke doorbraken om deze doelen te realiseren. Daarbij is het onze concrete ambitie om het aantal Arnhemmers in de bijstand terug te dringen door in te zetten op (i) het jaarlijks volgen van de landelijke trend (netto uitstroom) en (ii) 500 extra Arnhemmers uit de bijstand te laten uitstromen in vier jaar tijd.

Zorg Dichterbij

De veranderopgave Zorg Dichterbij heeft de doelstelling dat meer Arnhemmers passende en kwalitatief goede zorg en ondersteuning in hun directe woon- en leefomgeving ontvangen, waardoor mensen zo zelfredzaam en zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit draagt ook bij aan de doelstelling om meer kwetsbare Arnhemmers eerder en langer (zelfstandig) thuis te laten wonen.

De focus lag in 2019 op het krijgen van meer grip op de uitgaven in het zorgdomein. Hiervoor is hard gewerkt aan het op orde krijgen van de managementinformatie zodat beter gestuurd kan worden. De zorguitgaven namen in 2019 snel toe en leidden tot financiële tekorten in de zorg. Hierdoor werd het noodzakelijk om maatregelen te nemen om de transformatie van zorg te versnellen. Het bieden van passende, effectieve en efficiënte zorg staat daarbij voorop. Daarbij willen we een beweging stimuleren van verblijfszorg naar ambulante zorg, omdat we inwoners bij voorkeur willen ondersteunen in de eigen woon- en leefomgeving. Ook willen we stimuleren dat algemene voorzieningen in de wijk en het eigen sociale netwerk beter benut worden als passend alternatief voor zorg.

Wat hebben we gedaan

Meedoen in Arnhem; samenkracht, burgerparticipatie, integratie en opvang

In afgelopen jaar zijn inspanningen gericht om onze ambities en doelen te bereiken:

- Preventie, Informele zorg en mantelzorg - Intensiveren van preventie en vroegsignalering om zwaardere problematiek te voorkomen. Speerpunten waren in 2019 onder andere eenzaamheid en het verbeteren van de kwaliteit van mantelzorgondersteuning zodat het aanbod beter aansluit op de vraag van de mantelzorger en zorgvrager.
- Voorzieningen - In de wijken waar de behoefte het grootst en de noodzaak het hoogst is zijn ook in 2019 voorzieningen toegevoegd of verbeterd. Uitgangspunt is steeds geweest dat deze voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners.
- Bewoners- en vrijwilligersinitiatieven zijn onverminderd van groot belang en daarom ondersteund door de gemeente. Om de administratieve lasten te verminderen is in 2019 een Shared Service Center (Praktische Zaken) opgezet. Hiervoor is jaarlijks (voor maximaal vier jaar) geld beschikbaar. De raad is begin 2019 geïnformeerd over dit Shared Service Center.
- Om het meedoen van specifieke doelgroepen te verbeteren is maatwerk ontwikkeld en geleverd. Het gaat om maatwerk op het gebied van taal, netwerk, ondersteuning en werk.
- Opvang - Er is afgelopen jaar gewerkt aan een aanpak die duurzame uitstroom uit de opvang bevordert. Cruciaal hierin is het bieden van toekomstperspectief op alle leefgebieden, waaronder wonen, taal, werk, participatie, zorg.
- Vluchtelingen en statushouders - Er is in 2019 een integrale aanpak doorontwikkeld. Zij vinden niet vanzelfsprekend een plek in de samenleving, hiervoor hebben zij op alle gebieden maatwerkondersteuning nodig. Uitgangspunt hierbij is dat ze zo vroeg als mogelijk op alle leefgebieden worden ondersteund (huisvesting, werk, taal, zorg) om te voorkomen dat deze doelgroep lange tijd aan de kant staat. In oktober 2019 is het actieplan nieuwkomers 'Meedoen en Thuisvoelen, een nieuw bestaan in Arnhem 2019-2022' vastgesteld.
- Als onderdeel van het programma Meedoen in Arnhem is in 2019 in de tweede helft van het jaar gestart met de herijking van de welzijnsopgave. In december 2019 is de raad over het proces geïnformeerd. Naast het herijken van de doelen (wat willen we bereiken?) gaat het ook om het hoe (op welke manier gaan we zorgen dat de doelen worden bereikt?). De budgetten voor welzijn alsmede het opdrachtgeverschap voor grotere organisaties in de stad (zoals Rijnstad, SWOA en MVT) is ook formeel belegd bij de teams Leefomgeving. In een aantal wijken hebben we inmiddels ervaring opgedaan met een nieuwe manier van werken. Onder andere in Malburgen met het jongerenwerk en in de Geitenkamp waar het sociaal wijkteam en Rijnstad nauw samenwerken.

Participatie

In 2019 is ingezet op de drie hoofddoelen om doorbraken naar werk te bereiken. De ontwikkelingen en resultaten in de veranderopgave Doorbraak naar Werk worden beschreven in V3 Doorbraak naar Werk.

Wat betreft de bestandsontwikkeling van het aantal uitkeringen in Arnhem kunnen we in 2019 constateren dat het bijstandsvolume in Arnhem daalt, maar nog minder snel dan in vergelijkbare gemeenten. Het aantal betaalde uitkeringen in Arnhem (inclusief 0-betalingen) is sinds januari 2019 gedaald van 8006 naar 7733 in december 2019. Het aandeel Arnhemmers met een uitkering dat parttime werkt stijgt naar 8%. We naderen daarmee het percentage van vergelijkbare gemeenten (9%). De gemiddelde inkomsten uit parttime werk laten eind 2019 een stijging zien.
Arnhem kent minder instroom dan vergelijkbare gemeenten. Onze instroombeperkende maatregelen blijken effectief te zijn. Daarnaast heeft Arnhem ook minder uitstroom uit de uitkering dan vergelijkbare gemeenten. De uitstroom is door uitstroombevorderende maatregelen in 2019 wel beter dan in 2018, maar nog niet effectief genoeg (uitstroom door handhaving en naar onderwijs is hoger dan in vergelijkbare gemeenten, uitstroom naar werk blijft nog achter bij vergelijkbare gemeenten). Uit de recente bestuursrapportage (december 2019) kunnen we dit mogelijk verklaren door het grote aandeel 45-55 jarigen in ons bestand, een groep die in de regel moeilijker uitstroomt.

Zorg

De huidige transformatie van zorg is ten dele succesvol. Sociale wijkteams hebben steeds meer Arnhemmers in beeld. Het aandeel Wmo-cliënten dat positieve effecten ondervindt van de ondersteuning op zijn of haar leven, is toegenomen. Zo geeft 80% aan beter de dingen te kunnen doen die hij of zij wil en kan 83% zich beter redden. Daarnaast ontstaat voor 77% van de Wmo-cliënten een betere kwaliteit van leven door de ingezette ondersteuning.
Tegelijkertijd namen de zorguitgaven en de tekorten in de zorg toe. Met name voor de jeugdzorg waren de uitgaven over 2019 hoger dan geprognosticeerd. In 2019 steeg het aantal unieke cliënten met ongeveer 7% ten opzichte van dezelfde periode in 2018. Daarnaast nam ook de duur van de verleende zorg toe. Dat betekent dat

de kosten voor jeugdzorg in 2019 ongeveer 15% hoger zijn uitgekomen dan in 2018. Om deze stijging tegen te gaan zijn in 2019 al diverse maatregelen in gang gezet.

- De kwaliteitseisen voor zorgaanbieders zijn verhoogd en verwerkt in de nieuwe inkoopvoorwaarden die per 1 juli 2020 ingaan. Ook het toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid is en wordt verder aangescherpt (zie ook de raadsbrief van 25 juni 2019).
- Er zijn beleidsregels voor Wmo en jeugdhulp vastgesteld. Dit geeft meer duidelijkheid voor inwoners, wijkcoaches en aanbieders over wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan.
- De aanbesteding van zorg per 1 juli 2020 is voorbereid. Het aantal producten (nu nog ruim 200) is verminderd naar ongeveer 70 en daarmee overzichtelijker geworden. Ook is beter beschreven welk effect van een product verwacht wordt en in welke situatie deze het best passend is.
- Daarnaast is een aantal maatregelen in de Begroting 2020 geconcretiseerd. Het gaat daarbij om de inzet van praktijkondersteuners bij huisartsen, het hervormen van drang (preventieve maatregelen) in de jeugdzorg, de afbakening tussen jeugdzorg en onderwijs (onder andere dyslexiezorg) en de beweging van verblijfszorg naar ambulante zorg. Deze maatregelen worden in 2020 ingevoerd.
- De ingangsdatum van de financiële doordecentralisatie van beschermd wonen van centrumgemeenten naar alle gemeenten is naar verwachting 1 januari 2022. In 2019 heeft de regionaal procesbegeleider de bestuurlijke verkenning opgeleverd, wat heeft geresulteerd in een set van bestuurlijke uitgangspunten die in 2020 door de lokale gemeenten in de regio Centraal Gelderland dienen te worden vastgesteld.
- Wat betreft de samenwerking met Menzis (zorgverzekeraar) zijn er twee ontwikkelingen: in 2019 heeft een pilot gelopen met een sociaal psychiatrisch verpleegkundige (SPV), waarvan de Sociale wijkteams gebruik konden maken, daar waar het gaat om opdoen van GGz-kennis en afstemming op casusniveau. Begin 2020 wordt deze geëvalueerd. Ook is een nieuwe lokale werkagenda opgesteld voor de jaren 2020-2023, op de thema's en doelgroepen: inclusie, preventie, GGz en ouderen.

Voor het programma Zorg Dichterbij is inmiddels een dashboard beschikbaar waarin op operationeel, tactisch en strategisch niveau zicht is op de toewijzing van producten en diensten.

Armoede en schulden

In 2019 zijn goede stappen gezet om de preventie en vroegsignalering te intensiveren om hierdoor te voorkomen dat mensen in een schuldsituatie terecht komen. De Rekenkamer heeft in maart 2019 aanbevelingen gedaan om de schulddienstverlening te verbeteren. Al deze aanbevelingen zijn meegenomen in de aanbesteding van de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 is gestart. Daarnaast is een visie "Zij aan zij; schuldenvrij" opgesteld en is een aantal moties uitgevoerd rondom "Vroeg erop Af", een aanpak voor jongeren, en onze eigen rol als schuldeiser. Er is een start gemaakt met een plan van aanpak voor ondernemers met financiële vragen en/of problemen.

Prestatiedoelen

Meer jeugdigen krijgen passende zorg (op maat en dichterbij)

Het totaal aantal jeugdigen in de jeugdzorg blijft redelijk stabiel, maar de behandelingen worden langer en complexer, met name bij behandeling en begeleiding nemen de aantallen toe. In Arnhem maakt 10,8% van de jongeren gebruik van (specialistische) jeugdzorg (gegevens over 1e helft 2019, CBS). De verwachte verschuiving van complexe zorg naar lichte zorg dichtbij is nog niet zichtbaar. De wijkteams zijn slechts ten dele verantwoordelijk voor doorverwijzing naar zorg; in 2019 wezen zij 46% van de zorg door. Dit is wel gestegen ten opzichte van 2018; toen was dit 43%. De overige verwijzingen verlopen via huisartsen, kinder- en jeugdartsen en de jeugdbescherming.

Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg (op maat en dichterbij)

Steeds meer inwoners komen in beeld bij de Sociale wijkteams. In de afgelopen jaren is het aandeel Arnhemse inwoners dat in beeld is bij de sociale wijkteams opgelopen naar zo'n 20%. Het aandeel Wmo-cliënten dat positieve effecten ondervindt van de ondersteuning op zijn of haar leven, is toegenomen. Zo geeft 80% aan beter de dingen te kunnen doen die hij of zij wil en kan 83% zich beter redden. Daarnaast ontstaat er voor 77% van de Wmo-cliënten een betere kwaliteit van leven door de ingezette ondersteuning.
Tegelijkertijd zijn de zorguitgaven snel gestegen en is het noodzakelijk om meer grip te krijgen op de uitgaven in het zorgdomein. Het is dus van belang om scherper te sturen op wat onder zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij verstaan wordt. Daarbij moeten de bewegingen van verblijfszorg naar ambulante zorg en het meer/beter benutten van algemene voorzieningen in de wijk en het eigen sociale netwerk verder gestimuleerd worden. Juist ook om inwoners zoveel mogelijk te ondersteunen in de eigen woon- en leefomgeving en zoveel mogelijk regie te geven over hun eigen leven.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Het aantal inwoners dat actief deelneemt aan de maatschappij middels Activerend Werk is gestegen ten opzichte van 2018. De stijging wordt (deels) verklaard doordat Activerend Werk sinds mei 2018 in toenemende mate wordt geïndiceerd in combinatie met Beschermd Wonen. Uit een eerste onderzoek is gebleken dat inwoners niet alleen actief deelnemen maar dat er ook sprake is van ontwikkeling, zowel persoonlijk als op de participatieladder.

Meer kwetsbare Arnhemmers verplaatsen zich zelfstandig zonder specialistische vervoersvoorziening

Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van de bijeenkomsten van de OV-ambassadeurs en het vrijwilligersvervoer via Automaatje. Gegevens over meer gebruik van OV door de doelgroep is niet inzichtelijk.
Ook in 2019 zien we dat het gebruik van vraagafhankelijk vervoer nog steeds een stijging kent, dit is regionaal ook het geval. Het aantal gebruikers van vervoer naar (groeps)begeleiding volwassenen en jeugd en naar scholen (leerlingenvervoer) blijft eveneens stijgen. Daarmee zien we ook een stijging in de kosten.

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Corporaties en gemeente hebben woonafspraken. Er zijn jaarlijks 120 sociale huurwoningen beschikbaar voor doorstroom uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en intramurale jeugdvoorzieningen. Voor een aantal doelgroepen is het nog steeds lastig aan een woning te komen, ook omdat ze niet voor bovengenoemde woningen in aanmerking komen.

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor jeugd (18-/18+)

Er zijn jaarlijks 120 sociale huurwoningen beschikbaar voor doorstroom uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en intramurale jeugdvoorzieningen.

In 2025 woont de (O)GGZ doelgroep beschermd (zelfstandig) thuis

We zien een afname in het gebruik van intramurale zorg en de woonafspraken voorzien (tot op heden) in voldoende uitstroommogelijkheden.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen in een passende (fysieke) omgeving

Er zijn twee werkgroepen met onder andere woningcorporaties actief geweest rondom het thema levensloopgeschikte woningen en woningaanpassingen. De opbrengsten hiervan worden in 2020 verwacht.

Meer gelijke kansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Kansrijk Opgroeien - de wijkinitiatieven en voorzieningen voor kinderen die in armoede opgroeien zijn verder ontwikkeld. In de meeste gebieden zijn in bepaalde wijken voor de kinderen van de basisschool naschoolse activiteiten gerealiseerd. Met de deelnemende partijen zijn meerjarige afspraken gemaakt met betrekking tot de uitvoering van de naschoolse activiteiten. De GelrePas is toegankelijk voor gezinnen met kinderen tot 130% van de bijstandsnorm.

Beter borgen bestaanszekerheid minima

Het gebruik van de diverse armoederegelingen is groter dan begroot. Tegelijkertijd weten we dat niet alle Arnhemmers die het nodig hebben ook gebruik maken van de regelingen.

De GelrePas is toegankelijk voor gezinnen met kinderen tot 130% van de bijstandsnorm. De nieuwe aanbesteding Collectieve ziektekostenverzekering is afgerond. De herijking van het armoedebeleid is in gang gezet.

Minder (problematische) schulden bij inwoners en ondernemers

Ook in 2019 is geconstateerd dat het bereiken van inwoners met problematische schulden verbeterd kan worden. Daarom is een nieuwe schulddienstverlening voorbereid en is ingezet op meer preventie. Per 1 januari 2020 gaat een verbeterde dienstverlening voor inwoners van start. In 2019 is geanalyseerd welke dienstverlening aan ondernemers wordt aangeboden en wat de verbeterpunten hierbij zijn. Begin 2020 heeft het college besloten om een pilot uit te voeren om ervaringen op te doen met het bieden van hulp aan ondernemers met financiële vragen en/of schulden.

Minder jongeren in financiële problemen

In 2019 zijn gesprekken gevoerd met jongeren om na te gaan welke hulp zij wensen bij financiële problemen. De aanbevelingen die hieruit zijn voortgekomen worden in 2020 verwerkt in een nieuw preventiebeleid. De praktijk van het Jongeren Perspectief Fonds is geëvalueerd. Naar aanleiding van de aanbevelingen zijn nieuwe werkafspraken gemaakt. Ook is er een samenwerkingsplan opgesteld met het Rijn IJssel college, Opr€cht, Plangroep en de Sociale wijkteams.

Meer perspectief op werk en een hoger besteedbaar inkomen voor minima (directe link naar Doorbraak naar Werk)

De voorbereiding van een nieuwe armoedeaanpak in gang is gezet. Hierin wordt de relatie met werk nog explicieter gelegd. De aanpak wordt uitgewerkt in 2020.

Voorkomen en aanpakken zorggerelateerde woonoverlast onder andere door het bevorderen van het begrip en draagvlak in de wijk voor kwetsbare medemensen.

Op de website van de gemeente is in 2019 een meldpunt ingericht voor het melden van woonoverlast. Hierbij is ook aandacht voor zorggerelateerde woonoverlast.

Een sterkere samenleving door meer deelname en zelfregie Arnhemse inwoners

In 2019 zijn om burgerparticipatie te stimuleren de regeling burgerkracht en de wijkinitiatievenregeling uitgevoerd. De Teams Leefomgeving zijn meestal betrokken bij het ondersteunen van aanvragen. In 2020 wordt de regeling burgerkracht geëvalueerd.

Beter laten aansluiten van vraag en aanbod van mantelzorgondersteuning

In 2019 is een akkoord gesloten tussen samenwerkende partijen op het terrein van mantelzorg. Daarbij is mantelzorg een belangrijke vorm van (informele) zorg. Mantelzorg is vaak verbonden aan iedere zorgvraag. Dat vraagt om erkenning en aandacht voor de positie, inzet en kwetsbaarheid van de mantelzorger en een benadering op maat. Waardering voor mantelzorgers krijgt vormen via het mantelzorgcompliment.

Het Arnhems Mantelzorg Akkoord wordt elke 2 jaar geëvalueerd en naar bevind van zaken aangepast. De evaluatie over 2019 komt in het voorjaar 2020 naar de raad

Er is veel geïnvesteerd in diverse wijkprojecten. Bijzondere aandacht voor nieuwe vormen van bewonersondersteuning (gefinancierd vanuit de teams Leefomgeving budgetten).
Er is meer samenwerking tussen grotere stedelijke partners en de teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams (voorbeeld Malburgen en Geitenkamp).
Er is een betere aansluiting van bestaande welzijnsvoorzieningen / algemene voorziening op de zorg.

Verbeteren van het aanpakken van eenzaamheid

In 2019 is in een goedbezochte bijeenkomst georganiseerd rondom het thema eenzaamheid. Op basis van de input uit de gesprekken is een uitvoeringsagenda eenzaamheid opgesteld. Hiermee is ook uitvoering gegeven aan de motie van de raad.
Arnhem heeft zich afgelopen jaar aangesloten bij het landelijk pact Een tegen Eenzaamheid. In het najaar zijn in verschillende wijken ontmoetingen georganiseerd rondom het thema eenzaamheid.

Verbeteren duurzame uitstroom uit de opvang

Voorafgaand aan uitstroom uit de opvang wordt met betrokkene een plan gemaakt dat het toekomstperspectief op alle leefgebieden bestrijkt. Per leefgebied wordt bekeken of in het nazorgtraject begeleiding nodig is en zo ja, in welke vorm en voor welke periode. De partners in de keten werken hierin steeds nauwer samen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
GO Arnhem Nijmegen City Region
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Partners uitvoering Participatie

- UWV;
- Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum Activerend Werk;
- Leerwerkloket;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Partners uitvoering Wmo en Jeugdzorg

- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Gesubsidieerde welzijnsorganisaties;
- Gecontracteerde zorgaanbieders;
- Huisartsen;
- Onderwijs;
- Zorglokaal;
- Menzis.

Partners Asielzoekers en vluchtelingen

- COA (Centraal Opvang orgaan Asielzoekers);
- Vluchtelingenwerk Oost Nederland;
- Platforms 'Arnhem voor Vluchtelingen', 'Welkom in Arnhem', 'Welkom in Elden' en andere vrijwilligers(organisaties).

Partners uitvoering Schulddienstverlening en Armoede (m.n.):

- Stichting Sociale Wijkteams Arnhem;
- Rijnstad;
- PLANgroep;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;
- Jeugdsport- en cultuurfonds;
- Arnhemse Dialoog;
- Partners armoedepact.
- Opr€cht

Partners uitvoering OGGZ

- Zorgpartijen (O)GGZ en verslavingszorg;
- VGGM.
- Veiligheidshuis;
- Politie;

We werken in de regio ook samen met een groot aantal zorgaanbieders en partners in de veiligheidsketen.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-220.396	-215.789	-236.477	-243.840	-7.363
Baten	116.894	110.041	109.951	116.612	6.662
Saldo lasten en baten	**-103.502**	**-105.747**	**-126.526**	**-127.228**	**-702**
Toevoegingen aan reserves	-13.847	-2.790	-8.797	-10.211	-1.414
Onttrekkingen aan reserves	24.485	5.584	7.901	6.551	-1.350
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**10.638**	**2.794**	**-896**	**-3.660**	**-2.764**
Gerealiseerd resultaat	**-92.864**	**-102.953**	**-127.422**	**-130.887**	**-3.466**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen begroting 2019 en de rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-7.363	N		
Jeugd ZIN inclusief jeugdbescherming (Zorg)	De in 2018 geconstateerde forse stijging van de inzet van begeleiding en jeugd en opvoedhulp heeft zich in 2019 doorgezet. Hierdoor lopen de tekorten op jeugdzorg verder op. Het totale tekort op zorg in natura bij Jeugd inclusief jeugdbescherming is € 17,9 miljoen, waarvan € 3,3 miljoen op stad en € 14,6 miljoen op de wijken staat. Inclusief het voordeel op jeugdzorg PGB (zie op wijken) en exclusief interne beleidsuren komt het totale tekort op jeugdzorg uit op € 15,2 miljoen. Zie voor nadere toelichting raadsbrief van 7 januari 2020.	-3.302	N	S	AR
Beschermd wonen (Zorg)	Beschermd wonen heeft door de transformatie van beschermd wonen naar beschermd thuis een overschot op de begroting van de wijken. Op programma 6 is er een nadeel. Voor 2020 is de begroting realistischer opgebouwd en het voordeel op de wijken afgeraamd.	-1.710	N	I	AR
WMO (begeleiding, dagbesteding) (Zorg)	Vergelijkbaar bij de ontwikkelingen in de Jeugdzorg, zet ook bij de WMO de in 2018 geconstateerde stijging van begeleiding door. Voor een deel wordt dit veroorzaakt door de ingezette ontwikkeling van beschermd wonen naar beschermd thuis.	-1.081	N	I	AR
Doorbelasting aandeel wijken (Zorg)	Doorbelasting aandeel wijken (Zorg).	-1.807	N	I	AR
Hulpmiddelen (Zorg)	Dit zijn kosten die zijn gemaakt voor de overname van Hulpmiddelencentrum door Medipoint. Binnen het budget is hier geen rekening mee gehouden.	-201	N	I	AR
Stichting Sociale Wijkteams (Zorg)	De taken van de Stichting Sociale Wijkteams zijn uitgebreid. De begroting is niet aangepast, waardoor een nadeel is gerealiseerd.	-130	N	S	AR
Huishoudelijke hulp toelage (Zorg)	Er vindt een verschuiving plaats van de inzet van de HHT ten laste van de huishoudelijke hulp (zie de wijken). Deze is waarschijnlijk veroorzaakt door de invoering van het abonnementstarief.	284	V	I	AR

Armoedebestrijding (regelingen incl. capaciteitsinzet)	Er is een grotere vraag geweest naar armoederegelingen. Hierdoor is de totale overschrijding voor armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet) -€0,8 miljoen. Dit bestaat uit overschrijding in de kosten op stedelijke voorzieningen (-€0,16 miljoen), kosten in de wijken (-€0,36 miljoen), baten in de wijken (€0,06 miljoen), lagere onttrekking (-€0,17 miljoen) en hogere dotatie (-€0,17 miljoen) dan begroot.	-164	N	I	AR
Werkinvesteringsfonds	Zoals in de raadsbrief "Voortgang Doorbraak naar Werk" van 19-12-2019 is gecommuniceerd, is in het kader van het Werkinvesteringsfonds 1 project gehonoreerd en van start gegaan, bevinden 2 projecten zich in de opstartfase en zijn 3 projecten in aanvraag voor een bijdrage uit het Werkinvesteringsfonds. In de begroting 2019 was rekening gehouden met €750.000 aan lasten voor Werkinvesteringsfonds met daar tegenover een gelijk bedrag als onttrekking aan de BR Werk-Investeringsfonds. Gezien het feit dat in 2019 1 project is gehonoreerd voor een bedrag van €39.000 ontstaat er een voordeel van €711.000 op de begrote lasten. Aangezien er een koppeling is met de BR Werk-Investeringsfonds vindt er een onttrekking van €39.000 plaatst en ontstaat op de onttrekking reserve daarmee een nadeel van € 711.000. Per saldo is daarmee het resultaat 0.	711	V	I	BR
BBZ	Op de regeling Bijstandsbesluit zelfstandigen (BBZ) ontstaat per saldo een tekort van € 115.000 (saldo op baten en lasten). Dit tekort wordt met name veroorzaakt door de kosten voor periodieke uitkeringen die hoger uitvallen dan de vergoeding vanuit het rijk.	207	V	I	AR
BUIG (excl. vrijval voorziening dubieuze debiteuren)	De begroting is gebaseerd op de realisatie van de uitkeringsuitgaven van het voorgaande jaar en de door het rijk verwachte procentuele landelijke ontwikkeling voor het komende jaar. In de jaarrekening 2019 is er een tekort van per saldo circa € 1 miljoen (circa € 600.000 op stad en €400.000 op wijk, zie ook baten) zichtbaar ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2019 rekening is gehouden. Zoals in de raadsbrief "Voortgang Doorbraak naar Werk" van 19-12-2019 is gecommuniceerd zien we dat we in het afgelopen jaar kleine stappen hebben gezet richting de landelijke lijn. Op de instroom presteert Arnhem relatief goed, echter zien we dat Arnhem minder uitstroom realiseert dan vergelijkbare gemeenten, onze maatregelen zijn hier nog niet effectief genoeg.	-2.315	N	S	AR
MO/OGGZ	Het budget op maatschappelijke opvang is niet volledig benut. Op dit budget wordt daarom vanaf 2020 structureel afgeroomd.	982	V	I	AR
Statushouders	Medio 2019 zijn 2 decentralisatie-uitkeringen (landelijke voorziening vreemdelingen en maatschappelijke begeleiding asielzoekers/statushouders) toegevoegd aan dit budget. Deze budgetten zijn niet volledig uitgenut en het resultaat wordt opgenomen in de (nieuwe) hiervoor in het leven geroepen bestemmingsreserve.	646	V	I	BR
Vrouwenopvang	Arnhem is centrumgemeente voor de vrouwenopvang en bestrijding huiselijk geweld en voert daarop aanvullend lokaal beleid. Binnen de huidige regionale afspraken en het lokale beleid is het budget vrouwenopvang/huiselijk geweld niet volledig benut. In de MJPB 2020-2023 is dit budget daarom vanaf 2020 structureel afgeroomd.	176	V	I	BR

Vrijval Voorziening	Vrijval voorziening dubieuze debiteuren Sociale zaken (Raadsbrief dd 10-12-2019 - gemeente als schuldeiser). Vrijval van €0,533 miljoen op regulier programma R6 en €0,323 miljoen op de wijkprogramma's. Hiervan €0,050 miljoen gedoteerd aan BR Bedrijfsvoering voor invoering nieuw debiteurenbeleid.	533	V	I	AR
Transformatieopgave Werk & Inkomen (opleidings-, frictie- en implementatiekosten)	De organisatieontwikkeling heeft enkele maanden vertraging opgelopen in verband met onderhandelingen tussen werkgever, OR en vakbonden.(zie raadsbrief "Voortgang Doorbraak naar Werk" van 19-12-2019). Er is daarom nog maar een beperkt bedrag van de in 2019 beschikbare € 2 miljoen uitgegeven. Omdat dit bedrag nog niet is uitgegeven zal ook de begrote onttrekking aan de BR bedrijfsvoering niet worden gedaan. Per saldo is daarmee het voordeel nihil.	2.041	V	I	AR/BR
Uren beleid	Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren. Deze beleidscapaciteit is gedekt uit programmamiddelen. Zie ook baten.	-2.581	N	I	AR
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Participatie en Maatschappelijke ondersteuning met € 192 duizend verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	192	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties zorg, welzijn, participatie, etc.	156	V	I	AR
Baten		6.662	V		
LVB bijdrage uit de regio (Zorg)	De LVB bijdrage zijn niet begroot als baat. Hierdoor hebben we een voordeel van €0,918 miljoen.	918	V	I	AR
Teruggevorderde zorgkosten Jeugd andere gemeenten (Zorg)	In verband met het woonplaatsbeginsel betaalt de gemeente waar een cliënt als inwoner staat ingeschreven de zorg. De kosten van zorg aan cliënten die als inwoner van andere gemeenten zijn geregistreerd, zijn teruggevorderd. Hier was in de begroting geen rekening mee gehouden.	606	V	I	AR
Teruggevorderde subsidies (Zorg)	Teruggevorderde subsidies vorige jaren.	313	V	I	AR
Eigen bijdrage WMO en beschermd wonen (Zorg)	Inkomsten uit eigen bijdragen WMO en Beschermd wonen zijn door toename van het aantal cliënten hoger dan begroot.	1.710	V	I	AR
BUIG	De baten van het rijk voor de gebundelde uitkeringen zijn hoger dan begroot. Hier staan hogere lasten tegenover. Zie toelichting bij lasten.	1.744	V	I	AR
Dividend Scalabor	De AvA van Scalabor heeft besloten tot een dividenduitkering van € 500.000. Dit dividend is het gevolg van een gedoserde opbouw van de organisatie en een positief jaarresultaat 2018.	500	V	I	AR
BBZ	Op de regeling Bijstandsbesluit zelfstandigen (BBZ) ontstaat per saldo een tekort van € 115.000 (saldo op baten en lasten). Dit tekort wordt met name veroorzaakt door de kosten voor periodieke uitkeringen die hoger uitvallen dan de vergoeding vanuit het rijk.	-322	N	I	AR
MO/OGGZ	Voor 2 subsidies is een hogere rijksbijdrage ontvangen dan begroot.	132	V	I	AR

MO/OGGZ	Dit voordeel is ontstaan door teruggevorderde subsidies van vorige jaren.	189	V	I	BR
Uren beleid	Zie toelichting lasten.	678	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties zorg, participatie, welzijn (onder andere asielzoekers, vrouwenopvang).en de interne doorbelasting	194	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2018	66,5	67,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Personen met een bijstandsuitkering	1e halfjaar 2019	768	382	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Lopende re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2018	71,9	305,2	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2018	3	2	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2018	11	7	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	1e halfjaar 2019	660	610	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO
Jongeren met jeugdhulp	1e halfjaar 2019	10,8	10	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	1e halfjaar 2019	0,5	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	1e halfjaar 2019	1,2	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Adviesdocument 'De toekomst van het doelgroepenvervoer regio Arnhem Nijmegen';
- Programmaplan Doorbraak naar werk;
- Zij aan zij: schuldenvrij De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- Rapportage monitoring Doorbraak naar werk: monitor 1.0;
- Rapportage Zorg Dichterbij.

Actuele beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;

Zorg

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Beleidsregels WMO (2018);
- Beleidsregels Jeugd (2018).

Welzijn

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Meedoen en Thuisvoelen, een nieuw bestaan in Arnhem.

Gezondheid en Milieu

Arnhem wil een gezonde en duurzame stad zijn. Vanuit volksgezondheid zet Arnhem in op preventie op wijkniveau, het bevorderen van een gezonde leefstijl en een integrale, sluitende aanpak van gezondheidsproblemen. Milieutaken gericht op het verbeteren van afvalscheiding, op het gebied afgestemde stadsreiniging, goed functionerende riolering, voorkomen van wateroverlast, milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem, geluid, geur, energie en klimaat) dragen bij tot gezonde, leefbare wijken en openbare ruimte.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Gezondheid

Meer Arnhemmers gezonder en fitter is ons doel. Recente jaren laten een aantal zorgwekkende trends zien die invloed hebben op zowel de fysieke als de mentale gezondheid, zoals chronische aandoeningen en welvaartsziekten (bijvoorbeeld obesitas op steeds jongere leeftijd).
Deze trend moet gekeerd worden door het faciliteren van een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving. Een gezonde leefstijl heeft namelijk een sterk positief effect op gezondheid, individuele ontwikkeling, participatie, zelfredzaamheid, welbevinden en verminderen van een eventueel sociaal isolement. Een gezonde leefomgeving ervaren mensen als prettig, nodigt uit tot gezond gedrag en de druk op gezondheid is zo laag mogelijk. Daarnaast is het belangrijk om gezondheidsvaardigheden zo jong mogelijk aan te leren.
Er wordt gericht op Arnhemmers die al een gezonde leefstijl hebben en de kwetsbare Arnhemmers die extra ondersteuning of stimulering nodig hebben.

Klimaatadaptatie en riolering

Het is belangrijk dat Arnhem aangepast wordt aan het veranderende klimaat met grotere weersextremen (hitte, droogte, stortbuien). Dit is een belangrijke opgave waarvoor de overheid (gemeente en waterschap) en particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen) de handen ineen moeten slaan.
Voor een gezonde leefomgeving is een goed functionerende riolering een basisvoorwaarde.

Afval

Arnhem vindt het belangrijk om waardevolle grondstoffen langer in de keten van productie, consumptie en hergebruik te houden. Door hergebruik van huishoudelijk afval wordt bijgedragen aan de transitie naar een circulaire economie. Deze ambitie vertaalt zich naar de doelstelling om de hoeveelheid restafval te verminderen door in te zetten op afvalscheiding. De ambitie is om te voldoen aan de landelijke VANG (Van Afval Naar Grondstof) doelstellingen: in 2020 75% afvalscheiding en 100 kilogram restafval per inwoner per jaar.

Milieubeheer

Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde, leefbare wijken en openbare ruimte.

Wat hebben we gedaan

Gezondheid

Om de doelstelling 'Meer Arnhemmers gezonder en fitter' te realiseren, zijn verschillende activiteiten uitgevoerd, die hieronder bij de prestatiedoelen zijn aangegeven. In het kader van het bevorderen van een gezonde leefstijl zijn verder extra watertappunten in de binnenstad gerealiseerd.

Riolering

Ook in 2019 zijn weer diverse rioolvervangingen en of reparaties gerealiseerd en zijn inspecties uitgevoerd om de staat van het riool te onderzoeken. Een aantal langlopende projecten zoals in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt, en herstel van het Moerriool zijn voortgezet.
De noodzakelijke rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij is ook gekeken naar kansen om in samenloop hiermee al een voorschot de nemen op de toekomstige energietransitie.
Bij rioleringsprojecten wordt altijd gekeken welke kansen er liggen op het gebied van klimaatadaptatie (zie ook het programma R5 Cultuur, recreatie en sport bij klimaatadaptatie).

Afval

Als afronding van het omgekeerd inzamelen zijn de ondergrondse containers in 2019 (opnieuw) afgesloten en met een pas toegankelijk gemaakt. Dit traject is begeleid met een uitgebreide voorlichtingscampagne.

In 2018 is een sterke vervuiling van het PBD-afval geconstateerd met als gevolg dat een grote hoeveelheid van het ingezamelde materiaal is afgekeurd. In 2019 is een uitgebreide campagne gevoerd om de kwaliteit te verbeteren. Verder is een voorsorteringsstap ingevoerd: hiermee wordt de grootste vervuiling uit het ingezamelde PBD-afval verwijderd.
In 2019 is voorts het nieuwe contract voor de verwerking van restafval Europees aanbesteed (ingangsdatum 1 januari 2020) en is gewerkt aan de voorbereiding van de nieuwe aanbesteding voor de inzameling van huishoudelijk afval.
Niet in de laatste plaats zijn in 2019 de door de Raad geformuleerde randvoorwaarden voor de invoering van Diftar uitgewerkt.

Milieubeheer

Bodem

Vanwege de actuele loodproblematiek is gestart met saneren van tuinen (met name in het Spijkerkwartier) met humane risico's. De grondwal bij de Bethaniënstraat is onderzocht op verzoek van de woonwagenbewoners. Middels een convenant is de samenwerking met Vitens en provincie versterkt om het grondwater schoon te houden voor toekomstig drinkwater. Voor PFAS is een start gemaakt met het bepalen van de achtergrondwaarden.
Hieronder bij de prestatiedoelen staan voor de overige milieu-onderwerpen aangegeven.

Handhaving

In 2019 is toegewerkt naar het op sterkte brengen van de afdeling. Per 1-1-2020 heeft het team Handhaving de omvang bereikt die de raad heeft gewenst. Ook is toegewerkt naar een vorm waarin gerichter gestuurd kan worden op inzet van handhavers en waarbij ook managementinformatie makkelijker beschikbaar komt (zo is Fixi, ons nieuwe meldingensysteem, inmiddels in gebruik genomen).

Prestatiedoelen

Bevorderen gezonde leefstijl

Door verbreding in de stad van programma's als JOGG en GO!, is ingezet op een ketenaanpak van overgewicht bij kinderen en aanpak van de achterliggende problematiek, op meer bewegen en gezonder eten en drinken op de basisscholen en in het naschoolse aanbod.
In het voortgezet onderwijs is voorlichting gegeven over middelengebruik (alcohol, drugs). In de loop van 2019 zijn alle sportaccommodaties van het Sportbedrijf en bijvoorbeeld de kinderboerderijen rookvrij geworden.
Daarnaast is in 2019 samen met de schoolbesturen PO het '2+1+2' concept ontwikkeld, met als doel kinderen wekelijks meer te laten bewegen, tijdens en na schooltijd.

Toekomstbestendige Jeugdgezondheidszorg als sterke preventieve basis

Nagenoeg alle kinderen worden tijdig gezien binnen de jeugdgezondheidszorg en waar nodig wordt specialistische ondersteuning geboden. Om de druk op de specialistische zorg te verminderen, wordt binnen de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) gepoogd meer nadruk te leggen op het ondersteunen van ouders bij het opvoeden en opgroeien van kinderen.

Leefomgeving (lucht, bodem, geluid en externe veiligheid) voldoet aan normen

Bodem - Het aantal bodemverontreinigingen met risico's (humaan & milieu) - gedeeltelijk op koers.
De aanpak van locaties met een milieurisico (verspreiding) ligt op koers. Door de langjarige aanpak blijft het aantal ongeveer gelijk (21); Door de actuele loodproblematiek zijn er inmiddels 16 locaties met humane risico's (dit is een kleine toename, gedeeltelijk op koers). Deze locaties worden in 2019/2020 gesaneerd.

Geluid - Aantal ernstig gehinderden/ Aantal ernstig slaapgestoorde inwoners ten gevolge van wegverkeerslawaai - niet op koers.
In 2017 is in het kader van Omgevingslawaai vastgesteld wat het aantal geluidgehinderden en slaapverstoorden was ten opzichte van 2011. Beide indicatoren waren hoger. Dit is in 2019 niet veranderd, doordat veel nieuwe ontwikkelingen (nieuwe woningen en transformaties van kantoren naar woningen) op geluidbelaste locaties hebben plaatsgevonden.

Externe veiligheid - Aantal malen afgeweken van het externe veiligheidsrisico in woonwijken - op koers.
In 2019 is er geen toename geweest van het externe veiligheidsrisico in woonwijken. Er is dus 0 maal afgeweken.

Lucht - 10% reductie van roet en NOx (stikstofoxiden) in 2020, ten opzichte van 2015 - op koers.
De Luchtagenda geeft invulling aan het verlagen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een Euro 3 milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek.

Voldoen aan doelen NEMIA

Zie de toelichting bij de doelen bij de Veranderopgave Klimaat en Energie.

Hergebruik afvalstromen

De ambitie is niet volledig gehaald. Het hergebruik van de afvalstromen is in 2019 iets lager uitgevallen dan de ambitie. De reden hiervan is dat de afvalcontainers om privacyredenen een groot deel van het jaar zonder pas geopend konden worden. Vanaf het najaar, het moment dat de containers weer afgesloten zijn, is weer een daling te zien van de hoeveelheid restafval.

Beperken gevolgen van extreme wateroverlast

In 2019 is gewerkt aan het plan van aanpak voor klimaatadaptatie. Daarin staan onder andere maatregelen ter voorkoming van wateroverlast. Dit plan wordt begin 2020 aan de raad aangeboden. Bij projecten die in 2019 zijn uitgevoerd of voorbereid heeft voorkomen van wateroverlast een belangrijke rol gespeeld en zijn aanvullende maatregelen getroffen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale wijkteams;
- Menzis;
- Sportbedrijf;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Vitens;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-31.408	-30.736	-36.761	-35.645	1.116
Baten	35.910	35.605	37.305	37.751	446
Saldo lasten en baten	**4.502**	**4.869**	**544**	**2.106**	**1.562**
Toevoegingen aan reserves	-16.144	-262	-1.993	-2.874	-881
Onttrekkingen aan reserves	5.843	-15	3.674	2.295	-1.379
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-10.301**	**-277**	**1.681**	**-578**	**-2.259**
Gerealiseerd resultaat	**-5.798**	**4.592**	**2.225**	**1.528**	**-697**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		1.116	V		
Europese subsidieprojecten EMIA	De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie (zie ook verschil aan de batenkant). Het saldo wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.	543	V	I	BR
Energy Made in Arnhem	Dit voordeel is ontstaan omdat sommige werkzaamheden niet in 2019 maar in 2020 worden uitgevoerd. In 2019 is de koers tot 2030 en het nieuwe actieprogramma opgesteld en tot besluitvorming gebracht. Het resterende budget wordt toegevoegd aan de BR Klimaat.	769	V	I	BR
Klimaatfonds	Het klimaatfonds heeft een looptijd van 4 jaar. In 2019 zijn meerdere projecten en businesscases voorbereid met partners en is cofinanciering aangetrokken. Deze projecten worden vanaf 2020 uitgevoerd. De middelen zijn daarom nog niet onttrokken aan de BR.	1.410	V	I	BR
Uren beleid	Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren. Deze beleidscapaciteit is gedekt uit programmamiddelen.	-743	N	I	AR
kosten ODRA	De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn totaal €1,12 miljoen hoger uitgevallen. Hiervan is € 711.000 verantwoord op R7 en € 408.000 op R8. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen Hier staat € 1,96 miljoen hogere inkomsten uit leges tegenover (zie baten R8).	-711	N	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties waaronder de correctie interne doorbelasting	-152	N	I	AR

Baten		446	V		
Meeropbrengst afvalstoffenheffing	De hogere opbrengst afvalstoffenheffing is het gevolg van de grotere groei van het aan het aantal één- en meerpersoonshuishoudens in 2019.	596	V	I	AR
Europese subsidieprojecten EMIA	De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie (zie ook verschil aan de lastenkant). Het saldo wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.	-680	N	I	BR
Meeropbrengst verhuur stadskantoor	Meer huuropbrengsten van ODRA in verband met huur stadskantoor.	294	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties waaronder de correctie interne doorbelasting	236	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	208	2,9	geen data	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor
Omvang huishoudelijk restafval	2018	210	172	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Concept startnotitie RES Regio Arnhem Nijmegen;
- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030.

Actuele beleidskaders

Gezondheid

- Landelijke nota gezondheidsbeleid 2016-2019 (Kamerbrief 4 december 2015).

Milieu

- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Actualisatie Nota Bodembeheer;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en Ruimte

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie (onder andere circulariteit en natuur-inclusiviteit) en levensloopbestendigheid zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie.
In de Arnhemse woonprincipes 2015-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Voldoende woningen van juiste kwaliteit

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te hebben, moeten er meer woningen worden gerealiseerd. Dit geldt voor alle soorten woningen. Met het maken van woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte. Dat betekent bijvoorbeeld aantrekkelijke, levensloopbestendige en aangepaste woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens en diverse woningtypen in het hogere segment, de middenhuurcategorie en sociale woningbouw, in zowel het betaalbare als het goedkope segment. Het vergt een extra inspanning van de gemeente, om samen met ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat voldoet aan de vraag. Over de opgave voor de sociale woningbouw wordt ook (sub)regionaal overleg gevoerd.
De duurzame inzet en het op peil houden van de bestaande voorraad maakt een wezenlijk onderdeel uit van onze opgave.

De belangrijkste ambities voor de langere termijn zijn:

- Arnhem wordt nog meer een vitale en aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken en te verblijven. Met het maken van woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte. Om dat te bereiken komen er meer woningen die gevarieerd zijn: koopwoningen in het betaalbare en hogere segment, middenhuurcategorie en sociale woningbouw. Daarbij hebben wij aandacht voor bijzondere doelgroepen, eenpersoonshuishoudens en mensen met een beperking of zorgvraag.
- Ontwikkelen en beheren van de fysieke stad door de eigen Arnhemse kwaliteiten te onderkennen en hierop actief voort te bouwen.
- In het kader van de uitvoering van de Inclusieagenda levert wonen een belangrijke bijdrage.
- Ontwikkelen en actueel houden van de woningbouwplanning. Over de opgave voor de sociale woningbouw wordt ook (sub)regionaal overleg gevoerd.
- Jaarlijkse prestatieafspraken met de woningcorporaties over hun bijdrage aan de uitvoering van de woonprincipes.

Ruimtelijke Ordening

Op veel plekken is Arnhem met andere partijen aan de slag met stadsontwikkeling. Eigen ontwikkelingen en ontwikkelingen door derden vragen om een duidelijke maar tevens flexibele, projectoverstijgende visie op de stad als geheel. Deze visie wordt opgenomen in de Omgevingsvisie.

Omgevingswet

Een belangrijke ontwikkeling is de komst van de Omgevingswet. De minister heeft onlangs aangekondigd dat de inwerkingtreding van deze wet wordt uitgesteld. Deze wet zal consequenties hebben voor het fysieke domein. Op het moment van invoering van de wet moet de basis (van ons beleid) op orde zijn. Bij het opstellen van de Omgevingsvisie en de verdere uitwerking daarvan zal de stad betrokken worden.

De nieuwe Omgevingswet biedt de kans om onze leefomgeving verder te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare stad. Het DNA van de stad, de energietransitie, de klimaatopgave en het behoud en het versterken van natuur in Arnhem zijn belangrijke pijlers voor de uitwerking van Omgevingswet en -visie in het bijzonder. Daarbij moet blijken of het huidige plan van aanpak bijstelling behoeft.

De mogelijkheden die de Omgevingswet biedt zullen worden verzilverd daar waar dat na afweging van baten en lasten aantoonbaar voordeel oplevert, onder meer voor de Arnhemse veranderopgaven zoals de invoering van wijksturing en voor verbetering van dienstverlening.

Woningbouw en Groen
De ambities zijn:
- Een deel van de sociale woningbouwopgave wordt gericht ingezet voor bepaalde doelgroepen.
- Voldoende en betaalbare woningen. We realiseren een gedifferentieerd woningaanbod met voldoende woningen in het goedkope en betaalbare segment. Dit doen we door te zorgen voor minimaal 30% sociale huur over de te realiseren projecten Amendement 'Aanvullende coalitieafspraken Wonen (19A65)
- Openbaar groen beschermen, vergroten en versterken. Gebieden bestemd als natuur en bos behouden hun bestemming.

Wat hebben we gedaan

Voldoende woningen van de juiste kwaliteit
Voor de opgave voor de sociale woningbouw is in 2019 het Volkshuisvestelijk kader 2019-2022 voor de sociale huursector van de woningcorporaties opgesteld. Daarin staan de ambities en prioriteiten voor de korte termijn. De acties die daarin zijn opgenomen kennen de programma's Van Wijken Weten en Wonen en Ruimte als kader. Uitvoering van de wijkgerichte activiteiten is een van de resultaten die onder sturing vanuit de wijk en de bewoners tot stand komt.

Omgevingswet
In 2019 zijn de ambtelijke inspanningen voor de invoering van de Omgevingswet opgeschaald. Het plan van aanpak uit 2017 is bijgesteld omdat de wettelijke vereisten, samen met ons eigen vastgestelde ambitieniveau, vroegen om aanvullende activiteiten. Ter onderbouwing is een Update Plan van Aanpak Omgevingswet opgesteld met daarin de uitgangspunten, activiteiten, financiën en planning van de invoering van de Omgevingswet. De invoering van de Omgevingswet wordt in Arnhem langs vijf lijnen georganiseerd, respectievelijk:
- ontwikkelen Omgevingsvisie en - programma's;
- ontwikkelen Omgevingsplan;
- wat mag waar digitaal;
- verandering organiseren;
- het gesprek voeren.

De benodigde middelen om daaraan uitvoering te geven zijn opgenomen in de MJPB 2020-2023.

Gemeenteraad en invoering Omgevingswet
In de gemeenteraad is bij een tweetal sessies, in februari en september, aan de hand van casuïstiek gesproken over afwegingscriteria, de rol van de gemeenteraad en de mogelijkheden die de Omgevingswet biedt. Mede naar aanleiding daarvan heeft de gemeenteraad in het najaar van 2019 een informele raadswerkgroep ingesteld die maandelijks bij elkaar komt.
Omgevingsvisie
Een belangrijk onderdeel van de invoering van de Omgevingswet is het ontwikkelen van een Omgevingsvisie. In 2019 zijn de procesmatige en inhoudelijke kaders voor de Omgevingsvisie verwerkt in een startnotitie. Deze is in juli 2019 vastgesteld en ter informatie naar de raad gestuurd. In september en november zijn er bijeenkomsten geweest met het Arnhems Klankbord Netwerk dat speciaal voor participatie bij de Omgevingsvisie is opgericht.

Thema Stikstof
Op 29 mei 2019 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in een aantal beroepsprocedures met betrekking tot milieuvergunningen voor agrarische bedrijven uitspraak gedaan. Deze uitspraak van de Raad van State betekent een definitieve streep door het PAS (Programma Aanpak Stikstof) en de daarop gebaseerde regelgeving. Het PAS kan daardoor niet kan worden gebruikt om aan te tonen dat een activiteit geen significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden heeft. Dit heeft verstrekkende gevolgen voor onder andere ruimtelijke projecten in Nederland en dus ook in Arnhem zoals ook bleek uit de maatschappelijke onrust die door de uitspraak is ontstaan.
Na de uitspraak is hard gewerkt om inzicht te krijgen in de gevolgen van de uitspraak voor de Arnhemse projecten. Voor de meeste ruimtelijke projecten is een goede onderbouwing voor de stikstofdepositie gevonden en deze projecten gaan dan ook door. Er zijn echter ook projecten die vertraging hebben opgelopen zoals de gebiedsontwikkeling Stadsblokken Meinerswijk. Verder wordt er actief meegedacht aan provinciale en regionale oplossingen door mee te denken in de bestuurlijke en ambtelijke werkgroep stikstof.
Er is begonnen met het opstellen van een stikstofagenda waarin aandacht zal worden besteed aan:
1. Herstelwerkzaamheden (in stand houden van natuur en verdere natuurontwikkeling bijvoorbeeld schaapskuddes over de heide, waterhuishouding op orde);

2. Stikstofreductiemaatregelen die de depositie moeten verlagen (onder andere duurzame mobiliteit, landbouw, woningbouw, industrie, warmtetransitie). Ook zal inzichtelijk gemaakt worden wat deze maatregelen werkelijk opleveren qua stikstofdepositie.

Thema initiatieven door derden of gemeente

Er is een ambtelijk initiatievenproces opgesteld waarbij ruimtelijke initiatieven van derden of intern een heldere proces doorlopen. Afhankelijk van het type initiatief wordt deze besproken en verder opgepakt door ODRA, in het initiatievenberaad (IB) of in het team ruimtelijke strategie (TRS). Met deze werkwijze worden initiatieven integraal, voortvarend en in samenhang met overige ontwikkelingen behandeld.

Prestatiedoelen

Het begeleiden van ontwikkelingsplannen van derden (andere grond-/pandeigenaren dan de gemeente)

Bij particuliere initiatieven vindt waar nodig begeleiding vanuit de gemeente plaats. Dit geldt met name voor initiatieven die niet rechtstreeks binnen kaders passen. We constateren een toename van initiatieven van derden ten opzichte van vorige jaren als gevolg van de beëindiging van de bouwcrisis.

Arnhem vitaal en aantrekkelijk maken als stad om in te wonen, te werken, te ontmoeten en te verblijven

Dit is het leidend principe van de fysieke ruimtelijke ontwikkeling.

Huisvesting bieden aan specifieke doelgroepen

Ook in 2019 liep Arnhem voor op de taakstelling voor de huisvesting van statushouders.
In 2019 is een opdracht opgesteld voor het uitvoeren van een doelgroepenonderzoek. Naar aanleiding van dit onderzoek wordt bekeken hoe vraag en aanbod zich tot elkaar verhouden. Het onderzoek moet nog worden uitgezet bij een onderzoeksbureau en zal in 2020 worden afgerond.

Vergroten van de energieprestatie en duurzaamheid van de bestaande sociale voorraad

Corporaties hebben stappen gezet in het verduurzamen van hun woningen. Twee corporaties behalen het afgesproken doel, één corporatie heeft hier nog wat meer tijd voor nodig.

In de prestatieafspraken 2020 is weer aandacht voor duurzaamheid. Hier zijn diverse afspraken over gemaakt. Hierin wordt onder andere gewerkt aan het verduurzamen van de woningen, aandacht voor zonnepanelen en voor bewustwording in energieverbruik.
Ook de motie "Groene tuinen" heeft een plek gekregen in de prestatieafspraken 2020.

Doorstroming bevorderen aan de onderkant van de woningmarkt

In 2019 is een nieuw woningmarktonderzoek binnen de regio Arnhem- Nijmegen uitgevoerd. Eén van de uitkomsten was dat er met name vraag is naar goedkope (koop)woningen.
Op 17 december is het Plan van aanpak woningbouw door het college vastgesteld. In dit plan van aanpak staat hoe het college wil omgaan met diverse zaken op woongebied waaronder de doorstroming en nieuwbouw in Arnhem.

Zelf bouwen bevorderen

Er zijn via het vastgoedplein nieuwe CPO-locaties (collectief particulier opdrachtgeverschap) aangeboden in 2019.

Kwaliteit verbeteren van de bestaande woningvoorraad

Er ligt een plan van aanpak woningsplitsing- en verkamering. Dit is opgesteld om zorg te dragen voor de veiligheid en de kwaliteit zowel van de woningen als de woonomgeving.

Inwoners langer zelfstandig laten wonen

In 2019 is het doelgroepenonderzoek wonen en zorg is nog niet afgerond. De opdrachtformulering is afgerond, het onderzoek wordt in de eerste helft van 2020 uitgevoerd.

Ontwikkelen en beheren van de fysieke stad door de eigen Arnhemse kwaliteiten te onderkennen en hierop actief voort te bouwen

Bij alle ontwikkel- en beheeractiviteiten wordt dit uitgangspunt gehanteerd.

Ruimtelijke kwaliteit is op orde

Hierop is de inzet gericht. De dynamiek van verandering in het gebruik ligt echter altijd hoger dan de dynamiek van de aanpassing van de inrichting van de openbare ruimte. Daardoor zal er altijd sprake zijn van discrepanties tussen gebruik en inrichting van de stad.

Voldoende aanbod voor wonen en werken op de juiste plek

Bij advisering in projecten worden diverse afwegingen gemaakt waaronder ook wonen en werken. Daarmee komen we tot een gevarieerd aanbod in de stad Arnhem.

Het realiseren van nieuwe ontwikkelingen tegen aanvaardbare maatschappelijke offers en kosten

Nieuwbouw en transformatie opgaven worden gerealiseerd. Door PFAS en de stikstof problematiek staat de planning van de woningbouw wel onder druk.

Het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt

Binnen de ruimtelijke projecten wordt steeds met zorg een goede afweging gemaakt ten aanzien van ruimtegebruik (zoals dichtheid, handhaven bomen). De burgers worden bij de ruimtelijke projecten (zowel de gemeentelijke als projecten van derden) betrokken. De mate waarin kan per project verschillen.
De gemeentelijke gronden worden marktconform verkocht.

Afhandeling amendementen MJPB 2019-2022

Amendement 'Aanvullende coalitieafspraken Wonen (19A65)

Er is uitvoering gegeven aan dit amendement in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling, dat in december 2019 aan de raad is verstuurd.

Amendement 'Bouwen wat nodig is!' (18A36)

De tekstuele punten zijn aangepast in de geamendeerde MJPB 2019-2022.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
GO Arnhem Nijmegen City Region

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Woningcorporaties;
- Zorgpartijen;
- Huurdersorganisaties;
- Ontwikkelaars.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-50.261	-38.920	-47.726	-36.986	10.740
Baten	50.739	36.248	44.952	46.104	1.152
Saldo lasten en baten	**479**	**-2.671**	**-2.774**	**9.118**	**11.891**
Toevoegingen aan reserves	-4.777	-437	-1.274	-7.941	-6.667
Onttrekkingen aan reserves	2.206	501	3.594	3.448	-146
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-2.571**	**64**	**2.320**	**-4.493**	**-6.813**
Gerealiseerd resultaat	**-2.093**	**-2.607**	**-454**	**4.624**	**5.078**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		10.740	V		
Verschuiving overige projecten	Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2019. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2019 op de lopende projecten naar de balans gaat als onderhandenwerk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Zie ook baten.	3.782	V	I	AR
Verschuiving bouwgronden in exploitatie en strategische posities	Fasering in de voortgang van bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) en de strategische posities leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2019. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2019 op de lopende projecten naar de balans gaat als onderhandenwerk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Zie ook baten.	2.862	V	I	AR
Resultaat Grondexploitatie	Het resultaat op de Grondexploitatie wordt toegelicht onder de baten.	95	V	I	BR en AR
Uren beleid	Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.	-1.062	N	I	AR
Rente strategische posities	Voordeel op rente over de boekwaarde van de strategische posities.	553	V	I	AR
Verkoop Korenbeurs op de Korenmarkt	De Korenbeurs op de Korenmarkt is verkocht. Op de lasten staat het nadeel door afboeking van de boekwaarde van het pand. Op de baten staat de verkoopopbrengst.	-447	N	I	AR
ODRA	De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn totaal € 1,12 miljoen hoger uitgevallen. Hiervan is €711.000 verantwoord op R7 en € 408.000 op R8. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen Hier staat € 1,96 miljoen aan hogere inkomsten uit leges tegenover (zie ook baten).	-408	N	I	AR
Onderzoek naar woonwagenlocaties	Het onderzoek loopt door naar 2020 waardoor er in 2019 minder kosten zijn gemaakt. Hier staat een lagere onttrekking uit de bestemmingsreserve tegenover.	70	V	I	BR

Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Wonen en Ruimte met € 5,414 miljoen verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	5.414	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-119	N	I	AR
Baten		1.152	V		
Verschuiving overige projecten	Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2019 op de lopende projecten naar de balans gaat als onderhandenwerk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Zie ook lasten.	-4.074	N	I	AR
Verschuiving bouwgronden in exploitatie en strategische posities	Fasering in de voortgang van bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) en de strategische posities leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2019 op de lopende projecten naar de balans gaat als onderhandenwerk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Zie ook lasten.	-2.885	N	I	AR
Resultaat grondexploitatie	Het resultaat op de grondexploitatie bedraagt in totaal € 11.126.000. In de begroting werd rekening gehouden met een resultaat van € 971.000. Het resultaat op de grondexploitatie is daarmee € 10.155.000 hoger dan begroot, verdeeld over een voordeel op de lasten van € 95.000 en een voordeel op de baten van € 10.060.000. Het totale resultaat van € 11.126.000 kan als volgt worden gespecificeerd: a. tussentijdse winstneming 4 projecten € 7.680.000 V b. erfpachten door met name verkoop percelen € 2.670.000 V c. mutaties voorzieningen als gevolg van doorrekening toekomstige ontwikkelingen € 94.000 V d. resultaat op 2 afgesloten projecten € 229.000 V e. resultaat op voorstudies door in ontwikkeling nemen 2 projecten € 283.000 V f. overige: € 170.000 V Van het totale voordeel gaat € 283.000 naar de BR Voorstudies en € 95.000 naar de BR Kapitaallasten. Om voldoende weerstandsvermogen op te bouwen wordt een bedrag van € 7.194.000 gedoteerd aan de BR Grondexploitatie. Daarmee valt € 3.554.000 van het resultaat op de grondexploitatie vrij aan de algemene middelen.	10.060	V	I	BR en AR
Bouwleges	De opbrengsten uit bouwleges zijn door de toename van het aantal vergunningaanvragen hoger uitgevallen (zie ook lasten).	1.963	V	I	AR
Voordeel ontwikkelingsplan project Malburgen	De uitvoeringskosten van de werkzaamheden ‘ontwikkelingsplan Malburgen’ blijken lager uit te vallen dan verwacht. Een deel van de nog te maken kosten voor. de Nijmeegseweg en het De Monchyplein kan worden toegerekend aan de nog op te starten grondexploitatie.	1.000	V	I	AR
Verkoop Korenbeurs op de Korenmarkt	De Korenbeurs op de Korenmarkt is verkocht. Op de lasten staat het nadeel door afboeking van de boekwaarde van het pand. Op de baten staat de verkoopopbrengst.	447	V	I	AR

Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Wonen en Ruimte met € 5,414 miljoen verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	-5.414	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	55	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2018	11,1	8,6	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening.

Actuele beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota.

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader.

Financiën en bedrijfsvoering

Financiën en bedrijfsvoering faciliteert de andere programma's in de begroting en stelt kaders voor de gemeentelijke financiële huishouding en de gemeentelijke organisatie. Het gaat hierbij om leningen, verzekeringen, beleggingen en de niet direct aan de andere programma's toe te rekenen kosten, zoals ICT, huisvesting, facilitaire zaken en kapitaallasten. Inzicht wordt gegeven hoe het gemeenschapsgeld wordt ingezet: zorgvuldig en transparant. Hierbij gaat het om de verantwoording van de baten uit het gemeentefonds en het heffen van gemeentelijke belastingen met een evenwichtige lastenverdeling.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Diversiteit personeelsbestand

De gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand. Verschillende talenten, kennis, achtergronden en ervaringen van medewerkers maakten dat onze organisatie beter kan inspelen op dat wat in de stad en onder de bewoners leeft. Binnen de gemeentelijke organisatie maken mensen het verschil. Hoe meer diversiteit, hoe krachtiger de gemeente kan opereren in de samenleving. De inclusieve aanpak van de gemeentelijke organisatie is onderdeel van het veranderprogramma "Inclusie". De gemeente heeft daarin een voorbeeldfunctie.

Financieel gezonde gemeente

Een belangrijk uitgangspunt in het kader van een financieel gezonde gemeente is dat de schuldenlast wordt verminderd. Aanname is hierbij dat schulden niet langer dan 20 jaar op de begroting drukken. Jaarlijks wordt hiertoe een bedrag aan de bestemmingsreserve kapitaallasten toegevoegd. De solvabiliteit van de gemeente (de verhouding tussen eigen vermogen en schulden) verbetert zo. Door verstandig om te gaan met de financiële risico's (de weerstandsfactor), wordt er daarnaast voor gezorgd dat toekomstige problemen beter kunnen worden opgevangen. Meer informatie hierover is te vinden in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.
Tot slot is een aantal jaren geleden bewust gekozen om de financiële robuustheid van de gemeentelijke organisatie te verstevigen door op basis van inflatie en bevolkingsgroei, een bedrag te reserveren dat wordt toegekend aan die beleidsvelden waar feitelijk prijs- of volumestijgingen aan de orde zijn. Wanneer er geen geld in de begroting gereserveerd zou worden, zou een onverwachte prijsstijging aan het eind van het jaar leiden tot een onbedoelde verlaging van het voorzieningenniveau.

Een goede financieringsfunctie

Voor het beheer van de geldleningen is zowel voor de korte als de lange termijn één ambitie leidend en dat is dat de gemeente binnen de wettelijke mogelijkheden stabiel en meerjarig zo goedkoop mogelijk financiert.

Communicatie

Vanuit het programma "Inclusie" is een verbeterslag van de gemeentelijke communicatie als speerpunt benoemd. Hiermee is de doelstelling dat de communicatie vanuit de gemeente, ook voor mensen voor wie dat niet vanzelfsprekend is, begrijpelijk en aansprekend is en niet onnodig drempels opwerpt. Op diverse manieren is er al aandacht voor 'inclusieve communicatie'. Enkele voorbeelden zijn: certificaat digitale toegankelijkheid, meer gebruik van beeld naast of in plaats van tekst, begrijpelijke taal in brieven en meer maatwerk in communicatiestrategieën en -kanalen.

Belastingen en heffingen

Er is afgesproken dat de inkomsten uit de OZB niet stijgen (ook niet met een indexatie), met uitzondering van de extra opbrengst direct volgend uit de oplevering van nieuwe woningen of niet-woningen. Daarnaast stijgen de parkeertarieven en legestarieven niet. De heffingen worden kostendekkend gemaakt: de rioolheffing mag jaarlijks groeien met 1,5%. De afvalstoffenheffing is kostendekkend waarbij het knelpunt rondom PMD en het terugdraaien van de bezuiniging op de kwijtschelding niet aan de afvalstoffenheffing wordt toegerekend. In de paragraaf Lokale Heffingen wordt meer in detail ingegaan op de belastingen en heffingen.

Huisvesting

Als gevolg van de verzelfstandigingen is de ambtelijke organisatie aanzienlijk gekrompen, zijn minder vierkante meters nodig en kan op de kosten van huisvesting worden bezuinigd.
Daarnaast heeft het zijn van een regie-organisatie grote invloed op de wijze van werken. Huisvesting en ICT zijn belangrijke randvoorwaarden om deze nieuwe manier van werken te faciliteren. Met een verbouwing van het Stadhuis kan én op de kosten van huisvesting worden bespaard én een nieuwe, andere manier van werken worden gefaciliteerd.

Informatie en automatisering
De gemeentelijke informatievoorziening wordt blijvend gestroomlijnd met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. We werken aan digitale innovaties om maatschappelijke opgaven uit onze veranderprogramma's te realiseren. Hiervoor creëren we samenwerkingsverbanden met diverse partners uit onze stad. Arnhem wil de kwaliteit en continuïteit van een betrouwbare informatievoorziening voor onze dienstverlening waarborgen. Overheden zijn en blijven een belangrijk doelwit voor cybercriminaliteit. Arnhem werkt aan het zorgvuldig, veilig, proportioneel en vertrouwelijk omgaan met alle (persoons)gegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy is geborgd. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt hierop nader ingegaan.

Wat hebben we gedaan

Personeel
In de paragraaf Bedrijfsvoering en hieronder bij de prestatiedoelen wordt informatie gegeven over de ontwikkelingen op het gebied van Personeel.

Financiën
In de paragraaf Financiering is het resultaat van het product Treasury opgenomen. Meer informatie over belastingen en heffingen is te vinden in de paragraaf Lokale heffingen.

ICT
In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt informatie gegeven over de ontwikkelingen op het gebied van ICT en Informatie & Automatisering.

Prestatiedoelen

Instroom van jongeren in personeelsbestand

Uit de cijfers blijkt dat er sinds 2017 meer jonge collega's worden aangenomen op reguliere vacatures. In 2019 zijn 26 collega's aangenomen jonger dan 35 jaar. Dit is ongeveer gelijk aan het jaar daarvoor. Van de (tweede) groep trainees zijn 7 van de 10 ingestroomd in 2019. In 2019 is ook een traineeprogramma opgestart bij cluster Werk & Inkomen met tien deelnemers.
In 2019 is de Vitaliteitsregeling vastgesteld. Iedereen van 62 jaar en ouder kan 20% minder werken, met behoud van bestaande pensioenopbouw en inleveren van 10% salaris. Idee erachter is dat deze groep collega's, door iets minder te werken, vitaler door kan werken tot de pensioengerechtigde leeftijd en ruimte maakt voor jonge instroom. Per 1-1-2020 kan van deze regeling gebruik worden gemaakt.

Diversiteit in personeelsbestand

De aanpak van inclusie en diversiteit is in 2019 voortgezet. Dit is onder andere gebeurd door het voeren van gesprekken met managementteams, een middag voor leidinggevenden, een lezing voor medewerkers, activiteiten tijdens de Diversiteitsdag, een portretreeks van diverse collega's en een Meet & Greet met Arnhem Divers & Jong. Deze bijeenkomst had als doel om de kennismaking tussen jongeren van diverse afkomst en de gemeente te bevorderen, netwerkgesprekken te voeren en de gemeente Arnhem als interessante werkgever voor jongeren te profileren. De bijeenkomst was een groot succes en werd bezocht door 100 jongeren en 50 managers en andere collega's. Dit alles had als resultaat dat er tientallen vervolggesprekken zijn gevoerd, een aantal mensen heeft gesolliciteerd bij de gemeente op een functie, traineeship of een werkervaringsplaats.
Het aantal sollicitanten met een migratieachtergrond op vacatures is toegenomen. In verband met de privacywet zijn hier geen harde cijfers van te geven. Uit een telling blijkt dat circa 20% van de nieuwe medewerkers, aangenomen na 1 juli 2019, een niet-westerse migratie achtergrond heeft. Uit een schattende telling op basis van achternamen van de huidige collega's komt naar voren dat het aandeel medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond schommelt rond de 7%.

Wet banenafspraak - Wat betreft de banenafspraak voldoen wij aan de wettelijke normen. Als gevolg van het oplopende quotum zal de gemeente uiterlijk in 2024, naast het in stand houden van de huidige banen, nog 2,5 extra plaatsen realiseren.
Met alle managementteams is in 2019 gesproken over het creëren van kansen voor de doelgroep. Dit heeft onder andere geleid tot het vast in dienst nemen van een kandidaat uit het project Werken zonder te beperken en het creëren van enkele werkervaringsplaatsen. De ambitie is om op 1 januari 2024 tien medewerkers een vast contract te bieden. Per 31-12-2019 zijn er vijf vaste contracten.

Financieel gezonde gemeente

De solvabiliteit bedraagt aan het einde van het jaar 17%. Dit is een toename ten opzichte van de begroting, waarin op 14% was gerekend. De stijging van de solvabiliteit wordt mede veroorzaakt door de afgesproken dotatie aan de BR Solvabiliteit, maar ook als gevolg van dotaties aan andere bestemmingsreserves.

Een goede financieringsfunctie

De financieringsfunctie heeft structureel toegang tot geldgevers, die voordelige tarieven (rente) hanteren. Daarnaast garanderen goede contacten met de banken een ongestoord betalingsverkeer.

Evenwichtige lastendruk voor Arnhemse inwoners en ondernemers

In 2019 is geen indexatie op de opbrengst OZB opgenomen. De rioolheffing en afvalstoffenheffing zijn kostendekkend. Er zijn ten opzichte van de begroting geen wijzigingen ontstaan in de lastendruk van inwoners en ondernemers.

Flexibele huisvesting voor personeel

Het Nieuwe Werken voor personeel - In 2019 heeft de pilot om op een andere, meer flexibelere manier van werken, verder vorm gekregen. Enkele kantoorruimten zijn aangepast en devices zijn ter beschikking gesteld. De bevindingen van deze pilot zullen in 2020 worden gebruikt voor verdere implementatie.

Eigen huisvesting - De omvang van de investeringen, in combinatie met de risico's, de desinvesteringen en de verwachting dat de marges binnen het financiële kader minimaal zijn, heeft ertoe geleid dat er geen totaalrenovatie van het stadhuis zal worden uitgevoerd. In 2020 zal er een alternatief worden uitgewerkt.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Niet van toepassing.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-107.696	-102.912	-101.352	-67.712	33.640
Baten	486.388	486.823	505.783	479.147	-26.636
Saldo lasten en baten	**378.692**	**383.911**	**404.431**	**411.435**	**7.004**
Toevoegingen aan reserves	-30.909	-14.649	-32.913	-38.383	-5.469
Onttrekkingen aan reserves	43.666	16.468	23.250	23.849	599
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**12.757**	**1.819**	**-9.664**	**-14.534**	**-4.870**
Gerealiseerd resultaat	**391.449**	**385.730**	**394.767**	**396.901**	**2.134**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		33.640	V		
Capaciteitskosten SBR	Systeemwijziging uren vs salariskosten. Lagere kosten hebben verband met lagere baten, zie toelichting Capaciteitskosten SBR bij 'Baten'.	7.645	V	I	AR
Onvoorzien/strikt onvermijdbaar	Geen beroep gedaan door het college op dit budget.	1.038	V	I	AR
De Connectie	Lagere kosten in verband met systeemwijziging. Doorbelasting aan derden wordt per 2019 rechtstreeks door De Connectie gedaan. Zie nadeel baten.	900	V	I	AR
Buffer Rentestijging	Vrijval gereserveerd budget.	786	V	S	AR
Treasury	Voordelig resultaat op de financieringsfunctie van €899.000 (waarvan € 152.000 onder de baten).	747	V	S	AR
Energiekosten	Lagere energiekosten op huisvesting gemeentelijke organisatie en meevaller op afwikkeling energiekosten 2017 en 2018.	727	V	I	AR
Indirect personeel	Hogere lasten voormalig personeel die volledig worden gedekt door vrijval voorzieningen aan de batenkant.	-2.461	N	I	AR
De Connectie	Resultaat van De Connectie als gevolg van het effect nieuwe cao voor 2019, uitvoering plan van aanpak basisregistraties en facturen voor maat- en meerwerk.	-1.200	N	I	AR
Personeel	Betreft structurele voor- en nadelen (€ 438.000) en € 37.000 effect nieuwe CAO voor 2019.	-401	N	S	AR
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Financien en Bedrijfsvoering met € 26,633 miljoen verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	26.633	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-774	N	I	AR
Baten		-28.136	N		
Capaciteitskosten SBR	Systeemwijziging uren vs salariskosten. Zie voordeel Capaciteitskosten SBR bij Lasten.	-7.420	N	I	AR
De Connectie	De doorbelasting aan derden partijen wordt vanaf 2019 rechtstreeks door De Connectie gedaan. Zie voordeel bij de lasten.	-900	N	I	AR

Gemeentefonds	Gevolgen september- en decembercirculaires 2019: hoger accres en saldo van actualisatie van maatstaven en uitkeringsbasis van de algemene uitkering. Voor de € 2,4 miljoen betreft het nieuwe middelen uit de decembercirculaire die aan de bestemmingsreserve worden gedoteerd voor inzet in 2020.	1.998	V	I	BR
Indirect personeel	Vrijval voorzieningen ter dekking van hogere lasten voormalig personeel. Zie ook nadeel lasten bij Indirect personeel.	1.662	V	I	AR
Aandelen BNG	Resultaat op aandelen BNG.	515	V	I	AR
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Financien en Bedrijfsvoering met € 26,633 miljoen verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	-26.633	N	I	AR
Overig	Saldo van diverse mutaties	2.642	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2019	700	669	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2019	763	739	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2019	204	248	De gemiddelde WOZ waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2019	930		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2019	908		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2019	490		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2019	21		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2019	5		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019
Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders
- Verordening financieel beleid en beheer 2018;
- Financiële spelregels uit het Coalitieakkoord 2018-2022.

Paragrafen

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1 Lokale heffingen

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3 Onderhoud kapitaalgoederen

4 Financiering

5 Bedrijfsvoering

6 Verbonden partijen

7 Grondbeleid

8 Investeringen

9 Subsidies

10 Integriteit

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 zijn afspraken gemaakt die met ingang van 2019 worden doorgevoerd. Als algemene regel is afgesproken dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven niet verhoogd zullen worden. Echter, in 2019 zijn aanvullende afspraken op dit coalitieakkoord gemaakt. Hierbij is afgesproken om in 2020 de OZB eenmalig te verhogen met 1,25% (Amendement 19A66). Deze afspraak heeft geen effect op de tarieven 2019.

Uitgangspunten tarieven 2019

1.1 Evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht)

De gemeenteraad heeft in het Coalitieakkoord afspraken gemaakt over de lokale lastenontwikkeling.

De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:

- de grondslag van de belastingen;
- de OZB en de rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: ‘hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting’;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

1.2 De gebruiker betaalt

Bij de afvalstoffenheffing wordt een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt. Daarom werkt de gemeente bij de afvalstoffenheffing met twee tarieven voor particulieren, één voor eenpersoonshuishoudens en één voor meerpersoonshuishoudens.

Belangrijke ontwikkelingen 2019

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

In 2012 heeft de raad besloten om na omgekeerd inzamelen ook Diftar in te voeren. In 2017 heeft de raad daar enkele randvoorwaarden bij vastgesteld. Op 3 juli 2018 heeft de gemeenteraad ingestemd met uitstel van het invoeren van een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing (Diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een Diftar-systeem krijgen inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing. De financiële prikkel die hiermee gegeven wordt, zal leiden tot betere afvalscheiding, minder restafval en past daarmee volledig in het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Arnhem. Op 27 november 2019 heeft de gemeenteraad besloten dat diftar per 1 juli 2020 wordt ingevoerd.

Parkeerbelasting

Het betaald parkeergebied zal de komende jaren alleen worden vergroot, wanneer hier draagvlak voor bestaat binnen de buurt/wijk. De verwachting is dat in de wijken initiatieven worden ontwikkeld om betaald parkeren te gaan invoeren. Wanneer het betaald parkeergebied wordt vergroot, dan zal dat een positief effect hebben op de belastinginkomsten.

Toeristenbelasting

In het Coalitieakkoord is afgesproken om met ingang van 2019 de toeristenbelasting in te voeren met een tarief van € 2,- per persoon per nacht. In afwijking hiervan geldt een tarief van € 75 cent per persoon per nacht voor campings, jachthavens en slaapzalen van hostels. Mogelijke extra opbrengsten (bovenop het in de begroting opgenomen bedrag ad € 625.000,-) worden ingezet om de toeristische aantrekkingskracht van de stad te vergroten (toerisme en recreatie) en de marketing te versterken.

Paspoorten en identiteitskaarten

Als gevolg van een wijziging van de Paspoortwet is de geldigheidsduur van een paspoort en een identiteitskaart met ingang van maart 2014 verlengd van 5 naar 10 jaar. Dit heeft tot gevolg dat de legesinkomsten vanaf 2019 gedurende een periode van 5 jaar op een lager niveau zullen uitkomen.

Opbrengsten 2019 van de lokale heffingen

Omschrijving	Realisatie 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Belastingsoorten				
Onroerend Zaakbelasting	54.073	54.624	54.003	-621
Afvalstoffenheffing	16.095	15.836	16.432	596
Rioolheffing	16.203	16.559	16.556	-3
Toeristenbelasting	0	625	625	0
Subtotaal	**86.371**	**87.644**	**87.616**	**-28**
Overige heffingssoorten				
Parkeerbelasting	6.871	7.602	8.065	463
Leges burgerlijke stand	2.882	2.290	2.151	-139
Bouw- en sloopvergunningen (WABO)	4.940	3.251	5.294	2.043
Overige heffingen	971	1.149	1.404	255
Subtotaal	**15.664**	**14.292**	**16.914**	**2.622**
Totaal	**102.035**	**101.936**	**104.530**	**2.594**

Toelichting

- *Onroerend zaakbelasting*

Het resultaat onroerend zaakbelasting (ozb) wordt als volgt verklaard:
1. De opbrengst ozb woningen, inclusief areaalontwikkeling, heeft zich conform begroting ontwikkeld.
2. De opbrengst ozb niet-woningen laat een nadelig resultaat zien. Hoofdzakelijk wordt dit veroorzaakt doordat de woz-waarde niet-woningen zich negatiever heeft ontwikkeld dan waarmee bij de begroting rekening is gehouden. Dit resulteert in een nadelig resultaat van € 450.000.
3. De opbrengst ozb uit voorgaande jaren (2017 en 2018) is € 100.000 lager uitgevallen dan begroot.

- *Afvalstoffenheffing*

De meeropbrengst op afvalstoffenheffing is het gevolg van een grotere toename van het aantal huishoudens dan waarmee bij het opstellen van de begroting rekening is gehouden.

- *Parkeerbelasting*

De inkomsten uit parkeerbelasting zijn hoger uitgekomen enerzijds door een langere parkeerduur, anderzijds door een toename van het aantal parkeerders in de uitbreidingsgebieden.

- *Bouw- en Sloopleges WABO*

De opbrengsten uit bouwleges zijn door de toename van het aantal vergunningaanvragen hoger uitgevallen.

Kwijtschelding

Inwoners van Arnhem komen in aanmerking voor kwijtschelding als het zogenoemde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.
In 2019 is in totaal € 2,2 miljoen kwijtgescholden.

Overzicht kwijtschelding	Realisatie 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing en rioolheffing	2.355	2.162	2.206	-44
Totaal	**2.355**	**2.162**	**2.206**	**-44**

Kostendekkendheid heffingen

Rioolheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Dit betekent voor de rioolheffing een jaarlijkse groei van 1,5%.

Berekening kostendekkenheid tbv rioolheffing	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.475	14.425
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-	-22
Netto kosten taakvelden	*14.475*	*14.403*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	942	1008
BTW	1.453	1.461
Totale kosten	**16.870**	**16.872**
Opbrengst rioolheffing	16.599	16.556
Dekkingspercentage	**98%**	**98%**

Afvalstoffenheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de afvalstoffenheffing kostendekkend is waarbij het knelpunt rondom PMD en het terugdraaien van de bezuiniging op de kwijtschelding niet aan de afvalstoffenheffing wordt toegerekend. Dit betekent dat het tarief voor afvalstoffenheffing in 2019 met 0,5% is gestegen.

Berekening kostendekkenheid tbv afvalstoffenheffing	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	17.067	17.570
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-1.959	-2.064
Netto kosten taakvelden	*15.108*	*15.506*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	591	633
BTW	2.469	2.652
Totale kosten	**18.168**	**18.791**
Opbrengst afvalstoffenheffing	15.836	16.432
Dekkingspercentage	**87%**	**87%**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel).
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting van de paragraaf

Deze paragraaf was grotendeels al klaar op het moment dat het kabinet besloot ingrijpende maatregelen te nemen om te voorkomen dat het coronavirus (COVID–19) zich verder zou verspreiden. Ook in Arnhem zijn inwoners helaas aan de gevolgen van het virus overleden. Er zijn velen besmet die intensief worden verpleegd. Vanuit de invalshoek van de financiële regelgeving van dit jaarverslag heeft zich een 'gebeurtenis na balansdatum' voorgedaan, die in de jaarrekening moet worden vermeld. Bij de toelichting op de balans is deze toelichting opgenomen. In deze paragraaf wordt hier ook kort bij de gevolgen van deze crisis stil gestaan.
De situatie dat, een niet eerder bekend en in China ontstaan risico, zich heeft voorgedaan en grote maatschappelijke gevolgen voor de Arnhemse samenleving met zich meebrengt door de sluiting van scholen, horeca, aflassen van evenementen en medewerkers van kantoren die zo veel mogelijk thuis moeten werken en de volksgezondheid van de Arnhemse burgers. Ook zijn de gevolgen voor medewerkers in de zorg, zoals artsen, verpleegkundigen, medewerkers in de thuiszorg en medewerkers van verpleegtehuizen buitengewoon ingrijpend. We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

Deze ontwikkelingen maken ook de context en verdere maatschappelijke en financiële gevolgen onzeker op het moment dat deze paragraaf wordt geschreven. Het schrijven over risico's is door deze gebeurtenissen in een ander daglicht geplaatst. Op een enkel onderdeel verwijzen wij dan ook naar deze gebeurtenissen.
Daarnaast maakt deze paragraaf onderdeel uit van het Jaarverslag 2019, waarin wordt teruggeblikt op de ontwikkelingen in het afgesloten jaar 2019 en sluiten aan bij het risicoprofiel voordat deze crisis uitbrak. Onderstaand pakken wij de draad hiervoor op.

Hoe staat Arnhem er financieel voor? Net als wanneer iemand naar zijn eigen financiële positie kijkt, is het noodzakelijk om zicht te hebben in de wijze waarop de bezittingen zijn gefinancierd. Als iemand bijvoorbeeld een relatief goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, dan kan worden geconcludeerd dat zijn financiële positie solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Heeft Arnhem geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor.
Het weerstandsvermogen geeft daarnaast aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt.
Met behulp van de hieronder afgebeelde financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kan een goed beeld worden geschetst van de financiële positie van Arnhem.

Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie beoordeeld moet worden. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen tegenover die schuld staat. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van een gemeente. De kengetallen zijn daarom gezamenlijk opgenomen in deze paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing en zijn voorzien van een toelichting.

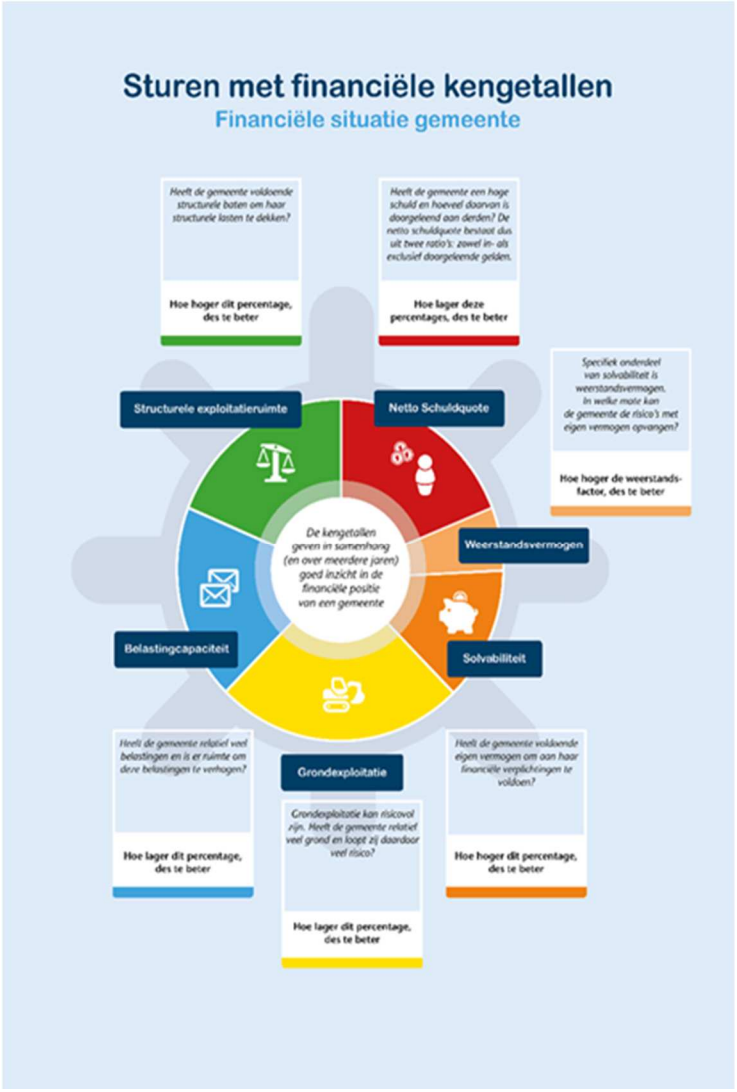
Om de financiële positie van onze gemeente als geheel goed te kunnen beoordelen zijn de volgende drie invalshoeken van belang:

- De robuustheid van de begroting. Is er sprake van een reëel beeld van inkomsten en uitgaven? Zijn er voorzieningen voor verplichtingen of mogelijke verliezen opgenomen? Sluit de raming van de inkomsten van het Rijk aan bij de laatste circulaire over de algemene uitkering? Zijn inkomsten en uitgaven van de (meerjaren)begroting in evenwicht?

- De robuustheid van de buffers om als zich risico's voordoen, deze op te kunnen vangen en voldoende tijd te hebben om, als de tegenvaller structureel is, bezuinigingsmaatregelen te kunnen treffen. Is er sprake van een goede inventarisatie van aanwezige risico's? Is er voldoende weerstandscapaciteit?
- En hoe zit het met de robuustheid van de gemeentelijke balans. Heeft de gemeente niet te hoge schulden? Hoe zit het met de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen? Bezit de gemeente veel gronden waarop ze risico's loopt? Zijn er ook buffers om onvoorspelbare tegenvallers op te vangen. Dit soort vragen zijn te beantwoorden aan de hand van een aantal kengetallen die in deze paragraaf nader besproken worden.

De 'grenzen' van het financieel speelveld voor gemeente en de manier waarop de gemeente daarin opereert liggen vast in de gemeentewet en de begrotingsvoorschriften (BBV). Anders dan het Rijk moet het gemeentelijke huishoudboekje van gemeente altijd in evenwicht zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt vastgesteld (art. 189 lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Is Gedeputeerde Staten van mening dat de (meerjaren-)begroting niet in evenwicht is, dan wordt de begroting niet goedgekeurd. De gemeente krijgt dan te maken met het zogenaamde preventieve toezicht en verliest een deel van haar financiële zelfstandigheid. Gedeputeerde Staten zal de gemeente opdragen een financieel herstelplan te maken waarmee de begroting weer in evenwicht komt.

Onderstaande figuur maakt zichtbaar wat de belangrijkste kengetallen uit de begrotingsvoorschriften (BBV) zijn die horen bij de drie invalshoeken van robuustheid.

Financiële kengetallen begrotingsvoorschriften

De financiële kengetallen laten voor Arnhem het volgende beeld zien:

1A. Netto schuldquote	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	86%	100%	84%

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	76%	91%	75%

2. Solvabiliteitsratio	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	16%	14%	17%

2A. Weerstandsvermogen (factor)	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	1,4	1,6	1,2

3. Kengetal grondexploitatie	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	7%	8%	7%

4. Structurele exploitatieruimte	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	-2%	-1%	1%

5. Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	100%	104%	104%

Conclusie

Hieruit kan geconcludeerd worden dat de financiële positie in Arnhem een wisselend beeld laat zien. De solvabiliteit valt voor 2020 volgens de norm van de provincie nog steeds in de meest risicovolle categorie. De grens die de provincie hiervoor hanteert ligt namelijk op 20%. Dit was voor de provincie bij de MJPB 2019-2022 aanleiding om de financiële positie van Arnhem als 'matig' te beoordelen.
Met een percentage van 17% is de solvabiliteit wel beter dan eerder werd ingeschat. Bij de vaststelling van de MJPB 2019–2022 was de prognose voor de solvabiliteit voor 2019 14%. Zie onderstaande tabel:

Ontwikkeling solvabiliteit	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Bedragen x € 1.000			
Eigen vermogen			
Algemene reserve	42.598	30.369	37.217
Gerealiseerd resultaat boekjaar	-860	0	-7.339
Bestemmingsreserves	109.039	104.347	130.724
A. Totaal Eigen vermogen	**150.777**	**134.716**	**160.602**
Balans			
B. Balanstotaal	**918.827**	**992.705**	**931.883**
Solvabiliteit (A/B)	**16%**	**14%**	**17%**

Toen bureau Cebeon in 2015 een onderzoek deed naar de robuustheid van de balans was de prognose voor 2019 een solvabiliteit van rond de 9%.
Als maatregel daarvoor is in de raadsbrief van januari 2018 voorgesteld ingaande 2019 jaarlijks bedragen toe te voegen aan de bestemmingsreserve kapitaallasten (deze heet nu BR Solvabiliteit), waardoor een extra buffer

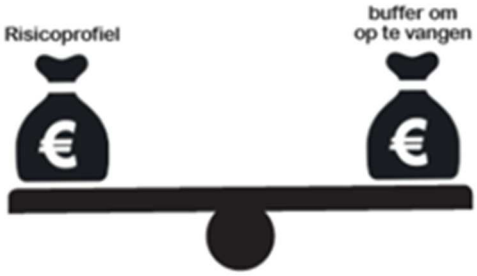
voor solvabiliteit ontstaat. Zo wordt het eigen vermogen van de gemeente versterkt. Deze maatregel is opgenomen in art. 11 van de verordening Financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem.
In de genoemde brief van januari 2018 was de prognose voor het jaar 2019 voor de solvabiliteit rond de 11% (zonder de maatregel ter versterking van de solvabiliteit) en rond de 13% inclusief deze maatregel. De feitelijke solvabiliteit is aanzienlijk hoger.
Bij dit robuustere beeld passen wel enkele kanttekeningen. Het kengetal solvabiliteit wordt berekend aan de hand van twee onderdelen namelijk de omvang van het eigen vermogen en het balanstotaal.
In tegenstelling tot wat eerder voorzien was bij de begroting 2019 is het balanstotaal bij deze jaarrekening niet gestegen met € 74 miljoen ten opzichte van de jaarrekening 2018. De werkelijke stijging bij deze Jaarrekening 2019 is lager. Ten opzichte van de begroting 2019 is het balanstotaal bij deze jaarrekening 2019 door afschrijvingen op materiële vaste activa en het achterblijven van investeringen € 63 miljoen lager.
Doordat er minder geïnvesteerd is hoefden er ook minder schulden worden aangegaan.

Het weerstandsvermogen geeft bij dit Jaarverslag 2019 een voldoende beeld, waarbij de weerstandsfactor uitkomt op 1,2. Bij de vaststelling van de MJPB 2019–2022 was voor 2019 uitgegaan van een weerstandsfactor van 1,6. Na begrotingswijzigingen was de verwachte factor 1,0. Met een factor van 1,2 voldoet deze aan het uitgangspunt in de verordening Financieel beleid en beheer (art. 11, lid 3) dat de weerstandsfactor voor een robuuste financiële positie niet lager mag zijn dan 1. De bovengrens van 1,4 die ook in de verordening is opgenomen wordt niet bereikt. Daarbij moet ook worden bedacht dat voor de inschatting van het gemeentelijk risicoprofiel statistische berekeningen worden gemaakt. Deze werken door in de hoogte van de weerstandsfactor, zodat dit niet als een vorm van exacte wetenschap kan worden beschouwd.
Een factor van 1,2 betekent dat de financiële positie van de gemeente op dit punt nog voldoende is, maar kwetsbaar. Bij een daling van de beschikbare weerstandscapaciteit of stijging van de benodigde weerstandscapaciteit zou naar de toekomst toe de algemene reserve moeten worden aangevuld.

Belangrijk is ook dit soort kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om een goed beeld van financiële positie als geheel te krijgen. Dat wordt ook voorgeschreven in de BBV. De afgelopen jaren is bij de behandeling van de MJPB's en Jaarverslagen veel aandacht geweest voor de hoogte van de weerstandsfactor en solvabiliteit. Er zijn geen landelijk voorgeschreven kwantitatieve verplichte normen voor de uitkomsten van de kengetallen. Gemeenten zijn grotendeels zelf verantwoordelijk voor de interpretatie van de financiële positie. Arnhem heeft de eigen norm betreffende de weerstandsfactor vastgelegd in de financiële verordening beleid en beheer. Voor de overige kengetallen zijn geen door de raad eigen normen vastgesteld. Het gaat dus vooral om de onderlinge samenhang van de kengetallen en de uitleg hierbij die past bij het profiel van de gemeente.
Zo heeft de gemeente Arnhem tijdens de economische crisis jaren omvangrijke bedragen afgeboekt en verliezen moeten nemen in de grondexploitaties. Zonder deze afboekingen was de solvabiliteit van de gemeente beter geweest. Maar het grondbedrijf is nu veel minder kwetsbaar voor mogelijke negatieve ontwikkelingen in de vastgoedmarkt dan andere gemeenten. Het kengetal van de grondexploitatie toont aan dat Arnhem in de minst risicovolle categorie zit (gebaseerd op basis van de lopende verwachte grondexploitaties). Aan de andere kant leidt nieuwe regelgeving in het BBV tot verplichte tussentijdse winstnemingen in de grondexploitatie. Dit ligt niet in de lijn van een behoedzame raming, zoals door Arnhem tot voor kort werd gehanteerd. Dit maakt het noodzakelijk om ook voor het grondbedrijf de aanwezige risico’s nauwlettend te volgen en hierop te sturen. Daaraan is in aansluiting op de begrotingsvoorschriften van het Rijk ook invulling gegeven bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit voor de grondexploitaties. Ook dit soort achtergrondinformatie moet mee gewogen worden bij de beoordeling van de solvabiliteit van de gemeente.

Uitgangspunten van beleid bepaling weerstandsvermogen voor risico's

In aansluiting op de bovenstaande samenvatting worden in het vervolg van deze paragraaf nog aantal onderdelen nader toegelicht.
Na de robuustheid van de begroting zelf vormen de buffers voor risico’s als het ware de tweede vorm van zekerheid en geven mogelijkheden goed om te kunnen gaan met tegenvallers en financieel minder goede tijden. Het centrale uitgangspunt van het gemeentelijk beleid voor risico's is dat de gemeente voldoende buffers heeft om risico's die financiële impact kunnen hebben als die zich voordoen op te kunnen vangen. Het doel is daarbij om niet iedere tegenvaller direct van invloed te laten zijn op het lopende beleid, waardoor de reguliere dienstverlening niet meteen in het gedrang komt:

De benodigde weerstandscapaciteit wordt steeds bepaald door de omvang en impact van de risico's te bepalen. Het gemeentelijk risicoprofiel voor het Jaarverslag 2019 is opnieuw geïnventariseerd.
Onder beschikbare weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om risico's te kunnen dekken. De hoogte van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de reserves van de gemeente, de algemene reserve en de bestemmingsreserves grondexploitatie.
De spelregels hiervoor liggen vast in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de beleidsnota 'Weerstandsvermogen en risicomanagement 2006' en de gemeentelijke verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem 2018 (artikel 11 en 21).

Zoals al eerder aangegeven is hierover het volgende vastgelegd: 'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid.

Op weg naar een nieuwe beleidsnota Weerstandsvermogen en risicomanagement
Inmiddels is op het moment dat deze paragraaf wordt geschreven de concept-nota Risicomanagement en weerstandsvermogen naar de auditcommissie verzonden als invulling van toezeggingen zoals die in 2019 waren gedaan.
In deze nota komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Hoe werkt risicomanagement?
- Welke onderdelen maken de begroting robuust?
- Welke ontwikkelingen hebben zich voorgedaan op het gebied van spelregels weerstandsvermogen?
- Wat zijn de huidige spelregels voor het weerstandsvermogen?

Zonder dat op het moment dat deze nota werd geschreven de impact van coronacrisis kon worden voorzien werden in algemene zin dit soort gebeurtenissen genoemd, zoals blijkt uit de onderstaande citaten uit deze nota:

- 'Een belangrijke trend sinds 2006 is dat risico's, die eerst 'ver van het gemeentelijke bed' leken te liggen, steeds dichterbij zijn gekomen.'
- 'De realiteit is ook dat het niet mogelijk is alle risico's als gemeente op voorhand te onderkennen. In onze complexe samenleving doen zich altijd verrassingen voor. Deze kunnen grote impact hebben op de mate waarin de gemeente Arnhem haar doelstellingen zal kunnen bereiken. Niet vooraf bekende en nauwelijks voorspelbare gebeurtenissen met grote gevolgen worden 'zwarte zwanen' genoemd.
- 'Conclusie was ook dat tegenvallers een veel grotere en niet te voorspellen impact kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente. Ook de toegenomen impact van demografische en sociale ontwikkelingen in combinatie met mogelijke toekomstige onvoorspelbare gebeurtenissen, de zogenaamde zwarte zwanen, waren aanleiding om te streven naar een betere solvabiliteit en minder schulden. Daardoor wordt de gemeente minder kwetsbaar voor dit soort gebeurtenissen.'
- 'De bestemmingsreserve solvabiliteit is een extra buffer voor onvoorspelbare tegenvallers.'

Het is navrant te moeten constateren dat een dergelijke zwarte zwaan met buitengewoon ingrijpende gevolgen voor de Arnhemse samenleving heeft voorgedaan.

Breder inzicht door gemeentelijke stresstest

Als aanvulling op de hiervoor genoemde vijf financiële kengetallen heeft de gemeente Arnhem in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000 + gemeenten op vijf aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende:

1C. Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote		rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.534	€ 4.190	€ 3.596
b	Schuldevolutie	-20%	4%	-14%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,73%	2,03%	1,49%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,57%	94,90%	94,54%

2A. Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit		rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
a	Weerstandsfactor	1,4	1,6	1,2
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

3A. Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie		rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

4A. Aanvullende Arnhemse kengetallen tav structurele exploitatieruimte		rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
a	Toereikendheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,17%	0,36%	0,00%
b	Ombuigingen, taakstellingen	0,00%	0,05%	0,00%
c	Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

5A. Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten		rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,07%	0,25%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,02%	2,03%	2,15%
c	Kostendekkendheid leges: extra ruimte voor meer baten	0,0003%	0,0002%	0,0002%

Weerstandsvermogen en risicoprofiel

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een weerstandsfactor waarbij een bandbreedte wordt gehanteerd tussen de 1 en 1,4. De factor wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de gewenste weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 90%. Dit beeld is bij het jaarverslag 2019 als volgt:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019
	90%
Bedragen x € 1.000	
Benodigde weerstandscapaciteit	37.686
Beschikbare weerstandscapaciteit	44.223
Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**6.537**
Verschil (> factor 1,4)	**-8.537**
Weerstandsfactor	**1,2**

De weerstandsfactor bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 – 1,4. Dat betekent dat de financiële positie van de gemeente op dit punt voldoende is en hoger uitvalt dan de 1,0 die bij de begroting na begrotingswijzigingen was verwacht. Bij een daling van de beschikbare weerstandscapaciteit of stijging van de benodigde weerstandscapaciteit zou naar de toekomst toe de algemene reserve moeten worden aangevuld.

De toelichting op de verschillende elementen die de weerstandsfactor bepalen volgt onderstaand.

Risicoprofiel

De benodigde weerstandscapaciteit is bepaald door de omvang en impact van de risico's te bepalen.
Het gemeentelijk risicoprofiel is voor dit Jaarverslag 2019 en tegelijkertijd voor de Perspectiefnota 2021-2024 geïnventariseerd. Bij de perspectiefnota wordt op grond van dit risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit de meerjarige weerstandsfactor berekend.
Het risicoprofiel bij de vorige inventarisatie bij de MJPB 2020-2023 omvatte 97 risico's en is nu bij dit Jaarverslag gestegen tot 98 risico's. Het risicoprofiel in het jaarverslag 2018 omvatte ter vergelijking 84 risico's. Er zijn 20 nieuwe risico's, 19 risico's zijn vervallen en 24 risico's zijn gewijzigd ten opzichte van de MJPB. Er zijn 71 financiële risico's die in aanmerking komen voor het reserveren van weerstandsvermogen. 22 risico's hebben een risicoscore van 15 of hoger en/of een invloedpercentage van minimaal 2%.

Belangrijk aandachtspunt bij het risicoprofiel is dat dit zo goed mogelijk per risico wordt ingeschat. Vervolgens wordt door middel van statistische berekeningen nagegaan welke mogelijke financiële gevolgen het risicoprofiel voor onze gemeente in totaliteit kan hebben. Dit blijft een belangrijk hulpmiddel, maar dergelijke berekeningen hebben ook beperkingen, het is geen exacte wetenschap zo is in het verleden gebleken.

Bij het kwantificeren van de gemeentebrede risico's is hierbij de volgende klasse-indeling gebruikt:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

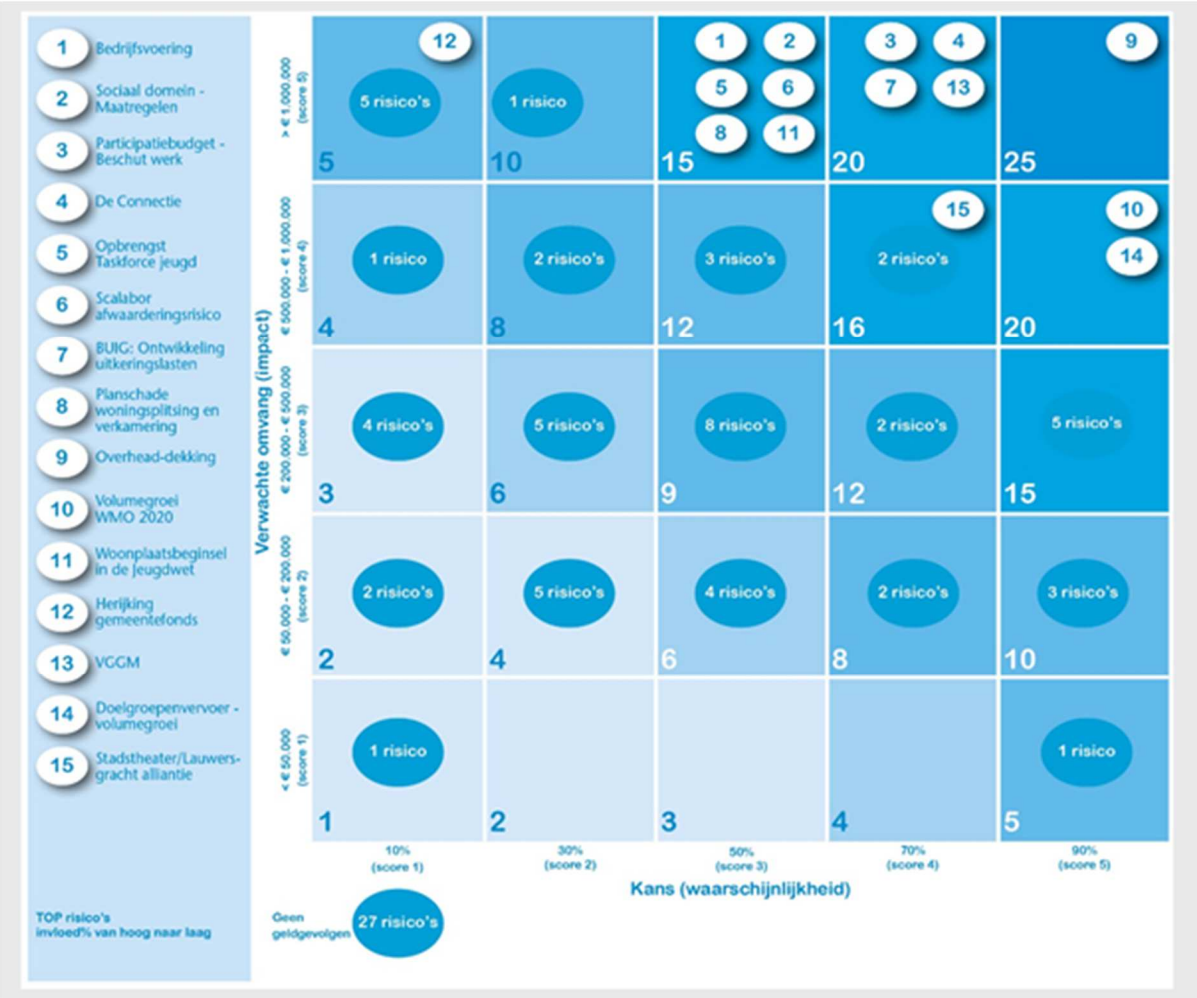
Vervolgens zijn ook de beheersmaatregelen bij de risico's geactualiseerd en is het financieel effect van de beheersmaatregelen meegenomen in de netto kwantificering van de risico's.
Ook bij het kwantificeren van de project specifieke risico’s is gebruik gemaakt van soortgelijke statistische berekeningen.

Een belangrijke kanttekening bij de risico’s die nu geïnventariseerd zijn, is dat de inschatting van de risico’s niet plaatsvindt in een statische, als het ware bevroren situatie. De actualiteit leidt weer tot nieuwe- en of gewijzigde risico’s. Om die reden wordt de vinger steeds aan de pols gehouden en wordt de raad zowel bij de MJPB als bij het Jaarverslag geïnformeerd over de ontwikkelingen in het gemeentelijk risicoprofiel.
Een belangrijke kanttekening door de recente ontwikkelingen rondom de coronacrisis is dat het risicoprofiel is opgesteld voor deze crisis uitbrak. Deze gebeurtenissen hebben naar alle waarschijnlijkheid ook gevolgen voor het gemeentelijk risicoprofiel. In de komende maanden zal dan ook worden nagegaan of en bij welke risico’s een andere risico inschatting gemaakt zal moeten worden. In de aanloop naar de MJPB 2021–2024 zal dit zichtbaar worden gemaakt. De mogelijke financiële gevolgen van deze ontwikkelingen zullen zonder twijfel doorwerken in de gemeentelijke uitgaven en inkomsten over 2020. Enkele risico’s, zoals opgenomen in het risicoprofiel, zullen zich naar verwachting hebben voorgedaan onder andere extra kosten crisisbeheersing, IT-kosten en kosten Buig.

Op dit moment is onzeker in welke mate het Rijk ook maatregelen zal treffen om de gemeenten in financiële zin te ondersteunen bij het opvangen van de gevolgen van de crisis.

In het risicoprofiel zijn 27 risico's zonder geldgevolg (risicoscore 0) opgenomen. Bij deze risico's, trends en ontwikkelingen is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, of bij deze risico's is de netto risicoscore na beheersmaatregel 0.

In onderstaande risicokaart zijn de risico's weergegeven. Hoe donkerder blauw de kleur, hoe hoger de prioriteit voor de aanpak van het risico.

Er wordt een onderverdeling gemaakt naar programma's en risicocategorie:

- externe risico's
- risico's fysieke pijler
- risico's pijler economie en werk
- overige gemeentelijke risico's
- risico's grondbedrijf
- risico's sociale pijler

Toelichting belangrijkste risico's:
Hieronder worden de belangrijkste 15 risico's met de hoogste invloedpercentages gepresenteerd en toegelicht. Het invloedpercentage van deze 15 risico's samen bedraagt rond de 65% van het totale risicoprofiel. Het invloedpercentage is een indicatie van de invloed van de risico's van hoog naar laag.

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. MJPB 2020-2023
Externe risico's						
Herijking gemeentefonds						
Met ingang van 2022 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal uit het onderzoek naar de verdeling van beschermd wonen een negatief herverdeeleffect volgen, maar uit de twee andere onderzoeken gezamenlijk een groter positief herverdeeleffect. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van ruim 2% á € 10 miljoen. De kans dat dit optreedt, wordt met 10% echter klein geacht.						
	1	5	€ 10.000.000	5	2,8%	Gewijzigd (-)
Risico's fysieke pijler						
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering						
Het college heeft een voorbereidingsbesluit genomen voor het Spijkerkwartier. Het onderhavige voorbereidingsbesluit loopt vooruit op het facetbestemmingsplan. Dit facetbestemmingsplan zal de in het huidige bestemmingsplan geldende bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren beperken. Dit kan na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan leiden tot planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden.						
	3	5	€ 2.700.000	15	3,7%	Nieuw
Stadstheater/Lauwersgracht alliantie						
Mogelijk extra kosten onderhoud om de Schouwburg langer in de lucht te houden zolang nog niet is gebouwd. en/of eventuele financiële gevolgen in exploitatie indien voorstellingen door slechte staat van onderhoud gebouw geannuleerd moeten worden.						
	4	4	€ 1.000.000	16	1,9%	Gewijzigd (+)
Risico's pijler economie en werk						
Participatiebudget - Beschut werk						
In de afgelopen jaren heeft het Rijk de gemeenten verplicht om een faciliteit beschut werk aan te bieden. Arnhem voert deze wet uit, echter er is voor gekozen om hier niet actief op in te zetten (we hebben een alternatief: activerend werk). Het risico is dat Arnhem meer toekenningen beschut werk ontvangt en/of dat de keuze wordt gemaakt om actief in te zetten op beschut werk. Hiervoor is momenteel geen ruimte binnen het participatiebudget. Volledig meebewegen met de theoretische taakstelling van het Rijk betekent: 2019: € 1,77 miljoen tot € 3,23 miljoen (jaarlijks oplopend naar 15 tot 20 miljoen in 2048)						
	4	5	€ 3.230.000	20	6,2%	Gewijzigd (+)

Scalabor Afwaarderingsrisico

Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
• onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
• onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
• onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
• onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 5 jaar geteld vanaf de start in 2018 geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	4,8%	Ongewijzigd

BUIG: Ontwikkeling uitkeringslasten

Arnhem heeft zich tot doel gesteld: het volgen van de landelijke trend op uitkeringslasten en daarboven op het realiseren van een uitstroom van 500 bijstandsgerechtigden. De ambitie is ambitieus. Door passend beleid te maken op deze doelgroep, heeft Arnhem invloed op de ontwikkeling van de uitkeringslasten. In de prognose van de uitkeringslasten in het jaar 2023 wordt rekening gehouden met een maximaal tekort van 6%. Over de afgelopen jaren heeft Arnhem de landelijke lijn wat betreft bijstandsontwikkeling niet weten te halen. Risico: Beleid heeft onvoldoende effect op de doelgroep waardoor de uitkeringslasten van Arnhem achter blijven ten opzichte van de landelijke trend en de ambitie om een extra uitstroom van 500 bijstandsgerechtigden te realiseren. Het maximale risico dat Arnhem op BUIG loopt is, middels de vangnetregeling, gemaximaliseerd tot 10% van het BUIG budget. In de begroting wordt al rekening gehouden met een deel van dit maximale risico. Het verchil tussen het in de begroting opgenomen tekort en het maximale eigen risico bedraagt op basis van het voorlopig budget 2020 circa € 2,3 mln.
Dit risico heeft een directe relatie met risico BUIG Budgetbijstelling door het Rijk (bij budgetbijstellingen muteert ook het maximaal eigen risico op BUIG).

4	5	€ 2.300.000	20	4,4%	Ongewijzigd

Overige gemeentelijke risico's

Bedrijfsvoering

Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten resultaten op De Connectie, frictiekosten als gevolg van afbouw formatie overheadafdelingen en andere incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat de BR op termijn niet voldoende is c.q. wordt gevoed vanuit te verwachten voordelen van De Connectie.

3	5	€ 5.000.000	15	10,4%	Ongewijzigd

De Connectie

De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt:
• overige risico's die samenhangen met de Connectie. (maximaal financieel gevolg € 2.300.000,-)
• BTW: Het risico op kostprijsverhogende BTW als gevolg van de verzelfstandiging van De Connectie. (maximaal financieel gevolg €170.000)
• frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd)
• desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd)
• outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd)

4	5	€ 2.500.000	20	5,8%	Ongewijzigd

Overhead-dekking

Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.

5	5	€ 1.100.000	25	3,5%	Gewijzigd (+)

VGGM

De begroting van VGGM 2021 kent een aantal onzekerheden, voor crisisbeheersing en brandweer gaat het onder meer om:
• Project repressieve beroepsorganisatie Arnhem en Ede-Centrum
Om de kwaliteit van de brandweerzorg volgens het dekkingsplan te garanderen is een belangrijk aandachtspunt het continueren van de paraatheid voor de uitrukpost Ede-Centrum. Om deze paraatheid te continueren wordt geadviseerd om op korte termijn over te gaan tot een 24 uurs bezetting. Besluitvorming om te komen tot een 24 uurs bezetting is nog niet genomen. Mogelijke zijn er financiële consequenties voor de gemeente Arnhem (financieel maximum gevolg € 450.000).
• Paraatheid brandweer in relatie tot beschikbaarheid vrijwilligers
De paraatheid van de brandweer staat onder druk als gevolg van afnemende beschikbaarheid vrijwilligers en gevolgen invoering WNRA. Mogelijke zijn er financiële consequenties (financieel maximum gevolg € 600.000).

4	5	€ 1.050.000	20	2,0%	Nieuw

Risico's grondexploitatie

Grondexploitatie

Totaal benodigde weerstandscapaciteit grondexploitatie:

Conjuncturele (marktrisico) en projectspecifieke risico's grondexploitatie	€ 9.810.000	
Strategisch bezit (mva)	€ 1.480.000	
Anterieure overeenkomsten	€ 130.000	
Totaal	€ 11.420.000	Gewijzigd (+)

Risico's sociale pijler

Sociaal domein - Maatregelen

Er zijn maatregelen vastgesteld om de oplopende zorgkosten te beperken en waar mogelijk terug te dringen. Deze maatregelen gaan als vanzelfsprekend gepaard met een bepaalde mate van onzekerheid. Daarbij is de implementatiedatum vertraagd van 1 januari naar 1 februari, dit heeft effect op de realisatie van de taakstelling.

3	5	€ 4.900.000	15	6,8%	Gewijzigd (+)

Opbrengst Taskforce jeugd

Ondanks de maatregelen die in 2018 genomen zijn, stijgen de kosten van de jeugdzorg meer dan we hadden voorzien. Om deze reden is een taskforce opgericht die de opdracht heeft om aanvullende maatregelen te formuleren ter hoogte van 5 miljoen. Er is echter een risico dat dit bedrag niet wordt gehaald. Dit komt doordat er bestuurlijk nog geen besluitvorming is over de maatregelen en de maatregelen nog niet volledig zijn uitgewerkt, o.a. wat betreft financiële effecten. Daarnaast weten we niet of de effecten van de maatregelen worden gerealiseerd.

3	5	€ 4.000.000	15	5,5%	Nieuw

Volumegroei WMO 2020

Alhoewel we beter in staat zijn de volume ontwikkeling te monitoren en te prognosticeren, gaan prognoses altijd gepaard met een bepaalde onzekerheid. Derhalve is in de begroting is een deel van de volumestijging zorg gecompenseerd, deels is dit gelet op de onzekerheid als risico verdisconteerd in het weerstandsvermogen.

5	4	€ 1.000.000	20	3,3%	Gewijzigd (-)

Woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet

Het Rijk bereidt een aanpassing van het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet voor per 1 januari 2021. Het woonplaatsbeginsel bepaalt welke gemeente inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor de jeugdzorg van een jeugdige. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel wordt de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen (de BRP). Dit vervangt het huidige woonplaatsbeginsel, waarbij verblijfsregistratie van het (ouderlijk) gezag incl. voogdij bepalend is voor de verantwoordelijke gemeente.
De nieuwe definitie wordt van toepassing op jeugdhulp zonder verblijf. Bij jeugdhulp met verblijf wordt het uitgangspunt dat als woonplaats geldt de gemeente waar de jeugdige onmiddellijk voorafgaande aan zijn verblijf zijn woonadres in de zin van de Wet basisregistratie personen had. De gemeente waar de jeugdige vandaan komt, blijft daardoor verantwoordelijk voor de jeugdige en voor de kosten van de jeugdhulp voor deze jeugdige.
Deze aanpassing heeft een omvangrijke eenmalige (administratieve) overdracht van jeugdige cliënten tussen gemeenten tot gevolg, benevens financiële herverdeeleffecten, zowel qua verdeelmodel als qua zorglasten. In januari 2019 zijn eerste en voorlopige doorrekeningen van het CBS van de herverdeeleffecten van deze zorgbudgetten en -lasten voor gemeenten beschikbaar gekomen. Arnhem zou er op basis van deze eerste berekeningen per saldo (dus budgettaire en zorgeffecten tezamen genomen) afgerond € 1,7 miljoen op achteruit gaan.

3	5	€ 1.700.000	15	2,3%	Ongewijzigd

Doelgroepenvervoer - volumegroei

Er is sprake van een volumegroei binnen het doelgroepenvervoer. Analyses van dit gebruik laten vanaf de start van AVAN over de gehele linie een toename zien. Uit landelijke analyses volgt de verwachting dat deze toename zich vanaf 2020 door blijft zetten. Gelet op de resultaten in 2019 volgt AVAN deze landelijke ontwikkelingen.
Ter bepaling van de hoeveelheid wordt door de BVO DRAN als basis het gemiddelde genomen van de laatste 4 maanden van het voorgaande jaar. De ervaring leert dat dit gemiddelde een goede indicatie is voor de eerste 6 maanden van het nieuwe jaar. Vanaf de 7e maand van het nieuwe jaar wordt rekening gehouden met een verdere toename ten opzichte van het eerste half jaar van het gebruik van vervoer in het kader van Jeugdwet (+15%), Dagbesteding (+5%), Leerlingenvervoer (+5%) en Vraagafhankelijk vervoer (+10%). Ondanks de genomen beleidsmaatregelen wordt verwacht dat ook in Arnhem het volume blijft stijgen en daarom moet er rekening gehouden worden met een stijging van de vervoerskosten.

5	4	€ 800.000	20	2,0%	Nieuw

Aansluitend op de belangrijkste risico’s zijn de belangrijkste grote mutaties (effect op de benodigde weerstandscapaciteit vanaf € 1 miljoen) in het risicoprofiel als volgt
Vervallen risico's:

- Locatie K7' Arnhem Centraal

Het risico van het ontwikkelen van deze locatie is nu meegenomen bij de inventarisatie van de projectspecifieke risico's bij de grondexploitatie.

- Conflicterende functies Nieuwe Haven

Kosten voor de Nieuwe Haven zijn opgenomen in het beeld voor de perspectiefnota 2021-2024.
Nieuwe risico's:

- Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
- Opbrengst Taskforce jeugd

Gewijzigde risico's(-):

- Herijking gemeentefonds

Het risico verdeelmodel beschermd wonen is aangepast in herijking gemeentefonds en naar beneden bijgesteld.

- Organisatieontwikkeling W&I

Het risico is naar beneden bijgesteld gezien het aantal herschikkers op basis van het voorlopige plaatsingsplan beperkt blijft.
Gewijzigde risico's(+):

- Participatiebudget - Beschut werk

Kans van het risico is omhoog bijgesteld.

Op de ontwikkelingen die zich in het risicoprofiel van het grondbedrijf hebben voorgedaan wordt in het vervolg van deze paragraaf nog ingegaan.

Benodigde weerstandscapaciteit

Bovenstaand is een beeld opgenomen van de belangrijkste risico's en belangrijke ontwikkelingen daarin. In dit deel van de paragraaf is aangegeven hoe dit door werkt in de benodigde weerstandscapaciteit.
De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang en impact van de risico's en is door het toepassen van het simulatiemodel van de mate waarin de verschillende risico's zich kunnen voordoen berekend. De totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit om de risico's op te kunnen vangen is € 37,7 miljoen. Dit is € 7,3 miljoen hoger dan bij de MJPB 2020-2023. Dit is het gevolg van het actualiseren van zowel het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's als de risico's voor de grondexploitatie.

Voor de risico's, die meegenomen zijn in de risicosimulatie en die niet door andere beheersmaatregelen konden worden afgedekt, is de benodigde weerstandscapaciteit berekend, hierbij is een zekerheidspercentage van 90% gehanteerd. Een zekerheidspercentage van 90% wil zeggen dat in 90% van alle schattingen in de simulatie van de benodigde weerstandscapaciteit voor het huidige risicoprofiel, de schattingen kleiner of gelijk zijn aan het bedrag van € 37,7 miljoen. 10% van de uitkomsten van de schattingen zijn groter dan dit bedrag.

In de volgende tabel is het totaal beeld van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	**JV2018/ Turap1-2019**	**MJPB 2020- 2023**	**Jaarverslag 2019**
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Gemeentebrede risico's	**28.833**	**25.550**	**26.266**
Conjuncturele (marktrisico) en projectspecifieke risico's grondexploitatie			9.810
Strategisch bezit (mva)			1.480
Anterieure overeenkomsten			130
Risico's grondexploitatie	**4.280**	**4.280**	**11.420**
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	**600**	**600**	
Benodigde weerstandscapaciteit	**33.713**	**30.430**	**37.686**

Gemeentebrede risico's

De benodigde weerstandscapaciteit om de gemeentebrede risico's op te kunnen vangen is € 0,7 miljoen hoger dan bij de vorige stand bij de MJPB 2020-2023. Dit is het gevolg van het actualiseren van het risicoprofiel.

Grondexploitatie risico's

De berekening van de benodigde weerstandscapaciteit in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen en de bestemmingsreserves voor de grondexploitaties worden onderstaand toegelicht.
Voor de bepaling van het weerstandsvermogen voor de grondexploitatierisico's is in de Financiële Jaarrapportage 2019 aangesloten bij de gewijzigde voorschriften van het Rijk, die anders waren dan bij de opstelling van de MJPB 2019-2022. Tot nu toe werden de risico's van de grondexploitatieprojecten, binnen bandbreedtes en gekwantificeerd op basis van algemene parameters, zoals uitloop in de planning, ontwikkeling van de grondopbrengsten en kostenontwikkelingen.

Nieuwe regelgeving rondom tussentijdse winstneming van de grondexploitaties is door de Commissie BBV is vastgelegd in de Notitie Grondbeleid 2019. Dit vraagt een andere opbouw en bepaling van het weerstandsvermogen. In het BBV van juli 2019 wordt een onderscheid gemaakt in de conjuncturele risico's (marktrisico's) en project specifieke risico's. Bij de bepaling van de tussentijdse winst wordt rekening gehouden met de projectspecifieke risico's die samenhangen met de nog te realiseren kosten en opbrengsten van de individuele grondexploitaties.
Aan de uitwerking daarvan is door de gemeente uitvoering gegeven ter voorbereiding op het jaarrekeningproces 2019. Hiervoor zijn alle projectspecifieke risico's per project en de marktrisico's in beeld gebracht en gekwantificeerd. Daarbij is gewerkt met een checklist van project- en marktrisico's op basis van de notitie van de

commissie BBV en het Handboek van de accountant. Op basis van deze checklist zijn alle grondexploitaties doorgelicht.

Het risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit van het grondbedrijf in relatie tot de beschikbare weerstandscapaciteit geeft het volgende beeld:

Weerstandscapaciteit grondexploitatieprojecten	**JV 2019**		**JV 2018**
	Omvang risico grond-exploitatie	**Ten laste van weerstands vermogen**	
		90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
Conjuncturele (marktrisico)	5.430		
Projectspecifieke risico's	11.470		
Totaal grex en projecten	16.900	9.810	
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.480	
Anterieure overeenkomsten	130	130	
Totaal	**18.510**	**11.420**	**4.880**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
BR Grondexploitatie		12.562	5.368
BR Strategische posities		1.500	1.500
BR Voorstudies		283	0
Totaal		**14.345**	**6.868**

De berekende omvang van alle risico's voor de grondexploitaties bedraagt € 18,5 miljoen. Een deel van deze risico's kunnen worden afgedekt doordat er voor de resterende looptijd van deze projecten rekening gehouden wordt met nog te verwachten winsten, dit zelfdragend vermogen risico's grondexploitatie bedraagt € 7,1 miljoen. Daardoor is het bedrag wat benodigd is als weerstandscapaciteit lager namelijk € 11,4 miljoen.
Maar deze benodigde weerstandscapaciteit om de grondexploitatie risico's op te kunnen vangen is € 6,5 miljoen hoger dan bij de vorige Financiële Jaarrapportage 2018. Dit komt dus door de nieuwe begrotingsvoorschriften.
Maar ook de totale beschikbare weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf wijkt af van 2018. Bij de vorige opmaak van de Financiële Jaarrapportage 2018 bedroeg de totale beschikbare weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf € 6,9 miljoen. Nu is dit € 14,3 miljoen. Dit is een toename van de beschikbare weerstandscapaciteit met € 7,5 miljoen.
Daarmee lijkt het erop dat er sprake is van een fors nadeel voor de gemeente. De gemeente moet immers een hoger bedrag aan weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf aanhouden en de gemeente opereert daarmee behoedzamer. Toch is dit niet het hele verhaal.
Aan de andere kant dwingt de nieuwe regelgeving gemeenten tussentijdse winsten te nemen en in die zin minder behoedzaam te opereren. In 2019 is er dan ook een positief resultaat van het grondbedrijf. Dit bestaat uit met name de verplichte winstnemingen vanwege nieuwe BBV-regelgeving.
In de nieuwe begrotingsvoorschriften is ook bepaald dat de tussentijdse winstnemingen aangewend kunnen worden om de noodzakelijke versterking van de risicobuffers te doen. Dat betekent dat enerzijds er sprake is van een verhoging van de gewenste weerstandscapaciteit van het grondbedrijf en de reserves moeten worden verhoogd. Maar aan de andere kant zijn de tussentijdse winstnemingen zo groot dat er per saldo een positief effect voor het jaarresultaat 2019 is.
Dat betekent dat per saldo een bedrag van € 3,6 miljoen conform dit beleid toevloeit naar de Algemene reserve. Met deze tussentijdse winstnemingen was in de MJPB 2019 geen rekening gehouden.

Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico's, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario's van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid en de Financiële Jaarrapportage Projecten 2019.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de risico's en de specifieke ontwikkelingen voor de grondexploitaties volgt nu de toelichting op de ontwikkelingen in de algemene reserve als belangrijkste onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen die kunnen worden ingezet voor het afdekken van negatieve financiële effecten als gevolg van de risico's die manifest zijn. De overige bestemmingsreserves, de stille reserves, de onbenutte belastingcapaciteit en vanaf 2013 de toekomstige winstpotentie Grondexploitatie worden niet meegenomen voor het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit. De totale omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit bij het Jaarverslag 2019 bedraagt € 44,2 miljoen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2019** 90%
Bedragen x € 1.000	
Beschikbare weerstandscapaciteit	
Stand Algemene reserve per 1-1	41.738
+ Toevoegingen	*23.049*
- Onttrekkingen	*-27.570*
Stand Algemene reserve per 31-12	37.217
- Resultaat 2019	-7.339
1. Stand Algemene reserve per 31-12 incl. resultaat	**29.878**
BR Grondexploitatie	12.562
BR Strategische posities	1.500
BR Voorstudies	283
2. Totaal weerstandscapaciteit Grondexploitatie	**14.345**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**0**
Totaal	**44.223**

Algemene reserve

De stand van de algemene reserve is in 2019 afgenomen met € 11,9 miljoen.
De afname van de AR is tot stand gekomen door een veelheid aan mutaties van toevoegingen en onttrekkingen aan de AR. De totale afname is voornamelijk tot stand gekomen door:

- de uitname uit de Algemene reserve ter dekking van de tekorten binnen het zorgdomein;
- een voordeel op de uitkering uit het Gemeentefonds;
- een vrijval vanuit de grondexploitatie aan de Algemene reserve;
- de meerjarige doorwerking van besluitvorming uit vorige begrotingsjaren.

Grondexploitatie

De beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit voor het Grondbedrijf wordt toegelicht bij het hoofdstuk benodigde weerstandscapaciteit.

Post onvoorzien en strikt onvermijdbaar

Op de post onvoorzien en strikt onvermijdbaar is in 2019 geen beroep gedaan. De post onvoorzien € 272.000 en strikt onvermijdbaar € 767.000 zijn toegevoegd aan de Algemene reserve, en wordt meegerekend als beschikbare weerstandscapaciteit.

Totaalbeeld ontwikkeling weerstandsfactor

Het totaalbeeld van benodigde versus beschikbare weerstandscapaciteit laat het volgende beeld zien:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2018/ Turap1-2019	MJPB 2020-2023	JV 2019
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
Gemeentebrede risico's	28.833	25.550	26.266
Risico's grondexploitatie	4.280	4.280	11.420
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	600	600	0
Totaal	**33.713**	**30.430**	**37.686**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
Algemene reserve	23.835	22.767	29.878
Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	6.868	6.868	14.345
Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	1.039	0
Totaal	**31.742**	**30.674**	**44.223**
Benodigd versus beschikbaar ruimte irt aanzuivering	**-1.971**	**244**	**6.537**
Verschil (> factor 1,4)	**-15.456**	**-11.928**	**-8.537**
Weerstandsfactor	**0,9**	**1,0**	**1,2**

De weerstandsfactor bij dit Jaarverslag is ten opzichte van de MJPB bij een zekerheidspercentage van 90% gestegen van 1,0 naar 1,2. De gemeente beschikt over voldoende weerstandsvermogen, de weerstandsfactor blijft binnen de gehanteerde bandbreedte van tussen de 1,0 en 1,4.
Eerder in deze paragraaf is toegelicht dat de weerstandsfactor ten opzichte van de inschatting bij het vaststellen van de begroting nog op 1,6 lag.

De ontwikkeling van de weerstandsfactor laat zich lastig meerjarig voorspellen. De risico's kunnen niet op voorhand over de komende jaren als stabiel worden ingeschat en nieuwe ontwikkelingen in de financiële positie zijn van invloed op het weerstandsvermogen. Een belangrijke kanttekening hierbij door de recente ontwikkelingen rondom de coronacrisis is dat het risicoprofiel is opgesteld voor deze crisis uitbrak.
Bij de voorbereiding van de Perspectiefnota zou worden aangesloten bij hetzelfde risicoprofiel. De ontwikkelingen van de komende maanden zullen hopelijk meer duidelijkheid bieden hoe met de risico’s en beschikbare weerstandscapaciteit als onderdeel van de financiële positie van de gemeente als geheel bij de MJPB 2021-2024 omgegaan zal moeten worden.

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Sinds de verzelfstandiging van het sportbedrijf valt het beheer en onderhoud van de zwembadinstallaties en de sportvelden niet langer onder de gemeente. Het sportbedrijf is daar als huurder/ gebruiker voor verantwoordelijk, daarom worden deze onderdelen nu niet meer onder de paragraaf kapitaalgoederen opgenomen.

Samenvattend beeld

De paragraaf geeft inzage in ambitieniveau van het onderhoud, geplande inzet en een toelichting op eventuele afwijking.

Het volgende beeld is waar te nemen:

- De besteding van exploitatiebudgetten was in 2019 redelijk in lijn met de begroting. De geplande investeringen zijn op onderdelen achtergebleven bij de begroting. Bij de producten waar dat aan de orde is, wordt dit hieronder nader toegelicht;
- Bij het uitvoeren van groot onderhoud is er steeds meer aandacht voor duurzaamheid en circulair inkopen;
- Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet;
- Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	*winkel centra*	*wijken*	*bedrijfs terreinen*	*bossen/ parken*	*hoofdinfra*	*fietspaden*
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

** voor asfaltwegen in de wijken streven we naar het voorkomen van kapitaalvernietiging, voor elementenverharding (zoals klinkers en tegels) hanteren we niveau C en voor parkeervakken vinden we niveau D acceptabel.*

In het bovenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten op hoofdlijnen weergegeven. Meer gedetailleerd wordt daarop ingegaan bij de diverse objecten van onderhoud.

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte, die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over

de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad golden.

Wegen

Actuele kaders

- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013).
- Beheerplan wegen 2017-18

Ambitie

De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:

- niveau A voor fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen en busbanen (hoofdwegen en (hoofdnetwerk) fietspaden zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040);
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Planning

Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud. Waar mogelijk wordt – met name voor wijkwegen – samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams leefomgeving. Kansen voor het beperken van wateroverlast worden waar (financieel) mogelijk meegenomen in het groot onderhoud.

Uitvoering van de herinrichting van de Apeldoornseweg was gepland voor 2019/2020.

Resultaat 2019

Bij het vaststellen van de begroting was al aangegeven dat voor het onderhoud van de wegen extra middelen nodig zijn om oplopende kosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de MJPB 2019-2022 deels in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud is geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader met daarbij het streven naar het zoveel mogelijk beperken van kapitaalvernietiging.
Op een groot aantal plaatsen in de stad is onderhoud uitgevoerd aan hoofdwegen, wijkwegen en fietspaden. De herinrichting van de Apeldoornseweg is in 2019 afgerond.

Openbare Verlichting

Actuele kaders

Nota uitrol Led-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud).

Ambitie

Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV), volgens ROVL 2011. Deze klassen zijn afgeleid van de Europese norm EN13.201. Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen);
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50 % op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de ambities van de veranderopgave Klimaat en Energie.

Planning

De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels is afgestemd op de aangegeven uitgangspositie en wordt zo mogelijk afgestemd in samenloop met overige werkzaamheden groot onderhoud in de openbare ruimte.
De financiering vindt plaats vanuit investeringsbudgetten; De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad wordt gerealiseerd in de periode 2018 t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad (veranderopgave Vitale economie Arnhem Nijmegen, onderdeel Dynamische centrumstad aan de rivier).

Resultaat 2019
Op een groot aantal plaatsen in de stad zijn masten en/of armaturen vernieuwd en soms ook kabels vervangen. De investeringen in 2019 zijn echter lager uitgevallen dan in de investeringsplanning was voorzien. Dit is het gevolg van het feit dat veel projecten wel in 2019 zijn gestart maar nog niet zijn afgerond.

In het zuidelijke deel van het centrum is de verlichting ondertussen vernieuwd. De rest van het centrumgebied volgt in 2020.

De plaatsing van dynamische verlichting aan de Huissensedijk wordt voorbereid.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- Licht op groen'/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- 'Het Groen Goed Verdeeld' (collegebesluit 2006).
- Beheerplan Verkeers Regel Installaties 2019 (VRI)

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA.
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning
De vervanging van de verkeersregelinstallaties wordt gedaan vanuit het investeringsbudget.
Hierbij worden vaste termijnen gehanteerd:
- verkeersregelautomaat en LED-lantaarns: elke 15 jaar;
- masten en kabels: elke 30 jaar;
- bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones. Hierbij worden geen gegevens over de voertuigen opgeslagen.

Resultaat 2019
Het onderhoud en de vervanging van verkeersregelinstallaties is in 2019 conform planning uitgevoerd. Ontwikkelingen in de techniek en nieuwe toetreders in de markt maken dat toekomstige investeringen mogelijk lager zullen uitvallen dan tot nu toe werd voorzien.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
De te realiseren ambitieniveaus zijn opgenomen in dit jaarverslag, deze zijn uitgewerkt in:
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden. Er zijn op dit moment 1456 civieltechnische kunstwerken (bijv. trappartijen, bruggen, tunnels en viaducten) en bij stadsuitbreiding neemt dit aantal verder toe

Planning
Begin 2018 is een nieuw beheerplan, leidend voor het onderhoud in de komende jaren, in werking getreden. Op basis van bestaande inspecties stond voor 2019 in ieder geval vervangen van de tegels in de tunnels op het Airborneplein, groot onderhoud viaduct Lange Akkers, GO viaduct Wagnerlaan en vervangen voegovergangen viaduct Eldenseweg (afhankelijk detailinspecties) op de planning.
In 2019 zou een nieuwe technische inspectie worden uitgevoerd, op basis hiervan zou een nieuw beheerplan worden opgesteld.

Resultaat 2019
Het geplande onderhoud op het Airborneplein en viaduct Wagnerlaan is uitgevoerd.
De voor 2019 geplande technische inspectie is doorgeschoven naar 2020.

In 2019 is minder geïnvesteerd binnen het product kunstwerken dan voorzien in de meerjareninvesteringsplanning. Dit is onder andere veroorzaakt door:

- vertraging project "Doorlaatwerk" (viaduct Eldenseweg) als gevolg van een juridische kwestie rond de aanbesteding;
- uitstel viaduct "De Slang" (Lange Akkers) in verband met samenloop wegenaanpak in 2020.

In 2019 is het meerjarig investeringsbudget voor het groot onderhoud van civiele kunstwerken voor de periode 2019-2029 tegen het licht gehouden. De conclusie is dat het beschikbare budget voldoende is om op basis van de huidige ramingen het groot onderhoud civiele kunstwerken te kunnen uitvoeren.

Riolering

Actuele kaders

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018 is in 2019 verlengd en aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015).

Ambitie

Uitgangspunt voor het GRP5 was uitvoering van wettelijk verplichte taken en een herstel- en vervangingsprogramma, waarmee de risico's op bezwijkende riolen minimaal zijn. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

In het GRP5 waren geen middelen opgenomen voor de aanpak van bekende plekken met wateroverlast; Met de MJPB 2019-2022 is besloten het GRP5, dat een looptijd kende tot en met 2018, te verlengen tot de invoering van de omgevingswet (nu voorzien in 2021). Binnen het in de begroting beschikbare budget, zijn middelen gereserveerd voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie. Deze ruimte is ontstaan doordat de komende periode tijdelijk minder riolen aan vervanging toe zijn dan de afgelopen periode.
Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgaven ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel.

Planning

De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. `De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten.
In de komende planperiode worden alleen die riolen vervangen die op technische gronden ook echt vervangen moeten worden.

Resultaat 2019

In 2019 zijn weer diverse rioolvervangingen en/of reparaties gerealiseerd en zijn inspecties uitgevoerd om de staat van het riool te onderzoeken. Een aantal langlopende projecten zoals in de wijk Geitenkamp, Spijkerbuurt en herstel van het Moerriool zijn voortgezet.
De noodzakelijke rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij is ook gekeken naar kansen om in samenloop hiermee al een voorschot de nemen op de toekomstige energietransitie. Dit zal in 2020 verder worden uitgewerkt.
Bij rioleringsprojecten wordt altijd gekeken welke kansen er liggen op het gebied van klimaatadaptatie.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Waterplan (gezamenlijk plan van gemeente en beide waterschappen);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (2015 en in 2019 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;

Ambitie
Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Planning
Tot 2020 worden systematisch alle duikers & beekriolen geïnspecteerd die onder de spoor-, snel- en hoofdwegen liggen. Door reiniging en inspectie van de duikers en beekriolen kan de fysieke conditie (het schadebeeld) worden beoordeeld en de onderhoudsbehoefte in beeld worden gebracht. Op basis daarvan worden ook in deze planperiode de beheersmaatregelen uitgezet.

Het baggeren van de Defensiehaven is noodzakelijk en zal in 2019 worden uitgevoerd. Hiervoor is in 2019 in deze MJPB € 500.000 opgenomen.

Resultaat 2019
Het in 2019 geplande baggeren van de Defensiehaven moest worden uitgesteld waardoor de uitgaven voor dit product achter gebleven zijn op de begroting. Door de landelijke PFAS-problematiek kon geen afzet voor de vrijkomende bagger worden gevonden waardoor de werkzaamheden geen doorgang konden vinden. Ondertussen is hier een oplossing voor gekomen en zullen de werkzaamheden in 2020 worden uitgevoerd.

Voor de AKU-fontein en herinrichting van het Gele Rijdersplein was in 2019 een onttrekking uit de Bestemmingsreserve BuitenGewoonBeter (€ 500.000) voorzien. Door vertraging van dit project is de onttrekking uitgesteld.

Wijkgroen

Actuele kaders
Groenvisie 2018-2035 (raadsbesluit 2018).

Ambitie
De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om de stad Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De ambitie is als volgt:

- onderhoudsambitie wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- onderhoudsambitie groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Planning
- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau;
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd;
- Een van de groenrenovatie projecten is het opknappen van het Jubileumpark in 2019.
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2019 gestart met structurele bestrijding.

Resultaat 2019
De aanpak van de invasieve exoten ligt op schema. Afgelopen jaar zijn verschillende methoden getest. In dit voorjaar zal blijken hoe effectief de maatregelen zijn geweest. Het opknappen van het Jubileumpark is nu in uitvoering.
In samenspraak met de teams leefomgeving zijn verschillende kleinschalige groenprojecten opgepakt.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders

- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013).
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS).

Ambitie

De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:

- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Planning

- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.

Resultaat 2019

Het onderhoud is conform planning uitgevoerd.

Bomen

Actuele kaders

Groenvisie 2018-2035 (raadsbesluit 2018).

Ambitie

De beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

De gemeente als boomeigenaar dient volgens het Burgerlijk Wetboek de algemene zorgvuldigheidsnormen in acht te nemen, de zorgplicht.

Planning

In de periode tot en met 2019 wordt de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierin wordt het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee wordt in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn.
Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Resultaat 2019

De veiligheidsinspecties en de daaruit voortvloeiende werkzaamheden voor de bomen is in 2019 conform planning uitgevoerd.
Beleidsmatig heeft 2019 in het teken gestaan van het nieuwe bomenbeleid: in nauw overleg met de stad zijn voorstellen geformuleerd voor versterking van het Arnhemse bomenbestand. Het nieuwe bomenplan is begin 2020 aan de raad voorgelegd. In afwachting van het vaststellen van dit beleid is het vervangen van bomenlanen uitgesteld.

Parken en bossen

Actuele kaders

- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);

- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe 2015 - 2024 (2015).

Ambitie
- Ruimte voor recreatie, sport en samenleven én de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Concreet bij onder meer de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem.
- Onderhoud is tenminste op B-kwaliteitsniveau.
- De wens is om :
    - invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
    - Het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Planning
- 2019-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2019/ 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, de Barokkelaan in Zijpendaal en de boomgroepen/ clubs in Sonsbeek.
- 2019/ 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2019 Systematische beoordeling beheer Parken Klarenbeek, Sonsbeek oost en Park Westerveld.

Resultaat 2019
De aanpak van invasieve exoten ligt op schema.
Door het ingestelde moratorium op bomenkap in afwachting van het nieuwe bomenbeleid zijn de geplande dunningen die nodig waren voor het groot onderhoud niet worden uitgevoerd.
Met de actualisatie van de beheervisie voor Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem is in 2019 een start gemaakt.

Sportvelden
Sinds de verzelfstandiging van het sportbedrijf valt het beheer en onderhoud van de sportvelden niet langer onder de gemeente.

Installaties zwembaden
Sinds de verzelfstandiging van het sportbedrijf valt het beheer en onderhoud van de installaties van de zwembaden niet langer onder de gemeente.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders
- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie
- In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.
- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Planning
- Bij invoering Diftar zullen de toegangscontrole-systemen opnieuw operationeel gemaakt moeten worden en is pasgebruik, na opheffing van de last, weer toegestaan.
- Jaarlijkse evaluatie of op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.

- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie, ook na 2019.
- De voorbereidingen om een Diftar-systeem in te voeren, worden voortgezet.

Resultaat 2019
De toegangscontrole-systemen zijn opnieuw operationeel gemaakt.

Er is in 2019 minder geïnvesteerd dan begroot omdat investeringen zijn uitgesteld. Dit omdat de invoeringsdatum van Diftar op 1 juli 2020 is vastgesteld. Het gaat hierbij om Diftar-investeringen zoals aanpassing van het Afval Breng Station en plaatsing van GFT-voorzieningen bij hoogbouw, Deze investeringen schuiven door naar 2020 en 2021.

Vastgoed

Actuele kaders
- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen (R4), culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen (R5), welzijnsvoorzieningen (R7), gemeentelijke huisvesting (R9), bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte (R2).

Ambitie
- De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
- Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning
- Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal in de komende 10 jaar hiervoor een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).
- Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.
- Daarnaast wordt er in de periode 2019-2022 gemiddeld € 4,3 miljoen uitgegeven planmatig en storingsonderhoud.

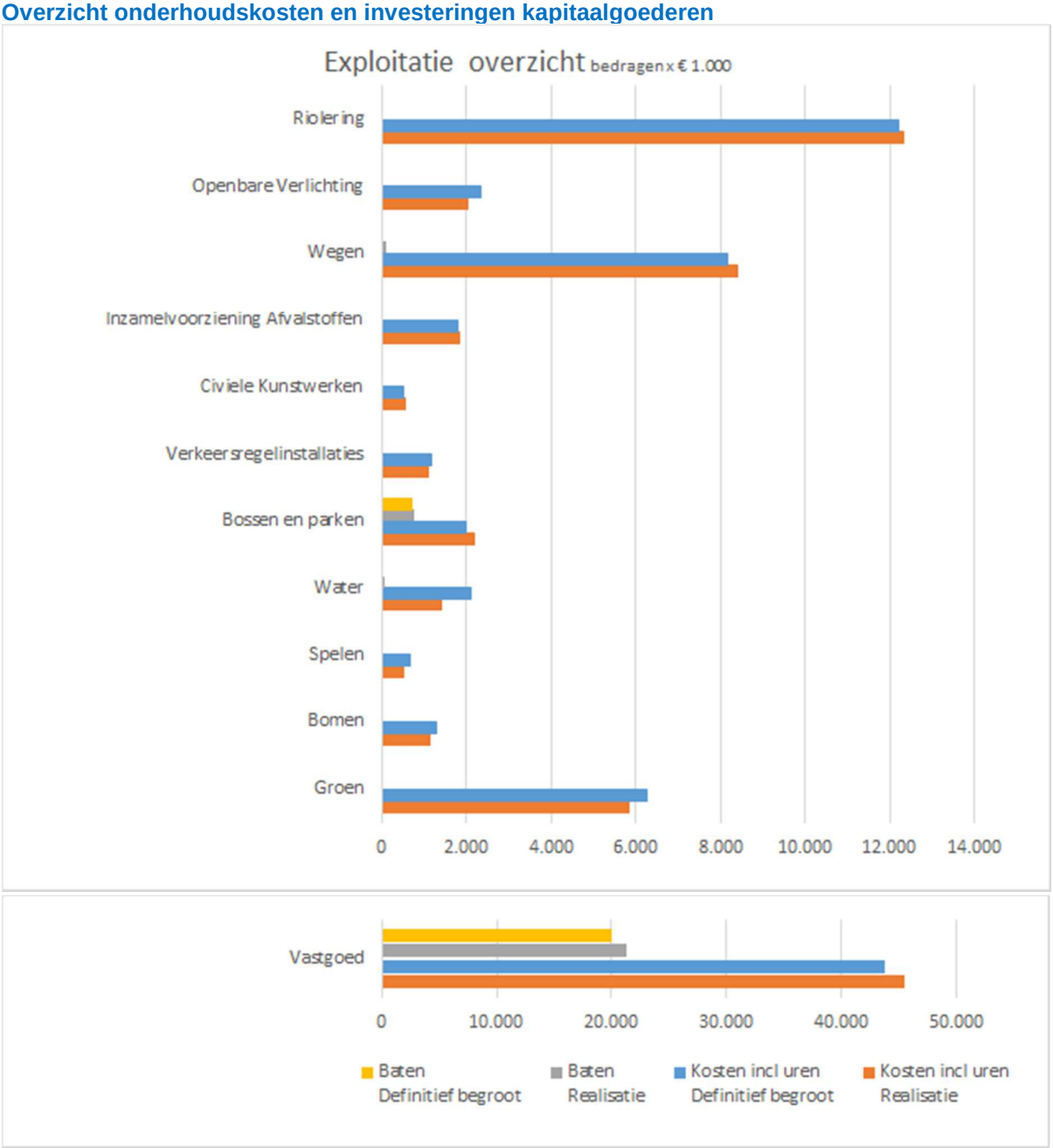
Resultaat 2019
Exploitatie
In 2019 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 45,4 miljoen, waarvan ruim € 20,6 miljoen aan kapitaallasten en € 24,8 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is huur: deze bedroeg ruim € 6,8 miljoen. De (verhuur) inkomsten bedroegen € 18,0 miljoen.

Onderhoud
De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2019 € 6,7 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen). De grootste afwijking ten opzichte van de begroting is het herstel van de gevel van het MFC Presikhaven voor €0,4 miljoen.

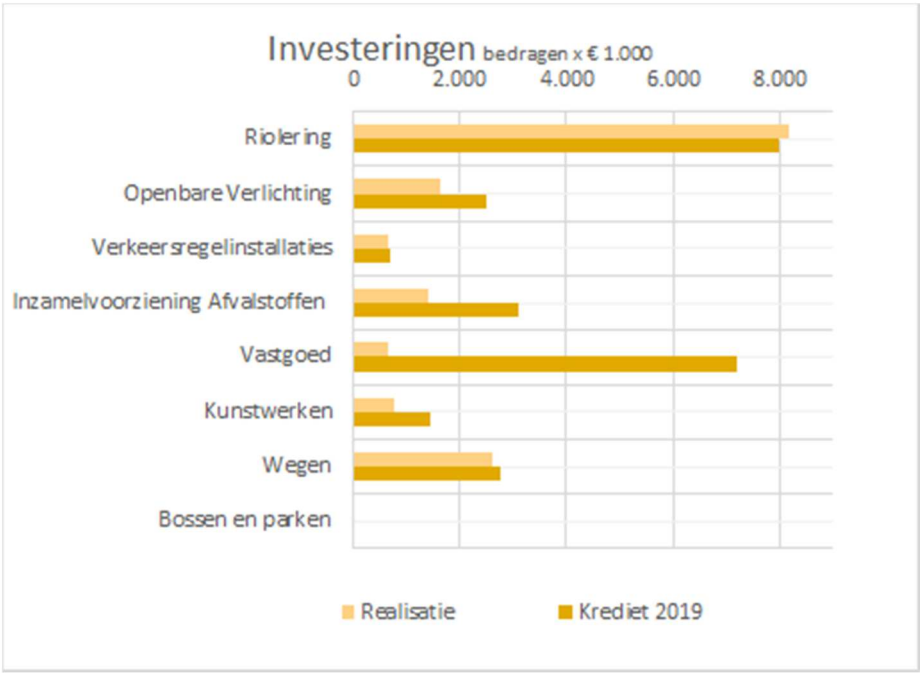
Investeringen
In 2019 is er zijn slechts voor €0,7 miljoen aan investeringen afgerond. De belangrijkste daarvan is het vervangen van enkele liften bij de parkeergarage van Arnhem Centraal. Een aantal grotere investeringen waaronder

Trekkenwand schouwburg € 1,2 miljoen, Parkeergarage Arnhem Centraal € 1,4 miljoen, Sporthal Elderveld € 0,8 miljoen, Stadhuis € 0,6 miljoen is wel in 2019 gestart maar zijn nog niet afgerond. Een aantal investeringen in het kader van de verduurzaming van de eigen gebouwen (€ 0,8 miljoen) kon in 2019 nog niet worden opgestart omdat een programma daarvoor nog niet is afgerond. Een aantal kleinere investeringen wordt doorgeschoven naar 2020.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

Investeringen bedragen x € 1.000
0
2.000
4.000
6.000
8.000
Riolering
Openbare Verlichting
Verkeersregelinstallaties
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Vastgoed
Kunstwerken
Wegen
Bossen en parken
Realisatie
Krediet 2019

Financiering

In deze paragraaf financiering worden enerzijds het gevoerde beleid in de financieringsfunctie en anderzijds het resultaat daarvan in 2019 toegelicht. De werkzaamheden zijn alle binnen de kaders van het treasurystatuut uitgevoerd.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de MJPB, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2019 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2019 zijn nieuwe vaste leningen aangetrokken voor slechts € 30 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2019

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2019 respectievelijk € 151,637 miljoen en € 73,521 miljoen:

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	**Volume**	**Rente**
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	10.342	0
- Voorzieningen: 2%	63.179	1.264
Subtotaal voorzieningen	73.521	1.264
Reserves:		
- Rente : 0%	122.472	0
- Rente : 2%	29.165	583
Subtotaal reserves	151.637	583
Totaal	**225.158**	**1.847**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2019

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering (met daarin de financiering van de sociale woningbouw) en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2019	Vermeerdering	Aflossing	Stand 31.12.2019
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	695.652	30.000	-62.118	663.534
Totaal leningen O/G	**695.652**	**30.000**	**-62.118**	**663.534**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	68.387	4.190	-9.044	63.533
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	11		-1	10
Totaal leningen U/G	**68.398**	**4.190**	**-9.045**	**63.543**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG -indien nodig- altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2019 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Het begrotingstotaal voor 2019 bedroeg bij vaststelling van de MJPB 2019 - 2022 door de gemeenteraad € 727 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2019 bedroeg dus € 61,8 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in 2019 in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het zogenaamde schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde in 2019 € 4,2 miljoen.
Inkomende en uitgaande kasstromen hebben een afwijkend ritme, waardoor hoge positieve of negatieve kassaldi kunnen ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke schommelingen hoeft niet de dagelijkse stand van de banksaldi te worden afgezet tegen de drempelwaarde, maar het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Door de gemeente Arnhem is de drempelwaarde voor schatkistbankieren in 2019 in geen van de kwartalen overschreden.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen

waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2019 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2019 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 62,1 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente € 7,1 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 55 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn voor € 30 miljoen nieuwe leningen aangetrokken, waarvan € 0,3 miljoen is uitgeleend. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van de twee: òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering, wanneer die lager is.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg dus € 30 miljoen -/- € 0,3 miljoen = € 29,7 miljoen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 727 miljoen: € 145,5 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 29,7 miljoen is 4,1 % van € 727 miljoen. De gemeente Arnhem is dus ook met betrekking tot de renterisiconorm ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2019 bedroeg de omslagrente 2%.
Als gevolg van de aanhoudend lage rentestand op de kapitaalmarkt zal de omslagrente in de komende jaren verder verlaagd moeten worden doordat relatief dure leningen (rente van 4 á 5%) zullen worden afgelost en met goedkope leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.
Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. Daarmee geeft de gemeente aan dat dit risico een normaal bedrijfsvoeringsrisico is, dat geen speciale positie vraagt.

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw heeft de gemeente de actieve rol uit het verleden op een haar na volledig afgebouwd. Per 31/12/2019 bedraagt de schuld van corporaties aan de gemeente Arnhem nog maar € 10.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van deze leningen effectief volledig is verdwenen.
Corporaties hebben de leningen in eigen beheer genomen met borging door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarbij de gemeente Arnhem als intermediair tussen de bank en de corporatie is verdwenen, of hebben leningen volledig afgelost. De verhoging van de achtervang jegens het WSW is weliswaar toegenomen, wat op zich ook een risico meebrengt. Maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.
Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.

Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie (“aan de voorkant”) beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek of pandrecht. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn -net als de risico’s van rentefluctuaties- ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in Euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Overigens heeft Arnhem geen overtollig kapitaal, ook niet in de Schatkist. Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2019 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
R9	Vaste en vlottende financiering	2.354	V
R9	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
R9	Dividend BNG	1.415	V
Totaal Resultaat		**3.769**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2019 van € 2,356 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 1,413 miljoen. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
R9	Vaste en vlottende financiering	898	V
R9	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
R9	Dividend BNG	515	V
Totaal Resultaat		**1.413**	**V**

Het voordelig resultaat uit het dividend van de BNG is al in Turap-2 2019 aan de gemeenteraad gemeld. Van het resultaat op de financiering van € 898.000 komt € 588.000 op het conto van de vlottende financiering met zijn negatieve rente. In de vaste financiering is een voordeel behaald van € 310.000 omdat minder leningen zijn aangetrokken dan waarop was gerekend in de MJPB, dus minder rentekosten.

Het uitgekeerde dividend van de BNG heeft betrekking op het jaar 2018. De hoogte ervan is vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2019 en wordt daarom in het jaarverslag 2019 verantwoord. Evenals in 2018 is door de BNG in 2019 37,5% van de winst uitgekeerd als dividend in plaats van 25%, wat in de jaren daarvoor gangbaar was. De bank voldoet aan de Europese eisen met betrekking tot op de balans aanwezige buffers en kan daarom meer winst uitkeren aan de aandeelhouders in plaats van deze toe te voegen aan het eigen vermogen.

De economie en ontwikkelingen in de rente

De economie, vooral in Europa, zit na een aantal jaren van voorspoed weer in een dip wat voor de ECB het signaal is geweest om het opkoopprogramma van (staats-)obligaties weer van stal te halen. Een aantal landen, waaronder Nederland, heeft aangegeven de noodzaak van een nieuw opkoopprogramma niet te onderschrijven omdat in de desbetreffende landen de economie nog wel goed draait.
Bij een min of meer optimistisch economisch beeld hoort een rente, die op een hoger niveau ligt dan de huidige. Verwacht mag worden dat door het nieuwe opkoopprogramma van de ECB de rente nog veel jaren laag zal blijven met serieuze risico's voor vorming van zeepbellen in de economie.
Met zekerheid zal de rente blijven fluctueren en uiteindelijk naar hogere niveaus stijgen, maar het moment waarop de rente daadwerkelijk hoger wordt kan niemand voorspellen. We mogen er wel op rekenen dat dit moment zich niet binnen afzienbare tijd zal aandienen.
Voor de financieringsfunctie is het zaak om alert te blijven op deze ontwikkelingen. De gemeente (en dus de belastingbetaler) is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren, wat betekent dat de huidige, lage rente lang in de boeken blijft door leningen met lange looptijden af te sluiten. Daarnaast is het zaak om een open oog te houden voor de economische en financiële ontwikkelingen, zodat een stijging van de rente de gemeente niet overvalt.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering en risicomanagement.

Personeel en organisatie

Organisatieontwikkeling

Net als in voorgaande jaren is in 2019 geïnvesteerd om binnen clusters en afdelingen verbeteringen door te voeren. Binnen het cluster Werk & Inkomen is een omvangrijk ontwikkeltraject opgestart dat ook heeft geleid tot een reorganisatie. De besluitvorming is afgerond en de uitvoering wordt voorbereid. Naar verwachting wordt dit traject in 2020 afgerond. In 2020 zal ook de beleidscapaciteit van de afdeling Strategie, Beleid & Regie voor de uitvoering van de programma's tegen het licht worden gehouden. Daarnaast zijn ontwikkeltrajecten binnen de afdelingen Personeel & Organisatie en Financiën & Control (zie ook onderdeel auditing en risicomanagement in deze paragraaf) gestart.
Een ander omvangrijk dossier waarmee aan de slag is gegaan is de invoering van de Omgevingswet. Meerdere onderdelen binnen de organisatie zijn hierbij betrokken.

Jongereninstroom en vitaliteit

Sinds 2017 worden meer jonge collega's aangenomen op vacatures. In zowel 2018 als 2019 zijn ongeveer 25 nieuwe collega's aangenomen jonger dan 35 jaar. Daarnaast zijn ook nog 17 trainees ingestroomd, waarvan tien zijn gestart bij het cluster Werk & Inkomen.
Verder is in 2019 besloten om met ingang van 1 januari 2020 voor de duur van twee jaar een pilot 'Vitaliteitsregeling' te starten, waardoor iedereen van 62 jaar en ouder 20% minder kan werken, met behoud van pensioenopbouw en tegen inlevering van 10% salaris. Het idee is dat deze groep collega's vitaler kan doorwerken en ruimte kan maken voor jonge instroom.

Diversiteit en Inclusie

De aanpak van diversiteit en inclusie is voortgezet, onder anderen door gesprekken met managementteams, activiteiten tijdens de Diversiteitsdag, een portretreeks van diverse collega's en een Meet & Greet met Arnhem Divers & Jong. Tijdens deze Meet & Greet-bijeenkomst maakten managers kennis met ongeveer 100 jongeren van diverse afkomst. Er werden netwerkgesprekken gevoerd waarbij de gemeente zich als interessante werkgever voor deze jongeren profileerde. Er zijn tientallen vervolggesprekken gevoerd en een aantal mensen heeft gesolliciteerd op een functie, traineeship of een werkervaringsplaats.
Het aantal sollicitanten met een migratieachtergrond is ook toegenomen. In verband met de privacywet zijn hier geen harde cijfers van te geven. Een globale telling wijst uit dat ongeveer 20% van de nieuwe medewerkers, aangenomen na 1 juli 2019, een niet-westerse migratieachtergrond heeft. Uit een schattende telling bij de huidige collega's blijkt dat het aandeel medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond schommelt rond 7%.

Wet banenafspraak

Bij uitvoering van de Wet Banenafspraak voldoen wij aan de wettelijke normen. Als gevolg van het oplopende quotum realiseert de gemeente uiterlijk in 2024 nog 2,5 extra plaatsen.
Breed binnen de organisatie is gesproken over het creëren van kansen voor de doelgroep. Dit heeft geleid tot het vast in dienstnemen van een kandidaat uit het project Werken zonder te beperken en het creëren van enkele werkervaringsplaatsen. De ambitie is om op 1 januari 2024 tien medewerkers met een vast contract in dienst te hebben, op dit moment zijn dat er vijf.

Ziekteverzuim

Op verzuim(preventie) moet altijd worden ingezet, zowel vanuit zorgoogpunt (goed werkgeverschap) als vanuit kostenoogpunt (verzuimkosten). Het kortdurende en/of frequente verzuim is goed onder controle, vooral het langdurig verzuim blijft een bron van zorg. Daarom is in 2019 de aandacht voor, de sturing op en de monitoring van dit langdurig verzuim aangescherpt. Dit zal in 2020 verder worden voortgezet. Tevens wordt in 2020 extra aandacht geschonken aan verzuimpreventie, zodat nieuwe instroom in (langdurig) verzuim zoveel mogelijk wordt beperkt.

Kerngegevens personeel

In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het aantal fte's bestuurlijk en ambtelijk opgenomen.

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2017	Realisatie Bezetting 2018	Begroting Formatie 2019	Realisatie Bezetting 2019
Bestuur				
Aantal FTE Raad	39	41	39	42
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7
Personeel				
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	1.055	914	929	908
Totaal personeel gemeente Arnhem	**1.055**	**914**	**929**	**908**

Uit onderstaande tabel blijkt dat het resultaat op de totale personele lasten en baten op -€ 1,2 miljoen uitkomt. In dit resultaat zijn betrokken de afwijkingen op de loonsom, de inhuur, de kosten voor voormalige medewerkers rekening houdend met reeds gevormde voorzieningen, de emolumenten en de opbrengsten voor personeel. De opbrengsten uit personeel worden gerealiseerd vanuit externe partijen.

	Realisatie 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie	***908***	***929***	***908***	***21***
Personeelslasten ambtelijke organisatie	71.517	72.794	70.545	2.250
af: corr loonsom (inhuur uit vacatureruimte + decl. vac.ruimte)	0	-3.431	5	-3.436
Stelposten	0	828		828
Overige emolumenten	954	1.461	1.538	-77
af: opbrengsten personeel	-3.506	-785	-2.512	1.727
Voormalig personeel	1.035	467	1.421	-954
				0
Inhuur: dekking uit vacatureruimte	2.339	3.022	2.906	116
Inhuur: dekking uit overige personele budgetten	8.049	8.387	11.397	-3.010
Dekking uit reserves en voorzieningen	-1.122	406	-953	1.359
Dekking uit andere budgetten dan personeel				
Saldo personeelsbudget	**80.388**	**83.149**	**84.345**	**-1.196**

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2019-2022	**922**	**909**	**907**	**907**	**907**
Bij: trainees uit jongerenbudget	1,45	0,00	0,00	0,00	0,00
Bij: formatie Arnhem, niet naar De Connectie	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Bij: tijdelijke formatie kredietadviseur	2,00	1,33	0,00	0,00	0,00
Bij: juridisch adviseur ivm interne doorbelasting planschade en actualisatie inkomsten DVO De Connectie, MGR en Sociale Wijkteams	1,06	1,06	1,06	1,06	1,06
Bij: de verlenging overeenkomst m.b.t. regio-archeologie 2017-2019 met een jaar	0,00	0,85	0,00	0,00	0,00
Bij: extra formatie uit budget EMIA gasloze wijken	0,57	1,69	1,69	1,69	1,69
Bij: ontwikkelmanager	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Bij: tijdelijk omzetten stelpost in formatie, ter financiering trainees	1,05	1,26	0,23	0,00	0,00
Bij: Diversen	2,71	3,07	-0,62	-1,29	-1,29
Af: formatiereductie ivm terugloop projecten	-2,72	-2,72	-2,72	-2,72	-2,72
Af: oplossen stelposten Bedrijfsvoering en herijking	-1,17	-4,20	-6,14	-6,70	-6,60
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2019	**929**	**914**	**902**	**901**	**901**

Vanaf 2019 is een lichte daling op de formatie zichtbaar.

Inhuur externen	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Bedragen x € 1.000				
Begroot	*	10.146	9.033	11.409
Realisatie	17.128	14.887	10.388	14.303
Afwijking	0	-4.741	-1.355	-2.894

* de inhuur wordt pas vanaf 2017 begroot

De totale inhuur over 2019 komt op ruim € 14,3 miljoen. De redenen om over te gaan op inhuur zijn voornamelijk:
- de wens tot het werken met een flexibele schil (bijvoorbeeld in de openbare ruimte en bij burgerzaken);
- projecten in de stad, waarvoor het specialisme niet in huis is (bijvoorbeeld binnen gebiedsrealisatie);
- vervanging vanwege ziekte en verloop.

Informatie en automatisering

Informatievoorziening

Na de grote storing aan het begin van het jaar is er samen met ICT gewerkt aan het op orde brengen van de informatievoorziening. De samenwerking met ICT De Connectie is verder vormgegeven, processen zijn uitgewerkt en geïmplementeerd. Er zijn grote technische investeringen gedaan waardoor de issues die er waren op het gebied van continuïteit en informatieveiligheid zijn opgelost.

Daarnaast is er een nieuw financieel systeem geïmplementeerd. Deze is per 1 januari 2020 in gebruik genomen.

Innoveren met informatie

In samenwerking met het sociaal domein zijn stappen gezet op het gebied van informatiegestuurd werken: de zorgmonitor is gerealiseerd. Hiermee is een basis gelegd voor de hele gemeente als het gaat om informatiegestuurd werken waarbij kwaliteitsverbetering en meer doelmatigheid het streven is.
Binnen het project Het Nieuwe Werken zijn meer mensen mobiel gaan werken. Er is verder gewerkt aan de nodige voorbereiding voor een bredere uitrol van dit nieuwe werkconcept.

Privacy, informatieveiligheid & auditing
In 2019 zijn IT-audits uitgevoerd met name gericht op de betrouwbaarheid, integriteit en beschikbaarheid van IT-processen en IT-producten. Daarbij wordt met name gekeken naar de algemene IT-beheersingsmaatregelen. Een belangrijke IT-audit die vanaf 2017 wordt uitgevoerd, is de ENSIA-audit (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). Deze audit heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen. In 2019 is het normenkader van de ENSIA-audit gewijzigd van BIG (Baseline Informatiebeveiliging Gemeente) naar de, door de overheid opgelegde en verplichte, BIO (Basis Informatiebeveiliging Overheid). In 2019 is een 0-meting uitgevoerd op de processen van de gemeente Arnhem welke als basis dient voor het inrichten van een nieuw Informatie en Veiligheid Management Systeem. Met de campagne 'Safe & Sound' is verder gewerkt aan het privacy en informatieveiligheidsbewustzijn bij medewerkers.

Archief
Samen met De Connectie is gewerkt aan het voor het publiek toegankelijk maken van onze archieven; hierdoor zijn een aantal van onze archieven nu openbaar geworden. Ook lopen we onze achterstand in het vernietigen van onze analoge archieven in. In 2020 werken we de rest van de achterstand weg. We hebben een onderzoek laten uitvoeren naar het archiefbeheer in de interne organisatie en bij onze verbonden partijen. De oplevering hiervan volgt dit jaar en zal de basis vormen voor een meerjarenprogramma om het archiefbeheer structureel te verbeteren. Dit zal onder andere bestaan uit de implementatie van een kwaliteitssysteem en de ontwikkeling van medewerkers die uitvoering geven aan het archiefbeheer.

Auditing en risicomanagement

Ontwikkelingen afdeling Financiën en Control
In 2019 bevond de afdeling Financiën & Control zich in een transformatieproces. Daarbij zijn met name de volgende ontwikkelingen opgepakt:

- Werken aan de kwaliteit en bruikbaarheid van de financiële gegevens (data) als hulpmiddel om trends en ontwikkelingen tijdig in beeld te krijgen. Hierbij wordt steeds meer gebruik gemaakt van software/tools voor Business Intelligence. In 2020 zal hierin verder worden geïnvesteerd in gebruik en scholing.
- Verantwoordelijkheden en de sturing op mensen, inhoud en processen is verhelderd. Daarbij wordt aangesloten bij de inhoudelijke programma's en projecten waaraan de gemeente Arnhem werkt. Dit zal verder resulteren in een visiedocument voor de afdeling Financiën en Control in 2020.
- Er is gewerkt aan meer samenwerking met de overige bedrijfsvoeringsafdelingen en De Connectie.

Rechtmatigheid
Voor 2019 geldt dat de accountant controleert op rechtmatigheid en vaststelt dat er geen materiële onrechtmatigheden hebben plaats gevonden. Vanaf boekjaar 2021 verandert deze systematiek en dient het college naar verwachting een rechtmatigheidsverklaring af te geven.
Wij volgen nauw de ontwikkelingen hieromtrent en waar nodig treffen wij voorbereidingen om een dergelijke verklaring ook gegrond af te kunnen geven.

Financial audits
In het kader van de interne beheersing en ter voorbereiding op het 'In Control Statement' heeft de gemeente financial audits uitgevoerd op de processen met een verhoogd risicoprofiel op basis van aard en/of omvang. De financial audits worden in het kader van de jaarrekening intern voorbereid en gebruikt door de accountant.

Frauderisicoanalyse
In 2018 zijn de frauderisico's geïnventariseerd en een rapportage hierover is 2019 aan de accountant aangeboden. De risico's zijn ingeschat op basis van verwachte kans en impact en zijn dit jaar weer geactualiseerd. Hieraan zijn beheersmaatregelen gekoppeld.

Auditing en risicomanagement
In 2019 heeft de afdeling Financiën en Control de processen op het gebied van risicobeheersing, risicomanagement en interne controles ondersteund. In 2019 is gewerkt aan het geven van trainingen en actualisatie van het gemeentelijke risicoprofiel, een nieuwe systematiek voor de risico's van het grondbedrijf, het geven van risicosessies en risicoanalyse en evaluaties.
Een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen kon in 2019 niet worden afgerond. Wel is over dit onderwerp gesproken in (thema)bijeenkomsten met de auditcommissie en het college van B&W.

Juridische zaken

Juridische Zaken ondersteunt de organisatie bij zeer veel primaire processen. Het gaat dan bijvoorbeeld om processen op het gebied van werk en inkomen, omgevingsrecht, horeca, subsidiëring, het sluiten van contracten, privacy en openbare orde. Juridische Zaken speelt verder een centrale rol bij de behandeling van klachten en bezwaren van inwoners en bedrijven.

In 2019 is de afdeling nadrukkelijk betrokken geweest bij de totstandkoming van nieuwe regelgeving binnen het sociaal domein. Veel aandacht is ook uitgegaan naar de voorbereidingen op de nieuwe Omgevingswet, en de introductie van het 'betalen per afvalstorting' (Diftar) in 2020. Ontwikkelingen en incidenten op het gebied van leefbaarheid van onze wijken en de veiligheid (zoals de Paasbergflat) vroegen ook sterk om de inzet van Juridische Zaken.
Bij al deze dossiers zoekt Juridische Zaken de verbinding met andere afdelingen binnen de gemeente, om zo tot goede besluiten en beleid te komen en bij te dragen aan een zo integraal mogelijke advisering aan de directie en het bestuur.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerking-)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Ten slotte is op 1 januari 2015 is de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) gewijzigd. Hiermee is een aantal wijzigingen doorgevoerd die erop gericht zijn de invloed van de raad op het samenwerkingsverband te versterken.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Daarnaast wordt per verbonden partij een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2019.

Relatie met de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Overzicht Verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit, het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (indien beschikbaar).

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	R3 Economie		
Doel verbonden partij	Ten behoeve van de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds (in 1999) Facility Point Arnhem opgericht, een verzamelgebouw voor startende en kleine bedrijven. Voor de oprichting is een EFRO-subsidie ontvangen, waarbij als voorwaarde gold dat de gemeente, de aanvrager van de subsidie, gedurende een aantal jaren verbonden moest blijven aan de B.V. De verbonden partij Facility Point heeft inhoudelijk geen relatie met gemeentelijke beleidsterreinen.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	1.969.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	2.050.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	
Ontwikkelingen	In 2019 heeft OostNL, rechtsopvolger van de Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij, de aandelen verkocht aan Klaassen Vastgoed en aan Color Business Center. Om op een goede manier te kunnen (blijven) concurreren met de andere bedrijfsverzamelgebouwen in de gemeente Arnhem zijn plannen voorbereid voor een grote renovatie van het gebouw van Facility Point op IJsseloord 2.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Voortgang Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is de invulling van het materiële werkgeverschap van SW-medewerkers waarvan het formele werkgeverschap is belegd bij de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland Sociaal Domein/ module WGSW.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland Sociaal Domein/ module WGSW detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De Gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	4.882.299
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	5.185.609
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	4.882.299
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	
Ontwikkelingen	Per 1-1-2019 werd het formele werkgeverschap van SW-medewerkers dat belegd was bij de Gemeenschappelijke Regeling Presikhaaf Bedrijven overgeheveld naar de module WGSW van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland Sociaal Domein. Scalabor biedt passend werk voor mensen met een aanstelling in het kader van de Sociale Werkvoorziening (SW) en arbeidsontwikkeltrajecten voor mensen uit de doelgroep van de Participatiewet. Ten aanzien van 'Passend werk': - Het aantal Arnhemmers dat bij Scalabor werkt op basis van een SW-aanstelling daalt. Logisch, want sinds de Participatiewet is er geen nieuwe instroom meer. - Steeds meer SW-medewerkers werken ‘buitenshuis’. Dat wil zeggen extern gedetacheerd bij een (reguliere) werkgever in plaats van intern bij Scalabor. - Die beweging ‘van binnen naar buiten’ gebeurt op basis van Individuele Ontwikkelplannen (IOP). Op dit moment heeft 88% van de SW-medewerkers een IOP. Ten aanzien van 'Arbeidsontwikkeltrajecten': - Scalabor heeft samen met werkgevers en MBO een ruim aanbod van branchegerichte leer-werk-lijnen opgezet. - In geheel 2019 werden vanuit het cluster Werk & Inkomen 506 Arnhemmers aangemeld bij Scalabor (dit is inclusief de aanmeldingen in het laatste kwartaal van 2018 die vallen onder het contract van 2019). Er kregen 466 Arnhemmers een intake bij Scalabor en gingen er 289 naar het Arbeidsontwikkelcentrum (AOC). Gedurende 2019 hebben 233 Arnhemmers bij Scalabor een werkend leren-traject gevolgd.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		

Voortgang Beheersstrategie

Scalabor heeft een gemiddeld (tot hoog) risicoprofiel. Dit komt omdat: de inzet van Scalabor cruciaal is voor de gemeentelijke uitvoering van de Participatie wet; de maatschappelijke en financiële impact van eventueel disfunctioneren van Scalabor groot zijn; de omgeving van Scalabor een grote dynamiek kent en sterk beïnvloed wordt door landelijke wet- en regelgeving en de gemeentelijke uitvoering daarvan. Het is daarom van belang te beschikken over een adequate beheersstrategie gericht op het wegnemen en elimineren van de ongewenste effecten van de risico's en het borgen van de continuïteit van de verbonden partij.

De governance rondom Scalabor was in de basis adequaat geregeld en georganiseerd. De risicobeheersing over 2019 stond in het teken van de borging en doorontwikkeling hiervan. Concreet ging het om de aanscherping van de gemeentelijke aandeelhouders rol en een passende monitoring en beïnvloeding van de drie gewenste strategische sporen (van sociale werkvoorziening naar arbeidsontwikkelbedrijf, van bolwerk naar netwerk, van hekkensluiter naar middenmoter), een goede invulling van de gemeentelijke klantrol richting Scalabor, een adequate invulling van de informatiebehoefte van de aandeelhouder door Scalabor en een periodieke update van de risico's vanuit verschillende invalshoeken (klant, eigenaar, juridisch, financieel, enzovoorts).
Op alle genoemde sporen zijn vorderingen geboekt. Belangrijke aandachtspunten voor 2020 zijn de verdere ontwikkeling van de klantrol, het verbeteren van de ketensamenwerking (Cluster Werk & Inkomen (W&I), Centrum voor Activerend Werk (CAW), Scalabor en Werkgeversservicepunt (WSP)) en het verder in positie brengen van Scalabor als 'vangnet/ springplank' werkgever voor de doelgroep van de Participatiewet.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	R5 cultuur, recreatie en sport		
Doel verbonden partij	Het sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	45.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	16.886.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	15.806.000

Ontwikkelingen

De nieuwbouw van zwembad Valkenhuizen is in 2019 voortgezet, waardoor sportbedrijf Arnhem naar verwachting in 2020 het nieuwe zwembad in gebruik kan nemen. In 2019 is gewerkt aan de financiële transparantie en de rapportage op effectiviteit van de activiteiten in relatie tot de doelstellingen van de opdrachtgever. Dit is echter ook na 2019 nog onvoldoende en blijft een aandachtspunt voor het komende jaar. In 2019 is een stap gezet in het vormgeven van integraal opdrachtgeverschap; de uitvraag 2020 aan Sportbedrijf is in gezamenlijkheid met de Teams Leefomgeving opgezet, zodat de opdracht aan het sportbedrijf beter aansluit bij Van Wijken Weten. Hierin is het sportbedrijf zelf ook bij aangesloten. Onderdeel hiervan zijn structurele overleggen van Sportbedrijf met de teams leefomgeving, om zodoende aan te kunnen sluiten bij de wijkspeerpunten.

Risico profiel

Risico's Hoog

Voortgang Beheersstrategie

Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te krijgen hebben de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, in 2019 meerdere overleggen gehad. In het 3e kwartaal hebben ook meerdere overleggen plaatsgevonden met de raad van commissarissen.

Er is gebleken dat de verwachtingen en opvattingen van de gemeente en het sportbedrijf op een aantal punten redelijk ver uit elkaar liggen. Ook zijn op een aantal thema's in het verleden onvoldoende duidelijke afspraken gemaakt. In 2019 is van buiten de gemeente Arnhem een tijdelijk opdrachtgever aangetrokken met als opdracht om deze verwachtingen naar elkaar op één lijn te krijgen en waar nodig aanvullende afspraken te maken. Dit proces loopt door in 2020.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. Hiertoe hebben de opdrachtgever en de teams leefomgeving een slag gemaakt door afspraken te maken over de werkwijze en gezamenlijk de uitvraag 2020 voor het sportbedrijf aan te scherpen.

De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten kan nog verbeteren. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is nog onvoldoende. Het inzicht in de financiële ontwikkeling was en blijft een aandachtspunt.

Er zijn geen risicomanagement- of kwaliteitssystemen opgezet binnen het Sportbedrijf. De focus voor 2019 lag bij het op orde krijgen van de AO/IC en de inhoudelijke afstemming. Dit zal ook in 2020 grotendeels de focus zijn.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on-)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau.

Recreatieschap Over-Betuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	R3 Economie		
Doel verbonden partij	Ontwikkelen, exploiteren en onderhouden van toeristische en dag recreatieve infrastructuur in het rivierengebied.		
Deelnemers in samenwerking	Natuur- en Recreatieschap Lingegebied, Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal, Recreatieschap Over- Betuwe en gemeente Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Vanuit gemeente Arnhem participeren wethouder De Vroome en raadslid Manders in het Algemeen bestuur van B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	27.015.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	3.674.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	

Ontwikkelingen

In 2019 zijn de belangrijkste ontwikkelingen de volgende:
Rijkerswoerdse Plassen:
- Er is geïnvesteerd in de sportvoorzieningen rondom de Rijkerswoerdse Plassen. Enkele jaren geleden zijn de eerste voorzieningen geplaats. Dit was een succes, met een groei van ongeveer 35.000 bezoekers. In 2019 is het aantal voorzieningen uitgebreid.
- De lodges; het plan om lodges te plaatsen bij de Rijkerswoerdse Plassen loopt in 2019 en 2020 door. Er is gewerkt aan de wijziging van het bestemmingsplan (Overbetuwe). Dit zal in 2020 vastgesteld moeten worden waarna de ontwikkeling verder kan.

Zeegbos:
- Het onderhoud wordt op basisniveau gehouden.
- Een deel van de erfpacht ligt bij het recreatieschap. Het andere deel ligt bij staatsbosbeheer.
- Vanuit bewoners bestaat de wens om meer betrokken te zijn bij het bos.

Risico: bij de verzelfstandiging is er een vermogen meegegeven, waar uit het rendement ervan de jaarlijkse exploitatielasten moeten worden bekostigd.
het risico is dat het rendement lager is dan de benodigde gelden voor de exploitatie en dus dat een deel van de exploitatielasten ongedekt blijft.

Risico profiel

Risico's

Voortgang Beheersstrategie Niet van toepassing.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	R9 Financiën en bedrijfsvoering		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	495.300.000
	Per 31-12-2019	€	499.100.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	1.325.180.000
	Per 31-12-2019	€	1.448.020.000
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	-163.000.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	-1.414.940
Ontwikkelingen	De operationele resultaten van het jaar 2019 zijn niet substantieel afgeweken van 2018, maar de bank heeft in 2019 voorzieningen moeten treffen waardoor de netto winst ten opzichte van 2018 is gehalveerd. Daarnaast voldoet de bank ruimschoots aan alle kapitaaleisen van de toezichthouder, de ECB.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Voortgang Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	R9 Financiën en bedrijfsvoering		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, woz- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie.		
Deelnemers in samenwerking	(Op 7 na) alle gemeenten. De rol die dataland vervulde is door andere partijen grotendeels overgenomen. Dataland gaat daarom haar activiteiten afbouwen.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	112.313
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	463.084
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	
Ontwikkelingen	Dataland is haar activiteiten aan het afbouwen en onder te brengen bij de VNG en het Kadaster. Zo heeft zij inmiddels het Gemeentelijke Geoberaad ondergebracht bij VNG-realisatie. Over de overige activiteiten zal begin 2020 duidelijk worden waar deze worden ondergebracht en wanneer. Dit zal tenminste voor 1 januari 2022 zijn afgerond, want dan zal Dataland haar activiteiten beëindigen.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Voortgang Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R9 Financiën en bedrijfsvoering		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	1.308.000
	Per 31-12-2019	€	408.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	8.660.000
	Per 31-12-2019	€	7.306.000
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	28.913.000
Ontwikkelingen	Het afgelopen jaar is er door De Connectie focus aangebracht. Focus op het ketengericht werken, het van buiten naar binnen werken en op professionaliteit door ontwikkeling van medewerkers. Daarnaast heeft 2019 in het teken gestaan van het op orde brengen van de ICT onder de motorkap.		
Risico profiel			
Risico's	Hoog		
Voortgang Beheersstrategie	De Connectie is een organisatie waarbij de beheersing vooral is gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. De strategische aspecten komen in het Bestuurdersoverleg aan de orde. Binnen het Opdrachtgeversoverleg, worden de tactisch en operationele aspecten besproken en waar nodig bijgestuurd. In het demandmanagementoverleg worden de vraag en aanbod aspecten besproken en afgestemd en binnen het controllersoverleg worden de financiële zaken besproken. In deze verschillende gremia worden alle risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken en is daarmee ook de beheersstrategie gedefinieerd. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door De Connectie zelf. Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. Naast het onderzoek dat De Connectie zelf heeft laat uitvoeren om de haalbaarheid van de opdracht tot harmonisatie, standaardisatie en digitalisering te toetsen, heeft de gemeente Arnhem samen met De Connectie de stand van zaken en de kwetsbaarheden binnen het ICT-domein laten onderzoeken.		

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	8.795.635
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	5.180.354
Ontwikkelingen	Middels het nemen van maatregelen in de uitvoering van het doelgroepenvervoer - binnen de bestaande contracten en beleidskaders - wordt gestuurd op het terugdringen van vervoerskosten. In nauwe samenspraak met gemeentes wordt middels aanpassing van beleid gestuurd op de toestroom in, en het gebruik van het doelgroepenvervoer. Eind 2019 heeft het college van Arnhem nieuwe beleidsregels voor Wmo en Jeugdwet aangenomen, waarvan vervoer een onderdeel is. Daarnaast heeft de Vervoersorganisatie in 2019 binnen de bestaande contractafspraken wijzigingen doorgevoerd die geleid hebben tot het terugdringen van de vervoerskosten voor de gehele regio. In 2019 is besloten hoe het doelgroepenvervoer per augustus 2020 wordt vormgegeven. Alle deelnemende gemeenten hebben besloten om samen te blijven werken op het gebied van doelgroepenvervoer en een aantal hebben meer vervoerstromen in Avan ondergebracht of gaan deze op korte termijn onder brengen. Ook is er in 2019 gekozen om de regiefunctie vanaf 1 augustus 2020 anders in te gaan richten. Vervoerders worden weer verantwoordelijk voor de planning en voor routevervoer direct aanspreekpunt voor gemeenten en inwoners. Voor het vraagafhankelijk vervoer wordt gewerkt met een apart aanbesteed callcenter.		
Risico profiel			
Risico's	Hoog		

Voortgang Beheersstrategie

De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft gehad en nog steeds heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, stijgende vervoerskosten, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aflopende regie- en vervoercontracten en krapte op de arbeidsmarkt.

Structureel ontvangt de gemeente van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en vier keer per jaar bestuurlijk overleg. Indien gewenst kan iedere deelnemende gemeente bij stemming de escape-procedure toepassen (reguliere stemverhouding is iedere gemeente één stem, bij escapeprocedure is de stemverhouding op basis van aantal inwoners).

In 2018 is gestart met een 'knoppenplan'. Om te komen tot kostenbesparingen wordt met dit knoppenplan binnen bestaand beleid het vervoer op een andere wijze georganiseerd en uitgevoerd. Dit plan wordt is in 2019 intern geëvalueerd. In 2019 heeft het college van Arnhem nieuwe beleidsregels voor Wmo en Jeugdwet aangenomen, waarvan vervoer een onderdeel is. Daarnaast heeft de Vervoersorganisatie in 2019 binnen de bestaande contractafspraken wijzigingen doorgevoerd die geleid hebben tot het terugdringen van de vervoerskosten voor de gehele regio.

Eind 2018 is het (regionale) onderzoek naar de toekomst van Avan gestart. In 2019 is besloten hoe het doelgroepenvervoer per augustus 2020 wordt vormgegeven. Alle deelnemende gemeenten hebben besloten om samen te blijven werken op het gebied van doelgroepenvervoer en een aantal hebben meer vervoerstromen in Avan ondergebracht of gaan deze op korte termijn onder brengen. Ook is er in 2019 gekozen om de regiefunctie vanaf 1 augustus 2020 anders in te gaan richten. Vervoerders worden weer verantwoordelijk voor de planning en voor routevervoer direct aanspreekpunt voor gemeenten en inwoners. Voor het vraagafhankelijk vervoer wordt gewerkt met een apart aanbesteed callcenter. Eind 2019 heeft de voorlopige gunning plaatsgevonden voor de drie aanbestedingen; routevervoer, vraagafhankeljk vervoer en het callcenter. In 2020 zal duidelijk worden wat de financiële gevolgen van de aanbesteding voor de gemeente Arnhem zijn.

Euregio RijnWaal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R0 algemeen bestuur en publieke dienstverlening; R3 economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Council zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff en Y. Usta		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	1.880.088
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	1.222.233
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	28.000

Ontwikkelingen

2019 was het laatste jaar van de Euregionale Strategische Agenda 2020. Vanaf zomer 2020 worden nieuwe duurzame sociaaleconomische grensallianties gelegd waarin overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld nauw samenwerken. De Euregio heeft daar een actieve bijdrage aan geleverd als expert op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking. Vanuit Arnhem is er in 2019 bijgedragen aan de ontwikkeling van deze Strategische Agenda 2020.
De speerpunten van de nieuwe Strategische Agenda zijn:
1. Euregionale duurzame economische ontwikkeling,
2. Euregionale Soft-skills,
3. Euregionale betrokkenheid te versterken.

De agenda wordt voor de zomer van 2020 vastgesteld door de leden van de Euregio.

Door ondertekening in 2018 van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de zes 100.000+ gemeenten (Duisburg, Dusseldorf, Moers, Ede, Nijmegen en Arnhem) binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen. Sinds 2019 is Apeldoorn toegevoegd aan het 100.000+ steden netwerk. Vanuit het 100.000+ stedennetwerk is er in 2018 een gezamenlijke "duurzaamheidsagenda" opgesteld door de 6 steden. In 2019 is verder gewerkt aan de concrete uitvoering van deze agenda en onder andere invulling gegeven aan het thema watergebonden bedrijvigheid en schone binnenvaart. De jaarlijkse burgemeestersconferentie is georganiseerd in het najaar van 2019 in Duisburg. In het 100.000+ steden netwerk wordt gewerkt aan een gezamenlijk stuk over luchtkwaliteit en de lobby die hier uit voortkomt naar onder andere partners in Brussel.

Euregionaal Arbeidsmarktplatform
De Euregio Rijn-Waal streeft naar een transparante grensoverschrijdende arbeidsmarkt. Om dit doel te bereiken is er op initatief van de Euregio Rijn-Waal op 24 januari 2019 in Arnhem besloten om een arbeidsmarktplatform voor de Euregio Rijn-Waal op te richten. In drie werkgroepen, te weten arbeidsbemiddeling, onderwijs en informatie en communicatie worden concrete acties en maatregelen in samenwerking met de regionale belanghebbenden verder ontwikkeld. Onder andere het UWV, de Agentur für Arbeit en Nederlandse en Duitse werkgevers- en werknemersorganisaties zijn bij het platform aangesloten. Het GrensInfoPunt bij de Euregio Rijn-Waal coördineert de activiteiten van het platform.
Met dit platform geeft de Euregio Rijn-Waal tevens invulling aan het punt Arbeidsmarkt zoals dit is opgenomen in de grenslandagenda die Nederland en Nordrhein-Westfalen voor het buurlandenbeleid (GROS Governance) hebben opgesteld. Deze grenslandagenda werd tijdens de eerste grenslandconferentie op 9 mei jl. in Venlo gepresenteerd. Centrale onderwerpen zijn arbeidsmarkt, onderwijs en mobiliteit. Het onderwerp veiligheid zal op een later moment aan de grenslandagenda worden toegevoegd.

Stand van zaken INTERREG V A
De projectontwikkeling in het kader van het programma INTERREG V A Deutschland-Nederland is voorspoedig verlopen in 2019. Tot nu toe zijn er 39 projecten door de INTERREG-stuurgroep goedgekeurd; 9 bovenregionale projecten en 30 regionale projecten met een totaal volume aan EU-middelen van € 63,8 miljoen.

Risico profiel

Risico's

Laag

Voortgang Beheersstrategie

Niet van toepassing.

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R0 algemeen bestuur en publieke dienstverlening;R2 verkeer vervoer en waterstaat;R3 economie;R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning;R8 Wonen en ruimte		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. In de begroting 2019 van het GO is deze bijdrage gesteld op €1,88. Voor 2019 wordt uitgegaan van 157.243 inwoners.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	274.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	31.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	
Ontwikkelingen	In april 2019 zijn de 18 regiogemeenten een proces gestart om de samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen te versterken. Het ingezette proces moet leiden tot een sterkere regio, met één visie, één agenda en één gezicht naar buiten; en een bijpassende nieuwe werkwijze. Versterking van de regionale samenwerking is nodig vanwege een dubbele urgentie: slagkracht organiseren voor de opgaven die op de regio afkomen én het tot stand brengen van een transparante en democratisch gelegitimeerde regionale besluitvorming. Onze regio groeit door toenemende inwoneraantallen, waarbij tegelijkertijd kwalitatieve welvaartsontwikkeling achterblijft. Er is gezamenlijke inzet nodig om iedereen werk en huisvesting te kunnen bieden en tegelijkertijd de regio bereikbaar te houden; de regio duurzaam, energieneutraal en circulair te maken. De opgaven en ambities voor de regio zijn groot en veelomvattend. Ze vragen een aanpak die boven de lokale gemeenten uitstijgt én een meer integrale en krachtiger besturing. Een samenhangende regionale agenda die we met een grotere overtuigingskracht neerzetten moet ons bovendien in staat stellen om beter samen te werken met Provincie, Rijk en Europa en slimme allianties aan te gaan met partners in de samenleving. In het versterkingsproces is en wordt toegewerkt naar definitieve voorstellen in april 2020.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Voortgang Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R5 cultuur, recreatie en sport		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe en Arnhem		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	12.268.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	303.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	

Ontwikkelingen

Park Lingezegen, dat wil zeggen de basisuitrusting of ruggengraat van het park (450 ha van de in totaal 1700 ha), is zo goed als gerealiseerd. De realisatiefase van het park is daarmee afgerond (2010-2020). De beheerfase van Park Lingezegen treedt in medio 2020.
In 2019 zijn de laatste projecten afgerond (met een kleine uitloop naar 2020), zoals bijvoorbeeld de spoorbrug. De belangrijkste opgave in 2019 was de definitieve besluitvorming over de laatste grondtransacties. De provincie Gelderland had eerder aangegeven 140 ha grond -deel uitmakend van de zogenaamde basisuitrusting van het park- te willen verkopen. De Parkorganisatie heeft deze 140 ha voor 2,7 mln. overgenomen van de provincie Gelderland en delen daarvan doorverkocht aan de gemeenten Overbetuwe en Lingewaard (voor totaal 1,65 mln.). De opbrengst van deze verkoop is grotendeels gegaan naar het budget voor verdere doorontwikkeling van het park. De grotere eenheden natuur (vlakgroen) en het evenemententerrein in deelgebied De Park (totaal 60 ha) blijven in eigendom van de parkorganisatie. Deze laatste overdracht was geheel in lijn met de eerdere wensen vanuit Arnhem. Voor Arnhem zijn de ontwikkelingen in deelgebied De Park namelijk van groot belang, gelet op de zeer nabije ligging van onder andere de wijk Schuytgraaf.

Risico profiel

Risico's Middel

Voortgang Beheersstrategie Niet van toepassing.

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R4 Educatie; R6 participatie en maatschappelijke ondersteuning		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule "Inkoop van specialistische zorg". Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	656.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	2.700.000
	Per 31-12-2019	€	924.000
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	550.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	33.282.000
Ontwikkelingen	In 2019 is de module Werkgeverschap SW toegevoegd. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een WSW-indicatie zijn per 1-1-2019 bij deze MGR-module ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de MGR-begroting ingebracht. De module Inkoop is gestart met de voorbereiding van een nieuwe aanbesteding waardoor medio 2020 nieuwe inkoopvoorwaarden voor zorgaanbieders van kracht zullen zijn.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Voortgang Beheersstrategie	In 2019 is doorgegaan op de ingeslagen weg om de regionale samenwerking binnen de MGR te versterken en conform de afgesproken governance structuur te werken. De gemeente Arnhem is bestuurlijk vertegenwoordigd in alle bestuurscommissie alsmede het DB en AB. De deelnemende gemeenten hebben de verschillende rollen als eigenaar en opdrachtgever inmiddels eigen gemaakt. In de bestuurscommissies wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Hoewel de omgeving waarin de MGR als organisatie werkt dynamisch is vaart de uitvoeringsorganisatie zelf inmiddels een wat rustiger koers. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan 2020-2023 alsmede jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. Over de voortgang daarvan wordt bestuurlijk periodiek gerapporteerd. Daardoor kunnen de bestuurscommissies de uitvoeringsafspraken, die in dienstverleningsovereenkomsten zijn vastgelegd, goed monitoren. De afgesproken werkzaamheden zijn in 2019 binnen de begroting uitgevoerd.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R7 Gezondheid en Milieu; R8 Wonen en ruimte		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage afhankelijk van afgesproken werkprogramma. Deze is circa € 5 miljoen.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	783.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	4.883.400
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	5.940.180
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen zijn de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen. De exacte impact daarvan is nog niet in te schatten maar mogelijk heeft dit een groot effect op het takenpakket van de ODRA. ODRA heeft samen met gemeenten in 2019 de invoering van outputsturing per 2020 voorbereid.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Voortgang Beheersstrategie	Bij de Omgevingsdienst regio Arnhem (ODRA) onderkende risico's voor de gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. Inmiddels is de ODRA in staat om maandelijks productiecijfers en urenoverzichten op te leveren. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget. Zo nodig kan worden bijgestuurd en relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van de ODRA. Meerdere keren per jaar wordt de voortgang van de bedrijfsvoeringsindicatoren en de voortgang van het werkprogramma in de bestuursvergaderingen besproken. De businesscontroller van de gemeente adviseert de portefeuillehouder op deze rapportage en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant. Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst. De ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en de wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) en rapporteert hier geregeld over. Door actief met aankomende ontwikkelingen bezig te zijn, kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt de ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de door ODRA per 2020 in te voeren outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R5 cultuur, recreatie en sport		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met ingang van 2020 zal de Provincie Gelderland toetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling wordt elk jaar bij de zienswijze vastgesteld. Deze kan de komende jaren veranderen, als de Provincie Gelderland een definitieve keuze maakt om wel/niet toe te treden tot de GR.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	200.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	19.800.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	1.090.000

Ontwikkelingen

De begroting, jaarplannen en -rekening worden door het Gelders Archief jaarlijks voorgelegd aan de deelnemers van de G.R.. Eventuele exploitatieverliezen worden binnen de exploitatie van het Gelders Archief opgevangen. In uitzonderlijke gevallen kunnen tegenvallers worden omgeslagen ten laste van de deelnemende gemeenten, echter het merendeel van de inkomsten komt van rijkswege, wat de risico's voor de deelnemende gemeenten verkleint. Daarnaast is er sprake van een eigen organisatie en momenteel een solide financiële basis.

Door het Algemeen bestuur is in 2017 aan de begroting van 2018 de verwachting toegevoegd dat de bijdrage van de gemeente Arnhem vanaf het begrotingsjaar 2019 op het begrotingsniveau van 2017 zal komen. In 2019 is deze verwachting ingelost: de bijdrage van de gemeente Arnhem is voor 2019 gesteld op de hoogte van de bijdrage van 2017.

Vanaf 2020 geldt een nieuwe verdeling van de lumpsum komt, waarbij de verdeling op basis van historische kosten wordt losgelaten en overgegaan wordt tot een verdeling op basis van het aantal strekkende meters dat door het GA wordt beheerd voor de partners in de GR. Het voorstel levert een reëlere en eerlijker verdeling van de lumpsum op. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage. Voorwaarde was wel dat de Provincie Gelderland vanaf 2020 toetreedt tot de GR. In december 2019 heeft de provincie echter laten weten niet toe te treden tot de GR met ingang van 2020. Binnen het bestuur van het Gelders Archief is besloten de nieuwe verdeling van de lumpsum toch te handhaven voor 2020. Het besluit van de provincie heeft daarom geen gevolgen voor de begroting van Arnhem.
In 2020 worden gesprekken gevoerd met de Provincie Gelderland over een eventuele toetreding vanaf 2021.

Het project e-depot bevindt zich in de onderzoeksfase.

Risico profiel

Risico's Middel

Voortgang Beheersstrategie Niet van toepassing.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R1 Veiligheid; R6 participatie en maatschappelijke ondersteuning; R7 Gezondheid en milieu		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Het aandeel van Arnhem in VGGM in 2019 is 27% (15.178k van 56.422k).		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	73.680.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	36.383.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	15.178.630

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
In 2019 is verder gewerkt aan de doorontwikkeling van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ). De inhoudelijke opgave vloeit voort uit de transitie-opdracht in het Sociaal Domein. Dat vraagt om het herdefiniëren van professionele werkwijzen. Ook is geïnvesteerd in het verbeteren van de zorg tijdens de eerste 1000 dagen van een kind: in 2019 is gestart met de implementatie van het landelijke actieprogramma Kansrijke Start (samenwerking tussen wijkteams, geboortezorg en JGZ), het programma 'Nu Niet Zwanger' is van start gegaan in Arnhem en de voorbereidingen zijn getroffen om het programma uit te rollen in andere regiogemeenten in 2020.
Per 1 januari 2019 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP). De VGGM voert deze taak uit. De rijksmiddelen zijn overgeheveld naar het gemeentefonds en worden tot 1 januari 2021 één op één doorbetaald naar VGGM. Per die datum zullen hiervoor nieuwe financiële afspraken gaan gelden.
Overige ontwikkelingen zijn: het versterken van de pijler toezicht binnen de GGD, verbeteren van de zorg voor personen met verward gedrag en de voorbereidingen van de Wet Verplichte GGZ die per 1 januari 2020 is ingegaan.

Brandweer / Crisisbeheersing
2019 is het jaar geweest waarin de actualisatie van diverse planvormen heeft plaatsgevonden (risicoprofiel / capaciteitenanalyse / regionaal crisisplan). Er is ook een brandweerbeleidsplan opgesteld. In dit plan zijn risico's benoemd met betrekking tot de beschikbaarheid van brandweerpersoneel in de nabije toekomst.
In het kader van Bevolkingszorg is toegewerkt naar een professionaliseringsslag en een betere borging van beschikbaarheid regionale sleutelfunctionarissen. Per 1-1-2020 is de geactualiseerde organisatie operationeel.
Voor het overige: sinds jaar en dag is het thema brandweer / crisisbeheersing beleidsarm aangevlogen. Er zijn geen nadere grote ontwikkelingen te verwachten.

Risico profiel

Risico's Middel

Voortgang Beheersstrategie Niet van toepassing.

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning		
Doel verbonden partij	De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven (GR PHB) was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan inwoners die (nog) niet kunnen (re-) integreren in een reguliere baan. Nadat in 2018 Scalabor is gestart als arbeidsontwikkelbedrijf zijn de bedrijfsactiviteiten van GR PHB overgegaan naar Scalabor. Het materiele werkgeverschap van SW-medewerkers is losgekoppeld van het formele werkgeverschap en het materiele werkgeverschap is in 2018 overgegaan naar Scalabor. Per 1-1-2019 is het formele werkgeverschap van SW-medewerkers overgedragen aan MGR-module WGSW. Daarmee is de liquidatie van de GR PHB in gang gezet.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	683.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	8.381.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	
Ontwikkelingen	In 2019 heeft GR PHB zich gericht op een aantal nog lopende dossiers die nog moeten worden afgerond alvorens liquidatie kan plaatsvinden. Het betreft onder andere de liquidatie van enkele aan de GR PHB verbonden stichtingen en een vordering van betaalde transitievergoedingen. Afwikkeling van deze dossiers is in 2020 voorzien.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Voortgang Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

Algemeen

Het grondbedrijf heeft over het afgelopen jaar een positief resultaat geboekt van ruim € 11,8 miljoen. Vooral de (verplichte) tussentijdse winstneming en de extra verkopen bij het onderdeel erfpacht hebben in belangrijke mate bijgedragen aan het hoge positieve resultaat over 2019.

Net als de afgelopen jaren is het resultaat van het grondbedrijf dus positief. In 2019 hebben zich relatief weinig grote veranderingen voorgedaan in de projecten die leiden tot grote financiële consequenties. Daarmee zijn de resultaten in lijn met de verwachting van vorig jaar. Wel zijn er dit jaar vanuit de strategische posities een tweetal grondexploitaties vastgesteld en toegevoegd aan de projectenportefeuille. Dit betreffen de grondexploitaties Coehoorn en Lorentz Lyceum. Ondanks deze toevoegingen daalt de totale boekwaarde van het grondbedrijf al een aantal jaren. Dit komt doordat er weinig nieuwe posities worden aangekocht. Logischerwijs zou hiermee ook de bestemmingsreserve voor de grondexploitaties moeten dalen. Echter deze stijgt juist dit jaar doordat de commissie BBV in juli 2019 een notitie heeft opgesteld waarin is aan gegeven hoe met diverse risico-categorieën omgegaan moet worden. Deze aanscherping leidt tot een hoger risicoprofiel en daarmee tot een stijging van de (benodigde) bestemmingsreserve. Mede door het goede resultaat van het grondbedrijf over het afgelopen jaar kan die stijging vanuit het Grondbedrijf worden opgevangen en hoeft er geen beroep gedaan te worden op de algemene reserve.

Zoals al aangegeven heeft Arnhem steeds minder eigen (grond)posities om zelf sturing te geven aan ruimtelijke en programmatische (bijvoorbeeld extra woningbouw) vraagstukken. Bij de herijking van het grondbeleid zal aandacht worden gegeven hoe hier in de toekomst mee om kan worden gegaan.

Grondbeleid

Het beleidsmatige kader voor het grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. In 2019 is gestart met de herijking van deze nota uit 2013. Beleidsmatig zal aansluiting worden gezocht bij de nieuwe omgevingsvisie die in de gemeente Arnhem wordt opgesteld. Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds situationeel grondbeleid. Per locatie wordt maatwerk verricht. Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen – waarbij de raad via de achterliggende (deels vertrouwelijke) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties.

Naast de beleidsmatige herijking van het Grondbeleid wordt ook, mede naar aanleiding van de gewijzigde BBV-regelgeving, een uitvoeringsdocument voor het Grondbedrijf opgesteld. Hierin wordt bijvoorbeeld beschreven hoe wordt omgegaan met tussentijdse winstneming, hoe met het kostenverhaal in Arnhem wordt omgegaan en zijn de actuele erfpachtvoorwaarden opgenomen.

Strategische aankopen

Bij een situationeel grondbeleid is het nog steeds mogelijk strategische gronden aan te kopen. Er kunnen zich ruimtelijke kansen voordoen, waarvoor het wenselijk is om voorafgaand aan het vaststellen van een grondexploitatie aankopen te doen. Een belangrijk onderdeel bij strategische aankopen is de afweging van financiële risico's die met de aankoop gemoeid zijn. Door vooraf een budget ter beschikking te stellen, kan snel worden gehandeld.

De totale waarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Deze bedragen zijn niet gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. In 2019 zijn er twee strategische aankopen gedaan, te weten een pand in de Varkensstraat (Korenkwartier) en een ligplaats in de Nieuwe Haven. Totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2019: € 15,2 miljoen.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

Landelijk gaat op dit moment 40% van de verkochte woningen boven de vraagprijs weg. De krappe woningmarkt leidt ook in Arnhem tot een bovengemiddelde stijging van het prijsniveau. Vergeleken met een jaar geleden zijn de prijzen met ruim 8% toegenomen. De Arnhemse woningmarkt is dan ook een echte verkopersmarkt, waar sprake is van een krappe markt met een laag beschikbaar woningaanbod. Dit vertoont zich onder andere in een groot tekort op de Arnhemse nieuwbouwmarkt. Het is dan ook van groot belang dat in Arnhem de woningvoorraad wordt aangevuld met nieuwe woningbouwprojecten en bestaande woningbouwprojecten

versneld worden gerealiseerd. Vooral ook als de groeiprognoses mee worden genomen. Arnhem groeit namelijk door tot 169.000 inwoners in 2040, dit betreft een groei van circa 10.000 inwoners. De huishoudensontwikkeling zal in die periode een groei van 7% kennen. Het overgrote deel van die groei wordt in de periode tot 2025 verwacht. Na 2030 vlakt de groei af. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is de behoefte aan middenhuur en koopappartementen relatief groot.

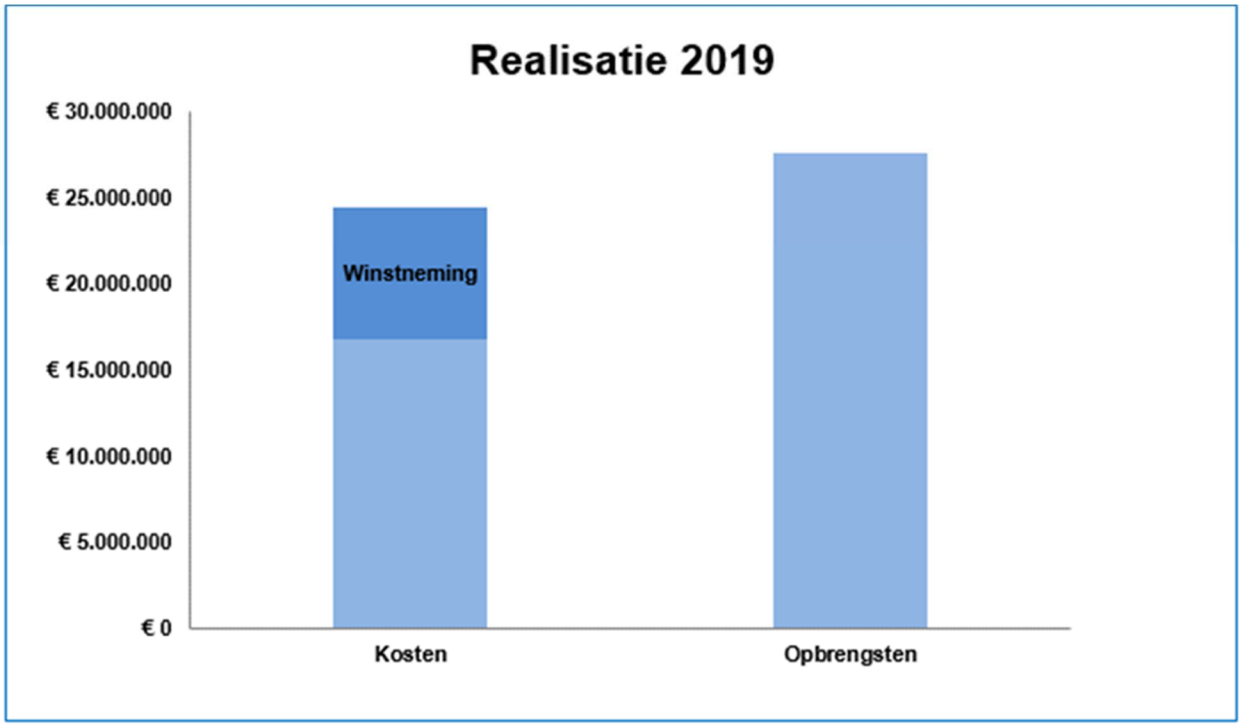
De commerciële vastgoedmarkt is nog steeds dynamisch. Zowel op de kantorenmarkt als bedrijfsruimtemarkt zijn in 2019 de opnamevolumes verder gestegen en daalde het beschikbare aanbod. Vooral in de buurt van openbaarvervoersknooppunten is de grootste vraag naar kantoorruimte.

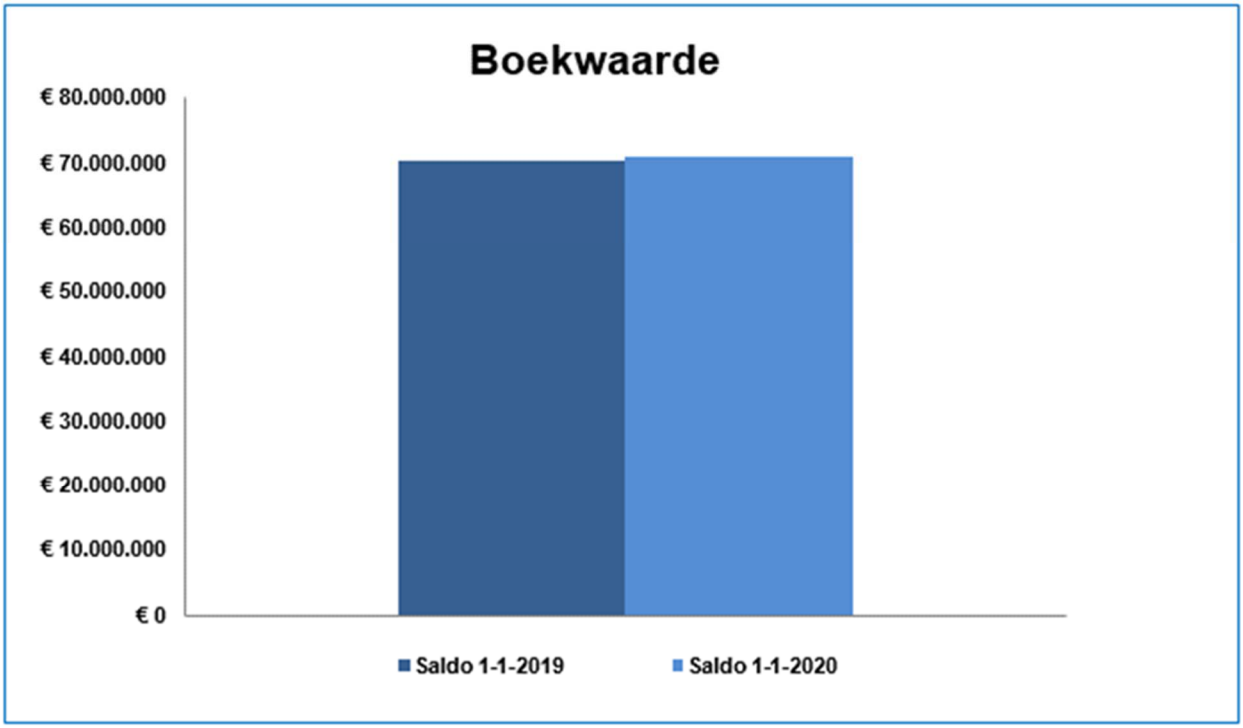
Ontwikkeling grondbedrijf afgelopen jaar en vooruitblik komende jaren

Het grondbedrijf heeft over 2019 een positief resultaat behaald, exclusief de tussentijdse winstneming, van circa € 4,2 miljoen. De belangrijkste bijdrage komt vanuit het onderdeel erfpachten (verkoop erfpacht percelen). Het resultaat erfpacht bedraagt namelijk € 3,9 miljoen. Daarnaast is afgelopen jaar voor circa € 7,7 miljoen aan tussentijdse winstneming gerealiseerd. De totale mutatie van de voorzieningen is beperkt, namelijk een vrijval van circa € 0,1 miljoen. Op basis van de huidige risico inschattingen, die dit jaar op een nieuwe manier zijn opgesteld, kan het grondbedrijf zelf haar risico's nog steeds dragen. Wel is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag gedoteerd aan de bestemmingsreserve Grondexploitatie.

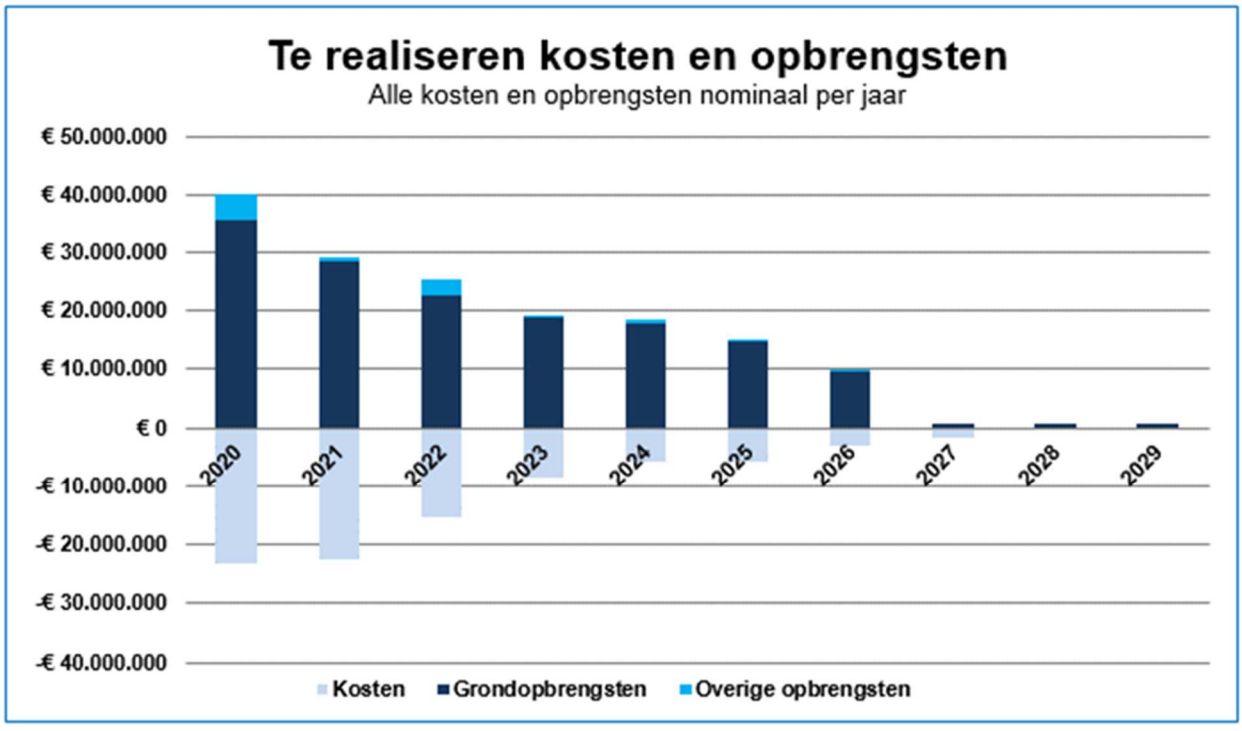
Gebiedsontwikkeling is steeds vaker binnenstedelijk en is complexer geworden. Dit vraagt steeds meer om (gemeentelijke) financiële bijdragen. Op het ogenblik zijn er geen gemeentelijke middelen beschikbaar om tekorten binnen een gebiedsontwikkeling op te vangen. Om toch ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst mogelijk te maken is het raadzaam om te onderzoeken of er middelen beschikbaar kunnen worden gesteld.

Uit onderstaande grafieken (cashflow 2019) komt naar voren dat in 2019 meer grondopbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. In totaal is er voor circa € 16,8 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 27,6 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde volgt ook dit jaar de dalende trend die in de voorgaande jaren is ingezet (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa).

In onderstaande grafiek zijn de kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten/ subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 86 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 160 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 96 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 180 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2019 en eventuele mutaties (programma, planning, afboekingen) in grondexploitatieprojecten en investeringsprojecten.

De grondexploitatie

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een vertrouwelijke bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2019) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn beperkt gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een stijging van 2,5% in 2020 en 2% in 2021 en 2022. Voor de overige opbrengstcategorieën worden lagere percentages aangehouden, variërend van 1% voor winkels tot 2% voor bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2022 tussen de 2,0% en 3,5%. Vanaf 2023 worden geen verschillen tussen de kosten- en opbrengstenstijging verwacht (beide 2%).

De rente is bij de herzieningen dit jaar niet aangepast ten opzichte van vorig jaar. De gemeente moet namelijk verplicht uitgaan van een gewogen marktrente. Op basis daarvan is in de gemeentebegroting de rekenrente voor het grondbedrijf wederom bepaald op 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf 2019

Over 2019 is er een positief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 11,8 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Resultaat grondbedrijf 2019			
Bedragen x € 1.000	*Lasten*	*Baten*	*Totaal*
Afgesloten projecten	0	230	230
Winstnemingen projecten	0	7.680	7.680
Vastgestelde grondexploitaties	-94	0	94
Strategisch bezit (MVA)	614	388	-226
Voorstudies	-183	0	183
Overige kosten & opbrengsten	2	0	-2
Erfpachten	412	4.281	3.869
Totaal resultaat Grondbedrijf voor bestemming	**751**	**12.579**	**11.828**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- *Afgesloten projecten*

In 2019 zijn er twee projecten afgesloten, namelijk Hoogstedelaan en Spijkerbroek. Voor beide projecten waren er in het verleden voorzieningen getroffen, een deel van totaal circa € 230.000 kan vrijvallen en levert daarmee een positief resultaat op voor het grondbedrijf.

- *Tussentijdse winstneming vastgestelde grondexploitaties*

Conform de BBV-spelregels en de daarop gebaseerde winstnemingsnotitie van de gemeente Arnhem vinden er over 2019 wederom een aantal winstnemingen in projecten plaats. Vooral bij Schuytgraaf vindt daardoor dit jaar een grote tussentijdse winstuitname plaats. De totale tussentijdse winstneming bedraagt € 7,68 miljoen. Bij de winstneming is nog wel duidelijk rekening gehouden met projectspecifieke risico's onder andere inzake de looptijd en het, investerings- en opbrengstenvolume in de toekomst van het project.

- *Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen*

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden afgedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen om de tekorten af te dekken.
Ten opzichte van vorig jaar zijn de totale voorzieningen met € 94.000 afgenomen. De voorziening voor Presikhaaf RIJC-west is met € 230.000 gedaald omdat de locatie ' Singravenlaan', die onderdeel uitmaakt van dit project voor een hoger bedrag is verkocht dan oorspronkelijk is opgenomen. De voorziening voor het project Gaardenhage is daarentegen met € 136.000 toegenomen onder andere door extra inzet om dit project beter te laten aansluiten bij de behoefte uit de markt (herontwikkeling).

- *Strategisch bezit*

De beheerslasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren. Dit levert voor 2019 een positief saldo op. Echter in 2019 hebben er ook taxaties plaatsgevonden van het strategisch bezit. Hieruit volgt dat bijna alle locaties een lagere boekwaarde hebben dan wat volgens de taxaties op basis van huidige bestemming de waarde zou zijn. Voor één locatie was dit niet het geval, de Oostlocaties nabij station Arnhem Zuid. Daar vindt dan ook een (verplichte) afboeking plaats van de boekwaarde naar de taxatiewaarde. Totaal zorgt de post Strategisch bezit voor negatief saldo in het jaarresultaat van circa € 225.000.

- *Voorstudies en overige kosten grondexploitatie*

Het totale batige saldo van deze categorieën bedraagt circa € 180.000. Belangrijkste reden hiervoor is dat voorstudiebudgetten terugvloeien van projecten die nu vastgesteld zijn (Coehoorn en Lorentz).

- *Erfpachten*

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2019 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 3,9 miljoen positief.

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2019 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2019 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 15,2 miljoen, ten opzichte van € 16,1 miljoen in 2018. Deze daling is een resultante van een tweetal vastgestelde grondexploitaties, Lorentz Lyceum en Coehoorn, waar strategisch vastgoed in is opgenomen. Daarnaast hebben er ook twee aankopen plaatsgevonden, namelijk in het Korenkwartier (Varkensstraat) en de een ligplaats in de Nieuwe Haven. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 4,1 miljoen betreft het bebouwde gronden. Deze panden (inclusief ondergrond) zijn in 2019 jaar opnieuw getaxeerd op basis van de huidige bestemming. Hieruit volgt dat de boekwaarden onder de getaxeerde waarden liggen en er dus geen (extra) afwaardering hoeft plaats te vinden. De panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen, maar worden in principe verkocht als inzichten daarover veranderen.
Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,1 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Ook deze gronden zijn getaxeerd in 2019. Hieruit volgt dat voor één locatie (Oostlocatie, nabij station Arnhem-Zuid) een afwaardering moet plaatsvinden omdat de huidige boekwaarde hoger is dan de waarde op basis van de huidige bestemming. Deze gronden hebben, na afboeking, een boekwaarde van gemiddeld € 18,- per m2.

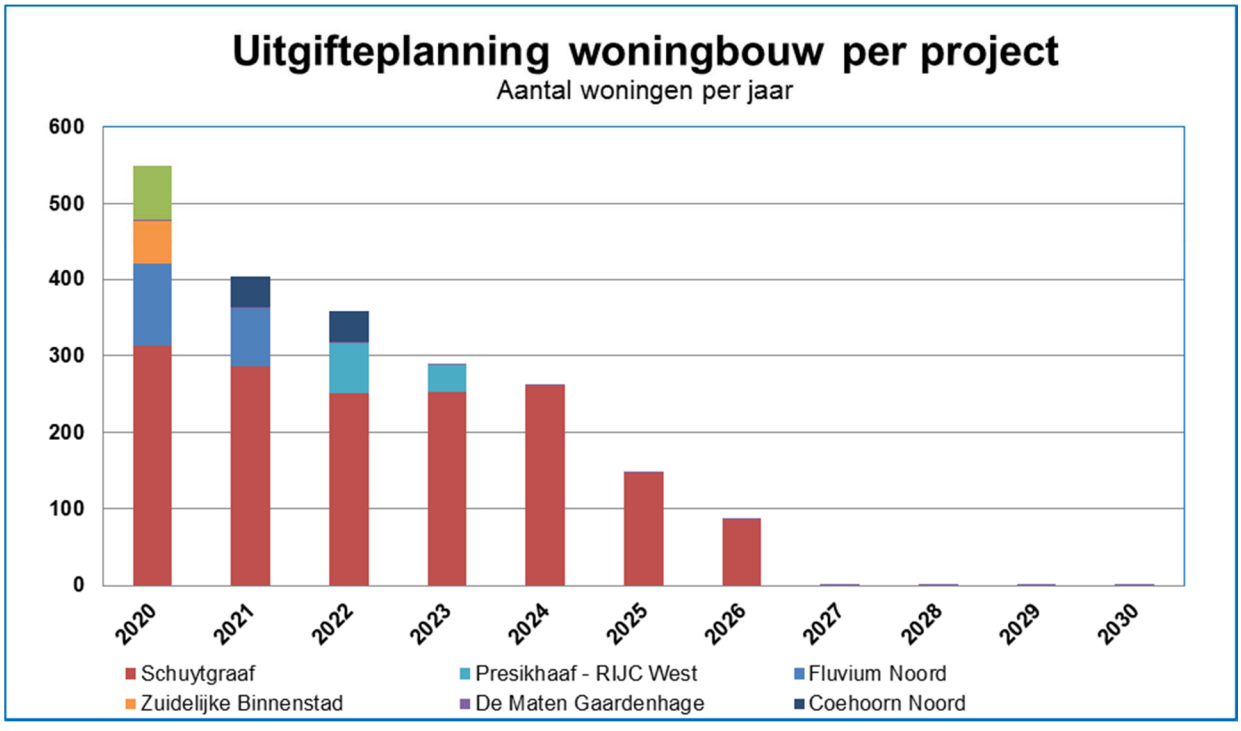
Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2019 zijn er twee grondexploitaties geopend. Totaal bedraagt de boekwaarde circa € 117 miljoen (in 2018 € 116 miljoen). De reden voor het stijgen van de boekwaarde is dat de winstneming als een 'kostenpost' in de grondexploitatie wordt opgenomen. Zonder de winstneming zou de boekwaarde van de grondexploitaties zijn gedaald. Hierbij is geen rekening gehouden met de reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf ter grootte van circa € 63 miljoen. Daarnaast moeten er nog voor circa € 72 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2018 € 81 miljoen) en voor circa € 139 miljoen aan totale opbrengsten (in 2018 € 156 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2020 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 11 miljoen.

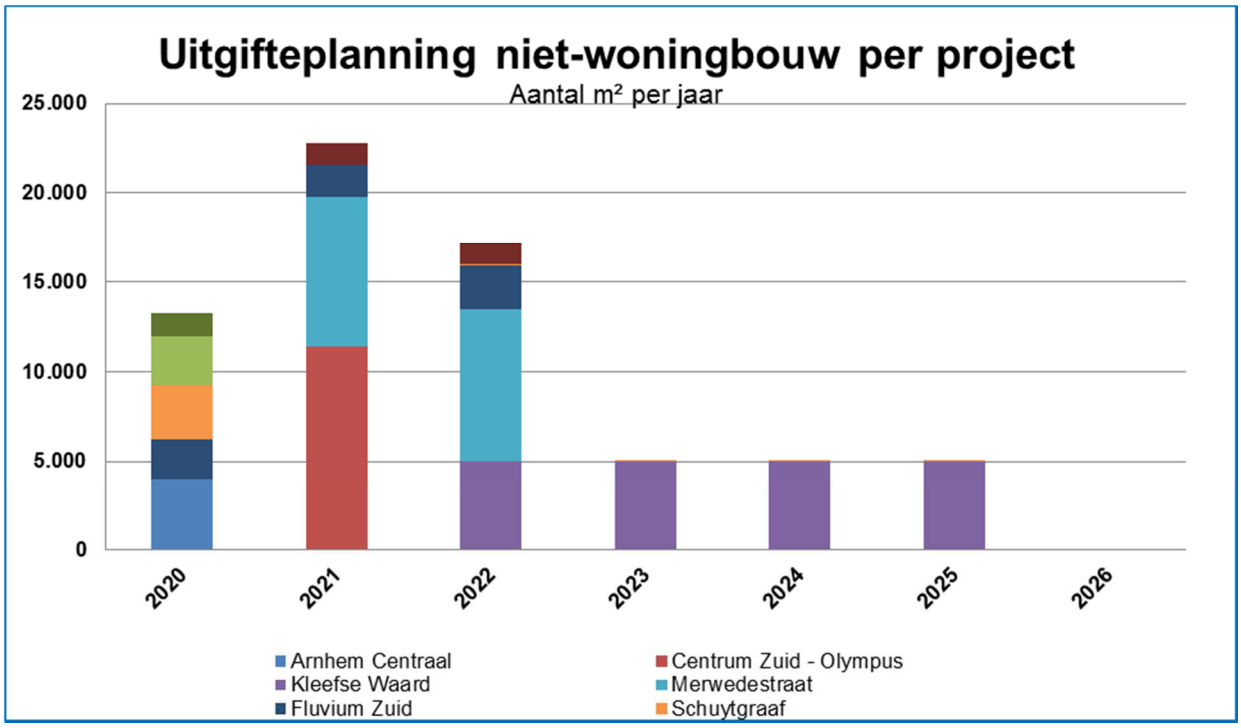
Vastgestelde grondexploitaties			
Bedragen x € 1.000.000			
	Boekwaarde	**Nog te realiseren**	**Totaal**
Kosten			
Verwervingen	214	2	216
Civiele kosten	160	46	206
Overige kosten	58	5	63
Plankosten en VTU	124	19	143
Totaal kosten	***556***	***72***	***628***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	332	135	467
Subsidies / bijdragen	155	4	159
Totaal opbrengsten	***487***	***139***	***626***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	49	5	54
Resultaat (op eindwaarde)	**-118**		**-55**
Resultaat op cw per 01-01-2020			**-52**
Reeds getroffen voorziening per 1-1-2020			**63**
Winstpotentie cw per 01-01-2020			**11**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.

Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen. Voor de langere termijn heeft de gemeente, buiten Schuytgraaf, geen eigen woningbouwontwikkelingen in de pijplijn.

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt ook dat na 2022, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

Reserves en begroting

Sinds een aantal jaren is het grondbedrijf weer volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. De bestemmingsreserve kan bij eventuele financiële tegenvallers in de toekomst deze eerst zelf opvangen, voordat een beroep gedaan wordt op de Algemene reserve. Naast de reserves is er ook nog een winstpotentie van circa € 11 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is afgenomen ten opzichte van vorig jaar (€ 20 miljoen) omdat er dit jaar een groot deel van die winstpotentie mee is genomen in het positieve resultaat van het grondbedrijf (circa € 7,7 miljoen). Dit betekent dat de totale resultaten beperkt zijn gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. De winstpotentie binnen de projecten wordt overigens niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe worden die daarom niet ingezet als dekking voor de weerstandscapaciteit. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf

Bedragen x € 1.000	*Saldo per 31-12-2018*	*Saldo per 31-12-2019*
Bestemmingreserve grondexploitaties	5.368	12.562
Bestemmingreserve voorstudies	0	283
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**6.868**	**14.345**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar opgehoogd van € 5,4 miljoen naar € 12,6 miljoen. Deze verhoging komt voort uit een gewijzigde risicoberekening die voortkomen uit de aangepaste BBV-spelregels en die leiden tot een hogere benodigde weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf. Dit wordt nader toegelicht onder 'Weerstandsvermogen'.

De totale hoogte van de bestemmingsreserve in de FJP 2019 wordt dus bepaald door de weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf plus een marge van 10%. De jaarlijkse maximale bestemmingsreserve grondexploitaties kan hiermee dus fluctueren, afhankelijk van de risico's binnen het grondbedrijf.

De gemaakte voorstudie kosten ten behoeve van de ontwikkelingen Lorentz en Coehoorn (vastgestelde grondexploitaties) zijn in 2019 weer teruggevloeid naar de bestemmingsreserve Voorstudies. Hierdoor bedraagt

het saldo van de bestemmingsreserve voorstudies € 283.000. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2019 geen mutaties.

In onderstaande tabel is de begroting van het Grondbedrijf voor 2019 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 1,67 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2019		
Bedragen x € 1.000		
Totaal begroot resultaat grondexploitatie (incl erfpacht)	*1.673*	*V*
Totaal werkelijk jaarresultaat Grondbedrijf	*11.828*	*V*
Afwijking werkelijk resultaat t.o.v. begroting	**10.155**	**V**
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex	*971*	*V*
Totaal te bestemmen resultaat	**11.126**	**V**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf (€ 11,83 miljoen) en de begroting is circa € 10,16 miljoen. In het totale begrote bedrag van € 1,67 miljoen was al € 0,97 miljoen bestemd (een begrote winstuitname) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te bestemmen naar de diverse reserves uit op € 11,13 miljoen.

Risico's en weerstandsvermogen

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijke scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programma risico’s maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Dit jaar is, mede naar aanleiding van aanbevelingen in het BBV van juli 2019, opnieuw naar de verschillende risico's gekeken en dit heeft geresulteerd in een gewijzigde bepaling van het weerstandsvermogen.

In het BBV wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Ook zijn de regels omtrent tussentijdse winstuitname aangescherpt vooral met betrekking tot het inrekenen van risico's.

Het bepalen van het risico op de projecten valt dus uiteen in twee onderdelen:
1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slecht-weer" scenario. Dit scenario gaat uit van:

- 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval;
- een waarde daling van 10% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten;
- 10% lagere kosten in verband met marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden.

Over een looptijd van 8 jaar resulteert dit in een gemiddeld lagere opbrengstenstijging van 1,2% en 1,5% lagere kostenstijging.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een checklist van mogelijke projectrisico’s aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het ‘Handboek Grondbeleid voor gemeenten’ van Deloitte. Hierbij zijn ook risico's opgenomen die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten door de raad.
Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's door middel van kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.
De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2019.

Het risico en daarmee het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf		
Bedragen x € 1.000	*FJP 2019*	*FJP 2018*
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.430	
Project specifieke risico's	11.470	
Strategisch bezit (mva)	1.480	
Anterieure overeenkomsten	130	
Totaal risico's	18.510	
Af: zelfdragend risico's vermogen pos. grex.	-7.090	
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	**11.420**	**4.880**
BR grondexploitatie (=110% van weerst.capaciteit))	**12.562**	**5.368**

Overigens zal het weerstandsvermogen pas worden ingezet als beheersmaatregelen (bijvoorbeeld bezuinigingen) in de projecten zelf niet afdoende werken.

De benodigde weerstandscapaciteit in de FJP van 2019 komt uit op € 11,4 miljoen, een stijging van € 6,5 miljoen ten opzichte van het jaarverslag 2018. Dit is een gevolg van de gewijzigde BBV-spelregels. Daarnaast wordt, conform gemeentelijk beleid om robuuste buffers te hebben, een factor 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreserve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op € 12,6 miljoen in de FJP 2019, een stijging met € 7,2 miljoen.

Weerstandsvermogen en scenario's
Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 11,4 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario's.

In onderstaande tabel zijn de scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2020, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 11 miljoen positief.

Scenario's grondbedrijf			
Bedragen x € 1.000.000			
Scenario	**Omschrijving**	**Effect op resultaat**	**Resultaat**
FJP 2019	Basis	0,0	10,5
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-3,4	7,1
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-15,0	-4,5
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-66,1	-55,6

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte.

Activering/ onderhanden activa

Stedelijk programma		Begroot 2019	Onderhanden activa	Bestedingen	Activering	Over- / onder-schrijding	Onderhanden activa
		MIP 2019-2023	2018	2019	2019		2019
Nr.	Omschrijving	MJPB '20-'23			Totaal		
		1	2	3	4	5 (=1-4)	6
Bedragen x € 1.000							
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	0	0	62	0	0	62
R1	Veiligheid	0	7	-14	0	0	-7
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	12.972	379	8.044	6.838	6.134	1.585
R3	Economie	0	0	0	0	0	0
R4	Educatie	15.489	4.627	15.067	2.659	12.830	17.035
R5	Cultuur, recreatie en sport	690	3.797	-385	359	331	3.053
R6	Participatie en zorg	0	2	-4	0	0	-2
R7	Gezondheid en milieu	11.522	589	8.445	8.419	3.063	615
R8	Wonen en ruimte	0	0	8.008	250	-250	7.758
R9	Financiën en bedrijfsvoering	11.373	450	36	431	10.942	55
	Totaal	**52.046**	**9.851**	**39.259**	**18.956**	**33.050**	**30.154**

In 2019 is voor € 39 miljoen geïnvesteerd in de stad Arnhem.
Uit de tabel blijkt dat van de voorgenomen investeringen van € 52 miljoen in 2019 36% is geactiveerd, € 19 miljoen. Deze investeringen zijn volledig afgerond en in gebruik genomen. De resulterende onderuitputting van € 33 miljoen wordt verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's R2 Verkeer, vervoer en waterstaat (€ 6,1 miljoen), R4 Educatie (€ 12,8 miljoen), R7 Gezondheid en milieu (€ 3,1 miljoen) en R9 Financiën en bedrijfsvoering (€ 10,9 miljoen).
In 2019 al wel gemaakte, maar nog niet geactiveerde kosten omdat de projecten nog niet afgerond zijn, bedragen € 30,1 miljoen, 58% van de begrote € 52 miljoen. Deze kosten worden als Onderhanden Activa doorgeschoven naar 2020 en/of latere jaren.

Van de onderuitputting springt een aantal grote "achterblijvers" in het oog:
1. R2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Krediet	€ 12.972.000
Activering	€ 6.838.000
Onderschrijding	€ 6.134.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door onderuitputting op een tweetal aandachtsgebieden:

- De kredieten voor parkeren (straat en garage) en parkeermaatregelen van € 2,6 miljoen schuiven door naar 2020. Hoofdmoot hier zijn kredieten van € 2,3 miljoen voor werkzaamheden aan de parkeergarage Arnhem Centraal en aan de Willemstunnel.
- Van de geraamde investering in openbare verlichting van € 2,5 miljoen is € 0,9 miljoen minder besteed en op wegenonderhoud € 2,6 miljoen minder geactiveerd dan de beschikbare € 7,1 miljoen. In 2019 zijn werkzaamheden vertraagd door langere doorlooptijden bij de aannemer en lange levertijden op masten en armaturen. Daarnaast zijn projecten uitgesteld om te kunnen profiteren van samenloopvoordelen bij de uitvoering van andere werkzaamheden in de openbare ruimte.

2. R4 Educatie

Krediet	€ 15.489.000
Activering	€ 2.659.000
Onderschrijding	€ 12.830.000

De activering betreft voornamelijk de aankoop van grond voor de nieuwbouw van Het Prisma, een school voor voortgezet speciaal onderwijs aan de Heijenoordseweg, voor een bedrag van € 2,5 miljoen. In 2020 en 2021 zal conform de planning de nieuwbouw zelf plaats vinden.
Alle andere gemaakte kosten in de sfeer van investeringen voor huisvesting van (speciaal) onderwijs worden doorgeschoven naar latere jaren omdat de projecten nog niet afgerond zijn of omdat het krediet in 2020 beschikbaar is gesteld in het MIP.

3. R7 gezondheid en milieu

Krediet	€ 11.522.000
Activering	€ 8.459.000
Onderschrijding	€ 3.063.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door twee factoren:

- Van de beschikbare € 8 miljoen voor riolering (GRP) is € 7 miljoen geactiveerd, een onderschrijding van € 1 miljoen;
- De begrote investering van € 3,1 miljoen ten behoeve van afvalinzameling is en wordt vertraagd gerealiseerd vanwege de vertraagde invoering van Diftar. Hierdoor is een onderuitputting opgetreden van € 1,5 miljoen.

4. R9 Financiën en bedrijfsvoering

Krediet	€ 11.373.000
Activering	€ 431.000
Onderschrijding	€ 10.942.000

De op het oog grote onderschrijding van € 10,9 miljoen wordt voor € 5,3 miljoen verklaard doordat investeringen in onderhoud van vastgoed niet in programma R9, maar in de andere programma's wordt gerealiseerd. Deze investeringen zitten versleuteld in andere investeringen.
De resterende onderuitputting van € 5,6 miljoen wordt verklaard door:

- Voor een bedrag van € 3,6 miljoen zijn investeringen in Huisvesting en Facilitaire zaken (voornamelijk stadhuis en stadskantoor) niet uitgevoerd en doorgeschoven naar 2020.
- Verder zijn voor € 2 miljoen investeringen in bedrijfsapplicaties niet gerealiseerd en doorgeschoven naar 2020 om een aantal redenen:
    1) De doorontwikkelingen voor het zaaksysteem is op een laag pitje gezet vanwege instabiliteit van het systeem.
    2) Als gevolg van personele wisselingen was een tijdlang onvoldoende capaciteit beschikbaar om projecten te begeleiden en implementeren.
    3) Een aantal wettelijke ontwikkelingen is vertraagd, zoals de Omgevingswet en de regeling van diverse digitale aangiften bij burgerzaken.

Onderuitputting kapitaallasten
Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2020 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten. Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering hierop vormt de onderuitputting van kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve "kapitaallasten onderwijs".
De verwerking in de begroting 2020 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2019.

Algemeen

Het verlenen van subsidies is één van de instrumenten die de gemeente kan inzetten om haar doelstellingen te realiseren. Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regelen of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidies 2019

In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2019 heeft Arnhem in totaal voor €85 miljoen aan subsidies verstrekt. Zie de bijlage Subsidies voor een totaaloverzicht.

Subsidies naar grondslagen	Begroot 2019	Realisatie 2019
Begroting	73.628	76.362
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	8.789	9.019
Totaal	**82.417**	**85.381**

Subsidies worden ingezet om samen met instellingen de doelstellingen van de gemeente te realiseren. In het volgende overzicht is de verdeling van de subsidies over de verschillende programma's vermeld.

Programma	Begroot 2019	Realisatie 2019
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverl	35	30
R1 Veiligheid	86	83
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat	50	5
R3 Economie	4.923	4.698
R4 Educatie	11.781	12.896
R5 Cultuur, recreatie en sport	40.643	40.766
R6 Participatie en Maatschappel Ondersteun	24.526	26.548
R7 Gezondheid en Milieu	370	354
R9 Financien en bedrijfsvoering	5	0
Totaal	**82.419**	**85.380**

Uit het overzicht blijkt dat de gemeente de meeste subsidie verstrekt in de programma's R5 en R6. Op deze terreinen worden enkele grote instellingen gefinancierd, die met hun activiteiten invulling geven aan gewenst gemeentelijk beleid.
Op totaalniveau is zichtbaar dat het subsidiebudget van € 82,4 miljoen met een kleine € 3 miljoen wordt overschreden.

Deze overschrijdingen worden financieel allemaal opgevangen binnen het programmabudget, veelal wijkbudgetten.
Veelal wordt na de initiële subsidiebeschikking extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd.
De gelden daarvoor worden dan via een wijzigingsbeschikking toegekend, maar gedekt uit programmageld.
Dit geldt bijvoorbeeld bij de grootste overschrijders, St Rijnstad en St. Pas.
Meerwerk Sportbedrijf wordt financieel gedekt uit onderschrijding op de reguliere subsidie.
St. Sportcentrum Rijkerswoerd betreft kostprijsdekkende huur, welke vanuit Vastgoed is gedekt.

Hieronder staan de instellingen die in 2019 meer dan €1,0 miljoen subsidie ontvingen. Daarbij wordt aangegeven aan welk programma zij een bijdrage leveren.

Subsidieontvanger	Begroot 2019	Realisatie 2019
Sportbedrijf Arnhem BV	16.154	15.540
St. Rozet	8.347	8.429
St. Rijnstad	6.532	7.294
St. Musis en Stadstheater	6.884	6.884
St IrisZorg	4.362	4.291
Moviera	3.132	3.124
St. Museum Arnhem	2.920	2.955
St. Pas	2.650	2.950
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	2.550	2.127
St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.109	2.010
Pactum	1.763	1.828
St. Natuurcentrum Arnhem	1.710	1.732
St. Peutercentra Arnhem	1.265	1.517
Kinderopvang SKAR	1.498	1.467
Rijn Ijssel	1.073	1.073
	62.949	**63.221**

Wijksturing subsidies

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. In 2018 is voor de subsidieaanvraag 2019 aan de subsidiepartners gevraagd welke inzet zij in welke wijk plegen. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies mogelijk worden.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaar

Op 1 januari 2020 is de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) in werking getreden. Met de Wnra zal het private arbeidsrecht vanaf 1-1-2020 (ook) gelden voor het gemeentelijk personeel. De bestaande (lokale) regelingen zijn in 2019 Wnra-proof gemaakt en ondergebracht in het personeelshandboek, welke op 3-12-2019 in het college van B&W is vastgesteld. Op het gebied van Integriteit betreft dit onder andere de gedragscode voor ambtenaren gemeente Arnhem.

Terugblik Ambtelijke Integriteit 2019

Noodzaak tot actualisatie beleid

In 2018 is een start gemaakt met het actualiseren van het huidige beleid en de regelingen op het gebied van integriteit. Zo is er onder andere een nieuw onderzoeksprotocol vastgesteld en zijn er integriteitsverklaringen voor inhuurkrachten en ZZP'ers opgesteld.

Ook zijn in 2019 het beleid en de regelingen op het gebied van integriteit tegen het licht gehouden en daar waar nodig geactualiseerd. Daar bestonden een aantal redenen voor:

- Wnra - Hierboven is bij 'actuele kaders' het in werking treden van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) per 1-1-2020 beschreven.
- Eigenaarschap - Actualisatie van het integriteitsbeleid is daarnaast essentieel, omdat de organisatie meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren is gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuze die gemaakt is in een bepaald concreet geval.

Integriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau.
Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit
Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. Deze werkgroep beziet incidenten vanuit een brede blik en bespreekt of, en zo ja, welke actie nodig is in een bepaald geval. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Bewustwording
- Introductiedag nieuwe medewerkers & Ambtseed of-belofte - Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiedag, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar het uitgebreidere ambtseed programma (een aantal weken na de introductie).
- Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Schepenzaal van het Maarten van Rossumhuis, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid. In 2019 hebben twee van deze bijeenkomsten plaatsgevonden.
- Safe & Sound - In 2017 is gestart met een gemeentebrede campagne ('Safe & Sound') om het 'beveiligingsbewustzijn' (met name gericht op informatiebescherming) van de medewerkers te vergroten. Dit is ook in 2019 voortgezet. Daarbij worden informatieveiligheid-, privacy- en integriteitsissues aangesneden. Deze campagne, waaraan ook samenwerkende partners kunnen deelnemen, is van belang om de gedeelde normen en waarden binnen de gemeentelijke organisatie kenbaarder te maken.
- Bezoek MT's / brief medewerkers - Eind 2018 heeft een vertegenwoordiging van de werkgroep ambtelijke integriteit elk managementteam (MT) van de diverse clusters bezocht. Doel was bekendheid te geven aan de werkzaamheden van de werkgroep Ambtelijke Integriteit en de bewustwording rond het belang van integriteit verder te vergroten. Verder bespraken we in de MT's een brief over dit onderwerp, die aan alle medewerkers is gestuurd namens de gemeentesecretaris. Doel van deze brief is verdere bewustwording ten aanzien van dit onderwerp. Aan leidinggevenden is destijds gevraagd dit verder onder de aandacht te brengen toegespitst op de specifieke werksituaties. Zij zijn ook de actiehouders voor wat betreft het bespreekbaar maken en houden van het thema binnen de afdeling. Mede door reorganisaties en de werkzaamheden ten behoeve van de invoering van de Wnra was er in 2019 voor de organisatie nog slechts beperkt ruimte over om op afdelingsniveau het thema integriteit verder uit te werken.

Omgaan met vermoedens van Integriteitsschendingen
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De gemeente kent een vertrouwenspersoon integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken. De vertrouwenspersoon Integriteit heeft in 2019 een aantal gesprekken gevoerd naar aanleiding van concrete vragen van een medewerker over integriteit. In deze gevallen bleek het uiteindelijk niet te gaan om gevallen waarin sprake was van een integriteitsschending. Vaak betreft het vragen of geschillen in de relatie met de leidinggevende of collega's. Het is echter een goede zaak dat deze vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit.

Als er sprake is van een serieus vermoeden van een integriteitsschending door een ambtenaar is het van groot belang dit zorgvuldig en via een transparante procedure te onderzoeken. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol, een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.
In het verslagjaar 2019 is in twee gevallen sprake geweest van integriteitsschending. In één geval betrof het een extern ingehuurde kracht.

Vooruitblik 2020
In 2019 zijn stappen gezet om bewustwording Integriteit "van sollicitatie tot exitgesprek" meer in te bedden. In 2020 wordt aan dit traject verder invulling gegeven.

Bestuurlijk

Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan de gemeenteraad, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders hun functie vervullen.

Actuele kaders

- Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

Beide gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

Terugblik 2019

- De leden van het college hadden in totaal 40 nevenfuncties, waarvan 36 ambtshalve. Voor één van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een vergoeding ontvangen.
- Er zijn door het college in 2019 geen geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.
- Op 28 augustus hebben raad en college een thema-avond gewijd aan het onderwerp Integriteit. De heer Frans Geraedts van het bureau Governance & Integrity Nederland verzorgde een inleiding op het thema. Deze bijeenkomst vormde een eerste stap in de richting van een actualisatie van de gedragscode voor Arnhemse gemeentebestuurders.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem.

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
2. Balans en de toelichting;
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel);
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Nr.	Omschrijving	Begroot 2019 primitief			Begroot 2019 def.			Rekening 2019		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Stedelijke programma's										
Bedragen x € 1.000.000										
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	-12,7	4,0	-8,8	-13,3	4,2	-9,1	-14,5	4,2	-10,3
R1	Veiligheid	-14,7	1,5	-13,2	-14,8	1,5	-13,3	-15,2	1,8	-13,4
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-23,2	9,2	-14,0	-23,1	9,5	-13,6	-23,4	11,3	-12,1
R3	Economie	-6,0	0,9	-5,0	-9,2	3,9	-5,3	-9,5	3,7	-5,8
R4	Educatie	-17,5	3,6	-13,8	-17,5	2,3	-15,2	-18,8	3,1	-15,8
R5	Cultuur, recreatie en sport	-51,6	8,5	-43,1	-56,5	11,2	-45,2	-56,0	12,0	-44,0
R6	Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	-215,8	110,0	-105,7	-236,5	110,0	-126,5	-243,8	116,6	-127,2
R7	Gezondheid en milieu	-30,7	35,6	4,9	-36,8	37,3	0,5	-35,6	37,8	2,1
R8	Wonen en ruimte	-38,9	36,2	-2,7	-47,7	45,0	-2,8	-37,0	46,1	9,1
Subtotaal stedelijke programma's (R0-R8)		**-411,1**	**209,6**	**-201,5**	**-455,5**	**225,0**	**-230,5**	**-453,9**	**236,4**	**-217,4**
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:										
R9	Lokale heffingen	-4,0	56,0	52,0	-4,0	55,0	51,0	-4,0	54,5	50,5
R9	Algemene uitkeringen	0,0	395,0	395,0	0,0	409,0	409,0	0,0	412,5	412,5
R9	Dividend	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,9	1,9
R9	Financieringsfunctie	0,0	1,0	1,0	-2,0	2,0	0,0	-0,6	1,2	0,6
R9	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
R9	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**-4,0**	**453,0**	**449,0**	**-6,0**	**467,0**	**461,0**	**-4,6**	**470,1**	**465,5**
R9	Gerealiseerde kosten overhead	-81,0	34,0	-47,0	-92,0	39,0	-53,0	-60,9	8,9	-52,0
R9	Vennootschapsbelasting	-1,0	0,0	-1,0	-1,0	0,0	-1,0	-0,8	0,0	-0,8
R9	Overig	-16,9	0,0	-16,9	-2,4	-0,2	-2,6	-1,4	0,1	-1,3
Subtotaal Financiën en bedrijfsvoering (R9)		**-102,9**	**487,0**	**384,1**	**-101,4**	**505,8**	**404,4**	**-67,7**	**479,1**	**411,4**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten Stad		**-514,1**	**696,6**	**182,6**	**-556,8**	**730,7**	**173,9**	**-521,6**	**715,6**	**194,0**
Wijkprogramma's										
W1	Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)	-33,2	9,5	-23,7	-28,6	9,1	-19,5	-31,2	9,6	-21,6
W2	Noordwest	-28,3	2,3	-26,0	-25,8	1,6	-24,3	-27,2	1,7	-25,5
W3	Noordoost	-24,2	2,1	-22,1	-21,3	1,6	-19,7	-22,4	1,7	-20,7
W4	Presikhaaf	-24,5	2,5	-21,9	-21,9	2,1	-19,8	-26,6	2,0	-24,6
W5	Malburgen	-36,6	4,5	-32,1	-33,1	3,9	-29,2	-32,3	3,8	-28,5
W6	Schuytgraaf/Elderveld	-21,9	2,7	-19,2	-23,3	2,2	-21,1	-25,5	2,6	-22,9
W7	De Laar/Elden	-17,5	1,6	-15,9	-14,9	1,2	-13,7	-17,0	1,3	-15,7
W8	Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg (RKV)	-27,5	2,1	-25,4	-22,2	1,1	-21,1	-26,0	1,3	-24,7
Gerealiseerd saldo baten en lasten wijken		**-213,5**	**27,2**	**-186,3**	**-191,1**	**22,8**	**-168,4**	**-208,3**	**24,1**	**-184,2**
Gerealiseerd saldo baten en lasten		**-727,6**	**723,8**	**-3,8**	**-748,0**	**753,5**	**5,5**	**-729,9**	**739,7**	**9,8**

Toevoeging / onttrekking aan reserves stad									
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	0,0	0,0	0,0	-0,4	0,2	-0,2	-0,4	0,3	-0,1
R1 Veiligheid	0,0	0,2	0,2	-0,3	0,4	0,1	-0,2	0,7	0,6
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat	-6,0	6,5	0,5	-7,0	9,3	2,3	-9,0	8,4	-0,6
R3 Economie	0,0	0,1	0,1	0,0	0,4	0,4	-0,4	0,4	0,0
R4 Educatie	-6,9	6,4	-0,5	-9,3	7,7	-1,6	-9,6	8,7	-0,9
R5 Cultuur, recreatie en sport	-1,3	0,5	-0,8	-2,9	2,9	0,0	-4,8	3,5	-1,3
R6 Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	-2,8	5,6	2,8	-8,8	7,9	-0,9	-10,2	6,6	-3,7
R7 Gezondheid en milieu	-0,3	0,0	-0,3	-2,0	3,7	1,7	-2,9	2,3	-0,6
R8 Wonen en ruimte	-0,4	0,5	0,1	-1,3	3,6	2,3	-7,9	3,4	-4,5
R9 Financien en bedrijfsvoering	-14,6	16,5	1,8	-32,9	23,2	-9,7	-38,4	23,8	-14,5
Subtotaal mutaties reserves stad	**-32,3**	**36,2**	**3,9**	**-64,8**	**59,3**	**-5,5**	**-83,8**	**58,2**	**-25,6**
Wijkprogramma's, onttrekking aan reserves									
W1 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	1,2
W2 Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6
W3 Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5
W4 Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1	2,1
W5 Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3
W6 Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1
W7 De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1
W8 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg (RKV)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5
Subtotaal wijkprogramma's	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**8,4**	**8,4**
Gerealiseerd resultaat	**-759,9**	**760,0**	**0,2**	**-812,8**	**812,8**	**0,0**	**-813,7**	**806,3**	**-7,3**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

In 2019 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 1,9 miljoen. Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 9,3 miljoen aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert een nadelig resultaat van € 7,3 miljoen dat zal worden verrekend met de Algemene Reserve.

Overzicht van baten en lasten

Omschrijving	**2019**	**2018**
Bedragen x € 1.000.000		
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	9,8	-0,4
Begroot totaal saldo van baten en lasten	5,5	1,5
Begrotingsafwijking saldo van baten en lasten	**4,3**	**-1,9**
Gerealiseerde mutaties reserves	-17,2	-0,5
Begrote mutaties reserves	-5,5	-1,5
Begrotingsafwijking mutaties reserves	**-11,6**	**1,0**
Gerealiseerd resultaat	**-7,3**	**-0,9**

Specificatie voor- en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Nr.	Omschrijving	Begroot 2019 definitief			Rekening 2019			Begrotingsafwijking 2019		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x €1.000.000										
Stedelijke programma's										
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	-13,3	4,2	-9,1	-14,5	4,2	-10,3	-1,2	0,0	-1,2
R1	Veiligheid	-14,8	1,5	-13,3	-15,2	1,8	-13,4	-0,4	0,2	-0,1
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-23,1	9,5	-13,6	-23,4	11,3	-12,1	-0,3	1,7	1,5
R3	Economie	-9,2	3,9	-5,3	-9,5	3,7	-5,8	-0,2	-0,2	-0,5
R4	Educatie	-17,5	2,3	-15,2	-18,8	3,1	-15,8	-1,3	0,7	-0,6
R5	Cultuur, recreatie en sport	-56,5	11,2	-45,2	-56,0	12,0	-44,0	0,5	0,7	1,2
R6	Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	-236,5	110,0	-126,5	-243,8	116,6	-127,2	-7,4	6,7	-0,7
R7	Gezondheid en milieu	-36,8	37,3	0,5	-35,6	37,8	2,1	1,1	0,4	1,6
R8	Wonen en ruimte	-47,7	45,0	-2,8	-37,0	46,1	9,1	10,7	1,2	11,9
Subtotaal stedelijke programma's (R0-R8)		**-455,5**	**225,0**	**-230,5**	**-453,9**	**236,4**	**-217,4**	**1,6**	**11,5**	**13,1**
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:										
R9	Lokale heffingen	-4,0	55,0	51,0	-4,0	54,5	50,5	0,0	-0,5	-0,5
R9	Algemene uitkeringen	0,0	409,0	409,0	0,0	412,5	412,5	0,0	3,5	3,5
R9	Dividend	0,0	1,0	1,0	0,0	1,9	1,9	0,0	0,9	0,9
R9	Financieringsfunctie	-2,0	2,0	0,0	-0,6	1,2	0,6	1,4	-0,8	0,6
R9	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2
R9		**-6,0**	**466,8**	**460,8**	**-4,6**	**470,1**	**465,5**	**1,4**	**3,3**	**4,7**
R9	Gerealiseerde kosten overhead	-92,0	39,0	-53,0	-60,9	8,9	-52,0	31,1	-30,1	1,0
R9	Vennootschapsbelasting	-1,0	0,0	-1,0	-0,8	0,0	-0,8	0,2	0,0	0,2
R9	Overig	-2,4	-0,2	-2,6	-1,4	0,1	-1,3	0,9	0,4	1,3
Subtotaal Financiën en bedrijfsvoering (R9)		**-101,4**	**505,6**	**404,2**	**-67,7**	**479,1**	**411,4**	**33,6**	**-26,4**	**7,2**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten Stad		**-556,8**	**730,5**	**173,7**	**-521,6**	**715,6**	**194,0**	**35,3**	**-14,9**	**20,3**
Wijkprogramma's										
W1	Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)	-28,6	9,1	-19,5	-31,2	9,6	-21,6	-2,6	0,6	-2,0
W2	Noordwest	-25,8	1,6	-24,3	-27,2	1,7	-25,5	-1,3	0,2	-1,2
W3	Noordoost	-21,3	1,6	-19,7	-22,4	1,7	-20,7	-1,1	0,2	-1,0
W4	Presikhaaf	-21,9	2,1	-19,8	-26,6	2,0	-24,6	-4,7	-0,1	-4,9
W5	Malburgen	-33,1	3,9	-29,2	-32,3	3,8	-28,5	0,7	-0,1	0,6
W6	Schuytgraaf/Elderveld	-23,3	2,2	-21,1	-25,5	2,6	-22,9	-2,3	0,4	-1,9
W7	De Laar/Elden	-14,9	1,2	-13,7	-17,0	1,3	-15,7	-2,0	0,1	-2,0
W8	Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg (RKV)	-22,2	1,1	-21,1	-26,0	1,3	-24,7	-3,8	0,2	-3,6
Gerealiseerd baten en lasten wijkprogramma's		**-191,1**	**22,8**	**-168,4**	**-208,3**	**24,1**	**-184,2**	**-17,2**	**1,3**	**-15,8**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**-748,0**	**753,3**	**5,3**	**-729,9**	**739,7**	**9,8**	**18,1**	**-13,6**	**4,5**

Toevoeging / onttrekking aan reserves										
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	-0,4	0,2	-0,2	-0,4	0,3	-0,1	0,0	0,1	0,1
R1	Veiligheid	-0,3	0,4	0,1	-0,2	0,7	0,6	0,1	0,3	0,4
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-7,0	9,3	2,3	-9,0	8,4	-0,6	-2,0	-1,0	-2,9
R3	Economie	0,0	0,4	0,4	-0,4	0,4	0,0	-0,4	0,0	-0,4
R4	Educatie	-9,3	7,7	-1,6	-9,6	8,7	-0,9	-0,3	1,1	0,8
R5	Cultuur, recreatie en sport	-2,9	2,9	0,0	-4,8	3,5	-1,3	-1,9	0,6	-1,3
R6	Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	-8,8	7,9	-0,9	-10,2	6,6	-3,7	-1,4	-1,3	-2,8
R7	Gezondheid en milieu	-2,0	3,7	1,7	-2,9	2,3	-0,6	-0,9	-1,4	-2,3
R8	Wonen en ruimte	-1,3	3,6	2,3	-7,9	3,4	-4,5	-6,7	-0,1	-6,8
R9	Financien en bedrijfsvoering	-32,9	23,2	-9,7	-38,4	23,8	-14,5	-5,5	0,6	-4,9
Subtotaal mutaties reserves		**-64,8**	**59,3**	**-5,5**	**-83,8**	**58,2**	**-25,6**	**-19,0**	**-1,1**	**-20,1**
Wijkprogramma's, onttrekking aan reserves										
W1	Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	1,2	0,0	1,2	1,2
W2	Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6
W3	Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	0,5	0,5
W4	Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1	2,1	0,0	2,1	2,1
W5	Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,0	0,3	0,3
W6	Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1
W7	De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1
W8	Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg (RKV)	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5	0,0	1,5	1,5
Subtotaal wijkprogramma's		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**8,4**	**8,4**	**0,0**	**8,4**	**8,4**
Gerealiseerd resultaat		**-812,8**	**812,6**	**-0,2**	**-813,7**	**806,3**	**-7,3**	**-0,9**	**-6,3**	**-7,1**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2019 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt.

Progr.	Omschrijving	Begroting 2019
	Incidentele lasten	
Bedragen x € 1.000		
R0	Borgen en verstevigen regionale samenwerking, Mobiliteit, Duurzaamheid, Economie en Wonen	-343
R2	Invasieve exoten	-333
R2	Baggeren havens, Defensiehaven	-500
R2	Jaarlijks budget autobereikbaarheid	-700
R3	Mogelijk maken markt langs Jansbeek	-250
R5	Amendement 'Groen vertrrouwen Huijgenslaan'	-70
R6	Dotatie aan reserve voor Individuele studietoeslag	-535
R6	Werk-Investeringsfonds (voeding nieuwe BR)	-2.500
R7	Doorgeven middelen bodem aan beleidsveld	-255
R8	Niet-grondexploitatieprojecten	-597
R8	Overhevelen naar beleidsveld middelen Bodemsanering	-96
R8	Frictiekosten bij invulling taakstelling ODRA	-17
R8	Nog in te vullen taakstelling op verkoop Vastgoed: Aframen bestaande stelpost	-
R8	Opbrengst verkoop Vastgoed (2021 250 t.l.v. de algemene middelen)	-
R8	Dotatie aan BR Zuidelijke Binnenstad	-
R9	Frictiekosten afbouw overhead	-202
R9	Frictie uit verzelfstandiging MSSA	-175
R9	Actualisatie frictiekosten (minder frictiekosten dan in MJPB 2017 begroot)	202
R9	Dotatie aan algemene reserve rampenoefening	-5
R9	Dotatie aan algemene reserve ingroei vermogenspositie MJPB 2013-2016	7
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2014	-44
R9	Dotatie aan algemene reserve verzelfstandiging MSSA	-40
R9	Dotatie aan algemene reserve MJPB 2016-2019	-3.385
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2015	20
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2016	-
R9	Dotatie aan algemene reserve verzamelbesluit 1-2016	-135
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie divers	-5
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie divers verzamelbesluit 2 2017	-16
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie divers verzamelbesluit 3 2017	-350
R9	Dotatie aan algemene reserve MJPB 2017-2020	-361
R9	Dotatie aan BR taakmutaties overloop/gemeentefonds	-290
R9	Dotatie aan algemene reserve MJPB 2018-2021	-719
R9	GRP Kasschuif: toevoegen/onttrekken aan BR Onderhoud openbare ruimte ter dekking van tekort (5)	-28
R9	Taakstelling huisvesting	-
R9	Invulling door aanpassing huurcontract Stadskantoor	-
R9	OW072 Toevoeging AR inz transitiebudget	-1.193
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2017	-298
R9	Vanaf 2019 reservering voor aflossen schulden in BR Kapitaallasten	-7.796
R9	Parkeertarieven en legestarieven stijgen niet	-225
R9	Kasschuif i.v.m. sluitend maken MJPB 2019-2021	-441
div	Afschrijvingslasten extra investeringen duurzaamheid vastgoed	-22
div	Besparing op energiekosten vanaf 2019	14
div	Business Case De Connectie (collegenota 7 maart 2017)	-
	Totaal incidentele lasten	**-21.683**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2019
	Incidentele baten	
Bedragen x € 1.000		
R0	MJPB 2018-2021 Amendement 17A31: Terugdraaien taakstelling bij Raad	21
R1	MJPB 2018-2021 Amendement 17A32: De overlast te lijf; meer handhavers in de openbare ruimte	200
R1	Borgen en verstevigen regionale samenwerking, Mobiliteit, Duurzaamheid, Economie en Wonen	48
R2	Niet indexeren parkeertarieven deels t.l.v. de BR bereikbaarheidsfonds	100
R2	Extra opbrengsten autobereikbaarheid	100
R3	MJPB 2018-2021 Amendement 17A49: Extra middelen accountmanager	100
R4	MJPB 2018-2021 Amendement 17A35: Coordinator Laaggeletterdheid	75
R5	MJPB 2018-2021 Amendement 17A43: Duurzaamheid 3. Groenfonds	50
R5	Onttrekking aan BR evenementen	20
R5	Onttrekking aan BR Groenfonds: Amendement 18A38G 'Groen vertrouwen Huijgenslaan' (MJPB 2019-2022)	70
R6	MJPB 2018-2021 Amendement 17A50: Schulden voorkomen	100
R6	Onttrekking aan BR Burgerinitiatieven sociaal domein	472
R7	Dekking door inzet reservering budget vergroening elektriciteit en gas 2016-2018	10
R7	GRP: Vrijval van kapitaallasten	-
R7	GRP: Kasschuif: toevoegen/onttrekken aan BR Onderhoud openbare ruimte ter dekking van tekort	98
R7	MJPB 2018-2021 uitstellen diftar	155
R7	Ontrekking aan BR Energy made in Arnhem	10
R8	Niet-grondexploitatie	241
R8	Dekking frictiekosten invulling taakstelling ODRA uit vrijval programmakosten Wabo 2016 (reserveren)	17
R8	Ontrekking aan BR vastgoed	5
R9	Bijdrage in GF voor individuele studietoeslag	535
R9	Verkoop bezit (vastgoed, 4 jaar incidenteel)	1.000
R9	Onttrekking BR taakmutaties GF-overloop	974
R9	Onvoorzien	272
R9	Bodemsamering, incidentele uitkering in GF	96
R9	Dividend BNG	pm
R9	Dekking uit bestemmingsreserve tbv frictiekosten verzelfstandigingen af te bouwen overhead	202
R9	Dekking uit vorming bestemmingsreserve tbv frictiekosten verzelfstandigingen MSSA	175
R9	Onttrekking aan algemene reserve zomernota 2016-2019	50
R9	Onttrekking aan algemene reserve PN sluitend maken jaarschijf 2017	-
R9	Minder onttrekken aan BR frictiekosten	-202
R9	Reeds gereserveerd in begroting voor verbeteren vermogenspositie (onttrekking AR)	4.238
R9	Onttrekking aan algemene reserve MJPB 2019-2022	9.962
div	Vastgoed incidenteel potentiele verkoop € 1,4 mln.	-
	Totaal incidentele baten	**19.194**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2019
Bedragen x € 1.000		
	Totaal incidentele lasten	**-21.683**
	Totaal incidentele baten	**19.194**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**-2.489**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma R9 Financiën en Bedrijfsvoering een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd. Er zijn in 2019 geen onvoorziene lasten geweest.

	Begroot 2019		Rekening	Afwijking
Omschrijving	**Geamendeerd**	**Definitief**	**2019**	
Bedragen x € 1.000				
Onvoorzien	272	272	0	272
Strikt onvermijdbaar	767	767	0	767
Totaal	**1.039**	**1.039**	**0**	**1.039**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2019 vanaf de vaststelling van de MJPB 2019-2022

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2019			Reserves 2019		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000 positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	14-11-2018	Ontwerp MJPB 2019-2022	-727.523	723.645	-3.878	32.279	-36.157	0
	14-11-2018	Amendementen 18A38g "Groen vertrouwen Huijgenslaan"	-70	0	-70	0	-70	0
Geamendeerde MJPB 2019-2022			**-727.593**	**723.645**	**-3.948**	**32.279**	**-36.227**	**0**
19-094	Diverse	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk MJPB 2018-2021	-4.960	-2.709	-7.669	2.482	-10.151	0
19-010	15-5-2019	Verzamelbesluit-1	-3.446	3.161	-285	1.709	-1.994	0
19-020	25-9-2019	Verzamelbesluit-2	-2.079	1.719	-360	0	-360	0
19-030	18-12-2019	Verzamelbesluit-3	-6.225	6.345	120	1.209	-1.089	0
19-002	27-2-2019	Gebiedsvisie "Coehoorn creatieve wijk"	-1.096	1.096	0	0	0	0
19-003	13-2-2019	Luchtagenda "Naar een schonere lucht in 2025"	-127	600	473	473	0	0
19-004	27-2-2019	Opstellen grondexploitatie Lorentz Lyceum	-1.812	2.737	925	925	0	0
19-005	27-3-2019	Bestemmen uitkering GF 2019 combinatiefuncties	-227	227	0	0	0	0
19-006	15-5-2019	Kaders voor besteding van het Klimaatfonds	-1.500	0	-1.500	0	-1.500	0
19-007	03-07-2019	Jaarstukken (FJP) 2018	-4.232	3.904	-328	-327	-1	0
19-008	03-07-2019	Programmaplan Doorbraak Naar Werk	-750	0	-750	0	-750	0
19-012	25-9-2019	Doorpakken in het Korenkwartier	-200	200	0	0	0	0
19-013	25-9-2019	Sonsbeek 2020 - verlenen extra subsidie	-150	0	-150	0	-150	0
19-014	30-10-2019	Proeftuin duurzame mode 025	-176	176	0	0	0	0
19-015	30-10-2019	Turap-2 2019	670	11.922	12.592	19.202	-6.610	0
19-031		Budgetoverheveling 2019-2020	5.924	484	6.408	6.887	-479	0
		Afrondingen			0			0
Begroot 2019 Definitief			**-747.979**	**753.507**	**5.528**	**64.839**	**-59.311**	**0**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad daarom deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve begroting 2019 en de rekening 2019.

Nr.	Omschrijving	Lasten begroot 2019 definitief	Lasten rekening 2019	Afwijking	V / N
Bedragen X € 1.000 bedragen positief zijn voordelig, bedragen negatief zijn nadelig					
Reguliere programma's					
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	-13.309	-14.498	-1.189	N
R1	Veiligheid	-14.836	-15.219	-384	N
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-23.130	-23.385	-255	N
R3	Economie	-9.235	-9.475	-240	N
R4	Educatie	-17.538	-18.802	-1.265	N
R5	Cultuur, recreatie en sport	-56.476	-56.001	474	V
R6	Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	-236.477	-243.840	-7.363	N
R7	Gezondheid en milieu	-36.761	-35.645	1.116	V
R8	Wonen en ruimte	-47.726	-36.986	10.740	V
R9	Financien en bedrijfsvoering	-101.352	-67.712	33.640	V
Subtotaal reguliere programma's		**-556.839**	**-521.564**	**35.275**	**V**
Wijkprogramma's					
W1	Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)	-28.592	-31.217	-2.625	N
W2	Noordwest	-25.846	-27.186	-1.340	N
W3	Noordoost	-21.289	-22.438	-1.149	N
W4	Presikhaaf	-21.892	-26.631	-4.739	N
W5	Malburgen	-33.067	-32.341	726	V
W6	Schuytgraaf/Elderveld	-23.257	-25.512	-2.255	N
W7	De Laar/Elden	-14.946	-16.961	-2.015	N
W8	Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg (RKV)	-22.250	-26.014	-3.764	N
Subtotaal wijkprogramma's		**-191.138**	**-208.300**	**-17.162**	**N**
Totaal programma's		**-747.977**	**-729.864**	**18.113**	**V**

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen. De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.

1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten
    - R2: Het nadeel op de lasten wordt binnen dit programma wordt gecompenseerd door extra baten op de betreffende onderdelen (vooral Havens en meerjarige projecten).

2. Passend binnen bestaand beleid
    - R0: Het nadeel op de lasten van dit programma betreft de verlaging van de rekenrente op de pensioenuitkeringen.

- R1: Het nadeel op de lasten van dit programma betreft het project Lokale Aanpak Radicalisering waarvoor vanaf 2020 compensatie is toegekend vanuit de decembercirculaire
- R3: Het nadeel op de lasten van dit programma betreft de beleidsuren. Voor uitvoering van het programma is het begroot bedrag niet actueel en ontoereikend. Dit is bij de raad onder de aandacht geweest en hierop wordt vanaf 2020 bijgestuurd.
- R4: Het nadeel op de lasten van dit programma betreft vooral tijdelijke onderwijshuisvesting. Dat tekort wordt geëgaliseerd via de BR Onderwijs die daarvoor is bedoeld. Daarnaast is er een nadelige afwijking op het loonbudget als gevolg van een hogere toedeling van de stedelijke loonkosten ten opzichte van de wijkprogramma's (met als gevolg een voordeel op de wijken op dit onderdeel).
- R6, W1 t/m W4, W6 t/m W8: Het nadeel op de lasten van deze programma's wordt veroorzaakt door posten die in 2019 bij de raad onder de aandacht zijn geweest, namelijk BUIG en de tekorten op het gedecentraliseerde sociale domein, veroorzaakt door de forse stijging in de inzet van begeleiding, dagbesteding en jeugd en opvoedhulp

3. Open einde regeling
NVT

4. Overig
NVT

Wet Normering Topinkomens

- Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op gemeente Arnhem van toepassing zijnde regelgeving;
- Het bezoldigingsmaximum in 2019 is € 194.000 (2018: € 189.000). Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte;
- Voor een functionaris zonder dienstbetrekking geldt een andere regeling. De eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld geldt een separate normering voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. Na deze twaalf kalendermaanden is de reguliere WNT-normering van toepassing.

In de onderstaande tabel worden de beloningen conform de vereiste indeling toegelicht.

Gegevens 2019 **Bedragen x € 1,00**	**R. van Wuijtswinkel**	**J.G.M. Kersten**
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.617	105.766
Beloningen betaalbaar op termijn	20.206	18.018
Subtotaal	*155.823*	*123.783*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	*194.000*	*194.000*
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**155.823**	**123.783**

Gegevens 2018 **Bedragen x € 1,00**	**R. van Wuijtswinkel**	**J.G.M. Kersten**
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	133.468	100.636
Beloningen betaalbaar op termijn	18.555	17.540
Subtotaal	*152.023*	*118.176*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	*189.000*	*189.000*
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**152.023**	**118.176**

Balans en de toelichting

Balans

Activa	31-12-2019	31-12-2018	Passiva	31-12-2019	31-12-2018
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.883**	**11.193**	**Eigen vermogen**	**160.603**	**150.777**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.883	11.193	Algemene Reserve	37.218	42.598
			Bestemmingsreserves	130.724	109.039
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	-7.339	-860
Materiële vaste activa	**684.837**	**672.006**	**Voorzieningen**	**10.229**	**10.342**
Investeringen met een economisch nut	452.572	444.985	Voorzieningen ter egalisering van kosten	0	0
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	166.287	164.674	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.229	10.342
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	65.978	62.347			
Financiële vaste activa	**83.423**	**88.826**	**Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**667.385**	**699.796**
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.741	4.741	Obligo's	721	856
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	12	Onderhandse leningen van:		
Overige langlopende leningen	66.971	70.907	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	598.534	615.652
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.312	11.535	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken e.d.	65.000	80.000
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	2.387	1.631	Waarborgsommen	144	212
			Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.987	3.075
Totaal vaste activa	**779.142**	**772.024**	**Totaal vaste passiva**	**838.217**	**860.915**

Activa	31-12-2019	31-12-2018	Passiva	31-12-2019	31-12-2018
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**46.149**	**40.796**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**40.551**	**10.073**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	31.000	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	45.824	40.471	Banksaldi (schuld)	257	257
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Overige schulden	9.294	9.816
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**46.467**	**102.531**	**Overlopende passiva**	**53.115**	**47.839**
Vorderingen op openbare lichamen	7.201	36.037	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	13.640	5.252
Rekening-courantverhouding met het Rijk	13.550	20.729	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	38.774	41.601
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	701	986
Overige vorderingen	25.716	45.765			
Liquide middelen	**676**	**1.083**			
Banksaldi	568	1.009			
Kassaldi	108	74			
Overlopende activa	**59.448**	**2.393**			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	59.448	2.393			
Totaal vlottende activa	**152.741**	**146.804**	**Totaal vlottende passiva**	**93.666**	**57.912**
Totaal generaal	**931.883**	**918.827**	**Totaal generaal**	**931.883**	**918.827**

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke.
Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Balans

Algemeen

De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa

De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa met economisch nut en materiële vaste activa met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen.

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties	40
Semi – permanente gebouwen	20
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Verkeersinfrastructuur	30
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Parkeermaatregelen	10
Openbare verlichting: kabels	25
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Bouwkundige voorzieningen	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Sport grasvelden	15
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Lage Kade	60
Rioleringen	40
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Vrachtauto’s	5
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Parkeerapparatuur	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Gereedschappen	5
Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
Speelvoorziening	10
Invalidentoiletten	10

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Materiële vaste activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut
Dit betreft infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels voor de materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat zowel deelnemingen in een aantal vennootschappen als langlopende leningen u/g. Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:
1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.
Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met

name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vlottende passiva
De onder de noemer vlottende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen overstijgen, worden gepresenteerd als vooruitontvangen bedragen en als specifieke voorschotten ontvangen van het Rijk of Provincie.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa

Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2018	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2019
Bedragen x € 1.000						
Bijdrage activa eigendom derden	11.193	0	0	-310	0	10.883
Totaal	**11.193**	**0**	**0**	**-310**	**0**	**10.883**

Materiële vaste activa

Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	452.572	444.985
Investeringen met een economisch nut,waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	166.287	164.674
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	65.978	62.347
Totaal	**684.837**	**672.006**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2018	Verloop						31-12-2019
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	79.782	-1.019	3.043	0	0	0	-422	81.384
Bedrijfsgebouwen	341.767	0	21.987	-476	-12.194	-1.482	0	349.602
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.603	463	84	0	-194	0	0	2.956
Machines, apparaten en installaties	7.189	0	715	0	-1.395	0	0	6.509
Vervoersmiddelen	658	0	23	0	-237	0	0	444
Overige materiële vaste activa	12.986	-227	1.450	-13	-2.519	0	0	11.677
Onderhanden activa	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**444.985**	**-783**	**27.302**	**-489**	**-16.539**	**-1.482**	**-422**	**452.572**

De belangrijkste investeringen in 2019 betreffen:

- Zwembad Valkenhuizen (€ 2,0 miljoen)
- Renovatie van Museum Arnhem (€ 2,5 miljoen)
- Investeringen in de onderwijshuisvesting, waaronder:
    - Briant College / De Ommezwaai (€ 7,9 miljoen)
    - Renovatie Mariëndaal (€ 4,5 miljoen)
    - Renovatie scholen Breezandpad (€ 3,9 miljoen)
    - Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg (€ 1,4 miljoen)
    - Prisma School (€ 2,3 miljoen)
- Ondergrondse Afvalcontainers (€ 1,5 miljoen).

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2018	Verloop						31-12-2019
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	289	0	0	0	0	0	0	289
Bedrijfsgebouwen	137	0	0	0	-8	0	0	129
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	156.041	-463	8.026	0	-5.002	-1.167	0	157.435
Overige materiële vaste activa	8.207	227	0	0	0	0	0	8.434
Onderhanden activa	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**164.674**	**-236**	**8.026**	**0**	**-5.010**	**-1.167**	**0**	**166.287**

De belangrijkste investeringen in 2019 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (€ 6,9 miljoen) en investeringen in het afvalplan (€ 0,5 miljoen).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2018	Verloop					31-12-2019
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	56.118	0	0	0	-3.138	0	52.980
Subtotaal	**56.118**	**0**	**0**	**0**	**-3.138**	**0**	**52.980**
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	6.089	140	7.883	0	-238	-875	12.998
Onderhanden activa	140	-140	0	0	0	0	0
Totaal	**62.347**	**0**	**7.883**	**0**	**-3.376**	**-875**	**65.978**

De belangrijkste investeringen in 2019 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur (€ 4,6 miljoen)
- Openbare verlichting (€ 1,6 miljoen)
- Civiele kunstwerken (€ 0,2 miljoen)
- Bewegwijzering (€ 0,2 miljoen).

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2018	Verloop		31-12-2019
		Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.741	0	0	4.741
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	0	0	12
Overige langlopende leningen	70.907	5.566	-9.502	66.971
Nog te ontvangen erfpacht canon	11.536	0	-2.224	9.312
Overige uitzettingen > 1 jaar	1.630	760	-3	2.387
Totaal	**88.826**	**6.326**	**-11.729**	**83.423**

Specificatie kapitaalverstrekkingen deelnemingen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
B.V. Facility Point Arnhem	0	0
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	0
Totaal	**4.742**	**4.741**

Op de deelneming BV Facility Point is een 100% voorziening in mindering gebracht.

Specificatie leningen woningbouwcorporaties

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	12	12
Totaal	**12**	**12**

Specificatie overige leningen u/g

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Sportbedrijf Arnhem	10.263	11.641
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	11.208	10.965
Stichting MSA	8.040	9.004
Kredietbank Nederland	6.500	8.500
Stichting DrieGasthuizenGroep	6.945	7.328
Gelderse Hogeschool	4.965	6.142
Kunstbedrijf	2.234	2.585
Moscowa	2.250	2.393
Stichting Behouden Steden	2.235	2.235
Stichting Oostpool	1.833	1.873
Stichting Eusebius	1.500	0
Luxor	624	693
Rozet	559	633
Focus	669	520
Zwembad Klarenbeek	387	425
Diverse sport- en culturele instellingen	3.268	3.450
Leenbijstand BUIG	5.181	5.930
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.691	-3.410
Totaal	**66.971**	**70.907**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Vangnetuitkering	2.386	1.626
Regelingen werknemers (fiets)	1	4
Waarborgsommen	0	0
Totaal	**2.387**	**1.630**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	45.823	40.470
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**46.149**	**40.796**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	117.079	116.290
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-62.604	-63.329
Overig onderhanden werk	-8.652	-12.491
Totaal	**45.823**	**40.470**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2018	Verloop				31-12-2019
		Herrubr.	Kosten	Bijdragen	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	116.290	-272	2.921	-1.401	-459	117.079
Overig onderhanden werk	-12.491	2.161	3.149	-751	-720	-8.652
Totaal	**103.799**	**1.889**	**6.070**	**-2.152**	**-1.179**	**108.427**

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2018	Verloop				31-12-2019
		Herrubr.	Gemaakte kosten*	Bijdrage gemeente\	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Schuytgraaf	45.462		1.654	-33	0	47.083
Arnhem Centraal	55.231		-1.779	0	0	53.452
Koningspley	1.556		201	-32	0	1.725
Presikhaaf	7.138		-234	-567	0	6.337
Merwedestraat	3.239		81	0	-40	3.280
De Maten	6.759		257	-1	0	7.015
Hoogstedelaan	273		102	-375	0	0
Saksen Weimar	-539		215	0	0	-324
Spijkerbroek	1.196	-1.291	95	0	0	0
Centrum Zuid	-826		158	0	0	-668
Wassenaarweg	-208		15	0	0	-193
Oostelijk Centrum Gebied	5.167		105	23	-3	5.292
Zuidelijke binnenstad fase 1	-8.100		1.932	-2	-416	-6.586
Herhuisvesting Lorentz Lyceum	0	536	-666	-1	0	-131
ZB Coehoorn Noord	0	483	790	-414	0	859
Overig	-58	0	-5	0	0	-63
Totaal	**116.290**	**-272**	**2.921**	**-1.401**	**-459**	**117.079**

* De gemaakte kosten bestaan uit het saldo van de kosten en de opbrengsten, exclusief de twee apart genoemde bijdragen (ontvangen subsidies en bijdragen van derden).

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2018	Verloop				31-12-2019
		Herrubr.**	Gemaakte kosten*	Ontvangen subsidies	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	192	0	15	150	0	357
Malburgen	-7.892	0	1.249	0	0	-6.643
Zuidelijke binnenstad	-139	0	80	0	0	-59
Presikhaaf	-760	0	196	-21	-20	-605
Korenkwartier	0	-2.038	312	-100	0	-1.826
Overig	-3.892	4.199	1.297	-780	-700	124
Totaal	**-12.491**	**2.161**	**3.149**	**-751**	**-720**	**-8.652**

* De gemaakte kosten bestaan uit het saldo van de kosten en de opbrengsten, exclusief de twee apart genoemde bijdragen (ontvangen subsidies en bijdragen van derden).

** De herrubricering betreft het verplaatsen van anterieure overeenkomsten die ten onrechte onder deze balansrekening stonden naar de overlopende passiva en enkele andere projecten die ten onrecht als anterieure overeenkomsten stonden naar deze balansrekening.Daarnaast wordt het project Korenkwartier nu afzonderlijk weergegeven. Dit is een verschuiving van overige naar Korenkwartier.

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd.
Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	215	3	218
Civiele kosten	159	50	209
Overige kosten	51	7	58
Plankosten en VTU	125	21	146
Totaal kosten	***550***	***81***	***631***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	326	150	476
Subsidies / bijdragen	157	6	163
Voorziening Grondbedrijf	62	0	62
Totaal opbrengsten	***545***	***156***	***701***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	49	-2	47
Resultaat (op eindwaarde)	**-54**	**77**	**23**
Resultaat op contante waarde per 01-01-2020			**18**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	7.201	36.037
Rekening-courantverhouding met het Rijk	13.550	20.729
Rekening courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
Overige vorderingen	25.716	45.766
Totaal	**46.467**	**102.532**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
BTW (in 2019 onder overlopende activa)	0	29.296
Debiteuren publiekrechtelijk	7.201	6.741
Totaal	**7.201**	**36.037**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	13.550	20.729
Totaal	**13.550**	**20.729**

Specificatie rekening-courantverhoudingen niet-financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Stichting Horeca MSSA	0	0
Stichting Musis en Stadstheater Arnhem	0	0
Totaal	**0**	**0**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	2.216	2.092
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-155	-215
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	11.515	11.466
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-6.397	-5.653
Vorderingen op De Connectie	688	4.433
Debiteuren privaatrechtelijk	5.748	7.402
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-697	-1.006
Vorderingen op Zorglokaal	0	13.614
Overige vorderingen	12.798	13.633
Totaal	**25.716**	**45.766**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	568	1.009
Kassaldi:		
Kas Stadsbank	0	0
Kas Burgerzaken	104	70
Overige kas	4	4
Totaal	**676**	**1.083**

De vastgestelde jaarschijf 2019 van de MJPB 2019 - 2022 heeft een lastenniveau van € 727,6 miljoen (2018: € 717,0 miljoen). Op basis daarvan is een drempelwaarde bepaald voor buiten de schatkist aan te houden tegoeden van € 4,2 miljoen (2018: €4,1 miljoen) gemiddeld per kwartaal.

Gemiddeld saldo banken per kwartaal 2019

Kwartaal	Drempelbedrag 2019	Realisatie 2019	Over- / onderschrijding 2019
Bedragen x € 1.000,--			
1e kwartaal	4.205	2.006	-2.199
2e kwartaal	4.205	2.193	-2.012
3e kwartaal	4.205	1.624	-2.581
4e kwartaal	4.205	1.456	-2.749

In alle kwartalen heeft de gemeente ruim minder tegoeden aangehouden bij banken dan maximaal is toegestaan.

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen (die ten laste van volgende begrotingsjaren komen):		
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	732	901
BTW	33.340	0
Overige overlopende activa	25.373	1.488
Kruisposten	3	4
Totaal	**59.448**	**2.393**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	37.218	42.598
Bestemmingsreserves	130.724	109.039
Gerealiseerd resultaat boekjaar	-7.339	-860
Totaal	**160.603**	**150.777**

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Verloopstaat eigen vermogen

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmings-reserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 01-01-2018	**58.240**	**92.936**	**151.176**
Gerealiseerde toevoegingen	24.733	70.600	95.333
Gerealiseerde onttrekkingen	40.375	54.497	94.872
Saldo 31-12-2018	**42.598**	**109.039**	**151.637**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	-860	0	-860
Saldo 01-01-2019	**41.738**	**109.039**	**150.777**
Gerealiseerde toevoegingen	23.049	60.758	83.807
Gerealiseerde onttrekkingen	27.569	39.074	66.643
Saldo 31-12-2019	**37.218**	**130.723**	**167.941**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	-7.339	0	-7.339
Saldo 01-01-2020	**29.879**	**130.723**	**160.602**
Mutaties 2019	**-11.859**	**21.684**	**9.825**

Bestemmingsreserves (BR)

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:
· R2 Bereikbaarheid;
· R4 Onderwijs;
· R5 Cultureel vastgoed;
· R7 GRP-dekking kapitaallasten;
· R9 ICT;
· R9 Kapitaallasten.

Prog.	Omschrijving	31-12-2018	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
R0	Onderzoek Rekenkamer	317	0	46	271
R0	Raad	12	0	0	12
R0	Fractie-ondersteuning	17	4	0	21
R1	Veilig ondernemen	0	0	0	0
R2	Buitengewoon Beter	2.919	0	721	2.198
R2	Bereikbaarheid	2.305	6.926	5.523	3.708
R2	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	3.574	1.696	780	4.490
R3	Sociaal Economisch Fonds	498	292	181	609
R3	Evenementen	327	139	160	306
R4	Onderwijs	20.243	8.099	6.475	21.866
R5	Beeldbepalende culturele manifestaties	518	0	150	368
R5	Beeldende en Monumentale Kunst	30	34	0	64
R5	Cultureel Vastgoed	11.223	1.134	38	12.319
R5	Groenfonds	466	250	70	646
R6	Participatie	492	0	0	492
R6	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179
R6	Wijkfondsen	243	60	28	275
R6	Bewonersbudgetten	0	0	0	0
R6	Pakketmaatregelen WMO	23	0	0	23
R6	Beschermd en Weerbaar	3.343	230	0	3.573
R6	Herstructurering OGGz	456	0	0	456
R6	Transitie Presikhaaf / Scalabor	3.661	0	1.752	1.909
R6	Burgerinitiatieven sociaal Domein	784	0	246	538
R6	Jongerenperspectieffonds	1.250	0	4	1.246
R6	Werk-Investeringsfonds	0	2.500	39	2.461
R6	Inburgering, integratie en asiel	0	1.379	0	1.379
R6	WMO, Jeugdzorg	0	3.179	0	3.179
R7	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	235	155	0	390
R7	Huishoudelijk afval	540	0	155	385
R7	GRP-dekking kapitaallasten	0	0	0	0
R7	Klimaat en energie	1.213	1.037	637	1.613
R7	Duurzaamheidsleningen	425	0	13	412
R7	Revolverend fonds (duurzaam)	738	0	35	703
R7	Duurzaam Arnhem	10.839	0	417	10.422
R7	Omgevingslawaai	447	0	35	412
R8	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
R8	Grondexploitatie	5.368	7.194	0	12.562
R8	Voorstudies	0	283	0	283

R8	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
R8	Herstructureringsgebieden	0	0	0	0
R8	Zuidelijke Binnenstad	7.336	369	3.200	4.505
R8	Volkshuisvesting	615	43	124	535
R8	Startersleningen	1.569	31	87	1.514
R8	Stimulering woningbouw	437	0	5	432
R8	Vastgoed	3.748	4.677	5.630	2.795
R8	Bouw- en sloopleges	0			0
R9	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.741	8.846	8.599	9.988
R9	Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	0	0	102
R9	Bedrijfsvoering	5.663	4.483	3.666	6.481
R9	ICT	180	0	55	125
R9	Kapitaallasten	1.994	7.719	205	9.508
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**109.039**	**60.760**	**39.075**	**130.724**
	Algemene reserve	42.598	23.049	28.429	37.218
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**42.598**	**23.049**	**28.429**	**37.218**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**151.637**	**83.809**	**67.504**	**167.942**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (R0)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter de rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken, zonder zich eerst over de 'Wie-betaalt- waarvan" vraag te hoeven buigen.

Naam	**BR Raad (R0)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning (R0)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten fractieondersteuning in verband met afsplitsing van een fractie. De extra kosten bij afsplitsingen worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd. Door een verlaging van de vergoeding fractieondersteuning kan jaarlijks een bedrag van € 13.000,- toegevoegd worden aan de reserve. Bij deze berekening is uitgegaan van 11 fracties. In de nieuwe bestuursperiode 2018-2022 zijn er echter 12 fracties waardoor de toevoeging aan de BR lager wordt.

Naam	**BR Veilig ondernemen (R1)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld met het aangenomen Amendement Fonds Veilig Ondernemen (raadsbesluit 05-11-2012). Een collectief van ondernemers kan op deze reserve een beroep doen om op basis van cofinanciering de veiligheid van hun winkelstraat of winkelgebied te verbeteren.

Naam	**BR Buitengewoon Beter (R2)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve zijn ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2019. Tevens dient de bestemmingsreserve om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang blijven de geoormerkte middelen zo beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.

Naam	**BR Bereikbaarheid (R2)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (R2)**
Doel	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen. Daarnaast is ultimo 2013 de BR Fietspaden voormalig recreatieschap Veluwe (€ 183.000) binnen deze bestemmingsreserve geïntegreerd. De gemeente Arnhem heeft namelijk van de Recreatiegemeenschap Veluwe 8,9 km fietspad overgenomen (raadsbesluit 27-9-2010). De reserve diende voor het op niveau brengen en gedurende een aantal jaren houden van de betreffende fietspaden.

Naam	**BR Evenementen (R3)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (R3)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (R4)**
Doel	In het raadsbesluit van 30 september 2013 heeft de raad ingestemd met het doteren van de onderuitputting kapitaallasten onderwijs en overige onderwijshuisvestingsbudgetten aan de BR Onderwijs. De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs. Met het jaarverslag 2014 is besloten om de bestemmingsreserve kapitaallasten onderwijs te hernoemen naar de bestemmingsreserve onderwijs. Per 1 januari 2015 is de BR Investering brede scholen samengevoegd met de BR Onderwijs. Dit geeft flexibiliteit. Vrijvallende onderwijsmiddelen worden bijvoorbeeld in deze reserve geboekt. Het wordt mogelijk om gelden voor het speciaal onderwijs, die in de betreffende jaarschijf niet nodig zijn voor bovengenoemde projecten, in te zetten voor bijvoorbeeld het primair onderwijs. Onderwijsprojecten worden hierdoor de komende jaren gerealiseerd zonder dat het extra geld kost.

Naam	**BR Beeldende en Monumentale kunst (R5)**
Doel	Op 4 juli 2011 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om maximaal € 93.000 te reserveren voor een projectaanvraag voor een cultureel bruggenbouwer voor de Arnhemse beeldende kunstsector. Ook heeft de raad besloten dit bedrag te dekken uit de bestemmingsreserve voor beeldende kunst en vormgeving. Het bedrag van € 93.000 is over meerdere jaren te besteden (2013-2016). Ook is deze reserve bedoeld voor het dekken van projecten in het kader van de meerjarige 1%-regeling. Daarnaast dient deze reserve ter financiering van de uitvoering van gemeentelijke projecten op het gebied van kunst in openbare ruimte. Dotaties aan deze reserve komen voort uit eventuele onderbesteding op het budget voor monumentale kunsten. Projecten in de openbare ruimte kennen een andere dynamiek dan de gemeentelijke begrotingscyclus. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Beeldbepalende culturele manifestaties (R5)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van beeldbepalende culturele evenementen. Dit betreft hoogwaardige mode-evenementen en Sonsbeek Internationaal conform raadsbesluit 29-09-2014. Bij het jaarverslag 2014 is ingestemd met het hernoemen van de oorspronkelijk naam BR Kunstmanifestaties in BR Beelbepalende culturele manifestaties.

Naam	**BR Groenfonds (R5)**
Doel	Deze reserve is bij raadsbesluit op 28 juni 2004 ingesteld. De reserve wordt ingezet om investeringen mogelijk te maken in gebieden, die dringend aan een impuls toe zijn, maar waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Tevens geldt voor particulieren met een perceel > 1500 M2 een herplantplicht voor bomen, die gekapt worden. Wanneer herplant niet mogelijk of wenselijk is, dient de waarde van de bomen gestort te worden in het Groenfonds. In het groenplan zijn een groot aantal projecten benoemd, die voor uitvoering in aanmerking komen. Wanneer er subsidies beschikbaar komen moeten er ook eigen middelen beschikbaar zijn (co-financiering).

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (R5)**
Doel	Onder de BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) worden 4 projecten verstaan: een filmtheater in de Zuidelijke binnenstad: Focus Filmhuis Arnhem (1), uitbreiding van het museum aan de Utrechtseweg: Museum Arnhem (2), onderhoud schouwburg Arnhem (3) en verbouw en uitbreiding Musis Sacrum (4). Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan de reserve. De voeding van de reserve wordt ingezet ter dekking van de exploitatietekorten van de projecten die onderdeel uitmaken van Cultureel Vastgoed.

Naam	**BR Participatie (R6)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse risico's op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de WWB en het bereiken van de doelstellingen. De risico's die afgedekt worden door de reserve zijn: A. In 2015 wordt nieuwe wetgeving ingevoerd, waarbij de doelgroep die door de gemeente gere-integreerd moet worden, wordt uitgebreid (Wajong en WSW). Met de invoering van de nieuwe wet zijn in de jaren 2014 en 2015 waarschijnlijk invoeringskosten gemoeid, die niet uit het Participatiebudget kunnen worden gedekt. B. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Tegelijkertijd blijft verhoogde inzet op participatie en re-integratie nodig om de doelstellingen te realiseren. Dit belang wordt versterkt door de recessie. C. niet nominatief te verantwoorden kosten met betrekking tot re-integratie: Bij besteding van het Participatiebudget is een groot knelpunt dat niet direct tot personen te herleiden kosten hieruit niet mogen worden betaald. Deze kosten komen ten laste van de reserve. D. risicobeheersing: Voor de declaratie van het Participatiebudget geldt een foutmarge van 0%. Niet te declareren kosten van re-integratie komen ten laste van de gemeente. Dekking is mogelijk binnen deze reserve. De omvang van het mogelijke risico is moeilijk in te schatten.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (R6)**
Doel	De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de wetcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar. In de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die in de tweede helft van 2014 door de 19 gemeenteraden is vastgesteld, is afgesproken dat Arnhem de besteding van de regiomiddelen op hoofdlijnen aan de regiogemeenten voorlegt. Tussen 2015 en 2018 wordt gefaseerd een nieuw landelijk verdeelmodel voor de Decentralisatie-Uitkering (DU) Vrouwenopvang ingevoerd. Dit houdt voor de regio Arnhem/Achterhoek een afname in van de DU. Arnhem is als centrumgemeente ontvanger van de DU. Arnhem wil de bestemmingsreserve reserveren voor het afdekken van de risico's die de taakstelling in verband met de afname van de DU met zich meebrengt.

Naam	**BR Bewonersbudgetten (R6)**
Doel	Medio 2008 heeft de Tweede Kamer bepaald dat er extra middelen moesten komen voor inwoners van krachtwijken en andere wijken in de 31 grote steden. Deze middelen hebben het doel bewoners meer zeggenschap te geven over hun eigen leefomgeving en om bewonersparticipatie een impuls te geven. De middelen zijn noodzakelijk om uitvoering te geven aan dit beleid.

Naam	**BR Herstructurering OGGz (R6)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld per 310-12-2010 en dient ter dekking voor de in het Masterplan Herstructurering MO/OGGZ/VZ nader te specificeren acties en maatregelen voor de realisatie van een structurele bezuiniging op dit beleidsveld vanaf 2012. Deze bestemmingsreserve wordt aangehouden vanwege de opdracht van de Raad dat geen gezinnen (met kinderen) op straat komen staan ook al hebben ze op basis van de bestaande afspraken geen toegang tot de reguliere maatschappelijke opvang en ontbreekt het perspectief op reguliere huisvesting in het kader van de woningwet. Om in incidentele gevallen te kunnen voorzien in maatwerkoplossingen of investering in tijdelijke voorzieningen is de instandhouding en inzet van deze bestemmingsreserve noodzakelijk.

Naam	**BR Maatschappelijke opvang (R6)**
Doel	Deze reserve wordt vanaf 2012, in het kader van de herstructurering van de MO-OGGZ-VZ ingezet. Een belangrijk deel van de risico's en de knelpunten die zich in eerdere jaren hebben voorgedaan bij de uitvoering van het masterplan Minder Opvang Beter Leven, zijn afgedekt door een beroep te doen op de BR Herstructering Oggz, BR Beschermd en weerbaar en BR pakketmaatregelen Wmo. Een aantal van de risico's en knelpunten kunnen zich ook in 2017 en volgende jaren nog manifesteren, o.a. in de doorstroomvoorziening, crisisopvang of gezinsopvang. Reserve is bedoeld voor ondervangen van risico's voortvloeiende uit de herstucturering MO-OGGz-VZ welke zijn vertaald in het masterplan Minder opvang, Beter leven. De risico's zijn voor het grootste deel werkelijkheid geworden en ook extern verplicht.

Naam	**BR Pakketmaatregelen WMO (R6)**
Doel	Tot nu toe ontbreken (op lokaal niveau) de middelen om de verdere invoeringsopgaven (transitie / transformatie) van de jeugdzorg en de wmo te begeleiden. Het betreft hier dan de dekking van de extra kosten zoals projecten, extern advies, pilots en dergelijke. In lijn met eerdere besluitvorming door de Raad wordt voorgesteld het (restant)saldo van deze reserve hiervoor aan te wenden en beschikbaar te stellen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (R6)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord (afspraak Z2) op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake de toegang tot het Noodfonds. Het Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Burgerinitiatieven sociaal domein is bedoeld voor het stimuleren en organiseren van activiteiten door inwoners/en of organisaties die zich richten op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Arnhem.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (R6)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds (2,5 miljoen) is incidenteel beschikbaar, als flexibele inzet naast het participatiebudget (dat niet toereikend is voor de investeringen waarvoor we staan). Het werkinvesteringsfonds is om te investeren in activiteiten en projecten die de uitstroom naar werk vergroten. Innoveren en met partijen mee investeren op basis van effect. Bewijslast leveren voor effectiviteit (uitstroom) en aantonen welke investeringen verder zinvol en nodig zijn. Een separaat voorstel voor het WIF volgt.

Naam	**BR WMO en Jeugdzorg (R6)**
Doel	De zorgmaatregelen zoals voorgesteld in de Perspectiefnota 20-23 kennen een inherent risico eventuele nadelen op de voorgestelde zorgmaatregelen kunnen verrekend worden met deze reserve.

Naam	**BR Transitie Presikhaaf / Scalabor (Noodfonds) (R6)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de Raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake te toegang tot het Noodfonds. De Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten. Het is niet bedoeld voor correcties op tarieven of om problemen met betrekking tot de bedrijfsvoering van organisaties op te lossen.

Naam	**BR Jongerenperspectieffonds (R6)**
Doel	Uit deze reserve wordt voor jongvolwassenen met schulden de oninbaarheid en een deel van de uitvoeringskosten van externe partijen betaald.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (R6)**
Doel	Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, dient de reserve om het restant c.q. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep. De reserve blijft in ieder geval bestaan c.q. beschikbaar tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Naam	**BR Wijkfondsen (R6)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten toegevoegd, respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Naam	**BR Huishoudelijk afval (R7)**
Doel	Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling". De eerste jaren veroorzaakt dit project een exploitatietekort van € 700.000. Dit tekort wordt conform raadsbesluit (Rb 30-05-2012) gedekt uit de BR Huishoudelijk afval.

Naam	**BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang (R7)**
Doel	Deze reserve is nodig om komende jaren de kwaliteit van toezicht en handhaving in de kinderopvang te kunnen continueren en waar nodig ook op een andere wijze te gaan organiseren.

Naam	**BR GRP-Dekking kapitaallasten (R7)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter financiering van de toekomstige kapitaallasten van de rioleringsprogramma's. De GRP projecten worden geactiveerd en afgeschreven. Om de hieruit volgende kapitaallasten, gedurende 40 jaar te dekken valt er jaarlijks een gedeelte van de reserve vrij. In 2012 is incidenteel € 13,9 mln. aan de BR onttrokken. Vanuit de bestedingsruimte in de begroting wordt door dotaties tot en met 2015 de BR weer op peil gebracht.

Naam	**BR Omgevingslawaai (R7)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door stil asfalt, investeringen in schermen en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (R7)**
Doel	De duurzaamheidslening is bedoeld voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking bij particuliere woningen. Uit de bestemmingsreserve worden de jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de duurzaamheidsleningen gedekt.

Naam	**BR Klimaat en Energie (R7)**
Doel	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.

Naam	**BR Revolverend fonds (Duurzaam) (R7)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (R7)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.

Naam	**BR Bouw- en sloopleges (R8)**
Doel	Egalisatie van exploitatiesaldi Wabo-leges. De opbrengsten zijn afhankelijk van het investeringsklimaat en kunnen sterk fluctueren. Deze bestemmingsreserve is nihil, maar besloten is om niet op te heffen om toekomstige schommelingen op te vangen.

Naam	**BR Risico en beheer Arnhem Centraal (R8)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergrondsafvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Stimulering woningbouw (R8)**
Doel	De kredietcrisis heeft geleid tot een forse economische recessie, met grote gevolgen voor de vastgoedmarkt. Om de bouw-productie door te laten gaan op het gewenste niveau stimuleringsmaatregelen voorzien. Voor de dekking daarvan is deze reserve gevormd. De bedragen zijn vooral bedoeld voor projecten met prioriteit voor de gemeente alsmede die van groot belang zijn voor de stedelijke ontwikkeling en grootschalige herstructurering.

Naam	**BR Strategische Posities (R8)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Grondexploitatie (R8)**
Doel	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).

Naam	**BR Voorstudies (R8)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van schommelingen bij uitgaven tijdens de initiatieffase van de projecten. De niet bestede budgetten van voorstudies worden ten gunste van deze reserve gebracht. Indien er in een jaar hogere kosten voor voorstudies worden gemaakt dan het jaarbudget, komt dit ten laste van deze reserve.

Naam	**BR Herstructureringsgebieden (R8)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de bijdrage aan de verhoging van de volkshuisvestelijke kwaliteit in het herstructureringsgebied Malburgen. Deze reserve is gevoed uit de meeropbrengst van het in 1999 afgesloten volkshuisvestingsconvenant.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (R8)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.

Naam	**BR Startersleningen (R8)**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Volkshuisvesting (R8)**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Naam	**BR Vastgoed (R8)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. Daarnaast dient de bestemmingsreserve voor egalisatie van de (meerjarige) onderhoudsplannen van het vastgoed in eigendom van de gemeente en opvangen van calamiteiten. Het maximum van €900.000 is uitsluitend van toepassing op de middelen die zijn bestemd voor het opvangen van onvoorziene tekorten. Het deel van de reserve dat is bestemd voor egalisatie van kosten voor noodzakelijk onderhoud is dan niet aan een maximum gebonden.

Naam	**BR Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling (R9)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.

Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (R9)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).

Naam	**BR Bedrijfsvoering (R9)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.

Naam	**BR ICT (R9)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Een deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).

Naam	**BR Kapitaallasten (R9)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	**31-12-2018**	**Verloop**			**31-12-2019**
		Toevoegingen	**Onttrekkingen**	**Vrijval**	
Bedragen x € 1.000					
Verplichtingen, verliezen en risico's	10.342	2.432	-954	-1.591	10.229
Totaal	**10.342**	**2.432**	**-954**	**-1.591**	**10.229**

Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's

Omschrijving	31-12-2018	Verloop			31-12-2019
		Toevoegingen	Onttrekkingen	Vrijval	
Bedragen x € 1.000					
Pensioen wethouders	5.418	2.112	-190	0	7.340
Personele risico's	3.337	297	-750	-988	1.896
Kunstbedrijf	1.214	0	0	-603	611
Spaarverlof	373	23	-14	0	382
Totaal	**10.342**	**2.432**	**-954**	**-1.591**	**10.229**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening Kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Obligo's aan het Rijk	**721**	**856**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	598.534	615.652
Buitenlandse instellingen	65.000	80.000
Onderhandse leningen	**663.534**	**695.652**
Waarborgsommen	**144**	**212**
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	**2.987**	**3.075**
Totaal	**667.385**	**699.796**

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2018	Verloop		31-12-2019
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
BNG	405.930	30.000	-46.994	388.936
Nederlandse Waterschapsbank	46.663		-28	46.635
Provincie Noord-Brabant	120.000			120.000
Triodos Bank	30.000			30.000
Provincie Limburg	10.000			10.000
Overig	3.059		-96	2.963
Totaal	**615.652**	**30.000**	**-47.118**	**598.534**

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2018	Verloop		31-12-2019
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	80.000		-15.000	65.000
Totaal	**80.000**	**0**	**-15.000**	**65.000**

De totale rentelast voor het jaar 2019 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 13,2 miljoen (2018: € 14,4 miljoen).

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Kasgeldleningen aangegaan bij derden	31.000	0
Rekening courant niet-financiële instellingen	257	257
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	8.287	9.376
Schulden aan derden	1.007	440
Overige schulden	**9.294**	**9.816**
Totaal	**40.551**	**10.073**

Specificatie banksaldi (schuld)

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie overige schulden aan publiekrechterlijke lichamen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	1.579	1.600
Loonheffing uitkeringen	1.668	1.737
Loonheffing salarissen	5.012	4.554
BTW	0	1.370
Publiekrechtelijke crediteuren	28	115
VPB	0	0
Totaal	**8.287**	**9.376**

Specificatie overige schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	772	175
Diversen	235	265
Totaal	**1.007**	**440**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruitontvangen bedragen	13.640	5.252
Verplichtingen	38.774	41.601
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Het Rijk	533	819
Overige Nederlandse overheidslichamen	167	167
Totaal	**53.114**	**47.839**

Specificatie vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen)

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.498	2.260
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	983	1.123
Overige vooruitontvangen bedragen	8.159	1.869
Totaal	**13.640**	**5.252**

De vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa bestaan voor het grootste deel uit nog te besteden middelen aan de verkeersinfrastructuur (€ 0,8 miljoen).

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	18.387	15.724
Rente leningen	8.092	9.137
Nog te betalen aan De Connectie	734	3.014
Nog te betalen subsidies	0	1.607
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	139	169
Diversen	11.422	11.950
Totaal	**38.774**	**41.601**

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2018	Verloop		31-12-2019
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
Regionaal meldpunt en coördinatie	505	0	-270	235
Onderwijsachterstandenbeleid	83	84	0	167
OHV Asielzoekers	17	0	0	17
Electronisch Kinddossier	13	0	0	13
Volwasseneneducatie	201	21	-121	101
Opzetten regiotafels	0	0	0	0
Van het Rijk ontvangen voorschotbedragen	**819**	**105**	**-391**	**533**
Transitie jeugdzorg	167	0	0	167
GSO-gelden	0	0	0	0
E-facts	0	0	0	0
Van overige Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	**167**	**0**	**0**	**167**
Totaal	**986**	**105**	**-391**	**700**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	3.834	3.723
Verplichtingen huurovereenkomsten	22.729	11.373
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	59.800	17.315
Totaal toekomstige verplichtingen	**86.363**	**32.411**

Specificatie verplichtingen personeel

Omschrijving	31-12-2019		31-12-2018	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	85	3.814	85	3.690
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		21		33

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-1-2008	30-6-2020	1.238	3.996
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	8.665	
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2005	30-6-2020	1.229	3.602
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	8.558	
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	31-3-2021	1.428	2.519
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	751	883
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	146	171
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	359	19
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	50
Hazenkamp 66	Brassa B.V.	1-2-2015	31-7-2021	84	134
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2023	129	0
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2020	30	0
Zeelandsingel 40		1-1-2017	31-12-2020	8	0
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	0
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	0
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	0
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	7	0
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	0
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	5	0
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	7	0
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2022	12	0
Keizershof 9	Hoen Vastgoedbeheer	26-3-2019	31-3-2021	5	0
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2020	8	0
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2020	9	0
Totaal				**22.729**	**11.373**

Specificatie verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000					
SUEZ Recycling and Recovery Netherlands	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	diverse	6.000	9.500
P1 Holding B.V.	Parkeergarages en straatparkeren	jan. 2017	dec. 2022	8.600	5.315
Bestek Straatverlichting	Verlichtingswerken en verlichtingsonderhoud	2018	2019	0	2.500
Van der Horst aannemers	Valkenhuizen	43678	44196	7.700	0
Rots Bouw BV	Museum Arnhem	43770	44561	16.500	0
Attero BV	afvalverwerking	43831	45657	21.000	0
Totaal				**59.800**	**17.315**

Garantiestellingen

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	977.179	1.098.240
Garanties uit borgstellingen	14.653	14.223
Totaal garantiestellingen	**991.832**	**1.112.463**

Specificatie garanties uit geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	968.151	1.085.794
322 begunstigden (2016: 394)	Hypothecaire leningen	8.876	10.643
2 begunstigden (2016: 2)	Hypotheekrecht Schuytgraaf	0	1.500
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	123	151
44 begunstigden (2016: 60)	Woningverbeteringen Malburgen en Presikhaaf	29	152
Totaal		**977.179**	**1.098.240**

Specificatie garanties uit borgstellingen

Instelling	Datum collegesbesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000					
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	13.500	14.000
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	60	67
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	58	61
St.Sportparken de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	40	45
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	30	40
ABC Taxus	23-5-2006	68	50	2	10
Scalabor	31-10-2017	4.000	100	750	0
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	68	0
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	0
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	0
Totaal				**14.653**	**14.223**

Gebeurtenissen na balansdatum

Inleiding

De gevolgen van de corona crisis zijn ook in de gemeente Arnhem buitengewoon ingrijpend. De maatschappelijke impact is zeer groot.
In dit onderdeel van de jaarrekening wordt stil gestaan bij de relatie met de jaarrekening over 2019. Deze crisis is ontstaan na de balansdatum van 31 december 2019, maar voor de volledige afronding van het proces van de jaarrekening inclusief accountantsverklaring, behandeling van de jaarrekening in het College van B&W, auditcommissie en gemeenteraad. Dit is aanleiding om op deze gebeurtenis en de mogelijke gevolgen voor de balans en financiële positie, voor zover dat mogelijk is, in te gaan.

Binnen de gemeente Arnhem wordt tijdens deze crisis langs een aantal lijnen gewerkt. Van belang daarbij zijn:

- De sturing op de risico's en vitale activiteiten/kritische processen vindt plaats door een kernteam op basis van een continuïteitsplan Covid 19-gemeente Arnhem. Kritische processen zijn daarbij o.a. de gevolgen voor de gemeentelijke organisatie zelf bij uitval van personeel, rampen- en incidentenbestrijding, verstrekken van basis inkomensvoorzieningen, verstrekken van informatie aan burgers, ICT en openbare ruimte (gemalen, riolering, afval). Deze kerngroep monitort dagelijks de stand van zaken en neemt zo nodig aanvullende maatregelen;
- De gemeente Arnhem maakt onderdeel uit van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden. De VGMM, waarvan de burgemeester van Arnhem voorzitter van het bestuur is, heeft een belangrijke rol bij de sturing van maatregelen op het gebied van volksgezondheid;
- Het actieteam Financiën Corona, zoals ingesteld op initiatief van de concerncontroller. Dit team heeft een tweeledig doel:
    - Het is de centrale plek voor alle Corona zaken die directe of indirecte link met- of impact op - de financiën van de gemeente Arnhem hebben;
    - Anticiperen op ontwikkelingen en daarbij in gang zetten van acties om hierop in te spelen.

Het actieteam overlegt dagelijks, inventariseert onderwerpen en treft maatregelen. Via het college van B&W zal ook de gemeenteraad over de stand van zaken worden geïnformeerd. Onderstaand wordt hier nader op ingegaan.

Gevolgen Corona crisis voor Arnhem

Op het moment dat deze paragraaf wordt geschreven (26 maart 2020) zijn door het actieteam Financiën Corona de volgende onderwerpen aangepakt:

- Als uitvloeisel van het pakket tijdelijke maatregelen van het Rijk, zoals opgenomen in de brief van het Kabinet van 17 maart 2020, verstrekken gemeenten uitkeringen aan ondernemers/zzp'ers die hun omzet (grotendeels) hebben zien wegvallen, tot het sociaal bestaansminimum dan wel verstrekken eenmalige

uitkeringen. Zeker gesteld is dat de gemeente Arnhem over voldoende liquide middelen beschikt om deze uitkeringen op korte termijn te kunnen verstrekken;
- Door deze crisis ontstaan tijdelijke uitgaven - en op een later moment inkomensstromen. De gemeente Arnhem heeft hiervoor een apart onderdeel van de administratie ingericht om deze te boeken, monitoren en aansluitend te kunnen verantwoorden. Daarbij is nu al oog voor een rechtmatige besteding van deze middelen;
- De reguliere planning- en control- processen worden niet stilgelegd. Er wordt verder gewerkt aan de Perspectiefnota 2020 die al goeddeels voor de crisis was voorbereid. Door het proces hiervoor niet stil te leggen kan vanuit overzicht en inzicht worden verder gewerkt;
- De impact op het financieel beeld van de corona crisis wordt verder in kaart gebracht. Een eerste beeld daarvan voor 2020 is naar verwachting begin april beschikbaar. Ook al spreekt het voor zich dat hierbij sprake is van buitengewoon grote onzekerheden over de verdere impact en duur van deze crisis. Door op hoofdlijnen de begroting van de gemeente door te lichten kan wel een eerste beeld ontstaan waar het om gaat. Naar verwachting zullen zich de volgende effecten voordoen:
    - Toegenomen uitgaven voor inkomensondersteuning en volksgezondheid (zie hierboven);
    - Onzekerheden op het gebied van uitgaven voor onderwijs;
    - Wegvallende inkomsten (bijv. parkeergelden, havengelden);
    - Onder uitputting op investeringen;
    - Voorgenomen maatregelen voor nieuw beleid en bezuinigingen worden vertraagd;
    - Stagnatie van mogelijke uitgifte van gronden van het grondbedrijf als de crisis langer dan enkele weken aanhoudt.

In het beeld dat begin april beschikbaar zal zijn, zal een naar verwachting 'completer beeld op hoofdlijnen' beschikbaar zijn;
- Gekoppeld aan het financiële beeld wordt nagegaan welke specifieke nieuwe risico's zich door de corona crisis voordoen;
- Deze crisis kan ook gevolgen hebben voor contractpartijen in de zorg, verbonden partijen en organisatie die de gemeente van subsidie voorziet. Bij deze externe partijen kan sprake zijn van liquiditeitsproblemen en ook dit gevolgen hebben voor de waardering van vorderingen en deelnames van de gemeente. Deze gevolgen zullen in beeld gebracht worden. Organisaties die daarbij bezien zullen worden zijn onder andere het Rozet en Musis Sacrum / Schouwburg.

Maar de komende maanden moet naast de maatschappelijke onzekerheden rekening gehouden worden met andere onzekerheden in relatie tot de financiën en het financieel beheer van gemeenten:
- Over de afspraken en contracten over zorg geeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in haar ledenbrief van 18 maart 2020 aan dat er zowel bij aanbieders als bij gemeenten enige onduidelijkheid is ontstaan. Hierin roept de VNG haar leden op om aanbieders 'met wie ze een contract hebben, te blijven betalen: ook als er een andere of beperkte prestatie kan worden geleverd. Op die manier zorgen we ervoor dat het zorglandschap intact blijft.' Deze gedragslijn zal in 2020 tot een rechtmatigheidsprobleem kunnen leiden;
- Daarnaast heeft het ook het Rijk een uitgebreid pakket van maatregelen getroffen die gemeenten deels uitvoeren. De VNG overlegt namens de gemeenten met het Rijk over de vergoeding van door gemeenten te maken kosten.

In de toelichting op de jaarrekening 2019 is in de paragraaf Risicomanagement een verwijzing naar de crisis opgenomen ook al is deze crisis ontstaan nadat het gemeentelijk risicoprofiel en daarvoor beschikbare weerstandscapaciteit al nagenoeg waren afgerond. Zowel het risicoprofiel als de beschikbare weerstandscapaciteit zullen in 2020 door de crisis kunnen wijzigen. In 2020 zal het bestaande risicoprofiel opnieuw worden bezien.
De gemeente Arnhem beschikt wel over enige buffers om de negatieve effecten van deze crisis op te kunnen vangen:
- Het weerstandsvermogen voor de gemeentebrede risico's;
- Het weerstandsvermogen van het grondbedrijf waarvan de onderbouwing van het risicoprofiel en daaraan te koppelen weerstandsvermogen in aansluiting op de BBV notitie Grondexploitaties aanmerkelijk robuuster is;
- De bestemmingsreserve Solvabiliteit (tot en met de jaarrekening onderdeel van de BR kapitaallasten) die bedoeld is voor de verbetering van de solvabiliteit, maar waar verder geen specifieke bestemming voor is. Het is mogelijk via deze BR risico's op te vangen;

- Bestemmingsreserves die na besluitvorming door de raad niet voor het oorspronkelijke doel worden ingezet, maar aanvullend worden ingezet om incidentele middelen te vinden om negatieve financiële gevolgen van de crisis op te vangen.

Financiële consequenties voor Arnhem op dit moment niet goed in te schatten
Samenvattend betekent dit dat de financiële consequenties voor de gemeente Arnhem niet goed zijn in te schatten. Processen en sturing worden zo goed mogelijk ingericht om met alle onzekerheden om te gaan, waar mogelijk duidelijkheid te krijgen over de impact op de financiële situatie en een deugdelijke administratie te blijven voeren waardoor de rechtmatigheid van uitgaven- en inkomsten mogelijk blijft. Wij schatten in dat de gevolgen geen risico vormen voor de continuïteit van de organisatie.

Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Specificatie resultaat per taakveld

Taak	Begroot 2019 definitief			Rekening 2019			Afwijking
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Bedragen X € 1.000							
Stad							
T01 Bestuur	-8.139	2.059	-6.080	-9.283	2.234	-7.049	-969
T02 Burgerzaken	-5.562	2.325	-3.238	-5.612	2.276	-3.336	-98
T03 Beheer overige gebouwen en gronden	-1.644	0	-1.644	-1.742	118	-1.625	19
T04 Overhead	-93.474	40.907	-52.567	-63.542	11.020	-52.522	45
T05 Treasury	-869	2.439	1.570	664	3.105	3.769	2.199
T061 OZB woningen	-3.985	26.695	22.710	-2.694	26.115	23.421	710
T062 OZB niet-woningen	0	28.349	28.349	-1.179	27.884	26.705	-1.645
T064 Belastingen Overig	-5	381	376	-192	498	306	-70
T07 Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	410.212	410.212	-2.414	413.644	411.231	1.019
T08 Overige baten en lasten	-33.689	20.050	-13.639	-34.142	20.613	-13.530	109
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)	-600	0	-600	-853	0	-853	-253
T11 Crisisbeheersing en Brandweer	-12.175	1.281	-10.894	-12.101	1.366	-10.735	159
T12 Openbare orde en Veiligheid	-2.929	662	-2.267	-3.298	1.168	-2.130	137
T21 Verkeer en vervoer	-14.111	4.523	-9.588	-15.590	4.896	-10.694	-1.106
T22 Parkeren	-13.680	11.945	-1.735	-14.242	11.888	-2.354	-620
T24 Economische Havens en waterwegen	-650	474	-176	-1.082	905	-177	0
T25 Openbaar vervoer	-1.699	1.927	229	-1.437	1.927	490	261
T31 Economische ontwikkeling	-3.458	237	-3.221	-4.664	427	-4.238	-1.017
T33 Bedrijfsloket en -regelingen	-208	175	-33	-185	126	-59	-26
T34 Arnhem promotie	-5.569	3.895	-1.674	-5.056	3.577	-1.479	194
T42 Onderwijshuisvesting	-20.820	7.070	-13.750	-21.790	8.535	-13.255	495
T43 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-5.987	2.927	-3.061	-6.614	3.255	-3.359	-298
T51 Sportbeleid en activering	-14.451	2.845	-11.606	-13.631	2.419	-11.211	394
T52 Sportaccommodaties	-2.265	2.431	167	-3.131	4.018	887	720
T53 Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-27.876	6.483	-21.393	-27.968	6.285	-21.683	-290
T54 Musea	-4.336	234	-4.102	-4.442	363	-4.079	23
T55 Cultureel erfgoed	-2.054	934	-1.121	-2.409	958	-1.451	-330
T56 Media	-668	50	-618	-668	50	-618	0
T57 Openbaar groen en (openlucht) recrea	-7.746	1.165	-6.581	-8.577	1.381	-7.195	-614
T61 Samenkracht en burgerparticipatie	-8.732	948	-7.784	-9.132	2.782	-6.350	1.434
T62 Wijkteams	-15.293	91	-15.202	-15.743	91	-15.652	-450
T63 Inkomensregelingen	-122.977	106.244	-16.732	-124.798	107.740	-17.058	-326
T64 Begeleide participatie	-33.859	1.575	-32.284	-34.057	2.103	-31.954	330
T65 Arbeidsparticipatie	-9.534	4.308	-5.227	-9.030	1.944	-7.086	-1.859
T66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.796	50	1.846	-903	24	-879	-2.725
T671 Maatwerkdienstverlening volwassenen	-7.001	3.456	-3.546	-7.027	5.199	-1.828	1.718
T672 Maatwerkdienstverlening jeugd	-8.150	486	-7.664	-10.994	1.187	-9.807	-2.143
T681 Geescaleerde zorg volwassenen	-40.105	694	-39.411	-40.545	2.094	-38.451	960
T682 Geescaleerde zorg jeugd	-1.418	0	-1.418	-1.823	0	-1.823	-405
T71 Volksgezondheid	-6.047	406	-5.641	-6.202	541	-5.661	-20
T72 Riolering	-12.942	17.044	4.102	-13.006	16.977	3.971	-131
T73 Afval	-8.407	17.634	9.227	-8.712	18.235	9.523	296
T74 Milieubeheer	-11.311	5.879	-5.431	-10.567	4.266	-6.300	-869

T75 Begraafplaatsen en crematoria	-48	16	-32	-32	27	-5	27
T81 Ruimtelijke Ordening	-1.165	0	-1.165	-2.292	36	-2.256	-1.092
T82 Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	-32.108	31.446	-662	-32.768	36.245	3.477	4.139
T83 Wonen en bouwen	-15.727	17.100	1.373	-9.868	13.271	3.403	2.030
Totaal Stad	**-621.677**	**790.052**	**168.375**	**-605.372**	**773.812**	**168.440**	**65**

Taak	Begroot 2019 definitief			Rekening 2019			Afwijking
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Bedragen x € 1.000							
Wijk							
T04 Overhead	-37	0	-37	-18	0	-18	19
T11 Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	-6	6	0	0
T12 Openbare orde en Veiligheid	-1.680	147	-1.532	-1.546	6	-1.540	-8
T21 Verkeer en vervoer	-7.137	56	-7.081	-6.871	184	-6.687	393
T22 Parkeren	-2.847	7.696	4.849	-2.736	8.131	5.395	546
T25 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
T31 Economische ontwikkeling	0	0	0	-18	0	-18	-18
T33 Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	14	14	14
T34 Arnhem promotie	0	0	0	0	0	0	0
T42 Onderwijshuisvesting	-5.813	3.308	-2.506	-6.285	3.464	-2.821	-315
T43 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-12.193	7.064	-5.129	-9.679	7.070	-2.609	2.520
T51 Sportbeleid en activering	-5.373	0	-5.373	-5.165	0	-5.165	208
T52 Sportaccommodaties	-1.567	1.753	186	-2.087	1.808	-279	-465
T53 Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-506	0	-506	-548	0	-548	-41
T57 Openbaar groen en (openlucht) recrea	-5.689	0	-5.689	-5.039	24	-5.014	674
T61 Samenkracht en burgerparticipatie	-12.041	0	-12.041	-11.956	8.614	-3.343	8.699
T62 Wijkteams	-4.260	18	-4.242	-4.105	1	-4.104	139
T63 Inkomensregelingen	-11.467	428	-11.038	-11.602	216	-11.386	-348
T64 Begeleide participatie	-3.392	0	-3.392	-6.575	0	-6.575	-3.183
T65 Arbeidsparticipatie	-8.417	0	-8.417	-7.583	12	-7.571	846
T66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-6.167	0	-6.167	-5.087	0	-5.087	1.079
T671 Maatwerkdienstverlening volwassenen	-27.934	242	-27.692	-38.144	847	-37.297	-9.605
T672 Maatwerkdienstverlening jeugd	-28.691	0	-28.691	-39.101	1	-39.099	-10.409
T681 Geescaleerde zorg volwassenen	-34.554	0	-34.554	-31.693	0	-31.693	2.861
T682 Geescaleerde zorg jeugd	-3.757	0	-3.757	-4.208	0	-4.208	-451
T71 Volksgezondheid	-530	375	-154	-770	384	-385	-231
T72 Riolering	0	0	0	1	0	1	1
T73 Afval	-6.557	201	-6.355	-6.926	201	-6.725	-370
T74 Milieubeheer	-530	1.475	945	-547	1.533	985	40
T83 Wonen en bouwen	0	0	0	-3	0	-3	-3
Totaal Wijk	**-191.138**	**22.763**	**-168.375**	**-208.299**	**32.518**	**-175.781**	**-7.406**
Totaal	**-812.815**	**812.815**	**0**	**-813.671**	**806.330**	**-7.341**	**-7.341**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 27 januari 2020

OCW	D8	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 03*					
			€ 4.121.445	€ 1.082.883	€ 660.432					
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D8 / 04*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 05*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D8 / 06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 07*				
			1							
OCW	D9	**Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)** Gemeenten	Correctie besteding 2018 aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO). Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 01*	Correctie besteding 2018 aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO). Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 02*	Correctie besteding 2018 aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO). Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 04*				
			-€ 101.085	€ 0	€ 0	€ 0				
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D9 / 05*	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid. Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D9 / 07*	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid. Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 08*				
			1							
OCW	D10	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 04*				
			€ 1.701.905	€ 1.600.657	€ 101.248	€ 0				
IenW	E13	**Slimme laadpleinen** Toekenningsbeschikking Gemeenten en provincies	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E13 / 01*	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E13 / 02*	Project afgerond (in jaar T)? *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E13 / 03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E13 / 04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E13 / 05*			
			1 project locatie Gildemeesterplein Arnhem	€ 0	Nee	Nee				
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Subsidieregeling sanering verkeerslawaai Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 06*		
			1 IenW/BSK-2018/133210	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
			2 IenW/BSK-2019/21643	€ 20.090	€ 128.751	€ 0	€ 0	€ 0		
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 08*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 09*	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 11*	Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 12*		
			1 IenW/BSK-2018/133210	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			2 IenW/BSK-2019/21643	€ 20.090	€ 128.751	€ 0	€ 0	Ja		

SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeente deel 2019** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 04*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 06*
			€ 106.144.132	€ 1.876.761	€ 5.908.729	€ 33.769	€ 317.565	€ 4.738
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 07*	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 08*	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 11*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2 / 12*
			€ 421.264	€ 29.668	€ 9.630	€ 1.052.935	€ 0	Ja
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente deel 2019** Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 02*	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 04*	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 05*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 06*
			€ 300.397	€ 104.076	€ 52.823	€ 331.873	€ 75.173	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 07*	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 08*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3 / 09*			
			€ 0	€ 0	Ja			
VWS	**H1**	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) Afspraak *Aard controle D1* *Indicatornummer: H1 / 01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) Realisatie *Aard controle D1* *Indicatornummer: H1 / 02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: H1 / 03*			
			24	25	€ 616.620			
VWS	**H4**	**Specifieke uitkering Sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicatornummer: H4/ 01*	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 02*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 03*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 04*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 05*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 06*
		1	€ 4.308.443	SBR exploitatie	€ 138.697			€ 138.697
		2		Vastgoed exploitatie	€ 492.970	€ 492.970		
		3		SBR investeringen	€ 17.843			€ 17.843
		4		vastgoed investeringen	€ 229.862	€ 229.862		
		5		Overhead	€ 648.657			€ 648.657
		6		Sportbedrijf investeringen	€ 181.360			€ 181.360
		7		sportbedrijf exploitatie	€ 1.146.512			€ 1.146.512
		8						

		Kopie projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 07*	Totale besteding (Jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 08*	Percentage besteed (Jaar T) per project tenopzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 09*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 10*	Overig (Jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 11*
	1	SBR exploitatie	138697	3,22%		€ 1.452.542
	2	Vastgoed exploitatie	492970	11,44%		
	3	SBR investeringen	17843	0,41%		
	4	vastgoed investeringen	229862	5,34%		
	5	Overhead	648657	15,06%		
	6	Sportbedrijf investeringen	181360	4,21%		
	7	sportbedrijf exploitatie	1146512	26,61%		
	8					

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deel 4 Bijlagen

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

Bijlage 1: Infographic

Bijlage 2: Gemeenteraad

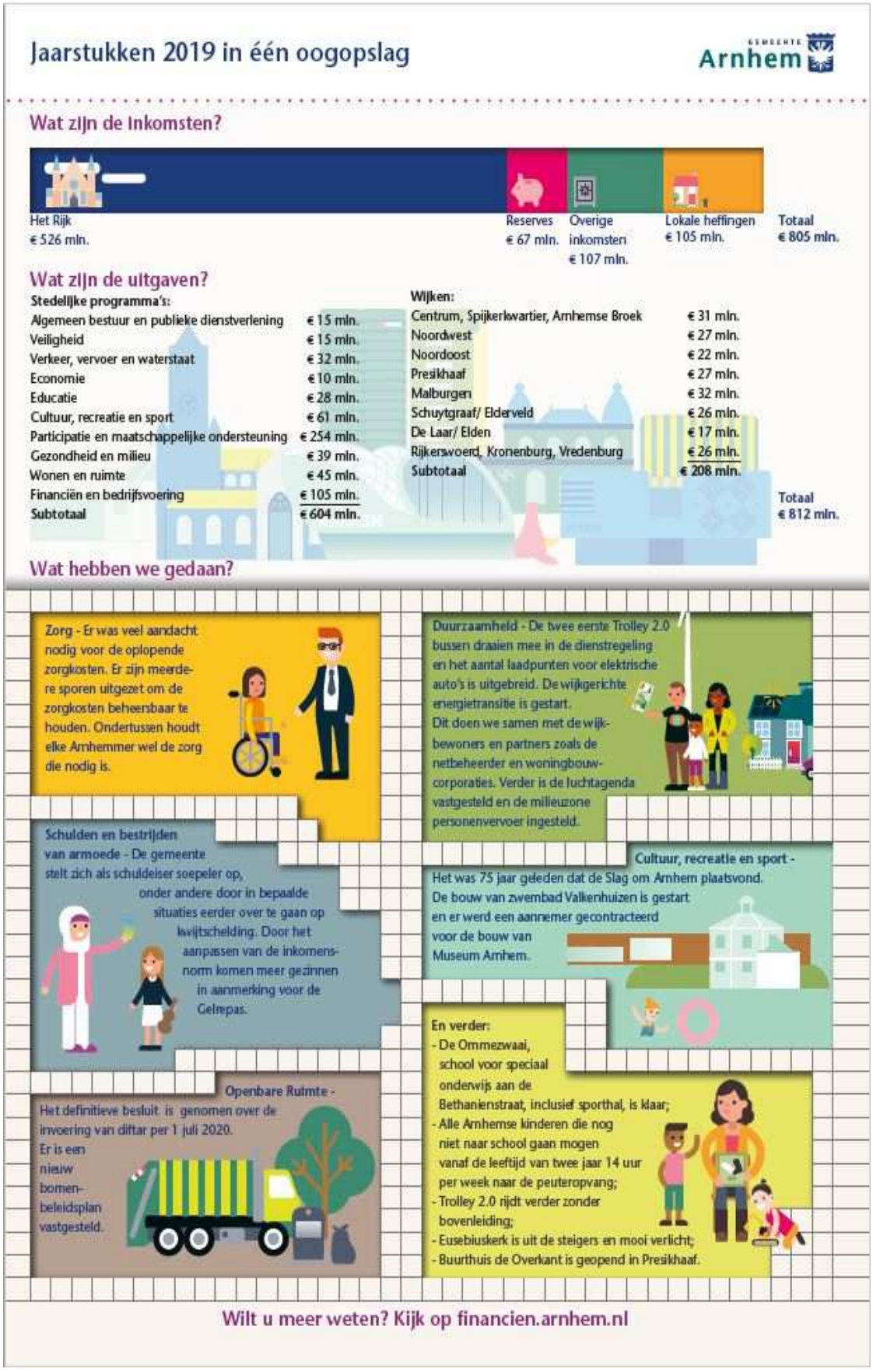
Bijlage 3: Portefeuilleverdeling

Bijlage 4: Overzicht subsidies

Bijlage 5: Afkortingenlijst

Bijlage 6: Begrippenlijst

Infographic

Gemeenteraad

Raadsleden 2018-2022

Groenlinks - 7 zetels
M.W.K. Coenders - fractievoorzitter
M.P. Simonis
C. Prinsen
M.J. Navis
M. Dolsma
T. Gemici
J. van der Loo

VVD - 6 zetels
L.J.J.H. Combée - fractievoorzitter
S. Pape-Boot
C.J.M. Kalthoff
B. van Es
R. Maref
M. Loos

D66 - 5 zetels
S.A. Andeweg - fractievoorzitter
M.S. Loor
S. Dijk
M. Venhoek
P. van Iperen

PvdA - 4 zetels
E.J. Greving - fractievoorzitter
V.L. Bouma
M.L. de Vries
G. Visser

SP - 3 zetels
G. Elfrink - fractievoorzitter
A. Çetintaş
S.E.M. Dobbe

Arnhem Centraal - 3 zetels
A.D.M. van der Laak - fractievoorzitter
L.R. Manders
R. Kraaijenbrink

Partij voor de Dieren - 2 zetels
L.C.M. de Groot - fractievoorzitter
M. Hegge

CDA - 2 zetels
C.K. van Dillen-Koorn - fractievoorzitter
J. Hutten

Denk - Verenigd Arnhem - 2 zetels
T. Aydemir - (waarnemend) fractievoorzitter
S. Dilekçi

PVV - 2 zetels
C. Verheij - fractievoorzitter
R.H.A. Sanders

ChristenUnie - 2 zetels
D. Becker - fractievoorzitter (vicevoorzitter gemeenteraad)
N.N. Nede

Arnhemse Ouderen Partij - 1 zetel
N.K.J. Wiggers - fractievoorzitter

Portefeuilleverdeling

Burgemeester Ahmed Marcouch

- Openbare orde en veiligheid
- Veiligheidshuis
- Regionale samenwerking
- Externe relaties
- Integriteit
- Lobby
- G32 Algemeen bestuur
- Herdenken

Wethouder Cathelijne Bouwkamp (GroenLinks, 1e locoburgemeester)

- Duurzaamheid
- Groen
- Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet
- Openbare ruimte
- Asielzaken
- Vluchtelingenzaken
- Dierenwelzijn
- Project Oostelijk centrumgebied
- Project Centrum Zuid
- G32 fysieke pijler

Wethouder Roeland van der Zee (VVD, 2e locoburgemeester)

- Vastgoed
- Grondzaken
- Mobiliteit: inclusief duurzame mobiliteit
- Zorg: WMO, Sociale wijkteams, Inkoopmodule spec. zorg / deelname regionaal b.o. publieke gezondheid ca., huiselijk geweld en kindermishandeling
- Project Blauwe Golven
- Project Stadsblokken-Meinerswijk
- Project Arnhem Centraal

Wethouder Hans de Vroome (D66, 3e locoburgemeester)

- Cultuur en erfgoed
- Onderwijs (inclusief bibliotheek en volksuniversiteit)
- Jeugd /Jeugdzorg
- Evenementen
- Toerisme en recreatie
- Privacy
- Project Binnenstad (project)
- Project Gele Rijdersplein / Jansbeek boven water

Wethouder Martien Louwers (PvdA, 4e locoburgemeester)

- Werk en Inkomen
- Wijksturing en Wijkzaken
- Schulddienstverlening
- Inclusie: inclusief diversiteit, emancipatie, integratie
- Welzijn: Maatschappelijke opvang, welzijn, ouderenbeleid en vrijwilligers- en mantelzorgbeleid
- Burgerparticipatie

Wethouder Ronald Paping (GroenLinks, 5e locoburgemeester)

- Financiën
- Wonen
- Armoedebeleid
- Vergunningen en handhaving
- Project Malburgen
- Project Presikhaaf
- Project Park Lingezegen

Wethouder Jan van Dellen (VVD, 6e locoburgemeester)

- Economische Zaken / Acquisitie: Van Bedrijven Weten, Circulaire economie, G32 economische pijler, Regio, Provincie, Citymarketing
- Sport
- Publieke dienstverlening
- Automatisering
- Personeel en Organisatie
- Bedrijfsvoering
- Communicatie
- Project Kleefse Waard

Overzicht subsidies

Subsidies met de grondslag begroting

In de MJPB 2019-2022 is een overzicht gegeven met de instellingen en het te subsidiëren bedrag per instelling. Door het vaststellen van deze begroting is de maximale subsidie per vermelde instelling voor 2019 vastgesteld. Hieronder is de besteding per instelling opgenomen.

Progr	Subsidieontvanger	Begroot 2019	Realisatie 2019
R0	St. Airborne Herdenkingen	7	4
R0	St. Die Blide Incomst van Sinterniclaesz	3	3
R0	St. Jumelage Arnhem	5	5
R0	St. Viering Nat. Feest- en Gedenkdagen	19	18
Totaal R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverl		**34**	**30**
R1	Moviera	7	7
R1	St. Halt, team Gelderland	20	20
R1	St. Vitesse Betrokken	59	56
Totaal R1 Veiligheid		**86**	**83**
R2	St. Trolleymateriaal Arnhem	0	5
R2	Voorstel Arnhemse taxiverordening	50	0
Totaal R2 Verkeer, vervoer en waterstaat		**50**	**5**
R3	Binnenstad Algemeen	0	70
R3	EMIA Energie en milieutechnologie (EMT)	0	10
R3	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	0	23
R3	Hymatters	0	21
R3	Publieksevenementen	0	9
R3	RBT KAN	322	325
R3	Samenwerking Airborne-gemeeenten	0	90
R3	St. Airborne Museum	256	240
R3	St. Arnhemse Bedrijventerreinen	130	130
R3	St. Bridge to Liberation	680	680
R3	St. De Luie Hond	0	30
R3	St. Koningsdag Arnhem	0	10
R3	St. Ondernemersfonds Arnhem	380	380
R3	St. Platform Binnenstad Arnhem	0	20
R3	St. Platform Binnenstad Arnhem	51	50
R3	St. World Statues	170	170
R3	Viering Nationale Feest- en Gedenkdagen	0	3
R3	Vitale economie: Creatieve sector	0	20
R3	Vitale economie: Festivals Innovate/FDFA	0	100
Totaal R3 Economie		**1.989**	**2.381**
R4	Algemeen aanpak onderwijsachterstanden	40	49
R4	B.S. Cosmicus Arnhem	2	0
R4	Bewegingsonderwijs basisonderwijs	584	688
R4	Bewegingsonderwijs voortgezet onderwijs	0	152
R4	De Onderwijsspecialisten	124	0
R4	Graafschap College	41	41
R4	IVIO-Opleidingen	175	175
R4	Jinc	0	34
R4	Kluppluz BV	215	218
R4	LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	24	24
R4	Pactum	269	269
R4	Rijn Ijssel	1.073	1.073

R4	Rijn Ijssel Roc	80	80
R4	Rozet	54	54
R4	St. Academy for Community and Talent	0	60
R4	St. Arnh Openb. Gelders Wetensch. Biblio	44	0
R4	St. Chr. Onderwijs Over en Midden-Betuwe	0	5
R4	St. Deltascholen	0	53
R4	St. Gym & Turnen Arnhem	90	90
R4	St. Kentalis Onderwijs	209	0
R4	St. Natuurcentrum Arnhem	1.710	1.732
R4	St. PAS	33	135
R4	St. Pas	2.650	2.950
R4	St. Playing for Success Arnhem	0	8
R4	St. PRAGO	89	89
R4	St. Rijnstad	98	154
R4	St. Schools cool Arnhem	31	31
R4	St. TaalOase	0	11
R4	St. WALHALLAb Nederland	25	25
R4	VMBO Het Venster	0	28
R4	VMBO 'T Venster	10	0
R4	Voortijdig schoolverlaten	0	182
Totaal R4 Educatie		**7.670**	**8.410**
R5	Algemeen Erfgoed en welstand	0	17
R5	Arnhemsche Fed van Muziekgezelschappen	6	6
R5	Arnhemse Sport Federatie	0	11
R5	Cultuur Netwerk Nijmegen	12	12
R5	Cultuurbeleid	-15	0
R5	De Nieuwe Oost	80	80
R5	Depot bodemvondsten en beheren	0	1
R5	Het Gelderse Orkest	66	66
R5	Leuke Linde Bouwspeelplaats	145	158
R5	Meerwerk door Sportbedrijf	0	216
R5	Proeftuin duurzame mode 025	200	200
R5	Proeftuinen cultuur	0	75
R5	Radboud Universiteit Nijmegen	3	3
R5	Sportbedrijf Arnhem BV	16.154	15.540
R5	St. Bezoekerscentrum Sonsbeek-Molenplts	138	135
R5	St. CASA Arnhem	20	20
R5	St. Culturele Evenementen Arnhem	35	35
R5	St. Eusebius Orgel en carill	35	34
R5	St. Eusebius	561	561
R5	St. Focus Filmtheater	667	722
R5	St. Het Huis van Puck	206	206
R5	St. Introdans	113	111
R5	St. Jacobiberg	216	229
R5	St. KAB Posttheater	192	192
R5	St. Luxor Live	397	397
R5	St. Museum Arnhem	2.920	2.955
R5	St. Musis en Stadstheater	6.884	6.884
R5	St. Productiehuis Plaatsmaken	0	25
R5	St. Productiehuis Plaatsmaken	177	182
R5	St. Rijnstad	290	282

R5	St. Rozet	8.347	8.410
R5	St. RTV Arnhem	123	123
R5	St. SLAK	195	195
R5	St. Sonsbeek & State of Fashion	559	558
R5	St. Sportcentrum Rijkerswoerd	277	486
R5	St. Toneelgroep Oostpool	65	65
R5	St. Zwembad Klarenbeek	315	310
R5	St.Omars Gym	22	22
R5	Vredenburg	35	50
Totaal R5 Cultuur, recreatie en sport		**39.440**	**39.574**
R6	2GetThere	0	160
R6	Algemeen maatschappelijke ondersteuning	1	0
R6	Arnhems Platf Chronisch zieken en Gehand	121	118
R6	Arnhems Vrijwilligersgala (On Ganse)	10	0
R6	Arnhemse jeugd doet mee (AJDM)	27	0
R6	Bewonersplatform Rijkerswoerd	0	25
R6	Bewonersvereniging Plattenburg	0	2
R6	BNK Arnhem	0	2
R6	C.F. Chaillet-Gunning	0	5
R6	Centrum voor Activerend Werk	285	310
R6	De Helling Exp.Werkplaats	87	87
R6	De Opgroeiwinkel	11	23
R6	De Voorwerkers BV	0	39
R6	Diverzo, COC Midden-Gelderland	11	11
R6	Emancip. en sex. diversiteit	0	5
R6	ESF-subsidie scholen 2017-2018	0	222
R6	Expertise Centrum Samenleving	0	76
R6	GGNet Voortgezette Behandeling	19	18
R6	Indigo	119	116
R6	Jongerenwerk Rijnstad	20	0
R6	Kansrijk Opgroeien-Sted.voorz-niet indiv	0	25
R6	KIES voor de kinderen	0	8
R6	Koerdische Vrouwen Raad Arnhem	0	5
R6	Kunstbedrijf Arnhem	33	33
R6	Leger des Heils	0	265
R6	Leger des Heils Gelderland	122	126
R6	Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	350	402
R6	MEE Gelderse Poort	134	268
R6	Moviera	3.132	3.124
R6	Nederlandse Vereniging voor Autisme	8	8
R6	Pactum	1.494	1.558
R6	Presikhaaf Bedrijven	272	0
R6	Preventief jeugdbeleid	0	106
R6	Pro Persona Arnhem	30	44
R6	Proeftuin vroegsignalering schulden	263	0
R6	Prot Christelijke Ouderenbond Arnhem	1	0
R6	RIBW Arnhem Veluwe Vallei	0	184
R6	RIBW Dak en thuislozen	11	29
R6	RIBW Inloopvoorz	102	118
R6	RIBW OGGZ	132	112
R6	Rooms Katholieke Parochie St. Eusebius	31	39

R6	Scalabor	0	232
R6	Slachtofferhulp Nederland, Regio Oost	32	32
R6	St IrisZorg	4.362	4.291
R6	St Leergeld Arnhem -Kansrijk Opgroeien	0	54
R6	St Ome Joop's Tour	21	21
R6	St. 2GetThere Arnhem	366	0
R6	St. Arnhemse Openbare en Gelderse Wetenschappelijke Bibliotheek	55	0
R6	St. Arnhemse Stadsprijs v. Vrijwilligers	0	13
R6	St. BBA	100	100
R6	St. Beheer Rozet	0	54
R6	St. Catharina	36	0
R6	St. De Huurdershuis	45	47
R6	St. De Instap	42	40
R6	St. De Klup	16	15
R6	St. Het Omgangshuis Arnhem	0	55
R6	St. Humanitas	0	16
R6	St. Humanitas	50	48
R6	St. Indifferent	0	5
R6	St. Jeugdland	65	65
R6	St. Kruispunt	198	198
R6	St. Leergeld Arnhem	244	234
R6	St. Leergeld Arnhem - AJDM	0	27
R6	St. Omars Gym	0	30
R6	St. Park Immerloo	0	8
R6	St. Present	0	20
R6	St. Rijnstad	6.127	6.826
R6	St. Stoelenproject "De Duif"	218	218
R6	St. Veilig Thuis Gelderland Midden	1.542	1.119
R6	St. Veilig Thuis jeugdbescherming	1.008	1.008
R6	St. Vitale Verbindingen	0	174
R6	St. Vluchtelingenwerk Oost-Nederland	272	387
R6	St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnhem	2	2
R6	St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.098	1.999
R6	St.Rijnstad-Vroeg eropaf	0	149
R6	VGGM	-4	0
R6	VMBO 'T Venster	14	0
R6	Wijkprojecten	31	187
R6	Wijkvereniging Angerenstein	0	2
R6	Wijkvereniging De Oostelaar	0	15
R6	Wijkvereniging Elderveld	16	15
R6	Wijkvereniging Molenbeke	0	2
R6	Wijkvereniging Paasberg Wellenstein	0	4
R6	Wijkvereniging Rijkerswoerd	0	6
R6	Wijkvereniging Schuytgraaf	16	16
R6	Wijkverenigingen	77	18
R6	Youth for Christ Nederland	80	80
R6	Zorgbelang Gelderland	31	30
Totaal R6 Participatie en Maatschappel Ondersteun		**23.986**	**25.535**
R7	EMIA Prioriteit geven aan duurzaamheid	0	17
R7	Groepspraktijk van Verloskundigen	0	5
R7	Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	12	0

R7	NEMIA Subsidie energiescan bedrijven	48	0
R7	Puur Vroedvrouwen	0	7
R7	St. Rijnstate Ziekenhuis	16	73
R7	St. VanHarte	77	0
R7	stimulering waterstofmobiliteit Arnhem	217	241
Totaal R7 Gezondheid en Milieu		**370**	**343**
R9	Te verdelen accres	5	0
Totaal R9 Financien en bedrijfsvoering		**5**	**0**
Totaal		**73.630**	**76.361**

Subsidies op basis van subsidieregelingen

In 2019 waren er verschillende subsidieregelingen op basis van de ASV. Hieronder is een overzicht opgenomen van deze subsidieregelingen en de instellingen waaraan in 2019 een subsidie is verstrekt.

Subsidieontvanger	Begroot 2019	Realisatie 2019
Gelderland Herdenkt Airborne	1.396	1.006
Reg Airborne Regio Gelderland Herdenkt	**1.396**	**1.006**
Accordeonver Arnhem-Zuid	0	5
Amateurkunst	156	0
Arnhem Sinfonietta	0	4
Arnhems Fanfare Orkest	0	4
Arnhems Homomannenkoor Het Herenakkoord	0	2
Arnhems Interscholair Orkest	0	5
Arnhems Klarinettenkoor	0	4
Arnhems Mannenkoor Die Gelre Sanghers	0	2
Arnhems Slavisch Koor	0	2
Arnhems Symphonieorkest Nova	0	4
Arnhems Trompetter Korps	0	5
Brassband Gelderland	0	2
Cantalot	0	2
Chr. Gemeent. Zangvereniging Arnhem-Zuid	0	2
De Firma Zorgbehang	0	4
Divertimento	0	2
El ELE Dans en Muziekschool	0	5
Gelders Opera- en Operette Gezelschap	0	4
Het Binnenstadskoor	0	2
Kamerkoor Capella Arnhem	0	4
Kamerkoor Novo Cantare	0	2
Klarendal Jazz Orkest	0	4
Kleinkoor Vocare	0	4
Kunst door Oefening en Wilskracht	0	4
Muziekvereniging Crescendo Elden-Arnhem	0	5
Muziekvereniging DWS Arnhem-Zuid	0	4
Muziekvereniging Eendracht	0	5
Muziekvereniging Heijenoord	0	4
On Score	0	2
Philharmonie Gelre	0	4
Politie Kapel Gelderland Midden	0	4
Rijnstad Vocaal Theater	0	4
Show en Majorette peloton Parade Girls	0	5
Showband Mystique Arnhem	0	5

St. Arnhem Band van Scouting Nederland	0	5
St. Cappella ad Fluvium	0	2
St. Flor de Fango	0	4
St. Jabber	0	2
St. Koorschool Arnhem	0	3
St. Theater DIM	0	5
St. Toon Hermans Huis Arnhem	0	2
Toneelgroep Arnhem	0	4
Toneelvereniging Menander	0	5
Toonkunst Arnhem	0	4
Vereniging Wereldvrouwenkoor	0	2
Vrouwenkoor Klankkleur	0	2
West Arnhemsche Muziekvereniging	0	5
Zang-en Oratoriumverenig De Vrije Stem	0	2
Zangkoor All Friends	0	2
Reg Amateurkunst	**156**	**169**
Burgerinitiatieven sociaal domein	472	181
Reg Burgerkracht Sociaal Domein	**472**	**181**
BS de Madelief	2	2
St Delta voor Kath.- en prot onderwijs	101	101
St. De Basis	139	159
St. Fluvius	76	76
Reg Conciërges basisscholen	**318**	**338**
Handhaving en uitbreiding milieuzone	0	5
Reg diesel personenauto's 2019	**0**	**5**
Basisschool de Wijzer	0	1
Groenfonds: verminderen hitteplekken	0	50
Groenfonds: wijk vergroen & stadlandbouw	0	8
St. Beheer Gelden Ouderraad Julianasch.	0	4
Reg Hitteplekken en Stadslandbouw	**0**	**63**
Kunstwerk! Culturele voorz. de Liemers	19	19
Regionaal programma Volwasseneneducatie	0	51
St. Bibliotheek Veluwezoom	41	41
St. Mikado	19	19
St. Rijnstad	18	18
St. Rozet	0	11
St. TaalOase	23	23
St. Vitanos	0	35
St. Welzijn Lingewaard	37	40
St. Welzijn Ouderen Arnhem	11	11
Reg Non-Formele Taal	**168**	**268**
75 jaar Slag om Arnhem	50	33
A.H.M. Verborg	0	1
AHG Prodesse Conamur	0	5
B. Fontein	0	10
Beeldbepalende cult. evenement	119	0
CIKO '66	0	5
Cox Klevie	0	8
Guus Tangelder Jazzproducties	0	6
Like2Organize	0	8
Moncherry	0	5

Publieksevenementen	368	104
Royal Airborne	0	9
St. Arnhemse Stockdagen	0	30
St. Carnavalsoptocht regio Arnhem	0	4
St. Dancetour	0	7
St. Debatcentrum Arnhem	0	7
St. Eusebius	0	2
St. Het Nationale Park Hoge Veluwe	0	4
St. Historische Schepen Arnhem	0	4
St. Introdans	0	20
St. New Dutch Connections	0	7
St. Nieuw Gelders Kamerkoor Novo Cantare	0	2
St. Outdoor Gelderland	0	10
St. Park Open	0	10
St. Q Symphony	0	7
St. Rozet	0	9
St. t Gilde Stadswandeling	0	2
St. Team Triathlon Arnhem	0	7
St. Theaterprojecten	0	30
Studiegroep en L. G. Associatie	0	1
Reg Publieks Evenement Ronde 1	**537**	**357**
Alg Incidentele culturele activiteiten	169	50
Dookje van Dieren	0	7
Ondernemersvereniging Docks	0	10
Opera2day	0	4
St. Arnhems Work	0	9
St. Arnhemse Meisjes - New Seeds	0	18
St. Gelders DOEK	0	7
St. Machinery	0	10
St. Popwaarts	0	8
St. SMAG	0	9
St. Theatergezelschap De Vlieg	0	10
St. Wintertuin	0	8
The Chronometer's Orchestra	0	10
We Studios	0	7
Reg Publieks Evenement Ronde 2	**169**	**167**
Algemeen 2-jaarlijkse cult. Activiteiten	729	90
De Nieuwe Oost	0	15
Muziektheater De Plaats	0	55
St. Halfvol	0	60
St. Hoogte 80 Festivals	0	25
St. Jens van Daele	0	55
St. Karrevrachten Gladiolen	0	45
St. Motel Spatie	0	50
St. Nationaal Jeugd Orkest	0	63
St. Omstand	0	35
St. tgECHO	0	55
St. Theater aan de Rijn	0	40
St. Touchstones	0	60
St.KunstLAB Arnhem	0	50
Reg Publieks Evenement Ronde 3	**729**	**698**

EMIA Gasloze wijk	0	6
Reg Pioniersbijdrage afsluitkosten aardgas Arnhem 2019	**0**	**6**
BECA 2000	0	2
Dovenvereniging Liever Sportiever	0	1
ISVA Arnhem e.o.	0	5
Korfbalvereniging Oost-Arnhem	0	2
Mountain Network Arnhem / Cave Arnhem BV	0	1
R.S.V.V.	0	1
Rinaldo Visser	0	2
St. Bushi	0	3
Subsidieregeling ASF	12	0
Subsidieregeling sport	35	6
Voetbalvereniging Arnhemia	0	2
Voetbalvereniging Arnhemse Boys	0	1
VV Esa	0	0
Reg Sport	**47**	**26**
Stroomversneller	103	60
Reg Stroomversneller Cultuur	**103**	**60**
St. Rijnstad	0	12
Reg Transformatie Sociaal Domein	**0**	**12**
Gelderland Herdenkt Veluwe Remembers	1.000	970
Reg Veluwe Remembers Gelderland Herdenkt	**1.000**	**970**
Algemeen voor-vroeg-schools onderwijs	0	4
Kinderopvang SKAR	1.498	1.467
Kinderopvang Twins	113	104
Partou BV	77	55
St. Peutercentra Arnhem	1.265	1.517
St. Peutercentra Arnhem	658	734
St. Peuterspeelzaal Klein Duimpje	20	-7
Reg Voorschools aanbod gemeente Arnh	**3.631**	**3.874**
Scoutinggr ST Christoforus-Lichtdragers	0	3
St. Andre de Thaye	0	2
St. De Geuzen Arnhem	0	5
St. Scouting LIDO '76	0	3
St. Scouting Schutgraaf	0	4
St. ter behartiging van Aerendheemgroep	0	3
Reg Vrijwillig jeugdwerk	**0**	**20**
A.J.E. Aries	0	23
Algemeen Wijkgericht werken	0	43
bureau Vragendenwijzer	0	11
Burenhulporganisatie voor elkaar	0	8
Fonds Arnhems Samenlevingsbeleid	63	5
Hugo de Grootschool	0	17
Integraal jeugdbeleid	0	33
Kansrijk Opgroeien Groep	0	286
Kansrijk Opgroeien- individueel	0	21
laaggeletterheid	0	8
M & N social enterprice	0	37
Paulusschool	0	18
Samenlevingsopbouw bewoners	0	26
St Jonge Alleenstaande moeders	0	45

St. Atelierbeheer SLAK	0	5
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	0	31
St. De Basis	0	36
ST. Fluvius	0	38
St. Kunst op de Bult	0	6
St. Motel Spatie	0	15
St. Stadscompagnie	0	15
St. Tot steun aan Klarendal	0	4
St. Verenigde Ondernemers Spijkerkwart.	0	5
St. Vitanos	0	32
St. Wijkwaswinkel	0	30
Wijkprojecten	0	14
Reg Wijkinitiatieven	**63**	**812**
	8.789	**9.032**

Afkortingenlijst

A.
AIVD - Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
APCG - Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ - Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BIO - Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BIS - Basisinfrastructuur
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie

IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW- Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

K.
KHN - Koninklijke Horeca Nederland
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

L.
LAA - Landelijke Aanpak Adreskwaliteit

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplan
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting

N.
NCTV - Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
NEN – Nederlandse Norm
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
PCT - Prostitutie Controle Team
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SW – Sociale Werkvoorziening

SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er

van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplan (MIP)
In het meerjareninvesteringsplan wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.
Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Deloitte.

GEMEENTE Arnhem

Accountantsverslag 2019

Gemeente Arnhem

21 april 2020

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2019

Datum
21 april 2020

Ons kenmerk
3114957110/2004189E2C/DD

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2019 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2019 van de gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2019 van de gemeente Arnhem geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2019 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 10 september 2019 en ons auditplan 2019 van 30 september 2019.

Wij zijn voornemens om - onder voorbehoud van de finale afronding van de jaarrekeningcontrole inclusief onafhankelijke interne kwaliteitsreview - bij de jaarrekening 2019 een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid af te geven.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 11 mei 2020 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de gemeentesecretaris, de concerndirecteur, de manager financiën en control en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020' gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2019	4
Inleiding	9
De financiële positie van uw gemeente	12
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	17
Interne beheersing	26
Overige aangelegenheden	28
Bijlagen	31

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Overall beeld opstel- en controleproces jaarrekening 2019

Inleiding

We starten dit accountantsverslag met een compliment aan het college en de ambtelijke organisatie voor de gerealiseerde voortuitgang in het jaarrekeningtraject.

De controle van de jaarrekening 2018 was met name door de complexiteit van het sociaal domein en vertraging van het opleveren van stukken een zeer intensief proces. Het college en Deloitte hebben fors ingezet dit proces te verbeteren voor de jaarrekeningcontrole van 2019 en zijn hier ook in geslaagd. Door een goede samenwerking tussen onze organisaties zijn wij in staat geweest effectief te werken.

Dit betekent echter niet dat er geen verbeteringen meer mogelijk en nodig zijn. Deze aandachtspunten worden deze zomer in een evaluatie tussen de organisatie en Deloitte besproken en omgezet in een grove planning van het werk voor de jaarrekening 2020. De leerpunten worden daarmee ondergebracht in de planning voor de komende jaarrekening, waarbij wij opnieuw samen bekijken hoe wij op de meest effectieve en efficiënte wijze dit samen realiseren.

In het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2019 zien wij de volgende belangrijke bevindingen en mogelijkheden tot verbetering van uw interne beheersing:

Controleproces:
De directie heeft in 2019 geïntervenieerd in de organisatie door een interim management oplossing te kiezen voor het sturen en organiseren van het werk van Financien & Control. Wij stellen vast dat deze interventie nu zijn vruchten afwerpt. Tegelijkertijd is ook een aantal nieuwe vaste medewerkers ingewerkt. Wij constateren dat het beeld van het benodigde kennisniveau - zoals bijvoorbeeld van de verslaggevingsvoorschriften - nog (te) wisselend is. Het college onderkent terecht dat deze opgedane kennis en additionele inzet moet worden geborgd. Daartoe zal in detail worden geëvalueerd in combinatie met een planning voor de jaarrekening 2020. De externe medewerkers, de (nieuwe) vaste medewerkers en Deloitte maken gezamenlijk een plan voor het komende jaar.

Sociaal domein:
Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en kwantiteit van de geleverde zorg. Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het formuleren en implementeren van beheersmaatregelen om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein.

Grondexploitatie:
Wij zien dat bij de betrokken medewerkers voldoende kennis en ervaring van het proces en de post in de jaarrekening aanwezig is. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn, echter ontbreekt het aan een tijdige en formele vastlegging van de onderbouwingen van het schattingsproces.

Balansdossier:
Bij aanvang van de jaarrekeningcontrole was de concept-jaarrekening 2019 met het onderliggende balansdossier niet volledig gereed. Daarnaast was het jaarverslag niet gereed ten tijden van de start van de controle. Een positieve ontwikkeling is dat vanaf 2020 is gestart met een maandafsluiting die ervoor moet zorgen dat er geen financiële boekingen worden opgespaard tot einde jaar. Deze wijze van werken zorgt er ook voor dat het proces van het maken van de jaarrekening verder wordt vereenvoudigd.

Bedrijfsvoering:
In uw bedrijfsvoering gaat uw college verder met het doorontwikkelen van een maandafsluiting. Wij zien dat zowel technisch als sociaal nog stappen gezet kunnen worden om te zorgen voor een juiste, tijdige en volledige financiële administratie.

IT-audit:
Op basis van de follow-up IT-audit werkzaamheden op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in de algemene beheersmaatregelen, met name inzake de periodieke reviews op gebruikers en het wachtwoordenbeleid (beide vallend onder rechtenbeheer). Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden verricht, waaronder detailcontroles. In 2020 is uw gemeente overgegaan op een nieuw financieel pakket. Wij zullen op termijn en in overleg met uw gemeente werkzaamheden verrichten om vast te stellen of het nieuwe financieel pakket voldoende IT-beheersmaat-regelen bevat en deze beheersmaatregelen ook in opzet, bestaan en werking toereikend zijn. Hierin werken wij samen en worden wij betrokken bij de beoordeling rondom de IT omgeving.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Conclusies jaarrekeningcontrole 2019

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. • Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 8,1 miljoen respectievelijk € 24,3 miljoen.	Slide 10
Financiële positie	• Financiële positie ultimo 2019 is verbeterd ten opzichte van 2018. • Het weerstandsvermogen bedraagt factor 1,2. De weerstandscapaciteit van € 44,2 is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 37,7 miljoen. Wij kwalificeren de financiële positie van de gemeente Arnhem op basis hiervan als voldoende. • Bij onze analyse van het weerstandsvermogen constateren wij dat u meerdere bestemmingsreserves heeft gevormd waar de afgelopen jaren geen of minimale wijzigingen op hebben plaatsgevonden. Wij adviseren u deze bestemmingsreserves voor de begroting 2021 nader te analyseren en te bepalen of deze mogelijk ten gunste van de algemene reserve kunnen vrijvallen.	Slide 14
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2019 en jaarrekening 2018. • De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. rapporteren?).	Slide 18
Grondexploitatie	• De grondexploitaties zijn geactualiseerd en bijgesteld, en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en de verwachte resultaten. • Uit de actualisatie ultimo 2019 van de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 48,9 miljoen op contante waarde (2018: € 40,7 miljoen). Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal en voor dit volledige tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. • Doordat conform het BBV tussentijds winst is genomen op de projecten Schuytgraaf (€ 6,6 miljoen) en Lorentzlyceum (€ 0,9 miljoen) leidt dit er toe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt. • Wij constateren dat bij de betrokken medewerkers voldoende kennis en ervaring van het proces en de post grondexploitatie aanwezig is. Tevens zien wij dat de uitgangspunten plausibel zijn, echter ontbreekt het aan een formele vastlegging van de onderbouwingen van het schattingsproces.	Slide 19

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Conclusies jaarrekeningcontrole 2019

Sociaal domein	• De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking bij de PGB-verantwoordingen 2019 verstrekt. De totale PGB bestedingen (€ 5,2 miljoen) zijn derhalve als onzeker aangemerkt. • Voor de controle van zorg in natura is de gemeente Arnhem nog (deels) afhankelijk van de aanlevering van controleverklaringen bij productieverantwoordingen. Door de coronacrisis zijn meerdere zorgaanbieders dit jaar later met het aanleveren van de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen. Als gevolg hiervan hebben wij € 16,0 miljoen aan bestedingen als onzeker aangemerkt. • De lasten van het sociaal domein zijn ten opzichte van voorgaand jaar gestegen. Hierbij heeft de grootste stijging plaatsgevonden in de jeugdzorg als gevolg van een stijging van het aantal cliënten alsmede een stijging in het tarief. Door deze stijging in het tarief welke ook voor WMO geldt, zijn ook de lasten van WMO gestegen ten opzichte van voorgaand jaar. In de raadsbrief d.d. 7 januari 2020 bent u reeds in detail geïnformeerd over de mutatie in de lasten voor jeugdzorg. • Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het formuleren en implementeren van werkzaamheden om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein.	Slide 21
COVID-19	• Het COVID-19 (Corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van de begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. • In de jaarrekening is dit toereikend toegelicht onder de paragraaf gebeurtenissen na balansdatum.	Slide 22
Interne beheersing	• Op basis van onze tussentijdse controlewerkzaamheden hebben wij tekortkomingen geïdentificeerd in de interne beheersingsmaatregelen van uw automatiseringsomgeving. Deze tekortkomingen liggen met name op het gebied van periodieke reviews op gebruikers en het wachtwoordenbeleid (beide vallend onder rechtenbeheer). Wij hebben vernomen dat er verbeterplannen zijn opgesteld om deze tekortkomingen in 2020 op te lossen. Wij zullen bij de jaarrekeningcontrole 2020 de opvolging beoordelen. • Door de implementatie van het nieuwe financieel pakket hebben wij begrepen dat de een kwaliteitsslag doorgevoerd wordt in de interne beheersing om de kwaliteit van de financiële administratie te verbeteren. Wij zullen de opzet en het bestaan van deze interne beheersmaatregelen toetsen met onze interim controle 2020.	Slide 27

© 2020 Deloitte The Netherlands

Inleiding

© 2020 Deloitte The Netherlands

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2019 verstrekt

De jaarrekening 2019 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 10 september 2019 en ons auditplan 2019 van 30 september 2019.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 21 april 2020.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de concept jaarrekening geconstateerd, welke zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren geen materiele afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2019 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2019 zoals dit op 14 november 2018 door de raad als onderdeel van de meerjarenprogrammabegroting is vastgesteld.

De begrotingsoverschrijdingen op het niveau van de programma's zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen daarom niet mee in ons oordeel.

Er is geen sprake van resterende controleverschillen (feitelijke afwijkingen c.q. fouten) ten aanzien van de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen en bestedingen zorg in Natura

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking bij de verantwoordingen 2019 verstrekt.

De PGB bestedingen 2019 bedragen € 5,2 miljoen en de onzekerheden met betrekking tot zorg in natura bedragen € 16,0 miljoen. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 24,3 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2019.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2019 te verstrekken.

De onzekerheid van €21,2 miljoen van de PGB-bestedingen en zorg in natura valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 24,3 miljoen en heeft daarom ook geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle van de WNT-verantwoording geen afwijkingen geïdentificeerd.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 10 september 2019 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2019. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Arnhem (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het bij de meerjarenprogrammabegroting door de raad vastgestelde toetsingskader 2019.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2019 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente.

Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting in de jaarrekening 2019.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2019 uitgevoerd met de volgende toleranties:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 8,1 miljoen.**
- Voor onzekerheden is de tolerantie 3% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 24,3 miljoen**.
- Als rapportagetolerantie geldt een door de raad vastgesteld vast bedrag: **€ 6,5 miljoen**.

© 2020 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

© 2020 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkeling vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2019 toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren. De mutaties in het eigen vermogen vinden dus plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten over 2019 bedraagt € 9,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 17,1 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2019 circa € 7,3 miljoen nadelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2019 circa 17,2% van het balanstotaal (2018: circa 16,4% van het balanstotaal). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen per 1 januari	**133,5**	**135,6**	**151,2**	**150,8**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/-12,8	-/- 2	0,5	17,1
Gerealiseerd resultaat	14,9	17,6	-/- 0,9	-/- 7,3
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	**2,1**	**15,6**	**-/- 0,4**	**9,8**
Eigen vermogen per 31 december	**135,6**	**151,2**	**150,8**	**160,6**

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaat-bestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	739,7	
Totale lasten	-/- 729,9	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**9,8**
Af: stortingen in reserves	-/- 83,7	
Bij: onttrekkingen aan reserves	66,6	
Saldo mutaties reserves		-/- 17,1
Gerealiseerd resultaat		**7,3**

De exploitatie over 2019 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 9,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot voordelig saldo van € 5,5 miljoen. Dit is een voordeel van € 4,3 miljoen. Het saldo van de mutaties in reserves is in lijn met de begroting 2019.

In de programmaverantwoording is per programma de begroting 2019, de begroting 2019 na wijzigingen en de rekening 2019 naast elkaar gezet. Vervolgens is het verschil tussen de begroting en de rekening berekend.

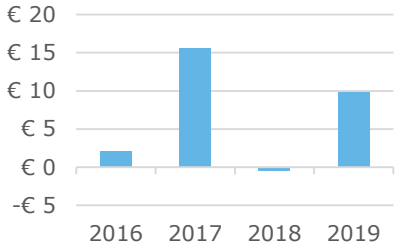
De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting betreffen:

- Voordeel wonen en ruimte ad € 10,7 miljoen.
- Nadeel participatie ad € 7,3 miljoen.

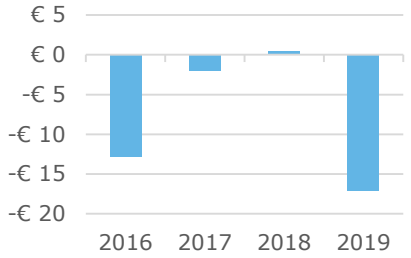
Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?', zoals opgenomen in de programmaverantwoording in uw jaarstukken 2019.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' van het accountantsverslag gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en werkelijke lasten in het kader van begrotingsrechtmatigheid.

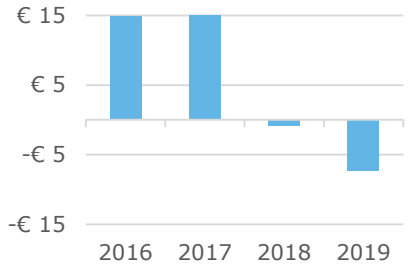
Saldo baten en lasten (in miljoen)

Mutaties in reserves (in miljoen)

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

© 2020 Deloitte The Netherlands

Uw weerstandsvermogen is afgenomen

Het weerstandsvermogen betreft de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in uw jaarverslag 2019) bedraagt, inclusief het voorstel tot resultaat-bestemming, € 44,2 miljoen (2018: € 48,6 miljoen). Er is dus sprake van een afname van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2019 ten opzichte van 2018 met circa 10%. Deze afname komt vooral door de resultaat bestemming waar er per saldo € 4,5 miljoen wordt onttrokken aan de algemene reserve.

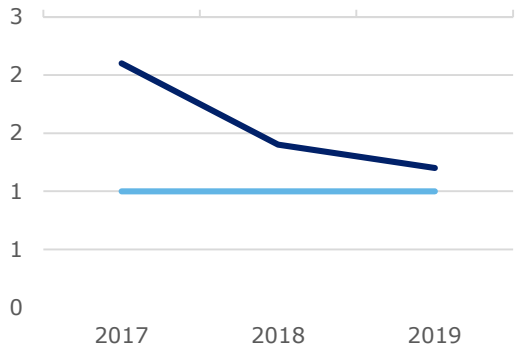
De inventarisatie van de risico's die in paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kans inschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van € 37,7 miljoen (2018: van € 33,7 miljoen). Ten opzichte van 2018 is zodoende sprake van een stijging van het gekwantificeerde risico met gemiddeld circa € 4 miljoen. De weerstandscapaciteit van € 44,2 miljoen is voldoende gelet op de door het college onderkende risico's.

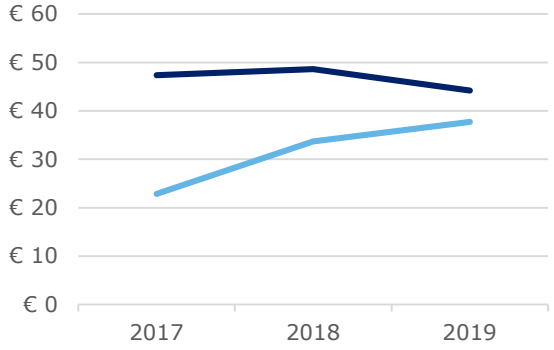
De ontwikkeling van de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit in de afgelopen jaren - waaruit blijkt dat het weerstandsvermogen eind 2019 boven de door de gemeenteraad - in de verordening financieel beleid en beheer - vastgestelde norm ligt - is als volgt weer te geven:

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in uw jaarverslag 2019.

Weerstandsvermogen in relatie tot de norm

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

Wij merken hierbij op dat – zoals hiernaast schematisch is weergegeven – het weerstandsvermogen de afgelopen jaren dichter bij de norm komt. Tegelijkertijd constateren wij dat u meerdere bestemmingsreserves heeft gevormd waar de afgelopen jaren geen of minimale wijzigingen op hebben plaatsgevonden.

Wij adviseren u deze bestemmingsreserves te analyseren en te bepalen of deze mogelijk ten gunste van de algemene reserve kunnen komen. Één van deze bestemmingsreserves betreft de bestemmingsreserve solvabiliteit (in 2019 nog onderdeel van de bestemmingsreserve kapitaallasten) welke is bedoeld voor de verbetering van de solvabiliteit, maar waar verder geen specifieke bestemming voor is.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

© 2020 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente staan in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening 2019. Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces voor significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2019 van uw gemeente bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen) en de jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 moet de accountant werkzaamheden uitvoeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college in het jaarverslag en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Deze voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorzieningen moet zijn.

Daarnaast is een belangrijk schattingselement opgenomen in de toekomstige kosten en opbrengsten in de grondexploitatie.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet bedoeld om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). De risico's voor deze post zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen en dus van grond hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2019 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2019.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor actualisatie van de grondexploitaties hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.

Bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen hebben wij specialisten ingeschakeld. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet om ons een afzonderlijk oordeel te vormen over de grondexploitatie.

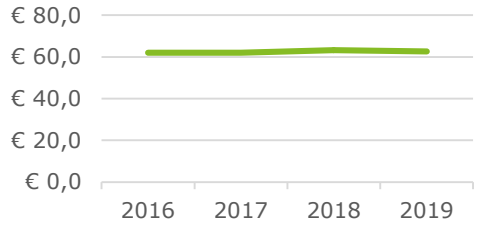
Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door de organisatie voor de jaarrekening 2019 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2019 is op basis hiervan € 62,6 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2018: € 63,3 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) in de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

Voorziening grondbedrijf

(in miljoen)

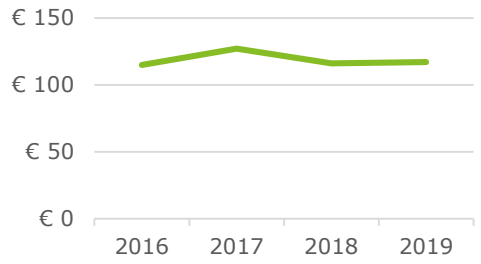

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf 'Grondbeleid' (in het jaarverslag 2019), waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

© 2020 Deloitte The Netherlands

De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie is als volgt weer te geven:

Totaal grexen
(boekwaarde in miljoen)

Winstname op basis van POC-methode

Voor verschillende projecten wordt een positief resultaat verwacht op basis van de huidige uitgangspunten. Om deze reden wordt, overeenkomstig de voorschriften van het BBV, winst genomen op basis van de POC-methode. De tussentijdse winstname bedraagt op totaalniveau € 7,8 miljoen. Deze winstname bestaat voor het belangrijkste deel uit de winstname van project Schuytgraaf ad €6,5 miljoen.

Uit de figuren hiernaast blijkt een stijging van de nog te maken kosten en een daling in de nog te realiseren opbrengsten. In totaliteit verwacht het college een nadelig resultaat van circa € 48,8 miljoen op contante waarde (2018: € 40,7 miljoen nadelig).

Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal en voor het totale tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Daarnaast heeft u voor toekomstige risico's binnen de grondexploitatie in eerdere jaren een bestemmingsreserve gevormd. De omvang van deze bestemmingsreserve bedraagt per 31 december 2019 € 12,6 miljoen (2018: € 5,4 miljoen).

Doordat tussentijds winst is genomen op de projecten Schuytgraaf (€ 6,6 miljoen) en Lorentzlyceum (€ 0,9 miljoen) leidt dit er toe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt.

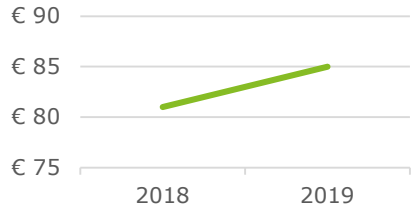
De rekenrente voor actualisatie grondexploitaties

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV. Voor het grootste project Schuytgraaf wordt projectfinanciering gehanteerd waarbij de toegerekende rente gebaseerd wordt op de daadwerkelijke betaalde rente over de leningen die zijn aangetrokken voor het project Schuytgraaf.

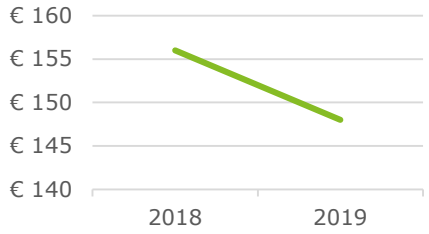
Schattingsonzekerheid

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties (met name Schuytgraaf) bestaat een hoge schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst aanzienlijk afwijken van deze inschatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van deze grondexploitatie. De onderkende schattingsonzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op een juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.

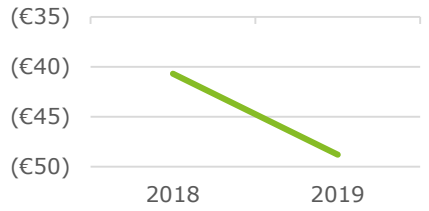
Nog te maken kosten (in miljoen)

Nog te realiseren opbrengsten (in miljoen)

Resultaat (contante waarde in miljoen)

© 2020 Deloitte The Netherlands

Overige bevindingen

Sociaal domein/PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking bij de PGB-verantwoordingen 2019 verstrekt.

De PGB bestedingen 2019 bedragen € 5,2 miljoen en worden als onzeker aangemerkt. Hetzelfde geldt voor een deel van de zorg in natura bestedingen (bedragen € 16,0 miljoen). Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 24,3 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2019.

Deze onzekerheid is hoger dan voorgaand jaar. Deze stijging wordt enerzijds veroorzaakt doordat een aantal zorgaanbieders dit jaar later is met het aanleveren van controleverklaringen als gevolg van de coronacrisis. Daarnaast hebben wij onze controlewerkzaamheden 2 weken eerder afgerond waardoor de gemeente minder verklaringen heeft ontvangen. De lasten waarvoor geen controleverklaringen zijn ontvangen hebben wij als onzeker aangemerkt.

COVID-19

Het COVID-19 (Corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van de begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. In de jaarrekening is dit toereikend toegelicht onder de paragraaf gebeurtenissen na balansdatum, waarnaar wij in onze controleverklaring verwijzen.

Dubbele betalingen

Wij hebben ten tijde van onze controle vastgesteld dat in 2019 een dubbele betaling heeft plaatsgevonden aan het sportbedrijf. Reden van deze dubbele betaling is geweest dat een factuur is ontvangen en deze later is teruggeroepen en een nieuwe factuur is ontvangen. Beide van deze facturen zijn betaald.

Daarnaast is het voorgekomen dat facturen in een aantal gevallen dubbel zijn binnengekomen (eerst de oorspronkelijke factuur en daarna een kopie-factuur) waardoor facturen eveneens tweemaal betaald zijn. Wij merken op dat de gemeente beide situaties zelf heeft geconstateerd. Tegelijkertijd loopt de gemeente een risico omdat in het proces voorafgaand aan de betaling niet voldoende waarborgen zijn getroffen om deze dubbele betaling te voorkomen. Wij adviseren uw college adequate preventieve beheersmaatregelen te implementeren om het dubbel betalen van facturen te voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld zijn door in het financieel pakket af te dwingen dat voor facturen met hetzelfde bedrag en dezelfde documentdatum een extra controle nodig is alvorens deze betaalbaar wordt gesteld.

Ten tijde van onze jaarrekeningcontrole hebben wij een verdere analyse ontvangen en gecontroleerd om vast te stellen dat in de jaarrekening 2019 geen risico op een materiele afwijking als gevolg van dubbele betalingen bestaat.

© 2020 Deloitte The Netherlands

C
D
Arnhem
Atos
E
D
C
B
A

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2019 hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

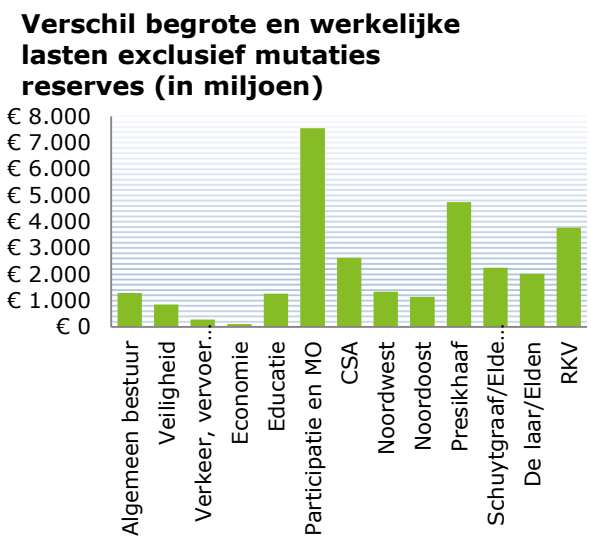
De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit de hierna opgenomen figuur is een begrotingsoverschrijding op de lasten van een zestal programma's en op een zevental wijken te constateren.

Verschil begrote en werkelijke lasten excl. mutaties reserves (in miljoen)

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van het onderdeel zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Op grond van deze analyse hebben wij geconstateerd dat deze overschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen en daarmee niet mee hoeven te wegen in ons oordeel.

Op basis van de voornoemde analyse - waaruit blijkt dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid of gedekt zijn door direct met de lasten samenhangende baten - blijven de overschrijdingen onrechtmatig maar wegen deze niet mee in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid 2019.

Wel merken wij op dat het aantal overschrijdingen fors is. Wij adviseren het college te onderzoeken of deze afwijkingen incidenteel of structureel zijn en de uitkomst hiervan door te vertalen naar de begroting 2021.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2019 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien documenten aan het CBS aan te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2019. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Bij onze controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2019 niet meer bedragen dan € 194.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - als aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

In 2019 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging top-functionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

© 2020 Deloitte The Netherlands

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening door fraude of overtreding van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgt met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de auditcommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

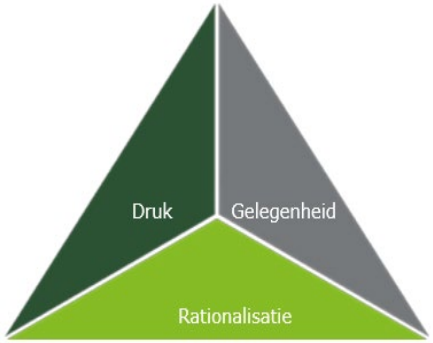
Wij hebben een concept frauderisico-analyse ontvangen. Deze is echter nog niet geformaliseerd en vastgesteld. Het is belangrijk de frauderisicoanalyse jaarlijks te delen en bespreken met de auditcommissie. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne beheersingsomgeving inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De accountantscontrole is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt. Vanuit onze controle hebben wij geen signalen verkregen voor (mogelijke) fraude in 2019 of 2020.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

© 2020 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2019

Boardletter 2019, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2019 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2019 d.d. 3 december 2019. In dit hoofdstuk kunnen wij een korte update ten opzichte de door onze opgestelde boardletter.

Algemeen

De gemeente heeft voor de interne beheersing de weg omhoog gevonden. Deze jaarrekeningcontrole heeft het College en de ambtelijke organisatie zich vooral gericht op tijdige levering van de jaarstukken. Daarnaast heeft u zich ook gericht op een verbeterde samenwerking met ons. Daardoor konden wij ook flexibel inspelen op een aantal gebeurtenissen. Er is zeker nog wat te wensen over. De coördinatie op de (verbijzonderde) interne controle wordt momenteel meer gestructureerd ook in het licht van de aanstaande verklaring van het college over rechtmatigheid die u met ingang van het jaar 2021 dient af te geven.

Memoriaalboekingen

In onze boardletter hebben wij opgemerkt dat binnen de gemeente Arnhem geen sprake is van afgedwongen functiescheiding binnen het proces van memoriaalboekingen. Daarnaast hebben wij vastgesteld de hoeveelheid memoriaalboekingen en correctieboekingen die door de gemeente Arnhem gemaakt worden relatief groot is.

Tijdens onze jaarrekeningcontrole hebben wij de memoriaalboekingen 2019 in detail gecontroleerd. Hierbij hebben wij geen materiele onregelmatigheden geconstateerd.

Door de overgang naar het nieuwe financieel pakket hebben wij begrepen dat zowel het aantal boekingen, de complexe boekingsgang en de autorisatie van de memoriaalboekingen ondervangen zijn. Wij merken op dat dit geen onderdeel is geweest van onze controle. De daadwerkelijke opzet en bestaan van de interne beheersmaatregelen in het nieuwe financieel pakket zullen wij toetsen met onze interimcontrole 2020.

Grondexploitatie

De zichtbare vastlegging van het schattingsproces van de grondexploitaite is nog niet opgepakt door de gemeente. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn, echter ontbreekt het aan een tijdige en formele vastlegging van de onderbouwingen van het schattingsproces. Wel hebben wij begrepen dat hier voor de jaarrekening 2020 aandacht voor zal komen

Sociaal Domein

Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het formuleren en implementeren van werkzaamheden om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein. Voor de jaarrekening 2019 is uw gemeente echter nog wel afhankelijk geweest van de controleverklaringen van de zorgaanbieders. Wij vragen daarom uw aandacht om de ingezette lijn door te trekken om in de toekomst niet meer afhankelijk te hoeven zijn van de controleverklaringen van zorgaanbieders en te kunnen waarborgen dat tussentijds op de juiste informatie gestuurd wordt.

Beheersing uitbestede processen

Wij hebben er vertrouwen in dat de beheersing van de uitbesteedde processen verder wordt opgepakt. Onderdeel hiervan zal zijn dat de steekproef op de indicaties die door de sociale wijkteams zijn afgegeven een plaats krijgt in het intern controleplan sociaal domein. Tevens worden de notulen van de vaststelling van de dienstencatalogus 2020 met De Connectie toetsbaar gedocumenteerd.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

© 2020 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden, bepaalde vereiste communicaties en actualiteiten

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

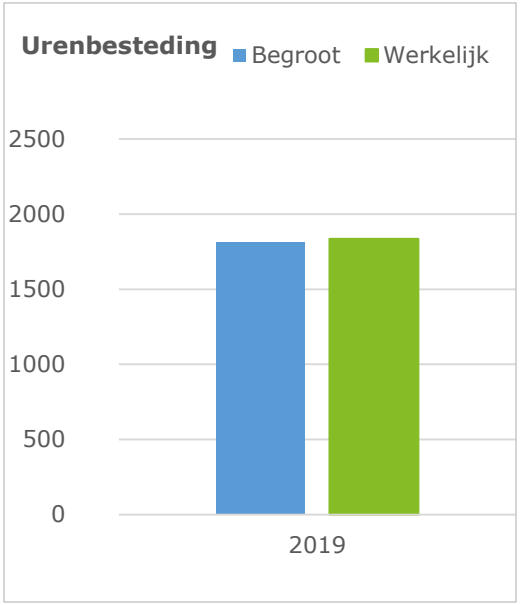
Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Overzicht bestede uren

In ons auditplan d.d. 30 september 2019 hebben 1.815 uren begroot voor de controle van de jaarrekening 2019. Het werkelijk aantal gerealiseerde uren bedraagt 1.836.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bijlagen

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**N.v.t.**	**N.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**N.v.t.**	**N.v.t.**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**N.v.t.**	**N.v.t.**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**N.v.t.**	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2019 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 5,2 miljoen	€ 5,2 miljoen
Onzekerheid bestedingen ZIN	€ 16,0 miljoen	€ 16,0 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**-**	**€ 21,2 miljoen**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€21,2 miljoen**	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2019 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bijlage A3 – Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren. om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Besluit Specifieke uitkering educatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E13	Slimme laadpleinen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2019	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2019	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Specifieke uitkering Sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhanke-lijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd - mede vanwege het eerste jaar van de opdracht voor de jaarrekeningcontrole - dat geen sprake is van langjarige betrokkenheid of anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500®companies. Learn how Deloitte’s approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van de gemeente Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2019 als van de activa en passiva van de gemeente Arnhem op 31 december 2019 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincie en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het door de gemeenteraad op 6 november 2019 vastgestelde normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2019.

- De balans per 31 december 2019.

- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het door de gemeenteraad op 6 november 2019 vastgestelde normenkader en het Controleprotocol WNT 2019. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Paragraaf ter benadrukking van de impact van COVID-19

Het coronavirus heeft ook invloed op de gemeente Arnhem. Wij wijzen op de toelichting die is opgenomen onder de "gebeurtenissen na balansdatum" in de toelichting op de jaarrekening (pagina 242) waarin het college van burgemeester en wethouders de mogelijke invloed en gevolgen van het coronavirus (COVID-19) op de organisatie en op de omgeving waarin de gemeente opereert alsmede de genomen en geplande maatregelen om met deze gebeurtenissen en omstandigheden om te gaan heeft beschreven. Zij geven aan dat er onzekerheden bestaan en dat het daarom op dit moment redelijkerwijs niet goed mogelijk is om de toekomstige effecten op de financiële resultaten en financiële positie van de gemeente Arnhem in te schatten. Naar verwachting zijn er veel financiële gevolgen voor veel beleidsterreinen van de begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Ons oordeel bij de jaarrekening 2019 is niet aangepast met betrekking tot deze aangelegenheid.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.100.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 BADO en de controleverordening gemeente Arnhem.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2019. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 6.480.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.
- Overige gegevens, waaronder de bijlagen.

Deloitte.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 213 lid 3 sub d Gemeentewet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeente van toepassing zijnde vereisten in de Gemeentewet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiele positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Deloitte.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de controleverordening gemeente Arnhem, het Controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties en het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Deloitte.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 21 april 2020

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Aan de gemeenteraad

Datum	: 21 april 2020
Zaaknummer	: 459317
Contactpersoon	: Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 026 3774629

Onderwerp: reactie van het college op het verslag van de accountant

Geachte voorzitter en leden,

Wie kon bevroeden dat we enige weken geleden in een coronacrisis zouden zitten? Vlak voordat de jaarstukken gereed waren voor bespreking in het college kregen we te maken met een gebeurtenis na balansdatum (de coronacrisis) die opgenomen is in deze Jaarstukken.

Deze brief is bedoeld als de reactie van het college op het verslag van de accountant over de Jaarstukken 2019. Wij zijn tevreden over het verslag en de wijze waarop we dit jaar hebben samengewerkt met de accountant.

De financiële uitkomst over het jaar 2019 is een bijzondere. We sluiten het jaar 2019 af met een prima financieel resultaat. We komen we uit op een positief financieel resultaat van € 9,8 miljoen. Omdat we daarnaast € 21,7 miljoen aan verschillende bestemmingsreserves hebben toegevoegd, en gedurende het jaar € 4,5 miljoen aan de Algemene Reserve onttrokken, komt het uiteindelijke boekhoudkundige resultaat uit op € 7,3 miljoen negatief.

Wij stellen vast dat het voortbrengen van de jaarstukken dit jaar voortvarend is verlopen. We zijn in staat geweest conform planning te werken en zijn een maand eerder gereed dan vorig jaar. We hebben nauw samengewerkt met de accountant en daarnaast hebben wij in onze organisatie ook een aantal verbeteringen doorgevoerd die vruchten afwierpen. Desalniettemin zijn er nog verbeteringen in het voortbrengingsproces mogelijk. De accountant schrijft daarover in het accountantsverslag. Wij onderschrijven die opmerkingen van de accountant en - zoals u kunt lezen in het accountantsverslag - zijn wij daar ook al mee aan het werk.

Wij noemen hieronder een tweetal belangrijke punten die moeten helpen ervoor te zorgen dat het pad omhoog wat we nu bewandelen, doorgezet wordt.

De evaluatie van het voortbrengingsproces voor de jaarstukken wordt in samenwerking met de accountant uitgevoerd. Tegelijkertijd - omdat vanwege de instroom van nieuwe vaste medewerkers rond

de jaarwisseling er een aantal externe medewerkers meegewerkt hebben - zal er met deze groep geëvalueerd worden en een nieuwe planning voor de jaarstukken 2020 worden opgesteld. Daarmee kunnen de (nieuw ingestroomde) medewerkers de weg omhoog doorzetten.

Daarnaast zijn wij begin dit jaar gestart met een financiële maandafsluiting. Deze moet ervoor zorgen dat het werk dat aan het einde van het jaar voor de jaarstukken gedaan moet worden, al eerder in het jaar - daar waar kan - gedaan wordt. Daarmee neemt de druk af op het werk einde jaar voor de jaarstukken.

Al met al zullen wij met vertrouwen deze kwaliteit verder versterken en uitbouwen. Wij hebben begrepen dat de raad op advies van de auditcommissie het contract met de accountant verlengd heeft. Wij onderschrijven dat, omdat we daarmee een aantal jaren gezamenlijk voort kunnen bouwen op de stappen die we nu gezet hebben.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Rekenkamer Arnhem

Uitzicht op inzicht

Hoe kan de raad haar informatievoorziening versterken? Een onderzoek naar de jaarstukken 2019 van de gemeente Arnhem

Rekenkamerbrief

Zaaknummer: 468257

Mei 2020

Rekenkamerbrief bij de gemeentelijke jaarstukken 2019

Inhoud

1. Inleiding

2. Nadere duiding van de BBV-indicatoren

3. De financiële positie van Arnhem

4. De beleidsprestaties van Arnhem aan de hand van inhoudelijke prestatie-indicatoren

5. Analyse

6. Conclusies

7. Aanbevelingen

Bijlagen:

- Financiële indicatoren score gemeente Arnhem 2019
- Prestatie-indicatoren score gemeente Arnhem 2019

Rekenkamerbrief bij de gemeentelijke jaarstukken 2019

1. Inleiding

De Rekenkamer Arnhem reflecteert via deze brief op de jaarstukken van de gemeente Arnhem. De Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar de vraag of de jaarstukken de gemeenteraad in voldoende mate en op toegankelijke wijze zicht geven op de financiële positie en de geleverde prestaties van de gemeente Arnhem. Vervolgvraag is hoe de informatiepositie van de raad versterkt kan worden m.b.t. de financiële positie van de stad. Naast de rapportage wordt ook ingegaan op de toelichting en samenhang van de indicatoren. De financiële- en beleidsindicatoren van de VNG-commissie Depla zijn daarbij behulpzaam.

De Rekenkamer plaatst deze jaarstukken 2019 (april 2020) in het brede perspectief van de MJPB 2019-2022 (november 2018) en de begroting 2020 (november 2019). We kijken daarbij naar de doorontwikkeling van de systematiek van de financiële verantwoording in die periode. Het gaat daarbij niet alleen om de plaats die de indicatoren hebben in de jaarstukken maar ook om de toelichting en de samenhang tussen de indicatoren. Indicatoren inclusief een samenhangende toelichting, die juist bedoeld zijn om de informatiepositie van de gemeenteraad te versterken.
Dat sluit nauw aan bij de centrale onderzoeksvraag bij deze rekenkamerbrief. Kijkend vanuit de onderzoeksvraag naar de jaarstukken heeft die uitkomst invloed op de overige P&C-producten. Om die reden zijn de bevindingen geplaatst in de context van MJPB 2019-2022 en de begroting 2020. Daartoe heeft de Rekenkamer eerst bezien hoe de financiële- en beleidsindicatoren hun plaats hebben gekregen in de MJPB 2019, hoe zij in een aantal beleidsdocumenten verder verdiept zijn om vervolgens te bezien hoe deze hun plaats hebben gekregen in de jaarstukken 2019. Omdat in de begroting 2020 (november 2019) de positie van de indicatoren duidelijk is versterkt is deze ook als referentie meegenomen in deze rapportage. In bijlage 1 zijn de indicatoren weergegeven.

De Rekenkamer realiseert zich dat de gemeente in haar MJPB 2019-2022 al duidelijk heeft aangegeven te gaan werken met het instrument van de financiële- en prestatie-indicatoren, maar tegelijkertijd nog aan het begin van dat proces staat. Datzelfde beeld ontstaat als we de begroting 2020 en de jaarstukken 2019 analyseren. De gemeente heeft daarbij nadrukkelijk de ambitie om de financiële positie van de gemeente gezond te maken en te houden. Deze ambitie moet zich niet beperken tot de afdeling financiën of de wethouder financiën maar raakt het gehele college en raad. Met deze brief wil de Rekenkamer dat proces van verdere diepgang voorzien en de gemeenteraad de spiegel voorhouden.

De Rekenkamer constateert dat zowel de begroting als de jaarstukken op een drietal gedachten hinken hetgeen de overzichtelijkheid en transparantie niet ten goede komt:

1. Financiële verantwoording met de diverse programma's;
2. Verantwoording van de veranderopgaven;
3. Geïntegreerde aanpak in de wijken.

Deze laatste twee zijn sterk beschrijvend van aard en erg input (geld, structuur en menskracht) gericht. Een duidelijke keuze m.b.t. de inrichting van de begroting en jaarstukken en een goede balans van kwaliteit/beschrijvend en kwantiteit zou de inzichtelijkheid vergroten. Het gebruik van inhoudelijke prestatie-indicatoren kan daarbij zeer behulpzaam zijn (zie ook hierna).

Het debat over de jaarstukken is bij uitstek het moment om als gemeenteraad de controlefunctie op het gevoerde beleid uit te voeren. De Rekenkamer wil de raad meegegeven dat verantwoording afleggen iets anders is dan afrekenen, al of niet met een politieke

component. De intenties zoals verwoord in de begroting kunnen meer dan 1.5 jaar later bij de verantwoording vanuit een geheel andere maatschappelijke realiteit beoordeeld worden. De veranderbaarheid van de samenleving kent zijn beperkingen of vraagt tijd die zich zelden laat plaatsen in het keurslijf van een jaarschijf. Daar moet u bij bedenken dat burgers en belangengroepen ook belangrijke partijen zijn bij de realisatie van beleid.

De samenhang van de verschillende financiële indicatoren geeft een beeld van de financiële positie van de gemeente Arnhem, waardoor op basis van de jaarstukken in de begroting duidelijk geformuleerd kan worden wat de beleidskeuzes betekenen voor de financiële positie.

Met deze brief kan de raad het debat over de jaarstukken van extra diepgang voorzien. In deze brief reflecteren we op:
- Nadere duiding van de BBV-indicatoren;
- De financiële positie van Arnhem;
- De beleidsprestaties aan de hand van inhoudelijke prestatie-indicatoren;
- Analyse;
- Conclusies;
- Aanbevelingen.

2. Nadere duiding van de BBV-indicatoren

Het budgetrecht van de raad is één van de belangrijkste rechten van de raad. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming dan wel autorisatie van de raad. Dat recht geeft de raad bij het vaststellen van de begroting. Met het opstellen van de jaarstukken legt het college van B&W verantwoording af over het gevoerde beleid en geeft aan waarin het is afgeweken van de intenties in de begroting. De jaarstukken gaan dus verder dan financiële verantwoording. Ook inhoudelijk wordt verantwoording afgelegd.

De commissie Depla heeft in april 2014 in opdracht van de VNG een set van 6 financiële indicatoren vastgesteld. De belangrijkste aanleiding voor het instellen van de commissie was de wens om de kaderstellende en controlerende rollen van de raad te versterken. En daarmee dus ook de informatiepositie van de raad als algemeen bestuur van de gemeente. In 2016 is dit aangevuld met 39 inhoudelijke prestatie-indicatoren. Het ministeriële Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) van april 2019 met daarin opgenomen de genoemde indicatoren vormt het wettelijke kader voor de gemeente vanaf 2020. Overigens vindt de verantwoording op meer aspecten plaats dan op de genoemde indicatoren. De door Depla voorgestelde indicatoren vormen de minimale basis en daarmee ook een set die gebruikt wordt voor de onderlinge vergelijking tussen gemeenten. Deze vergelijking is gemakkelijk te raadplegen via de website www.waarstaatjegemeente.nl (zie bijlage 1). De commissie Depla ging echter verder. Nadrukkelijk werd bedoeld dat het niet alleen gaat om het toepassen van de indicatoren maar ook om de samenhangende toelichting van het college bij vooral de financiële indicatoren. Daardoor wordt de informatiepositie van de gemeenteraad versterkt. De set met gestandaardiseerde indicatoren bedoelde dus om de begroting en jaarstukken voor grotere groepen toegankelijk te maken. Daarmee kan ook de controlerende taak van de gemeenteraad meer diepgang krijgen en beperkt de discussie in de raad zich niet tot een beperkt aantal woordvoerders.

Overigens kent de set met prestatie-indicatoren van de commissie Depla ook zijn beperkingen. Zij geven (nog) niet een uitgebalanceerd beeld van het gehele gemeentelijke domein en blijken niet automatisch aan te sluiten bij de accenten van het gemeentelijke beleid. Om als raad zichtbaar te krijgen met welke effectiviteit de beleidsintenties vorm

hebben gekregen kunnen ook eigen prestatie-indicatoren ontwikkeld worden. Andere gemeenten laten daar inspirerende voorbeelden van zien (bv Zaanstad, Rotterdam en Zwolle). Het is verstandig om als raad zelf het initiatief te nemen om aan te geven welke indicatoren u wenst te ontwikkelen waarna college en ambtelijke organisatie dat kunnen inrichten in samenspraak met uw raad (al dan niet via de Auditcommissie). Via de begroting 2020 is hier al een heel voorzichtige stap mee gezet.

In de jaarstukken 2019 zien we dat de inhoudelijke prestatie-indicatoren nog geen plaats hebben gekregen. Door dit wel te doen kan het debat over de jaarverantwoording zich verbreden. Dat de jaarstukken hier onvoldoende basis voor vormen is in de ogen van de Rekenkamer een gemiste kans. Daar waar de financiële indicatoren wel die ontwikkeling hebben doorgemaakt van de begroting 2019 naar de begroting 2020 blijft die overwegend achterwege voor de inhoudelijke prestatie-indicatoren. Enkele positieve uitzonderingen zoals in het sociale domein en bij de ontwikkelingen rond de organisatie laten zien dat het wel kan.

Het college constateert in de MJPB 2019-2022 dat men aan het begin van dit proces staat en het beperkt de discussie in eerste instantie tot de financiële kengetallen. Consequentie van het feit dat de gemeente nog aan het begin staat van het proces om te werken met de gestandaardiseerde indicatoren is ook dat deze nog onvoldoende integraal onderdeel uitmaken van de begroting en de jaarstukken en sterk aan verandering onderhevig zijn. Dit laatste kan voortkomen uit enerzijds veranderende definities en anderzijds het opschonen van de onderliggende data. De Rekenkamer adviseert de raad om op de ingeslagen weg met betrekking tot de financiële indicatoren verder te gaan en met betrekking tot de inhoudelijke indicatoren een voortvarende inhaalslag te gaan maken. Dat versterkt de positie van de gemeenteraad nadrukkelijk en zorgt voor een goed fundament onder het politiek-bestuurlijke debat.

De aanpak bij de prestatie-indicatoren heeft nog een erg reactief karakter. De gemeente volgt in de jaarstukken de meest recente input op de website www.waarstaatjegemeente.nl . Deze zijn echter gedateerd (soms wel 2 of 3 jaar oud) en dragen daardoor niet bij aan een debat over de effectiviteit van het gevoerde beleid. Het zou aanbevelingswaardig zijn om te werken met actuelere data. Ons onderzoek laat zien (zie verderop) dat die informatie (deels) wel beschikbaar is. Het leunen op www.waarstaatjegemeente.nl is een keuze.

3. De financiële positie van Arnhem

In deze paragraaf gaat de Rekenkamer in op de financiële positie van de gemeente aan de hand van de verplichte financiële indicatoren op grond van het BBV/Commissie Depla. We beginnen de analyse met het ingaan op de diverse kengetallen die de financiële huishouding beschrijven. Daarna wordt ingegaan op een aantal aspecten die de financiële positie raken. Daarbij merkt de Rekenkamer op dat de samenhangende analyse van de financiële indicatoren een duidelijke plaats heeft gekregen in de samenvatting op pag. 5 van de jaarstukken 2019. Daarmee heeft deze samenhang de plaats gekregen die de commissie Depla voor ogen had. In de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing (pag. 125) wordt die samenhang uitvoerig toegelicht.

De financiële positie van de gemeente vormt vanaf 2016 een punt van zorg voor de gemeenteraad. De coalitie heeft dit in 2018 onderkend door in deze collegeperiode te willen werken aan een meer solide financiële basis. Dat was ook nodig. De solvabiliteit was laag (14%), de schuldenpositie was hoog (100%), de exploitatieruimte zat aan zijn maximum (-1%). Alleen het weerstandsvermogen en de grondexploitatie voldeden aan de criteria.

De raad heeft er vervolgens voor gekozen om de schuldenlast te verminderen door schulden niet langer dan 20 jaar op de begroting te laten drukken (coalitieakkoord en MJPB 2019-2022 pag. 13). Ook de weerstandsfactor zou moeten gaan groeien naar 1,4. Tot slot zijn de risico's bij de grondexploitatie – ondanks veranderende regelgeving – daadwerkelijk verminderd.

De jaarstukken 2019 geven een goede inkijk waar de gemeente aan het einde van het jaar staat. (Zie bijlage 2). Het resultaat is als volgt:

	Begroting 2019	Jaarstukken 2019	Wensbeeld/norm
Solvabiliteit	14%	17%	>50%
Netto schuldenquote	100%	84%	<90%
Netto Schuldquote gecorrigeerd	91%	75%	<90%
Grondexploitatie	8%	7%	<20%
Structurele exploitatieruimte	-1%	+1%	>0%
Woonlasten meerpersoons huishouden	104%	104%	<95%
Weerstandsvermogen	1,6	1,2	1,0 – 1,4

Als we deze cijfers nader beschouwen dan constateert de Rekenkamer dat de ambitie om de zorgwekkende financiële positie van Arnhem te verbeteren voorzichtig zichtbaar is. De schuldenpositie van de gemeente is verbeterd (schuldenquota en solvabiliteit). Overigens zit de solvabiliteit nog duidelijk onder de 20% die door de provincie Gelderland als minimum wordt aangegeven. De grondexploitatie kent een positief resultaat, mede doordat in het verleden omvangrijke bedragen zijn afgeboekt. Er is nu sprake van o.a. de verplichte tussentijdse winstneming die terugvloeit naar de bestemmingsreserve en door verkopen.

De gemeente maakt een uitvoerige berekening van het benodigde weerstandsvermogen. Men drukt dit echter uit in een eigen weerstandsfactor die verankerd is in de financiële verordening en onderbouwd wordt in de beleidsnota Weerstandsvermogen en risicomanagement. Waarom de gemeente hier een eigen factor definieert wordt uit de jaarstukken niet duidelijk. Wat die afwijkende definitie betekent voor het verschil tussen begroting en jaarstukken is niet duidelijk uit de jaarstukken te halen.

Dit laat onverminderd het feit dat het overall beeld nog wisselend (pag. 5 jaarstukken) is:

- Er is een positief resultaat van € 9,8 miljoen;
- Er vindt een onttrekking voor de bestemmingsreserves plaats van € - 21,7 miljoen;
- Er vindt een dotatie uit de algemene reserve plaats van € 4,5 miljoen;
- Er is dus uiteindelijk een optisch tekort van € 7,3 miljoen.

Waarom dit gebeurt wordt uit de jaarstukken 2019 niet duidelijk. Met name het waarom van de dotatie naar bestemmingsreserves en de onttrekking uit de algemene reserve wordt niet toegelicht. Zij worden slechts vermeld in de diverse programma's.

Bij dit financieel resultaat over 2019 plaatst de Rekenkamer de volgende kanttekeningen:

- Het risicoprofiel van de grondexploitatie is verbeterd maar het staat of valt met een goede waardering van de gronden. Regelmatige taxatie is van groot belang. Dat gaat in 2020 gebeuren. Een goede waardering van de gronden is van wezenlijk belang voor een goede inschatting van het risico bij de grondexploitatie en voor een juist inzicht in het eigen vermogen.
- Doordat de kapitaallasten worden gemaximeerd op 20 jaar zou dat ook effect kunnen gaan hebben op de afschrijvingstermijnen. Ook de afschrijvingstermijnen hebben

invloed op het financiële plaatje. Zij beïnvloeden het eigen vermogen en daarmee de solvabiliteit. Naar de Rekenkamer begrepen heeft zal in de loop van 2020 het waarderings- en afschrijvingsbeleid geëvalueerd worden. Dat vormt dan na vaststelling weer de actuele basis voor de berekening van het eigen vermogen. Ook heeft dit waarderingsbeleid invloed op de risico's die gelopen worden bij de grondexploitatie. Deze gegevens zijn dus uitermate belangrijk en dienen op hun feitelijke juistheid regelmatig tegen het licht gehouden te worden en bij de jaarstukken een vaste plaats te hebben.

- In de jaarstukken wordt summier ingegaan op het onderhoud van de kapitaalgoederen. Uit de verantwoording (pag. 141) blijkt dat de besteding redelijk in lijn ligt met de begroting. Uit de verantwoording blijkt echter niet in welke mate de gewenste onderhoudsniveaus gerealiseerd zijn en in hoeverre er sprake is van achterstallig onderhoud. Dit klemt des te meer omdat nu juist de kapitaalgoederen direct van invloed zijn op het leefgenot van de inwoners in de wijken. Zij zijn daarmee een belangrijk instrument bij de fysieke wijkaanpak en bij de realisatie van bijvoorbeeld de klimaatdoelen. De Rekenkamer adviseert de raad om in 2021 de beheerplannen een meer integrale plaats te geven in begroting en jaarstukken. Daarmee wordt bereikt dat de kapitaalgoederen duurzaam in stand blijven en dat speerpunten van beleid rond bijvoorbeeld de leefbaarheid in de wijken en de klimaatdoelen hiermee ondersteund kunnen worden.
- Wat opvalt is dat de investeringen die in 2019 gepland zijn voor maar liefst 66% niet binnen het jaar afgerond zijn. Dit percentage is erg hoog. De Rekenkamer adviseert de raad om een nadere analyse uit te voeren wat de oorzaak hiervan is. Komt dit voort uit procedures die vertraging kennen, komt het voort uit onvoldoende ambtelijke capaciteit om investeringen binnen het afgesproken tijdpad te realiseren, of duren de werkzaamheden langer dan gepland? Een realistische raming van de investeringsplannen en de daarbij behorende kapitaallasten leiden tot een exactere raming van baten en lasten voor de gemeente en heeft ook effect op de solvabiliteit in enig jaar. Dit alles is des te belangrijker omdat het investeringsschema voor de jaren 2020-2023 uitkomt op maar liefst bijna € 200 miljoen met een zwaartepunt in 2020 en 2021 met € 146 miljoen. Is dit wel reëel uitvoerbaar? En hoe verhoudt dit zich tot de zogenaamde 'boeggolf' van eerder doorgeschoven investeringen? Een nadere analyse om de raad te informeren is volgens de Rekenkamer op zijn plaats.
- Een ander punt van aandacht vormen de tekorten in het sociaal domein. Dit is voor alle gemeenten een groot punt van zorg. In de jaarstukken 2019 komt dit punt fragmentarisch en beschrijvend aan bod (pag. 92 e.v.). Dit punt is een positieve uitzondering als het gaat om de combinatie van een financiële en een inhoudelijke jaarrapportage, echter een integrale conclusie ontbreekt. Er wordt weer niet ingegaan op de vraag hoe tekorten tegengegaan kunnen worden terwijl het tekort toch totaal 30 miljoen euro t.o.v. de vastgestelde begroting uit november 2018 beslaat.
  Denk daarbij concreet o.a. aan jeugdzorg, beschermd wonen, WMO-dagbesteding, BUIG. Er wordt uitvoerig opgesomd welke activiteiten allemaal zijn uitgevoerd. Wat het effect van al die activiteiten is en hoe zij bijdragen aan het verminderen van het tekort blijft ongewis.
  In de raadsrapportage Zorg Dichterbij is een schat aan informatie voor handen. De vraag dringt zich op waarom deze informatie niet in geaggregeerde vorm in de jaarrapportage is opgenomen?
- Daarbovenop komt de Corona crisis met extra gemeentelijke uitgaven en verminderde inkomsten. Deze worden terecht benoemd in de jaarstukken als zijnde verplichtingen buiten de rapportageperiode en kennen op dit moment nog een grote mate van onzekerheid.

- In deze collegeperiode is weinig ruimte voor nieuw beleid. Nadrukkelijk is in het coalitieakkoord gekozen om de financiële positie van de gemeente te versterken zodat op termijn ruimte voor nieuw beleid ontstaat. Bijkomend voordeel daarvan is dat er ook meer ruimte aanwezig is om tegenvallers op te vangen. In het perspectief van de grote onzekerheid m.b.t. de effecten van de Corona crisis is dit extra actueel.

Al deze ontwikkelingen hebben invloed op de ontwikkeling van de financiële indicatoren en kunnen een goede basis vormen voor nieuw beleid. Duidelijk is wel dat de informatiepositie van de raad en de samenhang van de verschillende financiële indicatoren een veel centrale plaats hebben gekregen in de jaarstukken 2019. Met name in de samenvatting en in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt ruim aandacht aan die samenhangende discussie besteed. Daardoor zou de positie van de raad in de kaderstellende en controlerende functie de komende periode verder versterkt kunnen worden.

4. De beleidsprestaties van Arnhem aan de hand van inhoudelijke prestatie-indicatoren

Zo nadrukkelijk als de financiële indicatoren een duidelijke plaats hebben gekregen binnen de P&C producten, zo teleurstellend is de ontwikkeling rond de inhoudelijke prestatie-indicatoren. In de MJPB 2019-2022 werd deze verplichte weergave beperkt tot een verwijzing naar de input in www.waarstaatjegemeente.nl. In de begroting 2020 werden de indicatoren geïntegreerd in de begrotingshoofdstukken hetgeen duidelijk een stap vooruit is. Echter in de jaarstukken 2019 is nauwelijks progressie zichtbaar. Er wordt niet gerapporteerd met actuele indicatoren die zichtbaar moeten maken op welke wijze de beleidsintenties succes oogsten in de samenleving. Ook blijkt de meerwaarde van de uniforme prestatie-indicatoren (bijlage 1[b]) voor vergelijking van de gemeente Arnhem t.o.v. vergelijkbare gemeenten niet geland te zijn in de jaarstukken. De hoogte van de indicatoren zijn dezelfde als welke in 2018 werden gehanteerd.

De Rekenkamer adviseert de raad om deze set, mogelijk aangevuld met eigen indicatoren, op te pakken. Het eerste begin werd gemaakt bij de begroting 2020. Dit verdient vanuit de controlerende taak van de gemeenteraad zeker veel meer aandacht.[1]

Ook valt op dat soms verborgen in de tekst men eigenlijk al een prestatie-indicator benoemt zonder die daarvoor te gebruiken. Als voorbeeld kan genoemd worden de tekst op pag. 12 waar gesproken wordt over een aandeel duurzame energie opwekking van 6,7%. De doelstelling voor 2020 van 14% wordt niet gehaald. Wat dan wel is onduidelijk en is ook niet terug te vinden in de begroting 2020. Waarom het niet gehaald wordt en wat nodig is om het wel te halen blijft ongewis. Door te werken met prestatie-indicatoren kan de raad strakker de vinger aan de pols houden.

[1] In de begroting 2020 wordt melding gemaakt van de wens voor eigen indicatoren bij veiligheid (onveiligheidsgevoel gemeente en onveiligheidsgevoel buurt) en bij sport (aantal inwoners die voldoen aan de beweeg norm).

Voor zover de indicatoren actueel zijn valt een aantal zaken op:

- Rond de organisatieontwikkeling zijn er duidelijk en zichtbaar verbeteringen te melden (bijlage 1[b]). De apparaatskosten/inwoner, het percentage inhuur en het percentage overhead geven een overwegend positief beeld.
- Rond de jeugdzorg is het percentage jongeren dat aanspraak maakt op jeugdhulp iets afgenomen en is het percentage jongeren, dat in jeugdbescherming zit, stabiel gebleven.
- Opvallend is dat het aantal cliënten dat maatwerk-verstrekkingen krijgt is afgenomen van 830 naar 660 per 10.000 inwoners terwijl het beleid (begroting 2019) nu juist was dat meer Arnhemmers meer zorg op maat zouden krijgen.
- Opvallend is dat het aantal jongeren dat jeugdhulp krijgt is afgenomen terwijl de intentie in het coalitieakkoord juist aangeeft dat meer jongeren passende zorg krijgen. Een verklaring wordt niet gegeven.

Deze voorbeelden geven goed aan welke waarde het gebruik van indicatoren kan hebben bij de uitoefening van de controlerende taak van de gemeenteraad.

Daar waar in het traject van MJPB 2019-2022 (november 2018) naar begroting 2020 (november 2019) duidelijke progressie zichtbaar is m.b.t. het proces van werken met inhoudelijke prestatie-indicatoren, is dit bij de jaarstukken 2019 (april 2020) niet terug te zien. De indicatoren worden wel vermeld doch de waarde van de indicator is meestal hetzelfde als in 2018. Deze waardes zijn derhalve niet actueel waardoor zij eigenlijk geen meerwaarde hebben voor de informatiepositie van de raad. Zoals ook al eerder gesteld, het werken met een verwijzing naar www.waarstaatjegemeente.nl is een keuze. Deze informatie is niet actueel. Daarmee is de informatiepositie van de gemeenteraad om prestaties inhoudelijk te kunnen beoordelen zeer ingeperkt.

5. Analyse

Het valt de Rekenkamer op dat de beleidsintenties voorzichtig en meer beschrijvend geformuleerd zijn in de MJPB 2019-2022. Daarentegen is de risicoparagraaf in de begroting en jaarstukken uitgebreid en feitelijk goed onderbouwd. De Rekenkamer pleit er voor om de financiële indicatoren een centrale plaats te geven. De samenvatting (pag. 5) in de jaarstukken maakt zichtbaar dat die ambitie ook bij het college bestaat.

Door bij begroting en jaarrekening in de financiële paragraaf de meer kwantificeerbare doelstellingen en financiële kaders op te nemen wordt duidelijk wat de ambitie is. In de jaarstukken wordt op feitelijke wijze weergegeven wat allemaal gedaan is. Wat het resultaat is van de inspanning ontbreekt vaak. Het college verantwoordt goed wat gedaan is doch geeft nauwelijks aan wat bereikt is. Voor de gemeenteraad is dat laatste vooral van belang.

De beleidsintenties en de jaarstukken zijn meer beschrijvend van aard en zouden meer gekwantificeerd kunnen worden. Het valt de Rekenkamer op dat er in de begroting en jaarstukken gekozen wordt voor een verantwoording op de instrumenten financiën en structuur (input) en minder op output en maatschappelijk effect. Een solide basis van de juiste set van indicatoren met de juiste en actuele waarde zou daarbij behulpzaam zijn. Dat deze ontbreekt in de jaarstukken is een gemis.

In de MJPB 2019-2022 kiest de raad ervoor om meer aansluiting te zoeken bij de landelijk afgesproken financiële en inhoudelijke indicatoren. Daarmee kiest de raad voor modernisering van de P&C-cyclus. Dit proces staat nog in de kinderschoenen. De Rekenkamer roept de raad op om dit proces de komende jaren vooral door te zetten en een centrale plaats te geven in

de P&C producten. Daarmee kan de raad ook op eenvoudige wijze de gemeentelijke positie vergelijken met andere grote steden.

Als dit beter vorm krijgt is het voor de raad beter te volgen in welke mate beleidsintenties ook een effect in de samenleving sorteren. Na de start om met de financiële kengetallen te werken bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente kan de raad het college opdragen om de inhoudelijke prestatie-indicatoren, gekoppeld aan de intenties uit de MJPB 2019-2022, een centralere plaats te geven in de diverse onderdelen van de begroting. Dit proces is bij de begroting 2020 ook gestart. Overigens zou deze invalshoek ook binnen het domein van de gemeenteraad opgepakt kunnen worden, al dan niet via de Auditcommissie. De raad kan zich de vraag stellen of inhoudelijke ondersteuning van de griffie bij dit proces de raad kan ondersteunen.

Het valt op dat de risicoparagraaf (pag.125 e.v.) helder aangeeft welke stappen gezet zijn om een meer solide financiële positie te verkrijgen. Ook wordt in deze paragraaf zichtbaar welke stappen voorwaarts de gemeente gezet heeft rond financieel risicomanagement. Deze aanpak zou als voorbeeld kunnen dienen voor het geheel van de jaarstukken. Daarmee worden de jaarstukken mogelijk ook een product van het gehele gemeentelijke apparaat en niet alleen van een afdeling financiën.

6. Conclusies

De Rekenkamer Arnhem trekt de volgende conclusies:

1. De samenhang tussen de financiële indicatoren heeft een duidelijke centrale plaats gekregen in de jaarstukken. De meeste diepgang zit bij het onderdeel weerstandsvermogen en risicobeheersing.
2. De financiële positie van de gemeente Arnhem is volgens de jaarstukken licht verbeterd doch kent nog een wisselend beeld. Dit beeld kan nog wijzigen als het waarderings- en afschrijvingsbeleid is geactualiseerd en als de beheerplannen een duidelijkere plaats in het geheel hebben gekregen. Dan kan pas echt beoordeeld worden waar de gemeente exact staat. Los daarvan leidt de huidige Corona crisis natuurlijk ook tot grote financiële onzekerheden.
3. In de begroting 2020 wordt het werken met inhoudelijke prestatie-indicatoren als onderdeel van de begroting verder doorontwikkeld. In de jaarstukken 2019 is die intentie niet in dezelfde mate geland. De gemeente hanteert cijfers van derden die vaak gedateerd zijn. Voor het debat in de gemeenteraad zijn actuele indicatoren wezenlijk. www.waarstaatjegemeente.nl levert te vaak verouderde informatie.
4. Voor zo ver aandacht besteed wordt aan de prestatie-indicatoren in de jaarverantwoording worden afwijkingen gesignaleerd. Nagelaten wordt aan te geven wat dat voor gevolgen heeft voor het ambitieniveau van de gemeente dan wel wat gedaan moet worden om de ambitie wel te halen.
5. De informatiepositie van de gemeenteraad is op het financiële vlak duidelijk verbeterd. De raad kan zich een goed beeld vormen van de financiële positie van de gemeente. De samenhang met de resultaten van het gerealiseerde beleid staat echter nog in de kinderschoenen. Hier kunnen duidelijk verbeteringen gezet worden. Die informatiepositie is nu gemankeerd.
6. De gemeenteraad zal zelf zijn positie moeten claimen bij de doorontwikkeling van de P&C-producten. Het werken met financiële en inhoudelijke prestatie-indicatoren is daarbij cruciaal. Goede voorbeelden van andere grote steden kunnen daarbij inspiratie bieden.

7. Aanbevelingen

De Rekenkamer Arnhem komt tot de volgende aanbevelingen:

Voor het college van B&W

1. De Rekenkamer adviseert het college van B&W om bij de jaarstukken van enig jaar aan te sluiten bij de indicatoren die in de begroting van dat jaar dan wel van het jaar daaropvolgend zijn opgenomen.
   Zorg dat de set van BBV-indicatoren, eventueel aangevuld met eigen indicatoren, vooraf bekend zijn en richt de administratie zodanig in dat actuele indicatoren bij vaststelling van de jaarrapportage beschikbaar zijn.
   Zorg ervoor dat de jaarrapportage als zelfstandig document leesbaar is. Dat vergroot de leesbaarheid voor lezers die niet de informatie hebben die in andere documenten beschikbaar is. Betrek daarbij ook de analyse van de achterblijvende investeringen.

Voor de gemeenteraad

2. Voorkom dat het debat over de jaarstukken een debat wordt tussen financieel specialisten. Net als de algemene beschouwingen bij de begroting wordt het debat over de jaarstukken ook een "algemene beschouwing".
3. Pak als gemeenteraad een proactieve rol bij de verdere doorontwikkeling van de P&C-producten in zijn algemeenheid en met betrekking tot de ontwikkeling van inhoudelijke prestatie-indicatoren in het bijzonder. Bepaal op welke wijze de griffie hierbij ondersteunend kan zijn.
4. Verzoek het college om binnen drie maanden met een plan van aanpak te komen hoe de informatiepositie van de raad bij de P&C-producten verder verbeterd kan worden indachtig de inhoud van deze brief van de Rekenkamer.

Bijlagen:

- Financiële indicatoren score gemeente Arnhem 2019
- Prestatie-indicatoren score gemeente Arnhem 2019

Bijlage 1[a]: financiële indicatoren gemeente Arnhem

1. Schuldenpositie

- Schuld gemeente t.o.v. eigen middelen, solvabiliteitsratio, structurele exploitatieruimte
- MJPB
- Indicatoren

	begr.2019	jaarrek.2019
Schuld gem./baten gem.[%]	100	84%
Idem gecorr. Voor verstrekte leningen[%]	91	75%
Solvabiliteit (eigen verm./totaal vermogen [%]	14	17%

2. Grondexploitatie

- Risico grondexploitatie
- MJPB
- Indicatoren

	begr.2019	jaarrek.2019
Waarde grond/toek.baten [%]	8%	7%
Tijd.schuld/inkomsten grond[%]	8%	5,4%

3. Ruimte voor nieuw beleid

- Structurele exploitatieruimte, belasting capaciteit, OZB-capaciteit
- MJPB
  - OZB zal niet stijgen (pag. 15), afvalstoffenheffing (0,5%)
  - Rioolrecht stijging 1,5% (pag.16)
- Indicatoren

	begr.2019	jaarrek.2019
Structurele exploitatieruimte [%]	-1%	1%
Belasting capaciteit woonlasten/gem.woonlasten [%]	104	104%
Onben. Bel. Cap.:maximale OZB-geh.OZB/geh.OZB[%]	0,25	0,23%

4. Solide begroting

- Baten vs lasten, weerstandsfactor, uitleenquote
- MJPB
  - Weerstandsfactor 1,6 (pag. 20)
  - Balanspositie is broos (pag. 20)
  -
- Indicatoren

	begr.2019	jaarrek.2019
Baten/lasten[%]		
Beschikb. Weerst/ gew.weerst.[%]	1,6	1,2
Netto rentelasten/exploitatie	2.03%	1,49%

Bijlage 1[b]: Prestatie-indicatoren gemeente Arnhem

Bestuur en organisatie

1. Formatie

- Formatie en bezetting van de eigen organisatie
- MJPB
  - Diversiteit in het personeelsbestand (pag.132)
- Indicatoren BBV

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Formatie [FTE/1000 inwoners]	5,8	930
Bezetting [FTE/1000 inwoners]	5,6	908

2. Apparaatskosten

- Apparaatskosten/inwoner
- MJPB
- Indicatoren

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Apparaatskosten/inwoner [€/inw.]	584	490

3. Overig

- Externe inhuur, overhead
- MJPB
- Indicatoren

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Externe inhuur[% kosten inhuur/ loonsom+kosten]	2	21
Overhead[%van de totale lasten]	7	5

Veiligheid

1. Verwijzing naar Halt

- Aantal verwijzingen/10.000 jongeren
- MJPB
- Indicator

	jaarrek.'18	jaarrek.19
Aantal verwijzingen/10.000 jongeren	106	

2. Diestallen

- Aantal winkeldiefstallen, geweldsmisdrijven en diefstal uit woning
- MJPB
- Indicator

	jaarrek.'18	jaarrek.2019
Winkeldiefstallen/1000 inwoners	4,7	
Geweldsmisdrijven/1000 inwoners	8,2	
Diefstallen uit woningen/1000 inwoners	2,5	

3. vernielingen openbare ruimte

- aantal vernielingen in de openbare ruimte
- MJPB
  - Handhaving capaciteit in de fysieke ruimte is uitgebreid (pag. 85)

- Indicator | jaarek.'18 | jaarrek.'19
  - Vernielingen openbare ruimte/1000 inw. | 8,3

Economie

1. Functiemenging

- Aantal banen/aantal woningen [%]
- MJPB
  - Aantrekkelijk vestigingsklimaat met hoogwaardige werklocaties (pag 95)
  - Via allianties Arnhem beter op de kaart zetten als vestiging locatie.
  - Meer aanbod voor mensen die afhankelijk zijn van een uitkering.
  - Inzetten op bruisende binnenstad met extra middelen voor City Management
  - Toeristen belasting wordt weer ingevoerd
- Indicator | jaarrek.'18 | jaarrek.'19
  - Aantal banen/aantal woningen [%] | 58,5 | 52.8
  - Aantal banen/1000 inw. | 965

2. Vestigingen

- Aantal bedrijven/1000 inwoners
- MJPB
  - Aantrekkelijk vestigingsklimaat met hoogwaardige werklocaties (pag 95)
  - Via allianties Arnhem beter op de kaart zetten als vestiging locatie.
  - Meer aanbod voor mensen die afhankelijk zijn van een uitkering.
  - Inzetten op bruisende binnenstad met extra middelen voor City Management
  - Toeristen belasting wordt weer ingevoerd
  - Versterking energie cluster
- Indicator | jaarrek.'18 | jaarrek.'19
  - Aantal bedrijven/1000 inwoners | 144.1

Onderwijs

1. schoolverzuim

- Absoluut en relatief verzuim/1000 inwoners, schoolverlaters zonder start kwalificatie
- MJPB
  - Toename peuters aan voorschoolse educatie (pag. 100)
  - Meer jongeren halen startkwalificatie
  - Versterking aansluiting onderwijs-zorg
  - Passende leerwerktrajecten voor jongeren
  - Goede kwaliteit schoolgebouwen
- Indicatoren | jaarrek.'2018 | jaarrek.'19
  - Absoluut verzuim/1000 inwoners | 1,1
  - tijdelijk verzuim/1000 inwoners | 26
  - vroegt. schoolverlaters z. startkw. [% tov aant.deeln.] | 3,0

Sport

1. Niet-sporters

- Aantal niet wekelijkse sporters/ bevolking >19 jaar [%]
- MJPB

- 10% (groene) veilige speelruimte met uitvoeringsplan speelruimte (pag. 105)
- Gezonde leefstijl met sport stimuleren
- Sportbewustzijn bij bedrijven bevorderen
- Besparingstaakstelling voor Sport wordt gedeeltelijk terug gedraaid. (€90.000)

➢ Indicatoren jaarrek.'16 jaarrek.'19
- Aantal niet-wekelijkse sporters/bevolking > 19 jaar [%] 47,2

Volksgezondheid & milieu

1. *Omvang huishoudelijk restafval*

➢ Aantal kg niet gescheiden afval/inwoner
➢ MJPB
- Verbeteren op de knelpunten mbt het inzamelsysteem.
- Na 2019 wordt diftar ingevoerd. (Pag. 121)
- De afvalstoffenheffing stijgt in 2019 met 0,5%.

➢ Indicatoren jaarrek.'18 jaarrek.'19
- Aantal [kg[restafval/inwoner 210

2. *Hernieuwbare elektriciteit*

➢ % hernieuwbare electr./totale gebruik electr.[%]
➢ MJPB
- Realiseren van een klimaatbestendiger Arnhem (pag. 121)
- Versnelling aanbrengen in de realisatie doelen klimaataccoord (pag. 26)
- Er komt klimaat fonds (pag. 27)
- Actieve regierol gemeente bij de warmte transitie en verduurzaming van de stad en dat gaat wijkgericht (pag. 26)
- Voor warmtetransitie en duurzaamheid wordt in 2019 € 750.000 gereserveerd

➢ Indicatoren jaarrek.'18 jaarrek.'19
- % hernieuwbare el./totale gebruik 2,9

Volkshuisvesting

1. *Volkshuisvesting aanbod*

➢ Gemiddelde WOZ-waarde, nieuw gebouwde woningen
➢ MJPB
- MBT de bouw van woningen in de wijken moet rekening gehouden worden met de bevolkingsopbouw van de wijk. (pag. 127)
- Uitvoering geven aan de (sub)regionale woonagenda (pag. 127), vaststellen Volkshuisvestelijk kader 2019-2020. (pag. 127)
- Onderzoek naar woningsplitsing (pag 127)
- Duurzaamheid en klimaatbestendig wonen (pag 7)
- Coalitieprogramma: We realiseren een gedifferentieerd woningaanbod met voldoende woningen in het goedkope en betaalbare segment. Dit doen we door minimaal 30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten.

➢ Indicatoren jaarrek.'18 jaarrek.'19
- Gem. WOZ-waarde [* € 1000] 187

- Nieuw gebouwde woningen/1000 woningen[%] 11,1

2. *Volkshuisvesting vraag*

- Demografische druk (vraag jongeren en ouderen/N(20-65j), gem.woonlasten 1 pers. hh, gemiddelde woonlasten meerpersoons hh.
- MJPB
  - Toepassen nieuwe woonconcepten (pag. 127)
  - Uitvoering plan van aanpak woonwagens (pag.127)
  - Evalueren en aanpassen huisvestingsverordening (pag. 127)
  - Huisvesting bieden aan specifieke doelgroepen (V2?, pag 127)
- Indicatoren

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Demografische druk [%]	58,1	58.1
Gem. woonlasten 1 persoons hh. [€]	695	???
Gem. woonlasten meerpersoons hh. [€]	759	???

<u>Sociaal domein</u>

1. *arbeidsparticipatie*

- aantal banen/1000 inwoners, jeugdwerklozen t.o.v. totale jongeren populatie, netto arbeidsparticipatie, aantal mensen met een bijstandsuitkering, lopende re-integratie voorzieningen.
- MJPB:
  - De netto uitstroom dient de landelijke trend te volgen;
  - Er dienen 500 extra Arnhemmers uit de bijstand uit te stromen binnen vier jaar
  - Het voorlopige meerjaren prognose van het BUIG-budget laat een tekort zien. (pag. R 6 pag. 113
- indicatoren;

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Jeugdwerklozen/aantal jongeren[%]	3	
Netto arbeidsparticipatie[%]	66,5	
Aantal mensen met een bijst.uitkering[N]	787	768
Lopende re-integratie voorzieningen[N]	71,9	

2. *overlast jongeren*

- Jongeren met delict voor de rechter, jeugdreclassering.
- MJPB:
  - De veiligheidsaanpak zal zich onder meer richten op jeugdcriminaliteit |(pag 84);
  - Het amendement uit nov. 2017 (Overlast te lijf) heeft geresulteerd in uitbreiding handhavingscapaciteit (pag. 85) met 3 FTE (2018).
  - In het coalitie accoord staat dat gewerkt wordt aan het verbeteren van de veiligheid in de wijken en de binnenstad door 3 ton per jaar in te zetten voor o.a. ondermijning en overlast. Onduidelijk is of dat bedrag gebruikt is voor de formatie uitbreiding.
- Indicatoren

Jongeren met delict voor de rechten (% jongeren/totale groep jongeren)	1%	
Jeugdreclassering (%jongeren/totaal)	0,6%	0.5%

3. *armoede*

- Aantal kinderen in gezin met 1 bijstandsuitkering.
- MJPB:
  - Zie punt arbeidsparticipatie.
  - Inwoners moeten zo min mogelijk en zo kort mogelijk aangewezen zijn van voorzieningen. (pag 30)
  - Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam (pag. 111)
  - Voorkomen van huisuitzettingen (pag. 114)
  - Meer gelijke kansen voor kinderen die opgroeien in armoede (pag. 112)
  - Coalitieprogramma zegt verder dat er een evaluatie komt met als doel een passende en effectieve aanpak schuldhulpverlening in te zetten, er komt 2.5 per jaar beschikbaar om schulden te signaleren en te voorkomen, 4 ton jaarlijks extra voor aanpak armoede, uitbreiding GelrePas tot 130% bijstandsnorm (1,1 miljoen), ongedaan maken bezuiniging op de kwijtschelding.
- Indicatoren:

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
% kinderen met 1 uitkering in gezin	11%	

4. *jeugdzorg*

- Jongeren met jeugdhulp, jongeren in jeugdbescherming
- MJPB:
  - Meer jeugdigen krijgen passende zorg (pag. 112);
- Indicatoren:

% jongeren met jeugdhulp/aant. Jongeren	11,5%	10.8%
% jongeren in jeugdbescherming/aant.jongeren	1,1%	1,2%

5. *WMO voorzieningen*

- Cliënten met WMO maatwerkvoorziening
- MJPB:
  - Passend en kwalitatief goede zorg voor alle kwetsbare Arnhemmers staat voorop. Daartoe wordt passend kwalitatief goed zorgaanbod gedaan (preventie, alg. voorzieningen, maatwerk voorzieningen, specialistische jeugdhulp) (pag.30);
  - Meer Arnhemmers ontvangen zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij. (pag. 111).
- Indicatoren:

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Aantal cliënten met WMO maatwerk/10.000 inw.	830	660

Schriftelijke Meningsvorming 1

Stap 1
Het m1 agenderen door het db van een voorstel o.i.d. op vrijdag ca. 12.00 uur.
Acties:
- Griffie informeert raadsleden en fractievolgers van de agendering (via notificatie van de agenda).
- Griffie informeert portefeuillehouder(s) en ondersteunende ambtenaren van agendering.

Wat gaat er dan gebeuren:
Na agendering kunnen de fracties zich beraden over hun inbreng en evt. daarover info inwinnen en intern overleggen. Alle fracties uit de raad kunnen schriftelijke vragen, nodig voor de politieke meningsvorming (dus geen technische vragen), indienen bij de griffie.

Stap 2
Sluiten van de deadline voor het indienen van vragen op donderdag 12.00 uur.
Als een fractie geen vragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6.
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 1e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 3
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vragen op vrijdag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het indienen van vervolgvragen vanuit de raad gaat lopen.
Vervolgvragen worden door de raad aangeleverd bij de griffie.

Stap 4
Sluiten van de deadline voor het indienen van vervolgvragen op maandag 10.00 uur.
Als een fractie geen vervolgvragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 2e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 5
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vervolgvragen op dinsdag 16.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties gaan zich beraden op een standpunt voor de vervolgbehandeling.
Fracties leveren bij de griffie hun mening aan over besluitvormende behandeling (m2, debatstuk, hamerstuk).

De termijn voor het indienen van (concept) moties en/of amendementen gaat lopen.
Moties en amendementen voor de m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 6
Sluiten van de deadline voor het kenbaar maken van de gewenste vervolgbehandeling op donderdag 10.00 uur.
Acties:
- Griffie adviseert op basis van meningen fracties het db over vervolgbehandeling:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8

Wat gaat er dan gebeuren:
Het db gaat besluiten over de vervolgbehandeling van het voorstel:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8.

Moties en amendementen voor een m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 7
Sluiten van de deadline voor het indienen van moties/amendementen t.b.v. m2-behandeling op vrijdag 10.00 uur
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende moties/amendementen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het formuleren van een preadvies van het college op de ingediende moties en amendementen gaat lopen.
Preadviezen worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

N.B. Moties/amendementen, die na de deadline van vrijdag 10.00 uur bij de griffie worden aangeleverd worden t.b.v. de m2-behandeling wel doorgeleid naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren. Mogelijk is dan voorafgaand aan de m2-behandeling geen preadvies van de portefeuillehouder beschikbaar.

Stap 8
Het db besluit tot vervolgbehandeling (m2 of besluitvormend) van het voorstel op vrijdag ca. 12.00 uur.

Stap 9
Sluiten van de deadline voor het geven van een preadvies op de moties/amendementen op maandag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende preadviezen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties kunnen zich t.b.v. de m2-behandeling een mening vormen over de ingediende moties/amendementen en de preadviezen van het college.

Gemeenteraad Arnhem

Datum : 20 mei 2020
Zaaknummer : 440051-03
Contactpersoon : K.M. Vons - De Boer
Telefoon : 06 – 38133449

Onderwerp: Advies behandeling Jaarstukken

Geachte voorzitter, geachte leden van de raad,

In de vergadering van de auditcommissie van 11 mei 2020 heeft de auditcommissie besloten n.a.v. de beraadslagingen m.b.t. de Jaarstukken 2019 het volgende advies* aan uw raad te geven:

"De auditcommissie spreekt haar waardering uit naar de ambtelijke organisatie over de gezette stappen t.a.v. vorm en proces van de financiële verantwoording. De auditcommissie geeft verder geen (inhoudelijk) advies over de behandeling van de Jaarstukken maar vraagt wel expliciet aandacht voor het betrekken van de standpunten en bevindingen van de Rekenkamer (rekenkamerbrief Jaarstukken) en de accountant (accountantsverslag en de -verklaring) bij de beoordeling hiervan".

* Volgens de verordening op de auditcommissie is de auditcommissie belast met de advisering aan en overleg namens de raad over de vaststelling van de jaarrekening en het jaarverslag (artikel 2.d Taken auditcommissie en artikel 6.1 Bevoegdheden auditcommissie).

Mocht u n.a.v. deze brief vragen hebben, dan horen wij die graag.

Met vriendelijke groet,

M.S. Loor
Voorzitter auditcommissie

Koningstraat 38 • Postbus 9029 • 6800 EL ARNHEM
Telefoon 026 - 3772525 • Fax 026 - 3774830 • E-mail: Gemeente@Arnhem.nl

Gemeente Arnhem
Griffie

Bundel technische vragen Jaarstukken 2019

Versie: 20-5-2020

GroenLinks 2
VVD 3
D66 7
PvdA 18
SP 24
Partij van de Dieren 31
PVV 32

GroenLinks

Fractie:	**GL- 1**
Pagina:	P.16 en meer
Vraag:	Het doel van de 500 meer uitstroom uit de participatiewet halen we dus niet? Sterker nog, we lopen dus verder achterop? Zie bijvoorbeeld ook P.34: Wanneer wordt tegemoet gekomen aan de ambitie van Klarendal en wordt het gebiedsteam Werk en Inkomen daarvoor bemenst?
Antwoord:	De ambitie staat nog steeds overeind. De reorganisatie van Werk en Inkomen is conform de laatste berichtgeving aan uw raad op 1 juni een feit. De gebiedsteams Werk en Inkomen zijn dan aan de slag. Dat geldt ook voor Klarendal.

Fractie:	**GL -2**
Pagina:	73
Vraag:	Vanuit coalitieafspraak 3.6 is geld gereserveerd voor de autobereikbaarheid van de binnenstad, met een aantal maatregelen. Op basis van die inspanningen verwachten we € 100.000,- meeropbrengst. Hoe is deze berekend en aannemelijk gemaakt? En aangezien groot deel van de maatregelen nog niet is uitgevoerd, hoe is de opbrengst (of gebrek daaraan) dan verrekend?
Antwoord:	De meeropbrengst van € 100.000 komt uit de genoemde maatregelen in het coalitieakkoord, zoals het vergroten van de gastvrijheid (toegankelijkheid parkeergarages), flitsparkeren en het toevoegen van extra parkeerplaatsen aan de blauwe golven. Deze extra opbrengstenraming is toegevoegd aan de totale raming van de parkeerinkomsten. Het is niet mogelijk om het werkelijke effect van de specifieke maatregelen op de hoogte van de parkeerinkomsten vast te stellen. De opbrengsten worden in totaliteit gemonitord. Daaruit blijkt dat de verhoging van de opbrengstenraming wordt gerealiseerd. Mochten in enig jaar de begrote parkeerinkomsten niet worden gehaald, dan zal het verschil tot maximaal een ton verrekend worden met het budget van € 700.000 voor autobereikbaarheid.

Fractie:	**GL - 3**
Pagina:	96
Vraag:	Wanneer kunnen we de vernieuwde armoedeagenda verwachten?
Antwoord:	U kunt de nieuwe armoedeagenda in juni verwachten.

Fractie:	**GL - 4**
Pagina:	P.124
Vraag:	Hoe veel hoger zou de OZB-opbrengst uitvallen als we de inkomsten gelijk houden, maar inkomsten uit toename areaal meerekenen?
Antwoord:	

Fractie:	**GL - 5**
Pagina:	
Vraag:	Hoe ver zijn we met het verplaatsen van de markt, en past het binnen budget?
Antwoord:	Samen met de stichting Arnhemse zijn we nog bezig met de verkenning van de mogelijkheden tot verplaatsing van de warenmarkt. Conform eerder gemaakte afspraken is de stichting in de lead bij dit proces. Na een eerste presentatie van de ontwerpen door de stichting in januari 2020 is met het oog op de benodigde voortgang besloten om een externe partij in te huren. Die partij ondersteunt bij het opstellen van de ontwerpen van de inrichting van de markt. Medio maart zijn de eerste ontwerpen van de stichting ontvangen en in klein comité (stichting en gemeente) besproken. Ook zijn de plannen getoetst bij een aantal stakeholders. Eind april zijn de aangepaste ontwerpen van de stichting ontvangen. De gemeente heeft hierop een impactanalyse uitgevoerd. Deze is begin mei met een verzoek om reactie en aanvullende stukken naar de stichting gestuurd. Wij zijn nu in afwachting van de definitieve plannen. Ook zijn we in afwachting van een voorstel van de stichting voor de door de stichting uit te voeren draagvlaktoets. Een volledige kosteninschatting voor de verplaatsing kan pas gemaakt worden nadat ook de stichting haar plannen en keuzes definitief heeft gemaakt.

VVD

Fractie:	**VVD- 1**
Pagina:	Algemeen
Vraag:	In het persbericht van de jaarstukken staat: “De bestemmingsreserves waaraan nu extra geld is toegevoegd, vormen een extra buffer om ervoor te zorgen dat projecten voor bijvoorbeeld woningbouw gewoon door kunnen gaan als er tegenvallers zouden ontstaan en om tegenvallers in het sociaal domein op te kunnen vangen.” 1) Is deze passage in relatie tot de € 6,2 miljoen die op blz 5 van de jaarstukken staat dezelfde? En -“…… in het sociaal domein op te kunnen vangen.” . Wat wordt daar mee bedoeld?
Antwoord:	Ja, dit is hetzelfde. Er zijn ook bestemmingsreserves bestemd voor het sociaal domein om tegenvallers in de exploitatie incidenteel op te kunnen vangen.

Fractie:	**VVD- 2**
Pagina:	5 / 114
Vraag:	Blz 5. In het fysieke domein is er in het grondbedrijf een positief financieel resultaat ontstaan. Door dit financieel resultaat grotendeels ten gunste van de bestemmingsreserve (€ 6,2 miljoen) te laten vallen komt dit ten goede van mogelijke toekomstige financiële risico's binnen het specifieke programma. De resterende € 3,9 miljoen wordt verrekend binnen de algemene reserves en draagt bij aan het positieve resultaat. In 2019 wordt er € 9,3 miljoen meer toegevoegd aan bestemmingsreserves dan er begroot was. Hierdoor kunnen de programma's specifieke gelden reserveren voor ontwikkeld beleid binnen het genoemde programma. 2) Op blz 114 is de uitwerking van het grondbedrijf daar zien wij de 6,2 niet staan. Wel : € 7.194.000 gedoteerd aan de BR Grondexploitatie. Is dit het zelfde bedrag en of deel daarvan?
Antwoord:	Ja, maakt in feite deel uit van hetzelfde resultaat. De werkelijk gerealiseerde winst is € 7.194 minus de begrote realisatie van € 971.000 maakt een gerealiseerde winst t.o.v. de begroting van € 6,2 miljoen. Zie voor meer uitleg ook de paragraaf Grondbeleid in de jaarrekening, Reserves en begroting (blz 190-192), ook t.a.v. van de tweede vraag.

Fractie:	**VVD- 3**
Pagina:	7 / 114
Vraag:	a. Waarop is de toevoeging van 6,2 dan wel 7,19 miljoen gebaseerd? Graag ook de technische analyse toevoegen: Hoe is de hoogte van die BR (FJP > BR grondbedrijf - project risico’s) berekend en is het (nieuwe totaal, wat in de FJP staat: 11.470.000.- euro) exact volgens de (nieuwe) regels? b. Wat als er in (2019) geen winst was in het grondbedrijf hadden gemaakt: hadden de gemeente dan, die BR (FJP > BR grondbedrijf- project risico’s) vanuit de AR moeten vullen? c. Hoe en wanneer kan het (FJP > BR grondbedrijf- project risico’s) worden aangewend? d. Zou ook de BR (grondbedrijf- project risico) ook samen met en/of voor (een van) de doelen die in het ‘vereveningsfonds’ genoemd worden gebruikt kunnen worden?
Antwoord:	a. 'Op bladzijde 138 in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is de berekening van de risico's van de grondexploitaties toegelicht. Ook wordt hierop ingegaan in de paragraaf Grondbeleid bladzijde 191-193. Zoals op bladzijde 138 is toegelicht is aangesloten bij de nieuwe regelgeving, zoals opgenomen in de Notitie Grondbeleid van de Commissie BBV uit 2019. Centraal daarin staat dat gemeenten een risico inventarisatie opstellen. Om hier zo exact mogelijk invulling aan te geven heeft de gemeente Arnhem een checklist van deze risico's gemaakt die direct aansloot bij de richtlijnen van de Commissie BBV en het Handboek Grondbeleid van onze accountant. Op basis daarvan zijn per project de risico's geïnventariseerd aangevuld met een berekening van de conjuncturele risico's. De benodigde weerstandscapaciteit komt uit op 11,4 mln. Daarnaast wordt conform gemeentelijke beleid om robuuste buffers te hebben, een factor van 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreverve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op 12,6 mln, een stijging met 7,2 mln. (zie ook pagina 193 van de jaarstukken).

	b. Ja dat klopt, maar specifiek voor 2019 geldt dat door de tussentijdse winstname het zelfdragend vermogen van projecten om risico's op te vangen verminderd en daardoor hogere buffers benodigd zijn. c. Het weerstandsvermogen zal worden ingezet als beheersmaatregelen niet afdoende werken. d. De bestemmingsreserves die het weerstandsvermogen van het grondbedrijf vormen hebben een ander doel dan de nieuwe BR 'vereveningsfonds'. De doelstellingen van de andere bestemmingsreserves van het grondbedrijf zijn in de nota over het grondbedrijf door de raad vastgesteld. Zonder wijziging van de vastgelegde afspraken is het niet mogelijk deze voor andere doelen in te zetten. Overigens zou inzet voor andere doelen ook niet de voorkeur hebben, omdat daarmee de mogelijkheid en bedoeling om als buffer/weerstandsvermogen voor het grondbedrijf te dienen teniet zou worden gedaan.

Fractie:	**VVD - 4**
Pagina:	5 (4e alinea van onder)
Vraag:	“in 2019 zijn flinke stappen gezet om de kosten in de jeugdzorg te beheersen”. Welke stappen zijn dat precies?
Antwoord:	Het College heeft afgelopen jaar meerdere stappen gezet. De belangrijkste zijn: - Afgelopen jaar zijn afspraken gemaakt om het aantal jeugdzorgaanbieders terug te dringen en de contracten sociaal domein aan te passen. De nieuwe contracten zullen op 1-7-2020 van kracht worden, dus het effect hiervan is in 2019 nog niet zichtbaar. - Daarnaast zijn in december beleidsregels voor Jeugdhulp vastgesteld. Deze geven de verwijzers (wijkteams, huisartsen, enz.) meer houvast bij de inzet van jeugdhulp. - Verder is de informatievoorziening op orde gebracht. Het college heeft nu beter inzicht waar, wanneer en door wie de producten jeugdzorg worden ingezet. - In de MJPB 2020-2023 is een aantal maatregelen opgenomen, waaronder de invoering van een praktijkondersteuner jeugd bij de huisartsen en "sociaal hospitaal". Hier wordt dit jaar mee gestart. - In december heeft het College een taskforce ingesteld, die werkt aan een pakket van maatregelen voor de jeugdzorg waaronder verkorten van de veiligheidsketen, begeleiding door de wijkcoaches en strengere handhaving op zorgaanbieders. Het pakket van maatregelen is in 2020 aangeboden aan de Gemeenteraad. - N.a.v. het inspectierapport kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd dat eind 2019 is uitgekomen, is met de Gelderse jeugdregio's een verbeteragenda opgesteld.

Fractie:	**VVD- 5**
Pagina:	15
Vraag:	‘De vereiste gebiedsgerichte samenwerking tussen Werk & Inkomen, Sociale wijkteams 16 en teams Leefomgeving is met het project 'Werken Loont' in 2019 voorbereid. Implementatie loopt enige vertraging op vanwege de organisatieontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen’. 5) W&I [pag 16] Prestatiedoelen “Meer Arnhemmers aan het werk” staat op groen, terwijl de Monitor 1.0 over 2018/2019 zegt dat de uitstroom bevorderende maatregelen niet effectief genoeg zijn. Wat is er in de tussentijd veranderd?
Antwoord:	Het prestatiedoel ‘Meer Arnhemmers richting (betaald) werk’ ligt op koers (groen). Er gaan daadwerkelijk meer Arnhemmers richting (betaald) werk. Dat betekent niet dat het gewenste resultaat al is bereikt, wel dat de inspanningen en ontwikkelingen die we willen doen om daar te komen, samen met onze ketenpartners, in gang gezet zijn. Daar waar wij vinden dat extra effort nodig is, zetten wij die in. Wij informeerden u hierover per raadsbrief begin maart. Meer Arnhemmers richting (betaald) werk is niet altijd geheel of gedeeltelijk zichtbaar in een daling van het bijstandsvolume: een aantal Arnhemmers gaat aan de slag via onze ketenpartners (Scalabor, CAW) maar behoudt nog een gehele of gedeeltelijke uitkering, eventueel met Loonkostensubsidie. Op termijn kan dit leiden tot volledige uitstroom en dus tot een daling van het bijstandsvolume.

	In de meest recente monitor, versie 1.1 (jan 2019 t/m december 2019) die de raad recent ontvangen heeft, is zichtbaar dat de dalende trend van het bijstandsvolume inmiddels vergelijkbaar is met vergelijkbare gemeenten. De constatering is daarbij dat de instroombeperkende maatregelen in 2019 effect hebben geresulteerd. Op uitstroombevorderende maatregelen (waardoor het volume nog verder daalt) kunnen we nog meer effect bereiken.

Fractie:	**VVD- 6**
Pagina:	17
Vraag:	Wanneer zijn de uitkomsten pilot SPV (met Menzis) gereed?
Antwoord:	De evaluatie is afgerond en er is overleg met Menzis over de (financiële) voortzetting van de koppeling van een SPV'er van het FACT aan de sociale wijkteams.

Fractie:	**VVD - 7**
Pagina:	18
Vraag:	Prestatiedoel ‘Meer Arnhemmers ontvangen zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij’. ‘Het is noodzakelijk om meer grip te krijgen op de uitgaven in het zorgdomein. Het is dus van belang om scherper te sturen op wat wordt verstaan onder zorg op maat’ 7) Welke mogelijkheden zijn er om nóg scherper te sturen? Waar gaat u nog scherper op inzetten?
Antwoord:	De afgelopen periode zijn diverse maatregelen genomen, die ook de komende tijd continu aandacht en bijsturing vergen om meer grip te krijgen op de uitgaven in het zorgdomein: - Er zijn beleidsregels vastgesteld voor de Wmo en jeugdzorg. Deze beleidsregels zijn deels vanaf 1 februari van kracht en deels vanaf 1 juli. Samen met sociale wijkteams worden de beleidsregels geïmplementeerd en toegepast. Waar nodig zullen beleidsregels opnieuw worden aangepast indien dit bijdraagt aan het effectiever en efficiënter leveren van passende zorg. - Vanaf 1 juli gelden de nieuwe zorgcontracten met zorgaanbieders in de Wmo en jeugdzorg. De kwaliteitseisen aan zorgaanbieders zijn verhoogd en in de verschillende zorgvormen is scherper gedefinieerd wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. In periodieke contractgesprekken met grote aanbieders zal worden getoetst of aanbieders leveren wat is overeengekomen. Ook sociale wijkteams hebben hierin een (regie)rol richting aanbieders, die toegewezen zorgtrajecten uitvoeren. De komende periode wordt verder gewerkt aan de integrale visievorming in het sociaal domein. Daarbij wordt gebruik gemaakt van het VNG-Visitatierapport dat binnenkort openbaar wordt en inzichten die worden opgedaan bij andere gemeenten. Ook is er afstemming met sociale wijkteams, aanbieders en Adviesraden Sociaal domein. Al deze inzichten worden gebruikt om meer grip te krijgen op de uitgaven in het sociaal domein. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot het aanpassen van beleidsregels of het opstarten van pilots.

Fractie:	**VVD - 8**
Pagina:	22/23
Vraag:	Op pag 22/23 van wijken weten is veel aandacht voor de onderwerpen tav van wijken weten die samenhangen met de portefeuillehouder van wijken weten. Bijvoorbeeld op pag 22 slechts 1 afspraak uit het coalitieakkoord genoemd (bij verkoop vastgoed de wijk consulteren), 8) Waarom wordt alleen deze afspraak genoemd?
Antwoord:	De volledige tekst belicht het volgende. 'Een groot aantal van de afspraken uit het Coalitieakkoord zijn van invloed op de wijken. De wijken dragen bij aan het realiseren van de afspraken. Een groot aantal van deze afspraken zijn in de MJPB 2019-2022 in de stedelijke programma's opgenomen.' De afspraak wordt er uitgelicht omdat deze een goed voorbeeld is voor de samenwerking en afstemming tussen vastgoed en wijksturing.

Fractie:	**VVD- 9**
Pagina:	34
Vraag:	Noord West - Prestatiedoel ‘Participatie in de wijk bevorderen’ De doelstelling om in ons gebied 60 personen uit de bijstand te laten stromen (afgeleid van de stad brede ambitie) is niet gehaald. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de gebiedsteams van Werk en Inkomen nog niet volledig bemenst zijn en nog niet gebiedsgericht aangestuurd

	worden. 9) Ook hier speelt een organisatie factor mee in het niet verwezenlijken van een doel. Zie de opmerking bij implementatie ‘Werken Loont’. Wanneer is de boel op orde? Hoe lang moet het duren?
Antwoord:	De reorganisatie is op 1 juni 2020 afgerond en dan zijn de nieuwe gebiedsteams operationeel.

Fractie:	**VVD- 10**
Pagina:	112
Vraag:	Het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt Binnen de ruimtelijke projecten wordt steeds met zorg een goede afweging gemaakt ten aanzien van ruimtegebruik (zoals dichtheid, handhaven bomen). De burgers worden bij de ruimtelijke projecten (zowel de gemeentelijke als projecten van derden) betrokken. De mate waarin kan per project verschillen. De gemeentelijke gronden worden marktconform verkocht. Afhandeling amendementen MJPB 2019-2022 Amendement 'Aanvullende coalitieafspraken Wonen (19A65) Er is uitvoering gegeven aan dit amendement in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling, dat in december 2019 aan de raad is verstuurd. Amendement 'Bouwen wat nodig is!' (18A36) De tekstuele punten zijn aangepast in de geamendeerde MJPB 2019-2022. 10) Wat hebben die amendementen met “ afweging gemaakt ten aanzien van ruimtegebruik (zoals dichtheid, handhaven bomen)” te maken?
Antwoord:	

Fractie:	**VVD -11**
Pagina:	195 Subsidies
Vraag:	Er is zowel aan de binnenstad in het algemeen (EUR. 70.000,-) als aan het PBA (EUR. 20.000,-) extra subsidie verstrekt terwijl deze niet waren begroot. Wat is hiervan de reden?
Antwoord:	In het bedrag van € 70.000 zit een deel van de bijdrage aan de organisatie van Winter Arnhem (€ 30.000) en zit een drietal specifieke projecten die door PBA zijn uitgevoerd bovenop hun reguliere werkzaamheden. Die drie projecten hadden betrekking op smart data, gastvrijheid en stadsdistributie(samen € 40.000). De totale bijdrage aan de organisatie van Winter Arnhem was € 50.000,-. De overige € 20.000 is gerubriceerd onder 'St. Platform Binnenstad', maar betreft dezelfde subsidie.

Fractie:	**VVD - 12**
Pagina:	195 Subsidies
Vraag:	Er is EUR. 614.000,- minder subsidie verstrekt aan het Sportbedrijf. Is dit het gevolg van het positieve resultaat van het Sportbedrijf?
Antwoord:	Dit is inderdaad het gevolg van het positieve resultaat van het Sportbedrijf. Dit bedrag is door middel van een kapitaalstorting toegevoegd aan het eigen vermogen van het Sportbedrijf, om zo het eigen vermogen op het gewenste niveau te krijgen.

D66

Fractie:	**D66-1**
Pagina:	5
Vraag:	Ontwikkeling weerstandsvermogen en solvabiliteit: Graag ontvangen we, in aanvulling op de tabel in de paragraaf, een overzicht van de financiële kengetallen bij de begroting en de jaarrekening van de afgelopen 5 begrotingsjaren.
Antwoord:	**Weerstandsfactor** Financiële verordening 1,0-1,3 zekerheids% 75-90%: MJPB 2017-2020 1,3 JV 2016 1,4 MJPB 2018-2021 2,0 Financiele verordening 1,0-1,4 zekerheids% 90%: JV 2017 2,1 MJPB 2019-2022 1,6 JV 2018 doorwerking 2019 0,9 MJPB 2020-2023 1,0 JV 2019 1,2 Hieronder de solvabiliteit: het eerst genoemde percentage bij elk jaar betreft de begroting, het tweede percentage de jaarrekening. Dashboard provincie Gelderland Kengetallen Begroting en Jaarrekening:

	2016		2017		2018		2019	
	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit
Arnhem	12%	15%	10%	16%	12%		14%	
toevoeging						16%		17%

Fractie:	**D66-2**
Pagina:	11
Vraag:	Groei werkgelegenheid: Hoeveel is de werkgelegenheid in 2019 gegroeid ten opzichte van voorgaande jaren, in absolute en in relatieve zin? Klopt het dat het aantal banen per 1.000 inwoners in Arnhem over de afgelopen jaren minder hard stijgt dan gemiddeld in Nederland? En zo ja, waarom is de status van het prestatiedoel op pagina 11 dan als groen weergegeven?
Antwoord:	De werkgelegenheid is in 2019 t.o.v. 2018 gestegen met 2.490 banen, wat overeenkomt met een groei van 2,4%. Dat is de sterkste jaarlijkse groei in Arnhem sinds 2014. Over de afgelopen jaren (2014 - 2019) was de landelijke groei groter in die periode (3,4% in Arnhem en 7,9% landelijk), maar in 2019 nagenoeg gelijk (2,4% in Arnhem en 2,5% landelijk). Het prestatiedoel Behoud en groei van passende werkgelegenheid is op groen gezet omdat de werkgelegenheid het afgelopen jaar gegroeid is in Arnhem en de daarbij benoemde inspanningen om te participeren en te ondersteunen in diverse Human Capital trajecten ter bevordering van passende werkgelegenheid (o.a. Arnhem Studiestad, Hotspot Energy), uitgevoerd zijn.

Fractie:	**D66-3**
Pagina:	12
Vraag:	Samen met VNO NCW en de grote bedrijfskoepels is er gewerkt aan het uitvoeren van energiescans. Bij hoeveel bedrijven is er inmiddels een scan uitgevoerd, en welke vervolgacties hebben deze bedrijven genomen. Kunt u aangeven hoeveel energie en/of CO2 besparing deze scans hebben opgeleverd?
Antwoord:	In totaal zijn 6 scans uitgevoerd, waarvan er 2 om subsidie hebben gevraagd die nog niet is toegekend omdat de rapportages nog moeten worden ingediend. Tot januari 2021 hebben ondernemers de tijd hiervoor. Dan pas is bekend welke maatregelen en daarmee de besparing dit heeft opgeleverd.

Fractie:	**D66-4**
Pagina:	12
Vraag:	Er is ingezet op handhaving. Bij hoeveel bedrijven is er handhavend opgetreden, wat zijn de geconstateerde tekortkomingen en zijn deze inmiddels verholpen?
Antwoord:	In 2019 zijn 101 energiecontroles uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de meeste bedrijven bezig zijn met energiebesparing, maar dat weinig bedrijven alle energiebesparende maatregelen al hebben uitgevoerd. Bij ca 70% is er sprake van 1 of meer tekortkomingen. De tekortkomingen zijn zeer divers en hebben betrekking op het gebouw, de faciliteiten en/of de processen. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld het ontbreken van een energieregistratiesysteem of de juiste verlichting, het goed inregelen verwarming/koeling/ventilatie, het aanbrengen van isolatie of tijdschakelingen, toepassen energiezuinigere machines, ed. Ook wordt gecontroleerd of is voldaan aan de Informatieplicht. De bedrijven kregen een reactietermijn van 4 weken tot 12 maanden. Na de controle door de ODRA gaan de bedrijven versneld aan de slag; tot op heden zijn er nog geen dwangsommen opgelegd.

Fractie:	**D66-5**
Pagina:	13
Vraag:	Schonere lucht. 3,7% cq 2% minder vies van vies blijft vies. Bij vaststelling van de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit is aangegeven dat in gemeentelijke stukken als er gerapporteerd wordt over de luchtkwaliteit dit steeds ook zou gebeuren met vermelding van de WHO-normen. Kan het college aangeven wat nu de gemiddelde concentratie NO2 en PM10 is, en hoe die zich verhouden tot de WHO-normen.
Antwoord:	Gemiddelde concentratie noemen over de hele stad zegt niet zoveel over de verdeling over de stad. Daarom hebben we één van de zwaarst belaste lokaties te benoemd waar gemeten is en gerekend. Gemiddelde concentratie PM10 op Velperplein (waar we continu meten) was in 2018 23,6 microgram/m3. De WHO-norm is 20 microgram/m3 (jaargemiddeld). Belangrijk detail: de achtergrondconcentratie was 20,4 microgram/m3! Dat betekent dat de concentratie fijn stof vooral bepaald wordt door wat er in en om Arnhem heen uitgestoten wordt (b.v snelwegen) en verder weg. Gemiddelde NO2 concentratie op dezelfde plek was in 2018 33,4 microgram/m3 terwijl de WHO-norm 40 microgram/m3 is. De berekende waarden op dezelfde plek liggen hoger en worden berekend met de landelijke Monitoringtool: hiervan zijn wél waardes uit 2019 beschikbaar (berekend via de Rekentool): PM10 is berekend op 24,1 microgram /m3 NO2 concentratie is berekend op 40,3 microgram/m3 De conclusie is dus dat we dicht bij de WHO-normen zijn, maar nog niet eronder.

Fractie:	**D66-6**
Pagina:	14
Vraag:	De gemeente heeft als doelstelling om in 2020 20% energiereductie gerealiseerd te hebben voor verlichting in de openbare ruimte. In de jaarstukken wordt niet gemeld of we hiervoor op koers liggen. Graag aangeven of we op koers liggen en zo nee welke maatregelen het college heeft genomen om het doel alsnog te realiseren.
Antwoord:	We liggen op koers en voldoen aan de gestelde ambitie.

Fractie:	**D66-7**
Pagina:	16
Vraag:	Reorganisatie werk & inkomen: In de tekst wordt aangegeven dat de "inzet op koers ligt". Betekent dit dat met de laatst bekende informatie (mei 2020) de reorganisatie van Werk & Inkomen per 1-6-2020 is gerealiseerd, zoals ook in de brief van december 2019 aangegeven?
Antwoord:	Dat klopt.

Fractie:	**D66-8**
Pagina:	17
Vraag:	Armoede en Schulden: Er is een start gemaakt met een plan van aanpak voor ondernemers met financiële vragen en/of problemen. Wanneer is dit pva afgerond en kan het gedeeld worden met de ondernemers en is het beschikbaar via de site van de gemeente Arnhem?
Antwoord:	In onze raadsbrief van 19 februari 2020 informeerden wij u over de pilot Schulddienstverlening voor ondernemers die medio 2020 van start gaat. In juni zal ook via verschillende kanalen naar inwoners en ketenpartners gecommuniceerd worden over deze pilot.

Fractie:	**D66-9**
Pagina:	20
Vraag:	Bevorderen acceptatie seksuele diversiteit: Hoeveel Arnhemse jongeren zijn in 2019 bereikt met activiteiten gericht op het bevorderen van de acceptatie van seksuele diversiteit, en hoe verhoudt dat aantal zich tot het geplande bereik en tot de voorgaande jaren?
Antwoord:	Scholen in het primair en voortgezet onderwijs zijn verplicht om aandacht te besteden aan diversiteit. Zij vormen niet de enige ingang om jongeren te bereiken. Ook via het jongerenwerk, opbouwwerk en sociale wijkteams kunnen jongeren (en hun ouders) worden bereikt. Met de verschillende aanbieders, waar wij ook in de voorgaande jaren mee hebben samengewerkt, hebben wij heldere afspraken en een goede samenwerking. Ook in 2019. Wij hebben helaas geen nauwkeurig beeld van het aantal jongeren dat is bereikt in 2019. Wel weten we dat het bereik groot is. Als gemeente zijn wij nieuwe samenwerkingsverbanden aangegaan, zoals bijvoorbeeld met Stichting Indifferent, die opkomt voor diversiteit en inclusie in het onderwijs. Alleen al met Indifferent bereiken wij zes Arnhemse scholen. Op dit moment wordt een nieuwe agenda diversiteit opgesteld. We erkennen het belang van het bevorderen van acceptatie van seksuele diversiteit bij jongeren en willen daarom van de aanbieders helder krijgen hoeveel jongeren zij bereiken. We gaan dit in de toekomst dan ook in de opdrachten van de aanbieders meenemen.

Fractie:	**D66-10**
Pagina:	20
Vraag:	Het bevorderen van van diversiteit en inclusie onder het personeel van de gemeente Arnhem hoe was de procentuele samenstelling van het personeelsbestand in 2019 en is dit diverser geworden ten opzichte van het personeelsbestand in de voorgaande jaren?
Antwoord:	De samenstelling van ons personeelsbestand wordt bijgehouden als het gaat om leeftijd, man/vrouw, duur en omvang van de aanstelling, in- door en uitstroom etc. De man/vrouw verhouding is nagenoeg gelijk over de afgelopen jaren: 51% (fte) vrouw en 49 % (fte) man. Wij zien een kleine stijging van het aantal jongeren onder de 35 jaar (in 2017,7% en in 2019 8,3%). De gemiddelde leeftijd ligt de laatste jaren rond de 49,5 jaar. Op de vraag of ons personeelsbestand diverser is geworden is geen pasklaar antwoord te geven. Ons diversiteitsbeleid richt zich voornamelijk op: jongeren, mensen met een niet-westerse migratieachtergrond en met een arbeidsbeperking. Zij zijn nog ondervertegenwoordigd in ons personeelsbestand. In verband met de privacy wetgeving en het niet zonder meer mogen registreren van iemands afkomst of beperking zijn er op dit punt geen formele (nul)metingen gedaan. Het aantal banen voor de banenafspraak is wel bekend en staat op 35,3 banen. In 2024

	moeten we naar 38,8 banen van 25,5 uur. Als er geen personele mutaties komen liggen we op koers.

Fractie:	**D66-11**
Pagina:	22
Vraag:	“Wanneer de gemeente vastgoed verkoopt, dan maakt zij dit eerst kenbaar aan de wijk. De wijk bekijkt of vastgoed wordt ingezet of verkocht voor maatschappelijke doeleinden of voor initiatieven van bewoners.” Hoe vaak, en welk vastgoed is het afgelopen jaar kenbaar gemaakt aan de wijk?
Antwoord:	- Peter van Anrooylaan 1; in samen spraak met TLO verhuurd aan stg Wijkraad Alteveer/'t Cranevelt - Den Haagweg 7; geen belangstelling vanuit TLO, (te hoge vraagprijs) inmiddels verkocht (De Zeeg april 2020) - Breezandpad 17; ligt nu verzoek van Sociale Wijkteam voor (tijdelijke) huur in kader van Corona-crises) voor de langere termijn ligt er nog een vraag om dit mogelijk te huren voor jongeren. - Neerlandstuinstraat 16. Tijdelijk verhuurd aan Stichting Common Ground.

Fractie:	**D66 -12**
Pagina:	25
Vraag:	Voordeel op zorgvernieuwingsprojecten en coördinatie vrijwillige thuishulp: Wat is op de genoemde twee onderwerpen gedaan en tegen welke kosten, en hoe verhouden die deelbestedingen binnen dit programma zich tot de verwachtingen bij de begroting? Welke consequenties hebben de mindere bestedingen op dit punt (mogelijk) voor kostenoverschrijdingen elders in het zorgdomein?
Antwoord:	Het voordeel slaat op 'Overige projecten (Zorg)'. Dit betreft een restcategorie van een groot aantal geringe financiële afwijkingen op het programma, waarvan coördinatie vrijwillige thuishulp en Zorgvernieuwingsprojecten er slechts twee zijn (in totaal ter waarde van € 28K). Deze twee posten maken maar een beperkt deel uit van het totale niet-bestede bedrag van € 324.000 en het financiële voordeel op beide posten is marginaal.

Fractie:	**D66- 13**
Pagina:	25
Vraag:	Voordeel binnen onderwijsbeleid, specifiek laaggeletterdheid, onderwijsachterstandenbeleid en voortijdig schoolverlaten: Wat is op de genoemde onderwerpen gedaan en tegen welke kosten, en hoe verhouden die deelbestedingen binnen dit programma zich tot de verwachtingen bij de begroting? Hoe worden de mindere bestedingen verklaard en welke consequenties hebben ze voor het bereiken van de bijbehorende doelen?
Antwoord:	Bij onderwijsbeleid (onderwijs) wordt een voordeel gemeld van 736.000. Deze post bestaat uit: * 235.000 op onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Deze valt weg tegen een nadeel op het stedelijk programma (pagina 83) * 125.000 laaggeletterdheid. De kosten vielen lager uit dan begroot, we hebben niet minder activiteiten uitgevoerd dan gepland. * 190.000 op voortijdig schoolverlaten (VSV). Het VSV-budget is in 2019 niet volledig benut, omdat een project niet doorging en een project in 2020 is gestart, ipv in 2019. Ook vielen de proceskosten voor de Maatschappelijke Educatieve Agenda lager uit dan verwacht. * 186.000 overige posten, overige kleinere voordelen binnen onderwijs (dit betreft o.a. een correctie op de RMC middelen en het bovenwettelijk aanbod/ conciërge regeling)

Fractie:	**D66-14**
Pagina:	25/26
Vraag:	Er is een onderbesteding van 0,482 miljoen euro voor schuldhulpverlening en 0,1 voor vroeg eropaf vanwege minder instroom bij ketenpartners en minder huisbezoek: hoeveel minder instroom was er bij ketenpartners (schulddienstverlening) en vroeg eropaf in absolute aantallen?
Antwoord:	De dienstverlening van de verschillende partners binnen Schulddienstverlening wordt op verschillende manieren uitgevoerd en gefinancierd. Inwoners kunnen meerdere

	(vervolg)producten afnemen bij de partners, waardoor de cijfers niet in aantallen inwoners zijn uit te drukken en hierdoor niet optelbaar zijn. Er zijn minder stabilisatietrajecten door Rijnstad uitgevoerd: 294 (begroot 633). PLANgroep heeft in 2019 minder (maand)producten opgeleverd dan begroot: 4.149 (begroot 4.994). Omdat de aantallen jaarlijks achterblijven bij de verwachting, is de dienstverlening met ingang van 2020 efficiënter ingericht. We verwachten dat hiermee het aantal bereikte inwoners gaat toenemen (de huidige bijzondere situatie kan hier wel invloed op hebben). De financiering van Vroeg Eropaf is op basis van het aantal geslaagde trajecten (inwoners met een plan van aanpak). In 2019 waren er 234 geslaagde trajecten, er waren er 614 begroot. Het slagingspercentage van het aantal geslaagde trajecten ligt op de landelijke lijn.

Fractie:	**D66- 15**
Pagina:	59
Vraag:	Digitalisering van de publieke dienstverlening: Naar aanleiding van onze vragen kondigde het college aan WOB-dossiers per april 2020 op https://opendata.arnhem.nl te gaan publiceren. Klopt het dat deze informatie nog niet op de genoemde site vindbaar is? Of is er sinds 1-4-2020 nog geen WOB-verzoek behandeld? In antwoord op onze vragen werd ook aangegeven dat het college met een voorstel zou komen om meer informatie (naast WOB-verzoeken) proactief openbaar te maken. Wat zijn op dit punt de bereikte resultaten over 2019?
Antwoord:	1. We gaan WOB-dossiers die na 1 april 2020 binnengekomen zijn na behandeling publiceren op de website opendata.arnhem.nl. We verwachten de eerste dossiers (na behandeling volgens de wettelijke termijnen) tussen nu en de tweede helft van juni 2020 te publiceren. 2. De bereikte resultaten over 2019. De volgende datasets hebben we proactief gepubliceerd: - bezetting fietsenstalling 2016 -2017-2018-2019; - Jaarcijfers Arnhem 2018; - Afvalbakken/prullenbakken (in parken); - Trolleymasten; - Story map energie Arnhemse wijken.

Fractie:	**D66- 16**
Pagina:	69
Vraag:	Trolley 2.0 Er zijn inmiddels 2 gelede bussen in bedrijf. De 12 m versie is door de provincie op de lange baan geschoven in de aanloop naar de nieuwe concessie. Welke acties heeft het college concreet genomen om ervoor te zorgen dat deze er in de nieuwe concessie wel komen.
Antwoord:	Het college heeft diverse acties hierop ondernomen. Zo heeft het college, de door de raad vastgestelde en uitgebreide, inbreng van Arnhem voor het PvE aan de provincie Gelderland toegestuurd. Daarnaast heeft het college samen met de provincie Gelderland opdracht gegeven voor een onderzoek naar 12m/18m Trolley 2.0 bussen op de Rijnlijn (Wageningen Campus-Arnhem CS). Daarnaast heeft het college samen provincie Gelderland opdracht gegeven voor een onderzoek naar 12m Trolley 2.0-bussen op alle HOV-corridors in de regio. De resultaten van deze onderzoeken zullen bij het Bestek van de concessie gevoegd worden, zodat alle vervoerders in Europa kennis kunnen nemen van de mogelijkheden van Trolley 2.0.

Fractie:	**D66 -17**
Pagina:	70
Vraag:	“met alle vervoersmiddelen een goed bereikbare en toegankelijke stad”. Hier wordt alleen over het OV gesproken. Graag hier ook een toelichting op de toegankelijkheid en bereikbaarheid voor de fiets. Welke concrete uitbreidingen in het fietsnet zijn er gedaan (welke traject(delen)/routes), waar (welke traject(delen)/routes) zijn er verbeteringen in het bestaande fietsroutenet aangebracht en waaruit bestaan die verbeteringen.
Antwoord:	In 2019 zijn geen uitbreidingen gedaan in het fietsnetwerk. Verbeteringen in het bestaande fietsroutenet zijn vooral de vernieuwing van de Apeldoornseweg waar veilige, vrijliggende en geasfalteerde fietspaden zijn aangelegd en de vernieuwing van de fietsroute bij de rotonde Calandweg. 2019 is vooral gebruikt om de beleidsbasis op orde te brengen en nieuwe en bestaande projecten te starten zoals de voorbereiding van de snelfietsroute Arnhem Dieren.

Fractie:	**D66-18**
Pagina:	71
Vraag:	Waaruit blijkt dat de fietsdoorstroming is verbeterd? Welke concrete punten/ trajecten in het fietsroutenet doelt u hierop?
Antwoord:	Ten aanzien van het verbeteren van de fietsdoorstroming zijn geen concrete punten / trajecten in het fietsnetwerk genoemd of te noemen.

Fractie:	**D66-19**
Pagina:	77
Vraag:	Acquisitie van bedrijven en kennisinstellingen: Tot hoeveel nieuwe vestigingen van bedrijven of instellingen heeft onze inzet in 2019 geleid en hoeveel extra arbeidsplaatsen komen hier naar schatting uit voort?
Antwoord:	Onze inzet op acquisitie is gericht op behouden van bedrijven en instellingen in Arnhem en het aantrekken en ondersteunen van nieuwe vestigers. De inzet bij nieuwe vestigers in Arnhem is die van verbinder (richting partijen in de stad (o.a. huisvesting) en de interne organisatie (o.a. vergunningen)), promotor (voor Arnhem en de regio) en 'uitroller' van de rode loper, waardoor de mate van betrokkenheid per nieuwe vestiger verschilt. Deze inzet heeft mede geleid tot 21 nieuwe vestigers die goed zijn voor ca. 250 nieuwe arbeidsplaatsen in Arnhem.

Fractie:	**D66-20**
Pagina:	77
Vraag:	“de vraag naar kantoren neemt weer toe” Graag een onderbouwing en een doorkijk naar de toekomst hoe sterk de vraag naar kantoren in Arnhem de komende jaren toeneemt.
Antwoord:	De constatering dat de vraag naar kantoren, op specifieke locaties in Arnhem, weer toeneemt komt voor uit het rapport van Ecorys, dat is opgesteld in opdracht van de regio Arnhem-Nijmegen in het kader van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Dit rapport vindt u via de volgende link: https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/022fb89d-caf5-4cc6-887d-a6ab93daf206. Bijlage 6 geeft het rapport 'Analyse kantorenmarkt cs-locaties Arnhem en Nijmegen' weer. > Dit rapport geeft een doorkijk tot 2030 en brengt vraag en aanbod in beeld. Zo is te zien dat voor Arnhem Centraal geldt dat de vraag naar kantoormeters de komende jaren veel groter is dan het huidige aanbod en het aanbod dat we in de toekomst kunnen voorzien. Voor de raming is het WLO-scenario (Toekomstverkenning Welvaart en LeefOmgeving) de basis en dat die een doorlooptijd van 10 jaar heeft. De corona-crisis kan een dip geven maar vereffend zich in die 10 jaar weer. Die vereffening is wel afhankelijk van hoe lang de maatregelen duren. Voorlopig zien we nog geen reden om af te wijken van de scenario's, juist omdat dat scenario's dus over een langere periode gaan, met daarin ook laagconjunctuur.

Fractie:	**D66 -21**
Pagina:	77
Vraag:	Arbeidsaanbod voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt: Hoeveel extra arbeidsplaatsen voor deze doelgroep zijn er in 2019 gerealiseerd?
Antwoord:	

Fractie:	**D66- 22**
Pagina:	84
Vraag:	Indicator voortijdig schoolverlaters: Volgens de laatste cijfers (schooljaar 2018/2019) groeit het aantal VSV'ers in Arnhem harder dan het landelijke gemiddelde. Tot welke extra inzet heeft dit gegeven in de tweede helft van 2019 of de eerste helft van 2020 geleid?
Antwoord:	Uit de voorlopige cijfers VSV (6 maart 2020) blijkt dat het VSV-cijfer landelijk licht is gestegen, terwijl het cijfer in Arnhem is in 2018 - 2019 licht is gedaald ten opzichte van het vorige schooljaar: Landelijk: 2,01% (2018 - 2019) vs 1,89% (2017 -2018) Regio: 2.03% (2018-2019) vs 2.09% (2017 -2018)

	Arnhem: 2,69% (2018 - 2019) vs 3.05% (2017 02018) De definitieve cijfers over schooljaar 2018 - 2019 zijn er in oktober 2020. NB: de cijfers geven een momentopname weer en hebben betrekking op alle Arnhemse leerlingen. Het gaat in Arnhem om 311 leerlingen die geregistreerd staan als VSV'er. De VSV-cijfers zijn niet direct te beïnvloeden door Arnhemse inzet: 30% van de Arnhemse VO-leerlingen volgt onderwijs buiten Arnhem; bij het VMBO is dat zelfs 49%. De inzet van het Arnhemse VSV-beleid richt zich op de Arnhemse scholen. In 2019 - 2020 is een aantal nieuwe projecten gesubsidieerd (expertisecentrum ISK, combinatiefunctionaris Briant College). Voor de zomer van 2020 ligt er een nieuw lokaal plan van aanpak voorkomen VSV. Hierin wordt meer ingezet op specifieke doelgroepen waarbij VSV-cijfers hoog zijn.

Fractie:	**D66 -23**
Pagina:	88
Vraag:	Gezonde leefstijl met sport stimuleren is bekend welk deel van de kinderen aan 5 uur bewegen komt en of dit aantal in 2019 is toegenomen?
Antwoord:	Exacte cijfers over hoeveel kinderen de beweegnorm momenteel halen zijn niet beschikbaar. Wel hebben we van de aandachtswijken een redelijk goed beeld, omdat er in die wijken nauwe samenwerking is met scholen en er veel sport- en spelprogrammering vanuit het Sportbedrijf is. In die wijken zijn wel kinderen die de beweegnorm lijken te halen, maar exacte aantallen ontbreken. In het kader van de 2+1+2 aanpak, waarbij we samen met scholen inzetten op het halen van de beweegnorm, gaan we kijken hoe we beter kunnen meten/vaststellen of kinderen de beweegnorm halen. Met dat proces zijn we samen met het Sportbedrijf bezig. Dit heeft onze nadrukkelijke aandacht binnen het thema ‘Vaardig in bewegen’.

Fractie:	**D66 -24**
Pagina:	89
Vraag:	Voldoende en goede binnen- en buitensportaccommodaties: hoeveel kunstgrasvelden zijn er in 2019 gerealiseerd voor voetbal- en hockeyverenigingen en hoeveel kunstgrasvelden moeten (nog) worden gerealiseerd?
Antwoord:	In 2019 zijn er geen nieuwe kunstgrasvelden gerealiseerd. Wel zijn er drie velden gerenoveerd: - Veld Arnhemse Boys - Veld VDZ - Cruyff Court Bethaniënstraat, Presikhaaf. In 2020 staat de renovatie van het veld van Eldenia op de planning. Het aanbestedingsproces wordt nu doorlopen. Daarnaast staat op de planning de aanleg van een extra half hockeyveld bij Upward.

Fractie:	**D66 -25**
Pagina:	96
Vraag:	Beter borgen bestaanszekerheid minima hoeveel gezinnen (met kinderen) zijn er extra bereikt door de verhoging naar 130% van de bijstandsnorm in 2019?
Antwoord:	In totaal hebben 266 inwoners gebruik gemaakt bij de van de uitbreiding naar 130% van de bijstandsnorm.

Toekenning Gelrepas gezinnen inkomensgroep 120%-130% Bijstandsnorm

	Totaal aantal pashouders	Had al een pas voor 1-1-2019 (prolongatie)*	Nieuwe toekenningen vanaf 1-1-2019
Hoofdpashouder	84	51	33
Partner	46	25	21
Kind	136	82	54
Totaal	266	158	108

**Meer dan de helft van de mensen die nu een Gelrepas hebben op basis van 120-130%, had al een Gelrepas voordat de regeling werd ingevoerd. Ze hebben tussentijds een inkomstenstijging gehad waardoor de pas beëindigd zou zijn als de regeling 130% niet was ingevoerd.*

Fractie:	**D66- 26**
Pagina:	97
Vraag:	Minder jongeren in financiële problemen: wat is er actief in 2019 gedaan om te voorkomen dat jongeren in financiële problemen geraken, naast het gesprekken voeren voor een nieuw preventiebeleid in 2020? En voor ondernemers?
Antwoord:	Voor het antwoord op deze vragen verwijzen wij naar de raadsbrief "Jongeren en schulden" van 11 februari 2020 en de raadsbrief "Pilot schulddienstverlening aan ondernemers van 19 februari 2020.

Fractie:	**D66-27**
Pagina:	100
Vraag:	Werkinvesteringsfonds: Het werkinvesteringsfonds is per 1-1-2019 in de begroting opgenomen. Halverwege 2019 is voor het eerst budget onttrokken aan het fonds, dit vloeit nu voor 95% terug omdat het niet besteed is. Graag ontvangen we een overzicht van alle projecten die aan de orde zijn geweest, inclusief die projecten die niet tot een start of zelfs niet tot een formele aanvraag zijn gekomen, met een duiding per project van waarom het tot nu toe niet gestart is en of het komend jaar alsnog zal kunnen starten.
Antwoord:	Op 3 maart jl. heeft de raad een raadsbrief ontvangen met het onderwerp Projecten Werkinvesteringsfonds (441768). In deze brief hebben wij u geïnformeerd over de projecten die met behulp van het Werkinvesteringsfonds in gang zijn gezet. Het betreft de volgende 6 projecten: - De Voorwerkers - Het bewonersinitiatief De Blauwe Wijkeconomie (DBWE)/Buurtbaanbureau - Live+ - Werkprojecten Scalabor - Pak je Kans - Klassewerk/vakbroeders. De ontwikkeltijd van diverse initiatieven is lang en vraagt begeleiding. Wij zijn met een aantal initiatieven in gesprek voor komende periode. Ook zullen we zien welke inzet wegens effectiviteit continuering vraagt.

Fractie:	**D66- 28**
Pagina:	105
Vraag:	Bevorderen gezonde leefstijl: wat is in 2019 extra gedaan om de gezonde leefstijl te verbeteren en om zo bij te dragen aan het Nationaal Preventieakkoord
Antwoord:	In 2019 zijn (extra) JOGG-regisseurs aangetrokken die binnen het Sportbedrijf Arnhem aan de slag gaan in de vijf wijken waar JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht) wordt uitgevoerd: Arnhems Broek, Geitenkamp, Klarendal, Malburgen en Presikhaaf,

	In samenwerking met Menzis en betrokken (uitvoerings-)partners zijn voorbereidingen getroffen om de GO!-aanpak (Gezond Onderweg) uit te rollen naar Geitenkamp, Arnhems Broek en Klarendal, naast de al bestaande GO!-wijken Presikhaaf en Malburgen. Het programma heeft tot doel overgewicht en obesitas bij kinderen tegen te gaan. Menzis en gemeente spannen zich gezamenlijk in om duurzame financiering voor het programma te realiseren; In het kader van de Lokale Werkagenda Menzis, werken gemeente, zorgverzekeraar en lokale partners (o.a. Sportbedrijf Arnhem/ FormUpgrade / FysioFit e.a.) samen aan coachingsprogramma's ter bevordering van een actieve leefstijl onder volwassenen (i.h.b. gericht op de doelgroep minima) - bevorderen van bewegen, advisering omtrent gezonde voeding, terugdringen roken en middelengebruik); Op veel basisscholen krijgen kinderen schoolfruit en groente, bekostigd door de gemeente.

Fractie:	**D66 -29**
Pagina:	111
Vraag:	Er zijn via het vastgoedplein nieuwe CPO-locaties (collectief particulier opdrachtgeverschap) aangeboden in 2019. Welke CPO-locaties zijn op het Vastgoedplein aangeboden? Wat zijn de cruciale succesfactoren gebleken om in 2019 meer locaties beschikbaar te krijgen dan in 2018?
Antwoord:	- Coehoorn - CPO ontwikkelt zich alleen op gemeentelijk gronden. We hebben maar een beperkt aantal gemeentelijk gronden zonder verkoopovereenkomst/claimhouders. Als we mogelijkheden zien wegen we dat af ten opzichte van andere wensen die er zijn en passen we dat toe.

Fractie:	**D66 -30**
Pagina:	111
Vraag:	Ruimtelijke kwaliteit is op orde, De dynamiek van verandering in het gebruik ligt echter altijd hoger dan de dynamiek van de aanpassing van de inrichting van de openbare ruimte. Daardoor zal er altijd sprake zijn van discrepanties tussen gebruik en inrichting van de stad. In de jaarstukken 2018 prijkte de indicator nog in het groen en in 2019 is dat gezakt naar oranje. Wat is er sindsdien veranderd? Welke concrete ontwikkelingen hebben bijgedragen aan deze daling? Hoe vaak is vastgesteld dat de ruimtelijke kwaliteit in Arnhem is afgenomen?
Antwoord:	De daling van de indicator komt niet door specifieke concrete ontwikkelingen maar door de dynamiek in de stad. Gemiddeld is de ruimtelijke kwaliteit op orde. Echter de dynamiek in de stad en de daarmee gepaard gaande transformaties en herontwikkelingen vragen steeds om aanpassingen in de openbare ruimte. De groene aanduiding met "op orde" zou suggereren dat we "klaar zijn". We constateren echter dat een voortdurende inspanning nodig is om op orde te blijven. Vandaar oranje.

Fractie:	**D66 -31**
Pagina:	111
Vraag:	Kwaliteit verbeteren van de bestaande woningvoorraad wordt het plan van aanpak woningsplitsing en verkamering genoemd. In tegenstelling tot de andere prestatie doelen is dit doel niet voorzien van een kleurenindicator die aangeeft hoe het met de uitvoering van het prestatiedoel staat. Is dat een bewuste keuze, dan wel een omissie? En als het laatste het geval is, welke indicator hoort hier dan te staan?
Antwoord:	Dit is een omissie: Oranje.

Fractie:	**D66 - 32**
Pagina:	111
Vraag:	Beperken de opgaven om kwaliteit van de bestaande woningvoorraad te verbeteren zich tot het reguleren van woningsplitsing- en verkamering? Als er meer opgaven zijn waarover heeft het college het dan?
Antwoord:	Nee, ook in de prestatie-afspraken met corporaties zijn afspraken gemaakt over verbeteren van de bestaande woningvoorraad op bijvoorbeeld duurzaamheid, vernieuwen woningvoorraad en schimmel.

Fractie:	**D66 - 33**
Pagina:	129
Vraag:	Achterblijven van investeringen: Hoe groot was het aandeel van het achterblijven van investeringen in het genoemde bedrag van 63 miljoen euro? Hoe hadden de solvabiliteit en de weerstandsfactor op 31-12-2019 eruit gezien als de geplande investeringen wel waren gedaan, en voor het overige de jaarrekening eruit zou zien zoals nu het geval is? Welk deel van de niet gedane investeringen wordt komende jaren alsnog verwacht?
Antwoord:	Het balanstotaal is gestegen t.o.v. 2018, zo ook de materiële vaste activa. Een vergelijking van de balans in de rekening met die in de MJPB is eigenlijk lastig te maken. De geprognosticeerde balans is lang niet zo nauwgezet als de begroting van lasten en baten. De afname ten opzichte van het begrote balanstotaal zit volledig in de vlottende activa en die kun je niet begroten. Dat is een momentopname. Op de weerstandsfactor heeft het achterblijven van investeringen geen invloed. In de jaarrekening 2019 bedraagt de solvabiliteit 17,23% (160.603 Eigen Vermogen/931.883 Totaal Vermogen). Wanneer de volledige onderuitputting van investeringen ad € 33 mln wel zou zijn gerealiseerd was het balanstotaal gestegen naar € 964.993, wat leidt tot een solvabiliteit van 160.603/964.993 = **16,64%**. Dus in de afronding op hele procentpunten blijft de solvabiliteit 17%. Overigens is dit het financieel meest negatieve scenario. In het balanstotaal van 931.883 zit namelijk ook een bedrag aan Onderhanden Activa (OHA) van € 30 mln en we mogen aannemen dat een deel van die OHA betrekking heeft op de onderuitputting, wat betekent dat een deel van de onderuitputting al wel is besteed en ook op de balans staat.

Fractie:	**D66 - 34**
Pagina:	142
Vraag:	Overzicht basis onderhoudsniveau. Daar wordt aangegeven dat voor fietspaden niveau A/B wordt aangehouden, terwijl de afspraken zijn dat voor fietspaden niveau A wordt gehanteerd. Waar komt dit verschil vandaan, en zijn er afgelopen jaar fietspaden onderhouden op niveau B, zo ja welke trajecten?
Antwoord:	De vrij liggende fietspaden worden onderhouden op niveau A. Er zijn echter fietsstroken die integraal onderdeel uitmaken van een weg. Hier kan het onderhoudsniveau lager liggen omdat het onderhoudsniveau van deze wegen lager ligt.

Fractie:	**D66 - 35**
Pagina:	143
Vraag:	Openbare verlichting. De ambitie is om in 2035 alle openbare verlichting in led uitgevoerd te hebben. Eerder wordt gemeld dat we op schema liggen om dit te realiseren, hier wordt gemeld dat er allen voor aanleg en groot onderhoud led wordt ingezet. Wordt er nu actief vervangen of niet, en is het doel 2035 alles op led met het huidige tempo van vervanging realiseerbaar. Zo nee, welke maatregelen heeft u genomen om dit doel wel te realiseren?
Antwoord:	Vanaf 2012 worden bij groot onderhoud LED armaturen geplaatst. Voor armaturen hanteren we een vervangingstermijn van 20 jaar. Na 20 jaar zouden daarmee alle armaturen vervangen moeten zijn door LED-armaturen. Dat is dus voor 2035 conform de ambitie. Er zijn in de stad nog ca. 200 historische armaturen die een veel langere levensduur hebben en waarvoor op dit moment nog geen LED alternatief voorhanden is. De komende jaren zal hiervoor nog naar een alternatief worden gezocht.

Fractie:	**D66 -36**
Pagina:	167
Vraag:	Sportbedrijf Arnhem: wat is er nog onvoldoende in de rapportage op de effectiviteit van de activiteiten in relatie tot de doelstellingen van de opdrachtgever?
Antwoord:	De monitoring en rapportage op de verschillende inspanningen kan verbeterd worden. Als opdrachtgever van het Sportbedrijf willen wij inzichtelijk hebben in welke mate inspanningen van het Sportbedrijf bijdragen aan de maatschappelijke doelstellingen zoals het verminderen van overgewicht en het stimuleren van beweging, en tegen welke kosten. Zo kunnen we beter gerichte keuzes maken binnen het beschikbare budget. Resultaten van inspanningen kunnen

	meer SMART gemaakt worden: Hoeveel mensen binnen een bepaalde doelgroep worden bereikt, wat is het (langdurig) meetbaar effect van de inspanning, wat zijn de kosten etc.

Fractie:	**D66 - 37**
Pagina:	60
Vraag:	Publieke dienstverlening Het college hecht veel waarde aan de samenwerking met inwoners, raad en organisaties. Hierbij is het uitgangspunt om vroegtijdig met de raad, inwoners en partijen in gesprek te gaan. Bewoners, organisaties en ondernemers weten de teams Leefomgeving veelal te vinden. Van Wijken Weten heeft zich doorontwikkeld naar een volwassen en vertrouwde werkwijze in de Arnhemse wijken. • Er zijn verschillende participatietrajecten rondom thema's gestart, zoals bijvoorbeeld in het kader van de Omgevingsvisie en het bomenplan. Maar ook participatie Korenkwartier en de Bakermat zijn mooie voorbeelden van participatie. • Start raadswerkgroep en programmagroep. De programmagroep is gestart met de aanpassing van de raadsvoorstellen plus bijbehorend begeleidings- en monitoringsaanpak. Ook het proces om tot een nieuwe participatietool te komen is gestart. • We hebben een nieuw instrument geïntroduceerd: doelgeroepsegmentatie (citisen). Met name om beter de "stille groepen" te kunnen bereiken. Had hier niet burgeragendering bij moeten worden genoemd als nieuw instrument?
Antwoord:	Voor de volledigheid was dat goed geweest.

Fractie:	**D66 - 38**
Pagina:	62
Vraag:	In diverse wijken is door de burgemeester het gesprek gevoerd over wijkveiligheid en zijn de problemen van bewoners op het gebied van de veiligheid opgehaald en geïnventariseerd. In Malburgen, Klarendal en de Geitenkamp heeft dit inmiddels geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op straat- en buurtniveau. In 2020 wordt verder uitvoering gegeven aan de veiligheidsthema's per wijk/gebied door onder andere de inzet van straatcoaches en het voorkomen van aanwas van jonge (drugs)criminelen - Waarom is dit niet in elke wijk gebeurd? Gaat dat nog gebeuren?
Antwoord:	In de loop van 2019 zijn de veiligheidsthema's in de diverse wijken opgehaald. In de genoemde wijken heeft dit al geleid tot een gerichte aanpak. In 2020 wordt per wijk/gebied explicieter gemaakt welke activiteiten we gaan verrichten en welke doelen we willen realiseren om de veiligheid te verbeteren. De inhoudelijke focus en de wijze waarop hebben we verwoord in de raadsbrief 'Wijkveiligheid inArnhem' van 3 maart 2020. Daarnaast zijn we ook aan de slag met de aanpak van de aanwas van jonge drugscriminelen en via middelen van het Rijk en de provincie gaan we daarvoor onder meer straatcoaches op inzetten.

Fractie:	**D66-39**
Pagina:	
Vraag:	Waarom staat er niks in de perspectiefnota over digitale criminaliteit, terwijl dat wel 1 van de speerpunten is in de Kadernota Veiligheid?
Antwoord:	In de perspectiefnota zijn de meest urgente en maatschappij ontwrichtende veiligheidsthema's benoemd. Niet alle speerpunten die in de Kadernota staan, zijn hier herhaald, maar maken wel nadrukkelijk deel uit van de vierjaarlijkse uitvoering van de Kadernota Veiligheid.

PvdA

Fractie:	**PvdA - 1**
Pagina:	45
Vraag:	Op pagina 45 van de jaarstukken onder Wijken Malburgen Vergroten gevoel van sociale en fysieke veiligheid staat bij het subkopje Vissenbuurt benoemd dat hier in november is gekozen voor een hardere aanpak naast de aanpak van de sociale kant. Wat wordt hiermee bedoelt?
Antwoord:	In de Vissersbuurt wordt met een gespecialiseerde projectleider een plan van aanpak gemaakt waar behalve sociale aspecten ook veiligheid en bijvoorbeeld de afdeling werk en inkomen betrokken worden.

Fractie:	**PvdA - 2**
Pagina:	49
Vraag:	Op pagina 49 van de jaarstukken onder Wijken Schuytgraaf, Elderveld Multifunctioneel ontmoeten staat uitgebreid beschreven dat er meer behoefte is aan ontmoeten maar dat hier geen ruimte meer voor is in bijvoorbeeld de MFC, tegelijk staat er dat er een MFC is weggevallen. Wordt hier gezocht naar nieuwe locaties voor ontmoeten? Zijn hier gesprekken over?
Antwoord:	Er wordt zeker gezocht naar nieuwe locaties en mogelijkheden voor ontmoeten. We willen in het MFC Omnibus een aparte ruimte creëren voor bewoners waar ook gebruik kan worden gemaakt van een professionele keuken. Deze is nu buiten gebruik. Daarnaast zijn we in samenwerking met het projectteam van de ontwikkeling Schuytgraaf aan het onderzoeken op twee locaties (bij veld 1A en het pand aan de Achterstraat 20) of hier ook kansen liggen om inwoners meer ontmoetingsmogelijkheden te geven.

Fractie:	**PvdA - 3**
Pagina:	79
Vraag:	Op pagina 79 van de jaarstukken onder De Stad Economie Overzicht lasten en baten 2019 valt te lezen dat er €740.000,- extra beleidscapaciteit is ingezet om de beleidsdoelen te realiseren. Om welke beleidsdoelen ging dit? Zijn deze daadwerkelijk gerealiseerd?
Antwoord:	

Fractie:	**PvdA - 4**
Pagina:	
Vraag:	Wat zijn de gevolgen van het niet doorgaan van het WK BMX 2021. Is er al bekend of dit op een ander moment zal plaats vinden? Waren er al afspraken gemaakt met partners die nu niet meer na gekomen kunnen worden? Heeft dit nog financiële gevolgen?
Antwoord:	Op dit moment is bekend dat het WK BMX niet door kan gaan op het geplande tijdstip in juli 2021. Papendal en de UCI streven ernaar het WK doorgang te laten vinden. De UCI streeft ernaar al haar evenementen in het oorspronkelijk geplande jaar door te laten gaan en Papendal hecht heel erg aan het breedtesport onderdeel voor alle leeftijden. Op dit moment is de nieuwe datum nog niet vastgesteld, maar partijen hebben gesproken start WK op 17 augustus 2021. Dat is na de Olympische Spelen en nog tijdens de zomervakantie waardoor ook het breedtesport onderdeel plaats kan vinden. Er zijn nu geen afspraken bekend die niet nagekomen kunnen worden. Sponsoring, de mogelijkheid tot verzekeren en aanwezigheid van publiek kunnen onder druk komen te staan, maar SC Papendal werkt hiervoor een aantal scenario's met verschillend ambitieniveau uit.

Fractie:	**PvdA - 5**
Pagina:	
Vraag:	Op pagina 91 van de jaarstukken onder De Stad Cultuur, recreatie en sport Overzicht lasten en baten 2019 is te lezen dat er in 2019 €704.000 euro extra is uitgegeven aan vastgoed sport. Zijn dit investeringen waarvan nog niet bekend was dat deze gedaan moesten worden, of zijn dit investeringen die naar voren zijn gehaald?
Antwoord:	Het gaat hier niet om investeringen maar om hogere kosten van onderhoud voor een meerdere sportpanden. Overigens staan tegenover de extra uitgaven van circa 7 ton ook extra inkomsten van circa 4 ton.

Fractie:	**PvdA - 6**
Pagina:	
Vraag:	Op pagina 149 staat bij Inzamelvoorzieningen voor afval en grondstoffen benoemd dat een deel van de investeringen doorschuiven naar 2020 en 2021. Nu gaan we diftar per 1-7-2020 invoeren, welke maatregelen moeten er dan in 2021 nog genomen worden?
Antwoord:	Deze geraamde investering betreft het uitvoeren van aanpassingen op de afvalbrengstations in het kader van DIFTAR. Deze investeringen zijn uitgesteld omdat nog geen definitieve keuze gemaakt is over de wenselijkheid en inpasbaarheid van investeringen op de huidige locatie in Arnhem-Noord. Dit terrein is in eigendom van de huidige afvalinzamelaar en wordt door de gemeente ook de komende twee jaar gehuurd. Op dit moment loopt de aanbesteding van een nieuw afvalinzamelcontract. Afhankelijk van de uitkomst van de aanbesteding wordt de toekomstige keuze ten aanzien locatie en inrichting van het afvalbrengstation in Arnhem-Noord bepaald.

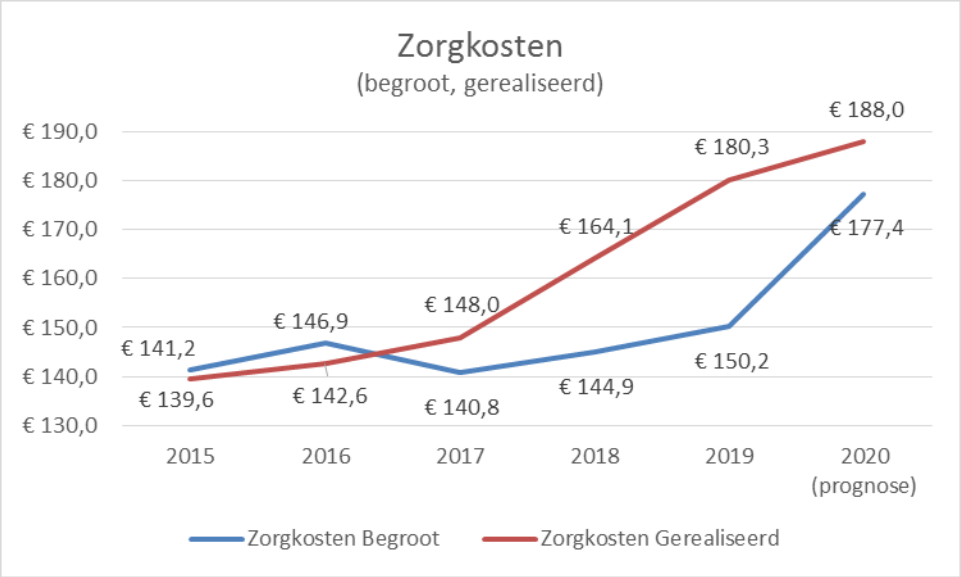
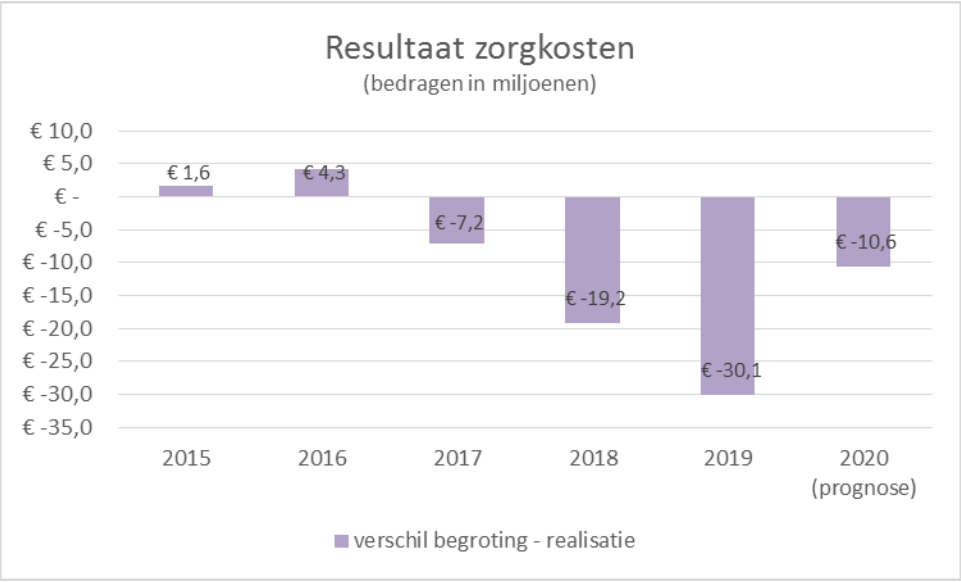
Fractie:	**PvdA - 7**
Pagina:	
Vraag:	Wat gebeurt er met de subsidies voor de evenementen die vanwege corona in 2020 niet plaats kunnen vinden? Worden deze niet uitgekeerd? Vallen deze vrij voor andere culturele instellingen? Worden deze doorgeschoven naar 2021?
Antwoord:	Subsidies die in 2020 voor evenementen niet worden uitgekeerd, worden aan het einde van het jaar aan de Bestemmingsreserve Evenementen gevoegd.

Fractie:	**PvdA - 8**
Pagina:	
Vraag:	Een aantal subsidieontvangers (bijvoorbeeld Productiehuis plaatsmaken) staat twee keer in het rijtje subsidie ontvangers, hoe komt dit?
Antwoord:	Plaatsmaken heeft in 2019 een extra subsidie uitgekeerd hebben gekregen van € 25.000. Anderen worden bijvoorbeeld uit verschillende budgetten gefinancierd waar verschillende subsidiebeschikkingen aan ten grondslag liggen, daarom komen ze dubbel voor.

Fractie:	**PvdA - 9**
Pagina:	
Vraag:	Doorbraak naar werk, pagina 16, prestatiedoel “meer Arnhemmers minder afhankelijk van inkomensondersteuning”. Hier staat een daling van het aantal betaalde uitkeringen van 8.006 naar 7.733. Uit de bestuur rapportage Doorbraak naar Werk blijkt dat het aantal doorstromingen naar werk in Arnhem nog uitblijft. Wel wordt er resultaat geboekt op de instroom. Heeft het college nu het idee dat we met de genomen maatregelen bij W&I dat de ambities gerealiseerd kunnen worden?
Antwoord:	Het boeken van resultaten gaat om het samenspel van de inspanningslijnen, de onderliggende acties en de lerende samenwerking tussen de diverse partners in de uitvoeringsketen die tot de genoemde 'doorbraak' in het programmaplan Doorbraak Naar Werk moet leiden. De organisatieontwikkeling van het Cluster Werk & Inkomen is een belangrijke voorwaarde, maar niet de enige.

Fractie:	**PvdA - 10**
Pagina:	
Vraag:	In Arnhem blijven we achter als het gaat om het doorgeleiden naar werk, maar lopen we voor op handhaving en “overig”. Hoe is dit te verklaren? Wat is “overig” (technische vraag)?
Antwoord:	Wij hebben nog geen harde verklaring voor de verschillen, maar op pagina 8 van de bestuursrapportage hebben wij geprobeerd om het te duiden: - Dat het aandeel dat uitstroomt naar werk lager is dan in gemeenten met een vergelijkbare omvang heeft mogelijk te maken met bestandskenmerken. In Arnhem is het aandeel dat moeilijker bemiddelbaar is naar de arbeidsmarkt (leeftijd; lang in uitkering) groter dan in andere gemeenten.

	- Dat het aandeel dat uitstroomt naar studie hoger is vloeit mogelijk voort uit de inzet van de zogenaamde 'scholingsplicht'. - Dat het aandeel dat uitstroomt door handhaving hoger is wordt mogelijk veroorzaakt door de inbedding van handhaving in bijvoorbeeld de werkwijze van het versnellingsteam binnen W&I. Onder 'overig' zijn andere redenen van uitstroom gegroepeerd. Het duidt veelal ook op knelpunten in de registratie. Wij onderzoeken wat de verklaring is van dit relatief grote aandeel.

Fractie:	**PvdA - 11**
Pagina:	
Vraag:	Kan er een integraal overzicht gemaakt worden van de extra kosten in de zorg in 2018, 2019 en 2020, de maatregelen die reeds genomen zijn, de extra kosten verwerkt in de Jaarrekening 2019, de verwachte extra kosten in 2020. Dit ook ten opzichte van de begrootte kosten, zodat zichtbaar is hoeveel er aan maatregelen is genomen en hoeveel er aan extra kosten vanuit de begroting worden gedekt?
Antwoord :	In onderstaande grafiek is te zien hoe de zorgkosten zich ontwikkeld hebben in de jaren 2015 tot en met 2019 (gerealiseerde zorgkosten, zoals verwerkt in de jaarrekeningen) en wat de prognose 2020 is. Daar tegenover zijn de begrote kosten zichtbaar. Het resultaat van de afgelopen jaren en welk resultaat geprognosticeerd wordt voor 2020 is te zien in de tweede grafiek. .

De zorgmaatregelen die In begroting 2020 - 2023 zijn verwerkt zijn, staan opgesomd op pagina 10 en 11 van de (geamendeerde) MJPB 2020-2023:

Ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000				
Maatregelen				
Van Beschermd wonen naar beschermd thuis	2.400	4.000	4.000	4.000
Van verblijfszorg jeugd naar ambulante ondersteuning jeugd	700	750	750	750
Ambulante begeleiding Wmo	1.400	1.400	1.400	1.400
Dagbesteding in eigen wijk	200	200	200	200
Richtlijnen Doelgroepenvervoer	250	250	250	250
Hulpmiddelen: naar algemeen gebruikelijke voorzieningen	0	0	pm	pm
Activerend werk: afbouwen rol CAW	20	160	160	200
Toevoegen POH jeugd	200	200	200	200
Hervormen Drang in jeugdzorg	100	100	100	100
Beperken instroom dyslexiezorg	300	300	300	300
Aanpassen inzet sociale wijkteams	100	100	100	100
Transformatieagenda	1.800	0	0	0
WMO en Jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-6.746*	*-5.112*	*-5.259*	*-5.360*
Actualisatie hogere uitgaven Wmo/jeugd obv ontwikkelingen 2019	-2.740	-2.740	-2.740	-2.740
Ingroei maatregel verblijfszorg jeugd	-700	-750	0	0
Dekking maatregel verblijfszorg jeugd uit BR Wmo en jeugdzorg	700	750	0	0
Ingroei maatregel inzet sociale wijkteams	-100	-100	0	0
Dekking maatregel inzet sociale wijkteams uit BR Wmo en jeugdzorg	100	100	0	0
Geen bezuiniging wijkteams (Amendement 19A66)	*0*	*0*	*-100*	*-100*
Aanvullen vangnet Wmo en jeugdzorg (dotatie aan BR Wmo en jeugdzorg) (Amendement 19A66)	*-200*	*-200*	*-200*	*-200*
BR Transformatiebudget zorg (Amendement 19A66)	*-478*	*-428*	*-328*	*-328*
Prijsontwikkelingen niet gedekt uit reservering prijsindexatie	-836	-836	-836	-836
Motie toezicht en kwaliteit	-84	-84	-84	-84
Overname werkzaamheden HCM door Medipoint	-77	-77	pm	pm
Correctie dekking vanuit budgetten sociale wijkteams	-232	108	108	108
Correctie opgenomen budget transformatieagenda	-40	0	0	0
Volumeontwikkelingen dekking uit reservering volume	3.240	3.514	3.514	3.514
WMO en Jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-1.447*	*-743*	*-666*	*-666*

Daarnaast zijn in de raadsbrief van 7 januari 2020 over de ontwikkelingen in de jeugdzorg de financiële effecten van twee zaken aangegeven:

1. Effect nieuwe beleidsrichtlijnen	300	500	500	500
2. Effect nieuwe inkoopvoorwaarden	100	200	200	200

Meer maatregelen om de aanpak van jeugdzorg in complexe situaties te verbeteren, specialistische jeugdzorg af te bakenen en het gebruik van algemene voorzieningen te bevorderen zijn voorgesteld in de notitie van de taskforce (bijlage bij het Raadsvoorstel maatregelen Jeugdzorg). Hier is nog geen besluit over genomen.

NB: alle cijfers en grafieken die gebruikt zijn ten behoeve van de beantwoording van de technische vragen Perspectiefnota PvdA 2 en 4 en SP 3 en Jaarstukken SP 5, 5a en PvdA 11 zijn opgenomen in de Excelbijlage.

Fractie:	**PvdA - 12**
Pagina:	
Vraag:	Klopt het dat de extra kosten voor armoedebestrijding vanaf 2020 gedekt zijn in de begroting?
Antwoord:	In de Begroting 2020 is extra budget toegevoegd voor Armoedebestrijding. Dit budget is voldoende voor de reguliere activiteiten. De impact van de Coronacrisis op het budget is op dit moment niet in te schatten.

Fractie:	**PvdA -13**
Pagina:	
Vraag:	Er wordt meer ingezet op ambulante zorg thuis. Dit betekent dat er ook meer uitstroom is uit woonvoorzieningen? Bestaat het risico dat het aantal van 120 woningen voor uitstroom onvoldoende is?
Antwoord:	Vooralsnog zien we dit risico niet. In 2019 is het contingent van 120 woningen nog niet volledig gebruikt. Mocht het in de toekomst zo zijn dat er een tekort dreigt, dan zullen we hierover in overleg gaan met de woningcorporaties.

Fractie:	**PvdA - 14**
Pagina:	
Vraag:	Onder de risico's staat planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering. Hier staat een bedrag van € 2,7 mln. Dit bedrag is niet genoemd in het plan van aanpak. Was dit niet bekend?
Antwoord:	Dat het risico aan de orde zou zijn was al bekend. Van de hoogte van een bedrag hebben we later pas een inschatting kunnen maken, nadat een onderzoek naar het planschaderisico was afgerond en we aan de hand van data over de woningvoorraad een globale berekening konden maken. Toen de gemeenteraad het 'voorbereidingsbesluit Spijkerkwartier e.o.' nam was bekend dat vaststelling van een nieuw (facet)bestemmingsplan planschaderisico's met zich meebrengt. Dit is benoemd onder de 'risico's' in het raadsvoorstel van juli 2019. Het voorbereidingsbesluit voorziet namelijk in een aanhoudingsplicht voor bouw- en aanlegactiviteiten; als na het onherroepelijk worden van een (facet)bestemmingsplan eigenaren worden beperkt in bouw- en gebruiksmogelijkheden die zij eerder wel hadden, dan ervaren zij planologisch nadeel en kunnen zij recht hebben op nadeelcompensatie. Ook in het raadsvoorstel van december 2019 over het Plan van Aanpak is onder de risico's benoemd dat door het voorbereidingsbesluit Spijkerkwartier e.o het risico op planschadeclaims ontstaat ná vaststelling van een facetbestemmingplan. In het raadsvoorstel is opgenomen dat zowel risico als omvang moeilijk te bepalen zijn. Het bedrag van 2,7 miljoen is dan ook geen verwachte uitgave; het is een bedrag gebaseerd op een berekening van het risico en een globale inschatting van de kans aan de hand van een som van het aantal panden dat volgens de lijn van het Plan van Aanpak niet meer 'vergunbaar' zal zijn. Óf personen nadeelcompensatie claimen en kunnen krijgen, en op wat voor bedrag zij recht hebben krijgen is afhankelijk van een hoop factoren. Hieraan kleven veel onzekerheden. Het bedrag kan aangepast worden indien we meer inzicht krijgen in de risico's en de claims. De kans van optreden wordt op 50% geschat. Voor het grootste deel van de stad is voldoende 'voorzienbaarheid' gecreëerd, waardoor risico's zijn gemitigeerd.

Fractie:	**PvdA - 15**
Pagina:	
Vraag:	Voor de Connectie zijn in 2019 extra middelen beschikbaar gesteld. Toch is het risico ongewijzigd gebleven. Hoe kan dit?
Antwoord:	De risicobepaling betreft een dynamisch proces waarbij bestaande risico's worden afgeschaald en/of nieuwe risico's worden opgenomen. Ten aanzien van de risico's van de Connectie verwachten wij dat de effecten van de in 2019 extra beschikbaar gestelde middelden in de MJPB 2021-2024 zichtbaar worden en een daling van het risicobedrag laten zien. In de MJPB 2021-2024 van de Connectie is de daling van het risicobedrag ook zichtbaar. Kanttekening daarbij is dat in het risicoprofiel van de Connectie nog geen rekening is gehouden met de gevolgen van de coronacrisis.

Fractie:	**PvdA - 16**
Pagina:	
Vraag:	Onder algemeen bestuur op pagina 61 wordt gesproken over een beleidskader. Waar kunnen deze stukken gevonden worden?
Antwoord:	Onder de kop beleidskaders zijn linkjes opgenomen naar deze stukken. Via financien.arnhem.nl werken deze linkjes. We zullen de pdf aanpassen, zodat de linkjes voortaan ook vanuit de pdf werken.

Fractie:	**PvdA - 17**
Pagina:	63
Vraag:	Op Pagina 63 onder wijkveiligheid wordt gesproken over een integrale aanpak op buurt en straatniveau in 3 wijken. In welke wijken is dit gebeurt? Wanneer worden deze geëvalueerd? Wordt de raad hierin mee genomen?
Antwoord:	Het betreft de wijken Geitenkamp, Klarendal en Malburgen. In de raadsbrief 'Wijkveiligheid in Arnhem' van 3 maart 2020 bent u geïnformeerd over de aanpak wijkveiligheid tot nu toe en hoe deze verder invulling wordt gegeven. De uitkomsten van de drie aanpakken in de wijken worden tussentijds geëvalueerd om de totale aanpak te versterken.

Fractie:	**PvdA - 18**
Pagina:	63
Vraag:	Op pagina 63 onder Bestrijding uitsluiting en intolerantie wordt gesproken over interventies. Welke zijn dit?
Antwoord:	Binnenkort ontvangt u een raadsbrief met daarin de interventies om seksuele intimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag tegen vrouwen - en iedereen die hiermee te maken krijgt op grond van seksuele geaardheid - tegen te gaan.

Fractie:	**PvdA - 19**
Pagina:	81
Vraag:	Op pagina 81 onder educatie wordt gesproken over actielijnen voor volwassenen educatie, welke actielijnen zijn dit?
Antwoord:	1. Bekendheid en bewustwording > meer aandacht voor laaggeletterdheid 2. Signalering en toeleiding > professionals kunnen signalen van laaggeletterdheid herkennen en bespreek maken, en weten waar zij terecht kunnen voor verdere ondersteuning voor de inwoner 3. Aanbod > er is gevarieerd aanbod van educatietrajecten voor volwassenen die hun basisvaardigheden willen versterken 4. Monitoring > meer inzicht in het resultaat van de aanpak

SP

Fractie:	**SP -1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Algemeen - er wordt gesproken over financieel positief resultaat. Vraag is hoeveel is nu er geplande begrote zaken die niet zijn uitgevoerd. Over welke omvang hebben we het dan en hoe is dat uit te splitsen? Bijvoorbeeld onderwijshuisvesting. Hij wil hier graag een beeld van krijgen. Bijvoorbeeld investeringen die niet gerealiseerd zijn. Wat gaan we dan nog doen? Projecten met financiele zin waar we rekening mee hebben gehouden, maar die we nog wel van plan zijn te doen. Waar zit het? Gerrie weet het van onderwijs, maar bijvoorbeeld openbare ruimte etc
Antwoord:	Hieronder een overzicht van investeringen boven 2,5 ton die niet gerealiseerd zijn in 2019:

(x € 1.000)

aandachtsveld	investering	omschrijving	bedrag
Vastgoed	Planmatig onderhoud 15 jr.	00235 Breezandpad 11-17 vlakke dakafwerking bitumineus nieuwe laag	467
	Planmatig onderhoud 20 jr.	Rietgrachtstraat 80 Dakventilator, pompen, verdeelinrichting, groepenkast	297
		Tekkenwaard (van voormalig M SSA)	1.200
		00337 Koningstraat 38, Walburgstraat 1 en 3Brandmeldinstallatie kabel + append	433
	Onbekend	Sperverstraat 97 puid gezondheidszorg	424
ICT		IT-Diverse bedrijfsapplicaties	1.874
GRP	Gemeentelijke Rioleringe Plannen / GRP 6	Rioleringen	664
Parkeren	Garagepakeren	Vervangen garage-apparatuur (alle drie)	383
		Bewegwijzering PG Arnhem Centraal	400
	Afdeling Vastgoed	PO Willemstunnel 1: Ammentuur alg. BVO	1.121
HFZ	HFZ Machines en installaties	Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	1.071
	HFZ Vervoermiddelen	Personenauto's / fietsen en scooters	971
	HFZ inrichting gebouwen en inventaris	Inrichting van gebouwen en inventaris	1.717
Afval	Investeringen ABS	(ondergrondse) Afvalcontainers	1.500
Onderwijs	Investeringen speciaal onderwijs	SPO Nieuwb Ommeswaal school (gebouw en inrichting)	4.681
		SPO Sporthal Brianti-Ommeswaal	3.712
		Terrein Bethanienstraat Irr SPO (extra kosten inrichting OR)	1.495
		uitbr Pieter Jongeling SPO (C3 Zijpend.weg 163)	564
		OW3 Breest 3-SOW Klimboom SPO	3.544
		OW3 Breest 3-SIKC SPO	486
		OW3 Breest 3-SSloop gebouw SPO	286
		uitbr Jozef Senio SPO (C6 Beeldhouwerstraat 27a-29)	292
		HP Schuytgraef Scholencampus (Sallamander)	1.067
Verkeer	Verkeersinfrastructuur- voorzieningen/-regelingen	Verkeersinfrastructuur	1.491
		Kunstwerken w.o. viaducten A325	754
Openbare Verlichting	Masten algemeen: OV projecten	Masten	918
Overige	Eusebiuskerk: Restauratie 2017-2019		250
	Klimaatfonds		250

Fractie:	**SP- 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	De informatie over de wijken - sociale huisvesting/ verwarde personen - beeld van SP dat zij niet verspreid over de hele stad worden verspreid. Dat soort gegevens die vind hij niet terug in jaarrekening. Zijn deze er wel? Locaties van verwarde personen waar deze worden opgevangen als bijvoorbeeld - dit vraagt van een wijk. Bijvoorbeeld ook nieuwkomers die moeten inburgeren. Wat is er in het afgelopen jaar huisvesting nieuwkomers/ verwarde personen/ arbeidsmigranten - waar wonen die? Weten we dat? Waar zien we dit terug?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 3 (mondeling)**
Pagina:	131
Vraag:	Risico's - wat actueel is de derving OZB door leegstand - er staan wel percentages aangegeven - graag beeld om volume in geld - Meer gewicht op het eigenaarsrecht leggen. De gemeente betaalt nu de leegstand. Hij wil graag weten hoeveel geld we nu mislopen door leegstand. Wat betekent dus 2,15% derving ozb in 2019 in geld. En stel dat we de heffing verplaatsen naar de eigenaar- wat is het effect hiervan?
Antwoord:	De derving aan inkomsten OZB als gevolg van leegstand bedroeg ten tijde van het opmaken van de jaarrekening € 600.000. Het verplaatsen van OZB-gebruiker naar de OZB-eigenaar heeft het volgende effect:

	Verschuiving OZB gebruik naar OZB eigenaar niet woningen

	MJPB 2019	Verschuiving	
Opbrengst OZB eigenaar niet-woningen:	21.226.000	28.301.000	
Opbrengst OZB gebruiker niet-woningen:	7.075.000	-	
Totale opbrengst OZB niet-woningen	28.301.000	28.301.000	Stijging/daling
Tarief OZB eigenaar niet-woningen	0,5661%	0,7548%	33%
Tarief OZB gebruiker niet-woningen	0,1887%	0%	-100%

Woz-waarde	635.000

Lastenontwikkeling 2019
Basis
Niet-woning

	Eigenaar	Huurder
OZBE	3.595	-
OZBG	-	1.198
Totaal	3.595	1.198

Lastenontwikkeling 2019
Verschuiving OZBG naar OZBE
Niet-woning

	Eigenaar	Huurder
OZBE	4.793	-
OZBG	-	-
Totaal	4.793	-

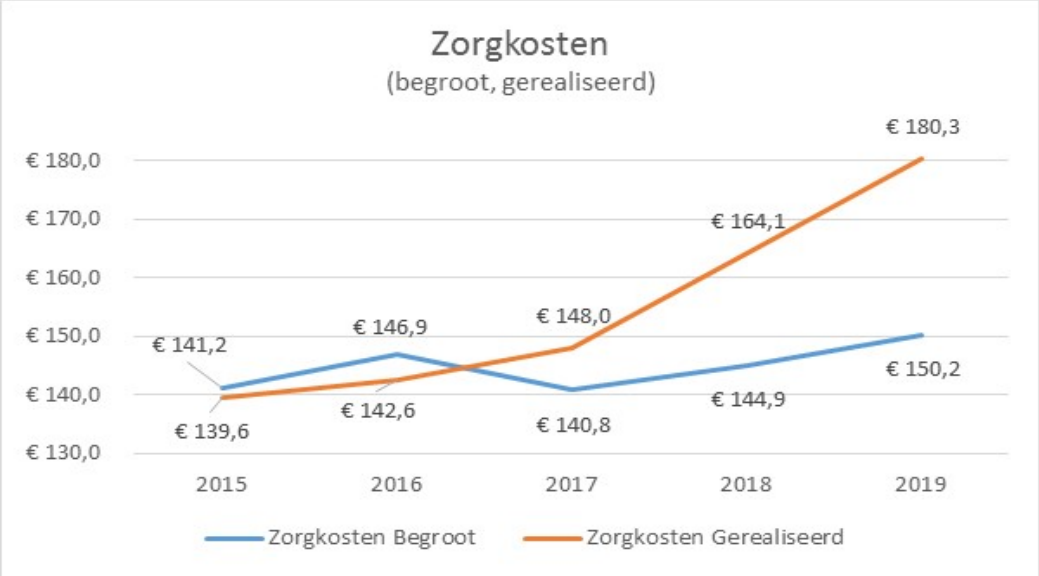
Stijging/daling lasten

Eigenaar	Huurder
33%	-
0%	-100%
33%	-100%

Kanttekeningen:
* De gemeente is vrij om te bepalen hoe de verhouding eigenaren-gebruikers OZB wordt toegepast. Er kan gekozen worden om alleen van eigenaren te heffen. De gemeente Lelystad en Nijmegen bijvoorbeeld, doen dat al.
* Door de lastenverschuiving van gebruiker naar eigenaar stijgen de lasten voor de eigenaar van een niet-woning met 33%. Met name de eigenaren van niet-woningen die geen gebruiker zijn van een pand en de OZB.

Fractie:	**SP- 4 (mondeling)**
Pagina:	134
Vraag:	participatie beschut werken - volledig meebewegen met taakstelling rijk - de inhoud van dit risico moeten we navragen - Mensen gaan toch niet activerend werk en beschut werk doen? Hoe zit dit?
Antwoord:	Het is inderdaad zo dat een inwoner nooit tegelijkertijd van een voorziening Activerend Werk en Beschut Werk gebruik maakt. Op het niveau van een individuele inwoner klopt het dus dat als hij of zij vanuit Activerend Werk succesvolle arbeidsontwikkelstappen zet naar Beschut Werk er een besparing is aan de zijde van Activerend Werk en een toename van kosten aan de zijde van Beschut Werk. Op het niveau van het geheel werkt het echter niet zo: een vrijvallende Activerend Werk-plek wordt n.m. weer benut om een andere (volgende) inwoner een passende participatie-/ arbeidsontwikkelmogelijkheid te bieden. Het risico blijft dus staan. Wel werken wij momenteel ten behoeve van de aanstaande MJBP aan een actualisatie van de aard en de omvang van het risico.

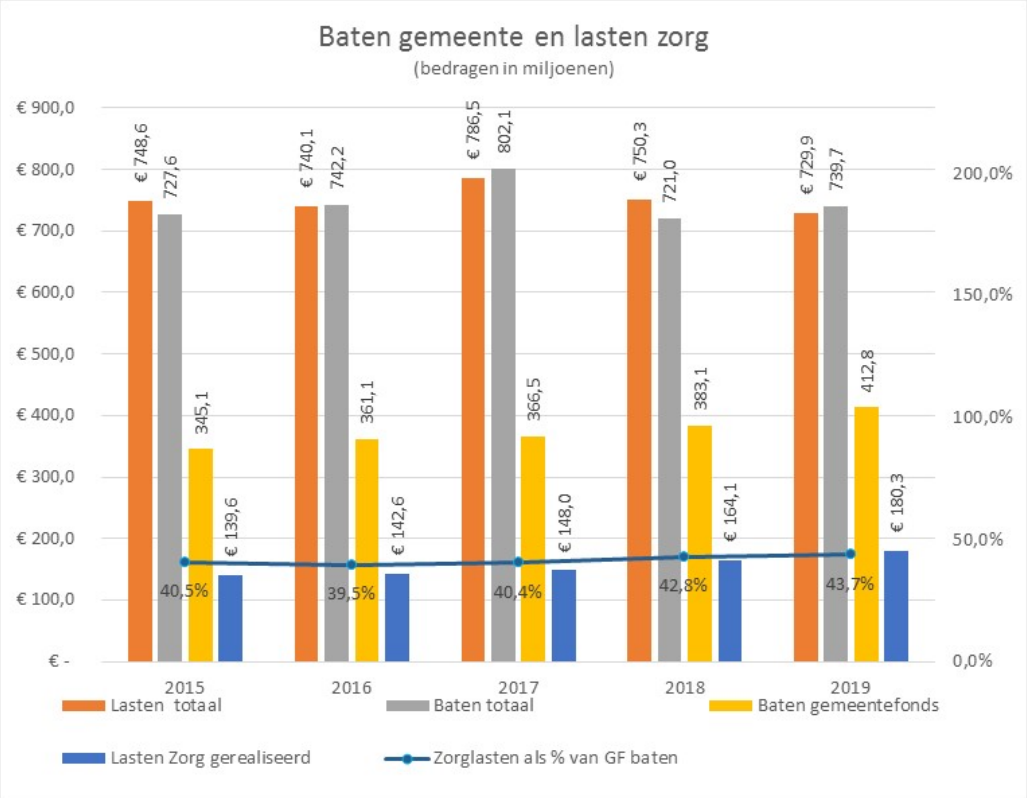
Fractie:	**SP - 5 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Zorg - in de raadsbrief december 2018 van het Zorgdomein staat een grafiek met een aantal gegevens. Hij wil deze graag geactualiseerd zien. Toelichting is gegeven- het gaat om drie lijnen, waarbij er twee (begroting en realisatie) doorgetrokken kunnen worden, De derde (IU) is lastiger, omdat deze gegevens niet zo beschikbaar zijn

	Tevens vraag bij bovenstaande grafieken het sociaal noodfonds - er zijn 2 nieuwe BR-en - te betrekken aangezien dit budget is dat gelabeld voor de zorg is en beschikbaar.
Antwoord:	In onderstaande grafiek zijn de begrote en gerealiseerde zorgkosten 2015 - 2019 opgenomen. Het gaat in deze grafiek alleen om de lastenkant, de baten zijn buiten beschouwing gelaten. In de raadsbrief december 2018 van het zorgdomein is het saldo van baten en lasten opgenomen, de beide grafieken zijn daarom niet volledig vergelijkbaar. Onderstaande drie reserves zijn relevant voor het zorgdomein. De dotaties en onttrekkingen conform besluitvorming zijn opgenomen in onderstaande tabellen. De reserves Transformatiebudget Zorg en WMO & Jeugdzorg zijn ingesteld in resp. 2019 en 2020 en daarom weergegeven voor de jaren 2019 - 2023. De reserve Noodfonds bevat inmiddels geen middelen meer bestemd voor het Zorgdomein, daarom zijn de jaren 2015 - 2019 opgenomen in de tabel.

Mutatieoverzicht BR Noodfonds

Stand BR Noodfonds					
€ *1.000	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Zorgdomein 1 januari	2.000	8.976	16.711	12.745	479
Dotaties Zorgdomein					
(Begrote) dotatie	12.385	2.300	1.200	1.180	0
AWBZ-MO middelen dotatie				1.112	
Resultaat dotatie		8.353	3.293	1.580	
Subtotaal dotaties	12.385	10.653	4.493	3.872	0
Onttrekking Zorgdomein					
Resultaat onttrekking		2.918	8.459	11.041	
Beschikkingen Wijkteams afdoening motie 17M53		0	0		
Subtotaal	5.409	2.918	8.459	11.041	0
Begrote onttrekkingen vanuit MJPB 2018-2021	0	0	0	5.097	0
Subtotaal	5.409	2.918	8.459	16.138	0
Stand Zorgdomein per 31 december	8.976	16.711	12.745	479	479
Overheveling saldo naar BRWMO& Jeugdzorg					-479
Restant Zorgdomein					0
Stand BR Noodfonds Participatie (Scalabor)					
Stand per 1 januari	0	0	0	3.661	3.182
Dotatie	0	0	9.600	141	0
(Begrote) Onttrekking	0	0	5.939	620	740
Stand per 31 december	0	0	3.661	3.182	2.442
Stand BR Noodfonds					
€ *1.000	2015	2016	2017	2018	2019
Stand sociaal domein 1 januari	2.000	8.976	16.711	16.406	3.661
Dotaties	12.385	10.653	14.093	4.013	0
Onttrekkingen	-5.409	-2.918	-14.398	-16.758	-1.219
Subtotaal	6.976	7.735	-305	-12.745	-1.219
Sociaal domein per 31 december	8.976	16.711	16.406	3.661	2.442

Fractie:	**SP -5a**
Pagina:	Vervolg vraag 5
Vraag:	De vraag is om een lijn in de grafiek op te nemen waarin alle voor de zorg begrote middelen staan opgenomen, dus inclusief die in de bestemmingsreserve(s). Dat geeft namelijk het complete beeld van wat er voor de zorg in het vooruitlopende jaar begroot was. Nu staan die apart in een tabel. Het voorbeeld van de grafiek die ik bedoel (deze is echter t/m 2018) vind je hieronder. Daarnaast begreep ik dat IU-SD+ budget niet meer te berekenen is voor 2019. Om toch inzicht te hebben in de (totale hoeveelheid) beschikbare middelen graag 1) de begrote middelen voor Arnhem vanuit het gemeentefonds van de afgelopen vijf jaar & 2) de totale baten van de gemeentebegroting van de afgelopen vijf jaar. Graag die ook in de grafiek, met een aparte y-as voor de leesbaarheid. Graag ook alle data in over dit onderwerp in een excel-tabel dus ook van de grafiek die jullie nu hebben gestuurd.
Antwoord:	Waar een begrote onttrekking van een reserve heeft geleid tot een ruimer lastenkader is dit al opgenomen in het getoonde lastenkader. Het opnemen van de dotaties en onttrekkingen aan de bestemmingsreserve(s) als lijn in de grafiek geeft een vertekend beeld In de grafiek op pagina 2 van de raadsbrief d.d. 11-12-2018 zijn de onttrekkingen en dotaties aan de reserve Noodfonds ook niet opgenomen, dit is te lezen in voetnoot 2.

	De benadering die in december 2018 nog is gegeven van de IU-SD is inderdaad niet meer te maken. Niet alleen het oude gedeelte van de WMO, maar ook een groot deel van Jeugd en nieuw WMO is inmiddels overgeheveld van integratieuitkering naar algemene uitkering gemeentefonds. Om een beeld te geven van de verhoudingsgewijze groei van de lasten zorg ten opzichte van de totale lasten van de gemeente is bij de beantwoording van vraag SP-3 al een grafiek opgenomen. Daarin is te zien dat de zorgkosten naar verhouding groeien, van 18,6% naar 24,7% van de totale gemeentelijke lasten. De totale lasten zorg kunnen ook gerelateerd worden aan de baten uit het gemeentefonds. Ook dan is een relatieve groei zichtbaar, van 40,5% in 2015 naar 43,7% in 2019. De baten uit eigen bijdragen in de zorg zijn onderdeel van de totale baten van de gemeente en in onderstaande grafiek niet apart zichtbaar gemaakt. NB: alle cijfers en grafieken die gebruikt zijn ten behoeve van de beantwoording van de technische vragen Perspectiefnota PvdA 2 en 4 en SP 3 en Jaarstukken SP 5, 5a en PvdA 11 zijn opgenomen in de Excelbijlage

Fractie:	**SP - 6**
Pagina:	
Vraag:	Externe inhuur als % van de totale loonsom is gestegen van 13% (jaarrekening 2018) naar 21% (jaarrekening 2019) a) wat is het actuele percentage? b) hoeveel externe inhuur is sinds 1 juni 2018 aangetrokken; aantal fte en totale loonsom?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 7**
Pagina:	
Vraag:	Van de huidige externe inhuur: welke functies betreft dit en voor welk voor welk cluster/afdeling/project worden zij ingezet?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 8**
Pagina:	
Vraag:	Wat is de contractduur van de huidige externe inhuur?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 9**
Pagina:	
Vraag:	Is er externe inhuur die meer verdient dan de Kaisernorm? Zo ja, hoeveel verdient deze inhuur welke functie(s) betreft het?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 10**
Pagina:	
Vraag:	Zijn er afdelingen waar een kwart of meer van de medewerkers bestaat uit externe inhuur? Welke afdelingen zijn dit?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 11**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel procent van mensen in dienst van de gemeente werkt op een tijdelijk contract? a) het percentage per 31/12/2018 b) het percentage per 31/12/2019 c) het huidige percentage. d) Kunt u het huidige percentage uitsplitsen per functie? e) Hoeveel procent van de mensen in dienst van de gemeente die werken op een tijdelijk contract is vrouw?
Antwoord:	

Fractie:	**SP -12**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel procent van mensen in dienst van de gemeente werkt op een flexibel contract (zonder vast aantal uren, zoals 0-uren, oproep of minmax contract)? a) het percentage per 31/12/2018 b) het percentage per 31/12/2019 c) het huidige percentage. d) Kunt u het huidige percentage uitsplitsen per functie? e) Hoeveel procent van de mensen in dienst van de gemeente die werken op een flexibel contract is vrouw?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 13**
Pagina:	
Vraag:	Op welke manier wordt er gestuurd bij uitbesteden/aanbesteden en inhuur derde partijen op flexibele contracten en externe inhuur?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 14**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel mensen die voor de gemeente werken verdienen minimumloon? Hoeveel procent van de mensen in dienst van de gemeente verdient minimumloon?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 15**
Pagina:	
Vraag:	Wat is het percentuele loonverschil tussen mannen en vrouwen die dezelfde functie bekleden en die werken voor de gemeente?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 16**
Pagina:	
Vraag:	Wat is het verschil in contractgrootte (aantal uren) tussen mannen en vrouwen die dezelfde functie bekleden en die werken voor de gemeente?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 17**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel stagiairs lopen stage bij de gemeente en op welke functies? Welke stagevergoeding ontvangen zij? Is er een verschil in stagevergoeding tussen opleiding of functie, en zo ja, om welke bedragen gaat het?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 18**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel mensen met een beperking zijn in dienst van de gemeente? Hoeveel procent van het totaal aantal mensen in dienst van de gemeente heeft een beperking?
Antwoord:	

Partij van de Dieren

Fractie:	**PvdD- 1 (mondeling)**
Pagina:	96
Vraag:	Schulden- In hoeverre krijgen Arnhemmers te maken met boetes betalingsachterstanden? Hoe zit het met het voornemen? Hoe zit het met het invorderingsbeleid voor mensen met schulden.
Antwoord:	We onderscheiden twee soorten boetes: een boete ivm het schenden van de informatieverplichting, en de kosten van een dwangbevel. Boetes ivm schenden van de informatieverplichting: 2019: Januari t/m april 74 2020 Januari t/m april 50 Dwangbevel: 2019 januari t/m april 151 2020 januari t/m april 50. In december 2019 zonden wij u de raadsbrief over de rol van de gemeente als schuldeiser. Op 19 mei wordt een vervolgbrief in het college besproken waarin ondermeer het invorderingsbeleid besproken wordt. In beide brieven wordt uitgebreid stilgestaan bij het kwijtscheldingsbeleid (1e brief) en het invorderingsbeleid (2e brief) van het cluster W&I en de gemeentelijke heffingen.

Fractie:	**PvdD - 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Afvalstromen - De hoeveelheid restafval daalt. Lijkt of dat komt door betere afvalscheiding. Waar komt de daling kosten vandaan? Komt dit door beter nascheiden? Hoe verhouden de stromen zich met voorheen?
Antwoord:	Het klopt dat de hoeveelheid restafval per inwoner in 2019 licht is gedaald en het scheidingspercentage is gestegen ten opzichte van 2018. We zien het verwachte effect door het opnieuw afsluiten van de ondergrondse containers waardoor er minder restafval is aangeboden. Daarnaast is de hoeveelheid herbruikbaar afval gestegen. De hoogte van de kosten voor het product afval zijn in 2019 niet gedaald ten opzichte van 2018, er is ook geen vorm van nascheiding op het restafval toegepast.

Fractie:	**PvdD - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel projecten zijn in het groenfonds terecht gekomen?
Antwoord:	Het gaat om 10 projecten en daarnaast 2 subsidieregelingen voor particulieren (verminderen hitteplekken en initiatieven stadslandbouw). In park Westerveld zijn de contouren van het voormalig landhuis zichtbaar gemaakt met o.a. groen. Het begrazingsgebied Meinerswijk is vergroot. En er is een vervolg gegeven van het proces met pachters om te komen tot biologische landbouw en veeteelt op onze verpachte agrarische gronden. De vegetatie in een 16-tal bermen is geïnventariseerd om met meer maatwerk in beheer meer biodiversiteit te behalen. Het nestkastjes project koolmees ter bestrijding van de eikenprocessierups is afgerond. Het cameraproject in tuinen is in 2019 gestart en loopt nog door tot eind 2020. De vergroening van entrees bij bedrijventerrein Het Broek is gerealiseerd. De projecten rondom de vergroening van Kronenburg en Zijpsepoort zijn nog in voorbereiding en worden in 2020/2021 naar verwachting gerealiseerd.

PVV

Fractie:	**PVV -1 (mondeling)**
Pagina:	14
Vraag:	Het goede voorbeeld in eigen gemeente - aantal duurzame gereden kilometers met eigen wagenpark - wordt dit geregistreerd? Groeit dit? Waar gebeurt de inkoop van de groene stroom? Is dit al helemaal dekkend?
Antwoord:	Het beantwoorden van gereden kilometers kost meer tijd om uit te zoeken. De inkoop van groene stroom gebeurd bij De Groene Stroomfabriek.

Fractie:	**PVV - 2 (mondeling)**
Pagina:	15
Vraag:	De aanpak van statushouders is herijkt - Brengt dit meer kosten met zich mee? En welke resultaten heeft dit opgeleverd?
Antwoord:	Ja, omdat we al begonnen zijn met de pilot duale trajecten (Veranderopgave Inburgering). Met het actieplan voor nieuwkomers 2019-2022 maken we een start in de verbetering van onze aanpak op nieuwkomers, hierbij lopen we alvast vooruit op de wijzigingen Wet Inburgering die per 1 juli 2021 ingaan. Het plan heeft een looptijd van vier jaar. De resultaten worden dan ook na vier jaar gemeten.

Fractie:	**PVV - 3 (mondeling)**
Pagina:	25
Vraag:	Onderwijsbeleid - Vroegtijdig schoolverlaten - hier hebben we een voordeel. Dit is al jaren zo dat we hier een voordeel op hebben. Wordt dit dan doorgeschoven naar volgend jaar of gaat dit dan naar algemene reserve? Hier is geen bestemmingsreserve voor. Hoe komt het dat er ieder jaar een onderuitputting is van bedrag? Wat is de inhoudelijke reden hiervan de onderuitputting vroegtijdig schoolverlaten?
Antwoord:	In december is besloten om € 535.000,-- over te hevelen naar 2020 (niet bestede middelen). Er is een eenmalige subsidieregeling opgesteld: 'Subsidieregeling Gelijke kansen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs Arnhem 2020'. De reden van onderuitputting in 2019 is veroorzaakt door het niet, anders, of later doorgaan van een aantal projecten die meegenomen waren in de begroting 2019. De afgelopen 2 jaar was er sprake van onderuitputting. Er wordt nu gewerkt aan een nieuw plan van aanpak waarin gerichter wordt ingezet op de doelgroepen waar VSV veel voorkomt. Ook wordt een subsidieregeling opgesteld waar scholen en organisaties een beroep op kunnen doen. Hiermee beogen we ook onderuitputting van het budget in de komende jaren te voorkomen. En verder in te zetten op het verminderen van schooluitval.

Fractie:	**PVV - 4 (mondeling)**
Pagina:	64
Vraag:	Realisatie uitvoeringsplan Radicalisering - Er wordt gesproken over een training verzorgd voor moeders voor opvoedvraagstukken. Hoeveel deelnemers hebben hier aan mee gedaan? Wat zijn de kosten? Wie heeft de training gegeven?
Antwoord:	Aantal deelnemers: 12; kosten: €7.500 (excl BTW); Uitvoerder: Oumnia Works Arnhem.

Fractie:	**PVV-5 (mondeling)**
Pagina:	64
Vraag:	Hetzelfde geldt ook voor een tiental jongeren voor netwerkregisseur tegen extremisme. Wat zijn de kosten? Hoe blijft de gemeente in contact met deze jongeren om te monitoren om de inzet van netwerkregisseur te monitoren? Blijft er contact?
Antwoord:	Kosten: €36.500 (excl BTW). Uitvoerder: AM-support; De jongeren worden opgeleid en begeleid door AM-support. Het project wordt voortgezet in 2020. Het contact is er op structurele en regelmatige basis en vanuit het netwerkoverleg is er vanuit de gemeente contact met alle betrokkenen. Voor ons als gemeenten belangrijk om juist hier alert te blijven op de ontwikkelingen.

Fractie:	**PVV - 6 (mondeling)**
Pagina:	64
Vraag:	Veiligheidshuis - een casusoverleg 25 personen - Hoe wordt er voor gezorgd dat de lijst actueel blijft? Wordt er gelet op terugkeerders? Wordt gemonitord dat deelnemers die niet in basisregistratie voorkomen deelnemen?
Antwoord:	Vanuit de diverse ketenpartners (justitie, politie, jongerenwerk, scholen etc.) is er structureel overleg om deze lijst actueel te houden. Zijn er zorgelijke signalen dan worden deze personen aangemeld bij het Veiligheidshuis. Deze melding wordt direct verrijkt met aanvullende informatie en bezien of de melding wordt besproken in het casusoverleg radicalisering. Is er sprake van een "terugkeerder", woonachtig binnen de gemeente Arnhem, dan wordt deze persoon sowieso besproken en gemonitord. Als een persoon, met zorgelijke signalen over radicalisering, verblijft binnen de gemeente Arnhem en niet ingeschreven is in het GBA, dan wordt deze persoon besproken en gemonitord in het Veiligheidshuis.

Fractie:	**PVV - 7 (mondeling)**
Pagina:	64
Vraag:	Onderzoek Universiteit Utrecht moet meer gebeuren in contact scholen. Wat is er concreet gebeurd met scholen in aanpak radicalisering?
Antwoord:	De contacten zijn direct aangehaald om de samenwerking met het onderwijs te versterken. In december 2019 is in een 'Duivelshuisgesprek' door de burgemeester en wethouder onderwijs met directeuren uit het onderwijs in gesprek gegaan. Verder is er ook een brede conferentie georganiseerd met veel betrokkenheid vanuit de scholen in Arnhem. Er wordt samen met het onderwijs bezien welke interventies (trainingen, voorlichting, anderszins) helpen met het signaleren en omgaan met radicalisering/ extremisme als onderdeel van een bredere aanpak.

Fractie:	**PVV - 8 (mondeling)**
Pagina:	66
Vraag:	Financiele overzicht - project lokale aanpak radicalisering - negatief saldo BR - Hoe moet hij dit lezen? Er is een BR voor. In 2019 kosten voor gemaakt en kosten voor gemaakt ten laste van BR. Verloop per bestemmingsreserve is te zien. Hoe zit het met de BR. Ook besproken de mogelijke link met deze gelden als onderdeel van de inkomsten uit het gemeentefonds.
Antwoord:	In 2019 is door procesmatige omstandigheden bij de NCTV (Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid) de uitbetaling van de Versterkingsgelden vertraagd. De middelen voor 2019 zijn in december 2019 ontvangen door Arnhem. Deze middelen zijn in 2019 aan de BR Taakmutaties Gemeentefonds (BR0809) toegevoegd. In 2019 zijn kosten gemaakt ten behoeve van de Lokale aanpak radicalisering.

Fractie:	**PVV- 9 (mondeling)**
Pagina:	70
Vraag:	De walstroom - aantrekkelijke aanlegplaats aan de Rijn - Vraag is de aanleg van de walstroom is deze nu afgerond? Voor alle kades beschikbaar? En moet dit verplicht afgenomen worden door schepen? En wordt hier op gehandhaafd? Schepen geen eigen generatoren
Antwoord:	Vraag is de aanleg van de walstroom is deze nu afgerond? - Nee. Met de renovatie van het dijklichaam aan de Rijnkade en Boterdijk door het waterschap worden nog walstroomlocaties toegevoegd. Voor alle kades beschikbaar? - Ook na genoemde uitbreiding op de Rijnkade en Botterdijk zullen er delen van de Nieuwe Haven zonder walstroom zijn. En moet dit verplicht afgenomen worden door schepen? - Ja, daar waar beschikbaar moet er gebruik worden gemaakt van walstroom (verordening). En wordt hier op gehandhaafd? - De havenmeesters zien toe op het gebruik van walstroom. Handhaven is tot nu toe niet nodig geweest. Bij aandringen op het gebruik van walstroom zijn er schepen die elders een ligplaats zoeken. Schepen geen eigen generatoren?

	- Daar waar geen walstroom beschikbaar is, maken schepen gebruik van hun eigen generatoren.

Fractie:	**PVV - 10 (mondeling)**
Pagina:	70
Vraag:	Wegenonderhoud - We komen te kort - Hoeveel komen we tekort? En heeft dit al geleid tot kapitaalvernietiging? Er is vertraging bomenkapmoratorium/bomenbeleid. Kunnen we de achterstand inhalen binnenkort?
Antwoord:	Hoeveel komen we tekort? In de MJPB van 2019 is aangegeven dat een budgetverhoging voor wegenonderhoud nodig is oplopend tot € 1,4 miljoen / jaar. In de begroting van 2019 is de budgetverhoging beperkt tot een bedrag oplopend tot € 0,9 miljoen / jaar. Gezien de financiële knelpunten is in de begroting van 2020 afgezien van verdere verhoging. Het tekort komt daarmee op 0,5 miljoen per jaar. En heeft dit al geleid tot kapitaalvernietiging? Dit heeft nog niet geleid tot kapitaalvernietiging. Kapitaalvernietiging speelt voornamelijk bij asfaltverhardingen. We kiezen ervoor de beschikbare middelen zo in te zetten dat we kapitaalvernietiging zo veel mogelijk voorkomen. Dit betekent bv dat bij elementenverhardingen (klinkers en tegels) onderhoud soms langer wordt uitgesteld. Dit leidt namelijk niet tot kapitaalvernietiging omdat anders dan bij asfalt, uitstel hier niet leidt tot aantasting van de onderliggende constructie met hogere herstelkosten tot gevolg. Het leidt wel tot een lagere kwaliteit en tot " verrommeling" van het straatbeeld. Er is vertraging bomenkapmoratorium/bomenbeleid. Kunnen we de achterstand inhalen binnenkort? Er is ondertussen een nieuw bomenplan vastgesteld. De werkzaamheden die in afwachting hiervan waren uitgesteld kunnen nu weer worden opgestart.

Fractie:	**PVV- 11 (mondeling)**
Pagina:	100
Vraag:	Statushouders - Medio 2019 twee decentralisatieuitkering toegevoegd - nieuwe BR - Graag willen weten waarvoor de decentralisatieuitkeringen voor bestemd waren en waarom zijn deze nog niet uitgenut?
Antwoord:	Deze twee decentralisatie-uitkeringen hebben betrekking op de "Landelijke Voorziening Vreemdelingen" (LVV) en de "Maatschappelijke begeleiding van asielzoekers/statushouders". Deze rijksmiddelen zijn/worden via het gemeentefonds uitgekeerd. De rijksmiddelen voor de LVV dienen in het kader van gemaakte afspraken tussen Rijk en gemeenten als vergoeding voor overige onderdak voorzieningen die gemeenten maken voor vreemdelingen zonder recht op verblijf of rijksopvang. De rijksmiddelen voor de maatschappelijke begeleiding worden op basis van de huidige Wet inburgering verstrekt aan gemeenten ten behoeve van de maatschappelijke begeleiding van inburgeringsplichtige asielmigranten en hun gezinsleden. Op beide geldstromen zijn in 2019 door de gemeente uitgaven verricht, ook ten dele via de regulier beschikbare budgetten. In het kader van het raadsvoorstel bij de MJPB 2020-2023 in november 2019 heeft de Raad besloten het niet-bestede restant van deze middelen toe te voegen aan nieuwe bestemmingsreserve Inburgering, Integratie en Asiel. Zodat deze middelen beschikbaar blijven voor de inzet op het actieplan voor nieuwkomers 'Meedoen en Thuisvoelen' en de ontwikkelingen in de opvang voor vreemdelingen in 2020 en volgende jaren.

Bundel Vragen M1 Jaarstukken 2019

Versie: 27-5-2020

VVD

Fractie:	**VVD -1**
Pagina:	
Vraag:	In reactie op de het accountantsverslag in samenhang met de coronacrisis gaf wethouder Paping aan dat een aantal BR opgeheven zouden konden worden en de gelden konden worden overgeheveld naar de AR. -Welke van de op P. 227/228 genoemde reserves zouden dit kunnen zijn? -Graag een toelichting en motivatie waarom juist de keuze voor deze reserves? -Wat zijn de directe positieve en eventuele negatieve gevolgen van deze overheveling?
Antwoord:	Het College is op dit moment bezig om exact in beeld te brengen om welke bestemmingsreserves het hier gaat. We willen hier een goede afgewogen keuze in maken om ongewenste negatieve gevolgen te voorkomen. In aanloop naar de Turap 2 en de Begroting 2021 zullen we de keuzes met daarbij de motivatie en de consequenties voorleggen aan de gemeenteraad, in samenhang met de maatregelen die we in relatie tot de coronacrisis moeten nemen.

Fractie:	**VVD - 2**
Pagina:	
Vraag:	Doorbraak naar werk P 15: ‘De vereiste gebiedsgerichte samenwerking tussen Werk & Inkomen, Sociale wijkteams 16 en teams Leefomgeving is met het project 'Werken Loont' in 2019 voorbereid. Implementatie loopt enige vertraging op vanwege de organisatieontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen’. -Wanneer vindt implementatie plaats? En bent u het met de VVD Arnhem eens dat implementatie van een project niet mag lijden onder een interne reorganisatie?
Antwoord:	Vanaf 1 juni werkt Werk en Inkomen op de nieuwe manier. Doel van het project was om de aanpak rond Werken Loont (introductie van Surplus voor deeltijdwerkers, inrichten proces verkorte aanvraag, inrichten nazorgtraject, verbeteren van informatie en procedures bij aanvraag) in te bedden in de nieuwe werkprocessen. De samenwerking tussen Werk&Inkomen, Sociale wijkteams en teams Leefomgeving op het onderwerp van financiele zelfredzaamheid kan - nu de gebiedsteams een feit zijn - ook volop van start. Daarmee is er wel samenhang tussen beide.

D66

Fractie:	**D66 - 1**
Pagina:	
Vraag:	Ondanks dat ze conform afspraak tijdig zijn aangeboden, zijn niet alle technische vragen beantwoord. Hoe komt het dat het college niet in staat is gebleken conform de gemaakte afspraken vragen te beantwoorden? Hoe oordeelt het college over de beperkingen die hierdoor bij de raad ontstaan om de relevante vragen in de fase M1 te stellen? Deelt het college onze mening dat een tijdige, juiste en volledige beantwoording van technische vragen noodzakelijk is voor een goed oordeel van de raad bij de jaarstukken, het belangrijkste verantwoordingsmoment van het politieke jaar? Zo nee, waarom niet? Welke maatregelen neemt het college om te zorgen dat het in het vervolg wel mogelijk is de afspraken over de beantwoording van vragen na te komen?
Antwoord:	Het college deelt zeker de mening dat tijdige, juiste en volledige beantwoording van technische vragen belangrijk is voor een goed oordeel. Een deel van de vragen is mondeling tijdens twee technische sessies beantwoord. De ruim tweehonderd schriftelijke technische vragen zijn bijna allemaal op tijd beantwoord. Enkele vragen zijn één werkdag later dan voorzien beantwoord.

Fractie:	**D66- 2**
Pagina:	
Vraag:	Bij de technische beantwoording wordt soms aangegeven dat een indicator in het jaarverslag 'groen' is als de beoogde inspanning is geleverd, maar soms wordt aangegeven dat deze op oranje blijft staan omdat het doel niet bereikt is. Deelt het college onze mening dat de indicatoren zouden moeten aangeven in hoeverre door de raad gestelde doelen bereikt zijn, en dat het daarom noodzakelijk is dat de gestelde doelen voldoende concreet zijn om dit te kunnen vaststellen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, gaat het college de komende MJPB dan ook volledig inrichten met meetbare doelen en bij het komende jaarverslag weergeven of gestelde doelen (dan uit de MJPB 2020-2023) bereikt zijn, en niet langer of de beoogde inspanning is geleverd?
Antwoord:	Bij zijn aantreden is het college begonnen de 'cyclusdocumenten' te verbeteren: inzichtelijker en eenvoudiger. Vorig jaar is begin juli het plan van aanpak voor deze doorontwikkeling cyclusdocumenten door de raad vastgesteld. Hierin waren ook verbetervoorstellen opgenomen in het kader van de doelenboom. We hebben al een verbeterslag gemaakt en gaan daarmee verder (groeiproces). In de MJPB 2020-2023 is de doelenboom centraal gesteld bij de onderdelen 'wat willen we bereiken' en 'wat gaan we doen'. In het plan van aanpak is aangegeven dat het uitgangspunt is dat het aantal doelen per programma beperkt blijft. Ze worden duidelijk en zo smart mogelijk geformuleerd. Een aandachtspunt is dat het formuleren van doelen en indicatoren een lastige opgave is. Niet elk beleidsveld is immers hetzelfde. Verschillen in soorten producten en dynamiek hebben invloed op de haalbaarheid van doelen en de indicatoren die daarbij horen. Ook is het belangrijk hier realistisch bij te blijven; niet altijd zijn concrete doelen te stellen of is het handelen van een gemeente direct te koppelen aan het bereiken van de gestelde doelen.

Fractie:	**D66 - 3**
Pagina:	
Vraag:	De raad heeft gedurende de financiële cyclus behoefte aan goede, zo actueel mogelijke sturingsinformatie. Hier wordt ook in de rekenkamerbrief op gewezen. Veel informatie over de stand van zaken in het jaarverslag is verouderd, soms meer dan een jaar, omdat gebruik wordt gemaakt van landelijke openbare bronnen in plaats van eigen Arnhemse informatie. Voor de vergelijkbaarheid is dat natuurlijk prettig, maar de meerwaarde is beperkt: over deze informatie beschikte de raad feitelijk al. Deelt het college onze opvatting (en die van de rekenkamer) dat informatie in het jaarverslag zo veel mogelijk een actueel beeld over het jaar waarover het verslag gaat moet geven? En is het college bereid op dit punt bij een volgend jaarverslag verbeteringen door te voeren?
Antwoord:	Het college is blij met het rapport en de aanbevelingen van de Rekenkamer. Voor zover dit niet al was gebeurd, gaan we met de aanbevelingen aan de slag. In 2019 is in het 'plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' aangegeven dat de komende jaren ingezet zal worden om naast de BBV-indicatoren ook een eigen set van indicatoren te ontwikkelen. Belangrijk bij de verbetering van de informatie naar de raad is dat hierbij wordt aangesloten bij de visie van de raad en de indicatoren die zij belangrijk vindt. Het college gaat tevens na voor welke BBV-indicatoren meer actuele informatie aan de P&C-documenten toegevoegd kan worden.

Fractie:	**D66 - 4**
Pagina:	
Vraag:	Tegelijkertijd met het jaarverslag ontvingen wij ook de bestuursrapportages Doorbraak naar Werk en Zorg Dichterbij. De rapportages geven eveneens een beeld tot eind 2019 (met enige onzekerheid in de laatste maand): ze zijn namelijk opgebouwd met data van begin februari, waarbij de laatste 2 maanden onzeker zijn. Is het college het met ons eens dat de waarde van deze rapportages beperkt is, als de sturingsinformatie zozeer verouderd is? We nemen immers straks bij de perspectiefnota besluiten op basis van informatie die dan ongeveer een half jaar oud is. Is het college bereid om de doorlooptijd van de bestuursrapportages aanzienlijk te verkorten, zodat wij in april daadwerkelijk over het eerste kwartaal informatie kunnen krijgen (waarbij dan de cijfers tot en met maart worden weergegeven, met enige onzekerheid in de laatste twee

	maanden)? Dan geven deze rapportages daadwerkelijk een meerwaarde ten opzichte van het jaarverslag en is de informatie over het voorgaande jaar daadwerkelijk compleet.
Antwoord:	De aanlevering van de bestuurlijke rapportages van Doorbraak Naar Werk en Zorg Dichterbij zijn beide afgestemd op de P&C cyclus. De doorlooptijd van het uitbrengen van een rapportage is grotendeels afhankelijk van de bestuurlijke processen die doorlopen worden bij staf, college en raad. Wij blijven kritisch kijken naar de kortst mogelijke weg. Drie bestuursrapportages per jaar, zoals afgesproken met de Auditcommissie, wordt gezien als een goede frequentie om verantwoording af te leggen op de uitvoering van het programma. Wij streven naar zo actueel mogelijke cijfers en we begrijpen dat dit voor u ook zeer wenselijk is. *Doorbraak naar Werk* De meest recente rapportage van Doorbraak Naar Werk over het gehele jaar 2019 sloot aan op de jaarrekening 2019. Deze bestuurlijke rapportage is nu voor de tweede keer uitgebracht en volop in ontwikkeling. Op dit moment maken we gebruik van de Divosa-benchmark. Dit stelt ons in staat om te laten zien hoe Arnhem presteert ten opzichte van andere gemeenten. Deze informatie is actueel beschikbaar en levert data van maximaal een maand geleden. Voor andere data zijn we afhankelijk van onze ketenpartners. Deze gegevens komen op dit moment jaarlijks of halfjaarlijks beschikbaar. Samen met hen ontwikkelen we voor de monitor een digitaal dashboard. Op termijn stelt ons dat in staat om de meest actuele informatie uit de systemen te halen. Dit zal de doorlooptijd van het genereren van de informatie en het opstellen van de rapportage gaan verkorten. *Zorg Dichterbij* De Bestuursrapportage Zorg is zo opgebouwd dat deze vanaf het moment van opstellen terugblikt over de afgelopen periode, dit op basis van zo recent mogelijke cijfers. Daarnaast wordt een prognose gegeven van het lopende jaar. Wij beschouwen deze rapportage als zeer actueel, omdat gegevens zijn verwerkt tot en met 19 maart 2020 (zie bijvoorbeeld de tabel op pagina 11).Na deze periode werden de coronamaatregelen ingevoerd waardoor de cijfers niet meer betrouwbaar zijn. Dat er sprake is van onzekerheid, betreft met name de realisatiecijfers: zorgaanbieders dienen conform afspraken in de branche de in een bepaalde maand verleende zorg in de daaropvolgende maand te declareren (verleende zorg in februari 2020 moet gedeclareerd worden in maart 2020). Het is echter wettelijk toegestaan om tot 5 jaar na dato facturen in te dienen. In de praktijk blijkt dat een groot aantal zorgaanbieders te laat declareert. Wij sturen steeds actiever op tijdige declaraties en hebben in de nieuwe contractering per 01-07-2020 ook maatregelen genomen om dit nog meer af te dwingen: we hebben de mogelijkheid om de uitbetaling aan aanbieders te korten als er laat gedeclareerd is. Dit zal ertoe leiden dat de informatie tijdiger meer volledig en betrouwbaar zal zijn.

Fractie:	**D66 - 5**
Pagina:	
Vraag:	Naar aanleiding van de technische beantwoording van vraag D66-9 wordt duidelijk dat het college niet in beeld heeft welk aandeel van de Arnhemse jongeren bereikt wordt met aandacht voor diversiteit via scholen of anderszins. Wat is de actuele verwachting van het verschijnen van de genoemde agenda diversiteit? En mogen we er vanuit gaan dat daarin ook concrete ambities qua bereik van de verschillende activiteiten alsmede de monitoring daarvan worden opgenomen? Zo nee, waarom niet?
Antwoord:	De actuele verwachting is dat de agenda diversiteit voor de zomer ter kennisneming naar de raad gaat. In de agenda worden inderdaad de ambities qua bereik van de verschillende activiteiten alsmede de monitoring daarvan meegenomen

Fractie:	**D66 - 6**
Pagina:	
Vraag:	Aanvullende technische vraag naar aanleiding van vraag D66-27: we zien het lang duurt voordat de door de raad ter beschikking gestelde middelen in het werkinvesteringsfonds tot besteding komen. Voor welk deel van het beschikbare budget is met de nu genoemde projecten (blijkbaar uit 2020) besteding voorzien? En welke ambities in het activeren van Arnhemmers richting de arbeidsmarkt horen bij de genoemde projecten?
Antwoord:	In de raadsbrief van 3 maart jl. hebben wij aangegeven dat met deze projecten op dit moment een besteding van €800.000 voorzien is. De verwachting is dat daar in de periode medio 2020 tot medio 2021 plm €1 miljoen bij komt aan voortzetting van bestaande projecten en het initiëren van nieuwe projecten. Een vergelijkbaar bedrag resteert dan voor de periode 2021-2022. De ambities en doelstellingen van de projecten hebben we beschreven in genoemde raadsbrief.

Fractie:	**D66 - 7**
Pagina:	
Vraag:	Politieke vraag naar aanleiding van vraag D66-27: Welke maatregelen neemt het college, naar aanleidingen van de ervaringen van 2019, om te zorgen dat de financiële ruimte die er in het werkinvesteringsfonds voor het versterken van de arbeidsparticipatie de komende periode optimaal benut wordt en tot een optimaal resultaat leidt?
Antwoord:	Komende tijd zetten we ook in op het goed inzetten voor de middelen van het Werkinvesteringsfonds voor het doel waarvoor het Wif in het leven geroepen is. Met het Werkinvesteringsfonds willen we onder meer kunnen meeinvesteren met anderen, innovatieve zaken kunnen ondersteunen en willen we inzetten op rendement. Van inzet van het Wif, in combinatie met het beperkt beschikbare re-integratiebudget willen we leren welke middelen nodig zijn om zo gericht mogelijk aan de opgave te werken om meer mensen richting betaald werk te krijgen. Wij verwachten komende tijd - vanuit een aantal lopende initiatieven; - vanuit de intensiveringsinzet; - juist ook nu vanuit initiatieven die gerelateerd zijn aan Corona; - en vanuit onze eigen inzet om meer mensen in trajecten bij bijvoorbeeld Scalabor of een van de gelieerde projecten te krijgen; het budget goed benut te krijgen. Met deze kennis, en met de kennis die wij opbouwen in de monitoring, zijn we steeds beter in staat te bepalen welke investeringen in mensen nodig zijn om onze doelen te bereiken.

Bundel Vervolgvragen M1 Jaarstukken 2019

Versie: 2 juni 2020

Fractie:	**D66 -2 Vervolgvraag**
Pagina:	
Vraag:	Is het college het met ons eens dat de indicatoren (rood, oranje en groen) in principe over resultaten zouden moeten gaan, ook als deze niet objectief meetbaar zijn?
Antwoord:	In de MJPB 2020 is een onderscheid gemaakt in doelstellingen (wat willen we bereiken) en inspanningen (wat gaan we doen). In de jaarstukken zullen we aangeven of de doelen en de inspanningen op koers liggen (groen), gedeeltelijk op koers (oranje) of niet op koers lopen (rood) met daarbij een toelichting. We zijn het eens dat de keuze van de kleur (groen, oranje, rood) een relatie moet hebben met de resultaten die we hebben behaald, ook als deze niet objectief meetbaar zijn.

Fractie:	**D66 - 4 Vervolgvraag**
Pagina:	
Vraag:	Moeten we uit de beantwoording concluderen dat het college geen mogelijkheden ziet om de doorlooptijd te verkorten, zodat de raad over een actuele stand van zaken (van het betreffende kwartaal) kan beschikken? Als het college die mogelijkheden wel ziet, welke ambitie mogen we op dit punt dan verwachten? Hoe oud mag de informatie in de bestuursrapportages wat het college betreft zijn, op het moment dat de raad die ontvangt?
Antwoord:	Zoals wij hebben aangegeven, is monitoring nog volop in ontwikkeling. Dat betekent dat we in de toekomst verwachten de doorlooptijd te kunnen verkorten. Daarbij geldt echter dat er altijd een vertraging optreedt voor de cijfers die we kunnen presenteren: • Op het moment van "ophalen van gegevens" zijn deze nog niet helemaal actueel: zoals wij in ons vorige antwoord al aangaven, betreft dit o.a. de declaratie door de zorgaanbieder die 1 maand na dato plaatsvindt (mits de zorgaanbieder tijdig declareert). Dit is een extern feit dat niet door de gemeente beïnvloedbaar is. • 6 weken vanaf het moment van ophalen gegevens voor het interne proces van ambtelijke duiding, bespreking van de resultaten met de betrokken bestuurders en bespreking in het college. Dit betekent dat er opgeteld altijd een termijn van minimaal 10 weken zit tussen de cijfers en het moment van presentatie.

Fractie:	**D66- 6/7 Vervolgvraag**
Pagina:	
Vraag:	In de raadsbrief van 3 maart worden (substantiële) projecten genoemd die reeds vanaf 2019 worden gefinancierd. Hoe kan het dat deze bedragen niet terug te zien waren in de jaarstukken? Of zijn er problemen geweest bij de besluitvorming over deze projecten, waardoor de initiatiefnemers deze in 2019 hebben moeten voorfinancieren? In dat laatste geval: vindt het college dat een acceptabele gang van zaken? Vindt het college dat dit recht doet aan de genomen raadsbesluiten die het budget beschikbaar maakten? En kan het college zich voorstellen dat voor kleinere initiatieven dit niet mogelijk is en dat die door een dergelijke handelswijze van het college ontmoedigd zouden kunnen worden?
Antwoord:	Er zijn verschillende manieren om middelen ter beschikking te stellen. De meeste initiatieven krijgen via een subsidiebeschikking rechtstreeks vanuit het werkinvesteringsfonds betaald. Partijen hoeven in principe niet voor te financieren. Een omvangrijk initiatief dat vanuit het Werkinvesteringsfonds wordt gefinancierd zijn diverse Werkprojecten (met branches) die bij Scalabor worden georganiseerd. De financiering van deze projecten vindt plaats door verrekening van de trajectdeclaraties van Scalabor. Deze verrekening zal in 2020 plaatsvinden. Daarom is dit nog niet terug te zien in de jaarstukken 2019.

Aan de gemeenteraad

Datum : 11 december 2018
Zaaknummer : 312255
Contactpersoon : Ellen Krabbenborg
Telefoonnummer : 026 3774628

Onderwerp: Ontwikkelingen in het zorgdomein

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de (financiële) ontwikkelingen in het zorgdomein en de mogelijkheden (knoppen) om deze ontwikkelingen te beïnvloeden[1]. Het zorgdomein betreft de Wmo en jeugdzorg.

Inleiding
Tijdens de behandeling van Turap-2 heeft het college toegezegd om uw raad in december 2018 te informeren over de financiële ontwikkelingen in het zorgdomein, waarbij tevens inzicht zou worden gegeven in de structurele- en incidentele tekorten. In deze raadsbrief geven wij invulling aan deze toezegging en verstrekken wij een doorkijk naar mogelijkheden (knoppen) om deze ontwikkelingen te beïnvloeden. Daarnaast treft u voor 2019 een specifiek voorstel aan.

Financiële ontwikkelingen in het zorgdomein: zorguitgaven en de afwijking ten opzichte van de begroting (resultaat) lopen verder op
In 2015 is de Wmo en de jeugdzorg gedecentraliseerd. Destijds heeft het Rijk een korting doorgevoerd bij de overheveling van de budgetten. Deze kortingen bedroegen:

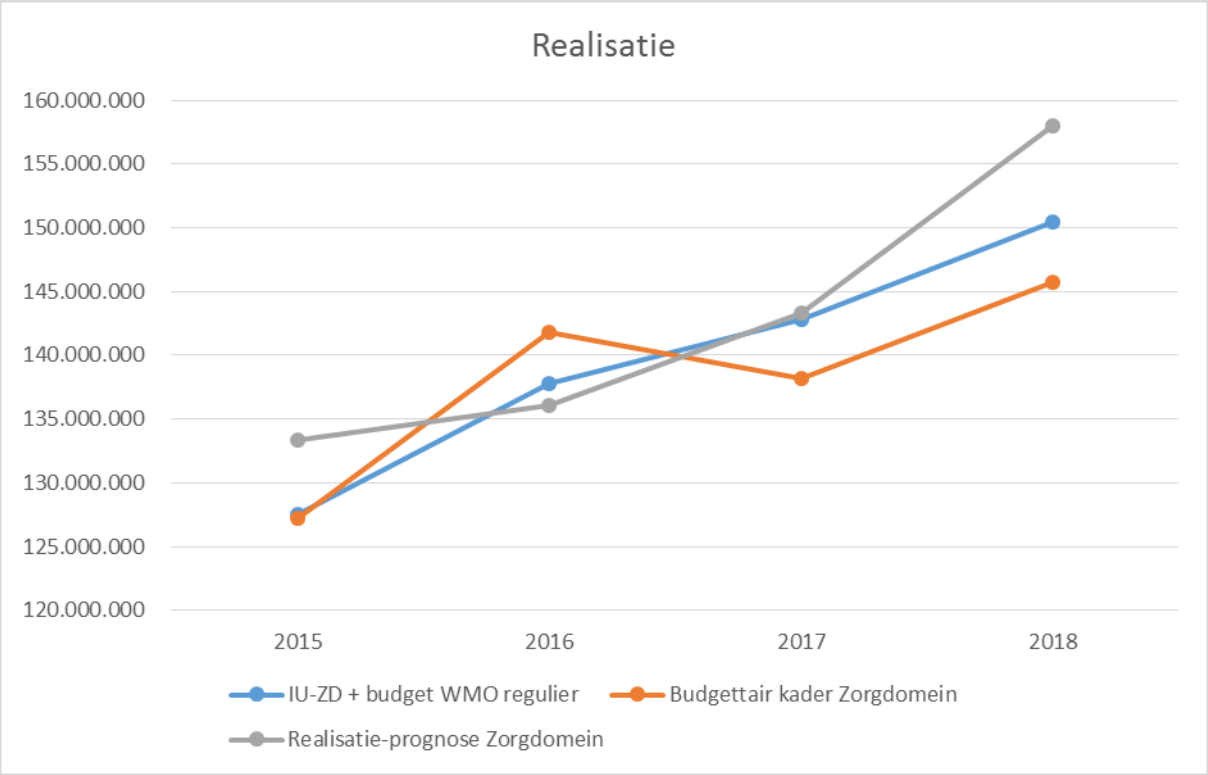
- voor de jeugdzorg oplopend tot 15% (over 3 jaar);
- voor Wmo huishoudelijke hulp 40%;
- voor Wmo begeleiding 25%;
- voor Wmo persoonlijke verzorging 15%.

Het bedrag dat de gemeente Arnhem ontvangt van het Rijk voor de Wmo en jeugdzorg is de Integratie-Uitkering Sociaal domein (verder IU Zorgdomein genoemd).

[1] Daarin is ook de toezegging verwerkt aan raadslid Loor tijdens de MJPB-behandeling. Toegezegd is om inzicht te geven in mogelijke extra maatregelen om sociale wijkteams meer zicht te geven op het zorgaanbod/algemene voorzieningen en daarbij meer ruimte te bieden aan preventie, inclusief de rol van huisartsen daarbij.

Bij het doorvoeren van de kortingen was de aanname vanuit het Rijk destijds dat gemeenten de Wmo en jeugdzorg efficiënter en dus tegen lagere kosten zouden kunnen uitvoeren. Deze aanname blijkt in Arnhem en landelijk niet reëel te zijn gezien de recente ontwikkelingen. Onderstaande grafiek geeft over de jaren 2015 tot en met 2018 een beeld hoe de uitgaven in het zorgdomein zich in Arnhem hebben ontwikkeld. Dit wordt afgezet tegen de Arnhemse (zorg)begroting en de Integratie-uitkering Zorgdomein.

Grafiek: Realisatie vs. Budgettair kader Zorgdomein en Integratie-uitkering Zorgdomein[2]

Ten opzichte van de zorgbegroting blijkt dat er een verwacht resultaat 2018 is van - € 12,3 miljoen. Op grond van de huidige kennis is de verwachting dat het geprognosticeerde resultaat voor € 1,4 miljoen incidenteel van aard is. Dit betreft voor een belangrijk deel afrekeningen uit voorgaande jaren. € 10,9 miljoen is naar verwachting structureel (bij ongewijzigd beleid). In dit structurele bedrag zit een prijs- en volume aspect. Het prijsaspect (€ 2,1 miljoen) betreft de niet in de begroting verwerkte, maar wel te vergoeden prijscompensatie aan de zorgaanbieders. Het volume-effect[3] (€ 8,8 miljoen) bedraagt een gemiddelde volumestijging van 5,9%. Het verwachte resultaat wordt - net als voorgaande jaren - ten laste gebracht van de Bestemmingsreserve (BR) Noodfonds.

[2] In 2015, 2017 en 2018 ligt de realisatie hoger dan het Budgettair kader Zorgdomein. In die jaren is het tekort afgedekt via het Noodfonds. In 2016 zijn zorgmiddelen toegevoegd aan het Noodfonds.
[3] In het volume-effect is de toename van het aantal personen en het aantal trajecten verwerkt.

Daarnaast worden incidentele voordelen binnen het brede sociale domein toegevoegd aan het Noodfonds. De prognose van de incidentele voordelen in 2018 is € 2,3 miljoen (waaronder AWBZ Maatschappelijke opvang, zoals eerder besloten bij Turap-2). Deze incidentele voordelen zijn dus niet verwerkt in het resultaat van - € 12,3 miljoen.

Toelichting huidige prognose

Bij de jaarrekening 2017 was er sprake van een resultaat van - € 5,1 miljoen, na verwerking van de incidentele voordelen. Bij Turap 1 is een verwacht resultaat geprognosticeerd van - € 4 miljoen. Dit is bij Turap-2 verder opgelopen naar - € 6,4 miljoen. Het nu geprognosticeerde resultaat van - € 12,3 miljoen ligt opnieuw hoger, waarbij de volgende oorzaken een rol spelen:

- Bij Turap-1 (tot en met eerste kwartaal 2018) is primair uitgegaan van de actualisering van de MJPB begroting 2018, zoals gepresenteerd in de raadsbrief van 16 januari 2019.
- In Turap-2 (tot en met tweede kwartaal 2018) waren nog onvoldoende declaraties 2018 beschikbaar om op basis hiervan een betrouwbare prognose te maken.
- Hierdoor is in Turap-2 uitgegaan van de volumegroei op basis van cijfers van het Centraal Planbureau (CPB). Deze volumegroei is door het CPB voor 2018 vooralsnog geraamd op 2,5%. In de huidige prognose blijkt de gemiddelde volumegroei in Arnhem op 5,9% uit te komen.

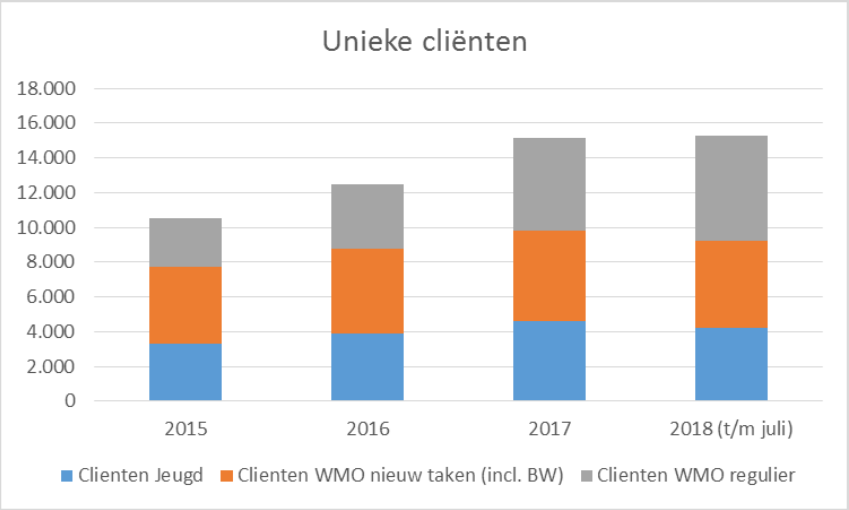
Ook dit tussenbericht is een prognose van het verwachte resultaat 2018. Het verwachte resultaat 2018 is gebaseerd op de feitelijke declaraties tot en met medio november 2018 en de verwachte ontwikkelingen in het laatste kwartaal 2018. Hierbij is gekeken naar de zorgtoewijzingen, het uitnuttingspercentage hiervan, de ingediende declaraties, de maandverantwoordingen en de trends die het afgelopen jaar zichtbaar werden.

Integratie Uitkering zorgdomein

Het verwachte resultaat 2018 is - € 12,3 miljoen. Dit verwachte resultaat kent een structurele component, die € 10,9 miljoen bedraagt, het overige (€ 1,4 miljoen) is naar verwachting incidenteel van aard. In de grafiek op de vorige pagina wordt het verschil tussen het gemeentelijk zorgdomein kader, de IU - zorgdomein en de verwachte realisatie 2018 weergegeven. Hieruit blijkt dat het verwachte resultaat 2018 ten opzichte van de IU- Zorgdomein een (structureel) tekort kent van - € 7,5 miljoen.
Dit laatste sluit aan op ontwikkelingen in andere (grote) gemeenten, die momenteel ook te maken hebben met oplopende lasten voor Wmo- en jeugdzorg en niet uitkomen met de Integratie-uitkering. In verhouding met veel andere grote gemeenten is het tekort in Arnhem ten opzichte van de Integratie-uitkering relatief beperkt. Zo kon de gemeente Arnhem geen beroep doen op het Fonds Tekortgemeenten. 77 andere gemeenten hebben wel een bijdrage gekregen, omdat hun tekort ten opzichte van de Integratie-uitkering veel hoger is.

Verklaring stijging zorguitgaven

Bij de stijging van de zorguitgaven valt allereerst de stijging van het aantal unieke cliënten op:

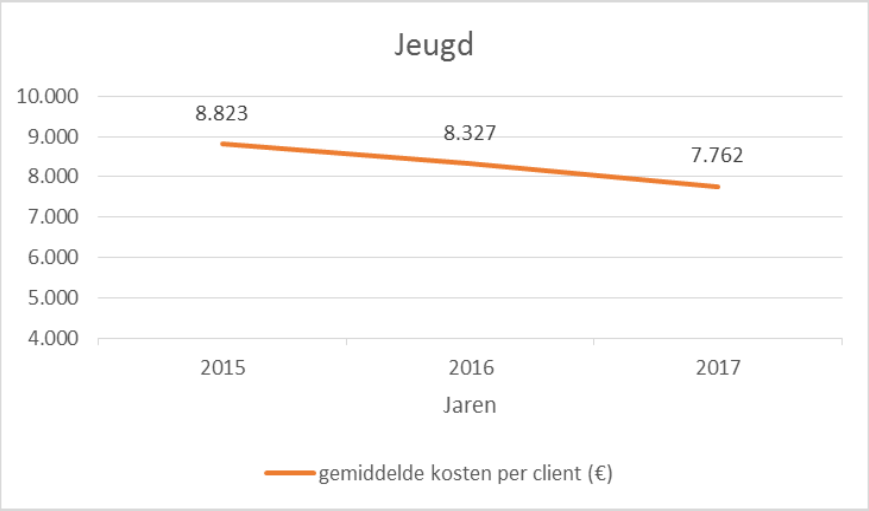

Verbijzonderd naar de jeugdzorg en Wmo zijn de volgende ontwikkelingen van belang:

Jeugdzorg:

- Het aantal jongeren met jeugdhulp is fors gestegen (2015: 3.320 jongeren, oplopend naar 2017: 4.419 jongeren), waarbij er vooral een stijging is in het aantal jongeren dat ambulante jeugdhulp ontvangt. Deze stijging past overigens bij een onderzoek door CEBEON in 2016, waarin geconcludeerd werd dat in Arnhem een inhaalslag verwacht wordt ten aanzien van het aantal jongeren dat een beroep doet op jeugdzorg. Het beroep op jeugdzorg lag in Arnhem namelijk lager dan op grond van objectieve maatstaven verwacht mocht worden.
  Nadere analyse leert dat de stijging vooral zichtbaar is bij de producten Jeugd & Opvoedhulp, Begeleiding en Jeugdbescherming. Het aantal jongeren dat jeugdhulp ontvangt met verblijf blijft redelijk stabiel.
- De kosten van jeugdhulp per jongere dalen, maar deze daling van de gemiddelde kosten compenseert slechts voor een deel de groei van het volume en de prijsstijging.
- In 2017 werd er een stijging van de zorglasten jeugd geconstateerd. Uit de gegevens over 2018 blijkt dat deze trend zich onverkort doorzet en wordt een stijging van de reële zorglasten jeugd verwacht van 8,5%.

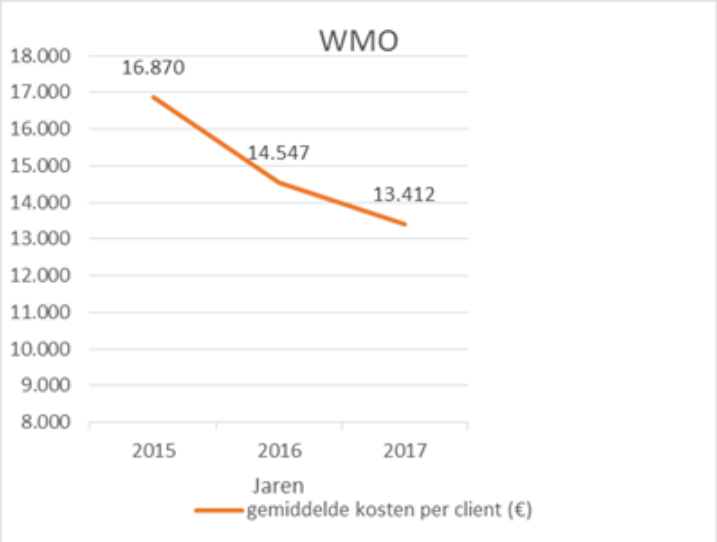
In onderstaande grafiek is de daling van de gemiddelde kosten per unieke cliënt in beeld gebracht.

Wmo:

- Het aantal inwoners dat Wmo-zorg ontvangt is ook fors gestegen, waarbij uit een nadere analyse blijkt dat er vooral een stijging is van inwoners die (gespecialiseerde) begeleiding en huishoudelijke hulp ontvangen. Het aantal inwoners dat verblijft in beschermd wonen neemt iets af.
- De kosten van Wmo-zorg per cliënt nemen af, maar ook hier is de daling van de gemiddelde kosten niet voldoende om de volumestijging op te vangen.
- In 2018 stijgen de reële zorglasten voor wat betreft begeleiding (incl. Activerend Werk) met 16,6% en Hulp bij Huishouding (incl. huishoudelijke hulp toelage) met 6,6%.

In onderstaande grafiek is de daling van de gemiddelde kosten per unieke cliënt in beeld gebracht.

Conform de huidige werkwijze wordt het resultaat zorgdomein gesaldeerd met de BR Noodfonds. In 2018 blijft de BR Noodfonds positief. Het resultaat leidt er toe dat de BR Noodfonds in 2019 negatief dreigt te worden. Derhalve zullen er voor 2019 aanvullende maatregelen dienen te worden genomen. Daarnaast werken we structurele maatregelen uit die antwoord geven op de structurele tekorten. Daarbij kijken we ook opnieuw naar de eventuele continuering van het Noodfonds.

Oorzaken van de uitgavenstijging duiden op een structurele stijging
Een eenduidige verklaring van de uitgavenstijging is er niet. Wel zien we dat meerdere maatschappelijke factoren van invloed zijn:

Algemeen:
- Steeds meer inwoners komen in beeld bij de sociale wijkteams. In de afgelopen jaren is het aandeel Arnhemse inwoners dat in beeld is bij de sociale wijkteams opgelopen naar 19%. Dit past in de Arnhemse aanpak om sterk in te zetten op vroegsignalering en preventie, maar leidt ook tot het sneller en meer inzetten van met name lichte zorg en ondersteuning.
- Steeds meer aanbieders gaan zorg en ondersteuning bieden. Vanuit dit toenemende aanbod komen inwoners ook in beeld en leidt dit tot een stijgende vraag. Het huidige regionale inkoopmodel in het zorgdomein kent een open inschrijving en lage toetredingsdrempels voor aanbieders.

Specifiek Wmo:
- Inwoners wonen langer zelfstandig thuis. Vanuit de gemeente Arnhem en vanuit het Rijk wordt dit ook gestimuleerd. Het Rijk heeft de drempel om vanuit de Wmo door te stromen naar de Wet Langdurige Zorg verhoogd door bijvoorbeeld de verzorgingshuizen feitelijk af te schaffen. Daarnaast worden vanuit de GGZ-instellingen cliënten gestimuleerd om weer zelfstandig te wonen met daarbij de nodige begeleiding vanuit de Wmo (beschermd wonen).
- Toenemende vergrijzing. Zo is het aandeel van 75-plussers met 7,8% gestegen ten opzichte van 2013 en zal dit aandeel verder stijgen in de komende decennia.

Specifiek Jeugdzorg:
- De tekorten van de jeugdzorg worden onder andere veroorzaakt doordat we steeds sneller zicht krijgen op de problematiek. Zo krijgen de sociale wijkteams problemen sneller in beeld en wordt er vaker zorg en ondersteuning ingezet. Daarbij zien we dat de druk op jongeren door talrijke redenen toeneemt (door sociale media, verwachtingen van ouders, prestatiedruk en keuzestress, complexe scheidingen, etc.).
- Ook speelt een rol dat de jeugdzorg in de helft van de gevallen door andere verwijzers wordt ingezet in plaats van de sociale wijkteams. De gemeente heeft op deze verwijzingen nauwelijks invloed.

Deze factoren lijken structureel van aard, waardoor zoals eerder geschetst de verwachting is dat de stijging van de zorguitgaven ook een structureel karakter zal hebben.

Aan welke (toekomstige) knoppen kunnen we draaien om de afwijking van de begroting te reduceren?

Via het programma Zorg dichterbij is de gemeente Arnhem bezig om de Wmo- en jeugdzorg te transformeren. In de MJPB 2019-2022 is deze aanpak beschreven. Doelstellingen zijn (i) dat meer Arnhemmers zorg op maat ontvangen, waarbij de zorg zo licht mogelijk en dichtbij is (doen wat nodig is) en (ii) dat meer kwetsbare Arnhemmers eerder en langer (zelfstandig) thuis wonen. Om dit bereiken worden onder andere de volgende inspanningen geleverd:

- Intensiveren van preventie en vroegsignalering. Zo wil Arnhem meer algemene en preventieve voorzieningen in de wijk ontwikkelen en stimuleren dat deze meer gebruikt gaan worden door inwoners als alternatief voor specialistische zorg. Hierin spelen Teams Leefomgeving en sociale wijkteams een belangrijke rol.
- Versterken van de toegang en toewijzing van zorg en ondersteuning. Zo wil Arnhem de sociale wijkteams verder versterken en een nauwere samenwerking realiseren met andere verwijzers (zoals huisartsen) en onderwijs.
- Sturen op kwaliteit en resultaat bij zorgaanbieders, mede gericht op het waar mogelijk afschalen van specialistische zorg. Daarbij blijft het uitgangspunt dat passende en kwalitatief goede zorg wordt ingezet in een zo licht mogelijke vorm (doen wat nodig is).
- Maken van prestatie-afspraken met woningcorporaties over het woningaanbod, bijvoorbeeld over het aantal en de locatie van levensloopgeschikte woningen.
- Ontwikkelen van een huisvestingsprogramma voor diverse doelgroepen (jeugd, ouderen, OGGZ). Dit moet ook bijdragen aan de uitstroom vanuit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen naar (begeleid) thuis wonen of zelfstandig wonen.
- Vergroten inzicht of passende zorg en de gewenste afschaling van specialistische zorg wordt bereikt (monitoring).

De huidige aanpak op transformatie van zorg is ten dele succesvol:

- Sociale wijkteams zijn in positie. Het bereik en de toegankelijkheid is de laatste jaren gestegen. Bijna 20% van de Arnhemse inwoners is in beeld bij het sociale wijkteam. De cliënttevredenheid over de wijkcoaches is hoog blijkt uit het laatste Inwonerstevredenheidsonderzoek (7,3). Daarnaast wordt er in toenemende mate samengewerkt met partners in de wijk.
- We zien een daling van de gemiddelde zorgkosten per inwoner. Meer mensen ontvangen lichtere vormen van ambulante zorg.

Tegelijkertijd zien we dat de transformatie van zorg nog niet voltooid is:

- Het volume van de "zware" specialistische (verblijfs)zorg daalt niet. Het aantal plekken voor beschermd wonen en jeugdzorg met verblijf neemt nauwelijks af.
- De uitbreiding van preventieve en algemene voorzieningen blijft nog achter. Er worden extra voorzieningen ontwikkeld en ingezet, maar er is nog weinig vernieuwing in het totale aanbod.
- De samenwerking tussen sociale wijkteams en andere verwijzers jeugdzorg (huisartsen/gecertificeerde instellingen) moet intensiever en beter, waardoor alle verwijzers met een meer integrale en brede blik gaan kijken naar de noodzakelijk zorg en ondersteuning.

- Er zijn veel aanbieders (meer dan 600), die nog onvoldoende samenwerken met elkaar om de noodzakelijke en gewenste zorg en ondersteuning te bieden. Daarbij lijkt het bedrijfsbelang voor veel aanbieders nog voorop te staan en zien zij in het kader daarvan onvoldoende noodzaak om te transformeren.

Om de transformatie van zorg verder door te voeren en de afwijking ten opzichte van de begroting te reduceren, zien wij 5 knoppen waaraan gedraaid kan worden. Deze knoppen zijn te verdelen naar budget en inhoud. Daarnaast is het een randvoorwaarde om eerder en beter te weten wat er gebeurt (monitoring):

Budget

1. Begrotingsknop: Sturen op realistisch begroten

Zoals eerder beschreven hebben we in 2019 naar verwachting te maken met een structurele doorwerking van € 10,9 miljoen in de zorguitgaven van het zorgdomein. Een deel van dit tekort wordt veroorzaakt, omdat de Integratie-Uitkering Zorgdomein niet volledig wordt ingezet voor het zorgdomein. Om tot een meer reële begroting te komen is het noodzakelijk om minimaal aan te sluiten op de Integratie Uitkering Zorgdomein[4] en dat volume- en prijseffecten realistischer geraamd gaan worden. Dit betekent dat er binnen het zorgdomein een zoekrichting is van maximaal € 7,5 miljoen.
Op dit moment wordt met een externe partij gewerkt om een Arnhems prognosemodel zorglasten te ontwikkelen.

In MJPB 2018-2021 zijn 2 taakstellingen opgenomen voor het zorgdomein. De inhoudelijke transformatietaakstelling wordt gerealiseerd gezien de afschaling van zorg en de vermindering van de zorgkosten per cliënt. Dit positieve effect vertaalt zich financieel door, maar is onvoldoende om de autonome volumestijging en prijsstijging op te vangen. Dit betekent dat de huidige financiële transformatietaakstellingen in het zorgdomein - vanaf 2018 € 0,5 miljoen oplopend naar € 3,2 miljoen in 2021 - niet meer realistisch lijkt.

Taakstellingen Zorgdomein

Taakstelling/jaar	2018	2019	2020	2021
Transformatieopgave	€ 293.000	€ 1.050.000	€ 1.886.000	€ 2.723.000
Maatwerkvervoer	€ 248.000	€ 473.000	€ 473.000	€ 473.000
Totaal	€ 541.000	€ 1.523.000	€ 2.359.000	€ 3.196.000

Dit vraagt om een heroverweging van de taakstellingen alsmede het financiële kader Zorgdomein. De aanname achter de taakstellingen - Arnhem doet het beter ten opzichte van de IU-Zorgdomein - lijkt niet realistisch. Gelet op het voorgaande is het structurele tekort inclusief de taakstellingen € 10,9 miljoen en € 2,7 miljoen (nog te realiseren taakstellingen 2019, 2020 en 2021). In de Perspectiefnota 2020-2023 zullen we voorstellen ontwikkelen om tot een realistische begroting te komen.

[4] In 2018 is de Integratie-uitkering Zorgdomein nog apart zichtbaar. Vanaf 2019 gaat een belangrijk deel over in de Algemene Uitkering.

Doordat we aansluiten op de Integratie Uitkering zorgdomein zullen we richting Rijk sterker kunnen lobbyen (samen met VNG en G-40) om te pleiten voor voldoende Rijksmiddelen om passende zorg te leveren. Tijdens de laatste Buitengewone Algemene Ledenvergadering van de VNG zijn mede ondersteund door de gemeente Arnhem 3 moties aangenomen, die de VNG ook de opdracht geeft om hiervoor te zorgen. De gemeente Arnhem zal deze lobby door de VNG en G40 nadrukkelijk ondersteunen en stimuleren. Daarbij zullen we ook aandacht vragen voor toekomstige ontwikkelingen, zoals onder andere de invoering van het abonnementstarief (wijziging eigen bijdrage) en het nieuwe Verdeelmodel dat waarschijnlijk vanaf 2021 gaat gelden voor Beschermd wonen. Beide ontwikkelingen kennen financiële risico's voor de gemeente Arnhem.

Daarnaast zal onderzocht worden of beschikbare middelen buiten de gemeente Arnhem (bijvoorbeeld vanuit Rijk, Provincie) beter benut kunnen worden. Zo ook het Regionaal Transformatiebudget jeugdhulp dat door het Rijk beschikbaar wordt gesteld, wordt benut om de transformatie van de jeugdzorg verder te stimuleren.

Inhoud:

2. Preventieknop: sturen op preventie en algemene voorzieningen (in de wijk)

Sociale wijkteams hebben de opdracht om na te gaan of mensen gebruik kunnen maken van algemene voorzieningen in de wijk. Het aanbod aan preventieve en algemene voorzieningen in de verschillende wijken is nog onvoldoende transparant en kan beter ontsloten worden. Hierdoor wordt ook scherper welke algemene voorzieningen gemist worden en waar onnodige dubbelingen zijn. Daarbij is een goede samenwerking nodig tussen Teams Leefomgeving, de kernorganisatie en sociale wijkteams. Het beter inzicht krijgen in algemene voorzieningen en het ontwikkelen van passende algemene voorzieningen als alternatief voor specialistische zorg kan bijdragen aan het voorkomen van inzet van specialistische zorg.

3. Transformatieknop: Sturen op andere werkwijzen en op kwaliteit en resultaat

In de jeugdzorg en Wmo ligt richting aanbieders een forse opgave om tot transformatie van zorg komen. Veel aanbieders zijn echter sterk gericht op hun eigen product(en) en de samenwerking met andere aanbieders is in veel gevallen nog beperkt. Het aantal aanbieders is groot, omdat we een open inschrijving kennen en bij de inkoop hoofdzakelijk aan administratieve eisen hoeft te worden voldaan. Dit leidt tot een groot en versnipperd aanbod en bemoeilijkt een goede samenwerking tussen sociale wijkteams en aanbieders. Sociale wijkteams willen in wijken gaan experimenteren met het intensiveren van de samenwerking tussen sociale wijkteams en bepaalde aanbieders om snellere resultaten te gaan boeken in de transformatie van zorg.

In regionaal verband wordt verkend of de toetsing op kwaliteit en resultaat zowel bij de inkoop van zorg als tijdens de zorgverlening verbeterd kan worden. De resultaten van bovenstaande samenwerking tussen sociale wijkteams en aanbieders verwerken we hierin. Er moet beter zicht komen welke aanbieders echt bijdragen aan transformatie van zorg en passende zorg bieden. Deze inzet moet ook beloond worden doordat inwoners gericht verwezen worden naar dit aanbod. Onnodig of kwalitatief ontoereikend aanbod moet niet ingekocht worden of geen zorgtoewijzingen krijgen. Daarnaast wordt in

het kader van de nieuwe aanbesteding per 2020 gewerkt aan een vereenvoudiging van (het palet aan) producten. Daarbij zal in de productbeschrijvingen het gewenste resultaat en transformatie meer centraal komen te staan.

Tevens wordt het regionaal Transformatieplan jeugd uitgevoerd. Hierin staan 4 ontwikkellijnen centraal:
1. Versterken van de lokale toegang
2. Transformatie op ambulante jeugdhulp
3. Transformatie op verblijf
4. Aanpak complexe scheidingen.

Voor uitvoering van dit ontwikkelplan is landelijk budget beschikbaar gesteld voor de regio Arnhem/Centraal-Gelderland.

4. Volumeknop: sturen op zorgtoewijzingen

Sociale wijkteams zijn verantwoordelijk voor de zorgtoewijzing aan aanbieders. Bij de zorgtoewijzing hebben sociale wijkteams de opdracht om na te gaan of mensen vanuit het eigen netwerk ondersteund kunnen worden of gebruik kunnen maken van algemene voorzieningen in de wijk. Daarbij kan richting inwoners en aanbieders nog verder verduidelijkt worden waar de grenzen liggen van de inzet van Wmo- en jeugdzorg en waar een eigen verantwoordelijkheid ligt bij de inwoner of een verantwoordelijkheid ligt bij andere domeinen, zoals onderwijs of de zorgverzekeraars. Sociale wijkteams geven zelf aan behoefte te hebben aan dergelijke kaders. De gemeente Arnhem kan samen met sociale wijkteams dergelijke kaders ontwikkelen en hen hierin ondersteunen, bijvoorbeeld via het inzetten van een second opinion. Welk volume aan zorg is in bepaalde situaties gewenst en welke producten zijn in bepaalde situaties passend?

Zoals eerder beschreven wordt in de jeugdzorg in ongeveer de helft van de gevallen zorgtoewijzingen afgegeven door huisartsen en gecertificeerde instellingen. Een betere aansluiting en samenwerking tussen deze verwijzers en sociale wijkteams is noodzakelijk om tot meer passende zorg en ondersteuning te komen. Onderzocht zal worden op welke wijze we meer grip kunnen krijgen op deze samenwerking en verwijzingen.

<u>Monitoring:</u>

5. Controleknop: Sturen op bedrijfsvoering

Om te kunnen sturen is een randvoorwaarde om eerder en beter te weten wat er gebeurt in de totale keten van het zorgdomein. Dit geeft alle betrokkenen inzicht om maatregelen te kunnen nemen. Het monitoren draagt in zichzelf niet bij aan het terugdringen van de afwijking ten opzichte van de begroting. Het is noodzakelijk dat er sneller en beter zicht ontstaat op de ontwikkeling van de zorgkosten in het zorgdomein, zodat eerder en doelgerichter kan worden ingegrepen indien de zorguitgaven sterk gaan toenemen en afwijken van de begroting. Vele partijen spelen hierin een rol, zoals de gemeente Arnhem, sociale wijkteams, aanbieders, Zorglokaal (onze backoffice) en de Regio Centraal Gelderland (regionale inkooporganisatie). De samenwerking tussen deze organisaties kan nog beter en dat geldt ook voor de onderlinge samenwerking tussen organisatie-onderdelen binnen de gemeente Arnhem. Dit moet betere

managementinformatie opleveren. Dit biedt ook kansen om sociale wijkteams adequater te informeren en nog meer bewust te maken van de zorgkosten die zij inzetten (zie ook de volumeknop). Het gaat hierbij om meer en betere sturing en controle in de totale keten.

Daarnaast moeten aanbieders vanuit de gemeente Arnhem gesommeerd en financieel geprikkeld worden om tijdig te declareren, zodat we niet verrast worden door te late declaraties.

Uitvoeren van maatregelen

Om bovenstaande aanpak (uitwerken van de knoppen) verder te ontwikkelen is een projectorganisatie ingericht. Deze bestaat uit ambtelijke deelnemers vanuit diverse afdelingen (multidisciplinair samengesteld), aangevuld met externe expertise. De Adviesraden Sociaal domein zullen we ook bij deze uitwerking betrekken.
Deze projectorganisatie wordt aangestuurd door een bestuurlijke Stuurgroep, bestaande uit de betrokken portefeuillehouders op het domein van Wmo, jeugdzorg en welzijn.

Overbruggen van 2019

Bovenstaande knoppen moeten effect realiseren ingaande 2020. Dit heeft tot gevolg dat in 2019 nog een beroep wordt gedaan op de BR Noodfonds. Met het verwachte resultaat 2018 is de BR Noodfonds voor het sociaal domein (Wmo/jeugdzorg) echter volledig uitgenut. Om 2019 te kunnen overbruggen wordt daarom voorgesteld de BR Noodfonds incidenteel te versterken met € 12,1 miljoen. Dit bedrag bestaat uit de structurele doorwerking van het tekort 2018 en het verwachte tekort in de BR Noodfonds, voor het deel Wmo/jeugdzorg.

Voorgesteld wordt om de dekking als volgt te financieren:

- In het weerstandsvermogen is een risico opgenomen met betrekking tot de uitnutting van de 'BR Noodfonds'. Nu het Noodfonds wordt versterkt, kan het risico komen te vervallen. Het bedrag dat ter dekking van dit risico in de algemene reserve wordt aangehouden, te weten € 5,8 miljoen, kan zonder dat dit een negatief effect heeft op de weerstandsfactor vanuit de algemene reserve worden gedoteerd aan de BR Noodfonds. Voorwaardelijk daarbij is dat op de structurele maatregelen er wederom een risicoanalyse wordt uitgevoerd.
- In de september circulaire is aangekondigd dat Arnhem aanvullende middelen beschermd wonen ontvangt, te weten € 1,7 miljoen.
- Tenslotte zal er een bedrag worden onttrokken aan de algemene reserve, te weten € 4,6 miljoen.

We gaan de komende tijd stevig aan de slag met het verkennen van maatregelen. Indien maatregelen al in 2019 effect blijken te hebben, zullen we de opbrengsten daarvan meenemen bij de financiële ontwikkelingen in het zorgdomein én gebruik maken van de mogelijkheid om de Algemene reserve weer aan te vullen. Dit zal begrotingstechnisch in het voorjaar worden verwerkt bij Turap 1-2019.

Vervolgproces

De komende 3 maanden staan in het teken van de verdere uitwerking van de knoppen en deze van concrete maatregelen te voorzien binnen het zorgdomein. Voorstellen tot mogelijke maatregelen zullen we begin maart 2019 aan de raad voorleggen voor nadere richtinggevende uitspraken. De inbreng van de raad betrekt het college bij het ontwikkelen van definitieve voorstellen in de Perspectiefnota. Voor het ontwikkelen van de maatregelen binnen het zorgdomein zal een beroep worden gedaan op de projectorganisatie.

Daarnaast zal in dezelfde periode ook buiten het zorgdomein - dus binnen de totale begroting - worden gezocht naar budgettaire mogelijkheden. Het college zal van daaruit voorstellen doen.

Deze aanpak gaat vooralsnog niet uit van de gedachte dat het Rijk nog aanvullende middelen verstrekt. Uiteraard is daar - zoals eerder beschreven bij het VNG-congres - wel een hernieuwde inspanning op geleverd en zullen we iedere inspanning daartoe van de VNG en van andere gemeenten krachtig onderschrijven. Indien extra Rijksmiddelen beschikbaar komen, dan zullen deze uiteraard bij de verkenningen worden betrokken.

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage(n)
–

Tabellen gebruikt ter beantwoording van de (mondelinge / schriftelijke) vragen n.a.v. jaarstukken 2019, perspectiefnota 2021 en Turap 2 - 2020

Perspectiefnota: PvdA - 2 SP - 3 PvdA-4

Jaarstukken: SP - 5 SP - 5a

Opgesteld door Mathilde van der Kooij, dd. 15-5-2020

Mutatieoverzicht BR Transformatiebudget Zorg

Stand BR Transformatiebudget Zorg (ingesteld bij amendement 19A66 - begroting 2020-2023)					
€ *1,000	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Dotaties	0	478	428	328	328
Onttrekkingen	0	0	0	0	0
Stand per 31 december	**0**	**478**	**906**	**1.234**	**1.562**

Mutatieoverzicht BR WMO en Jeugdzorg

Stand BR WMO en Jeugdzorg (ingesteld bij Turap 2 - 2019)					
€ *1,000	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Dotaties	2700	200	200	200	200
Overheveling restant BR Noodfonds	479				
Onttrekkingen	0	1.700	0	0	0
Stand per 31 december	**3.179**	**1.679**	**1.879**	**2.079**	**2.279**

Mutatieoverzicht BR Noodfonds

Stand BR Noodfonds					
€ *1,000	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Stand Zorgdomein 1 januari	**2.000**	**8.976**	**16.711**	**12.745**	**479**
Dotaties Zorgdomein					
(Begrote) dotatie	12.385	2.300	1.200	1.180	0
AWBZ-MO middelen dotatie				1.112	
Resultaat dotatie		8.353	3.293	1.580	
Subtotaal dotaties	**12.385**	**10.653**	**4.493**	**3.872**	**0**
Onttrekking Zorgdomein					
Resultaat onttrekking		2.918	8.459	11.041	
Beschikkingen Wijkteams afdoening motie 17M53		0	0		
Subtotaal	5.409	2.918	8.459	11.041	0
Begrote onttrekkingen vanuit MJPB 2018-2021	0	0	0	5.097	0
Subtotaal	**5.409**	**2.918**	**8.459**	**16.138**	**0**
Stand Zorgdomein per 31 december	**8.976**	**16.711**	**12.745**	**479**	**479**
Overheveling saldo naar BR WMO& Jeugdzorg					-479
Restant Zorgdomein					**0**
Stand BR Noodfonds Participatie (Scalabor)					
Stand per 1 januari	**0**	**0**	**0**	**3.661**	**3.182**
Dotatie	**0**	**0**	9.600	141	0
(Begrote) Onttrekking	0	0	5.939	620	740
Stand per 31 december	0	0	**3.661**	**3.182**	**2.442**

Stand BR Noodfonds					
€ *1,000	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Stand sociaal domein 1 januari	**2.000**	**8.976**	**16.711**	**16.406**	**3.661**
Dotaties	12.385	10.653	14.093	4.013	0
Onttrekkingen	-5.409	-2.918	-14.398	-16.758	-1.219
Subtotaal	**6.976**	**7.735**	**-305**	**-12.745**	**-1.219**
Sociaal domein per 31 december	**8.976**	**16.711**	**16.406**	**3.661**	**2.442**

Tabellen gebruikt ter beantwoording van de (mondelinge / schriftelijke) vragen n.a.v. jaarstukken 2019, perspectiefnota 2021 en Turap 2 - 2020

Perspectiefnota: PvdA - 2 SP - 3 PvdA-4
Jaarstukken: SP - 5 SP - 5a PvdA-11

Bedragen in € miljoen

	Totaal lasten Zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	€ 29,0	€ 45,7	€ 41,7	€ 23,2	€ 139,6
2016	€ 31,4	€ 46,1	€ 42,6	€ 22,5	€ 142,6
2017	€ 34,3	€ 50,7	€ 39,6	€ 23,4	€ 148,0
2018	€ 41,5	€ 55,6	€ 45,0	€ 22,0	€ 164,1
2019	€ 47,4	€ 57,2	€ 51,0	€ 24,7	€ 180,3

	Totaal lasten gemeente Arnhem	
	Begroot	Gerealiseerd
2015	€ 758,7	€ 748,6
2016	€ 762,3	€ 740,1
2017	€ 754,0	€ 786,5
2018	€ 729,3	€ 750,3
2019	€ 748,0	€ 729,9

	Percentages van totaal gerealiseerde lasten Arnhem			
	Zorg (ZIN+PGB+ overig)	**Jeugdwet**	**BW**	**WMO**
2015	18,6%	3,9%	6,1%	5,6%
2016	19,3%	4,2%	6,2%	5,8%
2017	18,8%	4,4%	6,4%	5,0%
2018	21,9%	5,5%	7,4%	6,0%
2019	24,7%	6,5%	7,8%	7,0%

	Gerealiseerde lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	29,0	45,7	41,7	23,2	139,6
2016	31,4	46,1	42,6	22,5	142,6
2017	34,3	50,7	39,6	23,4	148,0
2018	41,5	55,6	45,0	22,0	164,1
2019	47,4	57,2	51,0	24,7	180,3

	Begrote lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	30,2	0,1	85,5	25,5	141,2
2016	28,8	0,1	89,5	28,5	146,9
2017	27,6	47,6	40,3	25,4	140,8
2018	32,4	49,5	40,8	22,3	144,9
2019	31,8	58,4	35,2	24,9	150,2

	Zorgkosten **Begroot**	Zorgkosten **Gerealiseerd**	verschil begroting - realisatie
2015	€ 141,2	€ 139,6	€ 1,6
2016	€ 146,9	€ 142,6	€ 4,3
2017	€ 140,8	€ 148,0	€ -7,2
2018	€ 144,9	€ 164,1	€ -19,2
2019	€ 150,2	€ 180,3	€ -30,1

	Gerealiseerde lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	Beschermd wonen	WMO (excl. beschermd wonen)	Overige zorg	ZIN, PGB, overig
2015	€ 29,0	€ 45,7	€ 41,7	€ 23,2	€ 139,6
2016	€ 31,4	€ 46,1	€ 42,6	€ 22,5	€ 142,6
2017	€ 34,3	€ 50,7	€ 39,6	€ 23,4	€ 148,0
2018	€ 41,5	€ 55,6	€ 45,0	€ 22,0	€ 164,1
2019	€ 47,4	€ 57,2	€ 51,0	€ 24,7	€ 180,3

	Begrote lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	Beschermd wonen	WMO (excl. beschermd wonen)	Overige zorg	ZIN, PGB, overig
2015	€ 30,2	€ 0,1	€ 85,5	€ 25,5	€ 141,2
2016	€ 28,8	€ 0,1	€ 89,5	€ 28,5	€ 146,9
2017	€ 27,6	€ 47,6	€ 40,3	€ 25,4	€ 140,8
2018	€ 32,4	€ 49,5	€ 40,8	€ 22,3	€ 144,9
2019	€ 31,8	€ 58,4	€ 35,2	€ 24,9	€ 150,2

	Jeugdwet begroot	Jeugdwet gerealiseerd	WMO (excl BW) begroot	WMO (excl E gerealiseerd	Beschermd wo begroot	Beschermd wonen gerealiseerd	Overige zorg begroot	Overige zorg gerealiseerd
2015	€ 30,2	€ 29,0	€ 85,5	€ 41,7	€ 0,1	€ 45,7	€ 25,5	€ 23,2
2016	€ 28,8	€ 31,4	€ 89,5	€ 42,6	€ 0,1	€ 46,1	€ 28,5	€ 22,5
2017	€ 27,6	€ 34,3	€ 40,3	€ 39,6	€ 47,6	€ 50,7	€ 25,4	€ 23,4
2018	€ 32,4	€ 41,5	€ 40,8	€ 45,0	€ 49,5	€ 55,6	€ 22,3	€ 22,0
2019	€ 31,8	€ 47,4	€ 35,2	€ 51,0	€ 58,4	€ 57,2	€ 24,9	€ 24,7

	Lasten		**Baten**		Lasten Zorg	Zorglasten als % van	
	Begroot	totaal	totaal	emeentefon	gerealiseerd	totaal baten	GF baten
2015	€ 758,7	€ 748,6	727,6	345,1	€ 139,6	19,2%	40,5%
2016	€ 762,3	€ 740,1	742,2	361,1	€ 142,6	19,2%	39,5%
2017	€ 754,0	€ 786,5	802,1	366,5	€ 148,0	18,5%	40,4%
2018	€ 729,3	€ 750,3	721,0	383,1	€ 164,1	22,8%	42,8%
2019	€ 748,0	€ 729,9	739,7	412,8	€ 180,3	24,4%	43,7%

	Zorgkosten **Begroot**	Zorgkosten **Gerealiseerd**	verschil begroting - realisatie
2015	€ 141,2	€ 139,6	€ 1,6
2016	€ 146,9	€ 142,6	€ 4,3
2017	€ 140,8	€ 148,0	€ -7,2
2018	€ 144,9	€ 164,1	€ -19,2
2019	€ 150,2	€ 180,3	€ -30,1
2020 (prognose)	€ 177,4	€ 188,0	€ -10,6

	Totaal lasten Zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	€ 29,0	€ 45,7	€ 41,7	€ 23,2	€ 139,6
2016	€ 31,4	€ 46,1	€ 42,6	€ 22,5	€ 142,6
2017	€ 34,3	€ 50,7	€ 39,6	€ 23,4	€ 148,0
2018	€ 41,5	€ 55,6	€ 45,0	€ 22,0	€ 164,1
2019	€ 47,4	€ 57,2	€ 51,0	€ 24,7	€ 180,3
2020 (prognose)	€ 53,5	€ 55,8	€ 55,5	€ 23,1	€ 188,0

NB:

1. Cijfers baten gemeentefonds 2018 en 2019 zijn nog niet definitief
2. Zorgcijfers in bovenstaande tabellen wijken af van de cijfers zoals opgenomen in de raadsbrief van 11-12-2018. Bovenstaande cijfers zijn nl alleen de lasten, terwijl in de brief van 2018 het saldo van lasten en baten is opgenomen. Het gaat dan vooral om baten uit eigen bijdragen in de Zorg.

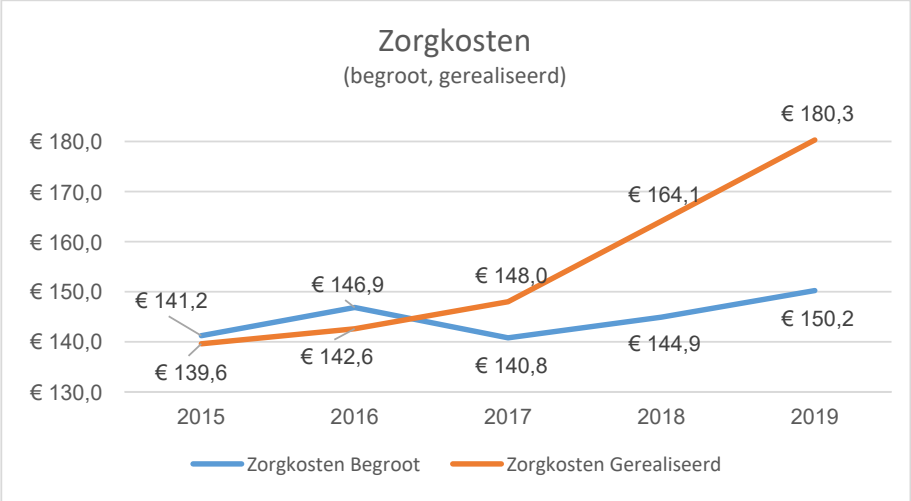
3. De getoonde lasten zijn de lasten zoals opgenomen in de jaarrekeningen. Loon- en prijsstijgingen zijn hierin dus verwerkt.

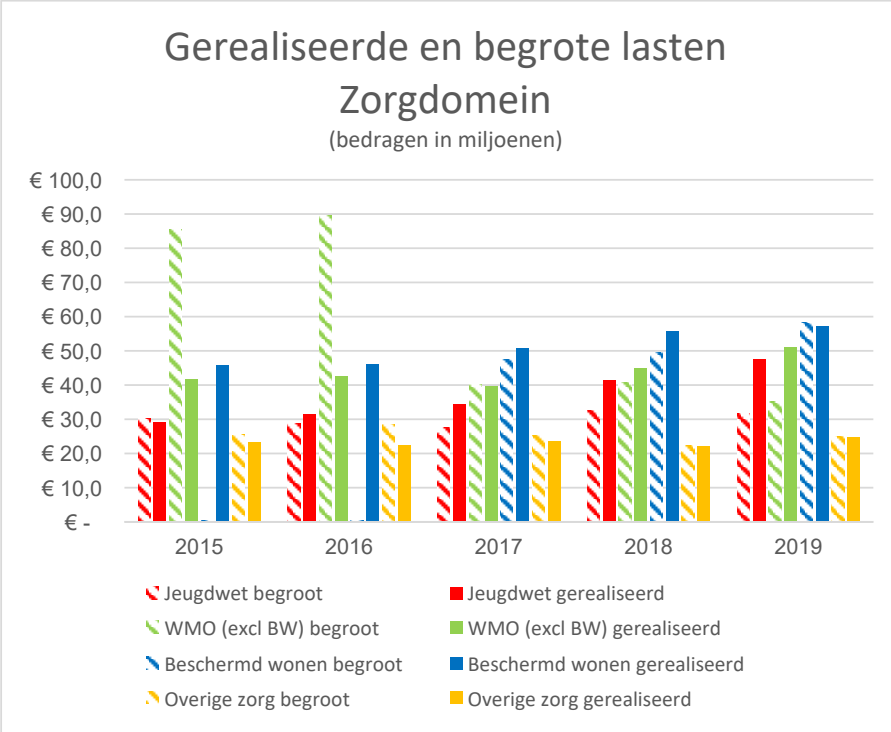
Totaal verschil begroting - realisatie
1,6
4,3
-7,2
-19,2
-30,1

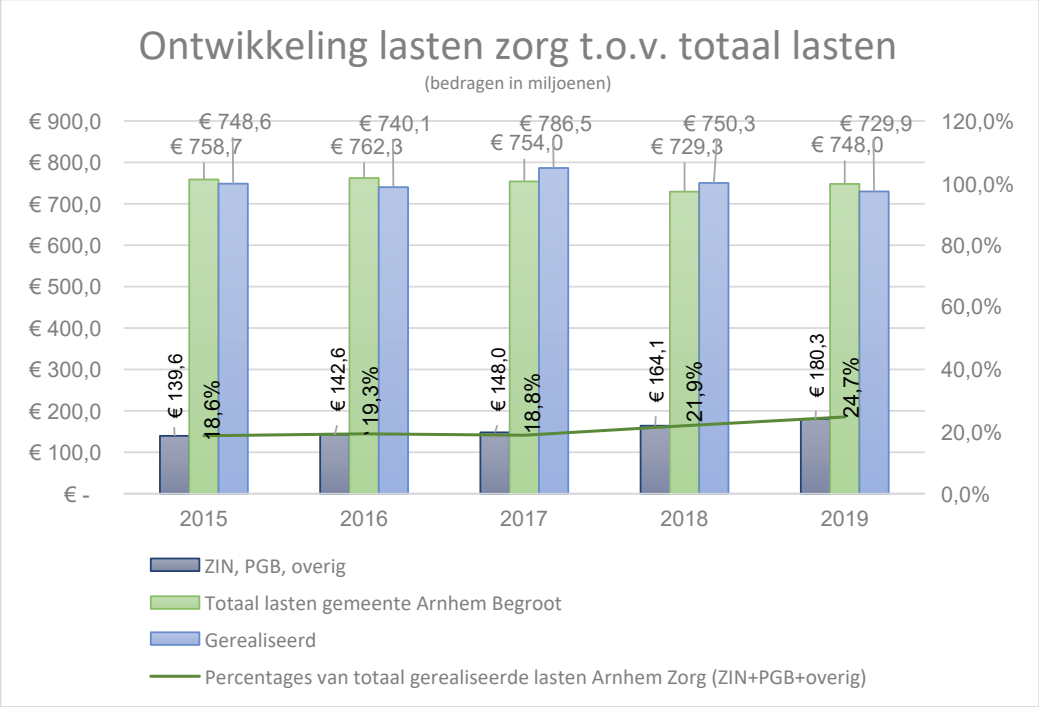
Totaal verschil begroting - realisatie
1,6
4,3
-7,2
-19,2
-30,1

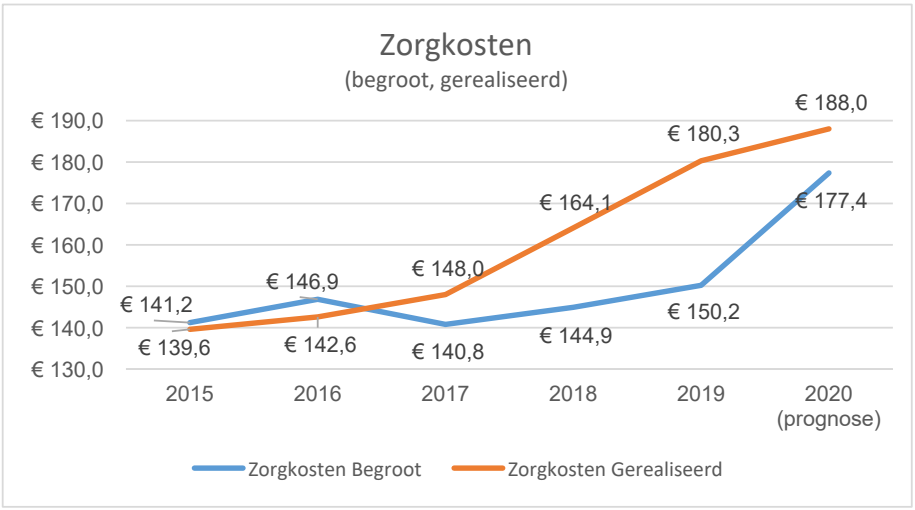
Grafieken gebruikt ter beantwoording van de (mondelinge / schriftelijke) vragen n.a.v. jaarstukken 2019, perspectiefnota 2021 en Turap 2 - 2020

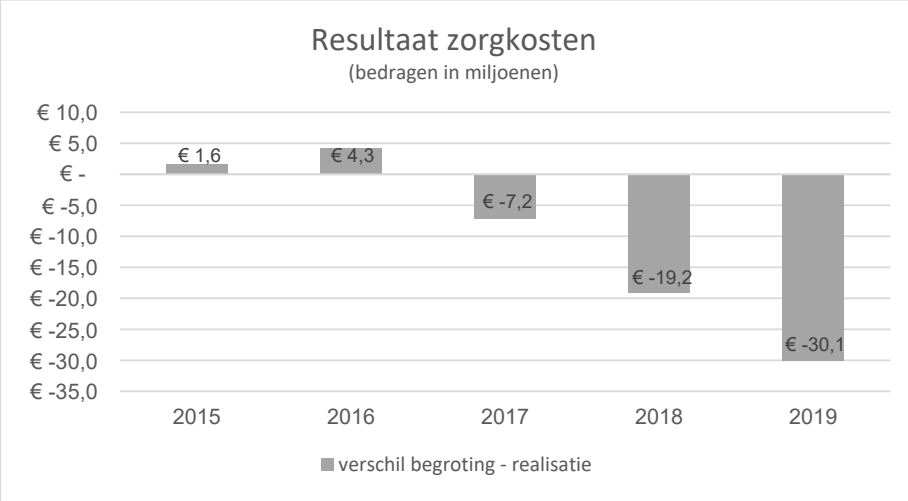
Perspectiefnota: PvdA - 2 SP - 3 PvdA-4
Jaarstukken: SP - 5 SP - 5a

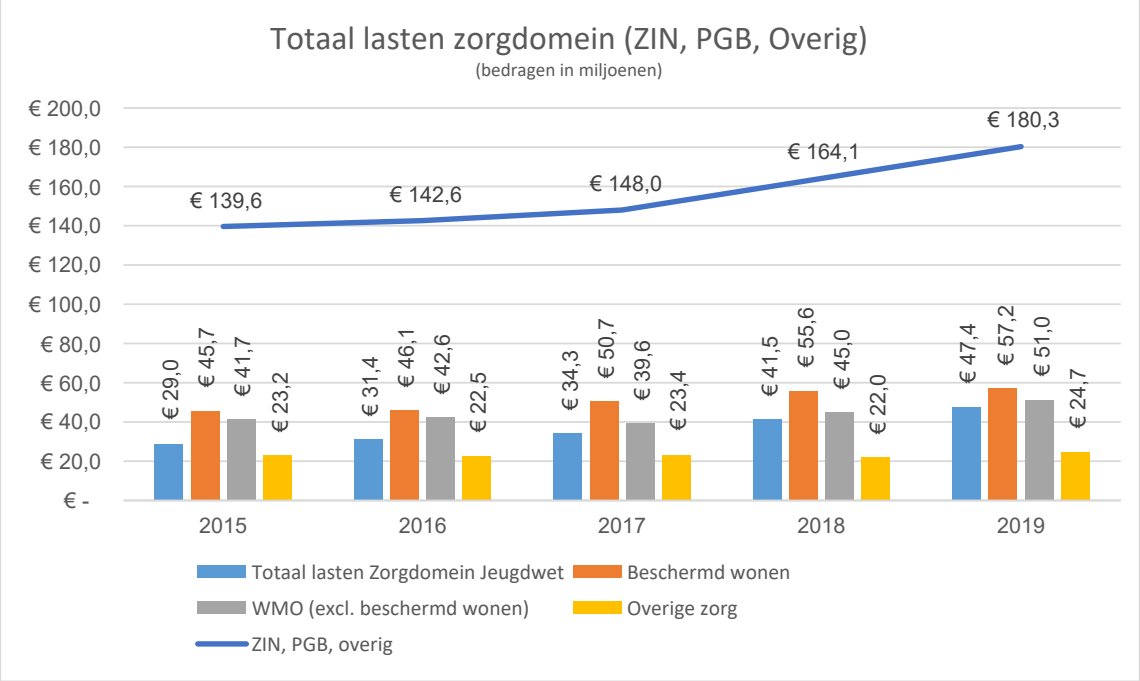

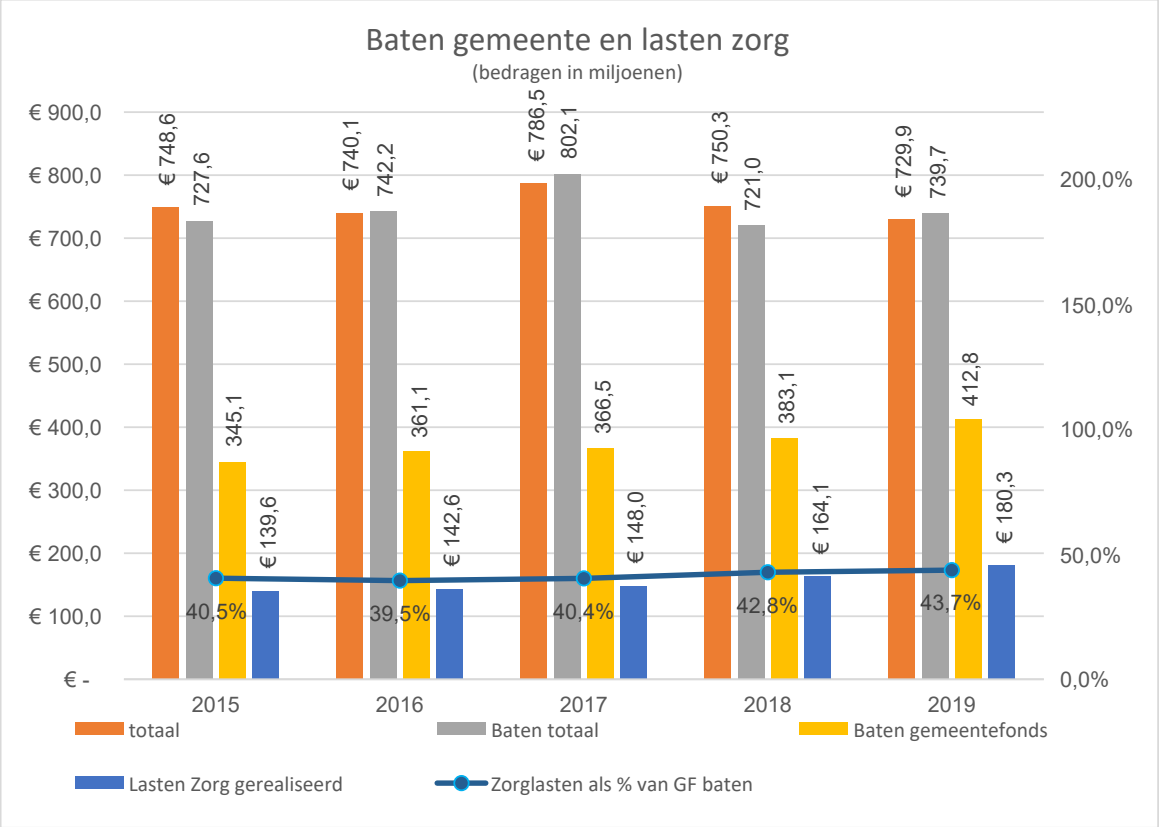

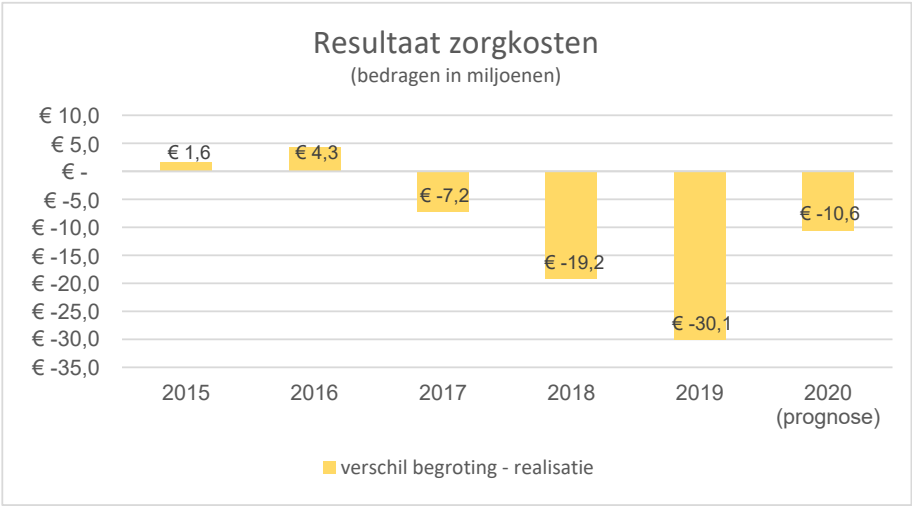

Ontwikkeling lasten zorg t.o.v. totaal lasten
(bedragen in miljoenen)
€ 900,0
€ 800,0
€ 700,0
€ 600,0
€ 500,0
€ 400,0
€ 300,0
€ 200,0
€ 100,0
€ -
120,0%
100,0%
80,0%
60,0%
40,0%
20,0%
0,0%
€ 758,7
€ 748,6
€ 762,3
€ 740,1
€ 754,0
€ 786,5
€ 729,3
€ 750,3
€ 748,0
€ 729,9
€ 139,6
€ 142,6
€ 148,0
€ 164,1
€ 180,3
18,6%
19,3%
18,8%
21,9%
24,7%
2015
2016
2017
2018
2019
ZIN, PGB, overig
Totaal lasten gemeente Arnhem Begroot
Gerealiseerd
Percentages van totaal gerealiseerde lasten Arnhem Zorg (ZIN+PGB+overig)

Zorgkosten
(begroot, gerealiseerd)
€ 190,0
€ 180,0
€ 170,0
€ 160,0
€ 150,0
€ 140,0
€ 130,0
€ 141,2
€ 139,6
€ 146,9
€ 142,6
€ 148,0
€ 140,8
€ 164,1
€ 144,9
€ 180,3
€ 150,2
€ 188,0
€ 177,4
2015
2016
2017
2018
2019
2020
(prognose)
Zorgkosten Begroot
Zorgkosten Gerealiseerd

Resultaat zorgkosten
(bedragen in miljoenen)
€ 10,0
€ 5,0
€ -
€ -5,0
€ -10,0
€ -15,0
€ -20,0
€ -25,0
€ -30,0
€ -35,0
€ 1,6
€ 4,3
€ -7,2
€ -19,2
€ -30,1
2015
2016
2017
2018
2019
verschil begroting - realisatie

Totaal lasten zorgdomein (ZIN, PGB, Overig)
(bedragen in miljoenen)
€ 200,0
€ 180,0
€ 160,0
€ 140,0
€ 120,0
€ 100,0
€ 80,0
€ 60,0
€ 40,0
€ 20,0
€ -
€ 139,6
€ 142,6
€ 148,0
€ 164,1
€ 180,3
€ 29,0
€ 45,7
€ 41,7
€ 23,2
€ 31,4
€ 46,1
€ 42,6
€ 22,5
€ 34,3
€ 50,7
€ 39,6
€ 23,4
€ 41,5
€ 55,6
€ 45,0
€ 22,0
€ 47,4
€ 57,2
€ 51,0
€ 24,7
2015
2016
2017
2018
2019
Totaal lasten Zorgdomein Jeugdwet
Beschermd wonen
WMO (excl. beschermd wonen)
Overige zorg
ZIN, PGB, overig

Baten gemeente en lasten zorg
(bedragen in miljoenen)
€ 900,0
€ 800,0
€ 700,0
€ 600,0
€ 500,0
€ 400,0
€ 300,0
€ 200,0
€ 100,0
€ -
200,0%
150,0%
100,0%
50,0%
0,0%
€ 748,6
727,6
345,1
€ 139,6
40,5%
€ 740,1
742,2
361,1
€ 142,6
39,5%
€ 786,5
802,1
366,5
€ 148,0
40,4%
€ 750,3
721,0
383,1
€ 164,1
42,8%
€ 729,9
739,7
412,8
€ 180,3
43,7%
2015
2016
2017
2018
2019
totaal
Baten totaal
Baten gemeentefonds
Lasten Zorg gerealiseerd
Zorglasten als % van GF baten

Resultaat zorgkosten
(bedragen in miljoenen)
€ 10,0
€ 5,0
€ -
€ -5,0
€ -10,0
€ -15,0
€ -20,0
€ -25,0
€ -30,0
€ -35,0
€ 1,6
€ 4,3
€ -7,2
€ -19,2
€ -30,1
€ -10,6
2015
2016
2017
2018
2019
2020
(prognose)
verschil begroting - realisatie

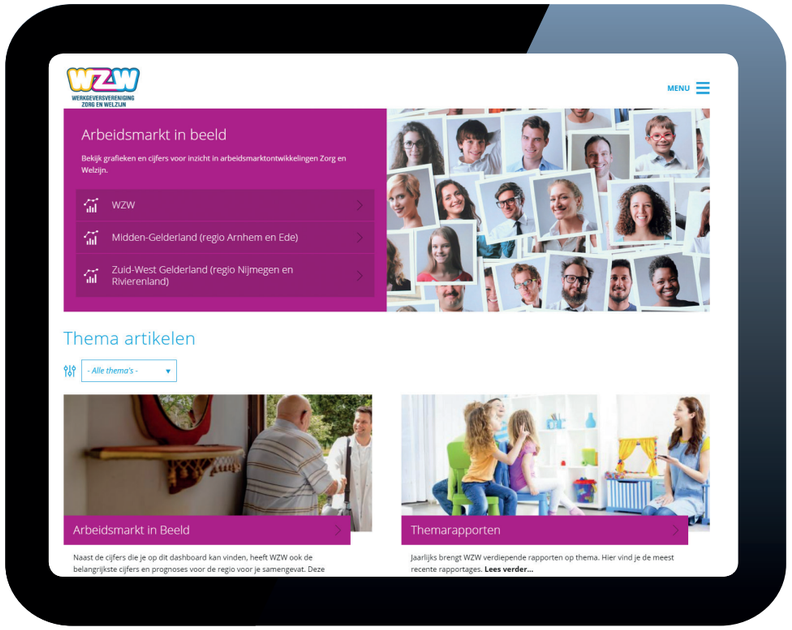
CIJFERS EN PROGNOSES 2019

ARBEIDSMARKT IN BEELD

www.wzw.arbeidsmarktinbeeld.nl

Je belangrijkste bron voor sturing op gebied van arbeidsmarktbeleid binnen jouw organisatie

www.wzw.arbeidsmarktinbeeld.nl is hét digitale platform voor actuele cijfers op elk gewenst moment. WZW ziet het als haar taak om haar leden en de regio adequaat te informeren over arbeidsmarktcijfers en -trends.

HET DASHBOARD IS:

- ACTUEEL
- ALLE INFORMATIE GEBUNDELD OP 1 PLEK
- BETROUWBAAR
- MOGELIJKHEID TOT BENCHMARK

WZW ALS PARTNER

WZW is je partner voor duiding, extra toelichting en meer cijfers. Neem gerust contact met ons op.

Werkgeversvereniging Zorg en Welzijn
info@wzw.nl
026 389 89 83

ARBEIDSMARKT IN BEELD 2019

CIJFERS EN PROGNOSES MIDDEN-, ZUID- EN WEST-GELDERLAND

Voor het tweede jaar brengt WZW de factsheet Arbeidsmarkt in beeld uit. Hierin vind je de belangrijkste cijfers en prognoses van 2019 voor de arbeidsmarkt van Zorg en Welzijn in onze regio. De data zijn dit jaar afkomstig uit andere bronnen. Zie deze factsheet dan ook los van die van vorig jaar en gebruik hem als één van de middelen uit je toolkit voor je strategisch arbeidsmarktbeleid. Het digitale dashboard www.wzw.arbeidsmarktinbeeld.nl geeft daarnaast op elk gewenst moment inzicht in actuele cijfers, trends en ontwikkelingen.

PROGNOSES OVERSCHOTTEN EN TEKORTEN IN 2022

KWALIFICATIE	Midden-Gelderland		Zuid- en West-Gelderland	
	A	B	A	B
Zorghulp mbo 1	38	38	45	45
Helpende mbo 2	-394	-249	-252	-169
Verzorgende mbo 3	-703	-419	-703	-430
Verpleegkundige mbo 4	-913	-514	-978	-595
Verpleegkundige hbo	-830	-454	-1147	-659
Pedagogisch werker mbo 3	16	16	83	83
Pedagogisch werker mbo 4	-188	-97	-138	-83
Medewerker maatschappelijke zorg mbo 3	69	69	24	24
Medewerker maatschappelijke zorg mbo 4	3	7	-49	-27
Sociale dienstverlening mbo 4	1	1	5	5
Sociaal cultureel werk mbo 4	12	12	3	3
Pedagogiek hbo	70	70	97	97
Maatschappelijk werk en dienstverlening hbo	116	116	106	106
Culturele en maatschappelijke vorming hbo	0	0	3	3
Sociaal pedagogische hulpverlening hbo	100	100	121	121
Doktersassistent mbo 4	0	0	-19	-15

Scenario A

Het ‘hoge scenario’ waarin er geen extra actie wordt ondernomen om de tekorten op te lossen en 100 procent van de tekorten wordt meegenomen naar het volgende jaar.

Scenario B

Het ‘midden scenario’ waarin er actie wordt ondernomen waardoor 75 procent van de tekorten wordt meegenomen naar het volgende jaar.

Bron: Landelijk onderzoeksprogramma Zorg en Welzijn, AZW 2019

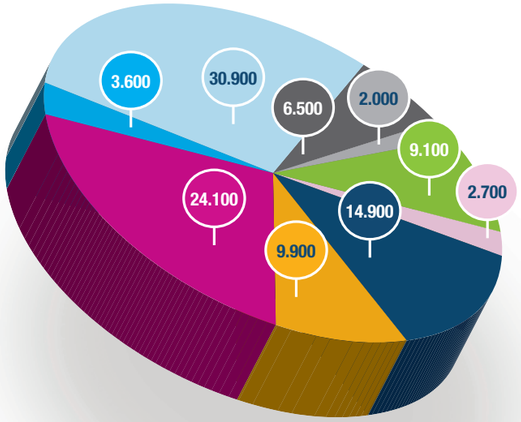
TOTAAL TEKORT IN DE REGIO IN 2022

Geen extra actie betekent voor de regio WZW een tekort oplopend tot:

Midden-Gelderland	**2.604**
Zuid- en West-Gelderland	**2.798**

De voorspellingen van de tekorten geven een positiever beeld ten opzichte van de vorige prognoses. De tekorten blijven echter; er is voor de regio nog een grote opgave de komende jaren. De ingeslagen weg van samenwerken aan de regionale opgave middels het regionale actieprogramma *Waard om voor te werken!* geeft vertrouwen voor de toekomst.

WERKGELEGENHEID 2018: AANTAL BANEN PER BRANCHE

- Ziekenhuizen*
- Welzijn
- VVT
- Kinderopvang
- Jeugdzorg
- GGZ
- Huisartsenzorg en gezondheidscentra
- GHZ
- Overige zorg

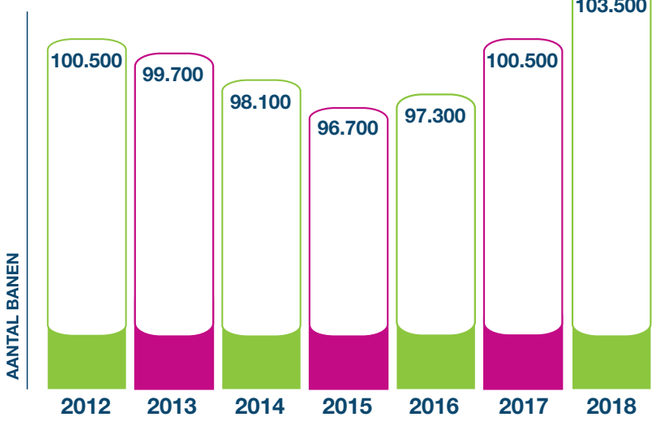
***inclusief UMC's en overige medisch specialistische zorg**

Veruit de meeste banen uit Zorg en Welzijn zijn er in de verpleging, verzorging en thuiszorg of in de ziekenhuizen in de regio.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

ONTWIKKELING WERKGELEGENHEID

Zorg en Welzijn is in de regio de grootste werkgever.
De werkgelegenheid neemt voor het vierde jaar op rij toe.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

AANTAL VACATURES ZORG EN WELZIJN

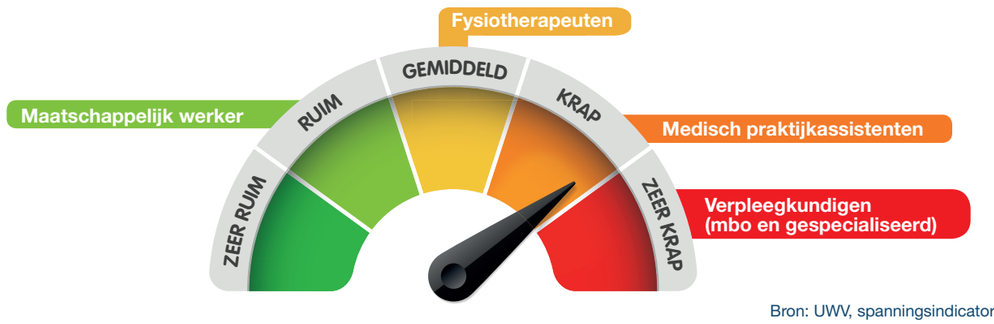
Totaal 2018: 4.355
1e helft 2019: 2.415

Ten opzichte van de eerste helft 2018 is het aantal vacatures ongeveer op hetzelfde niveau gebleven.

Bron: www.werkeninzorgenwelzijn.nl

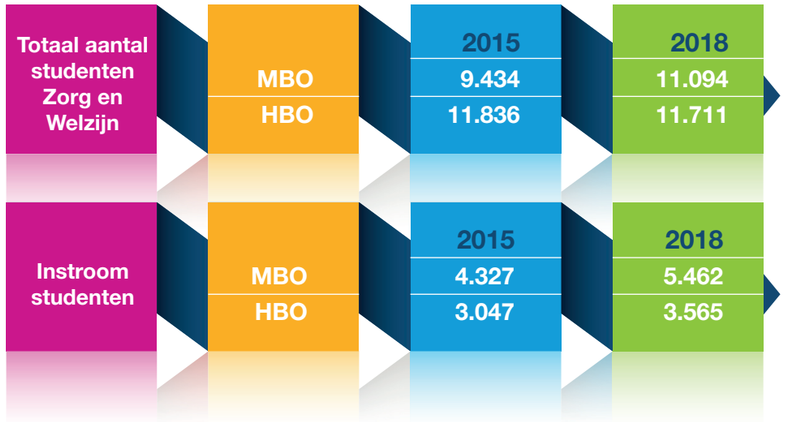
SPANNINGSINDICATOR

De indicator geeft de spanning weer tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

Bron: UWV, spanningsindicator, augustus 2019

ONDERWIJS

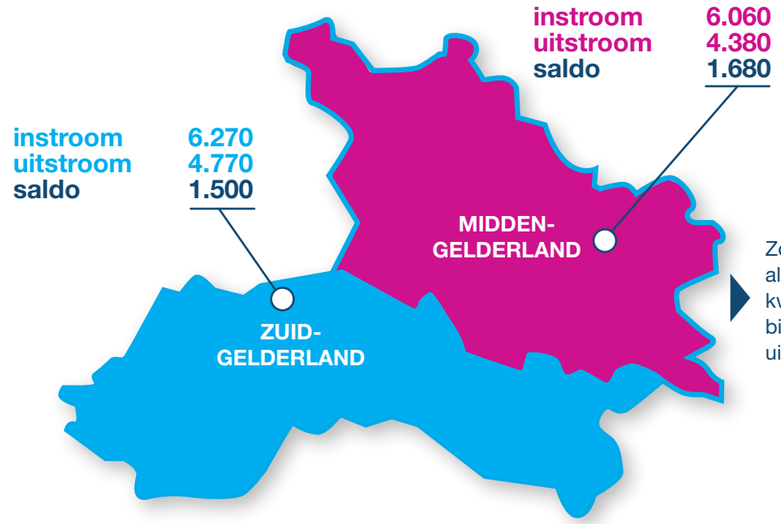

Het totaal aantal mbo-studenten Zorg en Welzijn in de regio neemt toe. Voor hbo blijft het aantal nagenoeg gelijk.

Zowel voor mbo als hbo geldt dat de instroom van nieuwe studenten Zorg en Welzijn is toegenomen.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

INSTROOM EN UITSTROOM VAN MEDEWERKERS

Zowel in Midden-Gelderland als in Zuid- en West-Gelderland kwamen er **MEER** medewerkers bij dan dat er medewerkers uitstroomden.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

VERZUIM

Het verzuim in Zorg en Welzijn is in 2018 het hoogst van alle sectoren in Nederland en is in het tijdvak 2017 – 2018 gestegen.

Top 3 HOOGSTE verzuimpercentage

	2017	2018
GEZONDHEIDS- EN WELZIJNSZORG	**5,3**	**5,7**
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	5,4	5,6
Industrie	5	5,4

Top 3 LAAGSTE verzuimpercentage

	2017	2018
HORECA	**2,2**	**2,3**
Financiële dienstverlening	3	2,8
Specialistische zakelijke diensten	2,7	2,9

Bron: CBS, augustus 2019

Vaststellen Jaarstukken 2019 (inclusief nota Financiële Jaarrapportage Projecten 2019)

Zaaknummer:	459317
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers; van der Laak (AC), Bouma (PvdA), Van Es (VVD), Van Dillen (CDA), Coenders (GroenLinks), Eliëns (PvdD), Loor (D66) en Elfrink (SP).

De wethouders: Paping, Van der Zee en De Vroome

De fracties van DENK/Verenigd Arnhem, AOP, CU en de PVV waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Toezeggingen
Wethouder Paping heeft toegezegd dat hij bereid is om samen te kijken naar de omloopsnelheid van de rapportages, dit n.a.v de vraag van D66.
Wethouder De Vroome heeft toegezegd dat het raadsvoorstel m.b.t. de Lauwersgracht ruim voor de start van de Politieke Avonden (start 26 augustus) aanwezig zal zijn bij de raad.

Motie
De raadskamer heeft een de motie "Geen Lauwersgracht zonder provinciale bijdrage" van de SP besproken.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat het onderwerp kan worden doorgeleid naar de besluitvorming.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

J. van Loo

Titel/onderwerp: **Perspectiefnota 2021-2024**

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. N. Bouwman
Portefeuillehouder:	Paping, Marcouch, Bouwkamp, Louwers, Van der Zee, De Vroome en Van Dellen	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvormend 2		
Toelichting	**Het raadsvoorstel** Het college heeft ervoor gekozen om in het licht van de coronacrisis, geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren. De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's: - Meedoen in een socialer Arnhem - Wonen in een duurzamer Arnhem - Genieten van een nog mooier Arnhem - Open en verantwoord besturen **Financiën** De Perspectiefnota laat na verwerking van de Autonome ontwikkelingen, uitvoering van moties en van de urgente knelpunten een totaalbeeld zien dat vanaf 2020 positief en zonder taakstellingen is. Deze reeks wordt vooralsnog gereserveerd om op een later moment in het licht van de impact van de coronacrisis en eventuele noodzakelijke en gewenste intensiveringen, in te kunnen zetten. Als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor gemeenschappelijke financiën op te vangen, wordt een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting. De meerjarige ontwikkeling van de weerstandsfactor laat met het totaalbeeld uit deze perspectiefnota een groei zien van 1,0 in 2020 naar 1,1 in 2023 en 1,3 in 2024. **Impactanalyse gevolgen coronacrisis op gemeentelijk beleid en financiën** De Perspectiefnota bevat een bijlage: Impactanalyse gevolgen coronacrisis. Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van de verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder ander betrekking op de feitelijke financiële impact op de gemeentelijke begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd. **Informatie van het college m.b.t. Perspectiefnota** Indien er nieuwe informatie vanuit het college richting raad komt zal dit gedurende het politieke proces bij de stukken geplaatst worden. In de Raadsbrief "Aanpak en scenario's coronacrisis" van 22 mei jl. staat over de aard en het moment waarop de informatie naar de raad komt meer te lezen. De raadsbrief is bij de stukken geplaatst. **Advies Agendacommissie** De Agendacommissie heeft op 3 juni 2020 de notitie vervolgproces Perspectiefnota vastgesteld. Deze notitie behandelt het vervolg van de planning en procedure van de Perspectiefnota 2021-2024. Deze notitie is bij de stukken gevoegd.		

	Turap-1 2020 De raadsbrief Turap-1 2020 zal bij de vergadering van de Perspectiefnota betrokken worden. Deze is bij de stukken gevoegd. **Proces tot nu toe** Een aantal onderdelen van het politieke proces is reeds afgesloten of in de steigers gezet. 1. Zo is de periode van technische vragen en antwoorden afgerond en heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren plaatsgevonden. 2. Het inspreekmoment van de stad", is op woensdag 10 juni geweest in de Raadszaal en Landgoedfestival. Het resultaat van beide vergaderingen kunt u lezen in het behandelresultaat, dat evenals de teksten van de 22 insprekers is bijgevoegd. 3. De M1 fase schriftelijk is gewijzigd in een fysieke meningsvorming 1 en heeft plaatsgevonden op woensdag 17 juni en 24 juni. De behandelresultaten met de toezeggingen van de desbetreffende portefeuillehouders zijn bij de stukken bijgevoegd. **Vervolg Perspectiefnota** In de agendacommissie van 24 juni is besloten de M2 behandeling van de Perspectiefnota op 1 juli plenair te laten plaatsvinden, waarbij de mogelijkheid aan de raadsleden wordt geboden eerst politiek informatieve vragen aan het college te stellen m.b.t. de aangekondigde raadsbrief d.d. 30 juni " Van Perspectiefnota naar Begroting". Daarna zal de bespreking verlopen aan de hand van de onderwerpen/thema's van de ingediende moties en amendementen. Op 8 juli wordt het debat voortgezet in de besluitvormende vergadering. Daarin zullen de moties/amendementen die nog niet op 1 juli besproken konden worden aan de orde zijn én daarnaast ook de naar aanleiding van de informatie uit de raadsbrief opgestelde nieuwe moties/amendenten. **Moties en amendementen** Een tiental moties en/of amendementen is aangekondigd bij de M1 behandeling van 24 juni. Deze wijzigingsvoorstellen zullen behandeld worden in de M2 vergadering van 1 juli. De fracties die willen wachten met het indienen van hun wijzigingsvoorstellen vanwege de nieuwe informatie van het college (verwachte raadsbrief 'Van Perspectiefnota naar Begroting" d.d. 30 juni), kunnen op 8 juli een vervolg van de meningsvorming in de besluitvormende vergadering tegemoet zien.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Raadsbrief 'Van Perspectiefnota naar Begroting' voldoende politiek informatief bespreken en het debat over de aangekondigde moties en amendementen m.b.t. de Persepctiefnota 2021-2024 gevoerd te hebben.
Spreekrecht publiek	Nee, heeft plaatsgevonden op 10 juni.
Behandeladvies	Het betreft een meningsvormende behandeling (M2) van de Perspectiefnota en vindt plenair plaats in de raadszaal. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. Bij deze behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M2 fase die vanaf 15 januari gangbaar was. **Behandeling raadsbrief** 1. De behandeling zal beginnen met de bespreking van de aangekondigde raadsbrief "Van Perspectiefnota naar Begroting" waarbij de raadsleden de mogelijkheid krijgen vragen aan het college te stellen m.b.t. deze nieuwe informatie. **Behandeling ingediende moties en amendementen** 2. Daarna zal de M2 bespreking verlopen via thema's, waarbij exacte thematisering af hangt van welke onderwerpen/thema's aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen. Waarbij de indiener van de motie, de motie toelicht en vervolgens er eerst een pre-advies van het college zal volgen alvorens men in de raadskamer het debat met elkaar gaat voeren. Zo zal er geordend per thema één voor één de wijzigingsvoorstellen besproken worden.

	Vervolg behandeling later ingediende moties en amendementen 3 Op 8 juli zal de besluitvormende bespreking van de Perspectiefnota aan de hand van de moties en amendementen voortgang hebben, met dien verstande dat er dan mogelijk nieuwe wijzigingsvoorstellen zijn ingediend, na de M2 bespreking van 1 juli. Dit vanwege het feit dat de nieuwe informatie, de raadsbrief "Van Perspectiefnota naar Begroting", die op 30 juni uit het college richting raad komt, wellicht nieuwe inzichten met zich meebrengt.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Perspectiefnota 2021-2024
Aanbiedingsbrief
Perspectiefnota 2021-2024
Bijlage bij Perspectiefnota: Impactanalyse gevolgen coronacrisis
Raadsbrief Turap-1 2020
Notitie Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2021-2024 (agendacommissie 3 juni)
Bundel technische vragen en antwoorden
Raadsbrief "Aanpak en scenario's coronacrisis" 22-5-2020
Raadsbrief 'Arnhemse aanpak; de weg vooruit" 2-6-2020
Raadsbrief "Coronadashboard" 9-6-2020
Raadsbrief "Van Perspectiefnota naar Begroting" (verwacht op 30 juni)
Persbericht Arnhemmail
6 Schriftelijke reacties inwoners Arnhem
1 Videoboodschap inwoner Arnhem
10 Korte berichten n.a.v. facebookbericht Ahmed Marcouch
Lijst insprekers en teksten insprekers 10 juni
Bevestigingsbrief aan deelnemende insprekers
Amendement "Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen (ChristenUnie)
Aangekondigd plan "Arnhemscoronanoodplan" (SP)
Motie D66 Begrijpelijke Taal
Motie D66 Inclusiviteitsmonitor
Motie PvdA Merlijn Schrijvers
Behandelresultaten van 10 juni, 17 juni en 24 juni

Amendementen Perspectiefnota 2021-2024
t.b.v. (m2) behandeling 1 juli 2020

Nummer	Titel	Indienende fracties	Notitie
20A55	Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen	ChristenUnie	
20A56	Wonen en zorg regelen in een woonzorgvisie	Arnhem Centraal	
20A57	Betrouwbare en herkenbare stukken	CDA	
20A60	Arnhem Corona Noodplan	SP	

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Daniël Becker - ChristenUnie
Titel Amendement	Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen
Nummer Zaaknummer	**20A55** 462487

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Besluit 1 van het raadsvoorstel:
Besluit 1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

Te wijzigen in:
besluit: 1. De voorliggende perspectiefnota 2021 – 2024 ter kennisgeving aan te nemen.

Toelichting
De Corona pandemie brengt grote financiële onzekerheden met zich mee die bij het vaststellen van deze perspectiefnota nog geheel onduidelijk zijn.

Daniël Becker - ChristenUnie

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel Amendement	Wonen en zorg regelen in een woonzorgvisie
Nummer / zaaknummer	**20A56** 462487

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Toe te voegen onderaan ‘wonen in een duurzamer Arnhem’ op bladzijde 5 onder de tekst:
In dat akkoord maken wij afspraken over de maatregelen die nodig zijn om het wonen in Arnhem voor nu, morgen en in de toekomst mogelijk en aantrekkelijk te blijven maken.

Toe te voegen: **Er gaapt een groot gat tussen zelfstandig wonen door ouderen en het verpleeghuis. We gaan aan de slag met een woonzorgvisie om de groeiende groep ouderen en kwetsbaren te faciliteren in hun (toekomstige) woon- en zorgbehoeften.**

Toelichting:
Volgens de in januari 2020 opgerichte Taskforce Wonen en Zorg heeft slecht 10 tot 15 procent van de gemeenten in hun woonvisie iets opgenomen over vergrijzing. Maar de vraag naar geschikte woningen voor ouderen neemt veel sneller toe dan gedacht. Daarom wil deze taskforce dat gemeentes, corporaties en zorginstellingen gaan bedenken hoe ze de woon- en zorgbehoeften van het groeiend aantal ouderen gaan faciliteren en aanpakken.
Nederland is op dit moment niet in staat om deze groeiende groep ouderen voldoende te faciliteren in hun (toekomstige) woon- en zorgbehoeften. Er gaapt een groot gat tussen zelfstandig wonen en het verpleeghuis. Onderzoek van ANBO en ActiZ maakt voor het eerst duidelijk wat de financiële impact van vergrijzing is voor het woningbeleid van gemeenten. Er is nu al een groot tekort aan seniorenwoningen en verpleeghuisplekken. Hun oproep is duidelijk: maak haast bij het ontwikkelen van nieuwe woonzorgconcepten voor ouderen.

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Klaartje van Dillen - CDA
Titel Amendement	Betrouwbare en herkenbare stukken
Nummer Zaaknummer	**20A57** 462487

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
Besluit de tekst
Onder *Wonen in een duurzamer Arnhem*
“ In het thema 'Wonen in een duurzamer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Woonboten Nieuwe Haven
Op 10 december 2019 heeft het college besloten om de visie Nieuwe Haven ter besluitvorming aan te bieden aan de gemeenteraad. Het college heeft de verschillende conflicterende gebruiksfuncties tegen elkaar afgewogen en voorgesteld te kiezen voor de economische ontwikkeling van de Nieuwe Haven. Het voorstel is om het gebruik van de haven als ligplaats voor woonboten te beëindigen en de eigenaren van woonboten financieel schadeloos te stellen voor het verlies van hun woning. De verwachte kosten voor deze schadeloosstellingbedragen € 3,5 miljoen maximaal. In het raadsvoorstel is voorgesteld de verwachte kosten in 2020 van € 1,15 miljoen te dekken uit de algemene reserve, waarbij de overige € 2,35 miljoen in deze Perspectiefnota wordt meegenomen. Op grond van de gevoerde gesprekken met eigenaren is het kasritme in de jaren 2021-2022-2023 ingeschat. Een definitief kasritme kan pas worden bepaald als er op basis van een raadsbesluit formele gesprekken met eigenaren kunnen worden gevoerd over uitkoop.

Woondeal Arnhem-Nijmegen
Op 4 maart 2020 is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen. Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken .”

Te vervangen door: *→ In het thema 'Wonen in een duurzamer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor. Hiervoor verwijzen wij u naar “plan van aanpak woningbouwontwikkeling” en “visie nieuwe haven” ←*
Toelichting: De raad wil niet dat er spraakverwarring of lucht ontstaat tussen hetgeen de PPN meldt en de onderliggende stukken vermelden. Er kan worden volstaan met een verwijzing.
Klaartje van Dillen - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel Amendement	Arnhem Corona Noodplan
Nummer Zaaknummer	**20A60** 462487
De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor: Het Arnhems Corona Noodplan wordt overgenomen.	
Toelichting Zie het Arnhems Coronanoodplan	
Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP	

Moties Perspectiefnota 2021-2024
t.b.v. (m2) behandeling 1 juli 2020

Nummer	Titel	Indienende fracties	Notitie
20M115	Begrijpelijke taal voor iedereen	D66, PvdA, GL, PvdD en VVD	
20M116	Naar een diverse en inclusieve gemeentelijke organisatie	D66, PvdA, GL, DENK/VA en CU	
20M117	Merlijn Schrijvers	PvdA, CDA, VVD, D66, GL, DENK/VA, AC, CU, AOP, PvdD	
20M118	Vergroeningspakketten aanbieden	AC	
20M119	Een duurzaam groen Rijkerswoerd	AC	
20M120	Meten is weten, ook bij biodiversiteit	AC	
20M121	Gast-vrij door Corona	CDA, DENK/VA	
20M122	Groene regentonnen	CDA, CU	
20M123	Zwarte pen-blauwe golven	CDA	
20M124	Focus op opbouw-koningsdag	CDA	
20M125	Peil op trekken	CDA	
20M126	AZC Elden herijkt	AOP, VVD, PVV	

Moties Perspectiefnota 2021-2024
t.b.v. (m2) behandeling 1 juli 2020

Nummer	Titel	Indienende fracties	Notitie
20M127	Afval in de Bak	AOP	
20M128	Help, de klep gaat, moeizaam open	AOP	
20M130	Arnhems jeugdlintje	PvdA, D66, AOP, VVD, SP, CDA, DENK/VA	
20M131	Beperk schade door Corona: Parkeren na 18.00 uur voor maximaal 1 euro	DENK/VA	
20M132	Islamitisch begraven met grafrecht voor onbepaalde tijd	DENK/VA	
20M135	Vind een permanente locatie voor Ecovrede	D66, PvdD, SP	
20M137	Verbreek stedenband met Wuhan (Volksrepubliek China)	DENK/VA	
20M138	Bevorderen meldingsbereidheid bij discriminatie	GL, D66, AOP, DENK/VA, CU	
20M139	Maak werk van werk!	CDA, GroenLinks, PvdA, D66 en VVD	

Moties Perspectiefnota 2021-2024
t.b.v. (m2) behandeling 1 juli 2020

Nummer	Titel	Indienende fracties	Notitie

Moties Perspectiefnota 2021-2024
t.b.v. (m2) behandeling 1 juli 2020

Nummer	Titel	Indienende fracties	Notitie

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Daniël Becker - ChristenUnie
Titel Amendement	Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen
Nummer Zaaknummer	**20A55** 462487

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Besluit 1 van het raadsvoorstel:
Besluit 1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

Te wijzigen in:
besluit: 1. De voorliggende perspectiefnota 2021 – 2024 ter kennisgeving aan te nemen.

Toelichting
De Corona pandemie brengt grote financiële onzekerheden met zich mee die bij het vaststellen van deze perspectiefnota nog geheel onduidelijk zijn.

Daniël Becker - ChristenUnie

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel Amendement	Wonen en zorg regelen in een woonzorgvisie
Nummer / zaaknummer	**20A56** 462487

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Toe te voegen onderaan ‘wonen in een duurzamer Arnhem’ op bladzijde 5 onder de tekst:
In dat akkoord maken wij afspraken over de maatregelen die nodig zijn om het wonen in Arnhem voor nu, morgen en in de toekomst mogelijk en aantrekkelijk te blijven maken.

Toe te voegen: **Er gaapt een groot gat tussen zelfstandig wonen door ouderen en het verpleeghuis. We gaan aan de slag met een woonzorgvisie om de groeiende groep ouderen en kwetsbaren te faciliteren in hun (toekomstige) woon- en zorgbehoeften.**

Toelichting:
Volgens de in januari 2020 opgerichte Taskforce Wonen en Zorg heeft slecht 10 tot 15 procent van de gemeenten in hun woonvisie iets opgenomen over vergrijzing. Maar de vraag naar geschikte woningen voor ouderen neemt veel sneller toe dan gedacht. Daarom wil deze taskforce dat gemeentes, corporaties en zorginstellingen gaan bedenken hoe ze de woon- en zorgbehoeften van het groeiend aantal ouderen gaan faciliteren en aanpakken.
Nederland is op dit moment niet in staat om deze groeiende groep ouderen voldoende te faciliteren in hun (toekomstige) woon- en zorgbehoeften. Er gaapt een groot gat tussen zelfstandig wonen en het verpleeghuis. Onderzoek van ANBO en ActiZ maakt voor het eerst duidelijk wat de financiële impact van vergrijzing is voor het woningbeleid van gemeenten. Er is nu al een groot tekort aan seniorenwoningen en verpleeghuisplekken. Hun oproep is duidelijk: maak haast bij het ontwikkelen van nieuwe woonzorgconcepten voor ouderen.

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Klaartje van Dillen - CDA
Titel Amendement	Betrouwbare en herkenbare stukken
Nummer Zaaknummer	**20A57** 462487

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
Besluit de tekst
Onder *Wonen in een duurzamer Arnhem*
“ In het thema 'Wonen in een duurzamer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Woonboten Nieuwe Haven
Op 10 december 2019 heeft het college besloten om de visie Nieuwe Haven ter besluitvorming aan te bieden aan de gemeenteraad. Het college heeft de verschillende conflicterende gebruiksfuncties tegen elkaar afgewogen en voorgesteld te kiezen voor de economische ontwikkeling van de Nieuwe Haven. Het voorstel is om het gebruik van de haven als ligplaats voor woonboten te beëindigen en de eigenaren van woonboten financieel schadeloos te stellen voor het verlies van hun woning. De verwachte kosten voor deze schadeloosstellingbedragen € 3,5 miljoen maximaal. In het raadsvoorstel is voorgesteld de verwachte kosten in 2020 van € 1,15 miljoen te dekken uit de algemene reserve, waarbij de overige € 2,35 miljoen in deze Perspectiefnota wordt meegenomen. Op grond van de gevoerde gesprekken met eigenaren is het kasritme in de jaren 2021-2022-2023 ingeschat. Een definitief kasritme kan pas worden bepaald als er op basis van een raadsbesluit formele gesprekken met eigenaren kunnen worden gevoerd over uitkoop.

Woondeal Arnhem-Nijmegen
Op 4 maart 2020 is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen. Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken .”

Te vervangen door: *→ In het thema 'Wonen in een duurzamer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor. Hiervoor verwijzen wij u naar “plan van aanpak woningbouwontwikkeling” en “visie nieuwe haven” ←*
Toelichting: De raad wil niet dat er spraakverwarring of lucht ontstaat tussen hetgeen de PPN meldt en de onderliggende stukken vermelden. Er kan worden volstaan met een verwijzing.
Klaartje van Dillen - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel Amendement	Arnhem Corona Noodplan
Nummer Zaaknummer	**20A60** 462487
De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor: Het Arnhems Corona Noodplan wordt overgenomen.	
Toelichting Zie het Arnhems Coronanoodplan	
Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP	

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	8 juli 2020
Bij de bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Susan van Ommen - D66 Giovanni Visser - PvdA Marie José Navis - Groenlinks Hans Eliëns - Partij voor de Dieren Karin Kalthoff - VVD
Titel van de motie	Begrijpelijke taal voor iedereen
Nummer Zaaknummer	**20M115** 462487

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 8 juli 2020 een besluit te nemen over ‘begrijpelijke taal’.

De aanleiding is het artikel ‘Direct duidelijk, voor iedereen’ in het VNG magazine, nummer 15. Daarin staat wat andere gemeenten doen om de communicatie met de inwoners zo begrijpelijk mogelijk te maken. Zodat ook mensen die moeite hebben met lezen en schrijven het kunnen begrijpen.

De gemeente Arnhem probeert ook om in begrijpelijke taal te communiceren. Er is alleen nog geen duidelijke afspraak over. Door dit voorstel aan te nemen, wordt taalniveau B1 de norm. Dit is voor 80% van de Arnhemmers te begrijpen.

We weten dat:
- De meeste brieven van de gemeente voor heel veel mensen (licht verstandelijk beperkten, anderstaligen, andere laaggeletterden) te moeilijk zijn;
- Dat we met taalniveau B1 **80%** van onze inwoners bereiken (zie tabel onderaan);
- Licht verstandelijk beperkten, maar ook jongeren, vaak hun informatie via Youtube video’s vinden;
- Sommige mensen een brief liever “horen” om het te kunnen begrijpen;
- Er bij de gemeente wel aandacht is voor begrijpelijke taal maar er nog geen duidelijke afspraak over is.

We vinden dat:
- Alle Arnhemmers recht hebben op post die ze kunnen begrijpen
- Nadat Arnhem de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid heeft opgesteld, deze toegankelijkheid ook moet gelden voor de communicatie naar de inwoners;
- Het nu tijd is om taalniveau B1 te gebruiken voor alle communicatie naar inwoners;
- Youtube video's, infographics, animaties en andere communicatievormen kunnen helpen om de communicatie te verbeteren, omdat beeld en geluid door een deel van de mensen beter worden begrepen dan geschreven tekst;
- Gebruik van verschillende communicatievormen niet alleen goed is voor mensen met een licht verstandelijke beperking, maar ook jongeren, laaggeletterden, anderstaligen en slechtziende mensen dit fijn vinden.

Daarom roept de gemeenteraad het college op om:
- Begrijpelijke taal op taalniveau B1 de norm te maken voor alle algemene communicatie.
- Naast tekst ook zoveel mogelijk afbeeldingen (bijvoorbeeld met beeldbrieven), *video's, infographics* en links naar gesproken tekst toe te voegen
- Hierbij klankbordgroepen te betrekken (zoals het APCG en Stichting Lezen & Schrijven).
- De Direct Duidelijk Deal[1] te ondertekenen;
- Over een jaar de raad voorbeelden te laten zien van wat er is gedaan en duidelijk te maken wat de resultaten zijn.

Raadsleden:

Susan van Ommen - D66
Giovanni Visser - PvdA
Marie José Navis - Groenlinks
Hans Eliëns - Partij voor de Dieren
Karin Kalthoff - VVD

Taalniveau	**Omschrijving**	**% inwoners**
A1 – basisgebruiker	begrijpt woorden en eenvoudige zinnen – dit zijn laaggeletterden	5%
A2 – basisgebruiker *(vergelijkbaar met basisschool groep 6/8/taalniveau 1F)*	begrijpt losse zinnen en kan eenvoudige gesprekken voeren – dit zijn laaggeletterden	10%
B1 – onafhankelijk gebruiker *(vergelijkbaar met mbo 3 niveau/taalniveau 2F, eindniveau inburgering 2021)*	- begrijpt het jeugdjournaal - begrijpt lopende verhalen - kan eigen mening en beschrijvingen geven	40%
B2 – onafhankelijk gebruiker *(vergelijkbaar met mbo 4 niveau/taalniveau 3F)*	- begrijpt gewoon journaal - begrijpt teksten op hoofdlijnen - kan duidelijke, gedetailleerde tekst produceren en spontaan aan een gesprek deelnemen - begrijpt vaktaal	25%

[1] Zie https://directduidelijk.nl/media/Direct-Duidelijk-deal.pdf

C1 – academisch niveau *(taalniveau 4F)*	kan vloeiend, flexibel en efficiënt de taal gebruiken op professioneel niveau	10%
C2 – academisch niveau	begrijpt ook abstracte teksten (wetten en medische bijsluiters)	5%

**5% van de mensen kan helemaal niet lezen en schrijven*

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Susan van Ommen - D66 Ria de Vries - PvdA Marie José Navis - GroenLinks Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem Nathalie Nede - ChristenUnie
Titel motie	Naar een diverse en inclusieve gemeentelijke organisatie
Nummer Zaaknummer	**20M116** 462487

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 8 juli 2020 een besluit te nemen over ‘een diverse en inclusieve gemeentelijke organisatie’.

De aanleiding is dat Arnhem momenteel bezig is met het maken van een nieuwe Uitvoeringsagenda Diversiteit. Daarin staat het diversiteitsbeleid: wat we de komende jaren gaan doen op het gebied van diversiteit.

De gemeente Arnhem zelf moet ook divers en inclusief zijn, maar dat is nu niet zo. Maar 9% van alle mensen die bij de gemeente werken, hebben een migratieachtergrond. In de hoogste functies is dit zelfs maar 1%.

Door dit voorstel aan te nemen, gaat Arnhem meedoen aan de Nederlandse Diversiteit Monitor. Arnhem krijgt dan een rapport waarin precies staat hoe we het als gemeente doen op het gebied van diversiteit en inclusie, en wat we kunnen doen om (nog) diverser en inclusiever te worden.

We weten dat:

- Arnhem een diverse en inclusieve stad wil zijn;
- Arnhem de Diversiteit Charter getekend heeft in 2018;
- diversiteit en inclusiviteit belangrijke en noodzakelijke eigenschappen van een organisatie zijn;
- de gemeente Arnhem het goede voorbeeld moet geven op het gebied van diversiteit en inclusiviteit in haar eigen organisatie;

de Uitvoeringsagenda Diversiteit momenteel gemaakt wordt.

We vinden dat:

- De Gemeente Arnhem in de hele organisatie een weerspiegeling van de Arnhemse bevolking (samenstelling: 67,2% Nederlands, 11,8% westerse migratie, 21% niet-westerse migratie)[1] moet zijn;
- het belangrijk en noodzakelijk is dat iedereen zich prettig en gehoord voelt op de gemeentelijke werkvloer;
- de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor gemeenten en organisaties op basis van wetenschappelijk onderzoek duidelijk maakt hoe effectief, efficiënt (met zo weinig mogelijk inspanning zoveel mogelijk resultaat) en samenhangend het diversiteits- en inclusiviteitsbeleid is, en bijdraagt aan de verbetering hiervan.

Roept het college op om:

1. Mee te doen met de Inclusiviteitsmonitor,

2. Deze monitor op te nemen in de Uitvoeringsagenda Diversiteit,

3. In de uitvoeringsagenda Diversiteit een apart hoofdstuk op te nemen met betrekking tot de diversiteit en inclusiviteit binnen de gemeentelijke organisatie, met daarin SMART geformuleerde doelen, waarmee de gemeenteraad zowel kwantitatief als kwalitatief periodiek geïnformeerd wordt over diversiteit en inclusiviteit binnen de gemeentelijke organisatie;

4. een voorstel te doen op welke wijze de raad hierover het beste geïnformeerd kan worden;

5. hierover jaarlijks te rapporteren aan de gemeenteraad voor het eind van het kalenderjaar.

en gaat over tot de orde van de dag,

Susan van Ommen - D66
Ria de Vries - PvdA
Marie José Navis - GroenLinks
Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Nathalie Nede - ChristenUnie

[1] www.arnhem.incijfers.nl 2019

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Eric Greving - PvdA Jan Hutten - CDA Steffeni Pape - VVD Patrick van Iperen - D66 Mark Coenders - GroenLinks Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal Daniël Becker - ChristenUnie Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Merlijn Schrijvers
Nummer Zaaknummer	**20M117** 462487

Constaterende dat:

- Een jonge betrokken Arnhemmer, Merlijn Schrijvers, tijdens de informatieve behandeling van de Perspectiefnota heeft ingesproken met het idee om Arnhem qua beleving en uitstraling aantrekkelijker te maken.
- De presentatie liet zien hoe je bijvoorbeeld met kunst en groen in de openbare ruimte Arnhem aantrekkelijker gemaakt kan worden.

Overwegend dat:

- Een mooi enthousiast idee van een jonge betrokken Arnhemmer opvolging verdient;
- Kunst en groen in de openbare ruimte van Arnhem onze stad volop creativiteit en inspiratie aantrekkelijker maakt;
- Kunst en groen in de openbare ruimte de stad op onderdelen uniek en fotogeniek maakt en mensen van buiten Arnhem aantrekt;
- Kunst en groen in de openbare ruimte veel gebruikt worden op Instagram spots en foto’s;
- Arnhem met de kunst- en modeopleidingen een unieke kans heeft om hier iets mee te doen.

Verzoekt het college:

- Om samen met Merlijn Schrijvers zijn idee om de stad met kunst en groen aantrekkelijker te maken verder uit te werken en een voorstel voor te leggen aan de gemeenteraad.

- Hierbij na te denken over 1 of 2 pilots in drukbezochte winkelgebieden, waarbij te denken valt aan: de zeven straatjes Arnhem, de hoofdwinkelstraten en de bekende (horeca) pleinen en een locatie in Arnhem-Zuid. - De Arnhemse kunst- en modeopleidingen en ondernemers hierbij qua inspiratie en uitwerking betrekken.
En gaat over tot de orde van de dag, Eric Greving - PvdA Jan Hutten - CDA Steffeni Pape - VVD Patrick van Iperen - D66 Mark Coenders - GroenLinks Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal Daniël Becker - ChristenUnie Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Leo de Groot - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Vergroeningspakketten aanbieden
Nummer Zaaknummer	**20M118** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Verstening hittestress en wateroverlast oplevert;
- Veel tuinen versteend zijn omdat men weinig onderhoud wenst;
- Inwoners gemotiveerd en gesteund kunnen worden met onderhuidsluwe tuininrichting, hulp en betaalbare oplossingen;
- Weliswaar acties en folders aangeboden worden via Arnhem Klimaatbestendig, maar dat mensen dit moeten kunnen vinden.

Overwegende dat:
- Mensen graag kant- en klaar oplossingen aangeboden krijgen;
- In samenwerking met groenbedrijven en anderen betaalbare ontwerpen en pakketten aan te bieden (bijvoorbeeld met een vierkante meter prijs) waardoor het inwoners eenvoudiger gemaakt wordt de tuin te vergroenen;
- Er echt meer actie, aandacht en energie in gestoken moet worden om mensen zo ver te krijgen;
- De coronaproblemen wijkbijeenkomsten moeilijk maken;
- Het de gemeente niets of niet veel hoeft te kosten om dit met partners samen te doen, net zoals het doen van het eerdere aanbod van zonnepanelen.

Verzoekt het college:

- In samenwerking met groenbedrijven en anderen betaalbare ontwerpen en pakketten actief aan te gaan bieden (bijvoorbeeld met vierkante meter prijzen) door een project op te starten om tuinen te helpen vergroenen.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Een duurzaam groen Rijkerswoerd
Nummer Zaaknummer	**20M119** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Rijkerswoerd de grootste wijk van Arnhem is;
- Geen parkachtig gebied heeft, slechte een aantal groene stroken;
- Wijkbewoners de behoefte uitspreken aan meer functies en faciliteiten voor het aanliggende Zeegbos, maar geen gehoor vinden bij de beheerder Stichting Uiterwaarde.
- Het Zeegbos mooie kansen biedt als groen parkachtig uitloopgebied en buffer tussen Huissen en Elst;
- Staatsbosbeheer eigenaar is.
- Stichting Uiterwaarde het onderhoud verzorgd, maar dit graag aan Arnhem wil overdoen en een bedrag van E 100.000 mee geeft.

Overwegende dat:
- Het Zeegbos een zeer belangrijke groenfunctie vervult voor Rijkerswoerd en druk gebruikt wordt in deze coronatijden;
- Het Zeegbos nu vooral toegankelijk is via een combi fiets/wandelpad die het gebied doorsnijdt;
- Er veel mogelijkheden liggen voor meer natuurbeleving (er schijnt oa een bever te zitten), wandelen en ontspanning door aanpassingen van de inrichting en toegankelijkheid;
- Deze grote soms vrij versteende wijk dit groen broodnodig heeft om te kunnen recreëren;
- Eigen gemeentelijk beheer de mogelijkheid geeft om intensief in biodiversiteit te investeren.

Verzoekt het college:

- in gesprek met de inwoners te gaan om een visie uit te werken over het mogelijke en gewenste gebruik en de kansen die dit bos biedt;
- Te kijken naar de mogelijkheden om het beheer over te nemen van Stichting Uiterwaarde.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Meten is weten, ook bij biodiversiteit
Nummer Zaaknummer	**20M120** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Bijen, vlinders en andere insecten bedreigd worden en hun aantallen dramatisch afgenomen zijn;
- Soorten dieren en planten verdwijnen, waardoor het gehele ecosysteem bedreigd wordt;
- De natuur enorm onder druk staat en dat natuur méér is dan groen en bomen.
- Arnhem niet exact weet wat de stand van zaken is mbt de lokale biodiversiteit.

Overwegende dat:
- Er reeds vele goede intenties en acties zijn om de natuur te ondersteunen en te verbeteren;
- Zonder metingen niet achterhaald kan worden welke acties en ingrepen effectief zijn;
- Het effectief inzetten van middelen gefundeerd moet zijn op concreet weten wat de situatie is en waar je vervolgens naartoe wilt.

Verzoekt het college:
- Over te gaan - in samenwerking met deskundige partijen - tot nulmetingen om de stand van zaken mbt biodiversiteit vast te leggen.
- Op basis daarvan te komen tot een visie en concreet verbeterplan en dit voor te leggen aan de raad.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Gast-vrij door Corona
Nummer Zaaknummer	**20M121** 462487
De Raad,	
Constaterende dat: - Corona zorgt voor minder bezoekers in Arnhem; - een gezonde economie en toerisme hand in hand gaan; - Arnhem een gastvrije stad wil zijn; - nu de Corona maatregelen langzaam versoepelt worden, er mogelijk meer bezoekers naar Arnhem willen komen.	

Overwegende dat:
- de toeristenbelasting in Arnhem 2018 weer is ingevoerd;
- de economie er toentertijd anders voor stond;
- de raad van het college verwacht dat zij allerhande mogelijkheden onderzoekt om de economie gaande te houden en ondernemers te ontzorgen;
- het college aangeeft diverse maatregelen te onderzoeken, waaronder de toeristenbelasting.

Verzoekt het college om:
- De toeristenbelasting af te schaffen en zo Arnhem weer drempelloos en gastvrij te maken.

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA

Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA Daniël Becker - ChristenUnie
Titel motie	Groene regentonnen
Nummer Zaaknummer	**20M122** 462487
De Raad,	
Constaterende dat: - het college initiatieven als vertrekken van mezenkasten (bestrijding eikenprocessierups), luchtmeting (korting op aanschaf van luchtmeters) en verstrekken van bomen (toevoegen groen en tegengaan hittestress) omarmt; - het college duurzaamheid hoog in het vaandel heeft;	

Overwegende dat:
- Arnhem, net als de rest van de regio, te kampen kan krijgen met droogte problemen bij aanhoudende hitte;
- er nu al oproepen zijn om zo min mogelijk gebruik te maken van (Drink) water om tuinen en planten te bewateren;
- regentonnen mogelijkheid bieden om hemelwater op te vangen en zo kunnen ondersteunen in de wens/noodzaak tot het bewateren van tuin en plant.

Verzoekt het college:
- Een plan uit te werken om regentonnen te verstrekken;
- daarin twee scenario's te verkennen: het om niet verstrekken (voorbeeld mezenkast) en het met flinke korting kunnen aankopen (voorbeeld luchtmeters) van een Arnhemse regenton;
- Bij voorkeur te onderzoeken of er voor een regenton kan worden gezorgd die uit gerecycled materiaal bestaat;
- dit plan voorafgaande aan de MJPB aan de raad te leveren.

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA
Daniël Becker - ChristenUnie

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA
Titel motie	Zwarte pen - blauwe golven
Nummer Zaaknummer	**20M123** 462487
De Raad,	
Constaterende dat: - na veel discussie en voorloop plannen, het college opdracht heeft gekregen dekking te zoeken voor het herontwerp blauwe golven; - dit herontwerp circa tien miljoen kost; - het college in de PPN voorstelt om zes miljoen daarvan in investeringen (kapitaallasten) onder te brengen;	

Overwegende dat:
- Vertrouwen en ruimte die de gemeenteraad aan het college geeft niet geschaad mag worden. Het college is gevraagd om een deugdelijke dekking te vinden voor het plan;
- De raad voorzichtig om wil springen met meerjarige projecten, juist nu in de fase van (her)opbouw in (en na) de coronacrisis;
- De raad van het college verwacht dat zij goed en verantwoord omgaat met de gemeentelijke uitgaven;
- In dat licht, het college niet lichtzinnig moet omgaan met investeren.

Verzoekt het college om:
- Het voorstel in deze Perspectiefnota, om zes miljoen voor het opknappen van de blauwe golven onder te brengen in investeringen, terug te trekken;
- bij de MJPB met een duidelijke integrale (af)dekking te komen voor deze kosten;
- indien deze dekking niet gevonden kan worden, het plan op te schorten tot een gedegen dekking wordt gevonden.

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA
Titel motie	Focus op opbouw - koningsdag
Nummer Zaaknummer	**20M124** 462487

De Raad,

Constaterende dat
- Corona zorgt voor minder bezoekers in Arnhem;
- Arnhem om een aantal evenmenten landelijk (Zeer) goed bekend staat;
- koningsdag er daar één van is;
- deze perspectiefnota vooral ook moet gaan om de toekomst.

Overwegende dat
- er al langere tijd gesproken wordt over een op te richten stichting koningsdag Arnhem;
- deze beoogt een aantal belangrijke regelzaken en handhavingszaken tot zich krijgt;
- de raad de voortgang hierin niet scherp heeft (gekregen) en tijdig in staat gesteld moet worden zich hierin een mening te vormen.

Verzoekt het college om:
- De voortgang inzake de op te richten stichting “ koningsdag” nog voor de behandeling van de MPJB aan de raad aan te leveren;
- de (financiële) effecten hiervan in de MJPB op te nemen.

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA
Titel motie	Peil op trekken
Nummer Zaaknummer	**20M125** 462487

De Raad,

Constaterende dat:
- droogte, waterberging, wateroverlast en waterpeil een gezamenlijk vraagstuk zijn voor stad, waterschap en provincie;
- Arnhem momenteel nog geen meldingen van verzakkingen (ten gevolge van waterpeil) lijkt te ontvangen;
- Arnhem in 2018 echter nog wel aangaf verzakkingen aan de kades te verwachten door veranderingen in het waterpeil;
- het KCAF aangeeft in Arnhem meerdere klachten of meldingen te hebben van funcderingsproblemen (https://geocontent.rvo.nl/funderingsviewer_storymap/)

Overwegende dat:
- Arnhem proactief wil kunnen handelen en niet wil wachten tot er (een veelvoud aan) meldingen komen/komt;
- de raad graag regie wil kunnen houden en graag op basis van data wil kunnen sturen;
- Arnhem daarom in beeld zou moeten brengen waar eventueel de kwetsbare gebieden zijn, welke woningen last kunnen krijgen van verzakking en een visie te hebben op hoe hiermee om te gaan.

Verzoekt het college om:

- inzichtelijk te maken waar eventueel de kwetsbare gebieden zijn;
- inzichtelijk te maken welke wijken of woningen last kunnen krijgen (van verzakking of andere effecten van waterstandsverschil)
- (samen met de Waterschappen en provincie) een visie te ontwikkelen op deze problematiek;
- bovenstaande in het eerste kwartaal van 2021 bij de raad aan te leveren, inclusief een financiële paragraaf voor Arnhem (opdat dit in PPN en MJPB kan worden vertaald).

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Leendert Combée - VVD Robert Sanders - PVV
Titel motie	AZC Elden herijkt
Nummer Zaaknummer	**20M126** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- het contract met het COA inzake het Asielzoekerscentrum Elden binnenkort afloopt;
- de kans bestaat dat het COA aandringt op verlenging van het contract inzake vestiging van het AZC in Elden;
- omwonenden en anderen er van uitgaan dat het AZC van tijdelijke aard is en het gebouw waarin het AZC is gevestigd in 2021 voor andere doeleinden bestemd zal worden;

Verzoekt het college:
De raad tijdig te informeren over de mogelijke opties rondom het al dan niet voortzetten van het AZC Elderhoeve. In ieder geval voordat er afspraken zijn gemaakt met onder andere het COA.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Leendert Combee - VVD
Robert Sanders - PVV

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Afval in de Bak
Nummer Zaaknummer	**20M127** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- de gemeente Arnhem in de publieke ruimte afvalbakken heeft geplaatst met beperkte capaciteit;
- het bij herhaling voorkomt dat afvalbakken op druk bezochte locaties vol zijn en mensen het afval dan naast de afvalbak deponeren;
- het idee dat bij ontbreken van een afvalbak in de publieke ruimte, mensen hun afval niet achterlaten, is spoort met de praktijk, althans niet overal;

Overwegende dat:
- afval naast de afvalbak niet alleen uit onhygiënisch onwenselijk is, maar ook een gevaar kan zijn voor de volksgezondheid;
- afval naast de afvalbak het straatbeeld ernstig verstoord en kans op verwaaiing aanwezig is;

Verzoekt het college:
op korte termijn op plaatsen waar regelmatig meer afval wordt aangeboden voor de publieke afvalbakken, de zogenaamde hot spots, deze afvalbakken dagelijks of meermalen per dag te legen, dan wel een grotere afvalbak te plaatsen, met deksel, zodat er voldoende capaciteit is om afval te herbergen.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers, Arnhemse Ouderen Partij

Toelichting:
Er zijn hotspots, zoals

- onder de John Frostbrug, noordzijde richting Stadsblokken, waar überhaupt geen afvalbak staat, maar afvalzakken aan het hek. Deze zakken zijn ook regelmatig vol;
- natuurpark Meinerswijk, op de picknick plaats aan Meginhardweg, naast de Leeffabriek;
- parkeerplaats Hannesstraatje;
- Markt; alle bakken rond de Markt op vrijdag en zaterdag.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Help, de klep gaat moeizaam open!
Nummer Zaaknummer	**20M128** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- over het onderwerp ondergrondse containers voor onder meer reststoffen al veel in de raad is gewisseld;
- er mensen zijn die een afvalpas hebben en gebruik wensen te maken van de ondergrondse container om hun afval te deponeren;
- er mensen zijn met een fysieke beperking hebben en daardoor bezwaarlijk de container kunnen openen, nadat de opening is verkleind;

Overwegende dat:
- ook mensen met een fysieke beperking hun afval op een behoorlijke manier moeten kunnen aanbieden c.q. deponeren

Verzoekt het college:
op korte termijn in overleg met de APCG te bezien in hoeverre er tegemoet kan worden gekomen aan de bezwaren die mensen met een fysieke beperking ontmoeten bij het willen gebruiken van de ondergrondse container.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Toelichting:
De opening van de containers is verkleind door het aanbrengen van een stuk metaal. Daardoor gaat de klep veel zwaarder open. Mensen met beperkte spierkracht, waaronder sommige oudere mensen, kunnen daardoor de klep bezwaarlijk openen.
Wellicht kan in overleg met de APCG een oplossing worden gevonden. Te denken valt aan de team van vrijwilligers, die afval ophaalt bij mensen die dat niet zelf kunnen regelen en ook niet een beroep kunnen doen op een netwerk.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Giovanni Visser - PvdA Eric Greving - PvdA Mattijs Loor - D66 Susan van Ommen - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Karin Kalthoff - VVD Sarah Dobbe - SP Klaartje van Dillen - CDA Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem Sabine Andeweg - D66
Titel motie	Arnhems jeugdlintje
Nummer Zaaknummer	**20M130** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Arnhem verschillende onderscheidingen kent om bewoners publiek te waarderen
- Er geen onderscheiding bestaat die specifiek gericht is op jongeren en kinderen
- Verschillende gemeenten reeds een jeugdlintje hebben geïntroduceerd
- Minister-president Mark Rutte recentelijk jongeren opriep om met “ideeën en creativiteit te komen”

Overwegende dat:
- Arnhem veel talentvolle jongeren en kinderen kent die zich vrijwillig inzetten voor Arnhem
- Vrijwilligers een grote rol spelen in de Arnhemse samenleving
- Jongeren en kinderen in staat zijn om unieke oplossingen voor maatschappelijke problemen te formuleren
- Jongeren en kinderen ook in Arnhem geëerd moeten worden voor de prestaties die zij leveren voor onze stad
- Jongeren en kinderen vaak niet het aantal jaren vrijwilligerswerk kunnen vervullen dat vereist is voor het in aanmerking komen voor een andere onderscheiding

Verzoekt het college :

- Om met ingang van 2021 voor jongeren en kinderen die een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het leven van inwoners in onze gemeente het jeugdlintje in te voeren en uit te reiken op dezelfde dag als de uitreiking van de koninklijke onderscheidingen

en gaat over tot de orde van de dag

Giovanni Visser - PvdA
Eric Greving - PvdA
Mattijs Loor - D66
Susan van Ommen - D66
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Karin Kalthoff - VVD
Sarah Dobbe - SP
Klaartje van Dillen - CDA
Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Sabine Andeweg - D66

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	08 juli 2020
Ter bespreking	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Beperk schade door Corona: 'Parkeren na 18.00 uur voor maximaal 1 Euro'
Nummer Zaaknumm	**20M131** 462487

De raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Dat horeca- en binnenstadondernemers enorm veel economische schade hebben opgelopen vanwege de coronacrisis
- Horeca en detailhandelsbedrijven in Arnhem aanmaningen en dwangbevelen kregen voor het niet betalen van hun WOZ-aanslag.
- Nog steeds veel minder mensen de binnenstad van Arnhem bezoeken
- Er nog steeds veel leegstand is in de binnenstad van Arnhem
- Een goede bereikbaarheid, gratis parkeren en voldoende parkeerruimte belangrijk is voor Arnhem , Arnhemse horeca en de binnenstadondernemers
- Leegstand in het centrum niet alleen ontstaat vanwege de opkomst van online winkels

Overwegende dat:

- Parkeren op straat extreem duur is in Arnhem (€ 2,90 per uur).
- Parkeren in Arnhemse garages ook nog steeds veel kost (nu € 2,52 per uur)
- Het niet voor iedereen altijd even makkelijk is om met Openbaar Vervoer heen en weer te reizen

Verzoekt het college:

- Om in gesprek te gaan met Arnhemse binnenstadondernemers , Koninklijke Horeca Nederland, Turkse Ondernemers Vereniging en OKA met betrekking tot de kosten van het parkeren, in het centrum van Arnhem, na 18.00 uur.
- De uitkomsten hiervan, voor 1 oktober 2020, te delen met de Arnhemse raad

En gaat over tot de orde van
de dag.

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem Klaartje van Dillen - CDA Vincent Bouma - PvdA
Titel motie	Islamitisch begraven met grafrecht voor onbepaalde tijd
Nummer Zaaknummer	**20M132** 462487

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende, dat;

- de Arnhemse begraafplaats Moscowa een speciaal islamitische deel heeft, welke echter niet volledig voldoet aan de islamitische richtlijnen;
- destijds bij de oprichting van desbetreffend deel – geen rekening is gehouden met de grafrust voor onbepaalde tijd;
- in de Wet op de lijkbezorging staat dat graven voor bepaalde tijd en voor onbepaalde tijd kunnen worden uitgegeven.[1]
- er vanuit de Arnhemse islamitische gemeenschap een groeiende behoefte is om in Arnhem begraven te worden met grafrust voor onbepaalde tijd;
- grafrust voor onbepaalde tijd in de wet is opgenomen vanuit een behoefte.
- meerdere landen de grenzen naar aanleiding van de covid-19 crisis hebben gesloten en/of restricties hebben opgelegd voor repatriëring van overledenen, hierdoor kan de wens van een overledene om in een graf met een grafrust voor onbepaalde tijd te worden begraven, niet altijd gerealiseerd worden;
- door de coronacrisis een urgentie is opgetreden die wij aan het begin van de crisis niet hadden voorzien;

Van mening zijnde, dat:

- ieder mens recht heeft op een afscheid - passend bij zijn of haar leven, levensstijl of (geloofs)overtuiging;
- elke Arnhemmer het recht heeft om waardig begraven te worden;

[1] https://www.uitvaart.nl/juridisch/begraven/eigen-graf-particulier-graf-of-familiegraf/wat-is-graf-voor-onbepaalde-tijd/7054

- het uitgangspunt moet zijn dat het voor alle veelvoorkomende religies in Nederland mogelijk moet zijn het geloof te praktiseren rondom de uitvaart zonder dat daar speciale procedures voor moeten worden gevoerd;
- de gemeente de keuzevrijheid van burgers faciliteert, waardoor mensen bij leven zelf bepalen hoe er na hun dood met hun lichaam moet worden omgegaan. Zodat nabestaanden op een waardige manier afscheid kunnen nemen van hun dierbaren;
- dat deze laatste wens van mensen juridisch gezien gehonoreerd kan worden;
- er steeds meer gemeenten zijn waarbij het mogelijk is om te kiezen voor grafrust voor onbepaalde tijd (in de volksmond ook wel ‘eeuwigdurend grafrust’ genoemd).

Verzoekt het college:

- in gesprek te gaan met vertegenwoordigers van de Islamitische gemeenschap in Arnhem en met de directie van Begraafplaats Moscowa teneinde islamitisch begraven met grafrechten voor onbepaalde tijd in Arnhem te realiseren;
- de uitkomsten hiervan zo spoedig mogelijk aan de raad voor te leggen, doch uiterlijk in oktober - zodat eventuele financiële vraagstukken binnen de MJPB kunnen worden opgelost.

en gaat over tot de orde van de dag,

Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Klaartje van Dillen - CDA
Vincent Bouma - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Preventie door stress vermindering
Nummer Zaaknummer	**20M133** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Uit de onderzoeksmonitor jeugd blijkt dat stress steeds meer toe neemt bij de jeugd;
- Psychosociale problemen bij de jeugd zijn gestegen van voorheen 19% naar nu 25%;
- 50% van de meisjes zich gestresst voelt;
- Scholen hier een centrale rol in vervullen;
- De GGD de politiek oproept hier een speerpunt van te maken;

Overwegende dat:
- Preventie een belangrijk instrument is om problemen te voorkomen of vroeg aan te pakken;
- Stress vaak een onderliggende oorzaak is van druggebruik, alcoholgebruik, over-eten en faalangst;
- Jongeren aangeven meer aandacht te willen voor persoonlijke ontwikkeling;
- Recent onderzoek aangeeft dat methoden als mindfulness, meditatie etc. stress helpen verminderen.

Verzoekt het college in het kader van de komende visies op jeugdzorg en het sociaal domein het onderwerp ‘stress’, oorzaken en aanpakmogelijkheden in het kader van preventie en hulpverlening expliciet mee te nemen als een speerpunt.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Andeweg - Van Iperen - Loor - D66 Leo de Groot - Partij voor de Dieren Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Vind een permanente locatie voor EcoVrede in Arnhem
Nummer Zaaknummer	**20M135** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Stichting Ecovrede gemiddeld 200 mensen per week helpt met onder andere brood, groente, fruit als ook met sociaal-juridisch advies;
- Stichting EcoVrede gemiddeld 21 taakgestraften (reclassering) per jaar begeleiden die anders een reclasseringstraject zouden volgen die dan wel door de gemeente of de Rijksoverheid bekostigd moet worden[1];
- Stichting EcoVrede gemiddeld 10-20 mensen per jaar laten re-integreren die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, zonder dat hiervoor een subsidie voor een participatieplaats wordt verstrek of een Activerend Werk traject wordt ingezet[2];
- Stichting EcoVrede gemiddeld 35 plekken per jaar bied voor stagiaires met een afstand tot de arbeidsmarkt;
- Stichting EcoVrede ook op andere terreinen een maatschappelijke meerwaarde heeft voor de stad;
- Stichting EcoVrede deze inzet pleegt zonder subsidie;
- Het huren van een geschikte bedrijfshal voor Stichting EcoVrede in Arnhem al gauw € 32.400,- op jaarbasis kost en dit onbetaalbaar is voor deze stichting;

[1] De kosten voor een jeugdreclasseringstraject bedragen € 629,55 per maand. Een traject duurt 6 maanden en kost dan € 3.777,30. Een traject kan een keer worden verlengd. Bij 21 trajecten van € 3.777,30 komen de kosten al uit op € 79.323,30 op jaar basis (exclusief mogelijke verlengingen van trajecten).

[2] Op grond van artikel 8 van de Re-integratieverordening kan het college voor maximaal een jaar een subsidie van maximaal € 500,- per maand verstrekken aan organisaties voor de begeleiding van personen die in het kader van een participatieplaats. Een traject ontwikkeling naar trede 3 van Activerend Werk kost € 3.248,- per stuk. Bij 10 – 20 mensen per jaar komen de kosten dan uit tussen de € 32.480,- en € 64,960,-.

Overwegende dat:

- Het verdwijnen van Stichting EcoVrede zou leiden tot hogere kosten voor de gemeente;
- Het subsidiëren van, dan wel het beschikbaar stellen van een ruimte aan Stichting EcoVrede dus meer oplevert dan het laten verdwijnen van de Stichting;
- Op 25 september 2019 de raad het college al verzocht heeft zich maximaal in te spannen om in overleg met betrokkenen een geschikte locatie te vinden voor Stichting EcoVrede;
- Stichting EcoVrede opnieuw dakloos dreigt te worden;

Verzoekt het college:

- een geschikte permanente locatie te vinden voor Stichting EcoVrede waar zij al hun activiteiten kunnen voortzetten of subsidie te verstrekken om zelf een permanente locatie te kunnen huren;
- voor de kosten hiervan bij de begrotingsbehandeling een voorstel doen voor structurele dekking en tot die tijd middelen vrij te maken in de daarvoor geëigende programma's;
- Stichting EcoVrede te ondersteunen bij hun activiteiten.

en gaat over tot de orde van de dag

Andeweg - Van Iperen - Loor - D66
Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Gerrie Elfrink - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Verbreek stedenband met Wuhan (Volksrepubliek China)
Nummer Zaaknummer	**20M137** 462487

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende, dat;

- volgens de rapporten van mensenrechtenorganisaties zoals Human Rights Watch en Amnesty International voeren Chinese ambtenaren in de provincie Xinjiang maatregelen uit die bedoeld zijn om de inheemse Oeigoeren en andere minderheden te controleren, indoctrineren en te assimileren[1] [2]
- één miljoen Oeigoeren vastzitten in Chinese strafkampen[3] [4];
- naast Oeigoerse moslims ook Oeigoerse christenen en moslims die geen Oeigoeren zijn gemarteld en gehersenspoeld worden in Chinese concentratiekampen[5];
- Oeigoeren in China als dwangarbeiders worden gebruikt[6];
- Oeigoerse vrouwen in China gedwongen gesteriliseerd worden[7] [8];
- Oeigoeren in China gedwongen worden om organen af te staan[9] [10]

[1] https://www.hrw.org/nl/news/2020/02/11/338769
[2] https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/china/report-china/
[3] https://www.trouw.nl/religie-filosofie/moeder-der-oeigoeren-niemand-geloofde-ons~bb95df4a/
[4] https://www.epochtimes.nl/het-risico-voor-de-chinese-oeigoeren-door-coronavirus-vereist-actie_10316.html
[5] https://www.trouw.nl/religie-filosofie/de-holocaust-van-xinjiang~b33d505b/
[6] https://www.trouw.nl/economie/china-zet-oeigoeren-in-als-dwangarbeiders-voor-grote-merken-als-apple-en-nike~bb62f0b5/
[7] https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/gedwongen-sterilisatie-en-spiraaltjes-in-china-s-geboortebeleid-voor-oeigoeren-demografische-genocide~be2d1b29/
[8] https://www.kn.nl/china/china-pleegt-demografisch-genocide-vrouwen-gedwongen-tot-sterilisatie-of-abortus/
[9] https://www.newscientist.nl/nieuws/15-studies-teruggetrokken-omdat-mogelijk-organen-van-gevangenen-zijn-gebruikt/
[10] https://amstelveenblog.nl/2020/06/22/china-alarm-betreurt-fout-antwoord-minister-blok-over-orgaanroof/

- Oeigoeren door de Chinese overheid met een zorgvuldig uitgedacht plan op systematische wijze onderdrukt worden[11]
- in China talloze gebedshuizen zijn gesloopt of veranderd in communistische propaganda-huizen,
  de koran is verboden en Oeigoeren verplicht zijn varkensvlees te eten[12];
- Oeigoeren nergens veilig zijn, zelfs niet in Nederland[13] [14];
- Inmiddels een meerderheid van de partijen in de Tweede Kamer vindt dat moet worden nagedacht over hardere sancties tegen China en dat de onderdrukking, gevangenzetting en mishandelingen van Oeigoeren door de Chinese overheid, veel strenger veroordeeld moet worden[15];

Van mening zijnde, dat:

- er in China op massale schaal mensenrechtenschendingen plaatsvinden en de situatie van de Oeigoeren en van andere minderheden in China met de dag slechter wordt, is het onder deze omstandigheden immoreel om een stedenband met een stad in China in stand te houden;

Verzoekt het college:

- de stedenband tussen Arnhem en Wuhan per direct te verbreken;

en gaat over tot de orde van de dag,

Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem

[11] https://nos.nl/artikel/2310816-gelekte-chinese-partijdocumenten-tonen-systematische-repressie-oeigoeren.html
[12] https://www.trouw.nl/religie-filosofie/hier-is-alles-oke-hoor-zegt-china-over-zijn-hersenspoel-kampen~b03624d2/
[13] https://www.amnesty.nl/actueel/oeigoeren-zijn-nergens-veilig-zelfs-niet-in-nederland
[14] https://www.rd.nl/vandaag/buitenland/china-achtervolgt-oeigoer-tot-in-nederland-1.1653144
[15] https://nos.nl/artikel/2320767-kamer-politieke-druk-op-china-verhogen-om-oeigoeren.html

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	8 juli 2020
Bij de bespreking van	Perspectiefnota
Motie van	Marie José Navis - GroenLinks Susan van Ommen - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem Nathalie Nede - ChristenUnie
Titel van de motie	Bevorderen meldingsbereidheid bij discriminatie
Nummer Zaaknummer	**20M138** 462487

We weten dat:

- discriminatie strafbaar is gesteld,
- (ervaren) discriminatie negatieve gevolgen heeft voor een individu en de samenleving[1],
- huidige meldingsbereidheid bij discriminatie laag is; 1 op de 5 mensen die zich gediscrimineerd voelt maakt hier melding van[2],
- het melden van discriminatie via arnhem.nl weinig zichtbaar en daarmee moeilijk vindbaar is,
- Vizier de Gemeente Arnhem adviseert en ondersteunt bij het melden van discriminatie,
- Gemeente Arnhem in het verleden een campagne heeft uitgerold om meldingsbereidheid bij discriminatie te vergroten.

We vinden :

- het bevorderen van kennis en bewustwording over discriminatie belangrijk, omdat het empathie creëert en daarmee discriminatie tegen gaat,
- dat er meer aandacht moet komen voor de toegankelijkheid met betrekking tot het melden van discriminatie, omdat het de meldingsbereidheid vergroot,
- dat het aantal meldingen Gemeente Arnhem een beter inzicht geeft in de omvang en aard van de problematiek omtrent discriminatie,
- dat hulpverleningsorganisatie beter in de gelegenheid worden gesteld slachtoffers van discriminatie te helpen, als er (meer) gemeld wordt.

[1] https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/04/02/ervaren-discriminatie-in-nederland-ii
[2] https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/04/02/ervaren-discriminatie-in-nederland-ii

Daarom roept de gemeenteraad het college op om:

- in samenwerking met Vizier een voorstel te ontwikkelen voor een bewustwordingscampagne (met betrekking tot het tegengaan en melden van discriminatie) en bij de begrotingsbehandeling daarvoor een voorstel te doen.

Raadsleden:

Marie José Navis - GroenLinks
Susan van Ommen - D66
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Nathalie Nede - ChristenUnie

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021 - 2024
Motie van het lid	Jan Hutten - CDA Marie José Navis - GroenLinks Eric Greving - PvdA Patrick van Iperen - D66 Steffenie Pape - VVD
Titel motie	Maak werk van werk!
Nummer Zaaknummer	**20M139** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Nederland en daarmee inwoners van Arnhem hard geraakt zijn door Corona.
- Een periode van economische groei is omgeslagen naar een krimp van de Nederlandse economie.
- Diverse sectoren hierdoor extra getroffen zijn, zoals horeca, cultuur en dienstverlening. Arnhem juist bovenmatig deze sectoren binnen haar arbeidsmarkt heeft.
- Uit het Corona dashboard van de gemeente langzaamaan de consequenties voor stad en inwoners duidelijk worden.
- Naar verwachting 600 Arnhemmers (op basis van CBS cijfers) als gevolg van Corona hun baan al verloren of nog gaan verliezen (onder andere als gevolg van flex- en tijdelijke contracten).
- Binnen deze groep ook inwoners zitten zonder startkwalificatie. Ondersteuning of bijscholing hen kan helpen om hen weer aan het werk te helpen. Sectoren zoals de maakindustrie en thema's zoals duurzaamheid en circulariteit hierbij kansrijk zijn.
- Dit over het algemeen werkfitte inwoners of voormalige ondernemers zijn met (normaliter) goede kansen op de arbeidsmarkt.

Overwegende dat:

- Werk en baanzekerheid voor veel inwoners essentieel is vanuit het perspectief van meedoen, eigenwaarde en financiële onafhankelijkheid.

- Werkloosheid ook binnen familie- en gezinsverbanden allerlei neveneffecten hebben, met kans op toenemende zorgkosten binnen het Sociaal Domein.
- Het voor zowel deze groep inwoners als de gemeente van belang is om de periode van werkloosheid zo kort als mogelijk te laten zijn.
- Extra inzet vanuit de gemeente op deze groep financieel lonend kan zijn als de uitstroom navenant is.
- Actieve begeleiding vanuit de gemeente in samenwerking met bedrijfsleven en onderwijs de werkloze inwoners als gevolg van de Corona-crisis zal helpen de tijdelijke werkloosheid om te zetten naar een nieuwe werkrelatie.

Roept het college op:

- Dit najaar met een aanvalsplan te komen voor specifiek voor de nieuwe doelgroep veelal arbeidsfitte werklozen als gevolg van de Corona-crisis.
- Daarbij waar mogelijk aansluiting zoeken bij reeds in Arnhem sterke thema: creativiteit, gastvrijheid, duurzaamheid en circulariteit.
- De gemeenteraad te informeren en met een concreet voorstel te komen wat voor de jaren 2020 – 2022 qua inzet en financieel noodzakelijk wordt geacht om, bovenop reeds bestaande inzet binnen werk en inkomen, nodig is om deze doelgroep actief naar werk te begeleiden.

En gaat over tot de orde van de dag

Jan Hutten - CDA
Marie José Navis - GroenLinks
Eric Greving - PvdA
Patrick van Iperen - D66
Steffenie Pape - VVD

Toelichting:

Na een periode van economische groei staan alle economische seinen op rood. Nederland zal hopelijk tijdelijk voor een periode een economische neergang meemaken. De voorspelling van de Centrale Bank is dat de economische krimp in 2020 6,4% bedraagt. Volgend jaar wordt een groei van 2,4% voorzien. Uiteraard zijn deze verwachtingen afhankelijk van hoe de Coronacrisis en de wereldeconomie reageert op de periode die komen gaat.

In Arnhem zullen naar verwachting honderden inwoners werkloos raken als gevolg van uitval van werk. Deze veelal werkfitte inwoners zijn goed opgeleid en kunnen met enige begeleiding en/of omscholing snel weer elders aan het werk. Voor veel inwoners is het hebben van een baan essentieel voor zijn/haar eigenwaarde, zelfstandigheid en sociale contacten. Voor de gemeente is het lonend om actief deze nieuwe groep werklozen met specifiek beleid en actie te benaderen. Dit omdat een aantal belemmeringen die inwoners in de bijstand, zoals arbeidsritme, werkfit zijn en opleiding, voor hen op orde zijn. Doordat dit fundament voor werk aanwezig is, moet met de juiste ondersteuning sneller resultaat te realiseren zijn: namelijk het vinden van een nieuwe baan.

Datum : Woensdag 1 juli 2020

Aan : Gemeenteraad

Van : Ronald Paping

Betreft : Nadere toelichting onderbouwing onttrekking reserves Perspectiefnota 2021

Inleiding

In de raadsvergadering van 24 juni is mij gevraagd om met een nadere informatie te komen met betrekking tot de onderbouwing van de onttrekkingen uit de bestemmingsreserves in de Perspectiefnota.

Ruimte binnen reserves evenementen, cultuur en jeugd/jeugdzorg

Zoals in het raadsmemo van 24 juni, toegelicht bleek uit een analyse op hoofdlijnen in aanloop naar de Perspectiefnota 2020 dat er voor minimaal € 310 duizend ruimte binnen de bestemmingsreserves voor evenementen, cultuur en jeugd/jeugdzorg zit. In de aanloop naar de Begroting 2021 wordt dit verder geanalyseerd. Deze analyse bevindt zich inmiddels in de afrondende fase. De resultaten hiervan zullen wij met de Begroting 2021 naar de gemeenteraad sturen. Hierbij wordt de gemeenteraad ook geïnformeerd over de uitkomst van de verdiepende analyse die ook op de andere bestemmingsreserves is gedaan, waarna de gemeenteraad hierover een besluit kan nemen.

Risico bedrijfsvoering in relatie tot vrijval bestemmingsreserve bedrijfsvoering

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de Jaarstukken 2019 is een risico opgenomen van € 5 miljoen met een bijbehorende kansschatting van 50% voor wanneer de bestemmingsreserve bedrijfsvoering niet volstaat voor het opvangen van incidentele afwijkingen op personeel en het resultaat van De Connectie.

In dit risicobeeld is reeds meegenomen dat de reserve bedrijfsvoering vooral een egalisatiefunctie en daarnaast een beperkte bufferfunctie heeft om fluctuaties in het bedrijfsvoering budget op te kunnen vangen. Voor tegenvallers die niet te voorzien zijn is het risico bedrijfsvoering opgenomen. Bij de analyse in aanloop naar de Perspectiefnota 2020 is op hoofdlijnen gekeken welk saldo nodig is voor de egalisatie- en de bufferfunctie. In de aanloop naar de Begroting 2021 wordt het bestedingsplan van de bestemmingsreserve nader uitgewerkt waarmee de eerdere analyse kan worden verdiept. Dit heeft geen directe invloed op het resterende risico voor bedrijfsvoering van € 5 miljoen dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is opgenomen.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Daniël Becker - ChristenUnie
Titel Amendement	Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen
Nummer Zaaknummer	**20A55** 462487

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Besluit 1 van het raadsvoorstel:
Besluit 1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

Te wijzigen in:
besluit: 1. De voorliggende perspectiefnota 2021 – 2024 ter kennisgeving aan te nemen.

Toelichting
De Corona pandemie brengt grote financiële onzekerheden met zich mee die bij het vaststellen van deze perspectiefnota nog geheel onduidelijk zijn.

Daniël Becker - ChristenUnie

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel Amendement	Wonen en zorg regelen in een woonzorgvisie
Nummer / zaaknummer	**20A56** 462487

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Toe te voegen na '*Er is daarnaast een mismatch in het woningaanbod, waarbij er in alle huursectoren een overschot is aan grote grondgebonden producten en een tekort is aan kleine producten voor een- en tweepersoonshuishoudens'.*

De tekst toe te voegen: **Er gaapt een groot gat tussen zelfstandig wonen door ouderen en het verpleeghuis. We gaan aan de slag met een woonzorgvisie om de groeiende groep ouderen en kwetsbaren te faciliteren in hun (toekomstige) woon- en zorgbehoeften.**

Toelichting:
Volgens de in januari 2020 opgerichte Taskforce Wonen en Zorg heeft slecht 10 tot 15 procent van de gemeenten in hun woonvisie iets opgenomen over vergrijzing. Maar de vraag naar geschikte woningen voor ouderen neemt veel sneller toe dan gedacht. Daarom wil deze taskforce dat gemeentes, corporaties en zorginstellingen gaan bedenken hoe ze de woon- en zorgbehoeften van het groeiend aantal ouderen gaan faciliteren en aanpakken. Nederland is op dit moment niet in staat om deze groeiende groep ouderen voldoende te faciliteren in hun (toekomstige) woon- en zorgbehoeften. Er gaapt een groot gat tussen zelfstandig wonen en het verpleeghuis. Onderzoek van ANBO en ActiZ maakt voor het eerst duidelijk wat de financiële impact van vergrijzing is voor het woningbeleid van gemeenten. Er is nu al een groot tekort aan seniorenwoningen en verpleeghuisplekken. Hun oproep is duidelijk: maak haast bij het ontwikkelen van nieuwe woonzorgconcepten voor ouderen.

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Klaartje van Dillen - CDA
Titel Amendement	Betrouwbare en herkenbare stukken
Nummer Zaaknummer	**20A57** 462487

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:
Besluit de tekst
Onder *Wonen in een duurzamer Arnhem*
“ In het thema 'Wonen in een duurzamer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Woonboten Nieuwe Haven
Op 10 december 2019 heeft het college besloten om de visie Nieuwe Haven ter besluitvorming aan te bieden aan de gemeenteraad. Het college heeft de verschillende conflicterende gebruiksfuncties tegen elkaar afgewogen en voorgesteld te kiezen voor de economische ontwikkeling van de Nieuwe Haven. Het voorstel is om het gebruik van de haven als ligplaats voor woonboten te beëindigen en de eigenaren van woonboten financieel schadeloos te stellen voor het verlies van hun woning. De verwachte kosten voor deze schadeloosstellingbedragen € 3,5 miljoen maximaal. In het raadsvoorstel is voorgesteld de verwachte kosten in 2020 van € 1,15 miljoen te dekken uit de algemene reserve, waarbij de overige € 2,35 miljoen in deze Perspectiefnota wordt meegenomen. Op grond van de gevoerde gesprekken met eigenaren is het kasritme in de jaren 2021-2022-2023 ingeschat. Een definitief kasritme kan pas worden bepaald als er op basis van een raadsbesluit formele gesprekken met eigenaren kunnen worden gevoerd over uitkoop.

Woondeal Arnhem-Nijmegen
Op 4 maart 2020 is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen. Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken .”

Te vervangen door: → *In het thema 'Wonen in een duurzamer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor. Hiervoor verwijzen wij u naar “plan van aanpak woningbouwontwikkeling” en “visie nieuwe haven”* ←
Toelichting: De raad wil niet dat er spraakverwarring of lucht ontstaat tussen hetgeen de PPN meldt en de onderliggende stukken vermelden. Er kan worden volstaan met een verwijzing.
Klaartje van Dillen - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel Amendement	Arnhem Corona Noodplan
Nummer Zaaknummer	**20A60** 462487
De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor: Het Arnhems Corona Noodplan wordt overgenomen.	
Toelichting Zie het Arnhems Coronanoodplan	
Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP	

Arnhems Corona noodplan

Investeren in een sociale toekomst

SP Arnhem – juni 2020

Met dit investeringsplan doet SP Arnhem concrete en sociale voorstellen om de gevolgen van de coronacrisis voor Arnhem aan te pakken. Daarmee willen we banen behouden en banen creëren, investeren in dat wat vitaal en cruciaal is en de tweedeling in Arnhem aanpakken. Niet stilletjes afwachten totdat de rekening van de crisis moet worden betaald, maar nu aan de slag. Dit is een plan voor een sociale toekomst voor Arnhem.

Arnhem is geraakt en getekend
Niet alleen hebben we te maken met de coronacrisis nu, maar ook met de nasleep ervan straks. Een enorme economische recessie wordt verwacht - gelijk aan de recessie in de jaren 80 en in de grote crisis van 2008. Veel mensen zijn nu al hun baan kwijt of dreigen hun baan te verliezen.[1] Steeds meer mensen zijn afhankelijk van de voedselbank, afhankelijk van schuldhulpverlening. Steeds meer mensen kunnen hun huur niet meer betalen. De armoede neemt snel toe.[2] Een op de vijf Nederlanders heeft nu al minder inkomsten dan in de tijd voor corona.[3] Arnhem, met van oudsher al een grote tweedeling, zal hierdoor geraakt en getekend worden. We weten dat na deze coronacrisis een economische crisis komt. We mogen niet lijdzaam afwachten of doen alsof er niets aan de hand is. We moeten nu handelen.

Niets doen is geen optie. Nu investeren is de enige optie.
Tijdens de coronacrisis hebben we gezien wat cruciaal is en van vitaal belang is. We hebben gezien wat van waarde is voor onze stad, voor onze samenleving. De onmisbare banen en beroepen die zo belangrijk zijn dat we niet zonder kunnen. Als we weten wat cruciaal is en van vitaal belang, dan weten we ook waar we zeker in moeten investeren. Daarom stelt de SP een Arnhems actieplan voor een sociale toekomst voor. We investeren in de lokale economie en in banen zodat we beter voorbereid zijn op de economische crisis die komt. We doen er alles aan zodat de armoede in Arnhem als gevolg van de crisis niet toe- maar afneemt, in lijn met de motie van de SP die gemeenteraad van Arnhem aannam (bijlage 1).

1) Investeren in dat wat cruciaal is
Tijdens de coronacrisis kreeg de zorg applaus. Zorgverleners hebben een enorme extra prestatie geleverd. In de ziekenhuizen. In de verpleeghuizen. Maar ook in de thuiszorg, de jeugdzorg en de gehandicaptenzorg. Zij zijn cruciaal voor ons allemaal. Maar nog steeds wordt er in Arnhem voor miljoenen bezuinigd op de zorg. En dat terwijl de werkdruk in de zorg voor de coronacrisis ook al enorm hoog was. Bezuinigen is het tegenovergestelde van waardering voor de cruciale rol van de zorg in Arnhem. De bezuinigingen draaien we daarom terug. En: samen met ROC's en zorginstellingen investeren we in het omscholen van

[1] https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2333923-heel-veel-mensen-verborgen-werkloos-door-coronacrisis-waarschuwt-cpb.html
[2] https://nos.nl/artikel/2333348-zorgen-over-oplopende-armoede-door-corona-alle-seinen-staan-op-rood.html
[3] https://www.nibud.nl/beroepsmatig/nibud-een-vijfde-van-de-nederlanders-ervaart-inkomensterugval/

mensen. Voor belangrijke banen in de zorg maar ook voor andere cruciale beroepen. Zoals voor banen in het onderwijs, voor meer onderwijzers en onderwijsassistenten.

Bescherm dat wat cruciaal is
Het minste wat we kunnen doen is álles op alles zetten om de cruciale mensen in de frontlinie te beschermen. Half mei bleek dat 6 op de tien medewerkers in verpleeghuizen of thuiszorg nog steeds zonder beschermingsmiddelen werkt.[4] Daarom investeren we twee miljoen euro in Scalabor, om extra productielijnen voor mondkapjes en andere beschermingsmiddelen op te zetten. Zo creëren we banen voor Arnhemmers én veiligheid voor onze zorgverleners en de Arnhemmers voor wie zij zorgen.

2) Banen behouden en banen creëren in Arnhem
Veel Arnhemse ondernemers komen door de crisis in de problemen. Om de crisis te overbruggen is er een steunpakket vanuit Den Haag. Dit pakket is lang niet altijd toereikend. Arnhem gaat zelf ook helpen om lokale ondernemers overeind te houden. Door bijvoorbeeld opdrachten zoveel mogelijk aan Arnhemse ondernemers te geven en door opdrachten vooruit te betalen in plaats van achteraf.

Er moeten duizenden betaalbare huizen worden gebouwd. En: er moeten duizenden slechte huizen worden opgeknapt. Ongezonde huizen met schimmel-, en vochtproblemen, met achterstallig onderhoud en slechte isolatie. Huizen waar mensen nu een torenhoge energierekening betalen. Die huizen gaan we isoleren en voorzien van collectieve zonnepanelen op de geschikte daken. Dan gaat de energierekening en dus de lasten voor mensen omlaag, dan worden de huizen weer gezond om in te wonen, kunnen we mensen omscholen en we creëren we banen in bouw en techniek. Samen met ROC's, Arnhemse aannemers maken we een ambitieus plan voor het bouwen en opknappen van Arnhemse huizen en voor de mensen die daarvoor nodig zijn.

De Arnhemse economie is uniek. In plaats van 10 miljoen euro uit te geven aan een facelift van parkeerplaats de Blauwe Golven investeren we in onze economische sectoren, waaronder de creatieve sector en sportieve sector, in cultuurmakers en kunstenaars. Dan behouden we banen én kunst, cultuur, creativiteit en mode in Arnhem. Het Stadstheater moet worden opgeknapt, maar het onderdak van Introdans en Oostpool kan door de provincie betaald worden. Dat scheelt 20 miljoen voor de gemeentekas. Ook dit geld zetten we in om de gevolgen van de Coronacrisis te bestrijden.

3) Armoede voorkomen en aanpakken
Armoede moeten we zoveel mogelijk voorkomen. Dat doen we door het behoud en creëren van banen. Maar dat doen we ook door het eerlijker verdelen van de lasten. We voeren een coronataks voor vastgoedmagnaten en villabezitters in en verlagen de belasting voor huurders. De rekening van de crisis laten we betalen door degenen die dat kunnen betalen (bijlage 2).

We schrappen de boete op ziek zijn, het eigen risico, voor Arnhemmers met een laag inkomen via een basisverzekering zonder eigen risico. Dat brengt de lasten van de meest kwetsbaren mensen omlaag, en voorkomt het mijden van zorg en de problemen die daaruit voortkomen (bijlage 3).

[4] https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/zorg-welzijn/2020/05/veel-zorgpersoneel-werkt-nog-steeds-onbeschermd

Om bezuinigingen te voorkomen op dat wat van waarde is voor Arnhemmers stellen we een coronafonds in. Dan kunnen we de financiële gevolgen door de coronacrisis opvangen. Met een financiële buffer is Arnhem voorbereid op eventuele kortingen vanuit Den Haag en kunnen we asociale bezuinigingen voorkomen.

Investeren in een sociale toekomst voor Arnhem
De voorstellen uit dit investeringsplan zijn belangrijke stappen om sociaal uit deze crisis te komen. Maar meer is nodig. Arnhem moet als provinciehoofdstad samen optrekken met andere gemeenten om de provincie te bewegen de Gelderse miljarden niet op de bank te laten staan, maar in Gelderland te investeren. Deze investeringen door de provincie in Gelderland zijn namelijk keihard nodig.

Financieel overzicht - Arnhems Corona Noodplan

Investeringen voor een sociale toekomst

bedragen in € x 1mln.

	Eenmalige investeringen	
v1	Coronafonds - opvangen financiële gevolgen crisis	26
v2	Productie van beschermingsmiddelen	2
v3	Omscholingsfonds voor banen in zorg, onderwijs, bouw, etc.	5
v4	Aanpak en verduurzaming slechtste huizen	10
	totaal eenmalige investeringen	43
	Dekking eenmalige investeringen	
d1	Schrappen facelift blauwe golven	10
d2	Klimaatfonds inzetten voor opknappen slechtste huizen	10
d3	Provinciale bijdrage Nieuwe Haven of anders schrappen	3
d4	Prov. bijdrage stadstheater/lauwersgracht, anders schrappen	20
	totaal eenmalige dekking	43
	Structurele uitgaven	
s1	Schrappen bezuinigingen op (jeugd)zorg en sociaal domein	13
s2	Gratis mondzorg en geen eigen risico zorgverzekering	5
	totaal structurele uitgaven	18
	structurele inkomsten	
i1	Coronataks vastgoedmagnaten en villabezitters	10
i2	Overige structurele dekking (zie bijlage 4)	8
	totaal structurele inkomsten	18
	Overig	
o1	Verlaging lokale lasten huurders	pm
o2	Verhoging lokale lasten vastgoedmagnaten en huisjesmelkers	pm

Bijlage 1:

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	29 april 2020
Ter bespreking van	Debat coronacrisis
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Corona vergroot kloof tussen arm en rijk, gemeente moet die kloof verkleinen
Nummer Zaaknummer	**20M62** 465781

De Raad,

In vergadering bijeen,

Constaterende dat;
- de coronacrisis grote gevolgen heeft voor de Arnhemse samenleving
- de coronacrisis de armen veel harder treft dan de rijken,

Overwegende dat;
- de van oudsher aanwezige sociaal-economische kloof in onze stad door de coronacrisis nog dieper dreigt te worden met alle gevolgen vandien voor de samenleving als geheel en kwetsbare inwoners in het bijzonder

Spreekt uit dat;
- de gemeente er alles aan moet doen wat in haar vermogen ligt om deze sociaal-economische tweedeling te verkleinen en ingrijpende wijzigingen van de meerjarenbegroting daarvoor onvermijdelijk zijn

Draagt het college op;
- de concept-voorjaarsnota zo in te richten dat de sociaal-economische tweedeling, die door corona-crisis nog groter dreigt te worden, zoveel als mogelijk wordt verkleind

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

AANGENOMEN

Bijlage 2:

RECHTVAARDIGE LOKALE BELASTINGEN

Bedrijven hebben de afgelopen tientallen jaren steeds hogere winsten gemaakt en betalen steeds minder belasting. Huishoudens zijn daar sterk bij achtergebleven. Als gemeente kunnen we dit deels compenseren door huishoudens te ontzien en bedrijven meer aan te spreken. We moeten ons daarbij wel realiseren dat de gemeentebelasting maar een klein deel van de lastendruk van huishoudens en bedrijven uitmaakt. Een gemiddeld bedrijf geeft meer geld uit aan koffie voor het personeel dan dat ze lokale lasten afdraagt. Daarnaast is het goed om onderscheid te maken tussen hardwerkende (kleine) ondernemers en vastgoedmagnaten en pandjesbazen die bezit uitponden en teren op de arbeid van anderen.

Besteedbaar inkomen van huishoudens staat al bijna veertig jaar stil

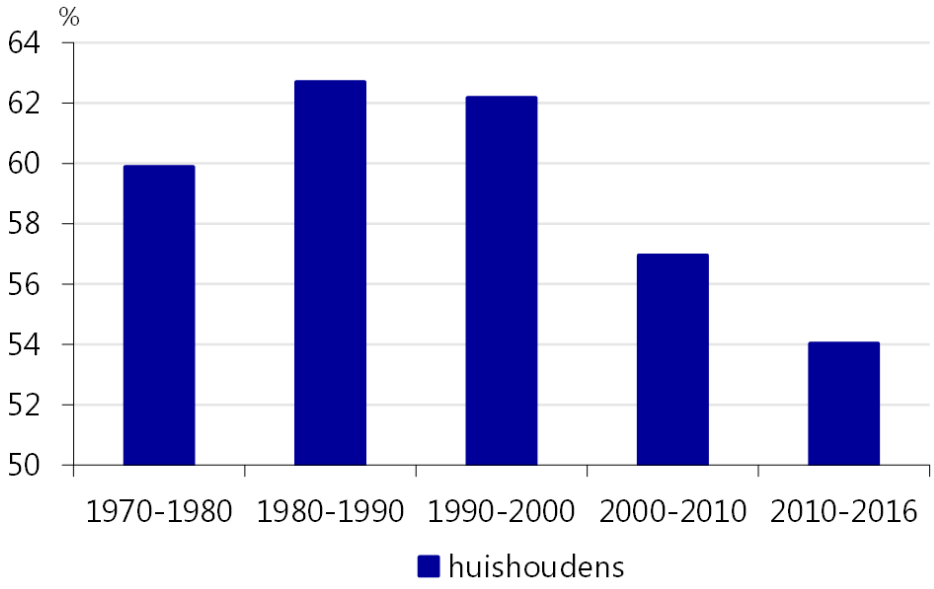
'Het besteedbaar inkomen van huishoudens staat al bijna veertig jaar vrijwel stil. Een deel van de verklaring is dat de huishoudensgrootte in de afgelopen decennia is afgenomen. De belangrijkste reden is echter dat de groei van het huishoudinkomen achterblijft bij de groei van de totale economie. Vooral het aandeel van de economie dat naar bedrijven gaat, is sterk toegenomen. Meer geld wordt opgepot bij bedrijven en zij zijn ook winstgevender geworden.

Daarachter ligt echter een fundamentele verschuiving van het belang van arbeid naar het belang van kapitaal. Dit is een mondiaal fenomeen: in de meeste Westerse landen is het arbeidsinkomensaandeel in de afgelopen decennia sterk gedaald. De onderhandelingspositie van werknemers is afgenomen ten opzichte van werkgevers: automatisering, offshoring en de toegenomen flexibilisering dragen hier allemaal aan bij. In Nederland specifiek speelt de sterk toegenomen flexibilisering nog een extra grote rol.'

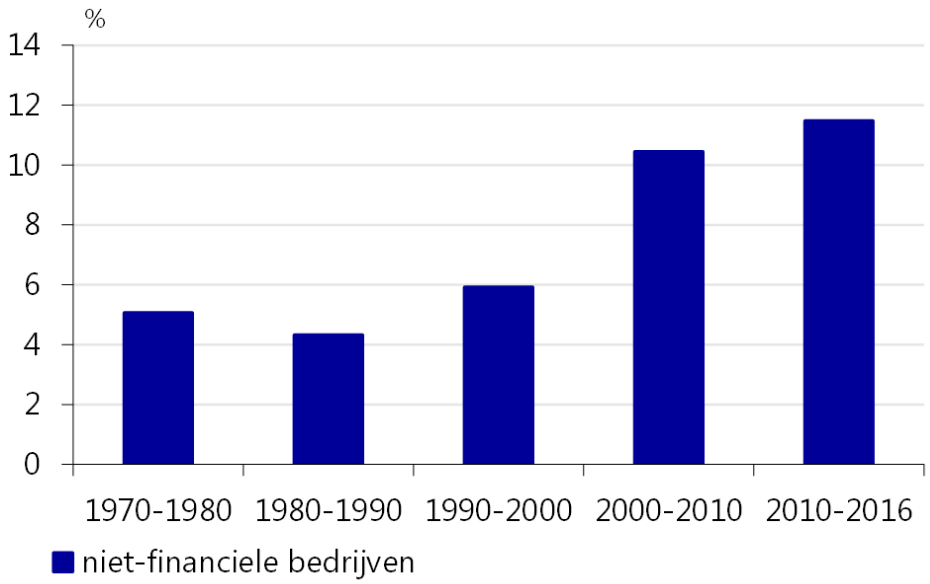
Rabo Research 5 februari 2018

Hoewel het Nederland economisch weer voor de wind gaat, zien de werkenden hun inkomen nauwelijks stijgen. Een steeds groter deel van de economische groei verdwijnt in de zakken van speculerende aandeelhouders.

De Groene Amsterdammer 31 januari 2018:

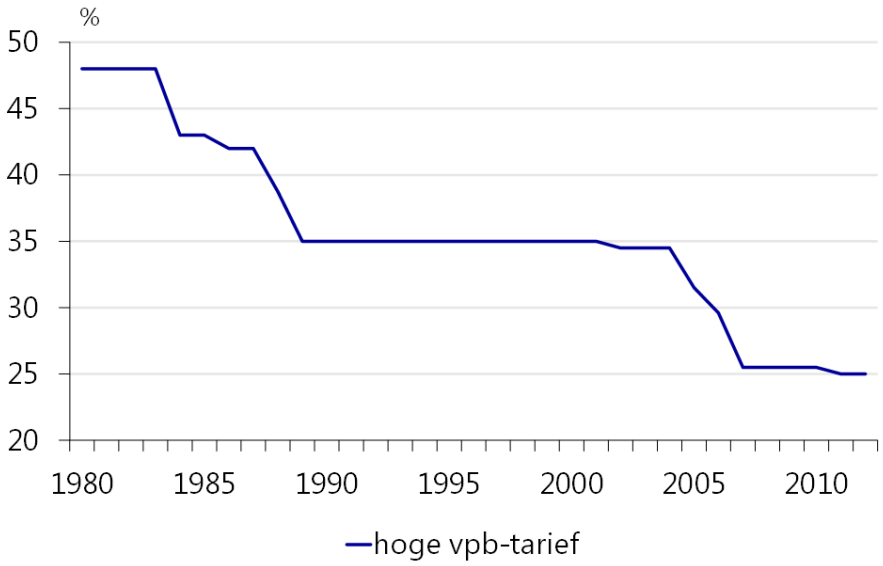
Figuur 1: Huishoudens krijgen een steeds kleiner deel van het nationaal inkomen

Figuur 2: Aandeel niet-financiële bedrijven sinds de jaren tachtig bijna verdrievoudigd

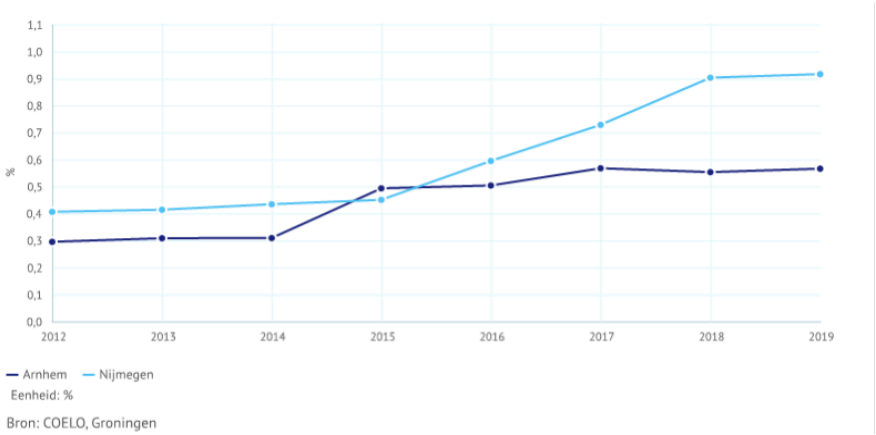
Belastingen van bedrijven en huishoudens in Nederland

Lokale belasting is maar een deel van de belasting die bedrijven en huishoudens betalen. Kijken we naar de bedrijven dan zien we dat de rijksbelastingen voor bedrijven zijn gedaald. Neem de vennootschapsbelasting: In Nederland geldt sinds 1 januari 2019 voor de eerste € 200.000 een tarief van 19% en voor het deel boven de €200.000 een tarief van 25%. Het Kabinet Rutte laat de vennootschapsbelasting de komende jaren nog verder zakken naar 21.7%. In de grafiek hieronder zien we de verlaging van de vennootschapsbelasting sinds de jaren ’80 tot heden.

Figuur 3: Vennootschapsbelasting sinds jaren '80 bijna gehalveerd.

De belastingen zijn gedaald en het is dan ook geen verrassing dat de bedrijfswinsten en de uitkeringen aan aandeelhouders zijn gestegen. Bedrijven hebben over het algemeen dan ook ruimte om meer lokale belasting te gaan betalen. Arnhem besloot in 2014 tot een verhoging. Een verdere verhoging is niet alleen gerechtvaardigd maar kan ook probleemloos worden ingevoerd. De ontwikkelingen in Nijmegen laten dit zien. Het belastingtarief voor eigenaren van bedrijfsvastgoed is daar sinds 2015 verdubbeld.

Figuur 4: OZB tarief eigenaren niet-woningen in Nijmegen sinds 2015 verdubbeld.

Belasting- en premiedruk huishoudens verschillende welvaartsgroepen

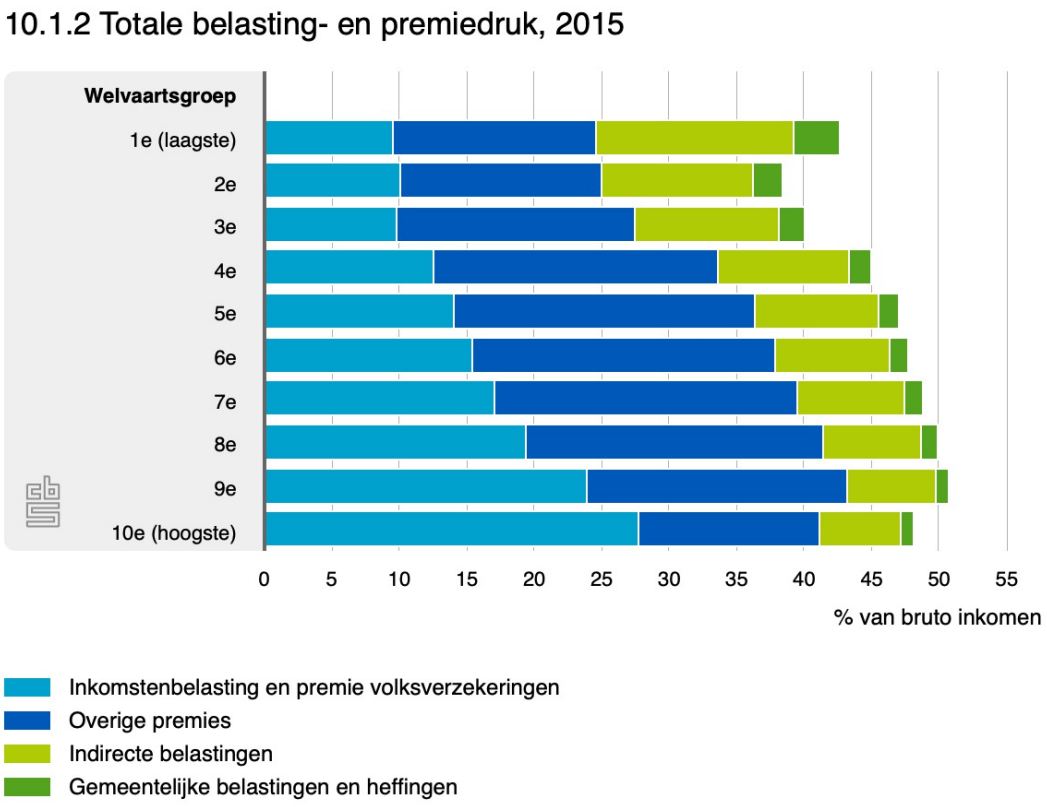
Naast de verschillen tussen huishoudens en bedrijven is het ook goed om naar de verschillen in lastendruk tussen welvaartsgroepen te kijken.

Huishoudens met lage welvaart betalen relatief veel lokale belasting

Uit gegevens van het CBS blijkt dat de lagere welvaartsgroepen relatief gezien veel gemeentelijke belasting betalen. Voor huishoudens in de laagste welvaartsgroep is de totale belasting- en premiedruk op het bruto-inkomen hoger dan in de tweede welvaartsgroep. In de laagste groep komen relatief veel zelfstandigen en studenten voor met zeer lage inkomens, terwijl ze wel diverse noodzakelijke uitgaven moeten doen. Hun uitgaven zijn in doorsnee beduidend hoger dan hun inkomen. Daardoor zijn de indirecte belastingen en heffingen relatief hoog in vergelijking met het inkomen.

Huishoudens met hoge welvaart betalen relatief weinig lokale belasting

De druk voor huishoudens in de hoogste welvaartsgroep is lager dan in de negende welvaartsgroep. Zo bestaat de hoogste groep voor een deel uit vermogende AOW'ers die weliswaar veel inkomstenbelasting verschuldigd zijn, maar geen premies voor AOW en pensioen meer hoeven te betalen. Daarnaast bevat deze groep relatief veel ondernemers. Ook zij betalen veel inkomstenbelasting, maar vaak weinig tot geen premies voor inkomensverzekeringen en private pensioenen. Hun vangnetten bouwen zij op in hun eigen bedrijf.

Figuur 5: Totale lasten en premiedruk welvaartsgroepen

Bijlage 3

Gratis aanvullende zorgverzekering met goede tandzorg bij laag inkomen

Iedereen met een inkomen tot 130% kan zonder extra kosten een collectieve aanvullende verzekering afsluiten zonder eigen risico en waarin goede tandverzorging is gedekt (GTV750)

De kosten hiervoor zijn door de ambtelijke organisatie in oktober 2019 becijferd op €2.1mln per jaar voor het afdekken van het eigen risico en €2.4mln per jaar voor het afdekken van gratis aanvullende zorgverzekering met goede tandzorg.

Om rekening te kunnen houden met eventuele kostenstijgingen is in dit plan een bedrag van €5 miljoen per jaar opgenomen.

Bijlage 4

.i2 overige structurele dekking.

overige structurele dekking	
solidariteitstaakstelling op Raad en college.	0,5
taakstelling diverse gemeenschappelijke regelingen	1,5
reductie externe inhuur	5
vrijval kwijtscheldingen door lagere lokale lasten huurders	1
totaal overige structurele dekking:	8

Solidariteitstaakstelling op Raad en College.
Raad en college leveren allemaal een klein % van hun salaris en onkostenvergoedingen in. Ook kan er worden bezuinigd op borrels, hapjes en buitenlandse reizen. In totaal wordt er een bedrag van 500.000 euro per jaar bespaard. College en de vice-voorzitter van de raad doen daarvoor een voorstel.

Taakstelling diverse gemeenschappelijke regelingen
Sommige zaken heeft de gemeente Arnhem uitbesteed aan gemeenschappelijke regelingen. Een voorbeeld is de ODRA. Deze blijven bij bezuinigingen vaak buiten schot terwijl er op hele belangrijke zaken die de gemeente zelf doet dan wel moet worden bezuinigd. Daarom kiezen we er voor om hier actief een bijdrage van in totaal €1,5 miljoen weg te halen. Het college doet daarvoor een voorstel

Reductie externe inhuur
De externe inhuur is vorig jaar enorm gestegen bij de gemeente Arnhem. Van 13% naar 21% van de totale loonsom. Het college krijgt de opdracht om hier €5 miljoen per jaar op te besparen. Dat kan makkelijk en snel.

Vrijval kwijtschelding door lagere lokale lasten voor huurders.
Omdat huurders bij de SP veel minder lokale belasting gaan betalen, zal de gemeente automatisch minder uitgeven aan kwijtschelding.

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	8 juli 2020
Bij de bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Susan van Ommen - D66 Giovanni Visser - PvdA Marie José Navis - Groenlinks Hans Eliëns - Partij voor de Dieren Karin Kalthoff - VVD Daniël Becker - ChristenUnie
Titel van de motie	Begrijpelijke taal voor iedereen
Nummer Zaaknummer	**20M115** 462487

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 8 juli 2020 een besluit te nemen over ‘begrijpelijke taal’.

De aanleiding is het artikel ‘Direct duidelijk, voor iedereen’ in het VNG magazine, nummer 15. Daarin staat wat andere gemeenten doen om de communicatie met de inwoners zo begrijpelijk mogelijk te maken. Zodat ook mensen die moeite hebben met lezen en schrijven het kunnen begrijpen.

De gemeente Arnhem probeert ook om in begrijpelijke taal te communiceren. Er is alleen nog geen duidelijke afspraak over. Door dit voorstel aan te nemen, wordt taalniveau B1 de norm. Dit is voor 80% van de Arnhemmers te begrijpen.

We weten dat:
- De meeste brieven van de gemeente voor heel veel mensen (licht verstandelijk beperkten, anderstaligen, andere laaggeletterden) te moeilijk zijn;
- Dat we met taalniveau B1 **80%** van onze inwoners bereiken (zie tabel onderaan);
- Licht verstandelijk beperkten, maar ook jongeren, vaak hun informatie via Youtube video’s vinden;
- Sommige mensen een brief liever “horen” om het te kunnen begrijpen;
- Er bij de gemeente wel aandacht is voor begrijpelijke taal maar er nog geen duidelijke afspraak over is.

We vinden dat:
- Alle Arnhemmers recht hebben op post die ze kunnen begrijpen
- Nadat Arnhem de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid heeft opgesteld, deze toegankelijkheid ook moet gelden voor de communicatie naar de inwoners;
- Het nu tijd is om taalniveau B1 te gebruiken voor alle communicatie naar inwoners;
- Youtube video's, infographics, animaties en andere communicatievormen kunnen helpen om de communicatie te verbeteren, omdat beeld en geluid door een deel van de mensen beter worden begrepen dan geschreven tekst;
- Gebruik van verschillende communicatievormen niet alleen goed is voor mensen met een licht verstandelijke beperking, maar ook jongeren, laaggeletterden, anderstaligen en slechtziende mensen dit fijn vinden.

Daarom roept de gemeenteraad het college op om:
- Begrijpelijke taal op taalniveau B1 de norm te maken voor alle algemene communicatie.
- Naast tekst ook zoveel mogelijk afbeeldingen (bijvoorbeeld met beeldbrieven), *video's, infographics* en links naar gesproken tekst toe te voegen
- Hierbij klankbordgroepen te betrekken (zoals het APCG en Stichting Lezen & Schrijven).
- De Direct Duidelijk Deal[1] te ondertekenen;
- Over een jaar de raad voorbeelden te laten zien van wat er is gedaan en duidelijk te maken wat de resultaten zijn.

Raadsleden:

Susan van Ommen - D66
Giovanni Visser - PvdA
Marie José Navis - Groenlinks
Hans Eliëns - Partij voor de Dieren
Karin Kalthoff - VVD
Daniël Becker - ChristenUnie

Taalniveau	**Omschrijving**	**% inwoners**
A1 – basisgebruiker	begrijpt woorden en eenvoudige zinnen – dit zijn laaggeletterden	5%
A2 – basisgebruiker *(vergelijkbaar met basisschool groep 6/8/taalniveau 1F)*	begrijpt losse zinnen en kan eenvoudige gesprekken voeren – dit zijn laaggeletterden	10%
B1 – onafhankelijk gebruiker *(vergelijkbaar met mbo 3 niveau/taalniveau 2F, eindniveau inburgering 2021)*	- begrijpt het jeugdjournaal - begrijpt lopende verhalen - kan eigen mening en beschrijvingen geven	40%
B2 – onafhankelijk gebruiker *(vergelijkbaar met mbo 4 niveau/taalniveau 3F)*	- begrijpt gewoon journaal - begrijpt teksten op hoofdlijnen - kan duidelijke, gedetailleerde tekst produceren en spontaan aan een gesprek deelnemen	25%

[1] Zie https://directduidelijk.nl/media/Direct-Duidelijk-deal.pdf

	- begrijpt vaktaal	
C1 – academisch niveau *(taalniveau 4F)*	kan vloeiend, flexibel en efficiënt de taal gebruiken op professioneel niveau	10%
C2 – academisch niveau	begrijpt ook abstracte teksten (wetten en medische bijsluiters)	5%

**5% van de mensen kan helemaal niet lezen en schrijven*

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Susan van Ommen - D66 Ria de Vries - PvdA Marie José Navis - GroenLinks Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem Nathalie Nede - ChristenUnie
Titel motie	Naar een diverse en inclusieve gemeentelijke organisatie
Nummer Zaaknummer	**20M116** 462487

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 8 juli 2020 een besluit te nemen over ‘een diverse en inclusieve gemeentelijke organisatie’.

De aanleiding is dat Arnhem momenteel bezig is met het maken van een nieuwe Uitvoeringsagenda Diversiteit. Daarin staat het diversiteitsbeleid: wat we de komende jaren gaan doen op het gebied van diversiteit.

De gemeente Arnhem zelf moet ook divers en inclusief zijn, maar dat is nu niet zo. Maar 9% van alle mensen die bij de gemeente werken, hebben een migratieachtergrond. In de hoogste functies is dit zelfs maar 1%.

Door dit voorstel aan te nemen, gaat Arnhem meedoen aan de Nederlandse Diversiteit Monitor. Arnhem krijgt dan een rapport waarin precies staat hoe we het als gemeente doen op het gebied van diversiteit en inclusie, en wat we kunnen doen om (nog) diverser en inclusiever te worden.

We weten dat:

- Arnhem een diverse en inclusieve stad wil zijn;
- Arnhem de Diversiteit Charter getekend heeft in 2018;
- diversiteit en inclusiviteit belangrijke en noodzakelijke eigenschappen van een organisatie zijn;
- de gemeente Arnhem het goede voorbeeld moet geven op het gebied van diversiteit en inclusiviteit in haar eigen organisatie;

de Uitvoeringsagenda Diversiteit momenteel gemaakt wordt.

We vinden dat:

- De Gemeente Arnhem in de hele organisatie een weerspiegeling van de Arnhemse bevolking (samenstelling: 67,2% Nederlands, 11,8% westerse migratie, 21% niet-westerse migratie)[1] moet zijn;
- het belangrijk en noodzakelijk is dat iedereen zich prettig en gehoord voelt op de gemeentelijke werkvloer;
- de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor gemeenten en organisaties op basis van wetenschappelijk onderzoek duidelijk maakt hoe effectief, efficiënt (met zo weinig mogelijk inspanning zoveel mogelijk resultaat) en samenhangend het diversiteits- en inclusiviteitsbeleid is, en bijdraagt aan de verbetering hiervan.

Roept het college op om:

1. Mee te doen met de Inclusiviteitsmonitor,

2. Deze monitor op te nemen in de Uitvoeringsagenda Diversiteit,

3. In de uitvoeringsagenda Diversiteit een apart hoofdstuk op te nemen met betrekking tot de diversiteit en inclusiviteit binnen de gemeentelijke organisatie, met daarin SMART geformuleerde doelen, waarmee de gemeenteraad zowel kwantitatief als kwalitatief periodiek geïnformeerd wordt over diversiteit en inclusiviteit binnen de gemeentelijke organisatie;

4. een voorstel te doen op welke wijze de raad hierover het beste geïnformeerd kan worden;

5. hierover jaarlijks te rapporteren aan de gemeenteraad voor het eind van het kalenderjaar.

en gaat over tot de orde van de dag,

Susan van Ommen - D66
Ria de Vries - PvdA
Marie José Navis - GroenLinks
Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Nathalie Nede - ChristenUnie

[1] www.arnhem.incijfers.nl 2019

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Eric Greving - PvdA Jan Hutten - CDA Steffeni Pape - VVD Patrick van Iperen - D66 Mark Coenders - GroenLinks Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal Daniël Becker - ChristenUnie Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Merlijn Schrijvers
Nummer Zaaknummer	**20M117** 462487

Constaterende dat:

- Een jonge betrokken Arnhemmer, Merlijn Schrijvers, tijdens de informatieve behandeling van de Perspectiefnota heeft ingesproken met het idee om Arnhem qua beleving en uitstraling aantrekkelijker te maken.
- De presentatie liet zien hoe je bijvoorbeeld met kunst en groen in de openbare ruimte Arnhem aantrekkelijker gemaakt kan worden.

Overwegend dat:

- Een mooi enthousiast idee van een jonge betrokken Arnhemmer opvolging verdient;
- Kunst en groen in de openbare ruimte van Arnhem onze stad volop creativiteit en inspiratie aantrekkelijker maakt;
- Kunst en groen in de openbare ruimte de stad op onderdelen uniek en fotogeniek maakt en mensen van buiten Arnhem aantrekt;
- Kunst en groen in de openbare ruimte veel gebruikt worden op Instagram spots en foto’s;
- Arnhem met de kunst- en modeopleidingen een unieke kans heeft om hier iets mee te doen.

Verzoekt het college:

- Om samen met Merlijn Schrijvers zijn idee om de stad met kunst en groen aantrekkelijker te maken verder uit te werken en een voorstel voor te leggen aan de gemeenteraad.

- Hierbij na te denken over 1 of 2 pilots in drukbezochte winkelgebieden, waarbij te denken valt aan: de zeven straatjes Arnhem, de hoofdwinkelstraten en de bekende (horeca) pleinen en een locatie in Arnhem-Zuid. - De Arnhemse kunst- en modeopleidingen en ondernemers hierbij qua inspiratie en uitwerking betrekken.
En gaat over tot de orde van de dag, Eric Greving - PvdA Jan Hutten - CDA Steffeni Pape - VVD Patrick van Iperen - D66 Mark Coenders - GroenLinks Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal Daniël Becker - ChristenUnie Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Leo de Groot - Partij voor de Dieren

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Vergroeningspakketten aanbieden
Nummer Zaaknummer	**20M118** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Verstening hittestress en wateroverlast oplevert;
- Veel tuinen versteend zijn omdat men weinig onderhoud wenst;
- Inwoners gemotiveerd en gesteund kunnen worden met onderhuidsluwe tuininrichting, hulp en betaalbare oplossingen;
- Weliswaar acties en folders aangeboden worden via Arnhem Klimaatbestendig, maar dat mensen dit moeten kunnen vinden.

Overwegende dat:
- Mensen graag kant- en klaar oplossingen aangeboden krijgen;
- In samenwerking met groenbedrijven en anderen betaalbare ontwerpen en pakketten aan te bieden (bijvoorbeeld met een vierkante meter prijs) waardoor het inwoners eenvoudiger gemaakt wordt de tuin te vergroenen;
- Er echt meer actie, aandacht en energie in gestoken moet worden om mensen zo ver te krijgen;
- De coronaproblemen wijkbijeenkomsten moeilijk maken;
- Het de gemeente niets of niet veel hoeft te kosten om dit met partners samen te doen, net zoals het doen van het eerdere aanbod van zonnepanelen.

Verzoekt het college:

- In samenwerking met groenbedrijven en anderen betaalbare ontwerpen en pakketten actief aan te gaan bieden (bijvoorbeeld met vierkante meter prijzen) door een project op te starten om tuinen te helpen vergroenen.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Een duurzaam groen Rijkerswoerd
Nummer Zaaknummer	**20M119** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Rijkerswoerd de grootste wijk van Arnhem is;
- Geen parkachtig gebied heeft, slechte een aantal groene stroken;
- Wijkbewoners de behoefte uitspreken aan meer functies en faciliteiten voor het aanliggende Zeegbos, maar geen gehoor vinden bij de beheerder Stichting Uiterwaarde.
- Het Zeegbos mooie kansen biedt als groen parkachtig uitloopgebied en buffer tussen Huissen en Elst;
- Staatsbosbeheer eigenaar is.
- Stichting Uiterwaarde het onderhoud verzorgd, maar dit graag aan Arnhem wil overdoen en een bedrag van E 100.000 mee geeft.

Overwegende dat:
- Het Zeegbos een zeer belangrijke groenfunctie vervult voor Rijkerswoerd en druk gebruikt wordt in deze coronatijden;
- Het Zeegbos nu vooral toegankelijk is via een combi fiets/wandelpad die het gebied doorsnijdt;
- Er veel mogelijkheden liggen voor meer natuurbeleving (er schijnt oa een bever te zitten), wandelen en ontspanning door aanpassingen van de inrichting en toegankelijkheid;
- Deze grote soms vrij versteende wijk dit groen broodnodig heeft om te kunnen recreëren;
- Eigen gemeentelijk beheer de mogelijkheid geeft om intensief in biodiversiteit te investeren.

Verzoekt het college:

- in gesprek met de inwoners te gaan om een visie uit te werken over het mogelijke en gewenste gebruik en de kansen die dit bos biedt;
- Te kijken naar de mogelijkheden om het beheer over te nemen van Stichting Uiterwaarde.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Meten is weten, ook bij biodiversiteit
Nummer Zaaknummer	**20M120** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Bijen, vlinders en andere insecten bedreigd worden en hun aantallen dramatisch afgenomen zijn;
- Soorten dieren en planten verdwijnen, waardoor het gehele ecosysteem bedreigd wordt;
- De natuur enorm onder druk staat en dat natuur méér is dan groen en bomen.
- Arnhem niet exact weet wat de stand van zaken is mbt de lokale biodiversiteit.

Overwegende dat:
- Er reeds vele goede intenties en acties zijn om de natuur te ondersteunen en te verbeteren;
- Zonder metingen niet achterhaald kan worden welke acties en ingrepen effectief zijn;
- Het effectief inzetten van middelen gefundeerd moet zijn op concreet weten wat de situatie is en waar je vervolgens naartoe wilt.

Verzoekt het college:
- Over te gaan - in samenwerking met deskundige partijen - tot nulmetingen om de stand van zaken mbt biodiversiteit vast te leggen.
- Op basis daarvan te komen tot een visie en concreet verbeterplan en dit voor te leggen aan de raad.

en gaat over tot de orde van de dag

Lea Manders - Arnhem Centraal

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Gast-vrij door Corona
Nummer Zaaknummer	**20M121** 462487
De Raad,	
Constaterende dat: - Corona zorgt voor minder bezoekers in Arnhem; - een gezonde economie en toerisme hand in hand gaan; - Arnhem een gastvrije stad wil zijn; - nu de Corona maatregelen langzaam versoepelt worden, er mogelijk meer bezoekers naar Arnhem willen komen.	

Overwegende dat:
- de toeristenbelasting in Arnhem 2018 weer is ingevoerd;
- de economie er toentertijd anders voor stond;
- de raad van het college verwacht dat zij allerhande mogelijkheden onderzoekt om de economie gaande te houden en ondernemers te ontzorgen;
- het college aangeeft diverse maatregelen te onderzoeken, waaronder de toeristenbelasting.

Verzoekt het college om:
- De toeristenbelasting af te schaffen en zo Arnhem weer drempelloos en gastvrij te maken.

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA

Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA Daniël Becker - ChristenUnie
Titel motie	Groene regentonnen
Nummer Zaaknummer	**20M122** 462487
De Raad,	
Constaterende dat: - het college initiatieven als vertrekken van mezenkasten (bestrijding eikenprocessierups), luchtmeting (korting op aanschaf van luchtmeters) en verstrekken van bomen (toevoegen groen en tegengaan hittestress) omarmt; - het college duurzaamheid hoog in het vaandel heeft;	

Overwegende dat:
- Arnhem, net als de rest van de regio, te kampen kan krijgen met droogte problemen bij aanhoudende hitte;
- er nu al oproepen zijn om zo min mogelijk gebruik te maken van (Drink) water om tuinen en planten te bewateren;
- regentonnen mogelijkheid bieden om hemelwater op te vangen en zo kunnen ondersteunen in de wens/noodzaak tot het bewateren van tuin en plant.

Verzoekt het college:
- Een plan uit te werken om regentonnen te verstrekken;
- daarin twee scenario's te verkennen: het om niet verstrekken (voorbeeld mezenkast) en het met flinke korting kunnen aankopen (voorbeeld luchtmeters) van een Arnhemse regenton;
- Bij voorkeur te onderzoeken of er voor een regenton kan worden gezorgd die uit gerecycled materiaal bestaat;
- dit plan voorafgaande aan de MJPB aan de raad te leveren.

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA
Daniël Becker - ChristenUnie

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA
Titel motie	Zwarte pen - blauwe golven
Nummer Zaaknummer	**20M123** 462487
De Raad,	
Constaterende dat: - na veel discussie en voorloop plannen, het college opdracht heeft gekregen dekking te zoeken voor het herontwerp blauwe golven; - dit herontwerp circa tien miljoen kost; - het college in de PPN voorstelt om zes miljoen daarvan in investeringen (kapitaallasten) onder te brengen;	

Overwegende dat:
- Vertrouwen en ruimte die de gemeenteraad aan het college geeft niet geschaad mag worden. Het college is gevraagd om een deugdelijke dekking te vinden voor het plan;
- De raad voorzichtig om wil springen met meerjarige projecten, juist nu in de fase van (her)opbouw in (en na) de coronacrisis;
- De raad van het college verwacht dat zij goed en verantwoord omgaat met de gemeentelijke uitgaven;
- In dat licht, het college niet lichtzinnig moet omgaan met investeren.

Verzoekt het college om:
- Het voorstel in deze Perspectiefnota, om zes miljoen voor het opknappen van de blauwe golven onder te brengen in investeringen, terug te trekken;
- bij de MJPB met een duidelijke integrale (af)dekking te komen voor deze kosten;
- indien deze dekking niet gevonden kan worden, het plan op te schorten tot een gedegen dekking wordt gevonden.

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA
Titel motie	Focus op opbouw - koningsdag
Nummer Zaaknummer	**20M124** 462487

De Raad,

Constaterende dat
- Corona zorgt voor minder bezoekers in Arnhem;
- Arnhem om een aantal evenmenten landelijk (Zeer) goed bekend staat;
- koningsdag er daar één van is;
- deze perspectiefnota vooral ook moet gaan om de toekomst.

Overwegende dat
- er al langere tijd gesproken wordt over een op te richten stichting koningsdag Arnhem;
- deze beoogt een aantal belangrijke regelzaken en handhavingszaken tot zich krijgt;
- de raad de voortgang hierin niet scherp heeft (gekregen) en tijdig in staat gesteld moet worden zich hierin een mening te vormen.

Verzoekt het college om:
- De voortgang inzake de op te richten stichting “ koningsdag” nog voor de behandeling van de MPJB aan de raad aan te leveren;
- de (financiële) effecten hiervan in de MJPB op te nemen.

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Klaartje van Dillen - CDA
Titel motie	Peil op trekken
Nummer Zaaknummer	**20M125** 462487

De Raad,

Constaterende dat:
- droogte, waterberging, wateroverlast en waterpeil een gezamenlijk vraagstuk zijn voor stad, waterschap en provincie;
- Arnhem momenteel nog geen meldingen van verzakkingen (ten gevolge van waterpeil) lijkt te ontvangen;
- Arnhem in 2018 echter nog wel aangaf verzakkingen aan de kades te verwachten door veranderingen in het waterpeil;
- het KCAF aangeeft in Arnhem meerdere klachten of meldingen te hebben van funcderingsproblemen (ttps://geocontent.rvo.nl/funderingsviewer_storymap/)

Overwegende dat:
- Arnhem proactief wil kunnen handelen en niet wil wachten tot er (een veelvoud aan) meldingen komen/komt;
- de raad graag regie wil kunnen houden en graag op basis van data wil kunnen sturen;
- Arnhem daarom in beeld zou moeten brengen waar eventueel de kwetsbare gebieden zijn, welke woningen last kunnen krijgen van verzakking en een visie te hebben op hoe hiermee om te gaan.

Verzoekt het college om:

- inzichtelijk te maken waar eventueel de kwetsbare gebieden zijn;
- inzichtelijk te maken welke wijken of woningen last kunnen krijgen (van verzakking of andere effecten van waterstandsverschil)
- (samen met de Waterschappen en provincie) een visie te ontwikkelen op deze problematiek;
- bovenstaande in het eerste kwartaal van 2021 bij de raad aan te leveren, inclusief een financiële paragraaf voor Arnhem (opdat dit in PPN en MJPB kan worden vertaald).

en gaat over tot de orde van de dag

Klaartje van Dillen - CDA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Leendert Combée - VVD Robert Sanders - PVV
Titel motie	AZC Elden herijkt
Nummer Zaaknummer	**20M126** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- het contract met het COA inzake het Asielzoekerscentrum Elden binnenkort afloopt;
- de kans bestaat dat het COA aandringt op verlenging van het contract inzake vestiging van het AZC in Elden;
- omwonenden en anderen er van uitgaan dat het AZC van tijdelijke aard is en het gebouw waarin het AZC is gevestigd in 2021 voor andere doeleinden bestemd zal worden;

Verzoekt het college:
De raad tijdig te informeren over de mogelijke opties rondom het al dan niet voortzetten van het AZC Elderhoeve. In ieder geval voordat er afspraken zijn gemaakt met onder andere het COA.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Leendert Combee - VVD
Robert Sanders - PVV

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Afval in de Bak
Nummer Zaaknummer	**20M127** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- de gemeente Arnhem in de publieke ruimte afvalbakken heeft geplaatst met beperkte capaciteit;
- het bij herhaling voorkomt dat afvalbakken op druk bezochte locaties vol zijn en mensen het afval dan naast de afvalbak deponeren;
- het idee dat bij ontbreken van een afvalbak in de publieke ruimte, mensen hun afval niet achterlaten, is spoort met de praktijk, althans niet overal;

Overwegende dat:
- afval naast de afvalbak niet alleen uit onhygiënisch onwenselijk is, maar ook een gevaar kan zijn voor de volksgezondheid;
- afval naast de afvalbak het straatbeeld ernstig verstoord en kans op verwaaiing aanwezig is;

Verzoekt het college:
op korte termijn op plaatsen waar regelmatig meer afval wordt aangeboden voor de publieke afvalbakken, de zogenaamde hot spots, deze afvalbakken dagelijks of meermalen per dag te legen, dan wel een grotere afvalbak te plaatsen, met deksel, zodat er voldoende capaciteit is om afval te herbergen.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers, Arnhemse Ouderen Partij

Toelichting:
Er zijn hotspots, zoals

- onder de John Frostbrug, noordzijde richting Stadsblokken, waar überhaupt geen afvalbak staat, maar afvalzakken aan het hek. Deze zakken zijn ook regelmatig vol;
- natuurpark Meinerswijk, op de picknick plaats aan Meginhardweg, naast de Leeffabriek;
- parkeerplaats Hannesstraatje;
- Markt; alle bakken rond de Markt op vrijdag en zaterdag.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel motie	Help, de klep gaat moeizaam open!
Nummer Zaaknummer	**20M128** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- over het onderwerp ondergrondse containers voor onder meer reststoffen al veel in de raad is gewisseld;
- er mensen zijn die een afvalpas hebben en gebruik wensen te maken van de ondergrondse container om hun afval te deponeren;
- er mensen zijn met een fysieke beperking hebben en daardoor bezwaarlijk de container kunnen openen, nadat de opening is verkleind;

Overwegende dat:
- ook mensen met een fysieke beperking hun afval op een behoorlijke manier moeten kunnen aanbieden c.q. deponeren

Verzoekt het college:
op korte termijn in overleg met de APCG te bezien in hoeverre er tegemoet kan worden gekomen aan de bezwaren die mensen met een fysieke beperking ontmoeten bij het willen gebruiken van de ondergrondse container.

en gaat over tot de orde van de dag

Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Toelichting:
De opening van de containers is verkleind door het aanbrengen van een stuk metaal. Daardoor gaat de klep veel zwaarder open. Mensen met beperkte spierkracht, waaronder sommige oudere mensen, kunnen daardoor de klep bezwaarlijk openen.
Wellicht kan in overleg met de APCG een oplossing worden gevonden. Te denken valt aan de team van vrijwilligers, die afval ophaalt bij mensen die dat niet zelf kunnen regelen en ook niet een beroep kunnen doen op een netwerk.

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Giovanni Visser - PvdA Eric Greving - PvdA Mattijs Loor - D66 Susan van Ommen - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Karin Kalthoff - VVD Sarah Dobbe - SP Klaartje van Dillen - CDA Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem Sabine Andeweg - D66
Titel motie	Arnhems jeugdlintje
Nummer Zaaknummer	**20M130** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Arnhem verschillende onderscheidingen kent om bewoners publiek te waarderen
- Er geen onderscheiding bestaat die specifiek gericht is op jongeren en kinderen
- Verschillende gemeenten reeds een jeugdlintje hebben geïntroduceerd
- Minister-president Mark Rutte recentelijk jongeren opriep om met “ideeën en creativiteit te komen”

Overwegende dat:
- Arnhem veel talentvolle jongeren en kinderen kent die zich vrijwillig inzetten voor Arnhem
- Vrijwilligers een grote rol spelen in de Arnhemse samenleving
- Jongeren en kinderen in staat zijn om unieke oplossingen voor maatschappelijke problemen te formuleren
- Jongeren en kinderen ook in Arnhem geëerd moeten worden voor de prestaties die zij leveren voor onze stad
- Jongeren en kinderen vaak niet het aantal jaren vrijwilligerswerk kunnen vervullen dat vereist is voor het in aanmerking komen voor een andere onderscheiding

Verzoekt het college :

- Om met ingang van 2021 voor jongeren en kinderen die een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het leven van inwoners in onze gemeente het jeugdlintje in te voeren en uit te reiken op dezelfde dag als de uitreiking van de koninklijke onderscheidingen

en gaat over tot de orde van de dag

Giovanni Visser - PvdA
Eric Greving - PvdA
Mattijs Loor - D66
Susan van Ommen - D66
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Karin Kalthoff - VVD
Sarah Dobbe - SP
Klaartje van Dillen - CDA
Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Sabine Andeweg - D66

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	08 juli 2020
Ter bespreking	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Beperk schade door Corona: 'Parkeren na 18.00 uur voor maximaal 1 Euro'
Nummer Zaaknumm	**20M131** 462487

De raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Dat horeca- en binnenstadondernemers enorm veel economische schade hebben opgelopen vanwege de coronacrisis
- Horeca en detailhandelsbedrijven in Arnhem aanmaningen en dwangbevelen kregen voor het niet betalen van hun WOZ-aanslag.
- Nog steeds veel minder mensen de binnenstad van Arnhem bezoeken
- Er nog steeds veel leegstand is in de binnenstad van Arnhem
- Een goede bereikbaarheid, gratis parkeren en voldoende parkeerruimte belangrijk is voor Arnhem , Arnhemse horeca en de binnenstadondernemers
- Leegstand in het centrum niet alleen ontstaat vanwege de opkomst van online winkels

Overwegende dat:

- Parkeren op straat extreem duur is in Arnhem (€ 2,90 per uur).
- Parkeren in Arnhemse garages ook nog steeds veel kost (nu € 2,52 per uur)
- Het niet voor iedereen altijd even makkelijk is om met Openbaar Vervoer heen en weer te reizen

Verzoekt het college:

- Om in gesprek te gaan met Arnhemse binnenstadondernemers , Koninklijke Horeca Nederland, Turkse Ondernemers Vereniging en OKA met betrekking tot de kosten van het parkeren, in het centrum van Arnhem, na 18.00 uur.
- De uitkomsten hiervan, voor 1 oktober 2020, te delen met de Arnhemse raad

En gaat over tot de orde van
de dag.

Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem Klaartje van Dillen - CDA Vincent Bouma - PvdA
Titel motie	Islamitisch begraven met grafrecht voor onbepaalde tijd
Nummer Zaaknummer	**20M132** 462487

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende, dat;

- de Arnhemse begraafplaats Moscowa een speciaal islamitische deel heeft, welke echter niet volledig voldoet aan de islamitische richtlijnen;
- destijds bij de oprichting van desbetreffend deel – geen rekening is gehouden met de grafrust voor onbepaalde tijd;
- in de Wet op de lijkbezorging staat dat graven voor bepaalde tijd en voor onbepaalde tijd kunnen worden uitgegeven.[1]
- er vanuit de Arnhemse islamitische gemeenschap een groeiende behoefte is om in Arnhem begraven te worden met grafrust voor onbepaalde tijd;
- grafrust voor onbepaalde tijd in de wet is opgenomen vanuit een behoefte.
- meerdere landen de grenzen naar aanleiding van de covid-19 crisis hebben gesloten en/of restricties hebben opgelegd voor repatriëring van overledenen, hierdoor kan de wens van een overledene om in een graf met een grafrust voor onbepaalde tijd te worden begraven, niet altijd gerealiseerd worden;
- door de coronacrisis een urgentie is opgetreden die wij aan het begin van de crisis niet hadden voorzien;

Van mening zijnde, dat:

- ieder mens recht heeft op een afscheid - passend bij zijn of haar leven, levensstijl of (geloofs)overtuiging;
- elke Arnhemmer het recht heeft om waardig begraven te worden;

[1] https://www.uitvaart.nl/juridisch/begraven/eigen-graf-particulier-graf-of-familiegraf/wat-is-graf-voor-onbepaalde-tijd/7054

- het uitgangspunt moet zijn dat het voor alle veelvoorkomende religies in Nederland mogelijk moet zijn het geloof te praktiseren rondom de uitvaart zonder dat daar speciale procedures voor moeten worden gevoerd;
- de gemeente de keuzevrijheid van burgers faciliteert, waardoor mensen bij leven zelf bepalen hoe er na hun dood met hun lichaam moet worden omgegaan. Zodat nabestaanden op een waardige manier afscheid kunnen nemen van hun dierbaren;
- dat deze laatste wens van mensen juridisch gezien gehonoreerd kan worden;
- er steeds meer gemeenten zijn waarbij het mogelijk is om te kiezen voor grafrust voor onbepaalde tijd (in de volksmond ook wel ‘eeuwigdurend grafrust’ genoemd).

Verzoekt het college:

- in gesprek te gaan met vertegenwoordigers van de Islamitische gemeenschap in Arnhem en met de directie van Begraafplaats Moscowa teneinde islamitisch begraven met grafrechten voor onbepaalde tijd in Arnhem te realiseren;
- de uitkomsten hiervan zo spoedig mogelijk aan de raad voor te leggen, doch uiterlijk in oktober - zodat eventuele financiële vraagstukken binnen de MJPB kunnen worden opgelost.

en gaat over tot de orde van de dag,

Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Klaartje van Dillen - CDA
Vincent Bouma - PvdA

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Andeweg - Van Iperen - Loor - D66 Leo de Groot - Partij voor de Dieren Gerrie Elfrink - SP
Titel motie	Vind een permanente locatie voor EcoVrede in Arnhem
Nummer Zaaknummer	**20M135** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Stichting Ecovrede gemiddeld 200 mensen per week helpt met onder andere brood, groente, fruit als ook met sociaal-juridisch advies;
- Stichting EcoVrede gemiddeld 21 taakgestraften (reclassering) per jaar begeleiden die anders een reclasseringstraject zouden volgen die dan wel door de gemeente of de Rijksoverheid bekostigd moet worden[1];
- Stichting EcoVrede gemiddeld 10-20 mensen per jaar laten re-integreren die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, zonder dat hiervoor een subsidie voor een participatieplaats wordt verstrek of een Activerend Werk traject wordt ingezet[2];
- Stichting EcoVrede gemiddeld 35 plekken per jaar bied voor stagiaires met een afstand tot de arbeidsmarkt;
- Stichting EcoVrede ook op andere terreinen een maatschappelijke meerwaarde heeft voor de stad;
- Stichting EcoVrede deze inzet pleegt zonder subsidie;
- Het huren van een geschikte bedrijfshal voor Stichting EcoVrede in Arnhem al gauw € 32.400,- op jaarbasis kost en dit onbetaalbaar is voor deze stichting;

[1] De kosten voor een jeugdreclasseringstraject bedragen € 629,55 per maand. Een traject duurt 6 maanden en kost dan € 3.777,30. Een traject kan een keer worden verlengd. Bij 21 trajecten van € 3.777,30 komen de kosten al uit op € 79.323,30 op jaar basis (exclusief mogelijke verlengingen van trajecten).

[2] Op grond van artikel 8 van de Re-integratieverordening kan het college voor maximaal een jaar een subsidie van maximaal € 500,- per maand verstrekken aan organisaties voor de begeleiding van personen die in het kader van een participatieplaats. Een traject ontwikkeling naar trede 3 van Activerend Werk kost € 3.248,- per stuk. Bij 10 – 20 mensen per jaar komen de kosten dan uit tussen de € 32.480,- en € 64,960,-.

Overwegende dat:

- Het verdwijnen van Stichting EcoVrede zou leiden tot hogere kosten voor de gemeente;
- Het subsidiëren van, dan wel het beschikbaar stellen van een ruimte aan Stichting EcoVrede dus meer oplevert dan het laten verdwijnen van de Stichting;
- Op 25 september 2019 de raad het college al verzocht heeft zich maximaal in te spannen om in overleg met betrokkenen een geschikte locatie te vinden voor Stichting EcoVrede;
- Stichting EcoVrede opnieuw dakloos dreigt te worden;

Verzoekt het college:

- een geschikte permanente locatie te vinden voor Stichting EcoVrede waar zij al hun activiteiten kunnen voortzetten of subsidie te verstrekken om zelf een permanente locatie te kunnen huren;
- voor de kosten hiervan bij de begrotingsbehandeling een voorstel doen voor structurele dekking en tot die tijd middelen vrij te maken in de daarvoor geëigende programma's;
- Stichting EcoVrede te ondersteunen bij hun activiteiten.

en gaat over tot de orde van de dag

Andeweg - Van Iperen - Loor - D66
Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Gerrie Elfrink - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Motie van	Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Titel motie	Verbreek stedenband met Wuhan (Volksrepubliek China)
Nummer Zaaknummer	**20M137** 462487

De Raad,
Gehoord de beraadslaging,

Constaterende, dat;

- volgens de rapporten van mensenrechtenorganisaties zoals Human Rights Watch en Amnesty International voeren Chinese ambtenaren in de provincie Xinjiang maatregelen uit die bedoeld zijn om de inheemse Oeigoeren en andere minderheden te controleren, indoctrineren en te assimileren[1] [2]
- één miljoen Oeigoeren vastzitten in Chinese strafkampen[3] [4];
- naast Oeigoerse moslims ook Oeigoerse christenen en moslims die geen Oeigoeren zijn gemarteld en gehersenspoeld worden in Chinese concentratiekampen[5];
- Oeigoeren in China als dwangarbeiders worden gebruikt[6];
- Oeigoerse vrouwen in China gedwongen gesteriliseerd worden[7] [8];
- Oeigoeren in China gedwongen worden om organen af te staan[9] [10]

---

[1] https://www.hrw.org/nl/news/2020/02/11/338769
[2] https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/china/report-china/
[3] https://www.trouw.nl/religie-filosofie/moeder-der-oeigoeren-niemand-geloofde-ons~bb95df4a/
[4] https://www.epochtimes.nl/het-risico-voor-de-chinese-oeigoeren-door-coronavirus-vereist-actie_10316.html
[5] https://www.trouw.nl/religie-filosofie/de-holocaust-van-xinjiang~b33d505b/
[6] https://www.trouw.nl/economie/china-zet-oeigoeren-in-als-dwangarbeiders-voor-grote-merken-als-apple-en-nike~bb62f0b5/
[7] https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/gedwongen-sterilisatie-en-spiraaltjes-in-china-s-geboortebeleid-voor-oeigoeren-demografische-genocide~be2d1b29/
[8] https://www.kn.nl/china/china-pleegt-demografisch-genocide-vrouwen-gedwongen-tot-sterilisatie-of-abortus/
[9] https://www.newscientist.nl/nieuws/15-studies-teruggetrokken-omdat-mogelijk-organen-van-gevangenen-zijn-gebruikt/
[10] https://amstelveenblog.nl/2020/06/22/china-alarm-betreurt-fout-antwoord-minister-blok-over-orgaanroof/

- Oeigoeren door de Chinese overheid met een zorgvuldig uitgedacht plan op systematische wijze onderdrukt worden[11]
- in China talloze gebedshuizen zijn gesloopt of veranderd in communistische propaganda-huizen,
  de koran is verboden en Oeigoeren verplicht zijn varkensvlees te eten[12];
- Oeigoeren nergens veilig zijn, zelfs niet in Nederland[13] [14];
- Inmiddels een meerderheid van de partijen in de Tweede Kamer vindt dat moet worden nagedacht over hardere sancties tegen China en dat de onderdrukking, gevangenzetting en mishandelingen van Oeigoeren door de Chinese overheid, veel strenger veroordeeld moet worden[15];

Van mening zijnde, dat:

- er in China op massale schaal mensenrechtenschendingen plaatsvinden en de situatie van de Oeigoeren en van andere minderheden in China met de dag slechter wordt, is het onder deze omstandigheden immoreel om een stedenband met een stad in China in stand te houden;

Verzoekt het college:

- de stedenband tussen Arnhem en Wuhan per direct te verbreken;

en gaat over tot de orde van de dag,

Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem

[11] https://nos.nl/artikel/2310816-gelekte-chinese-partijdocumenten-tonen-systematische-repressie-oeigoeren.html
[12] https://www.trouw.nl/religie-filosofie/hier-is-alles-oke-hoor-zegt-china-over-zijn-hersenspoel-kampen~b03624d2/
[13] https://www.amnesty.nl/actueel/oeigoeren-zijn-nergens-veilig-zelfs-niet-in-nederland
[14] https://www.rd.nl/vandaag/buitenland/china-achtervolgt-oeigoer-tot-in-nederland-1.1653144
[15] https://nos.nl/artikel/2320767-kamer-politieke-druk-op-china-verhogen-om-oeigoeren.html

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	8 juli 2020
Bij de bespreking van	Perspectiefnota
Motie van	Marie José Navis - GroenLinks Susan van Ommen - D66 Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem Nathalie Nede - ChristenUnie
Titel van de motie	Bevorderen meldingsbereidheid bij discriminatie
Nummer Zaaknummer	**20M138** 462487

We weten dat:

- discriminatie strafbaar is gesteld,
- (ervaren) discriminatie negatieve gevolgen heeft voor een individu en de samenleving[1],
- huidige meldingsbereidheid bij discriminatie laag is; 1 op de 5 mensen die zich gediscrimineerd voelt maakt hier melding van[2],
- het melden van discriminatie via arnhem.nl weinig zichtbaar en daarmee moeilijk vindbaar is,
- Vizier de Gemeente Arnhem adviseert en ondersteunt bij het melden van discriminatie,
- Gemeente Arnhem in het verleden een campagne heeft uitgerold om meldingsbereidheid bij discriminatie te vergroten.

We vinden :

- het bevorderen van kennis en bewustwording over discriminatie belangrijk, omdat het empathie creëert en daarmee discriminatie tegen gaat,
- dat er meer aandacht moet komen voor de toegankelijkheid met betrekking tot het melden van discriminatie, omdat het de meldingsbereidheid vergroot,
- dat het aantal meldingen Gemeente Arnhem een beter inzicht geeft in de omvang en aard van de problematiek omtrent discriminatie,
- dat hulpverleningsorganisatie beter in de gelegenheid worden gesteld slachtoffers van discriminatie te helpen, als er (meer) gemeld wordt.

[1] https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/04/02/ervaren-discriminatie-in-nederland-ii
[2] https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/04/02/ervaren-discriminatie-in-nederland-ii

Daarom roept de gemeenteraad het college op om:

- in samenwerking met Vizier een voorstel te ontwikkelen voor een bewustwordingscampagne (met betrekking tot het tegengaan en melden van discriminatie) en bij de begrotingsbehandeling daarvoor een voorstel te doen.

Raadsleden:

Marie José Navis - GroenLinks
Susan van Ommen - D66
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Nathalie Nede - ChristenUnie

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021 - 2024
Motie van het lid	Jan Hutten - CDA Marie José Navis - GroenLinks Eric Greving - PvdA Patrick van Iperen - D66 Steffenie Pape - VVD
Titel motie	Maak werk van werk!
Nummer Zaaknummer	**20M139** 462487

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Nederland en daarmee inwoners van Arnhem hard geraakt zijn door Corona.
- Een periode van economische groei is omgeslagen naar een krimp van de Nederlandse economie.
- Diverse sectoren hierdoor extra getroffen zijn, zoals horeca, cultuur en dienstverlening. Arnhem juist bovenmatig deze sectoren binnen haar arbeidsmarkt heeft.
- Uit het Corona dashboard van de gemeente langzaamaan de consequenties voor stad en inwoners duidelijk worden.
- Naar verwachting 600 Arnhemmers (op basis van CBS cijfers) als gevolg van Corona hun baan al verloren of nog gaan verliezen (onder andere als gevolg van flex- en tijdelijke contracten).
- Binnen deze groep ook inwoners zitten zonder startkwalificatie. Ondersteuning of bijscholing hen kan helpen om hen weer aan het werk te helpen. Sectoren zoals de maakindustrie en thema's zoals duurzaamheid en circulariteit hierbij kansrijk zijn.
- Dit over het algemeen werkfitte inwoners of voormalige ondernemers zijn met (normaliter) goede kansen op de arbeidsmarkt.

Overwegende dat:

- Werk en baanzekerheid voor veel inwoners essentieel is vanuit het perspectief van meedoen, eigenwaarde en financiële onafhankelijkheid.

- Werkloosheid ook binnen familie- en gezinsverbanden allerlei neveneffecten hebben, met kans op toenemende zorgkosten binnen het Sociaal Domein.
- Het voor zowel deze groep inwoners als de gemeente van belang is om de periode van werkloosheid zo kort als mogelijk te laten zijn.
- Extra inzet vanuit de gemeente op deze groep financieel lonend kan zijn als de uitstroom navenant is.
- Actieve begeleiding vanuit de gemeente in samenwerking met bedrijfsleven en onderwijs de werkloze inwoners als gevolg van de Corona-crisis zal helpen de tijdelijke werkloosheid om te zetten naar een nieuwe werkrelatie.

Roept het college op:

- Dit najaar met een aanvalsplan te komen voor specifiek voor de nieuwe doelgroep veelal arbeidsfitte werklozen als gevolg van de Corona-crisis.
- Daarbij waar mogelijk aansluiting zoeken bij reeds in Arnhem sterke thema: creativiteit, gastvrijheid, duurzaamheid en circulariteit.
- De gemeenteraad te informeren en met een concreet voorstel te komen wat voor de jaren 2020 – 2022 qua inzet en financieel noodzakelijk wordt geacht om, bovenop reeds bestaande inzet binnen werk en inkomen, nodig is om deze doelgroep actief naar werk te begeleiden.

En gaat over tot de orde van de dag

Jan Hutten - CDA
Marie José Navis - GroenLinks
Eric Greving - PvdA
Patrick van Iperen - D66
Steffenie Pape - VVD

Toelichting:

Na een periode van economische groei staan alle economische seinen op rood. Nederland zal hopelijk tijdelijk voor een periode een economische neergang meemaken. De voorspelling van de Centrale Bank is dat de economische krimp in 2020 6,4% bedraagt. Volgend jaar wordt een groei van 2,4% voorzien. Uiteraard zijn deze verwachtingen afhankelijk van hoe de Coronacrisis en de wereldeconomie reageert op de periode die komen gaat.

In Arnhem zullen naar verwachting honderden inwoners werkloos raken als gevolg van uitval van werk. Deze veelal werkfitte inwoners zijn goed opgeleid en kunnen met enige begeleiding en/of omscholing snel weer elders aan het werk. Voor veel inwoners is het hebben van een baan essentieel voor zijn/haar eigenwaarde, zelfstandigheid en sociale contacten. Voor de gemeente is het lonend om actief deze nieuwe groep werklozen met specifiek beleid en actie te benaderen. Dit omdat een aantal belemmeringen die inwoners in de bijstand, zoals arbeidsritme, werkfit zijn en opleiding, voor hen op orde zijn. Doordat dit fundament voor werk aanwezig is, moet met de juiste ondersteuning sneller resultaat te realiseren zijn: namelijk het vinden van een nieuwe baan.

Aan de gemeenteraad

Datum	: 30 juni 2020
Zaaknummer	: 483318
Contactpersoon	: Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 026 3774629

Onderwerp: Van Perspectiefnota naar Begroting 2021-2024

Geachte voorzitter en leden,

In de afgelopen periode bent u meegenomen in de stappen die wij zetten rondom de coronacrisis en de crisisaanpak in de verschillende domeinen. Ook met de Perspectiefnota hebben we u geïnformeerd over wat wel kan en moet en dat we tegelijkertijd nog onvoldoende kennis hebben om nu forse (beleids)stappen voorwaarts te zetten. In de raadsbrief van 19 mei hebben we toegelicht welke initiatieven en stappen we daarna genomen hebben en bij welke stappen we u graag betrekken in de periode tussen het aanbieden van de Perspectiefnota en de Begroting 2021-2024. Op 2 juni heeft u informatie ontvangen over de maatregelen die Arnhem heeft genomen of in deze tijd neemt in het kader van de corona-crisis.

In de brief van 19 mei is eveneens aangekondigd dat het college voor de zomer nadere informatie geeft over de (financiële) ontwikkelingen na de Perspectiefnota in aanloop naar de Begroting 2021-2024. In de Perspectiefnota is het fundament gelegd met de verwerking van autonome ontwikkelingen, aangenomen moties en urgente knelpunten. De actualisatie hiervan op basis van bijvoorbeeld de meicirculaire, de impactanalyse van de corona-crisis, het onderzoek naar de bestemmingsreserves en de ontwikkelingen in het bestaand beleid maken het mogelijk een stevige impuls te geven om de stad door deze moeilijke periode heen te helpen. Het college heeft daarom besloten tot een herstelagenda voor de stad, waarin interventies en maatregelen worden voorgesteld rondom een aantal pijlers. De pijlers van deze herstelagenda zijn anti-cyclisch investeren op diverse beleidsterreinen (mobiliteit, klimaat & energie, groen, woningbouw, circulaire economie), een sociaal sterke stad (met inzet op werkgelegenheid, en voorkomen van schulden en armoede), leefbare en groene stad (kwaliteit van de openbare ruimte, handhaving en veiligheid) en innovatie en vernieuwing (innovatielab en inzet op nieuwe agenda's voor economie, groen en leefbaarheid).

Wij leggen hier momenteel de laatste hand aan. Op dinsdag 7 juli sturen wij u een uitgebreid document dat integraal inzicht geeft in de effecten van de corona-crisis en welke interventies we daarop voorstellen richting de Begroting 2021-2024. We zullen u daarin ook op hoofdlijnen informeren over andere

ontwikkelingen die een effect hebben op de concept Begroting 2021-2024, waaronder bijvoorbeeld de autonome ontwikkelingen (meicirculaire) en de effecten in bestaand beleid.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 462487

Onderwerp: Perspectiefnota 2021-2024

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

Inleiding

Wij hebben een Perspectiefnota gemaakt waarin inhoud en financiën samenkomen. We nemen de autonome ontwikkelingen (loon-, prijs- en volume effecten), moties en urgente knelpunten (waar al bestuurlijke afspraken onder liggen) in de Perspectiefnota op. We kiezen er bewust voor om nu, in het licht van de coronacrisis, geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren.
De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

De coronacrisis heeft inmiddels veel impact op Arnhem en de Arnhemmers. We weten niet hoelang deze gezondheidscrisis nog gaat duren en we weten ook niet welke consequenties deze zal hebben op onze samenleving. Overheden doen er alles aan om de crisis te beheersen en maatregelen te nemen om te voorkomen dat onze samenleving ontwricht raakt. In deze bijzondere context hebben wij de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de crisis, moeten we de stad ook nu draaiende houden en ons voorbereiden op de periode waarin we de samenleving weer wat meer normaliseert.

Gelet op de onzekerheden hebben we besloten te komen tot een Perspectiefnota waarin we ons bewust beperken tot dat wat op dit moment nodig is. We zetten in op zoveel mogelijk continueren van het bestaande beleid. Ondanks de vele onzekerheden rondom de coronacrisis en de impact op de inwoners, bedrijven en (culturele) instellingen, hebben we echter ook de verantwoordelijkheid om verder te kijken. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad.
In de Perspectiefnota is per thema een doorkijk gegeven van de impact van de coronacrisis en in de wijze waarop we daarmee om willen gaan. Het financieel meerjarenbeeld laat een structureel positieve reeks zien, die vooralsnog gereserveerd wordt om op een later moment in het licht van de impact van de coronacrisis en eventuele noodzakelijke en gewenste intensiveringen, in te kunnen zetten. Als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen, wordt een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting.

Arnhem GEMEENTE

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2021-2024.

Argumenten

1.1 Perspectiefnota zonder omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen

De coronacrisis is in volle gang. De precieze impact daarvan is nog niet bekend. Daarom bieden we een beleidsneutrale Perspectiefnota aan, zonder omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen. Op dit moment ligt de focus op de bestrijding van de crisis. Tegelijkertijd houden we de stad draaiende en bereiden we ons voor op de periode dat de samenleving weer wat normaliseert.

1.2 Noodzakelijke actualisatie begrotingskader

Om de stad draaiende te houden en ons voor te bereiden, zijn in de Perspectiefnota autonome ontwikkelingen, moties en urgente knelpunten opgenomen en wordt in de komende periode een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Impact coronacrisis op gemeentelijk beleid en financiën

Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van deze verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van de impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact op onze begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook andere onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd.

Financiën

De Perspectiefnota 2021-2014 laat na verwerking van de autonome ontwikkelingen, uitvoering van moties en van urgente knelpunten een totaalbeeld zien dat vanaf 2022 positief en zonder taakstellingen is. Deze reeks wordt vooralsnog gereserveerd om op een later moment in het licht van de impact van de coronacrisis en eventuele noodzakelijke en gewenste intensiveringen, in te kunnen zetten. Als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen, wordt een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting.

De meerjarige ontwikkeling van de weerstandsfactor laat met het totaalbeeld uit deze Perspectiefnota een groei zien van 1,0 in 2020 naar 1,1 in 2023 en 1,3 in 2024. In de komende periode wordt in aanloop naar de Begroting 2021-2024 vanzelfsprekend het risicoprofiel geactualiseerd.

Uitvoering

De wijze waarop uw raad de Perspectiefnota behandelt, is nog niet bekend. De uiteindelijke besluitvorming van uw raad over de Perspectiefnota wordt als input verwerkt in de ontwerp-Begroting 2021-2024, die uw raad eind september 2020 wordt aangeboden. Dit natuurlijk afhankelijk van het uiteindelijke verloop van de coronacrisis. Tussentijds blijft uw raad geïnformeerd worden over de voortgang en actuele ontwikkelingen.
Wanneer we de (financiële) effecten van het coronavirus in de komende maanden nog scherper in beeld krijgen, streven we ernaar om de consequenties en oplossingen in de aankomende Begroting te laten landen. De financiële effecten worden, zodra hier meer zekerheid over is, in Turap-2 verwerkt voor wat betreft het boekjaar 2020.

Om uitvoering te geven aan de ingezette lijn en de Begroting voor te bereiden is het noodzakelijk de verschillende sporen en de afstemming daartussen goed te organiseren. Naast het gemeentelijk crisisteam dat zich richt op de acute crisisbeheersing, zijn de Financiële Impact Commissie (FIC) en het team Arnhems BeleidsConsequenties (ABC) actief met het in beeld brengen van de financiële en beleidsmatige consequenties van de crisis. Het ingezette strategisch proces ter voorbereiding op de Perspectiefnota zetten we door in aanloop naar de Begroting om de crisisbeheersing, de financiële en de beleidsmatige impact samen te brengen en af te stemmen.

Communicatie

Met de afdeling communicatie wordt een kort persbericht opgesteld ten behoeve van de externe publicatie van de Perspectiefnota 2021-2024. Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Aanbiedingsbrief
- Perspectiefnota 2021-2024
- Bijlage bij Perspectiefnota: Impactanalyse gevolgen coronacrisis

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	462487

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 april 2020, nummer: 462487;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum	: 28 april 2020
Zaaknummer	: 462487
Contactpersoon	: Marc Paats
Telefoonnummer	: 06 57071870

Onderwerp: Aanbiedingsbrief Perspectiefnota 2021-2024

Geachte voorzitter en leden,

De coronacrisis heeft veel impact op Arnhem en de Arnhemmers. Het leven en werken is fundamenteel veranderd. We proberen zoveel mogelijk thuis te blijven en mensen in vitale beroepen werken in deze periode in de frontlinie. We zien verlaten winkelstraten en bedrijventerreinen. De parken in onze stad, die anders het bruisend hart vormen, zijn stil. Onze uitgaansgebieden en culturele instellingen zijn verlaten. We zien een stad voor ons die we niet herkennen en ook niet willen zijn. Achter de stilte in de stad zijn ondernemers hard aan het werk hun bedrijf overeind te houden. Vele sectoren worden hard getroffen en we weten nog niet waar het eindigt. Bedrijven en instellingen bereiden zich voor zover als mogelijk voor op de situatie waarin de samenleving weer iets meer normaliseert. Maar ondertussen zien we mensen werkloos worden, en ZZP'ers en kleine middenstanders die hun inkomen plots fors zien dalen.

We zien dat de scholen alles op alles zetten om de leerlingen van adequaat onderwijs te voorzien. De ouders van de leerlingen ondersteunen de kinderen bij het thuisonderwijs, werken thuis en proberen het huishouden draaiende te houden. Het zijn ook zware tijden voor eenzame en kwetsbare mensen in onze stad. Maatschappelijke organisaties en particulieren doen alles wat in hun macht ligt er ook voor deze groepen te zijn. We maken ons ook zorgen over de veiligheid van mensen in de thuissituatie, zo zijn we extra alert op huiselijk geweld in gezinnen waarvan de leden al geruime periode dicht op elkaar zitten. Ondanks deze moeilijke periode zien we de veerkracht van onze samenleving waarin we zoveel mogelijk proberen het dagelijks leven doorgang te laten vinden en we omkijken naar elkaar.

In de recente geschiedenis van Nederland hebben we een tijd als deze nog nooit meegemaakt. We weten niet hoe lang deze gezondheids- en economische crisis nog gaat duren en we weten ook niet welke consequenties deze zal hebben op onze samenleving. Overheden doen er alles aan om de crisis te beheersen en maatregelen te nemen om te voorkomen dat onze samenleving ontwricht raakt.

In deze bijzondere context hebben wij de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de crisis en moeten we de stad ook nu gaande houden. Tegelijkertijd bereiden we ons voor op de periode waarin we als samenleving het normale leven weer enigszins kunnen oppakken.

Arnhem door de crisis heen helpen
Arnhem laat juist in deze tijden van crisis zien dat het een saamhorige stad is. Organisaties werken intensief samen en bundelen hun krachten. Mensen blijven, ondanks de fysieke afstand, met elkaar verbonden. Mensen kijken naar elkaar om en zorgen voor elkaar. Deze saamhorigheid willen we vasthouden en inzetten bij het gezamenlijk herstel.

Op de korte termijn blijven wij intensief werken aan het beheersen en beperken van de effecten van deze crisis. Daarover bent u in de afgelopen periode regelmatig met raadsbrieven geïnformeerd. Over de noodverordening die is afgekondigd en de afstemming met de ziekenhuizen in de regio. Over de opvang van daklozen en over maatregelen die we hebben genomen rondom onderwijs en opvang van kinderen. Maar ook regelingen voor ZZP'ers en informatievoorziening aan ondernemers en (culturele en sport) instellingen. Wij sluiten daarbij aan op het noodpakket voor banen en economie dat het Rijk heeft vastgesteld om de vitaliteit van de economie zo veel mogelijk te ondersteunen. Wij helpen inwoners, ondernemers en organisaties die daarvan gebruik willen maken.

Binnen de gemeente is een Finance Corona Team ingericht om de (financiële) consequenties voor de gemeentelijke organisatie inzichtelijk te maken en te beheersen. Bij de Perspectiefnota hebben wij het door het team opgestelde overzicht van nu voorziene risico's gevoegd. Om op langere termijn de financiële impact goed inzichtelijk te maken, hebben we een aparte projectadministratie ingericht. Daarnaast wordt continu door onze medewerkers in de gaten gehouden hoe mensen in de stad geraakt worden door de crisis en wat de beleidsmatige consequenties zijn van de coronavirus. Waar nodig en mogelijk wordt dan meteen actie ondernomen, bijvoorbeeld waar het gaat om de opvang van daklozen, huiselijk geweld en ondersteuning van de bedrijven en culturele instellingen. Om de beleidsmatige impact van de crisis inzichtelijk te maken en daarop te acteren, hebben wij het team Arnhemse BeleidsConsequenties ingesteld. Wij zullen u de komende periode nauwgezet blijven informeren over de ontwikkelingen, onze activiteiten en de genomen maatregelen.

Arnhem gaande houden
De gemeente Arnhem zet ook in op zoveel mogelijk de continuering van het bestaande beleid. Zo lopen aanbestedingen voor de zorg de komende maanden door. Op onderdelen passen we de werkwijze aan zodat we conform de coronamaatregelen veilig kunnen werken. We blijven investeren in de stad. Investeringen van de overheid scheppen werkgelegenheid na de crisis en we zorgen dat de stad aantrekkelijk blijft voor inwoners, ondernemers en bezoekers. Dat doen we in de openbare ruimte rondom de vergroening met bijvoorbeeld het bomenbeleid, we werken de visie op de Nieuwe haven verder uit en maken we voorstellen voor de aanpak Bethaniënstraat. Waar mogelijk blijven we inzetten op het doorgaan van woningbouwprojecten, zoals Schuytgraaf, Malburgen, Akzo, Coehoorn, Nieuwstraat en Stadsblokken-Meinerswijk. Maar denk ook aan de herijking van de welzijnsopdracht die we doorzetten. Juist nu moeten we zorgen voor een sterke sociale basis, door de gesubsidieerde inzet te richten op het bouwen en versterken van sociaalmaatschappelijke netwerken. We willen initiatieven

verbinden, krachten bundelen, versnippering voorkomen en voorzieningen in de stad behouden om mensen verder te helpen. Samen met de sociale wijkteams blijven we de zorg bieden die nodig is.

Arnhem voorbereiden op de toekomst
Wij hebben ondanks vele onzekerheden en onduidelijkheden een verantwoordelijkheid om verder te kijken. Arnhem staat op een stevig fundament. Een fundament dat bestaat onder meer uit onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke, culturele en sportorganisaties. Wij voelen het als onze verantwoordelijkheid om door de coronacrisis heen te kijken en de stad perspectief te bieden op de tijd na deze crisis: Een saamhorige stad waarin het fijn wonen en goed ondernemen is, met zorg voor hen die dat nodig hebben. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad: een stad staat namelijk nooit helemaal stil. Er zijn nu eenmaal autonome ontwikkelingen en politieke en maatschappelijke vraagstukken waarover we keuzes moeten maken. Wij hebben een klein half jaar geleden een begroting vastgesteld waarin we onze ambities hebben neergelegd. Ook in deze periode werken wij, naast het bestrijden van de crisis, door aan het realiseren van die ambities. En natuurlijk is het duidelijk dat de financiële mogelijkheden beperkt zijn en dat die impact hebben op het bestaande en toekomstig beleid. Ook zonder de coronacrisis stond er al veel druk op onze begroting, de huidige situatie maakt dat onze financiële positie verder onder druk zal komen. Er komen echter forse steunmaatregelen vanuit het Rijk die ook ons gaan helpen. In deze fase zijn veel onduidelijkheden over welke steun en mate van steun waarop wij kunnen rekenen vanuit het Rijk en de Provincie. Daarnaast moeten we zelf ook maatregelen treffen om de financiële effecten van de crisis op te vangen.

Perspectiefnota 2021-2024
Met deze brief bieden we u een Perspectiefnota aan waarin we de autonome ontwikkelingen (loon-, prijs- en volume effecten), moties en onvermijdelijk beleid hebben opgenomen. We kiezen er voor om nu geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren..

Intussen bereiden we ons als bestuur van deze stad voor op de periode na deze crisis: wat heeft onze stad nodig om zich weer op te richten. Wij realiseren ons dat we hier gedurende de komende maanden continu op moeten monitoren en dat zullen we ook doen. We hebben een organisatie ingericht waarin we de (te verwachten) effecten continu verbinden aan mogelijke oplossingen voor de korte en middellange termijn. We volgen hierbij ook de uitgangspunten over de belangrijkste onzekerheden, zoals bijvoorbeeld het CPB die in scenario's heeft uitgewerkt.

Om ons voor te bereiden op onzekere tijden, werken we tevens aan een analyse en beoordeling van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting. Het totaal gereserveerde bedrag in de bestemmingsreserves bedraagt rond de €120 miljoen. Als nut en noodzaak van deze reserveringen minimaal zijn, overwegen we deze middelen in de algemene reserve te storten als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen. We zullen u hierover de komende periode nader informeren.

De Perspectiefnota 2020-2024 geeft ons een kader dat helpt om te doen wat we nu moeten doen. De komende maanden werken wij aan een nieuw perspectief voor Arnhem. Dit perspectief bouwt voort op onze bestaande ambities, deze willen wij u presenteren in de Begroting 2020 - 2024. De voorbereiding hiervoor is in volle gang waarbij we een aantal belangrijke pijlers als maatstaf hanteren: bestaanszekerheid & welzijn, economische kracht, kansengelijkheid en toekomstbestendigheid. Dit doen wij op de Arnhemse wijze integraal, samen met de stad én gebiedsricht.

Afsluitend
Wij willen van deze mogelijkheid gebruikmaken om onze waardering uit te spreken voor de vele mensen die hard aan werken aan het bestrijding van de coronacrisis en het bieden van hulp: mensen in vitale beroepen, vrijwilligers, ondernemers en de mensen in onze eigen organisatie. Ze doen dit professioneel en vanuit hun hart. We hebben hier veel waardering voor.

Bij deze brief bieden wij u de Perspectiefnota 2020 – 2024 aan. Samen komen wij deze moeilijke periode door.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Perspectiefnota 2021-2024

Inhoud

Inleiding 3
Beleidsmatig perspectief 3
Meedoen in een socialer Arnhem 3
Wonen in een duurzamer Arnhem 4
Genieten van een nog mooier Arnhem 5
Open en verantwoord besturen 7
Financieel perspectief 8
Meedoen in een socialer Arnhem 8
Wonen in een duurzamer Arnhem 10
Genieten van een nog mooier Arnhem 12
Open en verantwoord besturen 14
Gevolgen financiële positie en impact coronacrisis 18

Inleiding

Deze Perspectiefnota bestaat uit twee delen. Beide delen zijn opgebouwd op basis van de vier thema's: Meedoen in een socialer Arnhem, Wonen in een duurzamer Arnhem, Genieten van een nog mooier Arnhem en Open & Verantwoord besturen. De gemeente Arnhem zet in op zoveel mogelijk continueren van het bestaande beleid. Ondanks de vele onzekerheden rondom de coronacrisis en de impact op de inwoners, bedrijven en (culturele) instellingen, hebben we echter ook de verantwoordelijkheid om verder te kijken. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad.

Arnhem wordt niet snel meer dezelfde stad als voor de coronamaatregelen. Zoveel is zeker. Over de daadwerkelijke effecten weten we vooralsnog vooral dat die enorm zijn en op vele gebieden voorkomen. We hebben van doen met een gezondheids-, een economische en maatschappelijke crisis in een. Maar we weten nog absoluut niet alles wat op ons afkomt. De gemeente Arnhem heeft een proces ingericht waarbij we voortdurend blijven peilen wat de effecten van corona zijn en welke beleidsinterventies nodig zijn. Doel is niet om nu een alomvattend plan te maken - dat is onmogelijk. Belangrijk is nu vooral een handelingsperspectief te ontwikkelen dat de komende tijd houvast kan geven.

Dat houvast betekent dat we de komende maanden in gesprek kunnen gaan over te nemen maatregelen en de verdere doorwerking daarvan op de stad. Wij gaan het gesprek aan met de inwoners, ondernemers en culturele en maatschappelijke instellingen over de maatregelen die we komend jaar gaan nemen. We kijken daarbij steeds wat financieel haalbaar en realistisch is gezien de huidige omstandigheden. Wij streven er naar om u voor het zomerreces te informeren over de eerste hoofdlijnen van de nieuwe beleidsmaatregelen. Ondertussen blijven wij natuurlijk de acute maatregelen nemen die noodzakelijk zijn in het licht van de coronacrisis.

Leeswijzer

In het eerste deel van deze Perspectiefnota gaan wij kort in op het beleidsperspectief binnen de vier thema's. We schetsen ontwikkelingen, mogelijke effecten van de huidige situatie en waar mogelijk perspectief. Het tweede deel biedt het financieel perspectief aan en sluit af met een analyse van de impact van de coronacrisis op de gemeentelijke begroting en het risicoprofiel.

Beleidsmatig perspectief

Meedoen in een socialer Arnhem

Met u hebben wij de doorontwikkeling van het sociaal domein ter hand genomen en dat zetten wij voort. Concreet betekent dit dat wij werken aan een aangescherpte visie op het sociale domein die het geheel in samenhang overziet. De visie hebben wij nodig om het sociaal domein voor de lange termijn toekomstbestendig te maken en kansengelijkheid voor onze inwoners te bieden. Ons doel is dat iedereen, ongeacht leeftijd, achtergrond, beperking of geaardheid volop kansen heeft om mee te doen. We zetten in op de eigen kracht van onze inwoners en hun sociale netwerk zodat zij kunnen deelnemen aan de maatschappij. Onafhankelijk, maar waar nodig met hulp en ondersteuning van de gemeente. Daarbij is ook preventie van groot belang. Voorkomen is nu eenmaal beter dan genezen. De gemeente zet zich daarvoor in, mét de inwoners. Alleen samen kunnen we dit bereiken.

Wij vinden het heel belangrijk om samen met inwoners te werken aan structurele oplossingen zodat hun bestaanszekerheid voor de lange termijn wordt geborgd. We verstrekken niet alleen een uitkering, maar proberen de inwoner te helpen aan een betaalde baan of vrijwilligerswerk. We kijken vooral naar duurzame oplossingen die mensen echt helpen om zelf regie te houden op hun eigen leven. Wij helpen hen daarbij, maar kunnen dit niet zonder de actieve inzet van de inwoner zelf.

Deze visie op het sociale domein gaat over al onze inwoners en de partners. Het gaat over mensen aan het werk krijgen, de jeugdzorg, alle mensen meedoen in de samenleving. We gaan daarom ook niet over één nacht ijs. We doen dit graag samen met de raad, met zorgorganisaties, belangengroepen, met adviesraden en vooral met onze inwoners. We gebruiken dit jaar om een breed gedragen visie te ontwikkelen met heldere uitgangspunten over de ondersteuning en zorg die we de inwoners willen bieden.

Voor de korte en middellange termijn zal de coronacrisis impact hebben op onze inwoners en het beroep dat zij doen op onze voorzieningen. De bestaande vraag van Arnhemmers die hulp en ondersteuning hebben, kan veranderen van aard en kan intensiever worden. Met de verwachting dat de werkloosheid gaat stijgen, zullen Arnhemmers een groter beroep doen op voorzieningen daar waar ze dat eerst niet deden. Denk aan jongeren die buiten de boot dreigen te vallen, zzp'ers die hun inkomen zien wegvallen en ouderen die vereenzamen. Hoe groot deze impact precies zal zijn, weten wij nog niet. Dat het gebeurt, is een feit. De komende maanden brengen wij de impact in beeld, zoals werkloosheid en stijging schuldenproblematiek, zodat wij deze kunnen meenemen bij het opstellen van de MJPB. Wij kijken daarbij naar alle onderdelen van het sociaal domein.

Wij realiseren ons dat de inzet om meer mensen richting betaald werk te krijgen, onder druk staat door de coronacrisis. Het is de vraag hoeveel banen verloren gaan en of er na de crisis voldoende werk is voor diegenen die werk zoeken. Wij blijven hier op inzetten, omdat het onze overtuiging is dat met werk voor de lange termijn bestaanszekerheid wordt geboden. Nieuwe groepen die zonder werk komen te zitten of die hun onderneming weg zien vallen, zullen een beroep gaan doen op de gemeente. Wij staan voor hen klaar. Om nu, waar mogelijk, hulp te bieden. En om nu en na de crisis met hen te werken aan het vinden van nieuwe wegen en toekomstperspectieven. Hierbij verliezen wij de Arnhemmers niet uit het oog die al langer een afstand hebben tot de arbeidsmarkt.

Wij zien ook het risico dat kinderen en jongeren onderwijsachterstanden oplopen doordat ze voor langere tijd niet naar school kunnen gaan. Onze inzet zal erop zijn gericht opgelopen onderwijsachterstanden zo snel als mogelijk in te halen.

Dit kunnen wij als gemeente niet alleen. Samen met het onderwijs, de werkgevers, de sociale wijkteams, de zorgaanbieders, de welzijnsorganisaties, de bewonersinitiatieven, het UWV en de vele andere partners in onze stad treden wij op in deze onzekere tijden. Samenwerkingsinitiatieven die nu al ontstaan, zoals tussen inwoners en bedrijven, tussen scholen en kinderopvang en tussen welzijnsorganisaties, politie en onze handhavers, laten zien dat iedereen mee wil doen en zijn verantwoordelijkheid wil nemen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Eerder dit jaar stelde de raad het programma 'New energy made in Arnhem 2020-2030' vast, een ambitieus plan voor de Arnhemse energietransitie en CO2-reductie. We willen in 2030 een reductie

van 61 procent CO2 bewerkstelligen ten opzichte van 2017. De urgentie van de klimaatverandering is onveranderd. We gaan dan ook door op de ingeslagen weg. Daarbij kijken we binnen het programma waar we nu, maar ook na de crisis prioriteiten moeten verleggen. Zo gaan we op zoek naar mogelijkheden om te versnellen en extra te investeren. Belangrijk daarbij blijft het doorlopen van een zorgvuldig proces en het samen op trekken met inwoners en ondernemers in de wijken.

Zo werken we ook door aan het klimaatbestendig maken (hitte, droogte, wateroverlast en waterveiligheid) van de stad. In de loop van 2020 komen we met een plan voor de raad. Net als dat wij juist doorzetten met de energietransitie. Met de energietransitie dragen wij bij aan de CO2-reductie en de aanpak van klimaatverandering. De energietransitie is daarnaast een vliegwiel voor innovatie, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid. Juist deze combinatie van maatschappelijke effecten is nodig. Bij het onderzoeken van de impact van de coronacrisis kijken wij daarom ook naar mogelijkheden om de synergie tussen de energietransitie en werkgelegenheid verder te versterken. Net als dat we nadrukkelijk de koppeling leggen met onze sociale opgaven om bijvoorbeeld de arbeidsmarktkansen voor Arnhemmers te vergroten met lokale investeringen en energiearmoede te voorkomen. Daarmee moet de energietransitie haalbaar en betaalbaar zijn voor alle Arnhemmers.

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Wij zien daarbij mogelijkheden voor 'stadsvernieuwing 3.0'. Dat is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij mogen we de bereikbaarheid van de stad niet uit het oog verliezen.

Wij kunnen dit niet alleen. Wij willen daarom komen tot een stadsakkoord met de corporaties en marktpartijen. In dat akkoord maken wij afspraken over de maatregelen die nodig zijn om het wonen in Arnhem voor nu, morgen en in de toekomst mogelijk en aantrekkelijk te blijven maken.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ondernemers worden in hun kern geraakt door de coronacrisis. Of het nu horeca, hotels, zzp’ers, reclame of maakindustrie is. Hetzelfde geldt voor de kunst- en cultuurinstellingen. Gesloten missen ze op grote schaal inkomsten. Net als dat ze ‘voeding en voeling’ met de Arnhemmers missen. Dat wat Arnhem bruisend en economisch sterk maakt, komt in het gedrang. Op welke schaal en op welke

wijze kunnen we nu nog niet overzien. Waar mogelijk helpen wij hen nu om te overleven. De maatregelen die door het Rijk zijn getroffen, waarderen wij en voeren wij graag mee uit. Met de ondernemers en kunst- en cultuursector brengen wij de impact van de coronacrisis in beeld en werken samen met Rijk en provincie aan maatregelen om deze te beperken. Kunst en cultuur verbindt, biedt troost en plezier en helpt ons de wereld om ons heen te begrijpen. Dit belang wordt juist nu, waarin we dit grotendeels moeten missen, goed voelen. Daarom blijven we investeren in een duurzame cultuursector. In de samenwerking in de cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen, onze infrastructuur, zoals de huisvesting van het Stadstheater en de rijksgezelschappen Introdans en Toneelgroep Oostpool, een internationaal vermaarde kunstmanifestatie als Sonsbeek en in de wijken.

Arnhem is een groene stad. Die kwaliteit wordt gekoesterd en versterkt. Meer groen in de leefomgeving bevordert de biodiversiteit en speelt een belangrijke rol in het verminderen van problemen rond wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht. Verder levert een groene leefomgeving een bewezen bijdrage aan de fysieke en mentale gezondheid van mensen en bevordert het de sociale samenhang. Zaken die de komende tijd belangrijk zijn voor alle Arnhemmers. Bij het verder vergroenen van Arnhem zoeken we naar samenhang met andere ambities, zodat we de opgaven in de stad zo integraal mogelijk kunnen aanpakken. Door gebiedsgericht te werken, creëren we maximale effectiviteit van onze investeringen. Daarbij bekijken we of het naar voren halen van investeringen bij kan dragen aan het beheersen van de effecten van de crisis en het bevorderen van de economische kracht.

Wij kijken hierbij naar mogelijkheden om werkgelegenheid te behouden en nieuwe werkgelegenheid te stimuleren. Arnhem heeft een van oorsprong bruisende binnenstad met mooie horeca en goeie detailhandel. Onze stad en groene regio zijn aantrekkelijk voor toeristen en bezoekers. Deze aantrekkingskracht en de daaruit voortvloeiende werkgelegenheid willen wij behouden. De horecabranche en toerismesector worden hard geraakt. Met hen gaan wij samen werken aan herstel. Voor Arnhem vormen de maatschappelijke opgaven op het gebied van energietransitie, duurzaamheid en circulaire economie niet alleen uitdagingen, maar ook economische kansen om te werken aan herstel. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren voor innovaties, groeiende bedrijvigheid en werkgelegenheid. Deze 'Hotspot Energy' moeten we koesteren en uitbouwen, zeker in deze tijd.

Om de middel- en langetermijneffecten van de huidige coronacrisis in beeld te brengen en te bezien welke beleidsmatige consequenties dit heeft, is zoals in de inleiding al aan gerefereerd, is een team ingericht. Dit team brengt de maatschappelijke effecten van de coronacrisis binnen de verschillende domeinen zoals zorg, economie en veiligheid in kaart. Deze effecten resulteren in een breed inzicht in (mogelijke) effecten en impact en de domeinen van mogelijke interventies. Daarna komt een overzicht van mogelijke interventies, plannen en kansen. Waarna dit resulteert in een afwegingskader om de mogelijke interventies te beoordelen en te besluiten.

Met de lopende pilot Van Bedrijven Weten, die speciaal is bedoeld om de dienstverlening aan bedrijven te optimaliseren, de vraag van ondernemers centraal te stellen en drempels weg te nemen voor bedrijven, zetten we daar stevig op in. Ontwikkelingen die het bedrijfsleven raken door de coronacrisis zullen hier ook worden betrokken. We moeten de komende periode antwoorden vinden om ondernemers en bedrijven te ondersteunen en faciliteren, tegelijkertijd moeten we werken aan om een vitaal ondernemersklimaat voor de toekomst. Met het aansluiten op de regionale Human Capital werktafel willen wij de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt versterken zodat een eventuele groei in werkloosheid versneld kan worden opgevangen. Met bedrijfskoepels kijken wij naar

mogelijkheden om te investeren in werklocaties waar het prettig ondernemen en werken is. Voor alle investeringen geldt dat ze de economische kracht moeten versterken, gekoppeld moeten zijn aan de sociale opgaven en bij moeten dragen aan onze duurzaamheidsambities. Met het herstelplan willen we met de stad en onze partners werken aan bestaanszekerheid en kansengelijkheid voor alle Arnhemmers.

De weerbaarheid van onze samenleving wordt op dit moment zwaar beproefd. De saamhorigheid is sterk. En tegelijkertijd trekt de coronacrisis een wissel op onze veiligheidsinzet. De komende maanden moet blijken hoe zwaar die wissel is. Wij werken hierbij nauw samen met onze veiligheidspartners. Intensivering van de samenwerking tussen politie, jongerenwerkers en gemeentelijke handhavers bij het veilig houden van onze wijken tijdens de coronacrisis laat zien waartoe wij samen in staat zijn.

Deze samenwerking en saamhorigheid hebben wij hard nodig om de veiligheidssituatie in Arnhem te verbeteren, ook na de coronacrisis. Wij hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in het nauwkeurig in kaart brengen van de Arnhemse veiligheidssituatie. Dat levert nieuwe en aangescherpte inzichten.
De stad heeft te maken met een sluipende maatschappelijke ontwrichting als gevolg van ondermijnende drugscriminaliteit. We zien dat onder meer in toenemende straathandel en overlast van gebruikers op straat. De drugscriminaliteit genereert bovendien vele onwenselijke activiteiten zoals mensenhandel, witwaspraktijken, bedreigingen en intimidaties. Radicalisering blijft in onze stad een belangrijk aandachtspunt. Al deze veiligheidsonderwerpen treden op in al onze wijken waarbij we verwachten dat in de meest kwetsbare wijken een inhaalslag noodzakelijk is.

In aanloop naar de MJPB maken wij inzichtelijk hoe we de coronacrisis en de impact daarvan op de veiligheid in onze stad het hoofd kunnen bieden en we blijvend de veiligheidssituatie in Arnhem kunnen verbeteren. Een goede en gebiedsgerichte samenwerking met de veiligheidsketen, inwoners, ondernemers, vergunningverleners, handhavers, inspecties, douane, belastingdienst, welzijnsorganisaties en vele andere partners is daarbij nodig.

Open en verantwoord besturen

De coronacrisis vraagt het nodige van ons en ons samenspel met de gemeenschap. Wij zorgen ervoor dat wij in staat zijn om tegelijkertijd de acute werkzaamheden te verrichten en hulp te bieden waar nodig én de winkel open te houden én ons voor te bereiden op herstelmaatregelen voor de (middel)lange termijn.
Dit doen wij niet alleen. Wij doen dit samen met de Arnhemmers en de vele bedrijven en organisaties actief in Arnhem. We betrekken hen bij plannen die we maken. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. Wij ontwikkelen onder meer het programma Burgerparticipatie. Het is de bedoeling dat dit programma vooral praktisch van aard wordt en ons handvatten geeft hoe we inwoners en partners het beste bij plannen en projecten kunnen betrekken. Zo komt er een tool om inwoners digitaal te laten participeren. Bij het ontwikkelen van het programma werken wij nauw samen met de raadswerkgroep 'burgerparticipatie'. Juist in deze tijd gaan wij op zoek naar nieuwe digitale en creatieve wijzen om in contact te blijven.

Financieel perspectief

Zoals hiervoor reeds benoemd is, staat een stad nooit helemaal stil. Ook financieel gezien zijn er nu eenmaal autonome ontwikkelingen, politieke en maatschappelijke vraagstukken die een effect hebben op de begroting. Het is juist in deze periode belangrijk om een actueel en accuraat financieel kader te hebben op basis waarvan in de komende periode in opmaat naar de nieuwe begroting de ontwikkelingen afgezet worden.
Het uitgangspunt voor het financieel perspectief is de MJPB 2020-2023. Deze Begroting laat een meerjarig sluitend beeld zien, waarbij vanaf 2022 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.
In de periode na het vaststellen van de MJPB 2020-2023 heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan die we financieel gezien vertalen in deze Perspectiefnota. Hierbij gaat het om de jaarlijkse autonome ontwikkelingen en om de financiële effecten van de uitvoering van moties en van urgente knelpunten die nog in de begroting vertaald moeten worden. In enkele gevallen zijn hierover al bestuurlijke (raads)besluiten genomen, maar is de dekking nog niet (structureel) in de begroting verwerkt. In deze Perspectiefnota wordt een actualisatie van het financieel beeld gegeven, dat als kader voor de Begroting 2021-2024 dient.

Dit financiële kader ziet er op het totaal bezien als volgt uit:

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024
				*Bedragen * € 1 mln*	
Meedoen in een socialer Arnhem	-6,95	-7,80	-6,71	-6,22	-5,22
Wonen in een duurzamer Arnhem	-0,11	-1,06	-1,06	-0,75	0,00
Genieten van een nog mooier Arnhem	-0,27	-0,14	0,06	-0,83	-0,55
Open en verantwoord besturen	9,83	7,40	8,78	8,26	8,47
Totaal	**2,50**	**-1,60**	**1,07**	**0,47**	**2,69**

De (incidentele) effecten voor het jaar 2020 worden in Turap 1 nader toegelicht. Hierna volgt een toelichting per thema op de effecten voor de jaren 2021-2024.

Meedoen in een socialer Arnhem

In het thema 'Meedoen in een socialer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Jeugdzorg
In de raadsbrief dd. 7 januari 2020 over 'Ontwikkelingen in de jeugdzorg' is aangegeven dat, tegen eerdere verwachtingen in, de groei in de jeugdzorg bij ongewijzigd beleid zich ook in 2020 en volgende jaren lijkt door te zetten. Hierdoor is de inschatting dat er tekorten zullen ontstaan van € 11,2 miljoen in 2020 oplopend tot € 12,1 miljoen vanaf 2021. De eerder vastgestelde maatregelen uit de MJPB en verwachte effecten van de vastgestelde beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden zijn onvoldoende om deze tekorten terug te dringen. Om deze reden zijn aanvullende voorstellen gedaan om deze tekorten te dekken in het raadsvoorstel van 18 februari 2020 "voorstellen tot maatregelen jeugdzorg", onder andere via de taskforce Jeugd. In tegenstelling tot hetgeen in deze raadsbrief is opgenomen, worden de daarin verwachte aanvullende middelen van het Rijk van € 3 miljoen in 2020 tot € 6 miljoen in het financiële beeld van deze Perspectiefnota voorzichtigheidshalve niet meer meegenomen. Er is op dit onderdeel namelijk geen nadere berichtgeving vanuit het Rijk ontvangen die er op duidt dat deze middelen in de meicirculaire toegekend worden.
Daarnaast is er bij de MJPB 2020-2023 een motie (19M124) aangenomen over de vanaf 2022 opgenomen stelpost jeugdzorgmiddelen, die verzoekt om uit de septembercirculaire vanaf 2022 een

reservering op te nemen van € 3,9 miljoen vanaf 2022. Deze reservering vervalt zodra duidelijk is dat de € 3,9 miljoen vanuit het Rijk ook daadwerkelijk zullen worden uitgekeerd. We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten jeugdzorg. Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Doelgroepenvervoer (DRAN)
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft een hogere gewijzigde begroting ingediend. Dit geeft een structureel effect. De verhoging wordt veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Hier tegenover staat de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet inmiddels vastgesteld en is de verordening in voorbereiding. In totaal wordt er een knelpunt op het doelgroepenvervoer geconstateerd van € 725.000. Dit kan vanaf 2021 gedekt worden voor € 150.000 uit nog aanwezige dekking voor volumegroei en voor het overige uit algemene middelen.

Werk & Inkomen: BUIG
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Dit leidt tot een jaarlijkse aanpassing van de begroting.

Inclusie
De motie Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143) vraagt om budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST. Uit een inventarisatie met openbare ruimte is gebleken dat voor het grootste deel van de uitvoering middelen vrijgemaakt kunnen worden door te schuiven in de hoeveelheid projecten die er op jaarbasis worden uitgevoerd. Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is. De inzet van ervaringsdeskundigheid zal (deels) door inclusie worden gefaciliteerd en bekostigd.
Aanpassingen, uitbreidingen en nieuwbouw bij schoolgebouwen zijn opgenomen in het IHP PO. De kosten zijn genormeerd en hierin zijn vooralsnog geen middelen voor extra toegankelijkheidseisen opgenomen. Er is gekozen om de Arnhemse Standaard ook op schoolgebouwen van toepassing te laten zijn. Hiervoor moet met een percentage van de investeringskosten rekening worden gehouden. Voor de aanvullende kosten voor toegankelijkheid voor nieuwbouw en renovatie wordt hierbij structurele dekking geraamd.

De incidentele knelpunten en voorgestelde dekking voor 2020 op VGGM, Rookvrije generatie en Veilig Thuis worden in Turap 1 nader toegelicht.

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024	I/S
				*Bedragen * € 1 mln*		
1. Meedoen in een socialer Arnhem						
Structureel beeld resultaten jeugd	-11,20	-12,10	-12,10	-12,10	-12,10	S
Maatregelen tbv terugdringen tekort: uit MJPB	0,60	0,90	1,70	1,70	1,70	S
Maatregelen tbv terugdringen tekort: raadsbrief januari	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	S
Inzet reserve WMO&Jeugdzorg	1,00					I
Aanvullende maatregelen rijk Jeugdzorg	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	S
Opbrengst taskforce Jeugd	1,40	3,80	4,40	5,00	5,00	S
DRAN: hogere indexatie doelgroepenvervoer	-0,36	-0,36	-0,36	-0,36	-0,36	S
DRAN: hogere aanbesteding doelgroepenvervoer	-0,12	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	S
DRAN: volumegroei doelgroepenvervoer	-0,34	-0,34	-0,34	-0,34	-0,34	S
DRAN: volumegroei doelgroepenvervoer: maatregel	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	S
Dekking DRAN uit reservering volume MJPB 2020 tbv onvoorziene situaties	0,00	0,15	0,15	0,15	0,15	S
Werk & Inkomen: Buig actualisatie	-0,30	-0,20	-0,50	-0,60	0,40	S
Werk & Inkomen: compensatie bezwaar BUIG 2015+2016	2,23					I
VGGM (DVO): kosten prenatale zorg niet meer gedekt	-0,12					I
VGGM (DVO): kosten prenatale zorg uit BR Transformatie Jeugd en WMO	0,12					I
VGGM (nacalculatie indexatie)	-0,37					I
Motie 19M137 Rookvrije generatie: plaatsen borden	-0,12					I
Veilig thuis: verhoging Arnhemse bijdrage	-0,41					I
Veilig thuis: dekking uit BR Beschermd en weerbaar	0,41					I
Inclusie: AST binnen de openbare ruimte	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	S
Inclusie: AST binnen vastgoed	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	S
Inclusie: onderwijshuisvesting			-0,01	-0,02	-0,02	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	***-6,95***	***-7,80***	***-6,71***	***-6,22***	***-5,22***	

Wonen in een duurzamer Arnhem

In het thema 'Wonen in een duurzamer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Woonboten Nieuwe Haven

Op 10 december 2019 heeft het college besloten om de visie Nieuwe Haven ter besluitvorming aan te bieden aan de gemeenteraad. Het college heeft de verschillende conflicterende gebruiksfuncties tegen elkaar afgewogen en voorgesteld te kiezen voor de economische ontwikkeling van de Nieuwe Haven. Het voorstel is om het gebruik van de haven als ligplaats voor woonboten te beëindigen en de eigenaren van woonboten financieel schadeloos te stellen voor het verlies van hun woning. De verwachte kosten voor deze schadeloosstelling bedragen € 3,5 miljoen maximaal. In het raadsvoorstel is voorgesteld de verwachte kosten in 2020 van € 1,15 miljoen te dekken uit de algemene reserve, waarbij de overige € 2,35 miljoen in deze Perspectiefnota wordt meegenomen. Op grond van de gevoerde gesprekken met eigenaren is het kasritme in de jaren 2021-2022-2023 ingeschat. Een definitief kasritme kan pas worden bepaald als er op basis van een raadsbesluit formele gesprekken met eigenaren kunnen worden gevoerd over uitkoop.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Op 4 maart 2020 is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen.
Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken.

Door het afsluiten van de Woondeal krijgen urgente maatschappelijke opgaven die we in Arnhem hebben, financieel prioriteit bij het Rijk. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, maar ook thema's als groen en circulair, leefbaarheid, verstedelijking en gebiedsontwikkeling.

Vanuit het Rijk en provincie komt er ongeveer een miljoen euro vrij om met de uitvoering van deze Woondeal aan de slag te gaan. Om deze langjarige samenwerking vorm te geven hebben we binnen de gemeente Arnhem extra capaciteit nodig, onder andere voor programmasturing en plankosten.

Woningsplitsing en verkamering
Voor panden waar meer dan vier kamers worden verhuurd geldt op basis van nationale wetgeving een meldingsplicht. De gemeente Arnhem kent ongeveer 500 van dit type gemelde kamerverhuurbedrijven. De afgelopen drie jaren gaf de gemeente Arnhem opdracht voor het uitvoeren van 100 handhavingsacties bij kamerverhuurbedrijven door de ODRA. Structureel is er budget voor iets minder dan 50 acties. De controles van de ODRA hebben een integrale benadering waarbij naast brandveiligheid wordt gekeken naar zaken zoals illegale splitsing van bouwwerken, gezondheid, ondermijning, constructie, strijdigheid met bestemmingsplannen.
Bij kamerverhuurbedrijven is de kans op overlast groot. Ook is er sprake van significante risico's. Daarbij is het naleefgedrag van kamerbewoners veelal slecht: in 95% van de gevallen worden tekortkomingen geconstateerd. Uitbreiding van de handhavingscapaciteit van de ODRA is daarom noodzakelijk. Om alle kamerverhuurbedrijven de komende drie jaar te bezoeken en acties in reserve te houden voor incidenten en overlastmeldingen dient het aantal handhavingsacties te worden verhoogd naar 200. Hiervoor is de komende drie jaar € 110.000 extra per jaar nodig.

Afval: oud papier en nieuwe aanbesteding
Ongunstige marktontwikkelingen voor oud papier en de nieuwe aanbesteding van oud papier vanaf 2021 leiden tot een knelpunt. De lagere marktprijs van oud papier zal naar verwachting gaan leiden tot een lagere netto opbrengst. Dit kan opgevangen worden in de afvalstoffenheffing, die daardoor hoger uitvalt. Op basis van eerdere veronderstellingen is in de begroting al wel rekening gehouden met de eerder aangekondigde hogere kosten aanbesteding inzamelcontract en gunstige effecten van afvalscheiding Diftar. De definitieve effecten hiervan op de hoogte van de heffing voor 2021 zullen pas later in 2020 bekend worden.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
2. Wonen in een duurzamer Arnhem						
Woonboten Nieuwe Haven	0,00	-0,80	-0,80	-0,75		I
Woondeal Arnhem-Nijmegen: programmasturing en plankosten	-0,08	-0,15	-0,15			I
Woondeal Arnhem-Nijmegen: dekking 2020 uit BR Volkshuisvesting	0,08					I
Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering - handhaving	-0,11	-0,11	-0,11			I
Afval: ongunstige marktontwikkelingen oudpapier / aanbesteding nieuw contract (voorlopige raming)		-0,35	-0,35	-0,35	-0,35	S
Dekking via afvalstoffenheffing		0,35	0,35	0,35	0,35	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	***-0,11***	***-1,06***	***-1,06***	***-0,75***	***0,00***	

Genieten van een nog mooier Arnhem

In het thema 'Genieten van een nog mooier Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Blauwe Golven

Op 17 april 2019 heeft de raad gekozen voor het behoud van de Blauwe Golven conform variant B2. De kosten die samenhangen met deze variant zijn begroot op € 9,6 miljoen. De raad heeft het college middels een motie verzocht om hiervoor een Uitvoeringsplan te maken. In de bijbehorende motie is een aantal extra uitgangspunten meegegeven die hierbij in acht genomen moeten worden. Op 13 november 2019 heeft de raad het college verzocht om een spoedige planvorming en uitvoering van de Blauwe Golven en voor de dekking, naast de BR Zuidelijke binnenstad, bij de Perspectiefnota met dekking te komen en daarbij ook te kijken naar de ruimte die ontstaat als gevolg van de septembercirculaire. Het Uitvoeringsplan is tezamen met het schetsontwerp opgesteld in het eerste kwartaal van 2020, waarna deze ter besluitvorming voorgelegd wordt aan college en raad. In dit kader is de financiële raming geactualiseerd, en tevens is verkend of een goede fasering mogelijk is. Vooralsnog wordt uitgegaan van de geraamde € 9,6 miljoen.
Van dit budget is reeds een bedrag van € 3 miljoen binnen de bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad gereserveerd en tevens is binnen de middelen van autobereikbaarheid een investeringskrediet van € 350.000 gereserveerd voor de aanleg van 80 parkeerplaatsen. Daarnaast wordt voorgesteld om vanuit urban sports een bijdrage te doen van € 2 ton. Resteert een bedrag van € 6,0 miljoen. Aangezien het hier om een totale vervanging van de openbare ruimte gaat, zal dit bedrag worden geïnvesteerd en ontstaan er kapitaallasten die in het financieel beeld worden meegenomen.

Bomenbeleid

Voor het bomenbeleid is gezocht naar mogelijkheden voor structurele dekking. Op de eerste plaats kan het groenfonds structureel bijdragen, omdat het nieuwe bomenbeleid bijdraagt aan realiseren van de doelstelling van het groenfonds. In de eerste jaren wordt voorgesteld beschikbare budgetten binnen BR Groenfonds en BR Groot Onderhoud incidenteel in te zetten. Op de laatste plaats kan dekking gevonden worden door de ontstane ruimte bij investeringsbudgetten Verkeersregelinstallaties (VRI) in te zetten. Door een toename van aanbieders op de markt zijn de prijzen namelijk lager dan eerder geraamd. Verder gaan bestaande masten en kabels langer mee dan gedacht.

Dierenwelzijn

Voor 2020 is vanuit de beleidsterreinen Openbare Ruimte - Dierenwelzijn en Armoede incidentele dekking gevonden voor een integrale aanpak voor bevordering dierenwelzijn waarbij dierenartskosten minima een belangrijk onderdeel vormen. Structurele dekking voor de jaren erna is niet aanwezig binnen Openbare Ruimte noch binnen Armoede, hiervoor wordt een beroep gedaan op de algemene middelen.

Sport: kunstgrasvelden en gymzaal Kermisland

Sportbedrijf Arnhem (en daarmee ook de gemeente Arnhem) voldoet niet aan de wettelijke plicht om maatregelen te treffen die het verspreiden van kunstgraskorrels buiten de velden beperkt. De rechtbank heeft een uitspraak gedaan over de te nemen maatregelen inzake het sportbedrijf in Enschede. Op basis daarvan heeft Sportbedrijf Arnhem de mogelijkheden en de kosten van het opruimen van het infill-materiaal buiten de velden en het aanpassen van het onderhoud en de renovaties onderzocht. De aangepaste onderhoudswerkzaamheden zorgen er voor dat het infill-materiaal zo min mogelijk buiten de velden terechtkomt. De huidige onderhouds- en renovatiebudgetten bij het Sportbedrijf Arnhem zijn hiervoor echter onvoldoende. Om bovenstaande

werkzaamheden te verrichten is eenmalig in 2020 € 180.000 nodig en daarnaast een investering waarvan rente en afschrijvingslasten gedurende zeven jaar € 28.500 zullen bedragen. Voor de toekomst zal worden bekeken of deze kunstgrasvelden na afschrijving vervangen moeten worden door velden die aan aangescherpte normeringen voldoen.

Sporthal Middachtensingel wordt gebouwd ter vervanging van onder andere gymzaal Kermisland. Onderdeel van het nieuwbouwproject is de sloop van de oude gymzaal. Deze sloopkosten worden normaal gesproken bekostigd uit de vrijvallende middelen bij sluiting van de gymzaal. Echter, de vrijvallende exploitatiebudgetten van gymzaal Kermisland zijn al ingeboekt voor project Nieuwbouw Zwembad Valkenhuizen. De businesscase van zwembad Valkenhuizen was hiermee sluitend. Recent is duidelijk geworden dat in het gebouw van de gymzaal Kermisland asbest zit. Dit maakt de sloopkosten van deze gymzaal hoger dan voorheen geraamd.

Het incidentele knelpunt voor 2020 op de exploitatie sporthallen worden in Turap 1 nader toegelicht.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
3. Genieten van een nog mooier Arnhem						
Blauw e Golven conform motie MJPB 2020-2023			-3,35			I
Dekking Blauw e Golven uit BR Zuidelijke Binnenstad			3,00			I
Dekking Blauw e Golven uit middelen voor bereikbaarheid			0,35			I
Dekking Blauw e Golven uit middelen urban sports			0,20			I
Kapitaallasten netto activeren Blauw e Golven				-0,42	-0,42	S
Bomenbeleid	-0,25	-0,39	-0,39	-0,39	-0,39	S
Bomenbeleid: dekking BR Groenfonds	0,25	0,10				I
Bomenbeleid: dekking groenfonds exploitatie		0,10	0,10	0,10	0,10	S
Bomenbeleid: dekking BR Groot Onderhoud		0,19	0,08	0,01		I
Bomenbeleid: dekking dmv vrijspelen investeringsbudget VRI			0,21	0,28	0,29	S
Uitvoeringsagenda dierenw elzijn incl dierenartskosten minima	-0,06	-0,11	-0,11	-0,11	-0,11	S
Dekking: incidenteel Openbare Ruimte	0,03					I
Dekking: incidenteel Armoede	0,03					I
Kunstgrasvelden	-0,18	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	S
Sloopkosten Kermisland				-0,27		I
Exploitatie sporthallen	-0,09					S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	***-0,27***	***-0,14***	***0,06***	***-0,83***	***-0,55***	

Open en verantwoord besturen

In het thema 'Open en verantwoord besturen' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Gemeentefonds (lopende circulaires)

De MJPB 2020-2023 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2019. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2019 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2019 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2021 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor onze nominale en volume indexatie.

Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen Gezond in de stad, aanpak laaggeletterdheid, dak- en thuisloze jongeren, ambulantisering in de Ggz, Bbz levensvatbaarheidsonderzoeken, toezicht en handhaving kinderopvang en uitvoering van de donorwet.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en Beschermd Wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. Afgelopen jaar is met een zeer strakke planning hard gewerkt aan de onderzoeken, in stuur- en begeleidingsgroepen. Er is echter oponthoud ontstaan in het proces. Minister Knops heeft kennis genomen van de voorlopige uitkomsten. In een brief van 26 februari 2020 informeert hij de Tweede Kamer over de nieuwe verdeling van het gemeentefonds. In de brief meldt de minister dat de nieuwe verdeling een herverdeling van middelen naar grotere gemeenten zou betekenen. Onze inschatting is dat grofweg tweederde van de gemeenten er op achteruit zouden gaan, lees de plattelandsgemeenten. De steden zouden er op vooruit gaan.

Volgens eerdere planning zouden de voorlopige uitkomsten van de nieuwe verdeling nu bekend zijn. De definitieve zouden worden gepubliceerd in de komende meicirculaire 2020. Dat schuift dus nu op. Er zal nader onderzoek komen met diepere analyses. Wellicht wordt een andere onderzoeksmethode gebruikt, of een variant op de huidige. In het najaar 2020 moeten de resultaten daarvan bekend worden, mogelijk in de decembercirculaire 2020.

Op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) wordt er een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Definitieve besluitvorming door de Tweede Kamer over de invoering vindt dit najaar plaats. Vooruitlopend daarop worden geen verdeelmodellen in de meicirculaire verwerkt.

In de komende Begroting 2021-2024 wordt voor zowel de herijking gemeentefonds als het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen de raming conform de meicirculaire opgenomen. Door het uitstel is er geen zekerheid over de effecten, de verdeelmodellen zullen dan ook niet in de meicirculaire 2020 worden verwerkt. In de risicoparagraaf is een integraal risico opgenomen ten aanzien van de herijking gemeentefonds en verdeelmodel Beschermd Wonen. Dit risico zal een beperkte omvang hebben, aangezien het verwachte nadeel op Beschermd Wonen grotendeels zal wegvallen tegen het verwachte voordeel van het nieuwe verdeelmodel gemeentefonds.

Nominaal en volume
Conform de afgesproken systematiek wordt bij de Perspectiefnota een berekening gemaakt van de nominale en volume indexatie. Dit gebeurt op basis van het CPI-cijfer uit het CEP (1,6% voor 2021) voor de nominale compensatie. Voor de volumegroei is de afspraak om dit op basis van de groei van het aantal inwoners tussen 2020 en 2021 (0,9%) in te ramen. Ten aanzien van de volume indexatie heeft echter een review van de systematiek plaatsgevonden (zoals vorig jaar is aangekondigd). Daarbij zijn de volumegevoelige budgetten in kaart gebracht in plaats van het groeipercentage op vrijwel alle onderdelen van de begroting los te laten. Dit levert een lager budget op voor de benodigde volumecompensatie. Net als vorig jaar is daarbij wel rekening gehouden met een structureel bedrag van € 1 miljoen voor onvoorziene issues die pas in de loop van het eerste begrotingsjaar bekend worden. Toepassing van deze cijfers leidt tot een nominale indexatie van € 6,8 miljoen vanaf 2021 en tot een volume indexatie van € 3 miljoen. Dekking voor deze indexaties vindt voor een groot deel plaats uit de indexatie van het gemeentefonds. Aangezien de OZB-opbrengst niet wordt geïndexeerd, is deze dekkingsbron niet beschikbaar. Zoals gebruikelijk wordt in de Begroting 2021-2024 deze totale nominale en volume indexatie verdeeld over de betreffende productonderdelen van alle programma's.

Actualisatie MIP
Zoals gebruikelijk wordt de MeerjarenInvesteringsPlanning (MIP) voor de Perspectiefnota geactualiseerd. Dit gebeurt bijvoorbeeld naar aanleiding van de gerealiseerde investeringen in het jaar 2019. Over 2019 heeft een onderbesteding plaatsgevonden van de begrote investeringen, waardoor in 2020 een vrijval van de daarvoor begrote kapitaallasten plaatsvindt. Een bedrag van € 1,360 miljoen valt hiervan vrij ten gunste van de algemene reserve.
Daarnaast is voor de komende jaren het MIP geactualiseerd. De vrijval van kapitaallasten wordt vooral veroorzaakt door het vertraagd investeren in de schoolpanden, machines & installaties en de inrichting van gebouwen. Zowel bij de machines & installaties als de inrichting gebouwen gaat het vooral om de gemeentelijke panden. In de aanloop naar de Begroting 2021-2024 wordt het mogelijke effect van de geactualiseerde investeringsplanning op de dotatie aan de BR Solvabiliteit berekend en verwerkt. Daarnaast ontstaat er ieder jaar als gevolg van onderbesteding op de realisatie van de begrote investeringen een vrijval van de kapitaallasten in het eerstvolgende jaar. Voorgesteld wordt om dit optimisme al aan de voorkant in het meerjarenbeeld in te ramen en hiervoor een stelpost op te nemen. Deze stelpost is berekend op basis van een aflopende reeks (70%-50%-30%) op de verwachte onderuitputting van de kapitaallasten. Hiervoor is een analyse gemaakt van de gemiddelde onderuitputting van de investeringen op alle beleidsvelden in de afgelopen 5 jaar. In het laatste jaar wordt deze stelpost niet ingeraamd. Dit in het kader van behoedzaamheid.

Rente
In de huidige MJPB 2020 - 2023 gaan we uit van een geleidelijk stijgende rente. Voorgesteld wordt om nu in het beeld de aanname te verwerken dat de rente gedurende een langere periode van jaren op het huidige niveau blijft (vergelijkbaar met de situatie waarin Japan al langer zit/heeft gezeten). Dit heeft de in de tabel opgenomen positieve financiële gevolgen. In 2020 een voordeel van € 9 ton, in

2021 € 1 miljoen, in 2022 € 2 miljoen en vanaf 2023 € 3 miljoen ruimte. Hierbij blijven we uitgaan van lange looptijden van nieuwe leningen.
Mocht de rente in de nabije toekomst sneller gaan stijgen, dan kunnen we de gevolgen daarvan opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. Kortere looptijden betekent een lagere rente. De gemeente Arnhem heeft de ruimte om zulke leningen aan te trekken omdat we in de afgelopen jaren juist leningen met langere looptijden hebben afgesloten. Hierdoor zijn onze aflossingsverplichtingen in de nabije toekomst laag geworden, lager dan wettelijk toegestaan volgens de renterisiconorm (20% van het begrotingstotaal). Vanwege deze ruimte voor extra aflossingen kan de gemeente indien nodig nieuwe leningen met een kortere looptijd aantrekken en zo de gemiddeld te betalen rente laag houden. In de MJPB 2020-2023 is daarnaast opgenomen dat de aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente telkens in het voorlaatste jaar kan vrijvallen.

Burgerzaken
In het hele land staan de afdelingen Burgerzaken - als gevolg van toenemende digitalisering - aan de vooravond van ingrijpende veranderingen. De impact van de toenemende digitalisering is groot.
De overheid staat voor de uitdaging om de dienstverlening anders in te richten en dit vraagt van de medewerkers andere competenties. De complexiteit van het werk neemt toe, het face-to-face contact met de klanten verandert. Er moet een balans worden gevonden in het spanningsveld van optimale dienstverlening, kwaliteit van persoonsgegevens, privacy, beveiliging en fraudebestrijding. Afdelingen Burgerzaken staan aan het begin van een transformatie, die om de nodige flexibiliteit van organisaties, management en medewerkers vraagt.
Voor de transformatie van Burgerzaken in Arnhem zijn extra middelen nodig. Het kwantitatief op peil brengen van de formatie en de geschetste veranderingen in het werkveld vragen om investeringen in (nieuwe) medewerkers. Ook zal tijdelijk extra ingehuurd moeten worden voor onder meer training-on-the-job en gespecialiseerde krachten. Daarnaast vragen de ontwikkelingen op het gebied van digitalisering forse investeringen in ICT. Deze investeringen worden grotendeels opgenomen in de reguliere begroting (de I-agenda). Aanvullend is een beperkt budget noodzakelijk.

Fluctuaties in de vraag naar producten van Burgerzaken (door langere geldigheidsduur van paspoorten en identiteitskaarten) maken het noodzakelijk dat de bijbehorende leges realistisch in de begroting verwerkt worden (de geraamde opbrengst neemt af). De hier geschetste stijging van de lasten kan gedeeltelijk worden opgevangen uit het budget dat beschikbaar is voor de BRP-straat in Zevenaar. Het voortbestaan van de BRP-straat in Zevenaar staat ter discussie. Bij sluiting daarvan valt het opgenomen voordeel weg. Dit is als risico opgenomen in Naris.

Ter dekking van de kostenstijgingen van Burgerzaken worden voorgesteld om de stijging van de kosten die het Rijk ons berekent door te berekenen in onze legestarieven en het aanpassen van bijzondere legestarieven waardoor deze meer in lijn worden gebracht met tarieven elders in de regio. Tot slot kan vanuit de BR Bedrijfsvoering in de jaren 2021 tot en met 2023 een bijdrage geleverd worden.

De Connectie: cao stijging
Op 12 september 2019 hebben bonden en de VNG een akkoord bereikt over een loonsverhoging van 6,25%. Voor De Connectie betekent dit een aanvulling op de ingeschatte nominale indexatie. Voor onze eigen organisatie geldt dit ook, maar dit knelpunt is reeds in de MJPB 2020-2023 verwerkt.

Actualisatie bestemmingsreserves

In het kader van open en verantwoord besturen is kritisch gekeken naar de bestemmingsreserves. Voor dat deel waar geen concreet bestedingsplan (en een begrote dotatie) aan ten grondslag ligt, wordt voorgesteld om dit vrij te laten vallen ten gunste van de algemene middelen. Een aantal reserves is ingesteld om een bepaald risico af te dekken. Daarbij is geïnventariseerd of dit risico en de stand van de bijbehorende reserve nog actueel is. Bij de reserves Pakketmaatregelen Wmo, Toezicht Peuterspeelzalen en gastouderopvang, Stimulering woningbouw, Taakmutaties Gemeentefonds-overloop en Bedrijfsvoering ontstaat ruimte na de actualisatie. Deze ruimte komt ten gunste van de algemene middelen.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
4. Open en verantwoord besturen						
September- en decembercirculaire gemeentefonds	7,14	13,68	14,24	13,04	15,45	S
Herijking verdeelmodellen Gemeentefonds		pm	pm	pm	pm	S
Herijking verdeelmodel Beschermd Wonen (max risico)			pm	pm	pm	S
Prognose nominaal en volume		-9,80	-9,80	-9,80	-9,80	S
Actualisatie MIP	1,36	1,07	0,99	1,00	0,83	S
Op voorhand inramen planningsoptimisme MIP		1,56	1,55	1,15		I
Rente: aanpassen begrote verhoging rente	0,90	1,00	2,00	3,00	3,00	S
Rente: inzetten buffer in 2023, structureel behouden				0,90		I
Dividend BNG	-0,67					I
Burgerzaken: formatie		-0,68	-0,68	-0,42	-0,42	S
Burgerzaken: externe inhuur		-0,41	-0,30	-0,24	-0,18	S
Burgerzaken: digitalisering		-0,09	-0,10	-0,05	-0,01	S
Burgerzaken: netto leges opbrengsten		-0,30	-0,34	-0,41	-0,06	S
Burgerzaken: voordeel BRP straat Zevenaar inkomsten (risico)		0,51	0,51	0,00	0,00	S
Dekkingsvoorstel: doorbelasten rijkskosten aan burger		0,04	0,04	0,03	0,10	S
Dekkingsvoorstel: actualiseren van tarieven bijzondere leges		0,08	0,09	0,06	0,17	S
Dekking saldo knelpunten en dekking Burgerzaken uit BR BV		0,67	0,60	0,30		I
De Connectie: cao stijging	-0,54	-0,76	-0,76	-0,76	-0,76	S
Actualisatie bestemmingsreserves	1,63	0,82	0,75	0,45	0,15	I
Totaal Open en verantwoord besturen	***9,83***	***7,40***	***8,78***	***8,26***	***8,47***	

Gevolgen financiële positie en impact coronacrisis

Totaalbeeld

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024
				*Bedragen * € 1 mln*	
Meedoen in een socialer Arnhem	-6,95	-7,80	-6,71	-6,22	-5,22
Wonen in een duurzamer Arnhem	-0,11	-1,06	-1,06	-0,75	0,00
Genieten van een nog mooier Arnhem	-0,27	-0,14	0,06	-0,83	-0,55
Open en verantwoord besturen	9,83	7,40	8,78	8,26	8,47
Totaal	**2,50**	**-1,60**	**1,07**	**0,47**	**2,69**

Zoals al aangegeven is het totaalbeeld in het eerste begrotingsjaar 2021 negatief, maar laat het vanaf 2022 een positief beeld zien zonder taakstellingen. Dit zou een structurele toevoeging aan de algemene reserve betekenen, bovenop de reeds in de huidige Begroting opgenomen dotatie van € 3,4 miljoen vanaf 2024. In de komende periode wordt in aanloop naar de Begroting 2021-2024 het financiële beeld echter vanzelfsprekend geactualiseerd, mede in het licht van alle ontwikkelingen die de coronacrisis op de begroting en het risicoprofiel heeft. Daarop wordt in dit deel verder ingegaan.

Een andere belangrijke eis voor de begroting ligt in onze eigen verordening, namelijk een weerstandsfactor van minimaal 1,0. De meerjarige ontwikkeling van de weerstandsfactor laat met het totaalbeeld uit deze Perspectiefnota een groei zien van 1,0 in 2020 naar 1,1 in 2023 en 1,3 in 2024. In de meerjarige prognose van de weerstandsfactor is daarbij uitgegaan van het bij de jaarrekening 2019 geactualiseerde risicoprofiel. Daarnaast is het jaarresultaat 2019 verwerkt in de standen van de algemene reserve en de bestemmingsreserve grondexploitatie (die ook meetelt in het beschikbare weerstandsvermogen).
Echter, ook de coronacrisis zal impact hebben op de ontwikkeling van het risicoprofiel. In de periode vanaf het uitbreken van de crisis is gewerkt aan het in beeld krijgen van de impact van de crisis op onze begroting. Aanvullend daarop zal ook het effect op het reeds bestaande risicoprofiel van de coronacrisis worden onderzocht en zal in de Begroting 2021-2024 dit worden verwerkt. De betekenis van de bovenstaand genoemde weerstandsfactor is in het licht van de recente ontwikkelingen dan ook erg betrekkelijk.

Financiële impact coronacrisis
Door middel van een aantal brieven is de raad geïnformeerd over de voortgang van de maatregelen tegen het coronavirus. Vanaf de laatste week van maart heeft een ambtelijke verkenning plaats gevonden van de mogelijke impact van de coronacrisis op de financiën en risico's voor onze gemeente. Deze verkenning is voor een groot deel gebaseerd op informatie uit landelijke netwerken van (grote) gemeenten, de VNG en het netwerk van risicomanagement. Vervolgens is deze informatie aangevuld en aangescherpt op grond van de lokale Arnhemse situatie.
Dit, ook al zijn de omstandigheden zeer onzeker, om zo goed mogelijk in te schatten wat de financiële gevolgen en risico's voor de gemeente Arnhem zijn, naast de ingrijpende gevolgen voor de Arnhemse burgers, bedrijven en organisaties. Daarbij is uitgegaan van de mogelijke impact van contactbeperkende maatregelen voor een duur van drie maanden. Dit in aansluiting op het eerste scenario van het Centraal Plan Bureau (CPB) dat de gevolgen van de coronacrisis verkend heeft.

Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van deze verkenning is dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van de impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact

op onze begroting en de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers en bedrijven. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook andere onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd. Duidelijk is wel al dat de financiële gevolgen naar alle waarschijnlijkheid majeur zullen zijn.

De belangrijkste onzekerheid zit op dit moment op de duur van de contactbeperkende maatregelen en de verdere gevolgen daarvan. Dat betekent dus ook dat naar mate de maatregelen langer duren ook de gevolgen voor de Arnhemse samenleving dieper zullen ingrijpen en ook de gevolgen voor de gemeentelijke financiën nog groter zullen zijn.

Eerste uitkomsten ambtelijke verkenning impact financiële gevolgen coronacrisis
Uit de inventarisatie bij de programma's komt naar voren dat de gemeente in de volle breedte van haar takenpakket geraakt wordt. In de bijlage bij deze Perspectiefnota is de impactanalyse bijgevoegd. Van een groot aantal van deze risico's zijn de gevolgen al te kwantificeren, van een aantal is in dit stadium nog onvoldoende in te schatten wat de financiële effecten zijn. Daar waar 'nnb' staat, betekent dan ook dat de impact 'nog niet bekend' is.

- Meedoen in een socialer Arnhem:

We zien onder andere een toenemend gebruik van inkomensondersteunende maatregelen in relatie tot armoede, groter beroep op inkomensregelingen (Buig, Tijdelijke ondersteuning ondernemers (compensatie via het Rijk)), extra inzet VGGM, effect op voorgenomen maatregelen om de kosten van zorg niet verder te laten stijgen, ondersteuning voor kwetsbare gezinnen en kinderen, stijging zorgvraag na de crisis, kosten extra locaties beschermd wonen en omzetderving Scalabor.
De sociale gevolgen van de crisis zijn ingrijpend en een forse impact daarvan op onze financiën is onvermijdelijk. Hoe ingrijpend blijkt uit het feit dat in de laatste week van maart 50% meer intakes voor de aanvraag van bijstand werden gedaan, circa 2000 zzp'ers al een aanvraag voor tijdelijke extra ondersteuning hadden gedaan en 450 kinderen per dag gemiddeld gebruik van een nood-kinderopvang maken.

- Wonen in een duurzamer Arnhem:

We zien onder andere gevolgen van mogelijk uitstel van huurbetalingen, mogelijke huurverlagingen, extra activiteiten ten behoeve van afvalinzameling en terugval van het aantal bouwvergunningen.

- Genieten van een nog mooier Arnhem:

We zien onder andere een terugloop van parkeerinkomsten, mogelijk faillissement van contractpartijen, effect op culturele instellingen, daling opbrengsten toeristenbelasting en havengelden, extra kosten van toezicht en handhaving, mislopen inkomsten Sportbedrijf en sportverenigingen (uit baromzet, evenementen etc.) en risico's door opschorten van de huurbetalingen. Bij dit thema is ook verkend in welke mate de verkoop van gronden van de grondexploitaties zal stagneren.

- Open & Verantwoord besturen:

We zien onder andere lagere opbrengsten OZB door faillissementen, geen dekking van rendabele uren, mogelijke toename van fraude, uitstel diverse processen in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld ICT-projecten) en doorwerking op termijn in een lagere algemene uitkering gemeentefonds als gevolg van een recessie.

Een nadere toelichting en de kwantitatieve inschatting van de impact bij deze thema's is in de bijlage opgenomen. De genoemde bedragen zijn gebaseerd op aannames vanuit een situatie met buitengewoon veel onzekerheden. Mogelijkerwijs ontstaat er enige financiële ruimte doordat uitgaven niet kunnen worden gedaan. Op een later moment, wanneer ook meer duidelijk is geworden over het verdere verloop van deze crisis en de duur en mate van ingrijpendheid van de maatregelen, zal ook meer inzicht verkregen worden over het incidentele of structurele karakter van de financiële impact. Dan zal de mate waarin het Rijk deze kosten zal compenseren ook beter in beeld zijn.

Het totaal komt voor 2020 op dit moment van schrijven met de aannames van contactbeperkende maatregelen voor drie maanden (half maart -half juni) en een verbod op vergunningsplichtige evenementen tot 1 september uit op een nadelig van € 15 miljoen. Dit is dus de impact die we concreet in beeld hebben. Hierbij is dus geen rekening gehouden met een eventuele langere duur van de maatregelen, de structurele impact en het effect van beleidsmaatregelen. Voor een deel gaan we daarnaast nog gecompenseerd worden door het Rijk. Met harde toezeggingen is in de lijst rekening gehouden, met minder concrete niet.

Zoals in Turap-1 ook is opgenomen, worden de kwantitatieve effecten (zodra hier meer zekerheid over is) in Turap-2 verwerkt voor wat betreft het lopende jaar 2020. In de Begroting 2021-2024 zal de impact vanaf 2021 in het meerjarenbeeld dan wel in het risicoprofiel een plek krijgen.

Mogelijkheden om de financiële gevolgen van de crisis op te vangen
De gemeente Arnhem beschikt over enige financiële buffers om de incidentele gevolgen van de crisis op te vangen:

- Het aanwezige weerstandsvermogen (voornamelijk algemene reserve);
- De bestemmingsreserves. Zoals in de aanbiedingsbrief aangekondigd laten we een beoordeling maken van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting. We hopen hiermee een extra buffer te creëren om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen;
- Specifiek de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze is bedoeld voor verbetering van de solvabiliteit en in het verlengde daarvan om klappen op te kunnen vangen als de gemeente in zwaar weer komt.

Inzet van het weerstandsvermogen, een deel van de reguliere bestemmingsreserves en de bestemmingsreserve solvabiliteit zullen onvermijdelijk doorwerken in een lagere solvabiliteit en een relatief hogere schuldquote. De structurele effecten van de coronacrisis zullen door vermindering van uitgaven (bezuinigingen) en/of verhoging van inkomsten moeten worden opgevangen. In de concept Begroting 2021-2014 komen we daartoe, indien noodzakelijk, met voorstellen.

Bijlage Financiële impactanalyse gevolgen corona-crisis

In de financiële impactanalyse is de mogelijke financiële impact in kaart gebracht die we als gevolg van de COVID-19 pandemie op Arnhem af zien komen. Het overzicht bevat de financiële gevolgen van datgene wat ons in de stad overkomt als gevolg van de corona-crisis en de risico's die we op dit moment zien. In het overzicht wordt nu uitgegaan van een 3 maanden durende intelligente lock-down zoals we die vanaf half maart kennen en waarvan we dus voor dit overzicht veronderstellen dat die in ieder geval tot half juni zal doorlopen. Dit is het pakket dat in ieder geval tot 20 mei doorloopt zoals premier Rutte in de persconferentie op 21 april bekend heeft gemaakt. Hoe de ontwikkelingen daarna zijn is nog zeer onzeker Het kabinet kan ook geen perspectief schetsen dat meer dan enkele weken vooruit kijkt. Het enige dat voorbij die horizon wel duidelijk is, is dat evenementen tot 1 september zijn afgelast. Ook in de huidige situatie zitten veel onzekerheden. Het overzicht van de financiële impact is dan ook niet uitputtend.

De onderwerpen waarvoor we op basis van aannames een inschatting hebben kunnen maken, zijn met een bedrag, eventueel met een marge, opgenomen. Voor de overige posten is 'nog niet bekend' (nnb) opgenomen. Daarbij is dus nog geen rekening gehouden met de mogelijk langere duur en een meer structurele impact van de beperkende maatregelen. Tevens is het effect van beleidsmaatregelen die kunnen worden genomen om de gevolgen van de crisis te beperken niet meegenomen. De onzekerheid binnen het overzicht is heel groot, zoals dat bij het Rijk ook het geval is. Alleen op basis van aannames en veronderstellingen kan enige indicatie van de impact worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact op onze begroting en de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers en bedrijven. In het overzicht is alleen rekening gehouden met concrete toezeggingen voor vergoedingen van het Rijk zoals op het gebied van de tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo). Met minder concrete toezeggingen van het Rijk is geen rekening gehouden.

Financiële impactanalyse gevolgen corona-crisis *(bedragen x € 1.000 negatief is nadelig)*

Financiële impact ingeschat op basis van 3 maanden intelligente lock down.

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	Indicatie omvang 2021
Meedoen in een socialer Arnhem			
Inkomensregelingen (BUIG); verhoogde instroom, vertraagde uitstroom	We zien het aantal bijstandsaanvragen fors toenemen. Samen met een vertraging in de uitstroom leidt dit tot een hoger bijstandsbestand. Dit leidt, afhankelijk van wat het Rijk doet met de financiering, mogelijk tot een groter tekort op de BUIG. Het oplopen van het bestand komt zowel voort uit een verhoging van de instroom (Jongeren/Schoolverlaters; instroom vanuitWW; ondernemers die na het gebruik van de Tozo regeling structureel afhankelijk worden van bijstand) als op dit moment een vertraging van de uitstroom (minder geschikt werk; vertraging in werkfit maken inwoners; op afstand werken waardoor onder andere minder fysieke handhavingscontroles kunnen worden uitgevoerd). Op de langere termijn is onduidelijk wat de effecten zullen zijn. Wat zijn de gevolgen van het virus voor de economie en daarmee werkgelegenheid? In hoeverre zijn bedrijven bereid mensen met een afstand tot de arbeidmarkt aan te nemen? Moeten we vanuit de gemeente het beleid aanpassen? De hoogte van het risico is onzeker. Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, wel een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Op basis van het huidige BUIG budget bedraagt het maximaal eigen risico voor 2020 € 10,5 mln. Omdat in de begroting reeds rekening wordt gehouden met een tekort bestaat er nog een financieel risico van €2,1 mln. (dit risico stond al opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel in Naris).	0 tot -2.100	nnb
Doorbetaling zorgverleners die geen zorg verlenen	Zorgverleners hebben opdracht om de zorg die volgens contract geleverd moet worden, zoveel mogelijk voort te zetten. Daarbij worden zorgverleners gestimuleerd om op alternatieve manieren de zorg te verlenen waar de gemeente voor betaalt. In een aantal gevallen zal echter toch geen (alternatieve) zorg geleverd kunnen worden. De VNG heeft geadviseerd zorgaanbieders in alle gevallen regulier door te betalen. Gemeente Arnhem volgt deze lijn. Het Rijk compenseert deze kosten niet, omdat het gaat om doorbetaling op het reguliere kostenniveau. Daarvoor ontvangen gemeenten geld uit het gemeentefonds. Hiermee zet het Rijk feitelijk de uitgaven voor de periode maart tot en met mei 2020 vast. Omdat verschillende kostenbesparende maatregelen zijn voorgenomen, brengt dit nieuwe financiële risico's met zich mee. Daarnaast wordt een grotere zorgvraag na de crisis voorzien. Deze risico's zijn hieronder opgenomen. Inschatting omvang van zorg die niet geleverd kan worden (ook niet op een alternatieve wijze) maar wel doorbetaald wordt conform de lijn van de VNG: minimaal -3.224 miljoen, maximaal -7.407 miljoen.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Grotere zorgvraag na crisis	Na de coronacrisis ontstaat mogelijk een toename in zorgvraag. Bv. door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen, maar ook terugval van cliënten. Conform het advies van de VNG worden de zorgaanbieders doorbetaald, maar dat betekent niet dat de zorgvraag minder wordt of verdwijnt. Mogelijk wordt deze dus nog 'ingehaald' na deze crisis, waardoor de totale kosten alsnog hoger uitkomen. Compensatie hiervoor wordt nog nader uitgewerkt en is onzeker. Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van ambulante zorgproducten (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden vanaf juni. We kunnen nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer zijn.	-1.050 tot -2.100	nnb
Niet realiseren kostenbeperkende maatregelen zorgdomein	In de geamendeerde MJPB 2020-2023 staat een aantal kostenbeperkende maatregelen voor het zorgdomein (zowel jeugd als Wmo) opgenomen, die vanaf dit jaar ingevoerd zouden worden. Door de coronacrisis komt de realisatie van deze maatregelen onder druk te staan. Omdat zorgaanbieders worden doorbetaald conform het advies van de VNG worden de taakstellingen in de periode maart-mei in hun geheel niet gehaald. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' wordt het moeilijker de taakstellingen in de rest van het jaar te behalen (en bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt). Er is een bandbreedte van 0 tot 50% opgenomen.	-1.200 tot -1.800	nnb
Vertraging voorgenomen zorgmaatregelen Jeugdwet	Besluitvorming in de raad over het raadsvoorstel met de voorgestelde kostenbesparende maatregelen Jeugdzorg van de Taskforce loopt door de corona-crisis vertraging cq. uitstel op. Zolang de raad niet heeft beslist kunnen wij enkel voorbereidingen treffen voor de voorgenomen maatregelen Jeugdzorg. We gaan er nu vanuit dat de voorgenomen besparingen in 2020 van € 1,1 miljoen niet worden gerealiseerd gedurende de maanden dat de coronamaatregelen voortduren. Financieel gezien telt het op tot 1,4 mln	-1.400	nnb
Omzetderving Scalabor: impact op financiëel resultaat 2020 is negatief	Door de huidige ontwikkelingen staat het resultaat en daarmee de dividenduitkeringen van Scalabor de komende jaren onder druk. Voor 2020 wordt op dit moment al een terugloop van de omzet met 1/3 verwacht. Daarnaast staat Arnhem garant voor een krediet van Scalabor van 750 duizend. Mogelijk wordt hierop in komende jaren een beroep gedaan.	nnb	0 tot -1.400
Extra kosten re-integratie	Als gevolg van een groter bijstandsbestand zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. De inzet betreft: - Inzet extra begeleidingsinstrumenten (arbeidsvaardigheden, training, jobcoaching, ect.), voor de nieuwe instroom en voor de mensen die al langer een uitkering ontvangen en voor wie de mogelijkheden op de arbeidsmarkt mogelijk beperkter zijn. - Inzet extra uitvoeringscapaciteit - Mogelijke extra kosten in het kader van 1,5 meter samenleving (inrichting werkplekken, hogere trajectprijzen) Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het niet mogelijk hierover op dit moment een een inschatting te maken.	nnb	nnb
Dubbele kosten door verlenging inzet zzp'ers/derden en materialen	Vanuit de TLO's wordt de contractduur van zzp'ers en inhuur materialen verlengd om nu in te zetten voor aanvullende maatregelen rondom Corona en daarna weer voor de reguliere activiteiten die nu geen doorgang vinden. (O.a. Kansrijk opgroeien)	-300 tot -450	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Gevolgen beperktere toetsing nieuwe contracten zorgaanbieders	Er loopt een inkooptraject om tot een nieuwe contractering van zorgaanbieders per 1 juli 2020 te komen. Producteisen en -omschrijvingen zijn aangescherpt en het is de bedoeling dat er minder aanbieders dan nu worden gecontracteerd. Dit moet leiden tot een overzichtelijker aanbiederslandschap en lagere kosten. Het lijkt erop dat het inkooptraject geen vertraging oploopt. Er vinden wel discussies plaats over de mate waarin onder de huidige coronamaatregelen aanbieders voldoende kwalitatief getoetst kunnen worden. Dit kan een negatieve impact hebben op de voorziene besparing.	0 tot -300	0 tot -300
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen	De ontwikkelingen op het gebied van Bijstand hebben, weliswaar met vertraging, effect op het gebruik van armoederegelingen. Aangezien er een recessie wordt verwacht, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, instroom vanuit WW en dus ook gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de economische ontwikkelingen. De CPB scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen niet op korte termijn zijn, maar wel vanaf tweede helft 2020, met een doorwerking in 2021. Een betrouwbare inschatting hiervan is op dit moment nog niet te maken. De inschatting van de bandbreedte varieert van enkele tienduizenden euro's tot €250.000. Met de aanvragen voor Bijzondere Bijstand wordt nu iets soepeler omgegaan. De insteek is dat inwoners het aangevraagde nodig hebben. Er vindt dus minder scherpe controle plaats. Daarnaast worden eerder nieuwe dingen verstrekt omdat het door de crisis nu niet mogelijk is om alle producten te repareren. Dit leidt tot hogere kosten bij het verstrekken van bijzondere bijstand.	0 tot -250	nnb
Schulddienstverlening	De verwachting is dat meer inwoners met schulden zich gaan melden. De werkloosheid neemt toe en inwoners die zich eerder niet meldden, zullen dit naar verwachting in deze crisissituatie wel doen. Ook zal het aantal ondernemers met financiële problemen dat zich meldt, flink gaan stijgen. Landelijk wordt voorspeld dat een flink deel van het aantal TOZO-aanvragen zich gaat melden voor schulddienstverlening. Voor particulieren en jongeren verwachten we eind 2020 zo'n €250.000 extra kosten. Van ondernemers verwachten we dat ze zich pas later gaan melden en schatten we de extra kosten voor 2021 op €500.000.	0 tot -250	-500
Uitvoeringkosten Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo)	Arhem voert de de vanuit het Rijk ingestelde Tozo regeling uit. Vanuit het Rijk is aangegeven dat voor de uitvoering een vast bedrag per besluit zal worden vergoed. Hoe hoog deze vergoeding is is op dit moment (nog) niet bekend. Het risico bestaat dat de vergoeding ontoerekend is voor de door Arnhem gemaakte uitvoeringskosten.	0 tot -250 -nnb	nnb
Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo) risico op invordering	Vanuit de Tozo regeling kunnen vorderingen ontstaan. Op dit moment is nog niet bekend of het risico van invordering bij de gemeente komt te liggen (m.a.w. het Rijk vergoedt op basis van het recht op ondersteuning) of dat het risico bij het Rijk komt te liggen (m.a.w.: het Rijk vergoedt de daadwerkelijk uitgekeerde bedragen minus de daadwerkelijk teruggevorderde bedragen. Omdat het Rijk heeft aangegeven dat de volledige kosten voor bijstand en bedrijfskapitaal worden vergoedt is op dit moment geen bedrag gekoppeld aan dit risico)	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inzet VGGM-GGD	De VGGM, het onderdeel GGD, zit vol in de crisisaanpak van de coronabesmetting (vrijstellen personeel en beschermingsmateriaal). Dit leidt tot meerkosten. Voorzover deze betrekking hebben op de Arnhemse begroting zijn ze hier opgenomen. Landelijk wordt overleg gevoerd over eventuele compensatie. Daar staan minder inzet op reguliere activiteiten tegenover, o.a. op dienstverlening Jeugdgezondheidszorg (minder contactmomenten consultatieburo's, artsen en verpleegkundigen op scholen), minder voorlichting sexuele gezondheid op scholen, minder of geen reguliere inzet op toezicht kinderdagverblijven, wel mogelijk op de noodopvang. Tevens dalen de inkomsten doordat minder beroep wordt gedaan op reizigersvaccinaties. Bij de half jaar rapportage zal VGGM uitgebreid stil staan bij de Corona-crisis.	-400 tot -500	nnb
Subsidieverstrekking of verantwoording Welzijn	Welzijnsorganisaties en buurthuizen lopen inkomsten mis, bijvoorbeeld op baromzet, deelnemersbijdragen en verhuur van ruimtes. Niet alle organisaties kunnen het mislopen van inkomsten opvangen, de vraag bij buurthuizen is uitgezet, een eerste inschatting van dit risico is dat het gaat om ongeveer 150.000 tot 200.000. Voor de gesubsidieerde opdrachten geldt dat welzijnsorganisatie (en andere subsidiepartners) zoveel mogelijk hun opdracht op een andere manier vormgeven, die past bij de RIVM richtlijnen, zodat goed contact en ondersteuning aan kwetsbare inwoners geborgd is. Er vindt ook inzet plaats op onderdelen die nu door de coronacrisis zijn ontstaan, zoals noodopvang op school en jongerenwerk inzetten om groepsvorming op straat tegen te gaan.	-200	nnb
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland en meer jeugdbeschermingsmaatregelen	Er is sinds de coronacrisis (nog) geen toename zichtbaar van het beroep op en inzet van de Spoedeisende Zorg (crisiszorg) van Jeugdbescherming Gelderland. Wel is het mogelijk dat, naarmate de crisis langer duurt, er na de coronacrisis sprake zal kunnen zijn van een inhaalvraag. Hierdoor loopt de gemeente het risico een hogere bijdrage voor SEZ te moeten betalen. Deze mogelijk exta kosten zijn waarschijnlijk beperkt gelet op de relatief geringe reguliere bijdrage. Het aantal beschermingsmaatregelen loopt terug, omdat de zittingen bij de rechtbank worden uitgesteld Op termijn dient dit weer ingehaald te worden, maar het zal wel even duren voordat de rechtbank deze achterstand in kan halen.	-100 tot -200	nnb
Tijdelijk niet innen eigen bijdrage Wmo	Zorgaanbieders zijn opgeroepen om waar mogelijk volwaardige alternatieve vormen van zorg en ondersteuning te bieden. Maar het kan ook voorkomen dat zorg en ondersteuning in zijn geheel geen doorgang kan vinden. Dit zou betekenen dat gemeenten, in overleg met aanbieders, voor het totale cliëntenbestand Wmo zouden moeten beoordelen in welke individuele situaties de eigen bijdrage gestopt moet worden (en wanneer deze weer moet starten). Omdat dit voor alle betrokken partijen een grote (administratieve) uitvoeringslast is, is landelijk besloten om voor de Wmo-cliënten de eigen bijdrage voor in ieder geval april en mei niet te innen, met uitzondering dus van de cliënten met de voorzieningen beschermd wonen intramuraal en opvang. Het ministerie van VWS gaat in gesprek met de VNG over compensatie. .	0 tot -194	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inzet vrouwenopvang bij Moviera	In het algemeen is de verwachting dat huiselijk geweld en kindermishandeling toeneemt wanneer de druk op de gezinnen toeneemt door isolatie en thuiswerken/kinderen niet naar school.Dit betekent dat er over de hele linie meer gebruik gemaakt wordt van de voorzieningen (Vrouwenopvang, Centrum seksueel geweld en ook de ambulante inzet VO). Bij Moviera is in Oosterbeek (crisisopvang) een extra groep opengegaan (extra kosten) waar nieuwe cliënten worden opvangen (scheiding cliënten). Verder worden de richtlijnen van de RIVM gevolgd. De verwachting is verder dat er door corona een toename is/zal zijn van huiselijk geweld, wat zich ook op langere termijn zal vertalen in een groter beroep op jeugdzorg en vrouwenopvang. Een risico wordt ook gevormd door mogelijke personeelsuitval als gevolg van besmetting. Mogelijk dat Moviera voor de compensatie van de extra kosten een beroep kan doen op het Rijk en/of Provincie.	-135	nnb
Toename meldingen Veilig Thuis	De verwachting is dat de problematiek van veiligheid 'achter de voordeur' (kindermishandeling en/of huiselijk geweld) door de afgekondigde coronamaatregelen van het Rijk toe zal nemen cq. zal intensiveren, ook bij gezinnen die wij nog niet in beeld hebben. In de eerste weken van de coronacrisis daalde op basis van informatie van Veilig Thuis het aantal politiemeldingen inzake huiselijke geweld en kindermishandeling en is er een lichte stijging van het aantal adviesvragen van professionals. Het vermoeden bestaat dat een belangrijk deel van de problematiek in dit stadium 'verborgen en onder de radar' blijft. Na het opheffen van de coroanamaatregelen is de verwachting dat er sprake zal zijn van een inhaaleffect, waardoor sprake kan zijn van extra kosten Veilig Thuis. Dit vertaalt zich vervolgens door in extra kosten bij de sociale wijkteams, jeugdzorgaanbieders en Moviera.	-55 tot -115	nnb
Inzet statushouders / inburgering	De dualetrajecten (werk en taal) kunnen deels uitgevoerd worden, waardoor er inkomsten misgelopen worden en er vertraging in het traject optreedt (werk ligt stil). Voor een deel van de duale trajecten is een alternatief gevonden, de mondkapjesfabriek. Mocht de coronacrisis langer dan 3-6 maanden duren, dan ontstaat er op de lopende pilot Inburgering duale trajecten statushouders mogelijk in 2021 een financieel knelpunt.	-50	-150 tot -200
Terugloop eigen bijdragen hulp bij huishouden	Bij hulp in het huishouden is er een grote kans dat inwoners hun zorg onderbreken en dus gedurende de beperkende RIVM maatregelen ook geen eigen bijdrage betalen. Per persoon gaat het dan over €19,00 p.m.. Inschatting van de omvang is gebaseerd op basis van 10% tot 30% minder eigen bijdragen gedurende 3 maanden.	-25 tot -70 -nnb	nnb
Meerkosten doelgroepenvervoer	Voor doelgroepenvervoer geldt op dit moment dat 80% van de niet gereden ritten wordt doorbetaald. Daarnaast zijn er meerkosten voor de gereden ritten, aangezien daarvoor rolstoeltaxi's worden ingezet en er nu 1 op 1 gereden wordt (dus geen combinatieritten meer). Verwachting was dat dit binnen het kader kon worden opgevangen. Er nu vanuitgaande dat het vervoer vanaf juni nog steeds niet "normaal" kan worden uitgevoerd, zullen de meerkosten hoger worden. Op dit moment wordt er door de BVO DRAN, waar de uitvoering van het doelgroepenvervoer is belegd, onderzocht welke mogelijkheden er binnen het vervoer zijn om voor te sorteren op de anderhalvemetersamenleving. Wel is duidelijk dat als alle scholen en instellingen (jeugd en Wmo) weer opengaan er niet voldoende voertuigen en chauffeurs beschikbaar zijn om alle leerlingen, jeugdigen en Wmo-ers te vervoeren op basis van de 1,5 meter afstand die gehanteerd moet worden. Zodra de BVO DRAN hier meer duidelijkheid over kan geven kan er ook inzichtelijk gemaakt worden welke financiële gevolgen dit heeft.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Wanneer de scholen weer opengaan op 11 mei, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We maken met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. Het is nog niet inzichtelijk welke kosten dit met zich meebrengt.	nnb	nnb
Onzekere dekking 24/7 kinderopvang ouders vitale beroepen	Op verzoek van het Rijk is 24 uurs kinderopvang voor ouders met vitale beroepen geregeld. SKAR voert dit uit. Het Rijk heeft toegezegd alle kosten te dragen. Harde afspraken zijn er echter op dit moment niet. In de weekenden en avonden is een aantal keer gebruik gemaakt van de opvang. Een overzicht van de kosten die SKAR tot nu toe heeft gemaakt en verwacht te maken is aangevraagd. Doordat inkomsten SKAR voor een groot deel overeind blijven blijft het risico beperkt tot duizenden euro's.	0 tot -20	nnb
Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (o.a. RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren.	nnb	nnb
Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Op basis van een eerste inschatting kunnen de extra kosten oplopen tot 1 miljoen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren.	nnb	nnb
Niet tijdig kunnen verantwoorden van de zorgbesteding in 2020	Risico op vertraging in het jaarrekeningtraject 2020 of zelfs een niet goedkeurende controleverklaring. Geen financieel effect, maar risico voor rechtmatigheid gemeentelijke jaarrekening. Grootste oorzaak voor dit risico is het feit dat we betalen voor zorg die niet geleverd wordt. Hierover gaan de VNG en het ministerie van VWS in gesprek met o.a. de NBA. Waar nodig worden de accountantsprotocollen aangepast. Er ligt echter nog niets vast.	nnb	nnb
Niet voldoen subsidie-eisen of verantwoording	In de verlening van subsidies bestaat een risico op onrechtmatigheid, omdat organisaties niet voldoen aan de eerder gestelde subsidie-eisen, zij leveren echter wel inzet. In de periodieke kwartaal- en halfjaar gesprekken met de gesubsidieerde partners wordt hieraan expliciet aandacht besteed zodat problemen zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Wonen in een duurzamer Arnhem			
Daling legesinkomsten door terugval aanvragen bouwvergunningen	ODRA ziet op dit moment nog geen daling in het aantal aanvragen voor bouwvergunningen en verwacht op basis van gespreken met vergunningaanvragers een lichte stijging. Afhankelijk van de duur van de crisis zou dit kunnen veranderen. Op langere termijn bestaat de kans dat de economische effecten van de corona crisis zorgen voor een terugval van bouwaanvragen. Economisch Instituut van de Bouw (EIB) verwacht 15% krimp bouwproductie.	-300	-600
Extra activiteiten afvalinzameling (inclusief bedrijfsafval)	Doordat inwoners meer thuis blijven is er meer huishoudelijk afval. Daarom zijn er extra ledigingen van restafvalcontainers, papiercontainers, wordt er vaker met kraakpersvrachtswagens gereden voor onder andere het verwijderen bijplaatsingen en extra gratis grofvuilrondes. Tevens wordt een verdere daling van de oudpapierprijs verwacht, zal de inzameling van minicontainers oudpapier met beladers van Suez plaatsvinden en zullen verenigingen gecompenseerd worden voor hun daardoor misgelopen oudpapiervergoeding.	-300	nnb
Uitstel huurbetalingen / huurverlagingen	Meerdere ondernemingen in gemeentelijke panden hebben verzocht om uitstel van huurbetaling en een aantal om huurverlaging. Deze verzoeken worden stuk voor stuk bekeken, waarbij primair gekeken wordt of uitstel van huurbetaling mogelijk is.Totale omvang aan huuropbrengsten, erfpachten, serviceopbrengsten, pachten bedraagt circa € 1,6 miljoen per maand. Een groot deel van hiervan is afkomstig van voormalige gemeentelijke activiteiten (sport, cultuur). Daar staat meestal subsidie tegenover. Op het overige deel ontstaat dus een risico als gevolg van de corona-crisis.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Genieten van een nog mooier Arnhem			
Terugloop parkeerinkomsten	Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Het parkeerresultaat wordt verrekend met reserve Bereikbaarheid Effect na mei is lastig te bepalen omdat deze afhankelijk is van duur van de beperkende maatregelen (PM).	-2.500 -nnb	nnb
Inzet ODRA en welzijnsorganisaties op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	Vanuit ODRA en de welzijnsorganisaties wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt i.v.m. de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.	-300 tot -500 -nnb	nnb
Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars, sector ligt volledig stil	Alhoewel de meeste culturele (basis)voorzieningen nu nog niet direct liquiditeitsproblemen hebben, worden er wel knelpunten verwacht bij instellingen die forse eigen (publieks)inkomsten hebben. Sommige instellingen kunnen geen gebruik maken van de coulancemaatregelen van het Rijk omdat zij (net) niet aan de vereisten voldoen. Bij cultureel seizoenswerk, zoals festivals, wordt normaal gesproken het grootste deel van de jaaromzet in deze periode verdiend. Op de middellange termijn worden daarom bij tal van instellingen problemen voorzien door gebrek aan bezoekersinkomsten en omzetverlies. Instellingen treffen diverse maatregelen om kosten te dempen en maken waar mogelijk gebruik van de rijksregelingen zoals NOW, TOZO en TOGS. Er bereiken ons echter steeds meer geluiden dat deze regelingen onvoldoende matchen en voor de culturele sector maatwerk nodig is.	nnb	nnb
Terugloop toeristenbelasting	De inkomsten toeristenbelasting zullen teruglopen. De omvang hiervan is afhankelijk van het moment waarop toeristen weer terug komen. Vooralsnog wordt uitgegaan van 40% terugloop.	-155	-100
Leegloop personeel Projecten (PIM)	PIM werkt met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Echter, niet alle projecten kunnen door internen worden uitgevoerd (expertise), waardoor extra leegloop toch mogelijk is met extra overdrachtskosten.	-100 -nnb	nnb
Extra kosten Toezicht en Handhaving	Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen. Hiervoor worden extra BOA's ingezet. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving zoals inrichten centrale post handhaving.	-25 tot -100	nnb
Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn.	-50	nnb
Uitstel van betaling sportverenigingen	Het uitstel van betalingen van sportverenigingen levert op korte termijn geen nadeel op; inkomsten worden later alsnog ontvangen. Indien uitstel tot faillisementen leidt zal dit later wel effect sorteren.	nnb	nnb
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen	Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg. Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.	nnb	nnb
Vertraging uitvoering vastgoed projecten zwembad en museum	Aannemers van grote bouwprojecten zoals zwembad Valkenhuizen komen met disclaimers dat er mogelijk vertraging gaat optreden agv corona en dat zij hiervoor niet aansprakelijk zijn. De financiële effecten en de juridische positie van de gemeente worden nog uitgezocht.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Verlopen fatale termijnen in bezwaar en beroepschriften	Voortgang bij vaststelling bestemmingsplannen door minder inspraakmogelijkheden. Kan leiden tot vertraging in projecten en latere en/of lagere inkomsten uit verkoop grond. Er zijn nu nog geen signalen dat dat nu al het geval is.	nnb	nnb
Terugloop markt- en kermisgelden	Vooralsnog kunnen de markten in Arnhem met de beperkende maatregelen doorgaan. Pas wanneer markten gesloten worden ontstaat er een risico. De voorjaarskermis is echter wel geannuleerd waardoor de kermisgelden nu niet in het evenementenfonds vloeien.	nnb	nnb
Tegenvallende inkomsten grondverkopen	Vooralsnog geen signalen dat partijen van reeds gemaakte overeenkomsten zouden willen afzien. Er is nog geen zicht op de gevolgen voor nieuw af te sluiten contracten voor de rest van het jaar. Er is voldoende weerstandsvermogen aanwezig binnen het grondbedrijf om tegenvallers t.g.v. vertragingen en lagere grondprijzen te kunnen opvangen.	nnb	nnb
Mogelijke vertraging beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	Vooralsnog niet aan de orde. Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Als het allemaal langer gaat duren, dan ontstaan er mogelijk problemen door achterstallig onderhoud. Daarnaast kunnen mogelijk niet alle geplande werkzaamheden dit jaar uitgevoerd worden en zullen over de jaargrens heen gaan.	nnb	nnb
Sportbedrijf; terugloop inkomsten	Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Open en verantwoord besturen			
Bedrijfvoering	Diverse processen binnen de ambtelijke organisatie ondervinden vertraging als gevolg van de contact beperkende maatregelen en hoger ziekteverzuim. De meeste opleidingen en trainingen voor medewerkers zijn uitgesteld naar 2021. Er is zowel uitstel als verlenging van inhuur als gevolg van uitval en vacaturevertraging. De uitrol van devices zoals laptops om thuis te werken kost tijd. Bij een werkpiek zodra iedereen weer aan de slag gaat bestaat een risico op ziekte of uitval. Het doorschuiven van verlof kan resulteren in een stuwmeer aan vakantiedagen die mogelijk worden verkocht. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast moeten er wellicht op korte termijn extra voorzieningen worden getroffen t.a.v. (digitale) werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Daarnaast zijn er extra uitgaven voor beveiliging.	-500 tot -800	-200
Belastingen; Minder inkomsten als gevolg van faillisementen (m.n. OZB)	Het uitstellen van de belastingen voor ondernemers tot 31 juli 2020 heeft geen directe financiële gevolgen voor 2020. Wel bestaat het risico dat het aantal dubieuze debiteuren en faillissementen als gevolg van deze crisis toeneemt. De effecten hiervan zullen met name landen in 2021 en verder.	nnb	-100 tot -300
Toename fraude door ontbreken toezicht en overzicht	Over de breedte. Zoals bij zorggebruikers als aanbieders en ondernemers die van regelingen gebruik maken.	nnb	nnb
Efficiency verlies rendabele uren	Doordat medewerkers niet meer fysiek met elkaar kunnen overleggen treedt een efficiency verlies op. Hierdoor kunnen projecten niet binnen de daarvoor begrote uren worden uitgevoerd.	-50 tot -200	nnb
Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en mogelijk niet-geïnde leges door facturatie achteraf. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over o.a. de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.	-25 tot -75 -nnb	nnb
uitstel doorontwikkeling (ICT) en druk op extra kosten te behalen taakstellingen	Het risico bestaat dat de werkzaamheden gericht op een verbetering van de ict huishouding in 2020 niet uitgevoerd kunnen worden en doorschuiven naar 2021. Structureel levert dit geen nadeel op. Wel zorgt het voor een voordeel van € 200k in 2020 en een nadeel van € 200k in 2021. Daarnaast bestaat het risico (€ 100k) dat de Connectie in 2020 extra kosten moet maken als gevolg van de crisis en dat nog te realiseren taakstellingen onder druk komen te staan.	100	-200
Lager accres Gemeentefonds	De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt zou het accres, net als in de financiële crisis, bevroren kunnen worden. Dan zouden gemeenten een lagere gemeentefondsuitkering krijgen.	nnb	nnb
Compensatie voor maatregelen door het Rijk	Het Rijk heeft toegezegd gemeenten te compenseren voor de extra maatregelen die zij in de corona-crisis nemen. Concrete afspraken zijn hierover niet gemaakt.	+nnb	+nnb

Aan de gemeenteraad

Datum : 28 april 2020
Zaaknummer : 445062
Contactpersoon : Natasja Bouwman
Telefoonnummer : 026 3774629

Onderwerp: Turap-1 2020

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de Turap-1 2020.

Inleiding
Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2020 is door de gemeentelijke organisatie een eerste tussenrapportage (Turap-1 2020) opgesteld: een gemeentebrede afwijkingenrapportage.
In deze Turap-1 informeren wij u over de verwachte majeure afwijkingen over het jaar 2020 en het op dit moment verwachte resultaat op het einde van het jaar. De Perspectiefnota 2021-2024 biedt een meerjarig perspectief en beziet ook de effecten in het uitvoeringsjaar 2020. Deze effecten nemen we ter kennisname mee in de bijgevoegde Turap 1. De begroting voor het lopende uitvoeringsjaar wordt pas aangepast bij Turap 2. De meerjarige effecten vanaf 2021 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2021-2024.

Turap-1 2020
Ten opzichte van de begrote lasten en baten wordt in 2020 een nadelig totaalsaldo van baten en lasten verwacht van per saldo € 1,0 miljoen. Op een aantal programma's wordt echter een hogere onttrekking aan de bestemmingsreserves verwacht dan is begroot (€ 3,5 miljoen), waardoor een voordeel voor de algemene reserve van € 2,5 miljoen ontstaat. Voor de verdere achtergronden verwijzen we u naar de Turap-1 2020, die als bijlage bij deze brief is gevoegd.

Financiële impact coronacrisis
De impact van de coronacrisis heeft naast de ingrijpende maatschappelijke gevolgen, ook ingrijpende gevolgen voor de gemeentefinanciën. Op ambtelijk niveau is vanaf maart een verkenning gestart van de impact van de coronacrisis op de financiën en het risicoprofiel van onze gemeente. Deze treft u als bijlage bij de Perspectiefnota 2021-2024 aan. Als gevolg van de vele onzekerheden kan echter alleen op basis van aannames en veronderstellingen een indicatie worden gegeven van de impact voor de gemeentelijke financiën.

Consequenties
Deze Turap-1 2020 bieden wij u ter kennisname aan in het kader van onze actieve informatieplicht. Op basis van de verwachte majeure afwijkingen in de Turap-1 2020 verkrijgt u inzicht in de gebieden waar financieel gezien een afwijking ontstaat.

Communicatie
De Turap-1 2020 wordt openbaar gemaakt via de website van de gemeente Arnhem (financien.arnhem.nl).

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage:
- Turap-1 2020

Tussentijdse rapportage 1 2020

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 1 2020 3
Totaalbeeld financiën 4
Bijlagen 5
Financiële afwijkingen 6
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 6
S01 Veiligheid 8
S06 Participatie en armoedebestrijding 9
S07 Zorg 10
S08 Welzijn en inclusie 12
S09 Gezondheid en sport 13
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 15
S12 Wonen en leefomgeving 16

Hoofdlijnen Turap 1 2020

In deze Turap zijn de verwachte afwijkingen over het lopende jaar 2020 opgenomen, zoals naar voren komen vanuit de financiële vertaling van de autonome ontwikkelingen, de uitvoering van moties en van de urgente knelpunten. In deze tussenrapportage nemen we de financiële gevolgen op die opgenomen zijn in de Perspectiefnota en die een effect hebben voor het jaar 2020. Dit beeld laat op het totaal een positieve verrekening met de algemene reserve zien van € 2,5 miljoen. Dit beeld sluit aan bij de cijfers en toelichting zoals in de Perspectiefnota in het hoofdstuk Financieel Perspectief is opgenomen. Echter, de gevolgen van de coronacrisis zijn hierin nog niet gekwantificeerd.

Impact coronacrisis
Vanaf de laatste week van maart heeft een ambtelijke verkenning plaats gevonden van de mogelijke impact van de coronacrisis op de financiën en het risicoprofiel voor onze gemeente. Dit, ook al zijn de omstandigheden zeer onzeker, om zo goed mogelijk in te schatten wat de financiële impact voor de gemeente Arnhem is, naast de ingrijpende gevolgen voor de Arnhemse burgers, bedrijven en organisaties. Daarbij is uitgegaan van de mogelijke impact van contactbeperkende maatregelen voor een duur van drie maanden. Dit in aansluiting op het eerste scenario van het Centraal Plan Bureau (CPB) dat de gevolgen van de corona crisis verkend heeft.

Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van deze verkenning is dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van de impact kan worden gegeven. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook andere onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd. Duidelijk is wel al dat de financiële impact naar alle waarschijnlijkheid majeur zal zijn. In de bijlage bij de Perspectiefnota 2021-2024 is de impactanalyse bijgevoegd.

De belangrijkste onzekerheid zit op dit moment op de duur van de contactbeperkende maatregelen en de verdere gevolgen daarvan. Dat betekent dus ook dat naar mate de maatregelen langer duren ook de gevolgen voor de Arnhemse samenleving dieper zullen ingrijpen en ook de gevolgen voor de gemeentelijke financiën nog groter zullen zijn.

De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en beziet de effecten in het uitvoeringsjaar 2020. De effecten in het uitvoeringsjaar nemen we ter kennisname mee in deze Turap 1. De begroting voor het lopende uitvoeringsjaar wordt pas aangepast bij Turap 2. De meerjarige effecten vanaf 2021 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2021-2024.

Bestuursrapportages en Turap
Vorig jaar is gestart met het opstellen van bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk. In deze bestuursrapportages wordt gedetailleerde informatie gegeven over de voortgang en resultaten van de programma's. Deze bestuursrapportages zijn continu in ontwikkeling om de raad steeds betere instrumenten te geven om bij te sturen en te controleren.

In de Turaps wordt ook over de voortgang van de programma's gerapporteerd. In Turap 1 zijn dit alleen de financiële afwijkingen. In Turap 2 wordt ook de inhoudelijke voortgang aan de hand van de doelenboom weergeven. Deze rapportage is minder gedetailleerd dan de bestuursrapportages. We zijn op zoek naar een goede samenhang tussen de bestuursrapportages en de Turaps.

In deze Turap geven we in de bijlage bij de programma's S06 en S07 een korte toelichting over de financiële afwijkingen. In de bestuursrapportages is meer informatie over de voortgang op deze onderwerpen aangegeven.

Totaalbeeld financiën

Overzicht baten en lasten geconsolideerd			
(bedragen x € 1.000)			
Middelen	**Begroting primitief**	**Prognose Turap 1**	**Afwijking Turap 1**
Lasten	-759.809	-772.438	-12.629
Baten	750.802	762.442	11.640
Saldo lasten en baten	**-9.007**	**-9.996**	**-989**
Toevoegingen aan reserves	-29.445	-29.445	0
Onttrekkingen aan reserves	38.452	41.941	3.489
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**9.007**	**12.496**	**3.489**
Prognose resultaat	**0**	**2.500**	**2.500**

Uit bovenstaand totaalbeeld blijkt dat ten opzichte van de begrote lasten en baten in 2020 een nadelig saldo wordt verwacht van € 1,0 miljoen. Op een aantal programma's wordt echter een hogere onttrekking aan de bestemmingsreserves verwacht dan is begroot (€ 3,5 miljoen), waardoor een voordeel voor de algemene reserve van € 2,5 miljoen ontstaat. In de bijlagen worden per programma de verwachte afwijkingen nader toegelicht.

Bijlagen

Financiële afwijkingen

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-115.847	-117.060	-1.213
Baten	513.240	522.646	9.406
Saldo lasten en baten	**397.393**	**405.586**	**8.193**
Toevoegingen aan reserves	-11.116	-11.116	0
Onttrekkingen aan reserves	13.141	14.775	1.634
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**2.025**	**3.659**	**1.634**
Prognose resultaat	**399.418**	**409.245**	**9.827**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-1.213**				
Financiën	-670		Dividend BNG	I	AR
Personeel en Organisatie	-543		Connectie cao-stijging	S	AR
Baten	**9.406**				
Financiën	9.406		September - decembercirculaire: 7.145	S	AR
			MIP: 1.360	S	AR
			Rente: 900	S	AR
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**1.634**				
Diverse bestemmingsreserves	1.634		Actualisering Bestemmingsreserves	I	BR

Dividend BNG

Er ontstaat in 2020 wel een nadeel op het dividend van de BNG (uitkering over 2019). Ten opzichte van de begroting is dit een nadeel van € 670.000. De BNG heeft een forse voorziening moeten treffen omdat een partij aan wie ze kredieten hebben verleend in financieel zwaar weer is gekomen. Zonder die voorziening was de winst op peil gebleven. Het resultaat van de bank verder is niet verslechterd, dus er is voor dit moment geen aanleiding om de begroting meerjarig aan te passen.

De Connectie: cao stijging

Op 12 september 2019 hebben bonden en de VNG een akkoord bereikt over een loonsverhoging van 6,25%. Voor De Connectie betekent dit een aanvulling op de ingeschatte nominale indexatie. Voor onze eigen organisatie geldt dit ook, maar dit knelpunt is reeds in de MJPB 2020-2023 verwerkt.

September- en decembercirculaire gemeentefonds

De MJPB 2020-2023 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2019. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2019 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2019 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2021 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor onze nominale en volume indexatie.
Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen Gezond in de stad, aanpak laaggeletterdheid, dak- en thuisloze jongeren, ambulantisering in de Ggz, Bbz levensvatbaarheidsonderzoeken, toezicht en handhaving kinderopvang en uitvoering van de donorwet.

Meerjareninvesteringsplanning
Zoals gebruikelijk wordt de MeerjarenInvesteringsPlanning (MIP) voor de Perspectiefnota geactualiseerd. Dit gebeurt bijvoorbeeld naar aanleiding van de gerealiseerde investeringen in het jaar 2019. Over 2019 heeft een onderbesteding plaatsgevonden van de begrote investeringen, waardoor in 2020 een vrijval van de daarvoor begrote kapitaallasten plaatsvindt. Een bedrag van € 1,360 miljoen valt hiervan vrij ten gunste van de algemene reserve. In de jaarrekening wordt in de paragraaf Investeringen in de jaarrekening 2019 hierover een nadere toelichting gegeven.

Rente
In de huidige MJPB 2020 - 2023 gaan we uit van een geleidelijk stijgende rente. Voorgesteld wordt om nu in het beeld de aanname te verwerken dat de rente gedurende een langere periode van jaren op het huidige niveau blijft (vergelijkbaar met de situatie waarin Japan al langer zit/heeft gezeten). In 2020 ontstaat hierdoor een voordeel van € 9 ton. Hierbij blijven we uitgaan van lange looptijden van nieuwe leningen.
Mocht de rente in de nabije toekomst sneller gaan stijgen, dan kunnen we de gevolgen daarvan opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. Kortere looptijden betekent een lagere rente. De gemeente Arnhem heeft de ruimte om zulke leningen aan te trekken omdat we in de afgelopen jaren juist leningen met langere looptijden hebben afgesloten. Hierdoor zijn onze aflossingsverplichtingen in de nabije toekomst laag geworden, lager dan wettelijk toegestaan volgens de renterisiconorm (20% van het begrotingstotaal). Vanwege deze ruimte voor extra aflossingen kan de gemeente indien nodig nieuwe leningen met een kortere looptijd aantrekken en zo de gemiddeld te betalen rente laag houden.

Actualisering bestemmingsreserves
In het kader van open en verantwoord besturen is kritisch gekeken naar de bestemmingsreserves. Voor dat deel waar geen concreet bestedingsplan (en een begrote dotatie) aan ten grondslag ligt, wordt voorgesteld om dit vrij te laten vallen ten gunste van de algemene middelen. Een aantal reserves is ingesteld om een bepaald risico af te dekken. Daarbij is geïnventariseerd of dit risico en de stand van de bijbehorende reserve nog actueel is. Bij de reserves Pakketmaatregelen Wmo, Toezicht Peuterspeelzalen en gastouderopvang, Stimulering woningbouw, Taakmutaties Gemeentefonds-overloop en Bedrijfsvoering ontstaat ruimte na de actualisatie. Deze ruimte komt ten gunste van de algemene middelen.

S01 Veiligheid

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-14.692	-15.065	-373
Baten	1.673	1.673	0
Saldo lasten en baten	**-13.019**	**-13.392**	**-373**
Toevoegingen aan reserves	-68	-68	0
Onttrekkingen aan reserves	341	341	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**273**	**273**	**0**
Prognose resultaat	**-12.746**	**-13.119**	**-373**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-373**				
Brandweer	-373		Nacalculatie/indexatie	I	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

VGGM- Brandweer

Dit knelpunt wordt veroorzaakt doordat de nagecalculeerde indexering van lonen en prijzen op het onderdeel Brandweer van VGGM onvoldoende is verwerkt in het gemeentelijk budget dat beschikbaar is voor de Brandweer. Voor de jaren vanaf 2021 wordt bekeken of dit opgevangen kan worden binnen de totale beschikbare middelen voor indexatie in de MJPB 2021-2024.

S06 Participatie en armoedebestrijding

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-169.996	-170.266	-270
Baten	110.722	112.956	2.234
Saldo lasten en baten	**-59.273**	**-59.273**	**1.964**
Toevoegingen aan reserves	-290	-290	0
Onttrekkingen aan reserves	2.142	2.142	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.852**	**1.852**	**0**
Prognose resultaat	**-57.421**	**-57.421**	**1.964**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-270**				
Werk en Inkomen	-300		BUIG	S	AR
Armoedebeleid	30		Incidentele bijdrage dekking Uitvoering dierenwelzijn	I	AR
Baten	**2.234**				
Werk en Inkomen	2.234		Compensatie BUIG	I	AR
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

Werk & Inkomen: BUIG

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar.

Armoedebeleid

Voor 2020 is vanuit het beleidsterrein Armoede incidentele dekking (€ 30.000) gevonden voor een integrale aanpak voor bevordering dierenwelzijn waarbij dierenartskosten minima een belangrijk onderdeel vormen.

Werk & Inkomen: Compensatie BUIG

Recent hebben we bericht ontvangen van het ministerie van SZW met betrekking tot onze bezwaarschriften BUIG over de jaren 2015 en 2016. Vanuit SZW wordt een compensatiebedrag voorgesteld ter hoogte van € 2,23 miljoen. Ambtelijk wordt op dit moment nog bekeken in hoeverre wij dit vanuit de gemeente Arnhem een passend voorstel vinden. Ondanks dat er nog geen definitief besluit ligt, is de verwachting dat de compensatie minimaal € 2,23 miljoen zal zijn.

In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is op pagina 29 financiële informatie te vinden over de voortgang van het programma.

S07 Zorg

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-30.808	-40.583	-9.775
Baten	918	918	0
Saldo lasten en baten	**-29.890**	**-39.665**	**-9.775**
Toevoegingen aan reserves	-678	-678	0
Onttrekkingen aan reserves	1.100	2.510	1.410
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**422**	**1.832**	**1.410**
Prognose resultaat	**-29.468**	**-37.833**	**-8.365**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-9.775**				
Jeugd /Jeugdzorg	-8.800		Ontwikkelingen jeugdzorg	S	AR
Zorg	-410		Veilig thuis; verhoging Arnhemse bijdrage	I	AR
Zorg	-565		DRAN	S	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**1.410**				
BR Wmo & Jeugdzorg	1.000		Ontwikkelingen jeugdzorg	I	BR
BR Beschermd en weerbaar	410		Zorg/Veilig thuis	I	BR

Jeugdzorg

In de raadsbrief dd. 7 januari 2020 over 'Ontwikkelingen in de jeugdzorg' is aangegeven dat, tegen eerdere verwachtingen in, de groei in de jeugdzorg bij ongewijzigd beleid zich ook in 2020 en volgende jaren lijkt door te zetten. Hierdoor is de inschatting dat er tekorten zullen ontstaan van € 11,2 miljoen in 2020 (oplopend tot € 12,1 miljoen vanaf 2021). De eerder vastgestelde maatregelen uit de MJPB (€ 0,6 miljoen) en verwachte effecten van de vastgestelde beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden (€ 0,4 miljoen) zijn onvoldoende om deze tekorten terug te dringen. Om deze reden zijn aanvullende voorstellen gedaan om deze tekorten te dekken in het raadsvoorstel van 18 februari 2020 "voorstellen tot maatregelen jeugdzorg", onder andere via de taskforce Jeugd (€ 1,4 miljoen). Het verwachte tekort in 2020 komt daarmee uit op € 8,8 miljoen. Voor 2020 is in de raadsbrief eenmalig dekking van € 1 miljoen uit de BR Wmo & Jeugdzorg voorgesteld.
In tegenstelling tot hetgeen in deze raadsbrief is opgenomen, worden de daarin verwachte aanvullende middelen van het Rijk van € 3 miljoen in 2020 tot € 6 miljoen in het financiële beeld van deze Perspectiefnota voorzichtigheidshalve niet meer meegenomen. Er is op dit onderdeel namelijk geen nadere berichtgeving vanuit het Rijk ontvangen die er op duidt dat deze middelen in de meicirculaire toegekend worden.

Veilig thuis

In 2019 is het beroep op Veilig Thuis Gelderland-Midden gestegen als gevolg van de invoering van de verbeterde Wet Verplichte Meldcode en de radarfunctie. Het aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig thuis is meer gestegen dan werd verwacht. Veilig thuis heeft zich daarom genoodzaakt gezien haar begroting en daarmee ook de gemeentelijke bijdragen naar boven bij te stellen. Voorstel is om de hogere Arnhemse bijdrage van € 410.000 in 2020 eenmalig te dekken uit de bestemmingsreserve Beschermd en Weerbaar. Vooralsnog wordt de verhoging als incidenteel beschouwd. Later dit jaar wordt in het bestuurlijk overleg Veilig Thuis op basis van het aantal meldingen en adviesaanvragen bepaald of een structurele aanpassing van de begroting noodzakelijk is. Kijkend naar de eerste maanden van 2020 lijkt de productie te stabiliseren op het niveau van eind 2019. Dit zou een structurele verhoging van de gemeentelijke bijdrage betekenen. Er is daarom een risico opgenomen in het gemeentelijk risicoprofiel.

DRAN

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft een hogere gewijzigde begroting ingediend. Dit geeft een structureel effect. De verhoging wordt veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Hier tegenover staat de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet inmiddels vastgesteld en is de verordening in voorbereiding.

In de bestuursrapportage Zorg is op pagina 11 financiële informatie te vinden over de voortgang van het programma.

S08 Welzijn en inclusie

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-18.236	-18.261	-25
Baten	755	755	0
Saldo lasten en baten	**-17.481**	**-17.481**	**-25**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.100	1.100	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.100**	**1.100**	**0**
Prognose resultaat	**-16.381**	**-16.381**	**-25**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-25**				
Inclusie	-25		Motie AST	S	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

Inclusie

De motie Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143) vraagt om budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST. Uit een inventarisatie met openbare ruimte is gebleken dat voor het grootste deel van de uitvoering middelen vrijgemaakt kunnen worden door te schuiven in de hoeveelheid projecten die er op jaarbasis worden uitgevoerd. Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is. De inzet van ervaringsdeskundigheid zal (deels) door inclusie worden gefaciliteerd en bekostigd.

S09 Gezondheid en sport

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-18.141	-18.649	-508
Baten	2.161	2.161	0
Saldo lasten en baten	**-15.980**	**-16.488**	**-508**
Toevoegingen aan reserves	-693	-693	0
Onttrekkingen aan reserves	528	648	120
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-165**	**-45**	**120**
Prognose resultaat	**-16.145**	**-16.533**	**-388**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-508**				
Publieke gezondheid	-240		Prenatale zorg: -120	I	AR
			Rookvrije generatie: -120	I	AR
Sport	-268		Exploitatie sporthallen: -88	S	AR
			Kunstgrasvelden: -180	S	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**120**				
BR Transformatie zorg	120		Publieke gezondheid/Prenatale zorg	I	BR

VGGM: prenatale zorg

Onder andere door het wegvallen van het transformatiebudget van de teams Leefomgeving is er vanaf het jaar 2020 onvoldoende budget beschikbaar om bestaande interventies en activiteiten van VGGM op het terrein van prenatale zorg te bekostigen en daarover in het kader van de jaarlijkse Dienstverleningsovereenkomst (DVO) afspraken te maken. Het betreft hier onder andere het programma Stevig ouderschap, het programma Voorzorg en prenatale huisbezoeken. Deze interventies zijn erop gericht om latere problemen bij het opgroeien en opvoeden van kinderen te voorkomen en dragen zo indirect bij aan het terugdringen van de kosten van de Jeugdzorg. Voor 2020 worden de kosten hiervan gedekt uit de reserve Transformatie zorg.

Rookvrije generatie

Om uitvoering te kunnen geven aan de eerder door de Raad aangenomen motie 'Op naar een rookvrije generatie' zijn extra inzet en middelen nodig, waarin nu in de begroting niet is voorzien.
Het betreft hier onder andere eenmalige kosten voor het plaatsen van borden (€ 120.000). De Raad wordt hierover via een raadsbrief nader geïnformeerd.

Exploitatie sporthallen

Vorig jaar is Sporthal De Opmaat door Sportbedrijf in beheer genomen. Binnenkort nemen zij sporthal Bethaniënstraat in beheer en wanneer sporthal Middachtensingel wordt opgeleverd, zal deze ook door hen in beheer worden genomen. Nieuwe sporthallen zijn altijd gebouwd met de aanname dat de vergoeding normuren bewegingsonderwijs en verhuur aan verenigingen, de exploitatie moet dekken. Bij nieuwe sporthallen is dat niet altijd mogelijk. De reden hiervoor is dat nieuwe sporthallen voldoen aan de hogere normen die we in Arnhem hebben gesteld. Deze normen hebben een financieel effect. Voor 2020 verwachten we een effect van € 87.500. Structureel onderzoeken we het effect en zullen we op een later moment voorstellen tot oplossing doen.

Kunstgrasvelden

Sportbedrijf Arnhem (en daarmee ook de gemeente Arnhem) voldoet niet aan de wettelijke plicht om maatregelen te treffen die het verspreiden van kunstgraskorrels buiten de velden beperkt. De rechtbank heeft een uitspraak gedaan over de te nemen maatregelen inzake het sportbedrijf in Enschede. Op basis daarvan heeft Sportbedrijf Arnhem de mogelijkheden en de kosten van het opruimen van het infill-materiaal buiten de velden en het aanpassen van het onderhoud en de renovaties onderzocht. De aangepaste onderhoudswerkzaamheden zorgen er voor dat het infill-materiaal zo min mogelijk buiten de
velden terechtkomt. De huidige onderhouds- en renovatiebudgetten bij het Sportbedrijf Arnhem zijn hiervoor echter onvoldoende. Om bovenstaande werkzaamheden te verrichten is eenmalig in 2020 € 180.000 nodig en daarnaast een investering waarvan rente en afschrijvingslasten gedurende zeven jaar € 28.500 zullen bedragen. Voor de toekomst zal worden bekeken of deze kunstgrasvelden na afschrijving vervangen moeten worden door velden die aan aangescherpte normeringen voldoen.

Zwembad Valkenhuizen

In de planning van het zwembad was marge aangehouden ten behoeve van onwerkbaar weer. Ondanks de milde winter en het uitblijven van onwerkbaar weer is er ten opzichte van de geplande oplevering toch enige vertraging ontstaan. Dit betreft een vertraging in de ruwbouw ten gunste van de voorbereiding en realisatie van de betonbouw van de kelder. Op dit moment is hierdoor een beperkte uitloop van circa 5 weken te verwachten, de verwachte oplevering is nu voorzien januari 2021. De vertraging ligt buiten de invloedssfeer van de gemeente en zal niet leiden tot extra kosten.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-42.329	-42.439	-110
Baten	37.604	37.604	0
Saldo lasten en baten	**-4.725**	**-4.835**	**-110**
Toevoegingen aan reserves	-814	-814	0
Onttrekkingen aan reserves	30	30	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-784**	**-784**	**0**
Prognose resultaat	**-5.509**	**-5.619**	**-110**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-110**				
Ruimtelijke Ordening	-110		Plan van aanpak woningsplitsing	I	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering controles en handhaving

Voor panden waar meer dan vier kamers worden verhuurd geldt op basis van nationale wetgeving een meldingsplicht. De gemeente Arnhem kent ongeveer 500 van dit type gemelde kamerverhuurbedrijven. De afgelopen drie jaren gaf de gemeente Arnhem opdracht voor het uitvoeren van 100 handhavingsacties bij kamerverhuurbedrijven door de ODRA. Structureel is er budget voor iets minder dan 50 acties. De controles van de ODRA hebben een integrale benadering waarbij naast brandveiligheid wordt gekeken naar zaken zoals illegale splitsing van bouwwerken, gezondheid, ondermijning, constructie, strijdigheid met bestemmingsplannen.

Bij kamerverhuurbedrijven is de kans op overlast groot. Ook is er sprake van significante risico's. Daarbij is het naleefgedrag van kamerbewoners veelal slecht: in 95% van de gevallen worden tekortkomingen geconstateerd. Uitbreiding van de handhavingscapaciteit van de ODRA is daarom noodzakelijk. Om alle kamerverhuurbedrijven de komende drie jaar te bezoeken en acties in reserve te houden voor incidenten en overlastmeldingen dient het aantal handhavingsacties te worden verhoogd naar 200. Dit leidt tot een knelpunt van € 110.000 (in 2020 tot en met 2022).

S12 Wonen en leefomgeving

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-32.478	-32.833	-355
Baten	37.873	37.873	0
Saldo lasten en baten	**5.395**	**5.040**	**-355**
Toevoegingen aan reserves	-200	-200	0
Onttrekkingen aan reserves	1.286	1.611	325
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.086**	**1.411**	**325**
Prognose resultaat	**6.481**	**6.451**	**-30**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-355**				
Dierenwelzijn	-60		Uitvoering dierenwelzijn	S	AR
Openbare ruimte	30		Incidentele bijdrage dekking Uitvoering dierenwelzijn	I	AR
Groen	-250		Bomenbeleid	S	AR
Wonen	-75		Woondeal Arnhem-Nijmegen	I	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**325**				
BR Groenfonds	250		Groen/Bomenbeleid	I	BR
BR Volkshuisvesting	75		Wonen/Woondeal Arnhem-Nijmegen	I	BR

Dierenwelzijn

Er ontstaan meerkosten als gevolg van een integrale aanpak voor bevordering dierenwelzijn waarbij dierenartskosten minima een belangrijk onderdeel vormen. Voor 2020 is hiervoor vanuit de beleidsterreinen Openbare Ruimte (€ 30.000) en Armoede (€ 30.000, zie programma S06) incidentele dekking gevonden.

Bomenbeleid

De lasten voor het bomenbeleid in 2020 worden gedekt door de inzet van de aanwezige middelen in de BR Groenfonds.

Woondeal

Op 4 maart is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen.
Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken.
Door het afsluiten van de Woondeal krijgen urgente maatschappelijke opgaven die we in Arnhem hebben financieel prioriteit bij het Rijk. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, maar ook thema's als groen en circulair, leefbaarheid, verstedelijking en gebiedsontwikkeling.

Vanuit het Rijk en provincie komt er ongeveer een miljoen euro vrij om met de uitvoering van deze Woondeal aan de slag te gaan. Om deze langjarige samenwerking vorm te geven hebben we binnen de gemeente Arnhem extra capaciteit nodig, onder andere voor programmasturing en plankosten. Voor het jaar 2020 zijn deze kosten op te vangen in de BR Volkshuisvesting.

Notitie

GEMEENTE Arnhem

Voorstel betreffende vervolg proces behandeling Perspectiefnota 2021-2024

Datum : 3 juni 2020

Aan : Agendacommissie

Van : K. Vons tel. 3774087

Betreft : Voorstel betreffende vervolg proces behandeling Perspectiefnota 2021-2024

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt het vervolg van de planning en procedure van de Perspectiefnota 2021-2024. Het in de notitie van 8 april jl. voorgestelde proces is i.v.m. de vernieuwde inzichten m.b.t. coronacrisis aangepast. Een aantal onderdelen van het politieke proces is reeds afgesloten of in de steigers gezet. Zo is de periode van technische vragen en antwoorden afgerond en heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren plaatsgevonden. Met de organisatie rondom "het inspreekmoment van de stad", op woensdag 10 juni, is begonnen. De M1 fase is schriftelijk gestart, maar er is geen deadline gesteld voor het indienen van schriftelijke vragen. Er is nog geen gebruik van gemaakt door de raadsleden, m.a.w. er zijn nog geen schriftelijk vragen ingediend. De schriftelijke M1 fase kan nu worden stop gezet en omgezet worden in een fysieke M1 vergadering. De planning en procedure voor de M1, M2 en de besluitvorming wordt nu als volgt voorgesteld:

Woensdag 17 juni: Meningsvorming 1 (fysiek)

Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. De behandeling zal in de verschillende raadskamers plaatsvinden. Bij deze behandeling zal de orde van de vergadering wellicht iets aangepast moeten worden. Omdat het over een voorstel gaat dat alle portefeuilles raakt ligt het minder voor de hand dat er in de raadskamers afzonderlijk een eerste oordeel over de Perspectiefnota wordt uitgesproken. Ook hoeft in een M1 fase niet aan de orde te komen of men moties zal gaan indienen, want we weten vooraf dat dit zal gaan gebeuren. Het ligt in de rede de M1 fase dan iets meer (politiek) vraaggericht zal zijn. Om de agenda van 17 juni niet geheel te belasten met de M1 van de Perspectiefnota zal de M1 vergadering verdeeld worden over de agenda van 17 juni en van 24 juni.

Donderdag 18 juni tot en met donderdag 25 juni: Periode van het opstellen van moties en amendementen

De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 24 juni Meningsvorming 1 (fysiek)

Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. Zie woensdag 17 juni

Woensdag 1 juli: Meningsvorming 2

Bespreking Perspectiefnota in fase Meningsvorming 2. Plenair.
Met spreektijden. Geen uitloop mogelijk. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's, waarbij de exacte thematisering af hangt van welke onderwerpen/thema's aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen.

Voorstel betreffende vervolg proces behandeling Perspectiefnota 2021-2024

Donderdag 2 juli tot en met maandag 6 juli 12.00 uur: de definitieve moties en amendementen worden geschreven.
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 8 juli besluitvormende raad Perspectiefnota.
Besluitvormende raad. Perspectiefnota staat centraal. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. De definitieve amendementen en moties dienen op maandag voor 6 juli vóór 12.00 uur ingediend te zijn. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc. Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:

Instemmen met het in deze notitie geschetste agenderings/besluitvormingsproces van de Perspectiefnota

Bundel technische vragen Perspectiefnota 2021

Versie: 22-05-2020

GroenLinks 2
VVD 5
D66 12
PvdA 22
SP 27
Arnhem Centraal 32
Partij van de Dieren 34
CDA 35
PVV 38

GroenLinks

Fractie:	**GL - 1 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	Woningbehoefte. Verwachting andere woningbehoefte in het kader van sociale huur. Wie pakt dit op?
Antwoord:	Deze vraag is mondeling beantwoord tijdens de technische sessie.

Fractie:	**GL - 2 (mondeling)**
Pagina:	6
Vraag:	Visie Circulaire Economie, wanneer komt die?
Antwoord:	Deze visie en plan van aanpak worden na de zomer van 2020 verwacht

Fractie:	**GL - 3**
Pagina:	7
Vraag:	Welk herstelplan wordt bovenaan bedoeld?
Antwoord:	Met het herstelplan wordt de aanpak van het college bedoeld die gericht is op het herstel van de stad die nu getroffen is door de Corona-crisis. Dit is geen vastgelegd plan, maar een set aan te ontwikkelen maatregelen en beleidsinterventies gebaseerd op de impact en effecten van de Corona crisis op de Arnhemmers. De wijze waarop we de 1,5 meter samenleving in de stad willen gaan vormgeven, bijvoorbeeld in openbare ruimte en met de terrassen, is daar een voorbeeld van. Maar ook de beleidsmatige opgave om te onderzoeken op welke wijze de negatieve effecten op ondermeer de economie, cultuur en welzijn kunnen worden opgevangen (beleidsinterventies). De focus van deze aanpak is om inzicht te krijgen in wat er nodig is voor de middellange en lange termijn en welke investeringen daarbij horen. Deze aanpak wordt momenteel verder uitgewerkt en de raad gaat daarin worden meegenomen.

Fractie:	**GL - 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	De bridge tot liberation experience? Gaat dit door?
Antwoord:	Naar de mogelijkheden van de De Bridge to Liberation wordt op dit moment gekeken. Dit wordt in nauwe afstemming gedaan tussen Stichting Bridge to Liberation en gemeente Arnhem en de andere strategische partners provincie Gelderland en vfonds.

Fractie:	**GL - 5**
Pagina:	
Vraag:	De rookvrije generatie. Het plaatsen van borden kost 120.000 euro. Waarom zijn deze kosten zo hoog?
Antwoord:	De gemeente heeft 499 speelplaatsen in beheer. Per speelplaats zullen ongeveer 3 betontegels 'Rookvrij' bij de ingangen van de speelplaats geplaatst worden (op de grond). Het plaatsen van 1 tegel kost ongeveer 75 euro, dit is inclusief aanschaf tegel, kosten plaatsen van de tegel en logistieke kosten

Fractie:	**GL- 6**
Pagina:	9
Vraag:	De begroting is sluitend zonder de aanvullende middelen vanuit het Rijk. Maar hoe ziet het financiële plaatje eruit wanneer we de middelen wel ontvangen? Heeft het college dit scenario uitgedacht en hoe worden de extra middelen dan ingezet?
Antwoord:	Indien we aanvullende middelen van het rijk ontvangen, dan zal de exploitatie in elk jaar gunstiger uitvallen. Gezien het feit dat we dit op dit moment te onzeker vinden, is geen scenario uitgedacht hoe deze middelen in te zetten. De middelen Jeugdzorg worden via het Gemeentefonds ontvangen en zijn daarmee in principe algemene middelen die voor alle programma's in te zetten zijn.

Fractie:	**GL - 7**
Pagina:	13
Vraag:	Sportbedrijf kost weer meer geld. Wat is terugkijkend, gezien (financiële) doel het resultaat van de verzelfstandiging? Wat zijn consequenties van het terugdraaien van de verzelfstandiging?
Antwoord:	Het klopt dat de subsidie aan Sportbedrijf sinds 2017 is opgelopen. Dit is echter niet meer dan de jaarlijkse indexering. Sinds 2017 is het Sportbedrijf Arnhem elk jaar ruimschoots binnen het beschikbare budget voor de subsidie gebleven.

Fractie:	**GL- 8**
Pagina:	15
Vraag:	Wat is de rekenrente nu en waarom is die rente niet verlaagd? Wat levert verlaging op? Is de inschatting dat de dotatie aan de BR solvabiliteit omlaag kan? En wat is het gevolg van een eventuele lagere rekenrente daarop?
Antwoord:	De rekenrente (omslagrente) bedraagt in 2020 2% en zal in 2021 worden verlaagd naar waarschijnlijk 1,7 of 1,8%. Daar zijn wettelijke voorschriften voor. De rekenrente wordt bepaald door de rentekosten over alle leningen die de gemeente betaalt. Die leningen zijn in de achter ons liggende jaren afgesloten en hebben niet allemaal zo'n lage rente als momenteel gangbaar is. Verlaging van de rekenrente levert op zichzelf niets op. De rekenrente is een instrument om kosten van leningen intern binnen de gemeente toe te rekenen aan investeringen en programma's. De rente die de gemeente moet betalen aan geldgevers wordt daardoor niet beïnvloed. De BR solvabiliteit heeft geen relatie met de rekenrente. De BR wordt berekend op basis van de boekwaarde van de investeringen en de begrote afschrijvingen. Die worden geen van beide beïnvloed door de rente. Verlaging van de rekenrente heeft dus geen gevolg voor de hoogte van de BR solvabiliteit.

Fractie:	**GL- 9**
Pagina:	15
Vraag:	Wat zou het opleveren in de begroting als we de stelpost wél opnemen (rond BR solvabiliteit)?
Antwoord:	Als we de stelpost inzake verwachte onderuitputting van de kapitaallasten ook in het laatste jaar opnemen, dan staat deze structureel in de begroting en leggen we ons structureel vast op deze besparing. Het wel of niet opnemen van deze stelpost staat los van de begrote dotatie aan de BR Solvabiliteit.

Fractie:	**GL - 10**
Pagina:	18
Vraag:	Wat is het structurele beeld richting 2023? Is dat ook positief, of wordt het negatieve resultaat gedekt door incidenteel verwachte voordelen? En; het laatste jaar is vooral voor de provincie van belang?
Antwoord:	Volgens de beoordeling van de toezichthouder is het structurele begrotingssaldo in de MJPB 2020-2023 ruim € 5 miljoen in 2023. Op dit saldo zijn de incidentele baten en lasten dus gecorrigeerd. Inderdaad is het laatste jaar voor de provincie van belang om een oordeel te geven over de structurele sluitendheid.

Fractie:	**GL - 11**
Pagina:	19
Vraag:	Eventuele extra inzet van voor de coronacrisis (ondersteuning ondernemers, regelingen uitvoeren, extra zomerscholen); in hoeverre worden die betaald uit de Algemene Reserve?
Antwoord:	In de komende periode gaan we voortdurend monitoren welke extra kosten als gevolg van de coronacrisis leiden tot directe nadelen in het lopende jaar 2020, welke mogelijk in het meerjarenbeeld 2021-2024 moeten worden ingeraamd en welke in het risicoprofiel moeten worden meegenomen (omdat er teveel onzekerheden zijn). Deze prognoses nemen we mee in Turap-2 voor wat betreft 2020 en de Begroting 2021-2024 voor wat betreft de jaren na 2020. Aan de raad leggen we indien nodig daarbij een voorstel neer hoe we omgaan met mogelijke extra kosten. Daarbij betrekken we natuurlijk de maatregelen en compensatie van het rijk en de provincie. We verwachten uit de opschoning van de bestemmingsreserves mogelijk ruimte die ingezet kan worden en tot slot zijn er wellicht voorstellen voor beleidsinterventies te doen.

VVD

Fractie:	**VVD - 1**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	In de bestuursrapportage Doorbraak naar werk, staat op pagina 38 een vertaling van de aantallen extra Arnhemmers die wij aan het werk gaan helpen. “Op deze manier komen wij tot 350 van de groep van 500’ tot en met 2024”. En dat betekent in deze bestuursperiode zelfs maar 100 extra mensen in plaats van de 500 die we als ambitie in het coalitieakkoord hebben afgesproken. Wat zegt het staatje p 38 in de bestuursrapportage over de ambitie?
Antwoord:	De ambitie is en blijft om (i) de landelijke lijn te volgen voor wat betreft het saldo op de in- en uitstroom en (ii) 500 Arnhemmers extra aan het werk te helpen. Het slechts formuleren van een ambitie is echter niet genoeg om deze zijn werk te laten doen. Op basis van de inzichten uit de genoemde (en de vorige) bestuursrapportage hebben we dan ook geprobeerd om de ambitie te operationaliseren. In de bestuursrapportage stellen we vast dat de gemeente Arnhem de lijn van gemeenten van een vergelijkbare omvang inmiddels volgt. Het volgen van die lijn betekent dat het jaarlijkse, positieve saldo op instroom en uitstroom ca. 250 inwoners moet zijn. Daarnaast hebben wij in de MJPB 2020-2023 conform het besluit van de raad de ambitie van het programma Doorbraak Naar Werk (deels) financieel vertaald in de begroting. Het staatje op pagina 38 van de bestuursrapportage is niets meer of minder dan een vertaling van (i) het volgen van de landelijke lijn en (ii) de financiële taakstelling in tenminste te behalen aantallen. Het is geenszins opgetekend als impliciete afschaling van de ambitie, want die staat (zoals gezegd) nog steeds.

Fractie:	**VVD-2**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer arnhem
Vraag:	In de motie ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)’ werd gevraagd om budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST. In de behandelingen in 2019 is gesproken over noodzakelijke aanpassingen van o.a. de MFC’s en openbare ruimte (het lijstje van het APCG). Dat zou om een bedrag van iets meer dan 100k gaan. In de P nota wordt nu gesproken over € 10K voor openbare ruimte en 15 k voor vastgoed. 2) Waar zijn deze twee bedragen op gebaseerd en is dit voldoende?
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 is aangegeven dat circa €15.000 per jaar nodig is voor bestaand vastgoed met daarbij een aantal uitgangspunten. Voor bestaande Openbare ruimte is uitgegaan van €50.000 in 2020 en is nu structureel geraamd op €10.000. Zoals in de perspectiefnota staat moet uit een nog op te stellen meerjarig agenda blijken of dit voldoende is. Zoals in de brief van 2 juli 2019 is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals o.a. liften en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**VVD- 3**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is. De inzet van ervaringsdeskundigheid zal (deels) door inclusie worden gefaciliteerd en bekostigd. 3) Wanneer is de meerjarige agenda gereed?
Antwoord:	Deze wordt eind derde kwartaal verwacht.

Fractie:	**VVD - 4**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Knelpunt van 725 K op doelgroepenvervoer. Dit is een structureel tekort dat voor een groot deel gedekt gaat worden uit algemene middelen. 4) Aan welke knoppen kan er nog gedraaid worden om dit tekort te verkleinen en/of is hier al kritisch naar gekeken? Zoals we dat bij leerlingenvervoer bijvoorbeeld wel zien.
Antwoord:	Het doelgroepenvervoer is door de aanbesteding duurder geworden; in meerdere brieven en bijeenkomsten is uitgelegd dat dit te verwachten was door o.a. verhoging BPM, inzetten op duurzaamheid en marktwerking. Daarnaast zien we de laatste jaren een stijging in het aantal toewijzingen voor vervoer (o.a. als gevolg van de vergrijzing) en daarmee ook het gebruik. Daar kunnen we als gemeente iets aan doen door het aanscherpen van de beleidsregels. Hiervoor zijn dan ook de nieuwe beleidsregels voor vervoer opgesteld in het kader van Wmo (vraagafhankelijk en dagbesteding) en Jeugdwet (vervoer naar instellingen). Deze zijn op 1 februari van kracht

	gegaan; een aantal maatregelen die daarin staat is helaas door Corona uitgesteld. Ook de Verordening Leerlingenvervoer 2020, die nu voorligt bij de raad, is één van de knoppen waarmee dit tekort verkleind kan worden. De sleutel voor kostenbeheersing ligt bij de gemeente, in de toewijzing. Door de invoering van de beleidsregels zijn hierop al maatregelen genomen. Ook blijven we de kosten zorgvuldig monitoren. Bij een verdere overschrijding zullen we met een voorstel tot verdere maatregelen komen om de kosten naar beneden te brengen. Echter doelgroepenvervoer is noodzakelijk om ervoor te kunnen zorgen dat iedereen mee kan blijven doen.

Fractie:	**VVD - 5**
Pagina:	5
Vraag:	De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren. Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Wij zien daarbij mogelijkheden voor 'stadsvernieuwing 3.0'. Dat is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij mogen we de bereikbaarheid van de stad niet uit het oog verliezen. Wij kunnen dit niet alleen. Wij willen daarom komen tot een stadsakkoord met de corporaties en marktpartijen. In dat akkoord maken wij afspraken over de maatregelen die nodig zijn om het wonen in Arnhem voor nu, morgen en in de toekomst mogelijk en aantrekkelijk te blijven maken. 5) “economische groei” dat per maand, kwartaal, jaar, kan fluctueren. Op welke (lange) termijn grootheid stuurt de gemeente mbt woningbouwplanning? Het Companen rapport bekijkt het op basis van (verwachte) welvaartsgroei. Is dat een betere standaard voor woningbouwplanning en hoe bekijkt de gemeente naar schommelingen per jaar? Het woonbehoefteonderzoek was de totale gewenste toevoegingen 2019 – 2030 > 7500 woningen. Hiervan ~ 700 sociale huurhuizen, een zelfde hoeveelheid midden huur en ~ 6000 koop woningen. Van goedkoop, midden tot duur. Dat was op basis van 0,4% welvaartsgroei. Dit stuk We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren. Op welke welvaartsgroei cijfer zullen de aanpassingen plaatsvinden en wat is dan de verwachte verschuiving ? Of weten we nog niet of de corona crisis een dus danig lange termijn effect heeft op de woningbouwplanning?
Antwoord:	De gemeente Arnhem stuurt op het toevoegen van 7500 woningen tot 2030 en 8000 woningen tot 2040. Ook de gemeente hanteert de verwachte welvaartgroei, we baseren we ons op het Companenonderzoek. We bekijken het in het lange termijn perspectief en acteren niet op incidentele schommelingen, in plan van aanpak is opgenomen dat we blijven monitoren om evt bij te kunnen stellen. . We weten nog niet wat het daadwerkelijke effect van Covid-19 op de economie zal zijn. Het lijkt reëel dat de economie zal krimpen en daar mee behoefte aan sociale huurwoningen toeneemt. We zullen dit monitoren. In PvA is rekening gehouden met 30%, dit is meer dan de gewenste 670 woningen. In dit plan spraken we ook over evt uit de voorraad halen van sociale huurwoningen in een andere categorie (oplossen mismatch). Via monitoring houden we de daadwerkelijk behoefte in de gaten en kan besloten worden meer woningen in de sociale voorraad te houden indien hier behoefte aan is.

	Daarnaast stelt het college voor 30% van de zachte plancapaciteit toe te voegen in de sociale huur. Afhankelijk van de welvaartsgroei de komende jaren kan dit percentage worden bijgesteld of woningen worden verkocht dan wel naar de middenhuur worden gebracht.

Fractie:	**VVD - 6**
Pagina:	5
Vraag:	“prioriteit” wat wordt hiermee bedoeld en prioriteit waarover? Graag enkele voorbeelden van wat dan dus minder (snel)?
Antwoord:	Als we in geld en capaciteit moeten kiezen tussen enkelvoudig woningbouwproject of een woningbouwproject waarin de ontwikkelaar ook aan leefbaarheid en werkgelegenheid werkt geven wij daar voorrang aan. Projecten die meer doelen dienen dan sec de woningopgave verdienen onze voorkeur.

Fractie:	**VVD- 7**
Pagina:	Open en verantwoord besturen
Vraag:	Hoe staat het met de uitwerking van 19A64 “Open Data”?
Antwoord:	We hebben binnen de gemeente Arnhem een kernteam "Open Data" opgericht dat zich bezighoudt met het versnellen en verbeteren van het publicatieproces van open datasets. Onder een dataset verstaan we een verzameling gegevens die bij elkaar horen, bijvoorbeeld gegevens over waardevolle bomen in de stad. Op dit moment staat op de landelijke opendata website (data.overheid.nl) informatie over 28 datasets van de gemeente Arnhem. Daarnaast gaan we WOB-dossiers die na 1 april 2020 binnengekomen zijn na behandeling publiceren op de website opendata.arnhem.nl. Voor de zomer volgt er een raadsbrief waarin uitgebreid in wordt gegaan hoe opvolging aan het amendement wordt gegeven. De inhoud van deze raadsbrief is een meerjarenplan waarin we onze doelen beschrijven, welke gegevens we als Open data willen publiceren en wanneer dat gerealiseerd moet zijn.

Fractie:	**VVD - 8**
Pagina:	Open en verantwoord besturen
Vraag:	Hoe staat het met de door de college voorgenomen media impuls en de plannen rond RTV Arnhem?
Antwoord:	Het college heeft de raad op 28-05-2019 via een raadsbrief geïnformeerd over de voorgenomen media-impuls. Daar waar het om een mediafonds gaat heeft het college aangegeven een beroep te willen doen op andere overheden om hier middelen beschikbaar voor te stellen. Die middelen zijn er niet gekomen. Met Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem) en Omroep Gelderland is de gemeente in gesprek. Streekomroep Midden Gelderland heeft een toekomstplan ingediend waarin zij nauw samenwerkt met Omroep Gelderland. Dit plan kan alleen gerealiseerd worden indien er extra financiële middelen komen. Wegens de coronacrisis staan beide ontwikkelingen on hold.

Fractie:	**VVD - 9**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Welk bedrag geven wij precies jaarlijks uit aan onderwijsachterstandenbeleid en hoe is dit verdeeld?
Antwoord:	Grofweg gaat: - 3.4 mln naar VVE-plaatsen in de voorschoolse periode (VVE-peuteropvang), - 1.3 mln naar activiteiten op de OAB-scholen, - 2.0 mln naar PAS (scholing/logopedie/coaches VVE/ Zomerschool/Weekendschool) en - 0.3 mln naar activiteiten als Voorleesexpress, Speelmorgens en VVE-peutergym. (prognose 2021).

Fractie:	**VVD - 10**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Inclusie [pag 9] Welke financiële gevolgen heeft de aangenomen motie 20M67 Tempo vernieuwing scholen op het budget voor inclusie en duurzaamheid?
Antwoord:	Eventuele gevolgen zijn nu nog niet volledig uitgewerkt.

Fractie:	**VVD - 11**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	‘’ Doelgroepenvervoer (DRAN)’’ op pagina 9: 11) medio 2018 heeft de wethouder de toezegging gedaan te kijken naar hoe we de jaarlijks terugkomende stijgende kosten kunnen bedingen en waar we wel grip op kunnen hebben en keuzes in kunnen maken. Is dit bekend en wat is daar het resultaat van?
Antwoord:	In 2018 is door de wethouder (Ritsema) toegezegd dat t.b.v. de nieuwe aanbestedingsronde (2019/2020) een korte gespreksnotitie voor de raad zou worden opgesteld met mogelijke alternatieve oplossingen voor het organiseren van het doelgroepenvervoer. De raad zou deze gespreksnotitie ontvangen, ruim voor de start van het aanbestedingstraject, namelijk rond januari 2019. Tevens zou, ter informatie van de raad, rond die tijd een technische voorlichting worden georganiseerd. Op 18 december 2018 heeft u de toegezegde raadsbrief ontvangen met daarin de informatie over de stand van zaken doelgroepenvervoer met diverse bijlagen waaronder een evaluatie van Avan, een knoppenplan met diverse mogelijkheden om aan de stijgende kosten te kunnen draaien en het projectplan "Samenverder…..". In deze brief werden ook twee voorlichtingsbijeenkomsten (februari 2019) aangekondigd over de mogelijke regionale samenwerking. Deze bijeenkomsten hebben destijds plaatsgevonden. Daarnaast is de raad in april 2019 geïnformeerd over het besluit van het college om deze regionale samenwerking voort te zetten en de argumenten waarop dit besluit is genomen. Ook heeft de raad ingestemd met de uitgangspunten en randvoorwaarden voor de regionale inkoop van doelgroepenvervoer. Inmiddels heeft de BVO DRAN een aantal zaken uit het knoppenplan doorgevoerd in de aanbesteding; ook in de nog lopende contracten (tot juli 2020). Ook in de beleidsregels Wmo en Jeugdwet en de nu voorliggende Verordening Leerlingenvervoer 2020 zijn diverse keuzes gemaakt om de stijgende kosten te kunnen bedingen. Echter ondanks de (nog te nemen) maatregelen moeten we constateren dat het faciliteren van alle vormen van doelgroepenvervoer kosten met zich meebrengt die de afgelopen jaren door diverse oorzaken (zoals o.a. verhoging BPM, toename aantal gebruikers, hogere kosten verzekeringen en marktwerking) alleen maar zijn gestegen.

Fractie:	**VVD - 12**
Pagina:	11
Vraag:	’Op basis van eerdere veronderstellingen is in de begroting al wel rekening gehouden met de eerder aangekondigde hogere kosten aanbesteding inzamelcontract en gunstige effecten van afvalscheiding Diftar. De definitieve effecten hiervan op de hoogte van de heffing voor 2021 zullen pas later in 2020 bekend worden. ‘’. 12) Zijn de effecten van afvalscheiding DifTar, inclusief de nadelen van het systeem zoals het opruimen van zwerfafval en storingen in het systeem, nog steeds even gunstig als een jaar geleden beschreven?
Antwoord:	Omdat Diftar pas vanaf 1 juli 2020 wordt ingevoerd, zijn deze effecten nog niet bekend. Er zijn nu geen redenen om aan te nemen dat de DIFTAR-effecten anders zullen zijn dan geraamd.

Fractie:	**VVD - 13**
Pagina:	10 en 11
Vraag:	Woondeal Arnhem-Nijmegen Op 4 maart 2020 is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen. Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken.

	10 Door het afsluiten van de Woondeal krijgen urgente maatschappelijke opgaven die we in Arnhem hebben, financieel prioriteit bij het Rijk. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, maar ook thema's als groen en circulair, leefbaarheid, verstedelijking en gebiedsontwikkeling. Vanuit het Rijk en provincie komt er ongeveer een miljoen euro vrij om met de uitvoering van deze Woondeal aan de slag te gaan. Om deze langjarige samenwerking vorm te geven hebben we binnen de gemeente Arnhem extra capaciteit nodig, onder andere voor programmasturing en plankosten. 13) Welke “excessen” en waar staan zijn in het plan van aanpak woningbouwontwikkeling? Wat zijn de verwachte programmasturing kosten? Wat zijn de verwachte programma kosten en waar worden die aan besteed? Wat levert het Arnhem op? Hoeveel koopwoningen zullen hierdoor eerder gebouwd worden?
Antwoord:	Dat gaat over buy tot let, toewijzing/beschikbaar houden aan de juiste doelgroep. Extreme huurverhogingen. In PvA besteden we hier aandacht aan in uitwerking van de maatregelen.

Fractie:	**VVD - 14**
Pagina:	10 en 11
Vraag:	pag 10 woondeal + tabel pag 11: die woondeal moet ons toch geld opleveren??
Antwoord:	Uitvoering kost capaciteit. Eerst capaciteit inzetten om geld binnen te halen. En daarnaast levert de woondeal veel meer op dan alleen geld, zoals een structurele samenwerking met overheden, corporaties en ontwikkelaars rond belangrijke maatschappelijke vraagstukken.

Fractie:	**VVD - 15**
Pagina:	12
Vraag:	Bomenbeleid. Geld dat over is bij de vri’s (verkeersregelinstallaties) gaat naar bomen. 15) Waarom worden de opbrengsten uit de vri’s in tabel pag 13 structureel gezien?
Antwoord:	Als gevolg van lagere investeringen in vri's zoals beschreven op pag.12 ontstaat er een besparing op de kapitaallasten. Deze besparing is structureel.

Fractie:	**VVD -16**
Pagina:	12/13
Vraag:	Er wordt noodzakelijkerwijs geïnvesteerd in kunstgrasvelden, om de verspreiding van kunstgraskorrels buiten de velden tegen te gaan. 16) Is het wellicht mogelijk om met de gerechtelijke uitspraak uit Enschede de leverancier aansprakelijk te stellen of een beroep te doen op de verzekering?
Antwoord:	Nee, dat kan niet: de leverancier/aannemer levert wat de opdrachtgever vraagt. Het is aan de opdrachtgever om de goede materialen te bestellen en te controleren wat geleverd is. Vervolgens is het aan de exploitant om alle vereiste maatregelen te treffen om de gevolgen voor het milieu te beperken of ongedaan te maken. Een beroep op een verzekering lijkt lastig. Strafrechtelijke boetes vallen niet onder de dekking van de verzekering. Ook een milieuverontreinigingsverzekering/bodemverzekering van de gemeente biedt geen soelaas, omdat het hier gaat om de handelingen/het nalaten van de exploitant.

Fractie:	**VVD -17**
Pagina:	17
Vraag:	Rente [pag 15/16] De aanname dat de rente gedurende lange periode laag blijft is een realistische. Echter de aanname “kortere looptijden betekent een lagere rente” blijkt in crisis vaak niet zo te zijn. Tijdens de crisis in 2008 was dat juist een groot probleem. Welk risico lopen we hier als de kortlopende rente toch gaat stijgen zoals 2007/2008? Wat is het bedrag aan schulden dat we binnen nu en vijf jaar moeten gaan herfinancieren? En welke nieuwe schulden moeten we in de komende vijf jaar rekening mee houden?
Antwoord:	Voor de crisis in 2008 is de rentecurve korte tijd (in 2006) invers geweest als gevolg van maatregelen van de ECB, die vreesde voor een oplopende inflatie omdat de olieprijzen stegen (terwijl de kerninflatie niet opliep). Dat probleem is nu niet aan de orde en daar hoeven we

	voorlopig ook niet bang voor te zijn. Daarnaast mogen we er ook op rekenen dat de ECB heeft geleerd van de ervaringen in en voorafgaand aan de bankencrisis. Bij de herfinanciering en nieuwe financiering krijg je volgend beeld:

		Nieuwe		Totale
	Herfinanciering	financiering		financiering
2020	34,7	48,5		83,2
2021	44,0	45,3		89,3
2022	120,4			120,4
2023	23,9			23,9
2024	64,6			64,6
	287,6	93,8		381,4

Bedragen zijn in miljoenen €.

Dit is op basis van MIP en reservemutaties in MJPB 2020-2023. De nieuwe MJPB is hierin niet verwerkt en dus zal het overzicht met zekerheid anders uitpakken in de nieuwe MJPB.
Dat in de jaren na 2021 alleen herfinanciering nodig is en geen nieuwe financiering, komt omdat voor die jaren nog geen wezenlijke nieuwe zijn begroot. De begrote investeringen kunnen worden gedekt door de afschrijvingen.

Als de rente sneller gaat stijgen dan we nu hebben begroot lopen we een financieel risico. Maar de hoogte is erg lastig in te schatten. Wanneer de rente gaat stijgen zal naar alle waarschijnlijkheid ook de inflatie stijgen en daarvoor worden we gecompenseerd in het accres van het Gemeentefonds. Het uiteindelijke risico zal dus kleiner zijn dan de rentestijging zelf. Tot slot hebben we in onze begroting telkens in het laatste begrotingsjaar hiervoor een risicobuffer van € 1 miljoen opgenomen.

Fractie:	**VVD - 18**
Pagina:	15
Vraag:	Er wordt voorgesteld om onderbesteding van investeringen (MIP) aan de voorkant te ramen in een stelpost i.p.v. achteraf te laten vrijvallen in de AR. 18) Wat is hier het nut van en wat gebeurt er met deze stelpost aan het eind van het boekjaar?
Antwoord:	Het nut ervan is dat aan de voorkant met een realistische begroting wordt gewerkt, waardoor er bijvoorbeeld geen pijnlijke keuzes gemaakt moeten worden voor bijsturing. Als we dit wel doen en elk jaar blijkt achteraf dat er ruimte is ontstaan, doordat de geplande investeringen niet volledig zijn gerealiseerd, dan waren deze keuzes dus niet nodig.

Fractie:	**VVD - 19**
Pagina:	20
Vraag:	Gevolgen financiële positie coronacrisis & Impactanalyse corona 19) Financiële buffer [pag 20] Het college ziet ruimte om de gevolgen van de crisis op te vangen in weerstandsfactor en bestemmingsreserves. Hoe groot is deze buffer precies?
Antwoord:	De weerstandsfactor ligt in de Perspectiefnota in 2020 en 2021 op het niveau van de 1,0 en loopt daarna (met het inzicht van nu) op naar 1,3 in 2024. In dat jaar zou er dan ten opzichte van de 1,0 een ruimte van ruim € 11 miljoen zijn. In de bestemmingsreserves is circa € 120 miljoen opgenomen, in de komende periode wordt op basis van een beoordelingskader een analyse gemaakt van het nut en de noodzaak van elke bestemmingsreserve.

Fractie:	**VVD - 20**
Pagina:	Alg. aanbiedingsbrief pag 3 onderaan
Vraag:	€120 miljoen gereserveerd in de bestemmingsreserves. College gaat kijken of we deze (deels naar AR kunnen storten). 20) Om welke deel van die 120 gaat het dan? Hoe wordt dat deel bepaald en wat zijn daar de risico's van?

Antwoord:	Dat is nu nog niet in te schatten. Op basis van een beoordelingskader met een aantal criteria gebaseerd op de regelgeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de Arnhemse financiële verordening en de nota reserves worden de bestemmingsreserves beoordeeld. Het resultaat hiervan is dat alle reserves een helder geformuleerd doel met bijpassend saldo en bestedingsplan hebben.

Fractie:	**VVD - 21**
Pagina:	20
Vraag:	“structurele effecten….zullen door vermindering van uitgaven (bezuinigingen)” 21) Is er een lijstje met mogelijke vermindering structurele uitgaven?
Antwoord:	Nee, dit lijstje is er niet. Dit zijn politieke keuzes die gemaakt moeten worden om te bezuinigen op structurele uitgaven op de verschillende programma's.

Fractie:	**VVD - 22**
Pagina:	19
Vraag:	‘’ We zien onder andere lagere opbrengsten OZB door faillissementen, geen dekking van rendabele uren, mogelijke toename van fraude, uitstel diverse processen in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld ICT- projecten) en doorwerking op termijn in een lagere algemene uitkering gemeentefonds als gevolg van een recessie.’’ (pagina 19). 22) Hoe komt het dat er een toename is van fraude en wat doen we daartegen?
Antwoord:	Zoals in de impactanalyse als toelichting is opgenomen: Over de breedte. Zoals bij zorggebruikers als aanbieders en ondernemers die van regelingen gebruik maken. We zullen dit in kaart moeten brengen en ook in nauw overleg met de accountant volgen en indien nodig actie ondernemen om de rechtmatigheid te borgen.

Fractie:	**VVD - 23**
Pagina:	20
Vraag:	mogelijkheden om de financiële gevolgen van de crisisoptimisme te vangen 23) Is er inmiddels al meer duidelijk over de compensatie vanuit het rijk?
Antwoord:	Er zijn inmiddels meerdere uitvragen gedaan vanuit de VNG in de richting van gemeenten om aan te geven met welke extra kosten of gederfde inkomsten zij zich geconfronteerd zien. Eind mei zijn er bestuurlijke overleggen tussen VNG en BZK (ter voorbereiding op de meicirculaire), waarin dit ook onderwerp van gesprek is. Ook wordt gesproken over tijdelijke bevriezing van het accres gemeentefonds en de voorwaarden waaronder dit op een bepaald moment weer wordt losgelaten. Het kan echter goed zijn, dat concrete afspraken over compensatie pas in de maanden juni, juli of nog later helder worden. We zullen deze informatie zo goed als mogelijk bij het opstellen van de Begroting 2021-2024 en Turap-2 2020 betrekken.

Fractie:	**VVD - 24**
Pagina:	20
Vraag:	Er wordt niks gezegd over compensatie en/of maatregelen door of vanuit de provincie. Wordt hier ook aan gewerkt/over gesproken?
Antwoord:	Hier wordt zeker aan gewerkt. Er is regelmatig contact met onze contactpersoon binnen de Provincie en er wordt gewerkt aan het goed vormgeven van de subsidieaanvraag van de Provincie. Er zijn inmiddels meerdere subsidie-verstrekkingen bekend.

D66

Fractie:	**D66 - 1 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	Het valt de fractie van D66 op dat in beide documenten, waar het college spreekt over coronamaatregelen (contact beperkende maatregelen) er een periode van 3 maanden wordt aangehouden. Dit is obv cijfers van het CPB, maar andere onderzoeken laten zien dat dit niet realistisch is en dat de economische recessie veel langer zal zijn, waarom heeft het college hier geen rekening mee gehouden?
Antwoord:	Op het moment van opstellen van Perspectiefnota en Turap waren de effecten en de termijn niet goed in te schatten. We hebben er toen voor gekozen (net als vele andere gemeenten) om aan te sluiten bij de termijn van de beperkende maatregelen van drie maanden, zoals door het Kabinet is besloten. Natuurlijk hebben we in de impactanalyse wel een eerste doorkijk gemaakt van de effecten van deze drie maanden op de beleidsvelden op de langere termijn. Inmiddels kunnen we dit actualiseren en dit zullen we de komende tijd ook continu blijven doen. De maatregelen, effecten en mogelijke compensatie van het rijk veranderen voortdurend en daar passen we ons op aan. We zullen de raad in de komende weken regelmatig informeren en stellen de Begroting 2021-2024 en Turap-2 op basis van de meest realistische en actuele informatie op.

Fractie:	**D66 - 2 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	In 2008 viel Barings om. In 2010 moest de gemeente Arnhem 25 miljoen bezuinigen. De crisis van nu wordt naar verwachting vele malen dieper. Een krimp van de economie van minstens 7% wordt voorspeld. Wanneer worden deze verschillende scenario's en (bezuinigings) opties in beeld gebracht?
Antwoord:	Wij werken met scenario's die gebaseerd zijn op de impact van de crisis en het handelingsperspectief dat we hiervoor moeten inzetten. We monitoren voortdurend op welk beleidsveld de mate van ingrijpen zich van adaptief naar meer pro-actief moet verschuiven. Dit passen we aan op basis van continu actualiseren van de impact. De impact zal per beleidsveld verschillend zijn en wordt ook weer bepaald door bijvoorbeeld de mate van ingrijpen en/of compensatie door de rijksoverheid en de duur van de crisis. We zullen de raad in de komende periode meenemen in de te verwachten ontwikkelingen en de uitwerking hiervan in de Begroting 2021-2024 en Turap-2 laten neerslaan.

Fractie:	**D66 - 3 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	Hoe schat het college van B&W de financiële impact voor de gemeente Arnhem van de recessie die op handen is in? Graag een cijfermatige onderbouwing. (Denk dan oa aan een aantal belangrijke parameters: stijging bijstand en aanpalende terreinen, daling gemeentefonds (trap-af), minder parkeerinkomsten (nu), lagere inkomsten op andere terreinen (leges, kaartjes) mogelijk tijdelijk terugvallen van de grondexploitaties.)
Antwoord:	De impactanalyse die als bijlage bij de Perspectiefnota is opgenomen, geeft hiervan een eerste beeld. In de komende maanden actualiseren we dit beeld (bijvoorbeeld op basis van nieuwe doorrekening en inschattingen van extra kosten en gederfde opbrengsten, bestuurlijke afspraken tussen VNG en rijk over compensatie en mogelijke bevriezing van het accres gemeentefonds). We verwachten in de maanden juni en juli daar meer duidelijkheid over te kunnen geven. Op periodieke momenten zal de raad hierover in deze periode worden geïnformeerd.

Fractie:	**D66 - 4 Turap**
Pagina:	7
Vraag:	Rente: In de tekst staat "er wordt voorgesteld", mogen we er dus vanuitgaan dat een raadsbesluit nodig is voordat in 2020 tot dit andere rentebeleid kan worden overgegaan? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom wordt dit voordeel dan nu in de tussenrapportage vermeld, terwijl de raad er geen besluit over heeft genomen en hiervoor ook geen voorstel voorligt?
Antwoord:	Turap-2 wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd, dus daarmee ook de afwijking op de rente. Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen. Het rentebeleid is voorbehouden aan het

	college (bedrijfsvoering), maar de begrotingstechnische verwerking zal uiteraard aan de raad worden voorgelegd.

Fractie:	**D66 - 5 Turap**
Pagina:	7
Vraag:	Actualisering bestemmingsreserves: Zoals bij de rente: de raad gaat over onttrekkingen uit en doteringen aan bestemmingsreserves. Waarom wordt dit voordeel nu in de tussenrapportage vermeld, terwijl de raad er geen besluit over heeft genomen en hiervoor ook geen voorstel voorligt? Graag ontvangen we een gedetailleerde onderbouwing waarom de stand van de genoemde reserves niet meer actueel zou zijn, welke bedragen uit welke reserves kunnen vrijvallen en hoe met de resterende bedragen in de reserves, het realiseren van de bij de reserves behorende doelen haalbaar blijft.
Antwoord:	Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen. Hieronder het beeld van de vrijval uit de bestemmingsreserves. Het realiseren van de doelen die ten grondslag liggen aan deze reserves blijft na deze vrijval overeind. De vrijval ontstaat als gevolg van de vergelijking tussen het doel en de gereserveerde middelen.

Bestemmingsreserves *(bedragen x € 1.000)*	**Totaal**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Bedrijfsvoering	2.173		821	749	453	150
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	711	711				
Stimulering woningbouw	300	300				
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	290	290				
Pakketmaatregelen WMO	23	23				
Subtotaal	3.497					
Ruimte binnen reserves Evenementen, Cultuur en Jeugd/Jeugdzorg	310	310				
Totaal	3.807	1634	821	749	453	150

Fractie:	**D66 - 6 Turap**
Pagina:	9
Vraag:	Begroting BUIG: Naast de 2,23 mln incidenteel voordeel op de BUIG vanwege de compensatie voor de jaren 2015 en 2016, wordt een verwacht structureel nadeel van 300.000 euro gerapporteerd. Voor de toelichting wordt verwezen naar p. 29 van de rapportage Doorbraak naar werk. Hier is echter geen onderbouwing van het nadeel terug te vinden. Graag zien we een onderbouwing van het gerapporteerde nadeel.
Antwoord:	Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. De ambitie om 500 Arnhemmers extra uit de bijstand te krijgen is vertaald naar een besparing vanaf 2021. Uitgangspunt daarbij is dat 30% van deze groep aan het werk kan met behulp van een gemiddelde loonkostensubsidie van € 7.500,- aan de werkgever. Als we de landelijke ontwikkelingspercentages toepassen op de realisatie van 2019 dan komt de meerjarenprognose, op basis van het voorlopig BUIG budget 2020, er als volgt uit te zien:

Prognose Arnhem incl. vangnet (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Budget	104,9	107,3	109,7	112,3	114,9
Netto lasten	113,8	116,5	119,1	121,9	124,9
Extra ambitie 500	-	*-0,3*	*-1,2*	*-2,4*	*-3,6*
Saldo	-8,9	-8,9	-8,2	-7,3	-6,4
	-8,5%	-8,3%	-7,5%	-6,5%	-5,5%
Vangnetuitkering	0,5	0,4	-	-	-
Saldo na vangnetuitkering	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4

Zetten we het saldo uit bovenstaande tabel af tegen het tekort wat op dit moment in de begroting is opgenomen dan komen onderstaand saldo naar voren. Op basis van de doorrekening ontstaat voor 2020 een tekort van 300k. In de jaren 2021 t/m 2024 varieert het saldo ten opzichte van de begroting van een tekort van 600k (in 2023) tot een positief saldo van 400k (in 2024):

Beeld t.o.v. begroting (bedragen x € 1 miljoen)	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag opgenomen in MJPB	-8,1	-8,3	-7,7	-6,7	-6,7
Nieuwe prognose	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4
Verschil (- = knelpunt)	-0,3	-0,2	-0,5	-0,6	0,4

Fractie:	**D66- 7 Turap**
Pagina:	10
Vraag:	Tekort jeugdzorg: Het tekort op de jeugdzorg (8,8 mln) lijkt gebaseerd te zijn op de cijfers zoals ook opgenomen in de rapportage Zorg Dichterbij. Deze cijfers zijn van begin februari, waarbij is aangetekend dat de laatste twee maanden (december en januari) nog niet volledig betrouwbaar zijn. Ambtelijk heeft men de beschikking over recentere gegevens. Is op basis van het eerste kwartaal (t/m maart, waarover de Turap gaat) het beeld op deze grote post nog altijd hetzelfde, of inmiddels gunstiger of minder gunstig?
Antwoord:	De cijfers Jeugdzorg voor het jaar 2020 zoals opgenomen in Turap-1 en de bestuursrapportage Zorg Dichterbij (maart 2020), stemmen overeen met de cijfers die in de raadsbrief van 7 januari 2020 zijn gecommuniceerd. In het gemelde Turap tekort van € 8,8 miljoen is wel rekening gehouden met volledige realisatie van de kostenbesparende maatregelen MJPB 2020-2023 en effecten beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden (tezamen € 1 miljoen) plus € 1,4 miljoen aan besparingsmaatregelen zoals die door de taskforce jeugdzorg worden voorgesteld. De realisatie van deze maatregelen is onzeker door vertraging van de invoering als gevolg van de corona-crisis. Dit is ook in onze risico-inventarisatie Corona verwerkt. Op dit moment is er nog onvoldoende vergelijkingsinformatie beschikbaar om eventuele nieuwe, afwijkende ontwikkelingen in de cijfers te voorspellen. De declaratie- en tussentijds verantwoordingscijfers van zorgaanbieder over de eerste maanden van 2020 zijn daarvoor nog te onvolledig en onbetrouwbaar. Ook speelt vanaf maart 2020 straks de invloed van de corona-crisis op de cijfers, wat een vergelijking met eerdere prognoses bemoeilijkt. We hopen de Raad over deze ontwikkelingen in de tweede Turap te kunnen informeren.

Fractie:	**D66 - 8 Turap**
Pagina:	11
Vraag:	Arnhemse Standaard Toegankelijkheid: De raad heeft in maart 2019 besloten dat voor de dekking van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid een raadsbesluit werd verlangd, gecombineerd met een volledige uitwerking van de standaard (openbare ruimte, gebouwen en evenementen), inclusief een volledige inventarisatie van de financiële consequenties. Klopt het dat het in de Turap genoemde nadeel níet de volledige financiële consequenties omvat? Wanneer kunnen we genoemde volledige uitwerking (openbare ruimte, gebouwen en evenementen) inclusief een volledige inventarisatie van de financiële consequenties verwachten?
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 bent u geïnformeerd over de stand van zaken waarna in het najaar een debat in de raad heeft plaatsgevonden. In de Perspectiefnota wordt aangegeven: "Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is." Wij verwachten u eind Q3 hierover te kunnen informeren of hiermee voldoende budget beschikbaar is. Zoals in de brief van 2 juli is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals bijvoorbeeld liften mfc 's en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**D66 - 9 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Prenatale zorg: Het wegvallen van het transformatiebudget is door de raad op voorstel van het college besloten. Was op moment van dat voorstel bekend dat hiermee de dekking voor de genoemde programma's weg zou vallen, en zo ja, hoe is de raad daarover voor besluitvorming geïnformeerd?

Antwoord:	Bij het voorstel en besluit om het transformatiebudget van de Teams Leefomgeving één jaar eerder te laten vervallen (met ingang van het jaar 2020 in plaats van 2021), heeft het college zich onvoldoende gerealiseerd dat daarmee dit jaar een belangrijk deel van de financiële dekking van prenatale zorg wegviel. Het college doet in de Perspectiefnota het voorstel om dit te corrigeren, en om hiervoor nu in 2020 als alternatieve dekking de bestemmingsreserve Transformatie Zorg in te zetten.

Fractie:	**D66 - 10 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Kunstgrasvelden: Klopt het dat de extra totale kosten voor de aanvullende maatregelen nog altijd € 348.500, - in totaal bedragen (zoals genoemd in de beantwoording artikel 44 vragen van 18 februari 2020)? En dat naast de incidenteel opgenomen € 180.000, - budget is gevonden in het bestaande onderhouds- en renovatiebudget van het Sportbedrijf? Zo niet, welke aanvullende maatregelen worden niet meer noodzakelijk geacht?
Antwoord:	Dat klopt. De kosten zijn opgesplitst in incidentele kosten en investeringen waarvoor kapitaallasten voorzien zijn. Behalve de €180.000, ziet u het restant terug in een lager bedrag per jaar, omgerekend naar kapitaallasten. Er is geen ruimte gevonden binnen het budget van het Sportbedrijf.

Fractie:	**D66 - 11 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Exploitatie sporthallen: In het verleden is in die gevallen dat een sporthal of gymzaal niet binnen de genoemde kaders geëxploiteerd kon worden, dit vooraf inzichtelijk gemaakt en aangegeven hoe de extra exploitatielasten gedekt zouden worden. Waarom is dat in dit geval niet gebeurd? Of waarom is de inschatting vooraf onjuist gebleken?
Antwoord:	Bij alle accommodaties ten behoeve van bewegingsonderwijs is er een tekort op de exploitatie. De normbedragen van het Rijk en de inkomsten van verenigingen zijn niet dekkend. Dit is de eerste hal die gebouwd wordt sinds de verzelfstandiging van het Sportbedrijf. Dat maakt dat er budget toegevoegd moet worden aan de subsidie van SA. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf Arnhem is er destijds geen rekening gehouden in de gemeentelijke begroting met de toevoeging van budget voor toekomstige nieuwe sporthallen.

Fractie:	**D66 - 12 PPN**
Pagina:	Blz 5, 3e alinea
Vraag:	De versnelde groei van de regio Arnhem-Nijmegen stelt ook uitdagingen aan de bereikbaarheid van Arnhem (en de regio) voor zowel OV, fiets als auto. Hoe gaat het college hiermee bezig, welke inspanningen worden hierop gepleegd, en komt het college nog met een mobiliteitsvisie voor Arnhem in regionaal verband?
Antwoord:	Er is in Regionaal verband al een mobiliteitsvisie vastgesteld, namelijk het 'Ambitiedocument Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid Regio Arnhem Nijmegen', inclusief verdere uitwerkingen (voor o.a. spoor, fiets, auto, verkeersveiligheid, Slim en Schoon). Dit ambitiedocument van de Regio en de bijlagen zijn in oktober in college Arnhem besproken en via een raadsinformatiebrief voorgelegd aan de raad op 29 oktober 2019. Daarnaast vindt op korte termijn de vaststelling van de Omgevingsagenda Oost Nederland plaats. Hierover wordt de raad binnenkort ook geïnformeerd. In deze Omgevingsagenda is een opgave aangegeven voor de Regio Arnhem Nijmegen (en Foodvalley): het maken van een Verstedelijkingsstrategie, waarbij verdere verstedelijking in samenhang met mobiliteit/bereikbaarheid onderzocht moet worden. Bij het opstellen van deze Verstedelijkingsstrategie is ook Arnhem betrokken.

Fractie:	**D66 - 13 PPN**
Pagina:	Blz 7, 3e alinea
Vraag:	“…een sluipende maatschappelijke ontwrichting…” Maatschappelijke ontwrichting ie een groot probleem als hier bedoeld wordt dat maatschappelijk structuren en processen worden afgebroken cq niet meer kunnen functioneren. Kan het college

	hier concreet aangeven welke maatschappelijke structuren en processen niet meer functioneren, zijn afgebroken dan wel ernstig worden bedreigd?
Antwoord:	Drugscriminaliteit en vormen van overlast in relatie tot drugs zorgen voor grote problemen in onze stad. Bij inwoners die overlast ervaren en inwoners die onderdeel uitmaken van het systeem van vervaardigen en verspreiden van drugs. Denk hierbij aan jongeren die als drugskoerier werken en waarvan sommigen opklimmen tot zware criminelen. Denk aan bedrijven die via witwasconstructies te maken krijgen met oneerlijke concurrentie of worden gebruikt voor criminele activiteiten. Denk aan scholen die te maken krijgen met deze problematiek en een ontwrichtende werking hebben op leerlingen. Maatschappelijk algemeen geaccepteerde normen dreigen hiermee te vervagen en drugscriminaliteit wordt gezien als een geaccepteerd middel om snel geld te verdienen. Deze uitwassen moeten voorkomen en bestreden worden.

Fractie:	**D66 - 14 PPN**
Pagina:	17, 3e alinea
Vraag:	Welke maatregelen/ aanpak gaat het college hierop zetten en komt hier nog een beleidsplan voor naar de raad?
Antwoord:	Er is een aanpak in voorbereiding op drugsondermijnende criminaliteit, gericht op jeugd en straathandel. Er komt geen apart beleidsplan hiervoor, want dit als een uitvoeringsonderdeel van de Kadernota Veiligheid. We zijn met het Rijk en de Provincie in gesprek voor aanvullende middelen om te komen tot een slagvaardige aanpak. We zullen de raad informeren over de voortgang en (tussentijdse) resultaten.

Fractie:	**D66 - 15 PPN**
Pagina:	Blz 7, 3e alinea
Vraag:	, "…waarbij we verwachten dat in de meest kwetsbare wijken een inhaalslag noodzakelijk is." Tot op heden is er nog geen nota of plan van aanpak naar de raad gekomen op dit onderwerp. Hoe kan het dat het zo ver geëscaleerd is dat er nu een inhaalslag noodzakelijk is, en waaruit gaat die inhaalslag bestaan? Komt hiervoor nog een nota/ beleidsplan naar de raad en wanneer kan de raad zich daarover uitspreken?
Antwoord:	Uit de inventarisatieronde in de wijken blijkt dat er ondermijnende criminaliteit in verschillende verschijningsvormen voorkomt. In de raadsbrief 'Wijkveiligheid inArnhem' van 3 maart 2020 is de Raad geïnformeerd over de aanpak om de leefbaarheid en veiligheid in de wijken te verbeteren. Daarbij hebben we ook in drie wijken bewust een geïntensiveerde aanpak vormgegeven (Klarendal, Geitenkamp en Malburgen). Over de resultaten hiervan zal ik u informeren en deze zullen we ook gebruiken om de totale wijkaanpak te versterken.

Fractie:	**D66 - 16 PPN**
Pagina:	7
Vraag:	Wij hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in het nauwkeurig in kaart brengen van de Arnhemse veiligheidssituatie. Dat levert nieuwe en aangescherpte inzichten. De stad heeft te maken met een sluipende maatschappelijke ontwrichting als gevolg van ondermijnende drugscriminaliteit. We zien dat onder meer in toenemende straathandel en overlast van gebruikers op straat. De drugscriminaliteit genereert bovendien vele onwenselijke activiteiten zoals mensenhandel, witwaspraktijken, bedreigingen en intimidaties. Uit welke cijfers blijkt dit? De fractie van D66 wil hier graag de onderbouwing van ontvangen.
Antwoord:	Drugsproblematiek in Arnhem een probleem, dat wij op verschillende manieren geïntensiveerd zien terugkomen: • de toenemende aanwezigheid en overlast van gebruikers op straat, een toenemend aantal jeugdige criminelen dat 'drugs' als verdienmodel hanteert en carrière wil maken in de drugswereld, een toenemende straathandel in drugs: Verschillende onderzoeken (landelijk en vanuit de politieregio Oost-Nederland) laten dit beeld zien. Ook vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid is er volop aandacht voor. Het wordt plaatselijk herkend en bevestigd in de wijken, vanuit handhaving, politie, de scholen en de hulpverlening. • Er is een toenemende productie van synthetische drugs. • Een verdriedubbeling van het aantal sluitingen van panden i.v.m. productie synthetische drugs in 2019 t.o.v. 2018.

	• een toenemend aantal wietkwekerijen. Het aantal geruimde kwekerijen is cijfermatig al enkele jaren dalend. Het aantal planten per kwekerij is echter wel hoger, waardoor de kwekerijen in aantal planten niet zijn afgenomen. Wij merken dat we meer MMA meldingen binnen krijgen dan de politie oppakt, het aantal geruimde kwekerijen lijkt de top van de ijsberg. Dit wordt bevestigd door onze contactpersoon van de politie. • een toenemend aantal dumpingen van synthetisch drugsafval. Een verdriedubbeling in 2019 t.o.v. van 2018 (Informatie ODRA).

Fractie:	**D66 - 17 PPN**
Pagina:	8
Vraag:	Reservering middelen jeugdzorg: Mogen we uit de tekst opmaken dat ervoor is gekozen motie 19M124 niet uit te voeren zoals in het dictum door de indieners is geschreven? Kan aangegeven worden waarom uitvoering zoals geschreven onwenselijk zou zijn?
Antwoord:	Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten jeugdzorg. Recent gesprek met onze toezichthouder van de Provincie heeft opgeleverd dat ook zij deze post in onze begroting acceptabel vinden.

Fractie:	**D66 - 18 PPN**
Pagina:	9
Vraag:	bijstelling BUIG: Zoals ook aangegeven in de vragen bij de Turap, ontvangen we graag een onderbouwing van de genoemde bedragen.
Antwoord:	Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. De ambitie om 500 Arnhemmers extra uit de bijstand te krijgen is vertaald naar een besparing vanaf 2021. Uitgangspunt daarbij is dat 30% van deze groep aan het werk kan met behulp van een gemiddelde loonkostensubsidie van € 7.500,- aan de werkgever. Als we de landelijke ontwikkelingspercentages toepassen op de realisatie van 2019 dan komt de meerjarenprognose, op basis van het voorlopig BUIG budget 2020, er als volgt uit te zien:

Prognose Arnhem incl. vangnet (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Budget	104,9	107,3	109,7	112,3	114,9
Netto lasten	113,8	116,5	119,1	121,9	124,9
Extra ambitie 500	-	*-0,3*	*-1,2*	*-2,4*	*-3,6*
Saldo	-8,9	-8,9	-8,2	-7,3	-6,4
	-8,5%	-8,3%	-7,5%	-6,5%	-5,5%
Vangnetuitkering	0,5	0,4	-	-	-
Saldo na vangnetuitkering	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4

Zetten we het saldo uit bovenstaande tabel af tegen het tekort wat op dit moment in de begroting is opgenomen dan komen onderstaand saldo naar voren. Op basis van de doorrekening ontstaat voor 2020 een tekort van 300k. In de jaren 2021 t/m 2024 varieert het saldo ten opzichte van de begroting van een tekort van 600k (in 2023) tot een positief saldo van 400k (in 2024):

Beeld t.o.v. begroting (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Bedrag opgenomen in MJPB	-8,1	-8,3	-7,7	-6,7	-6,7
Nieuwe prognose	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4
Verschil (- = knelpunt)	-0,3	-0,2	-0,5	-0,6	0,4

Fractie:	**D66 - 19 PPN**
Pagina:	10
Vraag:	Arnhemse Standaard Toegankelijkheid: Aangezien voorliggend raadsvoorstel de indruk wekt de dekking van de AST volledig te regelen, ontvangen we graag de volledige uitwerking van de standaard (voor openbare ruimte, gebouwen en evenementen), inclusief een volledige inventarisatie van de bijbehorende financiële consequenties, zoals door de raad in maart 2019 besloten.
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 bent u geïnformeerd over de stand van zaken waarna in het najaar een debat in de raad heeft plaatsgevonden. In de Perspectiefnota wordt aangegeven: "Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is." Wij verwachten u eind Q3 hierover te kunnen informeren of hiermee voldoende budget beschikbaar is. Zoals in de brief van 2 juli is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals bijvoorbeeld liften mfc 's en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**D66 - 20 PPN**
Pagina:	12
Vraag:	BR Zuidelijke Binnenstad: In 2018 heeft de raad bij motie uitgesproken middelen uit de BR Zuidelijke Binnenstad te reserveren voor het noordelijke deel van de Jansbeek. Mogen we ervan uit gaan dat de hiervoor benodigde middelen gereserveerd blijven, los van de nu bij de perspectiefnota aangegeven bestedingen uit dezelfde bestemmingsreserve?
Antwoord:	Na verwerking van de in de perspectiefnota aangegeven bestedingen resteert in de BR Binnenstad nog een vrij besteedbaar saldo van circa €1 miljoen. Over de besteding hiervan is nog geen besluit genomen.

Fractie:	**D66 - 21 PPN**
Pagina:	Blz 12, 2e alinea
Vraag:	Blauwe golven Overweegt het college om een alternatief plan aan de raad voor te leggen dat minder investeringen vergt, bijvoorbeeld een volledig groen alternatief dat geen investeringen in het omgevingskunstwerk vergt?
Antwoord:	Geen technische vraag.

Fractie:	**D66 - 22 PPN**
Pagina:	Blz 13, 2e alinea
Vraag:	Is dit een geval “het ene gat met het andere gat stoppen”? Hoe kijkt het college nu aan tegen de keuze die hier in herverleden gemaakt is, en zou u dit nog een keer zo voorstellen?
Antwoord:	Ten tijde van het besluit om locatie Kermisland te slopen, was het beeld dat er geen vervangende gymlocatie nodig was. Dit was gebaseerd op het aantal scholen (capaciteit gymuren) op dat moment in Presikhaaf. Bestaande accommodaties zouden de capaciteit gymuren kunnen overnemen. Door de ontwikkeling Presikhaaf Oost zijn er meer onderwijslocaties bijgekomen in Presikhaaf. Door de toename van onderwijslocatie is ook de capaciteit gymuren toegenomen. Het vervangen van Kermisland bleek daarmee noodzakelijk

Fractie:	**D66 - 23 PPN**
Pagina:	15
Vraag:	actualisatie MIP: Er wordt voorgesteld een andere systematiek te hanteren, waardoor de jaarlijkse meevaller door achterblijvende investeringen op voorhand deels wordt in begroot. Welke consequenties zijn er in de voorgestelde systematiek als de gemeente in enige jaar wél alle voorgenomen investeringen ook daadwerkelijk doet? Er is voor de bepaling van de bedragen gekeken naar het historische beeld van onderuitputting over de laatste 5 jaar. Wat zou het effect op het resultaat in de jaarrekeningen zijn geweest, indien de nu voorgestelde systematiek de afgelopen 5 jaar was toegepast? En is het begrote bedrag ook rekening gehouden met het

	gegeven dat uitgestelde investeringen in de regel een groter risico op kostenoverschrijdingen hebben, vanwege gedurende de vertraging stijgende kosten in de bouw- en infrasector?
Antwoord:	Als de gemeente in een jaar wel alle voorgenomen investeringen doet geeft dat een tegenvaller in het volgende begrotingsjaar, waar gerekend wordt met een onderuitputting. In de begrotingswijziging, waarin de kapitaallasten van nieuwe investeringen worden toegedeeld aan de programma's, zal dit moeten worden meegenomen. De jaarlijkse onderuitputting wordt heel voorzichtig begroot en is incidenteel. Met eventueel stijgende kosten wordt geen rekening gehouden in de zin dat daarvoor de onderuitputting wordt gecorrigeerd. Dat hoeft ook niet. In de jaarlijkse actualisatie van het MIP, waarbij doorgeschoven investeringen worden verwerkt, wordt rekening gehouden met kostenontwikkelingen.

Fractie:	**D66 - 24 PPN**
Pagina:	Blz 16, 2e alinea
Vraag:	“Voor de transformatie van Burgerzaken in Arnhem zijn extra middelen nodig.” Wat is de omvang van de benodigde middelen, zowel incidenteel als structureel?
Antwoord:	Het structureel benodigde budget is € 670.000 (zie pagina 17 van de Perspectiefnota 2021, laatste kolom). Daarnaast is incidenteel benodigd: € 300.000 in 2021, € 240.000 in 2022 en € 450.000 in 2023. Hierbij is er van uitgegaan dat het budget van de BRP-straat Zevenaar (€ 510.000) in 2021 en 2022 nog beschikbaar is. Het voortbestaan van de BRP-straat in Zevenaar staat ter discussie. Bij sluiting daarvan valt het budget weg. Om die reden is de BRP-straat vanaf 2023 uit het financiële beeld gehaald Er is gezocht naar mogelijkheden voor (gedeeltelijke) dekking van het knelpunt dat ontstaat. Zie daarvoor de beantwoording van de vraag hieronder.

Fractie:	**D66 -25 PPN**
Pagina:	17
Vraag:	leges burgerzaken: Klopt het dat er een verhoging van leges oplopend tot 270.000 euro structureel per jaar ten laste van de Arnhemse burger in het financiële beeld is opgenomen? Zo nee, dan graag toelichting waarom niet
Antwoord:	Door de transformatie van Burgerzaken ontstaat een knelpunt. Ter (gedeeltelijke) dekking van de kostenstijgingen is de verhoging van leges als mogelijkheid opgenomen in het financiële beeld. De geraamde baten per jaar variëren, afhankelijk van de verwachte aantallen producten per jaar. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het doorberekenen van de stijging van de kosten die het Rijk ons berekent - voor paspoorten en identiteitskaarten - in onze legestarieven. In de praktijk betekent dit bijvoorbeeld dat een paspoort circa € 6 duurder wordt voor de burgers van Arnhem. Een ander voorstel betreft het aanpassen van de bijzondere legestarieven, waardoor deze meer in lijn worden gebracht met tarieven elders in de regio. Denk bijvoorbeeld aan het tarief voor een eenvoudige huwelijksceremonie (het zogenaamde "spreekkamerhuwelijk"). Daarvoor betaalt de burger in Arnhem € 100 gemeenteleges. Ter vergelijking: in Apeldoorn resp. Nijmegen vraagt men hiervoor € 132 resp. € 235. Het voorstel is om het Arnhemse tarief te verhogen naar € 200.

Fractie:	**D66 - 26 PPN**
Pagina:	17
Vraag:	actualisatie bestemmingsreserves: De raad dient, op basis van gedegen informatie, te beslissen over onttrekkingen uit bestemmingsreserves. Graag ontvangen we een gedetailleerde onderbouwing waarom de stand van de genoemde reserves niet meer actueel zou zijn, welke bedragen uit welke reserves kunnen vrijvallen en hoe met de resterende bedragen in de reserves, het realiseren van de bij de reserves behorende doelen haalbaar blijft.
Antwoord:	Zie antwoord op vraag 7.

Fractie:	**D66 - 27 Raadsvoorstel**
Pagina:	1
Vraag:	“We kiezen er bewust voor om nu, in het licht van de coronacrisis, geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren” Geeft het college hiermee expliciet aan dat alle bestaande (coalitie)afspraken worden gehandhaafd en voortgezet?

Antwoord:	Deze conclusie is niet te trekken uit bovenstaande zinsnede, maar in de Perspectiefnota worden inderdaad de bestaande (coalitie)afspraken gehandhaafd en voortgezet.

Fractie:	**D66 - 28 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 2, 2e alinea.
Vraag:	Wordt er ook aandacht geschonken aan de vitaliteit van de particuliere sociale voorzieningen, zoals verenigingen? Zie ook de op 30/04 via de griffie ingestuurde vragen over scouting en de verenigingen.
Antwoord:	Ja. Wij verstaan onder 'welzijn' het geheel van organisaties, diensten en voorzieningen die het mogelijk maken dat mensen in wijken, buurten, groepen, netwerken en gezinnen samen kunnen leven en participeren in Arnhem. Door uw raad zijn bij de vaststelling van de begroting in financiële zin de kaders aangegeven. Het college komt later dit jaar met een voorstel voor de herijking welzijn. We zullen dan spreken over 'de sociale basis'. Buurthuizen en bewonersinitiatieven horen bijvoorbeeld bij deze sociale basis. Niet alle particuliere verenigingen vallen onder deze definitie.

Fractie:	**D66 - 29 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 2, 4e alinea
Vraag:	"… en we zorgen dat de stad aantrekkelijk blijft voor inwoners, ondernemers en bezoekers" Bedoelt het college hier te zeggen dat de inspanningen voor het realiseren van de huisvesting voor de Lauwersgracht Alliantie onverminderd doorgaan?
Antwoord:	De raad is met een raadsbrief van mei 2020 geïnformeerd over de stand van zaken.

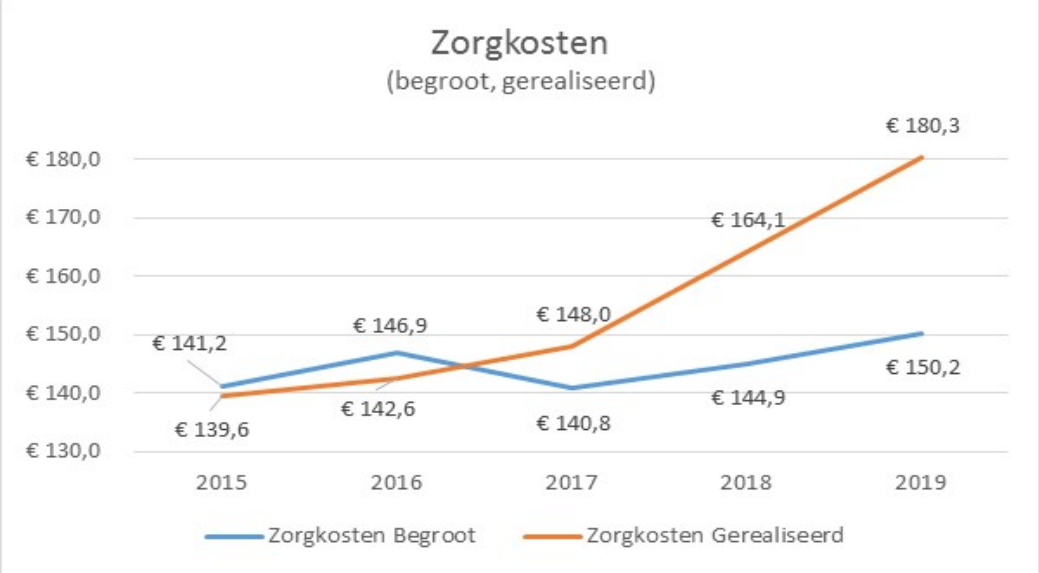
Fractie:	**D66 - 30 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 3, 2e alinea
Vraag:	"Arnhem staat op een stevig fundament" In diverse publicaties is Arnhem geschaard onder de financieel zwakkere/ risico volle gemeentes. Ook de provincie heeft verscherpt financieel toezicht afgekondigd. Waarop is dan de overtuiging van het college gebaseerd dat Arnhem op een stevig fundament staat?
Antwoord:	Ons is niet bekend dat de provincie verscherpt financieel toezicht op Arnhem toepast; integendeel want de gemeente Arnhem valt onder de lichtste vorm van provinciaal toezicht (repressief toezicht). Zeer recent ambtelijk contact met de toezichthouder leert ons dat Arnhem een van de eerste (Gelderse) gemeenten was die de jaarrekening heeft aangeleverd en die een Perspectiefnota heeft opgesteld (ondanks de coronacrisis). De Perspectiefnota laat een structureel sluitend beeld zien, bovenop de in de huidige begroting 2020-2023 begrote structurele dotatie aan de algemene reserve. Dit geeft ruimte op klappen op te vangen. De weerstandsfactor is op voldoende niveau en de structurele dotatie aan de BR Solvabiliteit draagt bij aan een groei van de buffer voor het kunnen opvangen van de zogenaamde 'zwarte zwanen'. De aanpak van het risicomanagement van Arnhem wordt door de toezichthouder als voorbeeld aangehaald richting andere gemeenten.

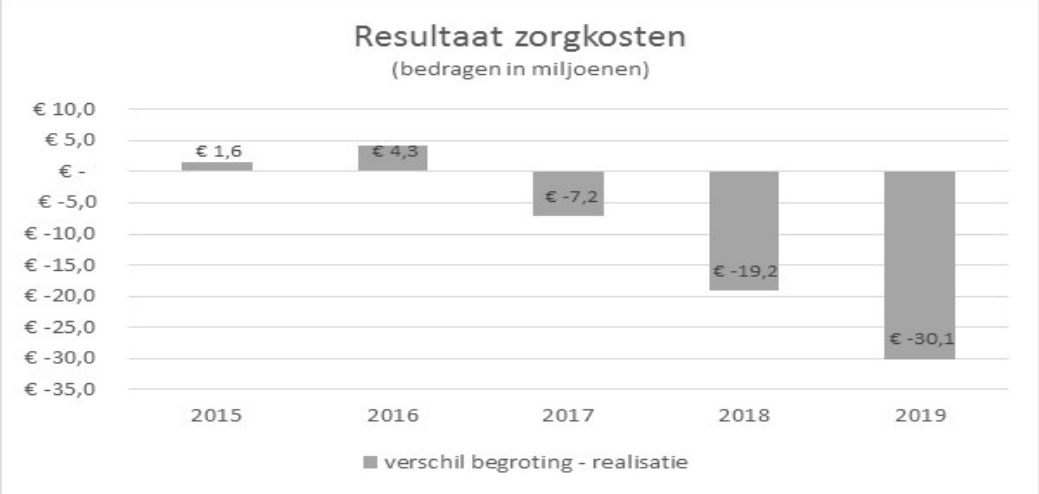
Fractie:	**D66 - 31 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 3, laatste alinea
Vraag:	"We zullen u hierover de komende periode nader informeren". Het anders inzetten of "afromen" van bestemmingsreserves betekent aanpassingen van beleid. Is het dan zo dat het college de raad niet alleen informeert maar ook met een concreet voorstel tot beleidsaanpassingen komt, en dat verschuivingen van bestemmingsreserves pas na goedkeuring door de raad plaats vindt?
Antwoord:	Ja, dat is zo. Turap-2 wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd, dus daarmee ook de actualisaties van de bestemmingsreserves. Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen.

Fractie:	**D66 -32 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 4, 1e alinea
Vraag:	“…bestaanszekerheid & welzijn, …” Wordt onder welzijn ook het voortbestaan van de (particuliere) sociale infrastructuur verstaan zoals het voortbestaan van de vele verenigingen in Arnhem?
Antwoord:	Ja. Wij verstaan onder 'welzijn' het geheel van organisaties, diensten en voorzieningen die het mogelijk maken dat mensen in wijken, buurten, groepen, netwerken en gezinnen samen kunnen leven en participeren in Arnhem. Door uw raad zijn bij de vaststelling van de begroting in financiële zin de kaders aangegeven. Het college komt later dit jaar met een voorstel voor de herijking welzijn. We zullen dan spreken over 'de sociale basis'. Buurthuizen en bewonersinitiatieven horen bijvoorbeeld bij deze sociale basis. Niet alle particuliere verenigingen vallen onder deze definitie.

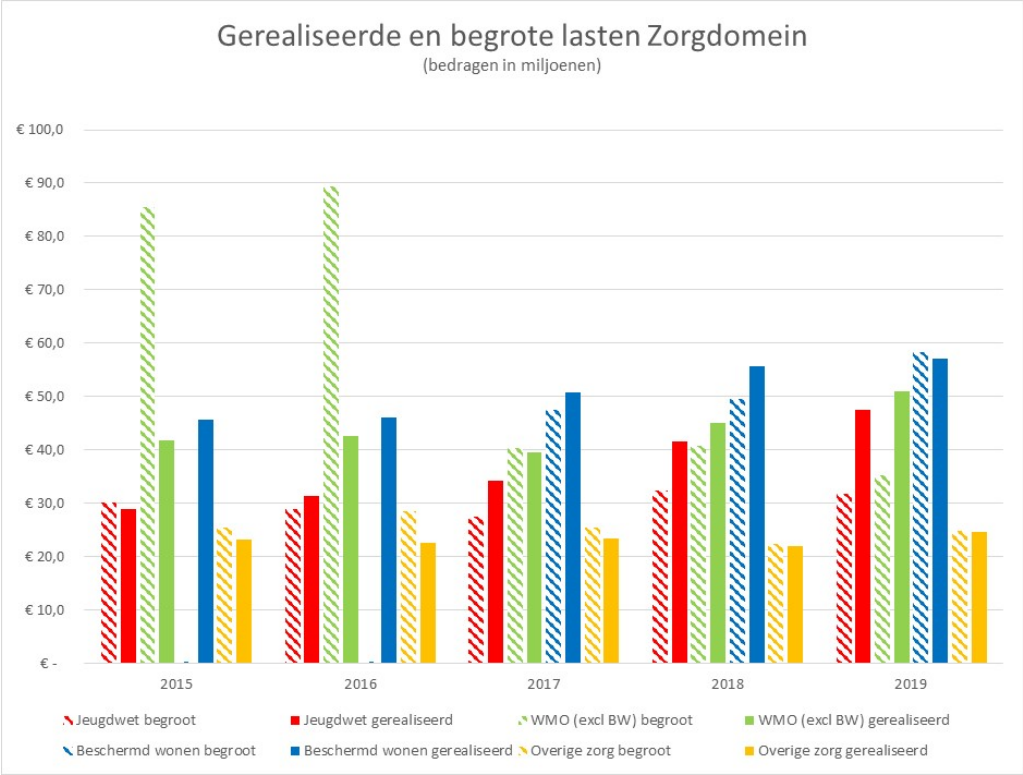
PvdA

Fractie:	**PvdA - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Rondom bestemmingsreserve lijken getallen wel heel specifiek. Is dat wel zo specifiek?Getallen komen specifiek over, wat is hier de bedoeling van?
Antwoord:	De getallen tav de actualisatie bestemmingsreserves zijn inderdaad heel specifiek, omdat voorgesteld wordt op een specifiek aantal bestemmingsreserves middelen te laten vrijvallen, als gevolg van de beoordeling van het actuele bestedingsplan.

Fractie:	**PvdA -2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Wat hebben we nou aan tekorten gehad? Is overzicht kwijt. Hoeveel zijn de kosten gestegen. Stukje compensatie rijk. En maatregelen genomen. Wat geven we extra uit op zorg? Mis totaal overzicht. Op zoek naar een makkelijk overzicht wat er de afgelopen 3 jaar is gebeurd.
Antwoord:	In onderstaande grafiek zijn de begrote versus gerealiseerde zorgkosten in de jaren 2015 - 2019 zichtbaar. De kosten zijn in deze periode gestegen van € 141,2 miljoen naar € 180,3 miljoen. Zie voor de verhouding tussen deze gerealiseerde kosten en de totale kosten gemeente Arnhem de beantwoording van vraag SP-3. In 2015 en 2016 was het resultaat (begroting minus realisatie) zorgkosten nog positief. Vanaf 2017 is een nadelig resultaat behaald aan de lastenkant. Het nadelig resultaat op de lasten is deels gecompenseerd door een voordelig resultaat op de baten en deels gedekt uit (bestemmings)reserves.

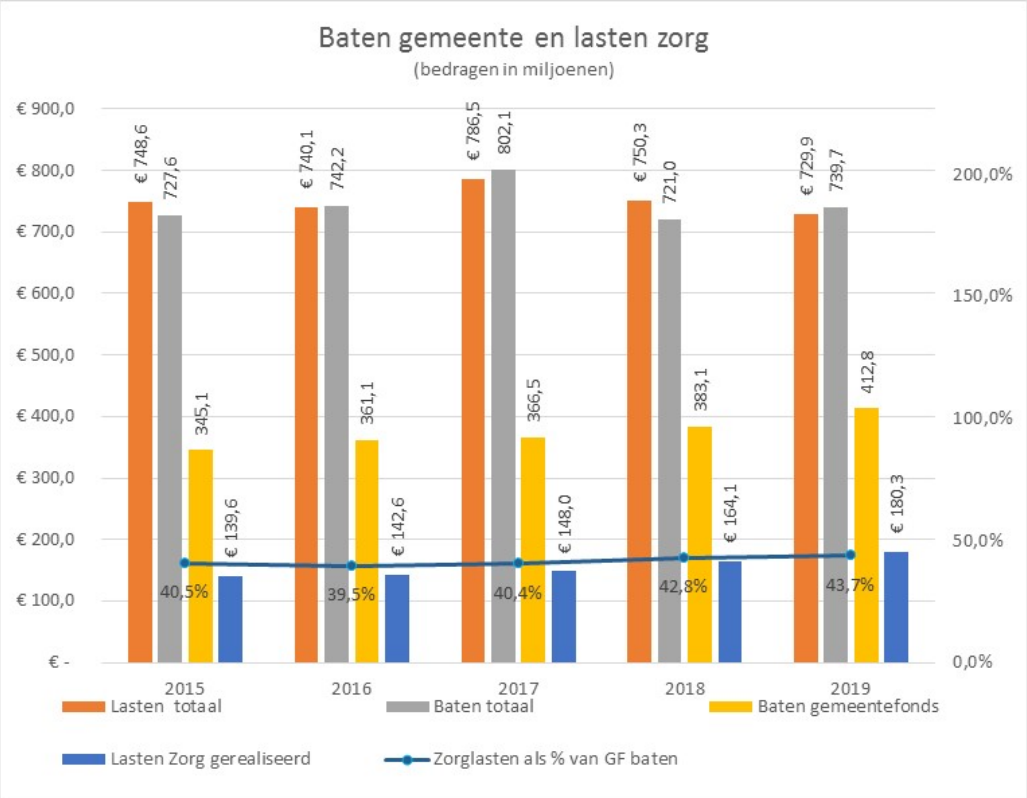

De begrote en gerealiseerde zorgkosten per beleidsterrein zijn te zien in onderstaande grafiek. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt tussen zorg in natura (ZIN) en persoonsgebonden budgetten (PGB).

NB: De WMO begroting is alleen in de jaren 2017 - 2019 exclusief Beschermd wonen. In de jaren 2015 en 2016 is de begroting beschermd wonen onderdeel van de begroting WMO.

Fractie:	**PvdA - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Waarom staat bij onderwijshuisvesting pas vanaf 2022 extra geld voor vast en niet vanaf 2021.
Antwoord:	Hierbij gaat het om de invloed van inclusie (AST) op de kosten van de onderwijshuisvesting. Het om aanvullende investeringen i.v.m. de AST-maatregels. Deze investeringen worden opgeleverd in 2021 en leiden pas in 2022 tot extra kosten vanwege de daardoor gegenereerde kapitaallasten.

Fractie:	**PvdA - 4 (mondeling)**
Pagina:	Zorg
Vraag:	Hoe zit het met grafiek? Lasten staan er wel in en de baten staan hier niet in. Koppeling Gafiek baten en lasten
Antwoord:	In de Raadsbrief van 11 december 2018 is het saldo van baten en lasten Zorg gemeente Arnhem vergeleken met (een benadering van) de rijksgelden die de gemeente ontvangt voor Zorg. Het bedrag aan rijksgelden (IU SD) wat in 2018 in de grafiek is weergegeven was al een benadering. Bestaande WMO-taken waren nl. al in de algemene uitkering van het gemeentefonds opgenomen en het is de Raad die bepaalt welk deel van de algemene uitkering besteed wordt aan zorg, Inmiddels is deze vergelijking helemaal niet meer mogelijk, omdat ook een groot deel van Jeugd en WMO zijn overgeheveld van integratieuitkering naar algemene uitkering. Om een beeld te geven van de verhoudingsgewijze groei van de lasten zorg ten opzichte van de totale lasten van de gemeente is bij de beantwoording van vraag SP-3 al een grafiek opgenomen. Daarin is te zien dat de zorgkosten naar verhouding groeien, van 18,6% naar 24,7% van de totale gemeentelijke lasten. De totale lasten zorg kunnen ook gerelateerd worden aan de baten uit het gemeentefonds. Ook dan is een relatieve groei zichtbaar, van 40,5% in 2015 naar 43,7% in 2019. De baten uit eigen bijdragen in de zorg zijn onderdeel van de totale baten van de gemeente en in onderstaande grafiek niet apart zichtbaar gemaakt. NB: alle cijfers en grafieken die gebruikt zijn ten behoeve van de beantwoording van de technische vragen Perspectiefnota PvdA 2 en 4 en SP 3 en Jaarstukken SP 5, 5a en PvdA 11 zijn opgenomen in de Excelbijlage.

Fractie:	**PvdA - 5 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Vraag over budget inclusie huisvesting/onderwijs Waarom budget in 2022?

Antwoord:	Hierbij gaat het om de invloed van inclusie (AST) op de kosten van de onderwijshuisvesting. Het om aanvullende investeringen i.v.m. de AST-maatregels. Deze investeringen worden opgeleverd in 2021 en leiden pas in 2022 tot extra kosten vanwege de daardoor gegenereerde kapitaallasten.

Fractie:	**PvdA - 6 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	PPN Corona: wanneer nieuwe update tijdspad lockdown (voor de zomer of na de zomer)
Antwoord:	Voor de zomer komt het college met een actualisatie van de impactanalyse en dashboard met impacts corona.

Fractie:	**PvdA - 7**
Pagina:	
Vraag:	Wat is de stand van zaken van de nieuwe werkwijze van Werk & Inkomen? Is dit nu afgerond?
Antwoord:	De reorganisatie is conform de laatste berichtgeving aan uw raad per 1 juni 2020 een feit.

Fractie:	**PvdA - 8**
Pagina:	10
Vraag:	Er zijn bedragen opgenomen voor de toepassing van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid. Zijn de bedragen die hier genoemd zijn voor ambtelijke inzet of voor daadwerkelijke uitvoering? En waar worden deze middelen straks daadwerkelijk ingezet?
Antwoord:	Middelen zijn voor fysieke aanpassing van panden om zoveel mogelijk te voldoen aan de AST. Het betreft dan met name kleine bouwkundige aanpassingen die een verbetering van de toegankelijkheid opleveren op basis van de bevindingen die door de APCG zij gesignaleerd.

Fractie:	**PvdA - 9**
Pagina:	
Vraag:	Betekent de dekking afvalstoffenheffing van de ongunstige marktontwikkelingen oudpapier en aanbesteding nieuw contract dat de afvalstoffenheffing voor inwoners gaat stijgen, of begrijpen we goed uit de toelichting dat hier in de huidige begroting al rekening mee is gehouden? Het basisbedrag en de bijdrage per afvalzak zal dan niet stijgen?
Antwoord:	In de PPN op pagina 11 wordt gesproken over twee verschillende aanbestedingen. De aanbesteding van (verwerking) oudpapier dient nog plaats te vinden en zal op basis van de huidige marktsituatie leiden tot een lagere opbrengstprijs, hiermee is in de huidige begroting nog geen rekening gehouden. Zoals daarna in deze paragraaf vermeld, is in de begroting al wel rekening gehouden met de verwachte effecten op de lopende aanbesteding van het afvalinzamelcontract. Of de opbrengstverlaging van de oud papierprijs bij doorrekening volgens het principe van kostendekkendheid van de heffing leidt tot een stijging van de afvalstoffenheffing, kan pas beoordeeld worden in het licht van alle overige financiële effecten, positief en negatief.

Fractie:	**PvdA - 10**
Pagina:	15
Vraag:	Actualisatie MIP. Begrijpen we hieruit dat er op voorhand vanuit gegaan wordt dat investeringen vertraagd zijn? Is dit een aanname op basis van ervaringen uit het verleden of is dit op basis van het huidige MIP een geschetste verwachting van concrete investeringen? Zo ja, welke investeringen zijn dit?
Antwoord:	Op basis van ervaringen van de afgelopen 5 jaar maken we aan de voorkant de inschatting dat we te optimistisch zijn in het ramen van de investeringen.

Fractie:	**PvdA - 11**
Pagina:	
Vraag:	Hoe realistisch is het om in deze tijd de verwachtingen met betrekking tot de rente bij te stellen? Door Corona krijgen we te maken met een recessie. Dit kan ook gevolgen hebben voor de rentestand. Hoe realistisch is dit en wat is het risico dat we hiermee lopen?
Antwoord:	Voor de crisis in 2008 is de rentecurve korte tijd (in 2006) invers geweest als gevolg van maatregelen van de ECB, die vreesde voor een oplopende inflatie omdat de olieprijzen stegen

	(terwijl de kerninflatie niet opliep). Dat probleem is nu niet aan de orde en daar hoeven we voorlopig ook niet bang voor te zijn. Daarnaast mogen we er ook op rekenen dat de ECB heeft geleerd van de ervaringen in en voorafgaand aan de bankencrisis. Als de rente sneller gaat stijgen dan we nu hebben begroot lopen we een financieel risico. Maar de hoogte is erg lastig in te schatten. Wanneer de rente gaat stijgen zal naar alle waarschijnlijkheid ook de inflatie stijgen en daarvoor worden we gecompenseerd in het accres van het Gemeentefonds. Het uiteindelijke risico zal dus kleiner zijn dan de rentestijging zelf. Tot slot hebben we in onze begroting telkens in het laatste begrotingsjaar hiervoor een risicobuffer van € 1 miljoen opgenomen.

Fractie:	**PvdA - 12**
Pagina:	
Vraag:	Actualisatie bestemmingsreserves. Er staan hier concrete bedragen geraamd. Bestemmingsreserves hebben altijd een vastgesteld doel. Wat gaan we nu niet doen? (vraag tevens gesteld tijdens technisch overleg met ambtenaren).
Antwoord:	Het realiseren van de doelen die ten grondslag liggen aan deze reserves blijft na deze vrijval overeind. De vrijval ontstaat als gevolg van de vergelijking tussen het doel en de gereserveerde middelen.

SP

Fractie:	**SP- 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Nieuwe Haven: 3,5 mln. Wat komt er binnen aan opbrengsten van de recreatievaart van de cruiseschepen. Wat is de verwachting op de langere termijn van de omzet en het aantal schepen?
Antwoord:	De inkomsten aan havengelden door toeristische bezoeken aan de haven van Arnhem liggen naar schatting rond de 55.000 euro. (circa 5 schepen per week over een periode van 30 weken á € 260 havengeld per bezoek). Het havengebied van Arnhem is populair voor onderhoud en winterberging van passagiersschepen. Daar zit het grootste deel van onze inkomsten. Deze inkomsten bedragen in totaal € 900.000 en zijn verdeeld over ongeveer € 450.000 aan havengelden, en € 450.000 aan bijdragen voor o.a. water, vuilafvoer en walstroom. Als de toeristische ontwikkeling rond Arnhem zoals Paleis 't Loo, Kröller-Müller, de Veluwe goed op de kaart zal worden gezet kan het aantal bezoeken zeker groeien. Door de huidige crisis is echter de verwachting dat deze sector het de komende twee jaar moeilijk gaat krijgen en is een krimp in de vloot te verwachten en dus zal het aantal toeristische bezoeken afnemen.

Fractie:	**SP- 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Belastingen: uitval van vastgoed, leegstand in panden. Opbrengst niet-woningen. Wat is het effect als de hele heffing op de eigenaar wordt gezet, niet alleen financieel. Wat betekent dit voor de gebruikers? Voor de economie? Op hoofdlijnen
Antwoord:	In algemene zin kan worden gesteld dat deze maatregel enerzijds een lastenverzwaring voor de eigenaren en anderzijds een lastenverlichting voor de gebruikers betekent. Voor bedrijfspanden geldt echter dat de eigenaar van het pand de OZB via de huurovereenkomst in rekening kan brengen van de huurders. Is hier sprake van, dan is het effect van de verschuiving voor zowel de gebruiker als de economie vrijwel nihil. Zoals ook opgenomen in de beantwoording op uw 3e technische vraag bij de jaarstukken, heeft het verplaatsen van OZB-gebruiker naar de OZB-eigenaar het volgende effect:

Verschuiving OZB gebruik naar OZB eigenaar niet woningen

	MJPB 2019	Verschuiving	
Opbrengst OZB eigenaar niet-woningen:	21.226.000	28.301.000	
Opbrengst OZB gebruiker niet-woningen:	7.075.000	-	
Totale opbrengst OZB niet-woningen	28.301.000	28.301.000	Stijging/daling
Tarief OZB eigenaar niet-woningen	0,5661%	0,7548%	33%
Tarief OZB gebruiker niet-woningen	0,1887%	0%	-100%

Woz-waarde	635.000

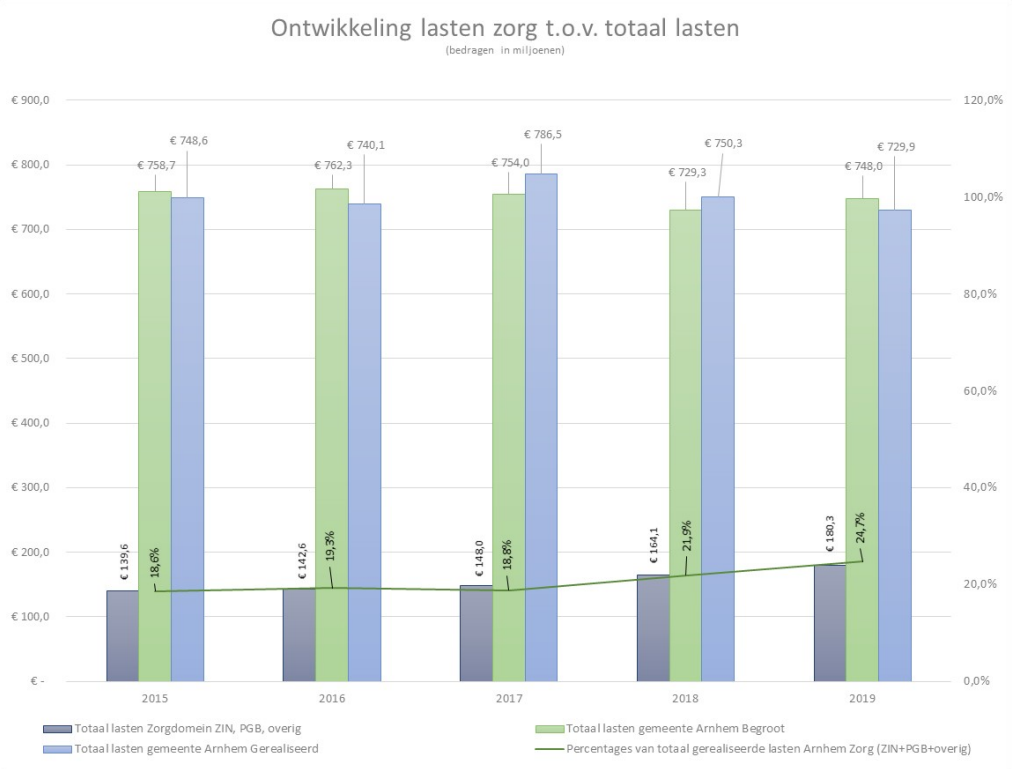
Lastenontwikkeling 2019
Basis
Niet-woning

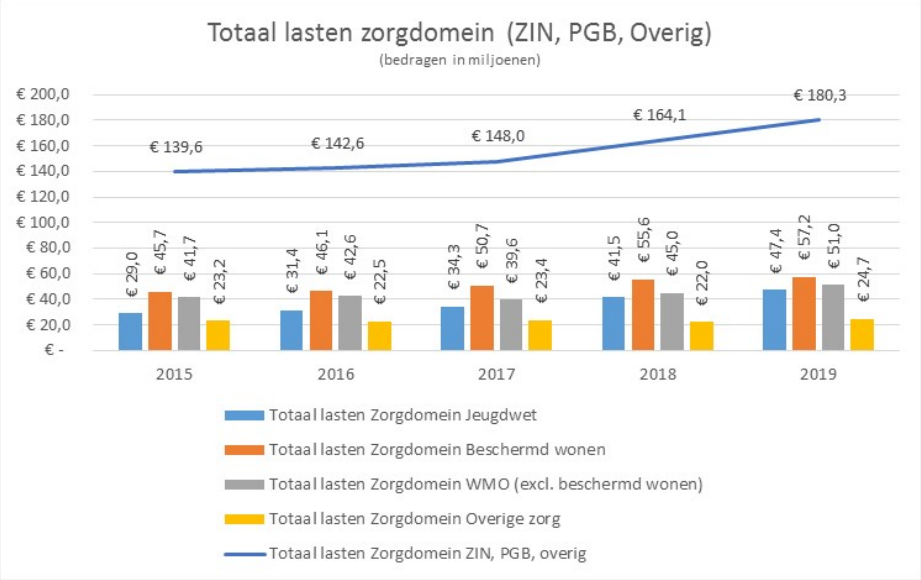
	Eigenaar	Huurder
OZBE	3.595	-
OZBG	-	1.198
Totaal	3.595	1.198

Lastenontwikkeling 2019
Verschuiving OZBG naar OZBE
Niet-woning

	Eigenaar	Huurder	Stijging/daling lasten Eigenaar	Stijging/daling lasten Huurder
OZBE	4.793	-	33%	-
OZBG	-	-	0%	-100%
Totaal	4.793	-	33%	-100%

	Kanttekeningen: * Door de lastenverschuiving van gebruiker naar eigenaar stijgen de lasten voor de eigenaar van een niet-woning met 33%. Met name de eigenaren van niet-woningen die geen gebruiker zijn van een pand en de OZB.

Fractie:	**SP - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Verhouding zorgdomein op het totale budget van de gemeente. Uitgaven sociaal domein en zorg op totale uitgaven voor de komende jaren. Over de afgelopen 5 jaar kunnen zien.
Antwoord:	In onderstaande grafiek zijn de gerealiseerde lasten Zorg getoond naast de totale gemeentelijke begrote en gerealiseerde lasten (staafdiagram uitgezet op de linkeras). De lasten zorg zijn bovendien uitgedrukt in een percentage van de totale gemeentelijke lasten (lijndiagram uitgezet op de rechteras). Het aandeel Zorgkosten binnen de totale lasten is tussen 2015 en 2019 gestegen van 18,6% naar 24,7%. De ontwikkeling van de zorgkosten is in onderstaande grafiek nogmaals zichtbaar gemaakt over de jaren 2015 - 2019 (lijngrafiek). Daarbij is de verdeling van zorgkosten over de verschillende beleidsterreinen te zien in de kolommen. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt tussen zorg in natura (ZIN) en persoonsgebonden budgetten (PGB).

	 NB: De baten zijn niet opgenomen in de grafieken. De gerealiseerde lasten zorgdomein kunnen nl. wel afgezet worden tegen de totale lasten gemeente. Het saldo van lasten en baten is voor een dergelijke vergelijking niet bruikbaar, omdat de begroting gemeentebreed in principe in evenwicht is.

Fractie:	**SP- 4**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel huizen moeten verduurzaamd worden in Arnhem in de komende 15 jaar?
Antwoord:	Het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 (NemiA) loopt tot 2030, en heeft geen specifieke doelen voor 2035 (15 jaar na nu), wel voor 2023 en 2030. Zoals aangegeven in NemiA werken we aan het verduurzamen van woningen, waarbij onderscheid wordt gemaakt in transitiegereed (isoleren, zonnepanelen e.d.) en aardgasvrij (geen aardgas meer): Op pagina 49 NemiA zijn de doelstellingen voor het aardgasvrij maken van woningen en gebouwen opgenomen: 1500 in 2023, 6500 in 2030. Daarnaast zijn op pagina 44 de doelen voor zonnepanelen op daken opgenomen: 150.000 in 2023 en 250.000 in 2030. Het landelijke klimaatakkoord heeft als doel dat in 2050 alle woningen en gebouwen aardgasvrij zijn.

Fractie:	**SP - 5**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het personeelstekort in de zorg op dit moment in Arnhem (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Zie bijlage 3 - Overzicht van de WZW

Fractie:	**SP - 6**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het verwachte personeelstekort in de zorg in Arnhem over 20 jaar (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Hier zijn geen gegevens over beschikbaar.

Fractie:	**SP - 7**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel banen in de zorg worden nu ingevuld door arbeidsmigranten?

Antwoord:	Zie in bijlage 3 een overzicht van de arbeidsmarktgegevens specifiek voor de zorg.

Fractie:	**SP - 8**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het personeelstekort in het onderwijs op dit moment in Arnhem (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is sprake van de volgende tekorten (leraren plus directeuren in fte, bij PO, VO en MBO) 2020: 64 fte, +- 90 personen en 2,1% tekort Reacties onderwijsorganisaties in Arnhem: PO: naar schatting zo een 20 fte zeer lastig vervulbare vacatures VO: de scholen ervaren bij een aantal vakken dat het moeilijk lukt om vacatures in te vullen. Aantal fte is niet bekend. Of er sprake is van een absoluut tekort is de vraag: er zijn nog steeds leraren die geen werk hebben en leraren die via een uitzendbureau werken. Speciaal Onderwijs: Het speciaal onderwijs heeft last van personeelstekort. Er zijn meerdere redenen: groei op sommige scholen, verdichting van de problematiek bij instromende leerlingen, uitval van personeel door ziekte en onvervulbare vacatures door krapte op de arbeidsmarkt. Men is aan de slag gegaan met het faciliteren van 10 fte zij-instromers op organisatieniveau (in de hele regio). MBO: Rijn IJssel heeft geen last van een personeelstekort. In technische functies en docent Nederlands is er sprake van enige schaarste, maar Rijn IJssel kan tot nu toe nog steeds vacatures vervullen, zelfs via eigen werving. HBO: Er bestaat bij de HBO instellingen in Arnhem geen personeelstekort. Vak en sectorspecifiek verschilt de vraag naar personeel wel. Docenten voor algemene vakken als Nederlands en Engels zijn over het algemeen lastiger te vinden dan docenten voor specifieke vakken. De instellingen weten binnen hun eigen netwerk en met eigen werving de vraag naar personeel in te vullen.

Fractie:	**SP- 9**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het verwachte personeelstekort in het onderwijs in Arnhem over 20 jaar (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Er is een prognose over 8 jaar beschikbaar, in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is in 2028 een verwacht tekort van 260 fte, +/- 370 personen en 12,4% tekort.

Fractie:	**SP - 10**
Pagina:	
Vraag:	Van hoeveel niet-woningen in Arnhem is de eigenaar ook de gebruiker?
Antwoord:	1.203 niet-woningen.

Fractie:	**SP - 11**
Pagina:	
Vraag:	Van hoeveel niet-woningen is de gebruiker niet de eigenaar?
Antwoord:	3.964 niet-woningen.

Fractie:	**SP - 12**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel woningen, waarvan de gebruiker tevens de eigenaar is, in Arnhem hebben een WOZ waarde hoger dan 500 duizend euro?
Antwoord:	2.816 woningen.

Fractie:	**SP - 13**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel woningen, waarvan de gebruiker tevens de eigenaar is, in Arnhem hebben een WOZ waarde hoger dan 1 miljoen euro?
Antwoord:	94 woningen.

Fractie:	**SP - 14**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel geld uit het klimaatfonds is al uitgegeven of verplicht?
Antwoord:	€ 42.748

Fractie:	**SP - 15**
Pagina:	
Vraag:	Geld dat al is uitgegeven / verplicht, waar is dat aan uitgegeven /verplicht?
Antwoord:	Met name aan warmteverkenning.

Fractie:	**SP - 16**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel geld uit het klimaatfonds is toegekend maar nog niet verplicht of uitgegeven?
Antwoord:	€ 1.049.280 (in 2020).

Fractie:	**SP - 17**
Pagina:	
Vraag:	Geld dat al is toegekend, waaraan is dat geld toegekend?
Antwoord:	Met name versnellingswijken.

Arnhem Centraal

Fractie:	**AC -1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Moeten zelfstandige (niet in aanmerking komen voor de TOG-regeling) ook niet voor die 4000, euro. voor de regeling hun huis verkopen om in aanmerking te komen voor bijstand?
Antwoord:	De ondernemer hoeft niet met zijn bedrijf te stoppen als bijstand wordt aangevraagd. Men mag tot 1225 uur per jaar (gemiddeld 23,5 u/p/d) met zelfstandige activiteiten bezig zijn. Bij de aanvraag voor bijstand is een van de voorwaarden dat er niet te veel vermogen (eigen geld) is. Een eigen woning met overwaarde (bedrag dat het huis meer waard is dan de hypotheek) telt volgens de bijstand mee als vermogen. Per persoon geldt een vrij te laten bedrag aan vermogen. Dit wordt in mindering gebracht op de eventuele overwaarde. Tot aan het bedrag dat het vermogen te hoog is kan de ondernemer de uitkering te leen krijgen. Is daarna nog recht op uitkering, dan hoeft dat deel niet terugbetaald te worden.

Fractie:	**AC- 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Steun aan ondernemers: duurt lang. Geen bijstand verschaft die wel in aanmerking komt. Meerdere signalen dat het lang duurt. Is na vier rond, zegt wethouder. Wij horen andere signalen. Zijn er meerdere signalen.
Antwoord:	Net als bij de aanvragen voor bijstandsuitkeringen, zetten wij ons in om de termijn zo kort mogelijk te houden en de piek van aanvragen zo snel mogelijk te verwerken. Bij mogelijk recht en bij nood verstrekken we altijd een voorschot. Voor uw beeld: Op 16 maart kondigde het Rijk aan dat er een Tozo regeling zou komen die de gemeente zou gaan uitvoeren. De verwachting was dat er middels een lichte toets beslist kon worden binnen 4 weken. Omdat de wettelijke regeling op zich liet wachten, hebben wij op 26 maart alvast een aanvraagformulier voor ondernemers online gezet. Op 27 maart werd de inhoud van de regeling vanuit het rijk bekend (nog niet de regeling zelf).Tussen 26 en 29 maart kwamen er 1.668 aanvragen binnen. Bij mogelijk recht en bij nood is bij deze aanvragen altijd een voorschot verleend. Op 21 april kwam het Rijk met de wettelijke regeling, waarbij de toets zwaarder was dan in eerste instantie werd gedacht. Daarnaast werd de aanvankelijke termijn weggelaten. Door het weglaten van een termijn vallen we terug op de Wet Bestuursrecht, waarbij de termijn op 8 weken komt. De eerste beschikkingen zijn eind april verstuurd. Er wordt keihard gewerkt (ook in de weekenden) en met extra inzet van een externe partij om alle volledige aanvragen Tozo binnen 8 weken te beschikken. Het ziet er naar uit dat dat ook gaat lukken. We hebben prioriteit gegeven aan de aanvragen met betrekking tot levensonderhoud. Dit betekent dat we ongeveer een week langer dan de gestelde termijn nodig om de aanvragen om bedrijfskredieten af te doen. We nemen dan ook telefonisch contact op met de aanvragers die dit betreft. Als blijkt dat bij de ondernemer problemen ontstaan doordat het krediet een week later verstrekt wordt, wordt de aanvraag met spoed behandeld.

Fractie:	**AC- 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Meer groen: wat betekent dit concreet? Wat is dat meer?
Antwoord:	Bomen dragen bij aan een leefbaar, gezond, klimaatbestendig, biodivers en prettig Arnhem. Daarom hebben we samen met de stad het Bomenplan Arnhem opgesteld. Eén van de doelen is dat we extra bomen aanplanten in de stad. Daarnaast kijken we altijd bij ontwikkelingen en herinrichtingen hoe we groen kunnen toevoegen aan de private en openbare ruimte of hoe we de kwaliteit van het bestaande groen kunnen verbeteren. Op buurt- en straatniveau werken Teams Leefomgeving en bewoners samen om te kijken hoe we meer groen kunnen toevoegen aan de openbare ruimte of hoe we de kwaliteit van het bestaande groen kunnen verbeteren.

Fractie:	**AC - 5 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Veiligheid: Corona sterke wissel op veiligheid zet. Berichtgeving wapenhandel. Hoe zit dat hier in ons gebied? Landelijk probleem? Of hier ook een probleem?
Antwoord:	Regulering van en handhaving op de coronamaatregelen is arbeidsintensief. Wapenhandel is in Arnhem geen actueel beleidsvraagstuk, maar dat neemt niet weg dat dit altijd een onderwerp is dat door de politie nauwlettend gevolgd wordt.

Partij van de Dieren

Fractie:	**PvdD - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Verkeersmaatregelen bronbeeklaan uitgesteld ivm bomenvisie; plannen samen met bewoners. Hoe staat het daar dan mee?
Antwoord:	De verkeersmaatregelen en asfaltonderhoud Bronbeeklaan staan voor september gepland. We zijn in afwachting van de kapvergunning voor zes bomen die onlangs is aangevraagd.

Fractie:	**PvdD - 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Stand van zaken Beekdal?
Antwoord:	Zoals toegezegd in de raadsbrief van 24 september 2019, wordt de raad geïnformeerd over de voortgang middels een bevindingenrapportage. Samen met stakeholders, zoals de initiatiefgroep Beekdal Paasberg, het waterschap en de sportclubs, is daar de afgelopen tijd aan gewerkt. Zodra de bevindingenrapportage definitief is afgerond wordt deze aan de raad toegezonden.

Fractie:	**PvdD - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Hoe is de 5G-uitrol in de gemeente? Doet de gemeente daar iets mee? Invloed van masten op openbare ruimte?
Antwoord:	De uitrol van 5G is tot nu toe beperkt tot een aantal testlocaties in Nederland. De gemeente Arnhem is daar nog niet bij betrokken. Wat de 5G masten zullen betekenen voor de openbare ruimte is afhankelijk van keuzes van de providers. We hebben daarvoor in Arnhem nog geen aanvragen ontvangen. Vervanging van 4G door 5G masten op daken kan zonder dat daar bij de gemeente om toestemming wordt gevraagd.

CDA

Fractie:	**CDA - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Noodopvang kinderen: gewone reguliere kinderen van vitale beroepen? (socialer arnhem) Dit is de gewone verplichting die we als stad hebben?
Antwoord:	Noodopvang is voor kinderen met ouders in een cruciaal beroep/ werkzaam in een vitale sector èn voor kwetsbare kinderen in een onveilige thuissituatie. Dit is inderdaad een verplichting. Noodopvang is op school, kinderopvang, BSO of bij gastouder- ook als het kind voorheen geen gebruik maakte van deze opvang (bijv omdat grootouders oppasten).

Fractie:	**CDA - 2 (mondeling)**
Pagina:	10
Vraag:	Nieuwe haven -Budget 3,5 mljn: Hebben taxaties al plaatsgevonden of zit dit in het budget van 3,5 miljoen?
Antwoord:	Om inzicht te hebben in de verwachte maximale kosten die gepaard gaan met beëindiging van de woonfunctie in de Nieuwe Haven, is een externe kostenraming gemaakt voor een schadeloosstelling volgens de regels van de Onteigeningswet en de bijbehorende relevante jurisprudentie. Bij de raming zijn door een externe taxateur zo nauwkeurig als mogelijk de te verwachten kosten in beeld gebracht, aan de hand van de marktwaarde van de ligplaats en de verwachte opbrengst van de woonboot. Maar dat is nog géén formele taxatie. Dat kan alleen met medewerking van de eigenaren, en dat is pas aan de orde na een besluit van de raad. Omdat er sprake is van deskresearch, en een visuele inspectie op aftstand, is bij het opstellen van de raming uitgegaan van een aantal aannames. Zo is de staat van onderhoud of isolatie en energiebesparende maatregelen niet meegenomen. Bij de formele taxatie zal onder meer een bouwkundige keuring worden uitgevoerd en wordt de algehele staat van de te taxeren woonboot in kaart gebracht. De verwachting is echter dat de kostenraming dicht bij de formele taxatiewaarde zal liggen. Het bedrag van 3,5 miljoen is gebaseerd op het resultaat van de kostenraming, verhoogd met een marge die geadviseerd wordt zolang er nog geen definitieve taxatie beschikbaar is, en voor bijkomende kosten zoals de uitvoering van de formele taxatie, afvoer en sloop van een deel van de aangekochte woonboten en voor organisatiekosten.

Fractie:	**CDA - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Burgerzaken slag digitalisering: staat verhaal in over ambtenaren, hoe zit dit met inwoners? zit het in het zelfde plan van aanpak? Staat er in wat er van de inwoners verwacht wordt?
Antwoord:	Insteek van de digitalisering bij Burgerzaken is om de dienstverlening voor inwoners en ondernemers gemakkelijker te maken, zodat ze meer zaken vanuit huis kunnen regelen. Voor minder geletterde of minder digivaardige inwoners blijft het mogelijk om zaken aan de balie te regelen.

Fractie:	**CDA - 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Inzichtelijk krijgen kosten jeugdzorg: ligt de focus alleen op het inzichtelijk maken of ook op doorontwikkeling en wat we eraan kunnen doen?
Antwoord:	Door het verbeteren van de monitoring krijgt het college meer en beter inzicht in de volumes en kosten van de jeugdzorg. Hoe beter dit inzicht, hoe gerichter sturing mogelijk is op het beheersen van de kosten. In februari is een pakket van maatregelen voor de jeugdzorg aangeboden aan de raad. Deze maatregelen richten zich enerzijds op het verlagen van de kosten. Anderzijds zijn deze maatregelen inhoudelijk gericht op het verbeteren van kwaliteit van de jeugdzorg zelf (zo licht mogelijk, zo vroeg mogelijk, zo dichtbij mogelijk). Voor het volgen van de uitvoering en het beoogde resultaat van deze maatregelen wordt monitoring ingericht.

Fractie:	**CDA -5**
Pagina:	
Vraag:	Beoordeling bestemmingsreserves. Is er al een inschatting hoeveel miljoen mogelijk richting de AR kan?
Antwoord:	Nee, een inschatting is op dit moment nog niet te maken.

Fractie:	**CDA - 6**
Pagina:	
Vraag:	Weerstandsfactor stijgt naar 1.3 in 2024. Waarde is verwaarloosbaar gezien de Corona of denkt de stad dat dit nog te halen is?
Antwoord:	De genoemde weerstandsfactor is met de kennis van nu. De coronacrisis zal ongetwijfeld impact gaan hebben, maar het exacte effect voor de langere termijn is nog van veel zaken afhankelijk: duur van de crisis, beperkende maatregelen rijk, compensatie van rijk/provincie, etc. In de Begroting 2021-2024 kunnen we hiervoor naar verwachting een realistische raming geven.

Fractie:	**CDA - 7**
Pagina:	
Vraag:	Solvabiliteit stijgt met name door uitgestelde investeringen. Is dit correct en wat is dan de waarde van zo'n vermelding?
Antwoord:	De solvabiliteit is het aandeel van het eigen vermogen (EV) in het totale vermogen (TV), het balanstotaal. De gemeente Arnhem heeft geen eigen middelen om investeringen te doen, daar wordt per definitie geld voor geleend. Dat betekent weer dat voor iedere investering (waardoor het balanstotaal, dus het TV, groeit) geld wordt geleend en het EV constant blijft. Door het doen van investeringen daalt dus de solvabiliteit (wanneer verder de balans niet verandert). Omgekeerd betekent dit dat wanneer minder wordt geïnvesteerd dan begroot (het MIP), de solvabiliteit hoger wordt omdat het balanstotaal minder snel stijgt (of zelfs daalt) bij een gelijkblijvend EV. Dus ja, uitstellen van investeringen leidt tot een hogere solvabiliteit dan begroot. De waarde van de vermelding is dat daarmee een door veel mensen onvermoede paradox wordt aangegeven. De gerealiseerde solvabiliteit in de jaarcijfers is hoger dan begroot in de MJPB. Mooi vanuit de wens van robuuste financiën. Tegelijkertijd wil de gemeenteraad graag dat alle voorgenomen investeringen in het MIP worden gerealiseerd. Achterblijven van investeringen is niet wenselijk. En daarmee is het opdrijvende effect op de solvabiliteit niet wenselijk, waar een hogere solvabiliteit wel degelijk op prijs wordt gesteld. De paradox is dat we de hogere solvabiliteit mooi/fijn vinden, maar een belangrijke reden daarvan juist helemaal niet. Tot slot: de solvabiliteit is niet alleen maar gestegen als gevolg van achterblijvende investeringen. Dit beeld zien we namelijk elk jaar terug. Het totale vermogen is ook flink toegenomen. Beide posten hebben invloed op de hoogte van de solvabiliteit.

Fractie:	**CDA - 8**
Pagina:	
Vraag:	Veiligheid - visie op evenementen. Koningsdag - hiervoor wordt een stichting opgezet. Wat is hiervan de status? Is dit voor K-dag 2021 rond?
Antwoord:	Er is regelmatig overleg tussen het bestuur van de stichting Koningsdag en de gemeente over rollen, verantwoordelijkheden en het gefaseerd overnemen van verantwoordelijkheden. Het streven is om dat voor Koningsdag 2021 rond te hebben.

Fractie:	**CDA - 9**
Pagina:	
Vraag:	Nieuwe haven (10) - Woonboten nog steeds € 3.5 miljoen begroot. Heeft B&W ook inventarisaties opgemaakt en taxaties extern?
Antwoord:	Zie het antwoord op vraag 2.

PVV

Fractie:	**PVV - 1 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	We willen de leefbaarheid wijken vergroten, duurzame woningen en circulair mogelijke woningbouw. Wat zijn de meerkosten van een woning die duurzaam is tov van een woning die dat niet is? Wat zijn dus de kosten van circulaire woningbouw?
Antwoord:	Dat is niet een op een te zeggen, maar zal altijd per specifieke situatie bekeken moeten worden.

Fractie:	**PVV- 2 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	Kijken we hoe we leefomgeving groen houden en sociale structuur verbeteren. Wat is de ideale sociale structuur? Hebben we daar een beeld van? Welke sociale klassen zijn dit dan?
Antwoord:	We sturen in Arnhem op een gedifferentieerde wijkopbouw. Indicator voor een goede sociale structuur is de leefbarometer.

Fractie:	**PVV - 3 (mondeling)**
Pagina:	6
Vraag:	Verder investeren in groen. Samenhang met ambities om de opgaven zo integraal mogelijk aanpakken. Betekent dat er verder geen aparte investeringen gedaan worden in groen?
Antwoord:	Dat betekent het zeker niet. Met de zin "Bij het verder vergroenen van Arnhem zoeken we de samenhang met andere ambities, zodat we de opgaven in de stad zo integraal mogelijk kunnen aanpakken" , bedoelen we dat we bij elke opgave die we hebben in de stad en in het buitengebied, kijken naar de meekoppelkansen voor vergroening. Denk hierbij aan natuur- en groeninclusief ontwerpen, bouwen en beheren. Een nieuw stukje Schuytgraaf, een inbreidingslocatie in de stad, koelteplekken in de Binnenstad, een rioolvervangingsproject. Ze kunnen allemaal bijdragen aan het verder vergroenen van Arnhem. Groene daken en gevels, schuil en nestgelegenheden voor vogels en vleermuizen, insectenhotels, bij- en vlinder vriendelijk bermenbeheer, oerbossen en gezonde stadsbomen. Deze kansen willen we benutten. Maar daarnaast blijven we natuurlijk doen wat we al deden. En met het groen- en bomenfonds als instrumenten investeren we in de kwaliteit van bestaand groen en realiseren we meer groen. Verder zetten we ook in het kader van de klimaatadaptatie in op vergroening om hiermee de opwarming tegen te gaan.

Fractie:	**PVV - 4 (mondeling)**
Pagina:	10
Vraag:	Woonboten nieuwe haven: laatste zin. Definitief kasritme pas bepaald na gesprekken. Waarom? Is dat juridisch zo?
Antwoord:	Uit die gesprekken zal pas blijken wat eigenaren op basis van de voorwaarden in een raadsbesluit echt willen: direct verkopen, verkopen als er bijvoorbeeld een nieuwe woning gevonden is, of niet verkopen en de verdere formele procedures afwachten. Op basis daarvan kan een nauwkeuriger kasritme voorspeld worden.

Fractie:	**PVV - 5 (mondeling)**
Pagina:	20
Vraag:	Het totaal komt neer op nadeel van 15 mln. Wie draait er op voor inkomstenderving bij de vergunningsplichtige evenementen? Gemeente? Rijk?
Antwoord:	De genoemde €15 mln zijn de totale verwachte kosten die deze corona-crisis met zich meebrengt. De inkomstenderving voor de evenementenvergunningen tot 1 september komt neer op een klein deel daarvan: € 8.700. Het Rijk heeft daar geen specifieke regeling voor, dus de gemeente draait daar voor op.

Datum : Woensdag 22 juni 2020

Aan : Gemeenteraad

Van : Ronald Paping

Betreft : Afdoen toezegging onderbouwing onttrekking reserves Perspectiefnota 2021

Aanleiding

De gemeenteraad heeft gevraagd om een verdere onderbouwing van de middelen die vrijvallen uit de bestemmingsreserves na de actualisering.

Toelichting

In de onderstaande tabel is weergegeven welke middelen uit de reserves kunnen vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Tabel 1 *(Tevens opgenomen in Bundel technische vragen Perspectiefnota 2021)*

Bestemmingsreserves *(bedragen x € 1.000)*	**Totaal**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Bedrijfsvoering	2.173		821	749	453	150
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	711	711				
Stimulering woningbouw	300	300				
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	290	290				
Pakketmaatregelen WMO	23	23				
Subtotaal	3.497					
Ruimte binnen reserves Evenementen, Cultuur en Jeugd/Jeugdzorg	310	310				
Totaal	**3.807**	**1.634**	**821**	**749**	**453**	**150**

Bedrijfsvoering

Uit een analyse op hoofdlijnen blijkt dat in de bestemmingsreserve (BR) Bedrijfsvoering meer middelen zijn gereserveerd dan noodzakelijk voor het opvangen van voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering. Dit heeft tot de conclusie geleid dat in ieder geval de kosten van de ontwikkeling van burgerzaken vanuit deze reserve gedekt kunnen worden en daarnaast vanaf 2021 jaarlijks € 150 duizend vrij kan vallen. In de aanloop naar de Begroting 2021 wordt het bestedingsplan onder deze reserve volledig geactualiseerd en zal een voorstel gedaan worden hoe de toevoegingen en onttrekkingen aan deze reserve daarmee in overeenstemming gebracht kunnen worden.

Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop

Geanalyseerd is hoeveel middelen vanuit de Jaarrekening 2019 en de september- en decembercirculaires van het Gemeentefonds in 2020 beschikbaar moeten komen uit deze reserve. Dit wordt verwerkt is Verzamelbesluit 2. Het restant uit deze reserve heeft geen concrete bestemming en kan daarmee vrijvallen.

Stimulering woningbouw

In samenhang met de BR Volkshuisvesting is gekeken welke middelen in de actuele bestedingsplannen bij deze reserves een bestemming hebben gekregen of (na instemming door de raad) een bestemming

gaan krijgen. Hieruit blijkt dat voor € 300 duizend geen concreet bestedingsplan ligt waarmee deze kan vrijvallen ten gunste dan de algemene middelen.

Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang
Het doel van deze reserve om de kwaliteit van toezicht en handhaving in de kinderopvang te kunnen continueren en waar nodig ook op een andere wijze te gaan organiseren is vrijwel voltooid. Hiermee kan het grootste deel van het saldo binnen deze reserve vrijvallen. Van het resterende deel € 100 duizend wordt in de aanloop naar de Begroting 2021 geanalyseerd of deze nodig is binnen het doel van deze reserve.

Pakketmaatregelen Wmo
De doelen waarvoor deze reserve is opgericht zijn voltooid. Het resterende saldo van € 23 duizend kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen waarna de reserve kan worden opgeheven.

Ruimte binnen reserves Evenementen, Cultuur en Jeugd/Jeugdzorg
Een analyse op hoofdlijnen leert dat binnen de bestemmingsreserves voor Evenementen, Cultuur en Jeugd/Jeugdzorg minimaal € 310 duizend geen bestedingsplan kent. Daarmee kan in ieder geval dit bedrag beschikbaar worden gesteld voor de algemene middelen. In de aanloop naar de Begroting 2021 wordt dit verder geanalyseerd en wordt concreet gemaakt uit welke reserves binnen dit domein middelen kunnen vrijvallen.

Aan de gemeenteraad

Datum	: 19 mei 2020
Zaaknummer	: 469928
Contactpersoon	: Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 026 3774629

Onderwerp: Aanpak en scenario's coronacrisis

Geachte voorzitter en leden,

Inleiding
In de afgelopen periode bent u geïnformeerd over de stappen die wij zetten rondom de coronacrisis en de crisisaanpak in de verschillende domeinen. Ook met de Perspectiefnota hebben we u geïnformeerd over wat nu wel kan en moet en dat we tegelijkertijd nog onvoldoende kennis hebben om nu forse (beleids)stappen voorwaarts te zetten.

Met deze brief informeren wij u over de initiatieven en stappen die wij hebben genomen en de wijze waarop wij u daar graag bij betrekken. We zitten in een fase waarin reguliere (begrotings)processen door moeten gaan, terwijl de wereld waarin we tot besluiten moeten komen wekelijks verandert hetgeen leidt tot wisselende perspectieven. Dat betekent dat we de komende maanden ons adaptief vermogen moeten aanspreken om te komen tot een zorgvuldige en stevige aanpak voor Arnhem.

Integrale aanpak
We hebben de afgelopen weken in Arnhem gewerkt aan een integrale aanpak om te komen tot een nieuwe begroting. We hebben u daarover in de Perspectiefnota al op hoofdlijnen over geïnformeerd. De belangrijke elementen van de aanpak zijn:

- Crisisbeheersing corona
- Financiële impact Corona
- Beleidsmatige impact corona
- Begroting 2021-2024

Crisisbeheersing corona
Sinds de uitbraak van corona zijn doorwerking heeft gekregen op ons dagelijks leven en heeft geleid tot grote impact op het maatschappelijk, gezondheids en economisch leven in de stad is onder leiding van de burgemeester een crisisteam ingericht dat zich bezighoudt met de urgente bestrijding van de crisis en de effecten op de stad. U bent over de activiteiten rondom de bestrijding van de crisis met regelmaat

geïnformeerd. Dit team monitort continue de noodzakelijke activiteiten die nodig zijn om de crisis in het hier en nu te bestrijden en beheersbaar te maken.

Financiële impact corona
De coronacrisis heeft grote impact op de gemeentelijke financiën. Om dit in kaart te brengen en bij te houden in de komende maanden is een team ingericht dat dit continue monitort. Dit heeft inmiddels geleid tot een eerste impactanalyse die uw raad inmiddels heeft ontvangen als bijlage bij de Perspectiefnota. Ook wordt momenteel gewerkt aan een monitor/dashboard. Dit dashboard is opgebouwd uit indicatoren die inzicht geven over de staat van de stad. Een eerste versie hiervan ontvangt u binnen enkele weken.

De afgelopen maanden is vooral besteed aan het verkrijgen van inzichten op de risico's die de stad loopt. De komende periode wordt extra aandacht gegeven aan de wijze waarop we de dekking van de extra gemaakte kosten en de gederfde inkomsten kunnen realiseren. Hiertoe staan we in nauw overleg met het rijk en de provincie. Ook voor hen geldt op dit moment dat er nog geen toezeggingen kunnen worden gedaan en daar op dagelijkse basis nieuwe beleidsregels worden uitgeschreven die impact hebben op de gemeente en onze inwoners. Onze nauwe contacten maken echter dat wij deze overheden ook kunnen informeren over het daadwerkelijke effect van de crisis in gemeentelijke financiën en wat er voor nodig is deze gezond te houden.

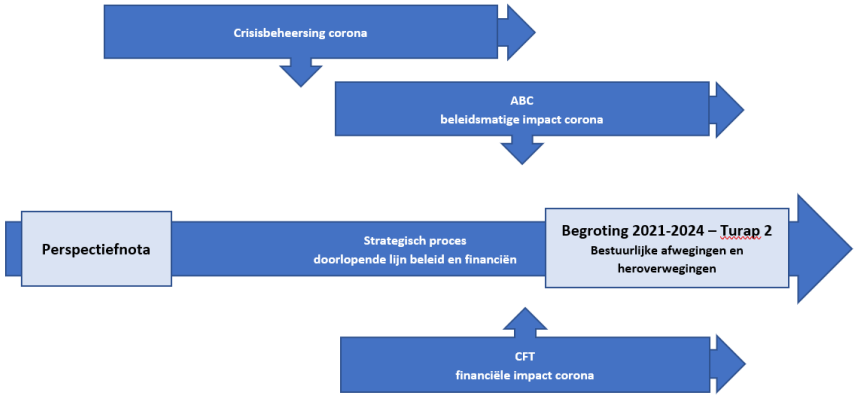
Beleidsmatige impact corona
Naast het krijgen van inzicht op de directe en indirecte financiële consequenties is het van cruciaal belang om de impact en effecten van de coronacrisis (in het verlengde daarvan de anderhalve meter economie) op de beleidsmatige opgave van de stad in kaart te brengen en te onderzoeken op welke wijze de negatieve effecten op onder meer de economie, cultuur en welzijn kunnen worden opgevangen (beleidsinterventies). De focus van deze aanpak is om inzicht te krijgen op wat er nodig is op de langere termijn: 3 maanden, 6 maanden en een jaar. Wat kunnen we dan doen als gemeente om de negatieve gevolgen te beperken.

De focus ligt op dit moment op twee urgente impactthema's: sociaalmaatschappelijk (breed begrip welzijn) en sociaaleconomisch (economie, werk en inkomen(sondersteuning)).

Vanuit de overtuiging dat het herstel van de coronacrisis tot herschikking van middelen zal moeten leiden en het stellen van vernieuwde prioriteiten onderzoeken we ook naar ruimte binnen de bestaande middelen: Kunnen we geplande beleidsvoornemens of uitvoeringsopgaven uitstellen waardoor er financiële ruimte ontstaat? Tegelijkertijd kijken we naar mogelijkheden vanuit de rol van de gemeente om investeringen naar voren te halen en daarmee de werkgelegenheid en de economie te kunnen stimuleren.

Begroting 2021 – 2024
Naast de hiervoor beschreven specifieke trajecten rondom corona, zijn we natuurlijk ook bezig met het opstellen van de Begroting 2021 - 2024. De bijzondere omstandigheden maken wel dat we met veel onzekerheden moeten opereren. Tegelijkertijd hebben we behoefte aan daadkracht om er voor te zorgen dat we maatregelen nemen die er voor zorgen dat onze inwoners gezond blijven en zo weinig mogelijk in financiële problemen komen. Maar ook dat we de economie in onze stad op de rit houden. Ook in het kader van duurzaamheid, de energietransitie en het wonen in onze stad moeten we zorgen dat we voort blijven gaan.

In bijgaand schema is de verhouding van tussen de beschreven processen schematisch weergeven.

De komende periode

Wij zijn als bestuur in nauw contact met de inwoners en ondernemers in onze stad. Dagelijks zijn wij in gesprek over de impact van de crisis, de maatregelen op korte termijn en op welke wijze we steeds meer leven in de stad kunnen krijgen. Daarnaast geeft het ons een beeld van wat nodig kan zijn op de langere termijn.

Aanpak
Op 29 april 2020 heeft uw raad unaniem de motie 'Scenario's voor morgen' (20M68) aangenomen. Daarin wordt het college verzocht om zo snel als mogelijk met scenario's te komen naar de raad naar aanleiding van de in beeld gebrachte risico's van de coronacrisis en deze scenario's bij voorkeur tijdens het proces van de Perspectiefnota aan de raad te presenteren. Indien dit niet mogelijk is wordt gevraagd een proces voor te leggen hoe de raad voor de zomer het perspectief kan bijstellen, indien dit noodzakelijk is.

Onze werkwijze is gestoeld op het werken met 'adaptieve scenario's', waarbij we ons handelingsperspectief voortdurend aanpassen aan de mate van impact die de crisis op verschillende beleidsvelden van de samenleving heeft. U heeft met de Perspectiefnota de risico-inventarisatie van ons ontvangen. Deze risico-inventarisatie wordt per issue tweewekelijks aangevuld met informatie over te verwachten effecten en noodzakelijke maatregelen. De inschatting van deze effecten komt tot stand op

basis van ontwikkelingen binnen de stad (corona-dashboard) en de (te verwachten) rijksmaatregelen. Op basis van dit overzicht wordt een tweewekelijkse analyse gemaakt wat de mate van impact is op onze stad. Aan de hand daarvan kunnen we besluiten dat bijvoorbeeld een set aan beperkte maatregelen volstaat (adaptief sturen) of dat de impact van de optelsom van effecten en maatregelen maakt dat structurele, ingrijpende maatregelen noodzakelijk zijn.

Op deze wijze hebben we tweewekelijks een geactualiseerd inzicht in de consequenties en mogelijke oplossingsrichtingen. Wij informeren u hier de komende periode met regelmaat over zodat u dit in uw afwegingen kan betrekken.

Informatievoorziening
Zoals u in de afgelopen periode regelmatig bent geïnformeerd en heeft meegedacht over de acute vraagstukken die de coronacrisis oplevert, betrekken wij u graag in het proces van de begrotingsvoorbereiding. De komende weken gaan wij de eerste uitkomsten van de impactanalyses (financieel en beleid) bespreken en de eerste beleidsvoornemens formuleren richting de begroting. Wij zullen u binnen twee weken informeren over de maatregelen die we reeds hebben getroffen en de ondersteuning die we hebben gerealiseerd en/of die we zeer binnenkort ter hand nemen. Vervolgens komen we voor de zomer terug bij u met een brief (in het verlengde van hetgeen reeds bij de aanbieding van de Perspectiefnota is vermeld) met nadere informatie die relevant is voor de verdere oplading van de Begroting in coronatijd. In deze brief zullen we de effecten van de meicirculaire voor onze begroting meenemen, alsmede de uitkomsten van bijvoorbeeld de analyse van de bestemmingsreserves.

We moeten ook realistisch zijn in dit proces en onze planning. We weten nog niet wat de zomerperiode voor impact heeft op het verloop van de pandemie. Krijgen we een terugslag, gaat het land weer verder op slot? Of zijn we in staat als samenleving om de verspreiding beheersbaar te houden? Wij stellen dan ook voor om u kort na het zomerreces in het licht van de voorbereiding van de begroting wederom te voorzien van de meest actuele verwachtingen en voorgestelde inzet van de gemeente hierop. Deze brief zal dan verder bouwen op onze brief van begin juli en inzichtelijk maken wat de actualiteit betekent voor de begroting.

Wat kunt u verwachten?
In deze brief hebben wij uiteengezet op welke wijze wij de komende periode vormgeven om te komen tot een begroting waarin wij de middellange en langere termijn effecten van corona mee kunnen nemen. Dit betekent voor uw raad concreet dat u op een aantal momenten wordt geïnformeerd en in gelegenheid bent met ons in gesprek te gaan.

Eerste week juni
- Raadsinformatiebrief over de maatregelen die Arnhem heeft genomen of in deze tijd neemt in het kader van corona

Medio juni
- Coronamonitor met toelichting

Voor de zomer
- Raadsinformatiebrief over de verdere oplading van de begroting
- Coronamonitor met toelichting
- Financiële impactanalyse

Tweede helft augustus
- Raadsinformatiebrief met actualisatie en verdere uitwerking coronagerelateerd beleid
- Coronamonitor met toelichting
- Financiële impactanalyse

Halverwege september
- Versturen begroting aan gemeenteraad

Afsluitend

Met deze brief hebben wij u nader inzicht gegeven in de wijze waarop wij de komende maanden vormgeven en de wijze waarop we u nadrukkelijk willen betrekken. Het zijn onbekende tijden waarin u ook van ons kan verwachten dat we u intensief betrekken.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

BIJLAGE

Arnhemse aanpak: maatregelen en acties coronacrisis tot nu toe

Kinderen en Onderwijs
Kinderen verdienen altijd onze bijzondere aandacht, maar in een crisissituatie helemaal. Zeker nu een groot deel van de afgelopen periode het onderwijs op de schoollocaties werd opgeschort, vormen van thuisonderwijs zijn gestart en allerlei (nood)opvang nodig was. Daarom hebben wij:

- de aantallen kinderen die naar school, kinderopvang en buitenschoolse opvang komen omdat hun ouders werkzaam zijn in de vitale sectoren, of kinderen in een kwetsbare gezinssituatie, geïnventariseerd;
- noodopvang geregeld bij kinderopvang en scholen voor kinderen van ouders die normaal gesproken geen gebruik maken van opvang, ook voor kinderen die in een kwetsbare gezinssituatie zijn gekomen. Er is 24-uurs noodopvang gekomen, en ook in de meivakantie en op andere vrije dagen is noodopvang geregeld;
- een centraal vraagpunt ingericht: noodopvangkinderen@arnhem.nl. Hier komen alle vragen, aanvragen en informatie over noodopvang binnen;
- geïnventariseerd welke leerlingen 'buiten beeld' zijn en hebben we hierover afspraken gemaakt met school, RBL en sociaal wijkteam;
- een invalpool opgezet voor ondersteuning van bevoegde docenten bij noodopvang op (basis)school;
- een lokale richtlijn opgesteld voor kinderen uit gezinnen met problemen (in samenwerking met onderwijs- en kinderopvangorganisaties en de sociale wijkteams);
- in samenwerking met stichting Leergeld 430 laptops beschikbaar gesteld voor kinderen in arme gezinnen;
- onderwijs aan kinderen in een AZC op alternatieve wijze voortgezet;
- een samenwerking gestart met (basis)scholen en andere samenwerkingspartners, zoals de stichting PAS, om samen in beeld te brengen wat de kinderen precies nodig hebben sinds het onderwijs weer wordt opgestart. Dit noemen we de 'Arnhemse Aanpak (basis)Onderwijs'. De zomerscholen zijn onderdeel van die aanpak.

Economie, cultuur, sport en evenementen
Ondernemers, werknemers, cultuur, sport en evenementen zijn belangrijke economische pijlers van onze stad. We voelen het als onze plicht om deze pijlers zo goed mogelijk te beschermen. Daarom hebben wij:

- de informatievoorziening aan ondernemers via gemeentelijke website en andere communicatiekanalen over regelingen en ondersteuningsprogramma's stevig opgeschaald. De gemeentelijke klantenservice, de afdeling Economie en Bureau Zelfstandigen werken samen voor een zo goed mogelijke informatievoorziening. E-mailadres ondernemen@arnhem.nl is opengesteld om de vele vragen van ondernemers op te kunnen vangen en spoedig van antwoord te kunnen voorzien;
- uitstel belastingaanslag voor ondernemers (voor ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing) mogelijk gemaakt.
- regelmatig bestuurlijk en ambtelijk contact met diverse ondernemersorganisaties, zoals Koninklijke Horeca Nederland, Stichting Ondernemers Fonds Arnhem, Verenigingen Eigenaren Centrum Arnhem, Ondernemers Kontakt Arnhem, Platform Binnenstad Arnhem, en daarnaast ook met Arnhemse sportverenigingen, Papendal en Vitesse;

- overleg met provincie over een 'actieplan economie', voor economisch herstel en behoud van werkgelegenheid;
- de expeditietijden voor supermarkten aangepast zodat zij hun klanten maximaal kunnen faciliteren;
- in aanloop naar het opnieuw onder voorwaarden toestaan van terrassen voor horeca, overleggen met Koninklijke Horeca Nederland (regio Arnhem), Platform Binnenstad Arnhem en de binnenstadsbewoners over de praktische invulling hiervan;
- voor het gastvrij maar ook corona-proof ontvangen van bezoekers in de stad besloten om 'City Hosts' in te zetten, die bezoekers helpen bij en voorlichten over het omgaan met de corona-maatregelen;
- voor ondernemers of organisaties die vragen hebben of hulp nodig hebben bij de nieuwe fase sinds 1 juni, een speciaal loket geopend waar een multidisciplinair team vragen beantwoordt. Het betreft vooral vragen rond wet- en regelgeving. Ook bespreekt en beoordeelt dit team tijdelijke initiatieven die leven bij ondernemers rond de coronamaatregelen. Het sinds de crisis operationeel zijnde mailadres ondernemen@arnhem.nl fungeert als digitale ingang voor ondernemers;
- samen met Stichting Ondernemers Fonds Arnhem een noodfonds opgericht om initiatieven en projecten te ondersteunen die de economische schade door het coronavirus bij Arnhemse ondernemers te beperken;
- op onze website een speciale Coronapagina aanmaakt, met onder meer gerichte informatie over uitkeringen. Voor ondernemers is een aparte pagina ingericht met informatie over ondernemen en het coronavirus. Hier zijn alle verschillende regelingen van het Rijk (Tozo, NOW en Togs) en gemeente terug te vinden;
- een informatievoorziening aan culturele instellingen en evenementenorganisaties gestart via de gemeentelijke website en andere communicatiekanalen over regelingen en ondersteuningsprogramma's;
- partijen aan wie subsidies of opdrachten zijn verstrekt, ondersteund met de mogelijkheden om activiteiten op alternatieve manier in te vullen;
- overleg met evenementen- en festivalorganisaties over alternatieven of later doorgaan van evenementen. De gemeente stelt zich coulant op bij subsidies;
- samen met stadsmarketing Arnhem ingezet op activiteiten om de Arnhemmer en haar bezoekers op een positieve manier een hart onder de riem te steken. Hiervoor wordt intensief samengewerkt met partners in de stad. Denk daarbij aan de Loesje campagne, die te zien is op reclameborden door de stad. Een ander voorbeeld is de actie van de Dit Is Pas Arnhem cadeaukaarten: De Dit Is Pas Arnhem - Pluim. Met de pluim kun je een persoonlijke held een pluim geven en daarmee steun je de lokale ondernemers in de stad die hierop zijn aangesloten;
- met Nijmegen en de provincie afgesproken in '025-verband' gezamenlijk op te trekken als het gaat om het noodpakket voor cultuur dat het Rijk in het leven heeft geroepen;
- wekelijks overleg met Cultuur Netwerk Arnhem over hoe de gemeente cultuurinstellingen kan helpen;
- voor sportclubs de huur opgeschort voor de huur van gemeentelijke locaties voor de periode waar sportaccommodaties gesloten zijn;
- in overleg met Sportbedrijf Arnhem afspraken opstellen over het (deels) hervatten van sporten voor kinderen vanaf 29 april en voor volwassenen vanaf 11 mei. Zo moeten sportverenigingen een sportveld vooraf reserveren om te voorkomen dat er teveel kinderen tegelijk gaan sporten. Op 18 mei gingen de gemeentelijke zwembaden weer open. Sportbedrijf Arnhem initieert verder corona-proof beweegprogramma's voor basisschoolkinderen en senioren;
- samen met de Arnhemse Sportfederatie een uitvraag gedaan onder sportverenigingen over de verwachte impact van de coronacrisis op de vereniging.

Werk en inkomensondersteuning

Het tijdelijk stopzetten van een aantal sectoren vanwege landelijke noodmaatregelen leidt tot directe sociaal-economische gevolgen en problemen. Daarom hebben wij:

- alle uitbetalingen in het kader van levensonderhoud prioriteit gegeven;
- extra capaciteit ingezet om de piek aan aanvragen voor bijvoorbeeld Tozo en bijstand te kunnen opvangen;
- gesprekken over werk in eerste instantie telefonisch doorgang gegeven en vinden sinds 1 juni ook weer fysiek gesprekken plaats. Dat geldt ook voor PLANgroep en Rijnstad;
- met Activerend Werk aanbieders en Scalabor alles op alles gezet om de zorg voor hun medewerkers zo goed mogelijk vorm te geven en op verantwoorde wijze in contact te blijven en structuur te kunnen blijven bieden waar dat wenselijk of nodig was;
- het Werkgeversservicepunt direct ingezet om te acteren op sectoren waar (tijdelijk) meer werkmogelijkheden zijn. Om op die manier zo snel mogelijk mensen in contact te kunnen brengen. Specifiek was hier ook aandacht voor werkmogelijkheden voor jongeren. Daarnaast is het Werkgeversservicepunt is als vraagbaak voor ondernemers gaan functioneren bij bijvoorbeeld de NOW;
- dienstverlening aan inwoners met schulden gecontinueerd. Intakes en afspraken vonden in afgelopen weken telefonisch plaats of fysiek op gepaste afstand;
- de partners in Vroeg Erop Af verzocht om zelf mensen met betalingsachterstanden te benaderen en hen te attenderen op hulpmogelijkheden. We zetten in op extra communicatie om mensen met financiële vragen/problemen actief te wijzen op ons hulpaanbod;
- er bij de Arnhemse woningcorporaties en particuliere verhuurders op aangedrongen om geen huisuitzettingen doen tijdens de coronacrisis. Ook hebben deze verhuurders toegezegd zich maximaal in te spannen om maatwerkoplossingen te vinden voor huurders die door het coronavirus in betalingsproblemen gekomen zijn.
- in samenspraak met Rijnstad de mogelijkheid geboden voor laagdrempelige budgetchecks voor mensen waar de inkomenssituatie plots veranderd;
- specifiek voor jongeren ingezet op gerichte communicatie over hulp bij schulden;
- de landelijke Tozo-regeling uitgevoerd voor kleine ondernemers. Al voor de regeling bekend was, stelden we de regeling open. Waar nodig verstrekten we direct voorschotten. Inmiddels zijn alle beschikkingen afgegeven;
- zelfstandig ondernemers die een krediet hebben van de gemeente geen rente in rekening gebracht over het eerste kwartaal;
- de pilot 'Geldzaken & Ondernemers gestart. Met daarbij specifieke aandacht voor ondernemers die door Corona in schulden zijn geraakt.

Zorg en welzijn

Deze gezondheidscrisis treft veel van de meest kwetsbare mensen, maar ook zorginstanties zelf. Daarom hebben wij:

- met jeugdwerkers, handhaving en politie direct klaar gestaan voor inzet op overlast van jongeren en om te zorgen dat zij zich aanpasten aan de noodverordening;
- sociale wijkteams bereikbaar gehouden, vanuit huis;
- overleg met specialistische zorgaanbieders over alternatieven voor de zorg aan kwetsbare inwoners, zoals dagbesteding voor ouderen. Zorg wordt zoveel mogelijk, al dan niet in alternatieve vorm voortgezet;

- overleg met welzijnsorganisaties als SWOA, MVT, Rijnstad, AM Support en Presikhaaf University over alternatieven voor hun ondersteuning;
- extra coronaproof opvangvoorzieningen voor daklozen mogelijk gemaakt;
- samen met Arnhemse organisaties voor sociaal werk hulpwebsite voorelkaarinarnhem.nl opgezet;
- voor straatprostituees met verslavingsproblematiek extra aandacht en ondersteuning na de sluiting van de zorgzone;
- via de sociale wijkteams, Veilig Thuis, Moviera en Centrum voor Seksueel Geweld extra alertheid voor signalen van huiselijk en seksueel geweld;
- afspraken gemaakt met jeugdzorgaanbieders, onderwijs, kinderopvang, sociale wijkteams, jeugdbescherming en Veilig Thuis om kwetsbare kinderen te beschermen;
- extra aandacht voor kwetsbare gezinnen met coronaklachten. Als ouders door coronaklachten niet meer voor hun kinderen kunnen - bijvoorbeeld doordat ze worden opgenomen in het ziekenhuis - wordt voor deze kinderen opvang geregeld, ambulant of bij jeugdzorginstellingen;
- extra aandacht voor mantelzorgers. Sociale wijkteams en Mantelzorg en Vrijwillige huishulp Arnhem houden mantelzorgen zo goed mogelijk in beeld en proberen ze te ondersteunen waar nodig. Ze zijn extra alert op overbelasting van mantelzorgers.
- de omzet van zorgaanbieders onverminderd vergoed; dit betreft aanbieders van jeugdzorg en Wmo. Ook voor vervoer en dagbesteding zijn afspraken gemaakt;
- het doelgroepenvervoer aangepast naar de 1,5 meter afstand. Dit wordt nu met name ingezet om kinderen naar noodopvang, dagverblijf of de jeugdzorginstelling te brengen. Bij het heropenen van de scholen op 11 mei is een richtlijn hiervoor vastgesteld;
- het inwonerservaringsonderzoek wmo & jeugdwet uitgesteld. De uitkomsten zouden mogelijk vertekend worden door de coronacrisis;
- sneller besloten over zorgaanvragen als deze corona-gerelateerd zijn;
- de aanbieders van dagbesteding verzocht na te denken over hoe dagbesteding corona-proof kan worden hervat, of over mogelijke alternatieven van dagbesteding. SWOA werkt aan protocollen om weer gefaseerd op te starten, te beginnen met huisbezoeken en daarna dagbesteding. SWOA neemt over de start binnenkort een besluit;
- met welzijnsorganisaties, zorg, onderwijs, sport, gezondheid, een gesprek gestart over de effecten van de corona-crisis;
- bijzonder aandacht voor inwoners met een beperking. Voor hen heeft de coronacrisis tot nóg minder bewegingsvrijheid geleid. Nu het openbare leven langzaam weer op gang komt, zijn er zorgen of met deze inwoners wel voldoende rekening wordt gehouden. Wij brengen die signalen onder de aandacht bij onze partners in de stad, zoals Sportbedrijf Arnhem en de Sociale Wijkteams, zodat zij daar extra alert op zijn. Hierover hebben wij ook overleg met het Arnhems Platform voor Chronisch zieken en Gehandicapten.

Dienstverlening

Zeker in een crisis moeten inwoners op een goede dienstverlening en informatievoorziening door de gemeente kunnen vertrouwen. Daarom hebben wij:

- ervoor gezorgd dat de gemeentelijke dienstverlening gewoon doorgang vindt, zij het soms aangepast. Zoveel mogelijk dienstverlening wordt digitaal gedaan, maar afspraken op het Stadhuis vinden ook plaats - hoewel uitsluitend op afspraak; de balies zijn corona-proof gemaakt, onder meer met transparante beschermingsschermen.
- alle service-informatie met betrekking tot corona via www.arnhem.nl/coronavirus toegankelijk gemaakt en hebben wij extra ingezet op capaciteit voor webcare en klantenservice.

- het grofvuil tijdelijk gratis op laten halen; elke inwoner kan tot 1 juli drie keer gratis grofvuil aan huis laten ophalen. Er wordt extra afval aangeboden, doordat mensen nu meer thuis zijn en gaan opruimen. De inzameling van oud-papier gebeurt niet meer met vrijwilligers, maar met professionele beladers van de inzamelaar.

Openbare ruimte

In een gezondheidscrisis waarbij afstand houden van groot belang is, heeft de gemeente een bijzondere verantwoordelijkheid ten aanzien van de openbare ruimte. Daarnaast kan de openbare ruimte ook een plek zijn waarvoor we 'investeringen' naar voren halen, om sociaal-economische effecten van de coronacrisis op te vangen. Daarom hebben wij:

- het werk in de openbare ruimte in deze periode gewoon door laten lopen. We hebben waar mogelijk projecten zelfs naar voren gehaald, omdat we onderhoud aan bijvoorbeeld wegen en fietspaden nu met veel minder hinder kunnen uitvoeren. Dat is bovendien ook goed voor continuïteit in de bouwsector;
- gezorgd dat vitale functies in de stad gewaarborgd zijn, door de calamiteitenorganisatie is continu stand-by te houden.

Overige

Verder vraagt deze bijzondere tijd om de aanpassing van een aantal vaste gemeentelijke en maatschappelijke 'momenten', maar soms ook tot heel praktische maar noodzakelijke maatregelen rond huur van gemeentelijk vastgoed. Daarom hebben wij:

- huurders van gemeentelijk vastgoed uitstel gegeven van huurbetalingen tot maximaal 1 oktober 2020. Voor huurders die met hun bedrijfsvoering in de problemen zijn gekomen is de huurindexering opgeschort;
- de 'lintjesregen' aangepast aan de coronacrisis. Onderscheiden inwoners kregen persoonlijk telefonisch bericht van de burgemeester. De overhandigingen van de versierselen zal op een later tijdstip gebeuren;
- als onderdeel van een alternatieve programma voor de dodenherdenking als voltallig college op 4 mei een krans gelegd bij het monument op het Audrey Hepburnplein. Andere organisaties - die normaal gesproken ook een krans legden - zijn uitgenodigd om dit in afstemming verspreid over de dag ook te doen. In Elden legden de voorzitter van de Historische Kring Elden en de locoburgemeester een krans bij het monument aan de Klapstraat. Ook zijn er alternatieve wijzen van herdenken gezocht, onder andere met Toneelgroep Oostpool en Het Gelders Orkest.

Aan de gemeenteraad

Datum	: 2 juni 2020
Zaaknummer	: 477204
Contactpersoon	: Mark Lauriks
Telefoonnummer	: 06 23 91 68 85

Onderwerp: Arnhemse aanpak: de weg vooruit

Geachte raadsleden,

Nu we meer zicht krijgen op de impact van de coronacrisis, bieden we u een stand van zaken van de Arnhemse aanpak tot nu toe. Tevens schetsen we hoe het college de komende weken zal opereren en welke aanvullende maatregelen voor de korte termijn daarbij horen.

Crisis die zijn weerga niet kent
Ons land maakt een gezondheidscrisis door die zijn weerga niet kent. Het coronavirus heeft in Nederland sinds eind februari geleid tot tienduizenden besmettingen, bijna 12.000 ziekenhuisopnames en duizenden doden. In onze stad zijn bijna 70 Arnhemmers opgenomen in het ziekenhuis en zijn in elk geval enkele tientallen (geteste) inwoners overleden door het coronavirus.

Het coronavirus en de ziekte Covid-19 zelf, maar ook de maatregelen om ze te bestrijden, hebben grote maatschappelijke impact, deels nog onbekend. Een crisis zoals nooit meegemaakt, betekent eveneens dat we vaak, en steeds opnieuw, moeten 'uitvinden' wat we moeten doen. Een groot deel van de acute gezondheidscrisis lijkt nu steeds beheersbaarder te worden, omdat we meer kennis hebben verworven over het virus. Meer kennis betekent meer mogelijkheid tot sturing. Het virus is echter nog steeds onder ons, en de risico's blijven groot. Daarnaast zullen de sociaal-economische en sociaal-maatschappelijke gevolgen enorm zijn, en zij raken onze stad.

Arnhemse aanpak: de weg vooruit
In Arnhem heeft het college deze crisis vanaf dag één als volgt aangepakt:

a. Doen wat direct nodig is voor onze Arnhemmers.
b. Waar mogelijk en nodig een Arnhemse invulling hanteren die verschil maakt.
c. Terwijl we ons voorbereiden op de stap voorwaarts, nemen we ondertussen alvast enkele maatregelen.

In die aanpak hebben steeds de volgende uitgangspunten een rol gespeeld:

- We hebben oog voor kwetsbare groepen.

- We willen onze stedelijke infrastructuur overeind houden.
- We zijn altijd in verbinding met de stad.

a. Doen wat direct nodig is voor onze Arnhemmers

Onze directe prioriteit is de gezondheid en veiligheid van onze inwoners. Onze crisisorganisatie en handhavingsstrategie zijn er compleet op gericht om grootschalige coronabesmetting te voorkomen.

Het Rijk nam vele besluiten die wij voortvarend doorvertaald hebben naar onze lokale situatie. Belangrijk daarbij was voor ons ook zeker het vertrouwen dat wij in onze inwoners hebben. Wij vragen veel van onze inwoners, instellingen en bedrijven. Voortdurend doen wij een beroep op eigen verantwoordelijkheid van de samenleving. We zijn er trots op hoe daar invulling aan is gegeven. Het is grotendeels hieraan te danken dat we ons nu in fase bevinden waarin we stap voor stap ons normale leven hervinden.

In deze crisis wordt iedereen geraakt en mensen in een kwetsbare positie nog meer. Maar misschien zijn dit in of na de crisis wel andere kwetsbaarheden of zijn juist andere mensen meer kwetsbaar dan voor de crisis. Voor al deze mensen - die soms ook niet makkelijk zelf de weg naar de overheid weten te vinden - moeten we er als gemeente zijn. Maar ook voor de nieuwe kwetsbaren: mensen die ineens van doen hadden met een forse verandering in hun leven. Dit betekent bijvoorbeeld een alternatieve opvang voor Arnhemse daklozen en het eerder openstellen van dagvoorzieningen. We hebben snel (landelijk) aandacht gevraagd voor de gevolgen van noodmaatregelen voor kwetsbare gezinnen, zoals een mogelijke toename van huiselijk geweld, en we hebben we de meldingsmogelijkheden vergroot. En in onze stad was het vanzelfsprekend dat vanaf dag 1 de noodopvang op scholen niet alleen voor kinderen van ouders in cruciale beroepen open stond maar zeker ook voor kinderen in kwetsbare posities. Jeugdwerkers, handhaving en politie stonden direct samen klaar voor inzet op overlast van jongeren en te zorgen dat zij zich aanpasten aan de noodverordening. Voor ondernemers waren wij beschikbaar voor alle vragen, verstrekten we info over alle landelijke regelingen en maakten het mogelijk de Tozo aan te vragen alvorens de landelijke regeling officieel bekend was. Ook waren direct voorschotten beschikbaar voor ondernemers die omhoog zaten. En we bieden financieel advies voor al diegenen waar plotseling de (inkomens)situatie fors verandert.

Al onze belangrijke uitvoeringspartners waren voortdurend op de hoogte van alle wijzigingen. We zijn onder de indruk van de manier waarop zij elkaar hebben weten te vinden in samenwerking en creatieve oplossingen voor zaken die we met elkaar nooit eerder bij de hand hebben gehad. We zien ook dat samenwerking tussen bijvoorbeeld zorg- en welzijnspartners een vlucht heeft genomen. Dit willen we vasthouden en verder uitbouwen. Alle cruciale dienstverlening is doorgegaan, zij het op aangepaste wijze. Uitkeringen zijn betaald en nieuwe uitkeringen aangevraagd, schulddienstverlening bleef mogelijk, sociale wijkteams waren bereikbaar en schuwden bij urgentie fysieke afspraken niet.

b. Waar mogelijk en nodig een Arnhemse invulling hanteren die verschil maakt

Onze houding als het gaat om het vertalen van de landelijke regelingen is als volgt: met een zo passend mogelijke Arnhemse invulling. De afgelopen tijd hebben we daarbij ook steeds gezocht naar manieren om het verschil te maken. Met creativiteit, snelheid en aandacht. En met één kanttekening erbij: bij een crisis met een dergelijke impact kunnen wij helpen dempen, maar kunnen wij niet dé verzekeringsnemer van alle risico's zijn. In de afweging wat goede maatregelen zijn speelt het zicht op de toekomst een belangrijke rol. Gaan we snel terug naar 'normaal' of duurt het lang en zijn wij straks genoodzaakt fundamenteel na te denken over blijvende maatregelen. En in welke context plaatsen we dan maatregelen die we nu moeten treffen. Het gaat er dan ook steeds om te bepalen hoe wij onze rol in kunnen vullen. Als initiatiefnemer, financier, pleitbezorger, verbinder of anderszins.

In afgelopen tijd resulteerde dit in elk geval in de volgende Arnhemse invulling van maatregelen.

- Subsidies aan instellingen zetten we niet stop maar lopen door. We vragen wel om creatieve alternatieve invullingen waar mogelijk. Zo blijft onze infrastructuur zoveel mogelijk overeind.
- We regelden - in regionaal verband - de omzetgarantie voor zorgaanbieders. Zij kregen de vrijheid om hun zorgverlening op alternatieve manieren in te zetten. Dit leidde tot veel mooie nieuwe initiatieven en samenwerkingen.
- Al in de eerste week van de crisis ontvingen ondernemers uitstel van de belastingbetaling.
- We maakten in onze stad snel afspraken met corporaties en particuliere verhuurders opdat uithuiszettingen in deze tijd niet plaatsvinden. We vroegen corporaties ook de mogelijkheid voor de woonkostentoeslag nog actief onder de aandacht te brengen van huurders.
- We maakten afspraken met grote schuldeisers over coulance en maatwerk en hoe zij zelf wanbetalers attenderen op hulp.
- Huurders van gemeentelijke panden krijgen uitstel van betaling tot oktober en indexaties van huren zijn opgeschoven voor huurders die in hun bedrijfsvoering door de coronacrisis zijn geraakt.
- Meer dan 400 laptops verstrekten we samen met Stichting Leergeld aan leerlingen die daar zelf niet over konden beschikken.
- Met onze partners in het jongerenwerk maakten we mooie afspraken over juist extra inzet richting deze kwetsbare groep.
- Zodra het weer kon, stelden we sportvelden open en zorgden ook voor aanbod voor kinderen die niet ergens lid zijn en voor ruimte voor commerciële sportaanbieders.
- De hulpwebsite voorelkaarinarnhem.nl stond in samenwerking met partijen uit de stad binnen no-time overeind: meer dan 400 vrijwilligers meldden zich.
- We ondersteunden bijzondere initiatieven die juist nu een vliegwiel verdienen, zoals de mondmaskerfabriek van de *Refugee Company*.
- In nauw overleg met Stichting Ondernemersfonds Arnhem is een bijzonder noodfonds gelanceerd voor (collectieven van) ondernemers met ideeën die de economische structuur overeind houden.
- Afvalinzameling is geïntensiveerd en grofvuil wordt tijdelijk gratis opgehaald.

We zijn hierboven niet volledig, want de lijst is lang. De bijlage biedt een staccato overzicht van initiatieven en acties uit de afgelopen tijd.

In verbinding
Voeling met de stad is voor alles wat wij doen van belang. Alle collegeleden hebben dan ook in afgelopen weken en ook in komende weken bijna dagelijks gesprekken en bezoeken. Met uitvoeringspartners, met ondernemers, met instellingen, met jongeren, met vrijwilligersorganisaties en inwoners. Soms in groepsverband, soms afzonderlijk. Om te horen wat speelt, om input op te halen, samen tot oplossingen te komen en zeker ook om nabij en bereikbaar te zijn. Want dat is wat we zeker nu - continu - willen zijn.

Lobby voor Arnhem
Wij zien een belangrijke rol voor onszelf als pleitbezorger van de Arnhemse belangen in de breedste zin van het woord. Nog wekelijks verschijnen er nieuwe of veranderde (financiële) regelingen. Zowel op inkomensbeleid als ook op gebied van cultuur en economie. En welke mogelijkheden bieden de drie sporen die de provincie Gelderland uitzet? Onze contacten richting provincie, Rijk, VNG, Europa, en allerlei verbanden die wij nu en in komende tijd keihard nodig hebben, intensiveerden we dan ook fors. Ook hierin trekken we overigens samen met partners op. De intensieve samenwerking op het culturele vlak is hier bij uitstek een voorbeeld van, maar uiteindelijk maakt een gezamenlijke lobby op alle beleidsterreinen een belangrijk onderdeel uit van onze strategie.

c. Terwijl we ons voorbereiden op de stap voorwaarts, nemen we ondertussen alvast enkele maatregelen.
Terwijl we ons voorbereiden op de middellange en lange termijn, staan we ondertussen niet stil. Dat is in deze fase ook onmogelijk. Ook vooruitlopend op maatregelen die mogelijk forsere effecten op onze begroting hebben, zijn we in actie. Dat betekent voor nu:

Actie: Ruimte voor ondernemers en organisaties in relatie tot coronamaatregelen
Sinds 1 juni mogen onder andere horeca, bioscopen, theaters, musea weer (beperkt) open voor publiek.

- Om ondernemers en instellingen zo goed mogelijk te ondersteunen, kunnen zij voor verzoek om advies, helderheid over wet- en regelgeving of toetsen van ideeën terecht bij een speciaal daarvoor opgericht team. Zij zijn te bereiken via ondernemen@arnhem.nl.
- In overleg met de horeca kijken we voortdurend wat er wel en niet kan om op een voor hen aantrekkelijke wijze weer open te kunnen.
- We spreken met PBA om ervoor te zorgen dat we het winkelend publiek spreiden en zo drukte voorkomen.
- Bij de entrees van de binnenstad en/of op drukke plekken, staan in het weekend en tijdens drukke feestdagen 'City Hosts' die bezoekers welkom heten, gastvrij ontvangen en informeren over de situatie in de stad.

- We geven vaker groen licht voor fietsers en voetgangers en pasten drukke bushaltes al aan. Om zo mensen 'ruimte' te geven. Inwoners en bezoekers kunnen straks op drie plekken elektrische deelfietsen huren.
- We kijken naar mogelijkheden om niet gebruikte strandplaatsen eventueel een tijdelijke vergunning voor de komende maanden te geven.
- Voor de vergunning van tijdelijke uitbreiding van terrassen hoeven geen leges te worden betaald.
- We kijken met ondernemers en organisaties die geconfronteerd worden met evenementen die niet door konden gaan naar maatwerk.

Actie: Ondernemerschap vasthouden en stimuleren

Zeer belangrijk voor onze economische structuur zijn de starters, de zelfstandigen met en zonder personeel. Voor hen zetten we in elk geval nu al in op de volgende acties:

- Samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen starten we een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem. Dit levert in elk geval twee zaken op: support voor starters en mogelijke doorstroom naar startup en scale-up én inzicht wat op de langere termijn nodig is om hen goed te ondersteunen.
- De pilot 'Geldzaken & Ondernemers gaat van start. Met daarbij specifiek aandacht voor ondernemers die door Corona in de schulden zijn geraakt.
- Voor initiatieven die ook juist nu ruimte maken voor mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, ondersteunen wij vanuit het Werkinvesteringsfonds.
- We verdiepen ons nu al in de groep mensen die een aanvraag deden voor de Tozo: welke risico's zien we en wat is nodig om te zien dat zij financieel zo zelfstandig mogelijk blijven of weer worden?
- We bereiden ons voor op de uitvoering van Tozo 2.

Actie: Maximaal inzetten op werk

Gekwalificeerde medewerkers waren, zijn en blijven van belang. Ook de komende tijd. We zien sectoren (tijdelijk) opleven en andere sectoren krimpen. In sommige sectoren blijft de vraag naar mensen onveranderd fors. Komende tijd vraagt daarom maximaal 'schakelen' op de arbeidsmarkt. We werken daarbij met vereende kracht samen tussen het Regionaal Werkbedrijf, *The Economic Board* en de provincie Gelderland. Initiatieven als de regionale arbeidsmarktagenda, Perspectief op Werk, *House of Skills*, innovatielab, energie in stroom en kenniscampus moeten we nu meer dan ooit in elkaars verlengde brengen. We maken daar extra capaciteit voor vrij.
Verder zijn belangrijke onderdelen van een plan in onze arbeidsmarktregio:

- We zetten het platform 'Middengelderlandwerktdoor' neer. Helemaal gericht op van werk naar werk. VNO-NCW, Scalabor, WSP en met nadruk ook intermediairs staan voor de uitwerking van dit concept.
- We zetten in op praktijkgerichte scholing (korte trainingen / opleidingen die leiden tot diploma of certificaat). Deze snelle omscholingstrajecten kunnen mensen helpen bij een switch van sector.

- We kijken wat mogelijk is aan oplossingen voor leerlingen in het speciaal onderwijs waarbij de stage (vaak de eerste werkplek) wegvalt.
- We trekken nauw samen op met UWV op de groep mensen die een uitkering aanvraagt en waarvan verwacht wordt dat ze niet binnen een jaar een nieuwe baan vinden.
- We versnellen de regionale uitvoering van *social return*.

Actie: Zo vroeg mogelijk bij financiële problemen
We:

- informeren en stimuleren - op allerlei manieren - inwoners om hulp te zoeken bij financiële problemen;
- starten de live gesprekken van de regisseurs bij Werk en Inkomen, schulddienstverlening en sociaal raadslieden weer op. Versnelde vernieuwing is dat zij hun afspraken onder een dak doen. Dit maakt verwijzen nog eenvoudiger;
- zetten fors in op budgetchecks en maatwerk voor vervolgaanpak.

Actie: Nu al werk naar voren halen
We halen werk in de openbare ruimte per direct naar voren. Naast dat het nu soms makkelijker uitvoerbaar is, biedt dit bij uitstek de gelegenheid om werkgelegenheid gaande te houden. Het gaat bijvoorbeeld om groot onderhoud aan het Velperplein, het kruispunt Apeldoornseweg - Sonsbeeksingel, het fietspad langs de Amsterdamseweg, de rioolvervanging aan de dr. Lelyweg, onderzoek kabels en leidingen Oude Zevenaarseweg en nog enkele projecten.

Actie: Arnhem in de zomermaanden
Arnhemmers blijven komende zomer in stad en regio. Leefbaarheid, gezondheid en gemeenschapszin zijn daarbij belangrijke aspecten.

- We onderzoeken onder de noemer 'Zomer in Arnhem' hoe cultuur, vermaak en toerisme tijdens de zomermaanden veilig en gezond een impuls kunnen zijn voor onze bevolking, lokale economie en werkgelegenheid.
- Stadsmarketing richt zich met campagnes en acties op de inwoners van de stad. Wekelijks wordt op www.madeinarnhem.nl initiatieven in Arnhem tijdens de corona crisis geplaatst, zoals de afhaalbieb in de Rozet.
- In de wijken zetten we - samen met welzijnspartners en sportbedrijf - in op zomerprogramma's voor jongeren.
- Zomerscholen worden georganiseerd. Als onderdeel van de Arnhemse Aanpak, waarbij scholen, kinderopvang en andere partners samen met gemeente kiezen voor aanvullend pakket om de ontwikkeling van kinderen een extra zetje in de rug te geven. Ook specifiek voor ISK kinderen.

- In de wijken zorgen we - samen met onze partners - voor alternatieve dagbesteding voor ouderen en zetten we in op ontmoeting en beweging in de openbare ruimte. We willen nog beter weten wat voor hen - ook na een lange periode alleen - nu van belang is.
- We houden vingen aan de pols bij sportverenigingen. Met partners als het sportbedrijf en Menzis kijken we naar mogelijkheden om juist nu de inzet op bewegen en gezondheid te bevorderen en projecten naar voren te halen.
- We denken mee met organisaties over activiteiten die wel, anders of op een ander tijdstip georganiseerd kunnen worden. De wekelijkse Nieuwsbrief Cultuur en Evenementen is een goed middel hierbij.
- We kijken wat nodig is om buurthuizen Coronaproof te maken en kijken naar mogelijkheden voor mensen die niet met regulier openbaar vervoer durven (en geen indicatie hebben).

Voorbereiden op de stap voorwaarts
We informeerden u in de raadsbrief van 19 mei over de processtappen die wij zetten om ons voor te bereiden op de lange weg die nog komt. We komen dan ook zoals aangekondigd bij u terug met financiële impactanalyses, een *coronadashboard*, en voorstellen die langer vooruitdenken. Terwijl ook dan nog steeds het verloop, de duur en de impact van de crisis niet vaststaan. We blijven vooruitkijken in onzekerheid. Maar één ding staat als een paal boven water: de impact is hoe dan ook fors. En dat vraagt van ons voortdurend balanceren tussen het beheersen van de crisis, veiligheid en gezondheid, ruimte om te 'leven', en te ondernemen. Ook wetende dat te hard en te snel weer 'open gaan', nieuwe risico's met zich meebrengt.

Vanuit de overtuiging dat het herstel van de coronacrisis tot herschikking van middelen zal moeten leiden en het stellen van vernieuwde prioriteiten, kijken we ook naar ruimte binnen de bestaande middelen. Tegelijkertijd kijken we naar mogelijkheden vanuit de rol van de gemeente om investeringen naar voren te halen en daarmee de werkgelegenheid en de economie te kunnen stimuleren.

Dit alles levert vragen op die de komende tijd - afhankelijk van het verloop van de crisis - vaker op tafel komen. Er is niet sprake van één plan op één moment; bijstellen en bijsturen wordt een belangrijk kenmerk van de strategie in de tweede helft van deze collegeperiode. We nemen u straks dan ook zeker mee in het kader dat wij hanteren om keuzes te maken en het is goed om daar het gesprek over te voeren

Bij het hanteren van deze strategie denken wij in ieder geval aan de volgende unieke kansen die het DNA van Arnhem ons biedt:

- We onderzoeken hoe we de investeringen die horen bij de woondeal die we sloten met het Rijk, Provincie en regio, naar voren kunnen halen om juist lokale werkgelegenheid en de circulaire en lokale economie te stimuleren, waarbij we eveneens inzetten op (lokale) *social return*.
- We willen optimaal profiteren van ons duurzaamheidsprofiel, bijvoorbeeld van het zijn van Energiestad en de bedrijven en onderwijsinstellingen zodat we (technische) vacatures lokaal

kunnen invullen, gebruik maken van omscholingsmogelijkheden, bestaande bedrijven kunnen versterken en nieuwe bedrijvigheid kunnen aantrekken.
- We zetten in op de mogelijkheden van de Europese Green Deal en de Europese Corona Aanpak voor onze stad, in het verlengde van ons Energiestadprofiel, door te onderzoeken welke investeringen via European Local Energy Assistance mogelijk zouden kunnen zijn en hoe we Arnhemse innovaties inzetten in Europees perspectief.

Ten slotte
Een crisis die zijn weerga niet kent, met forse maatschappelijke effecten die we nog niet allemaal kunnen overzien - vraagt om de bijzondere Arnhemse meerfrontenaanpak zoals hierboven beschreven. Wij werken dan ook met adaptieve scenario's, zoals we u vertelden. En we sturen op basis daarvan bij. Voor nu is ons adagium: we doen wat direct nodig is voor onze Arnhemmers. Waar mogelijk en nodig voegen we steeds een 'Arnhemse plus' toe die het verschil maakt. Dat doen we voortdurend in verbinding met de stad. En we bereiden ons voor op de stap voorwaarts, maar nemen ook ondertussen al initiatief. Zo helpen we Arnhem uit de crisis.

We hopen dat u en uw naasten in goede gezondheid zijn en blijven.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage: Arnhemse aanpak: maatregelen en acties coronacrisis tot nu toe

Aan de gemeenteraad

Datum	: 9 juni 2020
Zaaknummer	: 476362
Contactpersoon	: Antoine Nikkessen
Telefoonnummer	: 026 3775329

Onderwerp: Coronadashboard

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van het Arnhemse coronadashboard.

Inleiding
De coronacrisis heeft enorme gevolgen voor onze maatschappij. Naast de impact op onze gezondheid, zijn er ook effecten op gebieden zoals welzijn, economie en werk. Voor goed begrip van deze effecten is het van belang om feitelijk inzicht te hebben. Daarom heeft de gemeente Arnhem een coronadashboard ontwikkeld, zoals al aangekondigd in de raadsbrief 'Aanpak en scenario's coronacrisis' van 19 mei jl.

Doel van het coronadashboard
Het Arnhemse coronadashboard is een verzameling van feiten en cijfers over verschillende beleidsthema's en sluit aan bij de ambitie van de gemeente om informatiegestuurd te werken. Het doel van het coronadashboard is om iedereen (naast u ook bijvoorbeeld ondernemers, inwoners, kennisinstellingen, belangenbehartigers) toegang te geven tot dit dashboard. Zo kan iedereen die daarvoor belangstelling heeft, meer inzicht krijgen in de effecten van de coronacrisis op onze stad. De gegevens uit het dashboard kunnen dienen voor onderbouwing van beleidskeuzes en lokale scenario's.

Opbouw van het coronadashboard
Het coronadashboard is opgebouwd aan de hand van vier thema's: covid-19, economie, werk & inkomen, welzijn en gemeentelijke financiële risico's. Bij de keuze voor indicatoren is o.a. gekeken naar de maatschappelijke en beleidsmatige relevantie en de beschikbaarheid van betrouwbare informatie. Ook kijken we zoveel mogelijk naar recente gegevens, hoewel de actualiteit per indicator verschilt. Indien mogelijk presenteren we trends en vergelijkingen met 2019. Wanneer geen Arnhemse gegevens beschikbaar zijn, maken we gebruik van regionale en landelijke cijfers.

Dynamisch dashboard
Het dashboard is continu in ontwikkeling. De cijfers worden bijgesteld wanneer nieuwe gegevens beschikbaar zijn. Aanpassingen in de onderwerpen en indeling kunnen ook plaatsvinden omdat de

relevantie verandert. We streven naar een tweewekelijkse update van het dashboard die we ook op de gemeentelijke website gaan publiceren.

Technische toelichting
Indien u dat wenst, zijn wij van harte bereid om een technische toelichting op de totstandkoming en inhoud van het dashboard te geven.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage:
- Coronadashboard

GEMEENTE Arnhem Corona dashboard

Laatste update
dinsdag 9 juni 2020

Van data naar inzicht in de strijd tegen COVID-19

Welkom bij het Corona dashboard van de gemeente Arnhem. Dit dashboard is opgesteld om inzicht te verschaffen in relevante ontwikkelingen rondom de coronacrisis. Het Covid-19 virus heeft een grote impact op verschillende onderdelen van de Arnhemse samenleving.

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van de verschillende onderdelen samengevat in dit dashboard. Hiermee pogen we een algemeen beeld te schetsen van de gevolgen van de corona-crisis op de Arnhemse samenleving.

Uiteraard zijn er nog vele andere onderdelen van de Arnhemse samenleving die de effecten van de corona-crisis ondervinden. De indicatoren in dit dashboard zijn geselecteerd op basis van relevantie en beschikbaarheid van de data. * **Let op: omdat het dashboard zo actueel mogelijke gegevens presenteert, zijn sommige gegevens nog niet volledig en daarom nog voorlopig. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Wmo- en Jeugdwetgegevens en enkele gegevens over werk en inkomen.**

De data in dit dashboard wordt tweewekelijks ververst. De meest recente peildatum en bronvermelding van alle data opgenomen in dit dashboard zijn te vinden op de laatste pagina. Daarnaast zullen we de inhoud van het dashboard continu blijven aanpassen in lijn met relevante ontwikkelingen en beschikbare data.

Suggesties voor aanvullende indicatoren zijn van harte welkom. Voor vragen, suggesties en/of opmerkingen kunt u contact opnemen met onderzoek@arnhem.nl.

GEMEENTE Arnhem

Corona dashboard

Laatste update

dinsdag 9 juni 2020

Samenvatting

De coronacrisis heeft op allerlei aspecten van onze samenleving een impact. Dit dashboard presenteert verschillende cijfers op de terreinen economie, werk en inkomen en welzijn om een inschatting te kunnen maken van die impact.

Economie - consumenten
Het covid-19 virus heeft een enorme impact op de Nederlandse en dus ook Arnhemse economie. Het consumenten-vertrouwen maakte in april 2020 de grootste daling ooit door. Ook de koopbereidheid van consumenten daalt enorm. Een Gelderse doorvertaling van scenario's van het centraal planbureau (CPB) verwacht een daling van het bruto binnenlands product (BBP) tussen de 1 en 8% in 2020. De huizenmarkt lijkt nu nog weinig effect te ondervinden van de crisis, al is er in de laatste maand (mei) wel een daling in de vraagprijs; op de langere termijn wordt een verdere daling verwacht.

Economie - ondernemers en bedrijven
Het ondernemersvertrouwen is aan het dalen. Bijna de helft van de ondernemers verwacht dat het voortbestaan van hun bedrijf in gevaar komt als de coronacrisis langer dan een halfjaar aanhoudt. In Arnhem zijn 3940 tozo 1 aanvragen gedaan. 37% van de zzp'ers zegt dat de voortgang van zijn/haar bedrijf wordt bedreigd (peiling 17 april - 3 mei). Met name ondernemers in de sector logies-, maaltijd en drankverstrekking zijn pessimistisch. In de sectoren groothandel, detailhandel en zakelijke dienstverlening wordt verwacht dat veel banen verloren gaan. Het CBS meldt op 9 juni wel dat ondernemers zich iets minder zorgen maken.

Economie - arbeidsmarkt
Door de crisis zal het werkloosheidspercentage stijgen: in het gunstigste scenario zal dat rond de 4% liggen, in het slechtste scenario loopt het op richting 9%. Nu al is een toename van het aantal ww-uitkeringen in Arnhem waar te nemen. Het aantal openstaande vacatures is flink gedaald, vooral in de horeca. Er zijn ook sectoren waar juist het aantal vacatures licht stijgt, bijvoorbeeld in de ICT, onderwijs en bouw.

Werk en Inkomen
Het aantal bijstandsaanvragen is sinds het begin van maart toegenomen en we zien dit terug in een stijging in het aantal toegekende bijstandsaanvragen begin april. Ook het aantal inwoners met een toewijzing voor schulddienstverlening loopt op. De instroom van participatiewet uitkeringen voor de maand maart 2020 is gestegen ten opzichte van dezelfde maand in 2019, terwijl de uitstroom van deze uitkering lager is in 2020 ten opzichte van 2019.

Welzijn, zorg en veiligheid en persoonlijk welbevinden
We zien een daling in de meeste vormen van criminaliteit, maar het aantal meldingen overlast is toegenomen. Ten opzichte van vorig jaar zien we geen toename in het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis. Wat betreft Wmo zien we vooralsnog geen duidelijke toe- of afname. Het aantal Jeugdwettoewijzingen lijkt sinds maart af te nemen. Uit onderzoek van de GGD en RIVM blijkt dat uit de de populatie van 2.000 Arnhemmers een derde van de Arnhemmers zich (veel) meer gestrest, somber, angstig of eenzaam voelt ten opzichte van de periode voor corona. 18% geeft aan (veel) meer slaapproblemen te ervaren. Opvallend is dat de jongere groep (tot en met 39 jaar) meer last lijkt te ervaren van de coronacrisis.

Financiële risico's
De gemeentelijke financiële risico's met betrekking tot de coronacrisis zijn in kaart gebracht (begin april). In totaal zijn er 54 risico's geïnventariseerd, waarvan de meeste onder het thema meedoen in een socialer Arnhem vallen. De grootste financiële risico's zijn geïdentificeerd voor de portefeuille-onderdelen Mobiliteit, Zorg en Werk en Inkomen. In totaal is het financiële risico voor Arnhem geschat op minimaal 9,3 miljoen en maximaal 15,6 miljoen.

Covid-19

GEMEENTE Arnhem

Covid meldingen Arnhem (RIVM)

366

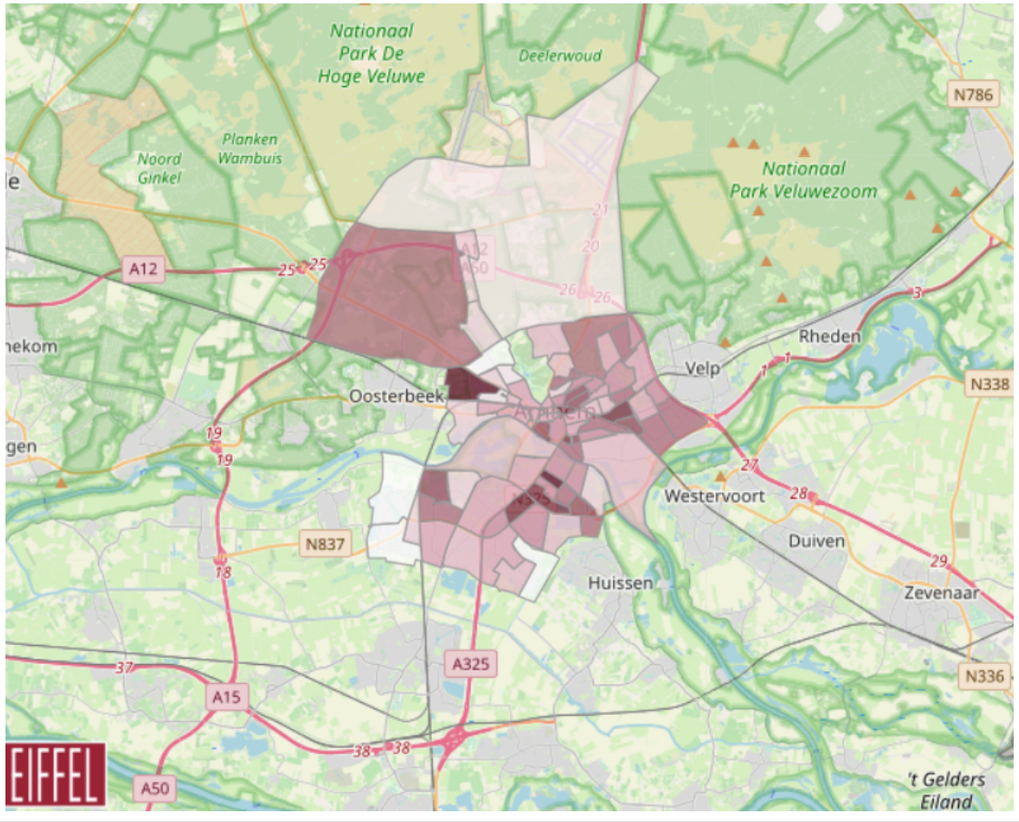
9 jun 20

Ziekenhuisopnamen Arnhem (RIVM)

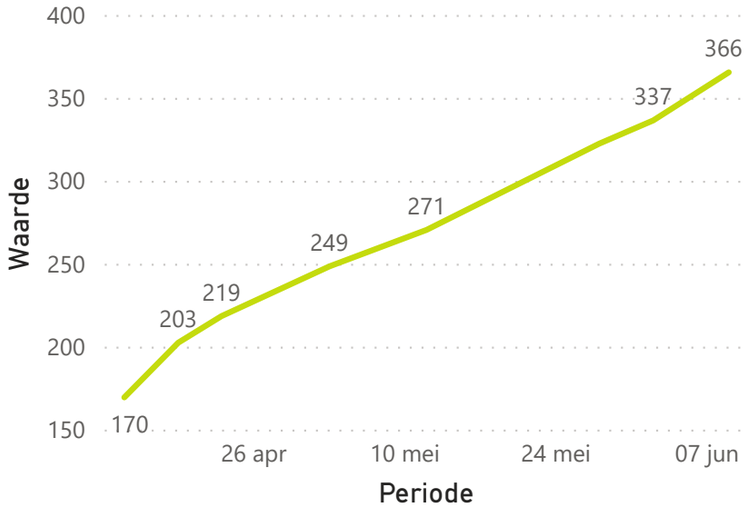
67

9 jun 20

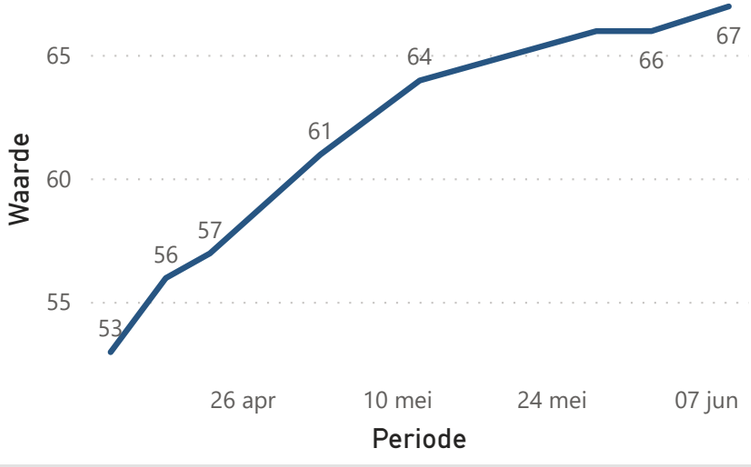
Aandachtsgebieden Covid-19

Aantal meldingen Covid-19 in Arnhem (RIVM)

Aantal ziekenhuisopnamen Covid-19 in Arnhem (RIVM)

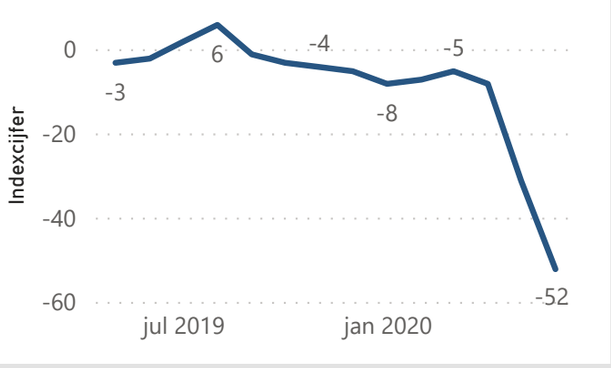
Covid-19

Het aantal in ziekenhuizen opgenomen patiënten met het coronavirus vlakt de afgelopen weken af. Deze trend is vergelijkbaar op landelijk niveau. De sterfte in verpleeghuizen en andere institutionele huishoudens daarentegen is bijna twee keer hoger dan het gemiddelde eerder dit jaar. De maatregelen worden langzaam versoepeld, maar hoe de verspreiding van het virus zich ontwikkelt is nog onduidelijk. De aandachtsgebieden per gemeente met betrekking tot het coronavirus zijn in beeld gebracht door EIFFEL. Deze visualisatie biedt een voorspelling van potentiële aandachtsgebieden binnen de gemeente. De score is een gemiddelde van 5 indicatoren: het percentage 65+ers, langdurig zieken, risico op angst/depressie, risico op eenzaamheid en de bevolkingsadressendichtheid.

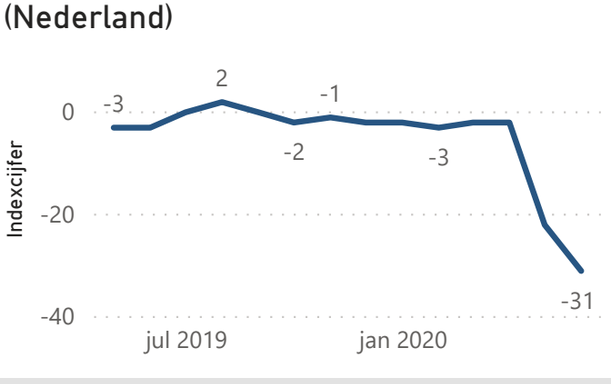
Economie – consumenten

GEMEENTE Arnhem

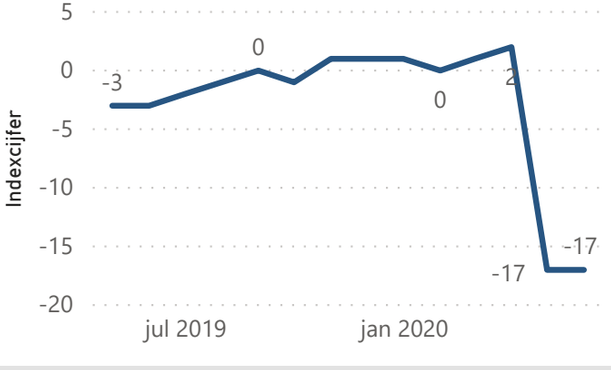
Index economisch klimaat (Nederland)

Index consumentenvertrouwen (Nederland)

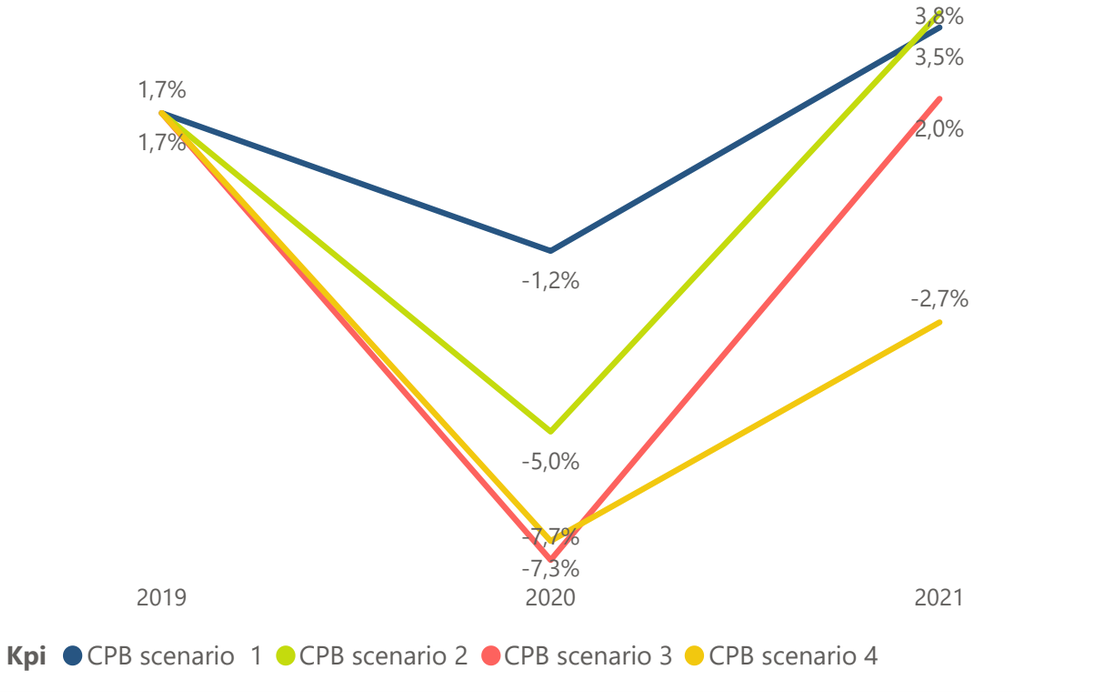
Index koopbereidheid (Nederland)

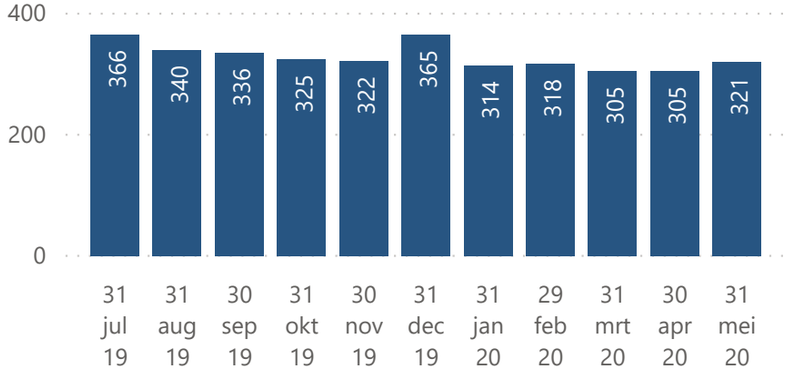
Consumenten

Het covid-19 virus heeft een enorme impact op de Nederlandse en dus ook Arnhemse economie. Over de economie in de komende twaalf maanden zijn consumenten nog nooit zo negatief geweest als in april 2020 ('economisch klimaat' van -5 naar -31). Het consumentenvertrouwen is van -2 in maart naar -22 in april gedaald, de grootste daling ooit. en consumenten vinden de tijd voor grote aankopen veel ongunstiger ('koopbereidheid' van 2 naar -17). Een Gelderse doorvertaling van de CPB-scenario's verwacht een daling van de BBP tussen de 1 en 8% in 2020. De huizenmarkt lijkt nu nog weinig effect te ondervinden van de crisis, al is er in de laatste maand (mei) wel een daling in de vraagprijs; op de langere termijn wordt een verdere daling verwacht.

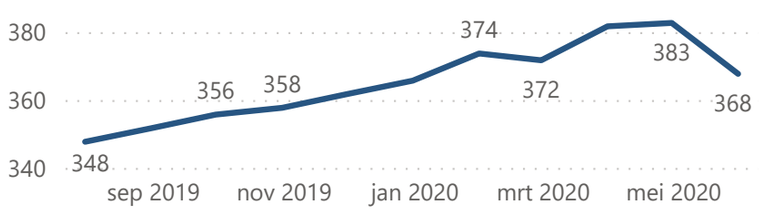
Prognose ontwikkeling BBP per scenario (CPB Gelderland)

Aantal aangeboden woningen

Gemiddelde vraagprijs woningen Arnhem (x1.000)

Economie - ondernemers

GEMEENTE Arnhem

Aantal zzp'ers in Arnhem

10592

2019

Aantal aanvragen Tozo 1

3940

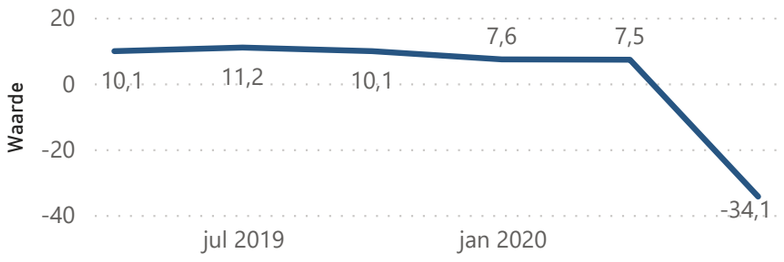
31 mei 20

Aantal NOW aanvragen

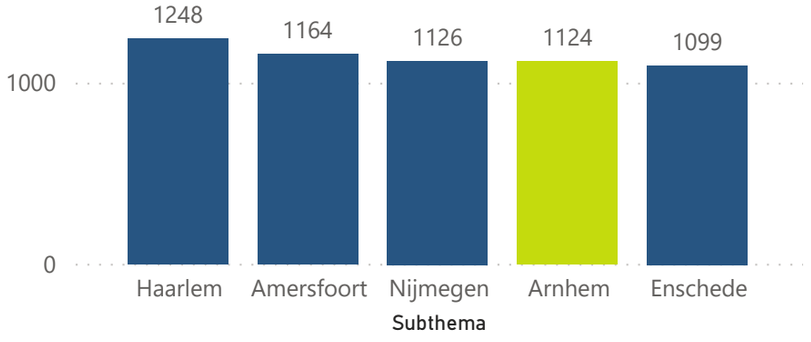
1124

t/m april

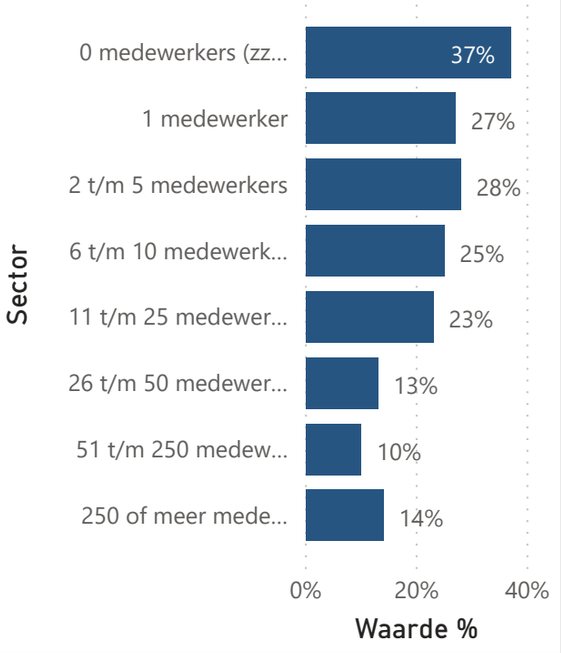
Indicator ondernemersvertrouwen (Gelderland)

Aantal NOW aanvragen t/m juni (vergelijkbare gemeenten)

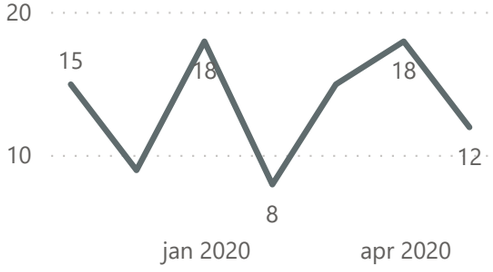
% Gelderse ondernemers dat verwacht dat de coronacrisis de voortzetting bedreigt

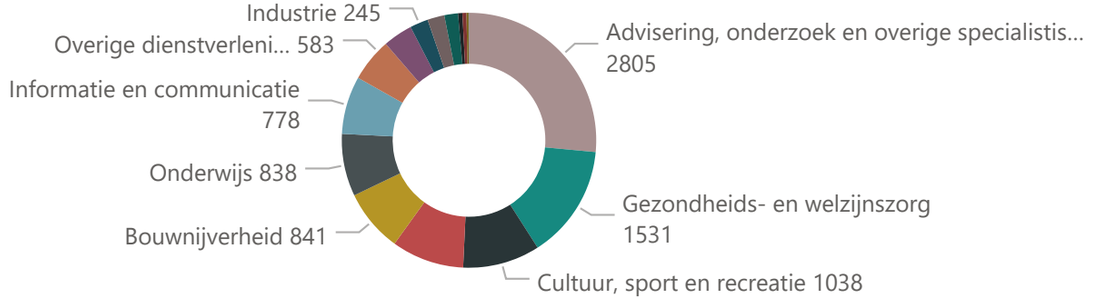
Ondernemers

In Arnhem zijn 3940 aanvragen voor tozo 1 gedaan, de overbruggingsregeling om ondernemers te ondersteunen tijdens de coronacrisis. Het aantal NOW-aanvragen ligt in Arnhem op 1.124 (per 3 juni). De regio Midden-Gelderland staat met 2.169 aanvragen op plek 20 van 35 arbeidsmarktregio's. De meeste aanvragen komen van bedrijven met minder dan 10 medewerkers. Aanvragen komen vooral van bedrijven uit de sectoren horeca en catering, detailhandel en overige commerciële dienstverlening. Het verwachte omzetverlies is het hoogst in de sectoren horeca en catering (81%), cultuur (78%) en zorg en welzijn (75%). Het ondernemersvertrouwen is aan het dalen. Zzp'ers zijn extra kwetsbaar door de crisis. 37% van de zzp'ers zegt eind april/begin mei dat de voortgang van zijn/haar bedrijf wordt bedreigd. In Arnhem zijn de meeste van de ruim 10.000 zzp'ers aan het werk in de specialistische dienstverlening en de gezondheidszorg. In het aantal faillissementen in de regio is nog geen duidelijke trend waar te nemen.

Aantal faillissementen in Arnhem/Nijmegen

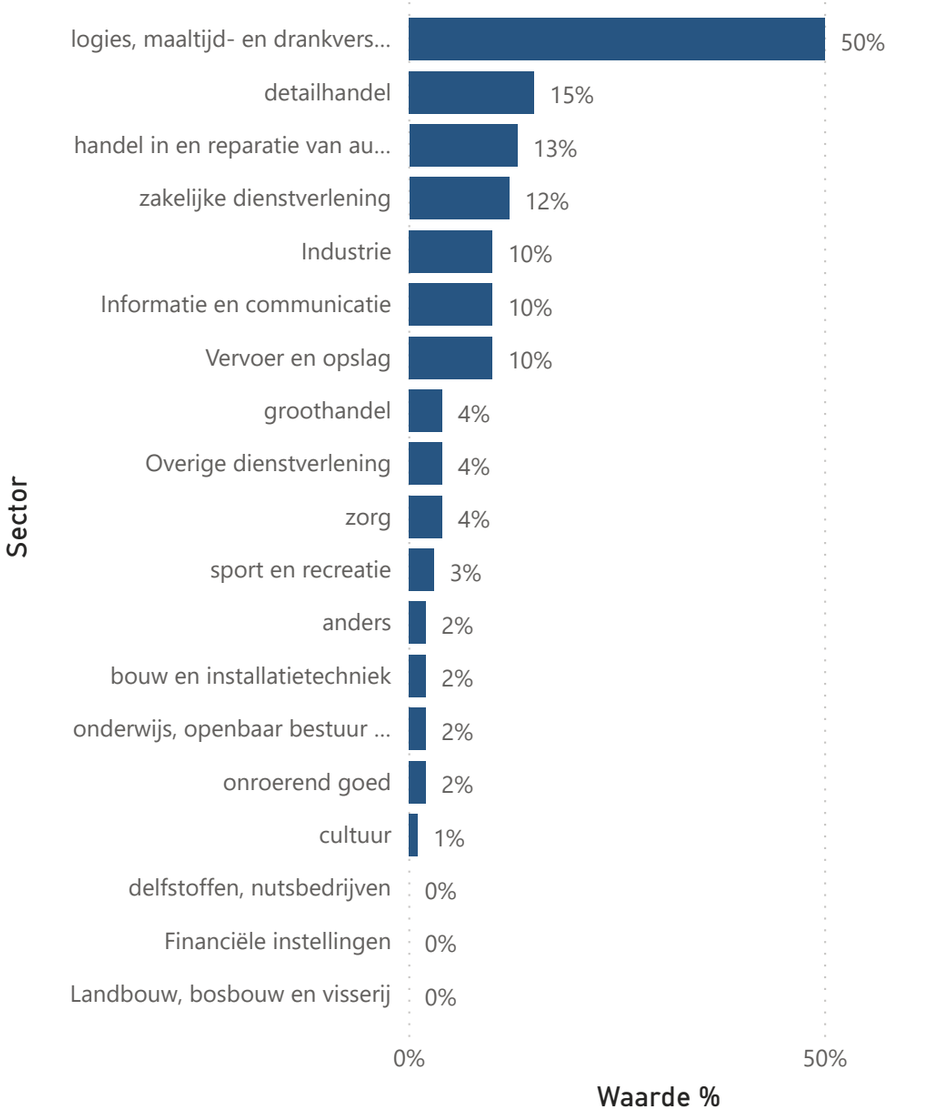
Aantal zzp'ers (jan-19) per sector in Arnhem

Economie – bedrijven

GEMEENTE Arnhem

% Gelderse bedrijven waarvan voortzetting bedreigd per sector

10 grootste bedrijven Arnhem (aantal mdw)	Sector
Ziekenhuis Rijnstate, locatie Arnhem	Gezondheidszorg
Willemsen-de Koning Groep B.V.	Vervoer, opslag en communicatie
VGZ Organisatie B.V.	Financiële instellingen
TenneT TSO B.V	Nutsbedrijven
Scalabor B.V.	Industrie/Delstoffenwinning
PostNL Productie B.V.	Vervoer, opslag en communicatie
Hago Nederland B.V.	Zakelijke dienstverlening
EW Cleaning Operations B.V.	Zakelijke dienstverlening
Centraal Bureau Siza	Gezondheidszorg
Alliander	Nutsbedrijven

Arnhemse bedrijven >100 medewerkers en >30% uitzendkrachten	Totaal aantal medewerkers
B.V. Exploitatiemaatschappij Gelredome	100-199
Borgesius Arnhem B.V.	100-199
CBR	100-199
DHL	100-199
DHL Parcel B.V.	200-499
Enexis	100-199
Munckhof Taxi Arnhem	200-499
Securitas Beveiliging B.V.	200-499
TenneT TSO B.V	>1000
Vitens, kantoor Arnhem	500-799
Willemsen-de Koning Groep B.V.	>1000

Bedrijven

Uit een peiling onder meer dan 1.300 ondernemers in Gelderland (17 april tot en met 3 mei) blijkt dat een aanzienlijk deel van de ondernemers zich zorgen maakt over de voortzetting van het bedrijf. Met name ondernemers in de sector logies-, maaltijd en drankverstrekking zijn pessimistisch. In de sectoren groothandel, detailhandel en zakelijke dienstverlening worden ook veel Arnhemse banen bedreigd. Het CBS meldt op 9 juni wel dat ondernemers zich iets minder zorgen maken. Uitzendkrachten en flexwerkers zijn extra kwetsbaar tijdens slechte economische tijden. In Arnhem werken circa 5.500 uitzendkrachten. 11 bedrijven met meer dan 100 medewerkers en meer dan 30% uitzendkrachten hebben meer dan 2.000 uitzendkrachten in dienst.

Aantal uitzendkrachten in Arnhem

5500

2019

Economie - arbeidsmarkt

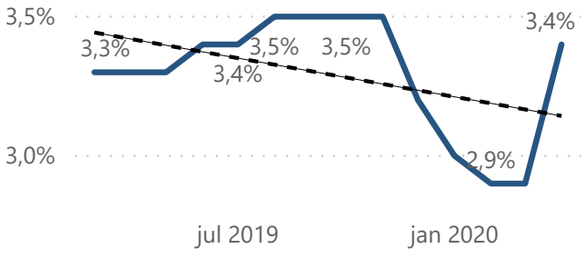
GEMEENTE Arnhem

Aantal openstaande vacatures Gelderland

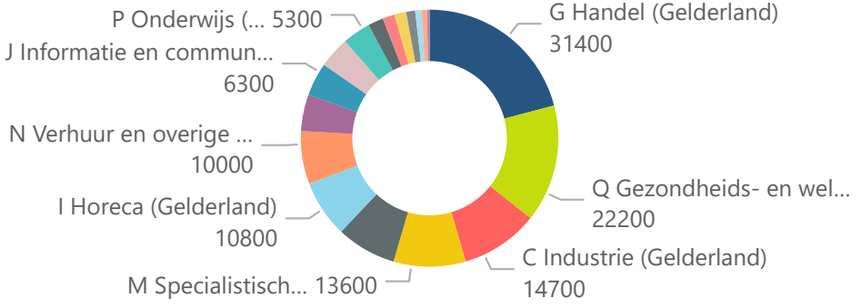
24400

31 mrt 20

Werkloosheidspercentage (NL) seizoensgecorrigeerd

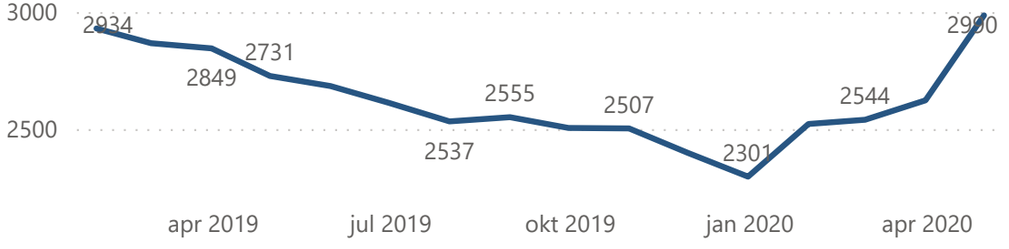
Openstaande vacatures per sector in Gelderland

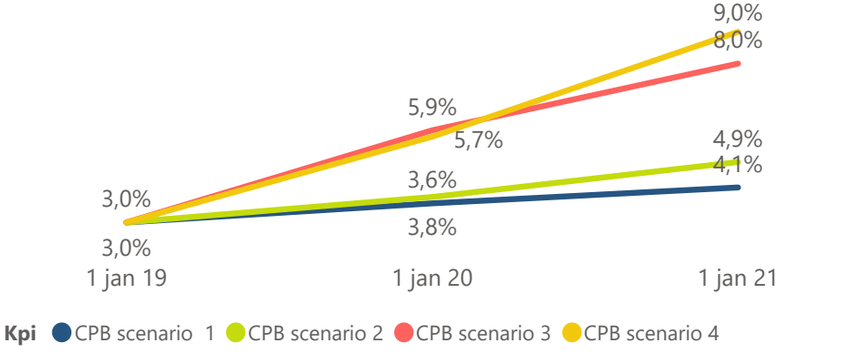
Arbeidsmarkt

Door de crisis zal het werkloosheidspercentage stijgen: in het gunstigste scenario zal dat rond de 4% liggen, in het slechtste scenario loopt het op richting 9%. Nu al is een toename van het aantal ww-uitkeringen in Arnhem waar te nemen. Het aantal openstaande vacatures is flink gedaald, vooral in de horeca. Er zijn ook sectoren waar juist het aantal vacatures licht stijgt, bijvoorbeeld in de ICT, onderwijs en bouw.

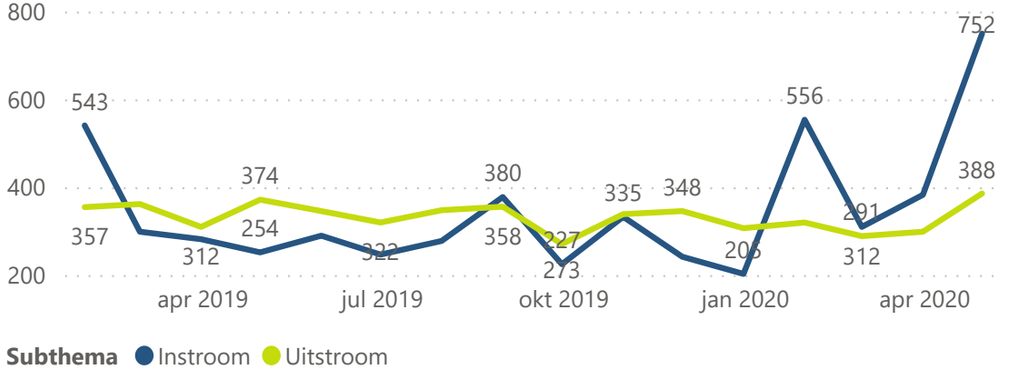
Aantal lopende ww-uitkeringen Arnhem

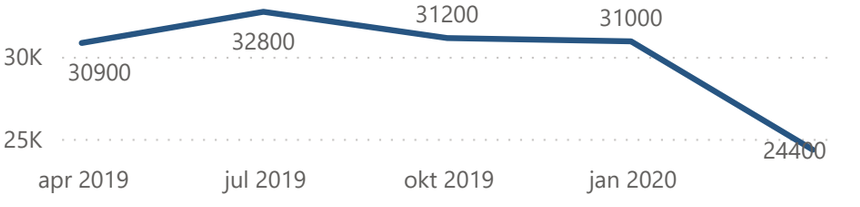
Progonose ontwikkeling werkloosheidspercentage (CPB Gelderland)

In- en uitstroom WW uitkeringen Arnhem per 10.000 inwoners

Aantal openstaande vacatures Gelderland

Werk en inkomen

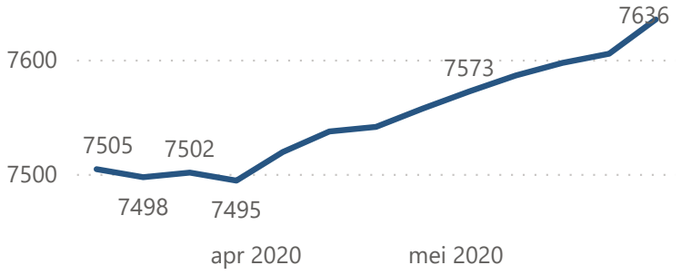
GEMEENTE Arnhem

Aantal inwoners met schulddienstverlening

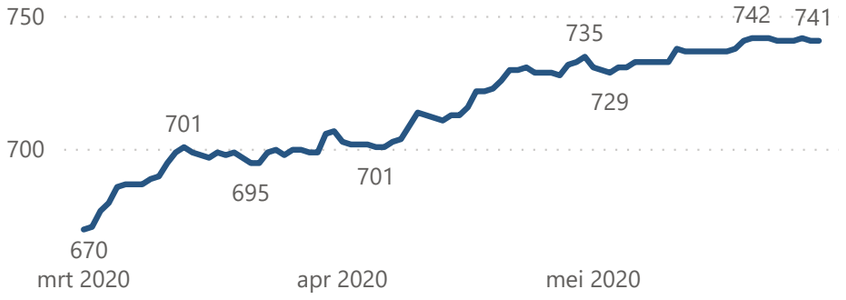
741

28 mei 20

Totaal huishoudens in bijstand (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)

Aantal inwoners met schulddienstverlening (toewijzing)

Werk en inkomen

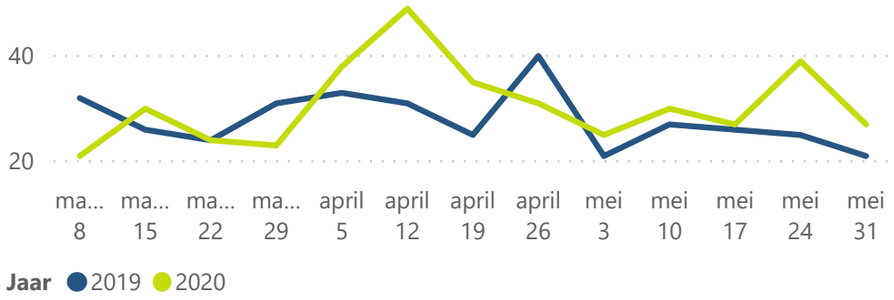
Het aantal bijstandsaanvragen is sinds het begin van maart toegenomen en we zien dit terug in een stijging in het aantal toegekende bijstandsaanvragen begin april. Ook het aantal inwoners met een toewijzing voor schulddienstverlening loopt op. De instroom van PW uitkeringen voor de maand maart 2020 is gestegen ten opzichte van dezelfde maand in 2019, terwijl de uitstroom van deze uitkering lager is in 2020 ten opzichte van 2019.

Aantal bijstandsaanvragen

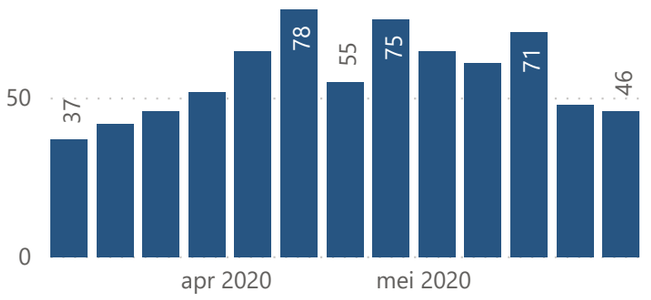
46

31 mei 20

Toegekende bijstandsaanvragen per week 2019 vs 2020

Aantal bijstandsaanvragen per week

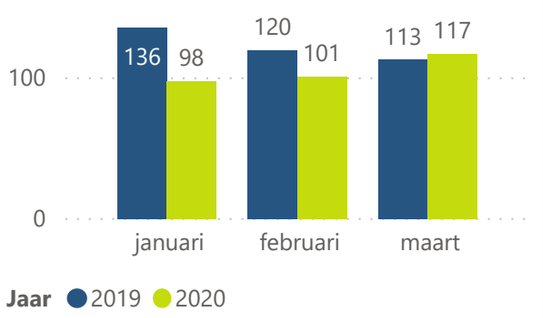

Totaal huishoudens in bijstand (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)

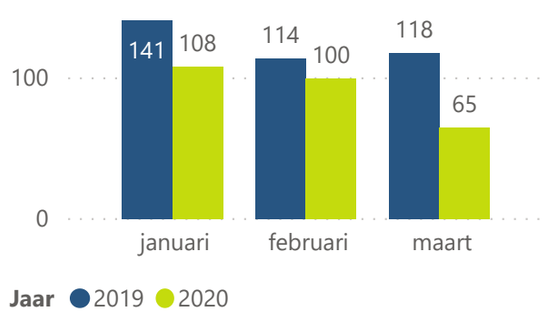
7636

31 mei 20

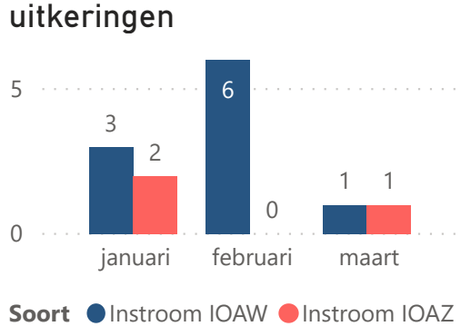
Instroom PW uitkeringen 2019/2020

Uitstroom PW uitkeringen 2019/2020

Instroom IOAW en IOAZ uitkeringen

Welzijn – zorg en veiligheid

GEMEENTE Arnhem

Aantal meldingen veilig thuis

56

7 jun 20

Inzet spoedeisende zorg jeugdbescherming

11

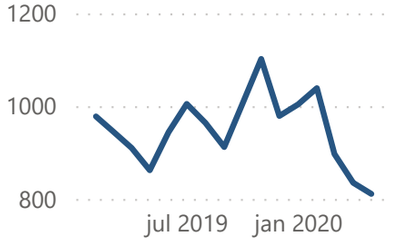
30 apr 20

Totaal aantal misdrijven

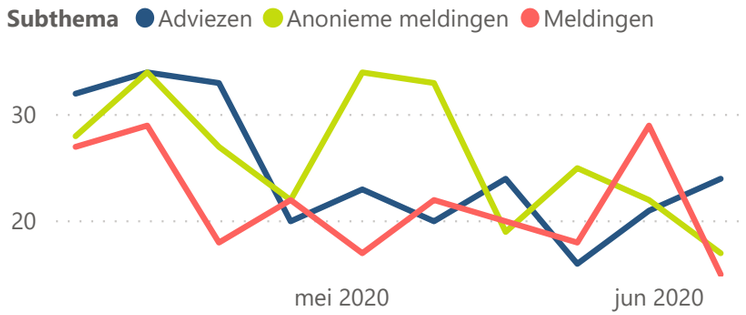
813

30 apr 20

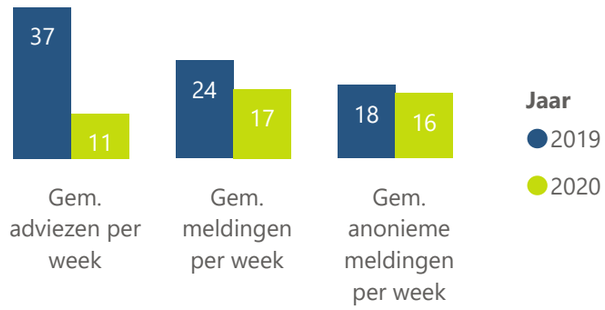
Totaal aantal misdrijven

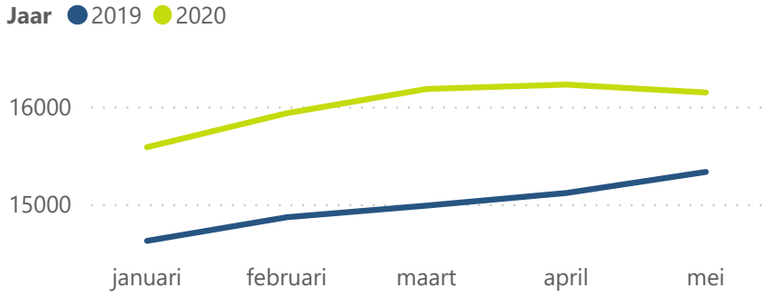
Aantal meldingen en adviezen veilig thuis

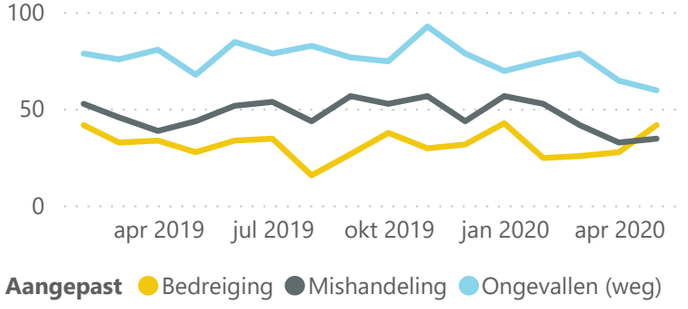
Gem. meldingen/adviezen veilig thuis p/w

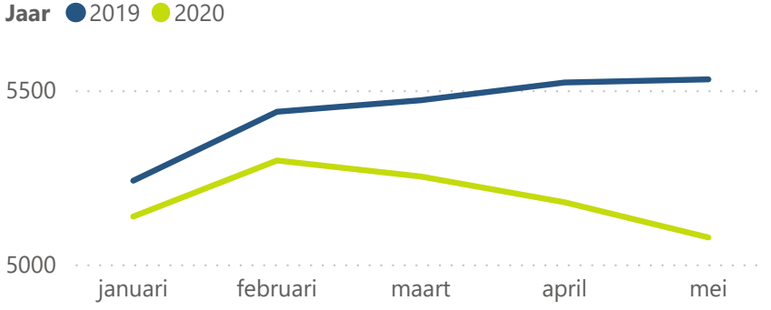
Aantal toewijzingen WMO

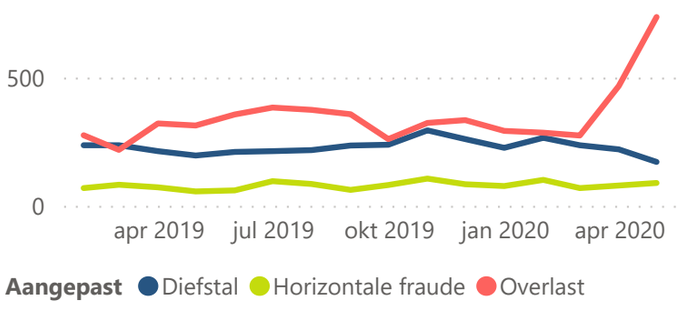
Aantal misdrijven veiligheid

Aantal toewijzingen jeugdwet

Aantal misdrijven openbare orde

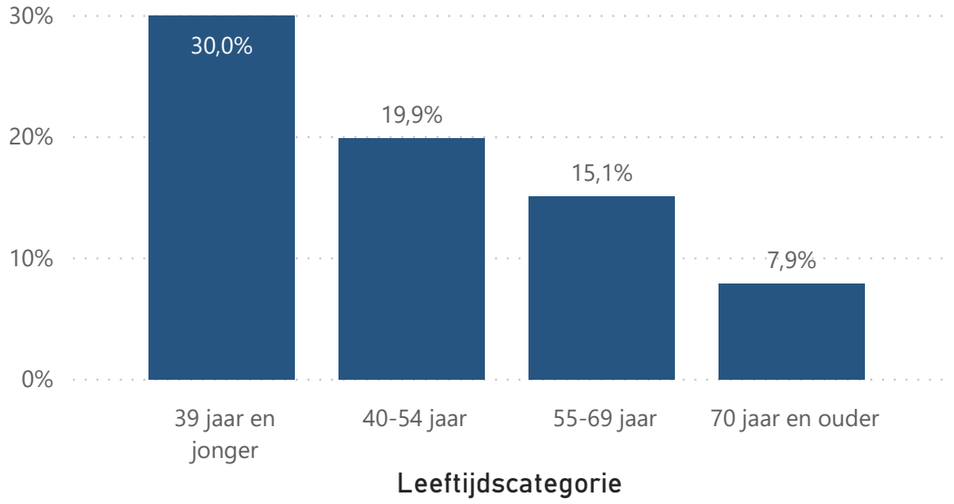
Zorg en veiligheid

We zien een daling in de meeste vormen van criminaliteit, maar het aantal meldingen overlast is toegenomen. Ook zijn er zorgen om de veiligheid binnenshuis. Ten opzichte van vorig jaar zien we geen toename in het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis. Deze lijken eerder wat minder te worden gedaan dan in 2019. Wat betreft Wmo zien we vooralsnog geen duidelijke toe- of afname. Het aantal Jeugdwettoewijzingen lijkt sinds maart af te nemen. Let op: de meest recente Wmo- en Jeugdwetcijfers zijn nog niet volledig en moeten dus als voorlopig worden beschouwd.

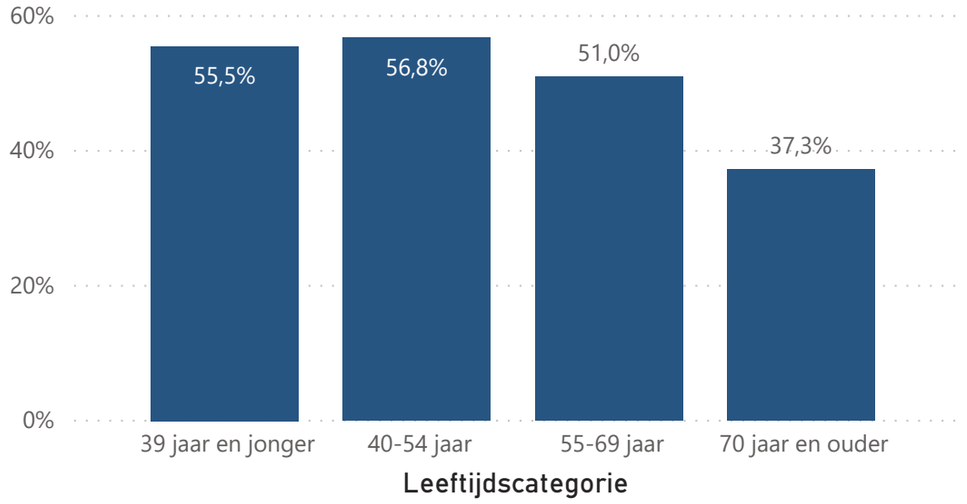
Welzijn - persoonlijk welbevinden

GEMEENTE Arnhem

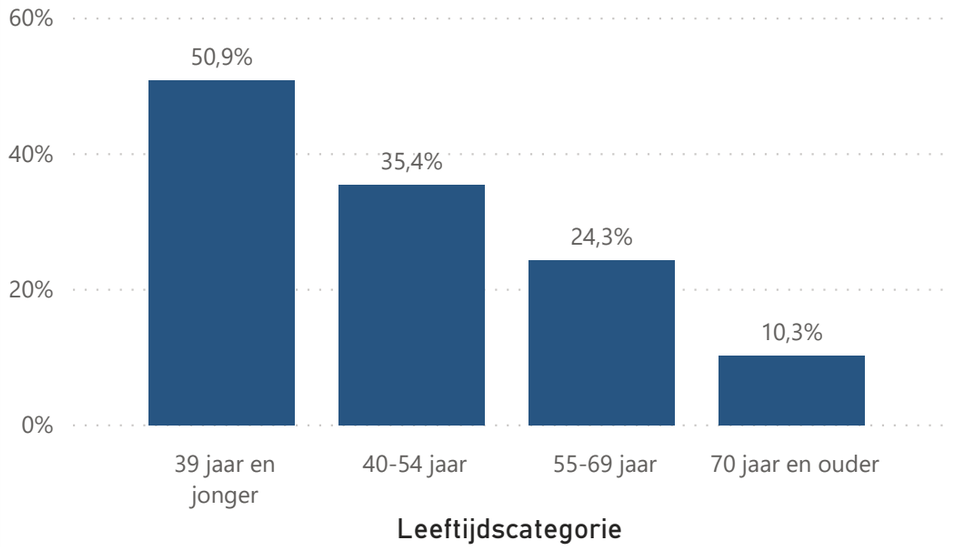
Slaap (veel) slechter sinds de maatregelen

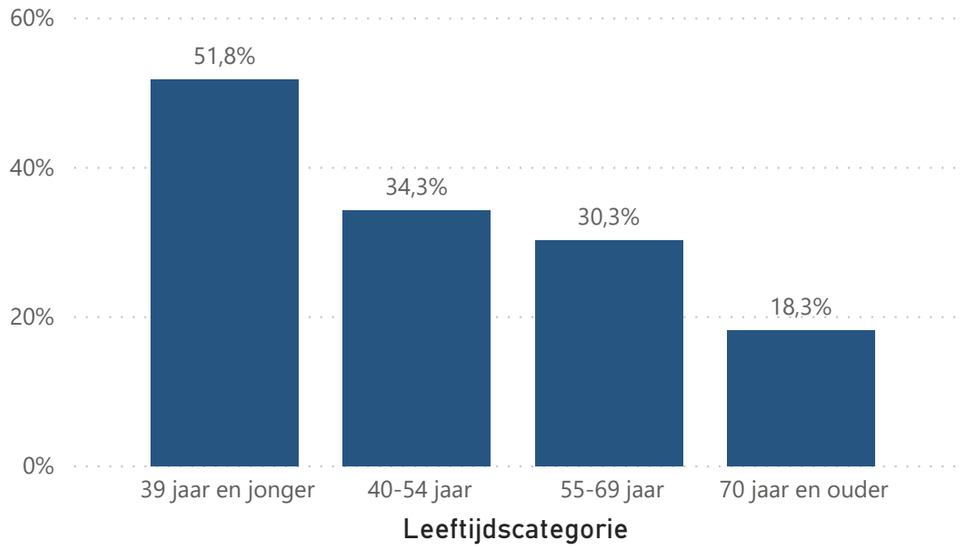
De kwaliteit van mijn sociale contacten is lager

Voel me (veel) meer gestrest sinds de maatregelen

Voel me (veel) meer somber sinds de maatregelen

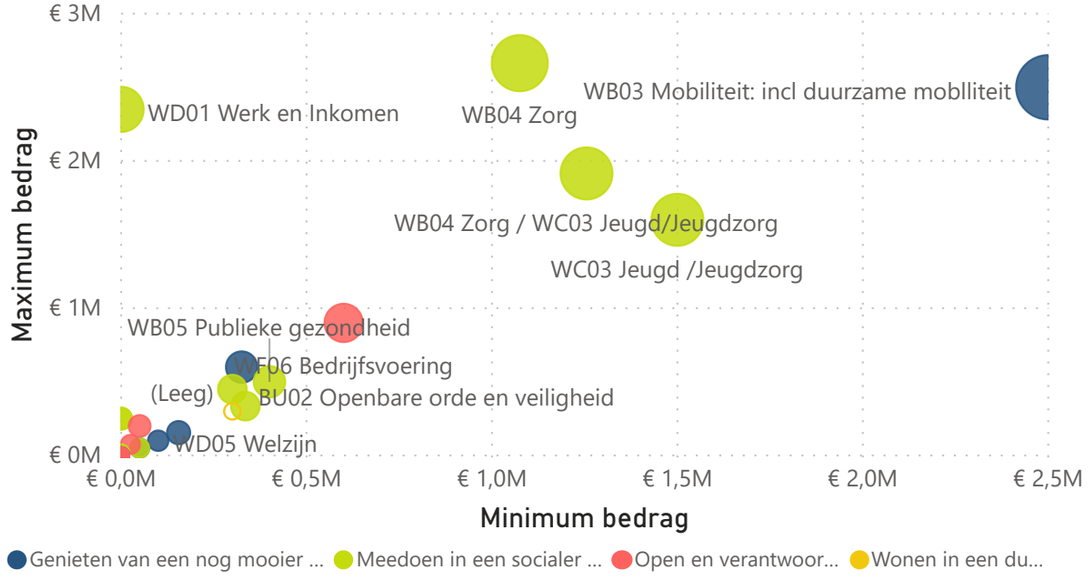
Persoonlijk welbevinden

Uit onderzoek van de GGD en RIVM onder meer dan 2.000 Arnhemmers blijkt dat een derde van de Arnhemmers zich (veel) meer gestrest, somber, angstig of eenzaam voelt ten opzichte van de periode voor corona. 18% geeft aan (veel) meer slaapproblemen te ervaren. Opvallend is dat de jongere groep (tot en met 39 jaar) meer last lijkt te ervaren van de coronacrisis. Dit is lijn met landelijke uitkomsten. Er zijn overigens ook mensen die aangeven juist minder gevolgen voor hun welbevinden te ervaren.

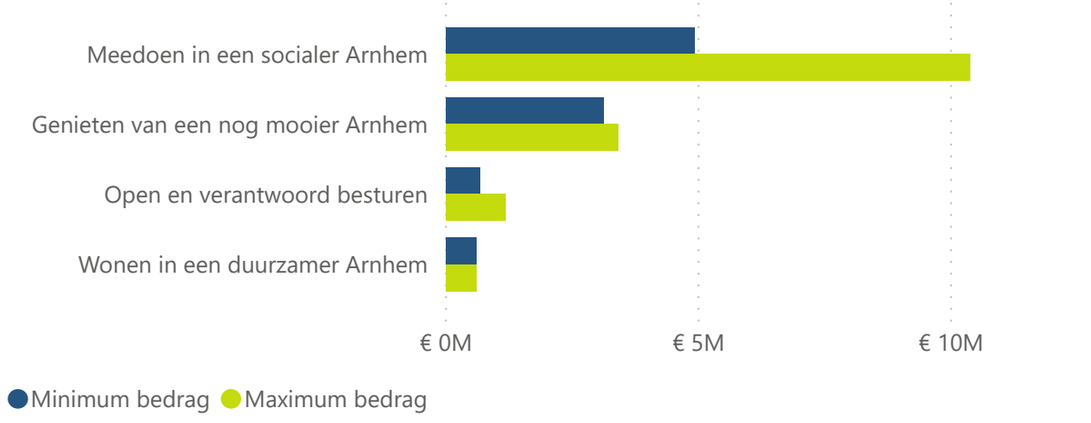
Financiële risico's

GEMEENTE Arnhem

Risico's 2020 per portefeuille onderdeel

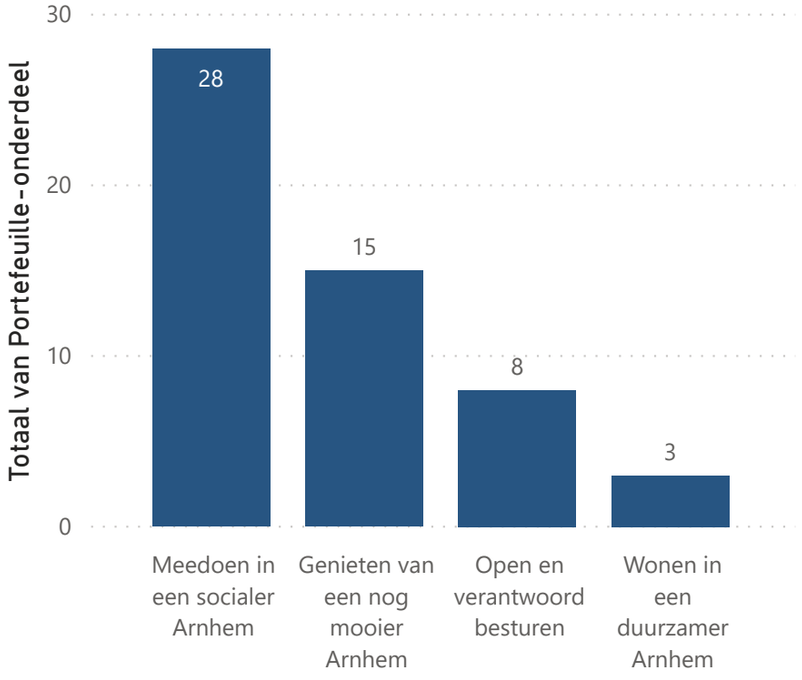
Minimum en maximum bedrag risico's 2020 per onderdeel

Aantal risico's

54

Aantal risico's per onderdeel

€ 9.320.000
Minimum bedrag risico's

€ 15.564.000
Maximum bedrag risico's

Financiële risico's

De gemeentelijke financiële risico's met betrekking tot de coronacrisis zijn in kaart gebracht en eerder gepresenteerd in de bijlage Financiële impactanalyse gevolgen corona-crisis bij de perspectiefnota. Dit is het beeld van begin april, er wordt gewerkt aan een geactualiseerd beeld wat zal worden toegelicht in de raadsbrief eind juni. In totaal zijn er 54 risico's geïnventariseerd, waarvan de meeste onder het thema meedoen in een socialer Arnhem vallen. De grootste financiële risico's zijn geïdentificeerd voor de portefeuille-onderdelen Mobiliteit, Zorg en Werk en Inkomen. In totaal is het financiële risico voor Arnhem geschat op minimaal 9,3 miljoen en maximaal 15,6 miljoen.

Gebruikte bronnen

GEMEENTE Arnhem

Economie en Werk & inkomen

Indicator	Bron	Laatste meetdatum
% gelderse bedrijven voortzetting bedreigd	enquête VNO-NCW Midden, provincie Gelderland, MKB Nederland Midden, Oost-NL	1 apr 20
% Gelderse ondernemers dat verwacht dat de coronacrisis de voortzetting bedreigt (april)	enquête VNO-NCW Midden, provincie Gelderland, MKB Nederland Midden, Oost-NL	1 apr 20
Aantal uitzendkrachten in Arnhem	Provinciale werkgelegenheidsenquete (PWE)	1 jan 19
Aanvragen tozo (Arnhem)	Gemeente Arnhem	31 mei 20
Arnhemse bedrijven >100 medewerkers en >30% uitzendkrachten	Provinciale werkgelegenheidsenquete (PWE)	1 jan 19
Bijstand	Gemeente Arnhem	31 mei 20
CPB scenario 1	Provincie Gelderland	1 jan 21
CPB scenario Gelderland	Provincie Gelderland	1 jan 19
Faillissementen (Arnhem/Nijmegen)	CBS	30 apr 20
NOW-aanvragen t/m 3 juni	CBS	3 jun 20
Ondernemersvertrouwen	CBS	30 jun 20
Ontwikkeling particuliere consumptie	CBS	31 mei 20
Openstaande vacatures	CBS	31 mrt 20
Uitstel van betalingen	Gemeente Arnhem	1 mei 20
Werkgelegenheid (banen)	Provincie Gelderland	1 jan 19
Werkloosheid	CBS	1 apr 20
Woningmarkt	Huisenzoeker.nl	31 mei 20
Ww-uitkeringen	Uwv	30 apr 20
Zzp'ers	Provincie Gelderland/Gemeente Arnhem	1 jan 19

Zorg, Welzijn en veiligheid

Indicator	Bron	Laatste meetdatum
Schulddienstverlening	Gemeente Arnhem (DWH)	28 mei 20
Toewijzingen Jeugdwet	Gemeente Arnhem (DWH)	28 mei 20
Toewijzingen WMO	Gemeente Arnhem (DWH)	28 mei 20
Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ)	Jeugdbescherming Gelderland	30 apr 20
Veiligheid	Politie	30 apr 20
Meldingen en adviezen Veilig Thuis	Veilig Thuis	7 jun 20

Covid-19

Indicator	Bron	Laatste meetdatum
Meldingen	RIVM	9 jun 20
Meldingen per 100.000	RIVM	9 jun 20
Ziekenhuisopname	RIVM	9 jun 20
Ziekenhuisopname per 100.000	RIVM	9 jun 20

Financiële risico's

Indicator	Bron	Laatste meetdatum
Financiële impact coronacrisis	Gemeente Arnhem	April

Berichtje 1
Zijn veel punten , noem enkele die met een simpel ingreep kunnen worden gemaakt.
Meer openbaar wc's (horeca is steeds minder openbaar, begrijpelijk)
Meer bankjes in en rond het centrum.
Nieuwe ondergronds containers , belachelijk klein, zorgt voor zwerfvuil.
Verkeer Drempels uit jaren 80 die auto schaad
Meer prullenbakken

Berichtje 2
Goed initiatief! Meer groen en meer regelhulp en subsidie voor verduurzamen, óók voor sociale huurwoningen. Ook snel meer sociale huurwoningen bouwen. De wachttijd voor een sociale huurwoning is nu 20 jaar!! Dit is absurd!

Berichtje 3
Wonen. Rond winkelcentrum Presikhaaf zijn (bijna) alle prullenbakken verwijderd en de puinzooi is groter dan ooit

Berichtje 4
En Arnhem mag als hoofdstad van de grootste en rijkste provincie van Nederland meer uitstraling krijgen, pak het gebied rond de blauwe golven aan en ontwikkel de Rijnkade verder. De binnenstad gaat al de goede kant op, nu de rest nog.

Berichtje 5
Huisvesting voor daklozen. Het rijk stelt geld ter beschikking om dakloosheid te bestrijden. Via Tiny houses of containerwoningen kan er relatief snel huisvesting geregeld worden. Natuurlijk in combinatie met hulpverlening. Dit is heel hard nodig.

Berichtje 6
Doe iets tegen buurtoverlast....
Bijna elke straat is bezet door een of twee gezinnen die de hele straat terroriseren en de rest van de bewoners niets van durven te zeggen

Berichtje 7
Helaas kan ik niet aanwezig zijn. Ik hoop dat iemand de vraag stelt over de Rembrandt bioscoop

Berichtje 8
Na de miljarden voor de krachtwijken nu weer investeren in wijken als Rijkerswoerd voordat die ook afzakken naar het niveau van krachtwijk 😳👆🏻🔳✨✨✨

Berichtje 9
Meer openbare toiletten!

Berichtje 10
Het afvalbeleid, DIFTAR terug draaien want dit gaat uw "mooie" en onze "mooie stad" heeeeeellll veeelll ellende opleveren... Arnhem word een puinbak!!!

Volgorde sprekers inspreekmoment Perspectiefnota 2021-2024
Tijdstip: 18:45 - 20.15
Raadzaal

Thema: Wonen in een Duurzamer Arnhem

1 Myrna Linders
2 Alie Sijtsma
3 Ilona Annema
4 Daniël Wenting
5 Robert Jan Buis
6 Marloes Spaander

Thema: Open&Verantwoord Besturen

7 Ipe van der Deen
8 Jessica Derks
9 Nande Bakker

Geen themavoorkeur

10 Ramon Barends
11 William Alfarhat
12 Kelly Bolsenbroek

Volgorde sprekers inspreekmoment Perspectiefnota 2021-2024
Tijdstip: 18:45 - 20.15
Landgoed/Festival

Thema: Meedoen in een Socialer Arnhem

1 Marjon Hoeks
2 Fokke de Jong
3 Pascal Mulder

Thema: Genieten van een nog Mooier Arnhem

4 Joost Blasweiler	
5 Merlijn Schrijvers	Powerpoint presentatie
6 Patrick Waijer	
7 Dick van Kleef	Tekening
8 Hilde Haazen	
9 M. Soultana	
10 Guido Janssen	

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Meedoen in een Socialer Arnhem".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de commissiezaal Landgoed/Festival. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Meedoen in een socialer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Genieten van een nog Mooier Arnhem" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna kunt u plaatsnemen in de wachtruimte "Rijnstroom" die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen. Ook is er een scherm in deze zaal aanwezig zodat u de vergadering kunt volgen.

Wanneer u aan de beurt bent voor uw bijdrage, zult u worden opgehaald door een medewerker van de griffie. Na uw bijdrage kunt u weer plaatsnemen in de Rijnstroom of uw weg vervolgen richting huis.

Nadat u heeft gesproken, zal de tafel worden schoongemaakt voor de volgende inspreker. Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg politiek proces:

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.

Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.

De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal

Wachten: vanaf 18.30u in commissiekamer "Rijnstroom"

Start vergadering: 18:45u in commissiekamer "Landgoed/Festival"

Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u

Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.

Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Genieten van een nog Mooier Arnhem".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de commissiezaal Landgoed/Festival. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Meedoen in een socialer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Genieten van een nog Mooier Arnhem" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna kunt u plaatsnemen in de wachtruimte "Rijnstroom"die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen. Ook is er een scherm in deze zaal aanwezig zodat u de vergadering kunt volgen.

Wanneer u aan de beurt bent voor uw bijdrage, zult u worden opgehaald door een medewerker van de griffie. Na uw bijdrage kunt u weer plaatsnemen in de Rijnstroom of uw weg vervolgen richting huis.

Nadat u heeft gesproken, zal de tafel worden schoongemaakt voor de volgende inspreker. Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg Politiek Proces

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.
Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.
De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal
Wachten: vanaf 18.30u in commissiekamer "Rijnstroom"
Start vergadering: 18:45u in commissiekamer "Landgoed/Festival"
Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u
Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.
Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Wonen in een Duurzamer Arnhem".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de Raadzaal. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Wonen in een Duurzamer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Open en verantwoord besturen" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna wordt u begeleid naar de Raadzaal die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen aan uw eigen desk met microfoon.

Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal of uw weg vervolgen richting huis.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg Politiek Proces

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.
Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.
De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal
Wachten: vanaf 18.30u in de Burgerzaal
Start vergadering: 18:45u in de Raadzaal.
Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u
Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.
Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Open & Verantwoord Besturen".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de commissiezaal Landgoed/Festival. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Wonen in een Duurzamer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Open en verantwoord besturen" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna wordt u begeleid naar de Raadzaal die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen aan uw eigen desk met microfoon.

Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal of uw weg vervolgen richting huis.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg Politieke Proces

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.
Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.
De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal
Wachten: vanaf 18.30u in de Burgerzaal
Start vergadering: 18:45u in de Raadzaal.
Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u
Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.
Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Praat mee over Arnhem!

Heeft u ideeën over de stad Arnhem? Welk onderwerp verdient volgens u meer aandacht? Laat het de gemeenteraad horen!

Op woensdagavond 10 juni spreekt de gemeenteraad voor het eerst over de Perspectiefnota. In de Perspectiefnota staan de plannen voor de komende vier jaar. Er is voor u de gelegenheid om in te spreken op één van de vier hoofdthema's: Meedoen in een Socialer Arnhem, Wonen in een Duurzamer Arnhem, Genieten van een nog Mooier Arnhem en Open & Verantwoord Besturen. U kunt zich uiterlijk tot maandag 8 juni aanmelden via griffie@arnhem.nl. Vermeldt bij uw inschrijving graag uw **thema**, **naam, telefoonnummer** en **emailadres.** Voor vragen kunt u bellen naar 06-53680102 (Marijne).

Het inspraakmoment zal veilig en volgens de nieuwe richtlijnen van de anderhalvemetersamenleving ingericht worden. Daarom is er een maximaal aantal van 24 deelnemers welkom op het Stadhuis. Wilt u liever via schriftelijk weg een reactie insturen? Mail uw bijdrage uiterlijk 8 juni via griffie@arnhem.nl

Praktisch

Wanneer: woensdagavond 10 juni 2020 tijdens de Politieke Avond (tijdstip volgt)
Uiterlijke datum aanmelden: maandag 8 juni via griffie@arnhem.nl
Locatie: Stadhuis Arnhem (Koningstraat 38 te Arnhem)

De Perspectiefnota is te vinden op https://financien.arnhem.nl/

Voorstellen:
Dick van Kleef
Actief Wijkbewoner en ZZP er: Voorzitter Wijkvereniging, Voorzitter Ondernemersvereniging winkelcentrum Rijkerswoerd, Manager Accommodatie ESA, Projectleider Vitaal Sportcentrum en ik wordt ingezet bij verschillende projecten bij Voetbalclubs.(o.a SKV en FC Lienden)

Rijkerswoerd is de grootste en kan de mooiste wijk van Arnhem zijn, en heeft nog steeds de meeste inwoners , het is eigenlijk een klein dorp.
Men denkt dat er in Rijkerswoerd geen problemen zijn, ze redden zich wel maar dat is minder waar. Waardoor de aandacht meestal gaat naar andere (kracht) Wijken, daar worden ook mooie voorzieningen opgezet.
Er is in Rijkerswoerd eenzaamheid, werkloosheid, geen wijkcentrum (wegbezuinigd in 2015), geen sociale samenhang ,weinig ontmoetingsplekken, geen jeugdhonk, weinig aandacht voor jongeren, geen sociale structuur er heerst een negatieve sfeer.
In een enquête die in 2018 is opgezet (samen met team leefomgeving) , “wat willen de wijkbewoners van Rijkerswoerd” hebben ongeveer 400 wijkbewoners en ondernemers aangegeven dat men graag een echte ontmoetingsplek zou willen waar men elkaar kan ontmoeten, bewegen (meer dan voetbal en handbal, de open club gedachte) en waar de kleine kinderen kunnen spelen.
Op sportcentrum Rijkerswoerd zijn voorzieningen aanwezig, (de stenen staan er) maar deze accommodatie is niet meer van deze tijd. Gelukkig wordt de binnenruimte aangepast (samen met team leefomgeving, de voetbalclub ESA en de Stichting Sportcentrum Rijkerswoerd). De toegankelijkheid wordt verbeterd en de ruimtes worden aangepast voor doelgroepen met een eigen identiteit zoals , mensen moeten zich er thuis voelen:

- wijkbewoners, ouderen, jongeren
- mensen met een beperking,
- faciliteiten voor ZZP ers,
- workshops/ vergaderingen
- ESA voetballers (ook de walking football 60+) AAC handbal, balletschool.)

Voor de buitenruimte zijn ideeën ontstaan vanuit de wijk en gebruikers van het sportcentrum, samengevat in een masterplan (zie afbeelding).
Dit masterplan zorgt voor ontstening, vergroening, ontmoeting, spelen en bewegen (voor mensen van 3 tot en met 80 jaar) en lost de overlast van auto’s op in de wijk (er hoeft geen verkeer meer door de wijk heen) Daardoor is een voorziening nodig om ruimte te maken op het sportcentrum door aanleg van een 2 tal kleine kunstgrasvelden waardoor er ruimte komt voor parkeerplaatsen en er spreiding ontstaat in de bezetting van de kleed en was accommodatie, de kleinsten kunnen de gehele dag wedstrijden spelen en daardoor kan ESA de meiden afdeling gaan door ontwikkelen (deze staat nu stil). Er kan een jeugdplek (geen hangplek) b.v Urban Sports gerealiseerd worden.
Mogelijkheden om over het sportcentrum te wandelen naar park Lingezegen via een bruggetje.
Samen met scholen en de jeugd van ESA/AAC) wordt gedacht aan een skill garden waar kinderen hun skills verder kunnen ontwikkelen en naast bewegen ook topsport kan worden gestimuleerd via het Athletic Skils Model. Ook zijn er ideeën over een Padel tennis plek (buiten squash).
Delen van dit plan worden nu uitgevoerd (zie afbeelding van het **ontmoetingsplein**), daar zijn middelen voor gerealiseerd, door ESA , SSR en Gemeente
De fitness en speelplek zijn via subsidies vanuit de wijkvereniging gerealiseerd door medewerking van de Rabo bank, Burgerkracht, Provincie, Dullartstichting , Menziz en Jantje Beton.

Nog te vermelden is dat er natuurlijk wel een aantal ontmoetingsplekken in de wijk zijn, zoals de SIZA en de Hooimaat.
Het project bij de Stadslandbouw, de volkstuinen zijn door enthousiaste vrijwilligers tot een succes is gemaakt

We willen doorpakken op dit project en hebben we steun, draagvlak nodig van de Gemeente (raad) om Rijkerswoerd mooier te maken. De wijk is nu nog steeds niet af, de grootste wijk van Arnhem verdient veel beter.
Ik wil u graag uitnodigen om dit plan wat uitgebreider met u te delen.

bestaande klinkers aanhelen aan nieuw straatwerk (zaagwerk)

aansluiten nieuw straatwerk aan gevel met **split** (okerkleur) geen zaagwerk

douche

kleedruimte 114

E.H.B.O. 115

scheidsrechters 116

117

118

112

113

114a

nieuw **klinkervlak** van hergebruikte grijze klinkers [38m2]

vergaderruimte k5

kantine k1

vergaderruimte k4

vergaderruimte k3

vergaderruimte k2

3000

BUITENFITNESS

nieuw **kunstgras** [blauw] omsloten door opsluitbanden [197m2]

nieuw **plantvak** [straal=2,0m]

7000

straal = 7,5m

nieuwe **haagbeuk**

bestaande **banken** herplaatsen

pad = 4,0m breed

nieuwe **haagbeuk**

bestaande **banken** herplaatsen

nieuwe **haagbeuk**

SPEELTUIN

speeltoestellen op geel zand

3

2 ENTREE

kassa

KANTOOR 8

KANTINE 5

Bar

alarmmelder voor CO2

CO2-meter

MAGAZIJN inrichting 7

KEUKEN inrichting 6

opslag b1

opslag

aansluiten nieuw straatwerk aan gevel met **split** (okerkleur) geen zaagwerk

aansluiten nieuw straatwerk aan gevel met **split** (okerkleur) geen zaagwerk

aanhelen bestaand **straatwerk** aan nieuw straatwerk (zaagwerk)

VERANDA

2000

regenwaterafvoer verplaatsen

nieuwe bestrating **Parksteentje** (~695m2)

TERRAS

1000

7275

nieuwe bomen en planten [zie **beplantingsplan**]

bestaand **prieel** op bestaande plek [bestraten met uitkomende betonklinkers grijs]

11063

straal = 5,5m

1695

parasols plaatsen voet opnemen in straatwerk

bestaande **put** handhaven

straal = 16,0m

bestaande **picknickbanken** herplaatsen

bestaande boom op bestaande plek

5556

nieuw **speelgras**

open klinkerpad vzv gras 3m breed [320m2]

nieuwe **haagbeuk**

nieuwe **haagbeuk**

tafeltennis

nieuwe **haagbeuk**

bestaande **blokhaag**

straal = 16,0m

straal = 19,0m

nieuw **klinkerpad** van hergebruikte grijze klinkers

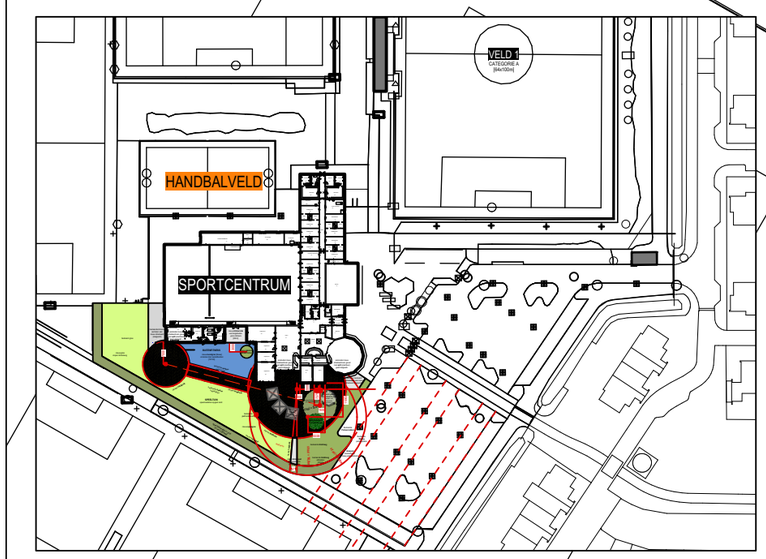
bestaande **blokhaag** uitbreiden [87m2]

5°

Bestaande **Parkeervakken**

Bestaande **Rijweg** parkeerplaats

Graspad aansluiten op rijweg parkeerplaats

MIJN ARCHITECT

026 - 379 18 21

royvanmechelen@mijn-architect.nl

d e f

a b c

Datum 03-06-2020

Schaal 1:200/2.000

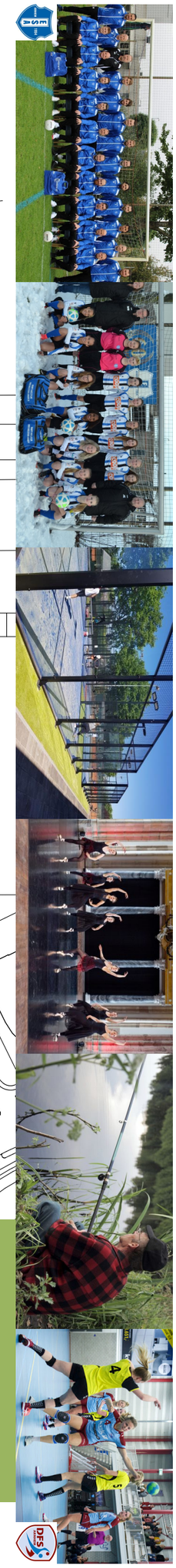
Formaat A3

121TO1

TERREININDELING NABIJ KANTINE

Sportpark Rijkerswoerd - De Pas 44 Arnhem

DYNAMISCH
SAMENHANGEND
VERBLIJFSPLEK
GEZELLIGHEID
VERBINDEN
BESCHUTTING
NATUUR
KLIMAATADAPTIEF
CO2-REDUCEREND
BIO-DIVERS
MINDER HITTESTRESS
LUCHTZUIVEREND
NATUURLIJKE KOELING
WATERBUFFERING

121SO1

MASTERPLAN SPORTPARK

Sportpark Rijkerswoerd - De Pas 44 Arnhem

Datum	**14-02-2020**	a	d	
Schaal	**1:2.000**	b	e	
Formaat	**A3**	c	f	

MIJN ARCHITECT

royvanmechelen@mijn-architect.nl **026 - 379 18 21**

Ik had graag mijn zegje willen doen, maar ik ben te angstig om de deur uit te gaan en dito zegje doen..dus dan maar hier?

Een perspectief nota voor de komende 4 jaar, gebaseerd op merendeel politieke en economische agendapunten?
4 jaar?
Een perspectief nota moet echt gericht zijn op de toekomst, projecten moeten de tijd krijgen om te groeien en te evolueren. Wat goed gaat blijft, wat minder gaat aangepast of verwijdert. Jongeren van 14 t/m 25 jaar moeten hier een veto in krijgen.

Zolang politiek en economie meedoen wordt het helemaal niks, knabbelen we steeds meer stukjes natuur op (al hadden we in een eerder perspectief nota uitgesproken dat niet te doen..), wordt het bedrijfsleven door grootmacht China opgekocht en gereguleerd (..het is zo'n goede stimulans voor de economie en werkgelegenheid ..tot ze besluiten de boel te sluiten en het ons burgers geld kost omdat we hen dan subsidie of ander voordeel geven..) hebben we straks echt geen eigen keuze meer, een zonnepanelen-weiland, wauw..., voor 3500 huishoudens. Niet echt rendabel he?!
Zolang echt goede lokale ideeën en projecten die goed zijn voor mens en milieu weg-geluld worden.

Nee, dat wordt helemaal niks.

Tenzij wij als gemeente, ooit de groenste stad van Europe.., Fairtrade stad..., het roer echt omgooien en een perspectief nota maken die echt toekomst- en klimaatbestendig is met echt oog voor mens, natuur, milieu, wonen, werken, leren en dat nog vele, vele, vele jaren
en niet dit halfwassen ding waarbij de prio's....net ergens anders liggen of net niet de juiste kern raken, en zeer waarschijnlijk zeker niet echt iets fundamenteels doen voor alle toekomstige bewoners van ons mooie stad en gemeente!

Spreker 4. Daniel Wenting - Wonen in duurzaam Arnhem 10-06-2020

Inleiding:

Ik ben Daniël Wenting, een herstarter op de woningmarkt. Op de top van de markt, vlak voor de kredietcrisis in 2008, kocht ik mijn eerste huis. Een paar jaar later begon ik mijn eigen yoghurtijswinkel op het kerkplein. Door een samenloop van omstandigheden ging ik in 2016 helaas failliet. Naast mijn zaak raakte ik ook mijn vriendin en mijn huis kwijt. Ik ging vervolgens anti-kraak wonen.

Nu is het 2020, woon ik samen en heb ik een zoon van 7 maanden oud. Ik huur een veel te dure vrije sector woning en ik heb een leuke baan als regiomanager. Ik verzorg de promotie van de culturele sector in Oost-Nederland, waaronder Musis, Phion, Oostpool, Introdans en het Openlucht Museum. Een sector die door de huidige crisis helaas hard geraakt wordt. Gelukkig doen we momenteel ook opdrachten voor gemeenten en scholen. Dus als jullie nog een opdracht voor me hebben, hoor ik dat graag ;-)

Mijn vriendin en ik zouden heel graag een huis kopen in Arnhem, alleen zijn de huizen op dit moment onbetaalbaar! Enerzijds door disbalans in vraag en aanbod, anderzijds door verhuizingen uit de Randstad. Er is een tekort van 5.000 woningen. Daarom ben ik blij dat jullie een woondeal hebben afgesloten. De vraag is alleen: hoe ga je bouwen?

Huidige situatie wonen in Arnhem:

In de huidige markt zie ik 3 groepen.

1. Stellen en gezinnen die graag doorstromen naar een grondgebonden woning.
2. Ouderen op zoek naar een gelijkvloers appartement
3. Alleenstaande mensen die willen genieten van de stad.

De laatste 2 groepen willen vaak dichtbij voorzieningen wonen, maar de ruimte is beperkt. Van de 80.000 huishoudens in Arnhem is 50% alleenstaand, en dit aantal neemt meer dan gemiddeld toe!

Oplossing:

De voornaamste reden dat veel mensen in Arnhem komen wonen is de groene omgeving zoals de Veluwe en de mooiste parken van het land. Ik denk dat ik voor de meeste mensen spreek als ik zeg dat we het kostbare groen moeten sparen. Hoe geven we een groot deel van de ouderen en alleenstaanden de woning dichtbij de voorzieningen?

Door hoger te gaan bouwen!

De tijd is rijp voor hoogbouw in middelgrote steden. Kijk naar Tilburg en dichtbij naar Nijmegen. Deze steden hebben een duidelijke hoogbouw-visie. Het huidige N.A.P. schrijft voor dat torens niet te zien mogen zijn vanaf het Veluwemassief, maar ondertussen worden er bij de Pleyroute windmolens toegestaan van 180m hoog. Ga nu met woningen eens echt de lucht in en geef de hoofdstad van Gelderland een smoel. Ik zie teveel blokkendozen. Zoals

de nieuwe appartementen aan de Rijn en het in aanbouw zijnde Ibis Hotel op de beste plek van de stad. Als gebouwen te breed zijn, kan het worden ervaren als een muur. Podium26 had ik daarom ook graag slanker gezien.

Kies voor zorgvuldig ingepaste hoogbouw op plekken waar het kan, zoals bij het Centraal Station (ook boven het spoor), bij de Rijn, het Gelredome en naar mijn inziens ook aan het Velperplein. Ik weet dat D'66 al een voorstander is van hoogbouw. Nu de rest van de gemeenteraad nog!

Duurzaam & Samenwerking:

- Durf ranke torens te bouwen boven de 70m zoals in Nijmegen, maar dan met verticale tuinen. Groen wordt gewaardeerd en geeft verkoeling die nodig is met het veranderende klimaat. Bouw uitdagender en minder saai.
- Verwerk de nieuwe generatie zonnepanelen in de hoge gevels, die een mooie uitstraling geven. Een baksteenmotief kan, maar een kunstwerk ook.
- Werk hierin samen met de TU Delft, die een campus gaat openen in onze stad. Dit geeft nieuwe energie die Arnhem kan gebruiken, en een vliegwieleffect met zich mee kan brengen.

Tot slot:

Met hoogbouw kunnen veel woningen gerealiseerd worden en kan het tekort worden ingelopen. De eerste groep met stellen en gezinnen, waartoe ik zelf ook behoor, kan hierdoor in de huidige crisis eindelijk doorstromen naar een huis met een tuin voor realistische prijs!

Geachte Raad,

De Werkgroep Innovatieve Wijkdemocratie in Arnhem West deelt hieronder graag haar ervaring met meningspeiling en participatie in besluitvorming op basis van de praktijk met PanelWest. En adviseert stad-brede invoering.

In de wijken Lombok, Heijenoord, Brouwerijweg en omgeving en Het Dorp is sinds een jaar PanelWest ingericht voor digitale meningspeiling over wijk-gerelateerde onderwerpen. Het is op initiatief van een groep wijkbewoners gestart toen het wijkplatform zichzelf had opgeheven. Ambitie is om een meer representatieve afvaardiging van de wijk te laten meepraten, dan voorheen met buurtvergaderingen en wijkplatform werd bereikt. Het is een welkome aanvulling op diverse middelen voor informatie (folders, posters, schriftelijke wijkkrant, wijkwebsite en facebookpagina) en discussie (bijeenkomsten, reactie op website, Nextdoor). Het beoogt ook besluitvorming door de buurt dichterbij te brengen. Zowel voor besteding van het bewonersbudget (we leveren al input in de discussie over de nieuwe spelregels daarvoor), maar juist ook voor keuzes voor inrichting en beheer van de buurten en de prioriteiten binnen het wijk-gebonden gemeente-budget. Het Wijkteam Leefomgeving Noord-West is actief betrokken en maakt gebruik van de peilingen voor het vinden van draagvlak. De afdeling Onderzoek en Statistiek van Gemeente Arnhem helpt bij de formulering van de vragen en antwoorden en verzorgt de technische afhandeling van registratie, verspreiding van vragen en analyse van uitkomsten. Daarbij functioneert dezelfde software als voor het Digipanel Arnhem.

Sinds de werving met huis-aan-huisbrief, flyers en sociale media zijn 225 deelnemers geworven (van de 3892 inwoners, 2125 huishoudens, dus 6 – 10%). De spreiding in leeftijd, over buurten, en man/vrouw is goed en vrijwel overeenkomstig de bewonerssamenstelling. Het aantal deelnemers maakt dat er een redelijk goede betrouwbaarheid is. Aanmelding voor PanelWest staat open voor alle buurtbewoners. Er is de afgelopen tijd gevraagd naar thema's als de rol van het PanelWest in advies en besluitvorming (men ziet adviserende rol en keuze uit alternatieven), de verhouding tussen enquête en vergaderen (40% vindt alleen PanelWest voldoende, 40 % ziet liever combinatie van meningspeiling en debat) en inhoudelijke onderwerpen als vuurwerk, groen en water, duurzaam leven en de actieve bijdrage van bewoners aan beheer van de openbare ruimte.

Op basis van onze positieve ervaringen met PanelWest stellen wij voor om een dergelijke vorm van meningspeiling op basis van informeren, discussiëren en besluiten in alle wijken in te voeren. Het is een belangrijke en laagdrempelige aanvulling op andere communicatiekanalen. Voor het wijkgericht werken met de Teams Leefomgeving door de gemeente is het naar onze mening zelfs noodzakelijk om zo'n instrument van modern en representatief contact met de bewoners te hebben. Met de decentralisering van uitvoering van het beleid naar de wijken in de recente jaren is de controle van de Gemeenteraad wellicht wat verminderd, maar die kan uitstekend of eigenlijk veel beter worden overgenomen door een open en digitale dialoog met de bewoners, die daarmee meer direct betrokken raken bij inrichting en beheer van hun omgeving.

Uiteraard willen we onze ervaring verder delen met Raad, de gemeente en andere bewonersinitiatieven in Arnhem.

Namens Werkgroep Wijkdemocratie
Erik Opdam

Gemeente Arnhem,
Postbus 9029,
6800 EL Arnhem.

Arnhem, 7 juni 2020

Kenmerk: Perspectiefnota 2021 – 2024

Geachte college en raadsleden,

In kader van burgerparticipatie willen we eerst kwijt dat we heel weinig tijd hadden om de perspectiefnota door te lezen. Afgelopen dinsdag kregen wij een mailtje hierover met het verzoek om eventueel aan jullie aandachtspunten te geven. De link die daarin vermeld stond werkte al niet en daar gingen we al weer heen qua communicatie.

Op het verzoek via de griffie om het college te verzoeken om de nota later te behandelen werd verder niet echt op ingegaan. Momenteel werken veel mensen thuis en zien we daardoor ook meer stukken dan eerder in onze mailboxen. En dan heeft men nu maar een aantal dagen de tijd om op bovenvermelde kenmerk te reageren.

Onze aandachtspunten en opmerkingen:

Hek:
In de nota wordt gesproken om samen met bewoners te werken aan een mooiere, socialere en betere stad. Wij verzoeken dan om het hek al van slot te doen en dan ook met bewoners om de tafel te gaan zitten. Dit werd ook al diverse malen in de burgerparticipatieavond aangehaald door de aanwezigen.

We gaan in dit schrijven geen namen noemen als boeman maar wanneer men met een wijk expliciet verbonden is dan mogen bewoners ook verwachten dat er een normaal gesprek mogelijk is. Sommige collegeleden verwijzen steeds door naar hun ambtenaren maar dan is er al een hek en barrière vaak. Een mailtje terug van een wethouder doet vaak al veel genot i.p.v. een belletje van de secretaresse of men de vragen in een mail wil zetten zodat een ambtenaar er naar kan kijken.

Vergroenen:
Men heeft het in de start over een groene stad: “Verder levert een groene leefomgeving een bewezen bijdrage aan de fysieke en mentale gezondheid van mensen en bevordert het de sociale samenhang.” Helaas worden bewoners vaak geblokkeerd als men het heeft over meer vergroenen en hun ideeën kenbaar maken bij o.a. projectmanagers en wijkwethouder. Bewoners willen juist meepraten en denken maar ook van gedachte wisselen over de kosten en baten die het meebrengt. De drie projecten met ijzeren klimpalen en Corton-stalenbakken had in onze ogen veel minder kunnen kosten en ook meer vergroening kunnen brengen. Daarnaast waren vele bewoners ook bereid om mee te denken en helpen met het realiseren en inplanten.

Inclusie:
We praten vaak met het APCG over de inclusie en betrokkenheid als het gaat om de Arnhemse binnenstad. Helaas zien ook wij dat dit tot op heden een lange adem heeft en vaak ook een soort tegenwerking. Vooral als men projecten heeft dan denkt men niet gauw aan de rolstoeler of slechtzienden. Ook in kader van een socialer Arnhem zou dit een vast en verplicht protocol moeten zijn bij vernieuwingen of projecten dat zij vanaf begin betrokken worden. Wanneer men naar de reserveringen kijkt op financieel gebied dan lijkt het een schijntje.

Verkamering en studenten:
Arnhem is en wordt studentenstad, werd er indertijd geroepen op een studentenavond in het stadhuis. Natuurlijk verwelkomen we de jonge en frisse generatie van harte om in Arnhem te studeren. Maar daarvoor is ook huisvesting nodig en blijkbaar steeds meer. Een huurwoning zit er vaak voor deze studenten niet in vanwege de (hoge) huur en de lange looptijd als woningzoekenden die Arnhem momenteel kent.

Een woning verkameren of een geheel kantoorpand voor de studenten ~~hun~~ zien eigenaren dan vaak ook als een mooie oplossing om klinkende munt binnen te halen. Met dit alles heeft het Spijkerkwartier momenteel ook te maken en ondervinden daar zelf enorme last van. Een last die jullie allemaal wel bekend is.

In de binnenstad ervaart men langzamerhand ook deze last en zal het ook steeds meer worden. De zgn. pandjesbazen hebben ook ons centrum ontdekt de laatste jaren. Net als in het Spijkerkwartier zal men straks ook voor de binnenstad strengere regels moeten opstellen zodat het woongenot verzekerd is.

Woningen:
Ondanks de woondeal is er in de binnenstad wel een tekort aan huurwoningen merkbaar. Een reactie op een huurwoning, via Entree, kan momenteel al oplopen tot 2 a 3000 stuks. Vaak zien we dan ook een soort van loterij en/of zelfs al onderlinge toezeggingen door de woningcorporaties voor de binnenstad.

De gemeente Arnhem zou dan ook meer moeten inzetten op het realiseren van nieuwe huurwoningen en de zgn. Knarrenhofjes. Een Knarrenhof had al gerealiseerd kunnen worden naast het Coehoornpark waar men nu bezig is om een CPO project van de grond te krijgen.

Het is heel goed dat er grond aan nieuwe eigenaren wordt verkocht zoals bij het Paradijs, De Trans, Het Kadehuis e.d. maar dit houdt het realiseren van meer huurwoningen wel enorm tegen. Verkoop aan de zgn. pandjesbazen die daarna huren vragen vanaf €900,- excl. zou men ook meer aan banden moeten leggen.

Afval:
Met het kleiner maken van de ondergrondse containers heeft men meer de woede dan begrip op de hals gehaald dan verwacht. Naast alle ellende van illegaal afval naast de containers zien vrijwilligers ook veel meer zwerfafval dan voorheen.

Dat dit een oorzaak heeft inzake de corona zijn we het dan ook wel enigszins mee eens maar ook voor deze tijd zagen we meer zwerfafval dan anders in de binnenstad. Het vragen om op hotspot plekken een afvalbak te plaatsen is bij de ambtenaar een moeilijk iets omdat deze +/- €450,- p/stuk zou kosten. Men kiest er als gemeente Arnhem dan eigenlijk al voor dat ze graag zwerfafval ziet!?!

De gemeente Arnhem zou veel meer de vele vrijwilligers moeten omhelzen die het zwerfafval opruimen. Naast het verstrekken van een knijper en ring zou men deze grote groep eens in het zonnetje kunnen zetten.

Ook Diftar kan men beter en georganiseerd doen dan tot op heden. Bekend is dat Attero aan nascheiding doet en dat momenteel met het restafval van Arnhem ook gedaan wordt in Wijster. Dus waarom dan extra oud papier en/of PBD ophalen bij de bewoners van de binnenstad wat in onze ogen extra kosten zijn als het gaat om personeel en transport?

Ook ten aanzien van GFT kan de gemeente Arnhem daarin een slag slaan door het opzetten van een wormenkwekerij c.q. composteerbedrijf. Amersfoort heeft dit reeds onder de naam Stadswormerij https://stadswormerij.nl/ Naast financieel gewin kunnen werklozen hier ook aan het werk en e.e.a. kan gekoppeld worden aan bv Scalabor.

Werk en re-integratie:
Door de coronacrisis horen we diverse verhalen van bewoners die hun werk geheel en/of gedeeltelijk zijn verloren. Een uitkering is aardig voor de eerste maanden om rust te hebben en dan op zoek te gaan naar ander werk.

In het opzetten van een buurthuis in de Arnhemse binnenstad zijn we ook voornemens om werkplekken te creëren. Men kan dan denken net zoals het Buurtgroenbedrijf Spijker maar dan met een tik meer als het aan ons ligt.

Het opzetten kan in samenwerking met o.a. De Enk Groenvoorziening, Sight, UWV en de gemeente Arnhem. Eerste opzet is dan ook om bewoners weer aan het werk te krijgen desnoods tot zij een andere baan hebben of doorvloeien naar/via de eerder genoemde bedrijven.

Momenteel ligt ons plan en aanvraag al een hele lange tijd bij het college en ambtenaren dus het is nog steeds afwachten of er ooit een buurthuis komt.

Slot:
Wellicht was het even een heel verhaal maar wij als Bewonersgroep Arnhems Hart willen echt een meer socialer en betrokken binnenstad dan eigenlijk tot op heden. En bewoners staan ook klaar als wij ze vragen om mee te denken en helpen. Dat hebben we eigenlijk al geregeld bewezen en daar gaan we ook gewoon mee door.

Maar dan zal men ook het hek van zijn slot af moeten doen en niet de kop in het zand steken.

Wij wensen jullie i.i.g. een goede en daadkrachtige raadsvergadering toe!

Namens Bewonersgroep Arnhems Hart,
Dhr. E.R. Wiessenberg,
Voorzitter.

Inspreektekst FNV gemeenteraad Arnhem op de Perspectiefnota 2021-2024
Arnhem, 10 juni 2020

Dank voor de gelegenheid om de zienswijze van de FNV op de Perspectiefnota 2021-2024 te mogen geven.

Ik spreek hier in namens de werkgroep FNV voor een sociaal Arnhem van Lokaal FNV Arnhem, het lokale vakbondsnetwerk dat álle FNV leden in onze gemeente verenigt.

Genoeg introductie. Wij focussen ons hierbij op het onderdeel werk en inkomen van deze nota.

We zijn blij dat de het college van B&W vasthoudt aan de door haar ingezette koers en dat de uitvoering van de nota Doorbraak naar werk van start gaat.

Het gaat er hierbij om zoveel mogelijk mensen, die dat op eigen kracht niet lukt, zo te steunen dat ze zo snel mogelijk in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.
Met maatwerk mensen duurzaam aan de slag helpen en houden. Dus geen werkcarrousel zonder afslag naar een echte baan.

Wij willen geen langs elkaar werkende instanties met hun helaas onvermijdelijke bureaucratieën en bijbehorende vinklijstjes. De keten moet goed samenwerken.
We verwijzen hierbij naar ons artikel **Stop met de lijstjes voor werkzoekenden** in De Gelderlander van zaterdag 6 juni 2020.

Werk op basis van vertrouwen. Stel de werkzoekende zelf centraal. Denk en doe over grenzen heen. Bestrijd discriminatie op grond van huidskleur, geloof, afkomst of beperking. Ga uit van investeren door zowel overheid als werkzoekende als werkgever. Stel de mens centraal, lever maatwerk en blijf betrokken.

Dat werk hebben en meedoen in de samenleving erg belangrijk zijn onderschrijven we van harte. Maar we wijzen er ook op dat een steeds groter wordende groep inwoners van Arnhem net op of onder het bestaansminimum leeft. Vaak zijn dit mensen die in kleine banen werken of hebben gewerkt. Vergeet daarbij ook niet de ZZP'ers die voor hun eigen inkomen moeten vrezen of de mensen die van een uitkering moeten rondkomen.

Een wegzakken in schulden en uitzichtloosheid voor een groter wordend deel van hen zal bij een ongewijzigd loonbeleid het gevolg zijn. Om deze reden is de FNV gestart met de campagne Voor 14. Wij pleiten er voor dat de gemeentepolitiek van Arnhem zich uitspreekt voor een verhoging van het wettelijk minimumloon naar 14 euro.

Juist nu moet de overheid investeren in een inclusieve arbeidsmarkt en een samenleving waarin iedereen kan meedoen en waarin geen sociale en financiële armoede is.

Guido Janssen
Werkgroep FNV voor een Sociaal Arnhem

Stop met de lijstjes voor werkzoekenden

Voor de loketten van UWV en gemeenten staan mensen die acuut werkloos zijn geworden. De zwaksten op de arbeidsmarkt staan door corona nog verder aan de zijlijn. Een moment voor verandering. Weg dus met de vinklijstjes, vinden Hans Hupkes, Guido Janssen (beiden FNV) en Hans van Oosten (CNV).

Tot voor kort kampten werkgevers over de hele linie met personeelstekorten. Toch stonden mensen met een arbeidsbeperking nog aan de zijlijn. Waarom lukte het niet om mensen met een zogenoemde 'afstand tot de arbeidsmarkt' aan passend werk te helpen? Zijn er onvoldoende mogelijkheden voor ondersteuning? Is er onwil bij werkgevers? Is de afstand tot de arbeidsmarkt te groot? Slagen we er niet in een goede match te maken tussen gevraagde en beschikbare competenties? Scholen we niet gericht of te weinig?

Nee, met de Participatiewet in de hand werden mensen vermalen door regelgeving, bureaucratie en willekeur. En nu lijken ze helemaal kansloos in de concurrentie met direct 'werkfitte' werklozen uit de afgesneden flexibele schillen van bedrijven. FNV en CNV willen voor hen geen wantrouwen, stigmatisering en langs elkaar werkende ambtenaren en hulpverleners.

Onvoldoende resultaat

De samenwerkingsverbanden van overheid, onderwijs en sociale partners (werkgevers en vakbonden) doen hun uiterste best voor 'de doelgroep'. Zeker ook in Midden-Gelderland. Toch was zelfs in die uiterst krappe arbeidsmarkt het resultaat onvoldoende. Vlak voor het coronavirus ons van de straat verdreef en de economie ontwrichtte, zat meer dan de helft van de mensen thuis die juist heel graag met hun arbeidsbeperking volwaardig hadden willen werken.

Naar ons idee is een van de nog weinig onderkende oorzaken de manier waarop met de mensen uit de doelgroep wordt omgegaan. Uit de psychologie is bekend dat naarmate je meer verschilt van het gemiddelde je meer maatwerk moet leveren om de afstand met het gemiddelde te verkleinen. En ook is bekend dat als je daarin investeert, er meer kans op succes is.

Veel inspanningen van de arbeidsmarktregio zijn erop gericht de mensen uit de Participatiewet zo goed mogelijk in beeld te krijgen. Dat gebeurt dan meestal via standaardlijstjes die worden ingevuld en afgevinkt door mensen die in hun arbeidzame leven gewend zijn geweest met dat soort lijstjes te werken. Hier wordt naar ons idee een fundamentele fout gemaakt. De doelgroep is, gegeven de afstand tot het gemiddelde, niet met standaardlijstjes in beeld te brengen (en te houden). Daar is meer voor nodig, een (soms diepgaand) onderzoek naar wat mensen te bieden hebben. Zie de persoon achter de getallen en grafieken.

▲ **Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben niks aan afvinklijstjes.** FOTO SHUTTERSTOCK

In de kern van mens zijn zit de natuurlijke drang ergens bij te willen horen en van betekenis te zijn. Dat kan door zinvol en duurzaam werk, dat een meerwaarde heeft voor de betrokkenen. Werk moet lonen. Mensen moeten er beter van worden.

Begeleiding (motivering, verleiding, bemoediging en ondersteuning) is een van de twee manieren om mensen in beweging te krijgen. De andere is angst aanpraten of dreigen met straffen. De standaardlijstjes zijn daarvan een treffend voorbeeld. Ze leveren nauwelijks iets leuks op. Je hebt afstand, je bent niet werkfit, je hebt te weinig of verkeerde competenties. Geen wonder dat je dan niet in beweging komt en op de bank blijft zitten.

Weet wat mensen te bieden hebben. Zie de persoon achter de getallen en grafieken

Verleiden

Het gaat er dus om te verleiden, een positief gesprek te voeren, de wil hebben om iemand echt te leren kennen, te willen weten waar zij of hij van betekenis wil zijn en hoe wij kunnen bevorderen dat diegene (weer) ergens bij hoort.

Daar moeten de mensen die vanuit de betrokken instanties bij de uitvoering van de Participatiewet in getraind worden. Als dat niet gebeurt, blijven we in een vicieuze cirkel ronddraaien.

Het is hoog tijd dat we daar onze aandacht op richten: als je de doelgroep echt wil leren kennen moet je voorbij de lijstjes en protocollen willen denken. Mensen kunnen pas echt van betekenis zijn als er vanuit hen en niet vanuit lijstjes of protocollen wordt gedacht en gewerkt.

■ Hans Hupkes, Guido Janssen (beiden FNV) en Hans van Oosten (CNV) vertegenwoordigen leerlingen, werkzoekenden en werknemers in de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland.

Voorzitter, geachte raadsleden

Ik ben Ipe van der Deen en één van de leden van het in 2015 opgerichte BurgerServiceLab. BSL voor intimi.

BSL is een platform van betrokken Arnhemmers, die actief zijn in Burgerinitiatieven en rondom Burgerparticipatie.

Voor ons staat het perspectief en het belang van de Burger centraal en we ondersteunen individuen en groepen bij het starten van initiatieven.

Het BSL is actief geweest bij dialoogsessies tussen Arnhemse burgers en ambtenaren. En heeft een bijdrage geleverd aan de werkplannen en afspraken van de Raadswerkgroep Burgerparticipatie.

Wij hebben in de Perspectief nota vooral gekeken naar Burgerparticipatie en ondersteuning van burgerinitiatieven en het versterken van de invloed van burgers op gemeentelijk beleid.

Van Wijken Weten, de instelling van *Teams Leefomgeving*, de *Sociale Wijkteams* en de *Wijkgerichte Aanpak* door de gemeente waren goed om burgerparticipatie op te starten.

Arnhemmers ontwikkelen meer eigen activiteiten en willen regie en invloed op hun directe leefomgeving.

Burgers ondersteunen burgers en projecten en zij willen kennis en kunde van anderen gebruiken en met hen delen.

De subsidie regeling Burgerkracht is een mooi voorbeeld van gezamenlijke inzet van overheid en burgers die dat mogelijk maakt.

Die samenwerking en financiering begint zoden aan de dijk te zetten. Samen werken kan zonder fuseren of eindeloos vergaderen.

Een paar voorbeelden

De *Ideeënmakelaars*, de *Adviesbrigade* en *Praktische Zaken* werken samen en de besturen zoeken naar mogelijkheden om initiatieven nog effectiever te kunnen ondersteunen.

Vijf buurthuizen in bewoners-/zelfbeheer delen kennis, kunde en ervaringen in *De Samenwerkende Arnhemse Buurthuizen.* Op korte termijn willen ze een tweede ring van belangstellende buurthuizen aansluiting bieden.

Zij werken goed en constructief samen met ambtenaren. Dat smaakt wat de betrokken buurthuizen betreft naar voortzetting en uitbreiding.

Voor de zomervakantie komt er van betrokkenen een voorstel naar College en Raad waarin ze Burgerkracht 2.0 toelichten en hen vragen dit te blijven faciliteren.

Onze leefwereld is op de kop gezet door Covid-19. We kunnen samen meer dan vaak gedacht.

Er ontstond een grote creativiteit om samen iets te doen, betekenisvol bezig te zijn, initiatieven te nemen en te werken aan een samen leving voor anderen en jezelf.

Dat geeft het gevoel dat we weer controle over onze leefwereld kunnen krijgen en houden.

In de Perspectief nota herhaalt het College de intentie om burgers in Arnhem meer en vroeger te betrekken.

Voor ons is niet duidelijk hoe en met welke middelen het college dit wil realiseren!

Die intentie loopt daarmee het risico een papieren beleidstijger te blijven.

Zeker zolang er professionele organisaties en ambtenaren zijn, die denken wel te weten wat burgers nodig hebben of willen. Overigens zijn er ook burgers die alle inzet vanuit de gemeente en organisaties afdoen als: werkt toch niet, is alleen eigen belang.

Burgerparticipatie moet niet het zetten van een vinkje zijn.

Het BurgerServiceLab biedt haar kennis en kunde aan om in dialoog met alle betrokken partijen over deze thema ’s met oplossingen te komen.

De essentie van participatie is gezamenlijk eigenaarschap van een probleem EN partnerschap bij de oplossing.

Wij roepen Raad en College op de opgeschreven intenties waar te maken.

Voorzitter, tot slot
Laat de ophokplicht door Covid-19 geen aanleiding zijn voor terugval naar oud gezeur over rol- of taakverdeling, stammenstrijdjes en domeingesteggel.

Ik wens u allen veel plezier met en van uw werk

Vereniging
Stadsschoon
Arnhem

Arnhem, 8 juni 2020.

Aan:
- het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
- de raadsleden

Oegstgeestraat 3,
6843 HV Arnhem

Geacht college, geachte raadsleden,

Onderwerp: Versteende tuinen.

Schandplekken

Wij vertellen u niets nieuws, U ziet het her en der in onze stad. Versteende tuinen. Schandplekken in het aanzien van onze groene stad. Betegeling van een looppad en de inrit naar de garage is normaal. Maar voortuinen en zijtuinen worden verhard om te dienen als parkeerplaats. En mensen die niet van tuinieren houden kiezen voor betegeling van wat een fraaie groene tuin had kunnen worden.

Gratis parkeerplek op eigen terrein

Geen tuin te onderhouden

Mooie groene wijken

Arnhem heeft veel mooie groene wijken. En een aantal prachtige parken. Dat tezamen in een unieke stedenbouwkundige vingerstructuur. Dat moet zo blijven en het streven moet gericht zijn op een nog mooier Arnhem.

Stenen eruit, groen erin

Dat is het motto van de landelijke Operatie Steeenbreek. Volgens De Gelderlander van 30 mei j.l. zijn in dat kader in Nijmegen goede resultaten bereikt.In Arnhem kennen we op dit terrein Arnhem Klimaat Bestendig, Groen Arnhem en het Aanjaagfonds. Allemaal prima. Maar het levert o.i. te weinig op. We missen hier een duidelijk beleidspunt van de gemeente. Bij aanleg van nieuwe wijken dient ingebed te zijn dat onnodige verstening van tuinen van het begin af niet plaats vindt. In bestaande wijken met bedoelde schandplekken dient gestreefd te worden naar vervanging van verharding door groen. Een en ander is primair een kwestie van mentaliteit onder de bevolking. De gemeente zou kunnen uitdragen hoeveel argumenten er zijn voor bedoelde vergroening uit het oogpunt van milieu, klimaat en stadsschoon.
In de Perspectiefnota 2021 – 2014 staat o.a. “Arnhem is een groene stad, Die kwaliteit wordt gekoesterd en versterkt. Meer groen in de leefomgeving bevordert de biodiversiteit en speelt een belangrijke rol in het verminderen van problemen rond wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht”. Dat is duidelijke taal en meer dan ooit actueel, gezien de droogte die nu al voor het tweede jaar manifest dreigt te worden en dat eigenlijk al is.

Actieplan Groen Arnhem

Arnhem zou kunnen beginnen met van de vergroening van stadswijken een duidelijk bedleidspunt te maken. En in enkele hoofdlijnen aangeven hoe dat beleid concreet zal worden uitgevoerd. Primair kan het gericht worden op bevordering van de juiste mentaliteit onder de bevolking met ondersteuning van enkele voorbeeldprojecten. Maar een verdere subsidie regeling zou ook zeer stimulerend kunnen werken.
We beseffen dat dit geld gaat kosten. De komende bespreking van de Perspectiefnota geeft de gelegenheid om ook hier voor perspectief te zorgen.

Wij hopen dat u het bovenstaande in welwillende overweging wilt nemen.

Het bestuur van de Vereniging Stadsschoon Arnhem,

P. van Dijk, voorzitter

Geachte Raadsleden,

Ik ben Robert Jan Buis, geboren en getogen Arnhemmer. Ik woon in Arnhem-Noord en ben reeds 25 jaar actief in de vastgoed sector. Als Bedrijfsmakelaar met een passie voor Marketing werk ik in opdracht van ondernemende vastgoedbeleggers tot aan institutionele beleggers. Als betrokken Arnhemmer maak ik deel uit van het inspiratieplatform CityMarketing Arnhem.

De perspectiefnota zie ik als kans om de huidige generiek geformuleerde doelstellingen mede vorm te geven naar concrete akties. Deze mis ik in het document, als het gaat om het Thema "Wonen in een duurzamer Arnhem".

Ik zal even kort inhoudelijk op de Nota een tweetal opmerkingen willen maken, om daarna mijn spreektijd aan te wenden voor suggesties en verbeteringen om te komen tot een snellere invulling van het thema en de belangrijkste onderligger daarvan zijnde "Woondeal Arnhem – Nijmegen". Immers hierin is het Duurzaamheid Thema verankert.

<u>Inhoudelijk Perspectiefnota:</u>

1.) Pagina 11. "verkamering" ik snap dat handhaving aandacht verdient, maar zou graag meer aandacht zien voor de oplossing van het onderliggende probleem. Namelijk te weinig beschikbare, betaalbare wooneenheden voor de doelgroep(en).
[ADVIES : kijk nog eens goed naar het transformatiebeleid en geef ruimte voor "micro-appartments" desnoods tijdelijk tot de woonvoorraad op orde is. Ook tijdelijke flexibele huisvesting kan hierin bijdragen, Bijvoorbeeld leegstaande kantoren tijdelijk transformeren voor maximaal 5 jaar als migrantenhotel ?]
2.) Financiële paragraaf "tegenvallende inkomsten grondbedrijf". De ervaring leert dat men lange doorlooptijden hanteert en beschikbare lokaties die te vinden zijn op "Vastgoedplein" wel aangeboden worden, maar er geen marktransacties op kunnen/mogen worden gedaan. Men houdt zaken lang aan voor eigen planvorming en laat geen of weinig ruimte voor marktinitiatieven.
[ADVIES: geef meer ruimte voor marktwerking. Immers als je iets online aanbiedt en men aanvaard de uitgangspunten, dan zou je in een normale wereld tot zaken komen. Nu is men niet ontvankelijk. Voorbeeld hiervan is Kavel 7/7a op Arnhem-Centraal]

<u>Perspectiefnota in relatie tot Woondeal regio Arnhem-Nijmegen:</u>

Ik mis concrete (nieuwe) akties om invulling te geven aan de Woondeal, anders dan de budgetvraag voor nadere bezetting binnen de Gemeente ? Is dat wel nodig op deze wijze ? Kan Gemeente Arnhem niet meer sturen op co-creatie en zich beperken tot het stimuleren van nieuwe oplossingen en deze dan slechts inhoudelijk toetsen op de randvoorwaarden en meewerken met de (juridische) instrumenten beschikbaar ?

De Woondeal geeft uitstekend de "Sense-of-Urgency" aan.

<u>Wat ik mis in de Nota ten aanzien van de opgave in de Woondeal is;</u>

- Wat zijn nu de concrete akties ?

- Wie gaat nu wat en wanneer doen ?

- Is er een Taskforce binnen Gemeente Arnhem ?

- Bij welk loket kunnen we terecht met oplossingen ?

Het plan **"Ontwerp-structuurvisie Arnhem 2020 – doorkijk 2040 d.d. 31 januari 2012"** gemaakt in opdracht van Gemeente Arnhem is een uitstekend document gedragen door kennisintensieve partijen, echter in mijn optiek doet Gemeente Arnhem daar veel en veel te weinig mee.

Nog sterker de gemeenteraad heeft in juni 2018 een beslissing genomen (op onjuiste / misleidende informatie) in afwijking van dit 150 pagina tellende kennisdocument)(o.a. Arcadis, DGMR, IF Technology, alle kennispartijen in de bouw- en realisatie bedrijfskolom).

Concrete suggesties:

1) **Arnhem-Oost** (focusgebied Woondeal). [Vraag: is Gemeente Arnhem bereid gegeven de "Sense-of-Urgency" alle middelen in te zetten die ze beschikbaar heeft ? Is **onteigening** een middel in te zetten voor het hoger doel om conform Woondeal te komen tot een snellere realisatie binnen de geformuleerde randvoorwaarden ? Is er de bereidheid om eventueel Monumentale en/of beeldbepalende objecten te offeren voor een betere en aangepaste woonomgeving anno 2025 en verder ? Nu "gijzelen" dit soort objecten latente gebiedsontwikkelingen*. [Vraag: Stel nou dat die bereidheid er niet is voor de instrumenten onteigenen en monumentale objecten saneren, is er dan de bereidheid om af te gaan wijken van de huidige hoogte restricties ? Je ziet dat Nijmegen een voorsprong neemt in haar programmering mede door toestaan van diverse hoogte accenten binnen de stad ?]*

2) **Samenwerking met Woning Corporaties** (WOCO). Heeft Gemeente Arnhem instrumenten om een WOCO aan te zetten om actief mee te werken aan plannen ? [Casus: Een landelijke zorgpartij wenst een inbreiding te maken in Malburgen (Focusgebied in Woondeal), huidige pandeigenaren willen meewerken tot sloop. De zorgaanbieder wil nieuw bouwen in het sociale segment. Gemeente medewerkers vinden het een goed idee. De lokaal actieve WOCO werkt niet mee c.q. reageert niet. Dit plan circuleert reeds 9 weken hiermee blokkeert een door partijen gewenste binnenstedelijke nieuwe inbreiding die valt binnen de randvoorwaarden conform de Woondeal ?! *[Vraag: Heeft Gemeente een instrument om een WOCO aan te zetten tot aktie of sterker "coöperatie" ?]*

3) **Coehoorn Centraal** opnieuw in ogenschouw nemen gegeven de strategische ligging bij Arnhem-Centraal, A-1 winkelgebied en naast uitgaanscentrum De Korenmarkt. Gegeven de wens om binnenstedelijk te verdichten is het -voor Arnhem, gegeven de randvoorwaarden- de oplossing meer hoogbouw integreren. Locatie Coehoorn leent zich daar bij uitstek voor gegeven het hoogteverval, waarmee men hoog kan bouwen binnen de maximering van "Het Nieuwe Arnhemse- peil" (zie visiedocument 2012). *[Vraag: is de Raad bereid het gebied alsnog / opnieuw te herzien {de motie 20 juni 2018 te herzien} gegeven de historische adviezen medio 2012 en het voortschrijdende inzicht medio 2020 conform Woondeal Regio Arnhem-Nijmegen ?]*

Vriendelijk dank voor uw aandacht. Ik ben bereid tot het beantwoorden van vragen nu of buiten het inspreekmoment voor alle partijen.

Fijne avond en dank voor uw tijd.

Arnhem, Robert Jan Buis RT-SMP

KAN

Aan: Gemeenteraad Arnhem
d.t.v. D. Becker, plv.voorzitter en q.q. voorzitter Agendacommissie
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

CC: A.D.M. van der Laak, voorzitter Raadswerkgroep Burgerparticipatie

Arnhem, 10 JUN 2020

Betreft: Raadsvoorstel Burgerparticipatie zonder Participatie van Burgers?

Geachte heer Becker,

Op 29 april 2020 nam de gemeenteraad van Arnhem bij hamerslag het initiatiefvoorstel-Van der Laak aan over burgerparticipatie. Ik heb bezwaren bij dit raadsbesluit.

Het voorstel werd direct op de besluitvormende raadsagenda geplaatst. Daarmee is inspraak van burgers onmogelijk geworden. Het werkgroeplid Maref (VVD) heeft mij deze gang van zaken toegelicht. Dat kon omdat geen van de fracties meningsvormende behandeling nodig vond. Die conclusie wordt normaal getrokken na de informatieve of de meningsvormende (1) fase.

Je zou kunnen betogen dat er inspraak heeft plaatsgevonden maar dat betoog faalt. Er heeft een Poolse Landdag plaatsgehad. Ik heb niets tegen een Arnhemse Staddag of een Poolse Landdag, maar dat is een vorm van co-creatie. Dat mag nooit in de plaats komen van de formele inspraak.

Bij co-creatie wordt samen de receptuur van de taart opgesteld. Het bestuursorgaan (hier: de raad, namens hen de werkgroep) gaat dan kneden en bakken. De burger is niet in staat gesteld om het baksel te beoordelen.

Omdat ik zie dat het systeem van de Arnhemse Staddag in plaats van de reguliere inspraak vaker wordt gebruikt wil ik hier een punt van maken. Fractievoorzitter Coenders (GL) stelde in het recente gesprek in Herman Centraal op DMB dat de inspraak nu weer op de ouderwetse manier plaats vind (5 minuten ruimte om je verhaal te doen) en dat hij dat jammer vind. Het is zeker goed om andere vormen te hebben, maar de Arnhemse Staddagmethode is principieel geen vervanger.

Mierlostraat 43
6844 DW ARNHEM
KennisnetwerkArnhemNijmegen@gmail.com

KAN

Ik licht dit bezwaar graag nader toe.

Dit bezwaar had ik graag naar voren gebracht voorafgaand aan uw besluitvorming. Helaas werden betrokken burgers iets meer dan 24 uur voor de raadsvergadering door de raadsgriffie ingelicht over deze gang van zaken. De burger werd iets meegedeeld en kon niet meer handelen of participeren. En dat over een voorstel rond burgerparticipatie.

Ik licht deze klacht graag nader toe.

Dit bezwaarschrift is van tafel als de gemeenteraad toezegt dat er altijd reguliere inspraak mogelijk is bij voorstellen of besprekingen in de raadskamers. U wil de burger betrekken en hen faciliteren, dan moet het de burger niet onmogelijk gemaakt worden.

Het werd mij al onmogelijk gemaakt om op een normale wijze te participeren tijdens de Arnhemse Staddag, mede dankzij de onafhankelijke voorzitter van mijn tafeltje die vanuit de gekleurde bril van oud-SP-raadslid redeneerde en handelde. Achteraf gezien heeft Rebin Maref een klacht daarover voorkomen door hier informeel het contact over te zoeken. Dat is uitgesproken, waarvoor dank. Ik troostte me met de gedachte dat er nog een normale raadsbehandeling zou komen.

Ik zie uit naar uw reactie.

Met vriendelijke groeten,

Ramon Barends

Mierlostraat 43
6844 DW ARNHEM
KennisnetwerkArnhemNijmegen@gmail.com

10 juni 2020, Arnhem

Het stadhuis beschouwt het Nieuwe Bomenbeleid als een uitgave om de stad Arnhem **mooier** te maken, als een luxe. En niet als een noodzaak in deze tijd waarin de natuur in de stad **zelf** steeds belangrijker wordt voor de gezondheid en het dagelijks leven van **alle** Arnhemmers.

Beste Raadsleden,

Goed om jullie hier weer te zien !

De afgelopen maanden zijn we met de neus op de feiten gedrukt, met de natuur valt uiteindelijk niet te spotten. Positieve ecologische veranderingen in de stad zijn van levensbelang.

Het stadhuis **kan niet langer met haar oude programma** doorgaan, er zullen keuzes voor de **NATUUR in de stad zelf** gemaakt moeten worden.

Schrap bijvoorbeeld die veel te dure herinrichting van de Blauwe Golven. Haal die betonstenen er uit en hergebruik ze, breng een goede grondlaag aan en **plant bomen en struiken.**

In januari en februari hebben **jullie** allemaal benadrukt dat het nieuwe bomenbeleid concrete doelen moet hebben en dat een beter bomenbeleid belangrijk is voor de mensen, vogels en insecten in de stad.

De bomen en bossen in Arnhem worden steeds meer bedreigd door **de verdroging.**

De bewoners van de stad hebben meer schaduw en verbetering van de luchtkwaliteit nodig door middel van de aanplant van meer bomen in de stad. Er zal meer geïnvesteerd moeten worden in **ecologisch** onderhoud en beheer van **bomen en struiken**.

De geplande uitgaven voor het Nieuwe Bomenbeleid, zoals vermeldt in de Perspectiefnota 2020-2024 zijn echter volstrekt onvoldoende! Dit jaar en in 2021 wordt **geen cent extra** voor de bomen en bossen uitgetrokken. Pas in 2022 zou er **€ 210.000** bij komen.

Wij vragen jullie nu om B&W duidelijk te maken dat het Nieuwe Bomen beleid **meer inhoud en financiële armslag** nodig heeft ![1]

Hoeveel bomen wil de gemeente aanplanten de komende jaren?
Hoeveel ruimte wil men geven aan een ecologische inrichting, beheer en onderhoud?
Hoeveel vrijkomende agrarische akkers wil men inrichten voor de vergroting van het bosareaal?
Wat wil men besteden voor de stimulering van voedselbossen?
Wat gaat de gemeente ondernemen om het houtverbranden van de biomassacentrales en biomassaketels te laten stoppen?
Hoeveel geld wil men uittrekken voor maatregelen om de verdroging van de bossen en parken tegen te gaan?

[1] Er is nog steeds geen concept Uitvoeringsplan en wij worden niet geïnformeerd over de inhoud door de wethouder Groen.

De Arnhemse Bomenbond doet opnieuw een beroep op u !

met vriendelijke groet
namens de Arnhemse Bomenbond

Joost Blasweiler

De Arnhemse Bomenbond is een samenwerkingsverband van:
Bloei! In Arnhem, Actievoerders voor de bomen in Arnhem, Stichting EDSP ECO, Natuur en Milieu Schuytgraaf, Werkgroep Behoud Bomen in Arnhem, Elderveld Groen, Redactie Bomen en Bos, Werkgroep Klingelbeek, Arnhems Peil.

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024	
3. Genieten van een nog mooier Arnhem						
Blauwe Golven conform motie MJPB 2020-2023			-3,35			I
Dekking Blauwe Golven uit BR Zuidelijke Binnenstad			3,00			I
Dekking Blauwe Golven uit middelen voor bereikbaarheid			0,35			I
Dekking Blauwe Golven uit middelen urban sports			0,20			I
Kapitaallasten netto activeren Blauwe Golven				-0,42	-0,42	S
Bomenbeleid	-0,25	-0,39	-0,39	-0,39	-0,39	S
Bomenbeleid: dekking BR Groenfonds	0,25	0,10				I
Bomenbeleid: dekking groenfonds exploitatie		0,10	0,10	0,10	0,10	S
Bomenbeleid: dekking BR Groot Onderhoud		0,19	0,08	0,01		I
Bomenbeleid: dekking dmv vrijspelen investeringsbudget VRI			0,21	0,28	0,29	S
Uitvoeringsagenda dierenwelzijn incl dierenartskosten minima	-0,06	-0,11	-0,11	-0,11	-0,11	S
Dekking: incidenteel Openbare Ruimte	0,03					I
Dekking: incidenteel Armoede	0,03					I
Kunstgrasvelden	-0,18	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	S
Sloopkosten Kermisland				-0,27		I
Exploitatie sporthallen	-0,09					S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	***-0,27***	***-0,14***	***0,06***	***-0,83***	***-0,55***	

Opvallend is dat in het beleidsonderdeel “Genieten van een nog mooier Arnhem” voor de herinrichting van het kunstwerk De Blauwe Golven in 2022 **€ 3.350.000** is gereserveerd. De totale kosten van die herinrichting bedraagt ca. 10 miljoen euro. Wij zullen in 2021 en 2022 **intensief de bewoners van Arnhem informeren** welke partijen zich positief ingezet hebben voor de bomen in de stad en de Arnhemse bossen en landgoederen.

Na anderhalf jaar praten over het bomenbeleid en zes bomenpicknicks is het tijd voor iets nieuws:

Actief beschermingsbeleid en investeringen voor de Arnhemse bomen, vogels, struiken, insecten, bloemen en bijen ! Het beheer- en onderhoudsbudget voor bomen en groen in de stad moet structureel omhoog.
Meer Bomen: meer CO^2 reductie. Er moet geanticipeerd worden op de hete zomers: meer schaduw.
En voorkomen moet worden dat de bomen verdrogen in de stad en bossen.

Met vriendelijke groet van uw Arnhemse Bomenbond bomenbond@arnhemspeil.nl

5 juni 2020

Als burger verweesd bij mooi weer

Inbreng M. Jonker naar aanleiding van oproep tot inspraak over Perspectiefnota, hoofdthema "open en verantwoord besturen"

Geachte gemeenteraad, geacht gemeentebestuur,

1 Inleiding - multiple choice met paradijselijke thema's

Op 3 juni 2020 trof ik in mijn inbox een "laatste oproep" van de gemeente aan burgers om zich aan te melden om in te spreken op de gemeenteraadsvergadering van 10 juni aanstaande, naar aanleiding van de door de gemeente gepubliceerde "Perspectiefnota 2021-2024". Het is ook mogelijk een schriftelijke reactie in te sturen. Van deze laatste mogelijkheid maak ik gebruik.

De gemeente lijkt insprekers te vragen om zich te beperken tot inspraak over één van vier hoofdthema's, waaraan de gemeente de volgende namen heeft gegeven:
- Meedoen in een Socialer Arnhem;
- Wonen in een Duurzamer Arnhem;
- Genieten van een nog Mooier Arnhem;
- Open & Verantwoord Besturen.[1]

Een paradijselijke aanblik ontvouwt zich. Wie wil er nu niet wonen in een Sociaal, Duurzaam, Mooi en Open & Verantwoord Bestuurd Arnhem? Voor wie goed kijkt, is er echter niet zozeer sprake van een lonkend "perspectief", maar vooral van lonkende woorden. De geloofwaardigheid is gering.

Omdat ik van de gemeente één van die vier hoofdthema's moet kiezen, zal ik het uitleggen aan de hand van het thema "Open & Verantwoord Besturen". Maar eigenlijk gaat mijn inbreng over alle vier thema's, en met name over de samenhang daartussen, met het accent op burgerparticipatie.

2 Open & Verantwoord Besturen in de Perspectiefnota

Wat opvalt in de Perspectiefnota is dat de inhoudelijke tekst over "Open & Verantwoord Besturen", in het deel gewijd aan het "beleidsmatig perspectief", heel kort is. In het deel gewijd aan het "financieel perspectief" worden er onder hetzelfde thema allerlei financiële kwesties besproken. Het is op zichzelf goed als een gemeentebestuur inzichtelijk wil maken hoe het er financieel voorstaat met de gemeente, en hoe de vooruitzichten voor de komende jaren zijn. Maar dat is slechts een klein onderdeel van wat "open en verantwoord besturen" inhoudt, of althans zou moeten inhouden.

1 Zie bijlage: de gemeentelijke oproep op 3 juni 2020 en de tekst op de gemeentelijke website.

3 Arnhem wordt niet open bestuurd

Nog maar enkele jaren geleden was er in het Arnhemse gemeentebestuur een "bestuurscrisis", waarvoor het rapport-Frissen werd uitgebracht. Uit het nieuws over die crisis en uit het rapport kwam een beeld naar voren van politiek gekrakeel waarvan de waarheid het eerste slachtoffer was. Sindsdien lijken de rijen binnen de coalitie die nu aan de macht is, zich als een oester gesloten te hebben. Communicatie met burgers wordt strak "geregisseerd". Misschien dat de betreffende partijen en functionarissen binnen die oester heel open met elkaar omgaan - dat kunnen burgers zonder speciale contacten niet zien, want voor ons als buitenstaanders is die oester een *black box.*

Bekend is het bezoek van wethouder Bouwkamp in januari van dit jaar aan het Spijkerkwartier om de situatie bij de afvalcontainers in ogenschouw te nemen. "Toevallig" was het afval nabij die containers net de vorige avond opgeruimd door medewerkers van het door de gemeente ingeschakelde afvalinzamelingsbedrijf, dan wel door "afvalcoaches". De wethouder constateerde tevreden dat alles schoon was en het afvalbeleid dus goed werkte. Het deed denken aan het bezoek van tsarina Catharina de Grote aan de zogeheten Potemkin-dorpen, die (naar verluidt) speciaal voor haar werden opgericht om te laten zien dat het goed ging - ook destijds al op kosten van de belastingbetaler. Catharina was een buitengewoon succesvolle tsarina, maar zeker niet iemand die naar de huidige opvattingen "open" bestuurde.[2] Het inrichten van een schijnwereld, inclusief een toneelspel van "open" communicatie, is niet hetzelfde als echt open bestuur.

De afgelopen jaren zijn er verschillende momenten geweest waarop het vertrouwen van veel Arnhemmers in het bestuur werd geschokt. Ik noem enkele voorbeelden die me zijn bijgebleven: het nodeloos kappen van bomen, de stille medewerking van het gemeentebestuur aan een vervuilende en bomen-verslindende biomassacentrale terwijl bewoners ondertussen mochten meepraten over nieuw "bomenbeleid", het organiseren van steeds toenemende geluidsoverlast om de gemeentelijke kas te spekken (o.a. Koningsdag) en het doordrukken van een burger-onvriendelijk afvalinzamelingssysteem waarbij burgers worden betiteld als onverantwoordelijke "vervuilers" die "moeten betalen" en zoveel mogelijk worden klemgezet.

Op die punten heeft het gemeentebestuur niet "open en verantwoord" bestuurd, maar zolang mogelijk een autoritaire houding aangenomen en legitieme belangen van burgers arrogant over het hoofd gezien. Het gemeentebestuur begon in sommige gevallen pas (een beetje) te luisteren na acties van grote aantallen woedende bewoners, in andere gevallen drukte het gemeentebestuur, braaf gevolgd door een (formeel democratische) gemeenteraadsmeerderheid die ook niet naar bezwaren wilde luisteren, autoritair zijn wil door.

---

2 De horigheid (lijfeigenschap) werd in Rusland pas veel later afgeschaft, en verergerde onder Catherina in sommige opzichten juist: "Catherine did initiate some changes to serfdom. If a noble did not live up to his side of the deal, the serfs could file complaints against him by following the proper channels of law. Catherine gave them this new right, but in exchange they could no longer appeal directly to her. She did this because she did not want to be bothered by the peasantry, but did not want to give them reason to revolt. In this act, she gave the serfs a legitimate bureaucratic status they had lacked before. (...) Other than these, the rights of a serf were very limited. A landowner could punish his serfs at his discretion, and under Catherine the Great gained the ability to sentence his serfs to hard labour in Siberia, a punishment normally reserved for convicted criminals. The only thing a noble could not do to his serfs was to kill them. The life of a serf belonged to the state. (...) Under Catherine's rule, despite her enlightened ideals, the serfs were generally unhappy and discontented." Bron: https://en.wikipedia.org/wiki/Catherine_the_Great (geraadpleegd: 5 juni 2020)

4 Het gemeentebestuur is niet werkelijk aanspreekbaar

Ongeacht de politieke signatuur van het college van B&W, lijkt het Arnhemse gemeentebestuur in al zijn geledingen (bestuur, gemeenteraad, ambtenaren) al minstens twintig jaar niet goed aanspreekbaar te zijn voor gewone burgers.

De afgelopen jaren heb ik me op verschillende gebieden geëngageerd met het bestuur van de gemeente Arnhem:

- Sinds 2005 kom ik samen met een aantal andere bewoners op voor de bescherming van onze directe leefomgeving tegen de plannen van opeenvolgende projectontwikkelaars, die door de gemeente worden gefaciliteerd. Er is sprake van een opeenvolging van niet-nagekomen toezeggingen van de gemeente. Op dit moment weigert de gemeente al bijna vijf jaar lang het bestemmingsplan te handhaven, ondanks een handhavingsbesluit en rechterlijke uitspraken;
- Ik heb me ingezet voor beperking van geluidsoverlast in onze wijk (vijftien jaar geleden een door mij gewonnen rechtszaak waarna de gemeente haar beleid aanpaste; vorig jaar een brief n.a.v. Koningsdag, waarop het college van B&W nog steeds niet heeft geantwoord);
- Ik heb me ingezet voor privacy en een burger-vriendelijk afvalbeleid (de gemeente volgt haar eigen privacy-beleid niet maar verzamelt zonder noodzaak persoonsgegevens, en verandert telkens haar schijnbare doelen met de gegevensverwerking);
- Ik heb me ingezet voor serieuze wijkparticipatie (de gemeente veranderde de spelregels en voorwaarden tijdens een participatietraject voor een parkeerplan en zette burgers met andere ideeën dan die van een gevestigd lobby-groepje op die manier buiten spel);
- Met bizar veel moeite en tijd ben ik erin geslaagd de herplant van twee bomen (nabij mijn eigen woning) te bewerkstelligen, toen de gemeente gemaakte afspraken niet nakwam;
- Ik heb inbreng geleverd bij de totstandkoming van het nieuwe groenbeleid (dat in de praktijk nog steeds weinig waarborgen biedt voor een respectvolle omgang met groen; alles hangt af van hoe het door wethouders en ambtenaren wordt geïnterpreteerd; onlangs is er een achttien meter hoge boom nabij mijn woning gekapt - ik weet niet waarom).

Ik heb als burger echt mijn best gedaan om op verschillende punten met het gemeentebestuur in gesprek te komen. Op grond van mijn ervaringen heb ik de indruk dat het Arnhemse gemeente-bestuur als geheel, in al zijn geledingen, geen intrinsieke belangstelling heeft, en dus niet werkelijk openstaat, voor inbreng van burgers, maar hooguit instrumentele belangstelling. Voor burgers zie ik primair drie mogelijkheden om bij de gemeente zulke instrumentele belangstelling te wekken:

(1) Door middel van een goed-georganiseerde, jarenlange lobby, waarbij allerlei vormen van **belangenverstrengeling** worden gecultiveerd;
(2) Door middel van het mobiliseren van de **woede van flinke aantallen burgers**, waardoor er politieke druk ontstaat;
(3) Door middel van (de dreiging van) **rechtszaken** en het daarmee gemoeide reputatierisico.

Dat is voor de meeste mensen ondoenlijk. Maar nu roept u individuele burgers op inbreng te leveren bij de Perspectiefnota 2021-2024... Dat dient alleen voor de bühne, zodat jullie achteraf kunnen zeggen dat jullie bewoners hebben uitgenodigd om mee te denken - een theaterstuk van vrijblijvende quasi-"participatie", zonder geloofwaardigheid. Waar het in de huidige cultuur van bestuurlijk Arnhem aan ontbreekt, is congruentie tussen woorden en daden.

5 Ontbrekende congruentie tussen woorden en daden

Vanwege die ontbrekende congruentie tussen woorden en daden klopt het niet wat er op pagina 7 van de Perspectiefnota staat, onder hetzelfde kopje "Open en verantwoord besturen":

> Dit doen wij niet alleen. Wij doen dit samen met de Arnhemmers en de vele bedrijven en organisaties actief in Arnhem. We betrekken hen bij plannen die we maken. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. Wij ontwikkelen onder meer het programma Burgerparticipatie. Het is de bedoeling dat dit programma vooral praktisch van aard wordt en ons handvatten geeft hoe we inwoners en partners het beste bij plannen en projecten kunnen betrekken.

Deze woorden klinken op het eerste gehoor goed, maar als "ervaringsdeskundige" wil ik u teruggeven dat het mijn ervaring is dat gemeentelijke woorden over participatie veel te vaak niet overeenstemmen met gemeentelijke daden - en dat bij gemeentefunctionarissen vaak zelfs het bewustzijn lijkt te ontbreken dat er een discrepantie is tussen hun woorden (al of niet in de vorm van verwijzingen naar geformuleerd "beleid") en hun daden. Dat willen ze van zichzelf niet weten.

De Perspectiefnota, die ik in zijn geheel heb gelezen, zit taalkundig relatief goed in elkaar vergeleken met andere gemeentelijke teksten die ik heb gezien. Het probleem zit hem niet in de tekst van de Perspectiefnota zelf, maar in de relatie tussen die tekst en de bestuurlijke praktijk. De woorden kunnen nog zo mooi zijn, het is mijn ervaring dat het handelen van de gemeente Arnhem daar in de praktijk in hoge mate los van staat.

6 Geen "programma Burgerparticipatie" maar een leerweg "luisteren naar burgers"

Als het "programma Burgerparticipatie" straks door de gemeente op instrumentele wijze ingezet wordt om aan bestuurlijke maatregelen "legitimiteit en draagvlak te geven", dan zal dat programma in de praktijk dienen om kritiek op of protest tegen die maatregelen te bemoeilijken of te onderdrukken. Het hele idee dat Burgerparticipatie door middel van een "programma" kan worden bevorderd, is dubieus. Burgerparticipatie zou "in de genen" van elke bestuurder en ambtenaar moeten zitten en deel moeten uitmaken van elk afwegings- en besluitvormingsproces.

Wat allereerst nodig is, is een leerweg voor ambtenaren en bestuurders om anders naar burgers te gaan kijken dan de meesten van hen nu doen - en dan denk ik met name ook aan hoge managers en bestuurders, die het allermeest lijken op te gaan in een instrumentele, "gesloten" logica (*"Wij tonen empathie omdat dat vertrouwen wekt en acceptatie vergroot"*). Zonder een verandering van hun attitude en bewustzijn, zullen burgers zich altijd verweesd blijven voelen terwijl ze zien hoe de gemeente ondertussen mooi weer speelt met behulp van "theaterstuk Burgerparticipatie".

Zo'n leerweg helpt alleen, als die ambtenaren en bestuurders onderweg ook leren om anders met zichzelf om te gaan. Alleen wie goed met zichzelf omgaat, kan anderen echt ontmoeten en goed naar hen luisteren. En alleen wie goed luistert, kan anderen goed overtuigen (niet: manipuleren).

De gemeentelijke bubble van (deels) onbewuste zelfgenoegzaamheid moet worden doorgeprikt. Pas dan kan de gemeente echt positief bijdragen aan het perspectief van "de rest" van Arnhem.

Bijlage

Email van de gemeente Arnhem 3 juni 2020

Laatste oproep: Praat mee over Arnhem!

Op woensdagavond 10 juni is het voor Arnhemmers mogelijk om voor de gemeenteraad in te spreken op één thema van de Perspectiefnota: Meedoen in een Socialer Arnhem, Wonen in een Duurzamer Arnhem, Genieten van een nog Mooier Arnhem en Open & Verantwoord Besturen. Een schriftelijke reactie is ook mogelijk. Meer informatie over dit inspreekmoment? Lees meer

[na aanklikken hyperlink:]

https://www.arnhem.nl/actueel/alle_nieuwsberichten/Praat_mee_over_Arnhem

Praat mee over Arnhem!

Heeft u ideeën over de stad Arnhem? Welk onderwerp verdient volgens u meer aandacht? Laat het de gemeenteraad horen!

Op woensdagavond 10 juni spreekt de gemeenteraad voor het eerst over de Perspectiefnota. In de Perspectiefnota staan de plannen voor de komende vier jaar. Er is voor u de gelegenheid om in te spreken op één van de vier hoofdthema's: Meedoen in een Socialer Arnhem, Wonen in een Duurzamer Arnhem, Genieten van een nog Mooier Arnhem en Open & Verantwoord Besturen. U kunt zich uiterlijk tot maandag 8 juni aanmelden via griffie@arnhem.nl. Vermeld bij uw inschrijving graag uw thema, naam, telefoonnummer en emailadres. Voor vragen kunt u bellen naar 06-53680102 (Marijne).

Het inspraakmoment zal veilig en volgens de nieuwe richtlijnen van de anderhalvemetersamenleving ingericht worden. Daarom is er een maximaal aantal van 24 deelnemers welkom op het Stadhuis. Wilt u liever via schriftelijk weg een reactie insturen? Mail uw bijdrage uiterlijk 8 juni via griffie@arnhem.nl

Praktisch

Wanneer: woensdagavond 10 juni 2020 tijdens de Politieke Avond.
Uiterlijke datum aanmelden: maandag 8 juni via griffie@arnhem.nl
Locatie: Stadhuis Arnhem (Koningstraat 38 te Arnhem)

De Perspectiefnota is te vinden op https://financien.arnhem.nl/

Geachte leden van de gemeenteraad,

Mijn naam is Alie Sijtsma en ik woon sinds 2005 in deze mooie stad.

U geeft mij spreektijd, omdat u begrijpt dat u in de eerste plaats moet luisteren naar de mensen die de veranderingen wel of niet voor zich zien.

Ik citeer uit de Nieuwjaars speech van meneer Marchouch:
“We moeten het norm- en waardenbesef herzien.
De onbeschaafdheid en het asociale gedrag.
Zoveel mensen zijn het normbesef uit het oog verloren.
Wat Nederland nodig heeft is een beschavingsoffensief. Het uitbannen van geweld, misdaad en onverschilligheid van de leefomgeving.”

En dat laatste is iets waar alle vrijwillige opruimers van Arnhem dagelijks tegenaan lopen. Letterlijk. Echt letterlijk in al zijn smerigheid.
Ik ben het met u eens, dat er in Nederland een beschavingsoffensief op gang gebracht moet worden.
Zullen we dan maar beginnen in Arnhem? Kunnen we de mooiste en groenste gemeente van Nederland worden?
Duurzaamheid begint aan de basis.

Want hoezo moet ik als burger een transitie maken om van het gas af te gaan. Hoezo moet ik zonnepanelen voor duurzaamheid?
Zolang het aan de basis niet in orde is, zolang er iets schort aan het norm- en waardenbesef van velen…zolang we niet bereid zijn om geld uit te geven aan adequate verplichte lesstof op scholen, zullen we onze kinderen moeten voorbereiden op een vervuilde toekomst, als we er samen niets aan doen.

Ik vraag u dringend om in gesprek te gaan met de scholen en het op gang brengen van de bewustwording. Leren door te doen. Voorbeeldfunctie zijn.
Voor veel volwassenen heb ik de hoop opgegeven. Maar de kinderen, mijn kleinkinderen, uw kinderen en kleinkinderen, die willen we toch een veilige en schone toekomst bieden?

Ik vertegenwoordig ook een groep opruim vrijwilligers: Heel Arnhem Schoon.
Wekelijks rapen we tussen de 30 en 40 grote vuilniszaken zwerfvuil op, alleen al in Malburgen. En dan nog is niet alles opgeruimd.
Wij als groep geloven erin, dat veranderingen van onderaf moeten komen.
De steen in de vijver – het rimpeleffect.
Eenlingen die weerstand bieden tegen de “nieuwe norm”:

-dat het volkomen normaal is om alles maar van je af te gooien, want dat doet toch iedereen-
Nee, gelukkig geldt dat niet voor iedereen.

Wij willen meewerken aan het beschavingsoffensief. Niet door boos te worden of met de vinger te wijzen. Nee, door het voorbeeld te geven en met medeburgers op straat in gesprek te gaan.
Ik, wij, zien de uitdaging om negativiteit om te buigen naar positiviteit en bewustwording.

Ik ga pas mee met de transitie naar duurzame energie die u als gemeente van mij vraagt, als het aan de basis geregeld is. We moeten een nieuw bewustzijn ontwikkelen en een nieuw evenwicht vinden. Zolang dat bewustzijn er aan de basis voor velen niet is, is er voor u nog werk aan de winkel.
En voor opruimers zoals wij.

Ik dank u voor uw aandacht,

Inspreekavond Perspectiefnota gemeente Arnhem 2021-2024

Aan: De Gemeenteraad
Van: Hilde Haazen
Betreft: Duurzaamheid in Arnhem

Mijn betoog gaat over de duurzaamheidsplannen van de gemeente Arnhem en de manier waarop Arnhem haar inwoners betrekt hierin.

Uit de perspectiefnota blijkt nog maar eens dat Arnhem duurzaamheid hoog op de agenda heeft staan. Al sinds 2010 werkt de gemeente aan dit thema en de gemeente heeft zichzelf als doel gesteld om als gemeente voorop te lopen in de transitie naar een circulaire economie. Ik ben mij gaan verdiepen in dit onderwerp en kwam er achter dat Arnhem bij echt veel initiatieven betrokken is en dat de doelstellingen die Arnhem zichzelf stelt al veel verder gevorderd zijn dan dat ik wist. Daar wordt ik blij van. Maar tegelijkertijd komen er ook drie grote vragen bij mij naar boven.

1. Het viel me op dat de in het verleden gestelde doelen niet behaald zijn. Ik vraag mij daarom ook af waarom die doelen niet behaald zijn en wat Arnhem gaat doen om in 2030 (met als tussenstop 2023) de doelen wel te halen?

2. De vraag die voor mij als inwoner van Arnhem heel concreet is: wat kan ik van Arnhem verwachten op het gebied van duurzaamheid? En wat vooral ook niet?

3. Tot slot vraag ik mij af waarom ik als inwoner van Arnhem niet van deze plannen wist tot het moment dat ik mijzelf een paar avonden gunde om me daar in ging verdiepen? Hoe mooi zou het zijn als Arnhem er in slaagt om haar doelstellingen op zulke mooie maar ook enigszins ontastbare begrippen als duurzaamheid en circulariteit te verbinden met tastbare onderwerpen: meer groen in de wijken, hoe gaan wij om met water en het overschot/tekort hier op? Waarom is het zo belangrijk om afval te scheiden? Ik heb als inwoner nergens een antwoord op de vraag gevonden: “What’s in it for me?”

Als ik simpelweg de vraag google “kan ik subsidie krijgen op zonnepanelen in Arnhem” dan is het antwoord nee.

Maar als ik de vraag “wat doet Arnhem op het gebied van duurzaamheid” dan vind ik bakken informatie en kan ik mij voorstellen dat de gemiddelde inwoner van Arnhem de weg kwijt raakt in termen als
“circulaire economie award 2018”
“New Energy made in Arnhem” (waarom niet gewoon in het Nederlands trouwens?) “samenwerkingsverband Regio Arnhem Nijmegen”
“concept bod RES-Regio”
“hotspot energy”
En het mooiste google resultaat vond ik nog wel: “The Economic Board .com” want als ik dat google zie ik letterlijk dit staan: **The Economic Board** is een triplehelix-organisatie in de regio **Arnhem** - **Nijmegen** met Wageningen. Ons doel is om de regionale economie te versterken.)

Al met al kom ik er achter dat er heel veel informatie is maar dat ik snel verdwaal in het oerwoud van deze informatie. Het is veel, (en ook heel mooi, begrijp me niet verkeerd) maar wel allemaal op een behoorlijk strategisch niveau nog. Zullen we het met z’n allen tastbaar gaan maken?

Goedenavond mijn naam is Ilona Annema en ik wil graag mijn visie delen op duurzaam wonen in Arnhem.

In de nota wordt vooral gesproken over de energietransitie, om de uitstoot van CO2 te minderen. Voor mij gaat het om meer dan alleen de energietransitie. Het gaat voor mij om meer circulair wonen en leven.

Vanaf de jaren 50 zijn we in Nederland en dus ook in Arnhem enorm gegroeid in welvaart, economie, gezondheid. En met die groei is ook de bevolking gegroeid, wat betekent meer inwoners in Arnhem, meer huizen die gebouwd zijn. We zijn vooral de afgelopen 70 jaar lineair gegroeid. Naar alsmaar meer en groter. Het is normaal om op jezelf te wonen en steeds groter te gaan wonen en 2 auto's voor de deur te hebben staan. Om je huis steeds meer op te vullen met spullen. Die we 'by the way' niet eens allemaal nodig hebben.

We zijn door deze lineaire groei onze fossiele grondstoffen gaan uitputten. Voor huizen gaat het dan om steen, cement, gas. Grondstoffen die we vaak 'all over the world' halen, want daar is het goedkoper.

Want circulair meer duurzaam wonen en leven gaat niet alleen over energie. Uit cijfers van Milieu Centraal blijkt dat jaarlijks 8 ton van de uitstoot van CO2 in Nederland door energie in huis en vervoer komt. En maar liefst 12,5 ton komt door voeding, kleding en spullen. Dagelijkse gebruiksartikelen vormen dus een groot percentage van de uitstoot en hierin valt winst te behalen als we de uitstoot willen verminderen. Minder consumeren, meer lokaal, meer recyclen van wat er al is. Met Corona is ook gebleken hoeveel we afhankelijk zijn van landen als China. Want hoe duurzaam is het om de Primark in Arnhem te vullen als het van de andere kant van de wereld moet komen?

Ik zie in Arnhem een groene en circulaire stad. Met een circulair centrum, wellicht wel in het prachtige Rembrandt Theater als locatie. Met een verpakkingsloze winkel voor groente, fruit, brood, kaas, noten, zaden, granen. Met je weckpot en tasje erheen. Hoeveel minder afval zou dit opleveren als iedere Arnhemmer hier 1x per week naar toe gaat? Waarbij lokale boeren hun buitenbeetjes of Arnhemmers met moestuintjes hun fruit kwijt kunnen? Zodat er minder vervoer nodig is. Met een atelier waar oude kleding, tassen, textiel worden omgetoverd tot nieuwe producten. Waardoor er minder verspilling en vernietiging is.

Iedere Arnhemmer een regenton. Wellicht wel gemaakt van afval uit de Rijn? Hoeveel drinkwater scheelt dit op extreme droge dagen die we nu afgelopen maanden al hebben gehad. Ieder tuinschuurtje in Arnhem en dat zijn er nogal wat, een groen dak. Bemeste potgrond van de poep van de paarden en koeien uit Meinerswijk en de Veluwe zodat kunstmest met fosfor niet nodig is. En nieuwe huizen worden alleen nog maar van gerecycled hout met isolatie van oude spijkerbroeken gemaakt. Want steen is iets het stenen tijdperk toch?

Spreektekst Perspectiefnota 2021-2024

Kelly Amanda Bolsenbroek
Woensdag 10 juni 2020

Geachte voorzitter, beste leden van de Gemeenteraad, dank voor uw aandacht en tijd.

Mijn naam is Kelly Amanda Bolsenbroek, ik ben 28 jaar, werk als docent in het mbo en voor vakbond CNV Onderwijs en woon hier in het mooie Arnhem.

De perspectiefnota heb ik gelezen. Ik heb enkele opmerkingen en zet vraagtekens bij bepaalde onderdelen. Ten eerste over wonen in een duurzamer Arnhem;

Dat er problemen zijn op de Nederlandse woningmarkt, zoals het tekort aan woningen, is algemeen bekend. Ik zal waarschijnlijk niet de eerste zijn die dit punt naar voren brengt deze avond. Dus dat laat zien hoe schrijnend de situatie in Arnhem is. Ik heb vrienden die noodgedwongen nog of weer thuis wonen, vrienden die verloofd zijn en graag een gezin willen beginnen maar dat niet kunnen in een flatje met 1 slaapkamer of vrienden die ondanks het hebben van een goede baan met huisgenoten wonen. Dan zijn de meeste van mijn vrienden nog hoogopgeleid en hebben meestal goede banen of baankansen, daardoor maak ik me al helemaal zorgen over mijn mbo-studenten en het feit dat mensen tegenwoordig vaak flex-contracten krijgen, wat alleen meer financiële onzekerheid geeft.

Ik heb de mazzel dat ik een vast contract heb en woon in een leuke huurwoning. Die heb ik overigens via-via gevonden. Niet iedereen van mijn generatie heeft dat geluk en die connecties. Echter zou ik in de toekomst pleegouder willen worden, naar mijn weten hebben we ook een enorm tekort aan pleegouders in Arnhem. Helaas kan ik in mijn huidige woonsituatie geen slaapkamer bieden. Kopen kan ik niet vanwege de studieschuld die ik nog aan het afbetalen ben. Gelukkig zie ik wel dat er appartementen worden gebouwd in Arnhem, de targeted ads weten mij zelfs op Instagram te vinden. Helaas vallen die niet binnen mijn budget. Je kunt de nieuwe cao mbo gewoon op internet vinden, het zal niet als een verrassing komen dat ik alleen geen huur van 800 of soms wel 1000 euro kan opbrengen.

Dus mijn vraag is: Gaan jullie in je bestemmingsplannen rekening houden met alleenstaanden en starters? Mensen die te veel verdienen voor sociale huur en soms zelfs huurtoeslag, daarentegen momenteel veel te weinig voor particulier? Vele van deze mensen werken namelijk in vitale beroepen en volgens mij hebben we die mensen hard nodig. Voor woningbouwcoöperaties zijn wij niet interessant. Je zult geen grote winst op ons maken. Overigens is dat een voorbeeld van op korte termijn denken. Vergeet ook de oudere generatie niet, ouders van mijn vrienden en bovendien ook mijn eigen ouders willen best kleiner en gelijkvloers gaan wonen, maar veel seniorenwoningen zijn er ook niet. Dat terwijl als zij verhuizen er weer een mooie gezinswoning vrij komt voor mensen van mijn generatie die een gezin willen stichten. Dit alles leidt tot mijn belangrijkste overkoepelende vraag: zijn of worden de bestemmingsplannen generatie-proof? Als dit niet het geval is, ontstaat er nooit en te nimmer doorstroom op de woningmarkt.

Dan even over dat woord, generatie-proof: Houden jullie in alle plannen rekening met niet alleen de jongeren maar alle generaties? Ik weet dat ik met 28 inmiddels tot de oudere jongen behoor. Even een voorbeeld: Gisteren maakte Coalitie Y, een prachtig voorbeeld van jongerenparticipatie dat overigens erg inclusief is want zelfs mbo'ers zijn vertegenwoordigd, een eisenpakket bekend voor de landelijke politiek vanuit verschillende jongerenorganisaties. Kunnen jongeren in Arnhem ook gevraagd, ongevraagd en ongezouten advies geven en meedenken over hun stad? Kijken jullie of alle plannen voor deze stad eerlijk en evenwichtig zijn en houden jullie rekening met alle verschillende inwoners die deze stad rijk is?

Geachte leden Gemeenteraad,

thema: Meedoen in een sociaal Arnhem, en
Genieten van een nog mooier Arnhem.

Door mijn werk als wijkverpleegkundige en vrijwilligster diverse organisaties, weet ik best wel wat van ouderen, en daarom heb ik al heel lang een wens:
Openbaar Vervoer voor ouderen (65 plussers) in de daluren.
Zo kunnen zij , op hun moment naar activiteiten, die niet in de eigen wijk of dichtbij zijn.
Voor andere vervoerders moeten ze veel regelen, lang wachten (en nu in Corona tijd zelfs nog langer).
Gratis Openbaar Vervoer houdt ouderen langer zelfstandig en actiever, maar ook bezoek aan onze binnenstad kan de winkeliers steunen.
Ik vind dat wij als Arnhem ons daarvoor moeten inzetten: voor een (w)aardige ,plezierige oude dag.
Het werkt zeker preventief, activiteiten ook voor ouderen zijn alleen maar goed.

Het is mooi dat Arnhemse Cultuur-organisaties de komende jaren miljoenen subsidie ontvangen van Het Rijk. Voor deze organisaties kan "mijn" doelgroep al een deel van het publiek worden.
Gratis Openbaar Vervoer voor onze ouderen, zodat zij naar activiteiten als Kunstcafé 55+, Rozet, Gelders Orkest, en zo veel meer kunnen.
Gebruik van het Openbaar Vervoer in de daluren zal een mooi bedankje naar onze ouderen zijn, na best veel leed nu in Corona tijd van thuis alleen zijn of in verzorging- / verpleeghuizen zonder nauwelijks contacten.
Dat is heel moeilijk te verdragen , zij hebben beter verdiend.
Het doet mij verdriet , hoe de ouderen de afgelopen maanden zo zijn behandeld, laten we wat goeds voor ze doen,nu.

Ik vraag u allen heel serieus over mijn wens na te denken,

Vriendelijke groeten,

Kitty Vossen

Ik ben docent, VO, Olympus College, Nederlands, al zo'n jaar of elf.

Speerpunten uit perspectiefnota

Toekomst bestendig
Kansengelijkheid
Eigen kracht van inwoners mobiliseren > regie geven/houden op eigen leven, mensen aan het werk krijgen.
Corona > jongeren die buiten de boot vallen
Risico op achterstanden door schoolsluiting.

Dat laatste eerst: risico op achterstanden door schoolsluiting is niet de kern van het probleem. Burgemeester Marcouch heeft dit naar mijn mening duidelijker verwoord: het zijn de kwetsbare kinderen waar we in het onderwijs de grootste zorgen om hebben.

Ik werk nu zo'n elf jaar in het onderwijs, Brugjaar Jan Ligthart, waar we leerlingen die vanuit groep 8 nog niet 'rijp' zijn voor VO in een jaar proberen steviger te maken en evt. achterstanden Taal en Rekenen kleiner te maken.
In de loop der jaren werd het me steeds duidelijker: leerlingen ontwikkelen zich het best in een situatie waarin zij zich gekend voelen. Alles staat of valt met de mate waarin een school (docent, coach, mentor, OOP) contact kan maken met een leerling.
Helaas geeft onze onderwijsvorm voor het VO in Nederland te weinig ruimte om de relatie leerling-docent/mentor/coach goed vorm te geven.

In het kader van omdenken, buiten kaders denken, kwam ik op een ander idee om die verbondenheid met elkaar vorm te geven: zorg dat een leerling (en het personeel) op school rondlopen met een trots gevoel 'dit is mijn school'. Daarbij keek ik met een schuin oog naar de vorm van de high school in USA. Leerlingen zijn van 8 – 5 op school. Nemen deel aan lessen tot een uur of twee, drie, waarna er op het schoolterrein allerlei activiteiten worden aangeboden waaraan leerlingen deelnemen: sport, drama, debatclub, fotografieclub, muziek, boekclub, redactie schoolkrant, etc.
Een voetbalteam kan meedraaien in lokale competitie.
Leerlingen komen kijken naar uitvoeringen van de dramaclub, muziekgroep, tentoonstelling van fotografieclub. Elke maand verschijnt een schoolkrant.
Dit alles zal bijdragen aan het (trotse) gevoel 'dit is mijn school'.
Daarnaast zijn leerlingen een hele dag op school, maken kennis met andere activiteiten, bezigheden, en kunnen zich daarna hopelijk beter een keuze maken voor een vervolgopleiding.

Op school staan lokalen leeg na een uur of drie > mogen zzp'ers daar activiteiten aanbieden? Het liefst bewoners uit de wijk. Kan dat?

Marjon Hoeks

2020-06-10-arnhemspeil-inspraak-wonen-in-een-duurzamer-arnhem-perspectiefnota-2021-2024

Naarmate de verstening toeneemt stijgt de temperatuur. Loop je door Arnhem dan valt op dat in de oude wijken er wel flink wat straatwerk uit kan en bomen erin. De gemeente heeft het centrum van Arnhem de hoogste urgentie gegeven om de hittestress op te lossen en daar zijn we blij mee. Ook zien we dat er al heel mooie groenstukken zijn in Arnhem Zuid.

Met een betere leefbaarheid stijgt ook de productiviteit, verbetert het humeur en verdwijnt het chagrijn. En een groene omgeving is ook nog eens een rustgevende omgeving. Om het probleem met hete zomers op te lossen zijn voornamelijk hoge bomen nodig.

7 wetenschappers van De Hogeschool van Amsterdam hebben vorige maand een rapport gepubliceerd met als titel “De hittebestendige stad.” Hierin beschrijven zij wat een stad kan doen tegen hittestress:

1. Iedere woning moet zich binnen een straal van 300 meter bij een aangename en aantrekkelijke koele verblijfsplek bevinden.

2. Er is op het heetst van de dag minimaal 40% schaduw nodig op belangrijke looproutes, zodat essentiële functies in de stad voor iedereen bereikbaar blijven. Ook is er op het heetst van de dag op loopgebieden in buurten minimaal 30% schaduw nodig, zodat de buurten aantrekkelijk blijven.

3. Er moet zoveel groen zijn dat er verdamping kan optreden en de gemiddelde luchttemperatuur wordt beperkt. De benodigde hoeveelheid hangt af van het wijktype.

In Arnhem hangen inmiddels 130 sensoren die naast de fijnstof ook de luchtvochtigheid en de buitentemperatuur meten en met de toekomstige uitbreiding van het Burgermeetnetwerk komen daar nog eens tientallen sensoren bij. Arnhem heeft met dit uitgebreide meetnetwerk goud in handen, geen enkele stad in Nederland meet op zoveel plekken temperatuur, luchtvochtigheid en fijnstof.

Het Arnhemse LuchtData Project gaat graag de samenwerking aan met de gemeente om de hittestress duidelijk en actueel in kaart te brengen. We werken aan een OmgevingsData Monitor. Deze combineert de data van het burgermeetnet, weerstations, de landelijke hittestress- en bomenkaarten en een satelliet. Deze combinatie maakt het mogelijk om een betrouwbaar beeld te geven van de hittestress. De monitor geeft het zo weer dat het voor iedereen te begrijpen is. Het is geen geheim dat wethouder Bouwkamp ons Arnhemse Luchtdata Project niet ondersteunt echter lijkt dit ons een kans voor de stad die te groot is om te laten liggen. Daarom verzoeken wij de gemeenteraad om de wethouder opdracht te geven om hiermee aan de slag te gaan.

En dan is er nog het probleem van de eikenprocessierups. Door veelvuldig gebruik van neonicotinoïden sinds de jaren 80 is de biodiversiteit flink afgenomen. Er moet een groot ambitieus plan, niet alleen voor de groenvoorziening maar ook voor de huizenbouw. Met het moderniseren van woningen verdwijnen ook essentiële broedplaatsen voor vogels en overwinteringsplekken voor vleermuizen die de rupsen eten. We denken daarbij aan nestmogelijkheden, bomen, overwinteringsplekken, en meer gemeenschapsgroen. De gemeente kan projectontwikkelaars opdracht geven om zulke maatregelen in het Programma van Eisen op te nemen. Hierin kan bijvoorbeeld ook worden toegevoegd dat voor de bouw van iedere nieuwe woning de CO2-uitstoot gecompenseerd moet worden met aanplant van bos binnen een straal van 30 km.

In de andere zaal wordt vanavond ingesproken over het bomenbeleid. Daar vertelt de Arnhemse Bomenbond dat er dit jaar en volgend jaar geen extra geld gaat naar het bomenbeleid. Wij verzoeken u dit wel te doen en zo de hittestress en de eikenprocessierups aan te pakken.

Hartelijk dank voor uw aandacht,

Marloes Spaander namens Stichting Arnhems Peil

www.arnhemspeil.nl

Een rookvrije generatie start nu

Wekelijks raken honderden kinderen in Nederland verslaafd aan roken. Ruim de helft van de rokers sterft aan de gevolgen ervan, de helft hiervan zelfs voor de leeftijd van 65 jaar. In totaal sterven elk jaar zo'n 20.000 Nederlanders. Roken kan ziekten veroorzaken zoals kanker, hart- en vaatziekten en luchtwegziekten. Ook van meeroken kunnen mensen ernstig ziek worden en er zelfs aan doodgaan. Kinderen van ouders die roken hebben meer kans op het krijgen van chronische oorontsteking. Ondanks deze harde feiten wordt het nog steeds te normaal gevonden dat kinderen beginnen met roken. "Wat heeft dit met onze gemeente te maken?", hoor ik u denken.

Rookvrij opgroeien zou vanzelfsprekend moeten zijn. Ieder kind dat geboren wordt, moet de kans krijgen om volledig rookvrij op te groeien. De afgelopen tijd zijn er al veel stappen gezet voor een rookvrije generatie: van rookvrije schoolpleinen tot rookvrije sportaccomodaties. En dan kom ik terug op onze gemeente. Wat mij betreft is de gemeente Arnhem toe aan een volgende stap: het creëren van rookvrije recreatiegebieden en parken. Wat mij de afgelopen tijd opviel, is de vele rokende mensen in de recreatiegebieden en parken. Plaatsen waar wij kinderen graag zien spelen, om ook hun dagelijkse beweging te krijgen. En laat ik het voorop stellen: het gaat me hierbij echt niet om volwassenen hun genot af te nemen. Ik besef me dat het voor veel rokers lastig is om te stoppen. Juist omdat stoppen zo moeilijk en ingewikkeld is, zou ik graag willen dat de gemeente al die kinderen beschermt. Zien roken is gaan roken.

Een bij-effect van dit verbod zou een vermindering zijn van afval. Loop een rondje door een willekeurig park, zoals bijvoorbeeld het Sonsbeekpark en u ziet meteen de sigarettenpeuken liggen. Ze zijn nauwelijks meer te tellen. Een verbod in onze prachtige parken is dus niet alleen gunstig voor de gezondheid van de komende generatie, maar ook voor het milieu. Wat mij betreft is het tijd dat de overheid, en dus de gemeente, niet langer meer wegkijkt.

Ter verdieping over dit onderwerp raad ik u het boek "De sjoemelsigaret, hoe artsen en overheid de tabaksindustrie vrij spel gaven" van Joop Bouma aan en verwijs ik u graag naar de website https://rookvrijegeneratie.nl/

Mocht u nog vragen hebben of van gedachten willen wisselen over dit onderwerp, dan hoor ik dit uiteraard graag.

Met vriendelijke groet,

Myrna Linders
Arts jeugdgezondheidszorg, maar spreekt op persoonlijke titel als burger van Arnhem

Geachte,

Hier mijn bijdrage: Meepraten over Arnhem. Ik zou het onderwerp: "Genieten van een nog mooier Arnhem", willen aansnijden.
Gezien mijn leeftijd en corona, helaas per mail en niet fysiek.

Sinds kort wonen wij (man, vrouw en hond, uit Rotterdam) aan de Jansbuitensingel en met plezier.
Wel valt af en toe pijnlijk op dat de stad Arnhem
het gevecht tegen het zwerfvuil aan het verliezen is. Wat we ook zien is dat er hard gewerkt wordt door de medewerkers om het park
voor onze deur en bij de Musis een beetje netjes te houden. Het lukt dus niet. We snappen dat dit moeilijke tijden zijn.
Wij prikken zelf zwerfvuil, maar in deze coronatijd liever niet. En om bij het onderwerp te blijven: een vieze stad is geen mooie stad.
Het valt op dat in de binnenstad prachtige afvalbakken staan met sigarettendovers. Die zijn niet in de parken rondom Jansbuiten en binnensingel te vinden:
gevolg: tientallen peuken op de grond, het gif ervan loopt in de aarde. Ook valt op dat aan de kant waar geen afvalbakken staan, er nog meer zwerfafval is.
Met name Dominos is een hotspot: volgepropte afvalbakken met kartonnen pizza dozen en drankblikjes omgeven door een kring overloopafval.
Ook rond de zitbanken hoopt het vuil zich op: medewerkers met afvalzuigers zouden hier intensiever moeten schoonhouden (peuken!).
In het gras wemelt het van hondenpoep: stadstoezicht zou hier strenger moeten toezien op hondenuitlaters (poepzakjes bij zich hebben!).

Een naar gezicht, de parken zijn zo prachtig en worden qua groenvoorziening zo goed onderhouden.

Wat is hier aan te doen, wat kunnen wij doen als burger? In Rotterdam hield ik mij als bestuurslid van een bewonersorganisatie bezig met
het thema: Schoon, Heel en Veilig. Een schone, hele stad wordt vanzelf een veilige stad en dan komt mooi en gezellig vanzelf.
Wij weten dat elke woensdag de binnenstad opgeruimd wordt door vrijwilligers, daar zullen we zeker aan meegaan doen. Wel vervelend is
als wij straks zwerfvuil van anderen opruimen in het park voor ons huis, er bij elke storting in de container de kassa voor ons gaat lopen, dat stimuleert niet.
Een klep aan onderzijde in de huisvuilcontainer voor zwerfafval ontbreekt, dat zou al helpen. De parken (zeker nu) worden zeer intensief gebruikt.
Niet iedereen gaat er netjes mee om helaas. Dat verdient aandacht. En natuurlijk geldt dit niet alleen voor onze directe woonomgeving, maar overal!

Met vriendelijke groet,

Geachte voorzitter, beste leden van de Gemeenteraad, dank voor uw aandacht en tijd.

Ik ben Pascal Mulder van Fraenck. Een Social Enterprise hier gevestigd in Arnhem. Samen met Ratna Ho, mijn partner, heb ik dit bedrijf opgericht om hoogwaardige mode te verenigen met duurzame en sociale doelstellingen. We maken supermooie tassen en kleding van restant materialen, op inmiddels twee locaties – Een groot pand aan de Beekstraat en sinds kort in samenwerking met Waar op Arnhem Centraal, waar we op dit moment voornamelijk mondkapjes maken en verkopen.

Een van onze belangrijkste doelstellingen is om zoveel mogelijk mensen met afstand tot de arbeidsmarkt werknemersvaardigheden bij te brengen. Dit kan de Nederlandse taal zijn, maar ook werkritme, sociale vaardigheden of specifieke vakvaardigheden.

Zoals jullie begrijpen gaat ligt hoofdstuk 'Meedoen in een socialer Arnhem' ons nauw aan het hart en hebben wij hier als onderneming, maar ook als bezorgde burger een aantal vragen over.

Allereerst waarderen we de inzet op dit onderwerp en vinden het goed dat jullie dit zo serieus nemen. Mensen zonder werk, zonder een breed netwerk om terug te vallen, zonder goede handvatten om verder te komen, zijn de meest kwetsbare mensen uit onze samenleving. We moeten met z'n allen voorkomen dat deze groep onevenredig hard wordt getroffen door de Coronacrisis en alles op alles zetten om hen de helpende hand te bieden en te activeren. Helpen zelfstandig te worden. Een drietal vragen:

Vraag 1: In de nota staat: "We zetten in op de eigen kracht van onze inwoners en hun sociale netwerk, zodat zij kunnen deelnemen aan de maatschappij." De meest kwetsbare mensen hebben juist geen sterk sociaal netwerk, waardoor ze voor een groot deel afhankelijk zijn van begeleiding. Op welke ondersteuning kan deze groep rekenen vanuit de gemeente? Op welke manier staat Arnhem klaar om, zoals in de nota beschreven, 'bestaanszekerheid', 'toekomstperspectieven' en 'nieuwe wegen' te bieden? Dit zijn prachtige woorden, maar wat zijn concrete voorbeelden van hulp die geboden kan worden? En dan met name aan de mensen die het 't hardst nodig hebben?

Vraag 2: Welke rol zien jullie weggelegd voor bedrijven als de onze? De social enterprises, die niet monetaire winst, maar juist maatschappelijke impact als belangrijkste doel hebben? Op dit moment wordt het ons niet makkelijk gemaakt. De begeleidingsinkomsten zijn gehalveerd, sinds het nieuwe beleid. Onze vaste lasten echter niet. Hoe moeten wij deze gemiste inkomsten opvangen?

Vraag 3: Wij bestaan onder andere door financiële ondersteuning van de Rabobank Foundation en Stichting DOEN, waar we hen erg dankbaar voor zijn. Zij zien de potentie van ons soort bedrijven en steunen dit omdat ze er toekomst in zien. Dit jaar zijn we een lening van €100.000 aangegaan om verder te kunnen groeien. Er staat veel voor ons op het spel. Welke ondersteuning kunnen wij vanuit de Gemeente verwachten? Zien jullie een voortrekkersrol voor Arnhem als het gaat om sociaal ondernemerschap? En als dit het geval is, wat gaan jullie doen om deze rol waar te maken?

Iedere avind rond de klok van 1900 uur gaat bijna de gehele straat de auto in en gaat de auto parkeren op het grasveld tussen de huizen omdat de mensen gewoon niet slapen van angst datver weer een auto brand komt.
Waarom kunnen er geen parkeerplaatsen komen.
Iedere nacht lopen we metbzijn 3 of 4 huiten vanaf half 3 tot een uur of 6. Om de onze buurt maar veilig te houden.
Steeds meer mensen in de straat bemen camera's voor hun eigen gevoel sinds de auto branden hebben wij ze nu ook thuis.
Ongeveer 2 x in de week moet de cita extra komen vanwege al het afval wat naast de container gedumpt is . Van vuilniszakken stoelen banken tuin afval zakken vol poepluiers noem het maar op alles wordtber neer gelegd. En wat er hier snachts door de wijk wandeld fiets of rijd datbis echt veel . Waarom niet extra controleren .

P. Waijer

Reactie perspectief nota m.b.t. Participatie wet accent op onderwerp werk en inkomen.

De perspectief nota geeft aan op pagina 4 dat "wij realiseren ons dat de inzet om meer mensen richting betaald werk te krijgen onder druk staat door de corona crisis. De vraag is hoeveel banen verloren gaan en of er na de crisis voldoende werk is voor diegene die werk zoeken.

Naast de perspectief nota heeft er bij het Cluster werk en inkomen een doorontwikkeling plaatsgevonden en we zijn blij te zien dat dit nu vaste vormen aan gaat nemen. Er komt een wijkregisseur in de wijken vanuit (loket) werk en inkomen. De adviesraad werk en inkomen heeft voorafgaande aan deze ontwikkelingen een aantal concrete adviezen gegeven waarvoor ik verwijs naar onze website adviesraad werk en inkomen. De kernpunten bij de adviezen welke nu mooi kunnen worden meegenomen bij de uitvoering in de wijken:

- Aantekening bij wijkgericht werken: zorg bij de wijkregisseurs voor gelijkwaardige professionele kennis en kunde en focus naar betaald werk. Dit omdat de diagnose en inschatting van consulenten tot welke afstand de inwoner afstaat van betaald werk cruciaal is. Professionalisering van en in de uitvoering middels bewezen methodieken.

- Richt je op de arbeidsmarktregio want het idee dat men vanuit de wijk naar werk wordt begeleidt is een mooi uitgangspunt, echter werkgevers bevinden zich regionaal en zelfs landelijk (en doorgaans sporadisch in de wijk) en het is belangrijk dit inzicht mee te nemen en goed in kaart te brengen.

- Maak een ondersteunings- sociale overeenkomst bij de aanmelding (wijk regisseur/consulent) waarin je heel concreet afspraken vastlegt (welke steun cq wat wil de klant/werkzoekende bereiken als ontwikkelplan.) wat kan de consulent bieden. Welke acties en met welk doel! Let hierbij per individu wat kansen en mogelijkheden zijn –sociale netwerken in kaart brengen .

- Breng het perspectief van de werkgevers goed in kaart en maak dit leidend, m.a.w. welke competenties vragen de werkgevers zodat een match kan worden gemaakt met competenties bij de werknemers of werkzoekenden

- Maak kernpunt participatiewet helder dat: het doel is Financiële, economische en sociale zelfstandigheid. Leg daarbij de intenties vast en leervermogen t.a.v. werk.

- Breid de rol van Scalabor en anderen uit naar meerdere doelgroepen die werk zoeken, dus niet alleen richten op Sociale Werkplaats doelgroep

- Zorg voor één helder systeem wat door iedereen kan worden gebruikt en er geen onnodige dubbelingen plaats vinden en dus tijd verloren gaat met het gebruik van diverse systemen.

- Geef nu al ruimte aan loopbaanwijzigingen en breng in kaart welke sector meeste baanverlies is en waar meeste werk komt zodat tijdig kan worden omgeschakeld en doe dit samen metde ketenpartners en werkgever (schakelen aan de poort zodat het merendeel direct naar andere werk kan worden doorbemiddeld)

- Met betrekking tot werknemers W.S.W e.a. Zorg voor een duidelijk perspectief voor de werknemer dit advies sluit aan bij (motie SW werknemers perspectief centraal 26 mei 2015 PvdA)zij pleiten voor een werknemersloket waarbij consultenten weten hoe dit perspectief kan worden ingericht via een plan in samenwerking met het Werkgevers Servicepunt e.a. Deze doelgroep met gedeeltelijke arbeidsbeperking komt niet in Wajong meer en is dus afhankelijk van inkomen uit werk.

- Zorg voor een stabiele inkomenssituatie waarbij werken geen stress geeft (mogelijk uitbetalingen van uitkerende instanties gelijk maken aan uitbetaling loon) en tijdelijk uitkerend instantie rol van werkgevers heeft zodat vaste lasten kunnen worden doorbetaald. Werken loont waarbij goede voorlichting info over de situaties. Er is een aanzet hiertoe gemaakt breidt dit uit.

- Maak verbinding tussen aspirant werkzoekenden en werkgevers middels het PSO certificaat (Prestatie Sociaal Ondernemen) te beginnen bij de gemeente, waarbij het accent ligt dit certificaat te behalen en te houden. Als de gemeente zich dit eigen heeft gemaakt kan zij anderen organisaties en alle werkgevers in de regio leren en faciliteren dit ook te doen en te blijven doen. De boodschap is dan dat het loont om meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen en te houden als duurzame oplossing. Dit blijven toetsten en belonen of zichtbaar maken wie dit doet. Het werkinvesteringsfonds zou hier een stimulerende rol in kunnen spelen. (doel 500 mensen naar werk zou dan perspectief krijgen) door korting te bieden op PSO certificaat

Hartelijke groet

Nanda Bakker

namensadviesraad werk en inkomen

hondencrèche
Doggies Dig It
Puur hondengeluk!

Meijnerswijk 27
6841 HA, Arnhem

www.doggiesdigit.nl

Goedenavond. Mijn naam is Jessica Derks. Ik ben eigenaar van de Arnhemse hondencrèche Doggies Dig It.

Drie jaar geleden ben ik, na een periode van werkeloosheid, begonnen met dit initiatief. Doggies Dig It is een vergelijkbaar met een kindercrèche, alleen dan met viervoeters. Wij zijn uniek in de omgeving omdat wij honden opvangen zonder dat ze in kennels hoeven. De honden verblijven bij ons in een grote groep en maken de hele dag plezier. De crèche is geopend op doordeweekse dagen van 7 tot 19. De eigenaren brengen hun honden voordat ze zelf naar hun werk gaan en halen hen aan het einde van de dag weer op. Doggies Dig It is binnen 3 jaar uitgegroeid tot een goedlopend bedrijf en wij krijgen nu nog steeds aanmeldingen voor nieuwe honden.

De hondencrèche was gevestigd op Meijnerswijk. Zoals u weet zijn daar plannen voor woningbouw waardoor het huurcontract van tijdelijke aard was. Afgelopen jaar heeft projectontwikkelaar, Condor Wessels, mij laten weten de locatie waar de hondencrèche gevestigd was, zelf in gebruik te willen nemen. Wij hadden tot 1 maart j.l om te vertrekken.

Het blijkt erg moeilijk te zijn om een nieuwe vestigingsplaats voor de hondencrèche te vinden. Ik heb al het denkbare geprobeerd maar helaaas zonder resultaat. Toen niks lukte heb ik geprobeerd of de gemeente op een of andere manier een locatie kon faciliteren. Desnoods een tijdelijke. Ik had een locatie nodig voor mijn bedrijf, geen liefdadigheid. De crèche is prima in staat zijn eigen broek op te houden en vraagt de gemeente alleen mee te denken over een plek om voort te bestaan. Helaas tref ik keer op keer ambtenaren die wel aardig maar onverschillig lijken te zijn of het misschien te lastig vinden om hier energie in te steken. Als ik ze al te pakken kan krijgen.

Nu zult u zich misschien afvragen waarom u mee zou moeten denken met een commerciële ondernemer. Wat mij betreft hoeft u dat niet. Natuurlijk ben ik gefrustreerd door het gebrek aan betrokkenheid van de gemeente bij de ondergang van mijn zo zorgvuldig opgebouwde bedrijf. Ik heb er de afgelopen 3 jaar heel hard voor gewerkt. En natuurlijk heeft mijn vertrouwen in de overheid een knauw gekregen. Ik ben van de burgers die geloven in ons systeem, en nu ben ik in de war. Maar in ben me er ook terdege van bewust dat mijn persoonlijk leed niet van maatschappelijk belang is. Dus daarom ben ik niet hier.

Ik ben hier om u duidelijk te maken dat er met de sluiting van de hondencrèche iets verloren gaat dat heel waardevol is voor de gemeente Arnhem. Ik ben hier om u te vertellen dat u voorbij gaat aan de behoeften van een hele grote groep Arnhemse burgers. Zij worden simpelweg niet gehoord als u onverschillig blijft ten aanzien van de sluiting van de Arnhemse hondencrèche.

Eigenlijk komt het erop neer dat ik denk dat u misschien niet goed op de hoogte bent van wat de crèche voor de stad betekent.

De crèche is voor veel Arnhemse burgers dé oplossing in hun drukke bestaan.

Deze groep mensen heeft de hondencrèche nodig omdat ze honden hebben met speciale behoeftes. U kunt hierbij denken aan erg jonge of oude honden, kreupele honden, of honden met verlatingsangst. Maar er zijn ook veel eigenaren die hun hond gewoon een leuke dag in de crèche gunnen.

Voor de stad heeft het grote voordelen als Doggies Dig It voortgezet kan worden. Alleen al om het unieke concept waarvan er maar een aantal bestaan in Nederland. Belangrijker nog is de enorme behoefte die er is bij de Arnhemse bevolking met hond. Er is voor hen helaas geen alternatief. Bovendien verblijven de honden bij ons op een vaste plaats en veroorzaken daarom geen overlast in de openbare parken van stad.

Maar in het licht van uw perspectiefnota is het van belang te weten dat de hondencrèche werk- en leerplaatsen biedt aan een heel aantal mensen. Stageplaatsen worden doorgaans gevuld door studenten aan het Helicon in Velp en Nijmegen en aan het aeres college in Barneveld. Deze mensen worden opgeleid tot medewerkers en managers is de dierenbranche maar er zijn ook paraveterinairen in opleiding bij. Er werkt bij de hondencrèche al vanaf aug 2017 een persoon met afstand tot de arbeidsmarkt. Deze dame is enorm gegroeid in de 2,5 jaar dat ze bij ons is. Dat was geweldig om te zien Voor de sluiting waren er dagelijks 5 personen aanwezig: 3 stagiaires en één persoon dmv een participatieplaats. (en ikzelf 12 uur per dag) Daarmee kregen niet alleen de bezoekende honden de gelegenheid te leren en te groeien maar ook onze medewerkers.

Er was echter behoefte aan 9 personen per dag: 4 stagiaires, 2 mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en 2 personen in vaste dienst voor 30 p week elk. Ik heb gewacht met het aannemen van nieuwe mensen omdat sluiting van de crèche een voortdurende dreiging vormde.

Ik las in uw perspectiefnota dat u van alles wilt doen aan de naderende toename van het aantal werkelozen door corona in de stad. U schrijft ook na de coronacrisis in te zetten op voldoende werkgelegenheid. En zegt er te zullen zijn om hulp te bieden aan Arnhemmers om nieuwe wegen en toekomstperspectieven te vinden waarbij u Arnhemmers die al langer afstand hebben tot de arbeidsmarkt niet uit het oog zal verliezen.

Ik vind het in dat licht moeilijk te begrijpen dat u zo makkelijk voorbij gaat aan de sluiting van een groeiend Arnhems bedrijf dat leerplaatsen, participatieplaatsen en werkgelegenheid biedt. En bovendien een behoefte vervult van een grote groep werkende Arnhemmers.

Groet,
Jessica Derks
Doggies Dig It

Arnhem stad van creativiteit en inspiratie

- Korte intro
- Merlijn Schrijvers
- 2020

- Idee er achter Kunst & street art
- Reizen

- Bezoekers
- Uniek
- Media aandacht

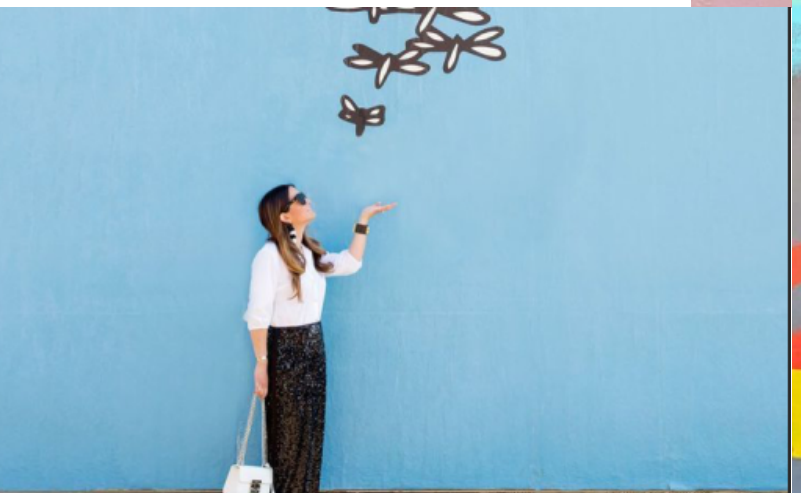
- **Kunstacademie**
- **Stadsbeeld**

- **Instagram spots**
- **Foto's**

- creatief met groen

Sfeer in de straten

- **bijvoorbeeld slotjes brug/muur**
- **Mensen hebben aandenken**

Wat ik vraag aan de gemeente

Dit mogelijk maken

- Kijken naar de mogelijkheden van dit plan
- Informeren bij kunstacademie/de juiste mensen zoeken

Financieel hoeft dit niet veel te kosten

- Winkels/horeca
- Arnhemmers trots maken
- Mensen worden er gelukkig van

Einde bedankt voor uw aandacht

- Zijn er nog vragen?

BEHANDELRESULTAAT

Informatief 10 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Perspectiefnota 2021-2024'

Zaaknummer:	462487
Portefeuillehouder:	College

Resultaat van bespreking:

Aanwezig in de Raadszaal de raadsleden/fractievolgers: Cetintas (SP), Verheij (PVV), Manders (Arnhem Centraal), Van Es (VVD), Van Dillen (CDA), Venhoek (D66), De Groot (Partij voor de Dieren), Becker (ChristenUnie), Wiggers (Arnhemse Ouderenpartij), Usta (DENK Verenigd Arnhem), Prinsen (GroenLinks), Bouma (PvdA).

Aanwezig in Landgoed Festival de raadsleden/fractievolgers: Baars (SP), Van der Laak (Arnhem Centraal), Pape (VVD), Hutten (CDA), Van Iperen (D66), Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), Coenders (GroenLinks) en Greving (PvdA).

Insprekers
1. Ingesproken is in de Raadszaal m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Wonen in een duurzamer Arnhem" door: Alie Sijtsma, Ilona Annema, Daniël Wenting, Robert Jan Buis en Marloes Spaander.
2. Ingesproken is in de Raadszaal m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Open en verantwoord besturen" door: Ipe van der Deen, Jessica Derks en Nanda Bakker.
3. Ingesproken is in de Raadszaal m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij geen thema voorkeur door: Ramon Barends en Kelly Bolsenbroek
4. Ingesproken is in Landgoed Festival m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Meedoen in een socialer Arnhem" door: Marjon Hoeks, Fokke de Jong en Pascal Mulder.
5. Ingesproken is in Landgoed Festival m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Genieten van een nog mooier Arnhem" door: Joost Blasweiler, Merlijn Schrijvers, Patrick Waijer, Dick van Kleef, Hilde Haazen, M. Soultana en Guide Janssen.

Bespreking
De insprekers hebben de raadskamer toegesproken en hun mening over een thema de Perspectiefnota weergegeven. Daarna hebben de insprekers vragen vanuit de raadskamer beantwoord. De beschikbare vergadertijd was voldoende om alle insprekers in beide kamers te horen. Ontvangen inspraakbijdragen zijn aan de stukken toegevoegd.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat deze informatieve behandeling is afgerond en dat het raadsvoorstel door kan naar de meningsvorming 1.

De raadsadviseur,

Raadszaal
K. Vons

Landgoed Festival
B. Kranenborg

De voorzitter,

M. Dolsma

S. van Ommen

BEHANDELRESULTAAT

Meningsvormend 1 14 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Perspectiefnota 2021-2024'

Zaaknummer:	462487
Portefeuillehouder:	College

Resultaat van bespreking:

Aanwezig in de Raadszaal de raadsleden/fractievolgers: Cetintas (SP), Verheij (PVV), Manders (Arnhem Centraal), Kalthoff en Pape (VVD), Van Dillen (CDA), Venhoek en Loor (D66), Eliens (Partij voor de Dieren), Nede (ChristenUnie), Wiggers (AOP), Usta (DENK Verenigd Arnhem), Gemici en Prinsen (GroenLinks), De Vries en Visser (PvdA).

Verder aanwezig: Wethouder Van der Zee en Wethouder De Vroome.

Aanwezig in Landgoed Festival de raadsleden/fractievolgers: Baars (SP), Van der Laak (Arnhem Centraal), Van Es (VVD), Hutten (CDA), Andeweg (D66), Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), Coenders (GroenLinks), Becker (CU), De Groot (PvdD) en Greving (PvdA).

Verder aanwezig: Wethouder Paping en J. Inberg (Concerncontroller/ manager Financiën & Control)
Afwezig: Arnhemse Ouderenpartij en de PVV

Bespreking Raadszaal
De bespreking heeft plaatsgevonden aan de hand van de onderwerpen uit de portefeuille van Van der Zee en De Vroome. De M1 is afgerond m.b.t. de portefeuille van Van der Zee. M.b.t. de portefeuille van De Vroome is alleen het onderwerp "Jansbeek boven water" afgerond. De M1 is niet afgerond en een voortzetting zal plaatsvinden op woensdag 24 juni, met de portefeuille van de Vroome.

Bespreking Landgoed / Festival
De bespreking heeft plaatsgevonden in de raadszaal aan de hand van de onderwerpen uit de portefeuille van Paping. De M1 is niet afgerond en een voortzetting zal plaatsvinden op woensdag 24 juni, met het vervolg op het onderwerp Financiën.

Toezeggingen
Wethouder Paping heeft toegezegd met een onderbouwing te komen op het onttrekken van de Bestemmingsreserves (zie pag. 13 van de bundel met technische vragen)

Wethouder Paping heeft toegezegd in de raadsbrief van eind juni een duidelijk overzicht op te nemen, waarin de maatregelen staan wat er wel en niet gebeurt (o.a. OZB, huren van gemeentelijke panden worden die kwijtgescholden ja/nee? Etc.) De wethouder zegt toe tevens in deze brief met de analyse van de meicirculaire te komen.

Conclusie Raadszaal
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvorming 1 is afgerond m.b.t. de portefeuille van Van der Zee. De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvorming 1 m.b.t. de portefeuille van De Vroome niet is afgerond.

BEHANDELRESULTAAT

Meningsvormend 1 14 juni 2020

Conclusie Landgoed / Festival

De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvormende 1 behandeling niet is afgerond. Een voorzetting van de meningsvorming 1 m.b.t. portefeuille Paping is gewenst.

De raadsadviseur,	De voorzitter,
Raadszaal	
B. Kranenborg	S. van Ommen
Landgoed Festival	
K. Vons	V. Bouma

BEHANDELRESULTAAT

Meningsvormend 1 14 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Perspectiefnota 2021-2024'

Zaaknummer:	462487
Portefeuillehouder:	College

Resultaat van bespreking:

Aanwezig in de Raadszaal de raadsleden/fractievolgers: Cetintas (SP), Verheij (PVV), Manders (Arnhem Centraal), Kalthoff en Pape (VVD), Van Dillen (CDA), Venhoek en Loor (D66), Eliens (Partij voor de Dieren), Nede (ChristenUnie), Wiggers (AOP), Usta (DENK Verenigd Arnhem), Gemici en Prinsen (GroenLinks), De Vries en Visser (PvdA).

Verder aanwezig: Wethouder Van der Zee en Wethouder De Vroome.

Aanwezig in Landgoed Festival de raadsleden/fractievolgers: Baars (SP), Van der Laak (Arnhem Centraal), Van Es (VVD), Hutten (CDA), Andeweg (D66), Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), Coenders (GroenLinks), Becker (CU), De Groot (PvdD) en Greving (PvdA).

Verder aanwezig: Wethouder Paping en J. Inberg (Concerncontroller/ manager Financiën & Control)
Afwezig: Arnhemse Ouderenpartij en de PVV

Bespreking Raadszaal
De bespreking heeft plaatsgevonden aan de hand van de onderwerpen uit de portefeuille van Van der Zee en De Vroome. De M1 is afgerond m.b.t. de portefeuille van Van der Zee. M.b.t. de portefeuille van De Vroome is alleen het onderwerp "Jansbeek boven water" afgerond. De M1 is niet afgerond en een voortzetting zal plaatsvinden op woensdag 24 juni, met de portefeuille van de Vroome.

Bespreking Landgoed / Festival
De bespreking heeft plaatsgevonden in de raadszaal aan de hand van de onderwerpen uit de portefeuille van Paping. De M1 is niet afgerond en een voortzetting zal plaatsvinden op woensdag 24 juni, met het vervolg op het onderwerp Financiën.

Toezeggingen
Wethouder Paping heeft toegezegd met een onderbouwing te komen op het onttrekken van de Bestemmingsreserves (zie pag. 13 van de bundel met technische vragen)

Wethouder Paping heeft toegezegd in de raadsbrief van eind juni een duidelijk overzicht op te nemen, waarin de maatregelen staan wat er wel en niet gebeurt (o.a. OZB, huren van gemeentelijke panden worden die kwijtgescholden ja/nee? Etc.) De wethouder zegt toe tevens in deze brief met de analyse van de meicirculaire te komen.

Conclusie Raadszaal
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvorming 1 is afgerond m.b.t. de portefeuille van Van der Zee. De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvorming 1 m.b.t. de portefeuille van De Vroome niet is afgerond.

BEHANDELRESULTAAT

Meningsvormend 1 14 juni 2020

Conclusie Landgoed / Festival

De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvormende 1 behandeling niet is afgerond. Een voorzetting van de meningsvorming 1 m.b.t. portefeuille Paping is gewenst.

De raadsadviseur,	De voorzitter,
Raadszaal	
B. Kranenborg	S. van Ommen
Landgoed Festival	
K. Vons	V. Bouma

BEHANDELRESULTAAT

Voorzetting Meningsvormend 1 24 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Perspectiefnota 2021-2024'

Zaaknummer:	462487
Portefeuillehouder:	College

Resultaat van bespreking:

Aanwezige raadsleden/fractievolgers: Van der Laak (Arnhem Centraal), Kalthoff en Loos (VVD), Van Dillen (CDA), Loor (D66), Coenders (GroenLinks), Becker (CU) en Greving (PvdA).

Verder aanwezig: Wethouder Paping en Wethouder De Vroome.
Afwezig waren: de fractie van SP, DENK/ VA, AOP, PvdD en PVV

Bespreking
De bespreking is een voorzetting van de bespreking op 17 juni. De bespreking heeft plaatsgevonden aan de hand van de onderwerpen uit de portefeuille van wethouder Paping en wethouder De Vroome.

Toezeggingen Paping 17 juni
Wethouder Paping heeft toegezegd bij het onderwerp Financiën m.b.t. de Perspectiefnota met een onderbouwing te komen op het onttrekken van de Bestemmingsreserves (zie pag. 13 van de bundel met technische vragen)

Wethouder Paping heeft toegezegd bij het onderwerp Financiën m.b.t. de Perspectiefnota, in de raadsbrief van eind juni een duidelijk overzicht op te nemen, waarin de maatregelen staan wat er wel en niet gebeurt (o.a. OZB, huren van gemeentelijke panden worden die kwijtgescholden ja/nee? Etc.) De wethouder zegt toe tevens in deze brief met de analyse van de meicirculaire te komen.

Toezeggingen Paping 24 juni
Wethouder Paping heeft toegezegd bij het onderwerp Financiën m.b.t. de Perspectiefnota, met een nadere analyse (waarom is er ruimte? wat zijn de effecten?) te komen op het onttrekken van de Bestemmingsreserves (zie pag. 13 van de bundel met technische vragen). De verstrekte memo d.d. 24 juni n.a.v. de toezegging op 17 juni werd te summier bevonden door de fracties van D66 en PvdA.

Wethouder Paping heeft toegezegd bij het onderwerp Wonen m.b.t. Perspectiefnota, vóór 1 oktober de raad te informeren over de voortang van de aanpak van de woon-zorg visie voor ouderen en andere kwetsbare doelgroepen o.a. levensloopbestendige woningen en/of aangepaste woningen.

Wethouder Paping heeft toegezegd bij het onderwerp Wonen m.b.t. Perspectiefnota, dat als de kosten en baten analyse er is m.b.t. de plannen van de woondeal hij met deze informatie naar de raad zal komen.

Wethouder Paping heeft toegezegd bij het onderwerp Wonen m.b.t. de Perspectiefnota, de vastgestelde kaders (zie ook aangenomen moties van D66) m.b.t. langer zelfstandig wonen te betrekken bij de plannen voor de woondeal.

Wethouder Paping zegt toe bij het onderwerp Armoedebeleid m.b.t. de Perspectiefnota vóór de zomer de armoedeagenda naar de raad toe te sturen.

Toezegging De Vroome 24 juni

BEHANDELRESULTAAT

Voorzetting Meningsvormend 1 24 juni 2020

Wethouder De Vroome heeft toegezegd m.b.t. de Perspectiefnota, voor het reces richting raad te communiceren m.b.t. de voortgang in het Olympusgebied.

Wethouder De Vroome heeft toegezegd bij het onderwerp Jeugd/Jeugdzorg m.b.t. de Perspectiefnota, direct na de zomer richting raad te komen met een eerste aanzet van de integrale visie op het sociale domein.

Vervolg Perspectiefnota

In de agendacommissie van 24 juni is besloten de M2 behandeling van de Perspectiefnota op 1 juli plenair te laten plaatsvinden, waarbij de mogelijkheid aan de raadsleden wordt geboden eerst politiek informatieve vragen aan het college te stellen m.b.t. de aangekondigde raadsbrief d.d. 30 juni " Van Perspectiefnota naar Begroting". Daarna zal de bespreking verlopen aan de hand van de onderwerpen/thema's van de ingediende moties en amendementen. Op 8 juli wordt het debat voortgezet in de besluitvormende vergadering. Daarin zullen de moties/amendementen die nog niet op 1 juli besproken konden worden aan de orde zijn én daarnaast ook de naar aanleiding van de informatie uit de raadsbrief opgestelde nieuwe moties/amendenten.

Conclusie

De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvorming 1 is afgerond m.b.t. de portefeuille van Paping en de portefeuille van de Vroome. De voorzitter roept de fracties in de raadskamer op om hun moties en amendementen m.b.t. de informatie die nu voorligt bij de Perspectiefnota z.s.m. bij de griffie in te dienen. Deze wijzigingsvoorstellen zullen behandeld worden in de M2 vergadering van 1 juli.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

S. van Ommen

BEHANDELRESULTAAT

Voorzetting Meningsvormend 1 24 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Perspectiefnota 2021-2024'

Zaaknummer:	462487
Portefeuillehouder:	College

Resultaat van bespreking:

Aanwezig de raadsleden/fractievolgers: Van der Laak (Arnhem Centraal), Combée en Kalthoff (VVD), Van Dillen en Van den Broek (CDA), Venhoek en Van Iperen (D66), Navis en Prinsen (GroenLinks), Jansen (CU), Wiggers (AOP), De Groot (PvdD), Aydemir (DENK/VA) en De vries (PvdA) en Baars (SP). Afwezig was: de fractie van de PVV.
Verder aanwezig: Wethouder Bouwkamp en wethouder Louwers.

Bespreking
De bespreking heeft plaatsgevonden aan de hand van de onderwerpen m.b.t. de Perspectiefnota uit de portefeuille van Bouwkamp en vervolgens uit de portefeuille van Louwers.

Toezegging Bouwkamp 24 juni
Wethouder Bouwkamp heeft toegezegd bij het onderwerp Ruimtelijke Ordening terug te komen naar de raad op de vraag van het CDA, welke projecten doorgeschoven worden en wat het effect is van het doorschuiven? (zie blz. 9 van de Perspectiefnota) dit met dwarsverbanden naar de motie 19m143.

Toezegging Louwers 24 juni
Wethouder Louwers heeft toegezegd op de vraag van de VVD, bij het onderwerp Inclusie m.b.t. de Perspectiefnota, z.s.m. terug te komen naar de raad inzake 19m143 "Maak werk van de Arnhemse standaard" m.b.t. tot de laatste twee beslispunten.

Vervolg Perspectiefnota
In de agendacommissie van 24 juni is besloten de M2 behandeling van de Perspectiefnota op 1 juli plenair te laten plaatsvinden, waarbij de mogelijkheid aan de raadsleden wordt geboden eerst politiek informatieve vragen aan het college te stellen m.b.t. de aangekondigde raadsbrief d.d. 30 juni " Van Perspectiefnota naar Begroting". Daarna zal de bespreking verlopen aan de hand van de onderwerpen/thema's van de ingediende moties en amendementen. Op 8 juli wordt het debat voortgezet in de besluitvormende vergadering. Daarin zullen de moties/amendementen die nog niet op 1 juli besproken konden worden aan de orde zijn én daarnaast ook de naar aanleiding van de informatie uit de raadsbrief opgestelde nieuwe moties/amendenten.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvorming 1 is afgerond m.b.t. de portefeuille van Bouwkamp en de portefeuille van Louwers. De voorzitter roept de fracties in de raadskamer op om hun moties en amendementen m.b.t. de informatie die nu voorligt bij de Perspectiefnota z.s.m. bij de griffie in te dienen. Deze wijzigingsvoorstellen zullen behandeld worden in de M2 vergadering van 1 juli.

De raadsadviseur,
K. Vons

De voorzitter,
J. van der Loo

BEHANDELRESULTAAT

Voorzetting Meningsvormend 1 24 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Perspectiefnota 2021-2024'

Zaaknummer:	462487
Portefeuillehouder:	College

Resultaat van bespreking:

Aanwezig de raadsleden/fractievolgers: Van der Laak (Arnhem Centraal), Van Es en Maref (VVD), Van Dillen en Van den Broek (CDA), Venhoek en Van Ommen (D66), Navis (GroenLinks), Zijlstra (CU), Wiggers (AOP), Usta (DENK/VA) en Bouma (PvdA).

Verder aanwezig: Wethouder Van Dellen en Burgemeester Marcouch.
Afwezig waren: de fractie van SP, PvdD en PVV.

Bespreking
De bespreking heeft plaatsgevonden aan de hand van de onderwerpen m.b.t. de Perspectiefnota uit de portefeuille van Van Dellen en vervolgens uit de portefeuille van Marcouch.

Toezegging Van Dellen 24 juni
Wethouder Van Dellen heeft toegezegd bij het onderwerp Economische zaken/ Acquisitie m.b.t. de Perspectiefnota, in Q3 terug te komen naar de raad met de evaluatie van 'SOFA'.

Toezegging Marcouch 24 juni
Burgemeester Marcouch heeft toegezegd op de vraag van het CDA, bij het onderwerp Openbare orde m.b.t. de Perspectiefnota, terug te komen naar de raad inzake de organisatiestructuur m.b.t. evenementen dit n.a.v. geluidsoverlast bij Koningsdag.

Vervolg Perspectiefnota
In de agendacommissie van 24 juni is besloten de M2 behandeling van de Perspectiefnota op 1 juli plenair te laten plaatsvinden, waarbij de mogelijkheid aan de raadsleden wordt geboden eerst politiek informatieve vragen aan het college te stellen m.b.t. de aangekondigde raadsbrief d.d. 30 juni " Van Perspectiefnota naar Begroting". Daarna zal de bespreking verlopen aan de hand van de onderwerpen/thema's van de ingediende moties en amendementen. Op 8 juli wordt het debat voortgezet in de besluitvormende vergadering. Daarin zullen de moties/amendementen die nog niet op 1 juli besproken konden worden aan de orde zijn én daarnaast ook de naar aanleiding van de informatie uit de raadsbrief opgestelde nieuwe moties/amendenten.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvorming 1 is afgerond m.b.t. de portefeuille van Van Dellen en de portefeuille van Marcouch. De voorzitter roept de fracties in de raadskamer op om hun moties en amendementen m.b.t. de informatie die nu voorligt bij de Perspectiefnota z.s.m. bij de griffie in te dienen. Deze wijzigingsvoorstellen zullen behandeld worden in de M2 vergadering van 1 juli.

De raadsadviseur,
K. Vons

De voorzitter,
K. Kalthoff